NORSK FORFATTER-LEXIKON

1814—1880.

FEMTE BIND.

NORSK

FORFATTER-LEXIKON

1814-1880.

PAA GRUNDLAG AF J. E. KRAFTS OG CHR. LANGES

„NORSK FORFATTER-LEXIKON 1814—1856"

SAMLET, REDIGERET OG UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF STATSKASSEN

AF

J. B. HALVORSEN.

FEMTE BIND

S—T.

KRISTIANIA.

DEN NORSKE FORLAGSFORENING.

I HOVEDKOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO.

1901.

AKTIE-BOGTRYKKERIET.

Forord.

Den 22 Februar 1900 blev *J. B. Halvorsen* pludselig af Døden revet bort fra sin Livsgjerning. Allerede saa han det store Værk, som han i Ungdommens Begejstring havde planlagt og med Manddommens Energi havde arbejdet paa, nærme sig sin Fuldendelse, og allerede tumlede hans Tanker med nye, omfattende Fremtidsplaner. Han havde opnaaet at se, hvorledes hans «Norsk Forfatter-Lexikon 1814—1880» havde vundet frem til almen Anerkjendelse som et nationalt Storværk, og selv havde han arbejdet sig frem til en literærhistorisk Herskerstilling, som alle med Glæde bøjede sig for. Men hans mangfoldige Kundskaber paa alle Literaturens Omraader havde efterhvert ført ham ind i et overvældende Kav, som ikke engang han kunde orke, — og med ét Slag brød han sammen; han maatte lade andre overtage Fuldførelsen af det, han saa lykkelig havde begyndt.

Af «Norsk Forfatter-Lexikon» havde han rukket at udgive 52 Hefter (à 4 Ark), d. v. s. til og med Ark 42 i nærværende Bind, som er trykt 3 Uger før hans Død; desuden stod færdig i sats $3^1/_2$ Side af det følgende Ark, og udarbejdet i Manuskript laa Artiklerne om Guldbrand Thesen og Sivert Tobiesen, hvor bare nogle Detaljer er tilføjede af mig.

Efter Halvorsens Død besluttede Storthinget med redebon Liberalitet at stille den ham givne aarlige Bevilgning til Raadighed for Fortsættelsen af hans Arbejde, og baade Kirkedepartementet og Fru Anna Qvam Halvorsen overdrog til Professor Dr. *Gustav Storm* at finde en Mand, som under hans Tilsyn kunde fuldføre «Norsk Forfatter-Lexikon». Naar Valget hertil derefter (i April 1900) med de interesserede Parters Samtykke faldt paa mig, var det, fordi man mente, at jeg, ved at besidde den dobbelte Uddannelse som Historiker og Bibliotheksmand, kunde have nogle af de Egenskaber, som her tiltrængtes, først og fremst den sandhedskjærlige Stræben efter en ligefrem pedantisk Nøjagtighed, som maa kjendetegne Udgiveren af et vordende Kildeskrift. Og jeg har ikke troet at kunne

undslaa mig for det tilbudte Hverv, hvor Ansvaret visselig er endnu større end Æren, — uagtet jeg vel ved, hvilket overordentlig vanskeligt Arbejde jeg dermed har paataget mig.

Det siger sig selv, at jeg i dette mit Arbejde saavidt muligt søger at gaa frem i Halvorsens Aand; i alle Tvilstilfælde spørger jeg mig om, hvad vel Halvorsen vilde have gjort, og det er min stadige Tragten, at Værket skal bære det enhedlige Præg af sin første Ophavsmand, — sikkerlig ogsaa det bedste Præg, det kan have; atter og atter har jeg indprentet mig de Grundsætninger, han har opstillet i Forordet til 1ste Bind, og studeret hans Methode i de foreliggende Bind. Herved har det været mig en stor Hjælp, at Fru Halvorsen har stillet til fri Benyttelse for mig baade hans righoldige Bogsamling, i hvis Bind han har gjort saa mange oplysende Anmærkninger, og hans skrevne Materiale. Særlig om dette sidste skylder jeg at give enkelte Meddelelser.

J. B. Halvorsen var uden Tvivl Landets største Avislæser, og fra Aviserne samlede han en Mængde Udklip, især biografiske Artikler og Boganmeldelser; stadig gjorde han Notitser fra inden- og udenlandske Tidsskrifter, og i de mærkværdigste Bøger opsporede han Oplysninger til sit Forfatter-Lexikon. Af disse Samlinger har jeg brugt til de Ark af dette Bind, som jeg har redigeret, og endnu mere vil jeg naturligvis bruge dem til det gjenstaaende Bind. Havde ikke disse Samlinger existeret, vilde jeg have staaet omtrent aldeles hjælpeløs overfor min Opgave; Halvorsens Henvisninger førte mig paa Vej, og derefter ledede den ene Kilde over til den anden. Det er klart, at hvad jeg forefandt indsamlet, maatte være af meget ulige Beskaffenhed og meget ujævnt fordelt over Værkets forskjellige Afsnit, og det er absolut umuligt at udrede i Detaljer, hvad der i mit Arbejde skyldes Halvorsens efterladte Optegnelser; i Hovedsagen kan det siges, at jeg har ham at takke for de vigtigste biografiske Henvisninger og for Størstedelen af de anførte Boganmeldelser; saaledes er næsten hele Bibliografien vedrørende Magdalene Thoresen bygget paa, hvad han havde samlet. Men mit Arbejde har selvfølgelig ikke kunnet indskrænke sig til at bearbejde Halvorsens Materiale; stadig mere, eftersom Arbejdet skred frem, har jeg maattet erkjende, hvilket uhyre Stof han havde samlet i sin omfattende Hukommelse, og især hvilken træfsikker Øvelse han havde i at opspore sit Stof. En Mængde Viden er med hans Død ligefrem gaaet tabt, mange Huller vil ikke mere være til at udfylde, og hvad han ikke vidste, det kjendte han ialfald Vejen til. Det er navnlig denne gjennem Aarenes Løb vundne erfaringsmæssige Routine, jeg har følt Savnet af, og denne Mangel har ganske naturlig medført en Sinkning i Værkets Fremadskriden. Som et Exempel paa, hvor meget senere Arbejdet har maattet gaa for mig end for Halvorsen, kan jeg nævne den korte Artikel om Thomas Thoresen, hvor hver Detalj har maattet møjsommelig opspores næsten uden nogen Ledetraad, medens Halvorsen her,

det kan jeg med Sikkerhed sige, sad inde med alle de væsentligste Oplysninger. Mit Arbejde har derfor ikke bare været et Revisjons- og Redaktionsarbejde, men har i næsten ligesaa høj Grad maattet gaa ud paa selvstændige Undersøgelser og Materialsamlinger. En vigtig Hjælp var det herved for mig, at Halvorsen havde for hele Bogstaven T efterladt sig en Fortegnelse over, hvilke Forfattere det kunde være Spørgsmaal om at tage med; mange har naturligvis maattet udskydes, fordi de ikke kunde sees at have offentliggjort noget Arbejde før 1881, og enkelte nye har jeg selv tilføjet, nemlig Niels Thronsen, H. C. Thu, S. J. Thueseng, F. H. Tischendorf, A. Tollefsen, Halfdan Torp, H. V. Tranaas, E. H. Tregder, L. Trædal, Th. Tøgersen og Th. Tønnesen, af hvilke dog sikkert ialfald nogle vilde være blevet «opdagede» af Halvorsen selv.

Efter 14 Maaneders Arbejde har jeg rukket at udgive 10½ Ark, og jeg haaber, man ikke vil finde dette Resultat altfor lidet. J. B. Halvorsen havde paa 19 Aar udsendt 207 Ark, altsaa i gjennemsnit 11 Ark om Aaret, og jeg tror derfor ikke, at Forsinkelsen har været større, end den nødvendig maatte være, naar en ny Mand traadte ind. Jeg vil ligesaa lidet som Halvorsen «ved andres Utaalmodighed lade mig friste til et Hastværk, som kunde øve en mindre heldig Indflydelse paa Arbejdets solide Egenskaber»; jeg vil lægge Hovedvægten paa, at Værkets Afslutning kan blive dets Begyndelse nogenlunde værdig.

Jeg har tilslut en Tak at bringe til alle de Hundreder nær og fjern, som med Velvilje har bistaaet mig med alslags Oplysninger. Og særlig maa jeg nævne to Mænd, hvem jeg staar i dyb Taknemmeligheds-gjæld til, — Professor Dr. *L. Daae*, der mod mig ligesom mod Halvorsen har vist den Godhed at gjennemse alle Korrekturark og ofte af sin rige Hukommelse har tilføjet værdifulde Oplysninger, og Universitetsbibliothekar *Hjalmar Pettersen*, som stadig har været rede til at hjælpe med sine omfattende bibliografiske Kundskaber og Samlinger.

Kristiania, 20de Juni 1901.

Halvdan Koht.

Sagen, Albert Peter, efterfølgendes Søn, er født i Bergen 2 Maj 1816, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1833 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1838. Han rejste derefter tilbage til sin Fødeby, hvor han blev Lærer ved Realskolen og tillige oprettede et Pigeinstitut, som han bestyrede i 12 Aar. Derhos deltog han i Grundlæggelsen og Redaktionen af «Bergens Stiftstidende» og senere af «Bergenske Blade»; begge Blades Redaktion var et ulønnet Hverv. I Aarene 1847—48 holdt han offentlige Forelæsninger i Bergen over den kristelige Tros Væsen. Den 9 Januar 1850 udnævntes han til res. Kapellan ved Domkirken i Kristianssand, hvorfra han 26 Marts 1870 forflyttedes til Hetlands Sognekald ved Stavanger, hvor han 1871 tillige blev Provst i Stavanger Provsti. I 1881 tog han Afsked som Provst, men var dog senere et Par Aar paany konst. som saadan, og erholdt den 14 April 1894 efter Ansøgning Afsked med Pensjon fra Presteembedet, hvorefter han flyttede tilbage til sin Fødeby. Under sit Ophold i Kristianssand var han med i Bestyrelsen af Kunstforeningen og den offentlige Tegneskole, som oftest Formand, og mens han var Prest til Hetland var han i flere Aar Formand i det norske Missjonsselskabs Hovedbestyrelse. Han blev i Novbr. 1864 R. D. D. O.

* 1) 1849 *Benny Tuchsen Mechlenburg* (f. i Fredriksværn 12 Novbr. 1820, † 17 Septbr. 1852), D. af Indrulleringschef og Overlods i Kristianssand Henrik Gustav M. og Marie Magdalene Suenson.

* 2) i April 1856 *Andrea Frederikke Dorthea Eleonora Bøgh* (f. 25 Juli 1837), hans Søsterdatter og D. af ovfr. nævnte Sorenskriver Ole B. i hans 1ste Ægteskab.

Jfr. O. A. Løwold: Prestehistorier og Sagn fra Ryfylke, S. 7 fg.; L. Dietrichson: Svundne Tider [I.], S. 41 fg. og 91—92 (hvor hans *Portræt*); P. B. Lassen: Beretning om Stiftsstaden Christianssand, S. 138; Bergens Aftbl. 1896, 2 Maj; Storth.-Forh. 1895, D. VI a, Indst. *S. I. A.*, S. 12 og D. VII. 1, S. 226 fg.

Mindeblad over Wilhelm Frimann Koren Christie. [Af Carl St. Platou og Alb. Sagen]. (Aftrykt af „Bergenske Blade" No. 186 og 187). Bergen 1849. 12. 28 S.

Trykt 4 August 1896.

Udvalg af Heinrich Müllers aandelige Hviletimer. Oversat af Albert Sagen. Bergen 1855. 8. — 2det Oplag. Bergen 1860. 8. 93 S. — 3die Oplag. Bergen 1879. 8. 76 S.

Tale ved Jordfæstelsen af de ved Dampskibet „Norges“ Forliis den 10de Septbr. 1855 Forulykkede. Bergen [1855]. 8. 7 S.

Guds lette og naadefulde Veie, anviste i hans aabenbarede Ord. Af Dr. M. Chr. Rusmeyer. Oversat af A. Sagen. Chra. 1866. 8. VI S., 1 Bl., 248 S. (Anm. af Jul. Bruun i Morgenbladet 1866, No. 332 B; i Aftenposten s. A. No. 285).

Dr. Martin Luthers opbyggelige Udlæggelse af Jesu Christi Bjergprædiken. Oversat af A. Sagen. Chra. 1867. 8. IV S., 346 S. (Anm. i Aftpst. 1867, No. 295; i Morgbl. s. A. No. 351).

I Norsk Kirketidende 1856, No. 49: Om den Christianssandske Psalmesag. (Jfr. No. 2, 4, 5, 31, 32, 40, 44 og 49).

I Folkevennen XIX. (1870), S. 305—321: „Han har endnu ikke bestemt sig“. (Efter «Companion for leisure hours» ved A. S.).

Han var med Rektor Hans Holmboe Grundlægger af Bergens Stiftstidende, der begyndte at udkomme 1 Marts 1840 og hvis Medredaktør han var til 1 Juli 1842. Blandt hans Bidrag til dette Blad anføres: *1840*, No. 37: St. Hans-Aften, en Skizze; No. 60, 61, 66, 67 og 70: Erindringer fra en Reise i Bergens Stift. — *1841*, No. 105: Juleminder. — *1842*, No. 24, 29 og 33: Reiseerindringer. — Desuden skrev han en hel Del litterære Anmeldelser i Bladet.

Han var Medredaktør (med C. R. Hansson, O. Bøgh og Carl Platou) af Bergenske Blade fra dette Blads Begyndelse 1 Januar 1848 til 1 Januar 1850. Af hans Bidrag til Bladet merkes: den almindelige Indledning til Artikelrækken „Bergen 1847“, der fortsattes gjennem hele Aargangen 1848, samt Afsnittet „Kirkelige Tilstande“ i samme Artikelrække. Videre skrev han i 1848, No. 29—32: „Tidens Tegn“ (mod Rolf Olsens Artikler om Universitetet i Morgenbl. s. A.) og sammen med Carl Platou Nekrologen over Stiftamtmand Christie i 1849, No. 186 og 187 (se ovfr.).

I Den Constitutionelle 1844, No. 259, 260 og 266: Billeder fra Wien.

I Kr.sands Stiftsavis *1864*, No. 39: Gravsang ved de i Søtræfningen ved Helgoland 9 Maj 1864 faldne Krigeres Jordefærd. — *1865*, No. 39: Tale ved Afsløringen af Mindesmærket over danske Krigere, faldne i Søslaget ved Helgoland 9 Maj 1864. (Aftrykt i Aftbl. 1865, No. 117).

Sagen, Lyder Christian, blev født i Bergen 13 Marts 1777. Hans Farfader, den ældste kjendte af Slægten, var Parykmager der og hans Fader *Albert Peter S.* var Kjøbmand med Butik i Strandgaden i henved 50 Aar og døde i sit 82de Aar 1830, efter i en længere Aarrække at have været vanvittig; hans Moder *Lydia Catharina Middelthun* (af en oprindelig engelsk Slægt), opkaldt efter og opdraget hos Claus Fastings Søster, var en begavet Kvinde, som bl. a. baade malede og var Forfatterinde af adskillige Salmer; hun døde i 1777 samme Dag, da Sønnen, Claus Fastings Gudsøn, var til Daaben. (Mindedigt over hende i «Fastingiana», S. 406.) Faderen ægtede to Aar senere *Anna Dorothea Hoff*, en Datter af Løjtnant Andreas Hoff fra Norderhaug. «Denne herlige, vel-

signede Moder skylder jeg næst Gud Alt», skriver Sagen i et Brev af 8 Juni 1845 til Statsraad H. Foss, i hvilket han giver et Par Grundlinjer til en Selvbiografi, hvori det videre heder: «Min Fader, en forstandig, retskaffen Mand, sparede intet paa at lade mig undervise, men alt bestod i at regne og skrive. Jeg var eneste Søn — en Datter var død som Barn — og var bestemt til at arve min Faders Hus og Handel og gik ham derfor tilhaande. Men denne Syssel maa have kjedet mig, og jeg anmodede ham om at lade mig studere, hvortil han strax var villig. Jeg var temmelig gammel, da jeg 1794 efter et Par Aars Privatundervisning blev optagen i øverste Klasse af Bergens Kathedralskole af Rektor F. C. H. Arentz. I henved 3 Aar nød jeg denne ædle, sjeldne Lærers Undervisning og hans Collegas, den ejegode lærde Conrector Kiesbys, og blev dimitteret til Universitetet 1797, hvor jeg tog første Examen med Laudabilis og Foraaret derpaa Exam. philosoph. og philolog. med samme Charakteer. Jeg freqventerede derpaa, med min flittige og humane Contubernal Provst N. Dahl [se ovfr. II. 115], Moldenhawers, Münters og Hornemanns Collegier — jeg havde og vilde ej have Manuducteur — læste efter Vink og Raad af min Velynder og Ven, den lærde Magister Rohde, der selv læste i 16 Aar til Attestats, Koppe og Morus etc., men kom ingen synderlig Vej, — jeg hjalp Rohde med at afskrive og renskrive Excerpter til hans lærde Doctor Disputats «*De veterum poëtarum sapientia gnomica*» og havde iøvrigt meget godt af at omgaaes denne mageløs lærde og snilde Mand. Jeg begyndte da at oversætte Et og Andet af Græsk; et Mindedigt over Foswinkel, «Nygaard» kaldet, blev optaget i den «Danske Tilskuers» 1ste No. for 1800. Samme Aar blev jeg Medlem af «Selskabet for Sandhed». Det glædede ikke lidet den unge Student at komme i Selskab med Mænd som Rahbek, Collett, Collin, Pavels, Clausen, Hornemann, Heiberg m. Fl. I Aaret 1801 om Vaaren blev jeg antaget til Lærer i den tydske Hofpræst Christianis Institut ved Kjøbenhavn [ɔ: i Kbhvn. paa Vesterbro ved Siden af den kgl. Skydebane]. Der kom jeg i en for mig saare nyttig og behagelig Virkekreds. 60—70 herlige Børn og Ynglinge fra alle Verdens Kanter blev her oplærte og opdragne med klog Omhyggelighed. Jeg glemmer aldrig de Dage; disse 4—5 Aar svandt som en Drøm» (Norsk Hist. Tidsskrift, 2. R., I. 551 fg.). Han havde allerede i sine første Studenterdages Fritimer syslet adskilligt med æsthetiske Studier, lagt sig lidt efter levende Sprog, stadig hørt Rahbeks Forelæsninger, været hyppig Gjæst paa det store kgl. Bibliotheks Læsesal og taget fortsat Undervisning i Tegning, for hvilket Fag han havde arvet sin Mors Talent og hvori han allerede i sin Barndom havde faaet Undervisning paa den af Dansken J. G. Müller, Professor Dahls Mester, i 1790 i Bergen oprettede Tegneskole. I 1799 — det samme Aar, hvori Jonas Rein under sit Besøg i Kjøbenhavn boede paa Bakkehuset — gjorde han i «det norske Selskab»

Rahbeks nærmere personlige Bekjendtskab og blev fra nu af en af Gjæsterne paa «Bakkehuset», hvor Aaret i Forvejen den 23-aarige Kamma Heger havde holdt sit Indtog som Husets Frue og hvor han i hendes Broder Carl Heger vandt en af sine kjæreste Venner, der bidrog meget til hans litteraære og ethiske Dannelse*). Paa «Bakkehuset» stiftede han selvfølgelig ogsaa Bekjendtskab med Oehlenschlæger, — der som nittenaarig Skuespiller, før han blev Student, indførtes i Rahbeks Hus samme Aar som Sagen —, Steffens, den unge Plejesøn J. L. Heiberg og de andre af Husets Venner. Efterat han var bleven Lærer hos Christiani, kom han jevnlig i Ferierne og til andre Tider ogsaa hos sine Elevers Forældre i og udenfor Kjøbenhavn; og til hans stadige Omgang hørte nu foruden hans Medlærere ved Christianis Institut (Prof. Gensichen, Krog-Meyer, Jacob Thomsen, Corn. Steenbloch, Engelsklæreren Rosenkilde o. fl.) Mænd som Ove Malling, Wormskiold, Rothe, Bech, Meincke o. fl. «Omgangen med alle disse Mænd» kunde ikke andet end gjøre ham Opholdet saare behageligt og for ham selv belærende». Imidlertid maa han dog have længtes tilbage til sit Fødeland — «du erindrer udentvivl», skriver han i Maj 1810 til Rahbek, «at i hine blidere Dage paa Bakkehuset var mit Yndlingsemne Norge og atter Norge» (Nyerups «Idunna» 1812 S. 56)**); og i hans Fødeby synes der paa samme Tid at have været et tilsvarende Ønske om at se ham komme hjem igjen: «Skulde vi endnu ikke faa Sagen herop til Lærer ved Bergens latinske Skole? Alle de, der kjende ham, ønske det inderlig», skriver Overretsassessor J. L. Schydtz i Decbr. 1804 i Brev til sin Ven R. Nyerup. Et Aar

---

*) Hvad «Bakkehuset» havde været for Sagen i hans Ungdom og hvad Erindringen derom vedblev at være for ham i hele hans Liv gav han Udtryk dels i sit Digt «Ved Rahbeks Død» i Rigstidende 1830, No. 47, dels i sit i «Tritogenia» trykte Digt «Til Rahbek, da han var bleven Enkemand», hvori det bl. a. heder:

«Hvormangen Vinteraften
Hvormangen Sommerdag
Fandt Hygge jeg og Glæde
Under dit gjæstfrie Tag?
Fra Axelstad hvorofte
Langt fra dens Suus og Duus
Fandt fordum Lyst og Lise
Jeg paa dit Bakkehuus.

Og gjenuem Snese Vintre
Fra Norrig paa Besøg
Var Hjertet der, og deelte
Hin Alvor og hint Spøg;
Og saa med dig og Camma
og Carl [Heger], vor gamle Ven,
De gode gamle Tider
Som Venner gaae igien.

Mig ind i Kunstens Tempel
Saa vennehuld hun tog,
Med herdersk Smag og Ynde
Mig tolked mangen Bog.
Hun viiste mig, hvad Pensel,
Hvad Gravstik kan formaae;
I Kunstens Helligdomme
Vi glade det besaae.

O aldrig skal jeg glemme
Hin gyldne Ungdomstid,
Den smiler mig i Minde
Som Siølund sommerblid.
Mens du var, som en Fader
For unge norske Ven,
Gav hun mig Hjemmets Hygge
Huldsaligen igien.»

— — — — — — — —

**) «I et Brev fra Halle af 15 Novbr. 1805 mindes Oehlenschlæger, i Anledning af et meddelt Skjemtedigt i dialogisk Form over den brave Lyder Sagens norske Norskhed, det lystige Liv paa Bakkehuset». ([P. H. Boye] Om Karen Margrethe Rahbeks Brevvexling, S. 32.) Jfr. Oehlenschlægers Erindringer (Pragtudgaven 1850), I. 200 fg.

senere blev dette Ønske opfyldt. I Slutningen af 1805 blev Sagen af den s. A. oprettede Direktion for Universitetet og de lærde Skoler udnævnt til Adjunkt ved Bergens Kathedralskole og allerede i December Maaned begav han sig paa Rejsen hjem til Bergen over Kristiania, hvor han «fornyede gammelt Bekjendtskab med Krog-Meyer, Stoud Platou, Bendix Prahl, Overlærer Rasmussen, o. fl.» Fra Kristiania gik Rejsen videre overland gjennem Valdres og Lærdal; undervejs nyttede han enhver Lejlighed til at opspore Folkeviser; allerede i «Bakkehus»dagene havde det været hans «kjære Drømme engang i Norge at finde ubekjendte Levninger af Fortidens Poesi; men disse Drømme blev heller intet mere». «I hver Hytte, hvor jeg kom ind, hvor der sad Kjærringer eller Piger ved deres Ten eller Rok, satte jeg mig midt iblandt dem, og bad dem synge gamle, ret gamle Viser. Dette gjorde ogsaa Nogle, men alle vare de mig forhen bekjendte fra Peder Syvs Kjæmpeviser. Ved denne Lejlighed fik jeg dog at høre mangen Sang, især i Valdres, som var forfattet af norske Bønder eller Bønderkarle i det sidste Lustrum eller Decennium; men da min Hu dengang blot stod til det Antikke, nedskrev jeg ikke hine, hvilket jeg siden har fortrydt, thi de havde dog været et interessant Bidrag til den norske Landalmues Karakter, Kultur m. m.» (Nyerups «Idunna» 1812, S. 57). I Januar 1806 tiltraadte han sin Post ved Bergens Kathedralskole, som i det samme og følgende Aar helt reformeredes, navnlig ved at der indførtes Faglærere og nye Undervisningsfag, bl. a. Fransk og Tysk, hvorhos «Undervisningen i Modersmaalet for første Gang blev værdiget egne Timer». Dette sidste Fag blev nu Sagens eget gjennem hele hans Skoletid, og Undervisningen i Modersmaalet blev efter alles samstemmige Vidnesbyrd det ejendommeligste Udslag af hans hele Personlighed og det mest frugtbringende for alle hans Elever. Disse var i en lang Aarrække ikke blot Latinskolens, ved hvilken han i 1814 rykkede op til Overlærer, men ogsaa Realskolens. Kort efter hans Hjemkomst til Bergen i 1806 blev han af daværende Amtmand Vibe, Stadsfysikus Monrad og Kjøbmand George Wallace anmodet om at udarbejde en Plan for en Borgerskole for den opvoxende Slægt i denne Handelsby, hvor Skolevæsenet som andre Steder i vort Land den Gang stod meget lavt. Om Sommeren s. A. forelaa hans Plan trykt og Indbydelse til Skolens Oprettelse blev udstedt, hvorpaa der i Løbet af en Dag meldte sig flere Elever, end en Skole som denne, der ikke anlagdes paa Spekulation, kunde modtage. Den 1 Oktbr. 1806 traadte Skolen i Virksomhed. Fortjenesten af hele denne Læreanstalts Indretning var først og fremst Lyder Sagens. Men saa uegennyttig gik han frem, at skjønt han kunde delt hele Fortjenesten ved Skolen med et Par Kolleger, navnlig Konrektor Winding og Overlærer Bohr, betingede han sig blot almindelig Betaling som de andre Lærere for de Timer, hvori han gav Undervisning, hvorimod Overskuddet skulde til-

falde Skolen. I 30 Aar var han Lærer ved denne Skole. I alle disse Aar, hvori han underviste baade ved Kathedralskolen og Realskolen, læste han for det meste omkring 8 Timer daglig, i mange Aar fra Kl. 8 til 12 om Formiddagen og fra Kl. 1 til 5 om Eftermiddagen. Timen fra 1—2 faldt ham især besværlig, men hans lykkelige ægteskabelige Liv, sagde han ofte i senere Dage, gjorde ham den Gang alt udholdeligt. Et saa anstrengt Arbejde tog sterkt paa hans Kræfter, siger han selv i nogle efterladte Optegnelser, og gav ham alligevel i Krigens og Pengeforvirringens Tid kun med streng Sparsommelighed og formedelst hans Hustrus forstandige Økonomi tarveligt Udkomme. Denne Hustru, hvem han i det omtalte Brev fra 1845 til Herman Foss betegner som «from og forstandig», og hvis uventede Død i Decbr. 1839 «bragte ham Graven nærmere, men ogsaa nærmere det elskeligste Væsen, han havde kjendt i sit Liv», var en Barndomsinklination fra den Tid, hun boede skraas overfor hans Hjem paa Strandgaden. Hun var Datter af en Handelsmand i Kjøbenhavn, men antagen som Plejedatter af Juveler Magnus Tank, der senere blev ansat som Værdimester i Bergen og som var en Broder af den rige Kjøbmand og Testator Hans Tank. Efter Plejefaderens Død drog hun med hans Enke tilbage til Danmark, men kom efter nogle Aars Forløb paany op til Bergen efter Indbydelse af Hans Tank, som efter sin Kones Død tiltrængte en Bestyrerinde af sit Hus. Her gjensaa Sagen hende under et Besøg i sin Fødeby, men Hensyn til hans den Gang ubefæstede Stilling afholdt ham fra strax at bede om hendes Haand. Da han i 1806 igjen kom tilbage som Adjunkt, stod den unge smukke Pige alene i den fremmede By efter Hans Tanks Død i 1804. For Sagen stod de tidligere økonomiske Hensyn ikke længer i Vejen og den 19 Novbr. 1806 blev Jomfru *Anne Marie Hansen* Lyder Sagens Hustru. Sit hele Samliv tilbragte de i hans bergenske «Bakkehus» oppe i Haven ved Skiven, under Fløjfjeldet. — Midt under al den Sysselsættelse, hans mange daglige Undervisningstimer gav ham, fandt Sagen endnu Tid til en ikke almindelig litterær Virksomhed og til et stort Arbejde i det Borgersamfund, han tilhørte, hvortil ogsaa maa føjes hans Nidkjærhed for at opdrage og hjælpe frem Talenter i Kunst og Videnskab, fremfor alle Maleren Professor J. C. Dahl, dernæst Maleren Frants Bøe, Professor S. A. Sexe o. fl. Han havde Del i og var tildels Ophavsmand til enhver dannende Indretning, som kom istand i Bergen fra Aarhundredets Begyndelse til hans Død ved dets Midte. Realskolen er alt nævnt. Som Medlem af «Det nyttige Selskabs» Oplysningskomite udstedte han sammen med Overlærer Bohr og daværende Artillerikaptejn Herman Foss i 1824 Indbydelse til Oprettelse af Tegneskolen. Da Stiftamtmand Christie den 25 April 1825 udstedte sin Indbydelse til at oprette et «Musæum og Naturalie-Cabinet» i Bergen, var Sagen en af de Venner, som underhaanden havde givet ham Løfte om sin Medvirk-

ning, og han var fra Museets Oprettelse til sin Død en af dets virksomste Bestyrere, ligesom han nogle Aar senere deltog med Christie og Biskop Neumann i Grundlæggelsen og derefter i Redaktionen af Museets Tidsskrift «Urda». Da «Bergens Kunstforening» blev stiftet 9 Maj 1838, hvortil Sagen havde opmuntret allerede 8—10 Aar tidligere, blev han indvalgt i Lovkomitteen og paa den første Generalforsamling det følgende Aar valgt til Medlem af dens Bestyrelse. «Harmonien» og «Det dramatiske Selskab» appellerede aldrig forgjæves til hans Understøttelse og Medvirkning, naar det gjaldt Prologer, Epiloger og andre Lejlighedsdigte, og i sin Tids Lokalpresse var han ofte den varme Talsmand for enhver højere Kulturinteresse i Byen og Landet. I 1809 blev han Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem og senere ligesaa af det kgl. nordiske Oldskrift-Selskab i Kjøbenhavn. Den 1 Decbr. 1833 blev han R. W. O. og 12 April 1850 R. St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste», samtidig med at han efter Ansøgning erholdt Afsked fra sit Embede med sin fulde Gage i Pensjon. Faa Postdage efter Kommunikationen om denne Udmerkelse og hæderlige Afsked modtog han en betydningsfuldere Anerkjendelse i følgende af Digteren J. S. Welhaven forfattede Adresse, som her for første Gang i sin Helhed offentliggjøres:

«Hr. Overlærer!

Efter femogfyrgetyve Aars Lærervirksomhed i Deres Fødeby har De søgt og vundet en Alderdomshvile, hvori de nu ser tilbage paa den lange Arbeidstid, hvis Frugt trindt om i Fædrelandet er kjendt og skattet. I alle Rigets Egne er der Vidnesbyrd om deres Virken; overalt mødes De nu i Tankerne med taknemmelige Disciple, der ville overantvorde Deres Navn til klærlig Erindring og til Agt og Ære, selv for kommende Slægter.

Blandt de Mange, der saaledes bevare Mindet om Deres Kalds Gjerning, fremtræde vi, der nu ere samlede i Christiania, med vore Hjerters Tak for den Sæd til Aandsudvikling, hvormed De har befrugtet vor Skoletid. I forskjellige Aldere og Livsstillinger ere vi alle forenede i den Følelse, vi her give Ord. Som Barneaarenes Indtryk i det følgende Liv ere friske og vedholdende, saaledes er ogsaa Deres Billede hos Enhver af os med Kjærlighed og Ærbødighed bevaret.

Maatte Deres Livs Aftenstund med det mildeste Lys skinne over Deres fuldbragte Dagværk og rige Erindringer!»

Christiania den 8de Mai 1850.

H. Foss, Statsraad.	Chr. Heiberg, Professor.	Bretteville, Statsraad.	Junghans, Stiftsoverrets-Assessor.
Carl Fougstad, Politimester.	Chr. Houge, Kopist.	F. Stang, Statsraad.	Joh. Heiberg, Brigadelæge.
J. Nicolaysen, Auditeur.	J. S. Welhaven, Professor.	Boyesen, Præst.	Ludv. Kr. Daa, Statsrevisor.
R. Schydtz, Kopist.	A. Brock, Adjunkt.	D. Bech, Assistent i Rigsarchivet.	J. Birkeland, Bureauchef.
I. Frich, Maler.	Fr. Meltzer, Kopist.	T. C. Synnestvedt, Bureauchef.	W. Jürgensen, Bureauchef.

Jac. Vetlesen, Bureauchef, P. A. Jensen, Præst. H. Heiberg, Kopist. C. F. Schanche, Fuldmægtig.
Fr. Hallager, Professor. H. Konow, Cand. juris. E. Lassen, Fuldmægtig. H. Lem, Fuldmægtig.
I. B. Falsen, Artilleri-Lieut. A. S. Bull, Fuldmægtig. Chr. Bull, Protokolsecretair. H. Meltzer, Politifuldmægtig.
N. Nicolaysen, Cand. juris. Stub, Stud. phil. Walsøe, Kopist. A. Daae, Cand. theol. Balchen, Student.
L. M. Lassen, Bureauchef. Joh. Hambro, Cand. theol. Christiansen, Stud. juris. W. Bøgh, Assistent i Rigsarchivet.
Chr. Friele, Stud. juris. C. Rogge, Cand. juris. Erik Olsen, Cand. theol. Grüner, Cand. theol. Henr. Janson, Stud. juris.
G. S. Heiberg, Stud. medicinæ. N. Bloch, Cand. juris. Peter Bloch, Cand. juris. J. Johnsen, Cand. philol.
Chr. Jensen, Fuldmægtig. J. Friele, Stud. med. S. Wallem, Stud. med. Jens M. Lund, Cand. theol.
Johan D. Behrens, Student. H. Lassen, Stud. juris. H. Vogt, Stud. med. C. Hambro, Stud. juris.
Vilh. Koren. Stud. theol. Chr. Hartwig, Stud. med. N. Jensen, Stud. theol. T. A. Christensen, Cand. theol.
J. A. Holmboe, Stud. med. L. W. Knagenhjelm, Stud. juris. J. Danchertsen, Infant. Lieutenant.
A. P. Holmboe, Infant. Lieutn. A. Friele, Infant. Lieutn. J. Koren, Søe-Lieutn. Wilh. B. Nicolaysen, Stud. juris.
Jens Gran, Stud. juris. J. C. Danchertsen, Stud. medic. N. Hertzberg, Stud. theol.
J. A. Welhaven, Stud. theol. C. F. Vedeler, Stud. philol. N. Vogt. Stud. med. O. Bentzen, Stud. med.
B. Roggen, Stud. theol. J. Jul. Schydtz, Stud. theol Irgens, Stud. theol. H. A. Meyer, Student.
C. B. Vidsteen, Stud. theol. G. H. Krohn, Student. Henr. Greve, Stud. theol. A. M. Hille, Stud. theol.
P. Blessing, Stud. theol. S. Meydell, Student. Hammer, Student. Sandborg, Student.
Steen, Student. J. Nicolaysen, Student. C. P. Riis, Stud. theol.

Denne Henvendelse blev kort Tid efter af den gamle Lærer besvaret i følgende Brev:

«Ældre og yngre Venner!

Modtag mit Hjertes rørte Tak for Deres hjertelige Hilsen og Deres Ønsker for mig ved min Aftrædelse som Lærer ved Bergens Cathedralskole. Mange Aar ere henrundne siden de for mig uforglemmelige Ungdomsdage, lyse og glade baade for Dem og mig, da jeg daglig færdedes iblandt de Ældste blandt Dem, indtil denne Stund; — og jeg seer nu paa Rækken af Deres mig saa kjære Navne, som paa et minde（rigt og dyrebart Stambogsblad, der drager Tanken tilbage til det henrundne Livs mange Omvexlinger og Forandringer baade i blide og mørke Dage. Men Eet er hos mig bleven uforandret, har vederqvægende fulgt mig igjennem Livet, og har bidraget til at blidgjøre de Sorger, Gud har tildeelt mig, — nemlig den isandhed velgjørende og styrkende Erindring af det Aands- og Hjertesamfund, som det blev mig forundt i saa mange Aar, at knytte med saa mange, mig uforglemmelige og ædle Mænd i deres Livs Ungdomsalder, det Samfund, der bestod hos mig, og jeg veed det, ogsaa hos Dem, med Hengivenhedens og Kjærlighedens Styrke, længe efterat den personlige Forbindelse var ophørt. Den nye Bekræftelse, som De, mine kjære Venner og fordums Disciple! have givet mig paa, at jeg fremdeles bevaredes i Deres Kjærlighed, maatte derfor

inderligt glæde Oldingens Hjerte og være mig sand Trøst og Vederqvægelse i de Dage, jeg endnu maatte have tilbage af Jordelivet. Gud velsigne Dem Alle, og give, at vi engang maatte gjensees hos ham!

Lyder Sagen.»

Det blev blot et kort Otium, han fik, efterat disse Ord var skrevne. Dette Brev og en Sang til Indvielsen 6 Juni 1850 af den Tankske Skole blev hans sidste litterære Skriftstykker. Til en aarsgammel Brystsvaghed havde sluttet sig andre Alderdommens Svagheder, som uventet hastig endte hans Dage Natten til 16de Juni 1850.

Portræt med Biografi [af P. A. Jensen] i Portræter af mærkelige Nordmænd, 1. R., S. 207—10; i Norsk Portræt-Galleri, udg. af Chr. Tønsberg. — *Nekrolog* — tildels bygget paa de samme *autobiografiske Meddelelser*, som ovenfor anført efter Brevet til H. Foss i Hist. Tidsskr. 2. R. I. 550—53 — i Bergenske Blade 1850, No. 256, jfr. No. 253 og 257; i Bergens Stiftstid. 1850, No. 49. — *Mindedigte* i Berg. Blade 1850, No. 259 af J. F. Willgohs, No. 261 af Riise, No. 263 af en Anonym og No. 271 af B—g; i Berg. Stiftstid. 1850, No. 85 af C. N. Schwach. — Jfr. P. A. Jensen: Autobiografiske Meddelelser i Illustr. Nyhedsblad 1863, særlig No. 17; L. Dietrichson: Svundne Tider [I.], S. 11 og 28—43; Rahbeks Erindringer V. 91, 138, 397; Oehlenschlægers Erindringer (Pragtudgaven 1850—51), I. 200 fg. og IV. 179 fg.; Udvalg af Claus Fastings Skrifter, Forordet S. 2; Udvalg af Breve til R. Nyerup, udg. af L. Daae, S. 8 og 9; Breve fra Danske og Norske, udg. af L. Daae, S. 298 fg.; Personalhist. Tidsskr. 1894, S. 246; Johan Bøgh: Bergens Kunstforening i femti Aar, S. 7, 10, 13, 43, 45, 91, 94 fg.; P. Hansen: Ill. dansk Litteraturhistorie [1. Udg.], I. 634; H. Olaf Hansen: Den norske Litt. fra 1814, S. 29; Henrik Jæger: Illustr. norsk Litteraturhistorie I. 11—17; L. Dietrichson: Omrids af den norske Poesis Historie II. 12—15; Norske Digtere, udg. af Nordahl Rolfsen, 1. Udg., S. 169 fg. og 2. Udg., S. 179 fg.; [Jens Gran:] Skizzer af Bergenske Forhold I. 43; W. F. Meyer: Selskabet «Den gode Hensigt», S. 37, 40, 42 fg., 61, 104 fg. og 134 fg.; Johan Bøgh: Bergens Haandværkerforening 1845—95, S. 61 fg; Yngvar Nielsen: Bergen, S. 477; L. Daae: Det gamle Christiania, 2. ill. Udg., S. 351 og 397; Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, S. 323, 513 og 540 og sammes Biografi og Dagbøger, S. 486 fg. og 512; Breve fra Danske og Norske, udg. af L. Daae, S. 220—22 [et Brev fra S. til Prof. Rathke af 20 Maj 1815]; Andreas Aubert: Maleren Prof. Dahl, S. 11, 15, 18 fg., 22 fg., 25, 29, 203—207, 230 fg, 275 fg., 311 fg., 326 fg., 361 og 396.

Lucians Samtaler i de Dødes Rige. Oversatte af det Græske ved L. Sagen. Kbhvn. 1803. 8. VIII S., 123 S., 1 S. (Anmeldt i Lærde Efterretn. 1805, S. 442—46 af B. Thorlacius.)

Polychorda. Nytaarsgave for Aaret 1805 af L. Sagen. Digte efter det Græske og Latinske af L. Sagen. Kbhvn. 1805. 8. XIV S., 1 Bl., 175 S. (Anm. i Lærde Efterretn. 1805, S. 209—16 af Rahbek.)

[Indbydelse til og Grundlinier af en Plan til en Real-Skole for Bergen.] Bergen 1806. 4. (Jfr. Skriftet „Festligheden i Bergens Real-Skole den 31 Marts 1824", S. 21).

Dansk Læse- og Declamations-Øvelses-Bog for Børn og Ungdommen. Samlet af Lyder Sagen. Bergen 1808. 8. X S., 3 Bl., 400 S. — 2det forøgede Oplag m. ændret Titel: Læsebog for Børn og Ungdommen

til Brug ved Underviisningen i Modersmaalet. Udg. af L. Sagen. Bergen 1820. 8. — 3die forøgede Udgave. Bergen 1834. 8. XIX S., 1 Bl., 662 S., 1 Bl. — [4de Udgave, omarbeidet og forøget af P. J. Stub (s. d.). Bergen 1861. 8.]

Dansk Stilebog, eller Stof til skriftlige Forstands- og Sprog-Øvelser, for Børn og Ungdommen. Samlet og udgivet af L. Sagen. Bergen 1811. 8. VIII S., 191 S. — Andet, forøgede Oplag. Bergen 1821. 8. XII S., 1 Bl., 248 S. — 3die forøgede Oplag. Bergen 1833. 8. XII S., 279 S.

Sange til Norriges Stridsmænd. Bergen [Maj 1813]. 8. (Trykt og uddelt i 2000 Expl. til de da afmarscherende Bergenhusiske Soldater. Senere optrykt i Budstikken, 1. R., V. Sp. 514—16.)

Sørgecantate over Biskop Johan Nordahl Brun, ved Sørgehøjtiden i Bergen, den 5te August 1816. [Bergen 1816.] 4. 4 Bl. (Ogsaa trykt i „Bjørgvin“ 1816, S. 311—314 og i J. A. Michelsens Festskrift „Det dramatiske Selskab i Bergen 1794—1894“, S. 69 fg).

Cantate, opført i Bergens Kathedralskole, paa Reformationsfesten, den 1ste November 1817. Bergen, 1817. 4. 4 Bl.

Holbergs Minde helliget, da Comedien: Den politiske Kandestøber, som for hundrede Aar siden første Gang opførtes paa den kongl. danske Skueplads i Kjøbenhavn, blev givet paa det dramatiske Selskabs Theater i Bergen, den 11te Januar 1822. [Bergen 1822.] 4. 4 Bl. (Aftrykt i Rahbeks Hesperus).

Bergens Beskrivelse af L. Sagen og H. Foss. Bergen 1824. 8. XXII S., 1 Bl., 782 S., 1 Kart [af Major Wetlesen]. (Rec. af C. Molbech i Dansk Litt.-Tid. 1826, S. 737—745 og 753—760; af P. A. Heiberg i Revue encyclopédique, Mai 1826, S. 429).

Confirmationsdagen. Et Digt af E. Tegnér, overs. fra Svensk af L. Sagen. Bergen 1826. 8. 31 S. (Anm. i Dansk Litt.-Tid. 1827, S. 505—511).

Om Bergens Latinskole. Indbydelsesskrift til den aarlige offentlige Examen i bemeldte Skole i Juni Maaned 1828. Bergen 1828. 4. 52 S., 1 Bl.

Prolog, fremsagt paa Bergens Privattheater ved Skuespillene, som gaves til Bedste for de meest trængende Brandlidte 1830. Bergen 1830. 8.

Ved Høitideligheden første Paaskedag 1830 i Bergens Domkirke, da den første Gang aabnedes til Gudstjeneste igjen efter sin Istandsættelse. [Bergen 1830]. 8. 5 Bl.

Festligheden paa Bergens Privattheater ved Kronprindsens Nærværelse den 13de August 1833. 8. 28 S.

Fabler for Unge og Gamle. Samlede, oversatte og tildeels bearbeidede af Lyder Sagen. Chra. 1835. 8 XXIV S., 304 S.

Udvalg af Claus Fastings forhen trykte og utrykte Skrifter, med Bidrag til hans Biographie, af L. Sagen. Med Fastings Portrait og Prospect af hans fordums Lystgaard. Bergen 1837. 8. 2 Bl., 414 S., 1 Bl.

Pomona eller moralske Læsefrugter, af mange Bøger samlede af L. C. Sagen. Bergen 1839. 8.

I Minerva, *1800, IV.* 118—135: Sex Samtaler i de Dødes Rige af Lucian. (Oversatte af det Græske); S. 277—294: Bidrag til Norges Konsthistorie. — *1805, II.* 135—146: Om den berømte Biskop Gieble Pedersen i Bergen.

I Den danske Tilskuer adskillige Digte, saaledes i *X. 1* (1800), S. 1—16:

Nygaard, et Fragment helliget Foswinckels Minde [m. biogr. Indl. om F.]; *X. 2.*, S. 551—554: Ved Doctor og Professor A. N. Aasheims Grav; S. 700—702: En Skoflikkers Sang; S. 715—18: Pandore (en Romance); S. 742: Til en Ven (efter Horats); S. 863—65: Cleanths Hymne til Gud (frit overs. af det græske). — *XI. 1.* (1801), S. 159—60: Apoll og Dafne (efter Hølty); S. 161—63: Norsk Krigssang; S. 282—84: Sang for Studenterkorpset; *XI. 2.* S. 433—36: Ynglingen og Oldingen (En Vexelsang); S. 439 fg.: Til Haabet; S. 574—76: Til Grosphus (Efter Horats). — *XIV. 1* (1804), S. 30—32: Skiærsliberen; *XIV. 2.*, S. 707—710: Min Barndom; S. 728: Sang; S. 775 fg.: Den elskende Bondegut.

I Charis (Kbhvn) *1801*, S. 89—93: Sang til Kierlighed. — *1802*, S. 25—30: Til Graven; S. 38—40: Livets Have. (En Sang); S. 72 fg.: Aristotelis Paean til Dyden. (Af det Græske). — *1803*, S. 25—28: Harpespilleren, en Romance; S. 46—49: Zephyrerne (En Idyll efter Geßner, Fru K. M. R. helliget); S. 57—59: Nanny, en Romance; S. 69—71: Kiærligheds Magt (Af det Engelske); S. 73, 79, 81: Af Anthologien: S. 76: Den overvundne Herkules; S. 133: Til en ung Pige. (Efter Anakreon); S. 138—39: Amor og Laura. (Af det Engelske). — *1804*, S. 162—163: Romance. — *1805*, S. 45—49: Til min Fødeegn. (Oversat). — *1806*, S. 22—23: Landliv; S. 25—27: Efter en oldskottisk Sang; S. 67—69: Liden Helga; S. 75: Efter den græske Anthologie; S. 76—77: Sang.

I For Sandhed *V.* (Kbhvn. 1801), S. 50—71: Nogle af Anakreons Sange, oversatte af L. Sagen. — *VI.* (1802), S. 47—61: Tyrtæi og Kallini Krigssange (oversatte af det Græske).

I Øhlenschlægers Siofna (Kbh.) 1802, S. 84 fg.: Til en Rose; S. 107: Til Hygæa (af det Græske); S. 111: Dafnis til Vaaren; S. 143—145: Elegie til Laura.

I L. Kruses Eros (Kbh.) 1803, S. 204 fg.: Gravsang; S. 219: Eros i Vinen. (Af det Græske).

I Nyerups Nytaarsgave Idunna (Kbh.) 1812, S. 55—85: Om de Bergenhusernes Fest i Bergen, den 8de Marts 1810, og om norsk Bonde-Poesie. (Et Brev til K. L. Rahbek fra L. S.).

I Schwachs Nor (Chra.) *1815*, S. 117 fg.: Den 10. Decbr. 1814 [Stiftamtmand Christies Fødselsdag], erindret i et Vennelag i Bergen; S. 119—121: Philosophisk Drikkevise. (En fri Oversættelse af en gammel engelsk Sang. Med Melodi af L. Wittrup) [ɔ: „Diogenes vranten og stolt", senere aftrykt bl. a. i „Visebog for det norske Studentersamfund" (1856), S. 70 fg., i „De norske studenters visebog" (1871), S. 237 fg. og i „Det norske studentersamfunds visebog" (1888), S. 121 fg. samt tilligemed Melodien, hvis Komponist har været Udg. ukjendt, i A. P. Berggreens „Sange fra det danske Huus- og Selskabsliv" i hans „Folke-Sange", B. XI, 2. Udg. (Kbh. 1871), S. 98 fg., jfr. 134 fg. Sagens Oversættelse er en fri poetisk Gjengivelse af den engelske Original, som findes i de fleste engelske Visebøger fra det 18de Aarhundrede, dels med flere, dels med færre Vers, bl. a. i English Songs, ed by Ritson (Lond. 1783), II. 34, hvis Udgiver bemærker, at Originalen, hvis Historie har været meget omstridt, blot bestaar af 6 — de af Sagen oversatte — Vers og findes i det lille Skrift «Wine and Wisdom, or the Tipling Philosophers, a lyrick Poem» (London 1710). — I Nor for 1816, S. 17—19: En ulykkelig Moders Sang; S. 20—22: Til en Yngling paa hans Confirmationsdag; S. 23 fg.: Til Harmonien.

I Norraena (Chra. 1821), S. 54—58: «Blandt skybekrands'de Fjelde her i

det høie Nord» [ɔ: Sagen's Forsøg i Konkurrancen om den af Marcus Plöen udsatte Præmie for den bedste norske Nationalsang].

I M. C. Hansen's Bragi *I.* (Chra. 1838), S. 216—220: Cantate paa Reformationsfesten i Bergens Kathedralskole, den 6 Novbr. 1837; S. 221 fg.: Indvielsessang paa den nye Kirkegaard ved Bergens Stadsport 1837. — *II.* (1839), S. 242 fg.: Prolog paa Theatret i Bergen ved en Forestilling til Bedste for Tegneskolen; S. 244 fg.: Officierernes Sang til Kronprindsen ved hans Nærværelse i 1833 ved Troppesamlingen paa Alrekstad; S. 245 fg.: Den 17de Maj fejret i et Selskab i Bergen 1827; S. 247 fg.: Til Aftenvinden, efter en langvarig Hede. (Fra Engelsk, af Bryant).

I Budstikken 1. R., IV. 347 fg.: Najaden (Digt).

I Den norske Tilskuer *I.* (Bergen 1817), S. 360—365: Cantate paa Reformationsfesten. — *III.* 249—54: Epilog i det dramatiske Selskab og Sang i Anledning af Statholder Sandels's Nærværelse. — *V.* 337—368: Nekrolog (tildels) over Jonas Rein og Choral ved hans Jordefærd.

I Urda *I.* (Bergen 1837), S. 1 fg.: Urda (Indledningsdigt); S. 156—175: Antegnelser, Bergen og Bergens Stift vedkommende. — *II.* 257—295: Historisk Vandring i Bergen og dens nærmeste Omegn.

I [J. A. Michelsens] Det dramatiske Selskab i Bergen 1794—1894 (Bergen 1894) er aftrykt følgende Lejlighedsdigte af Sagen, nl. S. 61 fg.: Sang til Skaalen for Prins Christian Fredrik ved Festen efter Opførelsen af «Manden af Ord» den 3 Marts 1814; S. 65: Sang for Kong Christian Fredrik ved Festmaaltidet i det dramatiske Selskab 3 Juni 1814; Epilog efter Opførelsen s. D. af Rahbeks «Anna Colbjørnsen»; S. 115—19: Prolog og Sange ved Festen i Theatret for Adam Oehlenschlæger 16 Juli 1843; S. 147—158: Dramatisk Idyl, opført ved Kronprins Oscars Nærværelse i Theatret 13 August 1833.

Blandt hans Bidrag til Bergens Stiftstidende anføres følgende under hans Navn trykte: *1840,* Nr. 14: Om vore Psalmebøger (I Anl. af Welhavens Antydninger); Nr. 68: Om Tegneskole og Konstforening i Bergen; Nr. 88: Jan Greve. (Mindedigt). — *1841,* Nr. 9: Sang paa Kongens Fødselsdag; Nr. 58: Om nogle til Bergens Konstforening sidst anskaffede Konstsager, især om et Maleri af Prof. Dahl; Nr. 66: Til Lektor Welhaven, ved hans Afreise fra Bergen (Digt); Nr. 89: Sang ved Asylets Aabning; Nr. 92: Provst N. Hertzberg (Mindedigt). — *1842,* Nr. 8: Sang paa Kongens Fødselsdag; Nr. 61: Peter Stuwitz (Mindedigt). — *1843,* Nr. 9: Ved Kongens Fødselsdag; Nr. 17: Tegningerne til den gamle Kongehals Restauration; Nr. 30: Ved Stiftsprovst Hysings Jordefærd (Digt); Nr. 58: Prolog ved det dramatiske Selskabs Fest for Ohlenschlæger; Festsang i samme Anl.; Nr. 59: Gravsang over Konrektor Winding; Nr. 62: Sang ved Ballet for Prinds Oskar; Nr. 93: Resignation (efter Tegnér). — *1844,* Nr. 17: Sang ved det dramatiske Selskabs Femtiaarsfest; Nr. 34: Kantate ved Sørgefesten for Carl Johan; No. 61: Serenade til Prof. Dahl.

I Bergenske Blade er følgende Lejlighedsdigte af ham trykt, nl. i *1848,* Nr. 8: Biskop Neumann; Nr. 12: Grav-Sang over Neumann. — *1849,* Nr. 162: Olaf Rye; No. 186: W. F. K. Christie. — *1850,* No. 233: Christine Nicolaysen; Nr. 235: Ved den Tankske Skoles Indvielse.

Foruden de ovenfor nævnte, i Nytaarsgaver, Kalendere, Tidsskrifter og Blade trykte Digte skrev Sagen i Aarenes Løb en stor Mængde i Bergen særskilt trykte Lejlighedsdigte, af hvilke bl. a. følgende er kjendt af nærværende Udgiver:

Blomst Underskjøn. Sang ved Concerten for de Fattige. (Et Sidestykke til Bürgers „das Blümchen Wunderhold"). 1807. 8. 7 S. — Vintersang, med Musik af Bohr. 1807. 8. 2 Bl. — Gravsang over de norske Krigere, som faldt i Attaquen ved Bergen d. 16 Mai 1808. 8. 2 Bl. — Nordmands-Sang [ↄ: „Norrig vor Moder, bedaget af Ælde"], med Musik af G. Bohr. 1808. 8. 2 Bl. — Sang for vore fra Lejren hjemkomne, bergenhusiske Officierer, den 8 Marts 1810. 8. 3 S. — Velkomst-Sang for de fra Lejren hjemkomne, bergenhusiske Soldater, den 15 Februar 1811. 8. 2 Bl. — Sang ved Festen for Sorenskriver Christie 20 Februar 1813. 8. — Sang i Vennekredsen den 28 Jauuar 1813. 8. 2 Bl. — Sang paa H. H. Prinds Christian Frederiks Fødselsdag d. 18 Septbr. 1813. 4. 2 Bl. — Epilog [af S.] og Sange [af Pavels] for Bergens dramatiske Selskab ved H. Ex. Statholderens, Grev Sandels's Nærværelse den 10de August 1819. 8. 8 S. — Harmonisternes Sang ved Cantor Warneckes Jordefærd, den 9. Juni 1820. 8. 2 Bl. — Sang til Holbergs Ætling, Jubellæreren Prof. og Rector F. C. H. Arentz, da han, paa Holbergs Secularfest, var indbuden af det dramatiske Selskab i Bergen, den 11te Januar 1822. 8. 2 Bl. — Gravsang over Diderik Henrik Behrens d. 27 Novbr. 1822. 4. 2 Bl. — Harmonisternes Sang ved Biskop Pavels's Jordefærd 27 Febr. 1822. 4. 4 S. — Sang af Eleverne i Bergens Realskole den 31 Marts 1824, ved Høitideligheden efter den offentlige Examen. 4. 2 Bl. — Sang ved Adjunct Ole Irgens's Jordefærd i August 1824, afsjunget af Bergens lærde Skoles Disciple. — Harmonisternes Sang ved Hr. Fredrich Bøschens Grav, den 9de Septbr. 1825. 4. 2 Bl. — Ved Professor og Rector Arentz's Grav. Bergen 1826. 4. 2 Bl. — Sang ved Professor Arentz's Jordefærd 12te Januar 1826, sjungen af hans ældre Disciple. 4. 2 Bl. — Sang paa Kongens Fødselsdag, 1828, i det harmoniske Selskab i Bergen. 8. 2 Bl. — Velkomstsang til Herr Stiftamtmand Bull, i et høitideligt Møde i Bergen, den 13de Maj 1829. 8. 2 Bl. — Sang til Dr., Stadsphysicus Monrad ved Høitideligheden for ham i Bergen 27 Decbr. 1829. — Sang paa H. M. Kongens Fødselsdag 1832, i Selskabet Harmonien i Bergen. Musikken af J. Panny. 8. 2 Bl. — Harmonisternes Sang ved Stadscapitain Henrik Meyers Jordefærd, den 2den Januar 1833. 8. 2 Bl. — Overlærer Bohrs og Stadscapit. Meyers Minde, feiret i det dramatiske Selskab i Bergen, paa dets Stiftelsesdag, den 25de Februar 1833. 8. 4 Bl. — I Anledning af Fru Anne Thue Christies Død. 1834. 8. 7 S. — Sang til Bergens fratrædende Stiftamtmand, Hr. Statssecretair og Ridder Bull, i et festligt Møde i Bergen, den 4de Januar 1835. 8. 2 Bl. — Confirmandernes Sang ved Sognepræst Grøgaards Jordefærd, den 5te April 1836. 8. 2 Bl. — Velkomstsang til Bergens Storthingsrepræsentanter i et festligt Møde, foranstaltet af Bergens Indvaanere den 27de Marts 1837. 8. 2 Bl. — Indvielsessang paa den nye Kirkegaard ved Bergens Stadsport den 2den Novbr. 1837. 4. 2 Bl. — Sang til Herr Professor Dahl, ved Festligheden den 18de August, 1839, da han tredie Gang besøgte sin Fødebye Bergen. 8. 2 Bl. — Sang i Anledning af det dramatiske Selskabs Jubelfest, d. 25de Febr. 1844. 8. 2 Bl. — Gravsang over Hr. Toldinspecteur, Stiftamtmand W. F. K. Christie, d. 18de October 1849. 4. 2 Bl.

Salicath, Frederik Theocar, efterfølgendes Søn i hans 1ste Ægteskab, er født paa Tromsø 11 Oktbr. 1847, gjennemgik Nissens Realskole for at blive Officier, men begyndte senere at forberede sig for Universitetet og blev 1867, privat dimitteret, Student med Haud og i Maj 1870 juridisk Kandidat med Haud. I Begyndelsen af 1871 rejste han til Udlandet og opholdt sig nu som Handelsmand i Hamburg til 1875, senere i Finland, Rusland og Frankrige til Vaaren 1877, da han vendte tilbage til Kristiania, hvor han blev ansat i Kirkedepartementets Skolekontor og derhos s. A. blev edsvoren Translatør i Tysk og Fransk. Den 19 Maj 1883 blev han udnævnt til Politifuldmægtig i Bergen, hvor han 1884 beskikkedes til Konstabelinspektør, og hvorfra han 23 April 1892 befordredes til Politimester i Stavanger. I Bergen var han 1885—92 Medlem af og de to sidste Aar Formand i Musikselskabet «Harmoniens» Bestyrelse og 1886—89 Medlem af og i 1889 Formand i Direktionen for den nationale Scene. I Stavanger var han i 1893 Stifter af «Stavanger Fængselsselskab», hvis Formand han er, og deltog 1895 i Stiftelsen af Frimurerlogen «St. Svithun».

* 28 April 1885 *Maren Petronelle Elisabeth Album* (f. i Larvik 29 August 1862), D. af ovennævnte Overlærer ved Drammens Latinskole Morten Kirkgaard A. († 18 Novbr. 1885) og Anne Cathrine Elisabeth Capjon.

Jfr. Familjen von Schlanbusch, S. 27.

Familien von Schlanbusch med indgiftede familier 1665—1890. Udarbeidet af Fred. T. Salicath. Trykt som manuskript. Bergen 1892. 4. 34 S., 1 Bl., 1 Tabel.

I Theater-Nissen (Kra.) 1878—80 skrev han Musik- og Theater-Anmeldelser, navnlig fra Folketheatret, under Merkerne —*h* og —?—.

I Aftenbladet 1880, No. 59: Om Middelskoleexamen; No. 156: Det kgl. Forslag til Lov om Skoler for abnorme Børn; No. 277, 279, 283 og 298 B: Almueskolevæsenet i Frankrige.

I Morgenbladet 1883, No. 22 A: Abnorm Statistik og Abnormskolevæsenet.

Lejlighedsvis har han leveret enkelte Korrespondancer og Festreferater til forskjellige Blade, ligesom oversatte Bidrag af ham findes trykt i Morgenbladet, Morgenposten (Føljetonromaner fra Fransk i 1881—83) og Dagen. — Oversættelsen fra Norsk til Tysk af Dr. A. Johannessens Afhandling om Skarlagensfeberen er besørget af ham.

Utrykt, men offentlig opført er følgende af ham oversatte dramatiske Arbejder: «Kaptejn Grant og hans Børn», dramatisk Rejseeventyr i 5 Akter med Prolog af Jules Verne og A. d'Ennery; «Ved Maaneskin», Operette af Offenbach; og «Skjøn Lurette», Opera comique i 3 Akter af Offenbach (den sidste i Forening med L. Dilling) — alle opført paa Folketheatret i Kristiania 1880—81.

Forskjellige Lejlighedsdigte af ham er trykt under Merket —*h.*, deriblandt «Cantate ved Indvielsen af St. Johannes □ St. Svithun», Stavanger 1895.

Salicath, Søren Carl Ludvig, Søn af Assistent ved Uld- og Linnedmanufakturkontoret i det kgl. danske Kommercekollegium *S.* († 1803) og *Louise Pind* († 1838), blev født i Kjøbenhavn 2 Marts 1803, kom som Barn til Norge, hvor hans Moder indtraadte i nyt Ægteskab med Magasinforvalter Stabell i Larvik, tog i Decbr. 1829 norsk juridisk Embedsexamen med Karakteren «Bekvem» og fik derefter Ansættelse i Revisjonsdepartementet, hvor han 20 Juli 1831 blev Fuldmægtig og 20 Febr. 1839 Bureauchef i Kontoret for Revisjon af Toldvæsenets Regnskaber. Den 28 Februar 1846 blev han udnævnt til Toldoppebørselsbetjent ved Tromsø Toldsted, befordredes 7 Febr. 1855 til Toldkasserer i Arendal, blev 1858 konstitueret som Toldkasserer i Kristiania, hvortil han udnævntes 13 Juni 1860. I denne Stilling døde han 18 Maj 1869. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 18 Juni 1839 angaaende de saakaldte Mudderpenge; ligeledes af den kgl. Kommissjon af 6 Marts 1843 til Undersøgelse af Forholdene med Hensyn til den gejstlige og verdslige Inddeling mellem Kristiania Kjøbstad, dens Forstæder og det tilgrænsende Akers Landdistrikt; fremdeles af den kgl. Kommissjon af 15 Oktbr. 1855 til Udarbejdelse af ny Instruktion for Toldvæsenets Embeds- og Bestillingsmænd.

* 1) 18 Decbr. 1835 *Antoinette Eliesen von Schlanbusch* (f. 28 April 1813, † 17 Februar 1850), D. af Byfoged i Skien, Kancelliraad Friedrich Leegaard von S. († 1824) og Birgitte Maria Eydorff.

* 2) 1 Juni 1855 *Hanne Wilhelmine Franciska Mejer* (f. 9 Maj 1827), D. af Tolder paa Tromsø Harry M.

Jfr. Fred. T. Salicath: Familien von Schlanbusch, S. 25; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser, I. 262 og 341; i Morgbl. 1869, No. 135.

I Aftenbladet 1859, No. 97, Till.: Om Toldbodens Forretningsorden.

I Morgenbladet *1865,* No. 145: Om Kredit paa Told. — *1866,* No. 41 A og 126: Om Løbenummere i Toldtarifen (jfr. No. 45 og No. 118); No. 149: Om Fortoldning af Symaskiner. — Desuden findes flere andre Artikler af ham i dette og andre Blade ang. Toldspørgsmaal.

Salvesen, Jacob Asmus Møller, Søn af Provst og Sogneprest til Oddernes *Salve S.* og *Anne Mathea Møller*, blev født i Rennesø 1 Oktbr. 1820, tog i Oktbr. 1838 Præliminærexamen og i Oktbr. 1844 norsk medicinsk Embedsexamen med anden Karakter. Strax efter Examen kom han som Patient ind paa Kjølstads orthopædiske Institut i Kristiania, hvor han næste Aar blev Assistent og forblev som saadan til Febr. 1847, da han ansattes som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling. I Oktbr. 1847 bosatte han sig i Bergen, hvor han oprettede et orthopædisk Institut, som han holdt i Gang til Sommeren 1855, da han blev Underlæge ved Trondhjems Bys Sygehus. Den 12 Juli 1856 udnævntes han til Distriktslæge i vestre Raabygdelaget, fra hvilket Embede han imidlertid

af Helbredshensyn tog Afsked allerede 15 Juli 1857, hvorefter han paany tiltraadte sin tidligere Post ved Trondhjems Bys Sygehus og blev staaende i denne Stilling til Vaaren 1882. Han døde i Trondhjem 11 Novbr. 1882.

* 1) 21 Septbr. 1848 *Petrine Ernestine Caroline Kjos* (f. i Kra. 28 Septbr. 1820, † 1 April 1864), D. af Kjøbmand i Kristiania Peter K. og Mathea Schartau.

* 2) 18 Oktbr. 1866 *Anna Olava Richter* (f. i Inderøen 17 Marts 1834), Søster af forannævnte Statsminister Ole R.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 260 fg.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 2. Række, IX. (1855), S. 157—172 og 301—318: Det orthopædiske Institut i Bergen.

Salvesen, Julius Oscar, foregaaendes Broder, er født i Søgne Prestegjæld 4 Juli 1831, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1848 og tog i Novbr. 1856 Reallærerexamen med Haud. I 1857 blev han ansat som Bestyrer af Kristianssands Elementær- og Middelstandsskole, udnævntes 10 Maj 1858 til Adjunkt ved Arendals Middel- og Realskole og 27 Juni 1860 til Overlærer ved samme. I 1876 efter Rektor Smiths Død og i 1880 efter Rektor Knaps Befordring bestyrede han i længere Tid Skolen som konst. Rektor. Siden Nytaar 1877 har han tillige været Skolens Kasserer. Han er Medlem af Bestyrelsen for Arendals Museum.

* *Ottilie Camilla Sophie Lilloe* (f. 8 Septbr. 1832).

Indbydelsesskrift til Afgangs- og Aarsexamen ved Arendals offentlige Skole for den høiere Almendannelse 1876. Skoleefterretninger af Overlærer Salvesen. Arendal [1876]. 8. 31 S., 1 S., 2 Bl.

Salvesen, Peter Theodor, Søn af Distriktslæge *Hans Edvard Ross S.* (f. 1811, † 1851) og *Maren Christine Nielsen* (f. 1816, † 1853), er født i nordre Aurdal i Valdres 18 April 1841, blev, efterat have gaaet paa Latinskolen i Skien i 3 Aar, i Septbr. 1855 optagen paa Søkadetinstitutet i Fredriksværn, hvorfra han udexamineredes i August 1861 og derefter Vinteren 1861—62 deltog i Korvetten «Nornens» Togt til de nordamerikanske Farvande, just mens Borgerkrigen rasede derover. Den 12 August 1862 blev han udnævnt til Sekondløjtnant i Marinen, opholdt sig derpaa fra Septbr. 1862 til Marts 1863 i Udlandet og fik, efterat have gjort Togttjeneste hjemme om Sommeren, fra Høsten 1863 tre Aars Permissjon for at gaa i udenlandsk Orlogstjeneste. Fra Novbr. 1863 gjorde han Tjeneste i den franske Middelhavseskadre og embarkerede i Marts 1864 ombord i Dampfregatten «Labrador», som gik til Suez og derfra til Saigon, hvor han gik over til et af de franske Krigsskibe, der gjorde Tjeneste under Expeditionen mod Kokinkina. I Novbr. 1865 kom han tilbage til Toulon, hvorfra han søgte sig over i engelsk Orlogstjeneste og var nu fra Febr. til Oktbr. 1866 ansat ombord i Kanal-

eskadrens Pantserskib «Prince Consort». Efter Tilbagekomsten til Kristiania blev han ansat som første Assistent ved det meteorologiske Institut fra dets Oprettelse i Decbr. 1866 og blev staaende som saadan til Udgangen af 1870, da han blev Assistent hos Fyrdirektøren fra Nytaar 1871. Den 26 August 1872 avancerede han til Premierløjtnant i Marinen, i hvilken Stilling han fra 1 Oktbr. s. A. tjenstgjorde som Ekvipagemester ved Karljohansværns Værft til August 1873, da han overtog den Stilling, han fremdeles har, som Finantsdepartementets tekniske Assistent ved Skibsmaalingen efter det engelske System, i hvis Indførelse i Landet han havde en væsentlig Del som Medlem af den ved kgl. Res. af 6 August 1873 nedsatte Skibsmaalingskommissjon. Den 6 Juni 1885 avancerede han til Kaptejn og den 28 Oktbr. 1893 til Kommandørkaptejn af 2. Kl., efter kgl. Res. af 5 Jan. 1895 Kommandørkaptejn i Marinen. Han har været Medlem af den kgl. Kommissjon af 18 Maj 1867 til Udarbejdelse af en norsk Udgave af det engelske (og franske) Signalsystem, hvilken Oversættelse udkom Vaaren 1868 under Navn af «Signalsystem for Handelsskibe af alle Nationer». Han var fremdeles 1885—87 Medlem af en Kommissjon til Revisjon af Søtjenestereglementet, mødte 1889 som Norges Delegerede ved den internationale Marine-Konferance i Washington, gjorde i Aarene 1890, 1891 og 1893 nogen Tid Tjeneste som Officier i Admiralstaben og deltog Høsten 1895 i en Undersøgelsesrejse langs Kysten fra Svinesund til Lindesnes for at vælge passende Punkter til Anlæg af faste Kystsignalstationer. Siden 1887 har han været Formand i Kommissjonen for Tilsyn med Dampskibe i Kristiania. Han blev 21 Jan. 1892 R.[1] St. O. O. «for militær Fortjeneste og for Fortjeneste af Skibsmaalingen», hvorhos han er R.[1] S. O. (1887), R.[1] W. O. (1878), K.[2] D. D. O., K.[2] Sp. O. Mér. nav., K. Camb. O., Off. Fr. Æ. L. (1867), R. Pr. Kr. O. 3. Kl. og Indeh. Tk. Med. O. 5 Kl.

* 17 Novbr. 1875 *Elise Doris Pauline Schiøtt* (f. 24 Juli 1855), D. af ndfr. nævnte Brigadelæge C. T. S. og hans 2den Hustru.

Jfr. C. J. Anker: Nordmænd i udenlandrke krige efter 1814, [1. Række], S. 92—95.

Indseilingen til Bosphorus fra det Sorte Hav, med dertil hørende Beskrivelse. Af Henry F. Woods, R. N., og Achmed Bey, S. O. N., Medlemmer af den internationale Bosphorus-Comité. Oversat af T. Salvesen. Chra. 1869. 8.

Anvisning til Brugen af det internationale Signalsystem. Med en farvetrykt Flagtabel. Chra. 1870. 8. 28 S.

Statistique internationale. Navigation maritime. I. Jaugeage des navires. Ouvrage rédigé par A. N. Kiær et T. Salvesen. Publié par le Bureau Central de Statistique du Royaume de Norvége. Chra. 1876. 4. 4 Bl., 75 S. (Bd. II fg. er udg. af Kiær alene, se ovfr. III. 262).

Fortegnelse over Norske Orlogs- og Handelsfartøier, der ere

tildelte Kjendingssignaler i det internationale Signalsystem. Udg. ved Kontrol-Revisionen for Skibsmaalingen. Marts 1878. Chra. 8. 114 S., 1 Bl. Med Tillæg: Fortegnelre over norske Handelsfartøier. April 1879. [Chra. 1879.] 8. 4 S. — Sammme. Marts 1880. Chra. 8. 148 S. — Samme. Marts 1881. Chra. 8. 148 S. — Supplement No. 1. Marts 1882. Chra. 8. 11 S. — Samme. Marts 1883. Med Fig. i Texten ogen farvetrykt Flagtabel. Chra. [1883]. 8. 158 S. — Supplement No. 1. Marts 1884. Chra. 8. 8 S. — Samme. Marts 1885. Chra. [1885]. 8. 164 S. Supplement No. 1. Marts 1886. Chra. 8. 4 S. — Samme. Marts 1887. Chra. 8. 124 S., 1 Bl. — Samme. Marts 1890. Chra. 8. 131 S. — Sammme. Januar 1892. Chra. [1892]. 8. 135 S., 1 S. — Samme. Decbr. 1894. Chra. [1895]. 8. 138 S., 1 Bl.

International Signalbog. Udg. efter Foranstaltning af den kgl. norske Regjerings Forsvarsdepartements Marineafdeling ved T. Salvesen. Officiel Udgave. 1886. Med 5 kol. Pl. Chra. [1886]. 8. XVI S., 567 S., 1 S. (Anm. i Morgbl. 1886, No. 374.) — Officiel Udgave. 1886 (rettet til 1893). [Med 5 kol. Pl.] Chra. [1893]. 8. XVI S., 554 S.

Den internationale Marine-Konferanse i Washington. (Særtryk af „Morgenbladet" No. 41, 45 og 46, Januar 1890.) Chra. 1890. 8. 27 S.

Samsing, Jens Christian, Søn af Sogneprest til Thjødling *Clemens Thue S.* († 1797) og *Elisabeth Paulsdatter Post* († 1794), blev født paa Gaarden Elgestad i Nøtterø, hvor Faderen da var personel Kapellan, 22 Maj 1758, blev, privat dimitteret, Student 1781 og theologisk Kandidat 1784. Det følgende Aar blev han adjungeret Faderen og sukcederende Prest til Thjødling, hvis Prestegaards Jordbrug og Bygninger han i høj Grad udbedrede, og udnævntes 16 Maj 1800 til Sogneprest til Brunlanes. Fra 1821 til sin Død var han Provst i Larviks Provsti. Han mødte som Repræsentant for Larviks Grevskab paa Storthinget 1815—16, hvor han bl. a. var Medlem af den faste Komitte for Land-, Skov- og Bergvæsen, af Komitteen ang. Embedslønninger og af Komitteen ang. Armeens Forraadsbeholdninger. Han døde paa Tanum Prestegaard 22 Marts 1829.

* 31 Oktbr. 1792 *Kirsten Grønhof Harris* (f. 17 Maj 1765), D. af Hans Nielsen, Kjøbmand i Larvik.

Jfr. B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl. 4to, II. D. 3, S. 2021 fg.; Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, S. 133, 152, 253, 255, 347.

I Hermoder No. 15 (Chra. 1800), S. 72—102: Forsøg til Besvarelse af de af Hr. Stiftamtmand v. Kaas fremsatte Spørgsmaale, Skolevæsenets Forbedring i Norge vedkommende.

I Det Norske Nationalblad, H. IV. (1816), S. 51—55: Circulaire til flere af Laurvigs Grevskabs Valgmænd.

Sand, Anton Julius, Søn af daværende Distriktslæge i nordre Helgeland, senere Læge ved Reknæs Plejestiftelse *Frederik Christian S.* (f. 1813, † 1871) og *Augusta Amalia Francke* (f. 1819), er født i

Nesne Prestegjæld 24 April 1844, blev Student med Laud fra Trondhjems Kathedralskole 1863 og medicinsk Kandidat med Haud i Maj 1869, hvorefter han i Resten af Aaret var Amanuensis hos sin Fader i Molde. I det følgende Aar gjorde han Tjeneste dels som Assistentlæge ved Gaustad Sindssygeasyl, dels som Kandidat paa Rigshospitalet, indtil han i Begyndelsen af Decbr. 1870 afrejste til Krigsskuepladsen i Nord-Frankrige, hvor han som Kirurg ved en i Antwerpen oprettet international Ambulance gjorde Tjeneste ved Nordarmeen, bl. a. paa Valpladsene ved Pont-Noyelles og Bapaume. For sin Tjeneste under Krigen erholdt han senere et Æresdiplom fra Byen Arras, et Broncekors fra «Société Française de secours aux blessés» og fra den belgiske Ambulance-Komitte et Diplom med et kirurgisk Bestik som Æresgave. Efter Fredsslutningen var han i Midten af Marts 1871 vendt tilbage til Kristiania, hvor han paany forrettede Kandidattjeneste ved Rigshospitalet til Septbr., da han efter sin Faders Død blev vikarierende Læge ved Reknæs Plejestiftelse og ved Amtssygehuset i Molde til April 1872. I Juli s. A. bosatte han sig som praktiserende Læge i Skedsmo, gjorde fra Maj til August 1874 som Emigrantlæge en Rejse til Nordamerika og har efter Hjemkomsten siden 1 Oktober 1874 været ansat som Læge og Forstander ved Rejtgjærdets Plejestiftelse for Spedalske i Hlade Sogn ved Trondhjem. I Strinden har han været Medlem af Kommunestyrelsen nogen Tid og derhos deltaget med Iver i alle Spørgsmaal vedkommende Landbrugsanliggender, som Formand i Sogneselskabet (1881—84), som Bestyrer i Trondhjems Mejeribolag og i søndre Trondhjems Amts Landhusholdningsselskab, hvis Repræsentant han er i det kgl. Selskab for Norges Vel siden 1895. Han er Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem (1876).

* 18 Januar 1875 *Sophie Augusta Stang* (f. i Stavanger 9 Januar 1853), D. af nedennævnte Distriktslæge Christian August S. og Christiane Augusta Leganger.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 263—65, cfr. I. 642.

I Tabeller over de Spedalske i Norge *1856—1870*, S. 36—38 og *1871* og *1872*, S. 35 fg.: Beretning om Sundhedsforholdene m. m. i Reknæs Plejestiftelse i Aarene 1871 og 1872. — I samme for *1874*, S. 28 fg.; *1875*, S. 27—32; *1876*, S. 25—32; *1877*, S. 26—30; *1878*, S. 25—28; *1879*, S. 28—32; *1880*, S. 23—25: Økonomiske Driftsberetninger og Beretninger om Sundhedsforholdene m. m. ved Rejtgjærdets Plejestiftelse i de nævnte Aar.

I Beretning om de Spedalske i Norge i Femaaret 1881—1885, S. 78—85: Oversigt over Sundhedsforholdene m. m. i Rejtgjærdets Plejestiftelse i Aarene 1861—85; i sammme 1886—1890, S. 79—97: Oversigt med Tabeller for Aarene 1861—90.

I Tidsskrift for Fjærkræavl II. (1885), S. 67—69: Fra Udstillingen i Trondhjem; S. 141—43: Om den norske Hønserace.

I Norsk Landmandsblad findes enkelte Stykker af ham.

I Aftenposten og i Morgenbladet 1870 og 1871 findes trykt Uddrag af Breve fra ham fra Krigsskuepladsen.

Sand, Paul Gerhard, Søn af Gaardbruger *Halvor Eriksen S.* og Hustru *Karen Sodnak*, er født paa nedre Eker 25 Februar 1848. Hans Bedsteforældre hørte til H. N. Hauges Venner, efterat de var bleven paavirket af hans Prædiken under hans Rejse i Hedemarken, hvor de hørte hjemme, i Slutningen af forrige Aarhundrede. I 1866 tog han Examen ved Næssets Lærerskole i Romsdalen og var i nogle Aar ogsaa ansat som Lærer, men har fra Midten af 70 Aarene, da det var kommen til et religiøst Gjennembrud i ham, for det meste rejst som Lægprædikant i store Dele af Landet (Valdres, Biri, Land, Gudbrandsdalen, samt i Trondhjem og Omegn). Ved Siden heraf har han været Gaardbruger først i Biri, nu senest i Faaberg, hvor han desuden f. T. er Bestyrer af Balbergs kristelige Sanatorium, som Vinteren 1895 blev kjøbt af et Aktieselskab, der dannedes efter hans Initiativ.

Portræt med biografisk Text i Hjemmets og Arbeiderens Ven 1890, No. 22.

Stokmesteren i Filippi. Betragtning over Apost. Gjern. Kap. 16, 23—24. Biri (Gjøvik) 1879. 8. 48 S. — 3. Oplag. Biri (Thjem) 1885. 8. 48 S.

Nogle Ord om Helliggjørelsen. Biri 1880. 8. 7½ Ark.

Tro og Gjerninger, enfoldigt Raad for Salighedssøgende. Biri 1880. 8. 47 S. — 2. Oplag. Biri (Thjem) 1885. 8. 47 S.

Herren er stor. Biri 1880. 8. 32 S.

Den gamle og den nye Retning. Nogle Ord i Anledning af Striden mellem Guds Børn. Thjem 1880. 8. 16 S.

Enkens Søn af Nain eller Død, Opvækkelse og Liv. Nogle Betragtninger i Anledning af Luk. 7, 11—17. Biri 188*. 8. 48 S. — 2. Oplag. Biri (Thjem) 1885. 8. 51 S.

Alting er rede. Betragtning over Matth, 22, 4. Biri 188*. 8. 16 S. — 3. Oplag. Biri (Thjem) 1885. 8. 16 S.

Brudgom og Brud. Betragtninger over Høisangen 2, 16. Biri 188*. 8. 16 S. — 2. Oplag. Biri 1886. 8. 16 S.

Nu! Et Ord for Alle. Biri 188*. 8. 16 S. — 2. Oplag. Biri 1885. 8. 16 S. — 3. Oplag. Biri 1886. 8. 16 S.

Pilegrims-Kvad. Aandelige Sange samlede og for endel forfattede af P. G. Sand. 3. Oplag. Thjem 1883. 8. 156 S. — 4. Oplag. Thjem 1886. 16. 159 S.

Fra Herrens Skatkammer. Kjærnesprog af Guds Ord, ledsaget af korte Bemærkninger til Trøst og Formaning for Frelsessøgende. Udg. af P. G. Sand. Biri 1884. 8. 104 S.

Livet i Guds Søn. Prædikener over Kirkeaarets nye Høimessetexter. 2den Række. Af P. G. Sand og J. Traasdahl. Bergen 1889. 8. VIII S., 528 S. (Prædikenerne over 1ste Række af de nye Texter er udg. med samme Titel af Traasdahl alene. Bergen 1887.)

Vink og Raad for unge Lægprædikanter. Biri (Thjem) 1889. 8. 79 S., 1 S.

Forføriske Lærdomme. Et Varsko til redelige Sjæle. Biri (Kra.) 1890. 8. 44 S.

Hvad er Nyevangelismen? Betragtninger i Anledning Klokker Jørgensens Afskedigelse. Biri 1890. (Kra.) 8. 46 S.

Det gamle Evangelium. Et nødtvungent Selvforsvar i Anledning af Pastor Frantz Bruns Angreb i hans Foredrag: Er Nyevangelismen i Overensstemmelse med Guds Ord. Biri (Kra.) 1891. 8. 46 S.

Virksomheden i Kalmeyergadens Missionshus i Kristiania. En Redegjørelse af P. G. Sand. Biri (Thjem) 1892. 8. 29 S.

Politik og Kristendom. Et Alvorsord til de Kristne i vort Land. 1.—6. Oplag [tilſ. 60,000 Expl.] Kra. 1894. 8. 30 S.

I Kjæmp for Kronen (Kra. 1889), S. 480—504: Betragtninger paa 20. og 21. Sønd. e. Tr.

I O. Handegaards Aftensangs Huspostil „Kristus vort Liv" (Bergen 1892), S. 122—128: Præd. over Epistelen paa Søndag Sexagesima; S. 128—132: Præd. over Lektien paa Fastelavns Søndag; S. 177—181: Præd. over Lektien paa Palmesøndag; S. 336—344: Præd. over Epistelen 8. Sønd. e. Tr.

Sandberg, Caspar Køhler, efterfølgendes Broder blev født 1819, var fra 1842 bosat som Handelsmand og Agent paa Fredrikshald for Assuranceselskabet «Gamle Bergen» m. fl., udtraadte 1859 af Statskirken, blev ved Underretsdom af 5 Maj 1870 og paany ved Høiesteretsdom af 29 Novbr. 1871 dømt til Fængsel for Forstyrrelser af Kirkefreden, var før og efter den Tid flere Gange indlagt som sindssyg paa Gaustad Sindssygeasyl, blev efter det medicinske Fakultets Erklæring 1881 dekreteret utilregnelig og blev taget i Forvaring for ikke at fortrædige Medborgere og døde i Kristiania Vaaren 1896.

Jfr. Aftenbladet 1871, No. 280; Østlandske Tidende 1880, No. 27.

Solens Øie! Tilegnet Den, som skal komme. [No. 1—4.] Fr.hald 1856. 8. 12 S., 8 S., 8 S., 8 S.

Brændinger forud! Fr.hald 1856. 8. 8 S.

Havarie de grosse uden Assurance. [Fr.hald u. A.] 8. 8 S.

Guds Aand. [Fr.hald u. A.] 8. 4 S.

Varsko! (Tilegnet Wille fra Tjømøe.) Fr.hald [u. A.]. 8. 7 S.

Vragstumperne af Kirke-Skib-Skroget. [Fr.hald] 1856. 8. 19 S.

Granqviste. Fr.hald 1856. 8. 20 S.

Ti tveæggede Granstøre! Tilegnet Nutidens merkantile Kristne, saavel i lange som korte Klæder. Fr.hald Marts 1856. 8. 16 S.

Den tveæggede Granstaur! (Udkommer uregelmæssig.) Tilegnet Alle, som paastaae, at de staae i deres Daabspagt, og som ikke kunne vise os den fuldkomne Troes Gjerninger! Alle, som kalde sig kristelig Fuldkomne, og som ikke kunne vise os Kristi fuldkomne Gjerninger. Alle Gudsordsælgere, som i deres Gjerninger vidne, at de ere Brødre til Judas, idet de drive Handel med Kristus: Det aabenbarede Ord!

Af en Flyveskriftrække med foranstaaende Fællestitel udkom med fortløbende

Numerfølge 12 eller 13 Numer i Oktav af forskjelligt Omfang, de fleste trykt paa Fredrikshald, nogle, f. Ex. No. 4, i Fredriksstad, 1856—57. Derefter fortsattes Udgivelsen under Titlen:

Den tveæggede Pølsepinde! No. 14. 15. (Udkommer herefter uregelmæssig under denne Tittel, da Andresen i Korsør ikke ønsker saa stor Rundlast som „Granstauren".) Tilegnet o. s. v. Fr.hald 1857. 8.

Fra No. 16 forandredes atter Titlen til:

Grannaalen. (Udkommer uregelmæssig under denne Tittel, da den store Hore, den latterlige og feilbare Pavekirke ikke ønsker „Pølsepinden".) Tilegnet o. s. v. No. 16—35. Fr.hald og Fr.stad 1857 — Juni 1858. 8. — No. 36. Fr.hald 6 Febr. 1868. 8. 16 S. — No. 37. Fr.stad 7 Marts 1868. 8. 28 S. — No. 38. Fr.stad 4 Maj 1868. 8. 24 S. — No. 40. Fr.stad 10 Maj 1870. 8. 7 S.

Fortsættelsen af denne Samling udgav han under Titlen:

Mennesket. No. 1. og No. 2. Fr.stad 1874. 8. No. 1: 36 S. — No. 2: 16 S.

Den Hellig Aand og den ene Kirke. En Prædiken efter C. H. Spurgeon, holdt den 13 Decbr. 1857. [Udg. af K. S.] Fr.hald 1872. 8. 24 S.

Smaadigte af K. Sandberg. [Fr.hald] 1875. 16. 12 S.

„Mennesket" i „Øieblikket". (Kaldet saa til Minde om Henr. Wergeland og S. Kierkegaard.) Udgives for intet og sendes portofrit af K. Sandberg. No. 1. 2. [Chra.] 1888. No. 1. 8. 4 S. No. 2. 4. 4 S.

Sandberg, Christen Juel, Søn af nedennævnte Provst og Sogneprest til Onsø *Ole Rømer Aagaard S.* og hans 2den Hustru, blev født paa Onsø Prestegaard 16 Juni 1805, opdroges hos sin Fasters Mand Overlærer Bohr i Bergen og blev Student med Haud fra Bergens Kathedralskole 1822. I Juni 1826 tog han theologisk Embedsexamen med Laud og udnævntes allerede 20 Novbr. s. A. til Sogneprest til Haa paa Jæderen, hvorfra han 20 Novbr. 1837 forflyttedes til Fredriksstad Sognekald. Her døde han 17 Marts 1843.

* 10 Novbr. 1830 *Marie Catharine Rosenkilde* (f. i Stavanger 12 Marts 1802, † paa Vangs Prestegaard 25 Septbr. 1886), D. af Kjøbmand og Konsul i Stavanger Peder Valentin R. (f. 1772, † 1836), Medlem af Rigsforsamlingen i 1814, og Charlotte Sophie Winsnæs (f. 1773, † 1848).

Mindedigte i Morgbl. 1843, No. 98 af Foltmar, i No. 99 af Arup og i No 120 af Landstad [det sidste aftrykt i Forf.'s «Sange og Digte», S. 253—56]. Jfr. Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1869, S. 56; O A. Løwold: Fra Jæderen, S. 132 og 178 fg.; D. Thrap: Bidr. til d. n. Kirkes Hist i 19. Aarh., fl. St. (se Reg.); E. Mau: W. A. Wexels's Liv og Virken, S. 91 og 272.

Meddelelser angaaende sværmerske og secteriske Vildfarelser i vort Fædreneland. (Udgivne med et Anhang [S. 167—180 af W. A. Wexels] som tredie Binds 1ste Hefte af Tidsskrift for Kirke-Krønike.) Chra. 1836. 8. 180 S.

Afskeds-Prædiken til Haae Præstegjelds Menigheder holden i Nærbøe Kirke den 10 Juni 1838. Stavanger 1838 8. 20 S.

Om Maadeholdssagen og den christelige Frihed. Chra. 1841. 8. 60 S.

I Wexels's Tidsskrift for Kirke-Krønike — foruden de ovfr. nævnte „Meddelelser" osv. — III. 209—230: Yderligere Oplysninger om Tractatselskabet og Missionsforeningen i Stavanger.

I Morgenbladet *1840*, No. 160, 163 og 165: Om Psalmesagen, Welhaven og Wexels; No. 329 og 330: Uddrag af hans Erklæring over Prof. Hjelms Forslag ang. Grændserne for Religionsfriheden. — *1841*, No. 18: Nytaar 1841 (Digt); No. 241: Kan det med Rette kræves af Præsterne i Landet, at de skulle opstaae som Stiftere af Maadeholdsforeninger? (Jfr. Bergens Stiftstid. 1841, No. 74 af H. Holmboe); No. 325, 328 og 331: Betragtninger i Anledning af tilstundende Storthing (jfr. forskjellige Bemærkninger herimod i No. 343, 346, 348 og i 1842, No. 31 samt i „Granskeren" IV. No. 47—49). — *1842*, No. 57, 60 og 67: Forsvar for mine Betragtninger i Anledning af tilstundende Storthing. — *1843*, No. 57, 58 og 59: Om Trangen til et forandret Forhold mellem Kirke og Stat. (Jfr. Udtalelser af Herman Bagger i Lagthinget 1869, ref. i Forhandlinger i Lagthinget 1868—69, No. 66, S. 526, hvorimod Gjenmæle af D. i Aftbl. 1869, No. 238.)

Sandberg, Georg, Søn af Postmester *Jørgen Flood S.*, tidligere Premierløjtnant i Marinen (f. i Kra. 17 August 1803, † 29 Septbr. 1872)*) og *Laurenze Frederikke Wille* (f. 30 Juli 1806, † 4 Novbr. 1872), blev født 30 Juni 1842 i Arendal, hvis Middelskole han gjennemgik, hvorefter han fortsatte sine Studier i Kristiania og privat dimitteret blev Student med Haud 1861. Efter Andenexamen gjennemgik han Instruktionsskolen for Uddannelse af Reserveofficierer og var senere $1^1/_2$ Aar Huslærer hos Direktør Dahl paa Aas. I Decbr. 1868 tog han theologisk Embedsexamen med Haud og derefter Examen i Lappisk med Laud. 1869 blev han ansat som Timelærer ved Kristianssunds lærde og Realskole, hvor han foruden i Sprog og Naturhistorie tillige underviste i Exercitie. Den 28 Oktbr. 1871 udnævntes han til Stiftskapellan i Tromsø Stift, befordredes 22 Maj 1875 til Sogneprest til Sydvaranger og 23 Juni 1883 til Sogneprest til søndre Aurdal i Valdres, i hvilket Embede han døde 11 Februar 1891.

* *Marie Holmgren.*

Nekrolog af O. T. i Gjøviks Blad 1891, No. 20; i Entomologisk Tidskrift 1891. Jfr. Indbydelsesskrift fra Kristianssunds Skole 1870, S. 88 fg.

Prædiken paa Første Paaskedag. Hammerfest 1875. 8. 16 S.

Lappiske eventyr og folkesagn ved J. Qvigstad og G. Sandberg. Med en indledning af professor Moltke Moe. Kra. 1887. 8. XXXVI S., 219 S., 1 S. (Se iøvrigt under Artikelen J. K. Qvigstad ovfr. IV. 499.)

Bemærkninger til Wallengrens tydning af Phalæna Noctua Obscura, Strøm. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1890, No. 8.) Chra. 1891. 8. 7 S.

*) Han er den anonyme Forfatter af «Erindringer af mit Livs Ungdomsdage» (af en gammel Søofficier) i Illustreret Nyhedsblad 1860, No. 13—17, 26, 28 og 29.

I Entomologisk Tidskrift *IV.* (Sthlm. 1883), S. 9—28: Iagttagelser over arktiske Sommerfugles Metamorphoser; S. 129 fg.: Om en Varietet af *Argynnis Pales* S. V.; S. 131 fg.: Om en for Norges Fauna og regio arctica ny Rhopalacer. — *V.* 139 - 144: Fortsatte Iagttagelser over arktiske Sommerfugles Metamorphoser. — *VI.* 187—203: Supplement til Sydvarangers Lepidopterfauna.

I Luthersk Kirketidende 3. Række, II. (1876), S. 17—23 og 33-38: Et Besøg i Skoltelapbyen ved Boris Glebs nye Kirke og Prestegaard.

I Luthersk Ugeskrift *VI.* (1879), S. 1—8, 17—23, 33—41, 49—57, 67—73 og 83—89: Fra Sydvaranger. — *VIII.* 108—16: Fra det læstadianske Vækkelsesarbejde.

I For Fattig og Rig *1884,* No. 5: Prædiken paa 14. Søndag. e. Tr. 1888 (Afskedshilsen til Vadsø Menighed). — *1888,* No. 4: Prædiken paa 24. Sønd. e. Tr. 1887.

Sandberg, Jørgen Christian Aall, Søn af nedennævnte Direktør ved Gaustad Sindssygeasyl *Ole R. A. S.*, er født i Skien 27 Decbr. 1850, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1868 og medicinsk Kandidat med Haud i Juni 1876, efterat han i Vintersemestret 1871—72 havde opholdt sig i Göttingen for at studere Anatomi og fra Høsten 1873 i et halvt Aars Tid havde været Assistentlæge ved Gaustad Asyl. Fra Nytaar 1876 til Decbr. 1877 gjorde han Kandidattjeneste ved Rigshospitalets forskjellige Afdelinger. I Decbr. 1877 modtog han — ligesom cand. med. M. Holmboe, f. T. Medicinaldirektør, og cand. med. Carl Thaulow, f. T. Marinelæge — gjennem Professor Esmarch i Kiel Ansættelse ved «Croissant rouge» for at tjene som Militærlæge i den tyrkiske Hær. I denne Stilling opholdt han sig i Konstantinopel, Trapesunt og Erzerum til Juni 1878, hvorefter han tilbragte to Maaneder i Wien navnlig for at lægge sig videre efter Kirurgi. Efter Hjemkomsten til Norge var han fra Novbr. 1878 til April 1881 Reservelæge ved Bergens kommunale Sygehus og overtog i Januar 1881 Stillingen som Bestyrer af Rosenbergs Sindssygeasyl i Bergen, hvortil han fik kgl. Autorisation 21 Febr. s. A. I Oktbr. 1884 oprettede han sammen med Lægerne O. Christie og Klaus Hanssen Bergens private Klinik. Han har flere Gange besøgt Udlandets Universiteter og Hospitaler navnlig for at studere moderne Kirurgi, deltog 1884 i den internationale Lægekongres i Kjøbenhavn og 1886 i den kirurgiske Kongres i Berlin, hvorhos han har deltaget i alle den norske Lægeforenings Møder siden 1887. Han er Medlem af «Deutsche Gesellschaft für Chirurgie» (1886) og Indeh. Tk. Med. O. 4 Kl. (1878).

* 4 Decbr. 1879 *Helene Hansen Giertsen* (f. i Bergen 24 Febr. 1859), D, af Kjøbmand Rasmus Hansen G. og Abel Helene Angell.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 267 fg.; E. A. Thomle: Studenterne fra 1868, S. 235—38.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 3. Række, *VIII.* (1878), S.

390—408: Brev fra Erzerum. — *X.* 622 fg.: Perforation af Trakea; S. 624 fg.: Partus præmaturus — Pilokarpin. — *XI.* 645—668: Beretning fra Bergens Sygehus 1879. — *XIII.* 36—39: Eclampsia gravidarum, behandlet med Pilokarpin.

I Medicinsk Revue — foruden nogle Oversættelser og Referater — *I.* (Bergen 1884), S. 353—56: Exstirpatio recti. (Efter Optegnelser fra Prof. Volkmanns Klinik i Halle.) — *II.* 95—106: Om nogle operationsmetoder for sygdomme i knæleddet. — *IV.* 281—85: To tilfælde af ileus behandlede med laparotomi; S. 285: En udslaaet tand indsat efter 24 timers forløb; S. 286 fg.: Mullforbinding; S. 313—17: Et tilfælde af blæresvulst med bemærkninger om diagnosen af svulster i blæren. — *VI.* 197—199: Fractura tuberositas tibiae. — *VIII.* 114—119: Fistula vesico-rectalis. — *IX.* 65—69: Panaritium (Foredrag i Bergens lægeforening); S. 178—180: Om sindssygeasylsagen; S. 193—198: Nyt sindssygeasyl.

I Oversigt over Sindssygeasylernes Virksomhed er hans aarlige Beretninger om Rosenbergs Asyl trykt i Aarg. *1882*, S. 44 fg., *1883*, S. 43 fg., *1884*, S. 49 fg., *1885*, S. 52—54, *1886*, S. 55 fg., *1887*, S. 55—62, *1888*, S. 60—64, *1889*, S. 58—61, *1890*, S. 56—58, *1891*, S. 59—61, *1892*, S. 58—61 og *1893*, S. 73—77.

I Nordiskt med. Arkiv XVI. (1884), No. 6: Vulnus perforans cordis. M. 1 Træsn. 4 S.

I Aftenposten 1878, No. 69, 74 A, 86, 102 og 128 A er trykt Uddrag af Breve fra ham fra Erzerum.

I Bergens Tidende 1887, No. 37: Sindssygeasylsagen.

Sandberg, Jørgen Flood, Søn af forannævnte Sogneprest *Christen Juel S.*, blev født i Haa Prestegaard paa Jæderen 20 Decbr. 1836, blev Student med Laud fra Stavanger Skole 1855 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1862. Han nedsatte sig det følgende Aar som Overretssagfører i Fredrikstad, hvor han i 1867 tillige overtog Redaktionen af «Tilskueren» og fra Begyndelsen af 1875 var Medlem af Formandskabet og dettes Ordfører til Begyndelsen af 1879, da han gik over i Kommunens Repræsentantskab. Høsten 1879 flyttede han til Kristiania, hvor han overtog den ham tilbudte Stilling som Hovedredaktør af «Aftenbladet». Her døde han efter et kort Sygeleje 5 Juli 1881.

* 2 Juni 1864 *Jenny Dahl* (f. i Fredriksstad den 4 April 1846), D. af Kaptejn-Vagtmester Jens Lemmich D. og Gertrud Karine Urdahl. Efter Sandbergs Død ægtede hun 27 Novbr. 1886 Skuespiller og Sceneinstruktør Bjørn Bjørnson, fra hvem hun igjen blev skilt 1893.

Nekrologer i Aftbl. 1881, No. 152; i Aftpst. s. A. No. 152 A. Jfr. [C. Plünneke] «Fra Fredrikstads Opkomst- og Udviklingstid», I. 219 fg.

Han var fra 4 Decbr. 1867 til Sommeren 1879 Redaktør af Fredrikstads Tilskuer, af hvilket Blad med tilhørende Bogtrykkeri han senere ogsaa blev Ejer.

Fra 1 Oktbr. 1879 til sin Død var han navngiven Redaktør af Aftenbladet.

Sandberg, Ole Rømer Aagaard, Søn af Klokker paa Fredrikshald *Hans S.* og *Antonette Christine Grøn*, blev født i Kristiania 27 Novbr. 1762 *), Student fra sammes Kathedralskole 1778 og theologisk Kandidat 178*. Han blev 1785 udnævnt til Kateket ved vor Frelsers Kirke i Kristiania, 1788 til res. Kapellan til Aas, befordredes 1795 til Sogneprest til Skibtvedt, men kom ikke til at tiltræde Kaldet, da han allerede 15 Januar s. A. blev udnævnt til Sogneprest til Oslo og Lærer i Religion og Moral ved den militær-mathematiske Skole, hvorhos han fra 1801 tillige var Prest ved Tugthuset i Kristiania. Den 25 Novbr. 1803 blev han udnævnt til Sogneprest til Onsø og var fra tillige Provst i vestre Borgesyssels Provsti. Han døde i Embedet 8 Januar 1817.

* 1) 2 Oktbr. 1789 *Sara Qvisling* († 31 Januar 1801).

* 2) *Jørgine Susanne Flood* († 28 Juni 1849), D. af Krigsraad Jørgen Pettersen F. (f. 1743, † 1803), Ejer siden 1793 af Gaarden Tøjen, og hans 1ste Hustru Inger Susanne Herlofsen fra Arendal (f. 1738, † 1800).

Jfr. B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl. (4to) II. B. 1, S. 727; Jørg. W. Flood: Skiensfamilien Flood, S. 43; Fru Dunker: Gamle Dage, S. 279.

Prækener over Nogle af de sædvanlige Højmesse-Texter holdne for Vor Frelsers Menighed i Christiania af O. R. A. S. Chra. 1788. 8. 5 Bl., 261 S.

En Tale over Aabenb. 14, 13 ved Frue Bispinde Schmidts Jordefærd 20 Septbr. 1798. Kbhvn. 1798. 8.

I Hermoder No. 1 (Chra. 1795), S. 100—105: Elegie over sal. Justitsraad og Rector Hersleb; S. 105—108: Elegie over en agtværdig Kone. — No. 3 (1795), S. 78—101: Noget om Tidens Aand. — No. 5 (1795), S. 42—70: Tanker og Anmærkninger i Anledning af Skriftet: Repertorium for Fædrelandets Religionslærere [af Malthe Møller]. — No. 12 (1798), S. 1—24: Den sande Ære. En Tale, holden paa den militaire mathematiske Skole i Christiania ved den offentlige Examen og Medaillens Uddeling den 29 Maj 1798.

I Budstikken (3. Række) I. (1817—18), Sp. 36—40: Et Par Ord om Onsøe Præstegjæld i Smaalehnene.

I Hist.-philos. Samlinger II. D. 2 (Chra. 1811), S. 121—162: Forsøg til Besvarelse af de opgivne Priis-Spørgsmaal om et Universitets Oprettelse i Norge.

I Iversens Nytaarsgave 1784: Efterligning af Horats 2den Bogs 16de Ode.

I Minerva *1800*, III. S. 96-114: Nogle vigtige Forbele af den tidlige Aandsdannelse. (En Tale paa det norske mil. Institut ved Examen 1800). — *1802*, IV..: En Tale s.steds ved Examen 1802.

Sandberg, Ole Rømer Aagaard, foregaaendes Søn i hans 2det Ægteskab, blev født paa Onsø Prestegaard 9 Maj 1811, toges ved

*) B. Svendsens Mnskr. har 15 Decbr. 1761.

Faderens Død i Søns Sted af Major Jens Werenskjold paa Kjølberg, blev Student med Laud fra Fredrikshalds Skole 1829 og medicinsk Kandidat med Laud i Maj 1836, efterat han under Koleraepidemien i 1834 havde bestyret et Lasaret i Fredriksstad. Den 24 Oktbr. 1836 blev han udnævnt til Korpslæge i Marinen med Station i Fredriksværn, hvor han fra Maj 1838 til April 1841 tillige fungerede som Underlæge og i 5 Aar bestyrede det militære Sygehus og hvor han vedblev at bo ogsaa efterat han 23 April 1842 var bleven udnævnt til Kompagnikirurg i 2den akershusiske Infanteribrigade. Den 9 April 1845 blev han befordret til Korpslæge ved Larviks nationale Musketerkorps med Bopæl i Larvik, hvorfra han 1848 flyttede til Skien, efterat han 16 Juni s. A. var bleven udnævnt til Landfysikus i Bratsbergs Amt og Læge ved Amtssygehuset i Skien. I 1847 besøgte han i videnskabeligt Øjemed Kjøbenhavn, Berlin, Prag og Wien og 1849—50 med offentligt Stipendium Paris for at studere Hudsygdomme og dermed beslægtede Affektioner. I 1854 foretog han paa offentlig Bekostning en Rejse til Tyskland og Schweiz for at studere Psychiatri og gjøre sig bekjendt med Sindssygeasylers Indretning og Administration, hvorefter han 16 Septbr. 1854 blev udnævnt til Direktør for det nye Gaustad Sindssygeasyl, som traadte i Virksomhed 1 Oktbr. 1855. Denne Stilling beklædte han til 1 Novbr. 1882, da han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon. Ved Asylet gav han den hele Tid, med et Par Aars Afbrydelse, de medicinske Studerende klinisk Undervisning i Psychiatri. En Opfordring fra Medicinalstyrelsen i Slutningen af 60-Aarene til at tiltræde det medicinske Fakultet som extraordinær Professor vovede han ikke at følge af Hensyn til sine øvrige Embedspligter. Paa Rejser i Udlandet fulgte han stadig med i Sindssygevæsenets hygieniske og administrative Fremskridt (1855 opholdt han sig i saadant Øjemed i Tyskland, 1863 i Sverige og Danmark, 1865 i Danmark og Tyskland, 1867 i Frankrige, Holland og Belgien); ved den hygieniske Kongres i Kjøbenhavn 1858 var han Viceordfører i 2den Afdeling; ligesom han deltog i de skandinaviske Naturforskermøder i 1847, 1856, 1860, 1863, 1868 og 1873. Han var 1844 Formand i Larviks Lægeforening og fra Decbr. 1856 til April 1868 var han Medlem af en af det medicinske Selskab nedsat Komitte angaaende Grefsens Koldtvandsanstalt. Saavel i Fredriksværn som i Aker deltog han i det kommunale Liv, paa førstnævnte Sted som Ordfører i Formandskabet, paa sidstnævnte Sted som Medlem af Repræsentantskabet i en Række af Aar; han var ogsaa i adskillige Aar en af Direktørerne i Akers Sparebank. Han var Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1863), af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem, af *Läkare-Sällskapet* i Stockholm, af Lægeselskabet i Kjøbenhavn, af Verein Badischer Medicinalbeamter, af K. K. Gesellschaft der Aerzte i Wien (1863) og af *Société humanitaire et scientifique du Sud-Ouest de la France.* Han

blev 21 August 1862 R. St. O. O. og 21 Januar 1881 K.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed», hvorhos han var R. N. O. (1875) og R. D. D. O. (1858). Han døde i Kristiania 20 Januar 1883.

* 24 Septbr. 1837 *Johanne Emilie Barth* (f. i Lyngdal 31 Decbr. 1815, † 6 April 1895), D. af Sorenskriver paa Moss Ulrik Frederik B. og Johanne Helene Catharine Barth Røyem.

Portræt med Biografi af Dr. A. Chr. Bang i Ny ill. Tid. 1883, No. 5. — *Nekrologer* i Morgenbladet 1883, No. 21; i Aftpst. s. A. No. 18 A; i Forhandl. i det med. Selskab 1883, S. 17, jfr. S. 80 fg.; i Tidsskr. f. pr. Medicin III. 47; i Förhandl. i Svenska Läkare-Sällskapet 1883, S 10. Jfr. M. Sundt: Stamtavle over Familjen Barth, S. 65; Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 269—73; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte V. 165; Morgbl. 1880, No. 276 A [ang. Festligheder i Anl. af Gaustad Asyls 25-Aars Jubilæum]; samt hans «Erklæring til Kolleger» i N. Mag. f. Lægev. 3. R., XII. 869 fg.

Om stærke Drikkes Virkning paa Legemet. Foredrag den 25de August 1844 i Laurvig. (Aftrykt [af „Jarlsb. og Laurvigs Amtstid."] med Forfatterens Samtykke.) Drammen [1844]. 8. 16 S.

Generalberetning fra Gaustad Sindssygeasyl for 1856. Chra. 1857. 4. 43 S., 2 Tab. og 2 lith. Pl. i Fol. — Samme for 1857. Chra. 1858. 4. 48 S., 2 Tab. — Samme for 1858. Chra. 1859. 4. 57 S., 2 Tab. — Samme for 1859. Chra. 1860. 8. 42 S., 2 Tab. — Samme for 1860. Chra. 1861. 8. 45 S., 2 Tab. — Samme for 1861. Chra. 1862. 8. 46 S., 2 Tab. — Samme for 1862. Chra. 1863. 8. 59 S., 2 Tab. — Samme for 1863. Chra. 1864. 8. 59 S., 2 Tab. — Samme for 1864. Chra. 1865. 8. 49 S., 2 Tab. — Samme for 1865. Chra. 1866. 4. 26 S., 2 Tab. — Samme for 1866. Chra. 1867. 4. 47 S., 2 Tab. — Samme for 1867. Chra. 1868. 4. 47 S., 2 Tab. — Samme for 1868. Chra. 1869. 4. 79 S., 2 Tab. — Samme for 1869. Chra. 1870. 4. 42 S., 2 Tab.

For Aarene 1874—79 er Uddrag af hans Aarsberetninger om Asylet trykt i Oversigt over Sindssygeasylernes Virksomhed i 1874, S. 21—24; i 1875, S. 19; i 1876, S. 20; i 1877, S. 21; i 1878, S. 21; i 1879, S. 21.

Gaustad 1855 til 1870. (Aftryk af „Aftenbladet".) Kra. 1870. 8. 50 S., 4 Tabeller.

Om Advokat Sandons Affære. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1874.) Chra. 1875. 8. 11 S.

I Eyr XI. (1837), S. 259—63: Fissura intestini recti, helbredet uden Operation; S. 268—69: Amaurosis, bevirket ved en organisk Hjernesygdom.

I Ugeskrift for Med. og Pharmacie — foruden nogle mindre Meddelelser — *I.* (1842), S. 50—52: Om Sandefjords Svovlbad; S. 77—81: Om Barns Skrig i Moders Liv; S. 177—79 og 185—87: Marvsvamp i Hjernens og Næsens Huulhed. — *II.* 17—27: Om Peritonitis. — *III.* 129—36: Acut Hjernevaterfot; S 137—39: Et Forgiftningstilfælde ved Kuldamp.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben *I.* (1840), S. 247—54: Et Tilfælde af Ædocoitis gangrænosa. — *III.* 159—75: Compliceret Brud af Rygraden. — *VII.* 279—327: Om Blæreskedfistlers Behandling. (Efter Dr. Wutzer.) — *VIII.*

251—73: Om de i 1843 i Frederiksværn herskende Sygdomme, m. 5 Tab. — I 2. Række *I.* (1847), S. 153—165: Linaae-Brønden i Laurvig. — *III.* 73—89: Om Typhus. — *V.* 181—210 og 229—91: Vandkuren; S. 613—63: Indberetning til Kirke- og Undervisnings-Departementet om en med Stipendium foretagen videnskabelig Reise i Udlandet. — *X.* 542—56: Retsmedicinens og Psychiatriens Berøringspunkter. (Efter Roller.) — *XI.* 161—182: Anmeldelse af Prof. v. Willebrands Afhdlg. «Om betydelsen af smärtor i hjärtgropen». — *XII.* 385—97 og *XIII.* 360—65: Et Tilfælde af Sindssygdom med Kramper. — *XVI.* 786—810, *XVII.* 764—800 og *XX.* 472 fg.: Anmeldelser af psychiatriske Skrifter. — *XXII.* 1—13: Paralysis generalis. (Foredrag i Bratsbergs Amts Lægeforening.) — *XXIV.* 633—43: Retslægen ligeoverfor tvivlsomme mentale Tilstande (Foredrag ved Lægemødet i Göteborg 1870). — I 3. Række *I.* (1871), S. 465—518 og 545—616: Klinisk Femtenaarsberetning fra Gaustad Asyl. — *V.* 296—98: Nekrolog over C. U. Sondén. — *VII.* 215—29: Om Tvangsfodring. — *X.* 45—60: Anm. af Selmer's Statistiske Meddelelser og Undersøgelser fra Sindssygeanstalten ved Aarhus i dens første 25 Aar. — *XI.* 390—97 og 720—22: Anm. af tre danske Smaaskrifter. — *XII.* 869—71: Erklæring til mine Kolleger.

I Forhandl. i det med. Selskab i *1850* (i N. Mag. f. Lægev. 2. R. IV.), S. 446—48: Ulcus ventriculi. — *1855* (i N. M. f. L. 2 R. IX.), S. 819 fg.: Om Sindssyges Indlæggelse paa Gaustad Asyl. — *1856* (i N. M. f. L. 2. R. X.), S. 560 fg. og 878—80: Tilfælde af Stormandsgalskab. — *1858* (i N. M. f. L. 2. R. XII.), S. 253—57: Om Medicinalbestyrelsen. — *1859* (i N. M. f. L. 2. R. XIII.), S. 389—409, 523—29 og 747—55: Om Sindssygdom i retsmedicinsk Henseende. — *1860* (i N. M. f. L. 2. R. XIV.), S. 1136—39: En psychiatrisk Anmeldelse. — *1862* (i N. M. f. L. 2. R. XVI.), S. 63—69: Tilfælde af Sindssygdom; S. 416—24: Om den secundære Syphilis's Overførelse. — *1863* (i N. M. f. L. 2. R. XVII.), S. 880—83: Sindssygdom, syphilitisk Hjernelidelse. — *1865* (i N. M. f. L. 2. R. XIX.), S. 230—233: Svensk Sindssygestatistik for 1862. — *1868*, S. 56—67: Meddelelser fra Verdensudstillingen i Paris ang. Sindssygevæsenet i Udlandet. — *1869*, S. 33—35: Anm. af Kjellbergs Foredrag om Behandlingen af Paralysis generalis. — *1870*, S. 123—127: Fattigsygeplejen i Aker. — *1871*, S. 5—12: Retsmedicinske Tilfælde (jfr. S. 58 fg., 80 fg. og 89 fg.); S. 190—200: Anm. af Meyers Skrift om Betydningen af Fedtkorn og Fedtkornceller i Rygmarven og Hjernen. — *1872*, S. 44—48: Behandling af begyndende Sindssygdom i almindelige Sygehuse; S. 101—104: Sindssygdom paa Grund af Klappefejl og Hjerneemboli; S. 192—194: Tilfælde af Sindssygdom. — *1874*, S. 14—21: Norges Sindssygestatistik for 1872; S. 93—105: Kronisk Alkoholisme. — *1875*, S. 181—183: Pathologiske Forandringer i Hjernen ved Sindssygdom. — *1876*, S. 49—51: Sindssyges Forplejning. — *1877*, S. 29—35: Anm. af Prof. Meynerts «Skizzer over den kliniske Psychiatris Omfang»; S. 86—117: Et retsmedicinsk Tilfælde; S. 177—184: Erklæring om en Forbryders mentale Tilstand; S. 212 fg. og 222 fg.: Paralysis generalis. — *1879*, S. 202—212: Anm. af Kjellbergs Forslag til Lov om Sindssyge. (Jfr. 1880, S. 156.) — *1881*, S. 85—90: Paralysis generalis; S. 93—95: Mindetale over Apotheker Thaulow. — *1882*, S 100—105: Om farvet Lys's Indflydelse paa Sindssyge. — *1883*, S. 77—81: Anm. af Prof. H. Munks Afhdlg. «Ueber die Functionen der Grosshirnrinde». (Oplæst i Selskabet af Dr. Unger Vetlesen ifølge S.'s Anmodning paa Dødslejet.)

I Forhandlinger ved de skand. Naturforskeres 9de Møde (i Sthlm. 1863), S. 90—98: Om Sindssyge og Sindssygeplejen; S. 564—570: Om

Sindssygekolonier. — I Forh. ved 10de Møde (i Kra. 1868), S. 328—336: Den psychiatriske Klinik.

I Hygieniske Meddelelser, udg. af Dr. E. Hornemann. VIII. (Kbhvn. 1874). S. 178—192: Medicinalvæsenet i Norge (Kortfattet Fremstilling til Naturforskermødet i Kjøbenhavn 1873).

I Morgenbladet *1840*, No. 32 Till., 72 og 110: Medicinal-Anliggender (jfr. No. 85 og 101). — *1854*, No. 297: Nekrolog over Herman Major. — *1855*, No. 206: Gaustad Sindssygeasyl. (I Udt. af Afhdl. i N. M. No. 123, jfr. s. Bl. No. 172 og 173.) — *1857*, No. 11: Om [illegible] Brød. — *1860*, No. 6, 7 og 17: Anmeldelse af L. Dahls Skrift om Sindssyge i Norge (jfr. No. 28 af A. C. Bergsager, hvortil Svar af S. i No. 41, cfr. ogsaa No. 55 og 87). — *1869*, No. 349 A: De nye [illegible].

I Den norske Rigstidende 1847, No. 148 og 149: Virkningen af Brændevinssalgets Ophør i Laurvig.

I Aftenposten *1882*, No. 303 A og 305 B og 1883, No. 2 A: Private Sindssygeasyler. — *1883*, No. 55 A: Et Besøg paa „Heimdal". (Hans sidste, ufuldførte, litterære Arbejde.)

Sandberg, Ole Rømer Aagaard, foregaaendes Brodersøn og Søn af ovennævnte Sogneprest *Christen Juel S.*, er født i Stavanger 29 Septbr. 1831, blev Student med Laud fra sammes Latinskole 1848 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1854. Den praktiske Embedsprøve underkastede han sig aldrig, idet han tidlig gik over i det praktiske Liv, studerede Landbrug og nu i mange Aar har ejet og drevet Storhamar Gaard i Vangs Prestegjeld. Her har han i adskillige Aar deltaget i det kommunale Liv, været Ordfører i Formandskabet og Medlem af Repræsentantskabet samt Suppleant til Storthinget for Hedemarkens Amt i Valgperioderne 1868—69, 1874—76 og 1877—79. Han var Medlem af den kgl. Kommission ang. Lejlændingsvæsenet af 2 August 1873. Han er Formand i nordre Østerdalens Fogderikommission, Formand i Tilsynskommissionen ved Aas højere Landbrugsskole, Medlem siden 1880 af Repræsentantskabet i det kgl. Selskab for Norges Vel. Han blev 21 Januar 1880 R.[2] St. O. O. «for Fortjeneste af Landbruget» og erholdt 1882 H. M. Kong Oscar II.s Medaille i Sølv til Belønning for det norske Landbrug.

* *Ingerine Susanne Petersen*, D. af Konsul Peter Christian P. og Hedevig Jacoba Sandberg.

Om [illegible]. Foredrag holdt paa [illegible]. Kra. 1869. 8. 144 S. Oprindelig trykt i Morgenbladet 1868, No. 230—232, 252, 256—260, 291—293 og 3[illegible].

I Tidsskrift for Landmænd udg. af J. A. Dahl *I*. 1874 S. 253—2[illegible]: Hvorledes kan det [illegible]? — *II*. 136—163: Om Markfrøet. — *VI*. 211—229: Melkeribruget og Fodring paa Storhamar Gaard i 1878.

I Forhandlinger ved Landmødet i [illegible] til [illegible] af Landbrugsforeningerne 1878. S. 1[illegible]—125: [illegible]

bonerne faa paa Jordbrugets Ordning? (med Referat af efterfølgende Diskussjon S. 125—31). — *1881*, S. 44 fg.: Om Fedning af Kvæg og Faar istedenfor udelukkende Melkeproduktion. — *1884*, S. 159—193 og *1885*, S. 12—44: Kan det ansees ønskeligt, at Husmandslovgivningen tages under Revision, og hvilke er de væsentligste Forandringer, den i saa Fald bør undergaa? (Med Referat af efterfølgende Diskussjon S. 193—95 og S. 45—92.) — *1886*, S. 177—191: Kan det antages, at Krydsning af den gudbrandsdalske Hest med en fremmed Race vil være hensigtsmæssig og lønnende for Opdrætteren? — *1887*, S. 45—65 og *1888*, S. 4—12: Er den udenlandske, specielt den oversøiske Konkurrence faretruende for vort Jordbrugs Fremtid? Kan en moderat Beskyttelsestold paa Jordbrugsprodukter danne noget virksomt Værn mod denne Fare? [osv.]. (Med Referat af efterfølgende Diskussjon S. 65 - 75 og S. 12—85.)

I Morgenbladet 1867, No. 35 og 42: Om Husmandsvæsenet.

I Aftenposten 1892, No. 552, 570 og 587: Det kgl. Selskab for Norges Vel; No. 714, 733 og 755: Pastor C. A. Bugges Foredrag om Bondesagen.

I Hamar Stiftstidende 1880, No. 12 fg.: Melkekvægets Foder.

Iøvrigt har han skrevet en Del mere i de nævnte og andre Blade, mest om Spørgsmaal vedkommende Jordbruget.

Som Medlem af Lejlændingskommissjonen har han Del i den af samme afgivne Indstilling, hvorom se under F. N. Roll ovfr. IV. 587; særlig har S. udarbejdet Afsnittene om Sverige og Danmark i Skriftet «Landboforhold og Jordlejelovgivning i fremmede Lande».

Sandberg, Severin Andreas, Søn af Løjtnant *Lars Christian S.* og *Helene Dorthea Tøstie,* blev født i Løjtens Prestegjæld 10 Juni 1831, var i sin første Ungdom ansat ved Handelen, men begyndte derefter at studere, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1852 og tog i Maj 1861 filologisk Embedsexamen med Haud. I Aarene 1857—74 var han Lærer ved Nissens Latin- og Realskole, senere levede han som Skrivelærer i Kristiania til sin Død 28 Juni 1886.

Lærebog i Fransk. Efter Dr. Carl Ploetz. Chra. 1868. 8. 188 S.

Forskrifter i 4 Bøger. Kra. [187*]. 4. à 32 S. — Ny Udg. Kra. [1884]. 4. à 32 S.

I Illustreret Nyhedsblad 1863, No. 28: Skjeggedalsfossen.

I Aftenposten 1861, No. 27: Lisæteren eller en halv Time paa Fjeldet.

Sandberg, Vilhelm, Broder af ovennævnte Direktør *Ole R. A. S.*, blev født i Onsø 11 Oktbr. 1809, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1827 og theologisk Kandidat med Haud i Juni 1834. Han blev 31 August 1847 udnævnt til Sogneprest til Lenvik, hvorfra han 15 Oktbr. 1855 befordredes til Skjerstad Sognekald, i hvilket Embede han døde 7 Januar 1871. Han var 2den Suppleant fra Finmarken til Storthinget i 1857 og mødte som 3dje Repræsentant for Nordlands Amt paa Storthinget 1868—69 (Medlem af Lagthinget og af Næringskomitteen No. 1).

* 13 Juni 1838 *Christiane Andrea Nyegaard* (f. 11 Septbr. 1807,

† 4 Febr. 1896), D. af Kjøbmand i Fredriksstad Morten N. og Anne Florentine Zahl.

Nekrolog i Aftenbladet 1871, No. 25. Jfr. Erlandsen: Tromsø Stifts Gejstlighed, S. 137.

Foredrag i Christiansfands Afholdsforening ved Aarsmødet den 19de December 1847. Chr.fand 1847. 8. 14 S.

Sandborg, Christian Peter, Søn af Oberstløjtnant *Johan Frederik S.* (f. 1793, † 1851) og *Marie Dorthea Elisabeth Krag* (f. 1805, † i Paris 1889), er født i Stod 15 Oktbr. 1829, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1849 og medicinsk Kandidat med Laud i Maj 1859, efterat han under Koleraepidemien 1853 havde tjenstgjort som Assistent ved Oslo Lasaret og i 1858 som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling. I 1859 var han et halvt Aar konst. Distriktslæge i Hvaler og 1859—60 var han Kandidat paa Fødselsstiftelsen. Fra 1861 boede han som praktiserende Læge paa Gjøvik og var 1861—67 konst. Hjælpelæge i Totens Lægedistrikt. 1867—72 var han Bylæge i Kristiania, hvor han senere har boet som praktiserende Læge. Han er Opfinder af et hurtigskydende Gevær, hvilken Opfindelse er bleven kjøbt af saavel den norske som den danske Regjering.

* 4 Januar 1865 *Fanny de Lagénière* (f. i Paris 3 Maj 1840), D. af Stadskonduktør Hippolyte de L. og Pauline Ledall de Keréon.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 273 fg.

Études sur le mécanisme du coeur. Par C. Sandborg & Worm-Müller. Traduit du norvégien. Avec 5 Pl. Chra. 1880. 8. 32 S.

Resumé des études sur le bruit du coeur, accompagné d'une planche. Chra. 1881. 8. 9 S.

I Archiv for Math. og Naturvidenskab V. (1881), S. 97—118: Studier over Hjertets Mekanik og Klappespil. Med 4 i Texten indtrykte Figurer og 4 Plancher; S. 363—367: Om Papillarmusklernes Funktion. (Supplement til frgd. Afhdlg.) Med en Planche. (Begge i Forening med J. Worm-Müller, som i Forh. i det med. Selskab 1880, S. 116 ytrer: «Det er lykkedes Sandborg ved Hjælp af det udskaarne Oxehjerte at bringe et Kredsløb istand med kontinuerlig Strøm, Klappespil og Pulsation samt at gjøre Ledningen gjennemsigtig paa de Steder, hvor Strømmen passerer Klapperne, saaledes at man gjennem længere Tid kan anstille methodiske Observationer over Klappespillet.» I 1880 blev det af Prof. Worm-Müller med Anbefaling af det medicinske Fakultet og det akademiske Kollegium foreslaaet at bevilge Dr. Sandborg en aarlig Understøttelse i 3 Aar af Kr. 2400 for i det fysiologiske Institut at anstille fortsatte Undersøgelser over Hjertevirksomheden og Aandedrættet, men af Budgethensyn fandt Departementet ikke da at kunne anbefale Forslaget, som senere ikke er bleven gjentaget. Cfr. Storth.-Forh. 1881, Sth. Prp. No. 4b, S. 9 fg. og 13 samt Bilag S. XXII fg.)

I Forhandl. i det med. Selskab 1879, S. 113: Nye Fødselstænger.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 3. Række, XIII. (1883), S.

223—226: Lidt om Hjertelydene. — I 4. Række, VI. (1891), S. 798—805: Hvor dannes Hjertelydene?

I Norsk militært Tidsskrift XXXV. (1872), S. 512—515: Soldateroppakning.

I Pflügers Archiv f. d. ges. Physiologie XXII (1880), S. 405—430: Studien über den Mechanismus des Herzens. Von C. S. und J. Worm-Müller. Mit 3 Tafeln.

Sandvig, Berge Johnsen, var født paa Vestgaard i Storelvdalen 1797, flyttede i 1831 til Tromsø og drev i 12 Aar Møllen paa Sollidgaarden. Derefter bosatte han sig paa Sandvik i Tromsøsundets Prestegjæld, hvor han døde i 1871.

* 1821 *Pernille Hansdatter* (f. paa Gaarden Hovde i Aamot, Østerdalen, 1792, † paa Sandvik i Tromsøsundet 29 Juni 1886).

Jfr. Tromsø Stiftstidende 1886, No. 72, S. 2, Sp. 1.

Husbyrlægen. Tromsø 1869. 8. 64 S.

Sandvig, Thorbjørn Gunderssen, blev født 1756 og døde 1822 som Gaardbruger i Fjælberg i søndre Bergenhus Amt. Han mødte som 4de Repræsentant for sit Amt paa det overordentlige Storthing i 1814, som bl. a., valgte ham til Medlem af den Deputation, der den 7 Novbr. 1814 havde Foretræde paa Fredrikshald hos Kronprins Karl Johan for at kundgjøre Kongevalget. Til Storthingene i 1818 og 1821 var han valgt til Suppleant.

Jfr. Pavels's Biografi og Dagbøger, S. 351; N. Hertzbergs Selvbiografi foran Oversættelsen af Bretons Reise, S. 245.

Sandhebs Erfaringer og faderlige Raad til mine Børn og Flere, som ikke modstaae den Hellig Aands tilberedende Naade. Chr.sand 1820. 8. 36 S. — [Nyt Optryk.] Egsæt 1835. 8. 36 S.

Sanne, Jens, Søn af *Michel S.* og *Sara Wærn*, blev født paa Moss (døbt 4 Juni) 1760, var i mange Aar Kjøbmand i Kristianssand, hvor han døde 29 Maj 1827. Han blev ved det første af de i Kristianssand til Storthinget 1818 afholdte tre Storthingsvalg 2den Suppleant, men meldte Forfald, da han efter 2den Repræsentants og 1ste Suppleants Sygdomsforfald i 1818 indkaldtes til at tage Sæde i Storthinget.

* *Martha Maria Skaarbek* (f. i Borre 18 August 1762), D. af Ole Larsen S. og Else Larsdatter Wright.

Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 117 og 159.

Christiansands Districts Forhandlinger fra Juli 1810 til Decbr. 1811. Chr.sand 1811. 8.

I Chr.sands Adr.-Cont. Efterretn. 1825, No. 35—38: Om Indqvarteringsvæsenet. (Jfr. Svar af J. J. Broch i No. 39 og 40.)

Trykt 6 August 1896.

Sanne, Ole Michael, foregaaendes Søn, blev født i Kristianssand 1796, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1813, tog Juni 1814 Andenexamen med Haud og bosatte sig senere som Handelsmand i Lillesand, hvor han døde 1857.

Norges Dagskjær. Nogle Vink om hvad den gjenvundne Selvstændighed og Frihed opfordrer Nordmanden til at virke. Chr.sand 1815. 8. 26 S. (Anonymt; cfr. under Artikelen Hans Hanson ovfr. II. 536.)

Han var i 1845 en kort Tid (for No. 77—89) den navngivne Redaktør af Christianssands-Posten, jfr. ovfr. IV. 529.

Sars, Georg Ossian, Søn af nedennævnte Professor *Michael S.*, er født 20 April 1837 paa Florø Prestegaard i Kinn, hvorfra han som lidet Barn kom til Manger Prestegaard efter Faderens Forflyttelse til dette Sognekald i 1839. Herude paa Strilelandet tilbragte han sine fleste Gutteaar; i to Aar gik han paa Bergens Kathedralskole, hvorfra han overflyttedes til Kristiania Kathedralskole, efterat Faderen var bleven udnævnt til Professor. I 1857 blev han Student med Laud fra Latinskolen i Kristiania og tog i Decbr. 1858 Andenexamen med samme Karakter. Han havde tidlig lagt for Dagen en udpræget Formsans og Anlæg for Tegning, saa at hans Morbroder Professor Welhaven raadede hans Forældre til at sende ham til Düsseldorf for at uddannes til Maler. Dette Raad blev dog ikke fulgt; efter Andenexamen begyndte han at studere Medicin og vedblev hermed i to Aar; ved Siden heraf studerede han Zoologi under Vejledning af Faderen og som hans Medarbejder. I 1861 og 1862 fik han de første Universitetsstipendier til zoologiske Undersøgelsesrejser i Norge, og efterat han i 1862 havde vundet Kongens Guldmedalje for Besvarelsen af Universitetets Prisopgave: «Der forlanges en naturhistorisk Fremstilling over de i Kristiania Omegn forekommende Ferskvands-Krebsdyr samt udførlige Beskrivelser og Afbildninger af de muligens nye eller mindre fuldstændig beskrevne Arter», afbrød han definitivt sit medicinske Studium for udelt at ofre sig for Zoologien. I 1864 fik han et Stipendium af offentlige Midler til praktisk-videnskabelig Undersøgelse af Torskefiskerierne. I den Anledning rejste han allerede i Januar 1864 til Lofoten for at følge Fiskeriets Gang fra Begyndelsen af og besøgte nu i Vinterens Løb de vigtigste Vær. Ved Siden af rent biologiske Undersøgelser studeredes de fysiske Forhold, hvorunder Torsken lever: Bundens Beskaffenhed, Dybdeforhold, Temperaturforhold o. l. Det følgende Aar fortsatte han disse Undersøgelser i Lofoten, nu særlig med Hensyn paa Gydeprocessen og Yngelens Udvikling, og gjorde til den Ende sine første heldige Forsøg med kunstig Befrugtning, idet Rogn og Melke blandedes i et Glas Søvand. Senere paa Aaret var han Medlem af den kgl. Kommissjon af 13 Marts 1865, som blev nedsat for at tage under Overvejelse Spørgsmaalet om Forandringer i Lofotloven af

1857. Hans Undersøgelser af Lofotfisket fortsattes med offentlig Understøttelse til 1870; i 1871 foretog han lignende Undersøgelser under Bankfisket udenfor Søndmøre og Romsdalen og i 1872 og 1873 under Vaarsildfisket, hvis Undersøgelser hidtil havde været ledet af Stipendiat Axel Boeck. Efter dennes Død 1873 blev Sars sat i Spidsen for det praktisk-videnskabelige Arbejde vedkommende Landets Saltvandsfiskerier, og denne Stilling, hvormed var forenet Stillingen som Indredepartementets Konsulent i Fiskerianliggender, vedblev han at beklæde helt til 1893. Hans Undersøgelser har efter 1873 efterhaanden omfattet alle Landets Fiskerier: Loddefisket i Finmarken og Hvalfangstens Indflydelse paa dette, Makrelfisket og Hummerfisket i det søndenfjeldske, de lokale Fiskerier i Kristianiafjorden og i Trondhjemsfjorden, Sildens og Torskens Vandringer m. v. Disse hans Fiskeriundersøgelser udgjorde imidlertid blot en ringe Del af hans videnskabelige Arbejde og de fleste af hans Rejser i disse Øjemed foretoges i Ferierne ved Universitetet. Til dette var han fra Nytaar 1870 bleven knyttet som Stipendiat i Zoologi, men var i hele dette første Aar fritaget for at holde Forelæsninger, idet hans Tid var optagen dels af hans Rejser i Lofoten, dels med Bearbejdelsen og Udgivelsen af sin Faders efterladte Manuskripter og sine egne forberedte Publikationer. I 1871 begyndte han sine Forelæsninger med en almindelig Indledning til Zoologien og en sammentrængt komparativanatomisk Oversigt over Organisationen hos samtlige Dyretyper lige fra Protozoerne til Vertebraterne. Ved Professor Raschs Afsked i Februar 1874 blev Udførelsen af hans Embedsforretninger midlertidig overdraget til Sars, som derefter 10 Juli s. A. blev udnævnt til Raschs Eftermand som Professor i Zoologi uden at afholde Prøveforelæsninger; som Professor har han senere regelmæssig bl. a. foredraget Indledningen til Zoologien og dens Systematik samt Anthropologi for de Studerende til Andenexamen. I 1875—76 besøgte han med offentligt Stipendium de større Universiteter i Mellemeuropa for at sætte sig ind i Zoologiens Standpunkt ved disse og opholdt sig derefter længere Tid i Neapel for at studere Middelhavets Invertebratfauna. Efter Hjemkomsten fra denne Rejse deltog han om Somrene 1876—78 i Nordhavsexpeditionen, der var bleven planlagt og foreslaaet af Prof. H. Mohn og ham og af hvis Redaktionskomitte han senere har været Medlem (cfr. de i «Hovedregister til Storthings-Forhandlinger 1871—1891», S. 755 givne Henvisninger). Ved Upsala Universitets Jubelfest i 1877 blev han kreeret til Æresdoktor i det filosofiske Fakultet og 21 Januar 1892 blev han R.[1] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste». Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1865), af *Kgl. Vetenskapssocieteten* i Upsala, Æresmedlem af *The Conchological Society of Great Britain and Ireland,* af *National fish Culture Association*, af *Société centrale d'agriculture de France,* m. fl.

Portræt med Biografi af O. Nordgaard i Naturen 1895, S. 65—73.

Beretning om en i Sommeren 1862 foretagen zoologisk Reise i Christianias og Throndhjems Stifter. (Indberetning til det accad. Coll.) Chra. 1863. 8. 60 S. (Særtryk af N. Mag. f. Naturvid. XII. H. 3.)

Beretning om en i Sommeren 1863 foretagen zoologisk Reise i Christiania Stift. Chra. 1864. 8. 36 S. (Særtryk af N. Mag. f. Naturvid. XIII. H. 3.).

Norges Ferskvandskrebsdyr. Første Afsnit. Branchiopoda. I. Cladocera ctenopoda (fam. sididæ & holopedidæ). Med Hs. Maj. Kongens Guldmedaille prisbelønnet Afhandling. Udg. som Universitetsprogram for 1ste Halvaar 1863 ved Dr. M. Sars. Chra. 1865. 4. VIII S., 71 S., m. 4 lith. Pl.

Beretning om en i Sommeren 1865 foretagen zoologisk Reise ved Kysterne af Christianias og Christianssands Stifter. Chra. 1866. 8. 47 S. (Særtryk af N. Mag. f. Naturvid. XV. H. 1.)

Beskrivelse af en ved Lofoten indbjerget Rørhval, *Balænoptera musculus*. Hermed tre lith. Plader. (Særskilt Aftryk af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1865). Chra. 1866. 8. 32 S.

Om Vintertorskens (*Gadus morrhua*) Forplantning og Udvikling. (Særskilt Aftryk af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1865). [Chra. 1866.] 8. 15 S.

Oversigt af Norges marine Ostracoder. (Meddelt den 27de Januar 1865). (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1865). [Chra. 1866.] 8. 130 S.

Histoire naturelle des Crustacés d'eau douce en Norvège. 1ère Livr. Les malacostracés. Avec 10 planches. Chra. 1867. 4. 154 S. (Udgivelsen bekostedes af Redaktør Chr. Johnsen).

Undersøgelser over Christianiafjordens Dybvandsfauna, anstillede paa en i Sommeren 1868 foretagen zoologisk Reise. Chra. 1869. 8. 58 S. (Særtryk af Nyt Mag. f. Naturvid. XVI.)

Om individuelle Variationer hos Rørhvalerne og de deraf betingede Uligheder i den ydre og indre Bygning. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1868.) [Chra. 1869.] Med to Oversigtstabeller. 8. 46 S.

Nye Dybvandscrustaceer fra Lofoten. Særskilt Aftryk af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1869. [Chra. 1870.] 8. 30 S.

Indberetning [til Indredepartementet] om de af ham i Aarene 1866 og 1867 anstillede Undersøgelser over Skreiens eller Vaartorskens Yngel. [Chra. 1868.] Tospaltet 4. 8 S. (Ogsaa trykt i Morgbl. 1867, No. 342 og i Aftbl. s. A., No. 289 og 291).

Indberetninger til Departementet for det Indre fra Cand. G. O. Sars om de af ham i Aarene 1864—69 anstillede praktisk-videnskabelige Undersøgelser angaaende Torskefiskeriet i Lofoten. Chra. 1869. 8. 61 S. — Samme for Aarene 1870—73. Med 2 Karter. Chra. 1874. 8. 61 S.

Indberetning til Departementet for det Indre fra Cand. G. O. Sars om de af ham i Sommeren 1870 anstillede fortsatte Undersøgelser over Torskefiskeriet ved Lofoten. Chra. 1871. 8. 27 S. (Ogsaa trykt i Morgbl. 1870, No. 59).

Carcinologiske Bidrag til Norges Fauna. *I.* Monographie over de ved Norges Kyster forekommende Mysider. Første Hefte. Med 5 lith. Pl. Udg·

ved Bistand af det Kgl. norske Videnskabsselskab i Throndhjem. Chra. 1870. 4. 64 S. — Andet Hefte. Med 3 lith. Pl. Udg. ved Bistand af det Kgl. norske Videnskabsselskab i Throndhjem. Chra. 1872. 4. 34 S. — Tredie Hefte. Med 34 autographiske Plancher. Univ.-Program for 2det Halvaar 1878. Chra. 1879. 4. 3 Bl., 131 S.

Diagnoser af nye Annelider fra Christianiafjorden, efter Professor M. Sars's efterladte Manuskripter. Særskilt Aftryk af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1871. [Chra. 1872.] 8. 14 S.

Undersøgelser over Hardangerfjordens Fauna. I. Crustacea. (Reiseberetning.) Særskilt Aftryk af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1871. [Chra. 1872.] 8. 43 S.

Nye Echinodermer fra den norske Kyst. Særskilt Aftryk af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1871. [Chra. 1872.] 8. 30 S.

On some remarkable forms of animal life from the great deeps of the Norwegian coast. *I.* (Partly from posthumous manuscripts of the late Professor M. Sars). With 6 plates. Chra. 1872. 4. VIII S, 82 S. (Univ.-Program for 1ste Semester 1872). — *II.* Researches on the structure and affinity of the genus Brisinga, based on the study of a new species: *Brisinga coronata.* With 4 copper plates and 3 autographic plates. Chra. 1875. 4. IV S., 112 S. (Univ.-Program for 2det Semester 1875).

Bidrag til Kundskab om Christianiafjordens Fauna. *III.**) Annelida. Delvis udarbeidet efter Prof. Dr. M. Sars's efterladte Manuscripter. Med 5 Pl. (Særskilt Aftryk af «Nyt Mag. f. Naturvid.» XIX.) Chra. 1873. 8. 1 Bl., 81 S.

Om en dimorph Udvikling samt Generationsvexel hos Leptodora. Med en lith. Pl. (Særskilt aftrykt af Vid.-Selskabets Forhandl. for 1873). Chra. 1874. 8. 1 Bl., 15 S.

Bemærkninger om de til Norges Fauna hørende Phyllopoder. (Særskilt aftrykt af Vid.-Selskabets Forhandl. for 1873). Chra. 1874. 8. 7 S.

Om en hidtil lidet kjendt mærkelig Slægttype af Polyzoer. Med 2 autogr. Pl. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Forhandl. for 1873). Chra. 1874. 8. 16 S.

Bidrag til Kundskaben om Norges Hydroider. Med 4 autogr. Pl. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1873). Chra. 1874. 8. 62 S.

On the practical application of autography in Zoology, and a new autographic method. With 2 Plates. [Chra. 1875?] 8. 8 S.

Om Autografiens praktiske Anvendelse i Zoologien samt om en ny autografisk Methode. Aftryk af „Morgenbladet". Chra. 1875. 8. 14 S.

Om «Blaahvalen» (*Balænoptera Sibaldii*, Gray) med Bemærkninger om nogle andre ved Finmarkens Kyster forekommende Hvaldyr. Med 1 lith. Pl. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1874). Chra. 1875. 8. 17 S.

Om Hummerens postembryonale Udvikling. Med 2 autogr. Pl. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1874). Chra. 1875. 8. 1 Bl., 27 S.

Bidrag til en nøiere Characteristik af vore Bardehvaler.

*) H. I. er helt og H. II. væsentlig af M. Sars, s. d. nedfr.

Med 4 farvetrykte Plancher. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1878). Chra. 1878. 8. 19 S.

Fortsatte Bidrag til Kundskaben om vore Bardehvaler «Finhvalen» og «Knølhvalen». Med 3 autogr. Pl. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1880, No. 12). Chra. 1880. 8. 20 S.

Bidrag til Kundskaben om Norges arktiske Fauna. *I.* Mollusca regionis arcticæ Norvegiæ. Oversigt over de i Norges arktiske Region forekommende Bløddyr. Med 1 Kart og 52 autogr. Pl. (Univ.-Program for 1ste Halvaar 1878). Chra. 1878. 8. XV S., 466 S., 52 Pl.

Indberetninger til Departementet for det Indre fra Dr. G. O. Sars om de af ham i Aarene 1874—77 anstillede Undersøgelser vedkommende Saltvandsfiskerierne. Chra. 1878. 8. 59 S.

Indberetninger til Departementet for det Indre om de af ham i Aarene 1864—1878 anstillede Undersøgelser vedkommende Saltvandsfiskerierne. Chra. 1879. 8. 221 S.

Indberetning til Departementet for det Indre fra Dr. G. O. Sars om de af ham i Vaaren 1879 anstillede praktisk-videnskabelige Undersøgelser over Loddefisket ved Finmarken. Chra. 1879. 8. 32 S. (Ogsaa trykt i Morgbl. f. A. No. 275 og 282, hvorefter Indberetningen blev kritiseret af N. Juel i s. Bl. No. 310 og 324).

Oversigt over Norges Crustaceer med foreløbige Bemærkninger over de nye eller mindre bekjendte Arter. *I.* Podophthalmata — Cumacea — Isopoda — Amphipoda). Med 6 autogr. Pl. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1882, No. 18). Chra. [1882]. 8. 124 S. — *II.* (Branchiopoda — Ostracoda — Cirripedia). (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1890, No. 1). Chra. 1890. 8. 80 S.

Preliminary Notices on the Schizopoda of H. M. S. «Challengers» Expedition. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1883, No. 7). Chra. 1883. 8. 43 S.

On some Australian Cladocera, raised from dried mud. With 8 autographic Plates, coloured from living specimens. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1885, No. 8). Chra. 1885. 8. 46 S.

Additional Notes on Australian Cladocera, raised from dried mud. With 6 autographic Plates, coloured from living Specimens. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1888, No. 7). Chra. 1888. 8. 74 S.

On Cyclestheria hislopi (Baird), a new generic type of bivalve Phyllopoda; raised from dried Australian mud. With 8 autographic Plates, coloured from living specimens. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1887, No. 1). Chra. 1887. 8. 65 S.

Indberetning til Departementet for det Indre fra Professor Dr. G. O. Sars om de af ham Sommeren 1888 anstillede praktisk-videnskabelige Undersøgelser vedkommende Saltvandsfiskerierne samt angaaende Hvalfredningen i Finmarken. Chra. 1888. 8. 19 S.

On some Freshwater Ostracoda and Copepoda, raised from dried Australian mud. With 8 autographic Plates, partly coloured from living specimens. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1889, No. 8). Chra. 1889. 8. 79 S.

On a small Collection of Freshwater Entomostraca from Sydney. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1889, No. 9). Chra. 1889. 8. 9 S.

Praktisk-videnskabelige Undersøgelser af Trondhjemsfjorden-

(Indberetning til Departementet for det Indre om en i Sommeren 1890 foretagen Reise). Chra. 1891. 8. 15 S. (Anm. [af N. Juel?] i Aftpst. 1891, No. 192).

Fortsatte praktisk-videnskabelige Undersøgelser af Trondhjemsfjorden. (Indberetning til Departementet for det Indre om en i Sommeren 1891 foretagen Reise). Chra. 1892. 8. 12 S.

Om Brislingen og Brislingfisket. Indberetning til Departementet for det Indre fra Professor Dr. G. O. Sars. Chra. 1893. 8. 15 S.

Contributions to the knowledge of the Fresh-water Entomostraca of New Zealand as shown by artificial hatching from dried mud. With 8 autogr. Plates, partly coloured from living specimens. (Chra. Vid.-Selskabs Skrifter. I. Math.-naturv. Kl. 1894. No. 5). [Chra.] 1894. Imp. 8. 62 S.

On some South-African Entomostraca raised from dried mud. With 8 autogr. Plates. (Chra. Vid.-Selskabs Skrifter. I. Math.-naturvid. Kl. 1895. No. 8). [Chra.] 1895. Imp. 8. 56 S.

An Account of the Crustacea of Norway. With short descriptions and figures of all the species. Vol. *I.* Amphipoda. Chra. [1880—]1895. 4. Text: VIII S., 711 S. Plates: XIII S., Pl. 1—240, Suppl.-Pl. I—VIII. (Anm. i Dagbl. 1895, af P. Engebrethsen; i Politiken 1890, No. 306 af Dr. phil. H. J. Hansen). — Vol. *II.* Isopoda, er under Forberedelse til Udgivelse med Understøttelse af Statskassen, jfr. Storth. Forh. 1896, Dok. No. 52.

I Den norske Nordhavsexpedition 1876—78, Bd. *VI.*, Zoologi: Crustacea. *1.* Med 21 Plancher og 1 Kart. Chra. 1885. 2-spaltet 4to. 3 Bl., 280 S. (Paa Omslagstitlen signeret som H. XIV). — Crustacea. *2.* Med 1 Kart. Chra. 1886. 2-spaltet 4to. 2 Bl., 96 S. (Paa Omslagstitlen signeret som H. XV.) — Pycnogonidea. Med 15 Plancher og 1 Kart. Chra. 1891. 2-spaltet 4to. 3 Bl., 163 S. (Paa Omslagstitlen signeret som H. XX.)

I Archiv f. Math. og Naturvidenskab — hvoraf han har været Medudgiver siden Grundlæggelsen i 1876 — *II.* (1877), S. 10—119: Nye Bidrag til Kundskaben om Middelhavets Invertebratfauna. *1.* Middelhavets Mysider. Med 36 autogr. Pl.; S. 237—271: Prodromus descriptionis Crustaceorum et Pycnogonidarum, quae in expeditione norvegica 1876 observavit G. O. Sars. — *III.* (1878), S. 465—512 og *IV.* (1879), S. 1—144. Nye Bidrag til Kundskaben om Middelhavets Invertebratfauna. *2.* Middelhavets Cumaceer. Med 60 autogr. Pl.; S. 427—476: Crustacea et Pycnogonida nova in intinere 2do et 3tio expeditionis Norvegicæ anno 1877 & 1878 collecta. (Prodromus descriptionis). — *VII.* (1882), S. 1—54: Revision af Gruppen Isopoda chelifera med Characteristik af nye herhenhørende Slægter og Arter. — *IX.* (1884), S. 155—204: Bidrag til Kundskaben om Decapodernes Forvandlinger. *1* Nephrops — Calocaris — Gebia. M. 7 autogr. Pl. — *XI.* (1886), S. 263—368: Nye Bidrag til Kundskaben om Middelhavets Invertebratfauna. *3.* Middelhavets Saxisopoder (Isopoda chelifera. Med 15 autogr. Pr. — *XII.* (1887), S. 173—324: Nye Bidrag til Kundskaben om Middelhavets Invertebratfauna. *4.* Ostracoda mediterranea (Sydeuropæiske Ostracoder). Med 20 autogr. Pl.; S. 339—56: Pycnogonidea borealia & arctica (Prodromus descriptionis). — *XIII.* (1890), S. 133—201: Bidrag til Kundskaben om Decapodernes Forvandlinger. *2.* (Gruppen Anomura). Med 7 autogr. Dobbeltplancher. — *XIV.* (1890), S. 132—195: Bidrag til Kundskaben om Decapodernes Forvandlinger. *3.* Familien Crangonidæ.

Med 6 autogr. Pl. — *XVII.* (1895), No. 7: Descriptions of some Australian Phyllopoda, with 8 autogr. Plates. 51 S.

I Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab *1861*, S. 144—167 og 251—302: Oversigt over de af ham i Omegnen af Christiania iagttagne Crustacea cladocera. — *1862*, S. 212—262: Oversigt af de indenlandske Ferskvandscopepoder. — *1863*, S. 205—221: Om en anomal Gruppe af Isopoder. (Jfr. W. Liljeborg: «Bidr. till kännedom om de inom Sverige och Norrige förekommande Crustaceer af Isopodernes underordning», Upsala 1864, S. 6 o. fl. St.). — *1864*, S. 128—208: Om den aberrante Krebsdyrgruppe Cumacea og dens nordiske Arter.

Alle hans øvrige i Selskabets Forhandlinger og Skrifter trykte Afhandlinger og Meddelelser foreligger i Særtryk i Bogform og er anført ovfr.

I Det kgl. norske Videnskabers Selskabs Skrifter, *1879*, S. 140—143: Indberetning om Selskabets zoologiske Samlings Tilstand i 1879.

I Tromsø Museums Aarshefter *II.* (1879), S. 58—64: Nogle Bemærkninger om den marine Faunas Character ved Norges nordlige Kyster. (Med 2 Kartskitser).

I Kgl. Svenska Vetenskaps-Akademiens Handlingar, ny Följd, *IX.* D. 2 (1870), No. 5: Beskrivelse af de paa Fregatten Josephines Expedition fundne Cumaceer. Med 20 Pl. 4. 57 S. — B. *IX.* (1872), No. 5: Beskrivelse af syv nye Cumaceer fra Vestindien og det sydatlantiske Ocean. Med 6 Pl. 4. 30 S.; No. 6: Om Cumaceer fra de store Dybder i Nordishavet. Med 4 Pl. 4. 12 S.

I Öfversigt af Kgl. Vet.-Akad.s förhandlingar *XXVIII.* (1871), S. 71—81: Nye arter af Cumácea, samlet under Korvetten Josephines expedition i det atlantiske ocean 1869 af F. A. Smitt og A. Ljungman; S. 797—802: Cumaceer fra de store Dybder i Nordishavet, indsamlede ved de svenske arktiske Expeditioner 1861 og 1868; S. 803—811: Beskrivelse af 4 vestindiske Cumaceer, opdagede af Dr. A. Goës.

I Report on the scientific Results of the Voyage of H. M. S. «Challenger»: Zoology, Vol. *XIII.*, P. *37*: Report on the Schizopoda. London 1885. 4. 2 Bl., 228 S., 38 lith. Pl. m. Text. — Vol. *XIX* (Lond. 1887): Report on the Cumacea. 4. 78 S., 11 lith. Pl. m. Text. — Report on the Phyllocarida. 4. 38 S., 1 Bl., 3 lith. Pl. m. Text.

I Tidsskrift f. pop. Fremstill. af Naturvid., 5. R. IV. (Kbh. 1877), S. 227 fg.: Den norske Nordhavsexpedition i 1876.

I For Ide og Virkelighed (Kbhvn.) *1869*, S. 397—402: Om de nyeste Undersøgelser over Dyrelivets Udbredning i Havets Dybder.

I Circulare des Deutschen Fischerei-Vereins *1876*, No. 4, S. 147—152: Vorläufige Berichte über die von der [norwegischen atlantischen] Expedition gewonnene Resultate. — *1877*, No. 2, S. 25—30: Fischerei-Beobachtungen in der Nordsee 1876.

I Morgenbladet *1865*, No. 9 og 16: Indberetning om de af ham under Lofotfisket i 1864 anstillede praktisk-videnskabelige Undersøgelser. — *1867*, No. 14: Indberetning ang. de under Høsten 1865 anstillede praktisk-videnskabelige Undersøgelser ang. Lofotfiskeriet; No. 342: Indberetning om hans Undersøgelser i Aarene 1866 og 1867 over Skreiens og Vaartorskens Yngel. — *1870*, No. 59: Om Fiskens Aftagen i Kristianiafjorden. — *1872*, No. 298: Indberetning om de i Sommeren 1872 anstillede praktisk-videnskabelige Undersøgelser ang. Saltvandsfiskerierne. (Jf. „Oplysninger" af Axel Boeck i s. Bl. No. 305, hvortil „Oplysning og Gjensvar" af Sars i No. 309 A, Replik af Boeck i No. 320 A, Duplik af Sars i No. 327 A og „Nogle Slutnings-

bemærkninger i Discussionen angaaende Silden og Sildefiskerierne" af A. Boeck i No. 342 A. Andre Indlæg i denne Strid er 1) Stykket: „I Anl. af G. O. Sars' og A. Boecks Tvist ang. vore Sildearters Forekomst og Gydningstid" af J. Moses Møller i Morgbl. 1873, No. 69; 2) „Nye Bidrag til Sildespørgsmaalet i Striden mellem A. Boeck og G. O. Sars ang. den norske Sommersild. Sars' senere Undersøgelser og hans nye Theori om Sildens Træk" af C. L[ütken] i „Nord. Tidsskrift f. Fiskeri", ny Række, II. (Kbh. 1875), S. 141—166). — *1879*, No. 31 B: Indberetning om de under sidste Nordhavsexpedition anstillede praktiske og videnskabelige Undersøgelser vedkommende Fiskerierne. (Jfr. Artiklerne „I Anl. af Prof. Sars' Indberetning" i s. Bl. No. 97 B og „Prof. G. O. Sars' nyeste Opdagelser" i No. 129); No. 275 og 285: Indberetning om Undersøgelser Vaaren 1879 over Loddefisket ved Finmarken (se videre ovfr.).

I Dagbladet *1870*, No. 50: Om Fiskens Aftagen i Kristianiafjorden. — *1876*, No. 175, 198; *1877*, No. 150 A, 168, 199, 200, 202; og *1878*, No. 197, 213, 248, 253: Breve fra Nordhavsexpeditionen.

I foranstaaende Bibliografi er udeglemt en Afhdlg. af Sars i Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1872, S. 73—119: Bidrag til Kundskaben om Dyrelivet paa vore Havbanker.

Efter Trykningen af foranstaaende Bibliografi er endvidere følgende nye Arbejder af Sars publiceret:

Fauna Norvegiæ. Bd. I. Beskrivelse af de hidtil kjendte norske Arter af Underordnerne Phyllocarida og Phyllopoda. Med 20 tildels farvetrykte Plancher. Chra. 1896. Tospaltet 4. 4 Bl., 140 S. (Norsk og engelsk Titel og Text. Værket er at betragte som Fortsættelse af det af M. Sars m. fl. tidligere udgivne «Fauna littoralis Norvegiæ» og er ligesom dette udgivet med Understøttelse af Statskassen. En populær Anm. findes i Aftonbl. 1896, No. 229.)

An Account of the Crustacea of Norway. With short descriptions and figures of all the species. Vol. II. Isopoda. P. 1. 2. With 32 autogr. Plates. Bergen 1896. 4. (Udg. med Understøttelse af Statskassen og af Bergens Museum. Jfr. ovfr. S. 39.)

I Archiv f. Math. og Naturvidenskab XVIII (1896), No. 1: Development of Estheria Packardi, as shown by artificial hatching from dried mud, with 5 autogr. Plates. 27 S. — No. 3: On fresh-water Entomostraca from the neigbourhood of Sydney, partly raised from dried mud; with 8 autogr. Plates. 81 S. — No. 7: On a new fresh-water Ostracod, Stenocyris Chevreuxi G. O. Sars, with notes on some other Entomostraca raised from dried mud from Algeria; with 2 autogr. Plates. 27 S. — No. 8: Description of two new Phyllopoda from North Australia; with 6 autogr. Plates. 34 S. — XIX. No. 1: On some West-Australia Entomostraca raised from dried sand; with 4 autogr. Plates.

I Bulletin de la Société des amis des sciences naturelles de Rouen 1895: Description d'une espèce nouvelle de Mysis, Mysis Kervillei G. O. Sars; avec une planche gravée. 11 S.

I Bulletin de l'Acad. Imp. des sciences de St. Pétersbourg, T. *XIII.* (*1893*), S. 399—422: Crustacea Caspia. Contributions to the knowledge of the Carcinological Fauna of the Caspian Sea. — P. *I.* Mysidæ. With 8 autogr. Plates; S. 461—502: Crustacea Caspia. P. *II.* Cumacea. With 12 autogr. Plates. — *1894*, Octbr., No. 2, S. 179—223: Crustacea Caspia. P. *III.*

Trykt 26 Oktbr. 1896.

Amphipoda, 1st article. With 8 autogr. Plates; *1894*, Decbr., No. 4, S. 343—378: Amphipoda, 2nd article. With 8 autogr. Plates. — *1895*, Octbr., No. 3, S. 275—314: Amphipoda, 3rd article. With 8 autogr. Plates; *1895*, Decbr., No. 5, S. 433—458: Account of the Mysidæ in the collection of Dr. Grimm; with 8 autogr. Plates. — *1896*, Mai, No. 5, S. 421—489: Crustacea Caspia. Supplement. With 12 autogr. Plates.

• I Annuaire du musée zoologique de l'Acad. Imp. d. sc. de St. Pétersb. 1896: Pelagic Entomostraca of the Caspian Sea; with 8 autogr, Plates in duplo Format.

Sars, Johan Ernst Welhaven, efterfølgendes Søn, er født i Florø Prestegaard i Kinn 11 Oktober 1835. Efterat have faaet nogen Undervisning i Hjemmet, blev han i 1849 sat ind i Bergens Kathedralskole, hvorfra han blev Student med Laud 1853. Efter i 1855 at have taget Andenexamen med Udmerkelse begyndte han at studere Medicin, hørte Forelæsninger over Anatomi og Naturvidenskab, men fandt sig ikke tilrette ved alle Sider af det medicinske Studium. En tilfældig Samtale med Morbroderen, Professor Welhaven, bragte ham til at forsøge sig paa Besvarelsen af Universitetets i 1855 udsatte Prisopgave i Historie: «Udvikling af de Forholde og Omstændigheder, som fremkaldte Kalmarunionen, og navnlig af Norges Stilling før og efter Indtrædelsen i samme». Der var, da han i 1856 begyndte paa dette Arbejde, kun kort Tid igjen af den satte Frist for Indlevering af Besvarelsen, som imidlertid blev belønnet med Kronprinsens Guldmedalje. Han vendte sig fra nu af til Studiet af Historien, særlig den nordiske og norske, og opholdt sig Somrene 1858 og 1859 i Kjøbenhavn med Understøttelse af «Kildeskriftfondet». Fra 1 Oktbr. 1860 blev han ansat som Assistent i Rigsarkivet og fra Januar 1870 tillige som Universitetsstipendiat i Historie, hvilken Stilling han havde søgt allerede i 1863, da den senere Professor L. Daae imidlertid blev foretrukken for ham. Sars begyndte i 1ste Semester 1870 sin Virksomhed som Stipendiat med en Række Forelæsninger over «Udviklingen af en almindelig historisk Videnskab». Vinteren 1865—66 opholdt han sig med offentligt Stipendium i videnskabeligt Øjemed i Kjøbenhavn, hvor han ligeledes gjorde Studier i Arkiver og Bibliotheker 1877—78. Da Storthinget 1874 efter Forslag af 10 af dets Medlemmer havde bevilget den fornødne Gage, blev han 5 Septbr. s. A. udnævnt til extraordinær Professor i Historie ved Universitetet med Forpligtelse til i Tilfælde at deltage i Examiner og holde de dertil hørende Forelæsninger. Ved Kjøbenhavns Universitets Jubelfest i 1879 blev han kreeret til Æresdoktor i det filosofiske Fakultet. Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1867). Han har siden Læseaaret 1887—88 hver Vinter holdt Forelæsninger ved Kristiania Arbejderakademi over Fædrelandets Historie. Som Forfatter og delvis ogsaa som Foredragsholder har han taget livlig Del i de sidste 30 Aars politiske Diskussjon,

men aldrig i det praktiske politiske Liv, naar undtages at han var Valgmand i Kristiania i 1894.

Autobiografisk Notits i «Levnedsbeskrivelser af de Promoverede» (Kbhvn. 1879), S. 38 fg. *Portræt med Biografi* af A. Taranger i Folkebladet 1894, No. 18; med biogr. Text i Verdens Gang 1880, No. 34. — Jfr. Storth.-Forh. 1874, VI a, S. 403 og VII. 52 samt Storth.-Tid. s. A. S. 851 fg. og Dept.-Tid. 1874, S. 625—32 [Regjeringens Indstilling *ang. hans Udnævnelse til Professor*], hvortil hører Pressens forudgaaende og efterfølgende Diskussjon, nl. «Bemerkninger om den foreslaaede Professorpost for E. Sars» i Aftbl. 1874, No. 121 af *H.*, med Modbemerkninger af Chr. Johnsen No. 126 og Svar fra *H.* i No. 131; fremdeles Morgbl. 1874, No. 288 A, hvortil Svar i Aftenbl. s. A. No. 244, 245 og 254; videre Prof. Lochmanns Tale ved Universitetsfesten 2 Septbr. 1874, trykt i Morgbl. No. 246 A og 249 A, samt hans Skrivelse til det akademiske Kollegium og Brev til Dr. Danielssen ang. J. E. S.'s religiøse Standpunkt, begge Dele offentliggjort med Svar af J. E. S. i Aftbl. 1874, No. 244 og 250, hvorefter Indlæg til Forsvar for Lochmann i Morgbl. No. 294 A, 295 A og 302 A med nyt Svar fra Sars i Aftbl. No. 256 [den hele Strid er ogsaa omhandlet bl. a. i Aftonbladet 1874, 24 Septbr., S. 3, og i «Flyvende Blade», udg. af V. Møller, II. (Kbh. 1874), S. 45—48]. — *Om en Fest for ham* 7 Febr. 1892 i Anl. af Afslutningen af hans «Udsigt over den norske Historie» se Dagbl. 1892, No. 37 og 38, hvor Bjørnsons Tale med S.s Svartale samt Sange af V. Vislie, Elling Holst, E. Nicolaysen o. fl. Cfr. fremdeles L. Dietrichson: Svundne Tider [I.], S. 51 fg.; Bergspst. 1885, No. 199 [om hans 25-Aars Jubilæum som Jotunolog]; Thjems. Adr. 1883, No. 243, 245, 246 og Dagspst. s. A. No. 247 [i Anl. af hans Forelæsninger i Trondhjem s. A. om Demokratiets Historie]; Morgbl. 1886, No. 357, 376 og 1893, No. 228 [Redaktionsartikler om hans politiske og statsøkonomiske Forfatterskab]; Aftpst. 1896, No. 174 og 179 [ang. hans Forelæsninger ved Arbejderakademiet], hvortil Modbemærkninger i Dagbl. No. 75. Henvisninger til adskillige andre polemisk tilskaarne Artikler ang. hans historiske og politiske Forfatterskab gives ndfr.

Udvikling af de Forholde og Omstændigheder, som fremkaldte Calmarunionen, og navnligen af Norges Stilling før og efter Indtrædelsen i samme. Akademisk Priisafhandling. [Chra. 1857.] 8. 86 S. (Særtryk uden særskilt Titelblad af «Nord. Univ. Tidsskr.» III. Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1857, No. 50.)

Norge under Foreningen med Danmark 1537—1814. (I—III.) Chra. 1858—1865. 8. *I.* 14 S. *II.* 122 S. *III.* 204 S. (Særtryk i nogle faa Expl. af «Nord. Univ. Tidsskr.» IV., VI., IX. og X., se nedfr. Jfr. Anmeldelser i Dansk Maanedsskrift 1862, I. 169 fg. af C. Rosenberg; i Aftenbladet 1864, No. 275 og 288; i Aftenposten s. A. No. 285 og 287.)

Om den nyeste nordiske Heelstatspolitik. Et i Studentersamfundet den 9de Marts [1867] holdt Foredrag. (Trykt dels særskilt, dels sammen med M. Birkelands „Vore Fædre" i „To Foredrag om Skandinavisme og Norskhed", Chra. 1867, S. 19—61. Jfr. Hamiltons Nordisk Tidskrift 1867, S. 291 af C. T. Odhner og S. 458—467 af C. Rosenberg.)

Om Forholdet mellem Religion, Familje og Stat hos de germaniske Folk. (Uddrag af et i Videnskabsselskabet den 26 Maj 1871 holdt Foredrag.) Chra. 1872. 8. 14 S.

Om Harald Haarfagres Samling af de norske Fylker og hans

Tilegnelse af Odelen. (Særskilt Aftryk af «Hist. Tidsskrift» 1 R. II. B. 2. H.) Chra. 1872. 8. 67 S. (Anm. af Dr. E. Jessen i v. Sybel's Hist. Zeitschrift XXXI. 197.)

Til Oplysning om Folkemængdens Bevægelse i Norge fra det 13. til det 17. Aarhundrede. (Særtryk af Historisk Tidsskrift 2. R., B. III.) Kra. 1881. 8. 107 S.

Historisk Indledning til Grundloven. Kra. 1882. 8. 4 Bl., 220 S. — Andet Oplag. (5te Tusinde.) Kra. 1882. 8. 2 Bl., 224 S. — Tredje Oplag. Kra. 1884. 8. 2 Bl., 224 S. — Ny [4de] af forfatteren tildels ændret udg. Kra. 1887. 8. 2 Bl., 224 S. (I «Bibl. for de 1000 hjem», No. 59—62).

Bogen fremkaldte følgende særskilt udgivne Modskrifter: 1) «Om J. E. Sars's Skrift «Historisk Indledning til Grundloven». Af Dr. L. Daae. Udgivet af Novemberforeningen. Chra. 1882. 8. 42 S. (Oprindelig trykt anonymt i Morgenbladet 1882, No. 89 A, 92 A, 101 A, 108 A og 118 A, jfr. «En Henvendelse til Hr. Prof. L. Daae» fra ældre og yngre Elever ved Universitetet i Dagbl. 1882, No. 77); 2) Dr. Yngvar Nielsen: Bemærkninger ved det af Professor Dr. J. E. Sars udgivne Skrift «Historisk Indledning til Grundloven». Kra. 1882. 8. 75 S. (Oprindelig trykt i en lidt anden Form i Aftenposten 1882, No. 72 A fg.); 3) [Johs. Steenstrup:] «Radikalisme og Historieskrivning». Kbhvn. 1882. 8. 30 S. (Oprindelig trykt anonymt i det danske Dagbladet 1882, No. 302, 303 og 304); 4) Dr. Yngvar Nielsen: «Historisk Polemik. Tilsvar til Prof. J. E. Sars [i Nyt Tidsskrift 1. R. I.]». Kra. 1883. 8. 64 S.; og 5) Dr. Yngvar Nielsen: «Om Betingelserne for det norske Folks politiske Udvikling i Tiden før 1814». Kra. 1884. 8. 31 S.

Af Anmeldelser i Blade og Tidsskrifter forøvrigt merkes Nils Höjers Artikel «Norsk nationel historieskrifning» i Svensk hist. Tidskrift 1886, S. 123—76, jfr. Morgbl. 1886, No. 498. Endelig kan henvises til Referater i Dagbl. 1884, No. 145 og 149 og Morgbl. No. 123 fra to Diskussjonsmøder om Bogen i Studentersamfundet 26 April og 3 Maj 1884.

Vort embedsparti. En tidsbetragtning. Aftrykt med forfatterens tilladelse efter „Nyt Tidsskrift". Kra. 1883. 8. 40 S.

Prof. J. E. Sars' Foredrag ved Universitetets Holbergsfest den 3die December 1884. (Separat-Aftryk af Univ.- og Skoleannaler. 3. R., Bd. XXI. [S. 92—120].) Kra. 1885. 8. 31 S. (Jfr. Morgbl. 1884, No. 338 A af Red. og s. Bl. 1885, No. 14 af F. Lochmann samt sidstnævnte Forf.'s «Populære opsatser», S. 88 fg.)

Norges Venstreforenings Resolution angaaende de diplomatiske Sagers Behandling. En Redegjørelse. Udgivet af Norges Venstreforening. Kra. 1886. 8. 31 S. (Anm. i Aftonbladet 1886, No. 285).

Diplomatiske Sagers Behandling. Kra. 1886. 8. 31 S. (O. m. T.: „Norsk Folkebibliothek". Tillæg til „Verdens Gang". B. 16. I.)

Udsigt over den norske Historie. D. 1—4. Chra. 1873—1891. 8. *I.* 1873. 2 Bl., 272 S. Anden Udgave. 1877. 3 Bl., 323 S. — *II.* 1877. 400 S. Anden Udgave. Chra. og Kbh. 1893. 2 Bl., 400 S. — *III.* 1887. IV S., 350 S.. 1 Bl. — *IV.* 1891. 2 Bl., 357 S., 1 Bl.

1ste Del er bl. a. anmeldt [af G. Storm] i Aftbl. 1873, No. 283; i Dagbl. 1873, No. 278 [af J. C. Krogh]; i Den norske Rigstidende 1873, No. 247, 250, 253 og 1874, No. 1 [af E. O. Heiberg]; i Vilh. Møllers «Flyvende Blade» II. (Kbhvn.

1874), S. 25—28 af *Æqvalis*; i Nationaløkonomisk Tidsskrift (Kbh.) V. 378—83 af N. C. F.[redriksen]; i Det nittende Aarh. 1874—75, S. 471—81 af Kr. Erslev; i Fædrelandet 1875, No. 129 af Fr. Winkel Horn; i Svensk Tidskrift utg. af H. Forssell 1874, S. 256 fg.; i Jenaer Litt.-Zeit. 1875, No. 5, S. 81—86 af Konrad Maurer; i v. Sybels Hist. Zeitschr. XXXII. S. 399 [af Dr. E. Jessen]. — 2den Del er anm. bl. a. i Aftenbl. 1877, No. 45 [af G. Storm]; i Verdens Gang 1877, No. 32 og 34; i Winter Hjelms Norsk Tidsskr. f. Litt. II., 1877, S. 10 fg. af Y. Nielsen; i Berl. Tid. 5 Maj 1877; i Nya dagl. Alleh. 30 Juni, 11 og 18 Juli 1877; i Framtiden 1877, S. 409—31 af Emil Hildebrand; i Aftonbladet 1878, 22 Januar, 5 og 18 Febr.; i Jenaer Litt.-Zeit. 1877, No. 36 af Konrad Maurer; i v. Sybels Hist. Zeitschr. XL., S. 194. — 3dje Del er anm. bl. a. i Morgenbl. 1887, No. 680 af Yngvar Nielsen; i Aftenpst. s. A. No. 729; i Dagbl. s. A. No. 409 og 413; i Verdens Gang 1887, Novbr. [af E. Vullum]; i Kr.sands Stiftsavis 1888, No. 6 af J. Løvland; i Politiken 1888, 12 Januar [af J. A. Fridericia]; i Ny Jord II. (Kbhvn. 1888), S. 89—92 af Chr. Bramer; i v. Sybels Hist. Zeitschr. LXIX, S. 153—156 af D. Sch[äffer]. — 4de Del er anm. bl. a. i Dagbl. 1891, No. 297 af Aage Skavlan; i Morgbl. 1892, No. 104 og 124; i Aftonbladet 1892, No. 284 af O. Z.[etterwall]; i Dagbl. [Kbh.] 1891, No. 263 og 277; i Politiken 1891, No. 208 [af J. A. Fridericia]. — En samlet Anmeldelse af det hele Værk findes i Aftenp. 1891, No. 496, 498, 502 og 504 af Absalon Taranger.

Han var Medudgiver med J. Lieblein af Nyt norsk Tidsskrift (I—IV. Kra. 1877—78). Heri har han under Navn skrevet: *I.* 1—26: Et forord. *III.* 288—313 og 432—455: Thomas Carlyle om de gamle norske konger. — *IV.* 170—211: Taine om den franske revolution. — Desuden har han under de staaende Artikler «Bognyt» og «Dagbog» deltaget i Diskussjonen om følgende Spørgsmaal: *I.* 69—72: Universitetets Negtelse af Lokale til Dr. G. Brandes' Forelæsninger over S. Kierkegaard; S. 161—180: Den moderne Vantro; S. 196—202: De norske Retskilder af L. M. B. Aubert; S. 301—316: Tyske skrifter over norsk historie (1. K. Maurer's «Island» og 2. Ph. Zorn's «Staat und Kirche in Norwegen»). — *II.* 70 fg.: «Morgenbladets» Nekrolog over Professor L. Kr. Daa; S. 72—88: Religionsfriheden og de kirkelige Blades Diskussjon; S. 313—336: Positivisme og Evolutionisme i England. — *III.* 83—104: «Luthersk Ugeskrift» om Vantroens Moral; S. 357—68: Læren om evig Straf.

Han var med Olaf Skavlan Medudgiver af Nyt Tidsskrift (I—VI. Kra. 1882—1887). Heri er af ham i *I.* 71—89: Et og andet om vor politiske situation; S. 194—197: Anm. af Dr. Bang's «Julian den Frafaldne»; S. 208 fg.: Anm. af A. O. Vinjes Skrifter i Utval; S. 247—292 og S. 361—388: Et og andet om vor politiske situation, II. III.; S. 404—409: Anm. af Kr. Erslev: «Dronning Margrethe og Kalmarunionen»; S. 409—507: Historisk polemik; S. 608—620: Dagbog. — *II.* 230—256: Dagbog [Rigsretstiltalen mod Ministeriet Selmer]; S. 514—531: Kristendom og politik. I. — *III.* 62—97: Kristendom og politik. II.; S. 260—272: Dagbog. [Efter Rigsretsdommen]; S. 295—330: Kristendom og politik. III.; S. 632—34: Populære skrifter over Norges historie [af O. A. Øverland og V. Poulsen]. — *IV.* 80—96: Holbergs jubilæet. G. Brandes' festskrift; S. 327—336: Alex. Kiellands digtergage; S. 396—416: Storthingsvalgene; S. 610—627: Unionsspørgsmaalet. — *V.* S. 211—227: Endnu nogle ord om pressefriheden; S. 457—487: Dagbog [Den politiske Partikamp og Højres Samfunds- og Livsopfatning]; S. 781—796: Om forholdet mellem religion og moral og om den deterministiske eller evolutionistiske moral-

lære. I. — *VI.* 104—130: Om forholdet mellem religion og moral. II.; S. 341—43: Anm. af Mankell: «Fälttåget i Norge år 1814»; S. 464—488: Dagbog [«Hamar-resolutionen», m. m.]; S. 929—931: Til abonnenterne.

Senere var han med Chr. Collin, Sigurd Ibsen og Arne Løchen Medredaktør af Nyt Tidsskrift, ny række (I—III. Kra. 18⁹²/₉₃—18⁹⁴/₉₅), hvori han har skrevet: *I.* 50—56: Unionsspørgsmaalet; S. 116—123 og 225—244: Den norsk-svenske unions historiske retsgrund; S. 429—446: Grev Wedel og den norsk-svenske union; S. 539—559: Unionen og Europa (Et i den frisindede studenterforening holdt foredrag); S. 638—641: Anm. af Andreas Aubert: «Maleren professor Dahl»; S. 774—797: Et og andet om Aasmund Vinje. — *II.* 45—53: Kongetalen den 4 November 1893; S. 201—216: Et og andet om Aasmund Vinje, II.; S. 444—466: Norsk og svensk synspunkt (Foredrag i den private liberale klub 28. februar 1894); S. 590—607: I anledning af de forestaaende storthingsvalg. — *III.* 1—16: Forhandlingspolitikens udsigter; S. 121—128 og 190—198: Vor politik; S. 288—304: Nogle reflexioner i anledning af den politiske krise (februar og marts 95); S. 437—446: Kristiania-adressen; S. 552—559: Vor unionelle forsvarspligt.

Han var Medudgiver med Otto Gr. Lundh af Norske Rigs-Registranter, Bd. 3, 5 og 6.

I Nordisk Univ. Tidsskrift *III. H. 3*, (Chra. 1857), S. 1—80: Udvikling af de Forholde og Omstændigheder, som fremkaldte Calmarunionen [osv.] (Akademisk Priisafhandling. Ogsaa i Særtryk, se ovfr.). — *IV. H. 3*, (Chra. 1858), S. 50—63; *VI. H. 3*, (Chra. 1861), S. 1—122; *IX. H. 3*, (Chra. 1863), S. 1—128; og *X. H. 3*, (Chra. 1865), S. 1—76: Norge under Foreningen med Danmark. (1537—1814). (Ogsaa i Særtryk i nogle Expl., se ovfr.).

I Meddelelser fra det norske Rigsarchiv, *I.* 184—266: Bidrag til Oplysning om Norges Folkemængde, Skattevæsen, Handel osv. i Tiden nærmest før Reformationens Indførelse.

I Norske Samlinger (8vo) *I.* (Kra. 1860), S. 1—40: Udvalg af norske Herredagsdomme, med Indl. og Anm. Ligeledes er de i s. Bd. S. 41—80 og 273—310 meddelte «Nye Bidrag til Kalmar-Krigens Historie» trykt efter de af Sars i Kjøbenhavn tagne Afskrifter.

I Turistforeningens Årbog *1869*, S. 86—90: Tre Billeder fra Jotunheimen [m. Tegn. af R. Boll]. — *1872*, S. 54—57: Prof. Keilhaus [og Chr. Boecks] Opdagelse af Jotunhejmen (jfr. Aarbogen for 1874, S. 103—113).

I Norge, udg. ved Nordahl Rolfsen, *I.* (1895), S. 94—115: Til erindring om Welhaven. (Jfr. «En Forespørgsel» af S. Thormodsæter i Dagbl. 1895, No. 26 i Anl. af en Bemærkning i dette Stykke om E. Sundt, hvortil Svar fra Sars i s. Bl. No. 27.) — *II.* (1896), S. 1—24: P. A. Munch. (Jfr. Bemerkninger i Anl. af hans Omtale i dette Stykke af Schweigaard i Aftpst. 1895, No. 797 og 821 samt Landsbladet Decbr. s. A.)

I Norway illustrated *I.* (Bergen 1888), S. 22—32: An outline of the history of Norway; S. 33—39: Outline of the history of Norway since the union with Sweden 1814. (Jfr. Bemærkninger i Berg. Aftenblad 1888, 8 Juni, hvortil Modbemærkninger i Bergensp. s. A. No. 134). — *II.* (1889), S. 29—33: The constitution of Norway.

I The Fortnightly Review 1895, II. 269—281: The Case for Norwegian Liberalism. (Samtidig trykt paa Norsk efter Forf.s Manuskript i «Verdens Gang» 1895, No. 179, 180, 182, 186 og 188.)

I Den frisindede studenterforenings foredrag (Kra. 1886), II. 15—31: Om determinismen og om pressefrihedens grænser.

I Nordisk Conversations-Lexicon, 1. Udg., skrev han de særlige norske Artikler for Bogstaverne *C—E*.

I Illustreret Nyhedsblad *1855*, No. 44: Bergen og Bergenserne, I. [eneste]. — *1857*, No. 8, 9 og 10: Anm. af R. Keyser: Den norske Kirkes Historie. — *1861*, No. 11: Anm. af (dansk) Historisk Tidsskrift, 3 R., II.

I Illustreret Tidende *III*. (Kbhvn. 1861—62), No. 150: Biografi af P. A. Munch. — *IV*. (1862—63), No. 177: Biografi af J. S. Welhaven.

I Christiania-Posten *1858*, No. 58: Anm. af A. Munchs „Lord William Russell*); No. 348 og 1859, No. 8 og 24: Anm. af Aalls Erindringer, 2. Udg. ved Chr. Lange. — *1859*, No. 78: Anm. af N. M. Petersens Bidrag til den danske Litteraturs Historie, IV.

I Aftenbladet var han Referent af den udenrigske Artikel i nogle Aar til Begyndelsen af 1863. Iøvrigt findes af ham i *1864*, No. 63: Nye historiske Skrifter (1. L. Daae: Throndhjems Stifts gejstlige Historie. 2. A. Faye: Norge i 1814). — *1866*, No. 119: Om Anvendelsen af det Hjelmstjerne-Rosencroneske Legats Midler (jfr. Svar fra T. H. Aschehoug i No. 123).

I Vort Land („Dølens" 5. Aarg., Kra. 1867), hvoraf han var Medudgiver sammen med Carl Berner, H. E. Berner, J. C. Krogh og W. Werenskiold, er af ham bl. a. i No. 4: Svenske Amalgamationsplaner og Helstatstilbøieligheder; Om Carl-Johansmonumentet; No. 5: Hvad vi frygte og hvad vi ikke frygte; No. 8: Anm. af R. Nielsen: „Om Holbergs Kirkehistorie og Theologi"; No. 9: Assessor Løvenskiolds Udtalelser i det skand. Selskab om mit Foredrag i Studentersamfundet om den nyeste nordiske Helstatspolitik; No. 15, 16, 19, 24, 25 og 26: Nogle Bemærkninger om Udvandring, Madstræv og Maalstræv; No. 20 og 21: Et nyt Udbrud af den kjøbenhavnske Nordiskhed [ↄ: Svend Grundtvigs „Anmeldelse og Indsigelse" mod R. Keysers „Fremstilling af Nordmændenes Videnskabelighed og Litteratur i Middelalderen"]; No. 28: Kjøbenhavnsk Nordiskhed [i Anl. af C. Rosenbergs Anm. i „Fædrelandet" af forannævnte Skrift af S. Grundtvig].

I Norsk Folkeblad, udg. af Bj. Bjørnson, skrev han i Aarene 1867—71 den ugentlige Oversigt over de sidste Begivenheder.

I Verdens Gang 1881, No. 81: Stemninger og Tilstande under Dansketiden. (Et Foredrag).

I Dagbladet har han af og til skrevet en redaktionel Artikel. Forøvrigt merkes af hans Bidrag til dette Blad: *1868*: Anm. af P. M. Søegaard: «I Fjeldbygderne». — *1869*, No. 247, 248, 253 og 259: Anm. af L. Kr. Daa: «Om Nationaliteternes Udvikling». (Jfr. Svar af Daa i Morgenbl. 1869, No. 315 A). — *1878*, No. : Anm. af G. Storm: «Kritiske Bidrag til Vikingetidens Historie». — *1879*, No. 59: Nationalflaget og Unionsmærket. — *1881*, No. : Anm. af E. Vullums Bog om Wergeland. — *1884*, No. 426: Foredrag ved Universitetets Holbergs-Fest. — *1886*, No. 52: Unionsspørgsmaalet; No. 71: En Redegjørelse [ang. hans i Udsigt stillede Deltagelse i en Adresse til Regjeringen om Ophævelse af Aktionen mod Hans Jæger, hvortil Bem. af Jæger i No. 75 og Svar fra S. i No. 76]; No. 134: Foredrag [ang. Venstres Program] ved den liberale Forenings Aarsfest. (Jfr. Modbemærkninger i Morgbl. No. 204). — *1888*, No. 73: «Fritænkeriet» og det rene Venstre. [Mod Christopher Bruun]. —

*) Jfr. nærmere Henvisninger under A. Munch ovfr. IV. 152.

1889, No. 296: Anm. af V. Troye: «Thomas Carlyle». — *1893*, No. 132 er refereret et Foredrag af ham i Arbejdersamfundet om den norsk-svenske Konflikt (Dette Referat fremkaldte i Berl. Tid. 27 Maj s. A. en Artikel af Prof. E. Holm: «Et Angreb af den norske Professor Sars paa Fredrik VI.s Minde», som optryktes i Morgbl. s. A. No. 280 og derefter kommenteredes i s. Bl. No. 235, 246, 247 og 251; Sars svarte Holm i Dagbladet No. 152, hvor han bl. a. erklærede Referatet, som han ingen Del havde i, for unøjagtigt forsaavidt angik det omhandlede Punkt [ɔ: Kielertraktaten en skiden Handel]; dette Svar blev med nye Kommentarer fra Red.s Side optrykt i Morgbl. No. 281, 293 og 367; jfr. ogsaa Indlæg i «Politiken» s. A. No. 151 af C. Th. Sørensen, Svar i No. 153 af E. Holm og Gjensvar i No. 155 af S.)

Han har skrevet Forord til Oversættelsen i «Bibl. f. d. 1000 Hjem» (B. I. 3—10) af Buckle's «Civilisationens historie i England» (1889) og til O. Skavlans Skrift (S. IX—XIII) Henrik Wergeland (1892).

Med Bj. Bjørnson var han Indbyder til det saakaldte «Flagmøde» i Kristiania Arbejdersamfund den 13 Marts 1879. Af hans Foredrag ved denne Lejlighed om det norske Flags Historie er et stenografisk Referat trykt i samtlige Kristianias Dagblade for 14 Marts s. A. og i den senere udgivne Brochure «Flagsagen» (Kra. 1879. 8.), S. 11—25. Om Flagstriden er ellers alle Henvisninger givet ovfr. under Artiklerne H. E. Berner (I. 238 fg.) og B. Bjørnson (I. 324), hvortil nu kan føjes en Henvisning til «Norske flagsange, med indledning og anmærkninger af Halvdan Koht» (Kra. 1896), S. X fg., hvor ogsaa S.'s Portræt findes S. XII.

Sars, Michael, Søn af Skibsfører *Michael S.* († 9 Januar 1829, af tysk Herkomst — hans Farfar skal have været Skolelærer i en liden nordtysk By og hans Fader kom som Skibsgut til Bergen —) og *Divert Hendriche Heilmann* († 1842), blev født i Bergen 30 August 1805. Af Forældrene blev han bestemt for Handelen og blev derfor i 10-Aars Alderen sat ind i Bergens Realskole. En af denne Skoles Lærere, Konrektor Johannes Winding (f. 1773, † 1843), som i sin Ungdom ved Kjøbenhavns Universitet havde ved Siden af sit theologiske Studium hørt Forelæsninger i Filosofi, Mathematik og Fysik og i 1801 havde vundet Guldmedaljen for sin Besvarelse af den filosofiske Prisopgave, blev opmærksom paa Sars' gode Evner og Læselyst og fik bevæget Faderen til at ændre sin Søns Livs- og Studieplan. Sars blev derefter i sit trettende Aar sat ind i anden Klasse paa Kathedralskolen, hvor han foruden hos Winding ogsaa hos den gamle Rektor Arentz, som selv i tidligere Dage havde drevet mathematiske og fysiske Studier, fandt Opmuntring og Støtte for sine allerede da vakte naturvidenskabelige Interesser. I nogle Meddelelser, som Sars i 1853 stillede til Raadighed for P. Chr. Asbjørnsen til Udarbejdelsen af en da offentliggjort Biografi, udtaler han sig om sine første Naturforsker-Forsøg: «Allerede meget tidlig under Skolegangen var en uimodstaaelig Lyst til Naturens Studium begyndt at røre sig hos mig. For at tilfredsstille denne blev enhver Fritime paa det omhyggeligste benyttet, dels til Læsning af de faa naturhistoriske Skrifter, jeg i Bergen kunde opdrive, dels til Udflugter i Bergens nærmeste Omegn, hvor Fjelde

og Dale hyppig blev gjennemstrejfede efter Insekter, Mineralier etc., og Strandene flittig besøgte i Ebbetiden for at samle de Konchylier og andre Dyr, som Havet havde opkastet. Ofte fik jeg Skjænd af mine Forældre, naar jeg kom hjem fra saadanne Strejferier med sønderrevne Sko og Klæder, men det hjalp ikke; Udflugterne blev bestandig fortsatte. Det var heller ikke frit for, at mine Skolefag undertiden forsømtes noget ved denne min Tilbøjelighed, som imidlertid var bleven bekjendt for alle paa Skolen, og jeg maatte da ofte høre ilde derfor af flere af mine Lærere, som alvorlig formanede mig til at lægge Naturhistorien paa Hylden.» Til disse Lærere hørte imidlertid ikke hans gamle Rektor, som ofte i i Undervisningstimerne samtalte med Sars om naturvidenskabelige Gjenstande, opmuntrede ham til at blive ved med sine Studier, og fortalte meget om en Discipel, han for mange Aar siden havde haft, der ligesom Sars tidlig havde ytret en lignende Lyst til Naturvidenskaberne; det var den berømte Botaniker Professor Vahl. «Jeg foresatte mig hemmelig,» siger Sars, «at stræbe efter at blive en anden Vahl.» Efter 5 Aars Skolegang blev han i 1823 dimitteret til Universitetet med et latinsk Vidnesbyrd, hvori Rektor Arentz udtaler ikke alene sin Tilfredshed med sin Elevs Fremgang i de almindelige Skolefag, men ogsaa sit Haab om fremtidige Frugter af den Lyst og Flid, hvormed han alt i Skolen havde kastet sig paa Naturvidenskaberne, «og fornemmelig Læren om Dyr og Fossilier»; «engang» — heder det — «vil han udmærke sig saavel i de øvrige Videnskaber som i dem, for hvilke han allerede nærer saa megen Kjærlighed.» Efterat han var bleven Student med Haud, fortsatte han paa egen Haand sine naturvidenskabelige Studier. Universitetslæreren i Zoologi var Professor Rathke, som allerede da havde ophørt med sin engang saa løfterige videnskabelige Forskning; i hans Forelæsninger og Virksomhed var ingen Vejledning at hente; derimod fandt han en endnu videnskabelig virksom Universitetslærer i Professor Jens Esmark, i hvis Hus han næsten daglig kom og under hvis Vejledning han studerede Mineralogi. Desuden saa han i Kristiania for første Gang et naturhistorisk Museum og havde Adgang til Universitets-Bibliotheket. Hvad dèr allerede i hans Dimissjonsvidnesbyrd var bleven udhævet som en af Skoleguttens særlige Interesser, Forsteningerne, vakte i endnu højere Grad den unge Students Opmærksomhed. Han gav sig ivrigt til at studere dem, «saameget mere som Kristianias Omegn frembød en stor Rigdom deraf i dens vidtstrakte palæozoiske Formation», heder det i de anførte autobiografiske Meddelelser, hvori han videre skildrer sine Exkursjoner saaledes: «Daglig gjorde jeg Udflugter for at samle Forsteninger, hyppig ledsaget af min Ven og Kontubernal, senere min Svoger Welhaven, hvem jeg havde indgydt en levende Interesse for disse den Gang lidet bekjendte og problematiske Forverdenens Dyr. Ofte gik vi endog i den haardeste Vintertid over Fjordisen til Ladegaardsøen, et af de rigeste Findesteder, og efter at

Trykt 26 Oktbr. 1896.

have fyldt alle Lommer med Trilobiter og andre Forsteninger, medtog vi dertil endnu saa mange store Kalkboller, vi kunde bære, for siden hjemme paa vort Værelse i Ro og Mag at slaa ud, hvad der maatte være inden i dem, et Foretagende, der ikke altid gik af uden Protest fra vor Vært, som mente, at han ikke havde lejet os Værelse til Stenslagerverksted. Vi gjorde saaledes temmelig betydelige Samlinger af Forsteninger og deriblandt meget nyt, som det var min Hensigt med Tiden at bearbejde og bekjendtgjøre.» (Ill. Nyhedsbl. 1854, No. 3; jfr. Skildringen «Fra Professor Sars's Studenterdage» [af Fru Marie Colban] i Morgbl. 1870, No. 258 og 264 B). Imidlertid kunde naturvidenskabelige Studier af denne Art ikke i den Tid skaffe sin Mand et Levebrød, og Sars, som i sine første Studenterdage havde maattet bidrage til sit Underhold ved at give Undervisning og gjennemgaa Lektier med Børn, bl. a. hos Prokurator Schmidt i Storgaden [Forfatterinden Fru Colbans Fader], tog for to Aar en Post som Huslærer hos Sogneprest Heidenreich i Trygstad i Smaalenene, idet han bestemte sig til at forberede sig til theologisk Embedsexamen. Denne tog han med Laud i Decbr. 1828 og vendte saa tilbage til sin Fødeby, hvor hans Fader kort før var afgaaet ved Døden. Han gav i den følgende Tid Undervisning ved et Par af Byens Skoler, bl. a. vikarierede han 1830—31 ved Bergens Kathedralskole, og søgte saa Kinns Sognekald, der laa nær ved Havet og bekvemt for zoologiske Undersøgelser. Til dette Embede udnævntes han 29 Novbr. 1830 og tiltraadte det næste Aar. De naturhistoriske Studier, navnlig over lavere Sødyr, var imidlertid bleven fortsat, og kort Tid efterat han havde forladt det theologiske Examensbord, havde han debuteret som zoologisk Forfatter med nogle Bemærkninger om forskjellige Polyper, som han indsendte til den fysiografiske Forening i Kristiania, i hvis Møde den 2 Februar 1829 hans Ven og Studiefælle Chr. Boeck foredrog dem, hvorefter de tryktes i «Mag. f. Naturvid.», 9. Bind, hvis Redaktion i en Anmærkning til Forfatterens beskedne Indledning udtalte sin Glæde over «for første Gang at erholde en zoologisk Afhandling, og se Magazinet prydet dermed». Nogle Maaneder senere udgav han sit første større Arbejde «Bidrag til Søedyrenes Naturhistorie», hvori adskilligt baade for Videnskaben og Faunaen interessant Nyt meddeltes. Hans følgende i 1835 med Understøttelse af Videnskabsselskabet i Trondhjem udgivne Arbejde gav endnu værdifulfuldere Bidrag til vor Kystfauna og blev hurtig gjennem Oversættelser og Referater i Udlandets Tidsskrifter kjendt og lovprist af Europas Naturforskere ikke alene for Beskrivelserne af nye Dyrarter, men fornemmelig for de biologiske Oplysninger om tidligere ukjendte Udviklingsprocesser hos mange lavere Sødyr. Fra nu af var Landspresten ved den norske Vestkyst en Forsker, hvis Navnkundighed i den videnskabelige Verden Aar for Aar var stigende; men for at følge med i sit Fag ofrede han ogsaa en stor Del af sine Embedsindtægter i flere Aar til Anskaffelse af

zoologisk Litteratur og andre Hjælpemidler; han boede gunstigt til for Iagttagelser af Havets Dyreverden, skjønt han (i et utrykt Brev af 20 Februar 1833 til Stiftamtmand Christie) ytrer, at han har «sandet O. F. Müllers Erfaring, at i Almindelighed Havbugterne og Fjordene har større Overflødighed paa Sødyr, end de Steder, som ved deres Beliggenhed er altfor meget udsatte for Havets voldsomme Paavirkninger»; men han boede paa den anden Side isoleret fra alt Samkvem med jevnbyrdige Forskere i sit Fag, og han giver i det samme Brev en Antydning af andre Vanskeligheder, ikke mindst for en Prest, gjennem følgende Bemærkning: «Jeg vilde kunne gjøre merveilløse Acqvisitioner, hvis jeg kunde formaae dette træge og fordomsfulde Folk af den Søndfjordske Race til at bringe mig de Ting, de ofte faae op ved deres Fiskerier paa Havet. Jeg har forsøgt Alt, men uden Frugt — det maa kastes ud af Baaden i Havet, hvorfra det kom. Jeg har saaledes i al den Tid, jeg har været her, Intet faaet uden hvad jeg selv *propria manu* har taget. Vistnok har jeg fundet adskillige interessante og nye Ting; men det er Intet imod hvad jeg paa Steder som Glæsvær, Solsvig o. fl. med mit velsignede Otium kunde udrette;» hvortil han saa tilslut føjer den Bemærkning, at han «lider total Mangel paa Glas, helst smaae, og Brændeviin». Længe havde han næret det naturlige Ønske at kunne paa en Udenlandsrejse komme i personlig Forbindelse med fremmede Videnskabsmænd og faa Adgang til derværende betydeligere videnskabelige Hjælpemidler i Naturalsamlinger, Bibliotheker, osv. Dette Ønske fik han endelig opfyldt, da han ved kgl. Res. af 19 April 1837 efter Ansøgning erholdt en Understøttelse af 600 Spd. af de af Storthinget bevilgede Rejsestipendier for Videnskabsmænd, hvorefter han i Juni Maaned s. A. fra Bergen rejste til Frankrige. I Paris tilbragte han nogle Maaneder i Museerne og Bibliothekerne og i Omgang med Datidens mest fremragende Naturforskere, saasom de Blainville, Milne-Edwards, Audouin, Dujardin, Gervais, Brogniart o. fl. Han var ofte tilstede i Videnskabsakademiets Møder og meddelte der gjennem de Blainville flere af sine nyeste Opdagelser. Fra Paris drog han til Tyskland (Bonn, Frankfurt, Leipzig, Dresden), deltog om Høsten i de tyske Naturforskeres Møde i Prag, hvor han gjorde personligt Bekjendtskab med andre af Europas berømte Naturforskere og hvor han holdt Foredrag over sine nyeste Opdagelser angaaende Molluskernes Udvikling (senere trykt bl. a. i «Wiegmanns Archiv»). Hjemvejen lagde han over Kiel, Hamburg og Kjøbenhavn — her færdedes han daglig sammen med sine danske Kolleger og sluttede sig navnlig nær til Japetus Steenstrup — drog gjennem Sverige til Kristiania og kom i November hjem igjen til Prestegaarden paa Florø. Da han vel var kommen til Ro efter Rejsen, tog han igjen fat paa sine afbrudte Undersøgelser. Det første litteraære Arbejde, han offentliggjorde efter Hjemkomsten, var en gjennemarbejdet Fremstilling af de Meddelelser, han havde givet i Pariserakademiet og

paa Naturforskermødet i Prag og som han lod trykke i 1840 i «Nyt Mag. f. Naturvid.», II., med Titlen «Undersøgelser over nogle lavere Dyrs Udvikling». Denne Afhandling indledes med et Forord, hvori Forfatteren giver nogle oplysende Meddelelser om sin Forsknings Methode og Formaal. «Fra den Tid, jeg med Alvor hengav mig til Zoologiens Studium» — skriver han — «og begyndte efter Evne at arbejde i denne Videnskab, har mere end Opdagelsen af nye Arter, hvorvel saare vigtig i enhver Henseende, Dyrenes Physiologi i Særdeleshed fastholdt min Opmærksomhed. Uagtet jeg vel ved at sætte Pris paa det Slags Erfaringer, som opnaaes i større Naturalsamlinger ved den saa vigtige Sammenligning, man der har Anledning at anstille, ved den minutiøse Anatomi af de enkelte Organer etc., saa vil man dog ikke kunne negte, at den, som alene bruger denne Studeremaade, i Grunden bliver fremmed for Naturen, den han søger at udgrandske. Det Vigtigste, Liv nemlig, mangler her, Museeforskeren vandrer kun mellem og opererer kun paa døde Legemer; Livets mangfoldige Phænomener, dets Organers vidunderlige Vexelspil, Individets Forhold til og Indvirkning paa den øvrige Natur, Alt dette bliver ham ubekjendt, — ikke at tale om de mange Vildfarelser, som saadanne Undersøgelser af de ved en mindre omhyggelig Opbevarelsesmaade altererede Dyr ofte have foranlediget, og Vanskeligheden at tyde Organer, hvis Forbindelse med andre er ophørt. Naturforskeren maa derfor, om han skal svare til sit Navn, ikke alene arbejde i sit Laboratorium, men hyppig og fornemmelig i den levende Natur. I Erkjendelsen af denne Sandhed har jeg saavidt muligt opsøgt og iagttaget Dyrene i selve Naturen; i Besynderlighed har jeg, uden at forsømme de højere Dyrs Studium, da Alt her naturligvis paa det nøjeste hænger sammen, valgt til Formaal for mine Undersøgelser den store Række af de lavere Sødyr, dels fordi jeg ifølge min Stilling og Opholdssted havde den bedste Lejlighed dertil, dels, og det fornemmelig, fordi disse Dyr ere de mindst bekjendte af alle. — — De lavere Sødyrs Udviklingshistorie — denne Gren af Physiologien har i de sidste Par Aar været en fortrinlig Gjenstand for min højeste Opmærksomhed, og jeg tror at have opdaget Kjendsgjerninger, som ere den derpaa anvendte Tid vel værd. Udviklingshistorien — Ovologie, Embryologie og Organologie — er fornemmelig i den nyeste Tid hævet til Rang af Videnskab. De ældre Naturforskere og Anatomer bleve mestendels fremmede for dette Studium, enkelte store Navne undtagne, som en Aristoteles, Harvey, Haller, og hvad disse gjorde var dog kun saare lidet mod hvad de Nyere, saasom Oken, Meckel, Purkinje, Pander, Baer, Carus, H. Rathke og Coste, have udrettet. At denne Kundskabsgren dog er af den allerstørste Vigtighed for Naturforskeren, at han for at kunne danne sig et fuldstændigt Begreb om et Individs Væsen maa kjende det gjennem dets forskjellige Metamorphoser, og at denne Kundskab er i høj Grad aandsdannende, lader os gjøre de dybeste Blik i

Naturens Dannelse og Plan, derom er nu neppe mere end een Mening.» — Da denne videnskabelige Selvbekjendelse forelaa i Trykken, havde Forfatteren ombyttet sit Sognekald i Kinn med Sognekaldet til Manger i Nordhordland, hvortil han var bleven udnævnt 13 Marts 1839 og som han bestyrede alene, uden Personelkapellan, helt til 1849. Han fandt alligevel Tid til at fortsætte sine Granskninger af Dyrelivet i Havet og til at fremlægge sine Iagttagelser i nye litterære Arbejder, bl. a. i det med Understøttelse af Videnskabsselskabet i Trondhjem 1846 udgivne 1ste Hefte af det store Hovedværk i norsk Zoologi *Fauna littoralis Norvegiæ,* der yderligere øgede hans Verdensberømmelse. Universitetet i Zürich sendte ham s. A. et Æresdiplom som *Dr. phil.*, hvori det bl. a. udtrykkelig hed: «*de investiganda generatione ac metamorphosi Molluscorum et Zoophytorum eximie merito*»; Franskmanden Lesson opstillede en ny Medusaslægt, som han efter den norske Lærde gav Navnet *Sarsia;* og den berømte engelske Naturforsker Professor Edw. Forbes i London udtalte, idet han i sin Monografi over «*The British naked-eyed Medusæ*» (London 1848) omhandlede hin efter vor Landsmand opkaldte Dyrslegt, at Sars' Skrifter «er bleven Mønstre for Afhandlinger af lærde Professorer i fremmede Lande og hans Opdagelser er bleven Texter for lange Kommentarer af erfarne Fysiologer». I 1849, da han havde faaet den omtalte Hjælp til sine prestelige Embedsforretninger, foretog han med offentlig Understøttelse en Rejse til Lofoten og Finmarken, hvorfra han bragte hjem ikke færre end 364 Arter, hvoraf 41 var nye for Videnskaben og mangfoldige nye for Norges Fauna. Sommeren 1851 besøgte han med Stipendium af Statskassen Adriaterhavets Kyster og Vinteren 1852—53 ligesaa Neapel og Sicilien, begge Gange med det særlige Øjemed at sammenligne de nordlige og de sydlige Haves Dyreformer og at granske Dyrenes Udbredning og Fordeling i Havet, — Studier, som han senere fortsatte paa nye Rejser i Norges Fjord- og Havstrøg, og som førte til de merkeligste Opdagelser, der «knyttede saa at sige nye Baand mellem Zoologien og Geologien» og «gjorde Havet langs Norges Kyster til en klassisk Jordbund for Zoologien», for at bruge Professor Japetus Steenstrups Ord ved Aabningen af det skandinaviske Naturforskermøde i Kjøbenhavn 1873. — I den Embedsstilling, hvori han hidtil havde levet, havde han ikke kunnet udrette, hvad han havde gjort for Videnskaben uden saare betydelige personlige Opofrelser. Uden Formue og med en talrig tilvoxende Familje saa han sig imidlertid ikke længer istand til at bringe saadanne Ofre. I en friere og for sin Virksomhed som Videnskabsmand fordelagtigere Stilling kunde han kun komme derved, at det gjordes ham muligt at tage stadig Bopæl i Kristiania, hvor Universitetet frembød alle de Hjælpemidler, han i saa Henseende tiltrængte. Han sendte derfor i Slutningen af 1853 en Ansøgning til Kirkedepartementet om, at der for det næste Aar sammentrædende Storthing maatte blive fremsat

Forslag om, at en personlig, en Gang for alle bestemt aarlig Pensjon eller Gage, paa 1400—1500 Spd., kunde bevilges ham af Statskassen, for at han ved at opgive sit Sogneprestembede kunde sættes istand til udelukkende at ofre sin Tid til Fortsættelse af Virksomheden som Naturforsker. Bergens Biskop, Universitetets filosofiske Fakultet og det akademiske Kollegium gav hans Ansøgning sine bedste Anbefalinger; Kirkedepartementet og Regjeringens øvrige Medlemmer var heller ikke i Tvivl om, at det fremsatte Ønske burde imødekommes — nogen Uenighed var der blot om et Par mindre væsentlige, formelle Punkter — hvorefter der ved kgl. Res. af 31 Jan. 1854 besluttedes fremsat for Storthinget en kgl. Proposition om en aarlig Gage af 1500 Spd. for Sars som extraordinær Professor ved Universitetet fra den Tid, han fratraadte sit Embede som Sogneprest. Paa Storthinget sluttede Flertallet i Gagekomitteen (Formand: Biskop v. d. Lippe) sig med en ganske kort Motivering til Regjeringens Forslag, der ogsaa i Hovedsagen i Maj 1854 bifaldtes af Thinget mod 22 Stemmer, hvorefter Sars den 7 August s. A. udnævntes til extraordinær Professor i Zoologi med Forpligtelse til at holde Forelæsninger i sit Fag. Høsten 1854 flyttede han saa til Kristiania, hvor han i 1ste Semester 1856 begyndte sine Forelæsninger ved Universitetet over de lavere Dyrs Forplantning og Udvikling. I 1857 indkjøbtes for en af Storthinget s. A. efter en kgl. Proposition given Bevilgning af 4100 Spd. hans righoldige Samling af Sødyr, der indlemmedes i Universitetets zoologiske Museum, som derved fik den største Forøgelse, det nogensinde havde erholdt i et enkelt Aar. Sars var nu kommen i en Stilling, hvor han helt og udelt kunde ofre sin Tid og Flid paa fortsat Granskning og litterære Arbejder. Af de ovenfor gjengivne Forord til hans Afhandling fra 1840 har man seet, at han som Naturgransker satte sig høje Maal, han fordybede sig vel i Enkeltheder, men kun for des bedre at kunne trænge ind i Udviklingen og Sammenhængen; han vendte sig fra Slutningen af 50-Aarene ogsaa mere og mere til Granskningen af, hvad der i hans tidligste Ungdom havde vakt hans Interesser, til Forsteningerne og Levningerne af Forverdenens Dyreliv og til Forklaringen af dettes Sammenhæng med Nutidens paa de store Havdyb. Hans sidste større, særskilt udgivne Arbejde fra 1868 «Mémoires pour servir à la connaissance des Crinoïdes vivants» var en Beskrivelse af en levende Sølilje, som Sønnen G. O. Sars havde fundet i Lofoten paa 300 Favnes Dyb. Dette Fund af en levende Dyreform, som hørte til en Familje, man almindelig antog allerede var uddød i Kridttiden eller for Aartusinder tilbage, satte den hele videnskabelige Verden i Bevægelse og gav Stødet til, at der fra England og Amerika i 1868 og 1869 blev sendt ud videnskabelige Expeditioner til Undersøgelse af de store Dybder i Atlanterhavet Nord og Vest for Skotland og i Golfstrømmens Stordyb mellem Florida og Kuba, — Expeditioner, som senere i større Maalestok blev fortsat med «Challenger»-Togtet fra

England og i Sars' eget Fædreland ved «Nordhavs-Expeditionen». I det britiske Videnskabsselskabs Møde den 18 Novbr. 1869 holdt Vicepræsidenten Dr. Carpenter, som selv havde ledet den omtalte Undersøgelsesrejse det Aar, et Foredrag, som han indledede med at omtale Sars' Fund i Lofoten og den derover udgivne Beskrivelse saaledes: «Opdagelsen af denne levende Sølilje i Nutiden er for Naturforskeren en ligesaa stor Merkværdighed, som om man havde truffet en levende Plesiosaurus eller om man havde mødt Mammuth, Urtidselefanten, lyslevende i de dybe Skove.» Da denne Karakteristik af Fundets Betydning blev udtalt, var Sars ikke mere blandt de levende. Han var efter et Par Dages Sygdom død den 22 Oktbr. 1869. Til det Æresdiplom, som Universitetet i Zürich havde sendt ham i 1846, havde Berliner-Universitetet ved sit 50-Aars Jubilæum i 1860 føjet sit Æresdiplom til ham som *Dr. med & chir.*, og Pariser-Akademiets Sektion for Anatomi og Zoologi havde lige før hans Død besluttet at foreslaa ham i første Række som korresponderende Medlem af Akademiet. Fra ældre og yngre Tid var han Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem (Oktbr. 1835); af Videnskabsselskabet i Kristiania (1857), hvis Generalsekretær han var i en Række af Aar; af «Gesellschaft naturforschender Freunde» i Berlin; af «Naturhistorischer Verein Lotos» i Prag; af «Preussische Akademie der Wissenschaften» i Berlin (Juli 1855); Æresmedlem af «Naturwissenschaft-Verein» i Hamburg (1863); Medlem af Kgl. Svenska Vetenskaps-Akademien i Stockholm (1855); af «Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället» i Gøteborg (Jan. 1866); af «Leopold-Carol. Akademie der Naturforscher» i Bonn (1860); af «*Société Imp. des Naturalistes*» i Moskwa (1862); af det kgl. danske Videnskabernes Selskab. Siden 5 Maj 1856 var han R. St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste». Ved Budskabet om hans Død sendte den engelske Zoolog J. Gwyn Jeffreys i Decbr. 1869 en Rundskrivelse til sine videnskabelige Venner i Storbritannien, hvori han gav en Skitse af Sars' Liv og Forskninger og opfordrede Naturforskere og Videnskabselskere til ved Bidrag til hans Efterladte «at udtrykke deres Beundring for den Afdødes Liv og værdifulde videnskabelige Tjenester». Denne Opfordring blev senere tiltraadt af Ugebladet «Nature's» Redaktion, og i Januar 1870 sluttede ligeledes Redaktøren af det franske Tidsskrift «Revue des Cours scientifiques», Émile Alglave, sig til Opfordringen, hvorefter Subskriptionen i Aarets Løb vandt Fremgang i alle videnskabelige Kredse i Frankrige, og samtidig ogsaa Tilslutning i Amerika, i Belgien, i Tyskland, i Danmark og i Sverige.

* 15 August 1831 *Maren Katharina Welhaven* (f. i Bergen 17 August 1811), en Søster af Digteren Professor W.

Michael Sars. Nogle Træk af en Naturforskers Levnet og Arbeider. Af P. Chr. Asbjørnsen. (Kbhvn. 1870. 8. 24 S.). — *Til Erindring om Professor, Dr. phil. M. Sars. Af P. Chr. Asbjørnsen.* (Chra. 1870. 8. 8 S.). [Mindetale ved Festen

til Fædrenes Minde d. 30 Januar 1870, særskilt aftrykt af Aftbl., hvorfra Talen ogsaa var bleven optagen i danske «Fædrelandet» 1870, No. 42, med et Tillæg af dette Blads Redaktion ang. Danmarks Tilslutning til den internationale Sars-Subskription.) — *Sars-Subskriptionen i England, Frankrige og flere Lande [ved J. B. Halvorsen]*. (Kra. 1870. 8. 8 S.). — *The late Professor M. Sars, of Christiania. By J. Gwyn Jeffreys.* (London 21 Decbr. 1869. 8. 2 Bl.). [Printed for private Circulation.] — *Michael Sars, par Émile Blanchard*, de l'Institut [i «Revue des Cours Scientifiques» 9 April 1870, S. 289—296]. — *Portræt med Biografi* af P. Chr. Asbjørnsen i Ill. Nyhedsblad 1854, No. 3, 5 og 7; i Ill. Tid. XI. (Kbhvn. 1869—70), No. 553 af samme Forf. [og senere udg. i Særtryk, se ovfr.]; i Illustrirte Zeitung (Lpz.) 1856, 9 Aug.; i Norsk Portræt-Galleri, udg. af Chr. Tønsberg (Chra. 1877); i Ny ill. Tidning 1870, S. 129 fg. — *Nekrologer* i Morgbl. 1869, No. 299 [af Dr. L. Daae]; i Aftbl. s. A. No. 247, jfr. 251; *Sang ved hans Grav* af Bj. Bjørnson (optrykt i hans «Digte og sange», 3. Udg., S. 135 fg.), hvortil maa føjes B. B.s særskilt trykte Digt «Til fru Maren Sars på 80-årsdagen 17. august 1891». — Jfr. videre: Storth.-Forh. *1854*, III. *S.* No. 30, S. 19—23, VII. S. 213, IX. S. 50 [ang. et extraordinært Professorat for ham]; *1857*, III. *S.* No. 57, VIII. S. 605 og X. S. 88 [ang. Indkjøb for Universitetet af hans Naturaliesamling]; *1862—63*, II., Sth. Prp. No. 4, S. 103—105 og IX. S. 293 fg.; samt *1871*, D. VI a, S. 46 og Storth. Tid. s. A. S. 83 [ang. Pensjon til Enken]; J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Prester efter Reformationen I. 360 fg.; Bergens Stiftstidende 1846, No. 75; Oversigt over det kgl. Danske Vid. Selsk. Forhandl. 1856, S. 2 fg., 5 fg. og 7—10 af Henr. Krøyer; Forhandl. ved de skand. Naturforskeres 11te Møde, S. 49 fg. af Jap. Steenstrup; Tidsskr. f. pop. Fremstill. af Naturvid., 4. R., I. S. 219 fg. af C. F. Lütken; Bulletin d. l'Acad. roy. de Belgique XIV., No. 15, S. 11; Edward Forbes: The Natural History of the European Seas, S. 66—67; Revue des Cours scientifiques VII. (Paris 1870), S. 129—31, 177 fg., 193, 224, 240, 256, 272, 304, 320, 336 og 385 [«Souscription Sars»]; The Chicago Evening Mail 1872, 27 Febr. [Mindetale over ham af Rev. Peterson i Academy of Sciences, overs. i Uddrag i Bergensposten 1872, No. 74]; Brøgger og Rolfsen: Fridtjof Nansen (Kbh. 1896), S. 195—97.

Bidrag til Søedyrenes Naturhistorie. 1ste [eneste] H. Med 6 illum. Steentryktavler. Bergen 1829. 8. 59 S. (Anm. af Prof. J. Reinhardt i Maanedsskrift f. Litt. III., Kbh. 1830, S. 558—72; af H. Rasch i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Litt. VI. 101 fg. i Forbindelse med Anmeldelsen af S.s øvrige indtil da udgivne Arbejder; af Dr. Thienemann i Okens «Isis» 1833, S. 221 fg.).

Beskrivelser og Iagttagelser over nogle mærkelige eller nye i Havet ved den Bergenske Kyst levende Dyr af Polypernes, Acalephernes, Radiaternes, Annelidernes og Molluskernes Classer, med en kort Oversigt over de hidtil af Forfatteren sammesteds fundne Arter og deres Forekommen. Bergen 1835. 4. XII S., 81 S. med 15 Steentrykstavler. (Anm. af Oken i Isis 1837, S. 453 fg.; af Wiegmann i Archiv f. Naturgeschichte II., Berlin 1836, S. 172 fg.; af Gervais i Annales d'anatomie et de physiologie II., Paris 1838, S. 8 fg. Jfr. Agassiz: Contribution to the Nat. Hist. of the Acalephæ in North America, S. 224).

Fauna littoralis Norvegiae oder Beschreibung und Abbildungen neuer oder wenig bekannten Seethiere, nebst Beobachtungen über die Organisation, Lebensweise und Entwickelung derselben. Hg. von M. Sars. 1stes Heft. Mit 10 Kupfertafeln. Chra. 1846. Fol. 94 S. (Anm. i Hall. Allg. Litt.-Zeit., Decbr. 1846, S.

998 fg.; i Neue Jen. Litt.-Zeit. 1848, No. 100 af Voigt; jfr. Forbes: «Monography of the British naked eyed Medusæ», Lond. 1848, S. 15). — 2det Hefte [norsk og fransk Text] ved M. Sars, J. Koren og D. C. Danielssen. Med 12 lith. Pl. Bergen 1856. Fol. 4 Bl., 101 S. (Udg. med Understøttelse af Statskassen, jfr. Ill. Nyhedsbl. 1856, No. 43. Heri er af ham: S. 1—24: Nye Annelider; S. 61 fg.: Om en ny Søstjerne, Astropectus arcticus; S. 63—79: Nye Polyper. — Alle disse Afhandlinger er overs. paa Engelsk i «Annals and Mag. of Nat. Hist.» XX., 1857, S. 155 fg., S. 238 fg. og S. 319 fg.). — 3die Hefte [norsk og engelsk Text] udg. af J. Koren og D. C. Danielssen. Med 16 lith. Pl. Bergen 1877. Fol. 4 Bl., 163 S. (Udg. med Understøttelse af Statskassen. Heri er af Sars S. 1—48: Nye eller mindre bekjendte Coelenterater; S. 49—75: Nye Echinodermer *).

Beretning om en i Sommeren 1849 foretagen zoologisk Reise i Lofoten og Finmarken. [Chra. 1850.] 8. 91 S. (Særtryk uden eget Titelblad af Nyt Mag. f. Naturv. VI. 121—211).

Bemærkninger over det Adriatiske Havs Fauna sammenlignet med Nordhavets. [Chra. 1853]. 8. 31 S. (Særtryk uden eget Titelblad af Nyt Mag. f. Naturv. VII. 367—397.)

Bidrag til Kundskaben om Middelhavets Littoral-Fauna, Reisebemærkninger fra Italien. Afd. 1. 2. Med 4 Steentryktavler. Chra. 1857. 8. 155 S. (Særskilt Aftryk af Nyt Mag. f. Naturv. IX. 110—165 og X. 57—155).

Iagttagelser over den postpliocene eller glaciale Formation i en Del af det sydlige Norge. Af M. Sars og Th. Kjerulf. (Univ.-Program for 1ste Halvaar 1860). Chra. 1860. 4. 66 S. Med et farvetrykt Kart i Fol. og Træsnit i Texten. (Heri er af Sars S. 51—66: Om de i den postpliocene Formation forekommende Mollusker.)

Oversigt over Norges Echinodermer. Udg. af Videnskabsselskabet i Christiania. Med 16 lith. Pl. Chra. 1861. 8. VI S., 160 S.

Om Siphonodentalium vitreum, en ny Slægt og Art af Dentalidernes Familie. M. 3 lith. Pl. (Univ.-Program f. 1ste Halvaar 1861). Chra. 1861. 4. 29 S.

Beskrivelse over Lophogaster typicus, en mærkværdig Form af de lavere tiføddede Krebsdyr. M. 3 lith. Pl. (Univ.-Program f. 2. Halvaar 1862). Chra. 1862. 4. IV S., 37 S.

Beretning om en i Sommeren 1861 foretagen Reise i en Deel af Christianias Stift for at fortsætte Undersøgelsen af de i vor Glacialformation indeholdte organiske Levninger. [Chra. 1863.] 8. 18 S. (Særtryk uden eget Titelblad af Nyt Mag. f. Naturvid. XII. 79—96).

Geologiske og zoologiske Iagttagelser, anstillede paa en Reise i en Deel af Throndhjems Stift i Sommeren 1862. (Indberetning til det academiske Collegium.) Chra. 1863. 8. 88 S. (Særtryk af Nyt Mag. f. Naturvid. XII. 253—340).

Om de i Norge forekommende fossile Dyrelevninger fra Qvartærperioden, et Bidrag til vor Faunas Historie. M. 4 lith. Pl. (Univ.-Program for 1ste Halvaar 1864). Chra. 1865. 4. VIII S., 134 S.

Mémoires pour servir à la connaissance des crinoïdes vivants. (Univ.-Program for 1. Semester 1867). Chra. 1868. 4. 1 Bl., 65 S. (Anm. i Archives des sciences phys. et nat. XXXVI, 1869, S. 71—76).

*) 4de Hefte med den udvidede Titel Fauna Norvegiæ, I., udkom 1896, udg. af G. O. Sars (s. d.).

Bidrag til Kundskab om Christianiafjordens Fauna. *I.* Crustacea. Med 7 Kobbertavler. Chra. 1868. 8. 106 S. (Særskilt Aftryk af Nyt Mag. f. Naturv. XV. 241—344). — *II.* Crustacea, Mollusca. Med 5 lith. Pl. Efter Forfatterens efterladte Manuskripter samlet og udg. af hans Søn G. O. Sars. Chra. 1870. 8. 2 Bl., 114 S. (Særskilt Aftryk af Nyt Mag. f. Naturvid. XVII. 113—226.)

Fortsatte Bemærkninger over det dyriske Livs Udbredning i Havets Dybder. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1868). Chra. [1869.] 8. 32 S. (Overs. paa Engelsk i Ann. and Mag. of Nat. Hist. III., 1869, S. 423—41. Forf.s tidligere Bemærkninger om samme Emne findes i Chra. Vid. Selskabs Forhandl. 1864, S. 53—68).

I Magazin f. Naturvidenskaberne IX. (1829), S. 319—327: Zoologiske Iagttagelser. — I Nyt Mag. f. Naturvid. — hvis Redaktør han var sammen med Th. Kjerulf fra 1858 (B. 10) til sin Død — har han, foruden de ovfr. nævnte i Særtryk udgivne Afhandlinger, skrevet: i *II.* (1840), S. 139—166: Undersøgelser om nogle lavere Dyrs Udvikling. — *IX.* (1857), S. 334—341: Nogle Ord om Medusernes Udvikling (Foredrag ved Naturforskermødet i Chra. i Juli 1856). — *XI.* (1861), S. 240—263: Beretning om en i Sommeren 1859 foretagen zoologisk Reise ved Kysten af Romsdals Amt; S. 264—273: Beretning om en i Sommeren 1860 foretagen Reise i en Deel af Christianias Stift for at undersøge de i den saakaldte Glacialformation forekommende organiske Levninger.

I Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab — hvis Trykning han forestod i flere Aar (jfr. Aarg. 1867, S. 16 og 36 fg. af Esmark) — *1858*, S. 34—87: Bidrag til en Skildring af den arctiske Molluskfauna ved Norges nordlige Kyster; S. 122—163: Oversigt over de i den norsk-arctiske Region forekommende Krebsdyr; S. 167—170: Om Antallet af Holothurider i den norsk-arktiske Region; S. 170—179: Tre nye Holothurider. — *1859*, S. 96—105: Udtog af en Afhandling om Ammeslegten Corymorpha og dens Arter samt de af disse opammede Meduser; S. 182—184: Udtog af en zoologisk og anatomisk Beskrivelse over Siphonodentalium, en ny Slægt af Dentalidernes Familje. — *1860*, S. 51—62: Uddrag af en Afhdlg. om de ved Norges Kyster forekommende Arter af Annelideslegten Polynoë; S. 82—84: Bemærkninger om Vexelgenerationen, især med Hensyn til Medusernes Udvikling (jfr. S. 64 fg. af Chr. Boeck); S. 84—89: Beskrivelse m. Tegn. af en ny Slegt og Art Isopoder og af 2 nye Arter Chætopterus; S. 104—111: Resultater af Undersøgelser over de i vor Glacialformation indsluttede organiske Levninger; S. 140—151: Om nogle nye eller lidet kjendte norske Coelenterater (jfr. 1861, S. 48 af C. Boeck og S. 49 af S.). — *1861*, S. 50—67 og 87—95: Uddrag af en Afhandling om nogle norske Annelider; S. 116—133: Om de ved Norges Kyster forekommende Arter af Annelideslægten Sabella; S. 134—141: Beskrivelse af 4 nye parasitiske Copepoder; S. 141—143: Et nyt lernæalignende Krebsdyr, Sabellacheres gracilis; S. 179—187: Bemærkninger over Crangoninerne med Beskrivelse over to nye norske Arter. — *1862*, S. 25—39: Bemærkninger over fire norske Hydroider; S. 141—163: Beskrivelse over nogle norske Polyzoer. — *1863*, S. 2—10: Beskrivelse over Thysanopoda norvegica (m. Bem. af C. Boeck S. 10—13); S. 79—84: De mærkværdige, paa Bugsiden af Thysanopoda beliggende Sandseredskaber; samt Meddelelse om Opdagelsen af to nye norske Arter af denne Krebsdyrslægt; S. 126—137: En ny Art Brachiolaria. — *1864*, S. 5—20: Fortsatte Bidrag til Kundskaben om Norges Annelider; S. 53—68: Om det dyriske Livs Udbredning i Havets Dybder; S. 283—315: Malacozoologiske Iagttagelser. — *1865*,

S. 196—200: Om arktiske Dyreformer i Christianiafjorden; S. 314 ff.: Carcinologiske og malacologiske Iagttagelser. — *1866*, S. 40—46: Om Lycodes gracilis, en ny norsk Fisk; S. 46—51: Fossiler i glaciale Mergelboller fra Stjørdalen. — *1867*, S. 19—23: Om Echinodermer og Coelenterater, fundne ved Lofoten; S. 51—58: Fossiler fra Skotlands og Nordamericas Glacial-Formation. — *1868*, S. 246—275: Fortsatte Bemærkninger over det dyriske Livs Udbredning i Havets Dybder (jfr. Aarg. 1869, S. 357). — *1871*, S. 406—417: Diagnoser af nye Annelider fra Christianiafjorden, efter Forf.s efterladte Manuskripter udg. af G. O. Sars.

I Forhandl. ved de skand. Naturforskeres 7de Møde (i Chra. 1856), S. 160—175: 3 nye norske Krebsdyr; S. 175—182: Anteacheres Dübenii; S. 192: Bemærkninger om Søfjærenes Udvikling; S. 193: Corynactis mediterranea; S. 193—201: Om nogle Hydroider; S. 209—211: Bemærkninger over Brisinga endecacnemos, Asbj., og Comatula Sarsii; S. 212—216: Om Comatula Sarsii, Düb. et Kor., i fastsiddende eller Pentacrinustilstand; S. 232—38: Nogle Ord om Medusernes Udvikling. — I Forh. ved 8de Møde (i Kbhvn. 1860), S. 582—585: Om nogle ved den norske Kyst opdagede nye Echinodermer; S. 625—629: Om en Del norske Annelider; S. 690—98: Oplysninger om nogle Coelenterater fra Norges Kyster.

I Okens Isis *1833*, Sp. 221—233: Beitrag zur Naturgeschichte der Seethiere. — *1835*, Sp. 323—343: Ueber einige neue oder unvollständig bekannte Trilobiten, m. 2 Taf. — *1838*, Sp. 592: Ueber die Entwickelung der nackten Gastropoden Aeoliden, Tritonia Ascanii, Doris von der Westküste Norwegens, und über die Fortpflanzung der Tritonia Ascanii. (Ogsaa trykt i «Bericht über die Deutsche Naturforscher-Versammlung» 1837, S. 185 fg.).

I Frorieps Notizen *III.* (1837), Sp. 100 fg.: Ueber die Gattung Botryllus, Gaertn. — *V.* (1838), Sp. 215 fg.: Beitrag zur Entwickelungsgeschichte der Mollusken und Zoophyten. — *XX.* (1841), Sp. 161 fg.: Ueber die Entwickelung der Medusa aurita.

I Wiegmanns Archiv f. Naturgeschichte, 3. Jahrg. (1837), S. 402—407: Beitrag zur Entwickelungsgeschichte der Mollusken und Zoophyten. (Et Foredrag ved Naturforskermødet i Prag 1837). — 6. Jahrg. (1840), S. 196—220: Beiträge zur Entwickelungsgeschichte der Mollusken, m. 2 Taf. — 7. Jahrg. 1841, I. S. 9—34: Ueber die Entwickelung der Medusa aurita und der Cyanea capillata, m. 4 Taf. (Ref. paa Engelsk i Annals and Mag. of Nat. History VIII. 48 fg., jfr. 2 Ser. I. S. 25 fg., og paa Fransk i Ann. des sciences naturelles, Zool. T. 16, 1841, S. 321—348). — 10. Jahrg. (1844), S. 169—178: Ueber die Entwickelung der Seesterne. (Overs. paa Engelsk i Annals and Mag. of Nat. Hist. XIV. 233—39 og paa Fransk i Ann. des sciences naturelles, Zool., 1844, II. 190—199). — 11. Jahrg. (1845), S. 1—4: Ueber einen Eingeweidewurm in einer Acalephe; S. 4—11: Zusätze zu der von mir gegebenen Darstellung der Entwickelung der Nudibranchien; S. 11—19: Zur Entwickelung der Anneliden. (Jfr. Ann. des sciences nat. 1845, III. 180 og Annals and Mag. of Nat. Hist. XVI. 1845, S. 183—188). — 23. Jahrg. (1857), S. 117—124: Einige Worte über die Entwickelung der Medusen. — 26. Jahrg. (1860), I. 341 - 351: Ueber das Ammengeschlecht Corymorpha und seine Arten, nebst den von diesen aufgeammten Medusen. (Uebers. von Troschel).

I Zeitschrift d. d. geol. Gesellschaft XII. (1860), S. 409—428: Ueber die in der Norwegischen postpliocenen oder glacialen Formation vorkommenden Mollusken.

I Annals and Magazine of Nat. History, 2nd Series, Vol. *XIX.* (1857), S. 430 fg.: On Spiochætopterus, a new genus of Annelides from the Coast of Norway. — 3d Series, Vol. *VIII.* (1861), S. 190—92: On the Symmetry of the Echinodermes; S. 353—360: [Udtog før Trykningen i «Fauna litt. Norv.» af Afhdlg. om Ammeslægten Corymorpha]. — Vol. *XIX.* (1864), S. 461 fg.: Description of Lophogaster typicus. — Vol. *XVI.* (1865), S. 70: On a new form of Brachiolaria.

I Edinb. New Philos. Journal XVIII. (1863), S. 17—29: Shells from the earlier and later beds of the glacial formation.

I Geological Magazine I. (1864), S. 158—161: The fossiliferous nodules in the posttertiary clay of Norway.

I Comptes rendus de l'Académie des sciences *V.* (Paris 1837), S. 97—99: Lettre sur quelques espèces d'animaux invertébrés de la côte de Norwège.

I Bazin's og Laurent's Annales d'anatomie et de phys. II. (1838), S. 81—90: Observations sur un actinizoaire des côtes de Bergen, connu sous le nom de Strobila.

Sartz, Inger Charlotte, Datter af Tobaksfabrikant *Johan Christian Bruun* og *Lovise Fredrikke Fabricius*, blev født i Larvik 21 Decbr. 1818 og ægtede 24 Marts 1835 Handelsmand i Porsgrund *Paulus Mathias Fredericus Flood* (f. i Skien 11 Marts 1804, † i Porsgrund 26 Decbr. 1847), i hvilket Ægteskab hun blev Moder til Forfatteren Constantius Flood (se ovfr. II. 302 fg.). Efter sin første Mands Død blev hun anden Gang gift 11 Juli 1849 med daværende Sogneprest til Stryn, senere Provst og Sogneprest til Vanse *Hans Henrik Bøcher Sartz* (f. 1814, † 1881). Hun døde i Vanse 14 Februar 1877.

Jfr. de biografiske Bemærkninger foran hendes Skrift «Juleaften»; J. W. Flood: Skiensfamilien Flood, S. 33; Ungdoms-Tidende 1896, S. 306 fg. af Karen Sundt.

Smaa Fortællinger for Børn af en Præstekone. Thjem 1860 [ɔ: 1859]. 12. 61 S.

Anton og Malle. To Fortællinger i Rim af En der har Børnene kjær. Thjem 1861. 12. 60 S.

Juleaften. Fortælling af Provstinde Inger Charlotte Sartz. Forord af Constantius Flood. Andet Oplag. Kra. 1886. 8. 64 S.

Sauerwein, Georg J . . . . J . . . ., en Presteson fra Gronau i Hannover, studerede orientalske Sprog og Sanskrit i Göttingen og levede i længere Tid i England, hvor han i 1855 udgav «*A Pocket-dictionary of the English and Turkish Languages*». Senere skrev han flere lingvistiske Arbejder og blev ansat i det britiske Bibelselskabs Tjeneste som Oversætter til fjerne Sprog af bibelske Skrifter. «Han er nemlig», skriver Åge Meyer i sit ndfr. anførte Skrift, «en Hjerne, hvis Sprognemme er uden Grænser. Han kjender næsten alle Europas Sprog og adskillige udeneuropæiske, og han kjender dem, som forvandledes han paa hvert Sprog til et Barn af dette. I utrolig kort Tid lærer han et

nyt Tungemaal og lærer det, saa hans Øre knapt tager mere fejl end en indfødt. Han har viet Kampen for de undertrykte Folks Ret sit hele Livs Arbejde». Allerede fra Ungdommen af var han bleven kjendt med slige Folkestammer. I hans Fødebygd i Hannover fandtes Levninger af en Koloni vendiske Krigsfanger. Senere gjorde Studiet af de slavisk-litauiske Folkeviser et varigt Indtryk paa ham. Han nedsatte sig derfor i længere Tid hos Lausitzserberne, de smaa slaviske Folkerester i Spreewald nær Berlin, lærte deres Sprog og blev dette Sprogs Digter. Fra sin Missjon i Niederlausitz kom han til Litauen, lærte snart ogsaa dette Sprog, saa at han skrev det i Vers og Prosa renere og ordrigere end mangen indfødt, traadte i Skranken for dets nationale Ret mod Tysklands Politik, som Byron kjæmpede for Grækerne, og erhvervede sig Navn af «Litauens Apostel». I 1875 kom han for første Gang til Norge, hvor han ligeledes i utrolig kort Tid lærte sig Landets Sprog og snart lod trykke sit første Digt paa Landsmaal. Senere har han med Mellemrum boet aarevis i Gudbrandsdalen og levet blandt Folket der fuldstændig som en af deres egne. «Jeg selv blev norsk her — som dit eget Barn, saa legede jeg glad i dine Lier», skrev han i sin «Afskedshilsen» 1881.

Jfr. Pypin og Spasovič: Geschichte der slavischen Litteraturen, übertragen von Pech, Bd. II. 2. (Lpz. 1884), S. 422—424; Åge Meyer: Et Folk, der vågner (Kbh. 1895), S. 168—173; Nyt Tidsskrift 1886, S. 348 fg.; Bodø Tidende 1886, No. 48.

Af hans betydelige Forfattervirksomhed vedkommer blot efternævnte Arbejder Norge som udgivet heroppe eller omhandlende norske Forhold:

Frie Viso ifraa Vigguin sungje i Nørdre-gudbrandsdalsk Dølamaal taa Dr. J. J. Sauerwein. Kra. 1885. 8. XVI S., 159 S. (Anm. af Kristoffer Hage i Lillehammer Tilskuer 1885, No. 100; i Nyt Tidsskrift 1886, S. 348—352 af J. Kj.[ennerud]; i Morgbl. 1885, No. 500, hvortil Svar fra S. i „Et Brev" i Dagbl. No. 364; i Fedraheimen 1885, No. 100; i Nora s. A. S. 145.)

Immanuel Kant und Ludwig Windhorst in Bezug auf angemessene Behandlung und angemessenen Unterricht eines fremdsprachigen Volks und die schulseitige Bekämpfung des Socialismus. Von Girenas. Chra. 1891. 8. 3 Bl., 53 S.

Lesche Woda [ɔ: Lesjevandet] *abo Huszba mimo ploda Sserske postrowénie s huszokye pòlozy. Budyschyn [ɔ: Bautzen] 1883. 8.* (Forf. drager i dette Skrift en Parallel mellem norske og litauiske Forhold i religiøs og politisk Henseende.)

I Aftenbladet 1875, No. 25: Rimbrev paa Landsmaal.

I Aftenposten 1881, No.   : Afskedshilsen til Norge.

I Dagbladet 1886, No. 451: Om Enebær-Øl og Krandsebær-Saft i Gudbrandsdalen.

I Deutsche Rundschau. B. XX. (1879), S. 299—310: Ueber Norwegen.

Sauerzapff, Rudolph Ragnvald, Søn af Universitetsbibliothekets Bogbinder *Christian Fr . . . R . . . S.* (f. i Querfurth i Thüringen 1812) og *Haagine Johannesen* (f. i Kra. 1804, † 1880), er født i

Kristiania 28 Septbr. 1846, blev efterat være udexamineret fra Krigsskolen 4 August 1867 udnævnt til Sekondløjtnant i 1ste akershusiske Infanteribrigade, hvorfra han i 1868 overflyttedes til Bergenske Brigade. Om Høsten d. A. tiltraadte han en længere Udenlandsrejse til Holland, Belgien, Frankrige og Italien. Vendt tilbage fra denne Rejse om Forsommeren 1869 garnisonerede han i Kristiania til 1873, hvorefter han 7 Februar 1874 udnævntes til Premierløjtnant i 2den akershusiske Infanteribrigade, i hvilken han fra 1 Januar 1889 blev Kaptejn og Kompagnichef. I Februar 1874 blev han ansat som Assistent ved Statens Jernbaneanlæg og arbejdede derefter i 7 Aar som Ingeniør ved Jernbaneanlæg paa forskjellige Kanter af Landet, navnlig ved Stavanger-Ekersundsbanen og ved Grevskabsbanen. Fra 1 Septbr. 1880 overtog han som Hovedredaktør Ledelsen af «Bergens Aftenblad», hvilken Stilling han igjen fratraadte 14 Juni 1888. Siden den Tid har han været bosat i Kristiania.

* 24 Juli 1875 *Louise Frederikke Obel* (f. i Aalborg 19 Juli 1851), D. af Tobaksfabrikant Christian Winther O. og hans 2den Hustru Victorine Christiane Hansen.

I Bergensposten var han Medarbejder og Redaktør af Bladets Udenrigsartikel under sit Ophold i Bergen 1868, ligesom han skrev Rejsebreve til Bladet fra sit Ophold i Italien Vinteren 1868—69.

I Morgenbladet 1879, No. 70 A og 249 A: Amerikanske Vogne paa Grevskabsbanen. (Disse anonyme Artikler bidrog først til at rette Opmerksomheden paa Nødvendigheden af hurtig Kjøring paa denne med Kystdampskibene konkurrerende Bane og derigjennem til at man først ved denne og senere ved andre norske Baner forlod det gamle Vognsystem og gik over til Bogiesystemet.)

Han var fra 1 Septbr. 1880 til 14 Juni 1888 navngiven Hovedredaktør af Bergens Aftenblad, der begyndte at udkomme 1 Januar 1880; han har som saadan i hele det nævnte Tidsrum redigeret Bladets Udenrigsartikel samt skrevet en betydelig Del af Bladets ledende Artikler om Emner i Politik, Industri, Kommunikations- og Bygningsvæsen, Litteratur m. v.

Saxe, Jens, Søn af Provst og Sogneprest til Undal *Jens Jensen S.* og *Trine Marie Mauritzen*, blev født paa Valle Prestegaard i Undal 23 Novbr. 1802, blev Student med Haud fra Kristianssands Kathedralskole 1823 og theologisk Kandidat med Haud i Juni 1828. Den 9 Februar 1829 blev han udnævnt til Sogneprest til nedre Kvinesdal, hvorfra han 22 Februar 1840 forflyttedes til Flekkefjords Sognekald; den 19 August 1848 blev han Provst i Listers Provsti, fra hvilket sidste Embede han efter Ansøgning fik Afsked 1861. Han døde i Flekkefjord 30 Maj 1862.

* 1) 1829 *Lovise Fogh* (f. i Kristianssand 1799, † 23 Februar 1850), D. af Skipper Ole Aanensen F. og Anne Dorthea Holmboe.

* 2) 1851 *Nicoline Hansen* (f. 14 April 1810, † 24 Septbr. 1873), D. af Sogneprest til Øjestad Jacob H. og Charlotte Eleonore Meldal.

Jfr. Dr. L. Daae: En Krønike om Kvinesdal, S. 66 fg.

Foredrag, holdt i Flekkefjords Afholdsforening 15de Marts 1851. Flekkefjord 1851. 8.

Saxe, Ludvig Julius, foregaaendes Søn i hans første Ægteskab, er født paa Prestegaarden Elvestrøm i Kvinesdal 15 Juli 1836, var efter endt Skolegang herhjemme i nogle Aar ansat ved Handelen i Kristiania, hvilken Stilling han opgav for at studere Forstvidenskab ved Akademiet i Aschaffenburg i Bayern, hvorfra han blev udexamineret 1863. I Juni 1866 blev han ansat som Forstassistent i Christians Amt, hvorfra han nogle Aar senere blev forflyttet til Hedemarkens Amt. I Aarene 1874—1877 var han ansat i privat Forsttjeneste paa Fossum Gods i Gjerpen; siden Septbr. 1877 har han paany været i offentlig Tjeneste som Skovinspektør paa Røros, hvor han bl. a. har indlagt sig Fortjenester af Omegnens Beplantning med Furuskov. Fra 1887 har han tillige været Forstander for Røros Værks Jordegods. I mange Aar har han været Forstander i Røros Sparebank og er siden den nye Lov om Sparebanker af 6 Juli 1887 Forstanderskabets Ordfører.

* *Abel Høeg Klinge* (f. 1851, † 1891), D. af Underfoged i Trondhjem J. A. K. og Nicoline Thomsen.

Jfr. H. Dahle: Røros Kobberværk 1644—1894, S. 460, 462 og 518.

Fortællinger for Menigmand om Lande og Folk i Jordens fem Hoveddele. Med 118 Afbildninger og 18 Landkort. Chra. 1864. 8. 2 Bl., 640 S. (Anonymt.)

Christian Scrivers Skatkiste. Opbyggelige Betragtninger til hver Dag i Aaret. (Oversat efter Gottholds „Zufällige Andachten" [ved L. J. Saxe].) Chra. 1864. 16. XII S., 456 S.

Thomas à Kempis fire Bøger om Christi Efterfølgelse. Med opbyggelige Betragninger af Luther, Scriver, Henrik Müller, Johannes Goßner o. fl. [Oversat af L. J. Saxe.] Chra. 1865. 16. III. S., 370 S.

I de sidste 16—17 Aar har han skrevet Korrespondancer, i Regelen dog blot om Dagens Begivenheder, til Aftenbladet, Hamar Stiftstidende, Aftenposten og Morgenbladet, for hvilke to sidste Blade han fremdeles er Korrespondent.

Saxe, Oluf Andreas Laurentius, foregaaendes Broder, blev født paa Elvestrøm Prestegaard i Kvinesdal 12 Decbr. 1838 og Student med Haud fra Nissens Skole 1858. Efter Andenexamen blev han 1860 konst. Andenlærer ved Flekkefjords Borgerskole, men vendte allerede 1861 tilbage til Kristiania som Lærer i Elementærafdelingen paa Nissens Skole, medens han fortsatte og afsluttede sit theologiske Embedsstudium. I Juni 1865 tog han theologisk Examen med Laud og 1867 praktisk-theologisk Examen med samme Karakter, hvorefter han 5 Juli 1867 udnævntes til Andenlærer ved det s. A. oprettede Lærerseminarium paa

Hamar, hvis Bestyrer han blev efter N. Hertzberg den 19 April 1873. Han var med J. A. Bonnevie og E. Berg Medlem af Seminarkommissjonen af 3 Novbr. 1880. Lige fra sin Bosættelse paa Hamar kom han til at staa i Kampforhold til Folkehøjskolen paa Sagatun og de derfra forkyndte Ideer om Kirke-, Skole- og Folkeliv og optraadte mod disse først i Bibellæsninger og andre offentlige Foredrag, saavelsom i Skolens og Kirkens Fagblade, senere (fra 1872) ogsaa i den politiske Presse, hvorfra han videre førtes ind i det praktisk politiske Liv. I Valgperioden 1877—79 var han Oplandsbyernes Suppleant til Storthinget og mødte derefter som deres Repræsentant i de tre Valgperioder 1880—82, 1883—85 og 1886—88 (paa alle Thing Medlem af Gage- og Pensjonskomitteen). Efterat han den 22 Septbr. 1888 var bleven udnævnt til Sogneprest i Vang og Stiftsprovst i Hamar, frabad han sig af Hensyn til sine nye Embedspligter Gjenvalg ved de nye Valg Høsten 1888 og traadte med det samme, idet han flyttede ud fra Hamar By, tilbage fra det offentlige Liv. Han døde pludselig Nat til 10 Maj 1889.

* 1) 31 Oktbr. 1871 *Vilhelmine Christiane Johnson* (f. 3 Januar 1851, † 30 Oktbr. 1872), D. af ovennævnte Professor, Dr. theol. Gisle Johnson.

* 2) *Vilhelmine Mohr*, D. af ovennævnte Provst og Sogneprest J. A. M. i Tingvold.

Portræt med Biografi i Skilling-Magazin 1882, No. 28; i Norsk skoletidende 1889, No. 37 A og 38. — *Nekrologer* i Aftpst. 1889, No. 286; i Morgbl. No. 260 [af Dr. L. Daae]; i Hamar Stiftstid. No. 106; i Opl. Avis No. 109; i Luth. Ugeskrift 1889, I. 249—54; i Luth. Kirketid. 1889, I. 276; i Norsk skoletidende 1889, No. 19. — *Mindedigt* af Nils Johnsen i Norsk skoletidende 1889, No. 23. — *Gravtaler* af Biskop Hille og Seminarlærer Jørgensen i Luth. Kirketid. 1889, I. 281—85. Jfr. H. K. Andersen Hovmøller: Af min Dagbog i Norge (Odense 1870), II. 68 og fl. St.; Morgbl. 1888, No. 544 [efter Ham. Stiftstid.].

Dr. Martin Luthers Udlægning af „Fader vor" for enfoldige Lægfolk. Efter den tydske Text i Erlanger-Udgaven ved Oluf Saxe. Chra. 1862. 16. 96 S.

Til Læserne af Hamar Stiftstidende. Chra. [1870]. Fol. 1 Ark. (Medfulgte H. St. i Marts 1870.)

Gammelt og Nyt. Et Tidsskrift til Oplysning og Opbyggelse for lutherske Christne. Udg. af Gunvald Blom og Oluf Saxe. Ny Række. Bd. 1—4. [Kra. og] Hamar 1872—76. 8. *I.* 1872—73. S. — *II.* 1874. 2 Bl., 296 S. — *III.* 1875. 2 Bl., 290 S. — *IV.* 1876. 1 Bl., 282 S.

Prøve paa Udkast til Forklaring over Luthers lille Katekisme. Efter Foranstaltning af Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Kra. 1884. 8. 67 S.

Udkast til Forklaring over Luthers lille Katekisme. (De tre sidste Parter.) Efter Foranstaltning af Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Kra. 1885. 8. 23 S. (Jfr. „Betænkning over Katekismusforklaringer, udg. af Kirke-Departementet", Kra. 1887, S. 2 og 85—153.)

Udkast til Forklaring over Luthers lille Katekisme af Oluf Saxe. Udg. af Dr. A. Chr. Bang. 2. Oplag. Chra. 1892. 8. 80 S.

Katekismusundervisningen. En ledetraad til opbyggelig undervisning i skole og hjem. Første del. De ti bud. Kra. 1886 [ɔ: 1885]. 8. 120 S. (Anm. af H. Arnesen i Morgbl. 1886, No. 313; af A. H.[ille] i Luth. Kirketid. 4 R., XX. 62 fg.) — 2det oplag. Kra. 1889. 8. 120 S. — Anden del. Troens artikler. H. 1. Den første artikel. Kra. 1889. 8. 73 S.

I Luthersk Kirketidende, 5. Række, III. (1888), S. 249—56, 265—75 og 281—93: Et vigtigt Punkt i Daabsliturgien; S. 381—92: Troesbekjendelsens Brug ved Barnedaaben.

Han var Redaktør af Hamar Stiftstidende, efter O. Arvesens Fratræden i 1872, til 1877 og skrev i dette Tidsrum en stor Mængde Artikler om kirkelige, kommunale og politiske Spørgsmaal. Af tidligere Artikler af ham i s. Bl. merkes i Aarg. 1872, No. 18: Højesteretsdommen over Pastor Gunnerus og dens Betydning. (Jfr. Svar herpaa af Herman Anker i No. 18 Till. o. fg. No.)

I Aftenbladet 1869, No. 7, 8, 13 og 15: Forsvar for de theologiske Censorers Færd mod L. Ingier. (Jfr. R. Lindbergs Artikel „Forfølgelserne i Norge" i „Dansk Kirketidende" 1869, No. 7.)

I Morgenbladet *1884*, No. 20: Foredrag i Faabergs og Lillehammers Grundlovsforening 10. Decbr. 1883. — *1887*, No. 443: Tale for Fædrelandet ved det konservative Landsmødes Fest i Sandviken 28 August 1887. — *1888*, No. : Tale ved Festen paa Tivoli for det konservative Partis Storthingsmænd.

Saxild, Erik Nicolai, Søn af Kjøbmand *Ole Eriksen S.* († 1794), der kom som Krambodkarl til Kristiania og heroppe antog Navnet Saxild efter sit Fødested Landsbyen Saxild ved Aarhus, og *Dorothea Dillerud* († 1826) — hun blev i andet Ægteskab gift med Oberst O. R. Michelet — blev født i Kristiania 6 Novbr. 1787. Fra 1799 fik han Undervisning af daværende Overlærer, senere Rektor Herman Amberg, i hvis Hus han var, og blev i Aaret 1800 Elev af Kristiania Kathedralskole, hvorfra han blev Student 1804. I April 1808 tog han juridisk Embedsexamen med Laud og ansattes strax efter som Volontør i det danske Generalkommissariats-Kollegiums 1ste Departement. Efter at have aflagt den befalede Prøve paa Kundskaber i den militære Lovkyndighed blev han s. A. konst. Auditør ved Prins Frederik Ferdinands Dragonregiment paa Sjæland. I 1809 fik han Bevilling som Prokurator ved Over- og Underretterne i Akershus Stift, men kom til lidet at benytte denne Bevilling, da han efter sin Tilbagekomst til Kristiania dels blev konst. Sorenskriver i Aker, dels blev optaget en stor Del af Dagen af Manuduktioner til juridisk Examen. Hans udprægede Interesser for Undervisning og Skolevæsen bragte ham snart til for nogen Tid helt at ofre sig til pædagogisk Virksomhed, idet han fra 1813 blev knyttet som Lærer til Kristiania Søndagsskole, hvis Medbestyrer og Inspektør han senere var til 1841, og fra 1816 til 1818 som Inspektør og Førstelærer til den i 1812 oprettede Kristiania Borgerskole, hvorhos han i Aarene

Trykt 30 Oktbr. 1896.

1816 og 1817 for egen Regning, men under Inspektion af Borgerskolens Bestyrelse, satte igang et videnskabeligt Handelsinstitut, den første Skole af det Slags i Kristiania. Den 15 Juni 1820 blev han udnævnt til Raadmand i Kristiania, fra hvilket Embede han af Helbredshensyn søgte og fik Afsked uden Pensjon 7 Decbr. 1827, hvorimod han blev staaende i sin Stilling som Maaler og Vrager, hvortil han var bleven udnævnt ved Siden af Raadmandsembedet i 1822. Han deltog 1816 i Stiftelsen af «Det norske Bibelselskab», i hvis «Centralkomitte» han var Sekretær i 6 Aar. Han deltog ogsaa i Oprettelsen i Decbr. 1839 og siden i Bestyrelsen af de første Barneasyler i Kristiania, hvortil han havde offentliggjort Forslag allerede i 1836. Fra 1842 holdt han i flere Aar om Vinteren i Asylgaarden paa Grønland offentlige Foredrag for Menigmand over Fædrelandets Historie. Han døde i Kristiania 2 Novbr. 1846.

* 1810 *Margareta Grimstad* († 16 Oktbr. 1870, 86 Aar gl.), D. af Fabrikmester ved Ljans Krudtmølle Lars G., men fra sit 14de Aar optagen som Plejedatter i sin Slægtning Rektor Ambergs Hus.

Jfr. hans ndfr. nævnte Skrift «Tvende Taler», S. 9 fg.; Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, fl. St., særlig S. 63 fg., 161 og 543; Indbydelsesskrift fra Kristiania Borgerskole 1888—89, S. 4 og 74.

Udvalg af Psalmer, fornemmeligen efter Kingos og Guldbergs Psalmebøger, ved Erik Nic. Saxild. 2den tildeels forandrede og forøgede Udgave*). Chra. 1819. 8. 96 S. — 3die Udgave. Chra. 1839. 8. 112 S.

Jule- og Nytaarsgave for Børn. Chra. 1823. 16. 62 S. (Anonymt.) — 2den forøgede og tildeels omarbeidede Udgave. Chra. 1831. 16. 80 S.

Christianiæ Byes andet Jubilæum, høitideligholdt den 27de Septbr. 1824. Chra. 1825. 8. 58 S.

[Gravskrift over hans Moder. Chra. 1826. Fol. 2 Bl.]

Hvormeget de offentlige Skoler kan bidrage til den christelige Religions Udbredelse og Vedligeholdelse. Tale paa Reformations-Jubilæet den 1ste November 1817. Aftrykt som Manuscript for Venner. Chra. 1826. 8. 30 S.

Veiledning til Passions-, Paaske- og Pintse-Betragtninger for Børn. Chra. 1830. 12. IX S., 64 S. — [2. Udg.] Chra. 1839. 12. VIII S., 66 S.

Bidrag til Professor Stener Johannes Stenersens Biographie, ved hans mangeaarige Ven, Erik Nicolai Saxild. Chra. 1835. 8. 4 Bl., 38 S.

Kortfattet Fremstilling af den lutherske Reformation og dens Indførelse i vort Fædreneland, for Menigmand og Ungdommen. Med Luthers Portræt i Staalstik. Chra. 1837. 8. 84 S.

Forsøg til en liden Brevbog, tilligemed en kort Veiledning til andre skriftlige Opsatser, der bruges i det practiske Liv. Med nærmest Hensyn til de Norske

*) Titelen lød i 1ste Udgave, der bekostedes af en privat Mæcen: «Udvalg af Psalmer efter Kingos og Guldbergs Psalmebøger, udgivne til Brug for Christianias Søndagsskole ved Skolens Bestyrere». [Med en Fortale af Professor Hersleb om Kirkegang og Husandagt.] Chra. 1816. 8. VIII S., 64 S. (Jfr. Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, S. 462 fg.)

Almue- og Søndagsskoler, samt til Veiledning for Ældre af Almuestanden, som ei have Øvelse i den almindelige Brevskrivning, m. m. Chra. 1839. 12. 32 S. — 2det meget forøgede og tildeels omarbeidede Oplag. Chra. 1842. 12. VIII S., 82 S.

Tvende Taler, holdne paa Grønlands Asyl i Christiania, den 3die Mai, og paa Søndagsskolen den 4de Juli 1841. Chra. 1841. 8. 32 S.

Kortfattet Oversigt over sal. Bisskop Chr. Sørensens Liv og Virksomhed. Chra. 1845. 4. 1 Ark. (Aftryk af Chra. Intelligents-Sedler 1845, No. 222, 229 og 231.)

I Det Norske Nationalblad, H. III. (1816), S. 169—174: Et Par Ord om en Foranstaltning til Fængsels-Straffenes hensigtsmæssigere Indretning. (Jfr. Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, S. 490, 497 og 572.)

I H. Wergelands For Arbeidsklassen 1842, No. 9: Indbydelse til offentlige Foredrag for Menigmand over Fædrelandets Historie.

I Børnevennen III. (1843), S. 59 og flg.: Fædrenelandets Historie fra de ældste Tider indtil vore Dage. (En usuldendt Bearbejdelse af hans ovfr. nævnte Foredrag, senere fortsat i s. Bl. Aarg. IV, V og VI af G. S. Faye, s. d.)

I Christiania Intelligentssedler skrev han oftere anonymt om det lavere Skole- og Undervisningsvæsen, deriblandt i Aargangene *1836*, *1837* og *1841* flere Forslag om Oprettelse af Barneasyler i Kristiania; i *1841*, No. 253 Till.: En Tale i det yngre Maadeholdsselskab om Adgang for Almuesmanden til ædle offentlige Fornøjelser, især Musik og Lekture om Søndagsaftenen.

I Morgenbladet skrev han af og til anonymt om filanthropiske, Skole- og Asyl-Spørgsmaal.

Saxild, Vilhelm Jens Gram, Søn af daværende Underretsprokurator (tidligere Premierløjtnant og Adjutant ved telemarkske Infanteriregiment, senere Justitssekretær i Trondhjem) *Jens Ludvig S.* († 1840) og *Maren Sabine Støren*, blev født i Norderhov 18 Novbr. 1825. Efter Faderens Død tog Morbroderen, daværende Sogneprest til Kolverejd Henrik Eilert Støren, ham til sig. i Søns Sted. Om Høsten 1842 underkastede han sig den for Bergstuderende anordnede Præliminærexamen og i Maj 1846 Bergembedsexamen med Laud. I 1849 blev han Bestyrer af Kongsbergs Sølvverks Krudtmølle, 1850 Timelærer ved Larviks Middel- og Realskole, var 1852—54 Aspirant ved Sølvverket, udnævntes 7 Oktbr. 1854 til Adjunkt ved Kongsbergs Middel- og Realskole og var fra 1867 tillige Førstelærer ved den elementære Bergskole dersteds. Den 26 Septbr. 1877 blev han udnævnt til Postmester i Risør, i hvilket Embede han døde under et Ophold i Kristiania 23 Septbr. 1884. Han mødte som 1ste Repræsentant fra Kongsberg paa Storthinget 1859—60 (Sekretær i Næringskomitten No. 1).

* 1858 *Johanne Katrine Støren* (f. i Norderhov 24 August 1833), D. af daværende Postmester i Fredriksstad, fhv. Premierløjtnant Peter Johan S. og Helene Andrea Aabel.

Nekrolog i Kongsbergs Adresse 1884, No. 116. Jfr. J. Schøning: Norske posttjenestemænd, S. 82; Indbydelsesskrift fra Kongsbergs Skole 1879, S. 19.

Regnebog for Borger-, Real- og Sømandsskoler. Chra. 1853. 8. 2 Bl., 204 S.

En Trigonometri for Sømænd. Laurvig 1856. 8. 30 S., 1 Bl. Figurer. (Anonymt.)

Naturkundskab. Læsning for Almueskolen. Tildels efter 36te Udgave af M'Cullochs Course of elementary Reading in Science and Litterature. [Med Afbildn. i Texten.] Chra. 1861. 8. VIII S., 175 S.

Geometri for Begyndere. Indeholdende Plangeometri, Plantrigonometri og Stereometri. Med 6 Tabeller. Chra. 1867. 8. 4 Bl., 144 S.

Satser af Bevægelseslæren. Trykt som Manuskript for Kongsbergs Sølvværks Bergskole. Kongsberg 1869. 8. 17 S.

Indledning i Regning for Almueskolen med Forklaring over det metriske System. Kongsberg 1875. 8. 22 S.

Nogle Elementer af Funktionslæren. For tekniske Skoler og Realgymnasier. Med 5 Figurer. Chra. [1875]. 8. 56 S.

Nogle Elementer af de fire Species i Regning. Risør 1881. 8. 48 S.

I Indbydelsesskrift fra Kongsbergs Skole 1856, S. 1—78: Afsnit af en mekanisk Fysik til Skolebrug. Med 2 lith. Pl.

I Folkevennen *XXII.* (1873), S. 388—399: Paa Kongsbergs Jernbanestation. (Anon.) — *XXIII.* 31—50: Paa vort Myntværksted. (Anon.) — *XXIV.* 387—420: Fra den forhistoriske Tid.

I Illustreret Nyhedsblad *1851—52,* No. 49: Noget om Jernet og dets Tilvirkning. — *1858,* No. 22: Atmosphæren; No. 31: Dampmaskinens Forløbere.

I Polyteknisk Tidsskrift X. (1863), S. 136—40: Dual Arithmetik.

I Tidskrift för matematik och fysik I. (1868), S. 205—209: Om keglesnitsliniernes krumningsradier.

Som Sekretær i Kongsbergs Bergmandsforening deltog han i Redaktionen af dens Tidsskrift «Magasin for Bergmandsefteretninger» 1875—1877.

Saxlund, Even, Søn af Gaardbruger i Stange *Mikkel Andersen S.* (f. 1777, † 1853, Storthingsmand for Hedemarkens Amt 1815—16, 1818, 1827 og 1828) og *Eli Christensdatter*, er født i Stange 10 Juni 1811, blev fra 1825 undervist af Provst P. V. Deinboll, som ogsaa dimitterede ham til Universitetet, hvor han blev Student med Haud 1830 og juridisk Kandidat med Laud i Juli 1835. Han blev s. A. ansat som Kopist, blev i August 1838 konstitueret og 6 Maj 1840 udnævnt til Foged og Sorenskriver i Øst-Finmarken (med Bopæl først i Vadsø, senere i Næsseby), befordredes 18 Septbr. 1852 til Byfoged i Fredrikshald og udnævntes 5 Septbr. 1863 til Assessor i Højesteret, hvilket Embede han tiltraadte 1 Januar 1864 og hvorfra han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 17 Novbr. 1894, hvorefter han bosatte sig i Kjøbenhavn. Han mødte paa Storthinget 1845 som 2den Repræsentant for Finmarkens Amt (Sekretær i Bankkomitteen) og senere fra samme Valgdistrikt som 1ste Repræsentant 1848 og som 2den Repræsentant 1851; efter sin Flytning til Fredrikshald var han denne Bys Storthingsrepræsentant 1854, 1857, 1862—63

og paa de overordentlige Thing 1858 og 1864. Han var paa Thinget Sekretær i Storthinget 1851—57, var 1848—58 Medlem af Toldkomitteen (Sekretær 1848—54, Formand 1857 og 1858), Medlem af Fængselslovkomitteen 1857 og Formand i Gage- og Pensjonskomitteen 1863. Af Storthinget 1864 valgtes han til Medlem af Deputationen til Ejdsvold 17 Maj og til Stockholm 4 Novbr. s. A. Som Højesteretsdommer var han Medlem af Rigsretten mod Ministeriet Selmer 1883—84. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 1852 ang Foranstaltninger i Anledning af Grænsespærringen, af Kommissjonen af 1859 ang. Ophævelse af Pasvæsenet og af den norsk-svenske Unionskomitte 1865. Han blev 1860 R. St. O. O. og 18 Oktbr. 1877 K.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed», hvorhos han er K.[1] N. O. (1864).

* 1) en Datter af Kjøbmand *Brodtkorb* paa Vardø.

* 2) 1844 *Johanne Elisabeth Heyerdahl* (f. 1816, † 1852), en Søster af ovfr. nævnte Foged Frederik Wexels H.

* 3) *Edle Michaeline Michelet* (f. 27 April 1833), en Søster af ovfr. nævnte Politimester, senere Amtmand Carl M.

Jfr. Storth.-Forhandl. 1895, VI a, S. 186 og VII. 1., S. 210; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser I. 246 og II. 47; Aftpst. 1890, No. 281; Morgbl. s. A. No. 254; A. Heyerdahl: Optegnelser om Slægtlinierne Heyerdahl, S. 112.

I Morgenbladet 1871, No. 98 A: Et Kardinalpunkt i Konstitutionskomitteens Indstilling om Unionsforslaget.

Scavenius, Claus Nicolai, var, da han lod trykke ndfr. nævnte Arbejder, Ejer af Gaarden Dyrmyr i Sandsvær. Han døde paa Kongsberg 13 Juni 1845, 91 Aar gl.

* *Karen Harris* († paa Kongsberg 5 Juni 1865, 95 Aar gl.).

Oplysning om hvorledes det Norske Pengevæsen kan komme paa en fast og varig Fod, Norges Bank forøges til flere Millioner rede Sølv, uden Skatter, uden Opofrelse eller Byrder for Folket, Pengelaan erholdes, Nationen fritages for directe at indløse Rigsbankſedlerne, [osv.]. Chra. 1818. 8. 8 S. (Oprindelig indsendt til Storthinget i Juli 1815 og atter trykt som Brochure i Juli 1818, hvorefter han paany lod samme indføre med et Tillæg i „Det norske Nationalblad" H. XXI, 1821, S. 218 fg. Jfr. E. Nohdes Stykke om samme Emne i H. XX, se ovfr. IV. 577.)

I Det Norske Nationalblad H. XII. (1818), S. 77—80: Anmærkninger ved hans Plan til Pengevæsenets Ordning.

Til Storthinget i 1815 indsendte han følgende to ikke trykte Skrifter: «Betragtninger over det Norske Pengevæsen» og «Forslag til Pengevæsenets Forbedring», jfr. Det norske Nationalblad, H. XXI. 218 fg.

Schaanning, Jens Schou Fabricius, efterfølgendes Søn, er født i Skien 29 Marts 1851, blev Student med Haud fra sammes Skole 1869 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1874, efterat han et Aars Tid (1871—72) havde studeret Theologi. 1875—76 var han Sagfører

fuldmægtig i Brevik, fra Januar 1876 til Juli 1885 Overretssagfører i Tvedestrand og har fra sidstnævnte Tidspunkt været Højesteretsadvokat i Kristiania. Han var under sit Ophold i Tvedestrand flere Gange konst. Sorenskriver i Holt og i Kristiania ved flere Lejligheder extraordinær Assessor i Byretten. Fra 1 Januar 1890 er han offentlig beskikket Forsvarer ved Medomsretterne i Kristiania og Aker. Siden April 1891 er han Medlem af Repræsentantskabet i «Den norske Kreditbank» og siden April 1894 Repræsentant i «Kristiania Søforsikringsselskab». Fra Oktober til December 1895 opholdt han sig i Studieøjemed ved Heidelbergs Universitet og Irrenklinik.

* 23 Juni 1876 *Hansine Petrea Hassel* (f. i Kragerø 14 Marts 1854), D. af Christopher H. og Inger Mathilde Karine Hansen.

Jfr. «Studenter fra 1869» (Chra. 1894), S. 67 fg.

Digte. Chra. 1890. 8. 97 S. (Anm. i Morgbl. 1890, No. 268 og 270; i Dagbl. s. A. No. 165.)

I Norsk Retstidende 1876, S. 817—20: Om praktisk Uddannelse under Retsstudiet.

I Skilling-Magazin 1890, No. 30: Biografi af Højesteretsadvokat N. R. Heyerdahl.

Han deltog i nogle Aar i Redaktionen af Tvedestrandsposten, hvori han bl. a. har skrevet i Aarg. *1877*, No. 3 og 4: Om Snak; No. 7: Om Dannelse; No. 15: Nogle Ord om Samfundet og den Enkelte; No. 24, 25 og 26: Om de frikirkelige Bevægelser. — *1881*, No. 6, 8, 10 og 15: Om det kongelige Veto i Grundlovssager. — *1882*, 9 og 14 Novbr., Extratillæg: Foredrag om det kgl. Veto. — *1884*, No. 8: Nogle Ord om Forsvarerens Stilling i Justitssager.

I Morgenbladet 1892, No. 51 og 66: Om Forslaget til Forandring i Skattelovene.

I Ørebladet 1896, No. 37, 39 og 40: Psychiatrien i Strafferetsplejens Tjeneste.

Som Medlem af Redaktionskomitteen har han Del i Udgivelsen af Jubilæumsskriftet «Studenter fra 1869». (Trykt som Manuskript.) Chra. 1894. 8. VII S., 229 S. m. Portræter.

Adskillige Lejlighedsdigte af ham i Tidsrummet 1873—96 er trykt dels særskilt, dels i «Correspondenten», «Tvedestrandsposten», «Morgenbladet» og «Aftenposten».

Schaanning, Johan Jørgen Lange, Søn af Forvalter ved Fossums Jernverk *Peder S.* og *Anne Catharine Falkman*, blev født i Gjerpen 18 August 1818, Student med Laud fra Skiens Skole 1835 og medicinsk Kandidat med Laud i Decbr. 1840. Det følgende Aar nedsatte han sig som praktiserende Læge i Porsgrund, men flyttede Vaaren 1847 til Skien, hvor han var bosat, til han efter Skiens Brand i August 1886 blev nødt til at flytte tilbage til Porsgrund. Han blev 11 Novbr. 1844 Kompagnikirurg i kristianssandske Infanteribrigade, men søgte allerede i Septbr. 1845 Afsked fra dette Embede; senere var han dog

flere Gange konstitueret som Korpslæge ved Telemarkske Korps, saaledes i 1848 ved de norske Troppers Udrykning til Skaane. Ved Siden af sin private Lægevirksomhed var han fra 1848 sterkt optagen af sin Virksomhed som Skibsreder og af sin Deltagelse i det kommunale og offentlige Liv. Fra 1860 var han Direktør for den 1ste norske Assuranceforening; han deltog i Forberedelsen og Oprettelsen af «Det norske Veritas», af hvis Repræsentantskab han var Medlem til sin Død, ligesom han fra 1865 var med i Direktionen (for det meste som Formand) for Porsgrunds mekaniske Verksted og Ordfører i Skiensfjordens Kreditbank fra dens Oprettelse.. Fra 1855 var han i en lang Aarrække Medlem af Kommunestyrelsen, i 7 Aar som Formand, i Skien, hvis Storthingssuppleant han var 1859—69, hvorefter han mødte som Byens Repræsentant paa Storthinget i Valgperioderne 1871—73 og 1874—76 (Medlem af Næringskomiteen No. 2). Han døde i Porsgrund 8 Maj 1889.

* 2 Maj 1843 *Lovise Betsy Bruun* (f. i Fredriksværn 10 Decbr. 1813, † 27 Decbr. 1854), D. af Kjøbmand Johan Christian B. og Lovise Fredrikke Fabricius.

Nekrolog i Morgbl. 1889, No. 258; i Grenmar No. 55; i Fremskridt No. 110. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 275 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 118.

I Morgenbladet 1860, No. 234: Til Medlemmerne af den første norske Assuranceforening; No. 238 og 239: Til Medlemmerne af den 1ste norske Assuranceforening og til det norske Publikum i Almindelighed; No. 273 og 275: Imødegaaelse af de Indvendinger, som af Hr. H. E. Møller ere rettede mod mine Forslag til Forandringer i den første norske Assuranceforenings Love. (Jfr. Møllers Svar i No. 281.)

Schanche, Carsten Henrik, Søn af Kjøbmand, Overvrager og i næsten 50 Aar Forligelseskommissær i Bergen *Herman Garmann S.* (f. 1781, † 1861) og hans 2den Hustru *Cecilie Catharine Garmann* (f. 1785, † 1823), blev født i Bergen 12 Septbr. 1810, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1830 og theologisk Kandidat med Haud i Febr. 1836. Han var derefter i en længere Aarrække Lærer ved Bergens Realskole, udnævntes 27 November 1851 til Sogneprest til Sortland i Vesteraalen, blev 1 Septbr. 1858 befordret til Skoneviks og 16 Septbr. 1867 til Fjelbergs Sognekald, hvorfra han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 24 Maj 1873. Han boede derefter først nogle Aar i Sandviken ved Bergen, senere paa sin Moders Fædregaard Utstejn Kloster, hvor han døde 20 Maj 1886.

* 29 Maj 1850 *Anne Hedvig Lund* (f. i Bergen 6 Februar 1821, † 2 Juli 1875), D. af Skibskaptejn, senere Havnefoged i Bergen, Eilert Gabrielsen L. og Anne Elisabeth Konow.

Jfr. J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Prester, I. 227; Erlandsen: Tromsø Stifts Gejstlighed, S. 204; [Juliane Hopstock:] Stamtavle over Familierne

Garmann, Schanche, Krohn og Hopstock, S. 28; Storth.-Forhandl. 1874, VI. 89 og Storth.-Tid. s. A., S. 216.

Kortfattet Ledetraad for Skole- og Confirmationsunderviisningen i de Lærdomme, hvori de 4 christelige Hovedpartier afvige fra hverandre. Af F. W. Bodemann. Oversat af C. H. Schanche. Bergen 1844. 8. IV S., 55 S.

Schandorff, Andrine Maria, Datter af Kjøbmand i Drammen, senere Overtoldbetjent i Kristianssand *Jens Constantin Lasson* († 1830, 87 Aar gl.), en Prestesøn fra Kjøge i Danmark, og *Elisabeth Margrethe Schaar* fra Kongsberg († 74 Aar gl. i 1828), blev født i Drammen 22 Januar 1784, tilbragte flere af sine Barneaar med Forældrene i Kjøbenhavn, fulgte dem senere til Kristianssand og opholdt sig fra 1814 i Kristiania, hvor hun 22 Decbr. 1816 blev gift med nedennævnte Bureauchef J. C. Schandorff. I Januar 1823 skrev hun i «Morgenbladet» en Artikel med Overskriften «En Norges Datter til sine Søstre», hvori hun udkastede Planen til en Undervisnings- og Læreanstalt for den kvindelige Ungdom, hvilken Plan hun siden ændrede til en Lære- og Opdragelsesanstalt for fattige eller forældreløse og forladte Pigebørn. Ved hendes fortsatte ihærdige Bestræbelser grundlagdes derefter og indviedes 8 November 1827 «Eugenias Stiftelse», hvis Bestyrerinde hun senere var og til hvilken hun og hendes Mand ved Testamente af 1842 skjænkede sin hele Formue. I denne Stiftelse aabnede hun ogsaa 26 Januar 1838 det første Barneasyl i Kristiania. Hun døde 27 September 1848. Kristiania By rejste 19 Febr. 1852 en Mindestøtte paa hendes og hendes Ægtefælles Grav.

Maria Schandorff. Et Mindeskrift ved C. U. Sundt. (Chra. 1849. 8. 92 S.). — *Biografi med Portræt* i Hjemmet 1876, No. 9, 10, 12, 13, 14 og 15. Jfr. Norske Stiftelser II. 590—597, III. 104—112, 1015 fg. og V. 781—83; Morgenbladet 1848, No. 280, 284 og 314; Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, S. 322, 649 fg. og 652; E. Mau: W. A. Wexels' Liv og Virken, S. 47—52; Benedicte Arnesen-Kall: Livserindringer (Kbh. 1889), S. 168 fg.

Om Børnevenner. En Prædiken af Joh. Aug. Hermes. Oversat af et Fruentimmer, og ledsaget med en Bøn fra de smaae Børn, som ingen Venner have paa Jorden. Chra. 1825. 8. 32 S. (Jfr. Morgbl. 1826, No. 37).

Beretning om Eugenias Stiftelse fra dens Oprindelse indtil Aaret 1835. Chra. 1836. 8. 118 S.

Sendebrev til Eugenias Stiftelses Velgjørere og Venner. Trykt som Manuskript. [Chra. 1840]. 4. 4 S.

Dagens Løsen. En Skatkiste for Unge og Gamle, Fattige og Rige, indeholdende 497 Bibelsprog med tilsvarende Vers, hvoraf eet til hver Dag i Aaret. Chra. 1843. 8. 128 S.

Sange, skrevne for Børnene i Eugenias Stiftelse og dem med moderlig Kjærlighed tilegnede af A. M. S. Chra. 1847. 12. 20 S.

I Schwachs Nor for 1816, S. 106—108: Christiane Koren; S. 109—112:

En Aftentime ved Christiane Korens Grav (To anonyme Digte, jfr. Pavels' Dagbogs-Optegnelser 1815—16, S. 322).

I Tiden 1814, No. 108: Til Norges Konge (Digt, under Merket M . . . jfr. Pavels' Biografi og Dagbøger, S. 202; Sundt: Maria Schandorff, S. 18; L. Daae: Det gamle Christiania, 2. Udg., S. 369).

I Morgenbladet *1823*, No. 12: Plan til en Læreanstalt for qvindelig Virksomhed. — *1825*, No. 9: Om Oprettelsen af en qvindelig Læreanstalt. — Iøvrigt skrev hun senere ofte i dette Blad om Eugenias Stiftelse og dens Virksomhed, ligesom enkelte Digte og religiøse Sange af hende findes trykt der.

Schandorff, Jacob Christlieb, Søn af Bog- og Kunsthandler *Abraham S.* og *Johanne Vestberg* († i Kbhvn. 1821), blev født i Kjøbenhavn 18 Maj 1775, disciplinerede dels paa Hofapotheket der, dels fra 1794 paa Elefantapotheket i Kristiania til 1797 og derefter 1 Aar paa Kongsberg hos den bekjendte Kemiker Apotheker N. Tychsen, hvorfra han paany kom til Kristiania, hvor han opholdt sig hos sin Svoger Farver Delphin; i Forening med ham drev han i nogen Tid et Eddikebryggeri og beskjæftigede sig ellers med Forsøg i den tekniske Kemi, navnlig med Forsøg paa Krapfarvens Anvendelse paa Bomuld. I Septbr. 1799 tog han farmaceutisk Examen i Kjøbenhavn, hvorefter han som Provisor bestyrede Elefantapotheket i Kristiania 1801—1802. Ved Oprettelsen af det kgl. norske Sundhedskollegium blev han 27 Juni 1809 ansat som Sekretær i dette og fik 5 Maj 1813 kgl. Bestalling som saadan og som Sekretær i Kommissjonen for Norges Medicinalvaredepot. Da Sundhedskollegiet ophævedes ved kgl. Res. 25 Maj 1815, blev han udnævnt til Fuldmægtig og 20 Maj 1816 til Bureauchef i Medicinalkontoret, først under Justits-, senere under Kirkedepartementet. Han virkede meget for Selskabet for Norges Vel, hvortil han var en af Indbyderne, for det norske Bibelselskab, hvis Kasserer han var fra 1822, og for den af hans Hustru oprettede Stiftelse. Han var tillige 1818—37 Medlem af Direktionen for Fødselsstiftelsen i Kristiania og sammes Inspektør og Regnskabsfører. Han døde 5 Oktbr. 1842.

* 1816 med *Andrine Maria Lasson* (se ovfr.).

Ord, talte ved J. C. Schandorffs Kiste den 11 Oktbr. 1842 [af *W. A. Wexels*] (Chra. 8. 2 Bl.). — *Nekrolog* i det norske Bibelselskabs 27. Aarsberetning 1843, S. 11 fg.; i N. Mag. f. Lægevid. 1 Række V. 257; i Morgbl. 1842, No. 281. Jfr., foruden de ovfr. under hans Hustru givne Henvisninger, Erslews Forf.-Lex. III. 33 fg. og Suppl. III. 26; Pavels' Dagbogs-Optegnelser 1815—16, fl. St. (se Reg.); Conradine Dunker: Gamle Dage, fl. St. (se Reg.); L. Daae: Det gamle Christiania, 2. ill. Udg., S. 313; H. J. Huitfeldt: Christiania Theaterhistorie, fl. St. (se Reg.).

De i Christiania Intelligentssedler, Handelstidende og Budstikken leverede tekniske og økonomiske Smaastykker er af S.

En udførlig «Undersøgelse om hvilke Regler der hensigtsmæssigst anvendes for at stipulere Medicinaltaxten for Norge» efterlod han sig i Haandskrift.

Schanke, Jørgen Christian, Søn af Rebslager *Albert S.* og *Riborg Margrethe Wold*, blev født i Trondhjem 4 Novbr. 1795, ansattes 1820 som Kopist i Finantsdepartementet, blev s. A. Fuldmægtig i den norske Enkekasse, hvad han vedblev at være til 1841, og 1828 tillige Kopist i Statssekretariatet. I 1824 var han konst. Regnskabsfører ved Universitetet. Efter Ansøgning erholdt han Afsked med Pensjon 3 Decbr. 1864.

* 1822 *Maren Dorthea Bay* (f. 1802, † paa Øjestad Prèstegaard 29 Februar 1888, 85½ Aar gl.), D. af Politibetjent i Kristiania Ole Peter B. og Jacobie Bromann.

Jfr. Storth.-Forhandl. 1865—66, VIII. 107 og X. 38.

Veiledning for dem, der gjøre Indskud i Norges almindelige Enkekasse. Chra. 1828. 8. 28 S.

Schavland, Lorents, Søn af Vagtmester *Einar S.* († 1766) — Familjenavnet S. skriver sig fra Gaarden Skavlan i Snaasen — og *Inger Larsdatter Schelven* († 1809 i andet Ægteskab med Lensmand Nils Bye i Sparbu), blev født paa Gaarden Medjaa i Sparbu 14 Marts 1765, Student med Laud fra Trondhjems Kathedralskole 1785 og theologisk Kandidat med Laudabilis og Tillægget «egregie respondit» i April 1790. Han blev 1 Oktober s. A. udnævnt til Kateket ved Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn*), befordredes 28 Februar 1794 til res. Kapellan til Frue Kirke i Trondhjem og 21 Decbr. 1808 til Sogneprest sammesteds, i hvilket Embede han døde 9 Septbr. 1814. Han var 1804—1807 Sekretær i Videnskabsselskabet i Trondhjem.

* 9 Maj 1794 *Helene Bolette Kock* fra Kjøbenhavn (f. 1777, † 11 Januar 1832).

Jfr. Erlandsen: Biogr. Efterretn. om Thjems. Stifts Gejstlighed, S. 72.

Efterretninger om den borgerlige Realskole i Throndhjem. Thjem. 1805. 8. (Optrykt i Egeria, 2. Aarg., II. 201—33 og 407—30. Skriftet selv findes ikke i de større Bibliotheker i Norge eller Danmark.)

Schavland, Ole, foregaaendes Broder, blev født paa Medjaa 22 December 1759, blev, privat dimitteret, Student 177* og theologisk Kandidat 1782. Han blev 1786 personel Kapellan hos Farbroderen Jacob S., Sogneprest til Mandal og Holme, og flyttede efter hans Død 1788 til Fodnebø som betjenende Prest, indtil han 1789 blev Vicepastor (res. Kapellan) til Strand i Ryfylke, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 23 Juni 1836. Efterat være fratraadt Kaldet 14 Maj 1837 bosatte han sig i Stavanger, hvor han døde 6 August 1839. Han var Suppleant til Storthinget for Stavanger Amt 1821 og 1824, indkaldtes ogsaa som Suppleant for Nansen i Maj 1821,

*) Som saadan findes han ikke nævnt i Wibergs Saml. til dansk Prestehistorie.

men fritoges for Møde paa Grund af Sygdomsforfald, hvorimod han afgav Møde for Nansen paa det overordentlige Thing i 1822. Senere mødte han som Repræsentant fra Stavanger Amt paa Storthinget 1827 (Medlem af Justitskomitteen) og paa det overordentlige Thing i 1828, da han var Medlem af Komitteen angaaende Bidrag til Ministerkassen.

* *Siri Torstensdatter Høle* († 20 Juli 1829, idet hun i et Anfald af Sindsforvirring druknede sig i Prestegaardstjernet).

Jfr. O. A. Løwold: Prestehistorier og Sagn fra Ryfylke, S. 17 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 118; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser I. 75 fg.; Storth.-Forhandl. 1839, Marts, S. 158 og 171; norsk Hist. Tidsskr., 1. R., I. 452; Gustava Kielland: Erindringer, S. 148.

I Budstikken 1827, S. 418—436: Betænkning om en ny Communalforfatning i Norge.

Schedal, Thormod Knudsen, se **Knudsen** ovfr. III. 316 fg.

Schediwy, Ferdinand Giovanni, blev født i Prag 4 Juni 1804, var Elev af Konservatoriet der og studerede Violinspil under Dionys. Weber. Han kom i 1825 som Orkesteranfører ved et dansk Skuespillerselskab til Bergen, hvor han var Orkesterdirigent helt til Oprettelsen af den første norske Scene i 1850. Den 13 Marts 1833 var han desuden bleven ansat som Lærer i Sang ved Kathedralskolen, blev senere tillige Kantor og Organist ved Domkirken dersteds og var fra 1850 ogsaa Sanglærer ved Tanks Skole. Han var fra Selskabets Oprettelse i 1856 til 1864 Medlem af Direktionen for Musikselskabet «Harmonien» og en Tid Selskabets Instruktør. Han døde i Bergen 12 Oktbr. 1877.

* *Helene Elisabeth Bentzon* († 19 Novbr. 1872).

Nekrolog i Bergensposten 1877, No. 237, cfr. No. 241. Jfr. L. Dietrichson: Svundne Tider, I. 109 fg.; T. Blanc: Norges første nationale Scene, S. 122 og 209; [F. Nannestad:] Nitten Aar i den Beyerske Kvartet (Bergen 1883), S. 12, 17, 38, 59 og 112.

Choral-Melodier, udsatte i Ziffre for Sopran, Alt og Contra-Alt. Udg. efter Foranstaltning af Skolecommissionen i Bergen. Bergen 1841. Obl. 8. 16 S.

Udvalg af Choralmelodier til Guldbergs, Evangelisk-christelig og Kingos Psalmebog, udsatte for Psalmodicon. Bergen 1857. Obl. 4. 2 Bl., 72 S.

Skole-Sangbog, indeholdende 30 trestemmige Sange. Bergen 1859. Obl. 8. VI S., 45 S.

75 af de mest brugelige Koralmelodier, indrettede for 3 Børnestemmer til Brug i Skolen og Hjemmet af Ferd. Giov. Schediwy. Bergen 1868. 8. 3 Bl., 88 S.

I Neue Berliner Musikzeitung 1857, Oktbr.: Entgegnung [ang. Ole Bull, jfr. Bergspst. 1857, No. 383].

I Morgenbladet 1858, No. 317: Om den rhytmiske Koralsang (jfr. Svar fra J. D. Behrens i No. 328, se iøvrigt ovfr. I. 189).

Han arrangerede eller komponerede Musik til flere paa det norske Theater i Bergen opførte Skuespil, bl. a. «Introduktion» og Musik til Ibsens «Gildet paa Solhaug» ved dettes første Opførelse der i Januar 1856.

Scheel, Axel Christen, Søn af Oberstløjtnant i Artilleriet, senere Toldkasserer i Fredriksstad *Henrik Sigvard S.* (f. 30 April 1806, † 23 Septbr. 1891) og hans 1ste Hustru *Karen Rosenberg Vogt* (f. 27 Novbr. 1810, † 12 Septbr. 1855), er født i Kristianssand 27 August 1837, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1855, var i 1857 Hurtigskriver i Storthinget, rejste 1858 til England for at uddanne sig til Handelen, men vendte i September s. A. tilbage for at studere Medicin og blev i Decbr. 1864 medicinsk Kandidat med Laud. Fra Marts 1864 til Januar 1866 gjorde han Kandidattjeneste ved Rigshospitalet og Fødselsstiftelsen. Fra 1 Juni 1867 til 30 Septbr. 1870 var han ansat som Kopist i Indredepartementets Medicinalkontor og fra 15 Septbr. 1869 til 15 Oktober 1872 Reservelæge ved Rigshospitalets Hudsygeafdeling. 1868—85 var han tillige Amanuensis hos Professor Voss og fra Septbr. 1870 til Oktbr. 1887 tillige Sekretær ved det medicinske Fakultet. Forøvrigt har han siden Embedsexamen den hele Tid været praktiserende Læge i Kristiania. Han deltog i den internationale Lægekongres i London 1881. Han er Medlem af *Société humanitaire et scientifique du Sud-Ouest de la France* (1869).

* 3 September 1869 *Valborg Rørdam* (f. i Fredriksværn 10 Maj 1847), D. af Toldinspektør i Arendal Anton Christian Nicolai. R. og Anette Elise Knutzen.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 279 fg.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 3. Række, *II.* (1872), S. 617—35: Beretning for Aaret 1871 om Rigshospitalets Afdeling for Hudsyge. — *III.* 487—99: Beretning om samme for Tidsrummet 1 Jan.—15 Oktbr. 1872.

I Nordiskt med. Arkiv, IV. (1872), No. 28, S. 1—7: Bidrag til Kundskaben om det syfilitiske Gifts Egenskaber.

I Archiv für Dermatologie und Syphilis 1872, S. 473—92: Die Eigenschaften des syphilitischen Virus. (I Forening med Prof. C. W. Boeck).

Scheel, Frederik Wilhelm, Søn af Amtmand, Kammerjunker *Frederik Otto S.* (f. 15 Juli 1748, † 22 Maj 1803) og *Dorothea Dedekam* (f. 3 Decbr. 1769, † 24 Decbr. 1796), blev født i Stavanger 23 August 1795, blev i August 1811 Volontærkadet og fik 14 Febr. 1814 Ansættelse som Sekondløjtnant ved Norske Jægerkorps, med Anciennetet som saadan i April 1815 fra 1 Januar 1814 at regne. Han gik i 1818 over til Artilleribrigaden, hvor han blev Sekondløjtnant 23 Decbr. 1819, Premierløjtnant og Brigadeadjutant 19 Juli 1823, udnævntes 20 Decbr. 1830 til Stabs- og Tøjkaptejn samt Chef for Fyr- og Haandverkerkompagniet, 6 Maj 1839 til Batterichef og 15 April 1854 til Oberstløjtnant

og Chef for 3dje Bataljon, hvorfra han 5 Juni 1856 blev forsat som Chef for 5te Bataljon (Kristianssand). Han foretog i 1823 en Rejse til Sverige for at gjøre sig bekjendt med de derværende Geværfabriker, Kanonstøberier og andre til Militæretatens Materiale hørende Indretninger. Senere opfandt han et eget Slags Kammerladningsgeværer og foretog i 1842 en Rejse til Tyskland, Holland, Belgien, Frankrige og England for at sætte sig ind i Fabrikationen af Geværer og Haandvaaben i disse Lande. Efterat det var bestemt, at den norske Hær skulde forsynes med Kammerladningsgeværer — han var Medlem af den til Prøver af saadanne nedsatte Geværkommissjon, hvis Rapport af 14 April 1845 er trykt i «Militairt Tidsskrift» B. XI. 478—512 — opholdt han sig 1846 og 1847 ved Fabrikerne i Liège og Hertzberg forat have Tilsyn med Fabrikationen. Den 8 Decbr. 1866 erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pension fra Militærtjenesten. Han blev 21 August 1849 R. St. O. O. «for Fortjenester af Infanteriets Skydevaaben», og var derhos K.[1] S. O. (1866). Han døde 11 Juni 1876.

* 19 Maj 1831 *Magdalene Elisabeth Tyrholm* (f. 28 Nov. 1810), hans Søsterdatter og D. af Kjøbmand paa Moss Magnus Israel T. og Catharine Christine Scheel.

Jfr. A. W. Scheel: Stamtavle over en Familie Scheel (Kbhvn. 1870), S. 46 og 48; V. Ødegaard: Norske jægerkorps's historie, Personalia, S. 111; Morgenbl. 1841, No. 57, 59, 79 og 82 [ang. hans Geværopfindelser]; Mil. Tidsskr. 2. R. IV., 31 fg.; Storth.-Forhandl. 1868—69, VIII. 40 og X. 23.

Ruinerne, eller Betragtning over Rigernes Revolutioner. Samt Naturloven. Af C. F. Volney. Oversat efter den 9de Udgave af F. W. Scheel. Chra. 1823. 8. XXIV S., 481 S. (Uddrag heraf meddelte han før Udgivelsen i «Hermoder», 3. Halvaarg, 1822, S. 17 fg.)

Nogle Ideer om Infanterie og Jægere i en sammentrængt Fremstilling. Med 3 lith. Pl. Chra. 1841. 12. 83 S. (Anm. i Den Constitutionelle 1841, No. 36; i Morgbl. s. A. No. 42; i Mil. Tidsskr. H. XVIII. 190—197.)

Foredrag (om hvorvidt Maadeholdsforeninger ere hensigtsmæssige). I Udtog af det Svenske. Chra 1841. 8. 8 S. (Anonymt).

Uddrag af en Tale i det britiske og udenlandske Afholdsselskabs første Møde i London 1831. Chra. 1841. 8. (Anonymt).

En Drankers Liv og Død. Sandfærdig Hændelse fortalt af en Læge. Oversat fra det Svenske af en Fædrelandsven. Chra. 1843. 8. 19 S. (Anonymt).

Til Norges agtværdige Bondestand! samt nogle Ord til vore Skolelærere, Sjelesørgere og Norges Storthingsmænd, i Anledning af den for Norge saa grusomt ødelæggende og nedværdigende Brændeviinsdrik. Chra. 1844 8. 8 S. (Anonymt).

Capt. Ross's Vidnesbyrd om Brændevinets Skadelighed under alle Zoner. Chra. 184*. 8. (Anonymt).

I Militairt Tidsskrift, H. *VII.* (1833), S. 150—169: Forsøg anstillede for at undersøge Hensigtsmæssigheden af Geværer med Percussionslaase. (Uddraget

af Hannov. mil. Journal 1831 af S.) — H. *VIII*. 83—105 og H. *IX*. 77—94: Ideer om Riflefkytternes Anvendelse og Fordeling i Fegtningen. (Uddraget af Zeitschr. f. Kunst d. Krieges 1833). — H. *X*. 123—149: Om Roberts og Lefaucheux's Geværer og deres Sammenligning. Med 1 Pl. (Uddraget af Journal d. sc. mil. 1834.) — H. *XI*. 156—202 og H. *XII*. 1—29: Om Dannelsen af en Arme i Fredstider til krigersk Dygtighed. (Uddraget af Zeitschr. f. Kunst des Krieges 1835.) — H. *XIII*. 54—88: Om den franske Armee. (Efter Henry Lytton Bulwer.) — 2. Række, Bd. *I*. (1842—43), S. 1—44: Om Artilleriets Anvendelse ved Warschaus Angreb og Forsvar d. 6te og 7de Septbr. 1831. Med 1 lith. Skizze. (Meddelt efter v. Deckers Afhdlg. i Zeitschr. f. Kunst d. Krieges 1840.) (Jfr. Bemærkninger herved af J. G. Meydell S. 164—206.)

I Den Constitutionelle 1841, No. 304 og 305: Nogle Ord fra en gammel Soldat (jfr. No. 332).

I Morgenbladet 1841, No. 183: Beretning om Maadeholdssagens Begyndelse og Fremskridt i Christiania. — I dette Blad saavelsom i Chra. Intelligentssedler skrev han forøvrigt oftere anonymt om Maadeholdssagen.

von Scheel, Georg Christian, foregaaendes Farbroder og Søn af Generalmajor og Kommandant i Fredriksstad, Kammerherre *Hans Jacob S.* (f. 23 August 1714, † 21 Januar 1774) og *Catharine Christine Brüggemann* (f. 22 August 1725, † 27 Marts 1800), blev født i Fredriksstad 14 Juni 1761, var først Kadet, blev senere Examinatus juris, men traadte ikke ind i nogen Embedsstilling. Han opholdt sig i mange Aar paa Moss, hvor han døde ugift 5 Maj 1837.

Jfr. A. W. Scheel: En Stamtavle over Familien Scheel, S. 39.

Philotas. Et Sørgespil af G. E. Lessing. Oversat af det Tydske ved G. C. v. S. Kbhvn. 1793. 8. 38 S.

Betragtninger over den franske Revolution og Friheds-Sværmeriet. Uddraget af det Wienske Tidsskrivts første Aarg. 1. D. Kbhvn. 1793. 8. 344 S. (Anm. i Lærde Efterretn. 1793, No. 43; i Kritiker 1794, No. 44 og 45; i Malte Møllers Repertorium I. 162 og 270—76.)

Jubelgave. Kong Stanislai Leczynskys Tanker over adskillige Gjenstande. Oversat af det Franske af Georg Chr. Scheel. Chra. 1820. 12. 46 S.

Dialogue entre un maître et un élève sur les termes, ou le général de la grammaire française. Chra. 1831. 8. 46 S.

I Østs Archiv (Kbhvn.) 1799, S. 88—90: Ønske om flere Bogtrykkerier i Norge.

Scheen, Carsten Henrik Schanche, Søn af Apotheker *Ole Andersen S.* (f. i Larvik 1762, † i Risør 1823) og *Wenche v. d. Lippe Carstensdatter Schanche* (f. i Hosanger 1775, † i Risør 1856), blev født i Risør 1 April 1814, blev efter Tentamen ved Kristiania Kathedralskole Student med Laud 1831 og medicinsk Kandidat med Haud i Juni 1838. Han blev strax derefter Assistent hos Distriktslæge Brincken i østre Nedenæs og bestyrede som saadan, med Embedsanciennetet i Stillingen ifølge kgl. Res. 14 Decbr. 1840, saagodtsom ene dette Embede

fra Juli 1838 til Decbr. 1855, da han blev konst. og derefter 18 Oktbr. 1856 udnævnt til Distriktslæge i samme Distrikt. I nogle Aar var han tillige Fattiglæge i Risør, hvor han boede hele Tiden og af hvis Kommunestyrelse han i adskillige Aar var Medlem, tildels som Ordfører i Formandskabet. Han døde 26 Januar 1876.

* 19 Decbr. 1839 *Michalia Dorthea Thiis* (f. i Risør 16 April 1816, † 21 Marts 1887), D. af Kjøbmand og Mægler Abraham Bøckmann T. og Johanne Marie Schlytter.

Nekrolog i Nedenæs Amtstidende 1876, No. 5 [og derfra i Morgenbl. s. A. No. 31 A]. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg. II. 282; W. Lassen: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1831, S. 27 fg.; [A. J. Hopstock:] Stamtavle over Familierne Garmann, Schanche og fl., S. 17; Finne-Grøn: Risør-Slegter.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben 2. Række, XIV. (1860), S. 1006—1026: Beretning om den i 1859 herskende Dysenteri-Epidemi i østre Nedenæs Lægedistrikt.

Scheen, Christopher Winther, Søn af Kjøbmand *Hølje S.* og *Karen Sofie Winther*, blev født i Risør 27 Januar 1809, blev Student med Haud fra Drammens Skole 1828 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1833. Han blev 3 Juli 1835 udnævnt til res. Kapellan til Veø, befordredes 22 Februar 1840 til Sogneprest til Leksviken og 21 Septbr. 1849 til Sogneprest i Porsgrund, i hvilket Embede han døde 9 Septbr. 1850. Han mødte som 4de Repræsentant fra nordre Trondhjems Amt paa Storthinget 1845 og som 2den Repræsentant i 1848, begge Gange Medlem af Justitskomitteen No. 2.

* 1) 15 Septbr. 1835 *Marie Sophie Elise Wleugel* (f. 22 Januar 1811, † 3 Marts 1844), D. af Toldkasserer og Postmester i Risør Jens Reimert W.

* 2) 21 Maj 1849 *Maria Dorothea Vauvert Nannestad* (f. 14 August 1819), D. af Assessor og Ejer af Storfosen Gods, senere Overtoldbetjent i Bergen Frederik N. og hans 2den Hustru Lovise Kirstine Holtermann.

Jfr. Erlandsen: Efterretn. om Thjems Stifts Gejstlighed, S. 295; Slægttavle over familien Nannestad; Finne-Grønn: Risør Slægter, S. ; Ellevte ordentlige Storthing (Kra. 1845), S. 99 fg.

Tiltrædelses-Tale paa Mariæ Bebudelses-Dag 1850. (Udg. efter hans Død efter Menighedens Ønske). Porsgrund 1850. 12. 13 S.

Han var Forfatter af de paa Storthinget 1848 afgivne Indstillinger fra Justitskomitteen ang. Bodsfængslet i Kristiania og om Afskaffelse af Tateres og Fantefølgers Omstrejfen.

Scheen, Jens Helgebert, foregaaendes Søn, er født i Vestnæs Prestegjæld 30 Decbr. 1837 og sendtes 10 Aar gammel til sin Morfader Toldkasserer Wleugel i Risør for at sættes ind i Borgerskolen der. Efter

Faderens Død opholdt han sig med faa Afbrydelser i Risør til Høsten 1855, da han rejste til Tharand i Sachsen for at studere Forstvæsen ved Akademiet der. Herfra kom han tilbage Høsten 1857 og fik om Vaaren 1858 Ansættelse som Forstassistent i Hedemarkens Amt. I 1866 blev han ansat som Forstmester ved Oplysningsvæsenets Fonds Skove, senere i Jarlsberg og Larviks samt Buskeruds Amter, fra hvilken Stilling han paa Grund af svækket Syn maatte søge Afsked, som han erholdt med Pensjon den 30 Maj 1894. I de senere Aar af sin Ansættelsestid som Assistent var han jævnlig benyttet til offentlige Arbejder ogsaa udenfor sit Distrikt. Under Forstmester Mejdells Fravær som Medlem af Hovedskylddelingskommissjonen og senere efter hans Afsked var han i flere Aar konst. som Forstmester ogsaa i østre Skovdistrikt. Oprettelsen af de to Skovskoler paa Kongsberg og Stenkjær skyldes hans for Indredepartementet i 1873 fremsatte Forslag.

* 4 Septbr. 1890 *Ida Pauline Juliane Pedersen.*

Jfr. Storth.-Forh. 1895, VI a, S. 188.

I Landmarks Tidsskrift for det praktiske Landbrug IV. 86—90: Om Barskovens Kvistning.

I Tidsskrift for Skovbrug *II.* (1894), S. 84—90: Oversigt over Skovforholdene i Jarlsberg og Laurvigs Amt; S. 107—9: Skovsagen. — *IV.* 1—6, 21—30, 53—62, 77—81, 116—124, 141—148, 161—168, 181—193, 201—208, 221—230: Meddelelser om de oplandske Bygdealmenninger i Fortid og Nutid. (Fortsættes og vil senere udkomme samlet i Bogform).

I Den norske Forstforenings Aarbog *1881*, S. 25—35: Skovbruget og Havneretten. — *1882*, S. 62—98: Trælasthandelen før og nu (med 4 grafiske Tabeller). — *1883*, S. 47—52: Landbrugsudstillingen i Stavanger. — *1884*, S. 293—320: Driftsplaners Oprettelse for de norske Skove. — *1885*, S. 126—38: Statistiske Oplysninger om Norges Skovareal; S. 213—18: Foreningen «Skogskultur i Norrland». — *1888*, S. 95—114: Om Malmdannelsen hos Furuen.

I Norsk Landmandsblad har han været Medarbejder siden 1885 og i dette findes en hel Del Artikler og mindre Notitser af ham, oftest under Merket *S—n*. Af hans Bidrag anføres: *1885*, No. 20: Spar smaabuskene; No. 24: Om skogbrand; No. 31: Lidt om aspen og dens behandling; No. 36: Om tyndingshugster; No. 43: Om skogmyrers afgrøftning (jfr. No. 44 af G. Wankel); No. 47: Gjærdefang og andet småvirke. — *1886*, No. 9: Vedforbruget; No. 11: Om lån på skog; No. 21: Love for privatskogene i Sverige og Norge; No. 30: Hvorledes skaffes gjenvækst i skogen? — *1887*, No. 7: Om skogbrands indflydelse og betydning; No. 26: Om foranstaltninger til slukning af skogbrand. — *1888*, No 4 og 5: Tømmerpriser og trælasthandel. — *1889*, No. 14 og 15: Vore skoges evne til at tilfredsstille nutidens krav paa trævirke, specielt med hensyn til træmassefabrikerne. (Foredrag i Polyt. Foren.). — *1890*, No. 4, 9 og flg.: Skogtidende. — *1894*, No. 44: Hugsttidens og voksetidens indflydelse på bygningsvirke. — *1895*, No. 3: Om skogfrøets indsamling og opelskning af skog ved kunst; No. 35: Om eneren og dens anvendelse; No. 39: Manglerne ved vort skogbrug; No. 43: Om bjerken og dens indblanding i barskog. — *1896*, No. 7: Om brugen af skog; No. 24: Barlindtræet.

I Tidsskrift for det norske Landbrug, III. (1896), S. 385—390: Om Bihugster i Skov; S. : Om de Naturforhold, der udøver Indflydelse paa Skovenes Trivsel.

I Morgenbladet *1867*, No. 80 B og *1870*, No. 43 B: Om Oprettelsen af en Skogvogterskole. — *1881*, No. 354 A: Lidt Skovstatistik. — *1886*, No. 141: Produktionen af Træmasse for Træsliberierne i Drammens Vasdrag (jfr. No. 155). — *1887*, No. 498: Foredrag i Forstforeningens Aarsmøde om Embedsgaardskommissionens Bortsalg af Præstegaardenes Skove. (Jfr. Bemærkninger herved af Foged Fürst i No. 538 og Svar fra S. i No. 551). — *1889*, No. 141: Bør Hugst i Privatskov forsøges indskrænket ved Lov? — *1896*, No. 298: Om den foreslaaede Skovbrugsafdeling ved Aas.

I Aftenposten har han siden 1890 skrevet forskjelligt af ikke forstlig Art.

I Buskeruds Blad har han i adskillige Aar skrevet Smaafortællinger, Skitser og lignende Bidrag til Føljetonen.

Scheerer, Carl Johann August Theodor, Søn af Kjøbmand *Johan Jacob S.* og *Christiane Louise Thiele*, blev født i Berlin 28 August 1813, studerede Bergvidenskaberne i Freiberg og Berlin 1830—33, kom i sidstnævnte Aar til Norge som Hyttemester ved Modums Blaafarveverk, men vendte 1839 tilbage til Tyskland for at fortsætte sine Studier i Bergvidenskaben og blev 1840 *Dr. phil.* ved Berlins Universitet for en Afhandling «*De fossilium Allanit, Orthit, Cerin, Gadolinitque natura et indole*». Den 15 Marts 1841 blev han udnævnt til Lektor ved det norske Universitet i Mineralogi med speciel Forpligtelse til at foredrage Metallurgi, Proberkunst og Fabriklære fra 1 Juli s. A. Den 1 August 1847 fratraadte han igjen, efterat have erholdt Afsked 15 Marts s. A., og vendte atter tilbage til Tyskland, hvor han havde modtaget Ansættelse som Professor ved Bergakademiet i Freiberg. Han var bl. a. Medlem af det kejs. russiske Naturforskerselskab i Moskwa (184*). Han blev 1854 R. [1] St. O. O. Han døde i Dresden 19 Juli 1875, efterat han en kort Tid i Forvejen havde taget Afsked fra sit Embede i Freiberg.

* *Augusta Louise Freiszleben* (f. 26 Decbr. 1810), D. af Johan Carl F., kgl. sachsisk Berg-Commissionsraad i Freiberg.

Nekrologisk Notits i Berg- u. hüttenmännische Zeitung 1875, S. 275. Jfr. Henr. Jæger: Ill. norsk Litt.-Historie, Vid. Afd. S. 125.

I Nyt Magazin for Naturvidenskaberne *I.* (1838), S. 425 fg.: Notits om to forskjellige Slags Kobolderts fra Skutteruds Gruber. — *II.* 46—52: Om en Methode til at skille Koboldoxyd, Nikkeloxyd og Manganoxydul fra Jernoxyd, Arsenik og Arseniksyrling. (Paa Tysk i Poggendorffs Annalen Bd. 42, S. 104—110). — *III.* 319—389: Nogle Bemærkninger og Forsøg angaaende Atomtheorien. — *IV.* 49—53 og 196—201: Om Gigtgasernes Benyttelse til Masovne; S. 54—77: Om den varme Blæsts Effect; S. 91—96: Om Nikkelens Forekomst i Norge; S. 126—164: Geognostisk-mineralogiske Skizzer, samlede paa en Rejse i 1842. (Paa Tysk i Leonhards og Bronns Jahrbuch 1843, S. 631—670); S. 165—67: Wøhlerit, et nyt Mineral. (Paa

Trykt 31 Oktbr. 1896.

Tysk i Poggendorffs Annalen Bd. 59, S. 327—36); S. 176—195: Undersøgelse af Gigtgaser fra en norsk Masovn. (I Forening med Chr. Langberg. Paa Tysk i Poggendorffs Annalen Bd. 60, S. 489—508); S. 333—349: Bidrag til Kundskab om norske Mineralier; S. 369—389: Nikkelertsskjærpene i Espedalen. (Brudstykke af en Rejseberetning fra 1843. Hans to Afhandlinger i dette Bind om Nikkelforekomster gav Anledning til den første Drift af Ringerikes og Espedalens Nikkelverker); S. 405—432: Resultater af en mineralogisk Rejse i Thelemarken; S. 433 fg.: Et nyt Manganertsfindested i Thelemarken. — *V.* 171—214: Om en egen Art af Isomorphie, der spiller en omfattende Rolle i Mineralriget, samt et Tillæg om Talkjordens Atomvægt; S. 299—318: Andet Bidrag til Kundskab om norske Mineralier. (Forts. fra IV. 333 fg.)

I Forhandlinger ved de skand. Naturforskeres 3. Møde (i Kra. 1842), S. 373—386: Chemisk Undersøgelse af Gadoliniten fra Hitterøen og et andet Mineral fra samme Sted, samt chemisk-analytiske Erfaringer ved deres Analyse; S. 511—18: Om Gadolinitens Findested paa Hitterøen.

I Keilhaus Gæa Norvegica — hvis H. 2 han oversatte til Tysk — S. 313—340: Ueber den Norit und die auf der Insel Hiterøen in dieser Gebirgsart vorkommenden mineralienreichen Granitgänge.

I Berg- u. hüttenmännische Zeitung *IV.* (1845), Sp. 449—457: Die Kupfererz-Fundstätten in Sätersdalen im südlichen Norwegen. (Oprindelig trykt i August 1844 som Manuskript [Chr.sand. 4. 4 S.] som Betænkning over de af Konsul G. F. Reinhardt paabegyndte Kobberertsskjærp paa Strømshejen og Bø i Sætersdalen.) — *XXII.* (1863), Sp. 157—163: Ueber die Kupfererz-Gangformation Tellemarkens in Norwegen.

I Den Constitutionelle 1842, No. 289: Om Norges Mineralrigdom. (Jfr. Morgbl. s. A. No. 326 og 347.)

Hans øvrige Forfattervirksomhed vedkommer ikke Norge. Det bemerkes kun, at han under sit Ophold her leverede mange Bidrag til Poggendorffs Annalen; til Erdmans og Marchands Journal; til Karstens's Archiv (1841, S. 1—58: «Ueber die Bildungsgesetze des Gneuses»); til Leonhard og Bronns Jahrbuch (1843, S. 631—70: Geognostisch-mineralogische Skizzen, gesammelt auf einer Reise im südlichen Norwegen); og at han fra Begyndelsen af 1843 var Medarbejder i Liebigs, Poggendorffs og Wöhlers «Wörterbuch der Chemie».

Endelig merkes, at han ogsaa syslede med poetisk Virksomhed og bl. a. var Forfatter af «Stauf, eine Dichtung» (Berlin 1838); «Fortunat, ein Gedicht in zehn Bildern» (Leipzig 1842); og «Alpenveilchen. Schreibpult-Gefühle nach einer siebenten Alpenreise». (Als Manuscript gedruckt. Freiberg 1858.)

Scheibler, August Hermann, Søn af Handelsmand *Carl August S.* i Reichenau i Sachsen og *Friederike Schnabel*, er født i Wald ved Reichenau 9 Januar 1854, lærte Bogtrykkerkunsten i det nærliggende Zittau og arbejdede senere som Typograf i Leipzig, Dresden, Berlin o. fl. St. I 1878 kom han til Norge, hvor han 1879 fik Ansættelse hos W. C. Fabritius & Sønner, ved hvis Bogtrykkeri han har været Faktor siden 1884.

* 2 Januar 1881 *Kathinka Thorstensen* (f. 25 Maj 1854), D. af Bogtrykker T. i Kristiania.

Gedichte. Chra. 1880. 8. 64 S.

Om bogtryk og korrekturlæsning. Udg. paa foranstaltning af den grafisk-tekniske forening [ved B. Dahl og H. Scheibler]. Kra. 1888. 8. 45 S. (Egentlig et noget ændret Aftryk af de «Tekniske Bemærkninger», som findes foran de af S. besørgede «Skriftprøver fra W. C. Fabritius & Sønners Bogtrykkeri». Kra. 1888. 4. XXVI S., 84 S. Anm. i Morgbl. 1888, No. 437.)

Kortfattet haandbog for typografer og korrekturlæsere tillige indeholdende veiledning for forfattere, oversættere og forlæggere. Med figurer. Kra. 1890. 8. X S., 143 S.

Trykprøver fra W. C. Fabritius & Sønner. H. 1. 2. Chra. 1893—96. 4. *H. 1.* 1893. 1 Bl., 18 S., 28 Bl. — *H. 2.* Med en Afhandling: Overblik over Aksidenstrykningens Udvikling. 1896. 2 Bl., 16 S., 21 Bl.

Om Farvetryk. En populær Fremstilling. Chra. 1893. 4. 18 S. (Særtryk af de af ham besørgede «Trykprøver fra W. C. Fabritius & Sønner». H. 1.)

Lære- og Mønsterbog for Typografer. Efter de nyeste Kilder bearbeidet og med Bistand fra flere inden- og udenlandske Bogtrykkerier. Chra. 1896. 4. 4 Bl., 143 S. m. fl. Plancher.

Han er Medarbejder siden 1894 i Allgemeiner Anzeiger für Druckereien (Frankfurt a./M.) og siden 1895 i Deutscher Buch- und Steindrucker (Berlin).

Under sit Ophold i Tyskland offentliggjorde han adskillige Digte i «Darmstädter Nachrichten». Under sit Ophold i Norge har han skrevet et og andet, navnlig om sit Fags Spørgsmaal, i forskjellige Kristiania-Blade, ligesom adskillige Lejlighedsdigte af ham er trykt særskilt.

Schibsted, Amandus Theodor, Søn af Bogtrykker *Christian Fredrik S.* (f. 21 Februar 1812, † 17 Juni 1878) og *Thomasine Dorthea Halvorsen* (f. 15 Novbr. 1818, † 3 Novbr. 1857), er født i Kristiania 5 Maj 1849, kom, efterat have gjennemgaaet Nissens Latinskole, i Bogtrykkerlære hos sin Fader og begyndte snart at arbejde som Reporter og senere som Referent i det af Faderen grundlagte og udgivne Blad «Aftenposten», hvis Ejer og Redaktør han senere blev. Han var i 1883 Medstifter af «Den norske Journalistforening», hvis Formand han senere var i flere Aar, og har siden dens Stiftelse 29 August 1892 været Medlem af Bestyrelsen for «Den konservative Presses Forening» og en af dennes Delegerede ved det konservative Partis Landsmøder i 1895 og 1896. Som Referent har han iøvrigt deltaget i en stor Mængde Møder i Norge, Sverige og Danmark og var i 1896 en af den norske Presses Delegerede ved den internationale Pressekongres i Budapest. Ligesom han i 1893 ved et betydeligt Tilskud gav Stødet til Oprettelsen af en Sygekasse for sit Blads Sætteri- og Trykkeripersonale, gav han i August 1896 Stødet til Oprettelsen af «De norske Journalisters Pensjons- og Understøttelsesfond» ved i dette Øjemed at skjænke et Grundfond af 10,000 Kroner, i hvilken Anledning «Christiania Journalistklub» den 26 Septbr. s. A. overrakte ham en kunstnerisk udstyret Takadresse.

* 25 Maj 1878 *Susanne Cathrine Munthe* (f. i Stange paa Hedemarken 17 Novbr. 1849), D. af ovennævnte Statsraad Adolph Fredrik M.

Portræt med Text i Ola Holen: Norske Bladfolk, S. 13—16. Jfr. Hartv. Munthe: Efterretninger om Familien Munthe i nyere Tid, S. 485; Salmonsens store illustr. Konv.-Lexikon, I. 294; O. Christofersen: «Christiania Journalistklub 1894—96», S. 10 og 40; Aftenposten 1885, No. 109 og 130 A og 1895, No. 303 [i Anl. af Bladets 25-Aars- og 35-Aars-Jubilæer]; Svenska Dagbladet 1889, No. 215, S. 2 i Stykket «En publicistfest».

Han har siden 1871 været Medarbejder i Aftenposten, hvis Redaktør han har været siden 1 Februar 1879. I dette Blad har han bl. a. leveret en stor Mængde Referater fra Storthingets og andre offentlige Møder og Turistskildringer fra de forskjelligste Kanter af Landet, ligesom han navnlig har ledet Bladets Nyhedsartikel.

Schielderup, G. E., se **G. E. Schjelderup.**

Schirmer, Heinrich Ernst, Søn af Mølle- og Gaardejer *Johan Gottlieb S.* og *Johanne Sophie Kühnel*, blev født i Leipzig 27 August 1814. Fra 1831 til 1834 studerede han Arkitektur under Professor Thürmer ved Akademiet i Dresden, hvor han nød flere Udmerkelser. Senere studerede han i 3 Aar ved Akademiet i München og foretog derpaa en Studierejse til Italien, hvorfra han vendte tilbage til Dresden. Her kom han i nær Berøring med vor Landsmand Professor Dahl. Paa Foranledning af denne rejste han i Maj 1838 op til Norge, hvor han fik Ansættelse paa Slotsintendant Linstows Kontor og som sit første Arbejde her udførte Tegningerne til Slottets Indredning og indre Udsmykning, hvormed han var beskjæftiget til 1841. I Henhold til kgl. Res. af 29 Decbr. d. A. blev Schirmer efter Anbefaling af Linstow sendt op til Trondhjem for, i Anledning af en til Kirkedepartementet indkommen Forestilling fra Stiftsdirektionen, «at undersøge Domkirkens Forfatning samt afgive Betænkning saavel om, hvad der snarest mulig bør foretages for at hindre dens yderligere Forfald, som angaaende Iværksætteligheden af en Plan til Kirkens partielle eller fuldstændige Restauration gjennem et længere Tidsrum». (Dept.-Tid. 1842, S. 129—136.) Efter de af Schirmer foretagne foreløbige Undersøgelser og Maalinger med dertil hørende Tegninger indkom derefter fra ham og de til hans Bistand opnævnte Mænd, daværende Overretsassessor C. N. Schwach og Ingeniørkaptejn Broch, under 3 Juni 1842 til Kirkedepartementet en udførlig Forestilling med foreløbigt Forslag dels til en fuldstændig Restauration, beregnet til 300,000 Spd. fordelt paa 25 Aar, dels til nogle præliminære Skridt, hvoriblandt en Bevilgning af ca. 2000 Spd. for at sætte Schirmer istand til i Udlandet yderligere at studere Middelalderens Arkitektur og derefter at udarbejde detaljerede Tegninger af Domkirken og faa dem publiceret med dertil hørende Beskrivelse, for paa disse at kunne bygge en mere indgaaende

Plan til Kirkens Restauration. (Dept.-Tid. 1842, S. 484—89). Efter en kgl. Prp. bevilgede Storthinget s. A. i det nævnte Øjemed indtil 3000 Spd. og Storthinget i 1845 indtil 9800 Spd. Imidlertid var Schirmer i 1843 efter Regjeringens Anmodning rejst til England for at undersøge de der nyopførte Fængsler og Sindssygeasyler samt de fleste af Landets Kathedralkirker. Fra London gjorde han en Udflugt til Normandiet for at besigtige nogle med Trondhjems Domkirke analoge Bygninger og rejste derefter til Belgien og Tyskland for at besigtige ny opførte Fængsler og Sindssygeasyler og konferere med nogle af de den Gang mest kjendte Forfattere i Fængselslitteraturen (Dr. Julius og Dr. Varrentrap). Efter Hjemkomsten fra denne Rejse overdrog Regjeringen ham som Arkitekt Opførelsen af Bodsfængslet (1843—49) og derpaa, efterat han 1847—48 havde udført de forberedende Arbejder, Opførelsen af Gaustad Sindssygeasyl (1849—55). I disse Aar iværksattes under Schirmers Ledelse ogsaa den af ham i 1842 foreslaaede nøjagtige Opmaaling og Aftegning af Trondhjems Domkirke og i 1855 overtog P. A. Munch at levere den historisk-kritiske Text til disse Plancher, hvorefter det ndfr. nævnte Verk udkom 1859. Allerede under 30 April 1851 havde imidlertid Schirmer til Departementet indsendt Forslag til fuldstændig Restaurering af Koret (nu «Østskibet») og Mariestuken (nu «Højkoret»), beregnet til 200,000 Spd. fordelt paa 28 Aar. En kgl. Prp. herom blev under 31 Juli s. A. fremsat for Storthinget, men dette forkastede med 1 Stemmes Overvægt Propositionen, der saa gjentoges for Storthinget i 1854, som da vedtog samme. Arbejdet kom dog ikke til Udførelse, da man efter nærmere Overvejelse fandt, at det burde udstaa, indtil Plancheverket med dets historiske Text forelaa, og da dette Tidspunkt var indtraadt, skulde Kirken bruges til Kroningen i 1860. I Schirmers Forslag om Kirkens Indredning til og Benyttelse efter Kroningen toges atter Hensyn til en mulig forestaaende Restaurering af «Højkoret»; i den nærmest efterfølgende Tid hengik saa flere Aar med Undersøgelse af Kirkens Fundamenter og Indhentelse af tekniske og andre Myndigheders Erklæringer, indtil Schirmer i August 1867 atter blev sendt op til Trondhjem for fra nyt af at optage den hele Sag og fremkomme med Forslag til Restaurationsarbejdets Indledning samt med Arbejdsplan og specificeret Beregning for dens Gjennemførelse. I to Serier afgav Schirmer i 1868 og 1869 sit Forslag til den endelige Arbeidsplan, og dette Forslag — hvorefter Restaureringen skulde begynde med «Skrudhuset» (det nu saakaldte Kapitelhus), hvortil Penge havdes i Behold fra Bevilgningen i 1854 — blev ved kgl. Res. af 14 Novbr. 1868 bifaldt. Efter Opfordring overtog Schirmer Ledelsen af Arbejdet med Forpligtelse til uafbrudt at opholde sig i Trondhjem. I August 1869 lagdes den første Haand paa Arbejdet, som han nu ledede til August 1871, da «Skrudhuset» og den søndre Vingestuke var færdig. Senere havde han ingen personlig Befatning med Restaurationsarbejderne,

hvis Fortsættelse dog ved de følgende Bevilgninger indtil 1877 altid var knyttet til «Arkitekt Schirmers Plan». Fra August 1874 til 1 Maj 1883 var han som Arkitekt knyttet til Opførelsen af det nye Rigshospital, hvortil de oprindelige Hovedplaner med Overslag var udarbejdet af ham og Arkitekt Nordan i Forening, medens Schirmer fra August 1875 alene forestod Udførelsen af Byggearbejdet. Af andre offentlige Bygverker i Landet, som skyldes Schirmers Kunst, kan nævnes Vestre Akers Kirke, St. Olafs Kirke i Kristiania, de militære Bygninger paa Akershus (i Forening med von Hanno), Hospitalerne i Bergen, Molde og ved Reitgjerdet, Børsen i Trondhjem, en hel Række af Landets Distriktsfængsler, o. fl., foruden adskillige større Privatgaarde i Kristiania og Omegn (bl. a. Peter Petersens Gaard i Karl Johans Gade og Konsul Heftyes «Frognes» ved Drammensvejen, begge i Forening med von Hanno, samt Bygningen paa «Sarabraaten»). Da hans Virksomhed som Arkitekt i Statens Tjeneste ophørte i 1883, foreslog Regjeringen for Storthinget at bevilge ham en liden Pensjon, men dette blev negtet saavel i 1883 som da privat Forslag derom fremsattes af Bestyrelsen for Kristiania Kunstnerforening i 1884. Uden Hjælpemidler for sin økonomiske Tilværelse og med sterkt svækket Syn forlod han Høsten 1883 Norge og bosatte sig i Giessen, hans Hustrus Fødeby. Han besøgte dog endnu en Gang Norge, idet han efter Anmodning af den bergenske Filial af «Foreningen til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring» i August 1884 tiltraadte den i Bergen nedsatte Jury til Bedømmelse af de til Restaurationen af Haakonshallen indkomne Konkurranceudkast. Han var under sit Ophold i Kristiania paa mange Maader virksom ogsaa for andre Kunstgrene end sit eget Fags; saaledes navnlig for Musiken, Theatret og den bildende Kunst. I Aarene 1842—51 og 1853—55 var han Medlem af Kristiania Kunstforenings Bestyrelse og i flere Aar (1859 fg.) af Kristiania Theaters Direktion. Efter Kong Carls Kroning i 1860 blev han R. St. O. O. «for fortjenstfuld Udførelse af ham overdragne offentlige Hverv». Han var Æresmedlem af Kristiania Kunstnerforening, for hvis Portrætgalleri hans Billede, udført af Knud Bergslien, afsløredes ved en Festlighed den 8 Decbr. 1883. Han døde i Giessen 6 Decbr. 1887.

* 1) Marts 1841 *Sophie Ottilia Major* (f. paa Ullern i vestre Aker 9 Marts 1821, † i Kra. 26 Novbr. 1861), D. af Irlænderen Robert M. og Søster af ovfr. nævnte Sindssygelæge Herman Wedel M.

* 2) 17 April 1877 *Charlotte Louise Weber* (f. i Giessen 23 Maj 1830), en Søster af ndfr. nævnte Professor Streckers første Hustru og D. af Medicinalrath Friedrich W. og Friedererike Schöpf.

Portræt med Biografi i Ny ill. Tidende 1883, No. 22 og 23. — *Nekrolog* [af Henrik Nissen] med Portræt i Teknisk Ugeblad 1887, S. 215—219 (ogsaa i Særtryk i nogle faa Ekspl.); i Aftpst. 1887, No. 677; i Morgbl.'s. A. No. 630. Jfr. Stamtavle over Slægten Weidemann, S. 31 fg.; Statsraad P. C. Holst's Optegnelser, S.

309 fg.; H. M. Schirmer: Kristkirken i Nidaros, S. 111—122; Storth.-Forh. *1883*, II. Storth.-Prp. No. 65 [med Uddrag af autobiografiske Meddelelser], VI a, S. 472 og Storth.-Tid. s. A., S. 461 fg.; *1884*, V. Dok. No. 36, VI a, S. 50 og Storth.-Tid. s. A., S. 53; og *1886*, II. No. 23, VI a, S. 265 og Storth.-Tid. s. A., S. 637.

Throndhjems Domkirke. Udgivet efter Foranstaltning af Den Norske Regjering. Text af Professor P. A. Munch. Tegninger af Architekt H. E. Schirmer. — The Cathedral of Trondheim. Published by order of the Norwegian Government, &c. Chra. 1859. Stor Fol. 3 Bl., 48 S. Text med indtrykte Træsnit og 31 af Le Keux i London kobberstukne Plader.

Udkast til Kirkebygninger udgivne efter Foranstaltning af den kgl. norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet, ifølge dertil ved kgl. Resol. af 28 Juli 1849 given Bemyndigelse. H. 1—5. Chra. 1854—1860. Stor Fol. 6 Bl. Text, 13 lith. Pl. (Værket er udarbejdet af H. Schirmer i Forening med C. H. Grosch og H. Nebelong.)

Uddrag af hans Planer og Indberetninger vedkommende Trondhjems Domkirke er trykt i Storthings-Forhandlinger; de hidhørende specielle Henvisninger vil findes under Rubrik «Geistligheden» i J. Cappelens Hovedregistre til Storthingsforhandlinger 1814—70 og 1871—91.

Schirmer, Herman Major, foregaaendes Søn i hans 1ste Ægteskab, er født i Kristiania 20 Juni 1845. Samtidig med, at han gik paa Nissens Skole, begyndte han paa Faderens Kontor sin Uddannelse som Arkitekt. I Aaret 1860 kom han til Maler F. W. Schiertz i Bergen, som den Gang praktiserede som Arkitekt derborte. Hos ham fik han Undervisning i de forskjellige Grene af Tegnekunsten, medens han ved privat Undervisning fortsatte sin almindelige Skoledannelse. I Bergen begyndte han ogsaa sine Studier over Norges middelalderlige Bygningskunst, idet han bl. a. i Sommeren 1861 blev sendt op til Sogn for at opmaale og tegne Borgunds gamle Stavkirke. Høsten 1862 rejste han tilbage til Kristiania, hvor han nu arbejdede paa Faderens Kontor til Decbr. 1866; i disse Aar foretog han et Par Studierejser til Trondhjem for at studere Domkirken og til Tyskland for at studere middelalderlig Arkitektur. Fra Decbr. 1866 til Vaaren 1868 opholdt han sig ved Akademiet i Dresden, hvor han studerede Kunsthistorie, Arkitektur m. v. I 1869 kom han efter en Studierejse gjennem Italien, Schweitz, Tyskland og Sverige hjem igjen til Kristiania, hvor han senere har været bosat og hvor han som praktiserende Arkitekt bl. a. har bygget Frognersæteren, Hotel Royal, Hamar Kirke og Bergens Kreditbank, m. fl. Fra 1873 til 1884 var han Lærer i Bygningslære ved den kgl. Kunst- og Haandverksskole, fra 1884 i Ornamentlære, siden 1 Juli 1884 med Titel af Overlærer efter den dette Aar ikrafttraadte nye Plan. Den gamle Tegneskoles Omdannelse til en Kunst- og Haandverksskole skyldes for en stor Del hans Forslag og han var Medlem af den i den Anledning nedsatte kgl. Kommissjon af 31 Juli 1875. I 1882—83 var han Formand i «Kristiania Kunstnerforening».

Jfr. Stamtavle over Slægten Weidemann (Thjem 1892), S. 32 fg.

En Fortælling om Einar, meddelt af en Aandsbeslægtet. Chra. 1873. 8. 56 S. (Anonymt.)

Plan til et Akademi for Haandværk og Kunst, at oprette i Kristiania, som tidsmæssig Udvidelse af den bestaaende offentlige Tegneskole. Udarbeidet som Grundlag for nærmere Overveielse. Trykt som Manuskript. Chra. 1875. Tospaltet 4. 26 S., 1 Bl. (Jfr. Tidskr. för bild. Konst, I. 136.)

Stationssagen. Et Bidrag til Kristiania kommunale Historie 1873—78 med de Sagen vedrørende Dokumenter, Planer, Karter og officielle Forhandlinger. Med 7 Plancher. Chra. 1879. 8. 5 Bl., 217 S.

Regler og Vedtægter paa Bygningsadministrationens Omraade. Chra. 1880. 8. 31 S.

Bidrag til fremstilling af Kristiania arkitektur i det nittende aarhundrede. Slottet. Universitetet. Logen. Udg. af Kristiania kunstnerforening til fordel for dens understøttelsesfond. Med 14 tegninger. Kra. 1880. 8. 3 Bl., 46 S. (Anonymt.)

Kristkirken i Nidaros. Med 4 heliotyperede og 3 xylograferede plancher samt 3 figurer i træsnit. Tillæg: Flere breve, samt et hidtil ukjendt skrift af prof. P. A. Munch om kirkens bygningshistorie med 13 illustrationer fra forfatterens haand*). Kra. 1885. 8. 4 Bl., 187 S. (Anm. i Dagbl. 1885, No. 369 og 417 af I. Undset, cfr. ndfr.; i s. Bl. 1885, No. 198 [af Dr. Andr. M. Hansen]; i Dagsposten s. A. No. 136; i Nyt Tidsskrift 1885, S. 249—256 af J. E. Sars; i Teknisk Ugeblad 1885 No. 19 og 20 af N. Nicolaysen, jfr. samme Forf.'s Stykke i Hist. Tidsskrift, 2 R., VI. 161 fg.; i Letterstedtske Nordisk Tidskrift 1886, S. 368 fg. af Jakob Helms; i danske Dagbl. 1886, No. 32.)

Femti daterede norske bygninger fra middelalderen, opførte i tiden 996—1531. Med en planche. Kra. 1887. 8. 32 S.

Rapport om det artistiske undervisningsværk i Storbritanien og Irland. Trykt efter departementets foranstaltning som program for 1887 fra den kgl. kunst- og haandverksskole i Kristiania, med 2 plancher. Kra. 1887. 4. 3 Bl., 115 S., 1 Bl.

Der Studienbezirk zur Aufklärung der Norwegischen mittelalterlichen Baukultur. Berlin 1889. 4. (Særtryk af «Zeitschrift für Bauwesen» s. A. Anm. i Morgbl. 1889, No. 147.)

Landsplanen [for Jernbanebygningen]. (Særtryk af „Kristianiaposten".) H. 1. 2. Kra. 1890. 4. H. 1. 15 S. H. 2. 16 S. (Disse Artikler gav Anledning til at Forf. blev anmodet om at udarbejde en Trafikberegning for Romsdalsbanen kombineret med en Dovrelinje, hvilken Trafikberegning er trykt i Storth.-Forhandl. 1893, Dok. No. 82. Derhos skrev han paa Foranledning, efterat Artiklerne om „Landsplanen" var bleven aftrykt i „Romsdalsposten", for Kristiansunds og Moldes Jernbanekomitteer en i Oktbr. 1892 som Manuskript trykt og af et Jernbanekart ledsaget Indbydelse (Fol. 3 Bl.) til et Landsjernbanemøde til Forhandling om den fremtidige Udvikling af vort Jernbanenet. Dette Møde, hvor Schirmer mødte som den ene valgte Befuldmægtigede for Romsdals Amt, holdtes paa Eidsvold 23—25

*) Senere oplyst at være Munch's Rapport til Kirkedepartementet efter hans Rejse til Trondhjem i 1855.

Marts 1893; et Referat af dets Forhandlinger er trykt som Bilag No. 12 til Sth.-Prp. No. 53 for 1893.)

I Historisk Tidsskrift, 2. Række, *V.* (1886), S. 412—17: Beliggenheden af Garðar paa Grønland. — I 3. Række, *I.* 28—44: Nogle ord i anledning af Dr. A. Chr. Bangs afhandling [i 2. R. VI. 252 fg] om den daterede Eysteinske indskrift i Trondhjems domkirke. (Jfr. Svar fra Bang S. 270 fg.); S. 363—368: En Mariestuke. [I Anl. af N. Nicolaysens Stykke om Trondhjems Domkirke i 2. R., VI. 159 fg.]

I Nyt Tidsskrift, V. (1886), S. 176—197 og 387—409: Udsigt over studiekredsen for opklaring af vor middelalderlige bygningskultur.

I Den norske Ing.- og Ark.-Forenings Organ *1880*, No. 15: Teknisk bistand ved brandtaxation; No. 19: Hvad er national stil i vort bygningsvæsen og hvorledes fremkommer den? No. 22: Virkefelt for et Departement for offentlige Arbejder. — *1881*, No. 3 og 4: Vor Bygnings-Administration.

I Polyteknisk Tidsskrift 1882, S. 68—73: Arkitekturens stilling i den foreslåede plan for en teknisk højskole (jfr. S. 114 fg. af Lekve); S. 138—144: Ingeniøren kontra arkitekten i et arkitektonisk anliggende.

I Teknisk Tidsskrift 1885, S. 49—61: Tagtækning. I. (Prisbelønnet Afhandling, hvoraf blot dette 1ste historiske Afsnit hidtil er bleven trykt.)

I Teknisk Ugeblad *1884*, S 27 fg.: Om Haakonshallens Restaurering (jfr. S. 39 af Thrap-Meyer og S. 53 fg. af P. A. Blix); S. 61 fg.: Haakonshallen (Svar til d'hrr. Thrap-Meyer og Blix, jfr. S. 100); S. 165: Fremskridt i vort arkitektoniske konkurrancevæsen; S. 173 fg.: Programmet for konkurrancen om Haakonshallens restaurering; S. 181—184 og 185—187: Legale bestemmelser om Kristiania regulering og deres virkning. — *1885*, S. 103: Til restaureringsbestyrelsen ved Kristkirken i Nidaros; S. 104: Spørsmål til hr. antikvar Nicolaysen; S. 127 fg. og 132—36: Småbidrag til videre belysning af Kristkirken i Nidaros's bygningshistorie; S. 265—66: Svar til hr. antikvar Nicolaysen. — *1887*, No. 46: Aaben ild i stuen; No. 47: Atter et fortidsminde. — *1888*, No. 4 og 6: Figurerne til universitetets gavlfelt; No. 7: «I Erechteions billede»; No. 40 og 41: Et par ord om vor påtænkte tekniske højskole; No. 49: Dokumenter vedkommende Haakonshallen. — *1889*, No. 6 og 7: Haakonshallens restaurering; No. 14: Bygningshistorisk kronologi; No. 23: Statens myndighed ligeoverfor landets kirkebygninger. — *1890*, No. 7: «Om relikviegjemmer i norske kirker» af N. Nicolaysen; No. 31: Jernbaneundersøgelserne; No. 32 og 36: Dokumenter vedkommende Haakonshallen. — *1896*, No. 32: Stil og stilløshed i bygningskunsten; No. 34: Materialets indflydelse i stilistisk henseende; No. 36: Farven i bygningskunsten.

I Ny illustreret Tidende 1882, No. 49: Biografi af Carl Bock, norsk Opdagelsesrejsende.

I Zeitschrift für Bauwesen (Berlin) 1889: Der Studienbezirk zur Aufklärung der Norwegischen mittelalterlichen Baukultur. (Omarbejdet og udvidet Oversættelse af den ovfr. nævnte Afhandling i Nyt Tidsskrift.)

I Morgenbladet *1873*, No. 54 A, 56 og 60 B: Restaurationen af Throndhjems Domkirke (jfr. Svar fra N. Nicolaysen i No. 60 A, 81 B og 86 A og Gjensvar af S. i No. 71 A). — *1889*, No. 34: Anmeldelse af Ingv. Undsets „Indskrifter i Throndhjems Domkirke".

I Aftenposten 1884, No. 3 A: Rom blev ikke bygget paa en Dag [ɔ: de bildende Kunstneres „Salon"].

I Dagbladet har han skrevet forskjelligt siden Slutningen af 70-Aarene, dels om bygningstekniske og kunstneriske Emner, dels om Politik. Af hans Artikler i dette Blad merkes: *1880*, No. 71: Pligt og Skyldighed mod Industrien; No. 79: Kunstnere som Dommere over Kunstværker. — *1881*, No. 319: Brandkontorets nye Kontrol med det private Bygningsvæsen. — *1883*, No. 27: Den tekniske Højskole. — *1884*, No. 373: Til Overvejelse for Kristiania Kommune [ɔ: ang. Nordbanens Stationstomt]; No. 465: Aarsag og Virkning [ɔ: om Hvælvene i Uranienborg Kirke]. — *1885*, No. 185 og 186: Proposition No. 80 [ang. Regulering og Bebyggelse af den gamle Hospitalstomt]; No. 315: Anm. af Kreftings Bog om Throndhjems Domkirke; No. 345: Trondhjems Domkirke af O. Krefting (Replik); No. 381: Kristkirken i Nidaros. (Til Forf. *I. U.* i Dagbl. No. 369); No. 426: Trondhjems Domkirke. (Et Par Bemærkninger til *I. U.*); No. 443: Anm. af W. Bergstrøms «Ornamenter for norsk Træskjærerkunst»; No. 455: Konsulatbesættelser; No. 468: Gesandtskabsposterne. — *1886*, No. 122: Konsulatsager; No. 180: Vore Fortidsminder; No. 184: Vort Konsulatvæsen; No. 191: Vor udenrigske Repræsentation; No. 200: «Morgenbladet» og vort Konsulatvæsen; No. 260: Kew Haver ved London (Rejsebrev fra England).

I Kristianiaposten *1887*, No. 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120: Engelsk og norsk Parlamentarisme. — *1888*, No. 72 og 73: Teknisk Undervisning. — *1890*, No. 111, 112, 113, 115, 116, 117, 124, 125, 127, 136: Landsplanen [for Jernbanebygningen. Af disse 11 Artikler udkom de 10 ogsaa i Særtryk, se ovfr.] — I dette Blad skrev han desuden de fleste ledende politiske Artikler i Tidsrummet fra Oktober 1887 til Decbr. 1888.

I Verdens Gang 1892, No. 237: En mærkelig Udstilling.

Schive, Claudius Jacob, Søn af Regimentskvartermester og Overauditør i Bergen *Johan Conrad S.* og *Maria Magdalena Henriette Berg*, blev født i Bergen 1 Septbr. 1792, fik sin første Undervisning paa en Privatskole i Fødebyen og blev i 13-Aars Alderen sendt til Kjøbenhavn for at komme ind paa det kgl. Landkadetakademi der. Den 22 Decbr. 1808 blev den 16-aarige Kadet udnævnt til Officier med 3/4 Aars tidligere Anciennetet, men gik først i Januar 1810 ud af Akademiet, hvor han imidlertid havde fungeret som Repetent. Han blev derpaa ansat som Sekondløjtnant ved Prins Christian Fredriks Regiment, som saadan tjenstgjørende dels i Kjøbenhavn, dels paa Sjæland. 1811 blev han Premierløjtnant og kommanderedes Aaret efter til Bestyrer af et større Ingeniørarbejde under Befaling af Ingeniøroberst von der Recke. I 1813 afgik han igjen til sit Regiment, men søgte efter den Vending, Begivenhederne nu tog i hans Fædreland, i Marts 1814 Afsked fra dansk Tjeneste og kom i Maj Maaned tilbage til Norge, hvor han strax fik Ansættelse som Premierløjtnant ved akershusiske Skarpskytterregiment, med hvilket han bl. a. deltog i Affæren ved Matrand. I 1815 blev han antagen som Elev ved Ingeniørkorpset og var i dette og følgende Aar midlertidig Chef for Ingeniørdetachementet paa Akershus. Efterat han havde taget Ingeniørexamen, blev han 1819 Premierløjtnant i Ingeniørbrigaden og ansattes 1820 som Assistent hos Kanal-, Havne- og Fyrdirektøren, i hvilket Em-

bede han blev konstitueret ved Major Geddes Afgang 1829. I 1833 var han avanceret til Kaptejn i Armeen, men traadte ud af samme, da han 27 Decbr. 1833 blev udnævnt til Direktør for Kanal-, Havne- og Fyrvæsenet. I dette Embede indlagde han sig navnlig Fortjenester af Fyrvæsenets Udvikling, idet det var efter hans Forslag, at man besluttede at indføre det franske Linsesystem i det norske Fyrvæsen. Den 14 Novbr. 1840 blev han udnævnt til Toldinspektør i Stavanger, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 31 Juli 1875. — Ved Siden af sin militære og administrative Virksomhed havde han fra 30-Aarene af begyndt et videnskabeligt Specialarbejde som Samler af norske Mynter med de dertil hørende lærde Studier over Myntvæsenets Historie og Udvikling. Sin Samling af nordiske Mynter solgte han omkring 1850 for en Bagatel af 500 Spd. til Bergens Museum, som for denne Pris erhvervede en fortrinlig Samling af 2207 udelukkende nordiske Mynter, hvoraf hele 498 var mere eller mindre sjeldne, 16 Unica og 756 Stykker ældre end Christian den 4des Tronbestigelse. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem (1833), af Videnskabsselskabet i Kristiania (1858), korr. Medlem af *Kgl. Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-Akademien* i Stockholm (1859) og af «Numismatische Gesellschaft» i Berlin. Han blev 1855 R. St. O. O. og 3 Maj 1870 K. St. O. O. «for videnskabelig og Embedsfortjeneste», hvorhos han var R. S. O. (1838). Han døde 26 Februar 1878 i Sandnæs nær Stavanger, hvor han tilbragte sine sidste Leveaar.

* *Betsy Marie Pauline Delphin* (f. i Kristiania 21 Juni 1797, † i Stavanger 13 August 1869), Søster af ovenfor nævnte Prest Jens Christian Delphin.

Portræt med Biografi [af Bredo Morgenstierne] i Ny ill. Tidende 1876, No. 41. Jfr. Storth.-Forhandl. 1876, VI a, S. 32 og Storth.-Tid. s. A., Forh. i Storthinget, S. 38; Kanalvæsenets Historie IX, Anh. II., S. 525; Stavanger Amtstidende 1875, No. 183 og 184 [ang. Fester ved hans Embedsfratrædelse].

Kortfattet Beskrivelse over Fyre og Dagmærker paa de norske Kyster, med Figurer. Chra. 1839. 8. 16 S. — Ny Udgave. Chra. 1840. 8. 16 S. (Senere Udgaver af O. Arntzen, C. Diriks m. fl.)

Foreløbig Undersøgelse over Vormen og Storelven eller Glommen, hvorvidt disse Elve ere eller kunne gjøres skikkede til Befaring med Flodfartøier. (Særtryk af «Mag. f. Naturvid.» X. 1—180.) Med 9 Steentryk i Folio. Chra. 1828. 8. 178 S., 1 Bl.

Norges Mynter i Middelalderen, samlede og beskrevne af C. J. Schive. Med Indledning af C. A. Holmboe. [Udg. med Understøttelse af Statskassen.] Chra. 1865 (ɔ: 1858—65). Fol. 5 Bl., LXXXIII S., 6 Bl., 162 S., 1 Bl. og 18 lith. Plancher [efter Tegninger af Schive]. (Jfr. Storth.-Forhandl. 1854, D. IX. 89. Cfr. ogsaa Forh. i Chra. Vid.-Selsk. 1866, S. 257 fg. og Morgbl. 1866, No. 121 B af A. Morel Fatio.)

Fortegnelse over Mynter fra Middelalderen, fundne i Aaret

1866 ved et Sted kaldet Hammeren paa Husmandspladsen Sletheids Grund under Gaarden Thjore i Haalands Prestegjeld paa Jæderen. (Særskilt Aftryk af Chra. Vid.-Selskabs Forh. 1869.) Chra. [1870]. 8. 20 S.

Om et lidet Fund af Mynter fra 11te Aarhundrede fra Stange paa Hedemarken. Med Textfigurer og 1 Planche. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forh. for 1873.) Chra. 1874. 8. 1 Bl., 16 S.

Om Forholdet i Middelalderen mellem den norske Mark Sølv og den stedse forringede gangbare Myntmark, samt Værdierne af fremmede Myntsorter, som til forskjellige Tider anføres i Oldbrevene som Betalingsmiddel. Af C. J. Schive. Bearbeidet og udgivet af Bredo Morgenstierne. (Særskilt aftrykt af Forh. i Vid.-Selsk. i Chra. for 1876.) Chra. 1877. 8. 66 S.

I Forhandl. i Vid.-Selskabet i Chra. 1866, S. 220—257: Fremstilling af engelske og nordiske Mynters Vægt, fornemmelig i 9de og 10de Aarhundrede, og Forsøg til deraf og af andre Oplysninger at bestemme Myntvægternes Størrelse og Forhold til hverandre; S. 257—281: Skandinaviske Mynter fundne ved Vevey i Schweitz. Beskrevne af A. Morel Fatio. Efter Revue numismatique T. X., med Anmerkninger af C. S.. (Begge disse Afhdlg. ogsaa i Særtryk. Chra. 1867. 8. 64 S.); S. 312—325: Bemærkninger til den i Ann. f. nord. Oldk. 1863 optagne Beskrivelse over en Del norske Mynter fra et Fund paa den til Færøerne hørende Sandø.

I Nyt Mag. f. Naturvidenskaberne III. (1842), S. 390—401: Beretning om Vandstandsmærkers Anbringelse paa nogle Steder af den norske Kyst i Sommeren 1839.

I Numismatic Chronicle, N. S., Vol. XI. (1871), S. 42—66: Some account on the weight of English and Northern coins in the 10th and 11th centuries. (Translated from the Danish by John Evans.)

Schive, Frederik Vilhelm, foregaaendes Søn, blev født i Kristiania 29 Septbr. 1823, var i nogle Aar i Bygmester-Lære, var senere Sproglærer i Trondhjem og døde i Kjøbenhavn 1856.

Wergeland som Digter af F. W. Chra. 1847. 8. 16 S.

Digte. Chra. 1849. 8. 2 Bl., 92 S. (Anm. i Morgbl. 1849, No. 343; i Chra.-Posten s. A. No. 455.)

Digte. Anden Samling. Chra. og Thjem 1854. 8. 2 Bl., 98 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1854, No. 32.)

Norske Digteres Vilkaar. Thjem 1855. 8. 20 S.

Schive, Jens Christopher Delphin, foregaaendes Broder, er født i Kristiania 4 Septbr. 1839, blev Student med Laud fra Stavangers Latinskole 1857 og filologisk Kandidat med Haud i Februar 1867. Han blev 1863 ansat som Lærer ved Qvams Latin- og Realskole i Kristiania, blev 1868 Timelærer og 1870 Klasselærer ved Stavangers offentlige Skole for den højere Almendannelse, ansattes 1874 som Lærer ved Hamar kommunale Middelskole og 1875 som Klasselærer ved Kristiania Kathedralskole, ved hvilken han udnævntes til Adjunkt fra 1 August 1876. Han var fra 1878 tillige i flere Aar Lærer ved Gjertsens Latinskole i Kristiania og har siden dens Oprettelse i 1884 været Sekretær ved Undervisningsinspektionen.

* 16 Septbr. 1875 *Jacobæa Berner* (f. i Stavanger 7 Juni 1852), D. af Kjøbmand i Stavanger Jørgen Ambrosius B. og hans 1ste Hustru Marie Quie.

Læsebog i Modersmaalet for Middelskolen. Udg. af Jak. Løkke og Chr. Schive. Første Afdeling: For de lavere Klasser. Chra. 1879. 8. XII S., 472 S. — Anden Afdeling: For de høiere Klasser. Med 12 Tegninger. Chra. 1879. 8. VIII S., 567 S.

Schive, Søren Martinius, Søn af Kapellan til Bjelland *Søren S.* og *Johanne Cathrine Viborg* (som efter S.'s Død ægtede Kirurg Matthias Schlytter), blev født 27 Decbr. 1771 i Kristianssand og Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1788. Efter Andenexamen rejste han tilbage til sin Fødeby, hvor han i flere Aar levede af at give Undervisning. I Maj 1793 tog han theologisk Embedsexamen med Laud og blev strax efter ansat som Hører ved Kristianssands Skole og tillige som Prædikant ved Tugthuset. Den 2 Juni 1797 udnævntes han til res. Kapellan til Meldalen, hvorfra han, efter et Besøg som Sollicitant i Kjøbenhavn i 1803, den 25 Novbr. 1803 befordredes til Sogneprest til Lund og Flekkefjord. Den 26 Februar 1813 blev han Sogneprest til Ringebu og i Oktbr. 1823 Provst i Gudbrandsdalen. Han blev 1803 Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem og blev 28 Januar 1811 R. D. D. O. Han døde paa Kramperud i Øjer 18 Juli 1827 under et Besøg hos Sønnen Søren S., som den Gang var adjungeret Sogneprest hos Faderen.

* 18 Septbr. 1790 *Helene Frederikke Dokkedal* (f. i Kristianssand 16 Septbr. 1773), D. af Skibsfører Lars D. og Marthe Marie Bøhn.

Jfr. B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl. (4to), II. 2., S. 1120 fg.; Erlandsen: Biogr. Efterretn. om Thjems Stifts Gejstl., S. 162 fg.

Mindetale over Provst Hans Henrik Thaulow. Chra. 1826. 8. 13 S.

I Det Norske Nationalblad, H. *VII.* (1817), S. 145—158. Nogle faa Anmærkninger over Ringeboe Præstegjeld, foranlediget ved de fra Translateur Kraft til Presterne indsendte Spørgsmaal (jfr. H. IX. 108—10, X. 135—38 og 167—176). — H. *XI.* 88 fg.: Den flittige Bondes Morgenpsalme.

Schiwe, Jørgen, Søn af daværende Sogneprest til Græsted og Maarum paa Sjæland *Peter S.* († som Ejer af Flynderup Gaard 1816) og hans 2den Hustru *Anna Marie Jørgensen* († 1835), blev født i Græsted Prestegaard 5 Decbr. 1795 og blev 1816 Student ved Kjøbenhavns Universitet fra Fredriksborg Skole, hvis fleste Lærere paa den Tid (C. Steenbloch, Chr. Hansteen og J. Anker Irgens) var Nordmænd. Efter Andenexamen studerede han nogen Tid Theologi og var derhos Lærer ved Provstinde Brandals den Gang bekjendte Pigeskole i Kjøbenhavn.

Han kom i April 1820 til Norge som Huslærer paa Moss, hvor han kort Tid efter oprettede en Privatskole, i hvilken han som Enelærer gav Undervisning, foruden i de almindelige Borgerskolefag, ogsaa i Latin og Græsk. Senere, men samtidig med sin Skolevirksomhed, etablerede han en Boghandlerforretning paa Moss, som han imidlertid forlod i 1827, da han nedsatte sig som Boghandler i Kristiania, hvor han 1830 ogsaa anlagde et Bogtrykkeri, fra hvilket i sin Tid udgik dels det en lang Tid af ham selv redigerede Oppositionsblad «Nyeste Skilderi af Christiania og Stockholm», dels (1831—33) P. P. Flors «Folkebladet» og endelig (fra 1837) de sidste Aargange af «Statsborgeren». I Begyndelsen af 50-Aarene var han et Aars Tid Bestyrer af Chr. Tønsbergs Bogtrykkeri, besøgte 1851—52 igjen Danmark, hvorfra han dog senere paany vendte tilbage til Norge. Han døde i Kristiania 2 Juli 1879.

* 1824 *Anna Cathrina Tordenskjold* (f. 28 Decbr. 1803), D. af Ritmester Peter Schnitler T. og Maren Wright Bruun.

Jfr. *autobiografiske Meddelelser* i hans ndfr. nævnte «Erindringer fra Norge» i det udkomne 1ste Hefte af «Paalidelige Skildringer i fortrolige Breve»; Erslews Forf.-Lex., Suppl. III. 52 fg; Wiberg: Bidrag til dansk Prestehistorie, I. 488; Indbydelsesskrift fra Moss kommunale Middelskole 1886, S. 17.

Nøglen til vore senere Cours-Omvexlinger, tilligemed et Forslag, hvorved baade disse kan standses, og en bedre Stemning tilveiebringes. Kbhvn. 1820. 8. 31 S.

Copie af det Salve Nielsen til Underskrift sendte Regnskab, tilligemed en Fortale til Publicum og et Par Ord til Stiftamtskriver Falsen. Chra. 1828. 8. 1 Ark. (Jfr. hans Artikler i samme Anledning i Morgbl. 1828, 2. Halvaar, og Nyeste Skilderi 1828, S. 77 fg. og 1829, H. 1, S. 53 fg.)

Konsten at drive Ræve ud af Huse. Et Priisskrift af Skipper Børre. Chra. 1829. 8. 1 Ark. (Indlæg om og i Anledning af Borkensteins Opsats i Morgenbladet „Om Rævbælgerne".

Euphrosyne. Nytaarsgave for 1830. Udg. af J. S. Chra. [1829]. 16. 109 S.

Christiania Tilskuer. Et Maanedsskrivt af politisk og statsoeconomisk Indhold. Udg. af J. S. Bd. I. [H. 1—3]. Chra. Juli—Septbr. 1831. 8. 298 S. (H. 3 udkom ogsaa særskilt med Titlen: «Sverige Aar 1809 og Aar 1832. [Af Anders Lindeberg.] Oversat fra det Svenske. Chra. 1832. 8. 128 S.)

Et Brev til en Ven i Stockholm om de saakaldte Constitutionelles Machinationer og Cabaler. Chra. 1836. 8. 8 S. (Anonymt.)

Den finmarkske Basun. Chra. 1837. 12. 24 S. (Anonymt.)

Christiania Trompet af Jørgen Schiwe, theol. Stud. fra Kjøbenhavns Universitet og fortiden Borger i Norge, der i 21 Aar har været hans Fødeland. H. 1—4. Chra. 1841. 16.

Secunda-Trompet til „Den Constitutionelles" prima Do. Chra. 1841. 16.

Brev til Redacteuren af Bladet Granskeren. Chra. 1842. 8. (Jfr. Svar i Granskeren H. IV. 596.)

Brev til Henr. Wergeland. Chra. 1842. 8.

Pebernød til Juul. Tale i de Conditioneredes Samfund 3 × 7 Dage

efter Caffee Royals Aabning. Chra. [Decbr.] 1841. 8. 16 S. (Anonymt. Ved Caffe Royal menes Flühs Café, der aabnedes i Midten af Novbr. 1841.)

En Kjøbstadborgers Tanker om Norges nærværende Forfatning tilligemed en Samtale indeholdende Veiledning for Kjøbstadsborgere til en rigtigere Fremgangsmaade ved Udkaarelsen af Valgmænd og Repræsentanter. Chra. 1847. 16. 32 S. (Anonymt.)

Paalidelige Skildringer, isærdeleshed af den constitutionelle Frihed, i fortrolige Breve til danske og norske Venner fra Aar 1820 til 1851. H. 1 [eneste]. Kbhvn. 1852. 8. 48 S. (Mere end dette Prøvehefte af hans „Erindringer fra et 31-aarigt Ophold i Norge", hvorpaa han indbød til Subskription i Maj 1852, udkom aldrig. Dette Hefte indeholder 3 Breve til de tidligere Storthingsmænd Teis Lundegaard og Jørgen Røstvig.)

Han var Udgiver og tildels Redaktør af „Nyeste Skilderie af Christiania og Stockholm", hvis 1ste Halvaargang *1828* (Kra. 7 Juli—24 Decbr. Tospaltet 4. 220 S. 35 No.) blev „udgivet, redigeret og forlagt af J. Schiwe & Comp." Denne Angivelse af Redaktionsforholdet ved Bladet, der i Begyndelsen udkom 1 Gang ugentlig i 8-sidige Kvartnummere, men fra 23 Novbr. 1828 3 Gange ugentlig i 4-sidige Kvartnummere, fortsattes ogsaa for Aarg. *1829*, 1ste Hefte (5 Jan.—31 August 1829. 208 S. 52 No.) Derimod udgaves Resten af Aarg. 1829 (3 Septbr.—27 Decbr. 104 S. 26 No.) med Undertitlen: „En politisk, litterair og commerciel Tidende. Ansvarlig Redacteur: J. Schiwe", hvilke Betegnelser vedblev at trykkes paa Bladets Aarg. *1830* (3 Jan.—31 Decbr. 424 S. 103 No.). — Aarg. *1831* (9 Jan. — ved en Trykfejl staar der under Titlen 9 Decbr. —31 Decbr. 360 S. 90 No.) udgaves af en anonym Redaktion og Udgiverforholdet betegnes blot ved: „Trykt i J. Schiwes Bogtrykkeri af S. A. B. Hartmann". — Den 5. Aarg. *1832* omfatter Tidsrummet 3 Jan.—21 August (408 S. 66 No., fra 3 Juli trespaltet 4 og trykt med Antikva); Bladet udkom i denne Tid hver Søgnedags Aften med Tillægstitlen „Aftenbladet". — Fra Begyndelsen af 6. Aarg *1833* (1 Marts—12 April. 52 S. 13 No.) blev Titlen ændret til „Aften-Bladet eller nyeste Skilderie af Christiania og Stockholm"; det blev igjen blot tospaltet 4., tryktes med Fraktur og udkom, fremdeles „trykt i J. Schiwes Bogtr". uden navngiven Redaktion, noget uregelmæssigt, men bebudedes paany at skulle udgives hver Søgnedags Aften fra og med 15 April. Det blev imidlertid blot et Løfte, som aldrig indfriedes. Med det 12 April 1833 udkomne No. 13 standsede Udgivelsen. — Adskilligt af Bladets Indhold, især i dets første Aargange, blev skrevet af Schiwe, tildels under hans Navn.

Schiørn, Fredrik Sigismund, Søn af Ritmester *Johan S.* og *Lovise Heiss*, er født i Skedsmo 15 August 1830, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1848 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1854. Han var en kort Tid vikarierende Lærer ved Kongsbergs Skole og derefter Privatlærer i Rødenes, indtil han 9 Februar 1859 udnævntes til pers. Kapellan hos Sogneprest H. U. Sverdrup i Balestrand, blev 26 August 1868 befordret til Sogneprest i Vartejg, 29 Decbr. 1876 til Sogneprest i Sarpsborg og 22 Decbr. 1883 til Sogneprest i Vaale i Jarlsberg; den 26 Novbr. 1887 blev han udnævnt til Provst i Nordre Jarlsbergs

Provsti. Han mødte som Repræsentant for Sarpsborg paa Storthinget 1880—82 og 1883—85 og var paa samtlige Thing Medlem af Protokolkomitteen. I Vaale var han Valgmand i Aarene 1885—94 og har siden 1889 været Forligelseskommissær der.

* 8 Januar 1857 *Sophie Henriette Camilla Lieungh* (f. 19 Marts 1829), hans Søskendebarn og D. af ovennævnte Stiftsprovst i Kristiania J. J. L.

Jfr. Sarpen 1884, No. 38.

Om Konfirmationstvangen. (Optrykt af Luthersk Kirketidende 1863 med Forf.'s Tilladelse.) Chr.sand 1884. 8. (Aftrykket er ved en Misforstaaelse bleven udgivet under Gisle Johnsons Navn, se de nærmere Oplysninger ovfr. III 173.)

De vaagne Tjenere. Missionsforedrag over Luk. 12, 35—36. 1. & 2. Oplag. Stavanger 1894. 8. 14 S.

Det nye Testaments Forhold til den gammeltestamentlige Lovgivning. Foredrag i Jarlsbergs Pastoralforening. Kra. 1894. 8. 35 S.

I Norsk Kirketidende adskillige Bidrag, de fleste under hans sædvanlige Forfattermerke i dette saavelsom i andre kirkelige Blade, c. th. Blandt disse Bidrag anføres: Aarg. *1858,* No. 20: Konfirmationen; No. 48, 49, 51, 52 og 1859, No. 3: Kirkeligt Møde i Sarpsborg. — *1859,* No. 42 og 51: Kirkekommissionens Betænkning. — *1860,* No. 29: Pietisme. .— *1861,* No. 6 og 7: Statskirketugt; No. 26 og 27: Anmeldelse af Biskop Essendrop: „Om Kirketugt"; Biskop Grimelund: „Om Konfirmation", begge i Theol. Tidsskr. III; No. 32: „Om den kirkelige Anskuelse" af Provst Fr. Ingier. — *1862,* No. 4 og 5: Lidt gejstlig Statistik (cfr. Sp. 513—17 af e); No. 25 og 31: Kirkekommissionens Lovforslag om Konfirmationen (jfr. Bem. dertil Sp. 677—79); No. 35: Kirkekommissionens Lovforslag om Menighedsraad (jfr. Bem. af S. A. F. i No. 2 for 1863 og Gjensvar fra S. i No. 7 og 8); No. 47: Kirkekommissionens Forslag til Lov om Dissentere. — *1863,* No. 4: Lidt gejstlig Statistik.

I Luthersk Kirketidende [1. Række] *I.* (1863), S. 113—118: Paulus og Konfirmationen (jfr. Bem. ved denne Opsats S. 232 fg. og S. 273 fg. af H. G.[reve]); S. 321—327: En Provsteretssag (jfr. samme Tidsskr. paa flere Steder samt Opsatsen i Bind II. 70 fg. af „et Medlem af Provsteretten"). — *II.* 77—79: Lidt gejstlig Statistik; S. 241—250 og 265—272: Om Konfirmationen; S. 316—320: Om den „private Provsteretssag". — *III.* 89—96: Det norske Missionsselskabs Generalforsamling i Bergen; S. 277—290: Endnu et Ord om Konfirmationen. — *IV.* 65—72: En Slutningsbemærkning til Hr. P—p.'s „Slutningsord om Konfirmationen"; S. 113—120: Lidt gejstlig Statistik; S. 205—207: Prof. Hersleb om Gjenfødelse og Daab. — *V.* 261—66, 277—289 og 293—307: Kirkekommissionens Forslag til Forandring i Ægteskabslovgivningen. — *VI.* 107 fg.: Lidt gejstlig Statistik*); S. 145—50: En kirkelig Reform; S. 155—60: Anmeldelse af B. Vogts Forklaring af Luthers lille Katekismus. Indbydelsesskrift 1865. (Jfr. Svar fra Vogt S. 251—55.) — *VII.* 390—399: Anmeldelse af samme Bog. „Rettet Udg. 1866" (jfr. VIII. 27 af B. Vogt). — *VIII.* 97—103: Om „vi" og „os" i Vogts Forklaring; S. 289—301: De occultis non judicat ecclesia. — *IX.* 71 fg.: Opfordring [ang. Udvidelse af hans gejstlige Statistik]. — *X.* 297—302: Anm. af Fr. Ingier: „Pietisterne". — *XI.* 305—311: Orthodoxi og theologisk Examen. — *XII.* 9—12: „Er det theologiske Facultet

*) En saadan Oversigt har han senere givet i «L. K.» hvert Aar til 1896.

ved Norges Universitet et katholsk Facultet med jesuitisk Tilsnit?"; S. 129—137: Et Ord til Opmuntring. — I Ny Række I. (1869), S. 300—303: Om den nye Psalmebog; S. 309—316: Om Konfirmation og Konfirmationstvang. — II. 33—47: Nogle Bemærkninger om Kirkens Forhold til Staten; S. 145—52: Om Konfirmationstvang. — III. 417—426: Om Konfirmationstvangen. — IV. 55—57: Anm. af B. Vogts Forklaring, 4de Udg. — VI. 49—57: Om Religionsundervisning i det tredie Bud. — VIII. 1—13, 17—27 og 33—41: Kirkelige Reformbestræbelser; S. 289—293: Et Ord om det kirkelige Landsmøde. — IX. 25—27: Hensigten med det kirkelige Landsmøde; S. 257—265, 321—339 og 353—365: Om det kirkelige Landsmøde. — X. 1—12, 17—27, 97—111 og 209—216: Om det kirkelige Landsmøde. — XI. 1—8: Prestekonferentser; S. 241—246: Endnu en Gang om Prestekonferentser. — XII. 65—80: Om Indførelse af Menighedsraad; S. 102—104: Et sedt Prestekald. — I 3die Række, I. (1875), S. 129—139: Om Kirketugt i den norske Statskirke. — II. 281—284, 295—304, 312—319 og 354—360: Sendebrev fra en Reformven. — I 4de Række, VI. (1879), S. 177—87: Om Menighedernes Delagtighed i Prestevalget (Indledningsforedrag ved et Prestemøde paa Fredrikshald). — VIII. 177—190: Om Reglerne for kirkelige Embeders Besættelse (Foredrag ved Kra. 7. Stiftsmøde). — I 5. Række, III. (1888), S. 40—45, 49—54, 75—80, 81—86, 104—113, 208—212 og 233—238: Kirkelige Forholde og rituelle Forandringer. (Med Bem. af Red. S. 239—42). — IX. 316—17: Pastori semisaeculari Sven Brun (latinsk Digt). — XVI. 65 fg.: Augustissimo viro Gisle Johnson (latinsk Digt); S. 81 fg.: Professor Gisle Johnson.

I Luthersk Ugeskrift IX. (1881), S. 225—231 og 277—284: Lovforslag om Konfirmandundervisning og Konfirmation. (Jfr. Redaktionsartiklerne S. 195 fg. og 231 fg.)

I Forhandlinger paa det kirkelige Landsmøde 1887, S. 114—131: Indledningsforedrag om Menighedens Deltagelse i Prestevalget. — I samme 1895, S. 78—95: Foredrag om Konfirmationsordningen.

I Forhandlinger paa det kirkelige Stiftsmøde i Kristiania 1886: Foredrag om Prestevalg.

I Lutherstiftelsens Søndagsprækener „Et er fornødent" 1885: Prædiken paa Søndag Septuagesima. — 1886: Prædiken paa 22 S. e. Tr. og paa 1. S. i Advent.

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig?, udg af Frich og Halvorsen, 1. Række, S. 437—45: Prædiken paa 22. S. e. Tr. — I 2. Række, S. 77—83: Prædiken paa 2. S. e. Helligtrekonger.

I Aandeligt Skatkammer, udg. af O. L. Sandsdalen (Larvik 1889), S. 157—67: Prædiken over Matth. Ev. 18, 15—18.

I Illustreret Familieblad (Horten), 9. Aarg. (1894—95), No. 1: Nekrolog over Prof. Gisle Johnson.

I Morgenbladet 1885, No. 465: Forslag til Lov om Menighedsraad og Prestevalg af Hr. Statsraad Jakob Sverdrup.

I Aftenbladet 1878, No. 252: Den kristelige Moral og Theatret. (Jfr. L. Dietrichsons Foredrag [Bergens-Bladenes Referater af disse havde fremkaldt S.'s Opsats] „Om et Nationaltheaters æsthetiske og moralske Betydning for et Folk" i s. Bl. No. 255, 256 B, 257 og 259.)

I Aftenposten 1883, No. 193 A: Mit Brev til Hr. Storthingsmand Lien.

Trykt 2 Novbr. 1896.

(Dette var et Privatbrev, sendt af S. kort før Liens Afrejse til Kristiania som Medlem af Rigsretten og offentliggjort uden S.'s Tilladelse i Dagbladet 1883, No. 220).

I Vestlands-Posten 1882, No. 129 fg.: Lægfolket og Venstrepolitiken.

Forøvrigt findes en og anden, for det meste anonym, Artikel af ham dels i de nævnte Blade, dels i Fædrelandet og Aftenposten.

Han var i sin Tid Sogneprest H. U. Sverdrups Medarbejder ved hans Bearbejdelse af Pontoppidans Forklaring, der udkom første Gang 1864; jfr. Artiklen Sverdrup.

Schiøtt, Carl Thorvald, Søn af daværende Major, senere Oberst i Artilleriet *Nils S.* (f. i Kbhvn. 1780 — ikke 1779 eller 1781 —, † i Kra. 1824) og *Elisabeth Marie Arbin* (f. 27 Septbr. 1784, i 1826 anden Gang gift med Statsraad Nicolai Johan Lohmann Krog og død som hans Enke 12 Februar 1872), blev født i Kristiania 4 Decbr. 1811, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1828 og medicinsk Kandidat med Laud i Septbr. 1834, efterat han 1832—33 havde været Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling og under Koleraepidemien 1833 havde tjenstgjort som Overlæge ved Pipervikens Lasareth. Den 29 Oktbr. 1834 udnævntes han til Korpslæge ved Søndfjordske Korps, hvorfra han igjen erholdt Afsked i Februar 1837 ved sin Hjemkomst fra en toaarig videnskabelig Udenlandsrejse til Tyskland, Frankrige, Italien og England. Fra 1 Decbr. 1836 var han konst. Korpslæge ved akershusiske gevorbne Musketerkorps til 1848, da han blev konst. Brigadelæge ved 2den akershusiske Infanteribrigade, i hvilket Embede han blev udnævnt 5 Oktbr. 1853. Som Korpslæge fulgte han 1848 med de norske Tropper til Malmø og sendtes derfra til den danske Hær paa Fyen, i Jylland og paa Als; i 1851 besøgte han den østerrigske Hær i Hamburg og Altona for at undersøge dens Lægevæsen; i 1858 gjorde han Tjeneste som norsk Overlæge ved Axvallalejren. Han var 1864—81 Medlem af Armeens Lægekommissjon, fra 1875 Medlem af Direktionen for Centralskolen og i en længere Aarrække af Direktionen for Foreningen for frivillig Pleje af Syge og Saarede i Felt. Foruden i sin militære Lægestilling var han 1837—45 ansat som Reservelæge ved Rigshospitalets kirurgiske Afdeling. Da Tandlæge-Examenskommissjonen blev oprettet i 1857, blev han Medlem af denne og var fra 1861 dens Formand; i denne Stilling havde han været Examinator for alle ved hans Død praktiserende norske Tandlæger. I en Række af Aar var han Formand i Understøttelsesforeningen for norske Læger og deres Efterladte. Han gjorde flere længere Rejser i Udlandet foruden de alt nævnte, besøgte saaledes i 1839 Rusland, senere flere Gange Tyskland, Frankrige og Holland, og 1878 Ægypten og Nubien, paa hvilken Rejse han opholdt sig længere Tid i Cairo og gjorde Tjeneste som Læge paa en af Khedivens Nildampere. Han blev 7 Septbr. 1875 R.[1] St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed» og var derhos R. W. O. (1858). Han døde i Kristiania Nat til 20 August 1890.

* 1) 4 Decbr. 1836 *Frederikke Wilhelmine Regine Sverdrup* (f. i Kra. 7 Juli 1813, † 21 Februar 1839), D. af nedennævnte Professor Georg S.

* 2) 20 April 1841 *Marie Henriette Redelin* (f. i Hamburg 28 Januar 1824), D. af Kjøbmand Johann Heinrich Ludwig R. og Dorothee Henriette Wilhelmine Haupt.

Portræt med Mindetaler og Mindedigte i Nordisk Frimurertidende III. 1—10. — *Nekrolog* i Morgbl. 1890, No. 473 og 484. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 284—86; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte V. 227; Aftpst. 1884, No. 254 A [ang. hans 50-Aars Embedsjubilæum].

I Eyr IX. (1834), S. 309—317: Om Cholera i Christiania og Agers Præstegjeld. (I Forening med H. Steffens.)

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 1. Række, *I.* (1840), S. 140 fg.: Atresia ani completa. — *III.* 246—53: Notitser fra Rusland, samlede paa en Rejse i 1839. — *VIII.* 1—16: Beretning om en ifølge kgl. Befaling foretagen Rejse til Lejrsamlingen ved Stockholm i 1843. (I Forening med C. A. Egeberg.) — 2. Række, *III.* (1849), S. 241—62: Den norske Feltbrigades Medicinalvæsen under Opholdet i Skaane. (I Forening med de Besche.) — *V.* 449—64 og 501—17: Et Besøg ved det østerrigske Armeekorps i Holsten 1851. (I Forening med de Besche.)

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie I. (1842), S. 3 fg.: Om et Aneurisma; S. 11 fg.: Beenbrud i Hovedet; S. 27 fg.: Om Stivelsebandage; S. 379 fg.: Bidrag til Kundskaben om Kjølstads Behandlingsmaade af Skjævheder i Rygraden.

I Forhandl. i det medicinske Selskab *1866*, S. 21: Anacharis alsinastrum. — *1869*, S. 174: Dislokation af indre Organer. — *1870*, S. 19—23: Striktur af S. Romanum. — *1877*, S. 164 fg.: Svovlbadet Helouan i Ægypten.

Schiøtz, Eiler Hagerup, yngste Søn af Sorenskriver i Søndhordland, Kancelliraad *Søren S.* (f. 1735, † 1803) og hans 1ste Hustru *Johanne Margaretha Petersen* (f. 1735, † 1792), blev født i Stavanger, hvor Faderen da var Byfoged, 15 Novbr. 1775, blev juridisk Kandidat med Laud 1800, udnævntes 1807 til Sorenskriver i Søndfjord, 11 Oktbr. 1808 til Sorenskriver i Karmsund og Hesbø og 20 Novbr. 1837 til Maaler og Vrager i Stavanger, hvor han døde 9 Decbr. 1855. Han var Suppleant til Storthinget 1815—16 og mødte istedenfor den valgte Repræsentant G. S. Kielland; han var Sekretær i Storthing og Odelsthing og Medlem af 5 Komitteer, bl. a. af Komitteen om Kjøbstæderne. — Han syslede meget med forskjellige fysikalske og tekniske Problemer, bl. a. — antagelig foranlediget ved en i England udsat Præmie — med Konstruktion af en Redningsbaad, som ikke skulde kunne kantre. Det lykkedes ham ogsaa i 1827 at konstruere en saadan Baad, hvoraf en Model blev sendt over til Admiralitetet i London, altsaa nogle Aar før de Palmerske Redningsbaade blev kjendt. Nogen Tid efter forbedrede Schiøtz sin Type med aflange Luftkasser indenfor Siderne, og denne Baad benyttede han stadig paa alle sine Thingrejser. Han konstruerede ogsaa

en Velociped med to ligestore Træhjul forbundne med en Sadel. Videre beskjæftigede han sig i mange Aar med Experimenter og Studier over Luftballoners Styrbarhed og besøgte i den Anledning i 1828 London, hvor han ved Bekjendtskab med Mr. Green fik Lejlighed til nøjere at bese hans store Luftballon m. v. I et Privatbrev til en af sine Venner meddelte han 20 Aar senere, at han ved sit Besøg i London fandt, at hans egen Opfindelse vel kunde anvendes paa et Luftskib, men «jeg maatte dog tilstaa for mig selv, at Mekanismen, saavel formedelst den nødvendige Størrelse og Vegt, som og i andre Henseender, efterlod meget at ønske, saa at jeg ingenlunde var tilfreds med den. Nogen Tid efter min Hjemkomst læste man i de offentlige Blade Bekjendtgjørelser fra flere Steder om Mænd, som skulde have opfundet den Kunst at styre Luftballonen, hvorfor jeg stillede Sagen i Bero, for at oppebie Resultatet af disse Mænds Bestræbelser, og erfare, om de virkeligen havde været saa heldige at løse denne vanskelige og højst interessante Opgave; men da man senere ikke har seet Noget desangaaende, maa man antage, at deres Forhaabninger ikke have gaaet i Opfyldelse. Dette bevægede mig til atter at tage fat paa denne min Yndlingsside, som nu i henved 20 Aar har beskjæftiget mig, og var min Bestræbelse fornemmelig rettet paa at simplificere Mekanismen, da Theorien selv har vist sig at være fuldkommen rigtig. Efter mange Forsøg kan jeg nu endelig have den Fornøjelse at melde Dig, at mine Bestræbelser er lykkedes, og at jeg har udfundet en Mekanisme, som er saa yderst simpel, at den uden Vanskelighed kan bringes i Anvendelse. Jeg bærer saaledes ikke ringeste Tvivl om Muligheden af at styre Luftskibet, forsaavidt Luftstrømmen ellers tillader det. Omendskjønt der vistnok vil hengaa lang Tid, inden Luftsejladsen kan bringes til nogen Grad af Fuldkommenhed, saa kan den dog inden den Tid upaatvivlelig i mange Tilfælde blive af uberegnelig Nytte».

⚭ 24 August 1803 *Axeliane Christine Kielland* (f. 3 Marts 1786, † 28 Februar 1856), D. af Kjøbmand og Vicekonsul, Agent Gabriel Schancke K. og Johanne Margrethe Bull.

Jfr. Axel Chr. Z. Kielland: Stamtavle over Familien Kielland, S. 29 og 87.

Forslag til nogle nødvendige Bestemmelser i Grundlovens 57, 58, og 59 §§, som paa dette Storthing ifølge Grundloven skal afgjøres. Chra. 1815. 8. 15 S.

I Morgenbladet *1827*, No. 229: Om en af ham konstrueret brændesparende Skorstensindretning. — *1832*, No. 100—102: Bemærkninger ved Lovcommissionens Udkast til Lov. ang. Forbrydelser. (Optrykt i Lovkommissjonens ved Morgenstierne udgivne Samling af . . . Bemærkninger osv., Chra. 1832, S 288—311, jfr. Morgbl. f. A. No. 114 og 115.) — *1834*, No. 57: Beskrivelse over brændebesparende Skorstensindretninger; No. : Anviisning til at gjøre Bilæggerovne ligesaa sunde som Vindovne (jfr. Budstikken, Ny Saml., III. 383). — *1835*, No. 52: Er det gavnligt for Staten, at Land- og Kjøbstædskatten ophæves? — *1842*, No. 19 Till.: Om Bygnings-

maaden i Norges Kjøbstæder med Hensyn til Ildebrande (1 Ark, oprindelig trykt i Thjems Adr.-Cont. Efterr. s. A.); No. 73: Bemærkninger ved Forslaget til Lov om den almindelige Brandforsikring. — *1844*, No. 210: Hvad er Aarsagen til den tiltagende Forarmelse blandt Landboen? og hvorledes kan samme afhjælpes?

I Stavanger Avis 1843: Bemærkninger ved Udkastet til en Plan for den norske Livrenteforening.

Schiøtz, Hjalmar August, foregaaendes Sønnesøn og Søn af Bankkasserer, cand. jur. *Søren Gabriel S.* (født 14 — ikke 2 — Oktbr. 1804, † 24 — ikke 22 — Marts 1856) og hans 2den Hustru *Marie Dorothea Christiane Lange* (f. paa Fredrikshald 27 Juni 1807, † i Stavanger 27 Januar 1852), er født i Stavanger 9 Februar 1850, blev Student med Laud fra sammes Latinskole 1868 og medicinsk Kandidat med Laud i Juni 1877. Efterat han fra Maj 1877 havde gjort Kandidattjeneste paa Rigshospitalet og fra Begyndelsen af 1878 været Amanuesis hos Dr. Paus i Brevik, rejste han i Oktbr. 1879 til Udlandet for at studere Øjensygdomme. Efter et halvt Aars Ophold i Wien, rejste han til Paris, hvor han i et Aar var ansat som «Directeur adjoint» ved det ophthalmologiske Laboratorium ved Sorbonne, hvor han sammen med Laboratoriets Direktør, Dr. Javal, væsentlig var beskjæftiget med Konstruktionen af det Instrument, som nu bærer Navnet «Ophthalmomètre de Javal & Schiøtz». I 1880 deltog han i den internationale Øjenlægekongres i Milano og i 1881 i den internationale Lægekongres i London, hvorefter han i Septbr. 1881 kom tilbage til Kristiania; her var han derpaa til 1 Septbr. 1884 Reservelæge ved Rigshospitalets kirurgiske Afdeling B og senere til 1 Septbr. 1890 Assistent ved sammes Poliklinik. I Maj 1883 blev han efter bestaaet Prøve kreeret til *Dr. med.* ved Universitetet, hvor han siden Høsten 1889 har holdt Forelæsninger for de medicinske Studerende dels over Øjets Fysiologi, dels over Øjets Refraktionstilstande, og hvor han siden Novbr. 1891 har været beskikket til fast Censor ved medicinsk Embedsexamen. I 1890 deltog han efter Anmodning af «Karolinska Institutet» i Stockholm som sagkyndig i Bedømmelsen af Ansøgerne til Professorposten i Øjensygdomme ved Institutet. Siden sin Hjemkomst i 1881 har han praktiseret som Øjen- og Ørelæge i Kristiania, hvor han fra 1888 til 1891 i Fællesskab med Dr. H. Strøm havde bestyret en Privatklinik for kirurgiske og Øjen- og Ørepatienter; senere har han havt sine Patienter paa Diakonissehusets Sygehus. Han har i videnskabeligt Øjemed i 1886 (med offentligt Stipendium) og i 1891 foretaget nye Studierejser til de mest kjendte Øjen- og Øre-Kliniker i Danmark, Tyskland og Paris. I 1895 deltog han i den internationale Øjenlægekongres i Edinburgh. Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1892). Han er R. N. O. (1892).

* 5 Oktbr. 1884 *Inga Johanne Hertzberg* (f. i Trondhjem 5 Oktbr. 1859), Søster af ovennævnte Professor Ebbe H.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 286—88; E. A. Thomle: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1868, S. 240—43; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte V. 227.

Om nogle optiske Egenskaber ved Cornea. Med 23 Træsnit i Texten. Afhandling for Doktorgraden. [Sthlm.] 1882. 8. 47 S. (Særskilt Aftryk af Nord. med. Arkiv XIV. No. 28.)

Om nærsynthed og dens forebyggelse, specielt med hensyn til skoleungdommen. Foredrag i «Norsk forening for sundhedspleie», med 2 tegninger. (Særtryk af «Aarbog for norsk forening for sundhedspleie» 1886.) Chra. 1887. 8. 1 Bl., 14 S.

Øiets refraktionstilstande. En veiledning for de medicinske studerende. Kra. 1891. 8. 4 Bl., 85 S., 1 Bl.

I Klinisk Aarbog I. (1884), S. 112—128: Beretniug fra Rigshospitalets kirurgiske Afdeling B for Tidsrummet 1 Septbr. 1881 til Overflytningen til det nye Hospital den 30 Juni 1883.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 3. Række, *XIII.* (1883), S. 304—21: Om Myopi. Med 3 Sider Curver. (Prøveforelæsning for Doktorgraden over selvvalgt Emne.) — *XV.* 329—33: Et selvregistrerende Perimeter. Med Tegn. — I 4. Række, *I.* 198—202: Om Skrivemaaden for optometriske Undersøgelser, med Brilleseddel; S. 701—13: Beretning fra den kirurgiske Afdeling B for Tidsrummet 1 Juli 1883 til 31 August 1884.

I Forhandl. i det med. Selskab i *1882*, S. 214—21: Opthalmomètre de Javal & Schiøtz, Javals Optometer, nyt Øjenspejl. — *1887*, S. 89: Adenoide Vegetationer. — *1889*, S. 69—76: Muskelforholdene i Øinene. — *1893*, S. 89 fg.: Stackes Operation; S. 104—108: Sarcoma retinæ. — *1894*, S. 36—40: Forbehandling ved Stæroperationer; S. 190—196: Stackes Operation. — *1895*, S. 53: Ossifikation i Chorioidea; S. 53—55: Youngs Optometer; S. 116—118: Operativ Behandling af høigradig Myopi.

I Aarbog for Norsk forening for sundhedspleie 1886, S. 80—93: Om nærsynthed og dens forebyggelse. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.)

I Nordiskt med. Arkiv XIV. (1882), No. 28: Om nogle optiske Egenskaber ved Cornea. 47 S. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.)

I Nordisk ophthalmologisk Tidskrift, hvor han har været Medarbejder siden dets Grundlæggelse, I. (1888), S. 33—52 og 216—44: Et bidrag til læren om muskelforholdene i øjnene.

I Forhandl. ved Nordisk kirurgisk Forenings 2. Møde (i Kra. 1895), S. 24: Trepanation af proc. mastoid.

I Archiv für Augenheilkunde — hvor han sammen med O. B. Bull siden 1882 har været Referent for den nordiske Litteratur i Faget — Bd. *XV.* (1885), S. 178—81: Ein Fall von hochgradigem Hornhautastigmatismus nach Staarextraction; Besserung auf operativem Wege; S. 283—86: Ein Fall von Linsenastigmatismus nach Iridectomie. — *XVI.* 13—16: Ein selbstregistrirendes Perimeter; S. 37—55: Ophthalmometrische und optometrische Untersuchung von 969 Augen; S. 190—95: Ueber die zweckmässigste Weise der Aufzeichnungen bei optometrischen Untersuchungen. — *XX.* 1—45: Ein Beitrag zu der Lehre von den Verhältnissen der Augenmuskeln.

I Dictionnaire encyclopédique des sciences médicales, T. XVI. (Paris 1881), S. 75—82: Ophthalmométrie.

I Annales d'oculistiques 1881, S. : Un ophthalmomètre pratique. Communication faite à Londres, le 3. août 1881, à la section d'ophthalmologie du

congrès médical international, par M. M. Javal et Schiøtz. (Jfr. Transactions of the intern. med. Congress, London 1881, Vol. III. 30.)

I Compte-rendu du Congrès int. ophthalm. par P. Houy (Milano 1881), S. 12: Mensurations ophthalmologiques.

Schiøtz, Johannes, Søn af nedennævnte Foged *Søren Daniel S.* i hans første Ægteskab, er født i Stavanger 31 Januar 1835, blev Student med Laud fra sammes Latinskole 1853 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1859. Efterat have studeret Forstvidenskaben blev han 1861 ansat som Forstassistent i søndre Trondhjems Amt, konstitueredes 1873 som Skovinspektør paa Røros og blev 1876 ansat som Forstmester for Romsdals og søndre Trondhjems Amter. Han er Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem.

* 1) 14 Marts 1874 *Gregorine Martine Larsen* (f. 4 Februar 1855, † 23 April 1877).

* 2) *Laura Dundas* (f. 1859), D. af Sorenskriver og Foged i Vardø Isach Georg D. og Laura H. Dahl.

Om Skovforholdene i Romsdals Amt. Udgivet efter Foranstaltning af Departementet for det Indre. Kra. 1871. 8. 64 S. (Anm. af J. B. Barth i Aftbl. 1871, No. 293.)

Kort Veiledning i Skogplantning og Høstning af Træfrø. Molde (Thjem) 1880. 8. 8 S.

Historiske Optegnelser om Skogplantningen i Trondhjems Bymark. Thjem 1895. 8. 39 S. (Særtryk af Thj. Adr. Cont. Efterretn.'s Føljeton i 1895, No. 81 fg.)

I Tidsskrift for Skovbrug *I.* (1893), S. 94 fg.: Elgen og Furuen. — *IV.* 99—107: Mere om Skovvedtægter.

I Den norske Forstforenings Aarbog *1884*, S. 156—160: Grankonglerne bør indsamles i Oktober. — *1888*, S. 136—154: Embedsgaardskommissjonerne og vore offentlige Skove.

I Norsk Landmandsblad 1890, S. 101 fg.: Lidt om Indskrænkning af Hugst i de private Skove.

I Morgenbladet flere Artikler — tildels anonyme —, hvoriblandt merkes i Aarg. *1876*, No. 51: Barkebillen er Granskovens farligste Fiende; No. 140: Endnu lidt om Barkebillen og at den er skadelig i vore Granskove; No. 147: Aabent Brev til Hr. Forstmester Barth i Anl. af hans Udgydelser i No. 72 d. A. (Jfr. B.'s Svar i 1877, No. 7.) — *1891*, No. 11: Om Forstvæsenets Omorganisation.

I Aftenposten 1891, No. 24: Om Forstadministrationens Omordning.

I Thjems Adr.-Cont.'s Efterretn. *1863*, No. 123: Om Udvinding af Kvae og Harpix. — *1872*, No. 140 og 150: Om Laksens Gang i vore Fjorde.

Schiøtz, Oskar Emil*), Broder af ovennævnte Øjenlæge Hjalmar August S., er født i Stavanger 3 Oktbr. 1846, blev Student med Laud

*) I vedkommende Ministerialbog staar fejlagtig indført Oskar Frederik.

fra sammes Latinskole 1864 og begyndte, efterat have taget Andenexamen med Udmerkelse, at studere til Reallærerexamen, idet han allerede paa Skolen havde vist udpræget Lyst til de mathematiske Fag. Under sin Studietid arbejdede han et Par Aar paa det kemiske Laboratorium, hvor han udførte saavel synthetiske som kvantitativ analytiske Arbejder; ligesaa arbejdede han en kort Tid paa det fysiske Institut. Sommeren 1870 foretog han med Stipendium fra Universitetet og sammen med cand. min. Hagen en geologisk Undersøgelsesrejse i den østlige Del af Østerdalen. Efterat han Sommeren 1871 havde taget Reallærerexamen med Udmerkelse, fortsatte han med Universitetsstipendier disse geologiske Undersøgelser i Østerdalen Somrene 1871 og 1872, ligesom han i sidstnævnte Aar for Norges geologiske Undersøgelse foretog en Rejse i Merakerfjeldene. Høsten 1872 drog han med offentligt Stipendium til Udlandet, hvor han opholdt sig i to Aar, væsentlig i Göttingen, Heidelberg og Berlin. Han studerede Mathematik og mathematisk Fysik og arbejdede desuden paa de fysiske Laboratorier i Heidelberg under Prof. Kirchhoff og i Berlin under Prof. Helmholtz. Efter Hjemkomsten til Kristiania om Høsten 1874 blev han fra Nytaar 1875 ansat som Universitetsstipendiat i Fysik; han blev imidlertid allerede 30 Januar 1875 konstitueret som og 27 Novbr. s. A. udnævnt til Professor i Fysik ved Universitetet. I 1876 blev han Medlem af den da oprettede Kommissjon, som fra 1891 kaldes «Kommissjonen til Ledelse af Norges Deltagelse i den internationale Jordmaaling» og har som saadan fra 1891 af overtaget Undersøgelserne vedrørende Tyngdekraften i Landet, i hvilket Øjemed han Somrene 1892—94 og 1896 har foretaget Pendelobservationer i den nordlige, sydlige og vestlige Del af Norge. I Aarene fra 1884 til Udgangen af 1893 var han Medlem af Undervisningsinspektionen. I 1889 blev han af Norges Bank valgt til dens Medlem af Kommissjonen til at undersøge og kontrollere de ved Statens Myntverksted benyttede Myntlodder og Balancer, og i 1890 til Medlem af Kommissjonen til at føre Opsyn med Rigsprototyperne for Maal og Vægt. Siden 1886 er han Suppleant i Patentkommissjonen og er derhos som Professor i Fysik Medlem af Apothekerexamenskommissjonen. Ved Universitetet har han deltaget i dets Administration som Medlem 1893—96 af det akademiske Kollegium, hvis Formand han har været 1895 og 1896. — I 1877 paabegyndte han sammen med Professor Bjerknæs en Række Forsøg for at verificere en Del af B. udviklede hydrodynamiske Sætninger og Kraftvirkninger, som øves af i en Vædske oscillerende og pulserende Legemer; disse Undersøgelser fortsattes fra Vaaren 1878 med cand. real. S. M. Svendsen som Assistent til Sommeren 1880, da de afsluttedes for Schiøtz's Vedkommende. Det lykkedes Vaaren 1879 kvalitativt at tilvejbringe en fuldstændig Bekræftelse af de af Professor Bjerknæs udledede Fænomener, og der konstrueredes en Samling Apparater, som B. samme Sommer foreviste

i Paris i «*La Société de physique*». Disse Apparater blev senere i høj Grad forenklet og forbedret derved, at Luft blev benyttet som bevægende Kraft, hvorefter et Sæt af disse mere fuldkomne Apparater forevistes af Bjerknæs paa Naturforskermødet i Stockholm Sommeren 1880. (Jfr. under Artiklen Bjerknæs ovfr. I. 268 fg. samt Universitetets Aarsberetninger for 1878, S. 45, for 1879, S. 46 fg. og for 1880, S. 60.) I Aarene 1881—88 udførte han, tildels med Understøttelse fra Universitetet, en Række Temperaturmaalinger i Mjøsen. Sine allerede som Student paabegyndte geologiske Undersøgelser i det østenfjeldske Norge har han senere fra Tid til anden fortsat, idet han i Aarene 1875, 1876, 1880, 1883, 1885, 1889—91 og 1894—96 i Ferierne, tildels med Understøttelse af den Letterstedtske Forening og af Norges geologiske Undersøgelse, har foretaget mindre Rejser i Fjeldtrakterne mellem Glommen og Rigsgrænsen, et enkelt Aar (1889) ogsaa over Grænsen til Herjedalen og Jæmtland. Siden Begyndelsen af 1897 er han Formand i Elektricitetskommissjonen. Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1878) og af *Geologiska Föreningen* i Stockholm (1888). Han blev 20 Januar 1894 R.[1] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste».

* 1878 *Anna Marie Schiøtz* (f. 10 Maj 1860), hans Broderdatter og D. af Kaptejn i Infanteriet Axel Balthazar S. og Emmeli Lange.

Beretning om nogle Undersøgelser over Sparagmit-Kvarts-Fjeldet i den østlige Deel af Hamar Stift. Med 2 Steentryktavler. Indberetning til det academiske Collegium. (Særskilt Aftryk af «Nyt Mag. f. Naturvid.» 20. Bd., 1ste Hefte [S. 25—116].) Chra. 1873. 8. 1 Bl., 100 S.

Lærebog i Fysik. H. 1—3. Kra. 1879—81. 8. 1. Hefte. Mekanik og Akustik. Med 100 i Texten trykte Træsnit. 1879. 175 S. — 2. Hefte. Lys og Varme. Med 65 i Texten trykte Træsnit. 1880. S. 177—368. — 3. Hefte. Magnetisme og Elektricitet. Med 57 i Texten trykte Træsnit. 1881. S. 369—504 + XV S. — 2. omarbeidede udgave. H. 1—3. Kra. 1884—86. 8. H. 1. Læren om legemernes bevægelse og ligevægt (mekanik og akustik). Med 99 i teksten trykte træsnit. 1884. S. 1—168. — H. 2. Lys og varme. Med 63 i teksten trykte træsnit. 1885. S. 169— . — H. 3. Læren om magnetisme og elektricitet. Med 57 i teksten trykte træsnit. 1886. S. —466, 1 Bl., XVI S. — 3. udgave. Med 220 i teksten trykte træsnit. Kra. 1889—91. 8. XVI S., 461 S., 1 S. — 4. udgave. H. 1—3. Kra. 1896. 8. 1. hefte. Læren om legemernes bevægelse og ligevægt. Med 98 i teksten trykte træsnit. XVI S., 176 S. — 2. hefte. Læren om lyset og varmen. Med 64 i teksten trykte træsnit. 172 S. — 3. hefte. Læren om magnetisme og elektricitet. Med 57 i teksten trykte træsnit. 133 S.

Om F. Exners Theori for den atmosfæriske Elektricitet. (Chra. Vid.-Selskabs Forh. 1887, No. 10.) Chra. 1887. 8. 24 S.

Forelæsninger over optik. Høstsemesteret 1890. [Chra. 1890.] 4. 168 S. (Kontratryk i 30 Expl. Gjennemseet af Forf.)

Forelæsninger over varmelære. 1891. [Chra. 1891.] 4. 289 S. (Kontratryk. Gjennemseet af Forf.)

Trykt 27 Januar 1897.

Forelæsninger over Elektricitetslære; Elektricitet i Ro. Vaarsemestret 1892. [Chra. 1892.] 4. 200 S. — Strømmende Elektricitet. Høstsemestret 1892. [Chra. 1892.] 4. S. 201—248. (Ikke afsluttet. Kontratryk. Gjennemseet af Forf.)

Forelæsninger over Elektricitet. *II.* De magnetiske Fænomener. Vaarsemestret 1893. 4. 72 S. — Magnetisk Induktion. Høstsemestret 1893. 4. S. 73—137. — Elektromagnetisme; Elektrodynamik. Vaarsemestret 1894. 4. S. 138—332. — Elektrisk Induktion. Høstsemestret 1894. [Chra. 1895.] 4. S. 1—104. (Ikke afsluttet. Kontratryk. Gjennemseet af Forf.)

Sparagmit-Kvarts-Fjeldet langs Grænsen i Hamar Stift og i Herjedalen. Indberet ing til den geologiske Undersøgelse. (Sep.-Aftryk af Nyt Mag. f. Naturvid. B. 32.) [Chra. 1890.] 8. 98 S.

Das Schmelzen des Binneneises. (Chra. Vid.-Selsk.'s Forh. 1891. No. 6.) Chra. 1891. 8. 22 S.

Om Isskillets Bevægelse under Afsmeltningen af en Indlandsis. Separat-Aftryk af Nyt Mag. f. Naturvid. [B. 34.] Chra. 1893. 8. 12 S.

Über die Reflexion longitudineller Wellen von einer rigid unendlichen, ebenen Fläche. (Chra. Vid.-Selskabs Forh. 1893. No. 15.) Chra. 1893. 8. 37 S.

Nogle Bemerkninger om Dannelsen af Strandlinier i fast Fjeld. (Chra. Vid.-Selskabs Forh. 1894, No. 4.) Chra. [1894]. 8. 18 S.

Resultate der im Sommer 1893 in dem nördlichsten Theile Norwegens ausgeführten Pendelbeobachtungen, nebst einer Untersuchung über den Einfluss von Bodenerschütterungen auf die Schwingungszeit eines Pendels. (Vid.-Selsk.'s Skrifter. I. Math.-naturvid. Klasse. 1894. No. 2.) Kra. 1894. Imp. 8. 42 S.

Regnbue frembragt af reflekteret Sollys. (Chra. Vid.-Selsk.'s Forh. 1895. No. 8.) Chra. 1895. 8. 5 S.

Om de af Dr. Reusch i Østfinmarken iagttagne præglaciale Skuringsmerker. (Særtryk af N. Mag. f. Naturvid.) Kra. 1895. 8. 10 S.

Resultate der im Sommer 1894 in dem südlichsten Theile Norwegens ausgeführten Pendelbeobachtungen. (Vid.-Selsk.'s Skrifter I. Math.-naturv. Klasse. 1895. No. 4.) Kra. 1895. Imp. 8. 16 S.

I Nyt Mag. f. Naturvidenskaberne *XX.* (1873), S. 25—116: Beretning om nogle Undersøgelser over Sparagmit-Kvarts-Fjeldet i den østlige Del af Hamar Stift. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.) — *XXVII.* 154—216: Sparagmit-Kvarts-Fjeldet i den østlige Del af Hamar Stift. Beretning til den geologiske Undersøgelse; S. 261—66: Om nogle undersiluriske Levninger i den sydlige Del af Sparagmit-Kvarts-Fjeldet. — *XXVIII.* 67—73: Om en ny Form for en Influenzmaskine. — *XXXII.* 1—98: Sparagmit-Kvarts-Fjeldet langs Grænsen i Hamar Stift og i Herjedalen. Indberetning til den geologiske Undersøgelse; S. 243—265: Om Merker efter Istiden og om Isskillet i den østlige Del af Hamar Stift, samt om Indlandsisens Bevægelse. — *XXXIV.* 1—6: Nogle Iagttagelser over Isens Bevægelse i Fjeldstrækningen østenfor Storsjøen i Rendalen; S. 7—11: Om Øjegnejsen i Sparagmitfjeldet; S. 102—111: Om Isskillets Bevægelse under Afsmeltningen af en Indlandsis. — *XXXVI.* 1—12: Om de af Dr. Reusch i Østfinmarken iagttagne præglaciale Skuringsmærker.

I Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab *1868*, S. 357 fg.: Analyse af Kali-

glimmer fra Hitterø. — *1872*, S. 333—343: Analyse af Xenotim fra Hitterø. — *1892*, S. 27—30: Pendelforsøg i 1892.

I Norsk teknisk Tidsskrift, XIII. (1895), S. 7—11: Om de i 1893 ved Kristiania Elektricitetsværk udførte elektriske Maalinger.

I Naturen *1878*, S. 65—72 og 81—86: De sidste Gase. — *1881*, S. 170—173: Varm Is. — *1883*, S. 148—150: Lidt om Opdriften. — *1894*, S. 338—355: Om molekulernes størrelse.

I Norske univ.- og skole-annaler, ny række, I. (1886), S. 321—25: [Erklæring som Medlem af Undervisningsinspektionen] Om dr. Elling Holsts lærebog «Om høiere arithmetiske rækker».

I Forhandl. ved de skand. Naturforskeres 13. Møde (i Kra. 1886), S. 62—65: Temperaturmaalinger i Mjøsen.

I Geol. Fören.'s i Stockholm Förhandl. X. (1888), S. 337—40: Nogle Bemærkninger om Øjegnejsen i Sparagmitfjeldet langs Rigsgrænsen.

I Nyt Tidsskrift for Fysik og Kemi I. (Kbh. 1896), S. 241—57: Om Smeltningen i en Indlandsis; S. 348—56: Forelæsningsapparat til Paavisning af Lovene for Lysets Brydning.

I Göttinger gelehrte Nachrichten 1877, 13 Juni, S. 291—310: Versuche über die scheinbare Anziehung und Abstössung zwischen Körpern, welche sich in Wasser bewegen.

I Aftenposten 1895, No. 537: Tale ved Universitetets Immatrikuleringsfest.

Af hans som Undervisningsinspektør afgivne Erklæringer til Kirkedepartementet er hans Erklæring om J. A. Bonnevie og H. L. Sørensens «Lærebog i Plangeometri» og om Dr. Elling Holsts «Plangeometrisk Kursus» trykt S. 1—17 i «Erklæringer, afgivne af Undervisningsinspektørerne Professor O. E. Schiøtz og Rektor C. W. Ludv. Horn» (Kra. 1885. 8.).

Schiøtz, Søren Daniel, Brodersøn af ovennævnte Sorenskriver E. H. S. og Søn af Sogneprest til Tysnes *Peder S.* (f. 1771, † 1805) og *Sophie Christine Jochel* (f. 1768, † 1840), blev født i Thingvold 13 Marts 1796, tog 1816 Præliminærexamen og i Septbr. 1818 norsk juridisk Embedsexamen med Karakteren Bekvem. Han var først Kopist, derefter i 3 Aar konst. Sorenskriver og udnævntes 29 Novbr. 1830 til Foged i Jæderen og Dalerne, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 25 Juli 1860. Fra Ungdommen af havde han et afgjort religiøst Sind og han kom tidlig i Forbindelse med Brødremenigheden. Han var fra Begyndelsen af Medlem af den i 1826 i Stavanger oprettede Missjonsforening; deltog 1828 i Stiftelsen og senere lige til sin Død i Ledelsen af Stavanger Bibelforening; var videre en af Stifterne af Stavanger Traktatselskab, af Josefine-Stiftelsen og af den 1844 oprettede «Stavanger Forening af Israels Venner», hvis Formand og Leder han blev, ligesom han senere (1850) blev Ejer og Redaktør af den norske Israelsmissjons Presseorgan, det af N. J. Holm i 1827 grundlagte «Det norske Missionsblad». Han døde i Stavanger 4 Januar 1863.

* 1) 13 Septbr. 1826 *Charlotte Petrea Rosenkilde* (f. i Stavanger

22 Marts 1800, † 20 Maj 1850), D. af Ejdsvoldsmanden, Konsul Peder Valentin R. og Charlotte Sophie Winsnes.

* 2) 8 Decbr. 1859 *Laura Petrea Svendsen* (f. 5 Septbr. 1815, † 23 Maj 1878).

Portræt med Biografi i Missionsblad for Israel 1883, S. 161 fg. — *Nekrologer* i Norsk Kirketidende 1863, Sp. 136—39 (optrykt i Missionsblad for Israel 1894, S. 118 fg.); i Norsk Missionstidende 1863, S. 1. Jfr. Axel Chr. Z. Kielland: Stamtavle over Familien Kielland, S. 87; Storth.-Forh. 1862—63, IX. 29; H. E. Sommerfelt: Den norske Zulumission, S. 9 og 42; Wexels's Tidsskrift f. Kirkekrønike III. 18, 63.

Veiledning til en forstandig og christelig Børneopdragelse. [Af Biskop Leiritz.] Oversat fra det Tydske. Stavanger 1833. 8. 176 S. (Anonymt.)

Om tvende Børns Levnet og Hjemgang [overs. fra Tydsk]. Stavanger u. A. 16. 16 S. (Anonymt.)

Dr. Martin Luthers Forklaring over Christi ypperstepræstelige Bøn eller det 17de Capitel af Johannes Evangelium. [Ny Udg. ved S. D. S. af Udgaven Kbh. 1754.] Stavanger 1836. 8. 88 S.

Historisk Udtog af det gamle Testamentes Bøger. Oversat fra Tydsk. I 3 Dele. Stavanger 1847. 8. 613 S.

Fra Begyndelsen af 1850 var han Forlægger og Redaktør af Det Norske Missionsblad, som var grundlagt af N. J. Holm 1827 og blev redigeret af ham til 1835, derefter redigeret af J. H. Møhne 1836—49 (ikke 1847) og saa kjøbtes af Schiøtz, der udgav samme til sin Død i 1863, hvorefter Redaktionen gik over til P. L. Hærem (s. d.) m. fl. Fra 1850 blev Bladet, som endnu fortsættes under Navn af „Missionsblad for Israel“, udelukkende Organ for Jødemissionen. (Jfr. ovfr. II. 787.)

I Wexels's Tidsskrift f. Kirke-Krønike III. 13—17 og 81—88 er to Breve fra ham trykt.

Han gav jævnlig Bidrag til de ældste Aargange af Norsk Missions-Tidende.

Schiøtz, Søren Daniel, foregaaendes Søn i hans første Ægteskab, blev født i Stavanger 24 Decbr. 1828, blev Student med Laud fra sammes Skole 1846 og medicinsk Kandidat med Laud i Oktbr. 1852, hvorefter han det følgende Aar var ansat dels som Kandidat paa Rigshospitalet, dels som Koleralæge i Drammen. Høsten 1854 blev han ansat som Læge ved Bærums Jernverk, men nedsatte sig fra Oktbr. 1855 som Privatlæge paa Kongsvinger. Den 21 August 1862 blev han udnævnt til Kompagnikirurg i trondhjemske Brigade, hvorfra han 6 Juni 1863 blev forsat til Armeens Hovedstation og derefter fra Juli s. A. kommanderedes til Tjeneste ved den norske Garde i Stockholm. Ved Udbruddet af den dansk-tyske Krig begav han sig i Begyndelsen af Februar 1864 med Permissjon til Danmark, hvor han fik Ansættelse som Læge ved det danske Hovedlasaret i Sønderborg paa Als. Ved at ride om mellem

Forposterne paadrog han sig en sterk Forkjølelse, som udviklede sig til en Meningit, hvoraf han døde paa Augustenborg Lasaret 7 Marts 1864.

* 26 Juli 1855 *Anna Cathrine Elisabeth Collett* (f. i Drammen 12 Juni 1832), D. af Skibsreder Herman Christian C. og hans første Hustru Louise Wilhelmine Arveschoug. Efter S.'s Død var hans Hustru i flere Aar bosat som Sanglærerinde i Kristiania, indtil hun 1872 udvandrede til New York, hvor hun 9 Januar 1873 blev gift med norsk og svensk Konsul dersteds (indtil 1891) Christian Børs (f. i Bergen 21 Marts 1823).

Portræt med Nekrolog i Illustreret Nyhedsblad 1864, No. 13; i Illustr. Tidning 1864, No. 14; i Ill. Tid. V. (Kbh. 1863—64), No. 234. — *Mindedigte* af Bj. Bjørnson i Ill. Nyhedsbl. 1864, No. 13 og derfra senere i alle Udgaver af hans «Sange og Digte» (3. Udg. S. 80 fg.); af Jonas Lie i Ill. Nyhedsbl. 1865, No. 25 (senere i hans «Digte», Kra. 1867, S. 68); et andet Mindedigt i Lie's «Digte», Kbh. 1889, S. 8; i Aftenbladet 1864, No. 70; i Aftonbladet 17 Marts 1864 (optrykt i Aftbl. s. A. No. 68). — *Nekrologer* i Fædrelandet (Kbh.) 1864, No. 59; i Aftonbladet s. A. No. 60. Jfr. C. J. Anker: Norske frivillige i de danske forsvarskrige, S. 173 og 246; D. G. Martens: For 25 Aar siden (Bergen 1889), S. 26 og 28—32; Kiær: Norges Læger, 2. Udg. II. 288 fg.

I Morgenbladet 1861, No. 218: Overretssagfører Jonas Lie og Undertoldbetjent Stang. (Jfr. Kra. Stiftsoverrets Dom af 23 Juni 1862, ref. i Ugebl. f. Lovkyndighed II. 23 fg.)

Schjelderup, Georg Elias, Søn af nedennævnte Oberstløjtnant *Jørgen S.*, er født paa Hovin i Ullensaker 20 Januar 1821, blev Student med Laud fra Overlærer Møllers Institut 1837 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1841, hvorefter han tog den praktiske Prøve med samme Karakter 1843. Efterat have været Sagførerfuldmægtig i 3 Aar blev han 1845 ansat som Kopist i Kirkedepartementet; 1850 fik han Autorisation som Overretssagfører i Kristianssand, hvor han tillige var Referent i Overretten, i hvilken han fra 1864 var konst. Assessor. Den 11 Oktbr. 1866 blev han udnævnt til 2den Assessor i Kristiania Byret og 10 Juni 1871 til Byfoged i Bergen. I Aarene 1872—75 var han Medlem af Bergens Formandskab.

* *Johanne Henriette van Kervel* (f. 27 Septbr. 1831), Pianistinde, D. af Mægler i Gøteborg og Konsul Johan Henri van K. (f. 1799, † 1831) og Andrea Margrethe Heyerdahl (f. 1800, † 1882).

Portræt med biografisk Text i Revyen 1896, No. 38 A. Jfr. Bergens Tidende 1896, No. 206; A. Heyerdahl: Optegnelser om Slægtlinierne Heyerdahl, S. 144.

I Norsk Retstidende 1861, S. 1—8 og 129—136: Noget om Odelslovens § 5.

I Ugeblad f. Lovkyndighed III. (1864), S. 116 fg.: I Anledning af det i No. 12 af juridisk Ugeblad meddelte Referat af den inden Mandals Provsti den 7de

Juli 1863 paadømte private Provsteretssag. (Jfr. S. 89 fg. og Luth. Kirketid. f. A. I. 1863, S. 289 fg.)

I Den norske Rigstidende 1847 en Række af Føljetoner, hovedsagelig angaaende Theater og Musik, af hvilke anføres: No. 50: Anm. af Operaen „Hertugen af Olonne"; No. 134: Tre Abonnementsaftener i Theatret; No. 155: Anm. af O. T. Krohgs Novelle „Presten i Loppen" (jfr. ovfr. III. 394); No. 190: Hr. Tellefsens Koncert; No. 201: Peter Bulls Koncert; No. 211, 225 og 235: Theaterkronik; No. 247 og 252: Holberg paa vor Scene; No. 261: Om Pibning i Theatret; No. 275: Anm. af Rolf Olsens „Salonen".

I Morgenbladet leverede han i 60-Aarene Referater af Domme fra Stiftsoverretten i Kristiansand og fra Byretten i Kristiania.

For Kristiania Theater har han oversat og bearbejdet adskillige dramatiske Arbejder, af hvilke anføres: Rebecca, Vaudeville i 2 Akter af Scribe (opført 8 Gange 18 Marts 1846—6 Februar 1848); Obersten, Lystspil i 1 Akt af Scribe og Delavign (opf. 3 Gange 10 Septbr.—14 Novbr. 1847); Den anonyme Ægtemand, Lystspil i 2 Akter af d'Ennery og Lafitte (opf. 2 Gange 3 og 5 Novbr. 1847); Noëmi, Komedie i 2 Akter af d'Ennery og Clement (opf. 11 Gange 24 Maj 1846—23 Septbr. 1849); Helene eller Kunstneruafhængighed, Lystspil i 1 Akt af Scribe (opf. 3 Gange 14—19 Novbr. 1847); Ægtemanden paa Landet, Komedie i 3 Akter af Bayard og de Vailly (opf. 34 Gange 17 Januar 1845—4 Oktbr. 1878); Jeannette og Jeanetton, Komedie i 2 Akter af Scribe og Varner (opf. 5 Gange 10 Oktbr. 1845—23 April 1847); Overraskelserne, Lystspil i 1 Akt af Scribe (opf. 2 Gange 22 Decbr. 1844 og 19 Januar 1845); En gammel Jomfru, Komedie i 3 Akter efter det Franske (opf. 2 Gange 14 og 19 Septbr. 1845); Chevalier de Grignon, Komedie i 2 Akter af Melesville (opf. 4 Gange 9 April 1845—30 Marts 1847).

Schielderup, Georg Severin, Søn af Kjøbmand *Melchior S.* († i Bergen 31 August 1885, 81½ Aar gl.) fra Sogndal i Sogn og hans første Hustru *Synnøve Gurine Monsen* († 9 Novbr. 1866, 69 Aar gl.), er født i Bergen 10 Septbr. 1840, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1860 og theologisk Kandidat med Haud i Decbr. 1869. Efter Embedsexamen var han et Par Aar Lærer ved Skoler i sin Fødeby, udnævntes 27 Januar 1872 til Sogneprest til Lierne, 8 Oktbr. 1877 til Sogneprest i Hevne, blev 1886 Provst i Fosens Provsti og befordredes 7 Juli 1890 til Sogneprest i Opdal.

* *Marie Margrethe Walnum* (f. 10 Juli 1847), D. af ndfr. nævnte Sogneprest til Nykirken i Bergen S. B. Hersleb W.

Kirkelige Traktater. Udg. af Jakob Sverdrup, Georg Sverdrup og Georg Schielderup. I—V. Kra. og Bergen 1869—70. 8. (Af disse Smaahefter er følgende af Schielderup: *I.* Hvorledes vare de apostoliske Menigheder ordnede? Kra. 1869. 14 S. — *II.* Menighed og Embede. Kra. 1869. 16 S. (Anm. i Bergspst. 1869, No. 263, hvortil Bemærkninger af Jakob Sverdrup i s. Bl. 1870, No. 6.)

Synderens Retfærdiggjørelse for Gud, fremstillet efter den hellige Skrifts Lære af Dr. Edv Preuss. Oversat efter den tydske Originals andet Oplag af Georg Schielderup. Bergen 1872. 8. 170 S.

Om udvidet Adgang til Benyttelse af Kirkerne i den norske Statskirke. Thjem 1880. 8. 14 S.

I Ny Luthersk Kirketidende I. (Bergen 1877), S. 216—22 og 289—96: Konfirmationen og Konfirmationshandlingen.

I Luthersk Kirketidende, ny Række, *XII.* (1875), S. 177—183: Professorerne Ostedals og Weenaas's „aabne Erklæring" (jfr. Svar af A. C. Preuss S. 257 fg., hvortil „Nogle Modbemærkninger" af Schielderup S. 342—347). — I 3. Række *II.* 211—220: „Kvartal-Skrift for den norsk-lutherske Kirke i Amerika" (jfr. Svar fra Red. S. 228 fg.).

I Thjems Adr.-Cont. Efterretn. 1888, No. 255: Nogle Bemærkninger ang. det foreliggende Udkast til Lov om Folkeskolen paa Landet; No. 277 B: Mere om den kgl. Skolekommissions Udkast.

Schjelderup, Jørgen, Søn af Gaardbruger *Jørgen Olsen Grimset* i Løjten og *Elisabeth Olava Schjelderup*, blev født paa Gaarden Grimset (døbt 22 Novbr.) 1789, blev i Juni 1805 Kadet, ansattes 4 Maj 1808 som Fændrik ved Nordenfjeldske Infanteriregiment, udnævntes 15 August s. A. til Sekondløjtnant og tillagdes 13 Oktbr. s. A. Anciennetet fra Udnævnelsesdagen «for at have udmerket sig i Tjenesten under Krigen ved Bravour og godt Forhold mod Fienden». Den 15 April 1811 udnævntes han til Premierløjtnant ved Regimentet, hvor han stod *à la suite* fra Novbr. 1811 til Udgangen af 1812, mens han var ansat som 4de Officier ved det norske Landkadetkorps; ved Armeforandringen 1818 gik han over som Premierløjtnant til 1ste akershusiske Infanteribrigade. Den 24 Juni 1828 blev han udnævnt til Kaptejn i Armeen og Stabsadjutant. Fra Januar 1829 antog han sin Moders Slægtsnavn *Schjelderup*. I August 1832 blev han Kompagnichef (Eidsvoldske Kompagni) med Anciennetet fra Oktbr. 1829, blev 1839 Chef for Askerske Kompagni og 1842 Chef for 3dje Kompagni af Norske Jægerkorps. Den 21 Decbr. 1844 udnævntes han til Oberstløjtnant og Chef for Stavangerske nationale Musketerkorps, hvorfra han 26 August 1854 blev forsat til Kristianssandske gevorbne Musketerkorps. Han blev 3 Maj 1853 R. St. O. O. «for militær Fortjeneste». Den 12 Juli 1856 erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon. Han døde i Decbr. 1857.

* *Anne Marie Randulf Koren* (f. paa Hovin i Ullensaker 1794, † 31 Oktbr. 1827), D. af Sorenskriver Johan K. og Christiane K. f. Dietrichson (se ovfr. III. 343).

Jfr. V. Ødegaard: Norske jægerkorps's historie 1788—1888, Personalia, S. 48.

I Budstikken [3. Række], V. (1824), Sp. 188—192: Beskrivelse over Drangedals, Nisserdals og Forresdals Præstegjelde i Tellemarken og Ombli Præstegjeld i Raabygdelaugets Fogderie.

Schjelderup, Karl, Søn af Lensmand i Værø *Casper Fredrik Myhlenphort S.* (f. paa Tromsø 1799, † ved et Ulykkestilfælde paa

Søen 1848) og *Dorothea Thesen* (f. 1802, † 1886), var født 18**, blev Skibsfører og omkom ved et Ulykkestilfælde i Swansea i England 186*.
* *Brox* fra Tusø.

Nogle Salmer til Benyttelse ved daglig Morgen- og Aften-Gebet til Søes. Udgiven af en Skibskapitain. Tromsø 1864. 8. [5 S.], 74 S., [4 S.].

Schjelderup, Peter Vilhelm, næstforegaaendes Søn, blev født paa Hovin i Ullensaker 22 August 1816, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1832 og i Februar 1838 theologisk Kandidat med Laud. 1844 blev han konstitueret og 1852 udnævnt til Adjunkt ved Trondhjems Kathedralskole, blev 16 April 1853 res. Kapellan til Ullensaker, 3 Maj 1858 Sognepræst til Bolsø og 20 Juni 1868 Sogneprest til Kragerø, fra hvilket Embede han paa Grund af Sygelighed maatte søge Afsked, som han erholdt 7 Juni 1873. Han døde i Kristiania 23 Oktbr. 1881.

* 27 Septbr. 1851 *Dorothea Marie Lysholm* (f. 11 Februar 1832, † i Kragerø 22 Oktbr. 1869), D. af Kjøbmand og Fabrikejer, Stadshauptmand i Trondhjem Jørgen Bernhoft L., Destillatøren af «Lysholms Akvavit», og Hedevig Brøcher Krabbe.

Jfr. Storth.-Forhandl. 1874, VI. 89 og Storth.-Tid. s. A., Forh. i Storthinget, S. 215; E. B.[ernhoft]: Stamtavle over Slægten Bernhoft, S. 207.

I Norsk Kirketidende 1863, No. 8: Lidt om Grundtvigianernes Betragtning af Ordet og Ordets Forkyndelse (jfr. Bem. af Red. i s. No.); No. 12: En liden Bemærkning til c. th.'s [ɔ: Fr. Schiørn's] Statistik; No. 19: Et Par Ord i Anl. af Fr. Wexelsens Opsats i „Kirkel. Folkebl." No. 15.

I Luthersk Kirketidende skrev han adskilligt, i Regelen under Merket P—p, undtagelsesvis under Merket u. Af hans mange Bidrag anføres: *I.* (1863), S. 178—181: Nogle Ord om Provster og Provstevisitatser (jfr. I. 349 fg.); S. 232—37: Nogle Bemærkninger ved Opsatsen „Paulus og Konfirmationen" i d. Bl.s No. 8; S. 305—308: Mere om Provsteinstitutionen. — *II.* 17—23, 65—70, 97—102 og 113—120: Indlæg i Kirkestriden (optrykt i „Almuevennen" 1864); S. 400—411: c. th. og Konfirmationen. — *III.* 379—382: Et Tankeexperiment; S. 389—394: Et Slutningsord om Konfirmationen. — *IV.* 49—57: Om Benævnelsen „kirkelig"; S. 120—126: Ny Forklaring; S. 177—181: Endnu et Par Ord i Anledning af Hr. c. th.'s „Slutningsbemærkning"; S. 295—300: Bør Korsbetegnelsen bruges ved Hjemmedaabens Stadfæstelse i Kirken? — *V.* 89—94 og 113—120: Nogle Bemærkninger til Pastor Willes tvende sidste Stridsskrifter [ɔ: „Indlæg i Dagens kirkelige Strid" og „Belysning af Professor Casparis historisk-kritiske Bevis for at vor kirkelige Daabspagt ikke er den oprindelige"]. — *VI.* 33—44: Mon de ere faa, som blive salige? (Bem. herved af Udg. S. 49 fg., 81 fg., 120 fg.); S. 321—333 og 348—351: Svar til Udg. i Anl. af hans Bemærkninger ved frgd. Artikel. — *VII.* 113—116: Gjenmæle [ang. samme Spørgsmaal] til Hr. Od. (jfr. Tilsvar S. 225 fg.). — *IX.* 401—406: Om Altergangen i vore Landsmenigheder. — *X.* 313—319: Om Presternes Lønning.

I Illustreret Nyhedsblad 1863, No. 8: Et Livsbillede [Biografi af fhv. Skolelærer i Volsø Jakob Andersen Ulleland. Artikelen blev optrykt i flere norske og danske Blade, saaledes i dansk Ill. Tidende, samt oversat paa Tysk].

I Morgenbladet har han skrevet under Merket P. eller P. om kirkelige Emner, om Fattigvæsenet, om Jury osv. Blandt hans Artikler i dette Blad kan merkes i Aarg. *1862*, No. 2: Nogle Bemærkninger om L. Harms's Postille; No. 93: Om Menighedsansøgninger; No. 325: O Sanctissima! (Denne sidste Artikel fremkaldte et Tilsvar fra J. C. Lichtlé i Dagbladet *1863*, No. 47, hvorved en temmelig langvarig Fejde foranledigedes i sidstnævnte Blad mellem de tvende Forff., navnlig ang. Helgendyrkelsen og de Helliges Paakaldelse.)

Til Romsdals Budstikke leverede han adskillige Bidrag, deriblandt en Opsats i 1862 mod Maalstrævet, som fremkaldte en langvarig Fejde mellem ham og J. Olassen; omtrent paa samme Tid laa han i dette Blad i Polemik mod „en Bondeven", der havde offentliggjort et voldsomt Angreb paa Embedsmændene kort før Storthingsvalget for Romsdals Amt i 1862.

Schjeldrop, A . . . U . . ., af Trondenæs Prestegjæld i Senjen.

Betragtning over Guds Naade og Menneskenes Forhold i Tiderne, afhandlet til Lærdom og Opbyggelse. Bergen 1829. 12. 118 S.

Bønnebog for Land- og Søemænd til hver Dag i Ugen, med nogle hosføiede Psalmer, samt Bønner og Sange for de indfaldende Høitidsdage i Aaret. Samlede ved A. U. Schjeldrop. 3. Oplag. Bergen 1847. 12. 166 S. — 4. Oplag. Bergen 1855. 12. 137 S. — 5. Oplag. Bergen 1865. 12. — 6. Oplag. Bergen 1869. 12. 126 S.

Schjødt, Sigvard, Søn af Skibsfører *Sivert S.* og *Olava Trygge*, en Kusine af den bekjendte Historiker E. C. Werlauff, blev født i Trondhjem 9 Septbr. 1781 og lærte, da han fra Barndommen af havde Lyst til at tegne og male, Guldsmedhaandverket, mens han var i Huset hos en Guldsmed i sin Fødeby. Fra 1801 til 1806 stod han i Trondhjems frivillige Jægerkorps, rejste derpaa til Kjøbenhavn, hvor han ved Krigens Udbrud i 1807 traadte som frivillig ind i Livjægerkorpset, tog 1809 Præliminærexamen, blev Sekondløjtnant i andet trondhjemske Infanteriregiment, men tog i April 1811 Afsked fra Krigstjenesten, da han ønskede at uddanne sig til Kunstner. Allerede 1805—6 havde han for Rektor Sevel Bloch tegnet en Del Udsigter fra Trondhjems By og Omegn, hvilke sendtes til Leipzig for at stikkes i Kobber, men Krigsforholdene i Tyskland hindrede Udgivelsen. I 1811—12 indbød han til Subskription paa en ny Række af saadanne Prospekter, men heller ikke Udgivelsen af disse kom istand, skjønt han havde Understøttelse af Frederik VI; samtidig hørte han Forelæsninger ved Kunstakademiet og Universitetet. I de følgende Aar var han tildels sysselsat som Landmaaler i Jylland; senere lagde han sig i Hamburg og Berlin efter Miniaturportræt- og Porcellænsmaleri. Fra Berlin blev han 1830 kaldt til Stockholm for at undervise Kronprinsen i Porcellænsmaleri, levede 1833—43 paany i

Trykt 29 Januar 1897.

Berlin og bosatte sig i sidstnævnte Aar i Kjøbenhavn, hvor han væsentlig fandt Sysselsættelse som Porcellænsmaler og som Restauratør af antike Kunst- og Kuriositetsgjenstande for Hoffet og de offentlige Samlinger. Sine sidste Aar tilbragte han i Horsens, i hvis Nærhed hans Søn var Distriktslæge, og døde der 11 Decbr. 1865.

* 1824 *Henriette Pauline Blandine Döhren* fra Berlin.

Jfr. Weilbach: Dansk Kunstner-Lexikon (1. Udg.), S. 112 fg. og der anførte Kilder; Erslews Forf.-Lex , Suppl. III. 53 fg.

La Scandinavie ou Recueil des contrées les plus pittoresques et les plus curieuses de cette presqu'île. — Skandinavien, enthaltend Abbildungen der malerischsten und merkwürdigsten Gegenden. 1ster Bd. (Lief. I & II). Berlin 1842. Tvær-4to. (Af 2det Hefte udkom som 1ste Binds 1ste [eneste] Hefte af en Samling med samme Hovedtitel en dansk og en svensk Oversættelse: „Skandinavien, en Samling af danske, norske og svenske Prospecter [osv.]" Kbhvn. 1844. Tvær 4to. 2 Pl. m. 8 S. Text.

Schjøll, Oscar Carl Mouritz, Søn af Lensmand *Ole Pedersen S.* og *Marie Johannesdatter Buruld*, er født paa vestre Toten 13 Marts 1845, blev Student med Laud fra Gjertsens Latinskole 1865 og tog i Juni 1872 Reallærerexamen med Laud. Han var derefter fra August 1872 til August 1873 Lærer ved Nissens og ved Aars og Voss's Skoler i Kristiania, udnævntes 6 August 1873 til Adjunkt ved Kristianssands Kathedralskole, hvorfra han 23 Oktbr. 1875 blev forflyttet som Adjunkt til Drammens offentlige Skole. I 1879 søgte og erholdt han fra 1 Septbr. s. A. at regne Afsked fra dette Embede for at overtage den nyoprettede Post som Mathematiker og Kontorchef ved Livsforsikringsselskabet «Idun» i Kristiania. Den 11 Marts 1895 blev han udnævnt til administrerende Direktør for den i Henhold til Lov om Ulykkesforsikring af 1894 oprettede «Rigsforsikringsanstalt». Sommeren 1874 gjorde han med Stipendium af Brændevinssamlaget i Kristianssand en Rejse til Württemberg for at studere Ordningen af dette Lands «gewerbliche Fortbildungsschulen». I 1880 rejste han i Danmark og Tyskland og i 1884 i Sverige og Danmark for at studere Livsforsikringsvæsen. I 1895 opholdt han sig efter Foranledning af Indrédepartementet i Wien for at studere Organisationen af Ulykkesforsikringen for Arbejdere i Østerrige. Han har været Medlem af forskjellige departementale Komitteer til Behandling af Spørgsmaal vedkommende Livsforsikring, saaledes 1891—92 af en Komitte vedrørende «Pensjonskassen for Statens Bestillingsmænd» og af en anden til Revisjon af den for den almindelige Enkekasse gjældende Lovgivning; i 1894 var han Medlem af en Komitte i Anledning af Organisation af Ulykkesforsikringen i Norge efter Loven af 23 Juli 1894 (jfr. Komiteens Indstilling, trykt som Bilag til Storth.-Prp. No. 35 for 1895).

* 4 Januar 1874 *Agnes Ovidia Tengberg* (f. 6 April 1849), D. af Gaardejer i Kristiania Oluf T. og Andrine T.

Indberetning om Württembergs «Gewerbliche Fortbildungsschulen». Kr.sand 1875.

Forberedelseskursus i geometriske konstruktioner, udmålinger og beregninger til brug i middelskolernes 3die og 4de klasse samt tilsvarende klasser af andre skoler. Med 76 figurer. Drammen 1877. 8. 1 Bl., 60 S.

Betænkning angaaende Præmier for Sygeforsikring og Begravelsesforsikring m. m. Bilag til Den norske Arbejderkommissions Indstilling II. [1890]. Kra. 1889. 4. 16 S.

Betænkning angaaende Beregning af de fornødne Præmier til Dækning af den Skadebot, som . . . . . skal tilsikres Arbeiderne eller deres Efterladte for Ulykkestilfælder indtrufne under Arbeidet. Bilag til Den norske Arbejderkommissions Indstilling III. [1890]. Kra. 1889. 4. 19 S.

Betænkning angaaende valg af dødelighedstabel for «Pensionskassen for statens bestillingsmænd». Kra. 1890. 4. 51 S., 1 Tabel.

I Tredje skandinaviske Livsforsikringskongres (Kra. 1893), S. 21—30: Om den rette Beregningsmåde af den ved sygelig Disposition hos Forsikringssøgeren øgede Risiko for Selskabet. (Med Referat af efterfølgende Diskussjon S. 30—34.)

I Norsk teknisk tidsskrift *X.* (1892), S. 65—84: Om en metode for beregning at indskud til sikring af enke- og barnepensioner i en forening, hvori alle medlemmer — gifte såvelsom ugifte — er indskudspligtige. (Skrevet paa Foranledning af Styrelsen for de norske Jernbaner.) — *XIII.* (1895), S. : Sandsynligheden for at have børn under 15 år, efter statistiske opgaver af 30 juni 1891 fra de norske jernbaner.

I Teknisk Ugeblad 1895, No. 44 og 47: Rigsforsikringen. (Foredrag afholdt i Den polytekniske Forening 22 Oktbr. 1895.)

I Journal of the Institute of Actuaries Vol XXVIII. (London 1889), S. 89 fg.: The Mortality Experience of the Norwegian General Widows' Fund.

I «Betænkning ang. den om den almindelige Enkekasse gjældende Lovgivning etc.», afgivet af en ved Kirkedepartementets Skrivelse af 11 Decbr. 1891 nedsat Komitte» har han særlig forfattet Afsnittet S. 45—63 om Dødelighedstabeller.

I Almanaken for 1896, S. 68 fg.: Om Ulykkesforsikringsloven af 1894 og den i Henhold til samme oprettede Rigsforsikringsanstalt. — I samme for 1897, S. 52—56: Om Skadebotens Fastsættelse i Invaliditetstilfælde efter Ulykkesforsikringsloven af 1894 samt Rigsforsikringsanstaltens Præmier.

I Morgenbladet *1887,* No. 388: Anmeldelse af „Om Livsforsikringskontraktens Natur“ af Dr. Oscar Platou. — *1896,* No. 239 og 317: Om Rigsforsikringen.

I Norske Intelligenssedler 1896, No. 18, 21, 29, 34, 35 og 37: Polemiske Artikler ang. det planlagte gjensidige Forsikrings- og Understøttelsesselskab „Minerva“.

I Dagbladet 1895, No. 236: Nogle Streifbemerkninger i Anledning af den tvungne Ulykkesforsikring.

Enkelte mindre Artikler af ham om Rigsforsikringsanstalten og om Ulykkesforsikringsloven findes ogsaa i andre Blade, saasom i Ørebladet (1896, No. 267, 268, 274), i Eidsvold (1896, No. 264 og 265), i Farmand (1896, No. 47).

Schjøth, Anton Christian Gunerus, Søn af Kjøbmand *Erik S.* (f. 11 Februar 1776, † 31 Decbr. 1824) og *Thorine Christine Holst* (f. 20 Oktbr. 1779, † 22 Januar 1858), blev født i Larvik 6 Februar 1807. Fra Barndommen af bestemt til Studeringer blev han 1813—16 undervist i Sogneprest Andreas Schroeters Skole i Sandefjord, senere privat i Hjemmet dels af den ovfr. nævnte Lærer Hans Hansson, dels af Presten C. F. Hausmann i Larvik. Ved Faderens Død maatte han imidlertid afbryde de paabegyndte Studier og kom paa Kontoret hos Handelshuset N. A. Andresen i Kristiania, hvilken Plads han maatte forlade efter 1½ Aars Forløb paa Grund af en tiltagende Tunghørighed. Han styrede derefter et Aars Tid sin Moders Handelsforretning i Larvik, underkastede sig den da lovbefalede Handelsexamen og arbejdede derefter et Par Aar paa sin Svoger Toldkasserer Kamstrups Kontor i Kragerø. I 1829 rejste han til Kristiania, tog Præliminærexamen og fik 1830 Ansættelse som Kopist i Revisjonsdepartementet. 1833 tog han norsk juridisk Embedsexamen med anden Karakter. Fra 1 Februar 1839 blev han konst. som og 15 Januar 1842 udnævnt til Fuldmægtig i Revisjonsdepartementet. Fra 1829 af var han i hele sit Liv en meget søgt og anseet Lærer i Handelsvidenskaberne, Bogholderi og Regning, i hvilke Fag han bl. a. siden 1 Juli 1853 var Lærer ved det indtil Handelsgymnasiets Oprettelse bestaaende «Christiania Handelsinstitut». Han døde 17 Septbr. 1872. Vaaren 1876 rejste «taknemmelige Elever» en Mindesten paa hans Grav paa Vor Frelsers Gravlund, med hans Portrætmedaljon udført i Marmor af Brynjulf Bergslien.

* 1 Juni 1838 *Barbara Marie Wyller* (f. 15 April 1820, † 23 August 1892), D. af Stadshauptmand, Bundtmager W. i Kristiania (f. 17 Maj 1788, † 16 Septbr. 1853) og Edel Marie Borgstrøm (f. 28 Oktbr. 1795, † 22 Maj 1837).

Nekrolog i Aftenbladet 1872, No. 216.

Moral for unge Kjøbmænd, i Breve fra en Fader til sin Søn. Efter det Tydske. Chra. 1834. 8. 32 S. (Anonymt.)

Vexel-Cours-Tabel, tilligemed de vigtigste europæiske Landes Mynt, Maal og Vægt samt disses Forhold til Norges. Chra. 1835. 8. 16 S. — 2den meget forøgede og forbedrede Udgave. Chra. 1838. Pat. Fol. 1 Ark.

Anviisning for de Personer, som lide af Søvnløshed til at forskaffe sig en blid og sund Søvn m. v. Oversættelse. Chra. 1836. 16. 16 S. (Anonymt.) — Nyt Optryk [med lidt ændret Titel]. Chra. 1847. 8. 8 S.

Tabel for Udregning af Tømmer, Planker, Steen etc. i Cubikmaal med Forklaring. Chra. 1837. Pat. Fol. 1 Ark.

Underretning om Norges. Mynt, Maal og Vægt i Forhold til de vigtigste europæiske Landes og Staters Pengevæsen, Maal- og Vægteenheder. Chra. 1837. 8. 48 S.

Haandbog for Handlende, en systematisk Fremstilling af Handelsvidenskaberne. Udarbeidet efter de nyeste og bedste Kilder, og grundet paa Erfaring. D. 1. 2. Chra. 1837—43. 8. *I.* 369 S. *II.* 255 S.

Lærebog for unge Haandværkere, Lærlinge og Svende, samt Landmænd og Andre, som uden Lærer, paa en letfattelig Maade ville undervise og øve sig i Regning, Retskrivning, Brevskrivning, Udarbeidelse af Qvitteringer. Omarbeidet efter det Tydske af Anton Schjøth og H. Smith Hiorth. Chra. 1842. 8. 278 S. (Jfr. under H. S. Hiorth ovfr. II. 674.)

Soldaten og Brændevinet. En kort og grundig Belæring for den norske Krigsmand. Omarbeidet og fornorsket efter Dr. Fr. Liebetrut af Anton Schjøth. Chra. 1843. 16. 31 S.

Lærebog i Handels-Arithmetik. D. 1. 2. Chra. 1843. 8. *I.* 396 S. *II.* 218 S.

En chemisk Fremgangsmaade at smelte Talg uden at efterlade Fedtgrever og slem Lugt, og hvorved tillige al Ildsvaade undgaaes, samt at rense, blege og hærde Talgen saaledes, at de deraf forfærdigede Lys have alle de samme Egenskaber som Voxlys, af Ch. Lefebvre. Oversat efter andet forbedrede Oplag [af A. Schjøth], forsynet med oplysende Anmærkninger af en practisk Chemiker. Chra. 1843. 12. 24 S.

Hvorfor og Fordi. Spørgsmaal og Svar om de vigtigste Tildragelser i Naturen. For Ulærde. Oversat efter 5te Udgave. Chra. 1843. 12. 83 S. (Anonymt.)

Tabel over Laste- og Fyrpengenes Beregning, efter Toldtariferne (1843 til 1 Juli 1845) Litr. C. B. og Litr. D. A. Chra. [1844]. Pat. Fol.

Guld-Ringen. En Fortælling til Maadeholdssagens Historie. Oversat fra det Tydske af A. S. Chra. 1844. 8. 16 S.

Læren om enkelt og dobbelt Bogholderie. Udarbeidet tildeels efter den i Tydskland brugelige Methode af A. S. Chra. 1846. 8. VI S., 114 S.

Læren om Procent-Regning, theoretisk og practisk fremstillet af A. S. H. 1 [eneste]. Chra. 1848. 8. 27 S.

Om enkelte af Havets Phænomener og navnlig den mejikanske Golfstrøms Løb, samt dens Indflydelse paa endeel af Norges Naturforholde. Physisk-geografiske Skisser. Chra. 1848. 8. 74 S. (Anm. af P. A. Munch i Morgbl. 1849, No. 97.)

Geographisk Beskrivelse over Kongeriget Norge. Chra. 1849. 8. VIII S., 224 S. (Anm. af Chr. Lange i Norsk Tidsskr. III. 411—13, i hvilken Anledning S. skrev Artikelen „Om Studiet af Norges Geographi" i Chra.-Posten No. 546 og 550.)

Tabel for Thara, samt Toldberegning af Vine og Brændevine m. M. Chra. 1849. Pat. Fol.

Anviisning til hurtig practisk Regning i de fire Species og Regula de tri, til Skolebrug og Selvunderviisning. Chra. 1853. 8. 2 Bl., 87 S. (Nogle Exemplarer har den oprindelige, men kasserede Titel: „Bidrag til Læren om Hurtig-Regning" osv.)

Veiledning for Reisende i Christiania Stift i Norge. Chra. 1856. 12. 59 S. m. 2 Tab. i obl. Fol. (Anonymt. Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1856, No. 34.)

Theoretisk-praktisk Handels-Regnebog til Skolebrug og Selvundervisning. Første Afdeling: Læren. Anden Afdeling: Opgaver. Tredie Afdeling: Besvarelser og Opløsninger. Chra. 1862. 8. *I. II.* 4 Bl., 176 S. *III.* 36 S. — Første Supplement [til det hele]. Chra. 1863. 8. 32 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1862, No. 45.)

Kortfattet Lommebog i Kundskaben om Mynt, Maal og Vægt, samt enkete Stæders Kursforholde m. M. Chra. 1863. 16. 34 S.

Lærebog i de 4 Species og Proportionsregning. Til Skolebrug og Selvundervisning. Chra. 1868. 8. VI S., 146 S. — Opgaver til samme. 1ste Hefte. De fire Species. Chra. 1870. 8. 128 S. — Facitbog til samme. Chra. 1870. 8. 87 S.

Opgaver til det dobbelte italienske Bogholderi samt Posteringer i Memorial- og Kassebog til en Række Konsignations- og Participationsforretninger. Chra. 1872. 8. 31 S.

Han var Redaktør af Christiania Intelligentssedler fra 1834 til omkring 1857. I dette Blad skrev han, foruden andre mindre Stykker, flere Lejlighedsdigte.

Han var i Aarene 1844—47 Redaktør af Afholds-Tidende. Udg. af Afholdsforeningerne i Christiania. Aarg. 3—6. 8. (2 No. maanedlig. Aarg. 1. 2. — der ligesom Aarg. 3. udkom med Titlen „Maadeholds-Tidende" — blev red. af K. N. Andresen (s. d.). I de 4 Aar, hvori S. redigerede Bladet, skrev han de fleste saavel originale som oversatte Stykker i samme.)

Han var den anonyme Oversætter af de i „Familie-Bibliothek, Tillæg til Skilling-Magazin" 1858—62 optagne kirkehistoriske Arbejder: „Johannes Arndt", D. 1. 2.; „Liv og Død, Meddelelser af en Geistligs Dagbog"; og „Fortællinger" — alle af A. Wildenhahn, samt „Det 16de Aarhundredes Reformations-Historie" af Merle d'Aubigné.

I Den norske Huusven, 4. Halvaarg. 1829, No. 15, 16, 17: Den talende Skat. En Novelle, oversat fra Hollandsk.

I Illustreret Nyhedsblad *1851*, No. 9: Christiania Apostelkirke [ɔ: Trefoldighedskirken] (jfr. Bemærkninger af J. H. Rye i Chra.-Posten No. 1489, hvortil Svar af S. i No. 1492). — *1852*, No. 52: Arbeiderboliger i Christiania. — *1854*, No, 2, 10, 13, 16, 25 og 39: Om Landene i og ved det nordlige Polarhav samt om Opdagelsen af den nordvestlige Gjennemfart, med Kart.

I Skilling-Magazin 1856, No. 37, 38, 39, 40 og 42: Om Havet og dets Phænomener.

I Aftenbladet 1861, No. 88: Anmeldelse af P. Wy Bromanders „Bogholderi for Jordbrugere og Næringsdrivende".

I Morgenbladet *1834*, No. 18: Hvad gavner det at have Religion? (Et Digt, optrykt med Titel „Religionens Værd for Mennesket" i Norsk Folkekalender, udg. af H. T. Winther, 1841, rec. i Den Constitutionelle 1841, No. 332, hvortil Svar af S. i Morgbl. s. A. No. 350.) — *1841*, No. 242 og 245 Till.: Til Hr. Smith Hjort angaaende Brændevinsdrik (jfr. Svar fra Smith Hjort i No. 256).

Schjøth, Hans Kamstrup, foregaaendes Søn, er født i Kristiania 24 Juni 1844, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1861 og

filologisk Kandidat med Laud i Juni 1867. Han var allerede fra sine Studenteraar Lærer ved Heltbergs og Gjertsens Latinskoler til 1871; fra Høsten 1867 var han ansat som fast Lærer ved Aars og Voss's Skole, indtil han 1 August 1875 blev udnævnt til Adjunkt ved Kristiania Kathedralskole, hvor han 1 August 1889 (og paany 18 Februar 1896) konstitueredes som Overlærer. Siden 1878 er han tillige Lærer ved Nissens Pigeskole for Voxne og siden 1893 ved Olaf Bergs Skoles Lærerindeseminarium. I Aarene 1869, 1871 og 1874 foretog han længere Studierejser i Udlandet (Tyskland, Østerrige og Italien). Han er korr. Medlem af «Die historische Gesellschaft» i Berlin (8 Novbr. 1880).

* 22 Oktbr. 1881 *Inga Marie Steen* (f. 1 Maj 1860), D. af Kjøbmand i Kristiania Emil S. (f. 30 Januar 1828, † 30 Maj 1884) og Ovidia Laurentze Jebe (f. 1 April 1829).

Jfr. Indbydelsseskrift fra Aars og Voss's Skole 1873, S. 19; Aftenposten 1896, No. 12.

Skolekart over Norge, udarbeidet af H Schjøth og L. Salicath. Chra. 1876. Fol. (Anm. bl. a. af Y. Nielsen i Norsk Tidsskr. f. Litt., 1 Aarg., S. 268—71.) — Andet Oplag. Kra. 1878. Fol. — Tredje Oplag. Kra. 1885. Fol. (Anm. af H. Reusch i Naturen 1885, No. 7.) — Fjerde Oplag. Kra. 1891. Fol. — Femte Oplag. Kra. 1896. Fol.

Lærebog i verdenshistorien for middelskolen. En omarbeidelse af Nissens og Daaes verdenshistorie. Kra. [1882—]1883. 8. X S., 402 S. (Anm. af O. A.[nderssen] i Dagbl. 1883, No. 206.) — 2det oplag. Kra. 1884. 8. X S., 423 S. — 3die udgave. Kra. 1889. XII S., 412 S. — 4de udgave. Kra. 1893. 8. VIII S, 411 S.

Frankrigs historie for gymnasierne af N. Th. Wallem og Hans Schjøth. Kra. 1887. 8. 265 S., III S., 3 Bl. Stamtavler. (Anm. af *S.* i Dagbl. 1887, No. 127; i Morgbl. s. A. No. 204.) — 2. udgave. Kra. 1896. 8. 254 S., 3 Bl. Stamtavler.

Af Hagerups Illustreret Konversationslexikon, red. af Fr. Winkel-Horn, har han været Medarbejder fra Bogstavet *B.* og har i dette Værk skrevet de fleste Artikler vedrørende Norges Historie i Middelalderen, alle signeret *H. S.* eller *H. K. S.*

I Jahresberichte der Geschichtswissenschaft har han siden Grundlæggelsen i 1878 til nu hvert Aar skrevet Oversigterne for «Norwegen» og «Dänemark».

I Skilling-Magazin var han Medarbejder i Aarene 1874—91 og redigerede i denne Tid Litteraturartiklen og Oversigten over Begivenheder i Ind- og Udlandet.

I Aftenbladet og Aftenposten har han til forskjellige Tider leveret enkelte Referater og Anmeldelser.

Han besørgede 5te Udgave af Siegw. Petersens «En liden Jordbeskrivelse for de første Begyndere» (1880); ligesaa besørgede han 10—13 Udgave af R. Tønder Nissens «Verdenshistoriens vigtigste begivenheder» (1884—95), i hvis sidste (13de) Udgave Nordens Historie er fuldstændig omarbejdet af ham. — Videre har han besørget de nye Oplag af de af «Det private Opmaalings-

kontor» i Kristiania udarbejdede Vægkarter over «Begge Halvkugler» (1890), «Europa» (1890), «Norge, Sverige og Danmark» (1892) samt 4de gjennemsete og rettede Oplag af samme Forlæggers «Norsk skoleatlas» (1893, jfr. C. Schollert ndfr.).

Schjøtt, Mathilde, Datter af Regjeringsadvokat *C. C. H. B. Dunker* (se II. 186 fg.), er født i Kristiania 19 Februar 1844. Hendes Opdragelse og Undervisning foregik mest i Hjemmet; derhos var hun mellem sit 13de og sit 22de Aar ofte paa længere Besøg i Kjøbenhavn i Digteren Chr. Winthers Hus. Aaret 1861—62 tilbragte hun i Bruxelles, hvorefter hun gik paa Rejse til Byer i Belgien og til Paris. I 1867 blev hun gift med ndfr. nævnte Professor *P. O. Schjøtt* og tilbragte med ham Aaret 1873—74 i Leipzig. Hun var i flere Aar Medlem af den første Bestyrelse i «Norsk Kvindesagsforening», er f. T. Medlem af Bestyrelsen i «Kvindelig Læseforening», Ordførende i Damekomitteen for «Norsk Folkemuseum», m. m.

Veníndernes Samtale om Kvindens Underkuelse. Kbhvn. 1871. 8. 45 S. (Anon.)

Statsraaadinden. Kristiania-interiør, fra april 1884, og Tilsidst, novelette. Af *Quivis.* Kra. 1887. 8. 2 Bl., 92 S.

Efter læsningen af «Bygmester Solness». En samtale ved Mathilde Schjøtt. Kra. 1893. 8. 40 S.

I Nyt Tidsskrift *I.* (1882), S. 113—39: Rosen, Proverbe i 1 Akt; S. 507—512: Holger Drachmann's «Puppe og Sommerfugl»; S. 581 fg.: Anm. af Marie Colban's «Thyra». — *II.* 90—93: Anm. af Kiellands «To Novelletter»; S. 616—23: Anne Charlotte Edgrens Værker. — *III.* 109—12: Anm. af John Paulsens «Moderne Damer»; S. 181—87: Anm. af A. Grønvolds «Norske Musikere»; S. 548—50: Anm. af John Paulsens's «En Digters Hustru»; S. 572—78: En Ligtale; S. 616—28: Ibsens «Vildanden»; Bjørnsons «Det flager»; Kiellands «Fortuna» og J. Lies «En Malstrøm». — *IV.* 243—47: Fortællinger af Charlotte Koren; S. 528—35: Kristiania Theater. — *VI.* 147—54: Kiellands «Sne»; S. 773—84: Kristiania Theater 1886—87 («En hanske»; «Rosmersholm»).

I Nylænde *1890*, S. 8 fg. og 27—29: Anm. af Anna Munch: «Kvinder». — *1891*, S. 140—42: «Slotsbalsladder»; S. 177 fg.: Nekrolog over Professor Olaf Skavlan; S. 231—236: Smaasnak om bøger, udkomne i vinterens løb [ɔ: «Kolbottenbreve», «Hedda Gabler», «Onde Magter»]. — *1892*, S. 41: Alle sjæles fest (Digt, overs.); S. 53—56: Anm. af Gustav Storm's «Maria Stuart». — *1894*, S. 165—177: Jonas Lies «Niobe» (Foredrag holdt i Læseforening for Kvinder 1894).

I Tidssignaler 1895, No. 6: Camilla Collett.

I Juleblus 1896, S. 9: Fru Maren Sars; S. 11: Fru Vilhelmine Ullmann.

I Skilling-Magazin 1873, No. 10 og 11: Fortid og Nutid (Skizze fra Virkeligheden).

I Familie-Musæum (Kra.) 1878: Anm. af Bøger af Camilla Collett, Fru Colban og John Paulsen.

I Vor Ungdom (Kbh.) *1884*, S. 281—295 og 343—365: Om kvinders

stilling og adgang til høiere uddannelse. — *1887*, S. 400—406: Anm. af «Et aar blandt de indfødte» af Thomas.

I Letterstedske Nordisk Tidskrift, II. (1879), S. 675—686: Bjørnsons sidste digtninger. (Merket *D. d.*)

I Tidskrift för Hemmet 1885, S. 24 fg.: Om den norske Kvindesagsforening; S. 38 fg.: Brev fra Kristiania (Om Universitetets Holbergsfest; Bjørnsons «Det flager», Ibsens «Vildanden», Kiellands «Fortuna» og Lies «En Malstrøm»); S. 177 fg.: Tre Møder i den norske Kvindesagsforening.

I Dagny, utg. af Fredrika Bremer-förbundet: Breve fra Kristiania, nl. i *1888*, S. 15 fg.: Diskussjonsmøderne om Sædelighedssagen. — *1890*: Fabrikpigernes Strike. — *1891*, S. 220 fg.: Kristiania seet gjennem de senere Aars Skjønlitteratur. — *1893*, S. 37 fg.: Camilla Collett og Festen paa hendes 80-Aars Fødselsdag. — *1894*, S. 15 fg.: Jonas Lie og hans Hustru.

I Morgenbladet *1877*, No. 309 A: I Anledning af H. Jægers Stykke [i Nord. Tidskr.] „En norsk Forfatterinde". — *1878*, No. 72 A, 77 A, 78 A, 84 A og 85 A: Ægteskab — Civilægteskab — Nødcivilægteskab; No. 177 A og 178 A: Anm. af Jonas Lies „Thomas Ross".

I Aftenbladet 1881: Professor J. E. Sars's Forelæsninger.

I Dagbladet 1882, No. 293: Vor literære Kritik; No. 301: Audiatur et altera pars [Anm. af John Paulsens «Familien Pehrsen»].

I Verdens Gang *1884*, No. 138: Anm. af Paulsens „En Digters Hustru". — *1886*, No. 148, 149, 154 og *1887*, No. 1: Boganmeldelser. — *1893*, No. 229: For 3000 Kroner om Aaret? — *1894*, No. 292: Aasta Hansteen. — *1895*, No. 183: Anm. af John Paulsens „Kunstnernaturer".

I Fredrikstads Tilskuer: Breve fra Kristiania i *1891*, No. 59, 109 (Ibsen-Aften i Theatret, Hedda Gabler); *1892*, No. 192; *1893*, No. 31 („Bygmester Solness"-Premièren paa Kra. Theater), No. 47 („Kjærlighedens Komedie" paa Kra. Theater), No. 78, 135 (Er Ibsens Kvindetyper norske?) og 145 (Lidt om en ny Retskrivning).

Schjøtt, Ole Herstad, Søn af Skipper *Niels Madsen S.* og *Anne Herstad*, blev født i Fiskerbyen Løkken i Jylland 9 April 1805, men kom i 1808 med Forældrene til Kristianssand, fra hvis Kathedralskole han blev Student med Laud 1822. I Decbr. 1827 blev han theologisk Kandidat med Laud, udnævntes 7 Januar 1829 til Sogneprest til øvre Kvinesdal (Hægebostad), hvorfra han 15 Februar 1832 befordredes til Dybvaags Sognekald, derfra 1840 til Porsgrund og 16 Juli 1845 til Skien, hvor han døde 9 Maj 1848.

* 1828 *Anne Jacobine Olrog* (f. 1801, † 1882), D. af Generalskibsmaaler i Kristianssand Peter O. og Margrethe Glükstad.

Jfr. Provst Ordings Artikler om G. A. Lammers i Fremskridt 1893, særlig No. 194.

Afskedsord i Dybvaag Hovedkirke 9de Trinitatis-Søndag 1840. Skien 1840. 8. 11 S.

Tale i Maadeholdsselskabet for Gjerpen Sogn og Omegn under en Samling paa Gaarden Meen 4 Juli 1841. Skien 1841. 8.

I W. A. Wexels's „Christelige Psalmer" (1840) skal to Nummere være af ham.

Schjøtt, Peter Olrog, foregaaendes Søn, er født i Dybvaags Prestegaard 29 Juli 1833, blev dimitteret fra Skiens Latinskole 1851, men tog paa Grund af Sygdom først 1852, nu dimitteret fra Kristianssands Kathedralskole, Artium med Udmerkelse og blev i Decbr. 1859 filologisk Kandidat med Laud. I 1861 blev han ansat som Lærer ved Nissens Latin- og Realskole, var 1862—64 (og senere 1869—70) Lærer ved Gjertsens Latinskole og samtidig Timelærer ved Kristiania Kathedralskole. Paa Storthinget 1862—63 og paa det overordentlige Thing 1864 var han derhos som Hurtigskriver ansat i Storthingets Referentkorps. Ved højeste Res. af 21 Septbr. 1864 overdroges det til ham, under Lektor Thaasens Sygdom, at holde Forelæsninger over Græsk til Andenexamen og at examinere i dette Fag til alle Examiner. Efter Thaasens Død blev han den 27 Maj 1865 konst. som Lektor ved Universitetet i græsk Filologi, idet det ved samme kgl. Res. paalagdes det hist.-filos. Fakultet og det akademiske Kollegium ved Udløbet af 2det Semester s. A. at indkomme med Betænkning om, hvorvidt han burde blive at meddele fast Ansættelse i Embedet. Den 8 Januar 1866 blev han derefter udnævnt til Lektor og rykkede senere efter Lov af 12 Maj 1866 op til Professor i sit Fag. Fra Maj 1866 til Udgangen af Aaret var han med Tjenestefrihed fraværende paa Studierejse i Udlandet (Kjøbenhavn, Berlin og Leipzig) og med lignende Permissjon opholdt han sig 1873—74 i videnskabeligt Øjemed i Leipzig. Han var en af Indbyderne til Stiftelse af Den liberale Forening i Kristiania i 1884 og i nogen Tid Medlem af dens Bestyrelse. Den 13 Marts 1888 blev han udnævnt til Statsraad og indtraadte fra 2 April som Medlem af Statsraadsafdelingen i Stockholm; efter Tilbagekomsten herfra var han i 1889 en kort Tid Chef for Finants- og Tolddepartementet; han udtraadte af Regjeringen sammen med de øvrige Medlemmer af det Sverdrupske Ministerium 12 Juli 1889 og blev s. D. igjen udnævnt til Professor ved Universitetet i klassisk, specielt græsk Filologi. Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1867). Han blev 21 Januar 1889 R.[1] St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed», blev 21 Januar 1895 K.[2] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste» og er derhos R. N. O. (1888).

* 26 Novbr. 1867 *Mathilde Dunker*, se ovfr.

Jfr. — foruden autobiografiske politiske Udtalelser i et Par af hans ndfr. anførte Bladartikler — Aftpst. 1888, No. 153; Dagbl. s. A. No. 79 og 81; Morgbl. s. A. No. 144 og 1889, No. 291 og 346; Verdens Gang 1888, No. 63, hvortil Svar fra S. i No. 64; Storth.-Tid. 1889, Forhandl. i Oth., S. 769 fg.

Fra Udlandet. Ugeskrift for udenlandsk Literatur og Politik. Udg. af H. Munk og P. O. Schjøtt. 1.—2. Halvaar. Chra. 1861—62. 4. à 2 Bl., 416 S.

Pindars 2den Pythiske Ode, fortolket af P. O. Schjøtt. Særskilt Aftryk af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1870. [Chra. 1871.] 8. 16 S.

Pindars Pythiske Oder, oversatte af P. O. Schjøtt. Særskilt Aftryk a Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1870. [Chra. 1871.] 8. 32 S.

Betragtninger ianledning af Folkehøiskolemødet. Chra. 1872. 8. 43 S.

Den antike Stat og Solons Forfatning. Det atheniensiske Demokrati. I. [eneste]. Chra. 1873. 8. 4 Bl., 136 S.

Zur Erklärung des Polybius 6, 20. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1873.) Chra 1874. 8. 20 S.

Den græske Tragedies Oprindelse. Kbhvn. 1874 8. 70 S. (O. m. Titel: «Fra Videnskabernes Verden», 2. Række No. 1.)

Til Collegium academicum (Votum betræffende Reglement for den nye Examen philosophicum). Chra. 1875. 8. 17 S. (Jfr. Univ.- og Skole-Ann. 3. R. XX. 78 fg.).

Et Afsnit af den romerske Historie. Med et Kart. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. Andet Tillægshefte til „Folkevennen" 24de Aargang 1875. Kra. 1875. 8. 1 Bl., 271 S.

Athen før Solon. Kra. 1880. 8. VI S., 70 S.

Aristoteles om Athens Statsforfatning ed. F. G. Kenyon, Oxford 1891. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1891. No. 2.) Chra. 1891. 8. 16 S.

Mythologiske studier. I. Zeus. Athamas. Apollo. (Chra. Vid.-Selsk.'s Forh. 1891. No. 7.) Kra. 1891. 8. 19 S.

De ethnographiske forhold i det forhistoriske Grækenland. (Chra. Vid.-Selsk.'s Forhandl. 1895, No. 5.) Chra. 1895. 8. 48 S. (Anm. af E. Vullum i Dagbl. 1895, No. 378; i Litt. Centralbl. 1896, S. 963; i Deutsche Litt.-Zeit. s. A., Sp. 1194 fg.; i Berl. philol. Wochenschrift 1896, Sp. 991 af Sam. Wide).

Samlede philologiske afhandlinger. (Universitetsprogram for 2det semester 1894.) Chra. 1896. Imp. 8. 4 Bl., 323 S.

Æschylus' Agamemnon. Oversat af P. O. Schjøtt. Vid.-Selsk.'s Skrifter. II. Hist. filos. Klasse. 1896. No. 2. (Udg. for Hans A. Benneches Fond.) Chra. 1896. Imp. 8. 50 S.

I Nyt Tidsskrift *I.* (1882), S. 100—104: Ibsens «Gengangere»; S. 334—47; II. 478—89; III. 43—51, 240—56 og 412—28: Den ældste græske historie. — *II.* 337—51: Det gamle Italien. (Tildels efter V. Hehn: Kulturpflanzen und Hausthiere); S. 532—37: Anm. af Bjørnsons «En Hanske». — *IV.* 468-76: Leonidas ved Thermopylerne; S. 557—60: «Das Volk in Waffen» af Freiherr v. d. Goltz. — *V.* 29—42: Etruskernes herkomst.

I Norsk militært Tidsskrift LII. (1889), S. 196—213: Om det romerske infanteris kampmaade og dets befal.

I Letterstedtske Nordisk Tidskrift III. (1880), S. 145—161: Om opdragelse i nutiden. (Anm. af Chr. Bruun: «Folkelige Grundtanker» og «Indlæg i Striden om Folkehøiskolesagen».)

I Vor Ungdom 1886, S. 293—300, 406—14 og 480—500: Den historiske methode i det klassiske oldtidsstudium.

I Fleckeisens Neue Jahrbücher f. Philologie CXLI. (1890), S. 697—703: Zum heerwesen der Römer.

I Univ.- og Skole-Annaler, 3. Række, XVIII. (1882), S. 10—23 er trykt en af ham skreven Komitteindstilling ang. forandret Ordning af Examen Artium (jfr. XIX. 27 fg.).

I Morgenbladet *1856*, No. 141: Tale ved Krohgstøtten 17 Maj 1856. — *1866*, No. 242: Hertugdømmet Slesvigs Skjæbne. (Merket q. r. s.) — *1867*, No. 15: Foredrag ved Festen til Fædrenes Minde den 13 Januar. — *1877*, No. 37 A, 38 A, 44 A, 45 A, 57 A, 59 A, 61 A og 62 A: Statsraadssagen. — *1879*, No. 245 A: Tale ved Universitetets Fest den 2 Septbr. — *1888*, No. 138: Planer om et Sanatorium paa Holmenaasen og Voksenkollen (jfr. No. 142 af P. G. og No. 143 af E. Krogh).

I Christiania-Posten 1858, No. 322, 325 og 329: Nogle Ord i Anledning af den ledigblevne Lærerpost (i Græsk) ved Universitetet.

I Aftenbladet 1881, No. 105: Om Bjørnstjerne Bjørnson som Taler ved Wergelandsstottens Afsløring.

I Aftenposten *1890*, No. 312, 313 og 316: Den forestaaende Reform i vor høiere Skole. — *1892*, No. 124 og 126: Fundet i Tell-ell-Amarna (Foredrag i den filologiske Forening); No. 648, 651 og 658: Det homeriske Grækenland, Achæer, Pelasger (Foredrag i Chra. Vid.-Selsk.) — *1893*, No. 442, 444, 446: En parlamentarisk Episode i det gamle Athen. — *1894*, No. 515, 520, 523: Langskibet fra Gokstad og de græske Trierer.

I Dagbladet *1884*, No. 156: Tale for Sverige ved Festmiddagen for de 82 Storthingsmænd; No. 415: Foredrag ved det politiske Massemøde i Fæstningens Gymnastiklokale 24 Novbr. — *1886*, No. 92: Nogle Ord om Universitetets Adjunktstipendier. (Jfr. Aftpst. No. 138 af B. Getz, Morgbl. No. 131 [af Red.] og 146, Dagbl. No. 95 af B. Getz, No. 97 af Schjøtt og af F. Hagerup); No. 251: Et Brev om Dagbladets Strid med «Vestlandsposten» [ang. Jakob Sverdrups Stilling i Regjeringen og Steens Indtræden i samme, jfr. Morgbl. s. A. No. 346]. — *1887*, No. 381: Den romerske Legions Udviklingshistorie (Livius VIII. 8).

I Verdens Gang 1884, No. 75: Tale ved Folketogets Komplimentation af Storthinget 29 Juni 1884; No. 140: Tale om Folkeskolens Udbedring ved Massemødet i Kra. 24 Novbr.

I Augsb. Allg. Zeitung 1873, 2 Septbr.: Aus Christiania [om det slesvigske Spørgsmaal].

Schjøtt, Stener Johannes Stenersen, foregaaendes Broder, er født i Porsgrund 13 Novbr. 1844, blev Student fra Skiens Skole med Laud 1862 og filologisk Kandidat med Laud i Juni 1870. Han var s. A. en Tid Lærer ved Heltbergs Latinskole i Kristiania, blev 1871 ansat som Lærer ved en Privatskole paa Levanger og 1873 som Klasselærer ved Kristianssands Kathedralskole, udnævntes 19 August 1874 til Adjunkt ved den offentlige højere Skole paa Fredrikshald og 12 Decbr. 1893 til Overlærer ved Skiens højere Skole. I 1881 valgtes han af Storthinget til 1ste Suppleant i Bestyrelsen af Norges Bankafdeling paa Fredrikshald, blev 1884 valgt til Bestyrer og gjenvalgtes som saadan 1890.

* *Olivie Sofie Christiane Nissen* (f. 1849), D. af Overdyrlæge Carl Michael Christian N. og Sofie Margarethe Knoff.

Jerusalem vert øydelagd det 70de Aaret etter Kristus. Fortalt etter Flavius Josefus. Chra. 1869. 8. 56 S. (Aftryk af „Svein Urædd" [1869, No. 5 fg.]; jfr. S.'s „Ettertala" i „Svein Urædd" No. 27.)

Heimskringla elder Norigs Kongesogur, uppskrivne av Snorre Sturlason, umsette av cand. mag. S. J. S. Schjøtt. 1ste—4re Hefte. (Tillag til Maanesskrifte „Fram".) Kra. 1872. 8. S. 1—192. — Andre Boki. [Udg. af Det norske Samlaget]. Kra. 1877. 8. 2 Bl., 344 S. — Trie Boki. [Udg. af Det norske Samlaget.] Kra. 1878. 8. 1 Bl., 169 S. — Fjore (siste) Boki. [Udg. af Det norske Samlaget.] Kra. 1879. 8. 1 Bl., 192 S. — Andre Utgaava med Titlen: Heimskringla elder Norigs Kongesogur fraa den eldste Tii til Aare 1177, uppskrivne af Snorre Sturleson. (Umsett av S.) Fyste Boki. Kra. 1880. 8. S. 1—268. — Andre Boki. Kra. 1887. 8. X S., 344 S., 1 Bl. [Missprentingar og Rettingar]. (Af denne nye Udgave er ikke mere udkommet.)

Eit namnlaust Folk. Av S. Ser-Avtrykk av „Fedraheimen". Kra. 1879. 8. 16 S.

Norigs Soga. Til Heimelesning og Bruk fyr Lærarar. Kra. 1879. 8. 2 Bl., 235 S. (Anonymt. Anm. i Fedraheimen 1879, No. 50 af A. H. og i No. 56 af G[arborg]; i Østl. Tid. 1880, No. 28.) — [2. Utg.] Kra. 1882. 8. 2 Bl., 235 S. (Udg. med Statsbidrag, jfr. Storth. Forh. 1881, V. Dok. No. 15; VI. a, S. 441 og Sth. Tid. S. 1186 fg.). — 3. utg. m. Titlen: Norigs soga. Lærebok aat amts- og folkehøgskular. Bergen 1890. 8. 2 Bl., 270 S.

Norges historie for almuskolen. Med et kart over „Norge i middelalderen". Kra. 1883. 8. 2 Bl., 127 S. (En forkortet Oversættelse af frgd. Arbejde.) — 2det oplag m. Titlen: Norges historie for folkeskolen. Kra. 1887. 8. 2 Bl., 127 S.

Fraa 1789 til 1815. Eit Stykke av Heimssoga. Kra. 1882. 8. 194 S. (Anonymt. Anm. i Fedraheimen 1882. No. 34.) — 2. Uppl. Kra. 1889. 8. 189 S. — Fraa 1815 til 1830. Eit Stykke av Heimssoga. Kra. 1883. 8. 2 Bl., 132 S. (Anonymt. Anm. i Fedrah. 1884, No. 10.) — Fraa 1830 til 1852. Eit Stykke av Heimssoga. Kra. 1885. 8. 2 Bl., 216 S. (Anonymt. Anm. i Fedrah. 1885; i Nora 1885, S. 96.) — Fraa 1852 til vaar Tid. Eit Stykke av Heimssoga. Fyrste [og andre] Heftet. Kra. 1886—88. 8. 2 Bl., 314 S., 1 Bl. (Anonymt. Efterat det hele Værk var færdigt, udkom en fælles „Innhalds-Liste" til alle Hefter af „Fraa 1789 til vaar Tid". 8. VII S. En Anmeldelse af det hele Værk af Arne Garborg findes i „Firda og Sygnafylkets Avis" 1889, No. 4.)

I Daa's Tids-Tavler IV. (1875—76), S. 387—401: Nogle Bemærkninger om det højere Skolevæsen.

I Svein Urædd, i hvis Redaktion han deltog, findes enkelte Stykker af ham, foruden det i Særtryk udkomne, ovfr. anførte „Jerusalem vert øydelagd".

I Fedraheimen *1878*, No. 56: Til ein og annan av Maalmennerne [indeholder Oplysninger om Landsmaalsliteraturens Ugeblade fra „Dølen" til „Fedrah."]. — *1879*, No. 1—6: Eit namnlaust Folk. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.) — *1880*, No. 3: Anmeldelse af K. Knudsen: „Unorsk og norsk"; No. 14: Vestmannalaget og O. J.

Hoyem. (Svar fra H. i No. 16; jfr. f. No. af Kr. M. Hægstad, No. 17 af Stefan Frich, No. 18 af Einar og No. 19 af Schjøtt.) — *1881*, No. 22 og 23: Fraa Millomalderen (Ordrag or ei Innleiding til eit nytt historisk Arbeid).

I Dagbladet *1874*: Svar paa et Angreb. — *1875*: Anm. af en Skolebog. — *1883*, No. 250: En Redegjørelse [Polemik mod Osk. And. Dietz]. — *1888*, No. 170: Polemisk Art. mod Dietz. (Anon.) — *1889*, No. 42 og 51: To Artikler under Navn mod Dietz (jfr. S.'s Erklæring i Dagbl. 1889, No. 67).

Schlytter, Zacharias Benjamin, Søn af Mægler *Thomas S.* og *Anne Marie Hauge*, blev født i Larvik 4 August 1831, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1852 og juridisk Kandidat med Haud i Juni 1858. I 1862 blev han ansat som Kopist i Indredepartementet. Han døde ugift efter længere Tids Sygdom 24 April 1872.

Han var den anonyme Redaktør af Aftenposten omtrent fra dens Grundlæggelse (under Navnet «Christiania Adresseblad») i Maj 1860 til 1 Februar 1867, da han fratraadte Redaktionen og fra 1ste Juli s. A. paabegyndte Udgivelsen af et nyt Dagblad «Folkets Avis», hvoraf dog kun et Par Numere udkom, hvorpaa han igjen indtraadte i «Aftenpostens» Tjeneste ved Siden af J. Magelssen (s. d.). Foruden en Mængde Anmeldelser af Literatur og Theater, Oversættelser og alskens mindre Bidrag skrev han i «Aftenpostens» 1ste Aarg. No. 1—6 en historisk Skitse «Kampen ved Lyngør».

To utrykte Lystspil af ham (efter franske Ideer) «Djævelens Barn» i to Akter med Sange og «Et Spejl» i 1 Akt blev opført paa Kristiania Theater, det første 3 Gange 1—26 Septbr. 1861, det sidste 2 Gange 7 og 12 April 1863. Utrykt er ligeledes hans paa samme Theater opførte Bearbejdelser og Oversættelser af forskjellige tyske og franske dramatiske Arbejder, nemlig: «Landsby og Stad», Skuespil i 5 Akter efter Charlotte Birch-Pfeiffers tyske Original «Land und Stadt», opført 11 Gange i Tidsrummet 13 Januar 1861—14 Januar 1864; «Storbonden», Skuespil i 4 Akter af Charlotte Birch-Pfeiffer, opført 7 Gange 21 Decbr. 1862—19 Februar 1863; «Et Kors over Kaminen», Lystspil i 1 Akt; m. fl.

Schmahr, Johan Henrik, blev født 25 April 1782 i Kjøbenhavn, hvor han senere var bosat som Borger og 1802 blev gift med *Ane Cecilia Dorothea Hellesen* († i Lyngby 1822). Senere, i Slutningen af 30-Aarene, rejste han om først i Sverige, derefter i Norge med en Malerisamling, som dels forevistes for Penge, dels søgtes solgt, men hvoraf iøvrigt en stor Del (175 No.) ødelagdes ved en Ildebrand i Wexiø i 1838. I 1841 fremviste han sin Malerisamling i Kristiania; den fremkaldte et anonymt Epigram [af Cand. jur. P. J. Homann] i «Den Constitutionelle» 19 Oktbr. s. A., hvilket Schmar fandt ærekrænkende for sig, hvorfor han den følgende Dag lod Bladets Redaktør A. Munch beskikke til Opgivelse af Epigrammets Forfatter. Derefter fulgte en Proces mod Forfatteren, som imidlertid ved Bythingsdom af 13 Januar 1842 frifandtes for S.'s Tiltale. De litterære og juridiske Indlæg i denne Fejde blev udgivet i nedennævnte Arbejder, hvis virkelige Forfatter,

forsaavidt S.'s Del deri angaar, var Henrik Wergeland. Schmahr forblev Resten af sit Liv i Norge, hvor han ogsaa giftede sig anden Gang med *Anne Dorthea Freimann*, Datter af Knapmager F. i Kristiania, og slog sig tilsidst ned i Bergen, hvor den gamle «Kunsthandler» døde som Fattiglem og blind i April 1862.

Jfr. Fru Dunker: Gamle Dage, S. 251 fg.; L. Daae's Indledning til Haffner & Hilles nye Udgave af «Schmahrs Proces og Forsoningen» (1896); Chra. Intell. 1842, No. 93; Erslews Forf.-Lex. III. 67 og Suppl. III. 71.

Kunsthandler Schmahrs Proces mod Kunstdommer Homann. Af J. H. Schmahr. Chra. 1842. 8. 1 Bl., VIII S., 48 S. (Paa Omslaget er desuden trykt Uddrag af svenske Blades Anmeldelser af de udstillede Billeder og en Katalog over de omprocederede Stykker.)

Forsoningen. Et fantastisk Digt af J. H. Schmahr. Chra. 1842. 8. 20 S.

Schmaltz, Moritz Ferdinand, Søn af Akciseinspektør *Christian Gottlieb S.*, blev født i Stolpen ved Dresden 13 Juni 1785, gik paa Skole i Meissen og studerede fra 1804 Theologi i Leipzig og Wittenberg. 1814 blev han Prest i Wehlen ved Pirna, 1816 ved den evangeliske Menighed i Wien, 1819 i Dresden (Neustadt); i 1830 blev han *Dr. theol.* og 1833 Førsteprest til St. Jacobi i Hamburg, hvor han døde 15 Febr. 1860. Han besøgte flere Gange Norge og opholdt sig navnlig i længere Tid i Bergen, hvor to af hans Døtre var gift med hver sin Broder, Kjøbmændene Marcus Cato Dahl og Hans Berhard Christian Dahl, den sidste senere norsk Generalagent for Livsforsikringsselskabet «Equitable».

⚭ 1816 *Concordia Sophia Ernestine Haensel* (f. i Pirna 16 Marts 1798, † 7 Maj 1854), D. af Kjøbmand H. i Pirna.

Jfr. H. Schrøder: Lexikon der hamburgischen Schriftsteller, VI. 591—597.

Af hans meget omfangsrige Forfattervirksomhed vedkommer alene følgende Norge:

Der Geist, in welchem alle wahre Christen mit einander Eins sind. Predigt, am 7. Trinitatissonntage 1854 in der deutschen Kirche St. Mariä zu Bergen in Norwegen gehalten. Bergen 1854. 8. 16 S. (Anm. i Hamb. Nachrichten Oktbr. 1854, overs. i Morgbl f. A. No. 275; jfr. Modbemærkninger af A i Bergenspst. 1854, No. 66, Svar herpaa af Chr. Dahl i No. 67, Gjensvar af A i No. 68 og yderligere Bemærkninger af Chr. J. Mohn i No. 69. Et særskilt Modskrift af S. B. Hersleb Walnum udkom med Titlen: „Bemærkninger i Anledning af Dr. M. F. Schmaltz's Prædiken [osv.]". Bergen 1854. 8. 38 S.)

Den Aand, i hvilken alle sande Christne indbyrdes ere Eet. Prædiken . . . . . overs. og udg. ved C. Rudolph (s. d.) 1. & 2. Opl. Bergen 1854. 8. 16 S.

Af hans øvrige Skrifter er hans «Erbauungsstunden für Jünglinge und Jungfrauen» (7. Opl. Lpz. 1840) udkommet paa Norsk:

Andagts-Timer for Ynglinge og Piger efter den høitidelige Indtrædelse i modne Christnes Samfund. Confirmationsgave og Bidrag til Huus-Andagten. Overs. ved C. Rudolph. Bergen 1842. 8. VI S., 246 S.

Schmelck, Christian Maximilian Franklin, Søn af Kjøbmand *Johan Henrich S.* og *Lovise Emilie Dorothea Røsch*, blev født i Kristiania 13 Januar 1835, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1853 og medicinsk Kandidat med Haud i Decbr. 1861, hvorefter han fra Nytaar 1862 var ansat som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling til Februar 1863 og derpaa ved Hudsygeafdelingen til Septbr. s. A., da han i videnskabeligt Øjemed rejste til Udlandet, hvor han navnlig i Berlin, Wien og Paris studerede Øresygdomme. Efter Hjemkomsten i 1864 bosatte han sig som praktiserende Læge i Kristiania, hvor han fra Septbr. 1865 til August 1866 fungerede som Reservelæge ved Byens Sygehus. Den 15 Oktbr. 1870 blev han udnævnt til Kompagnikirurg ved Armeens Hovedstation og befordredes 10 Juli 1874 til Korpslæge, først ved trondhjemske Brigade, senere (fra 1877) ved kristianssandske og derpaa (fra 1880) ved 1ste akershusiske Brigade; den 16 Juli 1884 blev han udnævnt til garnisonerende Korpslæge ved Armeens Hovedstation, fra hvilket Embede han paa Grund af Sygelighed søgte og erholdt Afsked 1 Marts 1895. Han døde i Kristiania 16 Maj 1895.

* 19 Maj 1868 *Hilda Tostrup* (f. i Kristiania 4 Juni 1844), D. af Hofjuveler Jacob Ulrik Holfeldt T. og Nicoline Jeanette Thyrholm Hjorthøi.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 294 fg.

Nogle Bemærkninger om Øret og dets Pleie i sund og syg Tilstand samt om Tunghørigheds Helbredelighed, populært fremstillede af Chr. S. Chra. 1867. 8. 31 S. — Andet forøgede Oplag. Kra. 1880. 8. 48 S.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 2. Række, XXI. 65—79: Om chronisk Ørecatarrh og dens Behandling.

Schmelck, Ludvig Henrik Benjamin, efterfølgendes Søn, er født paa Kjelsaas i vestre Aker 27 Juli 1857 og blev, privat dimitteret, Student med Haud 1874. Efterat have taget Andenexamen med Laud det følgende Aar, lagde han sig særlig efter Kemi og var 1876—77 Privatassistent ved Universitetets fysiologiske Institut. Som Kemiker fulgte han den norske Nordhavsexpedition paa dens Togt i 1878 og var til 1881 beskjæftiget med Bearbejdelsen af en Del af det paa Expeditionen indsamlede kemiske Materiale. I 1881 oprettede han et kemisk Undersøgelsesbureau i Kristiania efterat have gjort sig bekjendt med lignende Anstalter i Danmark og Sverige. Af dette Laboratorium er han fremdeles Indehaver. I 1884—85 vikarierede han som Amanuensis paa Universitetets kemiske Laboratorium. I 1890 blev han Lysoljekontrollør for Kristiania Distrikt, i 1892 Kemiker for Fyrvæsenet, samme Aar Stadskemiker i Kristiania og i 1896 Statsguardein. Han har siden 1888 været Suppleant i Patentkommissjonen og blev 1896 tilforordnet Medlem af samme. I Aarene 1886—89 og i 1893 foretog han med Stipendium fra

Universitetet Rejser forat gjøre kemisk-bakteriologiske Vandundersøgelser i Norge. Han har gjort flere Studierejser til Udlandet, deltog med kommunalt Stipendium i den hygienisk-bakteriologiske Kongres i London i 1891, besøgte med Statsstipendium Verdensudstillingen i Chicago i 1893 og studerede med kommunalt Stipendium kemisk-hygieniske Forhold i Stockholm i 1895. Han har i flere Aar været Medlem af Bestyrelsen af den polytekniske Forening. Han er Medlem af Kristiania Videnskabsselskab (1893).

* 23 August 1882 *Margrethe Antoinette Rink* (f. 23 Febr. 1855), D. af Grønlandsforskeren Dr. H. Rink og Signe Møller.

Den norske Nordhavsexpedition 1876—78. H. IX.: Chemi. I. Om Søvandets faste Bestanddele. II. Om Havbundens Afleiringer. Med 1 Træsnit og 2 Karter. Kra. 1882. Fol. 2 Bl., 71 S. (Anm. i Morgbl. 1883, No. 92 A.)

Om forfalskning af levnetsmidler. Foredrag holdt i «Norsk forening for sundhedspleie». Kra. 1888. 8. 25 S. (Særtryk af «Aarbog for norsk forening for sundhedspleie» for 1887.)

I Nyt Magazin f. Naturvidenskaberne *XXV.* (1879), S. 235—254: Om Søvandets faste Bestanddele. (Ogsaa meddelt paa Tysk i Journal f. praktische Chemie, N. F. 1880, S. 165—188.) — *XXVI.* 197—253: Om havbundens afleiringer. — *XXXII.* 67 fg.: Nogle Undersøgelser over Saltmængden i Nordsøen.

I Naturen *1878*, S. 92 fg.: Om ebullioskopet. — *1881*, S. 150, 173 og 181: Om kemiske Resultater fra Nordhavsexpeditionen. — *1894*: Nekrolog over Dr. Hinrich Rink. — *1896*, S. 203—215: Skjærpefeberen og dens ofre.

I Polyteknisk Tidsskrift — af hvis Redaktionskommitte han var Medlem i 1882 — 1882, S. 18—24: Kontrollen med de arsenholdige Tøier, Tapeter o. l. Gjenstande; S. 76: Svar til Hr. Gerh. Larsen; S. 117 og 149: Svar til Hr. Doxrud ang. Arsenundersøgelser.

I Norsk teknisk tidsskrift — af hvis Redaktionskommitte han har været Medlem siden 1885 — *I.* (1883), S. 146—48: Forslag til reglement for den kemiske kontrol med arsenholdige genstande. — *II.* 17—24: Undersøgelser over lamper og lysolier. — *XII.* : Beretning om en stipendiereise til Amerika 1893.

I Tidsskrift for praktisk Medicin *1885*, S. 212—219: Undersøgelser af 100 Melkeprøver indkjøbte hos Handlende i Kristiania i Sommermaanederne. — *1890*, S. 3—18: Vort Drikkevand.

I Beretning om Folkemængden og Sundhedstilstanden i Kristiania *1888, 1889, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895*: Beretninger om kemiske Undersøgelser for Sundhedskommissionen. — *1891*: Beretning fra den internationale Kongres i London i August 1891. — *1895*: Meddelelser fra et Besøg i Stockholm.

I Norsk Magasin for Lægevidenskaben 4. R. VII. (1892), S. 433—36: Begravelse kontra Ligbrænding, fra hygienisk Standpunkt betragtet.

I Teknisk Ugeblad *1895*: Norske Thorium og Yttriumholdige Mineraler. — *1896*: Klebersten.

I Rolfsens Læsebog V. (1895), S. 467—472: På havsens bund.

I Repertorium f. anal. Chemie 1883: Die Kontrol mit arsenhaltigen Gegenständen.

Trykt 30 Januar 1897.

I Dinglers polyt. Journal, Bd. 255, S. 39: Einige Untersuchungen über die jetzigen Erdoellampen.

I Centralblatt f. Bakteriologie u. Parasitenkunde *1888*, *IV*. 145—147: Eine Glätscherbakterie; S. 195—199: Steigerung des Bakteriengehalts während des Schneeschmelzens. — *1890*, *VIII*. 102—105: Bakterioskopische Untersuchungen des Trinkwassers in Christiania.

I Chemiker Zeitung (Leipzig) *1895*, No. 39: Leuchtoele u. Lampen. — *1896*, No. 41: Eine neue Form des Thondreieckes.

I Milch Zeitung (Bremen) 1894, No. 38, S. 612: Der Schmutz- und Bakteriengehalt der Milch.

I Zeitschrift für angewandte Chemie 1895, H. 18: Norwegische Thorium- u. Yttriumhaltigen Mineralien.

I The Lancet (London) 1893, No. 3655, S. 719: Norwegian ice.

I Revue internationale des falsifications (Amsterdam) *1888*, S. 128; *1890*, S. 95; og *1893*, S. 101: Falsifications observées en Norvège.

I Den Unges Ven 1880, No. 11: Fra det praktiske Liv. Fosforstikker.

I Morgenbladet *1882*, No. 104 A, 121 A og 193 B: Om Forfalskning af Levnetsmidler. — *1883*, No. 55 A og 62 A: En Julevisit paa Ski til Jotunfjeldene. — *1884*, No. 109: En Skitur gjennem Nonderne. — *1887*, No. 216 og 218: Vandet og Bakterierne. — *1888*, No. 691: Norsk Nordpolexpedition. — *1892*, No. 441: Ildslukningsgranater; No. 670, 687 og 697: Vort Brød. — *1893*, No. 91: Skispørgsmaalet; No. 124: Kobber i Levnetsmidler; No. 190: Forslag til ny Ølbeskatning. — *1894*, No. 362: Melken i Christiania; No. 642: Anm. af Brøgger og Vogt: Norske Forekomster af Malme. — *1895*, No. 178: Thoritfeberen. Tyske Kemikeres Feiltagelser; No. 578: Fra et Besøg i Stockholm. — *1896*, No. 37: En mere end daarlig Beregning; No. 124 og 137: Lampeexplosioner.

I Aftenposten *1892*, No. 189, 230, 260: Vort Brød; No. 543 og 555: Salg af Brød efter Vægt. Nyt Brød. — *1894*, No. 11 og 192: Vort Brød; No. 192 og 240: Karvekaal; No. 295, 362 og 365: Melken i Christiania; No. 295, 362, 446, 452 og 463: Frøensvandledningen. Vore Bræelve; No. 498, 527 og 548: Svar til Hr. Landbrugskemiker Werenskjold; No. 568: Melkestriden. — *1895*, No. 148: Hvorledes Nansen kan lave Balloner; No. 541: Børnemelk; Professor Flügges Fremgangsmaade.. — *1896*, No. 745: Alkoholholdige udenlandske Frugtsafter.

I Berlingske Tidende 1896, No. 233: Nogle Bemærkninger om Nansens Polarfærd. (Svar til forskjellige Bemærkninger af Dr. Thulstrup, E. v. d. Recke, o. fl. i „Avisen", „Berl. Tid." o. a. danske Blade.)

I Skandinaven (Chikago) 1896: Dr. Dalls Insinuation mod Dr. Nansen fuldstændig ubeføiet.

I Dagbladet *1894*, No. 227: Selters og Bruslimonade.

I Grenmar 1889, No. 119: Drikkevandet.

I Drammens Tidende 1892, No. 221: Vort Drikkevand.

I Kragerø Blad 1895, No. 53: Thoritspørgsmaalet; No. 74: „Vestmar" og Thoritspørgsmaalet.

Schmelck, Theodor, Broder af foran nævnte Korpslæge *Christian S.*, er født i Kristiania 27 Decbr. 1829 og var 1855—80 Brugs-

bestyrer af Kjelsaas Brug i Aker. Han har senere været ansat ved L. Schmelcks kemiske Bureau i Kristiania.

* *Else Cathrine Jensen* (f. 15 Juli 1817, † 22 Februar 1887).

Han var Redaktør af Husvennen. Et Ugeblad til Gavn og Morskab. Aarg. 1. No. 1—3. Kra. 1880, 23 Septbr.—6 Oktbr. 4. 24 S. (Mere udkom ikke)

I For Romantik og Historie, udg. af H. P. Holst, XI. (Kbhvn. 1873), S. 3—5: To Digte.

Enkelte Digte af ham findes trykt dels særskilt, dels i forskjellige Blade, til hvilke han ogsaa har leveret Bidrag i Prosa.

En anonym, original Vaudeville af ham, «Slægtskab og Kjærlighed», er bleven opført paa Theatret i Møllergaden.

Schmidt, Bertrand, Søn af Sogneprest til Tranø i Senjen *Carl Theodor S.**) (f. 1810, Student 1830, cand. theol. 1834, Prest til Tranø 1840—52, da han tog Afsked, † i Kbhvn. 26 Marts 1892, en Broder af Forfatterinden Marie Colban), og *Henriette Nicoline Robsahm*, blev født i Tranø Prestegaard Juleaften 1841. Han blev Student med Laud fra Nissens Latin- og Realskole 1859 og var derefter i længere Tid Huslærer hos Godsejer Brodtkorb paa Kjørbo i Bærum. Fra Oktbr. 1862 til Vaaren 1864 var han, mens han fortsatte sit filologiske Studium, Hjælpelærer ved Kristiania Kathedralskole og blev 1864 ansat som Lærer ved Aars og Voss's nylig oprettede Skole, til hvilken han vedblev at være knyttet lige til sin Død. I Juni 1867 tog han filologisk Embedsexamen med Laud og var senere 1869—70 tillige Lærer ved Gjertsens Skole. 1870—71 opholdt han sig med offentligt Stipendium ved Universitetet i Berlin, hvor han fortsatte sine Studier af græsk Sprog, Litteratur og Arkæologi og fornemmelig hørte Friederichs, Haupt og E. Curtius. Fra Begyndelsen af 1875 blev han Universitetsstipendiat i græsk Filologi og holdt som saadan et Semester Forelæsninger over den attiske Scenes Udvikling. I 1876 erholdt han et Rejsestipendium til et Aars Ophold i Grækenland. Det blev der imidlertid intet af; i April 1877 fik han et

*) Saavidt Udgiveren bekjendt, har denne Mand aldrig ladet trykke noget, skjønt han i en stor Del af sit Liv udelukkende var opofret for historiske og litterære Sysler. Efterat han havde taget Afsked med Pensjon, begyndte han at gjøre Studier i Bibliotheker og Arkiver over Karl Johans Historie og besøgte personlig i alle Fald de vigtigste af de Valpladse, hvor hans Helt havde kjæmpet. Som Erstatning for havte og kommende Udgifter ved Udarbejdelsen af en krigshistorisk Journal over Karl Johans militære Løbebane bevilgede Storthinget 1865—66 ham efter hans Andragende en Gang for alle 500 Spd. paa Betingelse af at hans Arbejder i denne Retning skulde afgives til Universitets-Bibliotheket (Storth.-Forh. 1865—66, VIII. 523 og X. 10, cfr. 14 og 75). Efterat han havde fuldført dette Arbejde, bosatte han sig for Resten af sit Liv i Kjøbenhavn, hvor han lige til sin Død med den største Flid tog Afskrifter for norske Samlinger (Universitets-Bibliotheket, Rigsarkivet, Videnskabsselskabet i Trondhjem m. fl.) af Aktstykker, Haandskrifter og Tegninger i Kjøbenhavns Bibliotheker og Arkiver, vedrørende Norge. Saaledes har han bl. a. afskrevet Chr. Prams «Norge fra 1804 til 1805» (10 Bd.), G. Schønings «Rejse i Norge» (9 Bd.), Prof. Rathkes «Rejse langs Norges Kyster», G. Schønings Tegninger. (Jfr. Nekr. i Aftpst. 1892, No. 179 [efter dansk «Nationaltid.»] og hdskr. Kat. over Kildeskriftfondets Mnskr. paa Univ.-Bibl.)

nyt voldsomt Anfald af den Brystsygdom, som alt Aaret i Forvejen havde holdt ham fængslet til et langvarigt Sygeleje, og 4 Maj 1877 døde han.
* 1873 *Wilhelmine Daue* fra Kjøbenhavn.

Nekrolog i Indbydelsesskrift fra Aars og Voss's Skole 1877, S. 84 fg.

Katalog over den filologiske Forenings Bogsamling i Studentersamfundet. Kra. 1869. 8. 18 S. (Særtryk i 50 Exemplarer af «Katalog over det norske Studentersamfunds Bogsamling», Kra. 1869.)

I Ny illustreret Tidende 1875, No. 14: Nekrolog over Skolebestyrer Andr. Falkenberg.

Schmidt, Carl Frederik Edvard, er født i Skjærvø 25 April 1829, kom i April 1853 ind paa Veterinærskolen i Kjøbenhavn, hvorfra han blev udexamineret med 2den Karakter Vaaren 1856. Han blev kort derefter ansat som Amtsdyrlæge i søndre Bergenhus Amt med Bopæl paa Voss, var 1861—70 Amtsdyrlæge i Romsdals Amt med Bopæl paa Molde og fra 1871 i Ørskog paa Søndmøre. I 1871 blev han Amtsdyrlæge i nordre Bergenhus Amt, i 1879 ligesaa i Buskeruds Amt og siden 1886 har han været Amtsdyrlæge i Smaalenene med Bopæl paa Moss.

Kortfattet Forklaring om Faareskabsygen og dens Behandling. Bergen 1878. 8. (Nærmest en Omarbejdelse af et tidligere Skrift af B. Lambrechts, og optrykt S. 10—20 i „Bestemmelser om Skabsyge", Bergen 1883. 8.)

Om Faarestel paa mindre Gaarde i Indlandsbygderne. Med 8 Tegninger. Forord af Landbrugsdirektør J. Smitt. Kra. 1883. 8. 56 S.

I Bergensposten 1856, No. 293 og 296: Udførelse af rationelt Hestebeslag.

Schmidt, Claus Christian, Søn af nedennævnte Statsraad *O. M. S.*, blev født paa østre Toten 6 Juli 1817, blev, privat dimitteret, Student med Laud i 1836 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1841, hvorefter han fik Ansættelse som Kopist i Kirkedepartementet. I sin Funktionstid som saadan var han et Aar konst. Fuldmægtig ved Statsraadsafdelingen i Stockholm. Den praktiske Embedsprøve tog han med Laud 1846. Den 20 Februar 1851 blev han konst. som Auditør m. v. i Marinen og flyttede, da dens Hovedstation i 1863 blev forlagt fra Fredriksværn til Karljohansværn, i samme Egenskab til Horten, hvor han tillige havde at fungere som Magistrat og Politimester. Saavel i Fredriksværn som paa Horten var han fra sin Embedstiltrædelse tillige Lærer i Retslære ved Søkadetinstitutet og Søkrigsskolen, ligesom han i en Række af Aar var Forligelseskommissær paa begge Steder samt Formand i Hortens Sparebanks Bestyrelse, Kasserer ved Søkadetkorpsets Fond, m. v. Han døde paa Horten 20 Januar 1888.
* 1854 *Anna Willoch.*

Nekrolog i Gjengangeren 1888, No. 10, jfr. No. 12.

Ledetraad ved Undervisningen i Retslære paa Søkadet-institutet. Horten 1875. 8. 45 S.

Schmidt, Frederik, Søn af Biskop i Akershus *Christen S.* (f. i Vinger 1727, † i Oslo 1804) og hans 1ste Hustru *Petronelle Sørensdatter Lemmich* († 1799), blev født i Asminderød paa Sjæland, hvor Faderen den Gang var Sogneprest, 27 Maj 1771. Med Forældrene kom han 3 Aar gammel op til sit Fædreland, hvor han senere fik Undervisning i Hjemmet, ogsaa i Musik, lige til sit 14de Aar, da han blev sat ind i Kristiania Kathedralskoles øverste Klasse, hvorfra han blev Student med Laud 1787. I Oktbr. 1791 blev han theologisk Kandidat med Laud og rejste strax efter hjem til Kristiania, hvor han allerede 15 Juni 1792 blev udnævnt til Prest ved Tugthuset. I 1794 gjorde han som Stiftamtmand Fr. Moltkes Ledsager en Rejse til Nordtyskland, paa hvilken han opholdt sig 3 Maaneder i Göttingen, som han forlod i Septbr., hvorefter han over Kjøbenhavn vendte tilbage til sit Embede i Kristiania. Dette gav ham lidet at bestille, saa at han baade kunde gjøre forberedende Studier og Samlinger til et historisk Arbejde over Oslo og i de to følgende Aar overtage Redaktionen af Tidsskriftet «Hermoder». Den 18 August 1797 blev han udnævnt til Sogneprest til Trøgstad, som han imidlertid ikke kom til at tiltræde, idet han 1 Decbr. s. A. blev befordret til Ekers Sognekald, som han havde søgt sammen med sin Formand i Trøgstad A. C. Heidenreich, der efter sin Udnævnelse til Eker betænkte sig og ansøgte om at faa blive, hvor han var. Høsten 1807 besøgte Schmidt paany Kjøbenhavn, hvor han ankom kort efter Byens Bombardement og hvor han under sit Par Maaneders Ophold der benyttede Bibliothekerne for sine Studier til Oslos Historie og ellers tilbragte sin Fritid i de litteraære Kredse hos Rahbek, der var hans Kjending fra Studenterdagene, og i det norske Selskab. Efter Hjemkomsten til Eker blev han i 1808 Provst i Kongsbergs Provsti. Vaaren 1811 var han paany i Kjøbenhavn, hvor han dels fremstillede sig som Ansøger til Stiftsprovstiet der, dels forberedte Udgivelsen af sine samlede Digte. Den 28 Januar 1813 blev han R. D. D. O., efter at være bleven opført som No. 1 til denne Udmerkelse paa den af Biskop Bech i Slutningen af 1812 til Kjøbenhavn nedsendte Forslagsliste. Ved Valget til Rigsforsamlingen paa Ejdsvold 1814 blev han første Repræsentant fra Buskeruds Amt og var der Medlem af Konstitutionskomitteen; senere i Aaret valgtes han fra samme Valgdistrikt ogsaa til 2den Repræsentant paa det overordentlige Storthing, hvor han var Medlem af Komitteen ang. Mossekonventionen. Hans Navn fra Rigsforsamlingen er — foruden til adskillige af de paa Ejdsvold skrevne Selskabssange og Viser — knyttet til den Bestemmelse i Grundloven, at et Lovforslags endelige Afgjørelse, naar det to Gange uden Resultat har passeret Odelsthing og Lagthing,

skal finde Sted med ²/₃ Stemmers Flertal i Storthingets Plenum. Efter en for ham uheldig Injurieproces med en Mand paa Eker og et ligesaa uheldigt Udfald af en senere indsendt Klage til Odelsthinget over ham formentlig tilføjet Uret, søgte Schmidt om Høsten 1817 Permissjon paa to Aar til en Udenlandsrejse og drog i Begyndelsen af Oktober med sin Hustru til Kjøbenhavn, hvor han blev boende et halvt Aar. Ikke meget længe efter sin Ankomst dertil, forhørte han sig under en Audients hos Kancellipræsident Kaas om sine Udsigter til en mulig Befordring i Danmark. I April 1818 drog han i Selskab med Digteren B. S. Ingemann gjennem Tyskland og Schweitz til Italien, hvor han tilbragte Vinteren i Rom og Neapel. Høsten 1819 kom han tilbage til Kjøbenhavn. Han havde nu fattet Beslutning om at forlade Norge, og 27 Decbr. 1819 fik han efter Ansøgning Afsked fra sit Sognekald paa Eker, hvor han om Sommeren 1820 tog Farvel med sin Menighed. Den 27 Septbr. 1820 blev han udnævnt til Sogneprest til Himmeløv og Roskilde adelige Jomfrukloster. I 1822 blev han ogsaa Bibliothekar ved Stiftsbibliotheket i Roskilde. I 1826 tilbød Kjøbenhavns Universitet, ved sin Jubelfest i Anledning af Kristendommens 1000-aarige Bestaaen i Danmark, ham den theologiske Doktorgrad, for hvilken han ogsaa samme Aar lod trykke sin Afhandling *Historia Paulicianorum orientalium.* Et Par Gange senere, i 1827 og i 1832, besøgte han Norge, men levede ellers rolig som Prest i Himmeløv til sin Død 16 Februar 1840.

* 10 Januar 1799 *Maren Elisabeth Matthea Oppen* (f. 1778, † 1841), D. af titulær Generalkrigskommissær i Kristiania Knud O. og Mette Christine Colling, eneste Datter af den i sin Tid bekjendte og velstaaende Kjøbmand Anders C. i Kristiania.

Autobiografi paa Latin i Kbhvn.s Universitets-Program 1826, S. 27—30. — *Biografi* af D. Thrap i Bidr. til d. n. Kirkes Hist i 19. Aarh. I. 249—275; af N. Hancke foran hans Dagbøger, S. V—XV. — *Nekrologer* i Gen. og biogr. Archiv I. (Kbhvn. 1840), S. 119—124; i Suhrs Archiv f. praktisk Theol. II. 364—68; i J. C. Qvistgaard's «Ved Provst Fr. Schmidts Jordefærd» (Roeskilde 1840. 8.). Jfr. B. Moe: Efterretn. om Eidsvolds-Repræsentanter, S. 125 fg.; Conradine Dunker: Gamle Dage, fl. St. (se Reg.); Pavels's Autobiografi, S. 130, 251 og sammes Dagbøger, mange Steder (se Reg.); P. Motzfeldts Breve og Optegnelser, S. 72, 81; Jacob Aalls Erindringer, 2. Udg., især S. 398 og 405; Henr. Wergeland: Norges Const.-Hist., H. II. 27, H. III. 95; N. Wergeland: Fortrolige Breve, fl. St.; Yngvar Nielsen: Bidrag til Norges Historie i 1814, I. 318, 328, 354, 356, 358, 398 fg., 408, 418, 435, 441, 461, 497, og II. 381, 389, 392, 396, 401; Morgenbl. 1868, No. 115 og 121 af L. Daae; [P. H. Boye:] Om Karen Margrethe Rahbeks Brevvexling, S. 23—29; Breve til og fra B. S. Ingemann, S 77, 83, 104, 110, 324; H. Schwanenflügel: Ingemanns Liv og Digtning, S. 171 fg., 175 og 188 fg.; Erslews Forf.-Lex. III. 69 fg. og Suppl. III. 74; Kirkehist. Saml. 4 R, IV. 508 fg.; L. Koch: Den danske Kirkes Hist. 1801—17, S. 189 fg.; Udvalg af Breve til P. Hjort, 1. Saml., S. 314; Museum 1894, I.; H. J. Huitfeldt: Familien Sibbern, S. 97.

Prædiken paa Søndag mellem Juul og Nyeaar 1795. Chra. 1796. 8. 31 S. (Anm. i Lærde Efterretn. 1796, S. 393.)

Danmarks Hæderskamp mod Brittens Overmagt. Et poetisk Forsøg. Kbhvn. 1801. 8.

Prædiken paa Allehelgensdag 1807. Indtægten anvendes til Understøttelse for de udkommanderede Norske Tropper. Chra. [1807]. 8. 16 S.

Cantate ved Højtideligheden den 29de Decbr. 1809. Udg. af Borgerskabet i Christiania. Musiken af S. T. Hr. Etatsraad Falbe. Chra. [1809]. 8. 4 S.

Mindetale over Klokker Hans Backer. Chra. 1809. 8. 8 S.

Samlede Digte. Kbhvn. 1811. 8. XVI S., 224 S. (Anm. i Dansk Litt.-Tid. 1811, S. 513—19.)

Taler, holdne i Egers Hovedkirke paa den anordnede festlige Bededag den 4de Martii 1814. (Sælges til Fordel for de fra Eger Udkommanderedes efterladte trængende Familier.) Chra. [1814]. 8. 20 S.

Trende Religionstaler holdne ved private Andagter for Danske og Norske i Rom og Neapel. Kbhvn. 1819. 8. 71 S.

Afskedsprædiken holden paa 17de Søndag efter Trinitatis i Hougs Kirke. Drammen 1820. 8. 28 S. (Trykt og udg. af Bogtrykker Rode uden Forf.s Tilladelse efter en Afskrift, taget efter det af Forf. til en Ven i Drammen udlaante Manuskript, jfr. S.'s Erklæring i „Det norske Nationalblad", H. XIX. 298 fg., hvortil Svar fra C. F. Rode S. 342—44 og Gjensvar fra S. Side 435 fg.)

Jean Paul Fr. Richter. Mai-Krandsen. Et Udvalg af hans Værker ved F. Schmidt. Chra. 1820 [ɔ: 1819]. 8. 99 S.

Historia Paulicianorum orientalium. Diss. inaug. Havniæ 1826. 8. (Anm. af A. G. Rudelbach i Theol. Maanedsskrivt V. 273—294, hvortil Svar fra S. i Dansk Litt. Tid. 1826, No. 31 Till. [8 S.]; i Theol. Studien u. Kritiken 1828, IV. 895 og 1829, I. 79 fg. og 165 fg. af J. C. L. Gieseler.)

Prædiken paa Jubelfesten den 14 Mai 1826. Kbhvn. 1826. 8.

Pentateuchens poetiske Stykker, rhytmisk oversatte med tilføiet Commentar. Kbhvn. 1827. 8. VIII S., 1 Bl., 349 S. (Anm. i Theol. Stud. u. Krit. I. 1828, S. 885 fg.)

Urania af C. A. Tiedge. Oversat og ledsaget med en Epilog. Kbhvn. 1830. 8. (Anm. i Kbhvnspst. 1830, No. 220.)

Ny samlede Digte. Med Forf.s Portrait. Roskilde 1835. 8. 7 Bl., 304 S.

Provst Fredrik Schmidts Dagbøger. Udgivne i Uddrag ved N. Hancke. Kbhvn. 1868. 8. XVI S., 359 S. (Anm. i Morgbl. 1868, No. 115 og 121 A [af Dr. L. Daae]; i Berl. Tid. s. A. No. 87; i Folkets Avis s. A. No. 99; i Fædrel. s. A. No. 129 fg. af Clemens Petersen.)

Han var den anonyme Redaktør af Hermoder, et norsk periodisk Skrift, No. I—VII. (Chra. 1795—97. 8., jfr. J. Rosted, der senere overtog Redaktionen). I dette Tidsskrift er af ham i No. *I.* 108 fg.: Sang for de Arme. — No. *II.* 94—96: Elegie over den retskafne Kone K. M. Thrane. — No. *III.* 122—128: Videnskabernes Høj. (En Drøm, oversat af det Engelske.) — No. *V.* 120—123: Afskeds-Sange [til Fr. Moltke]. — No. *VI.* 69 fg.: Sang den 29de Januarii 1796. — No. *VII.* 141—144: Til Læserne.

I Platous Indberetninger om Nationalfesten 11 Decbr. 1811 (Chra. 1812), S. 212—19: Indbydelsesskrift til og Cantate ved Høitideligheden i Drammen, i Anl. af et Norsk Universitets Oprettelse.

I Fallesens Magazin f. Religionslærere VIII. 376—94: Indtrædelses-Prædiken paa Eger den 10de Søndag efter Trinitatis 1798.

I Rahbeks Sandsigeren 1811, I. 194—208: Nogle Ideer om Nationalfester. (Jfr. S. 213—24 af Rahbek.)

I Schwachs Nor for 1815, S. 95—109 og 169: Forskjellige mindre Digte. — I samme for 1816, S. 186—93: Biografi af Christiane Koren.

I Dansk Minerva V., Decbr. 1817, S. 34-90: Oversættelse af Virgils Æneide, 4de Sang.

I Rahbeks Tilskueren 1818, No. 12: Om Fromhed og Fromladenhed. (Efter det Tydske.)

I Rahbeks Hesperus *I.* 220—43: Om den nyeste italienske Litteratur, med en Oversættelse af Tasso (med Tillæg af Udg. S. 243—50); S. 358-64: Oversættelse af 3die Sang af Dante's Inferno. — *V.* 285—309: Om Romernes private Disciplin, overs. af J. A. Ernesti's Opuscula philologica.

I Rahbeks Tritogenia II. 10-24: Den danske Prinds Svends Død, overs. af Tasso's „Befriede Jerusalem", 8de Sang, 6te Strophe.

I J. Møllers Nyt theologisk Bibliothek *IV.* 178—213: Metrisk Oversættelse af 1. Mos. 49. Kap. 1—27 V. Med Prøve af en Commentar. (Anm. af R. Møller i Dansk Litt.-Tid. 1824, S. 548 fg., jfr. S. 720 af Schmidt.) — *IX.* 255—65: Bemærkninger af hans Reise-Dagbog om Religiøsiteten i Italien og Spanien. — *XIV.* 222—43: Psalmer forfattede til nogle af de anordnede evangeliske Pericoper. (Anm. i Dansk Litt.-Tid. 1829, S. 426.)

I Norske Intelligentssedler 1789, No. 39, Tillæg: Tanker ved en Fritænkers Dødsleje, en Oversættelse.

I Tiden 1808, 1809, 1810 og 1814 trykkes forskjellige af hans Lejlighedsdigte.

I Den Norske Rigstidende 1815, No. 23: Ved Christiane Korens Grav; No. 86: En Sang til Carl Johan. (Jfr. Forf.s Erklæring i No. 91.)

Iøvrigt findes spredte Digte af ham trykt dels særskilt, dels i forskjellige Samlinger, Nytaarsgaver, Tidsskrifter og Blade, saaledes i Den Danske Tilskuer (1791, No. 25); Iris (1791, III. 98); Minerva; Charis (1799 og 1803); Samleren; Poulsens Nytaarsgaver; Rahbeks Tilskueren 1818, 1819 og 1821; Høsts Morgenblad (1819, No. 46); Liunges Dana 1820; Dagen 1804, 1812, 1813, 1823; Kjøbenhavns Skilderi; o. fl.

Et Brev fra ham til Rathke, dateret 25 Maj 1820, er trykt i L. Daae's «Breve fra Danske og Norske», S. 238 fg.

Schmidt, Harald Hjalmar, Søn af nedennævnte Skolebestyrer *Michael Ursin S.*, blev født i Bergen 12 Oktbr. 1850, gjennemgik 1857—67 Tanks Skole og begyndte derefter at forberede sig til Universitetet, hvor han, privat dimitteret, blev Student med Haud 1871. Efter Andenexamen i 1872 begyndte han at studere Filologi og var derhos i nogen Tid ansat ved Universitetets Sekretariat, men kastede sig senere helt over litterær Virksomhed, opmuntret hertil især ved den Lykke, han gjorde ved sin ivrige Deltagelse i Studentersamfundets litterære og theatralske Liv. 1876—77 opholdt han sig nogen Tid for sine litterære

Studiers Skyld i Paris og 1883 ligesaa i Kjøbenhavn. Han døde i Kristiania 24 August 1893.

* 21 April 1883 *Alfhild Sommerfeldt* (f. i Kristiania 1863 og efter S.'s Død paany gift 20 August 1895 med Kjøbmand i Kristiania O. Albrechtson), D. af Toldbetjent S.

Nekrolog (med Portræt) af J. B. Bull i Morgenposten 1893, No. 253; i Bergspst. s. A. No. 196. Jfr. «Studenterne fra 1871» (Kra. 1896), S. 230—32 (hvor to *Portræter* af ham).

Studenterkomedier af *S.* Kra. [1883]. Tospaltet 8. 14 S. + 24 S. (Kun fælles Omslagstitel for følgende Arbejder: 1) Det Vidunderligste eller 4de Akt af «Et Dukkehjem», Spøg i 1 Akt med Sange. 1880. [14 S.]; 2) Ah! Et fint lidet fransk Stykke i 1 Akt. [12 S.]; 3) Cavallerichok. Studenterfarce i 1 Akt med Sange [S. 13—24].)

Krydserens Viser i skjønsomt Udvalg ved ham selv. Kra. 1882. 8. 40 S. (Anonymt.)

Eventyrskatten 1880—1883 ved Krydseren. Kra. 1880—1883. 4. à 8 upag. S. Text m. Billeder.

Kvinde-Spørgsmaalet. Humoreske i 8 Kapitler. Text af Harald S. Tegninger af A. Bloch. Kra. [1884]. 8 Pl.

Fra Storthings-Galleriet. Causerier af *S.* i Tegninger og Text. Kra. 1888. 4. 22 S.

Han var Redaktør (siden 1883 navngiven) af det humoristiske illustrerede Ugeblad Krydseren, Aarg. 1—14. Kra. 1879—92. 4.

Han var Medarbejder i Dagen, navnlig som Theateranmelder og Ugekronikør, i omtrent den hele Tid fra Bladets Grundlæggelse til dets Salg og Overgang til „Nationaltidende"'s Interessentskab.

Han var fra 1891 Medarbejder i Morgenposten og skrev i dette Blad hver Uge en Revue med Overskriften „Kronik og Kritik". Hans sidste Artikel „Om Ægteskaber" stod trykt i Bladets No. 251 for 1893, Morgenen efter hans Død og i samme Numer, hvori denne blev meldt.

Foruden af de ovfr. nævnte Studenterfarcer var han Forfatter eller Medforfatter af de utrykte, men ofte — ogsaa udenfor Samfundstheatret — opførte Studenterkomedier: «Ingvald Enersen»; «4de Akt af Gengangere»; «Frøkenens Ridepisk»; «Højre eller Venstre, eller: Olsen, vil du være Statsraad?» m. fl.

En hel Del Lejlighedsdigte og Viser i Studentersamfundet er særskilt trykt, de fleste under hans sedvanlige Forfattermerke *S.*

Utrykt blev «Datterens Forlovede», Farce i 1 Akt, opført anonymt paa Kristiania Theater 8 Gange i Tidsrummet 21 Marts til 5 April 1877.

Schmidt, Julius August Sommerfeldt, Søn af nedennævnte Statsraad *Olaus Michael S.*, blev født i Kristianssand 21 Januar 1822, Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1839 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1843. Efter et Besøg i Stockholm og Kjøbenhavn fortsatte han sine juridiske Studier og konkurrerede i Septbr. 1852 med de senere

Professorer Aschehoug og Fr. Brandt om en Lektorpost i Lovkyndighed, idet han forøvrigt i Aarene 1844—56 var en søgt Manuduktør for juridiske Studerende. Fra 1850 var han jevnlig konst. Assessor i Kristiania Stiftsoverrets første Afdeling, ved hvilken han fra 1 Januar 1856 blev ansat som Referent, hvorhos han fra 1859 var Revisor ved de nye Jernbaneanlæg. Den 18 Marts 1861 blev han udnævnt til Auditør ved 2den akershusiske Infanteribrigade. Han døde 7 Marts 1866.

Jfr. Aftenbladet 1866, No. 56.

Rescripter, Resolutioner og Collegial-Breve for Kongeriget Norge i Tidsrummet fra 1660—1813. Til Brug for den Lovstuderende udtogsvis udgivne af J. A. S. Schmidt. B. 1. 2. Chra. 1847—49. 8. *I.* (1660—1784). VIII S., 655 S. — *II.* (1784—1813). 638 S. — Register til samme. Chra. 1849. 8. 2 Bl., 214 S. (Anm. af Fr. Brandt i Norsk Tidsskrift f. Vid. og Litt. I. 404—9.)

Love, Anordninger, Tractater, Resolutioner, Kundgjørelser, Departementsskrivelser, Cirkulærer m. m. for Kongeriget Norge i Tidsrummet fra 1814—1848 (1851). Til Brug for den Lovstuderende udtogsvis udgivne af J. A. S. Schmidt. D. 1—3. Chra. 1849—51. 8. *I.* (1814—1831). III S., 792 S. — *II.* (1832—1848). 1185 S. — *III.* (1849—1851). 128 S. (Anm. af Fr. Brandt i Chra.-Posten No. 482.) — General-Register til samme. 1. Den chronologiske Del. 2. Den alphabetiske Del. Chra. 1852. 8. VI S., 442 S. (Udgivelsen af denne saakaldte „Schmidt'ske Lovsamling" er bleven fortsat af O. Mejlænder, s. d.)

Forordninger, aabne Breve, Placater m. m. for Kongeriget Norge, i Tidsrummet fra 1648—1813. Til Brug for den Lovstuderende udtogsvis udgivne af J. A. S. Schmidt. B. 1. 2. Chra. 1851—52. 8. *I.* 1648—1770. 728 S., 1 Bl. — *II.* 1771—1813. 3 Bl., 728 S. og Register 46 S., 1 Bl. (I. er anm. af Fr. Brandt i Morgbl. 1851, No. 265.)

I Norsk Tidsskrift f. Vid. og Litt. IV. 274—96: Anmeldelse af E. Auberts Skrift „Om mundtlig Rettergang og Edsvorne".

I Den norske Rigstidende — hvori han en Tid skrev forskjellige Redaktionsartikler — *1847*, No. 240, 246 og 247: Bemærkninger ved den kgl. Commissions Udkast til Lov om Arv. — *1848*, No. 60 og 61: Tale ved de norske Studenters Mindefest for Kong Christian VIII.

I Morgenbladet, hvor han fra Maj 1856 til Juli 1858 var Referent af den svenske Artikel og hvor han forøvrigt jevnlig — ligesom tidligere i Christiania-Posten — skrev ledende Artikler om indenrigske og svenske Anliggender, findes af ham bl. a. i 1855, No. 153 Till., 154, 157 og 166: Opgjør med „Wäktaren" ang. Forholdet mellem Norge og Sverige.

Han besørgede 2den Udgave af A. Schweigaards «Commentar over den norske Criminallov», D. 1. 2. Chra. 1860—62.

Schmidt, Michael Ursin, foregaaendes Fætter og Søn af nedennævnte Børskommissær *Peter S.*, blev født i Trondhjem 28 Septbr. 1808. Efter fra 1816 til 1819 at have gjennemgaaet sin Fødebys Borger-

og Realskole, som den Gang styredes af Sodemann, blev han i Oktbr. 1819 Elev af Trondhjems Kathedralskole, hvis Rektor den Gang var E. Boye og blandt hvis Lærere Overlærerne O. T. Fritzner og Ørn var de mest kjendte. Herfra blev han Student med Laud 1826. Efterat have taget Andenexamen med Laud var han fra Januar 1828 konst. som Adjunkt ved Kongsbergs Middelskole til 1830, da han vendte tilbage til Kristiania og tog fat paa Studiet af Filologi. I to Aar var han Alumnus i det da bestaaende filologiske Seminarium og 1831—32 Lærer ved Overlærer Møllers Institut, men rejste Høsten 1832 til Trondhjem, hvor han til 1835 havde Ansættelse som Lærer ved og Medbestyrer af en af hans nedennævnte Broder oprettet Real- og Latinskole. Fra 1835 var han paany Lærer ved Møllers Institut i Kristiania til August 1838, da han var bleven ansat som Timelærer ved Kristianssands Kathedralskole, ved hvilken han 1843 blev konst. Adjunkt; 1843—49 var han tillige Inspektør og Førstelærer ved Borgerskolen dersteds. Den 25 Januar 1850 blev han ansat som Bestyrer af den da oprettede Tanks Skole i Bergen, fra hvilken Stilling han erholdt Afsked med Pensjon i 1873. Fra 1858 til 1872 var han tillige Lærer i Engelsk ved Bergens Kathedralskole. I 1873 bosatte han sig i Kristiania, hvor han 1874—75 var Lærer ved Aars og Voss's Skole og 1875—81 Lærer i Engelsk ved Krigsskolen. Han døde 13 April 1888.

* *Helene Margrethe Adelaide Hartmann*, D. af Kjøbmand Josias H. i Kristianssand.

Biografi i Aftenbladet 1878, No. 10 [i Anl. af hans 50-Aars-Jubilæum som Lærer]. — *Nekrologer* i Morgbl. 1888, No. 205; i Aftpst. s. A. No. 227. Jfr. Storth.-Forhandl. 1882, VI a, S. 81 og Storth.-Tid. s. A., S. 117.

Indbydelsesskrift til den aarlige offentlige Examen i den Tankske Realskole i Marts 1851. Beretning om Skolens Virksomhed i Skoleaaret 1850—51. Meddelt af Skolens Bestyrer. Bergen [1851]. 8. 16 S.

Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Den Tankske Realskole i Marts 1852. Bergen 1852. 8. 30 S. (Heri er af ham Skoleefterretninger.)

Engelsk Læsebog for Begyndere efter T. Robertsons Leçons pratiques de la langue anglaise, udg. af M. Schmidt. Bergen 1852. 8. 2 Bl., 208 S.

Efterretninger om Tanks Skole i Aarene 1852—57. Indbydelsesskrift til Skolens offentlige Examen i Marts 1857. Bergen [1857]. 8. 20 S.

Fransk Elementarbog med Betegnelse af Udtalen og en fuldstændig Ordbog, udg. af M. Schmidt. Bergen 1861. 8. XVII S., 149 S.

Vejledning for Skoler til de første Taleøvelser i det franske, engelske og tydske Sprog, efter Dr. Bernhard Schmitz's tydske Original udg. af M. Schmidt. Bergen 1864 [ɔ: 1863]. 8. 70 S.

Indbydelsesskrift til den offentlige examen i Tanks skole 1871. Bergen [1871]. 8. 48 S. (Indhold: 1. Notitser om Hans Tank. 2. Testamentariske bestemmelser af Hans Tank, betræffende en realskoles oprettelse i Bergen. 3. En ny skoleplan. 4. Skoleefterretninger, — alt ved M. S.)

Indbydelsesskrift til den offentlige examen i Tanks skole i 1872. Bergen 1872. 8. 48 S. (Indhold: 1. Indholdsangivelse og Uddrag af Dantes «Guddommelige Komedie» tilligemed biografiske og literaturhistoriske Notitser om Dante, efter flere Forfattere, af Skolens Bestyrer. 36 S. 2. Skoleefterretninger, ved samme. 12 S.)

Indbydelsesskrift til den offentlige eksamen i Tanks skole 1873. Bergen [1873]. 8. VI S., 49 S., 3 Tabeller. (Indhold: 1. Skitse af Miguel de Cervantes Saavedras liv og literære virksomhed, meddelt efter flere forfattere ved skolens bestyrer. (S. 1—32.) 2. Skoleefterretninger, ved den samme.)

I Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1856, S. 14 fg. er trykt en Tale af ham om Overlæsselse i Skolen.

Han var Redaktør af Christianssands Maadeholds-Tidende, Aarg. 1 [eneste]. Chr.sand 3 Decbr. 1842—18 Novbr. 1843. 4. 26 No.

I Bergensposten 1854, No. 13: Tanks Realskole.

I Bergenseren 1860, No. 30: Om Tanks Skole.

Schmidt, Olaus Michael, Søn af Kjøbmand *Claus Pedersen S.**) (fra Flensborg, † 1831) og *Johanne Christine Beck* († 1840), blev født i Trondhjem 11 Juli 1784, Student med Udmerkelse fra sammes Kathedralskole 1801 og theologisk Kandidat med Udmerkelse 1806. Han blev s. A. ansat som Adjunkt ved Trondhjems Kathedralskole, hvor han forblev til 1810, da han rejste til Kjøbenhavn igjen og i April 1812 tog juridisk Embedsexamen med Laud, hvorefter han i Juli s. A. blev udnævnt til Auditør og Regimentskvartermester ved søndenfjeldske Dragonregiment. Han blev 1817 udnævnt til Assessor i Kristianssands Stiftsoverret, 1828 til Justitiarius i samme og 30 Oktbr. 1829 til Assessor i Højesteret. Han var Formand — istedenfor den oprindelig udnævnte, men for dette Hverv senere fritagne Amtmand U. A. F. de Schouboe — i den kgl. Kommissjon af 7 Juli 1828 angaaende Forandringer i Love og Bestemmelser vedkommende Havarivæsenet. Fra Kristianssand, hvor han var Medlem af Administrationen ved Norges Banks Afdeling 1818—29, mødte han som Repræsentant paa Storthinget 1827 og paa det overordentlige Thing 1828, i begge Aar Medlem af (og Sekretær i) Lagthinget og Fuldmagtskomitteen, desuden Medlem af Toldkomitteen, Justitskomitteen og (Formand i) Kommitteerne ang. Kjøbstadsskatten og Borgervæbningsreglementet, i 1828 desuden af Valgkommitteen og af Deputationen til Stockholm i Anledning af Prins Gustavs Fødsel. Som Lagthingsmand var han Medlem af Rigsretten mod Statsraad Collett i 1827 og som Højesteretsassessor af Rigsretten mod Statsminister Løvenskiold i 1836. Den 22 Januar 1838 blev han udnævnt til Statsraad Arntzens Efterfølger

*) Om denne Mands og hans fire unge trønderske Rejsefællers Eventyr paa Oprejsen fra Løkken i Jylland til Norge Vaaren 1809 ombord i en dansk Jagt, som blev taget af en engelsk Fregat, der lod det hele Rejsefølge af en engelsk Kutterbrig bringe ind til Gøteborg, hvor de maatte tilbringe en kort Tid ombord i Prisonskibet — henvises til en Beretning, nedskrevet 1858 af den ene af Rejsefølget, Kjøbmand P. C. Buck, og offentliggjort af F. B. Buck i Thj. Adr. Cont. Efterr. 1878, No. 23.

som Medlem af Regjeringen og Chef for Justitsdepartementet; 1846—47 var han Chef for Finants- og Tolddepartementet. Den 19 April 1848 erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon samt «med Erkjendelse af hans nidkjære Embedsførelse i de forskjellige ham anbetroede vigtige Embeder». Han blev 1832 R. N. O. og 1839 Stk. N. O. Han døde paa en Baderejse i Teplitz 5 Juli 1851.

* 25 August 1816 *Magdalene Sophie Carithe Sommerfeldt* (f. 25 August 1800, † 13 Januar 1848), Søster af nedennævnte Provst Søren Christian S. og D. af Amtmand Christian S. og hans 2den Hustru Anne Sophie Hagerup.

Jfr. Storth.-Forh. 1851, VII. 52 fg.; B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 126 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 119; F. Bætzmann: Det norske Statsråd 1814—84, S. 51, 82 og 215; Statsraad P. C. Holsts efterl. Optegnelser, S. 280; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser I. 196, 278, 292, 304 og II. 3, 38, 58.

I Christiania-Posten 1851, No. 835: Om Jernbanesagen.

I Aftonbladet 1846, Januar: Nogle Berigtigelser i Anledning af dette Blads Bemærkninger ved Rigsretsdommen af 8 Novbr. 1845.

Schmidt, Peter, foregaaendes Broder, blev født i Trondhjem (døbt 22 Juni) 1782, opdroges til Handelen og blev senere Kjøbmand i sin Fødeby. I 1833 blev han Børskommissær dersteds, fra hvilket Embede han tog Afsked 22 Decbr. 1842, mens han vedblev at være Vejer, Maaler og Vrager, hvortil han var bleven udnævnt 6 Maj 1840, hvorhos han tillige var konstitueret Inspektør ved Tugthuset i Trondhjem. Han mødte som 2den Repræsentant fra Trondhjem ved Rigsforsamlingen paa Ejdsvold, hvor han var Medlem af Finantskomitteen. Senere deltog han ikke i det politiske Liv; til Storthinget i 1818 valgtes han dog til 4de Suppleant. Han døde i Trondhjem 5 Marts 1845.

* *Anne Sophie Grundt* (f. 1781, † paa Stiklestad 29 Septbr. 1866), D. af Stadsmusikus Otto Jacob G.

Jfr. Aalls Erindringer, 2. Udg., S. 419 og 749; H. Wergeland: Norges Const. Hist, H. II. 31.

Om Kjøbmandens Opdragelse, et Fragment. [Af Joh. Mich. Leuchs.] Oversat af det Tydske. Thjem 1829. 8. 86 S. (Anonymt. Jfr. Morgbl. 1829, No. 250.)

Schmidt, Peter, Søn af Skattefoged i Drammen *Peter Nicolai S.* og *Petronelle Marie Sandberg*, blev født i Kristiania, hvor Faderen den Gang var Prokurator, 27 Juli 1812, blev Student med Haud fra Kristiania Kathedralskole 1831 og theologisk Kandidat med Haud i Septbr. 1837. Han var derefter 1837—47 Bestyrer af Tromsø Borgerskole, blev 1848 Lærer ved Nissens Skole i Kristiania, hvor han fra 1852 bestyrede en egen Forberedelsesskole. Høsten 1865 blev han ansat som Assistent ved Kristiania Fattigvæsens Forstanderskab og i Marts 1868

som Fattigforstander i Gamle Akers Distrikt, fra hvilken Stilling han fik Afsked med Pension i Oktbr. 1882. Han døde i Kristiania 1896.

* 1837 *Christine Moe* (f. 21 Novbr. 1810), Søster af ovfr. nævnte Arkivassistent Bernt Moe.

Jfr. Aktstykker vedk. Chra. Kommune 1882, Sag No. 32 og Forhandlinger i Chra. Kommunes Repræsentantskab 1882, S. 82 fg.

I Beretning om Fiskeriudstillingen i Aalesund (Chra. 1864), S. 50—53: Foredrag om Fiskebaaden.

I Asbjørnsen's Huldre-Eventyr og Folkesagn, 1. Saml. (3. Udg., S. 337—49) er „Skarvene fra Utrøst" og „Tuftefolket paa Sandflæsen" meddelt af S., oprindelig trykt i A.'s „Juletræet" 1851. (Jfr. Anm. af 2. Udg. i Aftbl. 1859, No. 234.)

I Morgenbladet *1851*, No. 343 og 346: Skizze af en Tour til Aadalen. — *1859*, No. 219, 220, 222: Tromsø som Krigshavn. — *1865*, No. 127, 128 og 129: Hovedstaden og Isen. — *1868*, No. 120: Arbejdsnøden og Midler derimod.

I Aftenbladet 1860, No. 52, 55, 61 og 64: Om Fiskeavlen.

Iøvrigt skrev han før 1860 en stor Del anonyme Artikler i næsten alle Hovedstadens Blade, ligesom tidligere, under Opholdet paa Tromsø, i «Tromsø Tidende».

Schmidt, Peter Christian Sophus, Søn af ovennævnte Børskommissær *Peter S.*, blev født i Trondhjem 25 Maj 1813, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1830, var efter Andenexamen 1831—33 Medbestyrer af en af ham og Løjtnant Anton Bang oprettet Privatskole i Trondhjem, derefter Lærer ved Overlærer Møllers Institut i Kristiania 1836—37, tog i Maj 1843 filologisk Embedsexamen med Non cont., oprettede 1844 en egen Latin- og Realskole paa Ringerike, førte senere et omvankende Liv som Huslærer og Privatlærer paa forskjellige Kanter af Landet, var til forskjellige Tider bosat i Kristiania, hvor han i flere Aar holdt et Forberedelseskursus for Artianere. Han døde paa Fattigvæsenets Sygehus i Kristiania 22 Februar 1872.

Jfr. Dagbladet 1872, No. 47; Bladet «Heimhug», S. 16.

Naturhistorie for Børn med 240 Afbildninger. Fra Tydsk ved Chr. Schmidt. Chra. 1856. Obl. 8. 117 S. og 24 Pl. Billeder.

Latinsk Læsebog for Begyndere. Med Ordforklaringer og Paragrafhenvisninger til Madvigs latinske Sproglære. Chra. 1856. 8. 3 Bl., 146 S. — Andet, paanyt bearbejdede Oplag. Med alfabetisk Ordfortegnelse. Chra. 1868. 8. IV S., 106 S.

Den lille Sømand eller Nordens Undere. Efter Oppermanns „Fritz, der kleine Seefahrer" ved Chr. Schmidt. Med 6 Træsnit. Chra. 1857. 8. 97 S.

Filologisk Stat og Kalender for Kongeriget Norge 1864. Chra. 1864. 4. 23 S.

Opgaver til Oversættelse fra Latin. Samlede af Chr. Schmidt. Chra. 1865. 8. 2 Bl., 243 S.

Schneider, Andreas, Søn af Apotheker i Flekkefjord *Johan Andreas S.* (f. i Kbhvn. 11 Juli 1766, † i Flekkefjord 24 Decbr. 1826) og *Anne Marie Schare* (f. i Flekkefjord 10 Juni 1766, † s.steds 26 Februar 1862), blev født i Flekkefjord 11 Marts 1818, Student fra Møllers Institut i Kristiania 1837 og medicinsk Kandidat med Haud i Oktbr. 1843. Efter Examen var han først nogen Tid paa sin Broders Apothek i Flekkefjord for at lære Farmaci og derefter et Aars Tid Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling. I Marts 1845 nedsatte han sig som Privatlæge i Hof i Solør, hvorfra han senere flyttede til Aasnes; fra Oktbr. 1848 til Juni 1850 var han konst. Korpslæge ved Østerdalske Jægerkorps. Den 11 Jan. 1853 blev han konst. og 16 April s. A. udnævnt til Distriktslæge i østre Raabygdelaget; ved dette Distrikts Deling blev han 22 Marts 1858 Distriktslæge i Aamlid og bosatte sig paa Næs Jernverk, hvor han døde 11 Juni 1861.

* 6 Marts 1846 *Marie Lovise Jørgine Sparre* (f. i Kristiania 27 Marts 1824), Søster af nedennævnte Stadsfysikus O. J. L. S.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 298.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 2. Række, XIV. (1860), S. 1032—39: Beretning om den i 1859 i Omlids Lægedistrikt herskende Epidemi af Blodgang.

Schneider, Hans Jacob Sparre, foregaaendes Søn, er født i Aasnes i Solør 11 Februar 1853, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1871 og begyndte efter Andenexamen at studere først Medicin, senere Realfag; men Studietiden ved Universitetet brugte han dog mest til at dyrke sine allerede fra den tidligste Barndom udprægede zoologiske Interesser, særlig Entomologien. I Aarene 1874—76 fik han sine første videnskabelige Rejsestipendier til Undersøgelse af Insektfaunaen dels i søndre Bergenhus Amt, dels i Nedenæs og dels paa Modum. Fra 1875 til Januar 1877 var han ansat som Lærer i Naturhistorie ved Kristiania Borgerskole. Fra 1 April 1877 har han været ansat som Konservator ved Tromsø Museum. Siden 1884 har han ogsaa været Lærer i Frihaandstegning ved den offentlige Tegneskole og i et Par Aar tillige Tegnelærer ved Tromsø højere Almenskole. I 1894 var han Generalsekretær ved Jubilæums-Udstillingen paa Tromsø. Tildels med Stipendier af Universitets- eller Statsmidler har han i videnskabelige Øjemed foretaget hyppige, mere og mindre udstrakte Rejser i Tromsø Stift; derhos har han fra Marts til Juni 1884 besøgt Sverige og Finland; i 1886 tilbragte han et Par Maaneder i Holland; og fra Septbr. 1890 til Januar 1891 besøgte han med offentligt Stipendium Sverige, Danmark og Tyskland og opholdt sig navnlig længere Tid ved det zoologiske Institut i Jena. Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1881), af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem, af *Entomologiska*

Föreningen i Stockholm, af *Societas pro flora et fauna Fennica* i Helsingfors, af «Entomologischer Verein» i Stettin, af *Neederlandsche Dierkundige Vereeniging.*

* 22 Marts 1888 *Alexandra Jakine Schølberg* (f. paa Tromsø 29 Decbr. 1869), D. af Johan S. og Maren Nilsen.

Jfr. Jubilæumsskriftet «Studenterne fra 1871» (Kra. 1896), S. 233 fg., hvor to *Portræter* af ham.

De i Søndre Bergenhus Amt hidtil observerede Coleoptera og Lepidoptera. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1875.) Chra. 1876. 8. 103 S.

Indberetning om en i Sommeren 1876 foretagen lepidopterologisk Reise. (Særskilt aftrykt af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab for 1877.) Chra. 1878. 8. 30 S.

Entomologiske Undersøgelser i Søndre Bergenhus Amt. (Særskilt aftrykt af Forhandl. i Vid.-Selsk. i Christiania 1879. No. 2.) [Chra. 1879.] 8. 12 S.

Bidrag til Kundskaben om Norges Lepidopterfauna. (Særtryk af Chra. Vid.-Selsk.'s Forhandl. 1881. No. 2.) Chra. 1881. 8. 21 S.

Undersøgelser over dyrlivet i de arktiske fjorde. *1.* Kvænangsfjordens molluskfauna. Med 1 pl., kart og profiler. (Sep.-Aftr. af Tromsø Museums Aarshefter. IV.) Tromsø 1881. 8. 34 S. — *2.* Crustacea og Pycnogonida indsamlede i Kvænangsfjorden 1881. Med 5 Pl. (Aftryk af Tromsø Museums Aarshefter. VII.) Tromsø 1884. 8. 44 Bl. [ɔ: S. 47—134). — *3.* Tromsøsundets molluskfauna. (Aftryk af Tromsø Museums Aarshefter. VIII & IX.) Tromsø 1886. 8. 59 Bl. [ɔ: S. 45—112 og 1—50]. — *4.* Mollusca og Crustacea i Malangenfjord. (Aftryk af Tromsø Museums Aarshefter XIV.) Tromsø 1891. 8.

Oversigt over de i Nedenæs Amt bemærkede Lepidoptera. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selsk.'s Forhandl. 1882. No. 2.) Chra. [1882.] 8. 129 S.

En notits om «Sølvkveiten» (Trachypterus arcticus, Brünn.) Med 1 Planche. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selsk.'s Forhandl. 1882. No. 15.) Chra. [1883]. 8. 6 S.

Bidrag til en nøiere karakteristik af de ved Norges kyster forekommende arter af familien Oediceridæ. (Hermed 3 plancher.) [Tromsø 1883.] 8. 44 S. (Særtryk af Tromsø Museums Aarshefter. VI.)

Lepidopterfauna'en paa Tromsøen og i nærmeste omegn. (Mit einem Resumé.) Med 1 Pl. (Aftryk af Tromsø Museums Aarshefter. XV.) Tromsø 1893. 8. 1 Bl., 174 S.

Sydvarangers entomologiske fauna. 1ste bidrag. Coleoptera. (Aftryk af Tromsø museums årshefter 16.) Tromsø 1893. 8. — 2det bidrag. Lepidoptera. (Mit einem Resumé.) (Aftryk af Tromsø museums årshefter 18.) Tromsø 1895. 8. 93 S.

I Beretning om Tromsø Museum 1877, S. 13—25: Indberetning om de i 1877 for Tromsø museum foretagne zoologiske reiser. — I Beretn. for 1878, S. 14—22: Indberetning om de i 1878 for Tromsø museum foretagne zoologiske reiser. — I Beretn. for 1879, S. 13—23: Indberetning om de i aaret 1879 for Tromsø museum foretagne reiser.

I Tromsø Museums Aarsberetning 1880, S. 14—20: Indberetning om reiser i 1880. — I Aarsberetn. for 1881, S. 14—21: Indberetning om reiser i 1881. — I Aarsberetn. for 1882, S. 16—34: Nogle zoologiske iagttagelser fra Vardø i Øst-Finmarken. — I Aarsberetn. for 1883, S. 14—28: Oversigt af Lepidoptera iagttagne paa Tromsø og nærmeste omegn. — I Aarsberetn. for 1884, S. 17—37: Nordfuglø, en zoologisk skisse.

I Tromsø Museums Aarshefter — foruden de ovfr. nævnte, i Særtryk udgivne Afhandlinger — *I.* (1878), S. 54—65: Delphinus albirostris, Gray, samt nogle bemærkninger om endel ved vore nordlige kyster forekommende tandhvaler. (M. 1 Pl.) — *II.* 1—57: Coleoptera iagttagne ved Tromsø og i nærmeste omegn. — *III.* 53—95: Lepidopterologiske bidrag til Norges arktiske fauna. — *VIII.* 44: Nogle bemærkninger over Hadena adusta. — *IX.* 66: En ny art af slægten Phyllodecta fra det arktiske Norge. — *XI.* 81—184 og *XII.* 1—90: Oversigt over de i Norges arktiske region hidtil fundne Coleoptera. — *XIV.* 59—74: Forplantningstiden og livsvarigheden hos Amphipoderne. (Mit einem Resumé); S. 75—122: Undersøgelser af dyrlivet i de arktiske fjorde. IV. Mollusca og Crustacea i Malangenfjord. — *XVII.* 133—143: Humlerne og deres forhold til floraen i det arktiske Norge.

I Entomologisk Tidskrift *IV.* (1883), S. 63—88: Fortsatte bidrag til kundskaben om Sydvarangers Lepidopterfauna. (Med en kartskisse.) — *VI.* 145—159: Mindre entomologiske meddelelser fra det arktiske Norge. — *X.* 193—215: Entomologiske udflugter i Tromsø omegn. — *XI.* 131—139: St. Hanshaugen. Et lepidopterologisk minde fra Kristiania. — *XVI.* 225—248: En entomologisk udflugt til Bardodalen og Altevand i juli 1893.

I Naturen *1883*, S. 163—66: Insekter anvendte som Menneskeføde. — *1884*, S. 59—63: To Meddelelser: 1. Den saakaldte Trompeter i Humlerederne. 2. Honningmyren. — *1885*, S. 71—74: Fra Insekternes Verden. — *1889*, S. 71—75: Om nogle Insekters Udbredning ved Kulturen. — *1892*, S. 69—72: Sommerfuglelarver, som leve under Vand.

Efter Forfatterens Død besørgede han Udgivelsen som Universitets-Programmer af H. Siebke's Enumeratio insectorum Norvegicorum, Fasc. *III.*, *IV.* og *V.* 1 (Chra. 1876—80. 8. XXII S., 188 S; XIV S., 255 S.; VIII S., 95 S., se H. Siebke ndfr.).

Schneider, Johan Andreas, foregaaendes Broder, er født i Hof i Solør 31 Januar 1847, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1864, var efter Andenexamen i flere Aar Lærer ved Balchens Døvstummeinstitut for de to derfra i 1871 dimitterede Studenter og tog i Juni 1873 filologisk Embedsexamen med Laud. Han var 1873—74 Lærer i Latin og Norsk ved Maribogadens Latin- og Realskole og ligesaa 1873—75 ved Heltbergs og Arnebergs Latinskole; i 1873 vikarierede han derhos nogen Tid ved Aars og Voss's Latin- og Realskole, hvor han fra 1874 var fast ansat, indtil han 25 Septbr. 1875 blev udnævnt til Adjunkt ved Molde offentlige Skole, hvorfra han 6 Septbr. 1886 forflyttedes som Adjunkt til Skiens Skole.

Jfr. Indbydelsesskrift fra Aars og Voss's Skole 1874, S. 72.

Han var den anonyme Redaktør af Romsdals Budstikke fra Sommeren 1877 til Sommeren 1878 og atter fra Nytaar 1880 til 30 Juni 1881; fra Sommeren

Trykt 30 Januar 1897.

1882 til Nytaar 1884 var han Bladets navngivne Redaktør og derpaa, med en kort Afbrydelse i 1887, dets Medarbejder fra Sommeren 1884 til Sommeren 1888; siden Sommeren 1890 har han været Bladets Ejer. Han har som Redaktør og Medarbejder skrevet en Række af Redaktionsartikler, Boganmeldelser o. a. i dette Blad, ogsaa udenfor de nævnte Tidsrum, saaledes i Aarene 1889—96 en Række Bidrag om forskjellige Emner, f. Ex. i *1889*, No. 88 og 89: Et Jubilæum. — *1890*, No. 9, 11, 12 og 13: Unionen, Husmands-Tanken og Forsvarssagen; No. 19, 20 og 21: En tysk Skildring af europæiske Nationer. — *1891*, No. 49, 51 og 54: Landsudstillingen i Skien; No. 72: Emil Stangs Foredrag i Skien. — *1892*, No. 51: Afsnittene II, III og IV i det historiske Tilbageblik i Anl. af Molde Bys Jubilæum; No. 74: Nekrolog over Kr. Kristofersen; No. 85: Anm. af B. Dahl's «Molde og Romsdalen». — *1893*, No. 6, 7, 8, 10 og 11: Af de Geer's «Minnen»; No. 53: «Romsdals Budstikkes» 50-Aars Jubilæm. — *1894*, No. 4, 5 og 6: Fra 1860; No. 12: Pressejubilæer; No. 56: 17de Maj nordenfjelds i ældre Tid; No. 62: Rævbælgerne. — *1895*, No. 23: Et norsk Sproggeni; No. 28: Nekrolog over Bastian Dahl; No. 57: Endnu lidt om Flaget.

I Aftenbladet 1875 skrev han adskillige Boganmeldelser.

I Morgenbladet 1875, No. 322: Anm. af A. E. Eriksens „Udvalg af norske og danske Forfattere", II.

I Dagbladet *1893*, No. 4, 5, 7 og 8: Rossini og Auber skildrede af Edv. Hanslick. — *1894*, No. 116, 117, 126, 128, 130, 131 og 132: 17de Maj 1815—1836.

I Bergens Tidende adskillige Bidrag i Aarene 1881—93, bl. a. i *1882*, No. 21: Den dekorerede (Digt til H. Ibsen); No. 60 A: Forstudier til en politisk Ordbog; No. 98, 99 og 100: Den nyeste Litteratur; No. 120 A: Vinjes Skrifter. — *1887*, No. 346: Anm. af Weisse's „Populære Forelæsninger", II.; No. 364: Lidt Examenskritik fra vort Broderland. — *1889*, No. 361 og 370: Provinsfigurer. — *1892*, No. 373, 377 og *1893*, No. 48, 64, 70 og 73: Fra Norskhedsperioden.

I Varden *1892*, No. 101: Nekrolog over Overlærer P. S. Koht. — *1894*, No. 55 og 56: Nogle Træk af 17de Majs Højtideligholdelse i Skien og Porsgrund i ældre Tid.

Schnitler, Balthasar, Søn af Sogneprest til Vang i Valdres *Peter S.* (f. 1805, † 1844), og *Kristine Margrethe Lyng*, er født i Vangs Prestegaard 19 Januar 1842, var i nogle Aar ansat paa Marinens Værfts Tegnekontor paa Horten, blev i Septbr. 1870 Lærer ved den tekniske Skole dersteds i Fysik, Kemi, Mathematik, Maskinlære og forberedende Tegning. Siden 1886 er han Skolens Bestyrer. Derhos er han Bibliothekar ved Marinens Bibliothek paa Karljohansværn. I 1876 besøgte han med offentligt Stipendium Verdensudstillingen i Filadelfia.

Jfr. Storth.-Forh. 1895 VI a, S. 718 fg.; Aftpst. 1895, No. 595 og Morgbl. s. A. No. 510 [ang. en Festlighed for ham i Anl. af hans 25-Aars Jubilæum som Lærer].

Haandbog for Mekanikere og Ingeniører. Samling af Tabeller, Formler og Regler af Arithmetik, Geometri, theoretisk Mekanik, Maskinlære, Vei-, Bro- og Skibsbygningskunst m. m. Af B. Schnitler og J. L. W. Dietrichson. D. 1. 2. Kra. 1870—72. 8. Første Del: Arithmetik, Geometri og theoretisk Mekanik. 1870. VII S., 315 S. — Anden Del: Maskinlære, Vei-, Jernbane-, Bro-

og Skibsbygningskunst. 1872. IV S., 538 S., 1 Tabel, XI S. — Anden bearbeidede Udg. (af S., D. og E. S. Lund). Med 354 Figurer og en Tabel. Chra. 1877. 8. VIII S., 540 S.

Kortfattet Mathematik og Mekanik, nærmest bestemt for den tekniske Skole paa Horten. Approberet af Bestyrelsen for Hortens tekniske Skole og udgivet efter Marinedepartementets Foranstaltning. Med 168 Figurer i Texten. Chra. 1873. 8. 2 Bl., 171 S.

Kortfattet Maskinlære. Med 162 Træsnit i Texten. Chra. 1875. 8. 2 Bl., 211 S.

Kortfattet Differential- og Integralregning, tilligemed en indledende Funktionslære og en Exempel-Samling, nærmest bestemt for tekniske Skoler. Kbhvn. 1878. 8. 176 S.

Dampmaskinlære. Med 152 Figurer i Texten. Chra. 1881. 8. 3 Bl., XVI S., 209 S.

Lærebog i mathematik og mekanik for teknikere. Med 220 figurer. Kra. 1886—87. 8. 2 Bl., 347 S.

I Polyteknisk Tidsskrift 1882, S. 61—66: Om skruepropellere og deres beregning.

I Norsk teknisk tidsskrift V. (1887), S. 105—110: Theorien for den Marshall'ske Sleidbevægelse.

I Norsk Tidsskrift for Søvæsen XI. (1892—93), S. 247—49: Et par bemærkninger til professor Torups foredrag over luftseilads og fuglenes flugt.

I Norsk militært Tidsskrift, LIX. (1896), S. 590—604: En kort fremstilling af de sydafrikanske boerrepublikers historie og deres stridigheder med Englænderne.

Schnitler, Brostrup Müller, Søn af Holzførster *Hans Peter S.* († 1803) og *Elisabeth Müller* († 1816), blev født paa Fædrenegaarden Gjærde i Gryten i Romsdal 11 Septbr. 1776, blev 1791 Korporal og Elev af den militær-mathematiske Skole i Kristiania, blev 1795 Fændrik, 1796 «Dessinateur» ved Ingeniørkorpset i Rendsborg, 1797 Sekondløjtnant, 1803 Premierløjtnant, 1808 Kaptejn og 17 Novbr. 1814 Major i den norske Ingeniørbrigade, hvorfra han gik af med Vartpenge ved Armeforandringen i 1818. Han døde paa «Hytten» (Schnitlerhytten) ved Fredrikshald 9 Februar 1839.

* 1812 *Barbara Margrete Brochmann* (f. paa Abildsø i Aker 15 Maj 1790, † i Oslo 1 Maj 1829), D. af Kaptejn Diderik (Hegermann) B. og Maria Ring.

Jfr. H. J. Huitfeldt-Kaas: Om Familien Brochmann i Norge (Kbh. 1895), S. 71; Conradine Dunker: Gamle Dage, S. 346 fg.

Frederiksſteen i Beleiringen 1814. En officiel Rapport med historiske Bemærkninger, af en Norsk Officier. Chra. 1826. 8. 1 [lith. Titel-] Bl., 55 S. (Anonymt.)

Betragtninger over Fædrelandet Norge som selvstændig Stat uden nogen forholdsmæssig Vaabenmagt. Chra. 1828. 8. 24 S. (Anonymt.)

Schnitler, Diderik Hegermann, Søn af daværende res. Kapellan til Fron, senere Sogneprest til Ringsaker *Hans Rasmus Krag S.* (f. 14 Maj 1795, † 7 August 1855) og *Catharine Lyng* (f. 1796, † 1874), blev født 20 Novbr. 1826 (ikke 21 Januar 1827), i Fron i Gudbrandsdalen, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1845 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1850. Fra 1852 var han edsvoren Sorenskriverfuldmægtig til 1854, da han blev Kopist i Indredepartementet, hvorfra han det følgende Aar gik over til Justitsdepartementet. Den 20 April 1861 blev han udnævnt til 2den og 1863 til 1ste Politifuldmægtig i Kristiania og 24 April 1869 til Politimester i Stavanger, hvilket Embede han dog ikke tiltraadte, idet han efter Ansøgning fik Tilladelse til at blive i sit tidligere Embede i Kristiania. Den 31 Juli 1875 blev han udnævnt til Sorenskriver i Holt, i hvilket Embede han døde i Tvedestrand 26 Marts 1881.

* 10 Novbr. 1876 *Pauline Sofie Hoell* (f. 9 Oktbr. 1839), D. af Magasinforvalter paa Horten Hans Egede H. og Cathrine Bonnevie.

Jfr. D. Thrap: Familjen Bonnevie, 2. Udg., S. 22 og 37.

Fremstilling af den Norske Politilovgivning. Chra. 1870[—76]. 8. 590 S.

Schnitler, Didrik Thomas Johannes, blev født 9 Septbr. 1833 paa østre Toten, hvor Faderen *Balthazar S.*, der flere Gange i Krigsaarene 1808—14 udmerkede sig ved Mod og Dygtighed, den Gang boede som Kaptejn i 1ste akershusiske Brigade; Moderen *Bolette Schnitler* døde 12 Oktbr. 1880, 83 Aar gl. Udexamineret fra Krigsskolen 1854 blev han Sekondløjtnant med Anciennetet fra 24 Decbr. s. A. i bergenske Infanteribrigade, hvorfra han i 1857 gik over til 2den akershusiske Brigade; her avancerede han til Premierløjtnant 23 Maj 1860. Efterat han i 1858 havde underkastet sig Examen ved den militære Højskole, blev han 1859 ansat som Aspirant i Generalstaben, hvor han 1864 blev Premierløjtnant. I 1867 underkastede han sig Generalstabsexamen, men traadte 1869 ud af Staben, efterat han 8 Septbr. s. A. var bleven udnævnt til Kaptejn i Armeen og Kvartermester ved Kristiania Bataljon, i hvilken Stilling han blev staaende til 28 Maj 1872, da han paany gik ind som Kaptejn i Generalstaben, hvor han nu blev staaende til sin Død. Den 19 Novbr. 1881 avancerede han til Oberstløjtnant i Armeen og 1882 til Oberstløjtnant i Generalstaben med reserveret Anciennetet fra 2 Decbr. 1882. Indtil 1876 gjorde han hovedsagelig Tjeneste i Generalstabens daværende Krigsarkiv og i dens strategisk-krigshistoriske Afdeling. Som Officier i Staben deltog han i saagodtsom samtlige Generalstabsøvelser fra den Tid, disse blev normeret, og derhos 1874 i Felttjenstøvelserne i Smaaland og Vestergøtland — den eneste Gang, han kom udenfor sit Fædrelands Grænser.

Fra 1876 indtog han en særegen Stilling i Generalstaben, idet der af Storthinget s. A. bevilgedes en særskilt Gage — udenfor det normerede Antal Kaptejner — og i 1882 ligeledes en særlig Oberstløjtnantsgage, for at han udelukkende kunde anvende sin Tid til krigshistoriske Studier. I 1865 blev han ansat som Lærer i Krigshistorie ved Krigsskolen og som Hjælpelærer i samme Fag ved den militære Højskole; fra 1868 var han ogsaa Lærer i Krigskunst ved Krigsskolen og 1870 blev han fast Lærer ved Højskolen i Krigskunst, Krigshistorie, militær Administration og Generalstabslære; disse Lærerposter ved vore to højeste militære Undervisningsanstalter beklædte han til sin Død. Han var Sekretær i den 1869 nedsatte store Militærkommissjon og i den militære Undervisningskommissjon 1870—72 samt fra 1885 til 1887 Medlem af den kgl. Kommissjon af 31 Juli 1884 og 19 August 1885 til Forberedelse af den senere vedtagne nye Hærorganisation. Han døde i Kristiania 15 Decbr. 1888. Som ung Løjtnant var Schnitler, der allerede fra Guttedagene af med Forkjærlighed dyrkede historiske Studier, en søgt Lærer ved flere Skoler og for Privatpartier i almindelig Historie; i sit senere Liv optraadte han ofte som populær Foredragsholder over krigshistoriske Emner i Forelæsningsforeninger i og udenfor Kristiania. Han var Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1872) og af *Kgl. Krigsvetenskaps-Akademien* i Stockholm (1870). Han blev 21 Januar 1880 R. [1] St. O. O. «for militærvidenskabelig Fortjeneste» og var desuden R. S. O. (1872), R. N. O. (1886) og R. Pr. Kr. O. 4 Kl.

* 1859 *Nanny Kathrine Gudmundsen*, D. af kgl. Fuldmægtig G.

Portræt med Biografi foran hans «Blade af Norges Krigshistorie», S. V—XIII; i Folkebladet 1889, S. 39 fg. og 55 fg.; i Skilling-Magazin 1889, No. 4. — *Nekrologer* i Norsk mil. Tidsskrift LI. 586—92 af O. N.[yquist]; i Morgbl. 1888, No. 702, cfr. 717; i Aftpst. s. A. No. 773; i Dagbl. s. A. No. 419 [af H. D. Lowzow], cfr. samme Forf.s Erklæring i Morgbl. 1889, No. 150. Jfr. Storth.-Forh. *1876*, Sth.-Prp. No. 1 E., S. 2 fg. og Bil. No. 6, S. 40 fg. samt Indstill. *S.* II., S. 2; *1882*, Sth.-Prp. No. 1, Hovedpost VIII, S. 2 fg. og Indstill. *S.* X, S. 2 fg.; *1889*, Sth.-Prp. No. 54, Indstill. *S.* No. 119 samt Storth.-Tid. for de samme Aar.

Det første Aarhundrede af den norske Hærs Historie. Hermed Kart over Krigsskuepladsen i Baahuslehn. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. Andet Tillægshefte til „Folkevennen" 23de Aargang 1874. Kra. 1874. 8. 2 Bl., 151 S.

Almindelig krigshistorie. H. I—IV. Kra. 1878—85. *I.* Krigshistoriens 1ste periode eller den græsk-makedoniske tid. 1878. VI S., 141 S. m. 6 pl. — 2det oplag. 1890. 147 S. m. pl. I—VI. (Anm. i Mil. Tidsskr. 1879, S. 52—56 af O. Nyquist; i Finsk Tidskrift 1880, I. 243.) — *II.* Krigshistoriens 2den periode eller den romerske tid. 1880. S. 143—378 m. pl. 7—12. (Anm. i Mil. Tidsskr. 1880, S. 143—47 af O. Nyquist.) — 2det oplag. 1890. S. 145—378 m. pl. VII—XII. — *III.* Krigshistoriens 3die periode eller krigsvæsenets forfaldstid. 1881. S. 379—502 m. pl. 13—16. (Anm. i Mil. Tidsskr. 1881, S. 598—601 af O. Nyquist; H. I—III anm. i

Militair Literatur-Zeitung 1883 af Loebell; overs. i Uddrag i Mil. Tidsskr. XLVI. 44—46.) — 2det oplag. 1891. 1 Bl., S. 379—501, 1 Bl., Pl. XIII—XVI. — *IV.* [2. R. 1.]: Krigshistoriens 4de periode (omkring 1350 e. Chr. til omkring 1640 e. Chr.) eller krigskunstens gjenfødelsestid. 1885. S. 1—287 m. pl. XVII—XIX. (Anm. i Mil. Tidsskr. 1885, S. 88—98 af O. Nyquist.)

[Histoire générale de la guerre. T. 1.] Paris 1888. 8. 283 S. [+ Table des matières]. (Dette 1ste Bind af en fransk Oversættelse var færdigtrykt ved Forf.s Død, men er hidtil ikke bleven udgivet.)

Blade af Norges Krigshistorie. Skildringer af Oberstløitnant Didrik Schnitler. [Med Forf.s Portræt og 6 Karter.] [Udg. efter Forf.s Død af H. D. Lowzow.] Kra. 1895. 8. XVI S., 2 Bl., 478 S. (Anm. i Morgbl. 1895, No. 155, hvortil kritiske Modbemærkninger i No. 212; i Dagbl. s. A. No. 351; i Norske Intell. s. A. No. 94; i Landsbladet s. A. No. 77 og 78 af A. M.[otzfeldt]; i Aftpst. s. A. No. 395 af Oscar Munthe; i Berg. Aftbl. 1895, 18 Decbr.; i Politiken 1895, No. 182.)

I Norsk militært Tidsskrift — af hvis Redaktionskommitte han var Medlem 1867—77, senere af sammes Tilsynskommitte. — *XXXI.* (1868), S. 157—180: Anmeldelse af Generalløjtnant C. Meijers «Kriget emellan Sverige och Danmark 1808 och 1809»; S. 499—554 og *XXXII.* 123—213, 239—318: Krigen mellem Østerrig og Preussen 1866. (Fornemlig efter den preussiske og den østerrigske Generalstabs officielle Beretninger.) Med Tabeller og Plancher. — *XXXIX.* 257—284: Generalmajor Meydell, hans Forhold til den norske Militærliteratur og navnlig til norsk militært Tidsskrift.

I Ny illustreret Tidende 1877, No. 44: Biografi af Statsraad Munthe.

I Underofficersbladet *II.* (1880—81) og *III.* (1881—82): Episoder af Krigen 1808—1809.

I Dybwads Illustrerede Folkekalender *1881,* S. 138—147: Major Jürgensen og Lærdølerne. — I *1882,* S. 129—147: Lier og Matrand.

I Morgenbladet *1869,* No. 59 A: Bemærkninger til Kaptejn Bays Fremstilling [i Storth.-Forh.] af Affærerne ved Lier og Matrand. — *1870* og *1871*: Levende Artikler om Begivenhederne paa Krigsskuepladsen i Frankrige. — *1879,* No. 318 A: Tale ved Afsløringen af Mindesmerket over Oberst Krebs.

Hans efterladte Manuskripter blev kjøbt af Staten.

Schollert, Christian Fredrik Ernst, Søn af Snedker *Niels Hansen S.*, er født i Korsør 17 April 1839. I 1863 tog han med Karakteren «meget duelig» Afgangsexamen ved Askers Seminarium, hvorefter han i Skoleaaret 1863—64 var Lærer ved Qvams Skole i Kristiania. Fra August 1864 blev han ansat som Lærer ved Aars og Voss's Skole. Efter et Ophold i Amerika 1866—67 traadte han paany i Tjeneste ved Aars og Voss's Skole, hvor han vedblev at virke til 1891, da han opsagde sin Post og modtog Ansættelse som Lærer ved Kristiania Folkeskoler.

* 8 Novbr. 1886 *Emma Marie Nathalie Mathiesen* f. *Nicolaysen*, Enke efter kgl. Fuldmægtig M. og D. af Grosserer i Kristiania Peter Nicolaysen.

Portræt med Text i Sømandsbladet «Gaa paa» 1896, No. 19.

Kart over Norge og Sverige til Skolebrug. Udg. som Del af et Skoleatlas, gjennemseet af C. Schollert. [Kra. 1879]. Fol.

Norsk Skoleatlas, udarbeidet af det private Opmaalingskontor i Kristiania og udgivet paa dets eget Forlag. Gjennemseet af C. Schollert. Kra. 1880. 4. 1 Titelblad og 24 lith. Karter. (Anm. i Dagbl. 1880, No. 259; i Morgbl. s. A. No. 303 A.) — 2det Oplag. Kra. 1886. — 3dje Oplag. Kra. 1889. (Jfr. H. K. Schjøth ovfr. S. 120).

Skolekart over Norge, udarbeidet af det private Opmaalingskontor. Gjennemseet af Chr. Schollert. Maalestok 1 : 1,600,000. Kra. 1885. Fol.

Lodsliv om Færder. Med Træsnit i Texten. Kra. 1884. 8. 2 Bl., 87 S. (Anm. af N. A. L.[arsen] i Aftpst. 1884, No. 296 A.)

I Aftenbladet 1869, No. 233, 241, 247, 253, 259, 264: Erindringer og Indtryk fra et Aars Ophold i Nordamerika.

I Aftenposten *1882*, No. 1 A, 3 A, 6 A, 8 A, 10 A, 259 A, 265 A: En Smule Lodsliv.

I Dagbladet 1882, No. 125 og 127: En Feriefart.

Schou, Alhed Petronelle, Datter af nedennævnte Brigadelæge *Christen Smith* og *Hanna Jørgine Magelssen*, er født paa Molde 7 Juli 1849 og blev 1867 gift med nedennævnte Distriktslæge *Hans Marius Christian Schou*, efter hvis Død hun har bosat sig i Kristiania.

I Folkevennen, ny Række, *VI.* (1882), S. 61—70: Fra Nordland [1.]; S. 352—57: Fra Nordland. 2: Finnebesøg. — *VII.* 140—145: Fra Nordland. 3: Ingeborg-Anna. — *VIII.* 140—148: Fra Nordland. 4: Sommersildfiske. — *IX.* 33—48: Fra Nordland. 6: Paa Baadhvælvet. 7: Paa Havgrunden. — *X.* 392—398: En Søndag i Søndfjord. — *XII.* 105—116: Hos Doktorens. — *XVII.* 391—404: Besøget paa Øen.

I Folkebladet 1893, S. 171—175: Fra Søndfjord.: Baardag hos Doktorens.

I Morgenbladet *1875*, No. 283 A: Fra Vigtenøerne i ytre Namdal. — *1893*, No. 422: Et engelsk Hjem. — *1894*, No. 415: Londons Gadeliv; No. 435: En Pintse i Kent.

I Girls' own Paper (London) *1885*, 5 Decbr.: Norwegian girls. — *1890*, Summer-Number: Ragnhild, a story of Norwegian peasant life.

I Tourist's Weekly News (Bergen og London), 1892 August: Description of Jølster, Søndfjord.

Schou, August Julius Ferdinand, Søn af Garvermester, Borgerkaptejn og Forligelseskommissær *Hans Jacob S.* og *Elise Andrine Catharina Hovbrender*, er født i Kristiania 26 Decbr. 1833, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1851 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1857. Han var derefter Sagførerfuldmægtig og en kort Tid Sorenskriverfuldmægtig, blev 1860 ansat som Kopist i Indredepartementet, hvor han 4 Marts 1871 udnævntes til Fuldmægtig. Den 7 Maj 1881 blev han udnævnt til Protokolsekretær i Højesteret. I Aarene 1872—1893 var han ansat som Formand for Kommunerevisjonens Hovedafdeling i Kristiania. I Aarene 1868—90 var han Sekretær og Kasserer i «Selskabet for Kristiania Bys Vel».

* 17 Septbr. 1863 *Camilla Benedicte Severine Casse* (f. 5 Decbr. 1834), D. af Justitsminister, Dr. jur. A. L. Casse i Kjøbenhavn og Severine Andrea Engelbreth.

I Tids-Tavler, udg. af L. Kr. Daa, *II.* (1873), S. 42—44: Forfatterskab paa begge Sider af Atlanterhavet. — *IV.* 129—134: Broderfolk — Nabofolk.

I H. Scharlings Dansk Tidsskrift for Kirke- og Folkeliv *1869, I.* 119—126, 129—139, 281—296, 486—498 og *II.* 37—47, 193—200, 464—476; *1870, I.* 312—326, 500—523 og *II.* 487—499: Breve fra Norge.

I H. Scharlings Ugeblad f. d. d. Folkekirke 1868, No. 2—3, S. 22—25 er trykt Uddrag af to Privatbreve fra S. til Udgiveren.

I Skilling-Magazin 1870, No. 46, 47, 48, 50 og 51: Wergelandiana.

I Aftenbladet skrev han forskjellige, oftest anonyme Indlæg i Dagens Diskussion i Tidsrummet 1860—79. Af disse Bidrag merkes: *1860,* No. 93: Dette skal siges, saa være det sagt. [Indlæg i Statholderstriden] — *1863,* No. 111: 17de Maj og Ejdsvoldsmanden i Kristiania. [Dette Stykke foranledigede den senere Komplimentation af Admiral Konow hver 17de Maj.] — *1864,* No. 147: Supplement til den danske Højesteretsassessor Otto Müllers politiske Pjece; No. 236: Randbemærkninger ved Listen over de nye Gadenavne. — *1865,* No. 244: Endnu Lidt om Kongegravene i Oslo. — *1866,* No. 38: Et Varsko [mod Karl Johans Statuens Udførelse af en fremmed Kunstner]; No. 165: Karl Johans Rytterstatue [mod Rochets Udkast]; No. 259: En liden Epistel til Morgenbladets Mandagsskribent Hr. L. T. [ang. O. T. Krohgs Stykker om Ibsens „Brand" og „Brands Myretue", cfr. ovfr. III. 396]; No. 287: Hr. L. T.'s Extraforplejning. — *1867,* No. 57: Den svensk-norske Jernbane; No. 68: Morgenbladet og Studenterne; No. 110: Om den seneste Lettelse i Samhandelen mellem de forenede Riger. — *1868,* No. 91: Kroningsdragt og Generalsuniform [i Anl. af Udkastene til Karl Johans Statue]; No. 102: Nogle Bemærkninger [om absolut Pluralitet ved Storthingsvalg og Valg af Suppleanter enkeltvis]; No. 263: Karl Johan-Statuen [Forsvar for Bergsliens Udkast, jfr. Hamiltons Nord. Tidskr. III. 595—98]; No. 268: Et Par Ord om Professor Welhavens Pension; No. 270: Epilog [til Forsvar for Bergsliens Karl Johans Statue]; No. 295: Et Par kommunale Spørgsmaal. — *1869,* No. 48: Sømandsmissionen og Salmesagen i Leith. — *1870,* No. 125: Centralisation og Decentralisation i Byens Bebyggelse; No. 130: Suppleantvalget for Romsdals Amt; No. 140: Suppleantvalget for Akershus Amt; No. 275 og *1871,* No. 10 og 38: Hvad er Enerhaugens Samfund for noget? No. 165: Nogle Ord om Skulpturmusæet; No. 281: Om Skovene i Almindelighed og Nordmarken i Særdeleshed. — *1872,* No. 9: Om Afgift paa Handelsrejsende; No. 127 og 137: Om P. A. Munchs samlede Afhandlinger. — *1874,* No. 274: Bemærkninger ved de foreslaaede nye Gadenavne. — *1875,* No. 97: Om den rette Plads for Karl Johans Statuen. — *1876,* No. 110: Krohgstøtten; No. 161: Gausdals Sanatorium; No. 171, 172 og 174: Direkte Valg og Folkemødet paa Vetlehamar (jfr. No. 153 og 157); No. 285: Har noget Forslag om direkte Valg været fore paa Storthinget? — *1877,* No. 138: Om Pladsen for Wergelands Statue; No. 157: Skal Studenterlunden bruges til Parkanlæg eller til Byggetomt? — *1878,* No. 174: Om Ejendom paa Landet som Grundlag for Stemmeret. — *1879,* No. 174: Om Navnene paa de nye Kirker og Menigheder i Kristiania.

I Aftenposten *1893*, No. 324 og 326: Et forsvundet, men gjenfundet Manuskript. Nogle Randtegninger til Henr. Jæger's „Ill. norsk Litteraturhistorie". (Jfr. Svar fra Jæger i No. 331.) — *1894*, No. 24: A. Garborg og det norske Postvæsen; No. 319: En gammel Theaterfejde.

De af ham som Sekretær afgivne Aarsberetninger fra Selskabet for Kristiania Bys Vel for Aarene 1868—1890 er trykt i Chra. Intelligentssedler i Juni Maaned hvert Aar (fra 1875 af ogsaa i Særtryk) indtil 1889, den for 1890 i Aftenposten.

Schou, Halvor Arntzen, Søn af Handelsmand, Fabrikejer og Ølbrygger *Christian Julius S.* (f. af danske Forældre i 1792, † i Kristiania 15 Septbr. 1874) og *Birgitte Ramm*, en Datter af Lakkegaardens Ejer General R., blev født i Kristiania 11 Maj 1823. Efterat have gaaet paa Kathedralskolen indtil dens øverste Klasse, gjennemgik han i Løbet af et Par Aar Handelsgymnasiet i Lübeck. Efter sin Hjemkomst derfra arbejdede han nogen Tid paa sin Faders Kontor, men rejste snart ud igjen for i Frankrige og England at uddanne sig videre, navnlig i Sprog. Paa sine Rejser i Udlandet, især efter et Besøg i Norrköping, fik han Interesse for industriel Virksomhed og kastede sig efter Tilbagekomsten til Hjemmet med Energi over Forsøg paa dette Omraade. Til en Begyndelse anlagde han ved Akerselven et Bomuldsspinderi med 20 mekaniske Vævstole og en 10 Hestes Dampmaskine. Allerede i 1855 saa han sig istand til at kjøbe Vandfaldet ved Hjula, hvor han opførte den store Væveribygning og senere udvidede han stadig sit derværende Spinderi og sin Klædesfabrik, navnlig efterat han i 1872 ogsaa havde kjøbt Vøjen Mølles Vandfald. Efter sin Faders Død drev han tillige et af Hovedstadens største Ølbryggerier. Han var fra 1859 til 1865 Viceordfører i Akers Formandskab, senere Medlem af Repræsentantskabet. For Valgperioden 1862—63 var han 4de Suppleant for Akershus Amt til Storthinget; hans egen sterke Ulyst til at deltage mere aktivt i det politiske Liv og hans senere Aars Sygelighed hindrede flere Gange hans Valg til Repræsentant. Dog blev han paa forskjellig Vis benyttet i det offentlige Liv. Under Pengekrisen i 1857 overdroges det til ham og Advokat P. J. Homann at rejse et Statslaan paa 1 Million Spd.; dette Laan, som skulde tilbagebetales inden 18 Maaneder, lykkedes det dem at afslutte med Baring Brothers i London til 6 pCt. paa samme Tid, som Diskontoen i City stod i 12 pCt. Det følgende Aar sluttede han sammen med den senere Statsraad Helliesen, ligeledes paa særdeles gunstige Betingelser, et Jernbanelaan paa 3 Millioner Spd. Fra 1859 til 1871 var han Medlem af Direktionen for Hoved- og Kongsvingerbanen, fra hvilken Stilling han gik af sammen med sine Kolleger, Professor Aschehoug og daværende Felttøjmester R. Kjerulf, efter Striden med de engelske Ejere af Præferanceaktier. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 1873 ang. Udvidelse af Kristiania Bys Grænser. Han var en af Stifterne af «Kristiania Handelsgymnasium», hvortil han ydede væsent-

lige Bidrag, ligesom han ved andre store Legater i offentlige Øjemed lagde sit Borgersind for Dagen; saaledes skjænkede han 40,000 Kroner til Grundfond for en Pensjonsindretning for Hjula Fabrikers Arbejdere; til Erindring om sin afdøde Datter Elisabeth stiftede han i April 1876 et Legat paa 40,000 Kroner, hvoraf Renterne skal anvendes til Forplejning af trængende Syge paa Diakonisseanstalten; og i Juli 1877 skjænkede han i sin Hustrus Navn til «Cecilie Schous Legat» 50,000 Kroner, hvis Renter skal anvendes til Hjælp for afdøde Embedsmænds trængende Enker og Døtre, der agte ved Erhvervelse af Kundskaber at vinde en selvstændig praktisk Livsstilling. Han var i adskillige Aar Medlem af Veterinærklassen i det kgl. Selskab for Norges Vel og Medlem af den Letterstedtske Forenings norske Afdeling. Han blev 15 Oktbr. 1868 R.[1] St. O. O. og 10 Februar 1877 K.[1] St. O. O. «for almennyttig Virksomhed», hvorhos han var R. N. O. (1871) og R. D. D. O. Han døde paa sin Gaard Sindsen i Aker 5 Februar 1879.

* *Cecilie Crowe* (f. 29 Maj 1829), D. af britisk Generalkonsul for Norge Sir John Rice C. og Maria Akerman.

Portræt med Biografi [af Chr. Lasson] i Skilling-Magazin 1878, No. 1; i Ny ill. Tid. 1879, No. 7. — *Nekrologer* i Aftenbl. 1879, No. 31, jfr. No. 36; i Morgbl. s. A. No. 37 A, jfr. 43 A; i Aftpst. s. A. No. 31 A. Jfr. Norske Stiftelser V. 199 fg., 218 fg., 788 og 824.

I Storthings-Forhandlinger 1859—60, VI. Dok. No. 46: Angaaende Tolden paa Bomuldsvarer.

I Morgenbladet 1873, No. 335 A, 337 A, 341 A, 344 A, 349 A og 350 A: Om Forandringer i Mellemrigsloven. (Anon.) Iøvrigt findes af ham i tidligere Aargange af dette Blad adskillige Artikler om offentlige Spørgsmaal, især vedrørende økonomiske og finansielle Emner, saaledes i 1857 om [ɔ: imod] det da forelagte Forslag til Mellemrigslov.

I Aftenbladet 1868, No. 82: Hvad kan gjøres for at afhjælpe Arbejdstrangen? Et Foredrag i Arbejdersamfundet. (Nu optrykt i O. A. Øverlands Skrift „Kristiania Arbeidersamfunds Virksomhed 1864—89", S. 25—28.)

Schou, Hans Marius Christian, Broder af ovennævnte Protokolsekretær *August S.*, blev født i Kristiania 13 Juli 1840, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1857 og medicinsk Kandidat med Haud i Maj 1865. Han var derefter fra Juli s. A. til 1 Juni 1866 ansat som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling og nedsatte sig om Høsten 1866 som Kommunelæge i Trygstad, hvor han forblev, indtil han 16 Novbr. 1871 udnævntes til Distriktslæge i ytre Namdalen. Herfra blev han 6 Maj 1876 forflyttet som Distriktslæge til indre Søndfjord og 3 Septbr. 1890 til Ejdsberg, hvor han døde 16 Decbr. s. A. I 1874 opholdt han sig i videnskabeligt Øjemed i Wien et halvt Aars Tid; i 1880 og 1886 deltog han i de skandinaviske Naturforskermøder i Stockholm og Kristiania og 1888 i det hygieniske Lægemøde i Kjøbenhavn.

* 27 Maj 1867 *Alhed Petronelle Smith*, se ovfr.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 302 fg.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 4. Række, IV. (1889), S. 51—61: Erfaringer om Difterit.

I Beretning om Sundhedstilstanden m. m. i Norge i 1879, S. 269 fg.: Meningitis cerebro-spinalis.

Schou, Johan Frederik, Søn af Toldbetjent *Diderik Hansen S.* og *Anne Ludovica Wittrog*, blev født i Kristiania 1 Februar 1794, blev Officier 1810, var Løjtnant ved Oplandske Infanteri-Regiment i 1815, da han gik over til Ingeniørkorpset, udnævntes 1823 til Kaptejn i Armeen, 1832 til Stabskaptejn og 28 Juni 1842 til Kaptejn i Ingeniørbrigaden. I 1853 traadte han ud af Armeen, idet han 5 August s. A. blev udnævnt til Toldkasserer i Fredriksstad, i hvilket Embede han døde 13 Juli 1867. Han blev ved Formandskabslovens Ikrafttræden valgt til Medlem af Fredrikstads Formandskab, hvis første Ordfører han blev 1838. I 1839 og 1842 var han valgt til Byens Storthingssuppleant. Han var R. S. O. (1843).

* 1823 *Lovise Ambrosia Lintrup* (f. i Vang paa Hedemarken 3 Oktbr. 1800, † i Fredriksstad 8 Marts 1872), D. af Landfysikus Christian L. og Johanne Margrethe Hoelfeldt.

Jfr. C. Plünneke: Fra Fredriksstads Opkomsttid, I. 52 fg.; Statsraad J. H. Vogts efterladte Optegnelser, I. 348.

Den Norske Last-Drager, eller Bord-Reduction. Chra. 1829. 8. 95 S.

de Schouboe, Oluf Borch, Søn af Etatsraad og Stiftamtmand i Bergen *Christian de S.* († 24 Marts 1789) og *Anna Magdalene Müller*, blev født i Bergen 5 Juni 1777, privat dimitteret Student 1795 og juridisk Kandidat i April 1801. Han blev s. A. udnævnt til Byfoged i Nykjøbing paa Sjæland og til Kancellisekretær, befordredes 19 Decbr. 1806 til Byfoged i Helsingør, fik s. A. Rang som Kammerraad, kort Tid efter som Kancelliraad og blev 6 Juli 1807 «virkelig» Justitsraad. Den 29 Maj 1810 blev han udnævnt til Amtmand i Stavanger Amt og 30 Marts 1812 til Stiftamtmand i Kristianssand og Amtmand i Nedenes og Raabygdelagets Amt, hvilket ved den nye Fordeling af Overøvrighedsembederne i 1815 ombyttedes med Lister og Mandals Amt. Den 10 Novbr. 1836 blev han — efter Kongens personlige Ønske og mod Statholderen Grev Wedels Raad — udnævnt til Diriks's Efterfølger som Statsraad og Chef for Kirkedepartementet. Han døde i Stockholm 21 Decbr. 1844. Den 22 Maj 1814 var han bleven udnævnt til Kammerherre hos Kong Christian Frederik. Han var R. D. D. O. (1813), blev 1815 R. N. O., 1832 K. N. O. og 1844 Stk. N. O.

* 6 Januar 1799 *Fredrikke Christine Dorothea von Munthe af Morgenstierne* (f. 18 Maj 1773, † i Kristianssand 18 Juni 1835), D. af

Stiftamtmand over Lolland, Kammerherre Caspar Wilhelm v. M. af M. og Anna Petra Cathrine de Flindt.

Nekrolog i Den norske Rigstidende 1845, No. 2; *Mindedigt* af H. L. Bernhoft i s. Bl. 1844, No. 362. Jfr. Hartvig Munthe: Efterr. om Familien Munthe, H. II. 392 fg.; Låstbom: Konungariket Norges Ståthållare etc. (Ups. 1843), S. 23; W. Swalin: Konungens norska och svenska statsråd, S. 29; F. Bætzmann: Det norske Statsraad 1814—84, S. 48, 77, 216; Statsraad P. C. Holsts efterl. Optegnelser, S. 221, 267 fg., 299, 308 og 311; P. Motzfeldt: Breve og Optegnelser, S. 153 fg.; Statsraad J. H. Vogts efterl. Optegnelser, I. 94—96, 156, 164, 233, 283, 300 og 304: A. Munch: Barndoms- og Ungdoms-Minder, S. 150—52.

I Beretning om Rigets oeconomiske Tilstand ved Udgangen af 1835, S. 154—176 er trykt hans Indberetning om Tilstanden i Listers og Mandals Amt.

de Schouboe, Ulrik Frederik Anton, foregaaendes Broder, blev født i Bergen 5 Juni 1782, privat dimitteret Student 1801, juridisk Kandidat i Juni 1804 og ansattes i Marts 1807 som Underkancellist i det danske Kancellis Arkiv, hvorfra han i August 1809 overflyttedes til Kancelliets 5te Departement og i Juli 1811 til 3dje Departement. Han var i April 1809 bleven Hofjunker og i Januar 1811 Kammerjunker. Fra April 1810 var han konst. Assessor i Kjøbenhavns Søret. Den 7 Maj 1812 blev han udnævnt til sin Broders Efterfølger som Amtmand i Stavanger Amt, blev 21 April 1814 Amtmand i Lister og Mandals Amt, hvilket Embede han 16 Marts 1815 ombyttede med Nedenes Amt. Den 14 Januar 1837 blev han udnævnt til Statssekretær, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 31 August 1859. I Aarene 1823—34 var han Administrator ved Norges Bankafdeling i Kristianssand. Han var Medlem af den i 1837 nedsatte kgl. Kommissjon til Udarbejdelse af et Pensjons-Regulativ for afgaaende Embedsmænd. Han døde i Kristiania 18 Decbr. 1863. Han blev 1825 R. N. O., 1836 K. N. O. og 1844 Stk. N. O.

* 1812 *Ottilie Christopherine Jacobine von Munthe af Morgenstierne* (f. paa Lolland 7 Oktbr. 1787, † i Kristianssand 6 April 1829), Søster af hans Broders Hustru.

Jfr. Hartvig Munthe: Efterr. om Familien Munthe, II. 399 fg.; Låstbom: Konungariket Norges Ståthållare etc., S. 21 fg.; W. Swalin: Konungens norska och svenska statsråd, S. 59 fg.; Statsraad J. H. Vogts efterl. Optegnelser I. 307 fg. og II. 143; Storth.-Forh. 1859—60, VII. 62.

I Beretning om Rigets oeconomiske Tilstand 1830—35, S. 140—53 er trykt hans Beretning om Nedenes og Raabygdelagets Amt i nævnte Aar.

Som Medlem af den ovfr. nævnte kgl. Kommissjon har han Del i dennes Betænkning og det derpaa byggede Lovforslag, trykt i Storth.-Forhandl. 1845, II. Sth.-Prp. No. 20.

Schreiner, Emil Theodor, Søn af Kjøbmand i Kristiania *Peter Heinrich S.* (f. i Flensburg 17 Aug. 1794, † Juli 1880, jfr. Biogr. m. Portr. i Ny ill. Tid. 1880, No. 30) og *Andrea Wiborg* (f. i Brevik 8 Marts 1801), er født i Kristiania 26 Novbr. 1831, blev Student med Udmerkelse fra Kristiania Kathedralskole 1849 og filologisk Kandidat med Laud i Juni 1855, efterat han 1854 havde opnaaet *Accessit* for sin Besvarelse af Universitetets Prisopgave «Om Parodien i den græske Litteratur». Efter Embedsexamen blev han 1855 ansat som Lærer ved Nissens Latin- og Realskole, opholdt sig senere et Aar ved Berlins Universitet og var 1859—62 Bestyrer af en egen Latinskole i Kristiania, hvilken senere gik over til Fr. Gjertsen. Fra 1 Januar 1862 til 30 Juni 1863 var han Univesitetsstipendiat i klassisk Filologi og samtidig fra 1862 Timelærer ved Kristiania Kathedralskole, ved hvilken han 10 Januar 1863 blev Adjunkt og 16 Juli 1864 Overlærer. Den 29 Juli 1872 blev han befordret til Rektor ved Skiens offentlige højere Almenskole, forflyttedes 5 Februar 1877 som Rektor til Drammens Skole og konstitueredes 27 Januar 1894 som Rektor ved Kristiania Kathedralskole. Han blev s. A. Medlem af Undervisningsinspektionen. Han er Medlem af Kristiania Videnskabsselskab (1887) og blev 21 Januar 1882 R.[1] St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed».

* 26 Novbr. 1872 *Gunhild Heiberg Wiborg*, hans Sødskendebarn og D. af Kjøbmand i Brevik Thomas Johan W. og Justine Wirsching.

Jfr. Correspondenten 1877, No. 34 og 36.

Om Forholdet mellem rhytmus og metrum. (Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Christiania Kathedralskole 1866.) Chra. 1866. 8. 80 S., 2 Bl. (Anm. af L.[inder] i Hamiltons Nord. Tidskr. 1867, S. 254 fg.)

Latinsk Sproglære til Skolebrug. Chra. 1871. 8. VII S., 319 S. (Anm. af B. Boss i Morgbl. 1871, No. 185.) — 2den Udg. Chra 1877. 8. VIII S., 339 S. — 3dje udg. Chra. 1885. 8. VIII S., 324 S. (Register til samme udarbeidet af Otto Müller. Kra. 1884. 8. 31 S.

Retskrivningsregler til Skolebrug af A. Jynge og E. Schreiner. Chra. 1874. 8. 29 S. — Omarbeidet udgave. Chra. 1881. 8. 35 S.

Latinsk vocabularium til skolebrug. Chra. 1880. 8. IV S., 63 [tospaltede] S. — 2den udgave. Chra. 1894. 8. IV S., 63 S.

Kortfattet latinsk orbføingslære til brug i middelskolen. Chra. 1881. 8. 2 Bl., 62 S.

Latinsk ordbog af J. Johanssen, M. Nygaard og E. Schreiner. Chra. 1887. Tospaltet 8. 3 Bl., 789 S.

Salmer og religiøse vers samlede til skolebrug af E. Schreiner og K. Spenning, tilligemed oversigt over den kirkelige gudstjeneste ved K. Spenning. Kra. 1888. 8. 32 S.

I Tidsskrift f. Phil. og Pæd., hvoraf han en Tid var Medudgiver, VI. 166—169: Nekrolog over Lektor J. E. Thaasen. (Anonymt.)

I Folkevennen, ny Række, VI. (1882), S. 187—207 og 274—307: Om Grækernes Tro paa Sjælens Udødelighed. (Anonymt.)

I Illustreret Nyhedsblad 1861, No. 36: Tale til Prof. J. N. Madvig ved Philologernes Komplimentation d. 3 Septbr. s. A.

Han har udgivet Indbydelsesskrifter og i dem alle meddelt Skole-efterretninger fra Kristiania Kathedralskole 1871, 1872, 1894, 1895 og 1896; fra Skiens Skole 1873, 1874, 1875, 1876 og 1877; og fra Drammens Skole hvert Aar 1878—1893.

Schreuder, Hans Paludan Smith, Søn af Overretsprokurator i Sogn *Otto S.* (f. 1784, † som Foged paa Lister 19 Novbr. 1835) og *Anne Cathrine Smith* († 25 Juni 1832), blev født i Sogndal i Sogn 18 Juni 1817. Paa Faderens Side hørte han til en gammel Presteslegt, hvis Stamfader, Mag. Hans Schreuder, var Provst i Flensborg kort efter Reformationen. Ved den svagelige Moders aarlange Sygeleje modnedes den ellers livlige og for praktisk Arbejde sterkt anlagte Guts Karakter; iøvrigt var hans Læselyst ligesaa sterk og udholdende som hans Hukommelse. Han var sin egen Lærer til sit 13de Aar, da Presten P. P. Aabel (ovfr. I. 2) begyndte at læse lidt Norsk og Latin med ham; senere fik han nogen Undervisning af Landbrugsskolebestyrer Westrem. I 1832 blev han konfirmeret; Dagen efter Konfirmationen døde hans Moder, og faa Dage efter forlod han med sin Fader og sine Søskende sit Barndomshjem for at drage til Farsund, hans Faders nye Embedsbosted. Vaaren 1833 kom han i Huset hos Sogneprest H. C. Ross i Holme ved Mandal, hvor han med nogle Kammerater skulde forberedes til Universitetet. Hans Lærer Ross ytrede senere om ham: «Blandt alle de Disciple, med hvilke jeg har arbejdet baade privat og i offentlig Skole, har ingen skaffet mig en saadan Tilfredshed af mit Arbejde, som Schreuder». Han gjorde ogsaa slig Fremgang, at han efter 1½ Aars Læsning og et Par Maaneders Ophold i Kristianssand kunde dimitteres til Universitetet 1835, da han blev Student med Laud. Hans Fader døde s. A., og den fattige Student maatte hovedsagelig ved at give Undervisning skaffe sig sit Underhold; men han levede ogsaa i en Forsagelse til det yderste ligeoverfor det civililiserede Samfunds Bekvemmeligheder, med Sigte paa at gjøre sig fri for alle personlige Hindringer under Gjennemførelsen af den Livsplan, han allerede nu i Stilhed havde udkastet for sig. I Juni 1836 tog han Andenexamen med Udmerkelse; i det følgende Aar til Høsten 1837 stansede Sygelighed for en stor Del hans fortsatte Studier; i Juni 1841 tog han theologisk Embedsexamen med Indstilling og i Septbr. 1842 samme Examens praktiske Prøve med Laud. Stor Anseelse havde han vundet hos Lærere og Kammerater ved Universitetet for sit Liv og sine Studier; da han var færdig med sit theoretiske Embedsstudium, tog han et Skridt, som vakte alles Overraskelse. I Februar 1842 udgav han det ndfr. anførte lille Skrift «Nogle Ord til Norges Kirke», hvori han

paakaldte Medkristnes Deltagelse for Missjonens Sag. I «Efterordene» til dette Skrift udtalte han sig nærmere om det indre Kald, som drev ham til at gaa ud som Missjonær til et fjernt Hedningeland. Det heder i disse selvbiografiske Bekjendelser:

«Allerede fra min Barndom havde Religionen et højt, et helligt Værd for mig, og under mine forberedende Studier stod stadigen min Hu til en fortroligere Beskjæftigelse med de christelige Troessandheder; men skjønt jeg følte Deeltagelse i Hedningernes mørke Skjæbne, saa var det mig dog endnu ikke klart, hvilken bestemtere Retning jeg vilde følge i min religiøse Virken paa Andre. Først ved mit theologiske Studiums Begyndelse 1836 om Høsten vaagnede hos mig Tanken om at anvende min Kraft og min Tid til engang at kunne vorde et tjenende Redskab ved Guds Riges Udbredelse blandt Hedningerne. Men da vaagnede ogsaa denne Tanke med Styrke og Sikkerhed; jo længere, jo roligere og jo omhyggeligere jeg overvejede den hos mig selv, des klarere og sikrere blev den mig, saa at jeg ikke mere turde holde den for et blot af Luften grebet Phantasifoster, men troede at burde antage, Gud muligens vilde mig noget ved at ordne Omstændighederne saaledes, at de paa det Bedste stemte overens med hin Tanke. Vel blev altsaa hin min Deltagelse mere levende, men den Maade, hvorpaa Missionsvæsenet ofte dreves, kunde ikke tiltale mig; thi det ofte drømmende Føleri, som syntes at vise sig hos mange Missionærer, dannede en fuldkommen Modsætning til den Sikkerhed og Besindighed, som ene forekom mig svarende til Christendommens Værd og Kraft. Jeg vilde derfor ikke indlade mig i nogen Forbindelse med det bestaaende Missionsvæsen, førend jeg var kommen til større Selvstændighed i min Tro; derfor beholdt jeg ligetil den sidste Tid mit Forsæt ganske for mig selv og søgte alene af de hellige Skrifter at hente sikker Indsigt i den christelige Lære og derved tillige urokkelig Forvisning om dens Guddomskraft. Ja det syntes saa meget mere nødvendigt at erholde en saadan Indsigt og Forvisning, naar jeg betænkte Missionsvirksomhedens Vilkaar; thi hvor ofte blev det ikke fornødent at lægge Grundvold til et aandeligt Guds Tempel paa en ganske fremmed og ny Grund; hvor ofte vilde man ikke komme til at savne den Bistand og Vejledning, som oplyste Medarbejdere kunde yde, og hvor ofte kunde man saaledes ikke vildlede, uagtet man havde den redeligste Villie og mente at lede paa rette Vej? At sætte mig levende ind i Christendommens Sandheder og Aand blev mig altsaa dobbelt vigtigt. Fortsat bad jeg da Frelseren tage mig i sin Tjeneste, hvis det var hans alvise Villie; jeg lovede gjerne og villigen at tjene blandt Hedningerne i det Fjerne. I stadigt Minde om dette fortsatte Løfte vedblev jeg mit theologiske Studium under jævnlig Bøn til min Gud og min Frelser, at han vilde sende mig sin Aand til ret at fatte og i Hjertet tilegne mig hans levende Ord, at han vilde lægge Velsignelse i min møjsommelige Id og anbetro mig et endog nok saa ringe Pund, hvormed jeg i hans Navn atter kunde aagre blandt Hedningerne. Gjerningen var jo ikke længere min, jeg attraaede blot at anamme med Velsignelse for igjen at kunne meddele i Velsignelse. Naar da ofte mit Arbejde faldt svært — faldt saare tungt, og det tykkedes mig helt underligt om vel den attraaede Fasthed og Forvisning i Troen kunde naaes, var dog det min Trøst, at han, af hvis Rigdom jeg stræbte at hente Sandhed og Liv, var ingen ukjærlig Gud,

der vilde drive et haardt Spil med sin egen ringe Stræben og Strid, at hans Arm ej var forkortet, om end min Kraft stod stille, men at han uddelte Gaverne i sin Alvisdom. I saadanne Timer især var det da at jeg under Trykket henvendte mig til Frelseren om Bistand til med synligere Fremgang at forberede mig til hans Værk. Og jeg tør ikke tro andet, end at mine Bønner er blevne hørte, da han paa mange Maader har ladet mig føle og erfare, at hans Naade ej var mig negtet. I denne Henseende blev ogsaa min Embedsexamens Udfald vigtigt for mig, da det ydre ikke uhæderlige Vidnesbyrd, som jeg derved erholdt om min Christendom, i høj Grad maatte berolige; thi dette Vidnesbyrd var jo aflagt i Herrens Navn af Mænd, hvis Kald og Stilling berettigede til at antage, at de sikrere end jeg selv formaaede at bedømme, hvorvidt jeg med Renhed havde opfattet og tilegnet mig Troessandhederne. Og paa Grund af hint Løfte er jeg mig indtil denne Dag bevidst, at hvad aandeligt Gode jeg af Frelseren har modtaget, det har jeg anammet for i ham at gjøre redeligt Brug deraf blandt Hedningerne; ja denne Forpligtelse er mig saa klar, at jeg ikke vel kan tro andet, end at dens selvtagne Ikkeopfyldelse maatte rive mig løs fra det christelige Liv; thi jeg blev da en Løgner for min Gud.»

Hans Plan vakte rundt om i Landet varm og levende Interesse, og han indgav derefter Ansøgning om at maatte blive presteviet af den norske Kirke; «kun i yderste Nødsfald vilde han kunne bestemme sig til at modtage Indvielsen af et Kirkesamfund, der staar paa en anden Bekjendelsesgrund, hvilket imidlertid formedelst Missjonsvæsenets nærværende Tilstand sandsynligvis vilde blive ham nødvendigt til hans Øjemeds Opnaaelse, hvis prestelig Indvielse her i Landet ikke skulde blive ham tilstedet». Hans Ansøgning indvilgedes ved kgl. Res. 8 Decbr. 1842, hvorved bestemtes, at Ordinationen skulde udføres af Akershus Biskop, «dog med de nærmere Modifikationer i de for Presters Ordination foreskrevne Former, som Biskopen med Hensyn til Forholdets særegne Beskaffenhed finder nødvendige, og uden at Ordinanden ved Indvielsen erholder Ret til i Norge at udføre ministerielle Forretninger, forinden han maatte være bleven udnævnt til gejstligt Embede her i Landet». (Dept.-Tid. 1842, S. 14—16.) I Kristiania havde der imidlertid dannet sig en Komitte, bestaaende af Professorerne Kaurin og C. Keyser samt Presten W. A. Wexels, for at samle Bidrag til Schreuders Udsendelse som Missjonær; disse Bidrag kom ind i saa rigt Mon, at der Vaaren 1843 fra den økonomiske Side intet var ivejen for hans Rejse. Den 10 Maj 1843 blev han indviet i Vor Frelsers Kirke af Biskop Sørenssen og den 28 Maj s. A. holdt han sin Afskedsprædiken i den samme Kirke. Efter et Besøg paa Vestlandet hos sine Slegtninger og efter den 15 Juni at have været tilstede under en Del af Forhandlingerne paa den i Kristianssand afholdte Generalforsamling i det 8 August 1842 i Stavanger stiftede «Norske Missjonsselskab», paa hvilken det blev besluttet, at Schreuder skulde understøttes af Selskabets Kasse, vendte han tilbage til Kristiania for at træffe de sidste Forberedelser til sin Rejse. Den 5 Juli 1843

afsejlte han med en Rejsefælle, Dyrlæge Thommesen — der senere i Afrika skiltes fra S. paa Grund af sine Grundtvigianske Anskuelser — over Fredriksværn til England. I London gjorde han Bekjendtskab bl. a. med Grundtvig og med den kjendte Kaffer-Missjonær Samuel Young, der — ligesom tidligere Missjonæren Robert Moffat — bestyrkede ham i Valget af Sydafrika til Missjonsmark. Den 5 Septbr. forlod han London og den 10 Novbr. kom han med sin Rejsefælle iland i Kapstaden, hvor han blev velvillig modtagen af den britiske Guvernør Sir George Th. Napier, til hvem han havde Anbefalingsskrivelse fra den engelske Kolonialminister Lord Stanley. Efter en Maaneds Ophold i Kapstaden rejste Schreuder videre til Port Natal, hvor han ankom Nytaarsdag 1844 og hvor han blev godt modtagen af den amerikanske Missjonær Dr. Adams, som overlod Schreuder et af ham selv tidligere beboet Hus, hvor han og Thommesen med to unge Kaffergutter til Hjælp under mange ydre Vanskeligheder begyndte sin Husholdning 26 Januar 1844. Før han kunde begynde nogen egentlig Missjonsvirksomhed, maatte han imidlertid komme ind i det meget vanskelige Sprog; i November var han allerede kommen saa vidt i dette, at han nogenlunde kunde gjøre sig forstaaelig deri og han begyndte ogsaa saa smaat sin Forkyndelse for de nærmest omkringboende. I Slutningen af Juni 1845 tiltraadte han sammen med Thommesen sin første Rejse fra Natal op i det egentlige Zululand og havde den 23 Juli sin første Audients hos Kong Umpande, der dog ligesom hans Høvdinger var fiendtlig stemt mod enhver kristen Missjonærvirksomhed i Landet. Schreuder maatte den 3dje August tiltræde Tilbagerejsen og besluttede sig nu til at slaa sig ned ved Umtlutielven, midtvejs mellem Port Natal og Zululandets Grænseflod Utugela. Her opholdt han sig til August 1846, da han foretog en ny Rejse til Kongen i Zululand, som nu ikke engang vilde tilstede ham en Samtale. Schreuder rejste nu ned igjen til Kapstaden og drog i Novbr. 1847 til Kina for at forsøge Udsigterne der. Disse var imidlertid ikke bedre end i Afrika, og efter et Ophold i Hongkong fra Februar til Juni 1848, i hvilken Tid han fuldførte første Del af sin «Zulusprogets Grammatik» og arbejdede paa en zulu-norsk og en norsk-zulu Ordbog, rejste han med samme Skib, hvormed han var kommen til Kina, tilbage til Kapstaden, hvor han ankom 17 Septbr. I Decbr. 1848 kom han paany til Natalkolonien, hvor han havde kjøbt en Gaard «Uitkomst», som han tilflyttede Vaaren 1849 og hvorfra han begyndte sin Missjonsvirksomhed dels blandt de Indfødte paa Gaarden, dels hos de omboende Stammer. Til Hjælp havde han nu — efterat han i 1846 var gaaet over til at være Missjonær i Stavanger Missjons-Selskabets Tjeneste — faaet de 3 første fra Missjonsskolen i Hjemmet udexaminerede Elever (Larsen, Oftebro og Udland), som var kommen til Natal i Oktbr. 1848. I Maj 1850 drog han med Oftebro og Udland op til det nordligste af Natal, en Mil fra Zululandets Grænse, hvor han anlagde sin første Station Umpumulo («Hvilested»), og inden Aarets Ud-

Trykt 29 Maj 1897.

gang havde han herfra faaet Indgang i Zululandet, nærmest derved, at han blev budsendt for at yde Lægehjælp til den syge Konge Umpande, som til Tak nu gav Schreuder Lov til at «bo og bygge og lære hans Folk ved Impange og saa fra Tid til anden gjøre Brug af Lægekunsten, naar Kongen kaldte ham». I Maj 1851 drog Schreuder med Udland ind i Zululandet, hvor hans Tid i dette og en stor Del af det følgende Aar mest blev optaget af Læge- og Dyrlægepraxis under en herskende Feber-epidemi. Paa en Rejse i 1852 kom han til en Højslette, Intume, som han fandt fortrinlig skikket til Anlæg af en Station; han fik ogsaa strax Tilladelse til Anlæg af en saadan og i Juli 1852 var Stationen Entumeni færdig, hvortil i 1853 med Kongens Tilladelse kom Stationen Empangeni. I 1856 brød der en Borgerkrig ud i Landet; men de politiske Begivenheder i dette og det følgende Aar bragte ham i et fortroligere Forhold til Kongen, hvis ene Søn Prins Uqecwajo ogsaa viste sig venlig stemt mod ham. Den 6 Juni 1858 døbte Schreuder paa Umpumulo den første Zulu. I de nærmest følgende Aar udvidedes Virksomheden, flere Medhjælpere kom ned fra Norge og flere Stationer blev oprettet. Dette medførte imidlertid ogsaa Ønskeligheden af en fastere Ordning end hidtil i Ledelsen af Arbejdet paa Missjonsmarken. Hovedbestyrelsen i det norske Missjonsselskab foreslog da Schreuder at overtage en Biskops Stilling derude og samtidig hermed indløb en Forestilling i samme Retning fra de øvrige Missjonærer. Efter forskjellige Forhandlinger herom blev det derpaa ved kgl. Res. af 28 April 1866 tilladt Bergens Biskop at meddele Schreuder «Indvielse som den norske Missjons Biskop i Missjonslandet, dog uden at saadan Indvielse her i Landet skal medføre nogen af de en Biskop tilkommende Rettigheder». Den 28 Maj 1866 kom han med sin Hustru hjem til Norge, og 8 Juli s. A. blev han bispeviet af Hersleb Birkeland i Bergens Domkirke, ved hvilken Lejlighed H. M. Kong Carl skjænkede ham et Bispekors med Kjæde «som Anerkjendelse af hans opofrende Iver og Nidkjærhed under hans Missjonsvirksomhed og som Tegn paa den kirkelige Stilling, hvortil han skulde indvies.» Det blev straks afgjort, at hans biskoppelige Myndighed skulde være som de øvrige norske Bispers, — et Forhold, som nærmere blev fastsat paa Missjonsselskabets Generalforsamling i Kristianssand 1867. Efterat være vendt tilbage til Afrika, begyndte han sin Bispegjerning med en Visitatsrejse til alle Stationer i Zululandet i Begyndelsen af 1867, indviede i Maj s. A. en ny Kirke paa Entumeni og udførte i Juli 1868 som Biskop sin første Presteordination. — Allerede i 1862 havde Missjonsselskabet rejst Spørgsmaal om den norske Missjons Udvidelse til Madagaskar, hvortil Schreuder gjorde de indledende Skridt ved at foretage en Undersøgelsesrejse derhen i 1865. Efter Tilbagekomsten fra Norge i 1867 blev Madagaskarmissjonens Grundlæggelse hans Hovedgjerning i hans første Aar som Biskop, idet han fra August til Novbr. 1867 paany

opholdt sig paa Madagaskar, hvor han ved Hjælp af sit engelske Borgerbrev fra 1849 opnaaede for de norske Prester den samme Frihed til at virke paa Øen, som var indrømmet Englænderne.

I Aarenes Løb var der til de Vanskeligheder, som altid skyldtes de ejendommelige Forhold paa den afrikanske Missjonsmark, kommet andre Vanskeligheder, som skyldtes den forskjellige Opfatning hos ham og hos det ham overordnede Missjonsselskab i Hjemmet af administrative Spørgsmaal, navnlig angaaende den statutmæssige Ordning af Missjonærernes aarlige Konferents, hvilke Vanskeligheder tilslut udviklede sig til Rivninger, som endte med, at han i Juni 1872 sendte en formelig Opsigelse af sin Stilling i Missjonsselskabets Tjeneste. Paa Selskabets Generalforsamling i Drammen 31 Juli 1873 vedtoges derefter hans Opsigelse af Stillingen som Biskop over Madagaskarmissjonen (mod 5 St.) og over Zulumissjonen (med 208 mod 149 St.), hvorhos mod nogle faa Stemmer vedtoges et Forslag af Provst Hauge, hvori udtaltes Generalforsamlingens «Anerkjendelse af de store Tjenester, som Biskopen ved sin kraftige Personlighed, sin rige Kundskab og Erfaring, sin usædvanlige Dygtighed og sin utrættelige opofrende Virksomhed har ydet det norske Missjonsselskab», idet Forslaget tillige anmodede Biskopen om at «vedblive at staa i venligt samvirkende Forhold til Selskabet» og tilbød ham «en undtagelsesvis og uafhængig Stilling saavel ligeoverfor Selskabets Bestyrelse som ligeoverfor Missjonærerne» mod en aarlig Løn af indtil 1000 Spd. Fra den 30 Juni 1873 var han imidlertid allerede fratraadt sin Stilling, og Selskabets her nævnte Tilbud modtog han ikke. I et Brev til Prof. L. Kr. Daa af 21 Septbr. 1873 («Tids-Tavler» III. 1 fg.) meddelte han: «Jeg agter at fortsætte min Missjonsgjerning omtrent i det Spor, jeg for 30 Aar siden begyndte, nemlig ved frivillige Bidrag fra vort Fædrelands Kirke gjennem dets Menigheder.» Dette Brev havde undervejs krydset et Brev til ham fra Norge, hvori der blev tilbudt ham en Haandsrækning, som han med Glæde tog imod og som førte til Dannelsen af «Komitteen for den norske Kirkes Missjon ved Schreuder».

Paa samme Tid, som han saaledes holdt paa at løses fra sit mangeaarige Forhold til det norske Missjonsselskab, greb den politiske Gjæring i Zululandet, nærmest fremkaldt ved det i Decbr. 1872 indtrufne Thronskifte, der bragte Kong Umpandes ene Søn Uqecwajo paa Thronen, forstyrrende, næsten opløsende ind i Forholdene paa selve Missjonsmarken. Ved Nytaarstid 1873 aflagde Schreuder med flere af sine Prester et Besøg hos Prins Uqecwajo, som ved den Lejlighed erklærede sig ganske uforbeholdent at være en afgjort Modstander af Missjonen og Missjonærerne, af hvis Stationer nogle ubetinget maatte væk. Under de givne Omstændigheder — Uqecwajos Kongedømme, hvortil hans tre jevnbyrdige Brødre ogsaa bejlede, var helt afhængig af Englændernes Understøttelse — holdt Schreuder det for sin Pligt «at afvige fra den ellers for Missjonæren rette

og rigtige Ikkesigbefatten med politiske eller diplomatiske Sager»; han gav Prinsen Vink og Raad angaaende Sagernes mislige Stilling og udvirkede, at Natal-Regjeringen i August 1873 sendte et stort Gesandtskab, hvortil ogsaa Schreuder sluttede sig, under Anførsel af Sir Th. Shepstone, Chef for Regjeringsdepartementet for den indfødte Befolkning i Port Natal, til Uqecwajo. Sluten paa de 4 Dages Forhandlinger blev det for Schreuder uventede Resultat: Shepstone opfordrede Kongen og hans Høvdinger (i et Antal af over 50) til at afhænde til Schreuder som speciel privat Gave Entumeni-Strøget for at vise sin Taknemmelighed for den vigtige Tjeneste, Biskopen ogsaa i nærværende Tilfælde havde ydet baade Kongen og Landet.*) Denne Opfordring blev paa Stedet enstemmig bifaldt, og i et Brev af 11 Septbr. 1873 sendte Ambassadøren Shepstone en Takkeskrivelse til Schreuder for den kyndige Hjælp og Vejledning, Biskopen havde ydet ham, idet han bl. a. ytrer: «Jeg føler hvor meget jeg skylder Deres frimodige Raad og det nøje Kjendskab, De besidder til Zuluernes Ideer, at det lykkedes at opnaa Expeditionens Øjemed.» To Aar senere, i August 1875, havde Schreuder et nyt Møde med Kong Uqecwajo for paa den engelske Regjerings Vegne at overbringe ham Shepstones' Rapport om Ambassaden i 1873 og den da vedtagne nye Landslov for Zululandet (jfr. S.'s egen Beretning om dette Møde i «Tids-Tavler» IV. 369 fg.).

Efterat Schreuder var traadt ud af Forholdet til det norske Missjonsselskab og den nævnte Komitte herhjemme var dannet til Understøttelse af hans fortsatte Virksomhed, blev han snart sat istand til at kjøbe en Landstrækning paa omtrent 12,000 norske Maal Jord i Natalkolonien, nær Zululandet. Her anlagde han den nye Station Untumjambili, hvor han 16 Maj 1880 indviede en ny Kirke, medens han tillige beholdt sin gamle Station Entumeni i Zulu. Paa disse to Stationer fortsatte han med nogle indfødte Lærere, en svensk Prest Otto Witt og et Par norske Assistenter sin Virksomhed og vedblev at hævde sin overordentlige Anseelse og

*) I Anledning af Schreuders Død skrev den amerikanske Missjonær Josiah Taylor, der havde kjendt S. siden 1860, et Brev til Udgiveren af «The Natal Mercury» (trykt i d. Bl. 17 Febr. 1882, overs. i Missjonsblad 1882, S. 70 fg.), i hvilket Forf. giver S.'s «store politiske Indflydelse, af hvilken vi bevidst eller ubevidst alle have høstet Nytten», følgende Eftermæle: «Det er en bekjendt Sag, at Biskop S. i ethvert vigtigt Forehavende var Umpandes Premierminister indtil denne Konges Død. Det er et uskrevet Dokument, men alligevel en udisputerlig Sandhed, at Kolonisterne i Natal har de sikre Raad, som Biskop S. gav den afdøde Konge Umpande, at takke for de venskabelige Forhold, som i mange Aar uden Afbrydelse fandt Sted mellem Natal og Zululandet. Havde Umpande ringeagtet Biskopens Raad og lyttet til sine unge Mænd, vilde Kolonien utvivlsomt være bleven styrtet i Fordærvelse. Vel vilde det have været for den egensindige Uqecwajo, om han havde fulgt sin Faders Exempel.» — Til dette Vidnesbyrd kan videre føjes følgende. Da Schreuder efter Krigen i 1879 havde deltaget i en 3-Ugers Konference i det engelske Hovedkvarter og skulde skilles fra den britiske Regjerings Repræsentant, Sir Garnet Wolseley, henvendte denne følgende Ord til ham: «Jeg kan forsikre Dem, Biskop, at ingen hvid Mand har været til større Nytte for os end De; thi Deres Nærværelse alene har paany fremkaldt Zuluernes Tillid til os.» Og Aaret efter udtalte den britiske Guvernør, Sir Bartle Frere, i et Brev: «Jeg bringer Biskop Schreuder min bedste Tak for den gode Tjeneste, han har gjort for at forsvare Civilisationen i Syd Afrika mod Barbariet; hans Tjenester er uvurderlige.»

Indflydelse hos de Indfødte, endog under de store Vanskeligheder, som Krigen i 1879 paany fremkaldte. «Saa stor var den Respekt, man havde for Biskopen, som en intim og gammel Ven af Kong Uqecwajo, at denne gav sine Krigere Ordre til ikke at forgribe sig paa Schreuders Stationer, som ogsaa blev fuldstændlg urørte, medens alle andre Missjonsstationer blev ødelagte» («The Natal Mercury» 6 Febr. 1882). Høsten 1881 blev han syg efter et Fald fra Hesten paa en Rejse, og under sit Ophold paa Untumjambili, hvorhen hans Hustru i sidste Øjeblik blev hentet fra Entumeni, døde han 27 Januar 1882.

* 1) 25 April 1858 *Jakobine Emilie Adelheid Løwenthal* (f. i Kjøbenhavn 23 August 1824), siden 1845 bosat som Lærerinde i Bergen, i 1857 udrejst til Zulu for at tjene Missjonen, hvad under de derværende Forhold blot kunde ske ved at hun blev Schreuders Ægtefælle, død paa Entumeni 16 Februar 1878. Jfr. Nekrolog med Portræt i «Hjemmet» 1878, No. 7—8.

* 2) 10 Novbr. 1879 *Johanne Margrethe Vedeler* (f. i Bergen 10 Februar 1835), D. af Kjøbmand Claus Krohn V. og Helche Christiane Ellerhusen, fulgte med Biskopen og hans Hustru i August 1866 til Zulu, hvor hun til sit Ægteskab virkede som Lærerinde for Zulubørn og efter Schreuders Død fortsatte Missjonsarbejdet paa Entumeni, besøgte fra Marts 1888 til Marts 1889 sit Fødeland, rejste saa atter ned til Afrika, hvorfra hun af Helbredshensyn vendte hjem til Bergen i Oktbr. 1895. Fra 1 Juli 1896 bevilgede Storthinget hende enst. en aarlig Pensjon af 600 Kr. Jfr. W. Brandt: Stamtavle over Familjerne Ellerhusen og Gørbitz, S. 8—9; Missionsblad 1889, S. 42—46 [et Digt af M. J. Monrad og en Tale af Hersleb Birkeland]; Aftpst. 1889, No. 157; Sth.-Prp. No. 58 for 1896 og Indst. *S.* No. 187 s. A.

Biskop H. P. S. Schreuders Liv og Virksomhed i korte Træk fremstillet af D. Thrap (Chra. 1877. 8. 56 S.). — *Beretning om Missionsprest H. P. S. Schreuders Ordination til Biskop* i Bergens Domkirke den 8de Juli 1866 (Stavanger 1866. 8. 24 S.). — *Aktstykker til Belysning af Forholdet mellem Biskop Schreuder og det Norske Missionsselskab* fra Biskopens Ordination indtil Generalforsamlingen 1873 (Stavanger 1876. 8. VI S., 484 S.). — *Statement of the Right of «The Norwegian Church Mission, established by Schreuder» to the Entumeni Mission Station in the Zulu Reserve, laid before His Excell. Sir Arthur Havelock* (Chra. 1886. 4., m. Suppl. 1887). — *Autobiografiske Meddelelser* i de nedennævnte Skrifter: «Nogle Ord til Norges Kirke»; «Lidt om Overformynderiet i den norske Mission»; i «Aktstykker» og i Beretningen om hans Bispevielse, foruden talrige Steder i «Norsk Missionstidende» og «Missionsblad» samt i hans ndfr. nævnte Stykker i Daa's «Tids-Tavler». — *Portræt med biografisk Text* i Ill. Nyhedsblad 1857, No. 37; i Ny ill. Tid. 1882, No. 7 [tildels efter hans egen officielle Beretning af 30 Juli 1881 til den britiske Regjerings Højkommissær i Sydost-Afrika, Sir Evelyn Wood]; i Hjemmet 1882, No. 4 [af H. G. Heggtveit]; i Menneskevennen 1882, No. 10. — *Nekrologer* i Morgbl. 1882, No. 36 A, jfr. No. 84 B; i Aftpst. s. A. No. 28 A af Chr. Borchgrevink; i Norsk Missionstidende 1882, S. 45; i Missionsblad s. A. Till. til No. 2, jfr. S. 49—61 [om hans Sygdom, Død

og Begravelse]; i The Times 1882, 5 Febr.; i The Natal Mercury 1882, 6 og 17 Febr. [overs. i Missionsblad s. A. S. 65—73]. — *Mindedigt* af *h. h.* i Luth. Ugeskr. XI. 147 fg. Jfr. videre Missionsblad 1888, S. 153 fg. og 1892, S. 23 fg.; H. E. Sommerfelt: Den norske Zulumission, mange Steder; N. Landmark: Det norske Missjonsselskab, S. 10 fg., 16 fg., 29 fg., 78—106, 114—21, 124 fg., 153 fg., 208 fg., 227 fg.; E. Mau: W. A. Wexels's Liv og Virken, S. 235—38; J. Elster Bødtker: Foredrag i Kristianssunds Grundlovsforening 13 Novbr. 1887 (optrykt i Missionsblad 1888, S. 1—16, handler kun om S.); Morgbl. 1892, No. 95; Charles W. Baldwin: African Hunting (Lond. 1863), S. 52, 103 fg., 113; F. E. Colenso: The Ruin of Zululand (Lond. 1884), Vol. I. 18 og 65; D. Thrap: Bidr. t. d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh. II. 338—41.

Nogle Ord til Norges Kirke om christelig Pligt med Hensyn til Omsorg for ikkechristne Medborgeres Salighed. Chra. 1842. 12. 24 S. (Anm. i Morgbl. 1842, No. 114 Till. Optrykt i Missionsblad 1880, S. 182 fg. og 1881, S. 5 fg. og 20 fg.)

Noget om Martha Lassedatter Heggestad eller Syne-Martha paa Veitestrand i Hafslo Præstegjeld i Indre Sogn, efter personlig Samtale fremstillet af H. P. S. S. Bergen 1842. 12. 36 S. (Jfr. Bemærkninger af Henr. Wergeland i „For Arbeidsklassen" 1842, No. 21, hvortil „Oplysende Gjensvar" af S. i Morgbl. 1843, No. 47, cfr. s. Bl. No. 157 og 164.)

„Hvo, som ikke er med mig, er imod mig, og hvo, som ikke samler med mig, adspreder." Prædiken over Lucas 11, 23 paa Missionsfesten i Weissenfels den 1ste Juni 1842 af A. F. Souchon. Oversat med nogle faa Forandringer [af H. Schreuder]. Chra. 1843. 8. 16 S.

Talsmanden skal vidne om mig; men ogsaa I skulle vidne. Afskedsprædiken, holden i Vor Frelsers Kirke den sjette Søndag efter Paaske 1843. Chra. 1843. 8. 15 S.

[ABC paa Zulusproget. Kapstaden 1848. 16. 19 S. + 8 S. Salmer paa Zuluisk: Amagama okungena.]

Grammatik for Zulu-Sproget, forfattet af H. P. S. Schreuder. Med Fortale og Anmærkninger af C. A. Holmboe. (Univ.-Program for 1ste Halvaar 1850.) Chra. 1850. 8. VIII S., 88 S.

[Dr. M. Luthers lille Katechismus paa Zulusproget. 1855.]

[Udtog af Alterbogen. Oversat paa Zulu-Sproget. Trykt paa Umpumulo, norsk Missions-Station i Natal 1871. 8. 236 S.]

Lidt til Regulering af Overformynderiet i den norske Mission. (Med Forord af Oluf A. Aabel.) Kra. [1875]. 8. 31 S.

Uddrag af Breve fra Biskop Schreuder til Stiftsprovst Tandberg og Missionskomitteen i Christiania. Udgivne af Komitteen. [No. 1.] Chra. 1874. 8. 31 S. — Brev No. 2 fra Biskop Schreuder til Missionskomiteen. Chra. 1874. 8. 16 S. — Brev No. 3. Chra. 1875. 8. 14 S. — Brev No. 4. Chra. 1875. 8. 27 S. — Brev No. 5. Chra. 1875. 8. 19 S. — Brev No. 6. Chra. 1875. 8. 23 S. — Brev No. 7. Chra. 1876. 8. 52 S. (Hermed sluttede denne Række af Breve fra Schreuder, hvorefter Meddelelserne fra ham og om hans nye selvstændige Missjon fortsattes i det i Juli 1876 begyndte „Missionsblad, udgivet af Comitteen for den norske Kirkes Mission ved Schreuder", hvoraf er udkommet Aarg. 1—21 (8. à 12 Ark. Chra. 1876—97), under Redaktion af W. K. Hesselberg og G. Kent (Aarg. 1—8), D. Thrap og G. Kent (Aarg. 9—16), D. Thrap og Oscar Moe (Aarg. 17 fg.). I dette Blad er, foruden Indberetninger og Breve

fra ham til Komitteen, trykt ogsaa et tidligere utrykt Privatbrev fra London af 17 August 1843 til hans Lærer Presten P. P. Aabel (Aarg. 1888, S. 52—56).)

I Beretning om Missionsprest H. Schreuders Ordination til Biskop (Stavanger 1866. 8.), S. 14—24: Selvbiografiske Notitser samt Prædiken over 1 Cor. 2, 1—3.

I Daa's Tids-Tavler *III.* (1874), S. 1—8: Fra Zululand. (Med Tillæg af Prof. Daa S. 8 fg., jfr. S. 430 fg.) — *IV.* 369—86: Et Møde mellem Zuluernes Konge og Biskop Schreuder.

I For huuslig Andagt I. (1842), No. 42: Den værdige Omgjængelse med Guds himmelske Kald i Christus. (Prædiken. Optrykt i Missionsblad 1882, S. 81 fg.)

I Norsk Missions-Tidende tryktes i Aarenes Løb i sin Helhed eller i Uddrag alle hans Breve og Kvartalsindberetninger til Hovedbestyrelsen i Stavanger. Særlig henvises her til hans Beretning om de første Sprogstudier og det første Møde med Kong Umpande 1845 (Aarg. 1, S. 97 fg. og 129—51) og til hans Rejseskildring fra Madagaskar 1867 (Aarg. 23, S. 149—360).

I Morgenbladet *1844*, No. 66 og *1848*, No. 23, 27 og 28 er trykt Breve fra ham ang. hans Missionsvirksomhed. — Ligesaa i Christiania-Posten *1855*, No. 2402, 2443 og 2454.

Schrøder, Bendix Wahl, Søn af Undertoldbetjent *Johannes Jakobsen S.* fra Slesvig og *Anne Marie Pedersdatter* fra Amager, blev født i Arendal 16 Marts 1804, tog i 1819 Præliminærexamen og i Juni 1825 norsk juridisk Examen med Karakteren «Bekvem». I 1820 var han bleven ansat som Kopist i Finantsdepartementet, hvor han 1826 blev Fuldmægtig og 12 Marts 1830 Bureauchef. 20 Septbr. 1831 blev han Foged i Nordhordland og Vos, var i nogen Tid konst. Amtmand i nordre Bergenhus Amt og udnævntes 21 Marts 1843 til anden Raadmand i Bergen, i hvilket Embede han døde 7 Januar 1846. Han var valgt til 4de Suppleant fra Bergen til Storthinget 1836 og til 3dje Suppleant i 1842.

* 9 Februar 1825 *Helene Tandberg* (f. i Kristiania 5 Februar 1803, † s.steds 11 Decbr. 1885), D. af Høker Lars Abrahamsen T.

I Beretning om Rigets oeconomiske Tilstand 1830—1835 (Chra. 1836), S. 221--225: Beretning, afgivet af ham som konst. Amtmand, om Tilstanden i Nordre Bergenhus Amt. — I samme for 1836—40 (Chra. 1843. 4.), S. 156—162: Beretning om Nordhordlands og Voss Fogderi.

I Morgenbladet 1843, No. 218: Forsvar for min Embedsførelse mod Proprietair Koren.

Schrøder, Frederik, Søn af Kjøbmand *Christian Frederik S.* og *Maren Cathrine Thorstenson*, blev født i Kristiania 17 Februar 1799, blev 1818 Sekondløjtnant i trondhjemske Brigade, tog i Oktbr. 1821 norsk juridisk Examen med Karakteren «Bekvem» og blev 1827 Underretsprokurator. Han var i 7 Aar konst. Auditør i Trondhjem, udnævntes 6 Maj 1834 til Overretsprokurator i Trondhjem og 5 Oktbr. 1848 til Foged i Nordmøre. Han døde 5 April 1858.

* *Hermichen Margrete Klingenberg* (f. i Trondhjem 1800).

I Den nordenfjeldske Journal H. I. (1832), S. 33—44: Anmeldelse af H. Møllers Skrift om den 17de Maj (jfr. videre under Hans Møller ovfr. IV. 219 fg.).

I Nordlyset 1845, No. 5, 8 og 10: Til mine Medborgere [i Anledning af en Embedserklæring af Stiftamtmand K. Arntzen paa en Ansøgning fra S. Herimod tog Arntzen til Gjenmæle i s. Bl. No. 13—15, hvorpaa S. svarte i No. 30 og 32 og A. skrev et „Yderligere Gjenmæle" i No. 33 og 34].

Schrøder, Hans Frederik Ludvig, Søn af daværende Overbirkeretssagfører, senere Sorenskriver i Holt *Hans Daniel S.* og *Elisabeth Henriette Nørregaard*, er født i Tønsberg 19 Juli 1836, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1852 og filologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1858, hvorefter han i August 1859 blev ansat som Lærer ved Nissens Latin- og Realskole, hvis Medbestyrer med J. F. Buchholm og V. Kleist Gedde han blev fra 1 April 1865 og hvis Ejer og Bestyrer han var fra Nytaar 1866 til Udgangen af Skoleaaret 1874, da han solgte Skolens Bygning, medens efter en derom truffen Ordning den væsentlige Del af Skolens Disciple gik over til Gjertsens Skole. I 1861 opholdt han sig paa Studierejse i England, Frankrige og Tyskland og 1874—75 paa Studierejse i Italien. I Aaret 1878—79 var han Medlem af Kristiania Theaters Direktion; siden 1879 har han været Theatrets Chef. Han er R. N. O. (1883) og R. D. D. O. (1884).

* 10 Juli 1869 *Kirstine Sofie Rosenberg* (f. 1849, † 1870), D. af Grosserer Stener R. og Mathilde Tofte.

Portræt m. Text af Holger Sinding i Tyrihans 1896, I. 211. Jfr. Indbydelsesskrifter fra Nissens Skole 1866, S. 3 fg. og fra Gjertsens Skole 1874, S. 25 fg.

Han var Medudgiver med J. F. Buchholm og V. Kleist Gedde af Indbydelsesskrift fra Nissens Latin og Realskole *1866* (8. 2 Bl., 92 S.) og med J. F. Buchholm af Indbydelseskrifter fra samme Skole *1868* i Anledning af Skolens 25de Aarsfest (8. 2 Bl., 124 S.) samt *1871* (8. 2 Bl., 72 S.).

I Skilling-Magazin *1877*, No. 37: Biografi af Amtmand Aall. — *1884*, No. 28: Biografi af Godseier Helle Ingier. — *1888*, No. 42: Biografi af Jernverkseier N. B. Aall.

I Folkebladet 1888, S. 363: Biografi af Godseier Thv. Meyer.

I Morgenbladet er trykt forskjellige Taler af ham, nl. i *1885*, No. 531: Ved Afsløringen af Mindesmerket paa Fru Reimers's Grav; No. 665: Ved Afsløringen af J. H. Wessels Monument. — *1890*, No. 148: Ved Johannes Bruns Grav. — *1891*, No. 562: For Henrik Ibsen ved Festen efter den 100de Opførelse af „De unges Forbund". — *1892*, No. 626: For Arnoldus Reimers. — *1893*, No. 630: For Bjørnstjerne Bjørnson ved den 100de Opførelse af „Maria Stuart i Skotland".

I Aftenposten 1889, No. 560: Tale ved Kristiania Theaters Afskedsfest for Skuespiller Peter Nielsen.

Utrykt er flere af ham for Kristiania Theater oversatte franske (og et italiensk) dramatiske Arbejder.

Schrøder, Johan Christopher, Søn af Skibsfører *Hans S.* og *Anna Elisabeth Amalie Schjøtz*, blev født i Ærøskjøbing 29 Oktbr.

1794, kom i Maj 1811 som Handelsbetjent op til Norge, hvor han 25 Jan. 1814 blev ansat som Kopist ved Generalkommandoen, tog 1816 Præliminærexamen og i April 1819 norsk juridisk Examen med Udmerkelse. 23 Juni s. A. blev han udnævnt til Fuldmægtig i Generalstabens Bureau. Han døde i Kristiania 3 Juli 1824.

* 30 Marts 1823 *Christine Sophie Unger* (f. i Drammen 18 Septbr. 1800, † i Kbhvn. 16 April 1856), D. af tidligere Skipper, senere Magasinforvalter Hans U. og Anne Sophie Preus. Efter Schrøders Død ægtede hun 16 Septbr. 1827 Bureauchef i Revisjonsdepartementet Marcus Frederik Berg (f. 1796, † 1850).

Jfr. Stamtavler over Familien Breder, S. 99.

Militair Calender, som viser samtlige til den norske Armee og Marine benhørende Officerers og Betjenters fulde Navn, Stilling, Anciennetet, Tjenesteaar, Alder og tildeels Bopæl. Med naadigst Tilladelse udgiven af J. C. Schrøder. Chra. 1820. 8. 3 Bl., 393 S., 3 upag. S.

Den unge Werthers Glæder. Werthers Glæder og Lidelser som Mand. (Af Fr. Nicolai.) Oversat af J. C. Schrøder. Chra. 1820. 8. 48 S.

Militair Calender, over den norske Armee og Marine. Udg. af J. C. S. Chra. 1823. 8. 3 Bl., 329 S., 2 upag. S.

I Juridisk Repertorium No. 4: Noget om Vold som Misgjerning efter Christian den Femtes Lov.

I Morgenbladet 1823, No. 344: I Anledning af Valgtvisten i Drammen. (Jfr. No. 346 og 348 [af H. N. Steenbuch], hvortil Svar af Schrøder i No. 353 og 355, Gjensvar [af Steenbuch] i No. 361 fg. og 1824, No. 3 fg., nyt Svar af Schrøder i No. 55 og sidste Tilsvar af Steenbuch i No. 58.)

Schrøder, Johan Christopher Hans, foregaaendes eneste Barn, er født i Kristiania 16 Juli 1824, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1844, tog i Decbr. 1845 Andenexamen med Haud, lagde sig senere efter Landbrug og ejede og drev i en Række af Aar Gaarden Voll i Bærum. I 1863 udvandrede han til Nord-Amerika, hvor han i mange Aar levede som Landmand i Minnesota og nogen Tid var *Assist. Secretary of State* dersteds. Senere drog han til Mellem-Amerika, hvor han fra 1885 først var de forenede Staters Konsul i Republiken Costa Rica, derefter i 3 Aar Farmer derude, og nu senest har været ansat i Regjeringens statistiske Bureau i San José.

Om Guano, dens Virkning, Behandling, Anvendelse og Undersøgelse. Af Hjalmar Nathorst. Oversat. Chra. [1856]. 8. 14 S. (Fulgte som Tillægshefte med Polyteknisk Tidsskrift 1856, No. 7.)

Landbrugsmødet paa Hamar den 8de—11te Juli 1856. Chra. 1856. 4. 44 S. (Særtryk af Morgbl.)

Kunsten at tæmme vilde Hester af den berømte Hestetæmmer J. S. Rarey. Efter det Engelske. Chra. [1859]. 8. 43 S.

Gaardsregnskab for den Norske Bonde, med et sammenhængende fem-

aarigt Regnskab over navngiven Gaard. Chra. 1860. 8. 57 S., 26 upag. S. (Anm. i Aftenbl. 1860, No. 72 af A. Bang; i Dølen II. No. 27.)

Skandinaverne i de forenede Stater og Canada, med Indberetninger og Oplysninger fra 200 skandinaviske Setlementer, en Ledetraad for Emigranten fra det gamle Land og for Nybyggeren i Amerika. Kra. 1867. 8. (Anm. i Aftenbl. 1867, No. 128; i Norsk Folkebl. No. 24; i Intelligentsfedlerne No. 138.)

Costa Rica. — Immigration Pamphlet with two Maps. A Guide for the agricultural Class coming from other countries to make Costa Rica its Home. Published by Order of the supreme Government of Costa Rica. San José, Costa Rica 1893 [ɔ: 1894]. 8. 173 S.

Han var Udgiver af Ugeskrift for Norske Landmænd. Aarg. 1—4. Chra. 1857—60. 4. (Udkom som Følgehefte til „Skilling-Magazin", først med 1 Halvark, senere med 1 Ark om Ugen. De fleste originale Bidrag uden Navn eller Merke er af S.)

I Budstikken I. (1859), S. 391—395: Er den af den landbrugende Klasse alm. førte Klage over Mangel paa Adgang til paa Grundejendom at rejse den for Landbrugets Udvikling udfordérlige Kapital grundet?

I Aftenbladet *1861*, No. 238 og *1862*, No. 16 og 34: Om en Bank udelukkende for Landmænd (jfr. s. Bl. 1862, No. 31).

Schrøder, N. G., Styrmand.

Den erfarne Matros. En Lærebog for unge Sømænd. Holmestrand 1849. 12. 120 S. — Andet Oplag. Chra. 1862. 12. 120 S., 2 Bl. og 2 S. Tegninger.

Schübeler, Frederik Christian, Søn af Bager og Handelsmand *Gregers Fritz S.* (f. i Nyborg paa Fyen 1790, † i Fredriksstad 8 April 1856) og hans første Hustru *Louise Christine Engstrøm* (f. 1786, † 11 Decbr. 1846) fra Trosvik i Glemminge, blev født i Fredriksstad 25 Septbr. 1815. Efterat have lært ABC'en og de første Elementer af Viden i en Smaabarnskole i Fredriksstad, kom han ind i Fødebyens Borgerskole, som den Gang under den senere Statsraad Riddervolds Styrelse var en af Norges bedste Skoler. Udenfor Skolen drev Schübeler i sine Guttedage et sterkt Friluftsliv som Jæger og Sejler og var tillige en dygtig Arbejder i Træskjæring, Fugleudstopning og alt Slags Husflidsgjerning. I 1833 blev han, privat dimitteret, Student og bestemte sig efter Andenexamen for Studiet af Medicin, idet det dog egentlig var de naturhistoriske Studier, som trak ham til sig, navnlig Botanik og Mineralogi, i hvilke Fag han ogsaa fra 1837, da Branden i Fredriksstad havde gjort hans Fader til en fattig Mand, gav Manuduktioner for at skaffe sig Livsophold. I sine ledige Timer syslede han i denne Tid ogsaa med videre Udvikling af sin Nævenyttighed; saaledes lærte han bl. a. i 1838 af en svensk Gravør, som kom til Kristiania, at gravere Messingsigneter og Dørplader; i 1839 gjorde han en Række Forsøg med at tilvirke Fosfor- og Svovl-Fyrstikker, og da han havde fundet Tændstoffets

rette Blandingsforhold, forærte han hele Opfindelsen til sin Medarbejder og Fætter Student Andreas C. Nisson, som paa Grundlag heraf i Forening med F. H. Frølich grundlagde den første Fyrstikfabrik i Norge. Endnu nogle Aar senere, da han allerede var Reservelæge ved Fødselsstiftelsen, skar han efter Anmodning af Boghandlerfirmaet Guldberg & Dzwonkowski de første her i Landet skaarne Træsnit til en hos Firmaet udkommen ABC. I Maj og Juni 1840 tog han medicinsk Embedsexamen med Haud og var derpaa fra Septbr. 1841 til Novbr. 1844 Kandidat ved Rigshospitalets forskjellige Afdelinger og i det sidste Aar Reservelæge ved Fødselsstiftelsen. I 1845 forsøgte han sig et halvt Aars Tid som praktiserende Læge i Odalen og bosatte sig derpaa i Lillesand, hvor han praktiserede til Sommeren 1847. Den 28 Marts 1846 var han bleven udnævnt til Korpslæge i Bergenske Brigade, men undlod at møde til Exercitien trods Ordre fra Brigadechefen, idet han paaberaabte sig, at ingen officiel Meddelelse om hans Udnævnelse var kommen ham ihænde; han blev da tiltalt for Krigsret og dømt til 1 Maaneds Fæstningsarrest paa Bergenhus, hvorefter han søgte og 3 Oktbr. s. A. fik Afsked i Naade fra sin militære Embedsstilling. I 1848 rejste han paa et Besøg til en Onkel i Holstein og fik snart et Stipendium til videre Ophold i Udlandet — han arbejdede som Gartnersvend i Hamburg, — hvorefter han i Aarene til 1851 med Stipendier dels af Statskassen, dels af det kgl. Selskab for Norges Vel foretog Rejser i de tyske Stater, Østerrige, Schweitz, Italien, Holland, Belgien, Nordfrankrige og det sydlige England for at gjøre sig bekjendt med botaniske Haver og Museer, studere Dyrkningen og Behandlingen af Skov- og Frugttræer og i det hele Havedyrkningens Tilstand. I 1851 blev han Universitetsstipendiat i Botanik og 1852 tillige Konservator ved Universitetets botaniske Museum og Bestyrer af den økonomiske Forsøgsdyrkning i Tøjens Have. Fra Juli 1860 til Oktbr. 1863 var han tillige Sekretær i det kgl. Selskab for Norges Vel. Fra 1852 af foranstaltede han i Kristiania en Række af (ialt 12) Udstillinger af norske Have- og Markfrugter i Forening med de samme Produkter fra sydligere Lande; og omtrent samtidig begyndte han i «Morgenbladet» og andre Steder sin litterære Virksomhed til Oplysning om Havedyrkning og til populære Fremstillinger af Sammenhængen mellem botanisk Videnskab og praktisk Næringsliv; «i Betragtning af hans heldige og nidkjære Bestræbelser for Fremme af Havedyrkningen i vort Land» tildelte Selskabet for Norges Vel ham i 1865 sin Guldmedalje. Den 27 Februar 1864 var han bleven udnævnt til Lektor ved Universitetet i Botanik og 25 Juni 1866 rykkede han op til Professor og Bestyrer af den botaniske Have paa Tøjen, hvor han efter 40 Aars Virksomhed døde 20 Juni 1892. Til denne hans Virksomhed hørte bl. a. — foruden hans nævnte i 1852 begyndte Arbejde for Havedyrkningens Fremme — de i praktisk-videnskabeligt Øjemed siden Begyndelsen af 70-Aarene istand-

bragte Forsøgsstationer i forskjellige Egne af Landet, navnlig i Nordland og Finmarken, samt tillige paa andre Steder i og udenfor Europa, for at samle Erfaringer dels om, hvor langt mod Nord og til hvilken Højde over Havet forskjellige Nytte- og Prydvæxter kan dyrkes, dels om Frøets Størrelse, Vægt og Spirekraft under forskjellige klimatiske Forhold paa det europæiske og asiatiske Fastland. Han blev i Juni 1861 af Universitetet i Breslau kreeret til Æresdoktor i Filosofien. Ved den internationale botaniske Kongres i Firenze i Maj 1874 mødte han som Norges Delegerede og udnævntes derpaa i Oktbr. s. A. til R. it. Kr. O., hvilken Udmerkelse han imidlertid ikke modtog*). Han var en af Stifterne af «Kristiania Haveforening», som senere omdannedes til «Kristiania Gartnerforening», der ved hans 25-Aars Jubilæum som Universitetslærer i 1889 overrakte ham en større Hædersgave i Sølv, ligesom han s. A. blev optagen som udenlandsk Medlem af det kgl. danske Videnskabernes Selskab «som Udtryk for dettes Erkjendelse af hans videnskabelige Virksomheds store Betydning». Han var Æresmedlem af det naturhistoriske Selskab «Isis» i Dresden (1871), af Selskabet «*Hortikulturens Vänner*» i Gøteborg (1874), af *Soc. pro fauna et flora fennica* i Helsingfors (1880), af *Göteborgs Trädgårdsförening* (1881) og af «Havedyrkningens Venner» i Kristiania (1885). Iøvrigt var han Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1859) og af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem (1861); korr. Medlem af *Société d'horticulture Liégeoise;* af Schles. Ges. f. vaterl. Cultur; af Der siebenbürg. Verein f. Naturwiss. i Hermanstadt; ord. Medlem af det russiske Havedyrkningsselskab i St. Petersburg (1860); korr. Medlem af Havedyrkningsselskabet i Erfurt (1861); Medlem af K. K. botan.-zool. Gesellschaft i Wien (1863); korr. Medlem af *La Société imp. des sc. naturelles* i Cherbourg (1864); Medlem af *Kgl. Vet.- och Vitt.-Samhället* i Gøteborg (1874); korr. Medlem af «Der Verein zur Beförderung des Gartenbaus in den kgl. Preuss. Staaten» (1878); Medlem af *Société d'acclimatation* i Paris (1878); Medlem af *Föreningen för inhemsk fröodling* i Linkøping (1880); korr. Medlem af Den botaniske Forening i Kjøbenhavn (1880); korr. Medlem af Die deutsche botanische Gesellschaft i Berlin (1883); Medlem af Die Kais.

---

*) Det Brev til Indredepartementet af 9 Novbr. 1874, hvormed han tilbagesendte den modtagne Dekoration, lød saaledes:

«Idag har jeg, fra den kgl. norske Regjerings Departement for det Indre, modtaget et Brev af 7de d. M., hvori jeg underrettes om, at jeg er bleven udnævnt til Ridder af den italienske Kroneorden. Med Brevet fulgte en forseglet Pakke, som var forsynet med min Adresse.

I denne Anledning skal jeg tillade mig at meddele, at jeg ikke er mig bevidst at have gjort mig fortjent til nogensomhelst Udmerkelse af den italienske Regjering, og selv om dette skulde have været Tilfældet, kan jeg, efter min Opfatning af de herhen hørende Forhold, aldrig bære eller modtage nogensomhelst saa kaldet Ridderorden. Jeg tillader mig derfor at anholde om, at det mig fra den italienske Regjering tilstillede Ordenstegn maa blive tilbagesendt. Den modtagne Pakke, som jeg ikke har aabnet, følger vedlagt.»

Ifølge Thraps Meddelelse efter S.'s egne Udtalelser skal S. have givet sin Moder, under hendes Ophold hos ham i Lillesand, og senere sin Forlovede det Løfte aldrig at modtage saadanne Ærestegn. (D. Thrap: To Skisser, S. 29 fg.)

Leopold.-Carol. Deutsche Akademie der Naturforscher (1883); korr. Medlem af Der botanische Verein der Provinz Brandenburg (1884); korr. Medlem af *Reale Accad. economico-agraria di Firenze* (1885); korr. Medlem af *La Société botanique Neerlandaise* (1888); Medlem af *Physiographiska Sällskapet* i Lund (1888).

* 17 August 1851 *Hanna Augusta Holtermann* (f. i Orkedalen 19 August 1822, † 31 Maj 1853), D. af Kaptejn Marcus Frederik H. og Wilhelmine Augusta Rohleder.

Portræt med Biografi i Männer der Zeit I. 764 fg. og derfra overs. i Ill. Nyhedsbl. 1860, No. 19; i Unsere Tage (Brschw. 1863), H. 51; i Monatsschr. f. Pomologie IX, 1863, S. 193; i Ill. Nyhedsbl. 1864, No. 28; i Skill.-Mag. 1867, No. 10; i Almuevennen 1880, 1880. No. 36; i Ill. Tid. XXI (Kbh. 1879—80), No. 1087, S. 441 fg.; i Norsk Havetidende 1885, S. 81—89 [af A. C. Drolsum]; i Hjemme 1886, No. 37; i Ny ill. Tid. 1886, No. 1; i Deutsche Gartenzeitung (Berlin) 1886, No. 27; i Tidn. f. Trädgårdsodlare (Sthlm.) 1888, No. 12; i Folkebladet 1891, No. 16 af H. G. Heggtveit; i Norsk Landmandsblad 1892, S. 413—17 af N. Wille; i Nordiska Frökongressen i Trondhjem (Sthlm. 1889). — *Nekrologer* i Aftpst. 1892, No. 357, cfr. No. 370; i Morgbl. s. A. No. 331; i Compte-Rendu de la Soc. roy. de botanique de Belgique, Bulletin T. XXXII, 2e partie, S. 81—83 af L. Errera; i Berichte d. d. bot. Gesellsch., Jahrg. 1892, S. 44—52 af N. Wille. — Jfr. «*Erindringer om Prof. Schübeler*» (m. Portr.) af D. Thrap i Parmanns Folkekalender f. 1896 og derfra særskilt i Forf.'s «To Skisser» (Kra. 1895), S. 11—31; jfr. videre Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 317—325; Nationaltidende [Kbh.] 1889, Septbr.

Tabellarisk Oversigt over de vigtigste Modgifte. Chra. 1844. 16. 16 S. (Særsk. Aftr. af Ugeskr. f. Med. og Pharm., III. No. 7.)

Haandbog i Havedyrkningen. D. 1. [eneste]. Om Dyrkning og Behandling af Kjøkkenvæxter. Med et Tillæg om Nytte, Anlæg og Behandling af levende Hegn. Med 1 Blad Steentryktegninger. Chra. 1850. 8. X S., 298 S. (Tillægget om levende Hegn er optrykt i Aarflot's norske Landbrugstidende, III. No. 31–37. Bogen blev anm. af H. H. Maschmann i Morgbl. 1851, No. 145; af Wikstrøm i Årsberättelse om botaniska arbeten 1850, S. 399 fg., jfr. Aftbl. 1855, No. 153.)

Om Poteten. Chra. 1853. 8. 2 Bl., 51 S. m. 25 i Texten indtrykte Træsnit. (Særsk. Aftr. af Illustr. Nyhedsbl. 1853, No. 1—7.)

Om Forædling af Træer. Chra. 1854. 8. 26 S. og 1 Bl. Reg. Med 24 Træsnit. (Særsk. Aftr. af Illustr. Kalender f. 1854.)

Havebog for Almuen. Udg. efter Opfordring og med Understøttelse af Selsk. f. Norges Vel. 1. Kjøkkenhaven. Chra. 1856. 8. 32 S. m. 12 Træsnit. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1856, No. 22.) — 2det Oplag. Chra. 1856. 8. 32 S. m. 21 Træsnit. (Anm. i Polyteknisk Tidsskrift 1856, S. 224; i Arrhenius's Tidskrift 1857, S. 189.) — 3die øgede Oplag. Chra. 1859. 8. 32 S. m. 40 Træsnit. (Anm. i Morgbl. 1859, No. 135; i Dølen 1. Aarg., No. 28; i Hamburger Garten- u. Blumenzeit. 1859, S. 476 af Ed. Otto.)

Ueber die geographische Verbreitung der Obstbäume und beerentragenden Gesträuche in Norwegen. Hamburg 1857. 8. 48 S. (Aftr. af

Hamburger Garten- u. Blumenzeit. 1857. Anm. af John Lindley i The Gardener's Chronicle 1857, No. 49; af Prof. Schlechtendal i Bot. Zeit. 1857, No. 47; af Dr. Ed. Lucas i Monatsschrift für Pomologie 1858, S. 31; af Edm. von Berg i Allg. Forst- und Jagdzeit. 1858, S. 48; af Bentzien i Dansk Havetidende 1858, No. 22 og 23; i Illustr. Trädgårdstidning II. 76—78; af Dr. W. Hamm i Agronom. Zeit. XIII. (1858), S. 586; af Carl Fintelmann i Verh. des Vereins des Gartenbaues in Preussen, N. R. VI. (1858), S. 235—41; Prof. H. Nördlinger i Krit. Blätter f. Forst- u. Jagdwissenschaft 1860, S. 119—42.)

Om Guleroden og dens Nytte for Landhusholdningen i Norge. Med 16 Tegninger i Træsnit. Chra. 1858. 8. 27 S.

Nødhjælp for Brød i korntrange Aar. (Særsk. Aftr. af Budstikken, II.) Udg. efter Foranstaltning af Departementet for det Indre. Med Træsnit. Chra. 1860. 8. 20 S.

Planternes Anatomi og Physiologi i Grundtræk af Dr. Hermann Schacht. Med Understøttelse af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem udgivet af P. Chr. Asbjørnsen og Dr. F. C. Schübeler. Med 349 Tegninger paa 159 Plader. Chra. 1861. 8. VIII S., 240 S.

Om Nordmændenes Landhusholdning i Oldtiden. (Særtryk af Budstikken 1861.) Chra. 1861. 8. 20 S.

Nordmændenes Havedyrkning i Oldtiden. (Aftryk af Ill. Nyhedsblad.) Chra. 1862. 8. 24 S.

[1.] Die Culturpflanzen Norwegens. Mit einem Anhange über die altnorwegische Landwirthschaft. Herausgegeben auf Veranlassung des academischen Collegiums, als Universitetsprogram für das 1ste Semester 1862, mit einem Vorwort von Chr. Boeck. Mit Karte, [15] Tabellen und Planchen. Chra. 1862. 4. VI S., 197 S. (Af Tillægget «Die altnorwegische Landwirthschaft» er et udførligt Uddrag optaget i A. Stöckhardt's «Der chemische Ackersmann» 1863, S. 156—63, hvorfra det gik over som Føljeton i «Wiener Presse» 12 Septbr. 1866. Verket blev anm. i Ill. Nyhedsbl. 1862, No. 12; i Folkevennen 1862, S. 409—16; i Blätter f. lit. Unterhaltung 1862, No. 28; i Mag. f. d. Litt. d. Ausl. 1863, No. 16; i The Journal of Botany 1863, S. 121—25; i Jahrbuch d. kgl. sächs. Akad. f. Forst- und Landwirthe, N. F., 8ter Bd., S. 218—33 af Freih. Edm. von Berg, som ogsaa gav en udførlig Fremstilling af Lysets Virkning paa Plantevæxten i de nordlige Lande (efter die Culturpflanzen Norwegens) i Der chemische Ackersmann 1863, S. 163—209; i Correspondenzblatt des naturforschenden Vereins zu Riga, 14ter Jahrg., S. 175—85; af Prof. Nördlinger i Krit. Blätter f. Forst- u. Jagdwiss., 46ter Bd., II. 4—19; af Karl Rusz i Das Ausland 1866, S. 769—74 og S. 803—808.)

[2.] Die Culturpflanzen Norwegens. Von Dr. F. C. Schübeler. Im Jahre 1862 von Demselben redigirt. Mit Erlaubniss des Verfassers in einigen Auszügen zur Veröffentlichung in Deutschland zusammengestellt und gratis zum Druck befördert von Fr. von Thielau. Breslau 1864. 8. 67 S.

Die altnorwegische Landwirthschaft dargestellt von Dr. F. C. S. (Separatabdruck in 25 Exemplaren von der Schrift des Verfassers «Die Culturpflanzen Norwegens».) Chra. 1862. 4. 33 S.

Synopsis of the Vegetable Products of Norway. By Dr. F. C. Schübeler. Translated from the M. S. by Revd. M. R. Barnard. Chra. 1862. 4. 31 S. Med et farvetrykt Kart og 1 Planche. (Trykt til Uddeling ved Verdens-

udstillingen i London 1862, til nærmere Forklaring af den af Forfatteren udstillede Samling af Plantestoffe. Optrykt med Tillæg efter «Die Culturpflanzen Norwegens» i «Sport in Norway by Rev. M. R. Barnard» (Lond. 1864), S. 236—75. Oversat paa Tysk i Ed. Otto's Hamburger Garten- u. Blumenzeit. 1862.)

Kjøkkenhaven, dens Brug og Nytte i Husholdniningen. Et Skrift for Folket. Med Træsnit. Udg. med Underftøttelse af det kgl. Selskab for Norges Vel. Chra. 1865. 8. 98 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1865, No. 30; i Morgenbl. s. A. No. 199; i Aftenbladet s. A. No. 176 [af A. Rosing]; i Almuevennen s. A. No. 29; i Tidsskrift f. det praktiske Landbrug 1865, S. 187—88; i Folkevennen 1866, S. 232—44 af A. Feragen.) — 2det Oplag. Med 96 Figurer og 6 Tavler. Chra. 1881. 8. VIII S., 108 S. (Anm. i Aftenposten 1881, No. 121 A og 158 A: i Adresseblabet s. A. No. 24; i Morgenbladet s. A. No. 188; i Budstikken s. A. No. 81.) — 3die Oplag. Med Forf.s Portræt, 104 Figurer og 8 Tavler. Chra. 1886. 8. VIII S., 126 S. (Anm. i Morgenbladet 1886, No. 326; i Norsk Havetidende 1886, S. 121; i Adresseblabet 1886, No. 37.)

Köksträdgården. Anvisning att anlägga och sköta köksträdgårdar samt att i hushållet använda deras alster. En skrift för folket af Dr. F. C. Schübeler. Öfversättning [efter 1. Udg.] från Norskan af *K. L—dt.* Med 6 taflor och 74 i texten intryckta träsnitt. Örebro 1866. 8. X S., 92 S. (Anm. i Aftonbladet 1866, No. 10 og No. 233.)

Islenzk garðyrkjubók eptir Dr. F. C. Schübeler. Islenzkað og aukið hefur Móritz Halldórsson-Friðriksson. Á kostnað hins islenzka þjóðvinafjelags. Kaupmannahöfn 1883. 8. IV S., 139 S. [Overs. efter 2. Udg.]

Kasvitarha, sen hyöty ja arvo taloudessa. 2. norjalaisesta pain. mukailemalla suom. Arvid Th. Genetz. [Med 88 Træsnit i Texten og 8 Tavler.] Sortavala 1884. 8. 106 S. [Overs. efter 2. Udg.]

Ogorodničestvo. [Oversættelse til Russisk efter 3. Udg. ved Chavkin og Turtchaninow.] St. Petersb. 1890. 8. 2 Bl., 124 S. (Anm. i Peterb. Novosti 1890, se Dagbl. s. A. No. 215.)

Die Pflanzenwelt Norwegens. Ein Beitrag zur Natur- und Culturgeschichte Nord-Europas. Herausgegeben auf Veranlassung des academischen Collegiums als Universitäts-Program. Mit 15 Karten und Illustrationen. Chra. 1873—75. 4. VIII S., 468 S. (H. 1 — den alm. Del — er anm. i Aftenbladet 1873, No. 64; i Morgenbladet 1873, No. 101 A og No 137, hvor der findes et Udtog af de for praktiske Øjemed vundne Resultater af Prof. Ed. Erslev efter det danske «Fædrelandet» for 4de Juni 1873; af Prof. G. Kraus i Bot. Zeit. 1873, S. 445—47; af Prof. Ed. Morren i La Belgique horticole 1873, S. 167 og 1877, S. 76; af Dr. W. Klatt i Otto's Hamb. Garten- u. Blumenzeit. 1873, S. 426—29; af Dr. Karl Fritsch i Zeitschrift d. österr. Ges. f. Meteorologie, IX. (1874), S. 10—15; af Dr. v. Herder i Gartenflora, hg. von Dr. E. Regel, 1873, S. 373—80; af Prof. A. Grisebach i Geograph. Jahrbuch V. (1874), S. 56—59; i Botan. Jahresbericht hg. von Dr. Just, II. 1135—37; af Dr. J. C. Ballot i Mag. voor Landbouw, 3. R., D. III. 321—32. — H. 2 — den specielle Del — er anm. i Morgenbl. 1875, No. 302 A; i Aftenbl. s. A. No. 261; i Fædrelandet (Kbh.) s. A. 18 Novbr.; af Dr. F. W. Klatt i Otto's Hamb. Garten u. Blumenzeit. 1876, S. 50; af Prof. J. Arrhenius i Kongl. Landtbruks-Akad.s Tidskr. 1876, S. 60—62; af Prof. G. Kraus i Bot. Zeit. 1876, S. 207; af Dr. Ed. Lucas i Pomologische Monatshefte, N. F., 1876, S. 187—91; af Dr. Konrad Maurer

i Litt. Centralbl. 1876, S. 980—82; af Dr. E. Regel i Gartenflora 1876, S. 351; af Dr. Leopold Just i Bot. Jahresbericht 1875, S. 84, 160—161, 893—94, 898 og 1876, S. 680, 684, 985, 1207; af Prof. Ed. Morren i La Belgique horticole 1877, S. 76; af Dr. Leo Errera i Revue de l'horticulture Belge, Marts 1877, S. 66—69 og April, S. 74—78, i Botaniska Notiser 1876, S. 18—22; i Allg. Forst- u. Jagdzeit. 1877, S. 171—74; i The Athenæum 1877, No. 2597, S. 151; i The Miller, Vol. XI. (1885), S. 228.)

Et Udtog af dette Skrift er Einige neuere Beobachtungen aus Professor Dr. Schübelers jüngstem Werk: Die Pflanzenwelt Norwegens. Unter dessen Erlaubniss gratis mitgetheilt von Dr. Friedrich von Thielau. Berlin 1876. 4. 34 S. Ogsaa denne Bog blev af Udgiveren, som var Godsejer i Schlesien, gratis uddelt gjennem den tyske Boghandel. — Senere udkom i Frankrige en forkortet Oversættelse med Titelen: Règne végétal de la Norwège, devant servir à l'histoire des plantes spontanées et cultivées du nord de l'Europe, par le Docteur Schübeler. Rapport de M. Juglar. Chalons-sur-Marne 1879. 8. 91 S. — Høsten 1876 udkom i Paris et Skrift, som kaldes «Mémoires sur la végétation dans les hautes latitudes par Eugène Tisserand». Om dette Skrifts Tilværelse vidste Schübeler intet, førend han længre Tid efter fik se en udførlig meget rosende Anmeldelse i Revue d. d. mondes 1877 (T. XXI. 715—20) og omtrent samtidig hermed en Anmeldelse af Direktøren for den belgiske Regjerings Forsøgsstation i Geonblaux, Professor Petermann i hans «Recherches sur les grains originaires des hautes latitudes» (Bruxelles 1877). Uagtet Tisserand ikke paa et eneste Sted har nævnt «Die Pflanzenwelt Norwegens», som Schübeler havde sendt ham Høsten 1875, siger Prof. Petermann om Tisserands Bog, at den er «et detailleret og meget grejt Udtog af Schübeler's Arbejde, samt hans egne Iagttagelser, som han har foretaget paa en Rejse i Norge», — hvilken sidste indskrænkede sig til et tre Dages Ophold i Christiania og paa Tøjen i August 1874. — Ligeledes er der i «Illustr. Monatsschrift f. d. Gesammt-Interessen des Gartenbaues» 1888 af Professor, Dr. A. Peter i Göttingen givet et meget udførligt Udtog af Schübelers Skrift i en Afhandling, som kaldes «Die Pflanzenwelt Norwegens», men uden at der anføres, hvorfra Oplysningerne er hentet.

Pflanzengeographische Karte über das Königreich Norwegen. Chra. 1873. (Anm. i Aftenbl. 1873, No. 124; Morgenbl. 1873, No. 153 A.) — 2. Udg. o. m. fr. Titel: Carte géographique des végétaux du royaume de Norvège. Chra. 1875. 4 Bl. — 3e édition. Chra. 1878. 4 Bl., hvoraf 1 Bl. Text. (Anm. af Dr. Léo Errera i Revue de l'horticulture Belge, IV. 291. — 1. Udg. blev fremlagt paa Wienerudstillingen 1873 og angav de hidtil kjendte Polargrænser for 1430 dyrkede og vildtvoxende Planter; 3dje Udgave omfattede 2900 Planter, og endelig angiver nedenstaaende «Væxtlivet i Norge» Polargrænsen for henved 3700 Arter og Varieteter.)

Væxtlivet i Norge, med særligt Hensyn til Plantegeographien. Udg. som Festskrift til Kjøbenhavns Universitets 400-Aars Jubilæum. Med 45 Ill. og 9 Karter. Chra. 1879. 4. VIII S., 143 S. (Anm. i Aftenposten 1879, No. 282 A; i Morgenbladet s. A. No. 334 A og 1880, No. 30 A; i Tidn. för Trädgårdsodlare 1880, No. 4; i Just's Bot. Jahresbericht 1879, S. 395. — Udtog af Skriftet er leveret i Fra alle Lande 1880, II. 62—80; i Tidsskr. f. pop. Fremstillinger af Naturvid. 1881, S. 135—53; i Naturen, 3. Aarg. (1879), No. 6 & 8 under Titel: «Prof. Schübelers Studier over Klimatets Indflydelse paa Plantelivet». Denne Afhandling er forkortet

gjengivet i «The Nature» 1880, I. 311 fg. og i «Der Naturforscher» XIII., No. 19.)

Viridarium norvegicum. Norges Væxtrige. Et Bidrag til Nord-Europas Natur- og Culturhistorie. Bd. 1—3. Med Ill. og Karter. Chra. 1885—89. 4. *I.* 1. Hefte. Udg. som Univ.-Progr. for 1. Sem. 1885. S. 1—400 og 4 Karter. — *I.* 2. Hefte og *II.* 1. Hefte. Udg. som Univ.-Progr. f. 2. Sem. 1886. S. 401—610 og S. 1—192. — *II.* 2. Hefte. Udg. som Univ.-Progr. f. 2. Sem. 1887. 2 Bl., S. 193—587. — *III.* Udg. som Univ.-Progr. f. 2. Sem. 1888. Med Forf.s Portr. og Ill. 1889. 2 Bl., VI S., 679 S. (Anm. af [A. C. Drolsum] i Morgbl. 1887, No. 493; i Tidn. f. Trädgårdsodlare 1888, No. 10 og 1890, No. 2; i Gartenflora, hg. von Dr. Wittmark 1890, H. 2, jfr. Morgbl. 1890, No. 85.)

Tillæg til Viridarium norvegicum. I. [eneste]. Separataftryk af «Nyt Magazin for Naturvidenskaberne» XXXII. Kra. 1891. 8. 2 Bl., 102 S.

Frø-Avl i Norge. Med Forf.s Portræt og 3 Figurer. Chra. 1889. 8. 2 Bl., VI S., 92 S. (Anm. i Morgbl. 1889, No. 568; i Adressebladet s. A. No. 38; i Busk. Blad s. A. No. 111; i Fr.stads Tilsk. s. A. No. 115; i Nationaltidende s. A. No. 233; i Thj. Adr. 1890, No. 114 af J. Midelfart.)

Levende Gjærder i Norge. Chra. 1890. 8. 2 Bl., 44 S. (Anm. af N. Wille i Morgbl. 1890, No. 431, jfr. No. 446 af Sch.)

Vort Landbrugs Opkomst. [Med Ill.ᵉʳ i Texten.] Chra. 1892. 8. 4 Bl., 75 S.

I Ugeskrift f. Medicin og Pharmacie, III. (1844), S. 49—52: Tabellarisk Oversigt over de vigtigste Modgifte (ogsaa i Særtryk, se ovfr.); S. 176 (med J. Heiberg): Beretning om Visitationerne af tolererede offentlige Fruentimre i Christiania, fra 30te April 1843 til 1ste Maj 1844.

I Polyteknisk Tidsskrift — af hvis 5 første Aargange han var Medudgiver — har han, foruden mange mindre Notitser, skrevet: *I.* (1854), No. 1: Italiensk Raigræs med Tegning; Farvede Cocons; No. 2: Panamahatte; No. 13: Sæbeplanter; No. 15 og 16: Rhabarberplanten; No. 18: Den europæiske Dvergpalme (Chamærops humilis); Notitser om Victoria regia; No. 20: Et nyt Slags Silkeorm; No. 21: Jeriko-Rosen (Anastatica hierochuntica); No. 24: Patchoulyplanten (Pogostemon Patchouly). — *II.* No. 2: Lindse-Erten (Cicer arietinum); No. 6: Capersplanten (Capparis spinosa) med Tegn.; No. 6 og 7: Varigheden af enkelte Træsorter og Midler til at bevare Træ mod Forraadnelse; No. 10: Nye eller mindre kjendte Træsorter. — *V.* No. 2: Om Lindsen (Ervum Lens).

I Forhandlinger i Chra. Videnskabs-Selskab *1858*, S. 21—30: Om den Hvede, som Nordmændene i Aaret 1000 fandt vildtvoxende i Vinland. (Aftrykt med nogle Tillæg i Budstikken 1859, S. 556—64. Oversat paa Tysk i Mohl's og Schlechtendahl's Botanische-Zeitung 1859, No. 36.) — *1859*, S. 269—70: Om Kvannerod.

Han var Medudgiver af Budstikken, et Maanedsskrift, udg. af Selskabet for Norges Vel. Heri har han, foruden en Mængde mindre Notitser, skrevet: *I.* (1859), S. 7—24 og 74—93: Mangold, Rødbete og Runkelroe; S. 39—42: Hortensia; S. 49—56: Om Trillebaaren, med Tegninger; S. 140—44: Temperaturen i fri Luft og i en vis Dybde under Jorden; S. 145—86: Den 7de Udstilling i Christiania til Havedyrkningens og Landhusholdningens Fremme; S. 259—61: Potetkogning; S. 350—68: Hvilke Husflidsgrene er det tilraadeligt at søge bragt til almindelig Udbredelse og Udvikling her i Landet? S. 463—75: Agerbønner, Hestebønner eller Bauner; S. 496—509: Georginen; S. 514—19: Blomsterpotter, m. Tegn.;

Trykt 31 Maj 1897.

S. 523—29: Syrenen. — *II.* (1860), S. 37—42: Hylletræet (Sambucus nigra); S. 61—74: Pastinaken; S. 83—88: Gammelost og Mysost; S. 132—39: Græskar; S. 139—43: Reseda; S. 365—82: Nødhjælp for Brød i kornkrange Aar (ogsaa særskilt, se ovfr.); S. 461—77: Historiske Oplysninger om Poteten. — *III.* (1861), S. 1—20: Om Nordmændenes Landhusholdning i Oldtiden; S. 181—86: Guleroder istedetfor Poteter; S. 281 fg.: Knapost eller Sundhedsost.

I Naturen *I.* (1877), S. 17—19: Kjæmpetræet i Kalifornien (Wellingtonia gigantea), m. 1 Fig.; S. 122—26 og 137—44: Hasselbusken. — *II.* 11—12: Europæiske Culturplanter i de varme Lande. — *IV.* 71—76: Olietræet, m. 1 Fig. — *V.* 188—92: Jordæblet, m. 3 Fig. — *VIII.* 177—85: Bidrag til Culturplanternes Historie: Byg. — *IX.* 33—36: Rug; S. 97—100: Tulipan, Hvid Lilie, Safran.

I Nyt Mag. for Naturvidenskaberne XXIV. (1879), S. 310—32: Nogle af de Ændringer, som Planterne undergaa ved at dyrkes paa en høi nordlig Breddegrad. Med 17 Træsnit.

I Forh. ved Aarsmødet i Foren. til Disk. af Landbrugsanliggender *1879*, S. 110—18: Har Havebrug nogen Betydning som Binæring ved det norske Landbrug og hvorledes kan det i saa Fald bedst fremmes? — *1880*, S. 125—33: Om Frøavl og Oprettelse af Frøkontrolstationer. (Begge disse Stykker er optrykt i Beretning No. 2 om Landbrugets Kulturplanter og dertil hørende Frøavl [Kbhvn. 1881]; det første er ogsaa oversat paa Svensk i Tidn. f. Wenersborgs stad och län 1881, No. 51 og 52.)

I Norsk Havetidende, 2. Aarg. (1886), S. 8—12: Rosmarinus officinalis; S. 17—20: Araucaria imbricata; S. 38—40: Wellingtonia gigantea; S. 53—57: Ricinus communis; S. 73—76: Ornäsbirken; S. 171—74: Pyrethrum carneum og Pyrethrum roseum. — 3. Aarg. (1887), S. 67—68: Anis; S. 83—90: Vedbende (Hedera helix); S. 99—100: Hasselen; S. 145—47: Valmuen (Papaver somniferum L.).

I Norsk Landmandsbog for 1865, S. 76—88: Træplantning. — I samme for 1866, S. 105—18: Træforædling.

I Statistisk Årbog for Kongeriget Norge af Dr. O. J. Broch (Chra. 1871), S. 469—526: Udsigt over Væxtforholdene i Norge.

I Tidsskrift for Landmænd, udg. af F. A. Dahl, 1. Aarg. (1874), S. 13—21: Dyrkning af Karve (Carum Carvi L.).

I Illustreret Nyhedsblad *1852*, No. 5: Om Landskabsgartneri; No. 8: Dyrkning af Hyacinther; No. 12 og 14: Hvidtornens Anvendelse til levende Hegn; No. 20, 34 og 45: Bidrag til Kundskab om Havedyrknings- og Landhusholdningsredskaber; No. 38: Cactus grandiflorus; No. 54: Bør man indskrænke Dyrkningen af Poteten og hvilke Næringsmidler kunne da træde istedenfor denne? (optrykt i Morgbl. 1852, No. 286); No. 61: Om at forebygge Stank af Privetgruber. — *1853*, No. 1—7: Om Poteten (ogsaa særskilt, se ovfr.); No. 36: Simaba Cedron som Middel mod Slangebid; No. 37: Om de spiselige Tangarter; No. 38: Blomsterpotter. — *1857*, No. 1, 2 og 3: Modeller af Landhusholdnings-Redskaber; No. 22: Anm. af H. Raschs „Om Midlerne til at forbedre vore Ferskvandsfiskerier". — *1860*, No. 50: Professor H. H. Maschmann's Biographi. — *1861*, No. 32: Hestekastanien. — *1862*, No. 14: Oversigt over de vigtigste Iagttagelser i Schübelers Skrift om de norske Kulturplanter; No. 47: Nordmændenes Havedyrkning i Oldtiden; No. 51: Løntræet. — *1863*, No. 2: Valnødtræet; No. 4 og 6: Birketræet; No. 29: Nyere Havedyrkningsredskaber; No. 35: Overlæge O. G. Høegh's Biographi.

I Illustreret Kalender *1853*, S. 83—87: Islandsk Mos og Tang som Fødemidler. — *1854*, S. 53—74: Forædling af Træer (ogsaa særskilt, se ovfr.).

I Beretning om Landbrugsmødet i Eidsvold (Chra. 1853), S. 51—107: Om Havedyrkningen. (Optrykt i Morgbl. 1853, No. 308 fg.)

I Morgenbladet *1853*, No. 227 og 230: Om nogle af Tangarternes Forekomst og Anvendelse (optrykt i Aarslot's norske Landbrugs-Tidende, VI. No. 28—31); No. 234: De for Bieavlens Fremme hensigtsmæssigste Planter; No. 245: Straafletning som Gjenstand for Husflid; No. 269—71: Tobaksplanten (optrykt i Aarslot's Landbr.-Tid., VI. No. 34—36); No. 275: Kapning af Træer; No. 297: Høns som Gjenstand for Landbonæring (optrykt i Aarslot's Landbr.-Tid. VI. No. 40 og 41); No. 326: Græskar som Føde for Mennesker og Dyr; No. 332: Opdræt af Blodigler som Landbonæring. — *1854*, No. 27, 30 og 31: Skovenes Betydning i Almindelighed og den biermanske Skovdyrkning i Særdeleshed; No. 100 og 101: Om Maisplanten; No. 104: Hvilke Industrigrene Landbonæringen vedkommende kunne med Nytte søges indførte eller udviklede, for at modarbeide Fattigdom? No. 301: Tomato (Lycopersicum esculentum); No. 359: Kurvfletning som Gjenstand for Husflid. — *1855*, No. 2, 4, 5, 6 og 9: Sukker og Sukkerrøret; No. 50: Sennep som Grønfoder; No. 52: Frugttræers Formering af Stiklinger; No. 92, 94 og 95: Kaffe og Kaffetræet; No. 137: Om Guleroden; No. 180: Lærebøger for Landbrugsskolerne; No. 320, 323 og 324: Beretning om den aarlige Haveudstilling; No. 327: Asphodilplanten. — *1856*, No. 45: Chile-Salpeter; No. 77: Vigtigheden af Træplantning og levende Hegn; No. 143 Till.: Om den til hans Haveudstilling i Oktbr. 1855 indsendte Frugtsamling; No. 295: Quinoa (Chenopodium Quinoa); No. 317: Et sundt og billigt Fødemiddel i korntrange Aar; No. 327: Svar paa et Angreb i Aftenbladet No. 261 [hvor en Forf. under Overskriften „Litterær Indpodningskunst" beskyldte S. for Plagiat fra tyske Forff. i flere af hans Artikler i Mgbl.]; No. 349, 352 og 1857, No. 28: De nyere indiske Spindeemner Jute Ramee, Rheea eller China Grass og Sunn Hamp. — *1857*, No. 1: Tang til Gjødsel; No. 31: Hvorledes virker Veiting eller Draining paa Jorden? No. 131: Agerbønnen; No. 143: Beretning om Haveudstillingen; No. 191: Midler til her i Landet at fremme Havedyrkningen; No. 207: Straafletning som Husflidsarbeide; No. 266—68: Svar paa flere Angreb i Aftenbladet (jfr. «Några ord till Hr. F. C. Schübeler af en svensk lärjunge af E. Fries» i Aftbl. 1857, No. 233 og en Artikel af Aftbl.s Red i s. No.). — *1858*, No. 4: Hatfletning som Husflidsarbeide; No. 25: Gips og Gaskalk som Gjødsel. — *1860*, No. 214: Foredrag i den botaniske Have ved Skolelærermødet 31. Juli s. A. — *1866*, No. 64: Om Hasselbusken (Foredrag i Christiania Haveforening). — *1876*, No. 332 A: Havedyrkning i Øst-Finmarken. — *1877*, No. 4 og 5: Havedyrkningens Værd og Nytte (Foredrag i Christiania Gartnerforening). — *1880*, No. 181 A: Om Frøavl og Oprettelse af Frøcontrolstationer. — *1890*, No. 357 og 369: Vort synkende Jordbrug.

I Dagbladet 1870, No. 70: Lidt om Pilplantning.

I Beretning om Selskabet for Norges Vels Tilstand og Virksomhed i Aaret 1854, Bilag 6: Torvmoserne paa Karmøen og Jæderen og de i samme fundne Levninger af Trævegetation, sammenlignede med Torvmoserne i Danmark, saaledes som disse ere beskrevne af Steenstrup og Vaupell.

I Beretning om Akershus Amts Landhusholdnings-Selskabs Tilstand og Virksomhed 1856—57: 1. Om Vigtigheden af Træplantning i Almindelighed og levende Hegn i Særdeleshed; 2. Den aarlige Udstilling til Havedyrkningens

og Landhusholdningens Fremme i October 1855; 3. Om den Frugtsamling, som var indsendt til min Udstilling i October 1855; 4. Den aarlige Udstilling til Havedyrkningens og Landhusholdningens Fremme, fra 23de til 25de October 1856; 5. Om Gulerođen og dens Betydning for Landhusholdningen i Norge; 6. Straafletning som Husflidsarbeide; 7. Gips og Gaskalk til Gjødning.

I Norsk Folkekalender *1856*, S. 84—87: Dyrkning af Bringebær, m. Tegn. — *1859*, S. 117—28: Om Peberroden (Prøve af et utrykt Skrift om Kulturplanterne). Med Tegn.

I Skilling-Magazin *1863*, No. 1: Lindetræet; No. 14: Hestekastanien. — *1864*, No. 3: Enerbusken.

I Almanaken for *1876*: Om levende Hegn. — *1877*, S. 43—49: Om Pilplantning, m. 1 Fig. — *1878*, S. 49—54: Dyrkning af Bringebær, m. 1 Træsnit. — *1879*, S. 44—52: Lidt om Havedyrkning og om Peberroden, m. 2 Træsnit. — *1880*, S. 50—54: Lidt om Havedyrkning. — *1881*, S. 51—55: Lidt om Træplantning. — *1882*, S. 51—53: Lidt om Frøavl i Norge. — *1883*, S. 49—51: Vin af norske Havevæxter. — *1884*, S. 53—54: Dyrkning af Karve og Karvekaal. — *1886*, S. 51—54: Aspargesdyrkning, m. 1 Fig. (Artiklerne i Aargangene 1880, 1881 og 1882 er oversat paa Fransk i Bull. mensuel de la soc. agricole de l'arr. de Mantes 1881, S. 45—48.)

I Berättelse öfver förh. vid. 9. allmänna sv. Landtbruksmötet i Göteborg 1860, S. 117—30: Foredrag om Væxtforholdene i Norge.

I Svenska Trädgårdsföreningens Tidskrift 1884: Bidrag till kulturväxternas historia, nl. S. 9—15: Ricinus communis. Crocus sativus; S. 42—46: Hedera helix; S. 72—78: Fagopyrum esculentum, Fag. tartaricum, Fag. emarginatum, Fag. rotundatum, Scorzonera hispanica, Borago officinalis; S. 99—105: Asparagus officinalis, Spinacia oleracea, Reseda odorata, Rosmarinus officinalis.

I Otto's Hamburger Garten- und Blumenzeitung — foruden flere mindre Notitser — XV. 450—71: Bericht über die vom 20 bis 25 October 1858 in Christiania abgehaltene Ausstellung zur Beförderung der Landwirthschaft und des Gartenbaues in Norwegen.

Schult, Aage Claudius, Søn af Hytteskriver ved Gulstad Kobberverk i Sparbu *Jens Nicolai S.* (f. i Tolgen 1754, † 1843) og *Maren Marie Schavland* (f. i Stod 1761, † 1843), blev født i Sparbu 28 August 1790. Han var 1808—14 Proviantforvalter ved Roflotillen i Trondhjem, blev 1814 Chef for Marinedepartementets Revisjonskontor og i 1822 ved Kontorets Overgang til Revisjonsdepartementet Bureauchef i dette. I 1814 satte han sig i Spidsen for en den 19 Juni dateret Opfordring til de norske Studenters (ogsaa Præliminiraristers) frivillige Væbning til Fædrelandets Forsvar og valgtes paa et nogle Dage senere afholdt Møde (sammen med Overlærer Flor, Lektor Stenersen, Pastor Wulfsberg og Adjunkt Alb. Lassen) til Medlem af Bestyrelsen af dette Studenterkorps, som strax begyndte sine Vaabenøvelser i Krigsskolens Gaard under Ledelse af Ltnt. Eckhoff. Da Konventionen til Moss blev bekjendt, opløstes Korpset. Den 29 Juli 1829 udnævntes han til Toldkasserer i Trondhjem, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt

Afsked med Pensjon 27 Maj 1865. I Tiaaret 1820—30 var han Første-Direktør i «Det musikalske Lyceum» i Kristiania. Han døde 8 Decbr. 1868.

* 10 Septbr. 1815 *Magdalene Eleonore Due* (f. 3 Septbr. 1798, † paa Ejd i Nordfjord 13 Januar 1886), en Søster af ovennævnte Indrulleringschef Christian D. og af Statsminister Fredrik D.

Nekrolog i Aftbl. 1868, No. 287. Jfr. [C. S. Due:] Stam-Tavle over Slægten Due (Thjem 1881. Pat.); E. B.[ernhoft:] Stamtavle over Slægten Bernhoft, S. 88 og 205; Storth.-Forhandl. 1865—66, VIII. 109 og X. 38; Ill. Nyhedsbl. 1864, No. 38 af Dr. L. Daae [efter S.'s efterladte Papirer].

Physisk og moralsk Toiletspeil, en Nytaarsgave for Qvindekjønnet. Oversat af Tydsk ved A. C. S. Chra. 1825. 8. 71 S.

Veitabel over alle Norges Hovedveie med Udtog af Skydsloven m. m. Chra. 1825 [?]. 8. (Et Slags Vejkart sat af Forf. selv med almindelige Bogtrykkertyper.) — **2det forbedr. Oplag.** Chra. 1827. 8. (Anonymt.)

I Magazin for Naturvidenskaberne IX. (1828), S. 236—240: Beskrivelse over et Iisfartøi construeret af A. S. (Tidligere trykt i Den norske Rigstid. 1827, No. 24, Till.)

I **Nordlyset** 1845, No. 57—59: Til Redaktionen [ang. hans Forhold som Medlem af Repræsentantskabet i Trondhjem].

I **Morgenbladet** skrev han oftere anonymt i Aarene indtil 1830. En enkelt Artikel under hans Navn findes i d. Bl. 1846, No. 181 [ang. Toldkasserernes Forretninger].

Han var Koncipist af samtlige de Love og Reglementer, som mellem Aarene 1820 og 1830 ledsagede Reorganisationen af det musikalske Lyceum i Kristiania, af hvilke Arbejder det sidste fra hans Haand var «Love for det musikalske Lyceum, antagne i Generalforsamling den 1ste og 2den Oktbr. 1828». (Chra. 1828. 8.) Senere koncipercde han ogsaa «Love for den musikalske Forening i Trondhjem» (Thjem 1831. 8.).

Schult, Andreas Wright, foregaaendes Brodersøn og Søn af Major *Abraham Schjelderup S.* (f. 1786, † 1868, jfr. Morgbl. 1868, No. 69) og *Jakobine Fridrichsen* (f. 1806), er født paa Gaarden Østborg ved Levanger 19 April 1831, tog Afgangsexamen med Udmerkelse fra Munkvolds Landbrugsskole ved Trondhjem 1852 og var derefter Lærer ved samme Skole til 1858, hvorefter han til 1863 var Bestyrer af Nordlands Amts Landbrugsskole. Efter en med offentligt Stipendium foretagen Landbrugsrejse i Sverige og Danmark var han derpaa ansat som Amtsagronom i nordre Trondhjems Amt til 1868, var derefter Bestyrer af *Ytterøen Mining Co.'s* Ejendomme til 1871, derpaa Forvalter ved Rotvolds Sindssygeasyl til 1874, opholdt sig i 1875 ved *Kgl. Skogsinstitutet* i Stockholm og har senere været ansat som Forvalter ved Thomas Angells Stiftelsers Jordegods i Vefsen. Han var Medlem af Amtsmatrikuleringskommissjonen for Nordlands Amt i Aarene 1873 og

1874. I flere af de Kommuner, hvor han har boet, har han til forskjellige Tider deltaget i den kommunale Styrelse, bl. a. som Ordfører i Sparbu Herred, som Overformynder i Vefsen og Hatfjelddalen m. m.

* 17 Juli 1866 *Anna Severine Anzjøn* (f. i Nærø 17 Septbr. 1840), D. af Lensmand i Vikten og Nærø Peder Paulsen A. (f. 1806, † 1890) og Martha Tveraas.

Jfr. Stamtavle over Slægten Bernhoft, S. 88.

I Ugeskrift for norske Landmænd 1858, No. 19: Om Dyrernæringen.

I Tidsskrift for det praktiske Landbrug, udg. af Landmark, *III.* (1865), S. 69—81: Om Fehuse. — *IV.* 157—170. Om Kreaturfodring. — *V.* 1—3: Valg af Avlsdyr. — *VI.* 34—41: Om Kvægets Legemsvægt og Slagtvægt samt Husdyrenes Slagtning. — *VII.* 127—134: Om Forbedringen af en vanskjøttet Jordejendom. — *IX.* 1—7: Kvæghold i Nordland og Indhered.

I Norsk Landmandsbog for 1869, S. 107—121: Om Engdyrkning (med særligt Hensyn til nordenfjeldske Forhold).

I Tidsskrift for Landmænd, udg. af F. A. Dahl, *1875*, S. 245—256: Om Skovbrug. — *1878*, S. 133—144: Om Huse, navnlig Vaaningshuse, paa Landet.

I Landbugstidende for Vestlandet 1885 forskjellige Smaastykker.

I Norsk Landmandsblad *1883*, *II.* 300 fg., *1884*, S. 193 og *1885*, S. 265 fg. og 274 fg.: Fra Nordland.

I Norsk Folkeblad 1870, S. 86 fg., 186 og 234 fg.: Fra Indhered.

Hans Aarsberetninger som Amtsagronom 1863—67 er trykt i Beretningerne for nævnte Aar om nordre Trondhjems Amts-Landhusholdningsselskab; hans Beretninger om Nordlands Amts Landbrugsskole er tildels trykt i «Tromsø Stiffstidende» 1860, 1861 og 1862.

Forøvrigt har han skrevet forskjelligt om landøkonomiske, tildels ogsaa om andre almene, Emner i Aftenbladet, Trondhjems Adresse-Avis, Dagsposten, Indherredsposten, Helgelands Tidende, m. fl.

Schult, Gustav, efterfølgendes Søn, er født paa Røros 24 Decbr. 1834. Han disciplinerede paa Løveapotheket i Trondhjem fra Maj 1850 til Septbr. 1853, da han underkastede sig Medhjælperprøven. Et Aars Tid var han saa ansat dels paa nævnte Apothek i Trondhjem, dels paa Svaneapotheket i Kristiania, hvorefter han, privat dimitteret, blev Student med Haud 1855. I Juni 1857 tog han farmaceutisk Examen med Karakteren «Godt» og var derpaa ansat nogen Tid dels i Tønsberg, dels (i 2 Aar) paa Elefantapotheket i Kristiania, i hvilken Tid han ogsaa tog Andenexamen med Laud i Decbr. 1858. Han begyndte derpaa at studere Medicin, blev 1860 ansat som Amanuensis ved Universitetets metallurgiske Laboratorium, hvorhos han i de følgende Aar var en søgt Manuduktør i Naturfag, særlig Kemi, og desuden Instruktør i flere Sangforeninger. I 1867 blev han Amanuensis ved det kemiske Laboratorium, var fra Oprettelsen af den tekniske Skole i Kristiania i 2 Aar Lærer der i Kemi og kemisk Teknologi og var desuden i nogle Aar Guardein. Den 9 Maj

1874 fik han Bevilling til at anlægge og drive det nye Apothek «Hygiea» i Kristiania. Han har i en Række af Aar fungeret som Censor i Kemi og Fysik ved farmaceutisk Examen, ved hvilken han ogsaa et Par Gange har fungeret som Examinator i praktisk Farmaci.

* 7 August 1865 *Jacoba Johanne Blaauw* (f. i Bergen 6 Septbr. 1837), D. af Landhandler i Sogn Jacob B. og Catharina Wilhelmine Bolle.

Jfr. J. W. Flood: Norges Apothekere, S. 112 fg.

Haandbog for Pharmaceuter, udarbeidet med særligt Hensyn til de scandinaviske Pharmacopøer. Chra. [1872—]1873. 8. X S., 270 S.

Et Repetionscursus i anorganisk Chemi, efter det moderne Standpunkt udarbeidet af G. Schult. Trykt som Manuskript. Chra. 1873. 8. VIII S., 72 S.

I Forhandlinger ved de skand. Naturforskeres 10de Møde (i Kra. 1868), S. 450—463: Undersøgelse over Ferrum sesqvichloratum samt nogle Bemærkninger om Jernets Titrering med undersvovlsyrligt Natron.

I Morgenbladet 1868, No. 215: Om Justering af Guld og Sølv. (Jfr. No. 218 af R. Lindgaard.)

Schult, Peter Ascanius, Broder af ovfr. nævnte Toldkasserer *Aage Claudius S.*, blev født i Sparbu 7 Oktbr. 1798, tog i 1822 med bedste Karakter den i Reglementet af 1819 bestemte Præliminærexamen for Bergstuderende og underkastede sig i Oktbr. 1824 Bergembedsexamen med Laud, hvorefter han til Udgangen af 1826 var konst. Adjunkt ved Kongsbergs Middelskole. I 1827 foretog han med Stipendium af Statskassen en videnskabelig Rejse til England, var derefter s. A. Lærer ved Bergkadetskolen paa Røros, hvor han fortsatte sine praktiske Studier, og berejste i 1828, tildels med Stipendium, Sverige og Norge, hvorefter han i Maj 1828 blev Direktør ved Røros Kobberverk. Den 26 Marts 1840 blev han udnævnt til Bergmester i nordenfjeldske Distrikt, men tog allerede 3 Septbr. s. A. Afsked fra dette Embede og forblev — fra 1850 dog under tiltagende Sygelighed — i sin hidtilværende Stilling ved Røros, indtil han i 1856 efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon fra 1 Jan. 1857 at regne. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem (1829). Han døde 5 Novbr. 1875.

* *Julie Mathilde Hansen* (f. i Trondhjem 1812, † 10 Septbr. 1838), D. af Grosserer Peter Arnet H. og Kirsten Andrea Aagaard.

Jfr. H. Dahle: Røros Kobberverk 1694—1894, S. 304, 321, 354, 360 fg., 376, 378, 417 og 489.

I Det Kgl. norske Vid.-Selskabs Skrifter i 19. Aarh., III. 25—76: Beretning om Kobberværks-Driften i Cornwall og Wales, forfattet paa en i Aaret 1827, med den norske Regjerings Understøttelse, foretagen Reise i England. (Med en Planche.)

I Magazin for Naturvidenskaberne *VII.* (1826), S. 154 fg.: Bisole med farvede Ringe, seet paa Kongsberg [o. fl. St.] d. 27 Marts 1826. — *VIII.* 272—279: Nogle maalte Fjeldhøider i det nordlige Norge; S. 362 fg.: Om en Mærkværdighed ved Ougna Elv i Sparboen.

I Morgenbladet *1850*, No. 222, 287 og 334: Om Skolevæsenet ved Bergværker og Fabriker (jfr. No. 316).

Utrykt blev de af ham til den «Physiographiske Forening» i Kristiania indsendte Afhandlinger: «Bemærkninger paa en Reise til de nordenfjeldske Bergverker» (1825) og «Mineralogiske Bemærkninger angaaende Halvøen Cornwallis» (1827).

Schultz, Niels Stockfleth, Søn af res. Kapellan i Sigdal *Ole S.* (f. 1737, † 1797) og *Anne Kirstine Stockfleth* († 1785), blev født paa Gaarden Olberg i Krødsherred 14 Marts 1780. Ved Faderens Død sad hans Stedmoder tilbage i meget trange Kaar med 5 uforsørgede Børn; han kom nu for en kort Tid i Huset hos Sogneprest Barnholdt, der overlagde med hans Onkel Justitsraad Stockfleth om — hvad Schultz først fik vide, da han var bleven Prest — at sætte ham i Lære hos en Skomager i Drammen. Tiden for hans Afrejse var alt bestemt, da Sigdals Bønder besluttede at hjælpe den begavede Gut frem paa den studerende Vej. Efter et Aars Ophold og Undervisning i Presten Borgs Hus blev han sat ind i Kristiania Kathedralskole, hvorfra han trods store Hindringer — han tænkte en Tid paa at flygte til sin Hjembygd, endog paa at tage Livet af sig — blev Student med Laud 1799. Efter Anbefaling af Rektor Treschow bekostede Statsraad Rosenkrantz hans Ophold ved Universitetet i Kjøbenhavn, hvor han allerede i 1802 tog theologisk Embedsexamen med Laud. Som Menig ved Siden af mange andre norske Studenter i 5te Kompagni af Studenterv æbningen «Kronprinsens Livkorps» deltog han 1801 og 1807 i Kjøbenhavns Forsvar, sidste Gang som Kaptejn og Kompagnichef. Han havde efter Embedsexamen fortsat sine Studier i Kjøbenhavn, hvor han ellers levede af at give Undervisning privat og paa Skoler, navnlig i levende Sprog. I 1804 foretog han en kort Rejse til Nordtyskland og opholdt sig navnlig i Berlin. Den 29 April (ikke 19 Maj) 1809 blev han udnævnt til res. Kapellan til Frue Kirke i Trondhjem, i hvilket Embede han blev staaende Resten af sit Liv. I Trondhjem tog han sig med Iver af Skolevæsenet, navnlig af Søndagsskolen og af den borgerlige Realskole, til hvis Omdannelse han i Forening med sin Ven, senere Statsraad Chr. Krohg udarbejdede Planen; i denne Skole gav han ogsaa i 2—3 Aar uden Løn Undervisning i Engelsk. Han blev 1811 Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem, i hvilket han var Sekretær 1813—15, Vicepræses 1815—29 og Præses 1829—32. Han mødte som 3dje Repræsentant fra Trondhjem paa det overordentlige Storthing 1814, der indvalgte ham i Fuldmagtskomitteen og i Komitteen til at underhandle med de svenske Kommissærer; han gjenvalgtes og mødte som Byens Repræsentant paa alle følgende ordentlige og overordentlige Storthing, undtagen i 1821, da han i Henhold til Grl. § 63 undslog sig for at modtage Valg, og i 1830, da han allerede var gjenvalgt enstemmig, men paa Grund af sin nedbrudte Helbred ikke kunde modtage Valget.

Han var Præsident i Odelsthinget 1818 og 1824 og i det samlede Storthing 1827; fra 1818 var han stadig Medlem af Valgkomitteen og af Fuldmagtskomitteen, fra 1815 af Reglementskomitteen, hvis Formand han var 1828; paa Storthinget 1815—16 sad han i Kirkekomitteen, i begge Redaktionskomitteer og i Komitteen ang. Universitetsfundatsen; i 1818 var han Medlem af ialt 12 Komitteer og bl. a. Formand i Protokolkomitteen, i 1824 og 1827 sad han baade i Kirkekomitteen og i Protokolkomitteen og var i 1827 den sidstes Formand; i 1828 var han Medlem af Komitteen ang. Valgloven og af Adressekomitteen ang. Højtideligholdelsen af 17de Maj. Fra 1830 af maatte han af Helbredshensyn, bl. a. en tiltagende Øjensvaghed, afholde sig fra alle Forretninger og fra Marts 1831 maatte han underkaste sig en langvarig Behandling paa Rigshospitalet i Kristiania. Her døde han pludselig 30 Maj 1832. Paa hans Grav paa «Vor Frelsers Gravlund» rejste Storthingets Medlemmer i 1833 et Mindesmerke.

* 19 Novbr. 1808 *Anna Louise Frederikke Rohleder* (f. i Kbhvn. 1 Februa 1782, † i Aarhus 23 Juli 1870, jfr. Nekr. i Aftbl. 1870, No. 176), D. af Skræddermester i Kjøbenhavn Carl Frederik R. og Marie Magdalene Runde.

N. St. Schultz. Minde ved hans Grav den 4de Juni 1832. (Chra. 1832. 8. 38 S. m. et Musikbilag) [indeh. Nekrolog af S. B. Hersleb, Sørgetaler af M. Sigwardt, P. C. H. Kjerschow og J. J. Lieungh, og Mindesange af H. Foss, C. N. Schwach og N. M. Aalholm.]* — *N. St. Schultz's Mindekrands* (Thjem 1832. 4. 19 S.) [indeh. Mindetale i det kgl. n. Vid.-Selsk. af Assessor Hornemann og de to nævnte Digte af Schwach og Aalholm, — ogsaa trykt i Vid.-Selsk.'s Skr. i 19. Aarh. III. 182—200]. — *Biografi* af Plejesønnen P. C. T. Holtermann foran S.'s Prædikener, I. (Thjem 1838). Jfr. Peter Motzfeldt: Breve og Optegnelser, S. 26, 45, 55, 59, 67, 72; Pavels's Dagbøger og Dagbogs-Optegnelser, mange St. (se Reg.), særlig 1815—16, S. 461 fg.; D. Thrap: Bidr. t. d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh. I. 336, II. 121, 128—30, 181.

Praktisk Engelsk Sproglære, udarbeidet efter Ebers og Fick. Kbhvn. 1807. 8.

Engelsk Grammatik. 3. Udg. aldeles omarbeidet efter den 38te Udgave af L. Murray's English grammar, af H. J. Blom. Kbhvn. 1826. 8. — 2. Opl. Kbh. 1835. 8.

Cantate, opført i Trondhjems Domkirke den 11te December 1811, i Anledning af det Norske Universitets Oprettelse. Thjem [1811]. 8. 4 Bl. (Optrykt i Platous Indberetninger om Nationalfesten S. 284—290.)

[En Prædiken. Kbh. 1808. 8.]

Tale, holden i det Kgl. Norske Videnskabers Selskab paa H. M. Kongens Fødselsdag den 26de Jan. 1820. Thjem 1820. 8. 24 S. — 2det Oplag. Thjem 1820. 8. 24 S.

Det nye Testamentes Kalk som et Forsoningsbæger. En Skiertorsdags-Prædiken. Thjem 1820. 8. 20 S.

Tale, holden i det Kgl. Norske Videnskabers Selskab paa H. M. Kongens Fødselsdag den 26de Jan. 1821. Thjem 1821. 8. 20 S.

Tale, holden i Trondhjems Søndagsskole ved Skoleaarets Slutning den 16de Decbr. 1821. Thjem 1822. 8. 16 S.

Christelig Ydmyghed og Kjerlighed og Ærefrygt for ham, som er Alles Herre, raader til Fordragelighed og Enighed i Troessager. Aftensangspræditen paa syttende Søndag efter Trinitatis 1823. Thjem 1823. 8. 16 S.

Prædikener. Thjem 1823. 8. XII S., 430 S. — 2det Oplag. Chra. 1835. 8. XII S., 483 S.

En Forglemmigei paa Sal. Frue Oberstinde Krohgs (født Meinckes) Grav, helliget hendes Børn og Efterslægt af en Ven af Familien. Thjem 1823. 8. 23 S.

Kortfattet Norsk Sproglære, udarbeidet til Brug for Søndagsskolen i Trondhjem. Thjem 1826. 8. 51 S. — 2det Oplag. Thjem 1831. 8. 51 S. (Anonymt.)

Sørgetale holden i det Kgl. Norske Videnskabers-Selskab den 22de December 1828 over dets afdøde Præses Christian Krohg. Tilligemed den i samme Anledning opførte Cantate. Thjem [1829]. 4. 24 S. (Senere trykt i Vid.-Selsk.'s Skrifter i 19. Aarh. III. 1—24.)

Taler og Vota paa Kongeriget Norges Storthinge i Aarene 1814, 1815, 1818, 1824, 1827 og 1828. Thjem. 1834. 8. 99 S.

Prædikener til hver Søndag og Helligdag i Aaret, udgivne med en Fortale, som indeholder Udsigt over Forfatterens Levnet, af Peter Chr. T. Holtermann. D. 1. 2. Thjem 1838—40. 8. *I.* XXX S., 416 S. *II.* VI S., 456 S. — 2det Oplag. Chra. 1843. 8. XXVIII S., 603 S.

Schulze, Hans Henrik Schreiber, efterfølgendes Søn, blev født paa Gaarden Borg i Hof i Solør 10 Juli 1823, blev, efterat have gaaet en Tid paa Kongsvingers Borgerskole og derpaa gjennemgaaet Overlærer Møllers Institut i Kristiania, privat dimitteret Student med Haud 1842 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1846; den praktiske Embedsprøve tog han med Laud 1849. Han havde i Mellemtiden et Aars Tid været Redaktør af sin Hjembygds Blad «Hedemarkens Amtstidende». Da han i 1849 kom til Kristiania igjen, slog han sig yderst knapt igjennem ved at arbejde for en Sagfører og ved at skrive Artikler i Bladene; litterære Interesser optog ham i denne Tid sterkt; han færdedes meget i Studentersamfundet, hvor han Høsten 1849 med en Kreds af væsentlig yngre Studenter stiftede «Den litterære Forening», hvis Formand han blev og hvor han i saagodtsom hvert Ugemøde oplæste et af sine litterære Arbejder, en Novelle, et dramatisk Forsøg o. l. Hans Virksomhed i denne Forening blev dog for det første meget kortvarig, da han om Vaaren 1850 fik Ansættelse som edsvoren Fuldmægtig hos Sorenskriver Aubert i Lofoten, under hvis Fravær paa Storthinget det følgende Aar Schulze var konstitueret Sorenskriver. Høsten 1852 vendte han tilbage til Kristiania, hvor han paany indtog sin Stilling som Formand i «Den litterære Forening» og ved Siden af denne brødløse Stilling fik Ansættelse som Extraskriver i Revisjonsdepartementet med en maanedlig Løn af 64 Kroner, hvorved han blev sat istand til at gifte sig. I 1854

var han under Storthingstiden Redaktør af «Christiania-Posten»; s. A. fik han Autorisation som Overretssagfører i Kristianssands Stift, men gjorde ikke Brug af denne Bevilling, idet han foretrak at rejse op til sin Hjembygd med Fuldmagt til at gaa i Rette for en Stiftsoverretsprokurator, for saaledes at forberede sig til at begynde en regelmæssig Virksomhed som Sagfører, naar den nye Lov om Sagførselens Frigivelse traadte i Kraft 1856. Fra dette Aar var han bosat som Sagfører i Aasnes, hvor han efterhaanden oparbejdede sig en ret betydelig Praxis; samtidig deltog han med Iver i Bygdens kommunale og politiske Anliggender, virkede meget for Jordbrugets Forbedring som Ejer først af en mindre, fra Slutten af 50-Aarene af en større Gaard (Møjstad) og arbejdede kraftig for Kommunikationsvæsenets og Skolevæsenets Forbedring i Solør og for Fremme af Skovdriftens Afsætningsvilkaar. I 1865 blev han Ordfører i Aasnes Herredsstyrelse og 1868—69 var han 4de Repræsentant paa Storthinget fra Hedemarkens Amt (Medlem af Protokolkomitteen). Han mødte paany som 1ste Repræsentant paa Thinget 1871—73 (Medlem af Justitskomitteen No. 2). Under Opholdet paa Storthinget 1873 døde han paa Rigshospitalet den 28 Juni, efterat han et Par Dage i Forvejen var bleven hjemforløvet fra Thinget. Paa hans Grav paa «Vor Frelsers Gravlund» har hans Venner fra Solør rejst en Mindestøtte med hans Portrætmedaljon i Marmor, udført af Billedhugger B. Bergslien.

* 26 Decbr. 1852 *Elise Arntzen Høegh* (f. paa Møjstad i Solør 16 Septbr. 1819, † i Aasnes 26 Oktbr. 1889), Søster af ovennævnte Overlæge Ove Guldberg H.

Portræt med Biografi af N. J. Sørensen i Norsk Folkeblad 1873, No. 39; [af J. Gamborg] foran hans «Udvalgte Skrifter», S. V—XII, senere optrykt foran hans «Smaafortællinger» i «Øre-Bibliothek» No. 1—2. — *Nekrolog* i Aftenbladet 1873, No. 148; i Aftenposten s. A. No. 148; i Dagbl. s. A. No. 148; i Glomdalens Tidende s. A. No. 27. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 120; Erik Bøgh: Erindringer fra mine unge Dage (Kbh. 1894), S. 381 fg. og samme Forf.s «Dit og Dat» i Dag. Nyh. 1883, 9 Jan.; G. Paulsen: Minder fra Tiden omkring 1830 til 1848 (Molde 1872), S. 143 fg.; Hedem. Amtstid.'s Jubilæumsnumer 29 August 1896.

Fra Lofoten og Solør. Chra. 1865 [ɔ: Decbr. 1864]. 8. 2 Bl., 121 S. — Andet forøgede Oplag. Chra. 1866 [ɔ: Decbr. 1865]. 8. 167 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1864, No. 51; i Aftenbladet 1865, No. 298; i Aftenposten s. A. No. 296; i Dagbladet [Kbh.] 1865, No. 52 Till.; i Berl. Tid. s. A. No. 91; i Ill. Tid. [Kbh.] VI. 181; i Aftonbladet 1866, No. 10. — Det meste af Bogen blev optrykt i det norsk-amerikanske Blad „Emigranten“ 1866.)

Från Lofoten och Solör. Öfversättning från norskan [af H. T. Ryberg]. Sthlm. 1865. 8. [i H. 8 af «Samling af skönlitteratur, utg. paa L. J. Hiertas förlag», sammen med B. Herre's «En jägares minnen», under Fællestitlen: «Skizzer från Norge»]. (Anm. i Aftonbladet 1865, No. 293.)

Skitser og Fortællinger. Chra. 1866. 8. 2 Bl., 177 S.

Badet paa Greffen. Lystspil med Sang i 2 Acter. (Trykt som Manuskript for Badegjæsterne paa Greffen.) Chra. 1867. 8. 45 S.

Smaastykker. Chra. 1870.[ɔ: Decbr. 1869]. 8. VIII S., 111 S. (Anm. i Stav. Amtstid. 1869, No. 150.)

Udvalgte Skrifter af H. Schulze. Udgivne efter Forfatterens Død [ved C. Hoegh. Med Forf.'s Portræt i Staalstik og hans Biografi af J. G.[amborg]. Kra. 1883. 8. XII S., 580 S. [+ XXIV S. Tillæg, indeh. Uddrag af Pressens Anmeldelser af Bogen].

Smaafortællinger. Kra. 1888. 8. VI S., 1 Bl., 84 S. (O. m. T. «Øre-Bibliothek» No. 1—2.)

Han var Redaktør af Hedemarkens Amtstidende fra Sommeren 1847 til Vaaren 1848, i hvilket Blad han ogsaa skrev ofte, efterat han i 1856 havde nedsat sig som Sagfører i Aasnes.

Han var i Storthingstiden 1854 Redaktør af Christiania-Posten, hvori han ogsaa havde skrevet tidligere, bl. a. i 1852, No. 1461, 1463, 1466, 1467, 1469, 1471, 1473: Fra Lofoten; No. 1522 og 1523: Økonomiske Forholde i Lofoten. — Senere skrev han i samme Blad Breve fra Solør.

Han var Redaktør sammen med J. Vibe af Dagbladet Norge, hvis No. 1 udkom 3 April 1866 og hvis (sidste) No. 16 udkom 18 April s. A. (I dette Blad skrev han bl. a. i No. 1: Om offentlige Laan til Skovejere; i No. 9 og 10: Breve fra Solør.)

Efterat forannævnte Dagblad „Norge" var standset, udgav han Ugebladet Skjemt og Alvor, hvis No. 1 udkom 25 April 1866 og hvis (sidste) No. 23 udkom 26 Septbr. s. A. (Foruden økonomiske og politiske Artikler — saaledes i No. 1—3: Om Jordbrugernes økonomiske Stilling; i No. 6, 7 og 9: Konstitutionelle Reformer — skrev han i dette Blad forskjellige novellistiske Arbejder, en Række Artikler om „De norske Snobber", osv., hvoraf det meste er optaget i hans „Skitser og Fortællinger".)

Han var Udgiver og Redaktør af Glomdalens Tidende, hvis No. 1 udkom i Aasnes i Januar 1870 og som han redigerede til sin Død, hvorefter Bladets Udgivelse endnu fortsattes til August 1874.

I Norden, udg. af J. Lieblein, *II.* 323—27: Det skandinaviske Selskab i Christiania; S. 328—333: Anmeldelse af Bj. Bjørnsons „Jernbanen og Kirkegaarden". — *IV.* 42—47: Fotografier; S. 450—464: Skitser af Badelivet paa Greffen.

I Et Kornbaand til Jul *1868*, S. 9—28: Kari Bakken, en Skitse. (Overs. paa Svensk i «Resebibliotek», H. 2, Sthlm. 1869.) — I samme *1869*, S. 7—29: Brødrene, Skitse fra Solør.

I For Ide og Virkelighed (Kbh.) 1871, I. 481—515: Det norske Storthing 1871.

I Skilling-Magazin *1853*, No. 37, 38, 39, 41—46 og 50: Billeder af Livet i Lofoten. — *1854*, No. 1, 2, 4 og 6: Solør.

I Norsk Folkeblad *I.* (*1866*), No. 44: Brev fra Solør; No. 48: Smaahistorier fra Solør: 1. Den første Skoghandel og de kostbare Kaffekopper; No. 49: 2. Inkassatoren i Grisehuset. — *II.* (*1867*), No. 6: Er Norge et frit Land? No. 14: Smaahistorier fra Solør: 3: Gunder Haugen paa Frieri (jfr. S. 298 Anm.); No. 17: Brev fra Solør; No. 25: Lønner det sig at holde Faar? No. 40: Smaahistorier fra Solør: 4: Overmærker Knudsen; No. 48: Lidt Jordbrugsøkonomi; No. 49: Smaahistorier fra Solør: 5: Kont-Ola. — *III.* (*1868*), No. 42, 45, 47,

49, 51: Breve fra Storthinget. (Jfr. Morgbl. 1868, No. 316 B af M. Irgens, hvortil Svar fra S. i s. Bl. No. 321.)

I Morgenbladet *1849*, No. 224: Republikanerens Død. (Et Digt.) — *1865*, No. 287: Nærmere Forklaring om min Skaaltale ved Udstillings-Festmiddagen paa Klingenberg. — *1866*, No. 24: Den svenske Reformforandring. Skandinavismen, Slesvig og „de brudte Løfter". (Jfr. Bemærkninger af G. A. Krohg i Aftenbladet s. A. No. 22, hvortil Svar fra S. i No. 33); No. 316 A: Bemærkninger ved Overlærer Løkkes Tale ved det skandinaviske Selskabs Festmiddag 4. Novbr. (Jfr. Bemærkninger i dansk „Fædrelandet" 1866, No. 270 af Carl Ploug.) — *1867*, No. 57: Direkte Valg; No. 288: Lidt simpel Regning anvendt paa Skoven. — *1868*, No. 138: Om Indskrænkning i Adgang til at søge Udlæg for Gjæld.

I Aftenbladet *1860*, No. 7: Til Medlemmerne af Solørs Landboforening ved Mødet den 7. Jan. 1860. — *1866*, No. 233: Nutidens Materialisme. (I Anledning af Professor Monrads Kritik over Ibsens „Brand".) — *1872*, No. 47, 53, 59, 65, 71, 80, 86, 92 og 97: Breve fra Storthinget.

I Dagbladet *1869*, No. 7: Bør Hævd paa usynbare Servituter ophæves? (I Anledning af Professor Aschehougs Lovforslag); No. 265, 274, 277, 280, 283, 285, 289, 292, 298, 303 og *1870*, No. 3, 9 og 12: Skildringer fra Storthinget [ɔ: af Kjøbstædernes Repræsentanter. Fortsættelsen fra No. 21 af blev skrevet af en anden Forfatter under Mærket F—g [ɔ: P. R. Krag, s. d. III. 557]. I Anledning af denne sidste Forf.'s Fremstilling af de hedemarkske Repræsentanters Stemmegivning paa Storthinget 1868—69 skrev Schulze i Aarg. 1870, No. 53 „Et Tilsvar", hvorpaa F—g svarte i No. 60 og — efter nye Bemærkninger af J. H. i No. 62 — i No. 72.)

Paa Kristiania Theater er følgende dramatiske Arbejder af ham opført: 1) «Petter og Inger», Lystspil med Sange i 1 Akt (senere trykt i «Smaastykker») ialt 22 Gange i Tidsrummet 4 April 1869—5 Marts 1885; 2) «Bruden paa Staburet», Vaudevillemonolog (senere trykt i «Smaastykker») ialt 6 Gange i Tidsrummet 28 Maj 1869—30 August 1878; 3) «Hos Bedstemoder eller Smaa Skyer», Familiescene i 1 Akt (anonymt), 1ste og eneste Gang den 9 Novbr. 1869.

Paa Folketheatret i Møllergaden opførtes, 1ste Gang 20 Marts 1873, hans utrykte versificerede Drama «Haakon Borkenskjæg».

Schulze, Terkel Kleve, Søn af Klokker og Skolelærer i Kragerø *Christian Ernst Wilberg S.* (se Nyerups og Krafts Litt.-Lex. 542 og Bibl. Dan. II. 104) og *Elen Maria Henny* († 1809), blev født i Kragerø 26 Marts 1791, blev 1809 Elev ved Feltlasarettet i Larvik og i Oktbr. s. A. Kompagnikirurg dersteds; 1810 blev han forflyttet til samme Stilling ved Norske Jægerkorps, hvorfra han i 1815 fik Permissjon for at studere i Kristiania. I Januar 1816 tog han Præliminærexamen og i Maj 1820 norsk medicinsk Embedsexamen med anden Karakter. I Maj 1819 var han bleven konstitueret som Korpslæge ved Østerdalske Jægerkorps, til hvilket Embede han udnævntes 29 Decbr. 1821. Den 24 Septbr. 1825 blev han udnævnt til Distriktslæge i Solør og Odalen og døde i dette Embede paa Gaarden Langeland i Vinger 4 Novbr. 1847.

* 1822 *Anne Margrethe Cathrine Schreiber* (f. i Larvik 26 Juli

1794, † i Solør 2 Juni 1865), D. af Maler Hans Henrik S. og Anne Hedevig Smettau.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 307 fg.

I Eyr II. (1827), S. 45—49: En særdeles mærkelig Graviditas abdominalis.

Schumann, Johan Cordt, Søn af Kjøbmand *Andreas Georg S.* (f. 1805, † 1842) og *Dorothea Harmens* (f. 1807, † 1888, efter sin første Mands Død gift paany 1844 med Kjøbmand *Ditmar Kahrs Holm*), er født i Bergen 13 Septbr. 1832, uddannedes til Agronom og besøgte i praktiske Studieøjemed flere Gange Skotland, hvor han bl. a. under et 2-Aars Ophold lagde sig efter Faareavl. Fra 1866 var han Forpagter af Øen Alden i Askevold, hvor han grundlagde en Bedrift for Faareavl, som han 1882 flyttede til sin Ejendom Hovden ved Florø.

Jfr. G. Harmens: Stamtavle over Familjen Harmens (Bergen 1892), S. 10.

Faareavl og Landbovilkaar i Norges Kystland. Bergen 1874. 8. VI S., 88 S. (Anm. i Dahls Tidsskrift for Landmænd 1874, S. 121 fg.; i Skill.-Mag. 1874, S. 126; i Berg. Tid. 1873, 22 Decbr.; i Morgbl. 1876, No. 97 A.)

Udgangerfaaret i Skotland og Norge. Med 56 Træsnit. Bergen 1876. 8. XII S., 176 S. (Anm. i Tidsskr. f. Landm. 1876, S. 50; i Morgbl. f. A. No. 97 A; i Berg. Tid. f. A. [af Harald Konow]; i Skiensposten 1876, 22 Febr. af Statsagronom Jacobsen; i Nordre Bergh. Amtstid. 1877, 28 Januar og 1 Febr. af Amtsagronom Eide.)

Faarehold i de norske Indlandsbygder. Første Del. Bergen 1877. 8. 33 S. (Anm. i Tidsskrift for Landmænd 1877, S. 189 af O. Thesen; i Norsk Tidsskrift f. Litt. 1878, 3 Febr. af H. Tveter; i Ugeskr. f. Landmænd [Kbh.] 1877, 22 Novbr.) — 2det Oplag. Bergen 1878. 8. 32 S. — **Anden Del.** Med 26 Træsnit. Bergen 1877. 8. 71 S. — **Tredje Del.** (O. m. T.: „Faarehold paa større og mindre Gaarde i Norge".) Med Træsnit. 8. 1. Hefte. Faarestalden og Græsningsmarkerne. Med 31 Træsnit. Lærdal 1885. 8. 77 S., 1 Bl. (Oprindelig trykt som Føljeton i „Sogns Tidende". Anm. i N. Landmbl. 1886, 24 Febr.; i Landbrugstid. f. Vestl. f. A., 6 Marts; i Dagbl. f. A. 7 Marts.) — 2. Hefte. Faarets Foldning. Med 30 Træsnit. Lærdal 1889. 8. (Anm. i Morgbl. 1889, No. 383.) — 3. Hefte. Faarets Fodring og Fedning. (Endnu ikke udkommet?) — 4. Hefte. Faarets Sygdomme. (Endnu ikke udkommet?) — 5. Hefte. Gjærder. (Endnu ikke udkommet?) — 6. Hefte. Oprindelige Faareslag. M. 17 Træsn. 1887. Faarets Lamning. Valg af Lamningstid. 23 S. Faarets Klipning. M. 5 Træsn. 1887. — 7. Hefte. Faareuldens Vaskning. Nordfjordeid 1893. (Oprindelig trykt som Frakklipningsføljeton i Fjordenes Blad 1893, No. 11 fg.) — 8. Hefte. Ymse Faareprocesser. (Faarets Alder. Studse Halen. Kastrasjon. Lammenes Fravænning. Udmønstring, Badning, Parring.) — **Fjerde Del.** Faareudførselen til England. (Tidligere trykt i „Vestlandsposten", „Sogns Tidende" og „Fjordenes Blad".) Stavanger 1884. 8. 35 S. (Anm. i Norsk Landmandsblad 1884, II. 235; i Verdens Gang f. A. 5 Novbr.) — 2det Oplag med et nyt tilføiet Afsnit. Kr.sund 1886. 8. 35 S. (Aftryk af „Romsdalsposten".)

Foderlære, nærmest med Hensyn til et forbedret Faarehold i Norge. Med

56 Træsnit. Trykt som Føljetong til „Romsdalsposten". Kristiansund 1881. 8. 1 Bl., 255 S.

Fodermidler. D. 1—4. *I.* Grønfoder og tørfoder. Med 60 træsnit. Trykt som bilag til «Norsk landmandsblad» Årg. 1882—84. Kra. 1885. Med Tillæg: Syltehø — nærmest i stak. 1890. 8. IV S., 339 S. + 32 S. (Anm. i Morgbl. 1885, No. 619; i Hamar Stiftstid. s. A. No. 147; i Dagbl. 1886 af N. Ødegaard.) — *II.* Rodfrugter. Med 42 Træsnit og 1 Portræt. Florø 1891. 8. (Anm. i Morgbl. 1891, No. 291.) — *III.* Kraftfoder. Med 7 Træsnit. Nordfjordeid 1892. 8. 2 Bl., 3 Pl., 2 Bl., 262 S., 5 Tab. [pag. som S. 263—272]. (Oprindelig trykt som Føljeton i „Fjordenes Blad".) — *IV.* Nødfoder. Med 28 Træsnit. Trykt som Føljetong til «Nordre Bergh. Folketid.» (første Del) og «Fjordenes Blad» (anden Del). Nordfjordeid 1893. 8. 135 S., VIII S. Afbildn., 3 Tabeller [pag. som S. 137—141].

Syltehø — nærmest i stak. — Tillæg til «Fodermidler», første del. Særtryk efter «Norsk Landmandsblad». Kra. 1890. 8. 32 S.

Opal. Trykt som Føljetong til „Fjordenes Blad" 1885—1888. Med 81 oplysende Træsnit. Nordfjordeid 1889. 8. 241 S., 1 Bl. + 47 Pl. og 1 Tabel. (Anm. i Morgbl. 1889, No. 527; i Dagbl. s. A. No. 189 af N. Ødegaard og i No. 333 af B. Holtsmark; i Berg. Aftbl. 20 Maj 1889 af J. Anda; i Landbrugstid. f. Bestlandet 1889; i Norsk Landmandsblad s. A. S. 8 af G. Wankel; i Verdens Gang s. A. 1 Marts af Emil Frøen; i Ugeskr. f. Landm. [Kbh.] 1889, 26 Juli af Ludv. Oppermann.)

Faareholb i Norge. [Andet forøgede og tildels omarbejdede oplag.] *I.* Forberedende Skrifter. Første affnit: Landbrugskemi. [Med] 11 træsnit. Kra. 1895. 8. 31 S. — Andet affnit. Liv og vækst. [Med] 46 træsnit. Kra. 1895. 8. 1 Bl., S. 33—102. — Tredje affnit. Foderlære. Kra. 1896. 8. 1 Bl., S. 103—149. — Fjerde affnit. Grønfoder (eller fodermidler 1). [Med] 40 træsnit. Kra. 1896. 8. 1 Bl., S. 153—254.

I Norsk Landmandsbog for 1870, S. 26—48: Udgangerfaaret i Skotland og Norge.

I Tidsskrift for Landmænd, udg. af F. A. Dahl, *I.* (1874), S. 176—184 og 189—202: Leversyge og Vandsot hos Faaret. — *II.* 174-180: Faarehundens Dressur. — *III.* 181—192 og 217—230: Miltbrand eller Braasot hos Faaret. — *IV.* 161—175: Gjerder. — *V.* 20 fg.: Forsøgsstationer og Markexperimenter. — *VI.* 310—325, 329—347 og 369—387: Parasitsygdomme hos Faaret, m. 1 Pl. — *X.* 15—19: Norske Faareslag.

I Norsk Landmandsblad har han siden 1882 skrevet forskjelligt, hvoraf enkelte Ting er udkommet i Særtryk, se ovfr.

I Landmanden 1897, No. 8 og 9: Syltehø i grube og stak.

I Morgenbladet *1882,* No. 48 A, 83 A, 150 A, 206 A, 248 A og 339 A: Vestlandske Jordbrugsforhold. — *1883,* No. 67 A: Fattigvæsenet og Jordbruget. — *1885,* No. 243: Jordbruget og Fiskeriet. — *1892,* No. 217 og 245: Om Udførsel af Faareslagt til de engelske Markeder. — *1893,* No. 222: Faareudførselen fra Vestlandet.

I Dagbladet 1886, No. 96, 107 og 121: Om Valg af Lamningstid.

Schwabe, Johan Frederik Jørgensen, Søn af *Jørgen Jørgensen,* Brugsfuldmægtig hos Lagmand Johan Frederik Schwabe i Ringsaker, efter hvem han blev opkaldt og af hvem han blev antagen som

Fostersøn, og *Anna Rasmusdatter Røhr*, blev født i Ringsaker Prestegjæld 31 Marts 1809, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1830, var 1831—35 Huslærer hos daværende Sogneprest M. F. Fyhn i Bejtstaden og blev theologisk Kandidat med Haud i Maj 1837. Den 12 Januar 1841 blev han udnævnt til pers. Kapellan hos Sogneprest Fyhn i Surendalen, befordredes 28 Oktbr. 1853 til Sogneprest til Øksendalen og 7 Juni 1862 til Sogneprest i Rennebu, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon fra 15 Septbr. 1891.

* 13 Juli 1842 *Margrethe Elisabeth Parelius Fyhn* (f. i Stør-dalen 23 Juli 1812), D. af ovennævnte Sogneprest Matthia Frederik F. og Hanne Colbjørnsen Parelius.

Jfr. Chr. Glükstad: Sundalens og Øksendalens Beskrivelse, S. 88 fg.

Register over samtlige Vers i Landstads Salmebog. Thjem 1880. 16. 118 S.

Schwach, Anne Margrete, Datter af Skibsfører *Christian Heide* († 1827) og . . . . . *Benedichs* († omkr. 1804), blev født i Amsterdam 5 Juni 1793, kom efter Moderens Død med sin Fader til Norge, hvor hun 20 Oktbr. 1820 blev gift med efternævnte *Conrad Nicolai Schwach.* Hun døde i Trondhjem 12 August 1836.

Gaader og Charader. Samlede og udgivne af en Dame. Chra. 1835. 8. 30 S.

Schwach, Conrad Nicolai, Søn af *Immanuel S.* (f. 1760, † som Sogneprest til Solum 1833) og *Elisabeth Dorothea Nielsen* († 1813), en Søster af den bekjendte Agent Jacob Nielsen i Kristiania, blev født 28 Marts 1793 paa Ringsaker, hvor Faderen den Gang var res. Kapellan. Farfaderen var den i Stettin fødte Samuel Conrad S. († 1781), der kom som Bogtrykkersvend til Kristiania, hvor han ved Ægteskab (1758) med Bogtrykkerenken Jessine Maria Berg f. Ørbek († 1771) kom i Besiddelse af Kristianias den Gang eneste Bogtrykkeri og i 1767 grundlagde Norges ældste Avis, de endnu udkommende «Norske Intelligentssedler». Sin første Undervisning, bl. a. ogsaa i Musik, fik Sønnesønnen Conrad Nicolai af sin Fader. I 1810 blev han sat ind i Kristiania Kathedralskoles øverste Klasse, hvorfra han blev Student med Laud 1812. Efter Andenexamen — til hvilken han bl. a. hørte Forelæsninger af H. C. Ørsted, som, heder det i et Brev fra S. til Ø. af 14 April 1839, «opklarede mine Forestillinger, udvidede og befæstede mine Kundskaber i Naturvidenskaben og indgav mig for denne en Interesse, som hans senere Virksomhed har næret og som har skaffet mig mangen nydelsesrig Time» — kom han i Slutningen af 1813 i Anledning af Moderens Død tilbage til Norge, hvor han i Februar 1817 tog juridisk Embedsexamen med Laud og i 1818

dens praktiske Prøve med Haud. Kort før sin Embedsexamen var han bleven Kopist i Justitsdepartementet; dette forlod han strax efter Examen, da han blev Fuldmægtig hos en Højesteretsadvokat. Den 8 Septbr. 1818 blev han udnævnt til Sagfører ved alle Rigets Over- og Underretter og boede som saadan først i Kristiania, senere (fra 1821) i Arendal, hvor han tillige var Translatør. Den 8 Juni 1830 udnævntes han til 2den Assessor i Trondhjems Stiftsoverret, fra hvilket Embede han 18 Decbr. 1848 befordredes til Sorenskriver i nedre Telemarken; i denne Stilling døde han paa Gaarden Christiansro ved Skien 9 Septbr. 1860. Allerede kort efter sin Ankomst til Trondhjem blev han (29 Decbr. 1830) indvoteret som Medlem af det derværende Videnskabsselskab, hvis Sekretær han var fra 1831—35 og paany fra 1842 til sin Afrejse fra Byen. I 183* fik han Diplom som Medlem af det kgl. nordiske Oldskriftselskab i Kjøbenhavn. Under sit Ophold i Trondhjem var han i 5 Aar Medlem af Realskolens Bestyrelse og fra 1831 i noget over et Aar af Inspektionen for Thomas Angells Stiftelser, hvoraf han udtraadte, fordi Regjeringen ikke vilde tilstaa ham nogen Godtgjørelse for denne Funktion, som Schwach ikke erkjendte sig forpligtet til at udføre gratis; ved den derefter af Regjeringen mod ham rejste Tiltale blev han frifunden for alle Retter. (Jfr. S.'s Redegjørelse i Morgbl. 1835, No. 20 fg.) Han var en af Indbyderne til Stiftelsen i 1845 af Kunstforeningen i Trondhjem, hvis første Sekretær han var.

* 1820 *Anne Margrete Heide* (se foran).

Portræt med Biografi i Portræter af mærkelige Nordmænd, I. 107—112; i Ill. Nyhedsbl. 1860, No. 40; i Ill. Tid. I. (Kbh. 1859—60), No. 53. — *Nekrolog* i Aftenbl. 1860, No. 219 [efter Skiens «Correspondenten»]. Jfr. Henr. Jæger: Ill. norsk Litteraturhistorie, II. 29—41; M. Bugge: Trondhjems Kunstforening 1845—95, S. 2—12 og 27; L. Dietrichson: Omrids af den norske Poesis Historie II. 18—23; H. Olaf Hansen: Den norske Literatur fra 1814, S. 31—33; Norske Digtere, udg. af Nordahl Rolfsen, 2. Udg., S. 181; Pavels's Dagbøger og Dagbogsoptegnelser 1815—16 (fl. St., se Reg.); Norsk Familieblad IV. (Kra. 1881), S. 201 fg. [«Et og andet om C. N. Schwach» af C. K.]; Den Frimodige 1849, No. 67; «Pjerrot», udg. af Ulv Graabeinstein (Arendal 1881), S. 131; Peder Hjort: Kritiske Bidrag, Litt.-hist. Afd. II., S. XLIII fg. — *Autobiografiske Bidrag i poetisk Form* er hans Digte «Ved min Hustroes Grav» og «Mit Portrait» [I og II] i hans Samlede Digte II. 308—318, jfr. S. 324 og Anm. i III. 238, samt det i 1845 skrevne, efter et Haandskrift i Hurums Ministerialbog i «Ungdoms-Tidende» IV. (1896), No. 31 trykte «Mit Barndomshjem».

Nor. Et Digt [af E. Tegnér]. Fra det Svenske oversat af C. N. Schwach. Chra. 1814. 4. 12 S.

Nor. En Samling af Smaadigte ved norske Forfattere. Udg. af C. N. Schwach. Chra. 1815. 8. 180 S. m. 2 Musikbilag. (Anm. i Journal för konster, moder och seder [Sthlm. 1815], No. 13; i Nordiske Tilskuer [Kbhvn.] 1815, No. 37 og 38. Jfr. Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, S. 21 fg.)

Nor. En poetisk Nytaarsgave for 1816. Udg. af C. N. Schwach.

Trykt 8 Juni 1897.

Chra. [1816]. 8. X S., 196 S. (Jfr. Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, S. 321 fg.)

Dr. Neumanns Offer paa Sagas Alter, vurderet af C. N. Schwach. Chra. 1817. 8. 32 S. (Jfr. N.'s Svar i Det norske Nationalblad, H. IX. 229—31 og Digtet „Til Vurderingsmanden af det diplomatiske Skrimmelskrammel paa Sagas Loftet, Hr. C. N. Schwach" i s. Bl. H. X. 113—123, samt S.'s Biografi af Neumann, S. 26 fg.)

Cantate ved Høitideligholdelsen af Jubelfestdagen den 1ste Novbr. 1817 paa Christiania Cathedralskole. Chra. 1817. 8. 8 S.

Poetisk Anhang til Catalogen over norske Kunstsager, udstillede i Christiania 1818. Chra. [1818]. 8. 16 S. (Jfr. «Fortegnelse over endeel, af indenlandske Forfattere frembragte, Kunstarbeider, som findes udstillede i Christiania den 10 Mai 1818 og følgende Dage». Chra. 1818. 8. 26 S.)

Napoleon Bonaparte, de Franskes Keisers Liv og Levnet, af Walter Scott. Oversat ved H. A. Bjerregaard, H. Foss og C. N. Schwach. D. 1—9. Chra. 1827—32. 16.

Det danske Hofs hemmelige Historie fra Frederik den femtes Formæling med Juliane Marie 1752 til Dronning Caroline Mathildes og Struensees Fald 1772, med et Anhang, indeholdende hemmelige Træk af det svenske Hofs samtidige Historie, samt en foreløbig Udsigt over Statsreformen 1660. Efter John Brown's Northern Courts oversat af C. N. Schwach. Chra. 1832. 8. 224 S. (Anm. i Morgbl. 1832, No. 297.)

Samlede Digte. B. 1—3. 8. *I.* Chra. 1837. X S., 320 S. med Musikbilag No. 1—8 [af L. M. Ibsen, C. N. Schwach, C. Blom og Lemming]. — *II.* Chra. 1837. VI S., 324 S. med Musikbilag No. 1—8 [af S. m. fl.]. (B. 1 & 2 anm. af M. C. Hansen i Den norske Rigstidende 1837, No. 153 og 154; af P. J. Collett i Den Constitutionelle 1837, No. 332 og 334, hvortil Svar af S. i No. 348 og Tilsvar af C. i No. 350, jfr. C.'s senere Artikel „I Anledning af nogle Ytringer mod Recensionen af Schwachs Digte" i Den Const. 1838, No. 2 og 9). — *III.* Thjem. 1846. VIII S., 240 S. m. Musikbilag No. 1—4 [af C. N. Schwach, L. Wittrup og A. E. Pratté]. (O. m. T.: Digtninger af C. N. Schwach. Anm. af Chr. Monsen i Nordlyset 1846, No. 93—101.)

Throndhjems Domkirkes Historie og Beskrivelse i kort Udtog. Thjem 1838. 4. 40 S. m. 6 lithogr. Pl.

Udsigt over de tre nordiske Rigers Myntvæsen fra de ældste Tider til nuværende, samt Grundrids af Heraldikken. Thjem 1842. 8. 4 Bl., 170 S., 1 Bl. og 6 lith. Pl. (Anm. af C. A. Holmboe i Nor II. 591—96; af Dr. Köhne i Zeitschrift f. Münzkunde, 1843; af L. Kr. Daa i Granskeren, H. VI. 257—260 og 269 fg., hvortil Schwach føjede „Et Par Ord om Norges Myntvæsen" S. 301—304, der igjen fremkaldte Daa's Artikel „Bevirker Species-Myntfoden nogen Vareforduyrelse?" S. 309—312 og 315 fg., som kritiseredes i en Artikel af A. Schweigaard i „Den Constitutionelle" 1843, No. 43, der besvaredes i den nye Artikel „Om Skillemynt" af Daa i „Granskeren" H. VI. 329 fg.)

Junker Hans, en Fortælling, skreven som Text til sex Carricaturkobbere. Bergen 1843. 8. 1 Ark m. 6 Lithografier.

Kort Udsigt over det kongelige norske Videnskabs-Selskabs Historie fra dets Oprindelse til Udgangen af 1844. (Særskilt aftrykt af Det kgl.

Norske Vid.selsk. Skrifter i det 19. Aarh. 4de B. 1ste H.) Thjem 1845. 4. XXXV S., 28 S.

Ny og sandfærdig Vise om Peder Paars i Aarhuus af Cornelius Svendsen, Bager paa Levanger. Synges som Hans Mickelsens bekjendte Vise. Trykt i dette Aar [ɔ: Kra. 1843, ikke 1845]. 4. 96 S. m. 3 Kontrykk. (Begyndelsen blev oprindelig trykt med samme Titel i Ny Hermoder, 3. B. (1842), Sp. 193—205 og 217—31.)

Genrebilleder af forskjellige Mestere. Oversatte af Cornelius Svendsen. Thjem 1848. 12. 24 S.

Jacob Neumann, Biskop over Bergens Stift [m. m.], biografisk skildret af C. N. Schwach. [Med Neumanns Portræt.] Bergen 1848. 8. 67 S.

Poetiske Fremstillinger af nogle Malerier og andre Kunstgjenstande i Bergens Museum. Bergen 1848. 8. 20 S,

Farvel til Trondhjem. Digtsamling. Thjem 1849. 78 S., 1 Bl., 1 Musikbilag. (Oprindelig indeholdt Bogens to første Ark et paa Prosa skrevet „Farvel til Trondhjem“ [S. 1—24], og „Vinterglæder“ [S. 25—31]. „Farvel til Trondhjem“ indeholdt, ifølge Forf.'s Forord til den senere i ændret Skikkelse udgivne Bog, „en taknemmelig Erkjendelse af den Velvillie, jeg der fra flere Sider har mødt, og af det Gode, jeg der har fundet. Men det indeholdt ogsaa en ikke lys Skildring af Skyggesiderne i Stedets og Indvaanernes Væsen, saaledes som jeg havde opfattet dem.“ Nærmere Overveielse og nogle Venners dermed overensstemmende Mening bestemte Forfatteren til at undertrykke det alt fra Pressen færdige „Farvel til Trondhjem“, og i dets Sted at optage nogle Poesier. Af de undertrykte Partier i Skriftet beholdt Forf. blot S. 8—9, nemlig det nu som Samlingens sidste Stykke optagne Digt „Det er Vaar“, hvis 3dje Vers dog er ændret; istedenfor dette Digt havde Bogen oprindelig 2 Sider Forord, et Slags Kommentar, som ogsaa blev undertrykt.)

Byron's Beppo, et episk Skjemtedigt, oversat af C. N. Schwach 1853. Skien 1855. 8. 22 S.

Magistraten under egen Forsegling, eller Formandskab og Djævelskab. Vaudeville. Skien 1855. 8. 74 S.

Digtninger, gamle og nye. (Et af Forfatteren redigeret Udvalg med Musikbilag.) Chra. 1856. 8. 4 Bl., 445 S, og 15 S. Musikbilag, m. Forf.'s Portr. (Anm. i Aftenbladet 1855, No. 297; i Chra.-Posten No. 2623.)

I M. C. Hansens Morgana, *I.* (1820), S. 127—130: Kong Hake (Romance). — *II.* (1821) — hvoraf han var Medudgiver med M. C. Hansen — S. 1—94: Den sorte Cither, et Eventyr; S. 199 fg.: 9 forskjellige Smaadigte.

I Hallagers Snotra (Bergen) *1821*, S. 8 fg. og *1822*, S. 173 fg.: Forskjellige, tildels oversatte, Smaadigte.

I Bragi, udg. af M. C. Hansen, *I.* (1838), S. 182—85: Hakon Athelsthans Drapa; S. 201—209: Digte (efter Tydsk og Svensk). — *II.* (1839), S. 259—267: Digte (Til Dampskibet Gustav; Prolog den 1. Mai; Flagets Ord; Forenings-Sang; Dem gefeierten Künstler Ole Bull, Hamburg 2. Jan. 1838, med Oversættelse).

I Sneklokken, Nytaarsgave for 1843, S. 74—113: Forskjellige Digte, tildels oversatte, bl. a. Elegi paa en Landsbykirkegaard. (Efter det Engelske af Thomas Gray. Optrykt med Illustr. i Nordisk Familieven No. 15, S. 12, Kra. Marts 1881. Jfr. iøvrigt Den Constitutionelle 1843, No. 1 af A. Munch, hvortil Svar af S. i Morgbl. s. A. No. 18.)

I Det kgl. norske Vid.-Selskabs Skrifter i det 19. Aarh. IV. (Thjem 1846—59), S. 1—28: Kort Udsigt over det kgl. norske Videnskabs-Selskabs Historie fra dets Oprindelse til Udgangen af 1844. (Ogsaa i Særtryk i nogle faa Expl.); S. 29—52: Comparative Bemærkninger om det nordenfjeldske Norges Temperatur.

I Urda III. 144—149: Jutulstuen paa Uff, samt Birken og Drikkehornet paa Hoel i Renneboe. (Det Hefte [III. 2] af „Urda", hvori denne Afhandling findes, blev aldrig udgivet, skjønt Mestedelen af samme var trykt.)

I Langes Norsk Tidsskrift f. Vid. og Litt. II. 145—161: Bemærkninger ved Professor Munchs Afhandling om den rette Beliggenhed af Clemenskirken m. m. i Throndhjem; S. 454—457: Anmeldelse af S. Sivertsons Udvalgte Digte.

I Norsk Retstidende *1836*, S. 163—167: Om hvorvidt §§ 20 og 21 i Fororðn. 7 Septbr. 1812 ere hævede ved Grundloven. — *1840*, S. 161—65: Om Sagfører Salarier i offentlige Sager.

I Portræter af mærkelige Nordmænd *I.* 181—186: Biografi af Rektor F. M. Bugge. — *II.* 2—16: Biografi af M. C. Hansen. (Egentlig skrevet af S. for Gählers „Scandinavische Bibliothek" I. og derfra bearbejdet for det norske Portrætgalleri.)

I Det norske Nationalblad findes i Aarene 1815—22 forskjellige anonyme, polemiske Stykker af ham. Bl. a. skrev han i H. XXI. (1821), S. 307—9 Digtet „Den 9de Maj" (i Anl. af Lagthingets Forhandlinger om Adelen, jfr. H. XXII. 19—21 af Pavels Hielm).

I Hermoder 1. Halvaarg. (1821), S. 206—208: Hedals Kirke. — 8. Halvaarg. (1825), S. 89 fg.: Bidrag til Kundskab om Tellemarkens Indvaanere [ɔ: Indledning til nogle af S. meddelte Digte af Skolelærerne Thormod Knudsen (s. d.) og Halvor Rollag]; S. 208: Taus Kjærlighed (Digt, overs. efter det Russiske).

I Den norske Huusven *I.* No. 7: Afskedshilsen til Aaret 1827; No. 21: Sang til den norske Dampbaad Prinds Oscar. — *II.* No. 3: Epilog til Sørgespillet Dyveke, opført i Arendal 30 Maj 1828; No. 4: Til Kjernrosen.

I Skilling-Magazin 1840, No. 40, 41 og 42: Kort Udsigt over det norske Videnskabers Selskabs Historie og Forfatning.

I Morgenbladet forskjellige Lejlighedsdigte og adskillige polemiske Artikler vedkommende Dagens Spørgsmaal. Af hans Bidrag til Bladet anføres: *1820*, No. 72: Om Idyllens Væsen; No. 132: Om Nationalsange. — *1830*, No. 339: En Time paa Dovre (Digt). — *1835*, No. 20 og 21: Til mine Medborgere [i Anledning af at han sagsøgtes som Inspektør ved de Angellske Stiftelser); No. 33: Om Tidens Tone i Dommen over Oehlenschläger. — *1846*, No. 211: Anmeldelse af P. L. Møllers Aarbog „Gæa"; No. 310: Om Vederhæftighed. — *1854*, No. 313: Til de danske Brødre; No. 327: Til „Krydseren"; No. 361: Den engelske Officier for Sebastopol (Digt, overs. fra Engelsk).

I Den Constitutionelle *1836*, No. 119 og 120: Nogle Ord om det norske Rigsvaaben og et svensk-norsk Unionsvaaben. — *1845*, No. 291: Om et nyt Universitet i Norge [en harcellistisk Artikel]. — *1846*, No. 257: Om Dronningers Kroning.

I Nordlyset *1843*, No. 7: Oustmyren. — *1846*, No. 79 og Till.: Texter til en Del Malerier m. v. i den Trondhjemske Kunstforenings første Udstilling.

I Bratsbergs Amtstidende *1850—52:* Thelemarkske Optegnelser. — *1855,* Septbr.: Af Byron's Beppo (Oversættelse, ogsaa i Aftryk, se ovfr.).

Han besørgede Udgivelsen af 1) Jens Zetlitz's samlede Digte (D. 1. 2. Chra. 1825. 8.), hvori han skrev Forerindring og Biografi af Forfatteren i D. 1., S. II—XVIII; 2) [i Forening med N. Dahl] Udvalgte lyriske Digte af Henr. Wergeland (Chra. 1846. 8.); 3) Digtninger af H. A. Bjerregaard (Chra. 1848. 8. Med Forord af Schwach S. III—VIII); og 4) M. C. Hansens Noveller og Fortællinger (B. 1—8. Chra. 1855—58).

I «Fortegnelse over det kgl. norske Videnskabers Selskabs Haandskriftsamling» (Thjem 1872) anføres følgende i Haandskrift dersteds opbevarede Arbejder af ham: 1) «Digtninger, yngre end Midtsommer 1846» (Mnskr. Kvart No. 389). — 2) «Digte yngre end den i 1837 udgivne Samling, men ældre end det i 1846 udkomne 3die Bind» (Kvart No. 390). — 3) Oversættelser af a) Ovids «Ars amatoria» og «Remedia amoris», metrisk oversat [med Bilag af 4 Breve fra forskjellige om Oversættelsen]; b) Oversættelse af Horats's Satirer 1. Bog 1. Sat.; c) Oversættelse af Horats's Breve 1. Bog 1. Brev (Kvart No. 391). — 4) «Utrykte Digte 1819—1836» (Oktav No. 91). — 5) Oversættelser af latinske Poeter, Claudius, Statius (Oktav No. 92).

To Breve fra ham til H. C. Ørsted af 14 April 1839 og 27 Novbr. 1850 er trykt i «Breve fra og til H. C. Ørsted», II. 154 fg. og 301—3, med Ø.'s Svar S. 155 fg. og 304 fg.

Schwartz, Hugo, Pseudonym for **Hanna Winsnes,** s. d.

Schwartz, Johan Jørgen, Søn af Skibsreder *Hans Jürgen S.* (indflyttet fra Holsten) og *Marie Catharine Wærner* († 16 Februar 1889, 85½ Aar gl.), er født i Drammen 19 Februar 1824 (ikke 1823), gjennemgik i Aarene 1836—40 Handelsklassen ved Drammens Latinskole og underkastede sig 1841 den den Gang anordnede Handelsexamen. I 1848 nedsatte han sig som Handelsmand i sin Fødeby, hvor han efterhaanden kom i stor Virksomhed som Trælasthandler, Skibsreder og Sagbrugsejer, hvorhos han m. fl. var Ejer af Ejdsfos Værk fra 1873 til Vaaren 1879, da han blev nødt til at overgive sit Bo til Konkurs. Han blev 25 Juli 1860 udnævnt til Stadshauptmand og Chef for Drammens Borgerkorps. I mange Aar var han Medlem af Bestyrelsen i Brandforsikringsselskabet «Norge» og i flere Søforsikringsselskaber og private Pengeinstituter, ligesom han fra 1869 stod som Suppleant i Administrationen af Norges Bankafdeling i Drammen til 1878, da han valgtes til Administrator, hvad han var til 1884. Han har i de senere Aar været ansat som Sekretær i Tømmerdirektionen for Drammens Vasdrag. I adskillige Aar var han Medlem af Drammens Formandskab, i flere Aar dets Ordfører. Paa Storthinget 1857 og det overordentlige Thing i 1858 mødte han som 3dje Repræsentant fra Drammen; han mødte senere, gjenvalgt som første eller anden Repræsentant, paa alle ordentlige og overordentlige Storthing til Udløbet af Valgperioden 1874—76, med Undtagelse af Thinget 1865—66, til hvilket han havde undslaaet sig for at modtage Gjenvalg. Fra 1859 var han Medlem af

Lagthinget, hvis Præsident han var 1874—76. I 1864 og 1871—76 var han Medlem af Valgkomitteen og 1874—76 af Fuldmagtskomitteen; ellers var han Medlem af Justitskomitteen No. 2 (1857), Finants- og Statslaanskomitteen (1858), Justitskomitteen No. 1 (1859—63), Jernbanekomitteen (1862—63 og 1868—76), Komitteen ang. Deltagelse i den dansk-tyske Krig i 1864, Vejkomitteen (1868—74, dens Formand 1871—73); han var ogsaa Medlem af de specielt nedsatte Stemmeretskomitteer 1869 og 1875—76 og af Skattekomitteen 1875. Han mødte som Medlem af Storthingets Deputationer i Gøteborg 1862 i Anledning af Jernbanens Aabning, paa Ejdsvold 1864 i Anledning af Halvhundredaarsfesten og i Stockholm 1873 i Anledning af Kroningen. Ogsaa udenfor Storthinget og Kommunen blev han benyttet i det offentlige Livs Tjeneste. Saaledes var han — foruden af de departementale Komitteer om Sluseverket i Stenselven og om Farbargjørelse af Fredrikshalds-Vasdraget — Medlem af de kgl. Kommissjoner ang. Juryen i 1859 og 1860; ang. Konkursloven i 1861; ang. Plan for Søkadetkorpset i 1869, og ang. en Plan for Rigets Jernbaneanlæg i 1874; i den sidstnævnte Kommissjon var han Formand. Han var, indtil han i 1874 bad sig fritaget for disse Hverv, Medlem af Anlægsbestyrelserne for Drammen—Randsfjord-Jernbanen med Sidelinjer (kgl. Res. 24 Febr. 1866 og 7 Aug. 1869), for Kristiania—Drammen-Jernbanen (kgl. Res. 31 Juli 1869) og for Aamot—Støren-Jernbanen (kgl. Res. 29 Juli 1872); i 1883 blev han Formand i Tilsynskommissjonerne ved de to førstnævnte Jernbanelinjer og er fremdeles Medlem af samme. Han er (eneste) Æresmedlem af Drammens Handelsforening. Han blev 1863 R. St. O. O. og 19 Juli 1873 K.[1] St. O. O. «for statsborgerlig Fortjeneste» og er derhos R. N. O. (1873) og R. D. D. O. (1871).

* *Anne Marie Marthée Lassen* (f. 28 Oktbr. 1831, † 26 Maj 1877), D. af ovfr. nævnte Stiftsprovst i Kristianssand Paul Brodahl L.

Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 120; Drammens Blad 1897, No. 62, S. 2, Sp. 6.

I Morgenbladet *1875,* No. 132 A, 133 A og 135 A: Jernbanekommissjonens Indstilling [og Morgenbladets Kritik deraf]. (Anonymt, jfr. Ewald Rygh ovfr. IV. 630.) — *1882,* No. 281 B: Referat af et Foredrag i Drammens Haandværkerforening ang. den politiske Stilling. — *1890,* No. 284: 17de Maj-Tale i Drammen.

I Drammens Tidende og i Drammens Blad har han i Aarenes Løb skrevet ikke faa Artikler angaaende kommunale og almindelige politiske Spørgsmaal samt om Kommunikations-Anliggender (f. Ex. i Dr. Bl. 1888, No. 149 fg.: Om Buskeruds Amtskommunes Garanti for Anlægslaanet til Drammen—Randsfjordbanens Sidelinjer), tildels ogsaa Artikler om Turistforhold og Stykker af statistisk, enkeltvis ogsaa personalhistorisk, Indhold.

Enkelte politiske Foredrag af ham er trykt i Drammens Blade, saaledes i Dr. Tid. *1884,* No. 86: Foredrag i Grundlovsforeningen; i Dr. Blad *1895,* No. 308: Tale for Unionen den 4 Novbr.

En stor Mængde af ham forfattede Indstillinger og Betænkninger er trykt i Storthingets Forhandlinger og i Drammens Kommunestyrelses Forhandlinger.

Som Medlem af de ovfr. nævnte kgl. Kommissjoner har han Del i de af dem afgivne Betænkninger, Indstillinger og Forslag, navnlig i Marinekommissjonens Betænkning af 1870 og i den under 5 Febr. 1875 afgivne Indstilling indeholdende Udkast til en Plan for Rigets Jernbaneanlæg (trykt i Storth.-Forh. 1875, II., sidst i Bindet).

Schweigaard, Anton Martin[us], blev født i Kragerø 11 April 1808. Hans Fædreslegt synes oprindelig at stamme fra Danmark, i saa Fald rimeligvis fra Jylland, hvor der i det mindste findes to Gaarde (i Thisted Amt nordenfor Limfjorden og i Aarhus Amt paa Østkysten mellem Horsens og Aarhus) med Navnet «Sveigaard», idet Slegtsnavnets tyskformede Skrivemaade «Schweiger» (senere «Schweigaard») først blev antaget af Farfaderen Johan Ludvig S., Slegtens første i Norge fast bosiddende Mand, efterat han 1767 havde tiltraadt sin Stilling som Organist paa Kongsberg, hvor han døde 1781. Gjennem Farmoderen Alhed Kjerbo og hendes Slegt paa mødrene Side nedstammede S. fra Lagmanden i Oslo og Assessor i Overhofretten i Norge Laurids Christenssøn, der var en af de norske Kommissærer, som deltog i Udarbejdelsen af Christian den 5tes norske Lov (se Prebensen og Smith: Forarbejderne til Christian V.s Lov, S. XVI fg. og 599—624). Organist S.'s ældste Barn i hans andet Ægteskab var Sønnen *Jørgen Fredrik S.*, født paa Kongsberg 4 Marts 1771, død 13 Januar 1818 i Kragerø, hvor han, efter Uddannelse paa forskjellige Steder i Indlandet og i Ostfriesland, havde etableret en Krambodhandel 1811, efterat han 1804 havde ægtet *Johanne Marie Dahll*, født i Kragerø 10 Maj 1785, død s.steds 16 April 1818, en Datter af Skibsreder og Kjøbmand Tellef D. Dette Ægtepars 3dje Barn*) var Anton Martin S., som altsaa i 10-Aars Alderen med kort Mellemrum mistede begge sine Forældre. De Kaar, hvorunder deres Børn voxte op, havde været trange og haarde, det var «Krigens Tid», da al Handelsvirksomhed laa næsten nede, og kort efter kom Barkebrødets Aar og Statsbankerotten. Ved sin Død efterlod S.'s Forældre intet til de fire Børn, hvis Forsørgelse blev overtaget af Mormoderen, Else Kathrine Dahll (f. Rendtler), som tog alle fire til sig, kjøbte Svigersønnens Hus i Byen og fortsatte hans Krambodhandel. Fra Oktbr. 1815 blev den 7 Aar gamle Anton S. indmeldt i Kragerø tarvelige Borgerskole, hvorfra han igjen blev taget ud allerede 1 April 1819, idet Mormoderens økonomiske Kaar ikke tillod hende længer at udrede Skolepengene. I 3 Aar havde han derefter ingen Undervisning; «alt hvad han i de Aar tilegnede sig af boglig Undervisning bestod i, at han og hans ældste Broder læste lidt paa egen Haand.» Da han om Vaaren 1821 var bleven 13 Aar

*) Om Slegtens Afstamning og Genealogi se E. A. Thomle: Organist J. L. Schweigaard (Kbh. 1888, Særtryk af Personalhist. Tidsskr., 2. R., III.); den af en Indsender i Aftpst. 1891, No. 83 fremsatte Hypothese er uden Hjemmel, jfr. s. Bl. No. 84 af —e.

gammel, blev han bestemt for Sjøen og sat ombord i Familjens egen gamle Brig «Den gode Hensigt», hvormed han som Kahytsgut gjorde 5 Rejser i 1821 og Vaaren efter 2 Rejser fra Drammen til Amsterdam med Bjelker. Men Sjøen tiltalte ham ikke og en vaagnende Lærelyst hos Gutten fremkaldte et levende Ønske hos ham om en anden Livsstilling. Han blev da bestemt for Handelen, og for at lære noget mere, end der sad igjen fra den korte og tarvelige Borgerskoleundervisning, blev han i August 1822 sendt til den lille By Westerholt i det hannoveranske Ostfriesland, til Presten Koeppen, som var en Svoger af Kjøbmand Schurmann i Dornum, en af den Schweigaardske Slegts gamle Handelsvenner, hos hvem ogsaa Faderen i sin Ungdom havde opholdt sig for at lære Sproget. Denne Rejse til og Ophold hos Presten Koeppen blev det afgjørende Vendepunkt i Schweigaards Liv. Hovedøjemedet med Opholdet der skulde jo være at lære Tysk og det var snart naaet; men hans Lærer Koeppen opdagede ogsaa hurtig Guttens overordentlige, nu vaagnede Evner og Læselyst — «et saa dybt, uudsletteligt Indtryk har næsten intet andet Menneske nogensinde gjort paa mig som denne 14-Aars gamle Gut», skrev hans da 82-aarige Lærer i et Brev til Norge efter S.'s Død*) — og fra Tysk blev der gaaet over til Fransk, fra Fransk til Latin, thi at komme til at studere var nu blevet S.'s Maal. I 2 Aar blev han hos Koeppen, og efterat denne ogsaa havde konfirmeret ham paa hans 16-Aars Fødselsdag, vendte han om Sommeren 1824 tilbage til Kragerø. Han medbragte da et Brev til Morbroderen fra sin Lærer, hvori denne næsten paalagde Slegten at lade hans Elev faa gaa den studerende Vej. I et Familjeraad besluttedes saa, at Gutten snarest muligt skulde sendes til en lærd Skole, for at han med Tiden skulde studere Medicin, hvortil han ogsaa selv nærmest syntes at have Lyst. I nogle Maaneder maatte han imidlertid endnu vente paa Gjennemførelsen af denne Beslutning og foreløbig arbejde i Morbroderens Handelsforretning, væsentlig sysselsat ved dennes Smakkehandel, saalænge Aarstiden tillod denne. I Slutningen af Januar 1825 kom han ind paa Skiens Latinskole, som var traadt i Virksomhed i Novbr. 1823, bestyret af den udmerkede Skolemand Overlærer, senere Rektor Ørn. Efter en kort Examen fik S. Plads som Fux i Skolens daværende øverste Klasse, men allerede ved den første Examen om Sommeren s. A. blev han Skolens Dux, og denne Plads beholdt han fra nu af stadig, indtil han efter en Skolegang, som «mere end de fleste jævnaldrendes havde været optaget af Bekymringer, ja af Nød», i 1828 blev dimitteret til Universitetet som Skolens første Discipel og derpaa blev Student med Udmerkelse i alle, skriftlige og mundtlige, Fag, hvilket ingen norsk Student tidligere havde

*) Jfr. Orla Lehmanns Udtalelser om S., at «ingen Mand har gjort et dybere og varigere Indtryk paa ham» (Dansk biogr. Lexikon, X. 171) og «der er blandt mine Jævnaldrende ingen, som har havt saa megen Indflydelse paa mig, som han» (Fædrel. 1870, No. 33).

opnaaet. Efter Artium aflagde han et kort Besøg hjemme i Kragerø og kom i Septbr. tilbage til Kristiania, hvor han efter Immatrikuleringen som akademisk Borger begyndte — som det heder i et Brev fra ham til Søsteren — «sin gamle Virksomhed igjen, men under andre Betingelser og for en Del i andre Fag, der giver den ny Interesse; ja jeg maa endog antage, at dette Aars Kursus vil udgjøre maaske den bedste Tid af mit Ophold ved Universitetet, forsaavidt de nu behandlede Fag har en mere videnskabelig Retning end det paafølgende Brødstudium, hvortil jeg stedse føler min Tilbøjelighed mere at aftage». Han tænkte her paa Andenexamensfagene, hvori der i dette Semester bl. a. læstes Filosofi af Poul Møller, Græsk af Sverdrup og Astronomi af Abel. Ved Siden af Studierne maatte han ogsaa give Privatundervisning og snart bragte økonomiske Hensyn ham til at modtage et Tilbud fra Rektor Ørn om for et halvt Aars Tid at overtage et Vikariat (efter hans forrige Lærer Pastor Neumann) i Græsk og Norsk ved Skiens Skole mod en Godtgjørelse af 25 Spd. maanedlig. Med Kirkedepartementets Samtykke (denne S.'s første Bestalling i Statens Tjeneste er nu trykt i Morgbl. 1891, No. 15) blev han antaget som Vikar, og den 1 Februar 1829 tiltraadte han sin Skoletjeneste, «der, for at tale med Bibelen, er et gavnligt Aag og en let Byrde», skriver han til sin Søster. Samtidig med Skolegjerningen drev han sine Andenexamensstudier, førte «et ensomt og stille Liv», men fandt dog «alle Betingelser, der forskjønner og lyksaliggjør Menneskelivet samlede og forenede i sin Stilling: Sindsro, Frihed og rigeligt Udkomme». I Slutningen af Maj og Begyndelsen af Juni havde han Permissjon til Kristiania — hvor han ankom Dagen efter «Torvslaget» — for at tage sin Andenexamen, som han «fuldendte med største Honnør», d. v. s. han fik atter Udmerkelse i alle Fag, og drog saa tilbage til Skolen i Skien. Efter Sommerexamen blev han og hans gamle Klassekamerat og nære Ven (den senere Presten) Carl Mülertz af Rektor Ørn taget med paa en Tur til Kjøbenhavn, hvorpaa han i Midten af August vendte tilbage til Kristiania for at begynde sit Embedsstudium, hvortil han efter adskillig Tvivl nu havde valgt Lovkyndigheden. Han valgte den «snedige Jus» uden sterk Tilbøjelighed for dette Fag, men han «havde aldrig kunnet forsone sig med Theologien» og hans «Lyst til Medicinen var nu kjølnet, om ikke fuldstændig udslukket», ytrer han i et Brev til Koeppen af 29 Marts 1828, i hvilket han forøvrigt tydelig giver tilkjende, at han agter at ofre sig for videnskabelig Granskning og for sit Lands offentlige Liv. Han blev strax i første Semester optagen for to Aar i det da bestaaende filologiske Seminarium, hvilket bragte ham et maanedligt Stipendium af 7—8 Spd. mod at besøge Forelæsningerne der 1 Time daglig; fra Begyndelsen af 1830 gav han daglig 3—4 Timers privat Undervisning, navnlig var han en søgt Manuduktør til Artium, især i norsk Udarbejdelse. Selv tog han ingen Manuduktion

og gik neppe heller paa Forelæsninger. Hans Studier omfattede alle Lovkyndighedens Felter og derhos i ikke lidet Omfang Filosofi (Kant og Fichte) og Skjønlitteratur; navnlig var Schiller hans Yndlingsdigter. I Studentersamfundets Liv tog han ikke Del; derimod førte han et fortroligt Venneliv i en mindre Kreds, som især bestod af Welhaven, P. A. Munch og Chr. Langberg, derhos af J. C. Lous, Chr. Egeberg m. fl. Efter $2^1/_2$ Aars Studium tog han i Novbr. og Decbr. 1831 med Udmerkelse den juridiske Embedsexamens theoretiske Del. Saavel Examinatorer som Censorer fandt enstemmig det Tilfælde at være forhaanden, som omhandles i kgl. Res. af 7 Maj 1828 og afgav i Henhold hertil Indberetning til Kongen, hvori «Opmerksomheden henledes paa denne unge Mand, af hvem uden Tvivl Fædrelandet og Videnskaberne i lige Grad kunne vente sig Gavn». (Jfr. Dept.-Tid. 1832, S. 427; Aubert: Hist. Oplysn. om det jur. Fakultet, S. 20—23; samme Forf.'s Schweigaards Barndom og Ungdom, S. LXI fg. og 198—209.) I Januar 1832 underkastede han sig den praktiske Prøve med Laudabilis.

Han var efter sine saaledes fuldendte Universitetsstudier ikke i Tvivl om sin Fremtids Bane; kun ønskede han først og helst strax at komme til at foretage en videnskabelig Udenlandsrejse og indgav 10 April 1832 en Ansøgning til Kongen om et Rejsestipendium af Statskassen. Ansøgningen blev varmt anbefalet af Universitetets Myndigheder (jfr. Aubert, l. c. S. LXXIV fg.), men der var foreløbig ingen Penge til Disposition for Regjeringen i saadant Øjemed. Derimod blev det ved kgl. Res. 19 Febr. 1833 besluttet at opføre paa Budgetforslaget for det kommende Storthing et Beløb af 700 Spd. aarlig til «Videnskabsmænds Rejser i Udlandet»; da disse var bevilget af Storthinget, blev Schweigaard ved kgl. Res. 16 Oktbr. s. A. tildelt Stipendiet for $1^1/_2$ Aar. I Paavente af sin Ansøgnings Udfald havde han i Mellemtiden — med Undtagelse af Juleferien 1832—33, som han tilbragte i Kragerø, hvor han forlovede sig med sin senere Hustru Caroline Homann — levet i Kristiania, sysselsat med fortsatte Studier og med Manuduktioner til Artium og juridisk Examen. I denne Tid begyndte ogsaa hans litterære Virksomhed. Han havde Vaaren 1832 meldt sig ind i Studentersamfundet, hvoraf han igjen traadte ud efter Afstemningen den 28 Maj s. A. (se om dette Brud nærmere P. A. Jensens autobiografiske Meddelelser i Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 233 og 252, L. K. Daa's Erklæring i 1864, S. 6 fg.; H. Lassen: Wergeland og hans Samtid, 2. Udg., S. 105 fg.; Y. Nielsen: Norges Hist. efter 1814, III. 4—15). Sammen med Welhaven og Birch-Reichenwald udkastede han nu Planen til en ny akademisk Forening og efter deres Indbydelse — uden forudgaaende tidligere Overvejelse — stiftedes den 8 Juni 1832 «Studenterforbundet», af hvis Bestyrelse S. blev Medlem, ligesom han blev valgt til Medredaktør af Selskabets litterære Organ «Vidar» (se ndfr.). I Slutningen af Septbr. 1833, efterat «Studenterforbundet» ved

en festlig Tilstelning den 27 Septbr. havde taget Farvel med ham, forlod han Kristiania for at tilbringe de sidste Uger sammen med sin Forlovede i Kragerø og saa tiltræde sin Udenlandsrejse, som han begyndte med i en Lodsbaad at sætte over fra Kragerø til Strømstad, hvorfra han efter en Uges Ophold i Lund, over Ystad og atter en Uge i Greifswalde en af de sidste Dage i Novbr. kom til Berlin. Her blev han til Slutningen af April 1834, besøgte en Mængde Forelæsninger i alle de Fag, som ikke laa ganske udenfor hans Sfære, gjorde personligt Bekjendtskab med adskillige Universitetslærere, men omgikkes navnlig med Filosofen E. Beneke og mest med den danske Orla Lehmann, med hvem han en Tid boede sammen (jfr. Lehmanns Skildring af deres Samvær i Efterladte Skrifter I. 128 fg. og i hans Brev af 1870 i «Schw.'s Barndom og Ungdom», S. LXXIX fg.). Fra Berlin drog han over Halle, Leipzig, Dresden, Wien, München, gjennem Tyrol og Schweiz til Paris, hvorhen han kom i Slutningen af Juli 1834 og hvorfra han igjen Juledag s. A. tiltraadte Rejsen nordover, undervejs besøgende bl. a. Bruxelles, Göttingen og Hamburg. I Paris, hvor ellers Opholdet, efter hans egen Indberetning til Departementet, var den frugtbareste Del af hans Rejse, hørte han lidet Forelæsninger, men besøgte derimod flittig Domstolene og studerede den nyeste franske Litteratur. Blandt de personlige Bekjendtskaber, han gjorde i Paris, var den berømte Digter Heinrich Heines, et Bekjendtskab han saa meget heller maatte sætte Pris paa, som han allerede i et Brev fra Berlin til Welhaven af 5 Decbr. 1833 ved Omtalen af Heines Skrift om den tyske Digtekunst havde udtalt, at «jeg højligen respekterer hans moralske Karakter, og var Heine her, skulde jeg blive hans Bekjendt og Ven, hvad det saa skulde koste». I Midten af Januar 1835 kom S. til Kjøbenhavn, hvor hans Forlovede denne Vinter opholdt sig, og den 17 Maj vendte han tilbage til Kristiania. Nogle Dage i Forvejen (den 13 Maj) var han, efter Tilbud, som han modtog under sit Ophold i Kjøbenhavn, bleven udnævnt til F. Stangs Efterfølger som Lektor i Lovkyndighed ved det norske Universitet. Efterretningen om denne Udnævnelse kom til Kristiania samme Dag som han selv.

Han deltog som Medlem af Fakultetet i den strax derefter begyndte juridiske Examens baade skriftllge og mundtlige Prøver og aabnede i andet Semester 1835 sine Forelæsninger ved Universitetet med to i de følgende Aar indtil 1840 fortsatte Forelæsningsrækker over den norske Proces og over den romerske Rets System, hvorhos han i 1835 tillige holdt en sterkt besøgt ugentlig Forelæsning over «Videnskabernes almindelige Methode». I Slutningen af 1ste Semester 1837 begyndte han at foredrage ogsaa Norges Statistik, i hvilket Fag han havde examineret ved begge de juridiske Examiner i 1836. Efter Professor Lundhs Død Sommeren 1836 begyndte der mellem Universitetet og Departementet at føres Forhandlinger om en midlertidig Foranstaltning til Bestridelse af

Forelæsninger i Statistik, som var Examensfag for Jurister, medens Statsøkonomi ikke blev dette før efter Lov af 17 Septbr. 1845. Efterat Schweigaards Erklæring var indhentet om, paa hvilke Vilkaar han var villig til at overtage en midlertidig Lærerpost i Statistik ved Siden af sine øvrige Forretninger, blev det ved kgl. Res. 27 Marts 1837 midlertidig overdraget til ham at foredrage og examinere i Statistik mod en aarlig Godtgjørelse af 150 Spd., og fra nu af læste han stadig 2 Timer ugentlig over dette Fag. Som nævnt var dette dog blot en foreløbig Afgjørelse, og i flere Aar førtes der nu en voldsom Fejde saavel ved Universitetet som senere i Pressen om Ordningen af den efter Prof. Lundh ledige økonomiske Lærerpost, dens Stilling enten i det filosofiske eller juridiske Fakultet og dens Besættelse enten med L. Kr. Daa eller med Schweigaard, indtil Striden endelig afgjordes ved kgl. Res. 26 Marts 1840, hvorved bestemtes, at Lærerposten i Statsøkonomi og Statistik skulde henlægges under det juridiske Fakultet og overdrages til Schweigaard, som forøvrigt fritoges for Forelæsninger over juridiske Discipliner, forsaavidt han ikke dertil maatte se sig istand, men fremdeles skulde deltage i det juridiske Fakultets Forretninger, navnlig i dets Examiner, paa samme Maade som hidtil. Selvfølgelig bortfaldt herved den midlertidige Lærerpost i Statistik. Da Schweigaard 11 August 1840 efter sin Anciennetet rykkede op til Professor, blev han ogsaa udnævnt til Professor i Lovkyndighed, Statsøkonomi og Statistik. (Jfr. L. M. B. Aubert: Hist. Oplysninger om det jur. Fakultet, S. 32—46 og de der givne Henvisninger til Efterspillet i Pressen, Storth.-Forh. Septbr. 1842, IX. 634—47 samt Artikelen L. Kr. Daa ovfr. II. 72 fg.) Fra 1841 foredrog S. af rent juridiske Discipliner til Stadighed alene Romerret; i 1840 havde han ogsaa læst over den norske Handelsret, hvad der hang sammen med hans Arbejde i Handelslovkommissjonen, og i 1843 holdt han de Forelæsninger over den nye Kriminallov, som ligger til Grund for hans Kommentar. Istedenfor Statistik foredrog han undertiden de vigtigste Staters Forfatning (positiv Statsret); men iøvrigt betragtede han fra Aaret 1840 som Universitetslærer Statsøkonomien som en Hovedsag og gjorde den — for at anføre hans egne Ord til Svar paa et Angreb i «Christiania-Posten» 1850 — «til Gjenstand for en ivrig, stadig videregaaende, og naar man ikke tager Ordene altfor bogstavelige, aldrig hvilende Granskning, hvis Resultater jeg tør være forvisset om have afspejlet sig hos de videre komne og mere udholdende af mine Tilhørere, som Afpræg af et sig stedse foryngende Studium».

Til sin Død blev S. staaende som Universitetslærer, idet han afslog baade Statsraad J. H. Vogts Opfordring om at overtage Expeditionssekretærembedet (efter Bretteville) i Finantsdepartementets Afdeling for Finantserne og kort efter Opfordringen om at indtræde i Regjeringen som Chef for det fra Januar 1846 nyoprettede Indredepartement saavel-

som senere Kaldelser til Medlem af Regjeringen. Men iøvrigt unddrog han sig ikke for noget Arbejde i Statens og det offentlige Livs Tjeneste, hvortil han kaldtes af Regjering eller Medborgere. Foruden at han i Aarene 1836—40 deltog i Redaktionen af «Den Constitutionelle», var han Medlem af de kgl. Kommissjoner af 22 Marts 1837 til Overvejelse af Forandringer i Tariferne for og Lovgivningen om det stemplede Papir; af 28 August 1838 ang. Handelsberettigelse saavel paa Landet som i Kjøbstæderne; af 23 Novbr. 1839 til Revisjon af Toldlovgivningen og Toldtariferne; af 17 Oktbr. 1839 til Udarbejdelse af en fuldstændig, ogsaa det tekniske Element omfattende, Plan for det almindelige Undervisningsvæsen lige fra Elementærundervisningen til og med Universitetet; af 16 Juli 1845 ang. en Jernbaneforbindelse mellem Mjøsen, Øjeren og Kristiania; af 9 Januar 1850 til Revisjon af et af Amtmand Aall udarbejdet Udkast, hvorpaa senere blev bygget Forslag til Lov om Sjøfarten; af 29 August 1855 ang. gjensidig Exigibilitet af Stævninger og Domme i de forenede Riger; af 3 Oktbr. 1859 ang. Juryens Forenelighed med Grl. Fra 1845 til sin Død var han Medlem af Kristiania Bankafdelings Administration og i en lang Aarrække af Tilsynskomitteen for de private Forsørgelses- og Understøttelsesindretninger. Fra 1851 til sin Død var han Medlem af Kommunestyrelsen (Repræsentantskabet) i Kristiania, i hvis Forhandlinger han tog virksom Del og hvor han øvede stor Indflydelse baade som Debattant og som Medlem af mange specielle Kommitteer. Ogsaa hvor det gjaldt Kommunens Anliggender udenfor det officielle Omraade tyede Borgerne til hans Indsigt og Hjælp. Saaledes valgtes han under Pengekrisen i 1857 ved Handelsstandens Møde paa Børsen den 2 Decbr. til Ordfører for den Nimandskomitte, som sendte Advokat J. Homann og Fabrikejer Halvor Schou til London og Amsterdam for at istandbringe et større Laan og som indbød til Stiftelsen af en Garantiforening for en midlertldig Laaneindretning i de Dages kritiske Situation. I en lang Aarrække kaarede Hovedstadens Vælgere ham til Byens, som oftest første, Valgmand, og sendte ham videre som sin — som oftest første — Repræsentant paa alle ordentlige og overordentlige Storthing fra 1842 til hans Død. Han var paa det første Storthing Medlem af Bankkomitteen og af den i Anledning af Bygningsvæsenet i Kristiania og Brandforsikringen i Trondhjem specielt forsterkede Næringskomitte No. 1. Fra 1845 var han paa alle Storthing Formand i Næringskomitteen No. 2, fra 1848 Medlem af Valgkomitteen og (undtagen i 1854) af Fuldmagtskomitteen. Derhos indvalgtes han i Aarenes Løb i næsten enhver specielt nedsat Komitte af Betydning, saaledes 1845 i Komitteen ang. Throntalens Besvarelse ved en Adresse; 1848 i Komitteerne angaaende Deltagelse i den danske Krig, Statslaanet og Finantserne (Formand); 1851 i Jernbanekomitteen (Formand), den forsterkede Bankkomitte og Komitteen ang. Sukkerfabriken paa Fredrikshald (Formand); 1854 i Komitteen ang.

Neutralitetsbevilgningen; 1857 i Jernbanekomitteen (Formand) og i Komitteen ang. Repræsentationens Omordning (Formand); 1860 i Adressekomitteen i Anledning af Statholdersagen, hvis Indstillings statsretslige Del er forfattet af ham; 1862—63 i Matrikellovskomitteen (Formand); 1864 i Komitteen ang. Deltagelse i den danske Krig; 1865—66 i Komitteen ang. den franske Handelstraktat; 1868—69 i Stemmeretskommitteen og i Jernbanekomitteen (Formand). Han var Medlem af Storthingets i 1845, 1848, 1851 og 1854 udvalgte Kroningsdeputationer, var Ordfører for Kroningsdeputationen til Stockholm i 1860 og Medlem af Storthingets Deputation til Ejdsvold i 1864. Fra 1852 var han Repræsentant i det kgl. Selskab for Norges Vel. I 1855 mødte han som Norges Udsending ved den statistiske Kongres i Paris og blev efter denne Officier af Æreslegionen. Iøvrigt var han fra 1843 R. W. O., blev ved Stiftelsen af St. Olafs Ordenen 1847 Kommandør og 16 Oktbr. 1857 Stk. St. O. O. «for statsborgerlig og videnskabelig Fortjeneste»; 1855 blev han K. N. O. og 1869 Stk. N. O. Ved Lunds Universitets Jubelfest 1868 blev han kreeret til Æresdoktor i det juridiske Fakultet. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem (6 Maj 1846) og af Kgl. svenska Vetenskaps-Akademien (11 Oktbr. 1865). Ved Stiftelsen af Videnskabsselskabet i Kristiania 1857 undslog han sig for at deltage i Selskabets Oprettelse. I 1836 deltog han med Boghandler Johan Dahl i Indbydelsen til Oprettelse af «Kristiania Kunstforening» og i 1845 med Statsraad J. H. Vogt o. fl. i Oprettelsen af «Den norske Forening mod Brændevinsdrik».

Han blev gift i Kragerø 24 Septbr. 1835 med *Caroline Magnine Homann* (f. i Kragerø 27 Maj 1814), en Søster af de ovfr. (II. 751 fg.) nævnte Distriktslæge C. H. H. og Advokat P. J. H. Hans Hustru, som i Aarrækker havde været sygelig, blev ved Nytaarstid 1870 sengeliggende og døde 28 Januar. Dette Tab angreb ham sterkt; paa en Spadsertur Dagen efter følte han pludselig nogle smertelige Stik; han maatte strax efter Hjemkomsten gaa tilsengs og Kl. 3 Morgen 1 Februar døde han. Ved Undersøgelsen af Liget fandtes Hjertet brustet. Hans og Hustrus Begravelse fandt Sted fra Trefoldighedskirken paa Hovedstadens Kommunes Bekostning den 5 Februar. Samme Dag fejredes Minde- og Sørgefester rundt om i Landet, navnlig i Fredrikshald, Larvik, Horten, Tønsberg, Skien, Porsgrund, Brevik, Arendal, Kristianssand, Bergen, Trondhjem og Tromsø. I akademiske Kredse blev der holdt særlige Mindefester i det norske Studentersamfund 6 Febr., ved Universitetet i Lund 5 Febr. (Tale af Professor G. K. Hamilton), ved Universitetet i Upsala 5 Febr. Fra Studenterforeningen i Kjøbenhavn kom til Studentersamfundet en Kondolanceskrivelse (trykt i Morgbl. 1870, No. 57 B).

Kort Tid efter Schweigaards Død blev der af Mænd i Hovedstaden udstedt Indbydelse (af 21 Febr., trykt i Morgbl. No. 54) til ved en

Nationalsubskription at tegne Bidrag til en B r o n c e s t a t u e af ham. Udførelsen af denne Statue blev senere overdraget til Billedhugger Middelthun; i Begyndelsen af 1880 var Statuen fra Kunstnerens Haand færdig til Støbning og efterat denne var foregaaet i Kjøbenbavn, blev Mindesmerket rejst og afsløret paa Pladsen foran Universitetet 27 Septbr. 1883. En Buste i Marmor, udført af Glosimodt, var 1861 bleven opstillet i Studentersamfundets Festsal; en Buste i Marmor, tilvejebragt ved Subskription blandt Mænd i og udenfor Storthinget og udført af Middelthun, blev opstillet i Storthingets Forsamlingsværelse 24 Febr. 1875 (jfr. Aftbl. s. A. No. 46); en anden Buste i Marmor, udført af den samme Kunstner, findes i Kristiania Handelsstands Forenings Lokale, afsløret 17 Maj 1874. Endelig blev der i hans Fødeby Kragerø paa en af Enkefru Bredsdorff i dette Øjemed skjænket Tomt 27 Maj 1885 afsløret en kolossal Broncebuste af ham, tilvejebragt ved subskriberede Midler i Byen og dens nærmeste Omegn og udført af Middelthun.

A. M. Schweigaards Barndom og Ungdom. Udg. af L. M. B. Aubert (Chra. 1883. 8.). — *L. M. B. Aubert: Studenternes Tak til Professor Schweigaard* (Tale i Studentersamfundet 6 Febr. 1870. Kra. 1870. 8.). — *Ebbe Hertzberg: Professor Schweigaard i hans offentlige Virksomhed 1832—1870* (Kra. 1883. 8.). — *A. O. Vinje: Om Schweigaard* (Kra. 1870. 8.). — *A. M. Schweigaard. Mindeblade. [Udg. af H. Lassen]* (Chra. 1870. 4.). — *Portræt med Biografi* i Portræter af merkelige Nordmænd I. 1—12 [af O. Munch Ræder]; i Illustreret Kalender 1853 [af P. Botten Hansen]; i Illustr. Nyhedsblad 1859, No. 40 og 43 [af W. Werenskjold]; i Skilling-Magazin 1864, No. 2; i Ill. Tid. I. (Kbh. 1859—60), No. 4 af G. A. [Krohg] og XI. (1869—70), No. 555; i Ny ill. Tidning 1870, S. 65; i Chr. Tønsbergs Norsk Portræt-Galleri (Kra. 1874) [af J. B. Halvorsen]. — *Nekrologer* i Morgbl. 1870, No. 35 [af Evald Rygh]; i Aftbl. No. 27 [af J. B. Halvorsen]; i Dagbl. og i Aftpst. Februar s. A.; i Verd. Gang No. 6; i Svein Urædd No. 3; i Norsk Folkeblad No. 8 [m. Portræt efter et Maleri af K. Bergslien] og No. 11 af Bj. Bjørnson, hvorimod Bemærkninger [af N. A. Nicolaysen] i Morgbl. No. 53, hvortil Svar af B. B. i Aftbl. No. 45, cfr. Morgbl. No. 56, 62 og 71 B [efter Berg. Adr.]; i Aftonbladet 1870, No. 31 [af F. Bætzmann]; i Fædrelandet (Kbh.) s. A. No. 33 af Orla Lehmann. Desuden findes Nekrologer og Mindeord i omtrent alle norske Blade i Febr. 1870; af disse udhæves Vestmar No. 12; Den vestl. Tid. No. 14; Bergspst. No. 28. — *Mindedigte* i Morgbl. 1870, No. 33 A [af Ferd. Roll], No. 35, No. 37 af Rungolf, No. 39, No. 40 af Alb. Sagen, No. 41 af *—g*, No. 49; i Aftbl. No. 34; i Bergspst. s. A. No. 28 af Cornelius Steendahl; i Stavangeren 16 Febr. 1870 [af J. E. Welhaven]; i Smaal. Amtstid. s. A. No. 18 af *Nn.*; desuden s æ r s k i l t t r y k t e af A. Munch og af Bj. Bjørnson ved S.'s og Hustrus Jordefærd (optrykt i Munchs «Mindedigte», S. 109—113, og i Bjørnsons «Digte og Sange», 3. Udg., S. 146 fg.); af Jonas Lie ved Studentersamfundets Sørgefest (optrykt i hans Digte, Kbh. 1889, S. 36 fg.); af Fr. Gjertsen og af Jonas Lie ved Afsløringen af S.'s Buste i Kristiania Handelsstandsforening 17 Maj 1874 (jfr. Aftbl. No. 112, hvor Talen af J. P. Olsen); af A. Munch (Kantate ved Afsløringen af S.'s Statue). — *Om hans 25-Aars Jubilæum* se Morgbl. 1860, No. 134, hvor bl. a. et Digt til ham af H. Ibsen (optrykt i Ibsens Digte, 1. Udg., S. 50 fg.). —

Om hans Død og Begravelse se — foruden de særskilt udgivne «Mindeblade» — Morgbl. 1870, No. 36 A, No. 37 (Mindeord af E. Sundt), No. 40 (Tale i Trefoldighedskirken af S. Brun); Aftbl. s. A. No. 30; Aftpst. og i Dagbl. 5 Febr. s. A.; Skill.-Mag. s. A. S. 121 og Norsk Folkeblad S. 73 (Billeder af Sørgehøjtideligheden i Trefoldighedskirken). — *Om Afsløringen af Statuen* foran Universitetet se Morgbl. 1883, No. 266 A (Karakteristik af Red. og Mindedigt af Ebbe Hertzberg, jfr. Dagbl. No. 270 [af D. Habel]), No. 267 A (hvor bl. a. Talen af Prof. Aschehoug), No. 267 B, 269 A; Aftpst. s. A. No. 225 A og 226 A; Chra. Intell. s. A. No. 253. Forud for Afsløringen gik en Række Artikler om S. i Morgbl. 1883, No. 254—275 af Ebbe Hertzberg (senere udgivet lidt ændret i Bogform, se ovfr.) og i Dagbl. No. 265 («S. som Jurist og Universitetslærer» [af Ludvig Meyer]) og No. 266 [«S. som Politiker» [af J. E. Sars og L. Holst]). — *Om Afsløringen af Mindesmerket i Kragerø* se Vestmar 1885, No. 60, 61; Kragerø Tidende s. A. No. 61, 62; Morgbl. s. A. No. 265, 266; Skill.-Mag. s. A. No. 27 (hvor Billeder af Monumentet og af S.'s Fødehus). — Jfr. videre: Lefnadsteckningar öfver Kgl. sv. Vet.-Akad.s efter 1854 aflidna ledamöter, I. 525—545 af P. E. Bergfalk; Camilla Collett: Mod Strømmen, ny Række, S. 169—184 («Fra A. M. Schweigaards Hjem»); Norge, udg. af Nordahl Rolfsen, II. 6—9 af J. E. Sars; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser, I. og II., fl. St. (se Reg.); G. Poulsen: Minder fra Tiden omkring 1830, S. 122 fg.; Orla Lehmann: Norge og Nordmændene (der er dediceret til S.), S. 33 fg.; sammes efterladte Skrifter, I. 128 fg. og IV. 254 fg.; F. Reinhardt: Orla Lehmann og hans Samtid, S. 28; C. Hostrup: Senere Livserindringer, S. 164; C. F. Ridderstad: Regnbågen, I. 391 fg.; Y. Nielsen: Norges Historie efter 1814, III. 5 fg., 8 fg., 392 fg.; Henr. Jæger: Ill. norsk Litt.-historie II. fl. St. (se Reg.) samt vid. Afd., S. 52—54; Aubert: Hist. Oplysn. om det juridiske Fakultet, S. 20 fg. og i Ugebl. f. Lovkyndighed 1870, S. 185 fg.; Fædrel. (Kbh.) Septbr. 1861; A. Munch: Barndoms- og Ungdomsminder, S. 200; Peder Hjorts Breve, 1. Saml., S. 446 fg.; Carl Ussing: A. S. Ørsted sam Retslærd, S. 150, 152; N. Erdmann: August Blanche och hans samtid, S. 320; B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 128; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 120 fg.; Tiraljøren (Kra. 1871), fl. St., særlig S. 5 fg., 11 fg. af O. J. Fjørtoft; Tids-Tavler II. (1873), S. 342—357 af L. Kr. Daa; Morgbl. 1891, No. 133 («Fra Rektor Ørns Tid og S.'s Ungdom» af E. H.[artmann]; «Morgenbladet 1814—1894» (Særtryk af Jubilæumsnumeret 1 Jan. 1894), S. 37—41 («Hos Professor S.» af C. St. A. Bille). — Endelig kan henvises til det parlamentariske Sammenstød mellem Repræsentanterne J. Schwartz og H. Bentsen under Forhandlingerne om Statsraadssagen i Storthinget 9 Marts 1872 (se Storth.-Tid. 1872, S. 194 fg. og 204 fg.) samt den derved fremkaldte Polemik i Kragerø Blad 1872, No. 24 og Vestmar 30 Marts s. A., cfr. Erklæring af 2 April fra T. D. Schweigaard i «Kr. Bl.».

Betragtninger over Retsvidenskabens nærværende Tilstand i Tydskland. (Særskilt aftrykt efter Juridisk Tidsskrift.) Kbhvn. 1834. 8. 44 S.

Om Norges Bank- og Pengevæsen. Chra. 1836. Fol. 18 S. (Særskilt aftrykt af „Den Constitutionelle" s. A., se ndfr.)

Norges Statistik. Første Halvdel. Chra. 1840. 8. VI S., 208 S. (Mere udkom aldrig.)

Den norske Handelsret, bearbeidet af A. S. Chra. 1841. 8. IV S., 187 S. (Egentlig særskilt Aftryk af et Bilag til „Betænkning og Udkast til en Lov om Handelen" af den ved kgl. Res. 28 August 1838 nedsatte Kommission.)

Forelæsninger over den norske Proces. D. 1—3. Chra. 1844 fg. 4. 183 Ark Kontratryk. (Det er denne Udgave af Forelæsningerne over Processen, som han holdt i Aarene 1835—40, der for en mindre Del ligger til Grund for den senere trykte Bearbejdelse.)

Commentar over den Norske Criminallov. D. 1. 2. Chra. 1844—46. 8. *I.* 427 S. *II.* 549 S. — 2den Udgave besørget ved J. A. S. Schmidt. D. 1. 2. Chra. 1860—62. 8. *I.* 343 S. *II.* 465 S. — 3die Udgave [besørget af C. H. Schweigaard og F. Hagerup]. B. 1. 2. Chra. 1882—83. 8. *I.* 1882. 2 Bl., 381 S. *II.* 1883. IV S., 502 S. (I 2. Udg. findes talrige af Udgiveren foretagne Tilføjelser og Forandringer. I 3. Udg. er igjen optagen Forf.'s egen Text, idet Tilføjelserne er indskrænket til nyere Lovbestemmelser og Retsafgjørelser.)

Den norske Proces, fremstillet af A. S. **1ste Bd.** Chra. 1849. 8. IV S., 804 S. — 2det Oplag [besørget af Fr. Brandt]. Chra. 1854. 8. 720 S — 3die Udgave. Chra. 1862. 8. VIII S., 584 S. — 4de Udgave [besørget ved C. H. Schweigaard]. Kra. 1879. 8. X S., 674 S. — 5te Udgave. [1. og 2. Halvdel. Besørget ved C. H. Schweigaard.] Chra. 1889—91. 8. X S., 676 S. — **2det Bd.** Chra. 1858. 8. VII S., 568 S. — 2den Udgave [besørget ved C. H. Schweigaard]. Chra. [1869—]1872. 8. IX S., 589 S. (Heri er ogsaa indtaget Bd. 3. H. 1.) — 3die Udgave. Kra. 1883. 8. VI S., 563 S. — 4de Udgave. Kra. 1893. 8. V S., 441 S. — **3die Bd.** H. 1. Chra. 1851. 8. II S., 114 S. — 2den Udgave. Kra. 1885. 8. XIII S., 366 S. (Heri er indtaget 19de og 20de Afsnit i den i efternævnte Skrift foreliggende Redaktion.)

Om Conkurs og om Skifte- og Arvebehandling. Nittende og tyvende Afsnit af den norske Proces fremstillet af A. S. [Udg. efter Forf.'s Død af C. H. Schweigaard.] Chra. 1871. 8. XIII S., 270 S. (Anm. i dansk Dagbl. 1872, 24 Juli, jfr. N. Retstid. 1872, S. 519 fg.)

Anton Martin Schweigaards Barndom og Ungdom. 1808—1835. Breve og Erindringer udgivne af L. M. B. Aubert. Med Schweigaards Portræt [efter Tegning af Welhaven] og tre Faksimiler. Kra. 1883. 8. XC S., 222 S., 3 Bl. Faksimiler, 1 Bl. Rettelser. (Jfr. Stykket «Schweigaard og P. A. Munch i Skolen» af Gustav Storm i Aftpst. 1883, No. 235.)

I Norsk Retstidende 1871, S. 1—4: Om Conkursbehandlingens Enhed. (Af hans efterladte Fremstilling af Concursbehandlingen); S. 761—768: Om Retsforholdet mellem Kreditorer og Arvinger. (Af Forf.'s Forarbejder til Afsnittet om Skifte.)

I Juridisk Tidsskrift XXIII. (Kbh. 1834), S. 292—340: Betragtninger over Retsvidenskabens nærværende Tilstand i Tydskland. (Ogsaa i nogle faa Særtryk, se ovfr.)

I Revue étrangère de législation, publ. par. M. Fœlix, II. 2. (1835), S. 193—205: De l'état civil des femmes selon le droit de la Norvège et du Danemark. (Jfr. det i «S.'s Barndom og Ungdom» ved Aubert, S. 212 fg. i Oversættelse meddelte Uddrag.)

I La France Littéraire, T. XVII. (Paris 1835), S. 49—106: De la philosophie allemande. (I et Brev til Welhaven, dat. Paris 24 Decbr. 1834, meddeler S.: «For nogle Uger siden kom jeg ved en Samtale med [Heinrich] Heine paa den

Trykt 15 Juni 1897.

Ide at skrive en Artikel om den tyske Filosofi; det er næsten 14 Dage, siden den var færdig; men min ulæselige Haand gjorde det nødvendigt at faa den afskrevet, efterat den var antagen efter det, som jeg læste op for Redaktionen. — Først idag er jeg bleven ganske færdig med den. Nu bliver den trykt i Begyndelsen af Januar i Maanedsskriftet «France littéraire». Jeg er hjertelig glad, at jeg er ganske færdig med dette Arbejde. Her er koldt at skrive — —; ingen Skrivepult har jeg heller; havde De seet mig sidde skrivende i min gamle Kavai, saa vilde De have haft ondt af mig; imidlertid er Artiklen bleven varm nok under denne ydre Uhyggelighed.» «S.'s Barndom og Ungdom» ved Aubert, S. 159 fg. og S. 214—16, hvor et Uddrag af Afhandlingen er meddelt i Oversættelse.)

I Vidar, udg. af L. Daae og Y. Nielsen, I. (1887), S. 434 fg. er, med en Indl. af Daae, trykt et Brudstykke af en latinsk Universitetstale i 1837 [om Andreas Høyers Fortjenester af den dansk-norske Retsvidenskabs Udvikling].

Han var Medredaktør indtil sin Udenlandsrejse (ɔ: til og med No. 63 den 26 Oktbr. 1833) af Studenter-Forbundets Ugeskrift Vidar, hvori under Mærket —d. følgende Artikler findes af ham: 1. Halvaarg. (1832—33), S. 1—5 og 9—12: Om Nødvendigheden af at indskrænke Sprogstudiets Omfang i den lærde Undervisning (jfr. Bemærkninger herimod [af F. Stang] S. 35 fg. og 52 fg.); S. 49—52: Nogle Bemærkninger over § 54 og de dermed sammenhængende Bestemmelser i Udkastet til Lov om Værnepligten og Sessionsvæsenet; S. 73—76: Anmeldelse af „Alm. Norsk Maanedsskrift", 16de Hefte; S. 100—101: Anmeldelse af M. C. Hansens Skrift „Den epideiktiske Undervisningsmethode"; S. 113—116: Om den litteraire Antidanskhed; S. 153—157 og 161—167: Recension af Aall's „Nutid og Fortid", I. — I 2. Halvaarg. (1833), S. 57—60, 65—72 og 82—87: Fortsatte Betragtninger over Bankens uforanderlige Vexlingsforhold. (Svar paa nogle Bemærkninger ved S.'s Anm. af Aall's „Nutid og Fortid" i II. 1 fg. [af Carl Arntzen], hvilken Forf. paany tog til Gjenmæle mod S. i s. Aarg. S. 146—158.)

I Den Constitutionelle — hvoraf han var Medredaktør fra Bladets Begyndelse 1 Februar 1836 til Udgangen af Aaret 1840 — skrev han bl. a. i Aarg. *1836*, No. 17, 18 og 19: Anmeldelse af W. Sverdrups „Logik"; No. 26: Anm. af F. L. Bibes Tale om Ringeagten hos os for det klassiske Undervisningssystem; No. 31, 1ste—5te Tillæg: Om Norges Bank- og Pengevæsen. 15 Bl. Fol.; No. 32 og Suppl.: Om Forslaget til en forandret Grændse for Bankcoursens Nedsættelse; No. 50: Anm. af H. Foss's „Gjenmæle i Anl. af F. M. Bugges Indbydelsesskrift"; No. 97, 98, 99, 100 og 101: Indførselstolden og dens Historie; No. 248, 249, 250 og 251: Om Bankens Overgang i dens Interessenters Hænder; No. 302: Anm. af F. M. Bugge's „Blik i vor Tid" (jfr. Protest herimod af F. L. Bibe i Morgbl. s. A. No. 354); No. 306: Anm. af A. Munchs „Ephemerer"; No. 330 og 331: Statistik. — *1837*, No. 2, 41, 42: Statistik; No. 16: Svar til Hr. Lector Bibe (jfr. Gjensvar af Bibe i Morgbl. s. A. No. 39 og 42); No. 53 og 54: Yderligere Svar til Hr. Lector Bibe; No. 346, 347, 349, 350, 364 og 365: Om Norges Myntvæsen. — *1838*, No. 338, 339 og 340: Undersøgelser vedkommende vort Bankvæsen. — *1839*, No. 89, 91, 92: Om de fremsatte Forslag til Udvidelse af Bankens Virksomhed; No. 164 og 165: Om Statsudgifternes Stigen. — *1840*, No. 37, 41, 48: Den Berlingske Tidendes Artikel om Tilstanden i Norge; No. 121, 122, 151: Svar paa L. Kr. Daas „Breve" i Morgenbladet. — *1843*, No. 43: Om Loven af 9 August 1839 ang. Myntvæsenet (jfr. Artikelen C. N. Schwach ovfr. S. 194).

I Christianiaposten (1850), No. 680: Indholdsfortegnelse vedkommende hans statsøkonomiske Forelæsninger i det næstforegaaende Halvaar. (Stykket fremkom som Svar paa en anonym Artikel i s. Bl. No. 674: „Hvad er gjort for at fremme Studiet af Statsøkonomi og Statistik hos os?", hvori paastodes, at Schw. ikke havde foredraget Økonomi i dens Anvendelse paa de enkelte Næringer, hvorom der var talt i kgl. Res. af 20 Novbr. 1837, ligesom der udtaltes Beklagelse over, at han drev Statsøkonomien som Bifag.)

I 1ste Aarsberetning fra „Den norske Forening mod Brændevinsdrik" (1845), S. 48—52: Tale ved Foreningens 1ste Aarsmøde (i Uddrag). — I 8de Aarsberetning (1852), S. 12—16: Tale ved Aarsmødet 28 Juni 1853. — I 10de Aarsberetning (1854), S. 12 fg.: Indledningsord i Aarsmødet 8 Juli 1855. — I 14de Aarsberetning (1858), S. 13—16: Foredrag ved Aarsmødet 1858. — I 21de Aarsberetning (1865), S. 8—10: Ved Aarsmødet 1866. (Alle disse Taler er optrykt i Heggtveits Samling af Afholdstaler [Ørebibliothek No. 75—80], S. 252—281, indledet med en kort Biografi af S. ved E. Reksten S. 245—252.)

I hans Samtids Dagblade findes ikke faa offentlige Taler af ham trykt, saaledes i Morgenbladet *1860*, No. 140: Taler som Ordfører for Kroningsdeputationen i Stockholm (jfr. S.'s Erklæring i No. 148 og Morgbl. 1895, No. 47). — *1865*, No. 341: Tale ved Folkefesten i Anl. af Sveriges Repræsentationsforandring. — *1866*, No. 281: Foredrag ved Aarsmødet i «Den norske Forening mod Brændevinsdrik». — *1868*, No. 139: Tale ved Fanetoget 17de Maj; No. 135: Tale for Professor C. G. Malmstrøm fra Upsala ved Festen for ham.

Efter hans Død istandbragte en Del af hans Disciple en samlet haandskreven Redaktion af Optegnelser fra hans Forelæsninger over Romerretten. Et Exemplar af disse Optegnelser er af hans Søn skjænket til Universitetsbibliotheket (Mnskr. 4. No. 612), ledsaget med et Forord af Prof. L. M. B. Aubert, hvilket er trykt i Norsk Retstidende 1873, S. 405 fg. — I 1897 modtog Universitets-Bibliotheket ligeledes fra hans Søn to Rækker af S.'s egenhændige Optegnelser og Notisbøger, indeholdende dels Notater og Udkast til tidligere trykte Forelæsninger over Statsøkonomi, Statistik og Statsret, dels hidtil utrykte Optegnelser af lignende Indhold.

Schweigaard, Christian Homann, foregaaendes eneste Barn, er født i Kristiania 14 Oktbr. 1838, blev Student med Udmerkelse fra Nissens Skole 1855 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1860, hvorefter han strax blev ansat som edsvoren Fuldmægtig hos sin Morbroder, Advokat P. J. Homann. Vinteren 1862—63 opholdt han sig paa Studierejse i Paris og London. I Oktbr. 1863 løste han Bevilling som Overretssagfører i Kristiania og efter aflagt Prøve blev han 26 Januar 1865 autoriseret som Højesteretsadvokat. I 1873 begyndte han sin Deltagelse i det offentlige Liv, idet han fra Nytaar s. A. blev indvalgt i Kristiania Formandskab, hvis Ordfører han var 1879 og 1880. I 1873 blev han ogsaa Medlem af den kgl. Kommissjon af 21 Juli s. A. ang. Udvidelsen af Kristiania Bys Grænser, ligesom han 1877 valgtes til Medlem af den 6 Juni s. A. nedsatte parlamentariske Skattekommissjon. 1874—80 var han kontrollerende Medlem af den norske Livrenteforenings Direktion og

1877—80 Medlem, valgt af de engelske Præferenceaktieejere, af Hovedjernbanens Direktion, hvorhos han i Januar 1880 blev Formand i Kongsvinger- og Smaalensbanens Direktioner. Ved Storthingsvalget for Kristiania i 1879 blev han 1ste Suppleant til Storthinget for Valgperioden 1880—82. Efter Statsminister F. Stangs Afgang i 1880 blev han kaldt til Medlem af det Selmerske Ministerium og udnævnt til Statsraad 22 Decbr. 1880. Sammen med de øvrige Medlemmer af Ministeriet blev han sat under Tiltale ved Rigsretten 1883—84, for S.'s Vedkommende dog blot med Hensyn til Aktionens 2den og 3dje Post (Bevilgningen til Folkevæbningssamlagene og Jernbanernes Centralstyrelse). Ved Rigsrettens Dom af 31 Marts 1884 blev han idømt en Mulkt paa 8000 Kroner. Af Kongen blev han derefter kaldt til at danne ny Regjering og udnævntes 3 April 1884 til Statsminister i Kristiania og Chef for Ministeriet Schweigaard-Løvenskiold («Aprilministeriet»), men allerede 31 Maj s. A. anmeldte han for Kongen sit Ønske om at fratræde Stillingen. Da de ved Kongens Ankomst til Kristiania den 5 Juni s. A. med Professor Dr. O. J. Broch o. a. indledede Forhandlinger om ny Regjeringsdannelse var strandet og derefter Forhandlinger i samme Øjemed optagen og afsluttet med Storthingets Præsident Johan Sverdrup, erholdt Schweigaard og hans Kolleger Afsked 26 Juni 1884 samtidig med Ministeriet Sverdrups Udnævnelse. I Oktbr. s. A. gjenoptog han derpaa sin Praxis som Højesteretsadvokat i Kristiania, hvor han paany fra Nytaar 1885 indvalgtes i Formandskabet og derefter var dettes Ordfører til Udgangen af 1888, hvorpaa han valgtes til Medlem af Repræsentantskabet. I Henhold til Grundlovsbestemmelsen om fhv. Statsraaders Valgbarhed valgtes han til Storthinget 1886—88 som Repræsentant for Holmestrand, der senere har gjenvalgt ham til alle Storthing indtil Udløbet af Valgperioden 1895—1897. Han var 1889—91 Præsident i Odelsthinget, var 1890, 1891 og 1895—97 Medlem af Valg- og Fuldmagtskomitteerne, har ellers været Medlem af Konstitutionskomitteen (1886—88 og 1895—97) og af Budgetkomitteen (1889—91 dens Formand) Han var Medlem af den af Storthinget 26 Juni 1889 nedsatte Komitte til Revisjon af Forretningsordenen, af den forsterkede Jernbanekomitte 1893 og af Voldgiftskomitteen 1897. Ved kgl. Res. 13 Novbr. 1895 blev han Medlem af den da nedsatte norsk-svenske Unionskomitte. 1889—95 var han Medlem af den til at føre Tilsyn med private Forsørgelsesselskaber anordnede Kommitte. I en Række af Aar har han været Medlem af de konservative Foreningers Centralstyre og dets Formand i 1889—91 og 1893—96. Forøvrigt er han f. T. Medlem af Direktionen i Den norske Livrenteforening, Medlem af Den Letterstedtske Forenings norske Afdeling m. v. Han blev 1880 R.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Udførelse af kommunale Hverv» og 21 Januar 1890 K.[1] St. O. O. «for statsborgerlig Fortjeneste», hvorhos han er K.[1] N. O. (1883).

* 23 Maj 1867 *Thea Meyer* (f. i vestre Aker 22 Marts 1846), D. af Godsejer Thorvald Meyer (hvis Portræt og Biografi i Folkebladet 1888, S. 363) og Annecken Mathea Tofte.

Portræt med biografisk Notits i Ny ill. Tidende 1881, No. 1; i Skill.-Mag. 1884, No. 16. Jfr. Stamtavle over Slegten Horrebow i Personalhistorisk Tidsskrift [1. R.] II, Till., S. 32; Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 121; F. Bætzmann: Det norske Statsråd 1814—84, S. 169, 180 fg., 183—191 og 216; Dagbladet 1884, No. 130; Aftbl. 1881, No. 3 [om Kristiania Kommunestyrelses Afskedskomplimentation] og Morgbl. 1889, No. 26 [om Kommunestyrelsens Fest for ham som afgaaende Ordfører]; Holmestrandsposten 1894, No. 56; Smaal. Amtstid. 1895, No. 20.

Konsulatsagen som politisk Middel. Foredrag af C. H. S. Optaget med Hurtigskrift. Kra. 1893. 8. 30 S.

I **Ugeblad for Lovkyndighed** etc. 1870, S. 289: Om N. L. 5—13—27 (sidste Punktum) kan anvendes paa Konkurstilfælde. (Jfr. N. Retst. 1871, S. 134.)

I **Morgenbladet** findes af ham bl. a. følgende trykt: *1864*, No. 134: 17de Maj; No. 143 og 145: Om Slesvigs Deling. — *1866*, No. 338: Anm. af Aschehoug: Norges offentlige Ret, Afd. I. — *1869*, No. 134: Om en Jernbane til Throndhjem. — *1871*, No. 90, 94, 96 A, 99, 100, 101 og 102: Referater af 4 Foredrag i Selskabet „Handelens Venner" om Unionsforslaget (jfr. den i No. 71 B trykte Motivering af Tho. Joh. Heftye af det af ham fremsatte Forslag om Afholdelse af disse Foredrag). — *1875*, No. 1: Anm. af Biskop Martensen's „Socialisme og Christendom". — *1878*, No. 138 A, 140 A, 143 A: Indkomstskat til Statskassen. — *1880*, No. 269 A: Tale ved Afsløringen af Christian IV's Billedstøtte. — *1887*, No. 24: Tale ved Festen i Anl. af Formandskabslovens 50-Aars Jubilæum. — *1891*, No. 499: Foredrag ved Jarlsbergs konservative Foreningers Fest i Holmestrand.

Om de af ham besørgede Udgaver af Faderens Skrifter se ovfr. S. 209.

Som Medlem af de ovennævnte kgl. og parlamentariske Kommissjoner har han Del i de af disse afgivne Betænkninger og Forslag; særlig var han som Medlem af den parlamentariske Skattekommissjon Forfatter af dens Flertals Lovudkast om Repartitionssystemet og havde en væsentlig Del i denne Frakttions Motiver til Indstillingen, der er trykt som Dok. No. 1 i Storth.-Forhandl. for 1878.

Schydtz, Christian Lottrup, Søn af nedennævnte Justitiarius *Jørgen Lottrup S.*, blev født 5 Februar 1798 i Kjøbenhavn, hvor Faderen da var Assessor i Hof- og Stadsretten, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1815 og theologisk Kandidat med Udmerkelse i Maj 1820; til den praktiske Prøve fik han Haud. Den 19 Juli s. A. udnævntes han til personel Kapellan hos Sognepresten til Nykirken i Bergen Jonas Rein, blev 30 Septbr. 1823 befordret til Prest ved Garnisonen og Tugthuset i Kristiania og udnævntes derhos 1825 til Hofprædikant. Han blev kort efter sin Ankomst til Kristiania ogsaa ansat som Lærer i Moral og Religion ved Krigsskolen og var efter Professor Stenersens Død fra Septbr. 1835 ansat som midlertidig Lærer i Kateketik

ved det praktisk-theologiske Seminarium, hvor han begyndte sine Forelæsninger i 1836. Han døde i Kristiania 15 Juni 1837.

* 2 Novbr. 1827 *Jakobine Frederikke Aars* (f. i Kristiania 30 August 1806, † s.steds 18 Maj 1853), en Søster af ovennævnte Kvæstor Harald A.

Jfr. J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Prester I. 138; W. Lassen: Norske Stamtavler I. 32; B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl. (4to.), I. 624 fg.

Nogle Efterretninger om Vexelskolen i Christiania tilligemed en Tale af Biskop Sørenssen, holden ved den offentlige Prøve i bemeldte Skole den 19de Mai 1825. Chra. 1825. 8. 24 S.

I Saxild's „Christiania Byes andet Jubilæum" (Chra. 1825. 8.), S. 31—54: Tale i Garnisonskirken 27 Septbr. 1824.

Schydtz, Jens, foregaaendes Broder, blev født i Kjøbenhavn 14 Maj 1792, Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1809 og juridisk Kandidat med Laud 1814, hvorefter han vendte tilbage til Norge og 12 Januar 1815 blev udnævnt til 2den Fuldmægtig ved Politiretten i Bergen, hvor han 5 Septbr. 1816 blev kgl. Fuldmægtig hos Stiftamtmanden. Den 16 Januar 1828 blev han udnævnt til Assessor i Bergens Stiftsoverret, 18 Oktbr. s. A. til Borgermester i Bergen, hvor han var konst. Stiftamtmand 1828—April 1829, 29 Decbr. 1834 til Amtmand i søndre Bergenhus Amt, 12 Juli 1850 til Toldinspektør og 10 Maj 1852 til Stiftamtmand i Bergen. Han var med Biskop Neumann og ovennævnte Foged B. W. Schrøder Medlem af en i Bergen i 1841 sammentraadt departemental Komitte ang. de gejstlige Enkesæders Salg. Han mødte, oftest som 1ste Repræsentant, fra Bergen paa alle ordentlige og overordentlige Storthing 1833—54, var stadig Medlem af Lagthinget og dettes Præsident den hele Tid fra 1833 til 1851; som Lagthingsmand var han Medlem af Rigsretterne i 1836, da han var Rettens Præsident og med sin Stemme gjorde Udslaget, og i 1845. Han var i hele sin Storthingstid Medlem af Militærkomitteen, hvis Formand han var 1839 og 1845—54. Fra 1839 til 1845 var han Medlem af Valgkomitteen, desuden i 1833 Sekretær i Kriminallovkomitteen, 1836—37 Formand i Lagthingets to Komitteer ang. Brændevinsloven, 1839 Medlem af Reglementskomitteen, 1842 af Lagthingskomitteen ang. Kriminalloven og 1854 af den specielle Komitte ang. Neutralitetsbevilgningen. Han var af Storthinget valgt til Suppleant i Bergens Bankafdelings Administration 1839—51 og til Medlem af de i 1845 og 1854 udvalgte Kroningsdeputationer. Ved Storthingsvalget i Bergen 1859—60 var han paany valgt til 1ste Repræsentant, men han afgik ved Døden kort efter Valget, den 25 Maj 1859. Han blev 1 Decbr. 1848 R. St. O. O. «for statsborgerlig og Embedsfortjeneste» og var derhos R. N. O. (1843).

* 1832 *Maren Christine Frøchen* (f. 1790, † 13 Marts 1852), D. af Kjøbmand i Bergen Jakob Kröepelin F. og Karen Lampe.

Nekrolog i Illustr. Nyhedsblad 1859, No. 22; i Bergensposten s. A. No. 42 [af Bj. Bjørnson] og derfra i Aftbl. s. A. No. 125. Jfr. B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 129 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 121; Bergensposten 1859, No. 2 [af B. Bjørnson], hvortil Svar fra S. i No. 5, cfr. ogsaa No. 23 [af B. B.]; Statsraad P. C. Holsts efterl. Optegnelser, S. 281; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser, I. 156.

I Beretning om Kongeriget Norges økonomiske Tilstand 1836—1840 (Chra. 1843. 4.), S. 148—151 findes hans 5-Aars-Beretning om søndre Bergenhus Amt. — I samme 1851—1855 (Chra. 1858), Litr. N. er trykt hans Beretning om Bergens By. 4. 18 S.

I Den Constitutionelle 1836, No. 118: Forslag ang. Plejeanstalter for Spedalske; No. 144: Votum til Storthingets Protokol ang. Pensionsvæsenet.

I Christiania-Posten 1851, No. 1115: Om Referat af Storthingsforhandlinger uden Hurtigskrift.

I Morgenbladet 1854, No. 149: Modbemærkninger i Anledning af Medicinal-Comitens Bemærkninger ved Lagthingets Grunde mod Lovforslaget om Forbud mod Spedalskes Giftermaal (jfr. No. 153).

I Bergens Stiftstidende 1846, No. 84: Bemærkninger om Loven af 6 Septbr. 1845.

I Bergenske Blade *1850*, No. 303: Om Godtgjørelse til en Politiembedsmand for Optagelse af Forhører om Hjemstavnsret. — *1851*, No. 415: Om Toldbehandlingen af fra Skien indførte Jernvarer (jfr. No. 413 og 417, med Tilsvar fra S. i No. 420 og Gjensvar i No. 421).

I Bergensposten 1857, No. 301: Foredrag ved Festen til Fædrenes Minde.

Schydtz, Jørgen Lottrup, Søn af daværende kgl. Skovfoged *Jens Jørgensen S.* og *Christence Mette Johanne Leegardt*, blev født paa Oksviggaard ved Vejle 12 Novbr. 1756, kom 1769 ind i Odense Kathedralskole, hvorfra han blev Student med Udmerkelse 1776, ligesom sin Kammerat og fortrolige Ven Rasmus Nyerup, tog 1777 den filosofiske og 1779 den filologiske Examen (ɔ: Magistergraden i Filologi), begge med Laud, og blev s. A. Lærer for Konferentsraad Nils Rybergs Søn, med hvem han i 1784 rejste i Norge. I Juni 1787 tog han juridisk Embedsexamen med Laud, blev 1790 ansat som surnumeræр Assessor ved Hof- og Stadsretten i Kjøbenhavn, udnævntes 1797 til 1ste Assessor i Bergens Stiftsoverret, hvis Justitiarius han blev 13 Februar 1807. Den 28 Januar 1813 blev han virkelig Etatsraad. Han var i flere Aar Bankadministrator i Bergen. Han var R. N. O. (1818). Han døde i Bergen 19 Septbr. 1832.

* 27 Maj 1791 *Anne Margrete Ursin* (f. i Kjøbenhavn 13 Oktbr. 1767, † i Bergen 27 Februar 1814), som tidligere (fra 1783) havde været

gift med Jens Ostenfeldt († 29 Oktbr. 1789), Hof- og Stadsretsprokurator i Kjøbenhavn.

Jfr. F. E. Hundrup: Biogr. Efterretn. om philol. Candidater, H. I (Roeskilde 1849), S 19 fg.; Erslews Forf.-Lex. III, 127 fg. og Suppl. III, 124; C. L. Strøm: R. Nyerups Levnetsløb, S. 6—9, 19, 27; Udvalg af Breve til R. Nyerup ved L. Daae, S. 1.

Brev til en Bonde i Fyen, i Anledning af T. Rothes Skrift om den danske Agerdyrkers Kran. Kbhvn. 1784. 8.

I Udvalg af Breve til Prof. R. Nyerup, udg. af L. Daae, er S. 2—11 trykt en Del Brudstykker af Schydtz' Breve fra Tidsrummet 1784—1822.

Schytte, Arnoldus, Søn af titulær Prof. theol., Provst og Sogneprest til Bodø *Erik Gerhard S.* (f. 30 Juni 1729, † 26 Juli 1808) og *Anna Jentoft* († 1818, 75 Aar gl.), blev født i Buksnes, hvor Faderen den Gang var Sogneprest, 1769, blev privat dimitteret Student 1788 og theologisk Kandidat 1791. I 1793 blev han personel Kapellan hos Faderen, 13 Januar 1797 ham adjungeret som Sukcessor, hvortil han erholdt virkelig Udnævnelse 1808, da han tillige blev konst. Provst i Saltens Provsti, hvortil han udnævntes 3 Januar 1818. Som valgt 1ste Suppleant til Storthinget fra Nordlands Amt mødte han under Repræsentanten Amtmand J. E. Bergs Sygdomsforfald paa det overordentlige Storthing i 1822 fra 7 Oktbr. af. Senere mødte han som 2den Repræsentant fra samme Valgkreds paa Storthingene 1824 og 1827 — til det overordentlige Thing 1828 meldte han Sygdomsforfald — og som 1ste Repræsentant i 1830; han var paa alle Thing Medlem af Lagthinget, var i 1824 Medlem af Komitteerne ang. Fiskerierne, adelige Rettigheder, Handelen i Nordland og Rigsbanksedlernes Indløsning, i 1827 af Kirkekomitteen og (Formand i) Komitteen ang. et Kanalanlæg i Helgeland; i 1830 af Trykningskomitteen og af Komitteen ang. Opgjøret med Danmark. Han døde 27 April 1834. Ved Testamente af 26 April 1834 skjænkede han sin Bogsamling (ca. 1300 Bd.) til Universitets-Bibliotheket og største Delen af sin efterladte Formue (ca. 12,500 Spd.) til Universitetet til Oprettelse af «det Schytteske Legat», hvoraf Renterne anvendes enten til Understøttelse for fattige Studerende fra Nordlands Amt eller til Rejsestipendium for en theologisk eller medicinsk Studerende. Universitetet lod i 1851 rejse et Mindesmerke paa hans Grav.

* *Kirsten Berg* († 4 Maj 1803), Enke efter Sogneprest til Saltdalen Andreas Hoff († 1792) og D. af Nordlandshandler Christopher Taraldsen Berg.

Jfr. Erlandsen: Efterretn. om Geistl, i Tromsø Stift, S. 117 fg.; Norske Stiftelser II. 521 og III. 59, 78 og 826; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 121; Norske Univ.- og Skole-Annaler, 2 R., VI, 375; [Chr.

Holst:] Universiteterne i Christiania og Upsala, S. 35; Nordlands Amtstid. 1869, No. 51, 52; 1870, No. 1; 1880, No. 10, 11 og 12 af A. Sch.

I Budstikken [3. R.] I. (1817), Sp. 433—448: Om Bodøens Præstegjeld i Nordlandene.

Schytte, Theodor Alexander, Søn af Kjøbmand paa Lilleholm i Id *Peter S.* († 1875, 92 Aar gl.) og hans 1ste Hustru *Sophie Tyrholm* fra Moss († 1822, 30 Aar gl.), blev født paa Fredrikshald 5 April 1812, blev Student med Haud fra sammes Latinskole 1831 og medicinsk Kandidat med Haud i Oktbr. 1840. Efter Examen var han i nogen Tid Kandidat paa Rigshospitalet, derefter i 5 Fjerdingaar Privatlæge i Sørum og fra Novbr. 1841 til Decbr. 1842 Assistentlæge ved Bratsbergs Amtssygehus. Sommeren 1843 fulgte han som Læge med et Emigrantskib til Amerika og blev saa boende derover til Vinteren 1847—48, da han kom tilbage til Norge og bosatte sig som Privatlæge paa Stenkjær. Den 17 August 1848 blev han udnævnt til Distriktslæge i Øst-Finmarken. Kort efter sin Embedstiltrædelse døde han i Vardø 10 Januar 1849.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 325 fg.; M. Arnesen: Biogr. Efterretn. om Elever fra Fredrikshalds Latinskole, S. 93; W. Lassen: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1831, S. 29.

Wägledning för Emigranter. En kort Framställning af Utvandringarnes Swårigheter och Fördelar, jemte En Skildring af De Skandinaviska Koloniernas Ekonomiska, Politiska och Religiösa Tillstånd i Nordamerika. Med Ett Bihang om de År 1847 utwandrade Erik Janszons Anhängares Sorgliga Öde. Sthlm. [August] 1849. 12. 48 S.

Schäffer, Abraham Ottmann Hermann, Søn af kgl. Overberider *Friderich Christian S.* og hans 1ste Hustru *Frederikke Marie Christiane Wienken,* blev født i Kjøbenhavn omkr. 1774, var kgl. Berider 1796—1808 og fik senere Titel af Krigsassessor. Han lagde sig efter Saltsyderi og Brændevinsbrænding, opholdt sig flere Aar i Paris og døde dersteds 20 Maj 1835.

Jfr. Erslews Forf.-Lex. III. 131 fg. og Suppl. III. 128.

Denne danske Forfatter udgav i Norge følgende to Skrifter:

12, siger og skriver Told af Prof. H. C. Ørsteds Bestræbelser for at gavne Fædrelandet, fremstillede af A. O. H. S. Chra. 1825. 8. 31 S. (Jfr. Pjecen „Et Par Ord til Publikum" af J. F. Schouw [Kbh. 1825. 8. 19 S.] og Henvisningerne hos Erslew III. 99 og 132.)

Trykkefriheden i Danmark, practisk erfaret og fremstillet af A. O. H. S. Chra. Juni 1825. 8. 11 Ark. (Blev beslaglagt i Danmark.)

Schønberg, Edvard, Søn af Underfoged *Edvard Rebach S.* (f. 1802, † 1886) og *Valborg Marie Aanonsen* (f. 1806, † 1868), er

født i Arendal 30 Decbr. 1831, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1848 og medicinsk Kandidat med Laud i Maj 1857, efterat han fra Sommeren 1854 til Vaaren 1855 havde som Læge fulgt med et Emigrantskib fra Kristiania til Kvebek, derefter gjennemrejst en større Del af Kanada og de nordlige Forenede Stater samt paa Hjemvejen opholdt sig nogen Tid i England. Efter Examen var han ansat som Kandidat ved Rigshospitalet og Fødselsstiftelsen til Maj 1859, da han blev Assistentlæge ved Gaustad Asyl. Fra 1 Maj 1860 til 16 Novbr. 1863 var han ansat som Bylæge i Kristiania, i 1862 tillige som Fattiglæge i østre Aker; derhos var han fra Septbr. 1860 i 3 Aar Hjælpelærer ved Jordemoderskolen i Kristiania. I Septbr. 1863 fik han for 3 Aar Ansættelse som Reservelæge ved Fødselsstiftelsen og Barnehospitalet, blev i April 1867 beskikket til Examinator ved Jordemoderskolen og i Septbr. 1870 til Lærer ved samme. I 2det Semester 1868 og 1ste Semester 1869 holdt han under Prof. Fayes Sygdomsforfald Forelæsninger ved Universitetet over Fødselsvidenskab og Barnesygdomme; fra Oktbr. 1872 til April 1873 var han konst. Overlæge ved Fødselsstiftelsen og Barnehospitalet; fra Juni 1874 til August 1875 fungerede han som Expeditionschef for Medicinalvæsenet under Indre-Departementet, i hvis Medicinalkontor han havde været ansat som Kopist allerede 1864—68 og som Fuldmægtig og Medicinalrevisor fra Begyndelsen af 1869. I Novbr. 1875 blev han efterat have forsvaret den nedfr. anførte Afhandling om «Tverlejet og Skulderfødselen» kreeret til Dr. med. ved Universitetet, ved hvilket han 23 Decbr. s. A. udnævntes til Professor i Medicin med særlig Forpligtelse til at foredrage Fødselsvidenskaben samt Fruentimmer- og Barnesygdomme; sidstnævnte Fag fik 1891 en særskilt Lærer. Fra sin Tiltrædelse af Professoratet den 17 Januar 1876 blev han tillige Overlæge ved Fødselsstiftelsen og Barnehospitalet samt Bestyrer af Jordemoderskolen i Kristiania, ligesom han til 1892 bestyrede en af ham i 1879 oprettet Poliklinik for Barnesygdomme; siden 1884 bestyrer han en gynækologisk Poliklinik, begge i Fødselsstiftelsens siden 1883 udvidede Lokaler. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 11 Juni 1870 til Udarbejdelse af Forslag til ny Medicinal- og ny Veterinærmedicinal-Taxt; af den kgl. Kommissjon af 1 Septbr. 1890 ang. det højere Skolevæsens Reform; og af en departemental Komitte af 25 Marts 1896 ang. Ordningen af den retsmedicinske Sagkyndighed i Strafferetssager. Siden 1871 har han været Formand i Kontrolkommissjonen for Oslo Sindssygeasyl. Han var Formand i det medicinske Selskab fra Septbr. 1874 til Udgangen af 1875 samt 1893 og 1894. Han var det akademiske Kollegiums Formand fra April 1884 til Aarets Udgang og senere i 1893 og 1894. Han har ofte foretaget kortere og længere Rejser i Udlandet i videnskabeligt Øjemed, bl. a. opholdt han sig med offentligt Stipendium fra Høsten 1867 til Sommeren 1868 i Prag, Wien og Paris, ligesom han har deltaget i flere af de

skandinaviske Naturforskermøder (1863, 1880, 1886 og 1892). Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1880). Han blev 21 Jan. 1885 R.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed».

* 25 Oktbr. 1860 *Olivia Christiane Antoinette Fangen* (f. i Birid 31 August 1838), D. af ovfr. (II. 260) nævnte Sogneprest, Hofprædikant A. W. F.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 326—29; Biogr. Lex. d. hervorrag. Ärzte V. 266.

Statistiske Undersøgelser angaaende den operative Fødselshjælp i Norge i Tidsrummet 1853—1863. Ved Dr. F. C. Faye og E. Schønberg. (Særtryk af N. Mag. f. Lægevid. 2. R. XX.) Chra. 1866. 8. 63 S. (Oversat af Dr. Lincoln i «Boston med. and surg. Journal» 1868, 15 og 29 Oktbr., hvorefter Resultaterne igjen benyttedes af Dr. Duncan i «Edinb. med. Journal».)

Om Tverleiets Behandling og Skulderfødselen. Studier i Fødselsvidenskabens Historie (med særligt Hensyn til den dansk-norske og norske Medicinalhistorie) og i den praktiske Fødselshjelp. Chra. 1875. 8. 2 Bl., 227 S. (Afhandling for Doktorgraden i Medicin. Anm. i Norsk Tidsskrift f. Litt. I, 1876, S. 7; i Ugeskrift f. Læger 1876; i Bibl. f. Læger 6 R., VI. 289—95.)

Kristiania Fødselsstiftelse 1818—1837—1887 med Beretning om Fødselsstiftelsens Virksomhed fra 1ste Juli til 31te December 1886. (Med 3 Træsnit.) Kra. 1887. 8. 2 Bl., 67 S. (Særtryk af N. Mag. f. Lægevid. No. 4, 1887.)

Sundhedspleien i den første barnealder. Foredrag i Norsk forening for sundhedspleie d. 31te marts 1890. Separataftryk af «Aarbog for norsk forening for sundhedspleie 1889». Kra. 1891. 8. 22 S.

Lærebog for jordmødre. Chra. 1897 (ɔ: 1896). 8. VII S., 237 S. (Anm. i Dagbl. 1896, No. 390; i Aftpst. 1897, No. 136; i Hospitalstidende 1897, Februar.)

Oversigt over den norske medicinske litteratur i det 19de aarhundrede. Chra. 1897. 8. 128 S., 2 Bl. (Særtryk af Jægers Ill. norsk Litt.hist. II. 2. Anm. i Monatsschrift f. Geburtshülfe V, 1897, S. 665 af M. Sänger.)

I Norsk Magasin for Lægevidenskaben — hvoraf han var valgt Medredaktør 1867—72 og af hvis Redaktionskomitte han var Medlem 1873—75 — har han — foruden adskillige Anmeldelser, Referater og Uddrag, saasom i 2. R. XII. 727—44, XVIII—XXIV og i 3. R. I og II — skrevet i 2. Række, *XX.* (1865), S. 367—78: Anm. af M. Huss's Skrift «Om Kaffe»; S. 577—609 og 657—687: Statistiske Undersøgelser angaaende den operative Fødselshjælp i Norge i Tidsrummet fra 1853 til 1863. (I Forening med Dr. F. C. Faye; ogsaa i Særtryk, se ovfr.) — *XXIV.* 366 fg.: To Tilfælde af medfødt Misdannelse af de kvindelige Genitalia. — I 3. Række, *V.* (1875), S. 631—653: Om Puerperaleklampsiens Patogenese og Terapi. (Prøveforelæsning for Doktorgraden.) — *VI.* 337—341: Aareladning i Puerperaleklampsi; S. 508—528: Haematocele retrouterina (Prøveforelæsning). — *VII.* 197—214: Fødselstangens Betydning for og første Indførelse i Fødselshjælpen (Indledningsforedrag til Forelæsninger over Akkouchement); S. 463—69: Et osteomalacisk Bækken. — *IX.* 1059—66: Forestilling i Anledning af Overlæge H. Vogts Forslag om Oplærelse af Jordemoderelever i Brug af Tang. — I 4. Række, *II.* (1887), S. 1—6: Et ankyolotisk skjævt Bækken, m. 2 Træsnit; S. 201—267: Kristiania Fødselsstiftelse 1818—1837—1887 med Beretning om Fødselsstiftelsens Virksomhed 1 Juli 1883—31 Decbr. 1886.

Med 3 Træsnit. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.); S. 733—745: Fra Børnepolikliniken i det gamle Rigshospital (1. Tetomi. 2. Rakit). — *IV.* 541—552: Fra Børnekliniken i det gamle Rigshospital. 3. Genu valgum hos Smaabørn. — *VI.* 467—481: Fra Børnekliniken i det gamle Rigshospital. 4. Nikkekrampe hos Børn. — *VII.* 889—902: Symfyseruptur hos Fødende; S. 1181—1216: Svek.

I Tidsskrift f. d. n. lægeforening 1894, S. 241 fg.: Foredrag paa 5te norske Lægemøde om St. Jørgens Hospital i Bergen. (Jfr. Referat af den dertil knyttede Diskussjon i Forh. paa 5. lægemøde, S. 65—68.)

I Klinisk Aarbog, hvoraf han var Medudgiver, *I.* (1884), S. 159—78: Kristiania Fødselsstiftelse 1876—1883. — *II.* 246—264: Efterbyrdsblødning og dens Behandling. — *III.* 362—399: Bidrag til Eklampsiens Belysning. — *IV.* 218—226: Et nyt osteomalacisk Bækken. — *V.* 91—141: Kunstig fortidlig fødsel ved trangt bækken.

I Lommebog for læger (Chra. 1878), S. 33—38: Obstetricisk bækkenmaaling. (Optrykt i Ugeskrift f. Læger, 3. R. XXVII [Kbhvn. 1879], S. 79—85.)

I Report by Collective Investigation Committee (Chra. 1887), S. 6—13: Some points concerning the etiology of Rickets (i Forening med L. Bidenkap).

I Forhandl. i det med. Selskab *1865* (i N. M. f. L. 2. R. XIX. 416—19): Tilfælde af Ruptura uteri. — *1868*, S. 264—67: Forskjellige Methoder for Embryotomi. — *1869*, S. 40—43: Fremfaldne Extremiteter ved Siden af Hovedet. — *1870*, S. 57—60: Kejsersnit paa en Død. — *1873*, S. 57—59: Hydrorrhoea gravidarum; S. 126—28: Exvisceration; S. 143 fg.: Høasthma; S. 158—60: Atresia hymenalis. *1874*, S. 210—13: Gurjunolje mod Spedalskhed. — *1875*, S. 105—109, cfr. S. 149: Den krupøse Pneumonis Ætiologi. — *1876*, S. 71—73: Vagitus intrauterinus; S. 142—44: Skulderfødsel; S. 159 fg.: Intercostal-Neuralgi; S. 163: Osteomalaci. — *1878*, S. 222—225: Om det rette Tidspunkt for Navlesnorens Underbinding. — *1879*, S. 63—69: Puerperiets Diætetik. — *1880*, S. 21—33: Pyæmi og Puerperalfeber; S. 250—252: Rubeola; Kjertelsvulster som ejendommeligt Symptom. — *1882*, S. 119: Perforation paa sidstkommende Hoved; S. 203—207: Credés Methode til Forebyggelse af ophthalmia neonatorum. — *1883*, S. 37 fg.: Impetigo contagiosa; S. 113—15: Dødeligheden blandt Barselkvinder paa Kristiania Fødselsstiftelse i 1876—1882. (Med Referat af efterfølgende Diskussjon S. 115 fg.) — *1886*, S. 129—138: Credés Methode til Forebyggelse af ophthalmia neonatorum. — *1890*, S. 32—34: Om tidligere Influenzaepidemier i Norge. — *1892*, S. 145—149: Symfysiotomi. — *1893*, S. 92—94: Fødsel efter Døden og Trillingfødsel; S. 156 fg.: Mindetale over Dr. F. C. Kiær.

I Forhandl. paa 4de norske lægemøde (1891), S. 8—15: Fødselshjælpen i Norge i de 4 sidste tiaar.

I Tidsskrift for Jordmødre III. (1897), S. 53—57 og 65—71: Jordmodervæsen og Jordmoderundervisning i Norge før og nu.

I Forhandlinger i Chra. Vid.-Selskab 1892, Oversigten S. 8—22: Foredrag ved Indvielsen af Professor F. C. Fayes Buste.

I Forh. ved de skand. Naturforskeres 14de Møde (i Kbh. 1892), S. 589—94: Om Fosterstillingernes Ætiologi.

I Jægers Ill. norsk litteraturhistorie II., Videnskabelig Del, S. 178—306: Medicin. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.)

I Almanakken for *1880*, S. 55—58; *1881*, S. 55—59; og *1882*, S. 55—58: Om Smaabørns Opfødning.

I Morgenbladet *1893*, No. 465: Tale ved Universitetets Immatrikulerings-fest d. 2. Septbr. — *1894*, No. 469: Tale ved Immatrikuleringsfesten den 3. Septbr.

I Aftenposten 1884, No. 204 A: Tale ved Universitetets Immatrikulerings-fest den 2. Septbr.

Schønberg, Johan Christian, blev født i Odense (døbt 16 Decbr.) 1808, kom 1823 op til Norge og blev det følgende Aar Elev af Bergens Kathedralskole, hvor han gik til 1828, hvorefter han 1829, privat dimitteret, blev Student med Haud. Allerede mens han gik paa Latinskolen, var han fra 1825 konst. som Organist ved St. Mariæ-Kirken i Bergen; efterat han i 1830 havde taget Andenexamen og var vendt tilbage til Bergen, blev han 1831 fast ansat i nævnte Stilling, som han i 1833 byttede med den samme Stilling ved Bergens Korskirke, hvor han virkede helt til sin Død. Derhos var han i mere end et halvt Aarhundrede dels en søgt Musikinformator i Bergen, dels fra 1830 Lærer i Mathematik og Regning ved Bergens Realskole og 1858—1883 ved Laadings Skole. Han døde 7 Januar 1888.

* 14 Oktbr. 1832 *Kristine Marie Torp* (f. 1811, † 24 August 1891).

Jfr. Berg. Adr. Cont. Efterretn. 1882, No. 239; Bergensposten 1882, No. 240 og 241.

Tabeller til Brug ved Kjøb og Salg, udregnede af Chr. Schønberg. Bergen 1857. — 2det Oplag. Bergen 1863. 16. 288 S.

[1.] Rentetabeller for 4, 4½, 5, 5½, 6, 6½, 7, 8 og 9 Procent. Bergen 1875. 16. 72 S.

Kroner og Øre, en Lommebog til Brug ved Kjøb og Salg, hvorved man hurtigt kan finde, hvormeget 1, 2, 3, osv. indtil 40,000 Stykker, Alen, Tønder, Potter m. m. koster, fra 1 Øre til de høieste Priser, tilligemed Rentetabeller for hver halv fra 3½ til 10 Procent samt Reduktionstabeller fra ældre til ny Mynt, Maal og Vægt. Udregnet af Chr. Schønberg. Bergen 1876. 16. 316 S. — Andet Oplag. Bergen 1877. 16. 322 S. — 3die Oplag med Titel: Beregningsbog til Brug ved Kjøb og Salg, hvorved [osv.]. Bergen 1887. 12. 313 S., 9 upag. S.

[2.] Rentetabeller for hver halv fra 3½ til 10 Procent. Bergen 1880. 16. S. 203—313 + 9 upag. S. (Særskilt Aftryk af hidrørende Afsnit i frgd. Bog.)

Schønheyder, Johan Hegermann Lindencrone, efterfølgendes Søn i hans 2det Ægteskab, blev født i Urskog 8 Juli 1843, Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1860 og filologisk Kandidat med Laud i Juni 1866. Han vikarierede derpaa nogen Tid som Lærer ved Trondhjems Kathedralskole, var 1867—70 Hjælpelærer ved Kristiania Kathedralskole, foretog 1870 en Rejse til Rom og Grækenland, hvorfra han vendte syg hjem, saa at han ikke kunde tiltræde en Post som Klasselærer ved Skiens Latinskole, hvortil han var udnævnt 1871. Han døde i Urskogs Prestegaard 11 Septbr. 1871.

Jfr. Elvius og Hiort-Lorenzen: Danske patriciske Slægter, S. 296 fg.

Kortfattet Retskrivningslære. Chra. 1868. 8. 15 S.

Han var med A. Blytt, J. Vibe, H. Synnestvedt og W. Holter Redaktør af «Samfunds-Blade» 1861, hvoraf udkom No. 1—10 i Tidsrummet 16 Marts—18 Maj 1861 (4. 40 S.).

Han var med Olaf Skavlan og Johan Vibe (se disse) Grundlægger af Vittighedsbladet Vikingen, hvis No. 1 udkom 4 Oktbr. 1862 og i hvis Redaktion han deltog til Udløbet af 1864.

Han var i nogle Aar Theateranmelder i Chra. Intelligentssedler.

Schønheyder, Lorents Wittrup, Søn af Sogneprest til Leksviken *Carl Reinhold S.* (f. i Kjøbenhavn 29 Juli 1776, † i Trondhjem 18 Decbr. 1820) og *Christiane Marie Wittrup* (f. i Trondhjem 19 Marts 1779, † i Urskog 19 Oktbr. 1865), blev født 6 (ikke 27) Februar 1807 i Haus Prestegjæld, hvor Faderen den Gang var res. Kapellan. Han blev Student med Laud fra Trondhjems Kathedralskole 1825 og theologisk Kandidat med Haud i Juni 1830, hvorefter han s. A. blev konst. Adjunkt ved Trondhjems Kathedralskole og udnævntes til dette Embede 20 Septbr. 1838, idet han forøvrigt samtidig siden 15 Februar 1832 var personel Kapellan hos Sognepresten til Frue Kirke, den ovfr. nævnte N. St. Schultz, efter hvis Død s. A. han bestyrede Sognekaldet i Naadsensaaret, derefter 1 Aar Hospitalskaldet og blev saa pers. Kapellan ogsaa hos den nye Sogneprest til Frue Kirke B. Støren. Den 15 Juli 1840 udnævntes han til Sogneprest til Urskog, i hvilket Embede han blev staaende lige til 1 Maj 1878, da han efter Ansøgning havde faaet Afsked med Pensjon 3 Decbr. 1877. Han var 1841—67 Forligelseskommissær i Urskog og 1846—78 Formand i Urskog Sparebank. Iøvrigt virkede han meget for Skolevæsenets Forbedring saavelsom for Fremme af det praktiske Livs Interesser (Jernbaneanlægget til Ejdsvold m. v.). Som indkaldt 1ste Suppleant for Akershus Amt mødte han paa Storthinget 1857 (Medlem af Vejkomitteen), hvor han bl. a. ved at optage det af Kirkekomitteen til Forkastelse indstillede Regjeringsforslag bidrog væsentlig til Beslutningen om Afskaffelse af den latinske Stil til Artium. Efterat han havde taget Afsked fra sit Embede, flyttede han til Kristiania, hvor han døde 13 Januar 1890.

* 1) 5 August 1835 *Hanna Monrad Hegermann* (f. paa Gaarden Ranum 3 Marts 1805, † i Trondhjem 12 Januar 1838), D. af Kommandanten i Trondhjem Generalmajor Otto Frederik Christian H., en Broder af Statsraad Didrik H.

* 2) 26 Maj 1839 *Louise Hegermann* (f. 14 Maj 1807, † i Urskog 8 Januar 1873), hans første Hustrus Søster.

Portræt med Biografi af D. T.[hrap] i Skill.-Mag. 1890, No. 12. — *Nekrologer* i Aftpst. 1890, No. 24; i Morgbl. s. A. No. 25, cfr. No. 50. — Jfr. Elvius og Hiort-Lorenzen: Danske patriciske Slægter, S. 295 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 121; B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl. (4to.) II., D. 1, S. 91.

Læsebog for Almueskolen. No. 1—3. Chra. 1854. 16. & 8. Medfølgende Specialtitler:

No. 1. To-Skillings Læsebog: ABC med Stave- og Læseøvelser. 1854. — 2det Oplag. 1854. (Anm. i Morgbl. 1854, No. 73.) — 3die Opl. 1855. — 4de Udg. 1856. — 5te Udg. 1857. — 6te Udg. 1859. — 7de Udg. 1860. — 8de Udg. 1863. — 9de Udg. 1867. — 10de Udg. 1869. — 11te Udg. 1871. — 12te Udg. 1872. — 13de Udg. 1874. — 14de Udg. 1877. — 15de udg. 1879. — 16de udg. Retskrivningen efter J. Aars's Retskrivningsregler. 1883. — 17de udg. 1887. — [18de udg.] Med 16 Billeder. 1889. Hver Udg. 32 S. 16.

No. 2. Godtkjøbs-Læsebog: Bibelhistorie og lidt af Kirkens Historie for Begyndere til Grundlag for den mundtlige Undervisning. 1854. — 2det Oplag. 1856. (Anm. af Forf. i Morgbl. 1856, No. 151.) — 3die Udg. 1858. — 4de Udg. 1863. Hver Udg. 64 S. 16.

No. 3. Himmellegemerne eller Veiledning til at kjende de større Stjerner, Jordens og Maanens Bevægelse samt Aarsagerne til Aarets Afvexlinger osv. Gjennemseet og anbefalet af Professor Hansteen. [Med 4 Træsnit.] 1857. 8. 37 S. (Anm. i Chra.-Posten s. A. No. 292.) — 2det Oplag. 1858. 8. 32 S.

Lærebog at lægge til Grund for Undervisningen ved Forberedelse til Confirmationen, indeholdende Luthers Katechisme tilligemed Bibelsprog og Anmærkninger, for det meste uddragne af og ordnede efter Pontoppidans Forklaring. Trykt som Manuskript. Chra. 1859. 16. 78 S. (Anm. i Den norske Folkeskole 1859, S. 184 af A. Feragen; i Morgbl. 1860, No. 77.)

Jule-Gave for enfoldige Christne. 32 Fortællinger, ordnede efter Katekismens Parter. Chra. 1860. 16. 72 S.

Tids-Tabel for Verdenshistorie, Bibel- og Kirkehistorie og Norges Historie. Kra. 1869. Fol. Pat. 1 Ark.

Kort Udvikling af Doktor M. Luthers lille Katekisme fremstillet i Spørgsmaal og Svar tilligemed Bibelsprog og Anmærkninger. Et Forsøg ved Lor. W. Schønheyder og O. Jensen, efter Opfordring af nedre Rommeriges Skolelærerforening. Kra. 1877. 16. 61 S., III S. — 2den rettede udgave [med Titel:] Forklaring af Luthers lille katekismus væsentlig efter Pontoppidan. Kra. 1881. 16. 78 S. — Tredie rettede Udg. Efter Foranstaltning af Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Kra. 1885. 8. 69 S.

Forklaring af Dr. M. Luthers lille katekismus. Omarbeidet efter Lor. W. Schønheyders og O. Jensens til konkurrancen indsendte forklaringsudkast. Af O. Jensen. Kra. 1890. 8. 2 Bl., 74 S.

I Luthersk Kirketidende, ny Række, X. (1874), S. 348—351: Om Konfirmationstvangens Ophævelse.

I Den norske Folkeskole skrev han i 50-Aarene enkelte mindre Stykker, især om Skolebøger.

I Morgenbladet *1849*, No. 153: Indbydelse til Nordli-Mødet [ang. Jernbanesagen]; No. 204: Beregninger over Jernbane og Kanal; No. 327: Om Hestejernbane. — *1850*, No. 123: Om foreslaaede Communicationsanlæg mellem Christiania og Mjøsen, jfr. No. 168. — *1851*, No. 32: Om Nordli-Mødet og Jernbanen. — *1858*, No. 26: Anm. af Feragens Regnebøger og hans egne Skolebøger for

Almuen; No. 187: Om Voteringsmaaden i Storthinget. — I dette Blad findes desuden af ham enkelte Anmeldelser af Bøger for Almuskolen.

Schønheyder, Otto Frederik Christian, foregaaendes Søn i hans 1ste Ægteskab, blev født i Trondhjem 14 Maj 1836, tog 1856 Afgangsexamen ved den polytekniske Højskole i Hannover, fik efter Hjemkomsten i 1857 Ansættelse som Ingeniør ved Vejvæsenet og 1859 ved Jernbanedirektørens Kontor i Kristiania, blev 1862 ansat som Amtsingeniør i Hedemarken, blev 1873 Bestyrer af Jössefors Brug i Wermland, fik 1875 paany Ansættelse ved Jernbanedirektørens Kontor i Kristiania, hvor han 1877 oprettede et Patentkontor, som han bestyrede til sin Død 7 Juni 1887.

* 14 Maj 1873 *Anna Dorothea Blehr* (f. paa Sanderud i Stange 19 Juni 1849), D. af ovfr. (I. 345) nævnte Amtsfysikus Albert B.

Jfr. Elvius og Hiort-Lorenzen: Danske patriciske Slægter, S. 296; Nordisk Jernbane-Kalender 1877, Afsn. Norge og Danmark, S. 48.

Ny byggemåde for by og land. Med 16 träsnit i texten. Kra. 1884. 8. 1 Bl., 36 S. (Anm. i Morgbl. 1884, No. 276.)

Han var Redaktør af Polyteknisk Tidsskrift 1879—82, hvori af ham bl. a. i Aarg. 1882, S. 133 fg.: Stationshuse på Grevskabsbanen.

Schøning, Lars Olai, Søn af Handelsmand *Arnt S.* paa Grøtø og *Johanne Normann*, blev født i Steigens Sogn i Salten 18 Januar 1819, blev Student med Laud fra Tromsø Skole 1839 og filologisk Kandidat med Laud i Maj 1844, hvorefter han i 1845 vikarierede som Lærer ved Tromsø Skole, indtil han senere s. A. blev ansat som Inspektør og Førstelærer ved Ringerikes Realskole. 1846 blev han konst. Adjunkt ved Stavanger lærde og Realskole, 1848 i lignende Stilling ved Bergens Kathedralskole, hvor han 1852 udnævntes til virkelig Adjunkt. S. A. blev han udnævnt til Overlærer ved Trondhjems Kathedralskole, men tiltraadte ikke dette Embede, idet han 11 Januar 1853 blev Overlærer i Bergen. I Decbr. 1858 tog han theologisk Embedsexamen med Laud, udnævntes 24 Oktbr. 1863 til Rektor ved Stavangers Latin- og Realskole, hvorfra han søgte sig over i gejstlig Embedsstilling og udnævntes 16 August 1866 til Sogneprest til Bodø; 18 Februar 1871 blev han Provst i søndre Salten. Fra Provsteembedet fik han efter Ansøgning Afsked 13 Juni 1874 og fra Presteembedet efter Ansøgning Afsked med Pensjon 13 Juli 1877, fra 1 Januar 1878 at regne. Han bosatte sig derefter i Kristiania, hvor han døde 15 Oktbr. 1893.

* 16 April 1845 *Cathrine Helene Normann* (f. i Kristianssund 2 Oktbr. 1817), D. af Kaptejn Martinus N.

Jfr. Eriksen og Koht: Biogr. efterretn. om studenter fra Tromsø' skole, S. 9.

Phædri, Augusti Liberti, Fabularum Aesopiarum libri quinque. Udgivne til Skolebrug med Anmærkninger af L. O. Schøning. Bergen 1851. 8. IV S., 78 S. (Anm. af L. C. M. Aubert i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Litt. V. 243–64.) — 2den Udgave. Chra. 1863. 8. 2 Bl., 63 S. — 3die Oplag. Chra. 1870. 8. 2 Bl., 64 S.

I Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1854, S. 1–35: Oplysende Anmærkninger til de to første Bøger af Ovids Metamorphoses.

I Indbydelsesskrift fra Stavanger Lærd- og Realskole *1864*, S. 38—52: Et Par Ord udtalte i Skolen. — I samme *1866*, S. 127—172: Skole-efterretninger.

I Morgenbladet 1867, No. 131: Kirkedepartementets Cirkulære af 6te Februar om Overlæsning i Skolerne.

Schøyen, Arnulf Bernhard, Søn af Gaardbruger *Ole S.* og *Karen Sæther*, er født i Vinger Prestegjæld 5 Oktbr. 1837, disciplinerede 1852—54 paa «Løveapotheket» i Kristiania og derpaa et Aar i Drøbak, hvor han tog Medhjælperprøven, og var derefter 1856—58 ansat som Medhjælper ved Kongsvingers Apothek. I Juni 1860 tog han farmaceutisk Examen med Karakteren «Godt», var derpaa ansat paa Apotheker i Kristiania og Strømsø, drog Høsten 1862 til Wiesbaden, hvor han studerede Kemi under Fresenius, og derfra om Høsten 1863 til Heidelberg, hvor han fortsatte sine Studier under Bunsen, Kirchhoff o. fl. Efter Hjemkomsten i 1864 arbejdede han til Vaaren 1866 ved Universitetets kemiske Laboratorium og gav derhos Manuduktion i Kemi og Farmakognosi. Fra Sommeren 1866 var han sysselsat med Anlæg og Bestyrelse af en Fabrik for tør Destillation af Træ i Østerdalen. Fra 1 Novbr. 1870 blev han Overlærer i Kemi og kemisk Teknologi ved den tekniske Læreanstalt i Trondhjem, som hvis Direktør han fungerede fra Septbr. 1871 og hvortil han blev beskikket 2 Januar 1872. I denne Stilling blev han staaende til 30 Juni 1887, da han 6 Decbr. 1886 havde faaet Bevilling til at drive det ved kgl. Res. 23 Januar 1886 oprettede nye Jernbanetorvets Apothek i Kristiania. I Aarene 1878—80 var han Medlem af Kommissjonen til Ordning af Landets tekniske Undervisningsvæsen og i 1880 tiltraadte han efter Departementets Anmodning den til Ordning af det farmaceutiske Undervisningsvæsen nedsatte Komitte. Efter Apotheker Walthers Død blev han om Vaaren 1893 Medlem af den 20 Juni 1891 nedsatte Farmakopøkommissjon. Han var norsk Medlem af den ved kgl. Res. af 12 Oktbr. 1895 nedsatte norsk-svenske Kommissjon til Udarbejdelse af ny Mellemrigslov. Han mødte 1883—85 som 1ste og 1886—88 som 4de Repræsentant paa Storthinget for Trondhjem og Levanger og 1892—94 som 3dje Repræsentant for Kristiania, Hønefos og Kongsvinger. Paa Storthinget var han den hele Tid Medlem af Budgetkomitteen. I Trondhjem var han fra 1882 af Medlem af Direktionen for den offentlige Tegneskole. I Kristiania har han været Formand

Trykt 6 Novbr. 1897.

i det farmaceutiske Understøttelsesselskab. Han blev 4 Novbr. 1893 R.[1] St. O. O. «for statsborgerlig Fortjeneste» og i Septbr. 1897 R. N. O.

* 18 Decbr. 1866 *Oline Christine Marie Johnsen* (f. i Stavanger 11 Decbr. 1842), D. af den ovfr. (III. 163) nævnte Redaktør og Statsrevisor Johan Christian J.

Jfr. J. W. Flood: Norges Apothekere i 300 Aar, S. 116 fg.; Festskrift ved Thjems tekniske Læreanstalts 25-Aars Jubilæum 1895, hvor ogsaa hans Portræt, fl. St., navnlig S. 26 fg., 32, 34, 48 og 49 fg.

I Tidsskrift for Apothekervæsen I. (1893), S. 18—22: Om Hensigtsmæssigheden af et eget Organ for Den norske Apothekerforening. (Foredrag ved Foreningens 1ste Landsmøde. Jfr. Referat af Diskussjonen S. 36 fg.)

I Annalen der Chemie und Pharmacie Bd. *130* (1864), S. 233—237: Synthese der Buttersäure (ref. af A. Wurtz i Ann. de chimie et de physique, 4e Sér., T. II. 490 fg. og i Bulletin de la Soc. chimique de Paris 1864, II. 364 fg.). — Bd. *132*, S. 168—171: Ueber eine neue Isomerie der Weinsäure (ref. i Ann. de chimie et de physique, 4e Sér., T. IV. 497 fg.).

I Zeitschrift f. analytische Chemie II. (1863), S. 333—337: Ueber Ammoniak und salpetrige Säure in der atmosphärischen Luft.

Han udgav aarlig Oversigt over Throndhjems tekniske Læreanstalts Virksomhed 1872/73—1885/86 (4. & 8.), hvori han meddelte Skoleefterretninger.

Schøyen, David Monrad, Søn af Stempletpapirforvalter, Kammerherre *Peter Martin S.* († 1879) og *Elise Natalie Monrad*, blev født i Kristiania 18 Juli 1835, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1852 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1859. Han var derefter Kopist i Finants- og Tolddepartementets Toldkontor, hvorfra han i Jan. 1865 overflyttedes til Bogholderkontoret; da derefter i August s. A. hans Ansøgning om Permissjon for at fremme Udgivelsen af sit ndfr. nævnte Arbejde om Toldvæsenet nægtedes og Departementschefen udtalte sit Mishag med Schøyens Behandling i Skrift og Foredrag af Toldadministrationen, traadte han strax ud af Departementet og tog Bevilling som Overretssagfører i Kristiania. I 1867 udvandrede han til Nordamerika. Her levede han i mange Aar i Chikago som Advokat og Publicist og var bl. a. i flere Aar Medarbejder i de der udkommende Blade «Skandinaven» og «Verdens Gang». I Begyndelsen af 90-Aarene flyttede han til Stoughton i Wisconsin, hvor han et Par Aar var Redaktør af Bladet «Normannen». Efter et Besøg i Madison i Septbr. 1896 faldt han paa Jernbanerejsen til sit Hjem om Natten ud af Toget og blev den følgende Morgen funden næsten næsten livløs paa Jernbanelinjen to Mil fra Madison. Han blev bragt tilbage til Madison, hvor han døde nogle Timer senere, den 11 Septbr. 1896.

Jfr. Aftpst. 1896, No. 612 og Morgbl. 1867, No. 258, 259, 262, 268 samt Aftbl. 1865, No. 189.

Den norske Toldadministrations historiske Udvikling. Aftryk af „Ugeblad for Lovkyndighed, etc.". Chra. 1864. 8. 50 S.

Det norske Toldvæsen, fremstillet af D. M. Schøyen. *I.* Toldvæsenets Historie. Chra. 1865. 8. 184 S. (Anm. i Chra. Intell. 1865, No. 231; i Aftenbladet s. A. No. 242; i Ill. Nyhedsbl. 1865, S. 156; i Norden I. 455—63; jfr. Aftbl. 1865, No. 28 af —m, hvortil Bem. i No. 29 og 36.) — *II.* H. 1. [eneste]. Det nuværende norske Toldvæsen. Chra. 1867. 8. IV S., S. 185—246, 1 Bl.

De forenede Staters Historie i Amerika. D. 1—3. Chicago 1876. 8.

Amerikanske Fortællinger. No. 3. Præsident Lincolns Snigmord. En kort Skildring af Abraham Lincolns Mord, Sammensværgelsen og andre Begivenheder, der stod i Forbindelse dermed, saavelsom Levnetsbeskrivelser af Seward, Stanton og Booth. [Med Illustrationer.] Af D. M. S. 3. Oplag. Chicago 1886. 8. 166 S.

Amerikanske Fortællinger No. 4. Præsident Garfield. Hans Liv og Snigmord, — samt en — Interessant Beretning om hans mærkelige Bane fra hans Ungdomsliv paa Farmen til hans Ende som Nationens første Mand. — Tilligemed — En biografisk Skizze af hans Morder, Charles J. Guiteau. Med Illustrationer. Af D. M. S. Chicago 1881. 8. 163 S.

I Ugeblad for Lovkyndighed *I.* (1861—62), S. 329—333: Om Tiendelægning. — *II.* 225—231 og 238—239: Reglerne for Arveafgiften, fremstillede af D. M. S. — *III.* 233—237, 241—245 og 249—255: Den norske Toldadministrations historiske Udvikling. (Ogsaa særskilt aftrykt, se ovfr.)

I Nationaløkonomisk Tidsskrift III. (Kbh. 1874), S. 137—159: Jærnbanekrisen i de forenede Stater.

Schøyen, Elisabeth, foregaaendes Søster, er født i Kristiania 1852 og gjennemgik Nissens Pigeskole. Allerede i 18 Aars Alderen debuterede hun som Forfatterinde og skrev senere under Forfatternavnet «Paul Agathon» et Par Fortællinger samt et (utrykt) dramatisk Arbejde «Jane Grey, Sørgespil i fem Akter», som Skuespiller Isachsen læste op ved en offentlig Soiré i Logens lille Sal den 3 Marts 1874 (anm. i Aftbl. s. A. No. 53, i Morgbl. No. 65 A, i Aftpst. No. 53, jfr. Hartvig Lassen's Artikel i Aftbl. 1874, No. 56). Siden 1875 har hun for det meste opholdt sig i Udlandet; i 1877 opholdt hun sig i længere Tid i Paris, i 1878—79 var hun bosat i Kristiania og Sommeren 1879 i Hardanger, senere gik hun paa Rejser i Frankrige, Italien og Tyskland, en Tid ledsagende Sangerinden Gina Oselio-Bjørnson. I 1882 besøgte hun Nordamerika og bosatte sig efter Hjemkomsten derfra i Septbr. s. A. i Kjøbenhavn. I 1884 ansøgte hun Storthinget om en mindre aarlig Understøttelse «for at kunne arbejde lidt friere i skjønlitterær Retning»; Andragendet vedtoges til Fremsættelse af Johan Sverdrup, men Bevilgningen blev i Henhold til Budgetkomitteens enst. Indstilling uden Debat enst. negtet. I Begyndelsen af 1894 kom hun tilbage til Kjøbenhavn fra et længere Ophold i London, hvor hun var bleven adopteret af den barnløs blevne

Hertuginde af Mantua, saa at hun fra nu af fører Navnet *Fyrstinde d'Este Gonzaga,* hvilket Navn ogsaa findes ved Siden af hendes borgerlige paa Titelbladet til hendes senere Bøger.

Jfr. Storth. Forh. 1884, V. Dok. No. 44, S. 3 og VI a, S. 397; Morgbl. 1884, No. 238 B og 239 B; Aftpst. 1894, 21 Februar.

Johanna d'Arc eller Frankrigs Skytsengel. [Dramatisk Digtning i fem Akter.] Chra. 1870. 8. 1 Bl., 143 S. (Anonymt.)

Ragnvald eller Folkehøiskolelæreren af Paul Agathon. [En Fortælling.] Kra. 1873. 8. 117 S.

Kamilla. [En Fortælling.] Af Paul Agathon. Kbhvn. 1873. 8. 118 S.

Svanhild. [En Fortælling.] Chra. 1876. 8. 1 xylogr. Titelbillede, 2 Bl., 301 S. (En af hende selv besørget fransk Oversættelse udkom under flg. Titel:

Le bonheur par l'amour. Paris 1877. 8. 3 Bl., 273 S. (Anm. af Sucheval-Clarigny i Journal des Débats s. A.)

Et Egteskab. Kra. 1878. 8. 2 Bl., 183 S. (Jfr. Aftbl. 1878, No. 292 A af Kr. Gløersen.)

Familie-Museum. Let, underholdende og belærende Læsning. Gjenfortæller af de forskjellige Landes sociale, kunstneriske og naturhistoriske Begivenheder. [Et Ugeblad.] Redigeret af Elisabeth Schøyen. Kra. 1878. Aarg. 1. No. 1—4. Tospaltet 4. 32 S. (Mere udkom ikke.)

Vor Samfunds-Komedie. [I.] Olaf. Roman. Kbhvn. 1881. 8. 416 S. (Skrevet i Hardanger Sommeren 1879.)

Livsbilleder. Tre Fortællinger. [1. Familien paa Blaas-Skjær. 2. Yngvar. 3. En Bøn.] Kbh. 1884. 8. 222 S., 1 Bl. (Anm. af Irgens Hansen i Dagbl. 1884, No. 360; i Aftpst. s. A. No. 264 A; i Politiken s. A. No. 6.)

Kvindeskjæbner. Tre Noveller. [1. Morfin. 2. Alida. 3. Rachel Bjørn.] Kra. 1886. 8. 2 Bl., 357 S. (Anm. i Morgbl. 1886, No. 156; i Dr. Tid. s. A. No. 82; i Thj. Adr. s. A. No. 94; i Tunsb. s. A. No. 37 fg. af Julius From; i Politiken s. A. No. 195 af E. B.[randes]; i Dansk Nationaltidende 16 Juni s. A. af A. Falkman).

Den svenske Nattergal. Roman. Kbhvn. 1890. 8. 3 Bl., 322 S. (Anm. i Dagbl. 1890, No. 335; i Morgbl. s. A. No. 624; i Verdens Gang s. A. No. 256 af H. Å.[nrud]; i Politiken s. A. No. 293; i Dagbl. [Kbh.] s. A. No. 300; i Avisen [Kbh.] 26 Oktbr. 1890, optr. i Aftpst. s. A. No. 674; i Aftonbladet 1890, No. 246). — En Anmeldelse i dansk «Nationaltidende» Oktbr. 1890, hvori anførtes, at «Romanen væsentlig fremstillede en bekjendt norsk Kunstnerindes Oplevelser, fortalte af denne til Forfatterinden», fremkaldte en Protest fra denne i s. Bl. (aftrykt i Kra. Intell. 1890, No. 253), i hvilken Forf. oplyste, at «jeg netop paa Grund af mit Venskabsforhold til nævnte norske Kunstnerinde med Flid har undgaaet ethvert som helst Træk, der kunde minde om hendes private Person saavel som om hendes Kunstnerbane. «Elsas» private Liv er en Digtning fra første til sidste Linje, kun er der til Skildringen af hendes offentlige Fremtræden laant Træk af flere udenlandske Berømtheder. Min Roman er ikke forfattet efter Meddelelser «fra anden Haand». Den er tvertimod udarbejdet paa Grundlag af egne Dagbogsoptegnelser under flere Aars stadige Selvsyn og Selvstudium.»

Menneskehjærter. Fortællinger. [1. Knust. 2. Azra. 3. En ensom

Mand. 4. Ejnar Qvam. 5. En i To. 6. To Brødre.] Kra. og Kbh. 1892. 8. 2 Bl., 221 S. (Anm. i Aftpst. 1892, No. 686; i Dagbl. [Kbh.] 1892, No. 322; i Dag. Nyh. [Kbh.] Decbr. 1892, cfr. Aftpst. s. A. No. 754.)

Et Løfte. Roman. Kbhvn. 1893. 8. 2 Bl., 251 S. (Anm. af E. U.[tne] i Dagbl. 1893, No. 366; i Morgbl. s. A. No. 641; af T. i Aftpst. 1894, No. 50.)

Grev Brahes Hus. Kbh. 1894. 8. 282 S. — 2. (Titel)Udg. Kbhvn. 1895. 8. 282 S.

Hellig Olaf. Historisk Fortælling. Illustreret ved Th. Kittelsen. Chra. 1897. 8. 2 Bl., 388 S. (Anm. af E. H.[artmann] i Morgbl. 1897, No. 506 med Svar af Forf. i No. 654; i Aftpst. s. A. No. 585.)

I Illustreret Tidende *XXIV.* (Kbh. 1882—83), No. 1224 og 1237: Moderne fransk Malerkunst. (I. Meissonnier. II. Bonnat.) — *XXV.* (1883—84), No. 1258 og 1270: Moderne fransk Malerkunst. (III. J. P. Laurens. IV. E. Detaille.)

I Bergensposten *1879,* No. 158, 159, 165, 166, 170 og 171: Portrætgalleri af franske Kunstnere i 19. Aarhundrede. (Vernet, Delaroche, Ingres); No. 252: Max Nordau: Paris og Pariserne. — *1880,* No. 1 fg.: Enrico delle Sedie. — *1883,* No. 186 fg.: Søster Tercilia. (Senere trykt med Illustr. af W. Peters og med Forf.s Portræt i Folkebladets Julenummer 1894, S. 26 fg.)

I Aftenposten 1885, No. 104 A, 110 A og 117 A: Rejsebreve fra Italien.

I La Presse musicale (Paris) 188*: Histoire de la musique de Norvège.

Hun har iøvrigt skrevet adskillige Rejsebreve, kunsthistoriske Artikler og novellistiske Skildringer i nordiske Blade og leveret Korrespondancer til udenlandske Blade; ligesom hun har besørget flere Oversættelser fra fransk og engelsk af særskilt udkomne Bøger, af hvilke kan nævnes Lord Loftus's Memoirer i Uddrag. (Kbh. 1893. 8. 240 S.); Cosmopolis, Roman af Paul Bourget. (Kbh. 1893. 8.); Gammelt Had, Roman af Georges Ohnet. (Kbh. 1895. 8. 210 S.)

Utrykt er «Safira, Drama i 4 Akter», som ifølge en Notits i Aftpst. 13 Decbr. 1888 var under Indstudering paa Teatro Rossini i Rom under Ledelse af Marchesa del Grillo (Adelaide Ristori), men om hvis Opførelse iøvrigt ingen Efterretning foreligger.

Schøyen, Wilhelm Maribo, Søn af Prokurator *Torkel S.* og *Sophie Marie Ulrikke Heiss*, er født i Grue 31 Oktbr. 1844, blev Student fra Nissens Skole med Laud 1862 og tog Aaret efter anden Examen. Han studerede derefter først en Tid Medicin, men opgav af Helbredshensyn dette Studium og gjennemgik 1866—67 et Kursus som Extraelev ved Aas højere Landbrugsskole. Senere ofrede han sig udelukkende for naturhistoriske Studier, navnlig Zoologi og mere specielt Entomologi. 1875—77 var han ansat som Tegnelærer ved Kristiania Kathedralskole. I 1884 fik han Ansættelse som Konservator ved Universitetets zoologiske Museum, hvor han væsentlig havde Befatning med den entomologiske Afdeling. Fra 1891 fungerede han ved Siden deraf ogsaa som Landbrugsentomolog og overtog 1894 den for ham personlig nyoprettede Stilling som Statsentomolog. Med offentlig Understøttelse har han foretaget mange Rejser i Norge for at anstille entomologiske Undersøgelser saavel sønden- som nordenfjelds. Han er Medlem af Kristiania Videnskabs-

selskab (1881); *Entomologiska Föreningen* i Stockholm; *Sällskapet Pro Flora et Fauna Fennica* i Helsingfors; Entomologischer Verein i Stettin; *Association of Economic Entomologists* i Washington. To for Videnskaben nye arktiske Sommerfuglearter er opkaldte efter ham, nemlig *Schøyenia arctica* (Aurivillius) fra Novaja Semlja og *Acidalia Schøyeni* (J. Sparre Schneider) fra Sydvaranger.

* 20 Februar 1884 *Sara Christine Boyesen* (f. paa Kongsberg 31 Maj 1850), D. af Kaptejn Sarolf B.

De for Ager, Eng og Have skadeligste Insekter og Smaakryb. Med 8 lith. Pl. og flere i Texten indtrykte Træsnit. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. Første Tillægshefte til „Folkevennen" 24de Aarg. 1875. Chra. 1875. 8. 2 Bl., 212 S.

De i Husene skadeligste Insekter og Midder, der angribe og bedærve vore Madvarer, Klæder, Bohave og øvrige Eiendele under Tag. Med 4 lith. Pl. og flere i Texten indtrykte Træsnit. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. Første Tillægshefte til Folkevennen 25. Aarg. 1876. Chra. 1876. 8. VIII S., 102 S.

Supplement til H. Siebke's «Enumeratio insectorum Norvegicorum, Fasc. I—II.» (Hemiptera, Orthoptera & Coleoptera). (Særskilt aftrykt af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1879. No. 3.) [Chra. 1879.] 8. 76 S.

Bemærkninger til H. Siebke's «Enumeratio insectorum Norvegicorum, Fasc. V. Pars I.» (Hymenoptera phytophaga & aculeata) edidit J. Sparre Schneider. (Særtryk af Chra. Vid.-Selsk.'s Forhandl. 1880. No. 10.) Chra. 1880. 8. 15 S.

Om nogle for Norges og tildels ogsaa for Skandinaviens Fauna nye Lepidoptera. (Særtryk af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1881. No. 15.) Chra. [1881.] 8. 11 S.

Tillæg og Berigtigelser til Norges Lepidopterfauna. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1885. No. 10.) Chra. 1885. 8. 9 S.

Bygaalen (Tylenchus hordei n. sp.), en ny for Bygget skadelig Planteparasit blandt Rundormene. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1885. No. 21.) Med 1 Planche. Chra. 1885. 8. 16 S.

Pattedyrene beskrevne og illustrerede af Carl Vogt og Friedrich Specht. Oversat af W. M. Schøyen. Med omtrent 300 illustrationer, hvoraf 40 helsidebilleder. Kra. 1885—86. 4. XXII S., 1 Bl., 424 S. (Anm. i Aftenposten 1885, No. 53, hvortil Bemerkninger af Schøyen i No. 55 B.)

Yderligere Tillæg til Norges Lepidopterfauna. (Chra. Vid.-Selsk.'s Forhandl. 1887. No. 3.) Chra. 1887. 8. 32 S.

Supplement til H. Siebke's «Enumeratio Insectorum Norvegicorum Fasc. V. Pars I.» (Hymenoptera phytophaga & aculeata.) (Chra. Vid.-Selsk.'s Forhandl. 1887, No. 5.) Chra. 1887. 8. 11 S. — Suppl. til samme Fasc. IV. (Diptera). (Chra. Vid.-Selsk.'s Forhandl. 1889. No. 12.) Chra. 1889. 8. 15 S.

Fortegnelse over de i Norge hidtil fundne Neuroptera Planipennia og Pseudo-Neuroptera. (Chra. Vid.-Selsk.'s Forh. 1887. No. 13.) Chra. 1887 8. 30 S.

Bidrag til Kundskaben om Norges Hemipter- og Orthopter-Fauna. (Chra. Vid.-Selsk.'s Forhandl. 1889. No. 5.) Chra. 1889. 8. 13 S.

Om myrerne og deres samfundsliv. Populære foredrag holdte af W. M. Schøyen. Kra. 1890. 8. 48 S. (O. m. T.: «Øre-Bibliothek No. 92—93».)

Menneskets vigtigste Indvoldsorme og deres Udviklingshistorie. Med 13 Afbildninger. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme, som første Tillægshefte til „Folkevennen" for 1890. Kra. 1890. 8. 45 S. (O. m. T.: „Foredrag for Hvermand efter Foranstaltning af Selskabet for Kristiania Bys Vel. No. 7".)

Indberetning fra Landbrugsentomologen om de i Aaret 1891 modtagne Forespørgsler og anstillede Undersøgelser ang. Skadeinsekter og Plantesygdomme. Særtryk af «Aarsberetning ang. de offentlige Foranstaltninger til Landbrugets Fremme i Aaret 1891». Kra. 1892. 8. 30 S.

Beretning om Skadeinsekter og Plantesygdomme i 1892. Kra. 1893. 8. 42 S. — Samme for 1893. Kra. 1894. 8. 27 S. — Samme for 1894. Kra. 1895. 8. 36 S. — Samme for 1895. Kra. 1896. 8. 36 S. — Samme for 1896. Kra. 1897. 8. 58 S. (Alle Særtryk af «Aarsberetning ang. de off. Foranstaltninger til Landbrugets Fremme» i vedk. Aar.)

Fortegnelse over Norges Lepidoptera. (Med et Kart.) (Chra. Vid.-Selsk.'s Forhandl. for 1893. No. 13.) Chra. 1893. 8. 54 S.

Insekt- og sopfordrivende Midler. Veiledning til deres Anvendelse i Land- og Havebruget. Kra. 1896. 8. 16 S.

I Nyt Mag. f. Naturvidenskaberne *XXII.* (1875), S. 138—146: Fortegnelse over Sommerfugle fundne i søndre Odalen. — *XXIV.* 146—149: Mærkelig Optræden af Tortrix viburnana W. V.; S. 150—52: En Notits ang. Acherontia atropos; S. 153—221 og 306—9: Bidrag til Gudbrandsdalens og Dovrefjelds Insektfauna. — *XXV.* 301—9: Lepidopterologiske Bidrag til Norges Fauna. — *XXVII.* 1—54: Lepidopterologiske Undersøgelser i Romsdals Amt Sommeren 1880.

I Archiv for Mathematik og Naturvid. *III.* (1878), S. 177—81: Cidaria dilutata, W. V. — *V.* 119—228: Oversigt over de i Norges arktiske Region hidtil fundne Lepidoptera, m. 1 kol. Pl.

I Forhandlinger i Christiania Videnskabsselskab — foruden de ovfr. nævnte ogsaa i Særtryk udgivne Afhandlinger — *1880*, No. 2: Efterskrift til H. D. J. Wallengrens «Försök att bestämma en del af de utaf H. Ström beskrifna Norska Insekter». — *1889*, Oversigten S. 36: To for Norges Fauna nye Tineider; S. 41: Tre for Norges Fauna nye Libellulider. — *1890*, Oversigten S. 11: Fire for Norges Fauna nye Lepidoptera.

I Tromsø Museums Aarshefter *IV.* 71—100 og *V.* 1—63: Nye Bidrag til Kundskaben om det arktiske Norges Lepidopterfauna.

I Naturen har han under Merket *W. M. S.* skrevet forskjellige Anmeldelser af zoologiske Arbejder; desuden i Aarg. *1882*, S. 187 fg.: Ogsaa om Græshoppernes Sang. — *1884*, S. 74—77 og 85—87: Om Forekomsten af Insekter i Menneskets Legeme; S. 78: En gammel Overtro angaaende Tandpine. — *1885*, S. 37: Bræmselarvers Forekomst i Menneskets Legeme; S. 80: Slutningsevne hos Græshopper. — *1886*, S. 28 fg.: En amerikansk Sommerfugl indvandret til Europa; S. 140—42: Lidt om Insekternes Følsomhed for Smerter. — *1887*, S. 91 fg.: Snelopper. — *1888*, S. 13—19: Overtroiske Forestillinger om giftige Insekter; S. 161—172, 193—208 og 363—380

Om de vigtigste Insekter, der leverer os nyttige Produkter. — *1889*, S. 33—39: Lidt om de vigtigste spiselige Insekter.

I Norsk Landmandsblad *1886*, S. 194: Hønsemidder; S. 214 fg.: Opfordring; S. 348: Bladhvepslarver paa Furu; S. 359 fg.: Om Bygaalen (Tylenchus hordei). — *1887*, S. 156—58 og 161—62: Kjølmarken; S. 166 fg.: Befri Kjørene fra Bræmselarver; S. 266 fg.: Frugttræers Beskyttelse mod Insekter; S. 287: Plantesygdomme og Insektangreb paa Planterne; S. 305 fg.: Skadelig Optræden af Renfanbillen. — *1888*, S. 53—56 og 59—61: Kløveraalen (Tylenchus devastatrix Kühn); S. 195 fg.: Om Solgunn; S. 437—439: Er Graaspurven en overveiende nyttig eller skadelig Fugl? — *1889*, S. 36 fg. og 41 fg.: Græsmarken; S. 213—215: Kornbladfluen; S. 260: Midler mod Kornmøl; S. 266: Om Insekthærjing paa Birkeskoven. — *1890*, S. 291 fg.: Om Vigtigheden af Undervisning i Insektlære ved vore Landbrugsskoler; S. 303 fg., 314—16, 339 fg. og 347 fg.: Om Utøi hos vore Husdyr; S. 332—335: Skadelig Optræden paa Bygagrene af den mørke Aadselbille (Silpha opaca, Lin); S. 391—393, 399—402 og 407 fg.: Om Brandsygdomme paa Kornagrene. — *1892*, S. 407 fg.: Om Insektangreb; S. 553: Kan Agersnegl angribe Poteter?; S. 559—561: Om nogle af Landmandens Venner blandt Dyrene. I. Spidsmusene. — *1893*, S. 141 fg.: Stengelsyge paa Poteter; S. 407—409: Om nogle af Landmandens Venner blandt Dyrene. II. Pindsvinet. — *1894*, S. 12 fg.: Om Petroleums-Emulsion som Kreaturvask; S. 128: Berberissens Skadelighed; S. 409: Bladlus og Havre. — *1896*, S. 289—290: En ny Potetsygdom. — Desuden er under Rubriken «Spørgsmaal og Svar» i Bladets forskjellige Aargange besvaret diverse Spørgsmaal ang. Skadeinsekter etc.

I Landmarks Tidsskrift for det praktiske Landbrug *1867*, S. 23—26: Nogle Ord om Hakkespætterne. — *1868*, S. 41—45: Rognetræet; S. 97—104: Meldrøjeren. — *1870*, S. 1—17: Potetessygen. — *1871*, S. 49—55: Græsmarkene; S. 180—82: Et Par Midler til at gjøre Træ mindre modtageligt for Ild.

I Ramsvigs Magasin for Naturkundskab *1871*, S. 181—82 og 189—91: De tre Naturriger. — *1872*, S. 62—64: Blodregn og mirakuløse Blodpletter — *1874*, S. 54—59: Om Bygningen af de sammensatte Øjne hos Insekterne; S. 145—52: Myrernes Krige.

I Folkevennen har han skrevet følgende dels originale, dels oversatte eller bearbejdede Stykker: *1869*, S. 146—162: Bræmserne; S. 252—56: Møllene; S. 256—59: Gulerodfluen; S. 259—62: Nøddens Snudebille. — *1870*, S. 271—79: Kjølmarken. — *1872*, S. 311—17: Jordloppen. — *1873*, S. 65—94: Giftige Planter; S. 401—16: Teknisk nyttige Insekter; S. 494—503: Spiselige Insekter. — *1875*, S. 71—86: Om Edderkoppenes Nytte og Skade. — *1876*, S. 190—206: Kautschuk og Guttapercha. — *1877*, S. 65—90: Purpur og Perler; S. 481—89: Iglerne. — *1878*, S. 450—62: Oversigt over de domesticerede Dyr. — *1880*, S. 564—578: Insektlivet om Vinteren. — *1884*, S. 305—308: Tamme Edderkopper; S. 308–315: Lidt om Silkeavlen. — *1885*, S. 59—69: Lidt om Vandringsgræshopperne. — *1887*, S. 386—401: Om Soppene som Aarsag til Sygdomme hos Dyrene. — *1888*, S. 51—63: Planter, benyttede som Tryllemidler; S. 268—286: Om Insekternes Rolle og Betydning i Naturen; S. 367—386: Skovødelæggende Insekter. — *1889*, S. 1—16: Om Myggene; S. 334—356: Om Gifte og Forgiftninger; S. 428—447: Om Snylteliv og Samliv i Planteriget. — *1890*, S. 162—179: Om Fuglenes Redebygning; S. 215—232: Haren. — *1891*, S. 96—103: Lidt af hvert om Svalerne; S. 323—335:

Gaupen. — *1892*, S. 28—39: Husfluen; S. 207—228: Om Lopperne. — *1893*, S. 160—170: Om Forfalskninger af Levnetsmidler.

I Norsk Folkeblad *1870*, No. 26: Insekter, der frembringe Letkorn; No. 38: Kornædende Insekter; No. 43: Insekter, der bedærve Ærter. — *1871*, No. 25: Mark og Midder i Mel.

I Folkebladet *1891*, S. 149—151 og 170—172: Fra Havets Bund; S. 267—269 og 275—278: Tropiske Giftslanger; S. 285 fg.: Hvordan har Skandinavien faaet sin nuværende Pattedyrfauna? — *1892*, S. 50—52: Biftik som Middel mod Rheumatisme; S. 215—218: Et underligt chinesisk Medikament. — *1893*, S. 315 fg.: Hvor langt flyver Bierne?

I Skillings-Magazin *1877*, No. 18: Botanisk Gartner N. G. Moe (Biografi). — *1891*, No. 44 og 47: Ekornen.

I Julehilsen 1891, S. 15: Dødningehovedet.

I Illustreret Tidende for Børn VII. (1891—92), S. 127—130: Flaggermusene.

I For kirke og kultur II. (1894), S. 27—35: Blomsterne og insekterne.

I Meddelelser fra Norsk Jæger- og Fisker-Forening *1874*, S. 93—106: Orfuglen, dens Jagt og Fangst. — *1875*, S. 148 fg.: «Orfugl» eller «Aarfugl»? S. 157—60: Om Igelkotten som Rævens Stedfortræder. — *1877*, S. 187—89: Nogle Rævehistorier.

I Norsk Jæger- og Fisker-Forenings Tidsskrift *1890*, S. 84—93: Hundens Bændelorme. — *1891*, S. 68—77: Hundens udvendige Parasiter.

I Den norske Forstforenings Aarbog 1891, S. 74—86: Fjeldbirkemaaleren (Cidaria dilutata S. V.); S. 164—71: Anm. af A. Hageman's «Vore norske Forstinsekter».

I Tidsskrift for Skovbrug *I.* (1893), S. 8—12 og 27 fg.: En Træødelægger; S. 14: Anm. af N. Fritz's «De danske skadelige Naaletræinsekter». — *II.* 81—84: Larvehærjinger paa Birkeskoven i Tromsø Amt.

I Norsk Havetidende *I.* (1885), S. 13—15: Syrenmøllet. — *II.* 110—12: Spindemidden. — *III.* 17—26 og 33—40: Rosens Skadeinsekter. (Aftrykt i flere danske og svenske Tidsskrifter samt oversat paa Fransk i «Le Jardin», Argenteuil, 1887, No. 8—11 af E. Bohnhof.) — *IV.* 2—6 og 21—26: Bærbuskenes Skadeinsekter; S. 101—110 og 124—130: Frugttræernes Skadeinsekter. — *V.* 37—45: Bringebærenes Skadeinsekter. — *VI.* 68—70: Beskyttelse af Frugttræerne mod Frostmaalerne; S. 181—186: Gulrodfluen. — *VII.* 107—110: Om Petroleums-Emulsion som Middel mod Skadeinsekter; S. 165—167: Den hvidbenede Rosenbladhveps. — *IX.* 4—12 og 28—38: Om Anvendelsen af insekt- og sopfordrivende Midler i Havebruget; S. 90—91: Angaaende Salget af Parisergrønt; S. 203: Prisbelønning for Bordeauxvædsken. — *X.* 154 fg.: Lov mod Berberis. — *XI.* 86—89: Rust paa Stokroser. — *XII.* 56—58: Et simpelt og billigt Apparat til Lavning af Petroleums-Emulsion.

I Norsk Idrætsblad 1886, S. 86: Midder i Ørene hos Hunden.

I Husmoderen 1889, S. 43—45 og 51 fg.: Om Midder i Madvarer.

I Teknisk Ugeblad 1893, S. 63—66: Om endel nyere Desinfektions- og Konserveringsmidler og deres Anvendelighed til forskjelligt Brug.

I Norsk Magazin for Lægevidenskab 1896, S. 591—97: En Cossus-Larves Forekomst i Maven hos et Menneske.

I Tidsskrift for det norske Landbrug *1894*, S. 8—16: Den Hessiske

Flue (Cecidomyia destructor Say), et for vort Land nyt Skadeinsekt paa Kornagrene; S. 85—98: Hvilke Foranstaltninger bør hos os træffes fra det Offentliges Side til Bekjæmpelse af Kulturplanternes Fiender blandt Skadeinsekter og Snyltesoppe?; S. 441—443: Forsøg med Fostite, anstillet ved Bygdø Kongsgaard. — *1895*, S. 16—21: Forsøg med Oversprøitning af Frugttræer med Parisergrønt. — *1896*, S. 1—19: Om Potetsygen og dens Bekjæmpelse, specielt ved Kobbermidler. — *1897*, S. 4—15: Om Kjølmarken og dens Bekjæmpelse.

I Tidsskrift for Biskjøtsel *II* (1896), S. 65 fg.: En Berigtigelse; S. 95 fg.: Yderligere om Snyltebier m. v.; S. 129—130: Om Hvepsene som Bifiender; S. 134: Om Bistikkets lægende Kraft. — *III* (1887), S. 47 fg.: Om Braaddens Mekanisme og Giftafsondringen hos Bierne; S. 70 fg.: Om Biplanter; S. 87—89: Krig mellem Biskjøttere og Sukkerfabrikanter; S. 150 fg.: Undersøgelse af indsendte Vokskager fra formodede pestbefængte Kuber; S. 166 fg.: Om den saakaldte Maisygdom (Maikrankheit) hos Bierne. — *IV* (1888), S. 58 fg.: Humlerne, Bierne og Rødkløveren. — *V* (1889), S. 51—57: Hvorledes Opsugningen af Honningen foregaar hos Bierne. — *VI* (1890), S. 80: Anmeldelse af Dennler, Die Wachsmotten etc. — *VII* (1891), S. 165 fg.: En letvindt Maade at udrydde Hvepse i Bigaarden. — *IX.* (1893), S. 9: Talgoksen og Bierne.

I Entomologisk Tidskrift — foruden aarlige bibliografiske Meddelelser om Norges entomologiske Litteratur siden 1887 — *I.* (Sthlm. 1880), S. 39—42: Om Furuspinderens (Eutrichia pini) Optræden i Norge i Aarene 1812—16; S. 177—185: Coleopterologiske Notitser. — *II.* 119—124: Ueber einige neue Schmetterlings-Varietäten aus dem arktischen Norwegen, med 1 Pl.; S. 216—219: Bemærkninger angaaende de i Staudinger—Wockes Katalog opførte Variationer af Caradrina quadripunctata, F. — *III.* 33—62: Bemærkninger over Lycæna Argus-Ægon-Gruppen. — *V.* 37—41: Om Micropteryx-Larvernes Optræden i vore Birkeskove; S. 55—60: Tilvæxt til Norges Lepidopterfauna fra de senere Aar; S. 83—87: Nogle Exempler paa Insekters Masseoptræden i de sidste Par Aar. — *VI.* 139—144: Bemærkninger om enkelte Variationer af vore Rhopalocera. — *VII.* 171—187: Om Forekomsten af Dipterlarver under Huden hos Mennesker; S. 189 fg.: Om de tidligere Udviklingsstadier af Lithosia cereola Hb. — *VIII.* 111—117: Analytisk Oversigt over de skandinaviske Slægter af phytophage Hymenoptera. — *IX.* 15 fg.: Om Kastanie-Oldenborren som Skadeinsekt; S. 41—46: Strøbemærkninger om entomologiske Foreteelser i Norge 1887; S. 109—113: Om Scolia unifasciata Cyril. som skandinavisk Insekt; S. 142: Bombyx populi L. fra den arktiske Region. — *X.* 9 fg.: Om Optræden af Skadeinsekter i Træplantningerne paa Jæderen. — *XI.* 195—198: Nye Bidrag til Norges Lepidopterfauna. — *XII.* 1 fg.: Rhagium bifasciatum F. som skandinavisk Insekt; S. 71—76: Nekrolog over Sogneprest Georg Sandberg; S. 175 fg.: En for Skandinavien ny Alucita. — *XIII.* 275—279: Nekrolog over botanisk Gartner N. G. Moe. — *XVI.* 121—124: Et Bidrag til «Gravenes Fauna». — *XVII.* 216—220: Om Sprøitning af Frugttræer med Parisergrønt som Middel mod Larver.

I Stettiner entomologische Zeitung *1879*, S. 389—96: Pyralis secalis; S. 396—99: Ueber die Synonymie und die rechtmässige Benennung der Botys octomaculata auct. — *1880*, S. 134—36: Prioritätsberechtigte Lepidopteren-Namen aus H. Strøms entomologischen Abhandlungen.

I Katters Entomologische Nachrichten: Anmeldelser af entomologiske Arbejder.

I Biologisches Centralblatt IV. (1884), No. 15: Ueber das Vorkommen von Insecten im menschlichen Körper.

I Centralblatt f. Bakteriologie u. Parasitenkunde *IV.*, *V.*, *VI* og *VIII.* (Jena 1888 fg.): Referater af Arbejder af V. Bergsøe, F. Meinert, S. Lampa, C. Grill, O. T. Sandahl, Poulsen og Boas, G. Sandberg, H. Borries.

I Zeitschrift für Pflanzenkrankheiten *1893*, S. 266—271: Ueber einige Insektenschädlinge der Laub- und Waldbäume in Norwegen. — *1895*, S. 7 fg.: Petrolmischungen etc. gegen Raupen. — *1896*, S. 150 fg.: Ueber Petroleum-Emulsion.

I Entom. Monthly Magazine, Vol. 25 (Lond. 1889), S. 320—323: Notes on Dr. Jordan's Entomological Ramble at Bergen, Norway, Aug. 1887. — 2nd Ser., Vol. 1, S. 32—34: Further Notes on Dr. Jordan's Observations on Norwegian Lepidoptera.

I Morgenbladet *1876,* No. 85 A: Om de i Vinter iagttagne Orme paa Sneen. — *1890,* No. 565: Om Grindhvalen [og det store Grindhvalstæng i Østnæsfjorden]; No. 577: Om de i Høst i vestre Slidre iagttagne Insektsværme. — *1891,* No. 108 og 110: Insekter paa Sneen; No. 206: Anm. af „Naturliv" af Dr. A. E. Brehm; No. 212: Om Udryddelsen af Larver paa Frugttræer; No. 718: Anm. af R. Bugge's „Pattedyr". — *1892,* No. 642: Anm. af Kr. Gløersen's „Fra Jagten og Naturen". — *1893,* No. 123: Mærker paa varme eller kolde Sommere, hentede fra Insektlivet. (Efter Optegnelser af Gartner N. G. Moe, meddelt af W. M. S.); No. 288: Ang. Larver paa Ribsbusker; No. 689: Om Petroleum som insektfordrivende Middel paa Planter. — *1894,* No. 7: Yderligere om Petroleum og Emulsion som insektfordrivende Midler paa Planter; No. 178: Sprøitning af Æbletræerne mod Æblemarken; No. 565: Om Blomstertæger og Petroleum.

I Aftenposten *1884,* No. 25 B og 35 A: Sommerfuglelarverne ved Røros. — *1888,* No. 363: Om Erter-Snudebillerne. — *1889,* No. 349 og 351: Kornbladminérfluen; No. : Insekthærjing paa Birkeskoven. — *1890,* No. 336 og 346: Om de for Engene ødelæggende Græsmarke og Midlerne mod samme. (Optr. med Indl. af Forf. fra Norsk Landmandsblad 1889.) — *1891,* No. 809: Anm. af V. Strøms „Danmarks Sommerfugle". — *1892,* No. 69: Sejglivethed hos Insekter; No. 136: Anm. af A. Utne's „Naturhistorie for Landsskolen med et kort Uddrag af Sundhedslæren"; No. 273: Det bedste Middel mod Myg; No. 276: Væk med Berberissen fra Agrenes Naboskab; No. 297: Vandringsgræshopperne i Ægypten; No. 305: Om Petroleums-Emulsion som Middel mod Skadeinsekter; No. 341: Middel mod Bistik; No. 342: Lægemiddel mod Blodforgiftning ved Insektstik; Springende Bønner; No. 364: Græshoppekrigen i Ungarn 1888—1890; No. 380: Rustsygdom paa Hveden i Australien; No. 421: Anm. af A. Utne's „Naturhistorie for By-Folkeskolen"; No. 434: Elektricitet mod Skadeinsekter; No. 435: Selvlemlæstelse hos Insekter; No. 506: Skadeligt Insekt; No. 559: Lysende Insekter; No. 587: Skjoldlus-Kvarantæne i Kalifornien; No. 592: Insekternes Levealder; No. 615: Middesygdomme hos Husdyr; No. 714: Om Anvendelsen af Høns og Ænder til Udryddelsen af Skadeinsekter. — *1893,* No. 224: Kornrusten. Resultatet af Bestræbelserne for at bekjæmpe den; No. 259: Fluerne og Koleraen; No. 298: Om Petroleum mod Myg; No. 320: Om Forebyggelsen af Potetessygdom ved Hjælp af Kobbersaltopløsninger; No. 406: Om Overførelse af smitsomme Sygdomme gjennem Melk; No. 412: Væggedyr som Overførere af Tuberkelbaciller; No. 526 og 543: Om Kulax i Byg og Havre. — *1894,* No. 94: Fluerne som Udbredere af smitsomme Sygdomme; No. 187: Sprøjt-

ning af Æbletræerne mod Æblemarken; No. 552: Nyere Undersøgelser over Rust paa Kornet; No. 741: „Gram" og „Slirejøn"; No. 770: Hvalfangst med forgiftede Pile. — *1895*, No. 33: Om Virkningen af Kobberkalkopløsning paa Potetesplanten; No. 253: Sprøjt Frugttræerne mod Utøj!; No. 565: Lidt om Insekter og Sop paa Agrene iaar. — *1896*, No. 236: Om Bordeauxvæske og dens Anvendelse mod Plantesygdomme; No. 317: En Forholdsregel, der bør prøves til Indskrænkning af Kornrust. — *1897*, No. 244: En ny Benyttelse af Edderkopper i Industriens Tjeneste; No. 445: „Havrebergstrolbet" i Lyster; No. 461: Forholdsregler mod Berberis i Sverige.

Sebbelow, Wincents Lassen, blev født i Danmark 14 Novbr. 1770*). Han blev 1788 Fændrik ved Fyenske Infanteri-Regiment, hvorfra han afgik med Løjtnants Karakter 1791, og tog 1792 dansk juridisk Embedsexamen, hvorefter han besøgte England og saa i nogle Aar fra August 1796 opholdt sig i Bergen. Han bosatte sig derefter i Kristianssand, hvor han drev Handelsvirksomhed. I 1810 fik han Titel af kgl. dansk Overkrigskommissær, ifølge hans egne Udtryk (i Det norske Nationalblad XIII. 196 fg.) «som et Bevis for og Minde om den Belønning Staten skylder mig for Opofrelsen af min Tid og Velfærd til Landets og Folkets Gavn i Krigens Tid». Ved en Anmeldelse til Magistraten i Kristianssand af 26 Oktbr. 1818 frasagde og fraskrev han sig »al Rang i Norge som Følge af den Overkrigskommissærs Karakter, Kongen af Danmark havde benaadet ham med», for derved at slippe fri for Rangskat, hvorimod han «aldeles ikke frasagde sig den ham tilkommende Overkrigskommissærs Karakter eller Titel». Den 8 Decbr. 1821 blev han ifølge Kong Karl Johans personlige Vilje udnævnt til Sø- og Land-Krigskommissær i det vestre søndenfjeldske Distrikt. Han mødte som 2den Repræsentant for Kristianssand paa Storthinget 1818 (Medlem af Lagthinget, hvorfra han forgjæves søgte om Overflyttelse til Odelsthinget — se Sth. Forh. 1818, Febr.—Marts, S. 137 fg., — og af 10 forskjellige Komitteer, deriblandt Komitteen om Bank- og Pengevæsenet og om Inskription paa Norges Krone). I 1821 mødte han som Suppleant for den sygmeldte Repræsentant Kjøbmand Rud. Luxinger, men afvistes med 36 mod 35 Stemmer; efterat være bleven gjenvalgt som Repræsentant, godkjendtes han med 55 mod 22 Stemmer og var derefter Medlem saavel af Storthinget i 1821 (Medlem bl. a. af Valg-, Fuldmagts- og Reglementskomitteerne samt af Toldkomitteen) som af det overordentlige Thing i 1822. Han døde i Larvik 19 April 1841.

* *Justine Margrethe Arctander* (f. 22 Juli 1763, † 29 Februar 1826, jfr. Mindedigt i Rigstid. s. A. No. 22), D. af Kaptejn og Kjøbmand i Kristianssand Just Nilssøn A., der fra 1765 var Ejer af den store Gaard Boen i Tveit ved Kristianssand, og Margarethe Smyth († 1801), Datter af en irsk Emigrant.

*) Ifølge en Antegnelse af J. Chr. Berg i hans Expl. af Krafts og Nyerups Litt.-Lex. skal han have været en Søn af Christian VII, efter nogles Mening med Støvlette-Kathrine.

Jfr. Stamtavler over Familien Breder, S. 138, cfr. S. 135; Erslews Forf.-Lex. III. 146 fg. og Suppl. III. 157; Det norske Nationalblad XIII. 196 fg., cfr. Breve fra Danske og Norske, udg. af L. Daae, S. 317; Statsborgeren XVIII. 157; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 121 fg. og 159; Storth. Forhandl. 1818, Febr.—Maj, og 1821, Febr.—Marts. se Hovedregister 1814—71, S. 182; L. Daae: Stemninger i Danmark og Norge (Kbh. 1887), S. 30 og 37 fg.; dansk Hist. Tidsskrift, 5 R. 1, S. 331 fg.; Breve og Optegnelser af P. Motzfeldt, S. 130, 229, 249, 318 og 426; Pavels's Dagbogs Optegnelser 1815—16, fl. St. (se Reg.); Yngvar Nielsen: Norges Historie efter 1814, I. 167 o. fl. St.

En kort Beskrivelse over Statsfangens Magnus de Beringschiolds Transportreyse fra Bergenhuus Fæstning til Stavanger. Udg. af W. L. Sebbelow. Bergen 1796. 8. 80 S.

Det Spørgsmaal: Kan der ifølge vore Love gjøres Execution i et Fallit- eller Opbudsboe, efter Domme før Debitor gjorde Opbud? negativ besvaret. Chr.sand 1807. 8.

Om Kapere og Priser. Chr.sand 1808. 8. 103 S.

Hvad bør Nationen Ønske enten Krig eller Fred med Engelland? Nogle Bidrag til dette Spørgsmaals Besvarelse af W. Sebbelov. Sælges til Bedste for en fattig tjenstgjørende National-Underofficeer. Chr.sand 1810. 8. 78 S.

Svar paa det fremsatte Spørgsmaal om Norges tilkommende Regjeringsform. Chra. 1814. 8. 70 S. (Skriftet, som blev udarbejdet i 11 Dage i Marts 1814, indeholder efter Indledningen fra S. 30 til 68 et „Raisonneret Udkast til Kongeriget Norges Grundlov" i 48 Paragrafer.)

Norges Hæder og Held. Nogle Ord i den Anledning og om Norges Bank. Chr.sand [4 Decbr.] 1814. 8. 45 S.

Kong Christian Frederik mishandlet. Beviiser derfor i aftvungne Ord om Capellanen Hr. N. Wergeland, og hans Flyveblad, „Et Par Ord til Publikum." Chr.sand 1815. 8. 66 S. (Jfr. Nationalbladet IV. 16; Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, S. 29.)

Nogle Ord i Anledning af Hr. Capt. Ludv. Mariboes Forslag til det Norske Pengevæsens Forbedring. Chra. 1815. 8. 8 S.

Om en Justitiarius i en Stiftsoverret bør være Forligelses-Commissair? Chr.sand 1816. 8. 8 S.

Indsigelser og Protest imod Execution for det i Christiansand uretfærdeligen ilignede Bidrag i Sølv til den tvungne Bank. Chr.sand 1817. 4. 18 S.

Votum i Sagen H. M. Kongens naadigste Proposition af 7 Febr. d. A. betræffende Bank- og Pengevæsenet i Norge. Chra. [1818.] 8.

Ideer, Meninger og Forslag, foranledigede ved at tænke over det Norske Folks nærværende store Trang, Frygt, Kummer og Elendighed, og over Midlerne derimod. Chra. [7 Marts 1818]. 4. 26 S. (Uden Titelblad. Til Titelen er føjet følgende Note: „Titelen med Motto forbeholder jeg mig at tilføie, naar det skal trykkes:" Indleveret som Lovforslag ved Odelsthingets Medlem J. Knudsen.).

Forslag til strax at afhjælpe det Norske Folks Nød, Frygt og Pengetrang ved uopholdelig at give det tilbage Alt, hvad det har været aftvunget

til den tvungne Banks Fond osv. Chra. 1818. 4. 30 S. (Vistnok en ny Udgave af frgd. Lovforslag. Jfr. Modbemerkninger i Rigstid. 1818, No. 28, med Svar fra S. i No. 30; videre af J. H. Vogt i s. Bl. No. 30 med Svar fra S. i No. 32 og Gjensvar af V. i No. 34. Jfr. ogsaa J. H. Vogt's Brochure „Nogle Ord i Anledning af Hr. Sebbelows Forslag osv." (Chr. 1818. 4. 26 S.) og de anonyme Brochurer: „Et Blad eller Meninger fremsatte i Anledning af S.s Forslag for Nationalbank" [af J. F. Ullitz] (Chra. 1818. 8. 15 S.) og „Tale i Anl. af S.s vigtige Forslag [osv.]. Holden i et Bondebryllup i Christiansands Stift" af Haagen Haagensen (Norge 1818. 8. 15 S.)

I Det Norske Nationalblad *II.* (1816), S. 115—120: Endvidere nogle Ord om Bank- og Pengevæsen. (I Anl. af Forf.s Forslag i Chra. Intell. 1815, No. 102.) — *V.* 138—144: Anm. af N. Wergelands „Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser" (ogsaa trykt i „Kjøbenhavns Skilderi" 1817, No. 2) — *XIII.* (1819), S. 196—198: Om hans Frasigelse af den ham tildelte Rang som dansk Overkrigskommissær.

I Den norske Rigstidende 1815, No. 62. Noget om Pengevæsenet.

I Chra. Intelligentssedler 1815, No. 102: „Sebbelow til sine Venner." [Ang. Pengevæsenets Ordning].

Som Formand i «Kommissjonen for Kjøbstadskattens Ligning i Kristianssand 1816» har S. uden Tvivl ført i Pennen følgende af hele Kommissjonen underskrevne Brochure:

Spørgsmaalet, paa hvilke Personer og Ejendomme i Kjøbstæderne bør den nye paabudne almindelige Kjøbstædskat lignes? kortelig og i al Hast besvaret af Commissionen for Kjøbstædskattens Ligning i Christiansand, i Anledning af Femte Departements og Stiftets Formeninger. Chr.sand 1816. 8. 19 S.

Segelke, Axel Nicolai Rosenkrantz, Søn af Vejer og Maaler i Drammen *Thomas Riise S.* (f. 9 Juli 1788, † 15 Oktbr. 1858) og *Mette Christine Lyche* (f. 24 Oktbr. 1793, † 21 Decbr. 1871), blev født i Drammen 3 Septbr. 1825, Student med Laud fra sammes Latinskole 1844 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1849. Han var derefter et Aar edsvoren Sagførerfuldmægtig og 1851—52 Referent i Kommissjonen i Anledning af Thraniterbevægelsen, blev 1853 Kopist i Indredepartementet, hvorfra han i 1854 gik over til Kirkedepartementet, i hvilket han 24 Marts 1860 blev Fuldmægtig, 9 Juni 1866 Bureauchef og 23 Decbr. 1875 Expeditionssekretær. Den 3 Maj 1879 udnævntes han til Sorenskriver i Ringerike, i hvilket Embede han døde 10 Juli 1885. Han var i mange Aar en virksom Sekretær i «Selskabet for Folkeoplysningens Fremme».

Nekrolog i Ringerikes Ugeblad 1885, No. 55 og derfra i Morgbl. s. A. No. 357; i Busk. Blad s. A. No. 84 [af J. F. Gjesdahl]. Jfr. V. A. Secher: Den Grotumske Legatstamtavle (Kbh. 1875), S. 33.

Kampen for Slesvig. Hermed 1 lith. og 2 xylogr. Sprogkaarter. (Særskilt Aftryk af Folkevennen XIII.) Chra. 1864. 8. 94 S. (Anonymt. Anm. i Morgbl. 1864, No. 109.)

I Morgenbladet findes adskillige anonyme Bidrag af ham, særlig om Norges indre Politik, af hvilke kan nævnes: i *1865*, No. 338, 339, 341, 348 og 350: Mod aarlige Storthing. (Jfr. Aftbl. 1866, No. 3 fg.) — *1869*, No. 14, 15 og 17: Den kommunale Stemmeret og Forfatningen; No. 41, 42, 52 B, 63 A, 66, 68, 69, 70 og 71: Aarlige Storthing — Stemmeretten — det rene Demokrati — det konstitutionelle Kongedømme. (Skrevet i Forening med ovfr. nævnte Overlærer Jak. Løkke.)

Segelcke, Lorents Henrik Müller, Søn af Premierløjtnant i Kavalleriet og i flere Aar Bestyrer af Bærums Jernverk *Christian Arentz S.* (f. 1801, † 1837) og *Sofie Tørrese Bonnevie* (f. 5 Juni 1810, † 9 Februar 1896 som Enke efter Byfoged N. A. Thrap, se ndfr.), er født i Asker Prestegjæld 14 Novbr. 1829 og udexamineredes 1848 fra Krigsskolen, hvorefter han 3 April 1849 udnævntes til Sekondløjtnant med Anciennetet fra 18 Decbr. 1848 i 2den akershusiske Infanteribrigade. Efterat have taget Højskoleexamen med Udmerkelse blev han 28 Oktbr. 1853 udnævnt til Sekondløjtnant i Ingeniørbrigaden, hvorefter han var ansat dels ved Befæstningsarbejderne paa Oskarsborg, dels ved det offentlige Vejvæsen. 1856—57 rejste han med Stipendium af Statskassen i Udlandet for at studere Jernbanebygning og fik efter sin Hjemkomst Ansættelse som Ingeniør ved Anlægget af Lillestrømmen—Kongsvinger-Banen. Da dette Anlæg var færdigt Sommeren 1862, blev han ansat som Sekretær i Ingeniørkommissjonen, som Lærer i Bygningsteknologi, Fortifikation og Astronomi m. v. ved den militære Højskole og som Lærer i Fortifikation og Fortifikationstegning ved Krigsskolen. I 1863 blev han Medlem af Befæstningskommissjonen af 24 Oktbr. s. A. for Karljohansværn og den indre Del af Kristianiafjorden og foretog i denne Egenskab med Statsstipendium en Rejse til Frankrige, England og Nordamerika, hvor han bl. a. var tilstede ved Charlestowns Belejring. 1866 var han Medlem af en kgl. Kommissjon til Behandling af Spørgsmaalet om tjenlige Støttepunkter for vort Kystforsvar. Den 2 April 1868 avancerede han til Premierløjtnant i Ingeniørbrigaden, hvor han 4 Juli 1870 blev Stabskaptejn, idet han forøvrigt siden 31 Juli 1869 tillige var ansat i den efter Dr. O. J. Brochs Forslag oprettede Post som teknisk Revisor og Assistent i Marinedepartementet, hvorfra han søgte Afsked 15 Juni 1872. Efter en Rejse med offentligt Stipendium til England Sommeren 1872 i Anledning af det maritime Befæstningsvæsen, blev han ved Statsraad Irgens's Afgang efter Sanktionsnegtelsen i Statsraadssagen den 1 Juli 1872 udnævnt til Statsraad og Chef for Armédepartementet, idet han kort efter (15 Juli) udtraadte surnumerær af sin Brigade og befordredes til Oberst i Armeen. Efter Ansøgning blev han 19 Oktbr. 1877 entlediget som Statsraad og konst. i det nyoprettede Embede som Trafikdirektør for Statsjernbanerne, hvorhos han blev Formand i Hovedjernbanens Direktion. Ved Jernbaneadministrationens Omordning i 1882 blev han fra Nytaar 1883 konst. som Generaldirektør for Norges Statsbaner, idet

han vedblivende er kgl. udnævnt Formand i Hovedjernbanens Direktion. Han har desuden været Viceformand (siden 1878) og er siden 1889 Formand i Ingeniørkommissjonen, har været Formand i Bestyrelsen for den kgl. Kunst- og Tegneskole, i Bygningskommissjonerne for det nye Rigshospital og for Skulpturmuseet, var Medlem af den af Kirkedepartementet i 1879 nedsatte Komitte til Udarbejdelse af Plan for Rigets tekniske Undervisningsvæsen, var Formand i den af Indredepartementet 1884 sammenkaldte Komitté angaaende en Plan for Kommunikationsvæsenet og Formand i den af Arbejdsdepartementet i Oktbr. 1897 nedsatte Komitté ang. Omordning af Jernbanevæsenets Administration m. m. Han er Medlem af Bestyrelserne i «Foreningen for frivillig Pleje af syge og saarede i Felt» og i «Samaritanforeningen». Han er Medlem af *Kgl. Sv. Krigsvetenskaps-Akademien* 1 Kl. (1869). Han blev 19 Juli 1873 R. St. O. O. og 1 Decbr. 1876 K.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed», hvorhos han er K.[1] D. D. O. (1896) og K.[1] S. O. (1875).

* 23 Juli 1855 *Christine Augusta Bonnevie* (f. 12 Juni 1833), er Søster bl. a. af ovennævnte Advokat A. C. B., fhv. Statsraad J. A. B. og fhv. Amtmand N. C. B.

Portræt med Biografi af C. W. Rieck i Ill. Tid. XVI. (1874—75), No. 809. Jfr. D. Thrap: Familjen Bonnevie, 2. Udg., S. 22 fg.; Morgbl. 1872, No. 184.

Indtægtsberegning med Bilag betræffende den projekterede Jernbaneforbindelse mellem Christiania og Throndhjem. Af L. Segelcke og H. Krag. Tillægshefte til „Polyteknisk Tidsskrift" 1872. (Aftryk af Storth. Forh. 1872, S. No. 6). Med et Kart. [Chra. 1872.] 4. 53 S.

I Polyteknisk Tidsskrift — hvoraf han var Medredaktør fra 1 April 1858 til 15 Oktbr. 1859 — *1856*, No. 4 og 5: Udsigt over de under Arbeide værende og sandsynlig i nærmeste Fremtid forestaaende nye Vej- og Bro-Arbejder. — *1858*, No. 15, 16 og 17: Om det smale Spor for Jernbaner hertillands; No. 18 og 19: Om Arbeidsmethoder for Jernbaners Udførelse. (Uddrag af hans i Forening med Ingeniørltnt. A. L. Riis til Indredept. afgivne Rejseberetning). — *1863*, S. 1—14: Anvisning til Bestemmelse af Spændingen i og Styrkeberegning af retlinede Gitterværks Bærevægge, m. 1 Pl. — *1866*, S. 27—33: Forslag til et nyt Broanlæg over Ørkla ved Svorkmo.

I Militært Tidsskrift 3. R. VIII. 589—612: Generalmajor Broch. (Nekrolog.)

I Morgenbladet *1868*, No. 305: I Anledning af „Protest og Oplysninger" [i No. 297] fra Hr. Værksmester Steenstrup [ang. den offentlige Arbejdsdrift paa Horten, jfr. Svar fra S. i No. 309]. — *1881*, No. 282 A.: Transporttaxterne for Meraakerbanen. — Ellers skrev han som teknisk Assistent i Marinedepartementet oftere anonymt i dette Blad til Forsvar imod anonyme Angreb paa Marinestyrelsen.

Sejersted, Fredrik Christian, Søn af Oberstløjtnant og Chef for Oplandske rid. Jægerkorps *Johannes Mathias S.* (f. 1797, † 1886), blev født i Stjørdalen 7 August 1833, blev efterat være udexamineret fra Krigsskolen udnævnt til Sekondløjtnant i 1ste akershusiske Infanteribrigade 16 Decbr. 1853 og 21 Januar 1856 til Sekondløjtnant i Kavalleribrigaden,

hvor han 12 August 1862 blev Premierløjtnant, men iøvrigt stod surnumeraær, idet han efter at have taget Højskoleexamen i 1859 var som Aspirant traadt ind i Generalstaben, i hvilken han efterhaanden avancerede til Premierløjtnant og Kaptejn, tjenstgjørende ved den geografiske Opmaaling, fra 1863 som 2den og fra 1866 som 1ste Topografofficier. I Slutningen af 1867 afgik han fra Tjeneste i Opmaalingen og udnævntes 13 Januar 1868 til Ritmester i Kavalleribrigaden, men fremdeles surnumeraær og ansat i Generalstaben. I 1873 blev han paany befalet til Tjeneste i Opmaalingen og var nu Chef for Sektionen for Detaljmaalingen og Kartudgivelsen til Udgangen af 1875, da han overtog Stillingen som Ritmester og Chef for Vardalske Eskadron. Fra 1 April 1878 blev han udnævnt til Oberstløjtnant i Generalstaben som Bestyrer af dens topografiske Afdeling og som Kontorchef ved Norges geografiske Opmaaling. I denne Stilling døde han 13 Oktbr. 1882. Han blev 6 Juni 1882 R. St. O. O. «for militær Fortjeneste» og var derhos R. S. O. (1873) og R. Port. Chr. O.

* *Mathilde Knudsen* (fra hvem han blev separeret), D. af Brugsejer i Ejdsvold K. og Wilhelmine Sissenér.

Nekrolog i Aftpst. 1882, No. 239 A. Jfr. C. d. Seue: Hist. Beretn. om Norges geogr. Opmaaling, S. 286, jfr. Reg.

Forestilling nermest angående kartudgivelsen indleveret til direksjonen for Norges geografiske opmåling af kontorchefen. Kra. 12. januar 1880. 4. 46 S. (Kontratrykt.)

I Norsk militært Tidsskrift *XXII* (1859), S. 577—633: Felttoget i Italien 1859. (Efter Edinburgh Review.)

Sejersted, Johannes, Søn af Oberstløjtnant ved det nordenfjeldske Dragonregiment *Jens Frederik Svane S.* (f. 1722, † 1793) og *Dorothea Catharina Klingenberg*, blev født i Stjørdalen 7 April 1761, blev i Septbr. 1774 Fændrik ved Faderens Regiment og studerede derefter i Kjøbenhavn fra 1777 til 1781, da han 4 Juli udnævntes til Sekondløjtnant ved Falsterske (senere 3dje jydske) Infanteriregiment. I Juli 1784 blev han virkelig Sekondløjtnant, fulgte fra Septbr. 1788 General Moltke som Adjutant under Felttoget i Sverige s. A., blev 28 Novbr. 1789 Premierløjtnant (kom i Nummer i April 1792) og studerede nogen Tid under den senere General Binzer, den Gang Chef for det Holstenske Jægerkorps i Kiel. I April 1794 blev han Aide-Generalkvartermester i Staben, blev 14 August 1795 Kaptejn og 30 Januar 1801 Generalkvartermesterløjtnant; s. A. var han med at besætte Lübeck og Hamburg og i 1803 fulgte han med Generalmajor Ewalds Avantkorps til Hannover. Den 16 Oktbr. 1807 blev han Major og ansat som Generalkvartermesterløjtnant i den søndenfjeldske Generalkommando, avancerede 20 Jan. 1808 til Oberstløjtnant, 25 Juli 1810 til Oberst og 22 Maj 1814 til Generalmajor, Generaladjutant og Chef for General-

Trykt 11 Novbr. 1897.

staben. Under Krigen i 1814 var han Stabschef hos Christian Frederik; efter Konventionen til Moss blev han kommanderende General nordenfjelds og Kommandant i Trondhjem fra 12 Januar 1815. Den 2 Marts 1815 blev han Chef for 2det trondhjemske Infanteriregiment og ved Armeens Inddeling i Divisjoner 4 April s. A. Chef for trondhjemske Divisjon; den 19 Septbr. 1817 udnævntes han til Chef for trondhjemske Infanteribrigade fra 1 Januar 1818 og 7 Septbr. 1818 blev han Generalløjtnant. Han blev R. D. D. O. 28 Jan. 1811, R. S. O. 26 Novbr. 1814, K. S. O. 7 Januar 1815 og Stk. S. O. 1817. Han var fra 1820 Medlem af *Kgl. Sv. Krigsvetenskaps-Akademien.* Han døde ugift i Trondhjem 17 Septbr. 1823. Hans efterladte Bogsamling med Karter og Planer skjænkede hans Søskende og Arvinger det følgende Aar til Grundlæggelse af et Officiersbibliothek for Trondhjems Garnison (jfr. Kgl. Res. 2 Juni 1824 i Rigstid. for 26. s. M.)

Jfr. C. J. Anker: Biogr. data om norske generalspersoner, S. 239—41; A. T. Låstbom: Konungariket Norges ståthållare etc. (Ups. 1843), S. 52 fg.; Munchs Norskt Maanedsskrift VI. 357 fg. o. fl. St. af J. G. Meydell; D. Schnitler: Blade af Norges Krigshistorie, S. 346 fg., 386, 390 fg., 413; L. Daae: Det gamle Christiania, 2. Udg., S. 384.

Disposition til Forsvar i Tilfælde at Trondhiems Stift skulde blive angrebet af en Fiende fra det Søndenfiældske (forfattet i August 1812 efter Forlangende af den kommanderende General nordenfjelds, Hs. Excell. General von Krogh) er trykt i Militært Tidsskrift XXIV. 405—416.

Forsøg til en Defensions-Plan for den sydlige Deel af Kongeriget Norge, i Tilfælde at samme blev angrebet af Naboriget (dateret Kra. 2 August 1813) er trykt som Bilag til Morgenstjerne's „Hist. Beretn. om Generallieutnant B. D. v. Staffeldt's Forhold", I. 113—143, hvor ogsaa hans Besvarelse af de ham af Overkrigskommissionen i Sagen mod General Staffeldt forelagte Spørgsmaal (S. 143—148) er trykt S. 148—175. Hans Felttogsplan er nu ogsaa trykt i D. Schnitler's „Blade af Norges Krigshistorie", S. 329—346.

Sejersted, Johannes, foregaaendes Brodersøn og Broder af ovennævnte Oberstløjtnant *F. C. S.*, blev født i Skogn 5 Januar 1842, blev efterat være udexamineret fra Krigsskolen udnævnt til Sekondløjtnant i trondhjemske Infanteribrigade med Anciennetet fra 1 August 1861, avancerede 18 Juli 1863 til Premierløjtnant, 19 April 1873 til Kaptejn og Divisjonschef, 27 Februar 1891 til Oberstløjtnant og Chef for Nordmør Landværnsbataljon og 3 August 1897 til Oberst og Chef (fra 1 Oktbr. s. A.) for 1ste Korps af Indherreds Linjebataljon. I Aarene 1866—69, 1871—72 og 1874 arbejdede han som Detaljør i den geografiske Opmaaling. I 1882 deltog han i Udstikningen af Grundlinjen ved Bodø. Den 17 Febr. 1872 blev han, fra 1 Septbr. 1872 at regne, ansat som Lærer i Landmaaling ved Trondhjems tekniske Læreanstalt og 1875 tillige som Assistent ved Undervisningen i Konstruk-

tionstegning. I 1876 oprettedes en ny Post for en Lærer i Landmaaling og en Hjælpelærer i Mathematik og Konstruktionstegning, i hvilken Post S. blev ansat efterat være opsagt fra sine tidligere Stillinger; ved sin Udnævnelse til Oberstløjtnant frasagde han sig Assistentposten; derhos har han den hele Tid siden 1 Marts 1873 været Skolens Kasserer og Regnskabsfører samt Bibliothekar. I 1888 studerede han paa en Stipendierejse til Kjøbenhavns-Udstillingen og Tyskland de forskjellige Landes Kartverker. Han blev i Oktbr. 1897 valgt til Præses i Direktionen for det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem og er Formand i Bestyrelsen af Trondhjems Forelæsningsforening. Han blev 21 Januar 1895 R.[1] St. O. O. «for militær Fortjeneste».

* 1866 *Mette Alette Nannestad* (f. 28 Juli 1844), D. af Oberstløjtnant Henrik Schjøtt N. og Margrethe Elisabeth Parelius.

Jfr. «Festskrift ved Afslutningen af Trondhjems tekniske Læreanstalts 25de Læseaar» 1895, S. 54 og 58, hvor ogsaa hans Portræt.

Tachymetri. Med 3 Plancher. Thjem. 1881. 8. 45 S. og 3 Tabeller.

Forslag til Oprettelse af et økonomisk Kartværk (Matrikulerings-Kart) og Præcisions-Nivellement over Kongeriget Norge. (Særaftryk af «Polyteknisk Tidsskrift», 2. H. 1882.) Kra. [1882]. 4. 19 S.

Enkelte europæiske Staters økonomiske Kartværker. Indberetning til Trondhjems tekniske Læreanstalts Forstanderskab i Anledning af en i 1888 med Stipendium foretagen Reise. Bilag til Trondhjems tekniske Læreanstalts Aarsberetning for Skoleaaret 1888—89. Thjem. 1890. 8. 91 S., 1 S.

Program for en 42 dages rekrutskole. Fremsat i ugesedler efter tysk mønster ved oberst J. Michelet, oberstløjtnant J. Sejersted og kaptejn A. Spørck. (Tillægshefte til «Norsk militært tidsskrift» 54. bind.) Kra. 1891. 8. 35 S., 1 S.

I Festskrift fra Trondhjems tekniske Læreanstalt 1895, S. 103—110: Læreanstaltens økonomiske Forhold 1870—1895.

I Militært Tidsskrift *XLIII.* (1880), S. 489—494: Fegtningsskydning med Remingtongeværet.

I Statsøkonomisk Tidsskrift *1891*, S. 69—90: Økonomisk kartværk over Norge. (Foredrag i den statsøkonomiske Forening 24 Novbr. 1890, med Referat af efterflg. Diskussjon S. 90—97)

Sell, Johan Andresen, Søn af Kjøbmand *Johan Ditlef S.* og *Johanne Jørgensen,* blev født i Kristiania 4 Februar 1818, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1837 og tog i Juni 1842 mineralogisk Embedsexamen med Laud, hvorhos han baade før og efter denne (1840—44) var Amanuensis ved Universitetets fysiske Kabinet. Den 19 April 1847 blev han udnævnt til Geschworner i nordenfjeldske Bergdistrikt og var tillige Bestyrer af Ytterøens Gruber, rejste senere i 2½ Aar i Udlandet med Stipendium af Kongsbergs Sølvverks Kasse og blev i Juli 1852 af Finantsdepartementet konst. som Bergmester ved Sølvverket, til hvilket Embede han udnævntes 23 Juni 1854. Den 26

Maj 1860 blev han Bergmester i nordenfjeldske og 27 August s. A. i østre søndenfjeldske Distrikt og blev 2 Marts 1861 beskikket til tillige at være Medlem af Kongsbergs Sølvverks Direktion. Han døde paa Kongsberg 25 Maj 1865.

* *Maria Susanna Cold* (f. i Bergen 1 Maj 1832), D. af Løjtnant Otto Hermann Arentz C. og Caroline Magdalene Mathilde Klingenberg.

Nekrologisk Notits i Illustr. Nyhedsblad 1865, S. 140. Jfr. Statsraad J. H. Vogts efterl. Optegn. II. 14 fg.

I Nyt Mag. f. Naturvidenskaberne II (1840) findes af ham en Del Højdemaalinger, som A. Vibe har benyttet i sit Værk om «Høidemaalinger i Norge.»

I Den Constitutionelle 1843, No. 224: Uddrag af en Beretning om en efter offentlig Foranstaltning foretagen mineralogisk Rejse i Øvre Telemarken og Robygdelaget.

Sellevold, Augustinus Johannessøn, Søn af Gaardbruger *Johannes Ingebrigtsen* og *Beret Augustinusdatter*, blev født 3 Maj 1803 paa Gaarden Bø i Dvergberg Prestegjæld i Nordland. Hans Moder lærte ham tidlig at læse og naar han kunde faa en Bog at stave eller læse i, glemte han alt andet. Hans Læse- og Lærelyst kunde vanskelig tilfredsstilles af Hjembygdens Omgangsskole, 8 Dage om Aaret, og Bøger var en Sjeldenhed; han kastede sig over alle dem, han kunde overkomme at faa laant, men helst theologiske og historiske; selv lærte han sig at skrive, og Blæk af Sod og Vand lærte han at lave af en Mand paa Ankenes. Fra sit 12te Aar begyndte han at skrive Vers og at ro Lofotfisket. I 1818 blev han konfirmeret og fik Vidnesbyrdet «Fortrinlig oplyst». I 1837 kjøbte han Gaarden Sellevold i Dvergberg, hvor han i hele Resten af sit Liv levede som Jordbruger og Fisker og derhos optagen af Sysler i det kommunale og offentlige Liv. Fra 1840 til 1866 var han Medlem af Herredsstyrelsen, hvis Ordfører han var gjentagne Gange i en Række af Aar, ligesom han var Forligelseskommissær uafbrudt i 30 Aar (1842—72). I 1845 og 1848 mødte han som 4de Repræsentant paa Storthinget for Nordlands Amt (Medlem af Næringskomitteen No. 1 i 1845, af Bankkomitteen, Komitteerne om Byernes Skattevæsen og om Pengekrisen i 1848). Ved et Forlis paa en Rejse til Tromsø i 1844 slap han vel fra det med Livet, men paadrog sig en Tunghørighed, som siden tog saaledes til, at han ikke senere kunde modtage Valg til Thinget. Han var dog iflg. kgl. Res. 6 April 1859 Medlem af den kgl. Kommissjon af 10 Decbr. 1857 angaaende Undersøgelse af de nordlandske Handelsforhold. Han fik 1883 Medaljen for Bergerdaad i Sølv. Han døde 3 Februar 1893.

* 1830 *Inger Caroline Olsdatter* († 1872).

Biografi i Landsbladet 1893, No 114 og 115; *Nekrolog* i Dagbl. 1893, No. 53. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 122; Tromsø Stiftstidende 1885, No. 77.

En christelig Betragtning, eller et alvorligt Klagemaal over de meest herskende Laster, som gaaer i Svang i vore Tider. Bergen 1830. 8. 8 S. (Anonymt.)

Sørgesang over Andreas Urke Nielsen. Bergen 1832. 8. 8 S.

Vise om Linefiskeriet i Lofoten 1772, efter et gammelt Haandskrift. Bergen. 1842. 8. 8 S.

Missionssange. Tromsø 1884. 8. 2 Bl.

Af hans Digte er adskillige trykt i Bladene, saaledes i Maadeholds-Tidende 1845, No. 9 („Tidens Rost"), i Chra. Intelligentssedler 1845, No. 93 („Et Suk, tilegnet Henr. Wergeland paa Sygelejet"), i Tromsø Tidende 1847 No. 28 („Mindekrans ved Pastor Krogs Grav"), i Norsk Missions-Tidende 1862, No. 10; 1863, No. 1; 1865, No. 3; 1868, No. 1 og 1875, No. 1; o. fl.

Selmer, Gustav Wilhelm, en dansk Skuespiller, f. 1815, som debuterede paa Kristiania Theater 25 Oktbr. 1833 og senere til 1847 var Direktør for et Skuespillerselskab i Trondhjem.

Fornøden Belysning af Et og Andet i Overretsprocurator Lerches udgivne Brochure: „Om Nødvendigheden af Reform i vor Retspleie". Thjem. 1846. 8. 40 S. (Jfr. Artikelen F. G. Lerche ovfr. III.)

Selmer, Jens Andreas, Søn af Sogneprest *Erik Gløersen S.* (f. 1805, † 1882) og *Marie Elisabeth Holmen* (f. 1799, † 1882), er født i Bakke, Lister Fogderi, 26 Januar 1832, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1852 og medicinsk Kandidat med Laud i Maj 1859. I 3 Aar var han derpaa privat praktiserende Læge i Trygstad, hvorefter han 1862—63 i videnskabeligt Øjemed opholdt sig i Udlandet, navnlig i Berlin. Fra 1 Januar 1864 til April 1870 var han ansat som Læge ved nordre Trondhjems Amtssygehus i Overhallen, blev fra 15 Jan. 1870 Reservelæge ved Gaustad Sindssygeasyl, udnævntes 9 Marts 1872 til Distriktslæge i søndre Valdres med Bopæl i nordre Aurdal, hvilket Embede han tiltraadte 1 Juli s. A. og atter fratraadte i Febr. 1876, efterat han 27 Novbr. 1875 var bleven udnævnt til Direktør for Rotvolds Sindssygeasyl. For at studere Sindssygevæsenet har han flere Gange (1875 og 1882) opholdt sig tildels længere Tid i Udlandet. Han blev 21 Januar 1892 R.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed».

* 16 Juni 1868 *Jacobine Kristine Thams* (f. i Glemminge 26 Januar 1850), D. af Kjøbmand i Fredrikstad Wilhelm August T. og Ida Olava Mandskov.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2 Udg., II. 335 fg.; Otto Gr. Lundh: Ætten Thams, S. 13; H. P. Selmer: Stamtavle over Slægten Selmer, 2. Udg. (Kbh. 1868), S. 18 fg.

Generalberetning fra Gaustad Sindssygeasyl for 1870, afgiven af J. A. S. Chra. 1871. 4. 11 S. m. 3 Tabeller.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 3 Række, VI. (1876), S. 407—411: Pusansamling i Peritonealhulheden, behandlet med Incision og Udsprøitning med Karbolvand.

I Oversigt over Sindssygeasylernes Virksomhed i *1879*, S. 33 og 37; *1880*, S. 47—50; *1882*, S. 50—53; *1883*, S. 48—53; *1884*, S. 55—59; *1885*, S. 59 fg.; *1886*, S. 61—65; *1887*, S. 68—71; *1888*, S. 68—70; *1889*, S. 68—70; *1890*, S. 64—67; *1891*, S. 67—69; *1892*, S. 68—72; *1893*, S. 88—91; *1894*, S. 59—62 og *1895*, S. 76—83 er trykt Uddrag af hans Aarsberetninger fra Rotvold Asyl.

Selmer, Johan Christian Albrecht Vibe, Søn af Undertoldbetjent først i Bergen, senere i Kristiania *Henrik Olaus S.* og *Louise Frederiksen,* er født i Kristiania 14 Marts 1852 og blev, efterat være udexamineret fra Krigsskolen, 6 August 1872 udnævnt til Sekondløjtnant i 1ste akershusske Infanteribrigade. Den 30 April 1877 avancerede han til Premierløjtnant og fra 1 Januar 1889, ved den nye Hærordnings Begyndelse, til Kaptejn i samme Brigade. I 188 tog han Examen ved Centralskolen for Lærere i Legemsøvelser og Vaabenbrug.

Haandbog i Bevogtningslære for Underbefal. Bergen 1880. 8. 16 S. (Anonymt.)

I Norsk militært Tidsskrift *XLIV* (1881), S. 166—174: Om forposttjenesten i den norske hær. — *LVI* (1893), S. 242—250: Om værnepligtige korporalers værnepligt og tjenestepligt.

Selmer, Johan Peter, Søn af Kjøbmand, senere Bogholder ved Kristiania Glasmagasin *Ludvig S.* (f. 29 Juli 1813) og *Marie Magdalene Selmer,* hans Søskendbarn (f. 1 April 1817), er født i Kristiania 20 Januar 1844 og blev, privat dimitteret, Student 1862. Fra sin tidligste Barndom havde han med Afbrydelser studeret Pianospil og senere Harmonilære under J. G. Conradi's Vejledning og ogsaa i Skoledagene som Komponist og Sangdirigent givet Vidnesbyrd om sin afgjort musikalske Begavelse og Tilbøjelighed; men Forældrenes økonomiske Kaar stod hindrende ivejen for at lade ham følge sin Lyst, og han havde allerede bestemt sig til at studere Lovkyndighed, da han efter Lægens Raad, for at faa Bugt med et begyndende Brystonde, kom til at foretage en Sjørejse, som varte i 2½ Aar og paa hvilken han besøgte saagodtsom alle Europas Lande, Nordamerika og Kuba. I 1869 kom han for anden Gang paa sin Rejse til Konstantinopel. Han tog da den Beslutning at nytte alle Midler for at faa anvende den Trang til at udvikle sine musikalske Anlæg, som blev sterkere levende i ham, jo længer Rejsen varte og jo mere hans Helse vendte tilbage. Ved udmerket Velvilje af sin den Gang i Konstantinopel bosatte Landsmand, Skibsmægler Nils Schjøtt, blev han sat istand til at tiltræde den lange Rejse over Athen, Messina og Marseille til Paris, hvor han ved Hjælp af sine Slægtninge Konsul N. Selmer i Havre og dennes Broder, den senere Statsminister Chr. Aug. Selmer, fik Lejlighed til at begynde sine alvorlige Musikstudier ved Pariserkonservatoriet, specielt under Alexis Chauvet's og A. Thomas' Vejledning. Den 1 Maj 1870

optraadte han for første Gang offentlig som Dirigent og Komponist, nemlig ved en skandinavisk Koncert i Paris, ved hvilken bl. a. Kristina Nilsson og den finske Frk. Ida Basilier (nu Fru Basilier-Magelssen) assisterede. Nogle Maaneder senere brød Krigen ud, Tyskerne marscherte mod Paris og de fleste Udlændinger forlod Hovedstaden. Johan Selmer blev der baade under Belejringen og senere under Kommunens Oprør. Til Kommunen kom han til at staa i et forbigaaende Forhold, som dog var mindre revolutionært end farefuldt og «kompromitterende» for Selmer. Han havde under Krigen skrevet sin Orkesterkomposition *Scène funèbre* (Op. 4). Dette Manuskript bragte han med til et Møde, som Pianisten «Borger» Raoul Pugno havde sammenkaldt af alle i Paris tilbageværende musikalske Kunstnere og Kunstnerinder den 8 Maj 1871, idet Selmer haabede at faa sit Arbejde opført ved en af Kommunen planlagt Koncert i veldædigt Øjemed. Dagen efter dette Møde blev den fhv. kejserlige Operadirektør Perrin, som ikke kunde stille sig synderlig gunstig overfor Kommunens musikalske Foretagende, afsat ved et Dekret af Kommunens Indenrigsminister, som samtidig nedsatte «en Kommissjon til at vaage over den musikalske Kunsts og Kunstnernes Interesser», og et af denne Kommissjons Medlemmer blev «Borger» Selmer. Koncerten blev nu bestemt, Programmet fastsat og Prøverne begyndte; Selmer skulde selv dirigere sin nye Komposition. Han stod allerede ved Dirigentpulten paa Generalprøven, men pludselig blev alt afbrudt, Musikerne fløj hver til sin Kant, Versaillestropperne under Mac Mahon rykkede ind i Paris. Selmer fik nu andet at tænke paa end Musik, han stod uden Penge, uden Pas, uden Hjælp i en livsfarlig Situation. Han maatte flygte over Hals og Hoved og paa eventyrlig Vis slap han ud fra Paris til Havre og derfra forklædt som Matros ombord paa et tysk Dampskib til Hamburg, hvorfra han over Lübeck og Kjøbenhavn kom hjem til Kristiania. Efterat det havde lykkets ham at faa sine Manuskripter hjem fra Paris, gav han 14 Septbr. 1871 sin første Koncert i Kristiania, paa hvilken bl. a. hans *Scène funèbre* saa blev spillet. Ved Understøttelse bl. a. af Kong Carl blev han derefter sat istand til i Slutningen af Aaret at drage til Leipzig, hvor han nu til 1873 fuldførte sine musikalske Studier under Ledelse af Konservatoriets to betydelige Kontrapunktister, Professorerne Oscar Paul og Friedrich Richter. Sommeren 1873 tvang hans Helbred ham til at søge det mildere Klima i Italien, og et halvt Aars Tid tilbragte han nu i Rom, hvorfra han kom paa Besøg hjem, gav en ny stor Koncert her 24 Oktbr. 1874 og drog derefter igjen til Leipzig, senere til Wien. Paa førstnævnte Sted fik han i 1876 opført et nyt stort Orkesterverk for Kor og Soli «Tyrkerne gaar mod Athen» (Op. 7) og i Begyndelsen af 1878 i Leipzig og derefter i Juni s. A. ved Tonekunstnermødet i Erfurt sit «Nordiske Festtog» (Op. 11). Vinteren 1878—79 tilbragte han i Kristiania, hvor han paa en Koncert i Februar 1879 frem-

førte nye Arbejder, som gav en ny Anbefaling for det Andragende om en aarlig Komponistgage, hvilket han indbragte for Storthinget s. A. og som af dette bifaldtes 19 Juni med 76 mod 19 Stemmer overensstemmende med Indstillingen (med 6 mod 2 St.) fra Gage- og Pensjons-Komitteen. (jfr. Storth. Forh. 1879 VI a, S. 452 og Storth.-Tid. s. A., S. 1078 fg.). Kort efter denne Afgjørelse begav Selmer sig til Paris, hvor han efter 9 Aars Fravær igjen tog fast Ophold for nogle Aar. I 1883 blev han valgt til Johan Svendsens Efterfølger som Dirigent i Musikforeningen i Kristiania, hvilken Stilling han igjen fratraadte i 1886. Sommeren 1884 deltog han i Sangerfesten i Trondhjem, hvor han dirigerede sin til samme skrevne «Hilsen til Nidaros» (Op. 23), og Sommeren 1888 i den 1ste nordiske Musikfest i Kjøbenhavn, hvor han anførte sit store Kor- og Orkesterverk «Nordens Aand» (Op. 5). Iøvrigt har han i det sidste Tiaar mest opholdt sig paa Rejser i Udlandet (Berlin, Leipzig, Norditalien) med aarlige Sommerbesøg i Hjemmet.

* *Marie Blich*, D. af Højesteretsassessor Christian Julius B.

Portræt med Biografi [af O. Thommessen] i Verdens Gang 1879, No. 46; i Ny ill. Tid. 1880, No. 43 [af J. B. Halvorsen]; i Folkebladet 1887, S. 97 fg. og 114 fg. af Henrik Jæger; i Musikalisches Wochenblatt 1891, No. 33—37 af Thv. Lammers. Jfr. Dagbl. 1879, No. 104 af B. Bjørnson; Morgbl. 1895, No. 237; Mus. Wochenblatt 1896, No. 45 af Louis Bödecker; Allg. Musik-Zeit. 1896. No. 4 af Otto Taubmann; J. G. Conradi: Hist. Oversigt over Musikens Udvikling i Norge, S. 81 fg.; Chr Johnsen's Norsk Haandlexikon III, 67; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., VI, 152; H. V. Schytte: Nordisk Musik-Lexikon, II, 331; Nordisk Familjebok, XIV, 851. — En Fortegnelse over hans hidtil offentliggjorte Kompositioner med Uddrag af Pressens kritiske Udtalelser og en kort Biografi af Komponisten er udgivet af Const. Wilds Musikforlag i Leipzig 1895 [4. 2 Bl.].

I Morgenbladet *1873*, No.   : Musikbrev fra Leipzig. — *1876*, No. 164 A og 165 A: Orkestret. — *1889*, No. 498, 499 og 540: Musikbreve fra Frankrige (Jfr. No. 568 af Joh. D. Behrens).

I Verdens Gang forskjellige Breve fra Frankrige og Tydskland samt i *1884*, No. 5: Biografi af Th. Lammers.

I Dagbladet 1889, No. 325: Et Provinsbrev (dat. Dunkerque i Oktbr. 89).

I Folkebladet 1896, S. 166: Biografi af Sangerinden Mathilde Andersen.

Han har leveret enkelte versificerede Oversættelser af Texter til trykte Sangkompositioner af ham selv, saaledes til «La Captive» (af V. Hugo), «Hyperboræisk Ballade» (af v. Sallet), «Angelus» (af K. Wetterberg), «Souvenir» (af Ch. Nodier), «Anliegen» (af Goethe), «Tassos Klage» (af Shelley), o. fl.

Selmer, Marius Maximilian, Broder af ovennævnte Asyldirektør *J. A. S.*, er født i Bakke 28 Marts 1833, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1853 og juridisk Kandidat med Haud i Juni 1858. Han studerede derefter Forstvæsen i Tyskland, hvor han 1860 underkastede

sig Afgangsexamen ved Akademiet i Tharand. Han blev 1864 ansat som Forstassistent og 12 Maj 1866 udnævnt til Forstmester for søndre og nordre Trondhjems Amter, i hvilken Stilling han blev staaende til 1875, da han blev konstitueret i det nyoprettede Skovdirektørembede. Han er Medlem af Repræsentantskabet i det kgl. Selskab for Norges Vel. Han deltog i Stiftelsen af «Den norske Forstforening», i hvis Bestyrelse han var Viceformand og derpaa Formand i flere Aar. Han blev 6 Juni 1882 R.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed».

* 8 Maj 1866 *Benedikte Eleonora Elisabeth Thams* (f. 4 Februar 1841), en Søster af hans Broders Hustru.

Jfr. Slægten Selmer (Kbh. 1864), S. 14 og sammes 2. Udg. (1868), S. 19.

Indberetning fra Skovdirektøren for Tidsrummet fra Januar 1875 til 30. Juni 1880. Kra. 1883. 8. 2 Bl., 229 S., 5 Tabeller. — Samme for Aarene 1880—1883. Kra. 1886. Tospaltet 4. 2 Bl., 91 S. — Samme for 1883—1886. Kra. 1890. 4. 133 S. — Samme for 1886—1890. Kra. 1892. 4. 160 S., IL S.

Indberetning fra Skogdirektøren for Tidsrummet 1ste Juli 1890—30te Juni 1893. Kra. 1897. Tospaltet 4. 2 Bl., 135 S., LI S. [Tabeller.]

Les forêts de la Norvège. Paris 1889. 8.

I Indberetninger fra de ved Statens Forstvæsen ansatte Funktionærer (Kra. 1874), II. 32—139: Indberetninger om hans Virksomhed i de throndhjemske Amter 1864—73. (Trykt i Uddrag.)

I Tidsskrift for Skovbrug, II. (1894), S. 73—76: Skovsagen.

Sem, Niels Arntzen, Søn af *Egidius S.* (f. i Bergen 1744, † 1802 som Sogneprest til Fron) og *Birgitte Truine Arntzen* (f. 1753, † 1833), blev født i Ringebu, hvor Faderen den Tid var personel Kapellan, den 10 Februar 1782, fik til sit 16de Aar Undervisning i Hjemmet og blev 1798 sendt til Kjøbenhavn, hvor han, privat dimitteret, blev Student med Udmerkelse 1801. I Juni 1806 tog han juridisk Embedsexamen med Laud, hvorefter han 19 Decbr. s. A. blev udnævnt til Stiftsoverretsprokurator i Kristianssand. I 1809 blev han Regimentskvartermester, 1810 Auditør ved Oplandske Infanteri-Regiment — som saadan var han 1811—12 Lærer i militær Lovkyndighed ved det norske Landkadetkorps — fik 1811 Titel af Overauditør og blev 15 Januar 1812 Prokurator ved alle Over- og Underretter i Norge og Danmark undtagen Højesteret og Landsover- samt Hof- og Stadsretten i Kjøbenhavn. Den 18 Septbr. 1815 blev han Advokat i Norges Højesteret; som saadan var han i 1821 Forsvarer for Grev H. Wedel-Jarlsberg i den mod ham anlagte Rigsretssag. 1823 udnævntes han til Sorenskriver i Jæderen og Dalerne, 10 Juli 1828 til Amtmand i Buskeruds Amt, 15 Januar 1831 til Stiftamtmand over Akershus Stift og Amtmand i Akershus Amt, hvilket Embede han 22 Marts 1837 ombyttede med Stiftamtmandskabet

i Kristianssand, hvormed var forenet Embedet som Amtmand i Lister og Mandals Amt; da Akershus Amt ved kgl. Res. 22 Decbr. 1842 var bleven skilt fra Stiftamtmandsembedet, søgte han igjen dette og udnævntes 3 Januar 1846 til Stiftamtmand i Kristiania, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pension 30 Marts 1857. Han var 1852—53 Medlem af Interimsregjeringen i Stockholm under Kongens Sygdom. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 29 April 1833 til Udarbejdelse af Forslag til almindelige Lovbestemmelser ang. Kommunalvæsenet saavel i Kjøb- og Ladestæderne som paa Landet. I 1824 mødte han paa Storthinget som 3dje Repræsentant for Stavanger Amt (Formand i Justitskomitteen og Sekretær i Militærkomitteen samt Medlem af Komitteen ang. Borgervæbningen) og atter som 1ste Repræsentant for samme Valgkreds i 1827 og paa det overordentlige Thing 1828; i førstnævnte Aar var han Medlem af Justitskomitteen og Formand i Fiskerikomitteen, i sidstnævnte Aar Medlem af Komitteen ang. Valgloven. Paa Storthinget 1830 var han 3dje Repræsentant for Buskeruds Amt (Formand i Militærkomitteen og i Komitteen ang. Opgjøret med Danmark), i 1842 og 1845 mødte han som Repræsentant for Kristianssand (Formand i Kriminallovkomitteen 1842 og i Lovkomitteen 1845 samt Medlem af Konstitutionskomitteen). Han var stadig Medlem af Lagthinget, hvis Præsident han var i Valgperioderne 1824—30 og 1845, hvorhos han i 1830 og 1845 tillige var alternerende Præsident i det samlede Storthing. Han var Medlem af Storthingets Deputation til Stockholm 1827 i Anledning af Prins Gustavs Fødsel. Han var Medlem af Rigsretterne i 1827 og 1845 som Lagthingsmand og i 1836 som konst Højesteretsassessor. Han blev 1831 R. N. O. og 26 Jan. 1839 Stk. N. O., hvorhos han var R. R. St. St. O. 1 Kl. (1843). Efter sin Afsked flyttede han i 1858 til Kristianssand, hvor han døde 19 Decbr. 1859.

* 13 Maj 1823 *Søster Wilhelmine Matthia Sibbern* (f. paa Vernekloster 7 Febr. 1804, † i Kristiania 1 Novbr. 1827), D. af nedennævnte Statsraad Valentin Christian Wilhelm S. og hans 1ste Hustru.

Nekrolog i Illustr. Nyhedsbl. 1860, No. 5. Jfr. H. J. Huitfeldt-Kaas: Efterretn. om Familien Sibbern, S. 124 fg.; B. Moe: Biogr. Efterretn. om Storthingsmænd, S. 130; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91. S. 122; A. T. Låstbom: Konungariket Norges Ståthållare, etc. (Ups. 1843), S. 9, 16, 23; Statsraad Holsts efterl. Optegnelser, S. 218 og 267; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser, II. 79, 142; [Dahl og Løberg:] Ellevte ord. Storthing (Chra. 1845), S. 40 fg.

I Beretning om Kgr. Norges oeconomiske Tilstand i *1836 — 1840* (Chra. 1843. 4.), S. 112—127: Beretning om Lister og Mandals Amt. — I samme *1846—50* (Chra. 1853. 4.), Litr. A: Om Christiania By. 11 S. — I samme *1851—1855* (Chra. 1858. 4.), Litr. A: Om Christiania By. 8 S. og 1 Tabel i Fol.

Sending, Axel, Søn af Sagfører *Olaus S.* og *Nicoline Christiane Zeiner* († paa Kongsberg Langfredag 1881, 72 Aar gl.), er født paa Kongsberg 9 Oktbr. 1850, blev, efterat være udexamineret fra Krigsskolen, 16 August 1873 udnævnt til Sekondløjtnant i Kristianssandske Infanteribrigade. Den 12 Maj 1880 avancerede han til Premierløjtnant og ved den nye Hærordnings Indførelse fra 1 Jan. 1889 til Kaptejn i samme Brigade og Kvartermester ved Nedenæs Linjebataljon.

I Norsk militært Tidsskrift *XLI.* (1878), S. 568—581 og 593—614: Om infanteriets formationer mod kavaleri. (Prisbelønnet 1877 med det mil. Tidsskrifts Sølvmedalje.) — *LIV.* 171—191: Infanteriets kamp mod artilleri.

de Seue, Christen, efterfølgendes Søn, blev født i Rødenes Prestegjæld 2 Juni 1843, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1861, tog 1863 Andenexamen, var 1864—65 Timelærer ved Tanks Realskole i Bergen og tog 1866 3dje Afdeling af Reallærerexamen med Haud. Han var derefter 1866—67 Lærer ved Qvams Latin- og Realskole og 1866—68 ved Gjertsens Latinskole. 1867 blev han ansat som 2den og 1871 som 1ste Assistent ved det meteorologiske Institut og var fra 1869 tillige Lærer ved Kristiania Sømandsskole. I 1871 vandt han Kronprinsens Guldmedalje for sin Besvarelse af Universitetets Prisopgave: «De meteoroligiske Elementers Afhængighed af Vindretningen ønskes oplyst for det sydlige Norges Vedkommende ved Beregningen af Vindroser. De fundne Resultaters indbyrdes Sammenhæng paavises i en Fremstilling af det sydlige Norges Meteorologi.» I 1875 fratraadte han sine Stillinger i Kristiania for at overtage Bestyrelsen af Biri Glasverk, hvoraf han ved sit Giftermaal var bleven Medejer. Dette blev senere nedlagt, men han vedblev derefter at bo som Ejendomsbesidder i Biri, hvor han i sine senere Aar ogsaa deltog i det kommunale og politiske Liv; bl. a. var han fra 1885 Formand i Kristians Amts Grundlovsforening og flere Gange sit Amts Deputerede ved de konservative Landsmøder. Han døde paa sin Gaard Honne i Biri 12 August 1892.
* 21 Juni 1873 *Borghild Tanberg* (f. 28 Juli 1851), D. af Peter T., Ejer af Hurdals Glasverk, og Charlotte Bassøe.

Nekrolog i Morgenbladet 1892, No. 440 og i Aftpst. s. A. No. 470. Jfr. F. T. Salicath: Familien von Schlanbusch, S. 25.

Le névé de Justedal et ses glaciers. Programme de l'Université du 2nd Semestre 1870. Publié par les soins du Sénat académique par S. A. Sexe. Avec une carte, 9 photographies et une planche lithographiée. Chra. 1870. 4. 55 S.

Windrosen des südlichen Norwegens. Mit der Goldmedaille König Carls XV belohnte Abhandlung. Univ.-Programm für das erste Semester 1876 hg. von H. Mohn. Mit 40 lith. Taf. Chra. 1876. 4. 1 Bl., IV S., 44 S.

de **Seue, Christian,** Søn af Major *Christian de S.* (f. 23 Juli 1772, † 27 Novbr. 1842) og *Karen de Seue* (f. 23 Decbr. 1770, † 22 Septbr. 1810), blev født i Rakkestad 17 Maj 1810, blev 1826 Sekondløjtnant i 2den akershusiske Infanteribrigade, begyndte senere at studere og blev, privat dimitteret, Student med Laud 1829 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1832. I April 1834 blev han ansat som Bestyrer af Moss borgerlige Realskole. Den 15 Juli 1840 udnævntes han til Sogneprest til Rødenes, i hvilket Embede han døde 21 April 1843. Under sit Ophold paa Moss blev han fra Nytaar 1839 indvalgt i Repræsentantskabet, ligesom han var den første Formand i Byens Maadeholdsforening (1840) og deltog i Stiftelsen af Byens Asyl (1839).

* 23 Juli 1834 *Dorothea Benedicte Ulrikke von Schlanbusch* (f. i Skien 18 Juni 1809, † i Kristiania 23 Januar 1897), D. af Byskriver i Skien, Kancelliraad Friedrich Leegaard von S. og Birgitte Maria Eydorff.

Jfr. F. T. Salicath: Familien von Schlanbusch, S. 23; Indbydelsesskrift fra Moss kommunale Middelskole 1886, S. 29 fg., 32, 34, 42 fg.

„Den Almægtiges Naade over vort Fædreneland, synlig i Minderne fra de svundne og i Forhaabningerne for de kommende Aarhundreder". En Tale i Anledning af Secularfesten til Minde om den Lutherske Reformations Indførelse i Norge. Moss 1837. 8. 16 S. (Ved en Trykfejl staar paa Titelbladet „de Ceue".)

Prædiken, udarbeidet over Coloss. 3. 2 og holden i Opsloe-Kirke paa Ordinationsdagen d. 2den April 1841. Moss 1841. 8. 16 S.

I Asyl- og Skoletidende 1843, No. 5: Nogle Ord ved Aabningen af Asylet i Moss 1 Novbr. 1840.

de **Seue, Christian Martini,** foregaaendes Søn, blev født i Rødenes 27 Februar 1841, udexamineredes fra Krigsskolen 1860 og udnævntes med Anciennetet fra 3 Juli s. A. til Sekondløjtnant i 2den akershusiske Infanteribrigade, hvor han 2 Maj 1864 avancerede til Premierløjtnant og 2 August 1877 til Kaptejn. Efterat have taget Examen ved den militære Højskole, gik han i Decbr. 1867 som Aspirant ind i Generalstaben og beordredes som saadan 1868 til Tjeneste ved den geografiske Opmaalings Kontor, hvor han var tjenstgjørende til 1869. I dette Aar blev han med Aflønning fra Generalstaben beordret som Krokør til Tromsøkrokeringen, i hvilket Arbejde han ogsaa deltog i 1870 og 1872 dels som Trigonometrist, dels som Krokør. I Aarene 1870—73 gjorde han tildels Tjeneste ved Opmaalingens Kontorer om Vinteren og blev i Septbr. sidstnævnte Aar som Adjoint i Generalstaben ansat ved Opmaalingen, hvor han til Høsten 1875 arbejdede ved Sektionen for Detaljmaaling og Kartudgivelse og derefter som Sekretær til Decbr. 1876, da han fratraadte Tjenesten i den geografiske Opmaaling. I sine forskjellige Stillinger i denne havde han 1873—76 bl. a. udført en 1ste

Ordens Række gjennem Tromsø Amt og udført Detaljtrianguleringen af hele Amtet samt paabegyndt en 1ste Ordens Række til Forbindelse med det svenske Triangelnet i Bygderne om Altenvandet. Fra 2 August 1877 var han Chef for 2det Linjekompagni af Valdres Bataljon, indtil han 1 Septbr. 1882 blev udnævnt til Kaptejn i Generalstaben, tjenstgjørende i Generalkvartermesterafdelingen. Som Generalstabsofficier deltog han i næsten alle de Genesalstabsøvelser og større Feltmanøvrer, som i hans Officierstid blev afholdt her i Landet, ligesom han ogsaa deltog i Feltmanøvrer i Sverige og i Høstmanøvrer i Frankrige. Da den nye Hærordning skulde gjennemføres fra 1 Jaa. 1889 blev han 8 Oktbr. 1888 udnævnt til Oberstløjtnant og Chef for Numedals Landværnsbataljon, men før han kom til at overtage dette Embede, blev han 17 Novbr. 1888 udnævnt til Oberstløjtnant i Generalstaben og Chef for Generalkvartermesterafdelingen. Den 8 Oktbr. 1892 blev han Oberst og Chef for 4de Korps af Kristiansandske Brigade og Telemarkens Linjebataljon. Fra denne Stilling blev han 1 Decbr. 1894 befordret til Generalmajor og Chef for trondhjemske Brigade samt Kommandant i Trondhjem fra 1 Januar 1895 at regne. Fra 1878 var han i flere Aar midlertidig og fra 1884 fast ansat Lærer ved Krigsskolen i Fortifikation og Fortifikationstegning, ligesom han ogsaa var Lærer ved Skolen til Uddannelse af af Officierer uden fast Løn. Han var Medlem af flere til Udredning af militære Spørgsmaal nedsatte Kommissjoner, saaledes angaaende Oskarsborgs Udrustning, Kristianssands Befæstninger, Ofotenbanen og 1894—95 Formand i Komitteen til Udarbejdelse af Mobiliseringsregler m. v. for Marinen. I det militære Samfund var han i flere Aar valgt til Medlem dels af Direktionen, dels af Tidsskriftets Tilsynskomitte. Han blev 21 Januar 1891 R.[1] St. O. O. «for militær Fortjeneste» og var derhos R.[1] S. O. (1886), R. Fr. Æ. L. og R.[1] Bd. Z. L. O. m. Egeløv. Han døde i Trondhjem 1 Juni 1895.

* 1) 26 Septbr. 1872 *Aagesine Oxaas* (f. 12 Juli 1851, † 24 Januar 1874), D. af Lensmand i Lyngen Henrik Olsen O. og Erasmine Holmboe.

* 2) 21 Juli 1875 *Henriette Oxaas* (f. 24 Februar 1857, † 29 Decbr. 1882), en Søster af hans første Hustru.

Portræt med Biografi af *G. G.* i Folkebladet 1896, No. 20. *Nekrologer* i Militært Tidsskrift, B. 58, S. 351 fg. af *J.*; i Morgbl. 1895, No. 306, cfr. 316, i Aftpst. s. A. No. 346; i Thjems. Adr. s. A. No. 155; i Dagspst. s. A. No. 144; i Fremskridt s. A. No. 130. Jfr. C. de Seue: Hist. Beretn. om Norges geografiske Opmaaling, S. 287; F. T. Salicath: Familien von Schlanbusch, S. 24; O. Holmboe: Foged Jens Holmboes Efterkommere, S. 19 fg.

Kompagniet. Sammendrag af de vigtigste Bestemmelser m. m. vedkommende Kompagniets forskjellige Tjenesteforhold. (Med 2 Karter og endel Træsnit.) Ved Albert Bang, Th. Bang og C. de Seue. Kra. 1872. 8. 2 Bl., XVI S.,

432 S. — 2det, til 1ste juni 1878 rettede oplag. Kra. 1878. 8. 2 Bl., XIX S., 464 S. + 12 S. Karttegn. — 3die, til 1ste marts 1882 rettede oplag. Kra. 1882. 8. 1 Bl., XXIV S., 525 S. + 16 S. Karttegn. — 4de til 1ste mai 1894 rettede oplag. Ved C. de Seue. Kra. 1894. 8. 2 Bl., XXI S., 3 upag S., 628 S.

Historisk Beretning om Norges geografiske Opmaaling fra dens Stiftelse i 1773 indtil Udgangen af 1876. Udgivet af Norges geografiske Opmaaling. Kra. 1878. 8. 3 Bl., 316 S.

Topografisk-statistisk beskrivelse over Nøtterø herred. Efter det i Norges geografiske opmaaling værende topografiske materiale og Norges officielle statistik m. m. udarbeidet af C. de Seue. Udg. af Norges geografiske opmaaling 1893. Kra. 8. 30 S.

de **Seue, Werner Nicolai,** Søn af daværende Major, senere Generalmajor og Chef for 2det akershusiske Infanteriregiment *Peter de S.* (f. 1694, † 1772) og *Hellehus Werenskiold* (f. 1705, † 1771), blev født paa Gaarden Vestby i Rakkestad 29 August 1742, blev 1755 Korporal ved østre Rakkestad'ske Kompagni, 1759 Fændrik ved Faderens Bataljon i Smaalenske Regiment og i Maj 1761 forflyttet til Grenadergarden, garnisonerende i Flensborg. Som Sekondløjtnant i Garden deltog han fra Marts til Septbr. 1762 under Feltmarskalk Grev de Saint Germain i Besættelsen af Mecklenburg og vendte derpaa med sin Hærafdeling tilbage til Flensborg, hvorfra han i April 1763 med Garderegimentet drog til Kjøbenhavn. Ved Gardens Ophævelse om Sommeren 1763 blev han forsat til det i Rendsborg garnisonerende Slesvigske gevorbne Regiment, men var ellers til Vaaren 1764 permitteret til Norge. Den 15 August 1764 blev han ved Bytte med en Ltnt. Creutz Premierløjtnant ved det i Kristiania garnisonerende gevorbne Regiment, med hvilket han i Juni 1767 fulgte til Kjøbenhavn, hvorfra Afdelingen i Maj 1768 atter beordredes til Norge. Den 4 Marts 1773 udnævntes han til Kaptejn og Kompagnichef, blev 1786 Chef for det nye Kongsvingerske lette Infanterikompagni, 28 Decbr. 1787 fik han Rang som Major ved Nordenfjeldske Regiment og deltog som Bataljonschef i Toget til Sverige det følgende Aar. 1789 blev han Premiermajor ved Regimentet, som han førte Kommandoen over i Fredrikstad for Generalmajor Hesselberg fra 1791 til Septbr. 1796, da han blev Oberstløjtnant i 1ste akershusiske Infanteriregiment, i hvilket han avancerte til Oberst 1803 og til Chef 3 Januar 1806, efterat han allerede siden Marts 1800 havde ført Kommandoen over Regimentet efter Generalmajor Kaltenborns Død. Ved Udbrudet af Krigen med England 1807 blev han beordret som Kommandant til Kongsvinger, hvorfra han blev afløst i Marts 1808, da han tildeltes Kommando over Midtbrigaden, der laa med 2000 Mand, senere forringet til 1200 Mand, sydost for Kongsvinger. Allerede under den forudgaaende Brevvexling med den kommanderende General søndenfjelds Prins Christian

August angaaende de trufne Dispositioner for Felttoget var der opstaaet et spændt Forhold mellem de Seue og Prinsen, hvilket yderligere skjærpedes, efterat de Seue den 18 April 1808 havde haft en uheldig Fegtning ved Lier mod den svenske Brigade Lejonstedt og General Armfelt. Ved en Audients hos Prinsen efter dennes Ankomst til Kongsvinger blev det meddelt de Seue, at hans Brigade skulde fordeles til den Lowzowske og Staffeldske Brigade og han selv begive sig til Kristiania, hvor en Reserve-Brigade skulde blive ham anvist. Efter Ankomsten til Kristiania søgte han først om at maatte stilles for en Overkrigsret for at kunne forsvare sit Forhold og derefter om sin Afsked fra Krigstjenesten. Denne indvilgedes ham 30 Juni 1808, idet han fik Generalmajors Rang og 1000 Rdlr. i Vartpenge, fra 1 Jan. 1811 forhøjet til 1200 Rdlr. Han døde paa sin Løkke «Solitude» ved Kristiania 18 Juni 1823.

⚭ 12 Februar 1776 *Karen Margrethe Fyhn* (f. 12 Febr. 1755, † paa Kongsvinger i Februar 1783), D. af Politimester i Kristiania, Justitsraad Jørgen Andreas F. og Ingeborg Falck.

Jfr. — foruden hans ndfr. nævnte *Selvbiografi* — C. J. Anker: Biogr. data om norske generalspersoner, S. 243 fg.; Collegialtidende 1808, S. 560 fg.; D. Schnitler: Blade af Norges Krigshistorie, S. 212, 230, 242—252; Oberst N. Tidemands Optegnelser, S. 202; O. Vaupell: Den dansk-norske Hærs Historie II. 325; Norsk mil. Tidsskr. 1896, S. 452 fg.

Kongelig Dansk General-Major Werner Nicolai de Seue's Levnetsløb og Tids-Historie. Forfattet af ham selv. Chra., 1811. 8. VIII S., 174 S., 1 Bl.

Militaire Afhandlinger over vigtige Sandheder for Soldaterstanden. Chra. 1813. 8. 152 S.

General-Major de Seues **Svar paa nogle Anmærkninger**, hvilke ere ham meddeelte, anlediget af Skriftet: Militaire Afhandlinger over Soldaterstandens Vigtighed. Chra. 1813. 8. 8 S.

Hans Rapport om Affæren ved Lier i 1808 er trykt i Aalls Erindringer, 2 Udg., S. 632—34, jfr. hans nævnte «Levnetsløb», S. 105 fg. 161—171.

Sexe, Sjur Aamundssøn, Søn af Gaardmand *Aamund Sjursen S.* og *Brita Thorstejnsdatter,* blev født 14 August 1808 paa Gaarden Sekse, der ligger paa Østsiden af Sørfjorden i Ullensvang. Udenfor den Undervisning, han fik i Datidens Almuskole, hjalp han sig paa egen Haand saa godt han kunde. Ved et omhyggeligt Studium af nogle mathematiske Lærebøger, han fik fat i, lykkedes det ham efterhaanden at erhverve sig ret gode Kundskaber i Arithmetik, Geometri og Trigonometri. Under et Besøg i Bergen omkring 1830 gjorde han Bekjendtskab med Overlærer Lyder Sagen, hvorom dennes Søn Provst A. Sagen i et Brev til nærværende Udgiver af 9 Oktbr. 1896 har meddelt følgende, hvorved tidligere, ogsaa paa Tryk fremkomne, Meddelelser

om denne Episode berigtiges: «Medens min Fader — heder det i Brevet — havde Undervisningstime paa Latinskolen, kom en Bondegut i 20-Aars Alderen op til min Moder med Prøver paa Æbler, hvoraf hun bad ham bringe en Skjæppe op til Lyder Sagen. Gutten spurgte da, om det var den Lyder Sagen, som havde udgivet Læsebogen, og paa hendes bejaende Svar bragte han to Skjæpper. Da min Moder gjorde ham opmerksom paa, at hun kun havde bestilt en Skjæppe, svarte han, at han havde Lyst til at forære Lyder Sagen en Skjæppe Æbler til, da han havde haft saa megen Fornøjelse af hans Læsebog. Da min Fader ogsaa ved denne Lejlighed var fraværende, bad min Moder Gutten om at komme op igjen noget senere, da det vistnok vilde interessere ham saavelsom Lyder Sagen at gjøre hinandens Bekjendtskab. Dette var Anledningen til at L. Sagen fattede en levende Interesse for den opvakte Bondegut og indgav ham Tanken paa at søge akademisk Uddannelse, hvortil Sagen i Forening med Rektor Holmboe og muligens nogle flere af Latinskolens Lærere var ham behjælpelig ved Privatundervisning.» — Efter nogle Aars Ophold i Bergen blev han tenteret ved Latinskolen og 1834 Student derfra med Laud. For dem, der vilde studere Mathematik og Naturvidenskaber, var der ved vort Universitet den Tid blot et Studium, nemlig det bergvidenskabelige, og Sexe tog da, efterat han nogen Tid havde været Amanuensis ved Mineralkabinettet, i Juni 1840 Bergexamen og ansattes derpaa s. A. som Aspirant ved Kongsberg Sølvverk. Den 8 Maj 1841 blev han udnævnt til Geschworner i nordenfjeldske Bergdistrikt, hvor han ogsaa i nogen Tid fungerede som Bergmester. Fra Septbr. 1843 til August 1844 foretog han med Stipendium af Statskassen en videnskabelig Rejse til Sveriges og Tysklands Bergverker. Den 16 Decbr. 1846 blev han udnævnt til Bergmester ved Kongsberg Sølvverk. I denne Stilling kom han i en lang og bitter Strid med Sølvverksdirektionen og Departementet dels om Grubernes Ventilation, dels om det saakaldte «Sollknæ» eller en Afsats paa ca. 15 Meter i Christian den 7des Stoll. Da han trods Henstilling fra Departementschefen (Statsraad Bretteville) om at tie stille vedblev med sin offentlige Kritik af Sølvverkets tekniske Ledelse, blev han i Decbr. 1850 opsagt fra sin Tjeneste. Storthinget i 1851 underkjendte denne Departementets Afgjørelse og bevilgede ham hans fulde Gage (3200 Kroner) i Vartpenge af Sølvverkets Kasse, hvilket toges tilfølge ved kgl. Res. af 19 Maj s. A. Han levede derefter i Kristiania uden offentlig Ansættelse — fra 1852 var han Lærer ved Nissens Skole — indtil han fra 2. Halvaar 1857 blev ansat som vikarierende Docent ved Universitetet i Fysik, hvorefter han 16 Maj 1860 udnævntes til extraordinær Lektor og 1866 til extraordinær Professor i Bergbygningslære og fysisk Geografi. Fra dette Embede erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon 18 Decbr. 1876. Fra Januar 1862 til Maj 1871 var han efter Storthingets Valg tillige Statsrevisor. Han døde i Kri-

stiania 17 Februar 1888. Han var Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1859) og korr. Medlem af «K. K. geol. Reichsanstalt» i Wien (1865). Fra 1883 var han Medlem af Repræsentantskabet i Det kgl. Selskab for Norges Vel.

* *Anne Severine Sivertsen* (f. i Bergen 29 April 1818), D. af Høker Willak S. og Ingeborg Christine Møller.

Portræt med Biografi [af A. Helland] i Ny ill. Tid. 1881, No. 2. — *Nekrologer* i Dagbl. 1888, No. 54; i Aftpst. s. A. No. 103, jfr. No. 112 [hvor en af den afdøde kort før hans Død skreven Gravsalme er trykt]; i Gjøviks Blad s. A. No. 26. — Jfr. Henr. Jæger: Ill. norsk Litt.-historie, II., Videnskabelig Afdeling, S. 130; Th. Haukenæs: Natur, Folkeliv og Folketro i Hardanger, D. 7, Ullensvang, S. 280—82; Knud Langeland: Nordmændene i Amerika (Chikago 1888), S. 167 fg.; Storth.-Forh. *1851*, VII. 43 og IX. 31, VIII BB, S. 136 fg. og IX 164; *1877*, VI a, S. 57 og Storth.-Tid. s. A., S. 70; Dept.-Tid. 1851, No. 22; Statsraad J. H. Vogts efterl. Optegnelser, II. 14 fg., 98 fg.

En Fremstilling af Driften og Knæet paa Christian den 7des Stoll, ledsaget af et Profil-Rids. Chra. 1853. 8. 69 S. (Herimod skrev Bøbert „Nogle Bemærkninger", Chra. 1854. 4. 29 S., jfr. ovfr. I. 557).

Nogle Bemærkninger om Mortalitetsberegninger og hvad man har til at grunde dem paa for Norges Vedkommende. [Chra. 1857.] 4. 8 S.

Arithmetikens første Elementer. Chra. 1862. 8. 106 S.

Nogle Bemærkninger om Potentslæren, samt nogle Sætninger af samme. (Særtryk af Nyt Mag. f. Naturvid. XIII. H. 1 og 2.) Chra. 1864. 8. 40 S.

Om Snebræen Folgefon. Udg. som Universitetsprogram for andet Halvaar 1864. Med et farvetrykt Kart og Træsnit. Chra. 1864. 4. XII S., 36 S. (Anm. i Aftonbladet 1865, No. 11.)

Om nogle Punkter i den elementære Arithmetik. (Særtryk af Nyt Mag. f. Naturvid. B. XIV. H. 1.) [Chra. 1865.] 8. 45 S.

Mærker efter en Iistid i Omegnen af Hardangerfjorden. Udg. som Univ.-Program for første Halvaar 1866. Med et Kart og i Texten indtagne Træsnit. Chra. 1866. 4. 34 S., 2 Bl.

Boiumbræen i Juli 1868. Med Træsnit. Univ.-Program for første Semester 1869. — *Le glacier de Boium en juillet 1868.* Avec gravures sur bois. Programme de l'Université le 1er semestre 1869. Chra. 1869. 4. 19 S. + S. 20—40.

Nogle Bemærkninger om de mathematiske Satser $\frac{0}{a} = 0$, $\frac{a}{0} = \infty$ og $\frac{0}{0} = x$. (Særtryk af Nyt Mag. f. Naturvid. B. XVII.) Chra. 1870. 8. 16 S.

Yderligere Bemærkninger om imaginære Størrelser. (Særtryk af Nyt Mag. f. Naturvid. B. XVIII.) Chra. 1870. 8. 15 S.

Et Par Ord om mathematiske Grændser. (Særtryk af Nyt Mag. f. Naturvid. B. XVIII.) [Chra. 1871.] 8. 18 S.

Gletscher-Experimenter. (Særskilt Aftryk af Chra. Vid. Selsk.s Forhandl. 1870). [Chra. 1871.] 8. 8 S.

On the Rise of Land in Scandinavia. To accompany the Index Scholarum of the University for the year 1872, first season. Chra. 1872. 4. 17 S.

Trykt 8 Novbr. 1897.

Nogle Bemærkninger vedkommende Plangeometrien. (Særskilt aftrykt af «Nyt Mag. f. Naturvid.» 19de Binds 4de Hefte.) Med en Planche. Chra. 1873. 8. 1 Bl., 13 S.

Om Læren angaaende Vægtstangen og Tyngdepunktet. (Særskilt aftrykt af «Nyt Mag. f. Naturvid.» 20de Binds 2det Hefte.) Med 1 Planche. Chra. 1873. 8. 10 S.

Gamle Salmer i fornynget Form. Et Forsøg. Chra. 1873. 8. 2 Bl., 48 S.

Jættegryder og gamle Strandlinier i fast Klippe. *(On Giant's Caldrons).* Univ.-Program for første Semester 1874. Med 3 Pl. Træsnit. Chra. 1874. 4. 2 Bl., 44 S. (Med Text paa norsk og engelsk.

Om en gammel Strandlinie i fast Klippe. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid. Selsk.s Forhandl. for 1874). Chra. 1875. 8. 4 S.

I Nyt Mag. f. Naturvidenskaberne — foruden de nævnte, ogsaa i Særtryk udkomne Afhandlinger — *V. (1848)*, S. 335—369: Om Vandets Bevægelser og dets sandsynlige Indflydelse paa Jordklodens Form. (Optrykt i Chra.-Posten 1849, No. 236—238.)

I Archiv for Math. og Naturvid. *I.* (1876), S. 1—18: Om nogle gamle Strandlinier. Med 1 Kart; S. 203—210: Hvorfor blæser det ikke bestandigt fra Øst i det saakaldte stille Belte? — *II.* 469—478: Om Moræner; S. 479—487: Om Vandets Formindskelse paa Jordens Overflade. — *III.* 241—257: Om Skandinaviens vertikale Svingninger. — *IV.* 145—166: Hvorledes man undgaar de imaginære Størrelser. — *V.* 247—273. Norges Stigning, Strandlinier, Terrasser. — *VI.* 168—70: Om Reliefforandringer i isskuret Felt. — *VII.* 115—154: Skulde der ikke lade sig finde et reelt mathematisk Udtryk, der kunde overtage de imaginære Størrelsers Rolle? S. 194—199: Alte Strandlinien und glaciale Schliff-Flächen im Strandgürtel. — *IX.* 205—230: Læren om de imaginære Størrelser betragtet fra et elementært Standpunkt, samt om hvorledes man undgaar disse Størrelser.

I Forh. i Vidensk.-Selskabet i Chra. 1867 S. 12—15: En Notits om Øen Maaln ved Arendal.

I Polyteknisk Tidsskrift *I.* No. 4: Bemærkninger om Skikter, som opstaa ved mekanisk Bundfælding i stillestaaende Vand; No. 4. Horizontale Banker af Sand, Gruus og Rullesten i det Indre af Fjordene i Bergens Stift. — *II.* No. 16—18: Varme og Brændsel i den norske Husholdning.

I Daa's Tids-Tavler, II. (1873), S. 45—50: Borgeraand (Anonymt).

I Folkevennen *II.* (1853), S. 95 fg.: Gjætlugutin (Digt paa Hardangermaal). — *III.* 121—142 og 337—375: Noget af Geognosi og Geologi.

I Norsk Folke-Kalender for 1856, S. 8—24: Nogle Vink om Landmaaling, med 49 Træsnit.

I Bergmanden, udg. af Langberg, 1847: En Opsats for Markscheidere.

I Tillæg til Læsebogen for Folkeskolen og Folkehjemmet, (Kra. 1864), S. 80—106: Geografi, Geognosi og Geologi.

I Morgenbladet *1850,* No. 221: Ang. Veirvexling i Kongsbergs Gruber; No. 312: Om Veirvexlingen i Kongens og Armen Gruber, med et Grubekart (jfr. Chra.-Posten s. A. No. 783). — *1851,* No. 40 og 41: Til Storthinget og Publicum; No. 66: Foreløbigt Svar til Böbert; No. 151 Till.: Om Sølvverksdirectionens og Directør Böberts Svar; No. 173: Et Træk af Böberts Polemik; No. 186: Böberts

Kommentar i No. 183 (jfr. Chra.-Posten No. 832, 836, 871, 875, 877); No. 255: Om Sølvanbruddet i Lyseddybgangen; No. 262: Christiania-Posten og Lysedybet. — *1854*, No. 196 Till.: Min og Andres Stilling til Stollsagen; No. 214 · Om Stollsagen; No. 233: Om Sølvverket; No. 240 og 261: Til Hr. Proviantskriver K. Olsen om Stollknæet. (Jfr. om hele denne hans Polemik i Morgbl. Art. K. F. Bøbert ovfr. *I.* 558.)

I Nationalbladet 1852, No. 16 og 25: Nogle Ord om Optagelse af gamle Gruber.

I Christiania-Posten *1856,* No. 2989 og *1857*, No. 3: Nogle Bemærkninger om Mortalitetsberegninger og hvad man har at grunde dem paa for Norges Vedkommende. (Ogsaa udg. i Særtryk, se ovfr.).

I Aftenbladet 1866, No. 50, 51, 52 og 58: Nogle Ord i Anledning af de nærværende Storthing forelagte Dokumenter angaaende Sølvverket, navnlig Kommissjonsbetænkning af 1ste September 1865.

Shillitoe, Thomas, blev født i London 1754 af Forældre, som hørte til den engelske Nationalkirke. Men da han voxte op til Mand, begyndte han at besøge den Sekts Møder, som kalder sig selv «Vennerne» og af andre benævnes Kvækerne. Til dem sluttede han sig senere og blev saa af en af dem ansat som Skriver i et Bankierhus i London. - Men da det til hans Forretninger i dette Hvev bl. a. hørte at kjøbe Lotterisedler for Folk paa Landet, som Huset havde Kommissjoner fra, fik han Samvittighedsnag over saaledes ved sin Medvirkning at støtte Spillesygen og forlod derfor sin Post, lærte sig derefter Skomagerhaandverket og tjente siden sit Brød ved dette, forsaavidt som ikke hans Venner underholdt ham paa Rejser for at meddele andre Religionsbekjendere sin Sekts Lærdomme, idet han nemlig i 1790 blev erkjendt som Prest og Lærer i Sekten. I 1821 begyndte han, i en Alder af nær 70 Aar, en Missjonsrejse, som varede til 1829, gjennem Danmark, Norge, Tyskland, Frankrige og Nordamerikas forenede Stater. Paa denne Rejse drog han om Vinteren 1821 fra Kjøbenhavn, hvor han ved en Audients hos Kong Fredrik den 6te henstillede til Kongen at afskaffe Tallotteriet og erstatte Indtægtsskabet ved en eller anden Skat paa de Rige, overland til Kristiania. Her fandt han Aandsfrænder i en Kjøbmand E. Jacobsen og i Hans Nilsen Hauge. To Gange ugentlig holdt Sh. i sit Hus i Kristiania regelmæssige Foredrag og talte derhos om religiøse Emner med hvem han traf, især Embedsmænd og theologiske Studerende. Det Emne, som hyppigst beskjæftigede ham under hans Ophold her, var Søndagsfreden og Hviledagens Hellighed. Blandt Mænd her i Landet, som han kom i Berøring med, nævner han især Grev Adolf Eugen von Rosen, de svenske Jernbaners Fader, som 1821—23 var Adjutant hos Statholderen, General Wedel og Biskop Bech. Baron Wedel, som den Gang var Kommandant paa Akershus, gav ham Lejlighed til i Fæstningsofficierernes Nærvær at holde en Tale til Slaverne, til hvem Sh.

siden lod trykke et religiøst Opraab, hvoraf der efter hans Afrejse blev med Indledningstale af Baron Wedel overrakt et Exemplar til hver Fange. Fra Kristiania sejlte Sh. med en Fragtebaad vestover til Stavanger, hvor han fandt en liden Menighed af sin egen Sekt, bestaaende af nogle Nordmænd, som under Krigsfangenskab i England havde antaget «Vennernes» Meninger og som senere havde omvendt nogle faa andre. Fra Stavanger rejste han til Bergen, hvor han ogsaa holdt en Tale til Slaverne paa Bergenhus, men hvor han ellers fornemmelig var optagen med Bestræbelser for at lindre nogle tyske Sektereres Lidelser, som i 1817 havde maattet udvandre fra Württemberg til Amerika, men som paa Overrejsen did med det hollandske Skib *De Zeeplog* var drevne ind til Bergen.

Journal of the Life, Labours and Travels of Thomas Shillitoe in the Service of the Gospel of Jesus Christ. 2. Ed. Vol. 1. 2. (London 1839), hvoraf et kritisk refererende Uddrag i L. Kr. Daa's «Granskeren» I. H. 4, No. 17, 19 og 25.

Til de Forbrydere, som ere henfatte til offentligt Arbeide paa Agershuus Fæstning. Chra. 1822. 8. 16 S.

Sibbern, Carl, Søn af nedennævnte Statsraad *Valentin Christian Vilhelm S.* i hans første Ægteskab, blev født paa Verneklostér i Rygge 11 April 1809, gik fra 1823 paa Kathedralskolen i Kristiania, blev, privat dimitteret, Student 1828 og juridisk Kandidat med Haud i Decbr. 1832. Han blev 1833 Kopist i Revisjonsdepartementet, hvor han 1836 blev konst. Fuldmægtig. Den 22 Marts 1837 blev han udnævnt til 2den og 15 April 1841 til 1ste Fuldmægtig i Statsraadsafdelingens Kancelli i Stockholm. Den 19 Maj 1847 udnævntes han til Foged i Jarlsberg. Efterat han i 1846—47 og 1851 i nogen Tid havde været konst. Amtmand i Smaalenene, blev han 6 August 1855 udnævnt til dette Embede, i hvilket han døde paa sin Ejendom Carlberg 17 Maj 1880. Han mødte som Repræsentant for Smaalenenes Amt paa alle ordentlige Storthing i Aarene 1857—69 og var den hele Tid Medlem af Vejkomitteen, hvis Formand han var 1857 og 1862—69; paa det overordentlige Storthing i 1864 var han Medlem af Jernbanekomitteen. Han var Medlem af flere kgl. Kommissjoner, bl. a. af den ved kgl. Res. 18 Jan. 1854 nedsatte Fængselskommissjon og som Formand i den til Undersøgelse af Forholdene ved Aas Landbrugsskole nedsatte Kommissjon og i Akershus Amts Matrikuleringskommissjon. Han blev under sit Ophold i Stockholm 1838 Kammerjunker, men opgav senere igjen denne Stilling. Han blev 21 August 1863 R. St. O. O. og 21 Januar K.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed», hvorhos han 1869 blev K. N. O. og 1879 ved Smaalensbanens Aabning Stk. N. O.

* 13 Maj 1839 *Agnes Louise Kierulf* (f. i Kra. 16 April 1821, † s.steds 23 Septbr. 1897, jfr. Morgbl. s. A. No. 577), en Søster af

ovennævnte Statsminister R. K. og D. af Oberstløjtnant og Felttøjmester Christian K. og Anne Marie Sophie Winge.

Portræt med Biografi i Ny ill. Tid. 1880, No. 23; i Skill.-Mag. s. A. No. 22. *Nekrologer* i Moss Tilskuer 1880, No. 57, jfr. 59 og 60; i Smaal. Amtst. s. A. No. 76. Jfr. H. J. Huitfeldt-Kaas: Efterretn. om Familien Sibbern, S. 127—130; T. Lindstøl: Storthings-repræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 123.

I Beretning om Kgr. Norges oeconomiske Tilstand i 1851—55 (Chra. 1858. 4), Litr. C.: Beretning om Smaalenenes Amt. 13 S. — I samme for Aarene 1856—60, 1861—65, 1866—70 og 1871—75 (i «Norges off. Statistik, C. No. 2), Litr. *C:* Beretning om Smaalenenes Amt. 4. 11 S., 15 S., 14 S., 14 S.

Sibbern, Henrik Frederik Arild, efterfølgendes Broder, blev født paa Verneklostер 27 Juni 1785, sendtes med sin ældre Broder Conrad i 1798 til Kjøbenhavn for at forberedes til Landkadetakademiet, hvor han efter Undervisning i Chefens Hus blev optagen i Begyndelsen af 1800. Ved Udgangen af 1803 bestod han Officiersexamen, gjorde derpaa i Aaret 1804 som en af de 12 ældste Kadetter Pagetjeneste ved Kong Christian VII's Hof og fra Begyndelsen af 1805 Tjeneste som Underofficier i Kadetakademiets Skoleklasse. Fra 1 Januar 1807 blev han ansat som Sekondløjtnant ved Kongens Regiment i Helsingør, hvorpaa han 1 Jan. 1808 beordredes til Kjøbenhavn til Højskolekursus for vordende Ingeniørofficierer. Efter bestaaet Examen blev han i 1810 beordret at afgaa til Kristiania, hvorfra han i August s. A. blev befalet at indtræde i en Kommissjon til Undersøgelse af Terrænforholdene for Anlæg af en Kanal over Spangerejd. Fra Marts 1811 til Marts 1814 tjenstgjorde han som Officier i Trondhjem. Kort efter sin Tilbagekomst til Kristiania blev han som Deputeret for Ingeniørbrigaden sendt til Rigsforsamlingen paa Ejdsvold. Han havde i 1813 faaet Kaptejns Karakter og blev, efterat have faaet Asked fra dansk Krigstjeneste, 21 Septbr. 1814 virkelig Kaptejn i den norske Ingeniørbrigade, ansat som Detachementschef i Kristianssand fra Juni s. A. Den 29 August 1832 blev han Major i Armeen og 5 Marts 1834 i Brigaden, i hvilken han 28 Oktbr. 1853 blev Oberstløjtnant ved Brigadens Stab i Kristiania. Efter Ansøgning erholdt han Afsked med Pensjon 27 Decbr. 1856; han bosatte sig derefter paanyt i Kristianssand, hvor han døde 11 April 1863. Under sit første Ophold i Kristianssand var han ved Siden af sin militære Embedsgjerning meget beskjæftiget som Ingeniør ved Opførelse af offentlige Bygninger og ved Vejanlæg i Amtet. Han blev 8 Novbr. 1851 R. St. O. O. «for militær Fortjeneste».

* 11 Decbr. 1821 *Maren Dorothea Steensen* (f. i Kristianssand 12 Oktbr. 1798, † i Kristiania 17 Maj 1855), D. af Kateket Christian S. og Maren Dorothea Hagerup.

Autobiografi i H. J. Huitfeldt.Kaas: Efterretn. om Familien Sibbern, S. 98—122.

I Militært Tidsskrift, 3 Række, I. 327—341: Bemærkning til Hr. Artillerikaptejn Langes Opsats i XIX Bd.: «Om Søbatterier i Almindelighed og de christiansandske Befæstninger i Særdeleshed».

Sibbern, Valentin Christian Vilhelm, Søn af Major i Infanteriet *Georg Christian S.* (f. 1732, † 1796) og hans 2den Hustru *Søster Huitfeldt*, blev født paa Vernekloster 9 Septbr. 1779. Han var af de saakaldte «Løjtnanter i Vuggen», idet han allerede i Marts 1783 udnævntes til Sekondløjtnant à la suite ved Smaalenske Dragonregiment og kom 1793 ind paa Landkadetakademiet i Kjøbenhavn; Udnævnelse til virkelig Sekondløjtnant fik han paa Faderens Dødsdag 1 Januar 1796. I de 4 følgende Aar blev han hos Moderen paa Vernekloster og hjalp hende med Bestyrelsen af Godset, som han efter Moderens Ønske selv overtog efter Skiftet i Juli 1800; han maatte dog i de følgende Aar frasælge betydelige Dele af Bondegodset. I Decbr. 1800 avancerede han til Premierløjtnant ved sit Regiment. Under nogle Maaneders Permissjon til Kjøbenhavn Vinteren 1801 tog han dansk-juridisk Embedsexamen. Den 9 Novbr. 1809 blev han Ritmester og Kompagnichef ved Rakkestadske Kompagni, blev 1811 forsat til Akershusiske ridende Jægerkorps og udnævntes 2 Maj 1812 til Major. I denne Stilling blev han valgt til Medlem af Rigsforsamlingen paa Ejdsvold 1814 som Repræsentant baade for sit Korps og for Smaalenenes Amt; ved Fuldmagternes Prøvelse paa Ejdsvold blev det afgjort, at han skulde antages som Repræsentant for Jægerkorpset, medens den derved ledigblevne Plads for Smaalenenes Amt blev staaende ubesat; han var Medlem af den Deputation, som overbragte Prinsregenten Meddelelse om Kongevalget. Paa det overordentlige Storthing 1814 mødte han som Repræsentant for den Del af Smaalenenes Amt, som ikke var besat af Svenskerne; han valgtes her til Vicepræsident i Odelsthinget, til Medlem af Komitteen, som underhandlede med de svenske Kommissærer, og af Komitteen for uafgjorte Sager samt til Medlem af Komitteen, som modtog Christian Frederiks Thronfrasigelse. Efter Deltagelsen i de to Nationalforsamlinger forlod han den militære Bane og traadte over i den civile Statstjeneste. Den 28 Novbr. 1814 udnævntes han til Amtmand i Smaalenenes Amt og mødte som dettes Repræsentant paa Storthinget 1815—16 (Vicepræsident i Lagthinget og i 1815 Vicesekretær i Storthinget), 1818, 1821 og 1822; i 1824 mødte han som 3dje Repræsentant for Kristiania, efterat han i Novbr. 1822 var bleven konst. Stiftamtmand over Akershus Stift, hvortil han udnævntes 19 Juli 1823, idet han samtidig blev Amtmand i Akershus Amt og tillige paalagdes indtil nærmere Bestemmelse at forestaa ogsaa Smaalenenes Amt, «i Betragtning af den særdeles Embedsduelighed, han stedse har udvist, der har erhvervet ham Hs. Majestæts og Nationens Tillid» og med Dispensation fra Bestemmelsen af 7 Maj 1788 om, at

der til Stiftamtmandsembedet skulde kræves latinsk juridisk Examen. Paa Thinget var han i alle Aar 1818—24 Præsident saavel i det samlede Storthing som i Lagthinget. 1815—24 var han Medlem af Fuldmagtskomitteen (Formand 1821), 1818—24 af Valgkomitteen; paa Thinget 1815—16 sad han i 6 Komitteer, bl. a. Kirkekomitteen og Værnepligtslovkomitteen; i 1818 sad han i 18 Komitteer, bl. a. som Formand i Budgetkomitteen, i Gage- og Pensjonskomitteen og i Komitteen ang. Godtgjørelse for kaprede Skibe; i 1821 var han Medlem af 15 Komitteer, bl. a. som Formand i Budgetkomitteen, i Gage- og Pensjonskomitteen og i Komitteen ang. Bodøsagen, hvorhos han var Medlem bl. a. af Komitteerne ang. Smaalenssagen, Værnepligtsloven og Opgjøret med Danmark; i 1822 var han Formand i Komitteerne ang. Budgettet, Slotsbygningen og Skatterestancerne; i 1824 var han Formand i Komitteerne ang. Gager og Pensjoner, Budget- og Skattevæsen, i Militærkomitteen og i Komitteen ang. Indløsning af Rigsbanksedlerne. I 1823 var han Medlem af Deputationen til Stockholm i Anledning af daværende Kronprins Oscars Formæling. Som Lagthingsmand deltog han i Rigsretterne 1815—16 og 1821 og var sidstnævnte Aar Præsident i Rigsretten mod Wedel-Jarlsberg, efterat Krohg var udtraadt af Retten. Han var Medlem af den nærmest efter hans Initiativ paa Storthinget 1824 nedsatte kgl. Kommissjon af 28 Juni 1825, der blev grundlæggende for Sindssygevæsenets Reform i Riget. Efter Sommerhielms Død blev i 1828 Statsministerposten i Stockholm tilbudt ham; han kom dog først et Par Aar senere til at træde ind i Regjeringen, idet han 8 Novbr. 1830 udnævntes til Statsraad og foreløbig overtog Bestyrelsen af Revisjonsdepartementet; i de følgende Aar bestyrede han, naar han ikke var Medlem af Statsraadsafdelingen i Stockholm, dels dette, dels Justits- eller Arme- og Marinedepartementerne, tilsidst (1849) Finants- og Tolddepartementet; i 1841 undslog han sig for at modtage det nye Tilbud om Statsministerposten i Stockholm, hvortil Statssekretær F. Due udnævntes. Den 30 April 1850 erholdt han efter Ansøgning Afsked fra Statstjenesten med Pensjon 2500 Spd. og Kongens Anerkjendelse af hans «lange og hæderlige Embedstjeneste og hans øvrige nidkjære Virksomhed i offentlige Anliggender». Efter en af Helbredshensyn foretagen Udenlandsrejse Sommeren 1850, bosatte han sig paa Sønnens Ejendom Carlberg i Rygge, hvor han tilbragte Resten af sine Dage — med Undtagelse af Tiden fra 10 Juli til 26 Septbr. 1852, da han var i Stockholm som Medlem af Interimsregjeringen under Kongens Baderejse i Udlandet — og hvor han ogsaa døde 1 Januar 1853. Han var fra 1815 R. S. O., blev 1821 K. S. O., 1825 K. N. O. og 14 Oktbr. 1844 Stk. N. O.; fra St. Olafsordenens Oprettelse 1847 var han Skatmester ved samme til 1851.

* 1) 19 Maj 1802 *Alette Margrete Aagaard* (f. i Grue 3 Oktbr. 1776, † paa Verneklоster 30 Maj 1810), D. af Matthias A. († 1785 som Sogneprest til Hjørundfjord paa Søndmøre) og Boel Maria Kreutz.

* 2) 13 Maj 1811 *Anne Catharine de Stockfleth* (f. paa Eskemosegaard paa Sjæland 31 Marts 1785, † i Kra. 8 Marts 1865), D. af Viceadmiral William Walker de S. og Johanne Georgine Vieth.

Biografi m. Portræt i H. J. Huitfeldt-Kaas: Efterretninger om Familien Sibbern, S. 62—73, jfr. S. 172 [Tale ved hans Grav af F. Stang]. — *Nekrologer* i Ill. Nyhedsbl. 1853, No. 20 m. Portr.; i Chra.-Posten 1853, 5 og 13 Januar; i Morgbl. s. A. No. 8. Jfr. Storth.-Forh. 1851, VII. 52 fg., B. Moe: Efterretn. om Ejdsvoldsmænd, S. 131; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 123; Låstbom: Konungariket Norges Ståthållare, Stifts-Amtmän etc. (Ups. 1843), S. 8 fg.; W. Swalin: Konungens norska och svenska statsråd, S. 27 fg.; F. Bætzmann: Det norske Statsraad 1814—84, S. 40, 89 og 217; Aalls Erindringer 2. Udg., S. 409 o. fl. St.; Henr. Wergeland: Norges Konst.-Hist., H. II. S. 26; Yngvar Nielsen: Bidrag til Norges Historie i 1814, I. 403; Yngvar. Nielsen: Norges Historie efter 1814, I. 45. II. 373; A. Faye: Norge i 1814, fl. St. (se Reg.); Statsraad P. C. Holsts efterl. Optegnelser, fl. St. (se Reg.); Statsraad J. H. Vogts efterl. Optegnelser, I. og II. fl. St. (se Reg.); Breve og Optegnelser af P. Motzfeldt, fl. St. (se Reg.); Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, fl. St. (se Reg.).

Forslag til de Forandringer i Kongeriget Norges Grundlov, som vilde blive nødvendige ved en Forening med Kongeriget Sverrig. (Aftrykt som Manuscript.) Chra. 1814. 8. 16 S. (Anonymt).

Dagbog paa Eidsvold fra 10de April til 17de Mai 1814. Udgivet af M. Birkeland. Kra. 1870. 8. 67 S. (Særtryk af Historisk Tidsskrift I. 208—272).

I Det Norske Nationalblad, H. XVIII. (1820), S. 370—376: **Bemærkninger ved et Stykke i f. Bl. [S. 332 fg.] om Tilladelse for Almuen til at betale resterende Skatter, som ere betydelige, med Korn.**

Sidselrud, O. M.

Kort Oversigt over Dyrerigets Naturhistorie. Veiledning ved Brugen af Schreibers store naturhistoriske Vægtavler. Laurvik 1875. 8. 79 S.

Siebke, Johan Heinrich Spalckhawer, Søn af Universitetets botaniske Gartner *Johan S.* (f. 1781, † 1857) som i sin Tid anlagde den botaniske Havn paa Tøjen, og *Maren Catharina Juul* (f. 1790, † 1863), blev født paa Tøjen 23 Februar 1816, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1835 og medicinsk Kandidat med Haud i April 1843. Efter Examen befattede han sig ikke med Lægepraxis, men fortsatte sine naturhistoriske, særlig entomologiske, Studier, og manuducerede ellers i mange Aar de medicinske og farmaceutiske Studerende i Zoologi og komparativ Anatomi. I 1844 opholdt han sig et halvt Aar i Trondhjem for at ordne det derværende Videnskabsselskabs Samlinger. I 1848 foretog han med Stipendium af Statskassen en zoologisk Undersøgelsesrejse i Østerdalen og o. a. St., senere flere lignende Rejser i forskjellige af Norges Egne, paa hvilke han navnlig samlede norske Insekter,

hvoraf han ved sin Død efterlod sig en typerig Samling, indeholdende omkring 5000 Arter i over 24,000 Specimina. 17 Januar 1849 blev han ansat som Konservator ved Universitetets zootomiske Museum; derhos var han Lærer i Naturhistorie fra 1848 ved Borgerskolen og fra 1856 ved Nissens Skole. Han deltog i de skandinaviske Naturforskermøder i Kjøbenhavn 1860 og i Stockholm 1863. Han døde i Kristiania 9 Maj 1875.

* 8 August 1855 *Margrethe Constance Fohrmann* (f. i Kjøbenhavn 7 Juni 1826), D. af Kopist i Rentekammeret Søren Christian F. og Johanne Wilhelmine Kragh.

Nekrolog i Morgbl. 1875, No. 131 A. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2 Udg., II. 339 fg.; Storth.-Forh. 1881, Sth. Prp. No. 48, Indst. *S.*, S. 449 og Storth.-Tid. s. A., S. 1231.

Kortfattet Lærebog i Dyrerigets Naturhistorie til Skolebrug. Med 231 i Texten indtrykte Tegninger. Chra. 1851. 8. 2 Bl., 464 S. (Anm. af H. Rasch i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Litt. VI. 110.) — 2det Oplag. Chra. 1857. 8. 465 S. — 3die Oplag. Med 234 i Texten trykte Tegninger. Chra. 1863. 8. 464 S.

Tabeller over Dyrerigets Klasser og Ordener til Brug for de Studerende. Chra. 1852. 8. 16 S. — 2det Oplag med ændret Titel: Tabellarisk Oversigt over Dyrerigets vigtigste Hovedafdelinger til Brug for Skolerne. Chra. 1866. 8. 15 S.

Haandbog i Zoologien tilligemed en kortfattet Beskrivelse over Norges Hvirveldyr. Med 210 i Texten indtrykte Tegninger. Chra. 1855. 8. 2 Bl., 395 S.

Beretning om en i Sommeren 1861 foretagen entomologisk Reise. (Særtryk af Nyt Mag. f. Naturvid. Bd. XII.) Chra. 1863. 8. 92 S.

Entomologiske Undersøgelser i Aarene 1864 og 1865. (Særtryk af Nyt Mag. f. Naturvid. Bd. XIV.) Chra. 1866. 8. 48 S.

Omrids af Dyrerigets og Planterigets Naturhistorie til Brug i Realskolernes Fællesklasser, Pigeskolerne og de høiere Almueskoler. Med 156 i Texten tilføiede Afbildninger. [Chra. 1866]. 8. S. — 2det Oplag. Chra. [1867]. 8. IV S., 177 S. (Anm. i Norsk Folkeblad 1867, No. 48.) — 3die Oplag. Chra. [1871]. 8. IV S., 176 S. — 4de Oplag. Chra. [1878]. 8. IV S., 172 S.

Norsk Excursionsflora, indeholdende de almindeligste vildtvoxende Karplanter, for Skolerne. (Anhang til Siebkes „Omrids af Dyrerigets og Planterigets Naturhistorie".) Chra. 1868. 8. 24 S. — 2det Oplag. Chra. 1871. 8. 24 S. — 3die Oplag. Chra. 1878. 8. 24 S.

Om en i Sommeren 1869 foretagen entomologisk Reise gjennem Ringerike, Hallingdal og Valders. (Indberetning til det academiske Collegium.) Chra. 1870. 8. 71 S. (Særtryk af «Nyt Mag. f. Naturvid.» Bd. XVII.)

Bidrag til Norges Insektfauna. Beretning om en i Østerdalen foretagen Reise i 1870. Indberetning til det academiske Collegium. Chra. 1872. 8. 64 S. (Særtryk af «Nyt Mag. f. Naturvid.» Bd. XIX.)

Enumeratio insectorum Norvegicorum. Fasc. I—V. Chrae. 1874—80. 8. Fasc. *I.* Catalogum Hemipterorum et Orthopterorum continens. (Univ.-

Program f. 2 Sem. 1874.) 1874. XII S., 60 S. — Fasc. *II.* Catalogum Coleopterorum continens. (Univ.-Program f. 1. Sem. 1875.) 1875. S. 61—334. — Fasc. *III.*, Catalogum Lepidopterorum continentem, auctore H. Siebke defuncto, ed. J. Sparre Schneider. (Univ.-Program f. 1. Sem. 1876.) 1876. XXII S. 188 S. — Fasc. *IV.*, Catalogum Dipterorum continentem, auctore H. Siebke defuncto, ed. J. Sparre Schneider. (Univ.-Program f. 1. Sem. 1877). Med et Kart over Norge. 1877. XIV S., 255 S. — Fasc. *V.*, Catalogum Hymenopterorum continentem, auctore H. Siebke defuncto, ed. J. Sparre Schneider. P. I. (Univ.-Program f. 1 Sem. 1878.) 1880. VIII S., 95 S. (Om Bemærkninger ved og Supplementer til dette Arbejde se under Artikelen W. M. Schøyen ovfr. S 230).

I Nyt Mag. for Naturvidenskaberne — foruden de ovfr. anførte i Særtryk udgivne Afhandlinger — *VII.* (1853), S. 253—306: Beretning om en i Sommeren 1850 foretagen entomologisk Reise i en Del af Gudbrandsdalen. — *VIII.* 234—248: Om Trækfuglenes Ankomst til Omegnen af Christiania.

Siewers, Hans, Søn af Overretsprokurator og fra 1818 til 1822 Ejer af Gaarden Nygaard ved (nu i) Fredriksstad *Carl S.* († i Kristiania 1843) og *Elen Marie Andreasdatter Høyem,* er født paa Nygaard i Fredriksstad 30 Januar 1821 og blev, privat dimitteret, Student med Haud 1840. Efter Andenexamen studerede han i flere Aar Filologi og var derhos Bestyrer af en Pigeskole i Kristiania. I 1848 blev han ansat som Lærer ved Nissens Latin- og Realskole, i den første Tid fornemmelig i Latin og Græsk, senere navnlig i Geografi. Fra Nissens Skole gik han ved dennes Opløsning i 1874 over til Gjertsens Skole, hvor han fremdeles er Lærer i Geografi og Historie. Ved Subskription blandt hans daværende og forhenværende Elever blev der i 1879—80 samlet et Beløb af ca. 5000 Kroner, der ved en Deputation af Indbyderne overraktes ham den 28 Novbr. 1880, for at Beløbet kunde danne Grundlag for et Universitetslegat, der skulde bære hans Navn, idet Indbyderne dog ønskede at Renterne maatte tilfalde deres afholdte Lærer og hans Hustru for disses Levetid. Ved de af Siewers forfattede Statuter er senere bestemt, at efter hans og hans Hustrus Død skal Renterne lægges til Kapitalen, indtil denne er steget til 8000 Kroner, hvorefter de i et Tidsrum af 3 Aar indvundne Renter hvert 4de Aar uddeles til et Stipendium, helst for en Mand, der studerer græsk eller latinsk Filologi og, hvis ingen kvalificeret Ansøger melder sig, da til en Videnskabsmand i en anden Branche.

* 27 Juli 1851 *Jakobine Kristiane Breda* (f. i Larvik 11 Februar 1826), D. af Overtoldbetjent Jakob B. († i Farsund 1853) og Mette Marie Singdahlsen († i Kra. 1875).

Portræt med Biografi i Landsbladet 1896, No. 25; i Folkebladet 1896, No. 12 af Bernt Lie. Jfr. O. Storm: Slægterne Storm og Breda (Horten 1889), S. 23; C. Plünnecke: Fra Fredriksstads Opkomst- og Udviklingstid II. 61; Morgbl. 1880, No. 332 A.; Aftpst. 1892, No. 55.

Geographisk Børnelærdom, bearbeidet efter Löwenbergs „Länderfibel" af H. Siewers. Med 21 af Prof. P. A. Munch tegnede Karter samt Text i Vers. Chra. 1848. Obl. 4. 2 Bl., 39 S. (Anm. i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Lit. II. 459—67 af H. Nissen; i Chra.-Posten 1848, No. 153.)

Om Demokratiet i Frankrig. Af F. Guizot. Oversat fra Fransk af H. Siewers. Chra. 1849. 8. 2 Bl., 61 S.

Geografi. Efter Rektor O. E. L. Dahm. Chra. 1868. 8. IV S., 260 S. (Anm. i Morgbl. 1868, No. 290.). — Andet Oplag m. T.: Geografi for Middelskolen. Kra. 1873. 8. VIII S., 244 S.

Grundtræk af Jordbeskrivelsen for Begyndere. Kra. 1870. 8. 32 S. — 2den Udgave. Kra. 1877. 8. 32 S.

I Morgenbladet, hvis Korrekturlæser han var i 25 Aar, var han Referent af den svenske Artikel i en længere Aarrække. I dette Blad er i tidligere Aar ogsaa enkelte Digte af ham trykt (f. Ex. i 1844, No. 105), ligesom Leilighedsdigte af ham findes trykt dels i andre Blade (f. Ex. i Chra.-Posten 1850, No. 567), dels særskilt.

Siful Sifadda, Pseudonym for **Henrik Wergeland,** s. d.

Sigholt, Johan Georg, Søn af Toldinspektør i Kristianssand, Justitsraad, R. D. O. *Peter Lorentz Sidelmann S.* († 1835) og *Maren Anna Wittrup*, blev født paa Gaarden Berg i Støren, hvor Faderen den Gang boede som Kompagnichef, 3 Oktbr. 1804, gjennemgik Søkadetinstitutet og blev 11 Septbr. 1824 udnævnt til Sekondløjtnant i Marinen, i hvilken han 1832 avancerede til Premierløjtnant. Fra Maj 1831 til Septbr. 1835 var han i fransk Søkrigstjeneste, tjenstgjørende paa Middelhavseskadren og blev efter endt Tjeneste R. Fr. Æ. L. I 1840 blev han ansat som Lærer ved Søkadetakademiet og 1842 som Fører af Statens Dampskib «Nordkap», i hvilken sidste Stilling han reddede en Del af Besætningen paa det udenfor Kristianssand s. A. forliste russiske Linjeskib «Ingermannland», hvorfor han s. A. blev R. R. St. St. O. 3 Kl. I 1845 blev han udnævnt til Kaptejnløjtnant. Tvistigheder mellem ham og en Flerhed af Marinens Officierer førte først til at han blev sat under Tiltale for sit Forhold 10 Aar tidligere som Messeforstander og til flere underordnede, i hvilken Sag han dog ved Højesteretsdom af 7 Juni 1847 blev «frifunden» i de to Punkter og «frifunden for videre Tiltale» i det tredie Punkt. Da han tidligere s. A. var indstillet til Kommandør for Skonnerten «Vale», blev der holdt flere Officierssamlinger, hvis Formaal var at diskuttere Sigholts Kvalifikation for denne Udkommando. I Brev til daværende Kommandør Willoch af 2 April 1847 erklærede han sig syg, men forbeholdt sig at modtage sine Krigsfællers Æresord om, at det i Møderne passerede skulde forblive en Hemmelighed mellem ham og de andre Officierer, og paa disses Vegne afgav Willoch ogsaa et saadant Æresord. Da det imidlertid viste sig, at Hemmeligheden var bleven røbet, udstedte han en dels til nogle navngivne Officierer, dels til Marinens Officierer i Almindelighed stilet Udfordring, hvori han

tilbød enhver Duel, der ikke vilde tro hans Forsikringer og som fandt noget at udsætte paa hans Forhold. Udfordringen blev afslaaet og de udfordrede insisterede paa at Sigholts Forhold skulde undersøges. Fra Juli til Oktbr. 1848 indgav han derefter til de sømilitære Overordnede en Række af «Anmeldelser» eller Angivelser mod forskjellige over- og underordnede Officierer med Begjæring om, at de maatte tiltales. Den 16 Novbr. 1848 blev der afgivet en kgl. Res., som bestemte at intet fra det offentliges Side blev at foranstalte imod de anmeldte Officierer, medens Sigholt selv for sit ved Angivelserne udviste Forhold blev at tiltale for en Overkrigskommissjon, hvis Sammensætning bestemtes ved kgl. Res. af 1 Decbr. s. A. Fra den 5 Decbr. til 20 Febr. 1849 indgav han derefter til Kongen en Række af Ansøgninger, som væsentlig gik ud paa det samme som de tidligere Anmeldelser. Disse Ansøgninger blev senere ligeledes undergivet Overkrigskommissjonens Paakjendelse. Ved dennes Dom af 30 April 1849 blev Sigholt anseet med 6 Maaneders Fæstningsarrest i strengeste Grad og ilagt Sagens Omkostninger. Sagen blev derefter indbragt for Højesteret, som den 8 Novbr. 1849 dømte Sigholt til «for falske Angivelser og respektstridigt Forhold at hensættes til Strafarbejde i 6 Maaneder og afsættes fra sit Embede samt betale alle af Sagen flydende Omkostninger.» Den følgende Dag, 9 Novbr. 1849, døde han i Fredriksværn for egen Haand.

Justits-Sagen Advocat Lous, Actor mod Capitainelieutenant J. G. Sigholt. (Chra. 1849. 8. 47 S. Særtryk af Norsk Retstidende 1849, S. 741—68.) — Jfr. Aug. Holth: Om Hartvig Nissens Udnævnelse til Expeditionschef (Kra. 1865), S. 47—49.

Orlogsmanden. Et Blik paa Norges Søeforsvar. Chra. 1834. 8. 24 S. (Anonymt. Mod dette Skrift udgav O. W. Erichsen (s. d.) «Nogle Ord i Anledning af det under Titel af «Orlogsmanden» udkomne Skrivt osv.» [Chra. 1834], jfr. Morgbl. 1834, No. 221, 223, 267, 279 samt Sigholts Svar i s. Bl. No. 235 og i hans flg. Skrift).

Orlogsmanden. No. 2. Chra. 1834. 8. 70 S. (Anonymt.)

Forslag til Lov angaaende Kongeriget Norges Flag. Bergen 1842. 8. 19 S. (Anonymt, jfr. under Artiklen Amund Helland ovfr. II. 615.)

I Stangs og Fougstads Repertorium II., H. 2, S. 33—93: Bemærkninger ved Marinekommissionens Beretning og Indstilling angaaende den norske Marines nuværende Styrke. (Jfr. Morgbl. 1836, No. 8 og 50 og Den Constitutionelle f. A. No. 98 Till.)

I Skilling-Magazin I. (1836), No. 40 og 41: Et Skib; No. 66: Om Søsyge.

I Morgenbladet *1837,* No. 46—52: Om det norske Flag: No. 60 Till.: Hvad er et Flag? Hvad ønskes det at være? — *1840,* No. 174, 184, 191, 200: Unionskomitteen og Flaget (jfr. No. 196).

Sigholt, Martin Adolph, foregaaendes Broder, blev født i Kristianssand 20 Septbr. 1810, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1827

og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1833 (efterat han først havde faaet Haud ved Examen i Decbr. 1830). Den 5 Oktbr. 1835 udnævntes han til res. Kapellan til Nannestad, befordredes 20 Septbr. 1838 til Sogneprest til Stejgen i nordre Salten, derfra 1 Marts 1849 til Tinn i Telemarken, hvor han var Provst i øvre Telemarkens østfjeldske Provsti fra Maj 1855, og endelig 2 Juni 1858 til Sogneprest i søndre Odalen, i hvilket Embede han døde 4 April 1876. Han var i 1845 og 1848 valgt til Suppleant til Storthinget for Nordlands Amt.

* *Jacobine Støren,* D. af Sogneprest til Norderhov Abraham Wilhelm S. og Johanne Catharine Brandt.

Jfr. Erlandsen: Geistligheden i Tromsø Stift, S. 112 fg.; B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl., 4to, II. D. 1, S. 347.

S. B. **Herslebs mindre Lærebog i Bibelhistorie,** omarbeidet af M. A. **Sigholt,** ved Kgl. naadigst Resolution af 12te Oktober 1857 autoriseret til Brug ved Underviisningen saavel i de faste Skoler som i Omgangsskolerne i Overeensstemmelse med Lov af 14de Juli 1827 § 14. Chra. 1858. 8. 93 S. — 2det Oplag. Chra. 1860. 8. 95 S. — 3die Oplag. Chra. 1865. 8. 95 S. — 4de Oplag. Chra. 1870. 8.

100 Opgaver med Anvisning til og Prøve paa sammes Besvarelse til Veiledning ved Undervisning eller Selvøvelse. Chra. 1874. 8. — 2det Oplag. Chra. 1875. 8. VI S., 139 S. (Anonymt).

Sigwardt, Matthias, Søn af Sogneprest til Borre *Søren S.* og *Ulrikke Eleonore Weinwich,* blev født i Borre 13 Oktbr. 1770, blev efterat være undervist i Hjemmet af sin Fader i 1788 Elev af Kristiania Kathedralskole, hvorfra han blev Student med Laud 1791, og theologisk Kandidat med Udmerkelse (ogsaa for sin Dimisprædiken) 1795. Det følgende Aar udnævntes han til personel Kapellan hos Provst Hopstock i Vaale, 1798 til res. Kapellan til Vaale, 1799 til Aftensangsprest og Førstelærer ved Tønsbergs Skole samt Medinspektør ved det derværende Skolelærerseminarium, 1804 til Sogneprest for Oslo Menighed og Prest ved Tugthuset i Kristiania, hvorfra han 20 Maj 1816 forflyttedes til Tune Sognekald. Den 15 Juni 1820 blev han udnævnt til Stiftsprovst i Kristiania. 1825 blev han Hofprædikant og 11 August 1832 Biskop i Kristianssands Stift, i hvilket Embede han døde 8 Oktbr. 1840. Han blev 1821 gejstligt Medlem af Nordstjerneordenen, hvis Kommendørinsignier han erholdt 1839. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem og af det kgl. svenske Selskab for Vexelundervisningens Fremme.

* 1) 1798 *Lovise Catharine Juliane Hopstock* (f. 12 Januar 1777, † 8 Novbr. 1815), D. af den ovfr. (II. 754) nævnte Provst og Sogneprest Frantz Philip H.

* 2) 11 Septbr. 1822 *Karine Næskil* (f. 5 Decbr. 1776, † 184),

Enke efter Stiftsprovst, tit. Biskop Nicolai Lumholtz og D. af Skibsfører Jon N. i Kristianssand og Anna Olsdatter Sand.

Jfr. A. Faye: Christianssands Stifts Bispe- og Stiftshistorie, S. 476—480; B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl., 4to, I. 443—46; 25de Beretning om det norske Bibelselskab, S. 10 fg.; Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, fl. St. (se Reg.); Statsraad P. C. Holsts efterl. Optegnelser, S. 302 fg.; P. Motzfeldt: Breve og Optegnelser, S. 134, 136; Conradine Dunker: Gamle Dage, fl. St. (se Reg.); L. Daae: Det gamle Christiania, 2. Udg., S. 366; M. B. Landstad: Sange og Digte, S. 250—253; Pers. Tidsskr. 1891, S. 251.

Det er ikke forgjeves, med Mod og Standhaftighed at udholde de Prøver, Forsynet her i Verden behager at sætte os paa. Prædiken holden i Tugthusets Kirke i Christiania, over Evangeliummet paa første Søndag efter Trinitatis 1813. Chra. [1813]. 8. 20 S.

En Christens vise og værdige Forhold da, naar det ængstelige Spørgsmaal almindelig paatrænger sig: Hvorfra skulle vi faa Brød? Prædiken holden i Tugthusets Kirke i Christiania, over Evangeliummet paa den syvende Søndag efter Trinitatis 1813. Chra. [1813]. 8. 19 S.

Taler holdne paa den almindelige og høitidelige Bededag den 25de Februar 1814 i Opsloe Kirke. Chra. [1814]. 8. 24 S.

Prædiken paa den anordnede Takke- og Bedefest den 22de Mai 1814. Chra. 1814. 8. 18 S.

Erklæringer og Oplysninger i Anledning af et, af sal. Organist Dagnes forfattet, Skrift, angaaende hans Orgelspil i Vor Frelsers Kirke i Christiania den 15de Juni 1828, tilligemed samme Skrift selv. Samlet og efter offentlig Opfordring udgivet af M. Sigwardt. Chra. 1829. 8. 59 S. (Jfr. Charlotte Dagnes Erklæring i Morgbl. 1829, No. 63.)

Indbydelse til Christianssands Stifts Menigheder at høitideligholde den anordnede Jubelfest i Anledning af Reformationens Indførelse i vort Fædreneland. Chrsand. 1837. 4. 7 S.

I Hermoder No. 15 (Chra. 1800), S. 113—124: Tale holden paa Skoleholder-Seminariet i Tønsberg ved Elevernes offentlige Examen og paafølgende Dimission fra Stiftelsen den 10 Februarii 1800.

I N. St. Schultz. Minde ved hans Grav (Chra. 1832): Tale i Vor Frelsers Kirke ved Pastor N. S. Schultz's Liigs høitidelige Jordefærd. 9 S.

I Den norske Bondeven findes flere Bidrag af ham.

I Den norske Rigstidende 1816, No. 98: Mindedigt over hans første Hustru (jfr. No. 95.)

Simon de Vita, Pseudonym for **Per Sivle,** s. d.

Simonsen, Johan Henrik, Søn af Skipper *Johannes S.* og *Anne Elisabeth Henriksdatter*, er født i Drammen 24 Septbr. 1840, blev Student med Laud fra sammes Latinskole 1861 og theologisk Kandidat med Haud i Juni 1866. I Aarene 1862 og 1863 var han vikarierende Lærer ved Kristiania Borgerskole, i 1865 var han Lærer ved en Pigeskole i Drammen. Strax efter Embedsexamen blev han i 1866

ansat som Lærer ved Moss borgerlige Realskole; denne Post opsagde han i Oktbr. 1868, og da han samtidig havde udstedt Indbydelse til Indtrædelse i en privat «Middel- og Realskole», som han agtede at oprette paa Moss fra Nytaar 1869, forlod han paa Skolekommissjonens Opfordring Borgerskolen paa Moss allerede ved Udløbet af Oktbr. 1868. Der blev imidlertid ingenting af hans Privatskole; noget senere modtog han et Presteembede i Amerika, som han efter nogle Aars Forløb, ifølge Synodens Beslutning efter hans neden anførte Tale til Forsvar for Frimureriet, blev tvungen til at nedlægge, hvorefter han omkring Midten af 70-Aarene vendte tilbage til Kristiania. Hans Ansøgninger om gejstlig Embedsbefordring kunde ikke imødekommes; tilsidst kom han i Kollisjon med Straffeloven, levede senere nogle Aar i Kristiania, bl. a. som Forlægger af fotografiske Jubilæumsbilleder af Akademici, og bosatte sig i 1894 i Kjøbenhavn, hvor han det følgende Aar ligeledes kolliderede med Straffeloven.

* *Anne Margrethe Reimers* († i Kristiania 24 Marts 1882, 37 Aar gl.), D. af ovfr. (IV. 530) nævnte Redaktør R.

Jfr. Indbydelsesskrift fra Moss kommunale Middelskole 1886, S. 111—115; Luth. Kirketid, N. R., IV, (1871), S. 23; Ørebladet 1895, No. 144.

Logen og Kirken af En Frimurer. Kra. 1878. 8. 23 S. (Nogle i Skriftet S. 22 om Biskop Essendrop brugte fornærmelige Udtryk og fremførte Beskyldninger foranledigede denne til at indlede et Sagsanlæg mod S., hvilket igjen hævedes, efterat S. i en Erklæring af 11 Marts 1878 havde tilbagekaldt Ytringerne som «aldeles ubeføjede» og lovet at «drage Omsorg for at det nævnte Skrift ikke yderligere forhandles og at Oplaget tilintetgjøres», se Aftpst. 1878, No. 63 og 64. — Efterat disse mod Biskop Essendrop rettede Bemærkninger var fjernet af Skriftet, udgav Forf. sin Brochure i nye 2. og 3. Oplag (jfr. hans Erklæring i Smaal. Amtst. 14 Septbr. 1878).

Frimureriet och kyrkan, Tal hållet vid den Norska Wisconsin-Synodens årsmöte i Lisbon af J. H. S. Förord och öfvers. af L. A. [Ahlber]g. Kristianstad 1878. 8. 24 S.

Billeder fra Evangeliske Præsters Husliv i Tydskland. Af Wilhelm Baur. Oversat fra Tydsk. Chra. 1880. 8. 4 Bl., 463 S. (Anonymt.)

Sinding, Ernst Anton Henrik, Søn af daværende Adjunkt *Otto Ludvig S.* (f. 1809, † som Provst og Sogneprest til St. Petri Menighed i Stavanger 1880, jfr. O. A. Løwold: Prestehistorier og Sagn fra Ryfylke, S. 72 fg.) og *Dorothea Magdalene Lammers*, († 1853, en Søster af Presten G. A. L.), er født i Larvik 8 Decbr. 1839, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1856 og tog i Decbr. 1862 Realærerexamen med Laud, hvorefter han 1863—65 var Lærer ved Nissens og fra August 1864 til Februar 1873 ved Aars' og Voss's Skole. I Aarene 1865—73 var han tillige Amanuensis ved Universitetets fysiske Kabinet og 1870—73 ogsaa Lærer i den kgl. Tegneskoles Konstruktionsklasse. I Februar 1873 blev han ansat som Direktør for den fra August

s. A. i Virksomhed traadte tekniske Elementærskole i Kristiania, hvis Bestyrer han fremdeles har været ogsaa efter Skolens forskjellige Udvidelser og Omdannelser til en teknisk Skole med fireaarigt Kursus, ved hvilken han tillige er Overlærer i Mekanik. I Somrene 1868 og 1869 foretog han med offentlige Stipendier magnetiske Undersøgelser langs Norges Sydkyst. 1876 besøgte han med Stipendium af Statskassen Verdensudstillingen i Filadelfia. Han har siden 1877 været Medlem af Overtilsynskommissjonen med Dampskibe, siden 1886 teknisk kyndigt Medlem af Patentkommissjonen. Han er Medlem af den Letterstedtske Forenings norske Afdeling. Siden 1885 har han været Medlem af Kristiania Kommune-Repræsentantskab. Han blev 6 Juni 1882 R.[1] St. O. O. «for almennyttig Virksomhed.»

* 22 April 1865 *Alfhild Basso*, D. af Oberstløjtnant i Artilleriet B.

Magnetiske Undersøgelser foretagne i 1868. (Indberetning til det academiske Collegium.) Med 1 lith. Pl. Chra. 1870. 8. 44 S. (Særtryk af «Nyt Mag. f. Naturvid.» Bd. XVII.)

Veiledning til Benyttelse af Apparat for Tegneundervisning for Almue- og Middelskolen. Udg. efter offentlig Foranstaltning ved J. Jensen, E. A. H. Sinding og Thrap-Meyer. Kra. 1876. 8. 14 S. — 3. Opl. Kra. 1894. 8. 14 S.

I Folkevennen XVI (1867), S. 1—50 og 82 fg.: Om Geværer.

I Aftenbladet *1866*, No. 73, 76 og 97: Om den projekterede Realskole. — *1876*, No. 236: Kristiania tekniske Skole (Svar til F. Størmer's Artikler i No. 224 og 225). — *1877*, No. 123, 125 og 131: Kristiania tekniske Skole og den til samme ansøgte forhøjede Bevilgning.

I Aftenposten 1883, No. 18 A: Den tekniske Højskole. (Mod Hrv. Heyerdahl i s. Bl. 1882, No. 298 A og 1883, No. 3 A.)

Han besørgede efter Forf.'s Død 2. Udg. (1874) og 3. Udg. (1878) af H. Christie's Lærebog i Fysik for Middelskolen. (De senere Udgaver er besørget af S. Henrichsen, s. d.)

De af ham siden 1876 udgivne Indbydelsesskrifter og Aarsberetninger om Chra. tekniske Skole er trykt hvert Aar blandt «Aktstykker vedk. Chra. Kommune», II.

Sinding, Holger, foregaaendes Broder, er født paa Karmøen 29 Juli 1853, gjennemgik Stavanger lærde Skole til 1872, da han et halvt Aar før Afgangen til Universitetet bestemte sig til at blive Ingeniør og optoges som Elev af «Chalmerske Slöjdskolan» i Gøteborg. Her gik han i fire Aar, dog uden at tage nogen Afgangsexamen. Han kom derpaa hjem og var et Aars Tid ansat som Assistent ved Stavanger kemiske Fabrik. Da denne stansede sin Virksomhed 1877, overtog han Redaktionen af «Stavanger Amtstidende». I 1882 flyttede han til Kristiania, hvor han senere har levet som Journalist og Litterat og bl. a. siden 1892 — med et halvt Aars Afbrydelse — har været Redaktør af Ugebladet «Tyrihans».

* 16 Juni 1888 *Randine Franzisca Hansen.*

Punin og Baburin. Af Iwan Turgénjeff. Oversat efter Wilhelm Langes tyske oversættelse af H. S. Kra. 1887. 8. 87 S. — 2. oplag. Kra. 1888. 8. 87 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 19—20.)

Huslig lykke. Fortælling af Leo Tolstoy. Oversat fra tysk (efter W. Langes oversættelse) af H. S. Kra. 1887. 8. 128 S. — 2. tildels ændrede oplag. Kra. 1888. 8. 128 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 42—44.)

Han, hun og guttemand. Huslige interiører. I uddrag efter «Monsieur, Madame et Bébé» af Gustave Droz. Fra fransk efter originalens 136. oplag ved H. S. Kra. 1887. 8. 88 S. — 2. oplag. Kra. 1888. 8. 88 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 47—48.)

Din hustru. Skuespil i tre akter af Octave Feuillet. Oversat af H. S. Kra. 1887. 8. 48 S. — 2. tildels ændrede oplag. Kra. 1888. 8. 48 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 68.)

Onkel Bræsig's reiseeventyr. Fortælling af Fritz Reuter. Oversat [fra Plattysk] af H. S. Kra. 1887. 8. 72 S. — 2. tildels ændrede oplag. Kra. 1888. 8. 72 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 89—90.)

Naar kunstnere gifter sig. Tolv ægteskabshistorier af Alphonse Daudet. Oversat af H. S. Kra. 1887. 8. 109 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 91—93.) — Nyt Aftryk. Kra. [1894]. 8. 109 S.

Paa landsbygden. (Fra mine ungdomsaar som landbruger i Mecklenburg.) Roman af Fritz Reuter. Oversat fra plattysk efter originalens 16de oplag af H. S. Kra. 1888. 8. 757 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 100—119.)

Forelsket ungdom. To noveller [Brune-Rosa. Heksen] af K. E. Franzos. Oversat af H. S. Kra. 1888. 8. 125 S. — Nyt aftryk. Kra. 1890. 8. 125 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» Nŏ. 126—128.)

Mangeslags folk. Fortællinger af P. K. Rosegger. (I udvalg fra «Allerhand Leute».) Oversat af H. S. I. II. Kra. 1888. 8. *I.* 80 S. *II.* 72 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 131—132 og No. 140—141.)

Mindre fortællinger af Alphonse Daudet. Oversat af H. S. I. II. III. Kra. 1888. 8. *I.* 40 S. *II.* 40 S. *III.* 39 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 133, 142 og 145.)

Den udødelige. (Parisisk samfundsskildring.) Roman af Alphonse Daudet. Oversat fra fransk af H. S. Kra. 1888. 8. 288 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 149—156.)

Fromont den yngre og Risler den ældre. Roman af Alphonse Daudet. (Prisbelønnet af det franske akademi.) Oversat efter originalens 81de oplag af H. S. Kra. 1888. 8. 391 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 160—169).

Kraftspilde. Roman af Iwan Turgénjeff. (Efter W. Langes tyske oversættelse.) Oversat af H. S. Kra. 1888. 8. 252 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 179—185.)

Fæstningsfange. Et stykke af min livshistorie. Af Fritz Reuter. Oversat fra plattysk af H. S. Kra. 1889. 8. 284 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 194—201.)

Den gjerrige. Komedie i fem akter og paa prosa af J. B. P. Molière. Oversat af H. S. Kra. 1889. 8. 103 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 202—204.)

Trykt 8 Novbr. 1897.

Fyrst Nekliudoff. Fortælling af Leo Tolstoy. Oversat af H. S Kra. 1889. 8. 150 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 209—212.)

Hr. Jourdains adelsgriller. Komedie i fem akter og paa prosa af J. B. P. Molière. Oversat af H. S. Kra. 1889. 8. 96 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 216—218.)

Raskolnikow. Roman af F. M. Dostojewskij. Oversat fra tysk (efter Wilhelm Henckels oversættelse) af H. S. Kra. 1889. 8. 750 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 286—310.)

Norske digte i udvalg for de tusen hjem ved H. S. Kra. 1889. 8. 496 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 315—334.)

Min fødeby Stavenhagen. Barndoms- og ungdomserindringer af Fritz Reuter. Oversat [fra Plattysk] af H. S. Kra. 1890. 8. 150 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem» No. 434—438.)

Stærk som Døden. Roman af Guy de Maupassant. Oversat af H. S. Kra. 1890. 8. 288 S.

Djævelens naturhistorie. Af A. Graf. Oversat af H. S. Kra. [1891]. 8. 312 S.

Fru Ragna. Skuespil i 1 akt. Kra. 1890. 8. 63 S. (Samtidig med Udgivelsen blev Stykket opført paa Kra. Theater 6 Gange 18.—26. Febr. 1890 og blev derefter anm. i Aftpst. f. A. No. 109 [af T. Blanc], i Dagbl. No. 51, i Morgbl. No. 96 [af A. Sinding-Larsen].)

Gjest Baardsen. En Forbryders Livsroman. Fortælling fra Aarhundredets Begyndelse af Halle Sira. Efter Forhørsakter, Optegnelser og Meddelelser. — Med talrige Billeder, Gjengivelse af Breve med Gjest Baardsens Haandskrift, hans hemmelige Zifferskrift osv. D. 1. 2. Kra. [1890 - 91]. 8. *I.* 390 S. *II.* 520 S.

Lars Oftedal i hans Storhedstid og i hans Fald. Et Tilbageblik og en Karakterskildring. Kra. 1891. 8. 88 S.

Han skrev Teksten til «Helios. Lystrykte billeder efter nordiske kunstnere». H. 1. 2. (Kra. 1883. 4. 24 S. og 10 Pl.)

Han har været Redaktør af det illustrerede ugentlige Vittighed-blad «Tyrihans» siden dettes Begyndelse i 1892 — No. 1 udkom 20 Maj d. A. — til Udløbet af 1893 sammen med Vetle Vislie, derefter fra 2det Kvartal 1894 til Udløbet af 1ste Kvartal 1895 sammen med Otto Valseth, efter hvilken Tid han har været Eneredaktør.

Han var i 1ste Kvartal 1894 Redaktør sammen med Vetle Vislie af Ugebladet «Urædd» (2 Febr.—9 Aug. 1894. 4. 224 S.), hvis Udgivelse, efterat Sinding var gaaet tilbage til «Tyrihans», fortsattes af Vislie alene til og med No. 28, da Bladet stansede.

Han er Forfatter af de to offentlig opførte, men ikke trykte Revyer «Det Kristiania som kommer» (opført paa Karl-Johans-Theatret) og (sammen med Th. Løvstad) «Fra Vika til Ekebergstoppen» (opført Sommeren 1897 over 100 Gange paa Fredriksborgs Sommertivoli). — For Karl-Johans-Theatret oversatte han i sin Tid Farcen «Charlie's Tante».

I Folkebladet *1887*, S. 193—195 og 209—211: Fyrvogterens Hustru. — *1888*, S. 170: Biografi af Henrik Klausen. — *1890*, S. 1 fg.: Biografi af Peter Nielsen; S. 11 fg.: Bare et eneste Bedtræ. (Af en Ungkarls Optegnelser); S. 49 fg. og 85 fg.: Henry George; S. 60 fg.: Mod; S. 70 fg.: Biografi af Stephan Sin-

ding; S. 90 fg.: Johannes Brun; S. 242 fg.: Skuespiller Hjalmar Hammer. — *1891*, S. 59 fg.: Kapelmester Hennum.

I Morgenposten har han siden 1896 hver Uge skrevet en Causeriartikel med Fællesoverskriften „Fra spredte Felter".

I forskjellige Kristiania-Blade har han skrevet en stor Mængde Theateranmeldelser, Causerier og føljetonistiske Artikler, bl. a. i Aftenposten (1885, No. 194 A fg.: Det lille, store Kristiania), Dagen, Norske Intelligentssedler, o. fl.

Sinding, Matthias Wilhelm, Søn af Apotheker (1798—1849) og Postmester (1824—54) i Fredriksstad *Ulrik Rosing S.* (f. 1777, † 1865) og *Mette Marie Bang* (f. paa Bragernes 1785, † i Fredriksstad 1862), blev født i Fredriksstad 18 Juli 1811, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1831 og mineralogisk Kandidat med Laud i Oktbr. 1835. Han blev 1836 konst. Myntguardein ved Mynten paa Kongsberg og fik 1838 et Rejsestipendium af Statskassen for i to Aar i Udlandet at studere den praktiske Bergverksdrift, navnlig Hyttedriften. Efter Hjemkomsten blev han 12 Februar 1841 udnævnt til Bergmester i Nordenfjeldske Distrikt, men var samtidig 1841—44 tillige konst. Hyttemester ved Kongsberg Sølvverk, hvis nye Hyttebygninger opførtes under hans Tilsyn og efter hans Anordning. Han var Medlem af den under 14 Febr. 1851 nedsatte kgl. Kommissjon til Befaring af Kongsbergs Sølvverk og Undersøgelse af dets Drift. Han døde paa Lillehammer 11 Februar 1860. Han blev 3 Maj 1859 R. St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste». Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem (1845).

* *Cecilie Marie Mejdell* (f. 30 Juli 1817, † 1880), en Søster af ovennævnte Bergmester Nicolai M.

Jfr. Statsraad J. H. Vogts efterladte Optegnelser [I], S. 327.

Lærebog i Chemien efter Wöhler. Chra. 1838. 8. X S., 270 S.

I Bergmanden 1847, No. 3: Marmoranvisninger Nordenfjelds; det Standalske Kobberværk; No. 4: Gulstads og Moks Gruber; No. 5: Kisertjerne og deres Benyttelse.

I Skilling-Magazin 3. Aarg. (1837—38), No. 153 og 154: Om Salpeteret og dets Dannelse.

Sinding, Otto Ludvig, foregaaendes Søn, er født paa Kongsberg 20 Decbr. 1842, blev Student med Haud fra Lillehammers Skole 1860 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1864, hvorefter han blev ansat som Kopist i Indredepartementet. I sine Fristunder drev han paa alle Slags fri Kunster, skrev Vers, dyrkede Musik og indimellem lidt Tegning; i Sommerferierne var han Turist og Rensjæger paa Højfjeldet, og sine Erindringer derfra nedlagde han bagefter i «nogle svære forfærdelige Tegninger, umaadelig fantastiske». Ved et Tilfælde kom han over nogle Træsnit efter Billeder af den engelske Kunstner John William Tur-

ner. Disse Kompositioner satte Sindings Fantasi i Bevægelse og vakte hans hele og fulde Sympathi. Jurisprudentsen og Departementet havde aldrig ejet hans Hjerte; en Dag pakkede han sine største og merkeligste Tegninger sammen og begav sig med dem op til Maleren Eckersberg. Denne saa paa Tegningerne, men havde ikke videre Anerkjendelse tilovers for dem og fraraadede ham at blive Maler. Imidlertid lod Eckersberg sig ved Sindings Bønner bevæge til at antage ham paa Prøve som Elev af sin Malerskole fra Høsten 1867. Departementet blev opgivet og Sinding begyndte paa Malerskolen at lære Tegning helt fra Begyndelsesgrunden af; han gjorde hurtige Fremskridt og satte sig snart i Respekt hos sin Lærer. Om Dagen arbejdede han paa hans Atelier, men om Kvælden og Natten maatte han for Levebrødets Skyld sidde hjemme og skrive Avisartikler og oversætte Føljetonen for «Aftenbladet». Om Sommeren 1868 var han kommen saa vidt i sin Kunst, at han med godt Udbytte kunde gjøre sin første Studierejse tilfjelds i Selskab med flere Kammerater. I Aaret 1869 fik han et af Statens Rejsestipendier for Kunstnere og begav sig til Karlsruhe, hvor han blev Professor Hans Gudes Elev. Han blev imidlertid tillige Elev af Ludwig Riefstahl, som netop var kommen hjem fra Rom og var bleven Professor ved Kunstskolen i Karlsruhe. Under Riefstahls Ledelse gav Sinding sig nu ifærd ogsaa med Figurmaleriet. Efter saaledes at have lagt Grunden for sin kunstneriske Uddannelse under disse to Læreres Vejledning, drog Sinding i 1872 til München, hvor Piloty, som strax erkjendte hans ualmindelige Evner, tilbød ham Atelier paa sin Skole. Efter fire Aars Ophold i München, hvor Sinding bl. a. ved Konkurrancen i Anledning af den af Kunstakademiet opstillede Prisopgave: «Ruth og Boas» i Januar 1875 vandt Akademiets Sølvmedalje, fulgte nu et næsten lige saa langt Ophold i Norge, dog afbrudt af enkelte kortvarige Besøg i Paris. Fra dette Ophold i Hjemmet skriver sig bl. a. hans Billeder «Havfruen», Altertavlen «Christus paa Korset» for Pauluskirken i Kristiania og adskillige af hans Eventyrillustrationer. Vaaren 1880 brød han op fra Hjemmet og drog til Italien, hvor han opholdt sig til ud paa Høsten, mest paa Capri, og bosatte sig saa paany i München, hvortil han fra Italien bragte med sig bl. a. Billederne «*La festa di San Costanzo*» og «*La Tarantella*». I München blev han boende i 4 Aar og nedsatte sig derpaa i Berlin, hvorfra han i 1891 flyttede hjem til Norge. Under sit Ophold i Udlandet besøgte han saagodtsom hvert Aar Hjemmet og foretog bl. a. gjentagne Studierejser til Lofoten, med Bopæl en Vinter i Bodø. I 1893 var han Montør for den norske Kunstafdeling ved Verdensudstillingen i Chikago, i 1894 var han Norges Kommissær ved den internationale Kunstudstilling i Berlin og i 1897 Medlem af Komitten for Norges Deltagelse i Stockholmsudstillingen. Vaaren 1895 fulgte han med Chefsskibet «Heimdal» paa Studierejse til Fangstfeltet i Ishavet. Ved Verdensudstillingen i Paris

1889 fik han Medalje af 2den Klasse, ved Udstillingen i München 1894 den store Guldmedalje og ved Udstillingen i Berlin 1896 ligeledes den store Guldmedalje. Han er Æresmedlem af Kunstakademiet i München og siden 1895 Medlem af Nationalgalleriets Direktion. Han blev 21 Januar 1891 R.[1] St. O. O. «for fortjenstlig Kunstnervirksomhed» og er derhos R.[1] W. O. (1883) og R. N. O. (1897).

Portræt med Biografi af C. A. Regnet i «Schorers Familienblatt» 1883, No. 2, ‹*Sinding-Nummer*›; *Portræt med Text* af Chr. Krohg [efter Sindings selvbiografiske Meddelelser om hans første Kunstnerforsøg] i «Kunstnere», 2. Saml. (Kra. 1892), S. 7 fg. — Jfr. «Otto Sinding, et Forsøg til en kritisk Karakteristik» af *A—t* [ɔ: Andreas Aubert] i Aftpst. 1882, No. 132 A.

Skovstjerner. En liden Digtsamling af *O. S.* Chra. 1862 [ɔ: 1861]. 16. 2 Bl., 80 S. (Anm. i Morgbl. 1861, No. 319 af *C. Q.* [ɔ: Carl Egeberg].)

Vers. Kra. 1894. 8. 2 Bl., 207 S.

Dommedag. Kra. 1895. 8. 2 Bl., 91 S. (Anm. af Kr. R.[anders] i Aftenposten 1895, No. 796.)

Narren. Et æventyr [paa Vers]. Kra. 1896. 8. 41 S. (Anm. af —p i Aftpst. 1896, No. 793.)

Iraka. Et drama i fire akter. Kra. 1896. 8. 94 S. (Opført paa Kristiania Theater 1ste Gang 7 Oktbr. 1896, anm. af Kr. Randers i Aftpst. f. A. No. 676; i Morgbl. No. 589; i Dagbl. No. 288; i Verdens Gang No. 238 af G. H.[eiberg]. Jfr. Kr. Jansons „Tale over Sindings Iraka", trykt i „Frie Ord", III. 113—128 og H. Tambs Lyches Anmeldelse i „Kringsjaa".)

Fyrtaarnet. Drama i tre akter. Kra. 1897. 8. (Under Pressen.)

I Studenterblade, ny Række, 1863—64, No. 2, 3, 4, 5, 6 og 7: Kong Arthurs Sønner [Episk Digt. Anon.]; No. 10, 11, 12 og 13: Efter et Studenterbal [Poetisk Besvarelse af en af Studentersamfundet udsat Prisopgave og belønnet med 1ste Pris, en Guldring med et Minervahoved og en Inskription, jfr. s. Bl. S. 24.]

I Aftenbladet oversatte han Romanføljetonen i Aarene 1865—1869. I dette Blad skrev han ogsaa et og andet originalt, bl. a. i 1866, No. 148, 149, 150, 151, 154, 155 og 156: Høifjeldsbilleder.

I Verdens Gang 1893, No. 234: B. Ullmann fortæller. [I Anledning af Chikagoudstillingen.]

I Aftenposten 1896, No. 609: Epilog ved Nansen-Festforestillingen paa Kristiania Theater.

Sinding-Larsen, Nils Ulrik Alfred — han antog 1880 Familjenavnet *Sinding-Larsen* —, Søn af den ovfr. (III. 449 fg.) nævnte Brigadelæge *Ole Peter Larsen* og *Fredrikke Hedevig Sinding* († i Kristiania 10 April 1891), er født den 5 Juni 1839 i Fredriksstad, hvor Faderen den Tid var stationeret som Kompagnikirurg, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1855 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1863. Han blev s. A. ansat som Kopist i Armédepartementet, hvor han 15 Juli 1882 i sin Tur udnævntes til Fuldmægtig. Imidlertid har han staaet tjenstfri i Departementet, siden han 1877 blev konst. som Brigade-

auditør ved Kavalleriet, hvorhos han tillige er Garnisonsauditør ved Akershus samt juridisk Konsulent ved Ingeniørvaabnet og hos Generalintendanten. I 1875 blev han videre ansat som Sekretær ved Kristiania Formandskab, fra hvilken Stilling han ved dens Omorganisation i 1896 efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon fra Nytaar 1897. Siden 1889 har han været Lærer ved Krigsskolen i militær Retspleje. I en lang Aarrække var han den virksomme Sekretær i Kristiania Kunstnerforening. Han var Medlem af Komitteen for Halfdan Kjerulfs Monumentet og er f. T. Medlem af Komitteen for Tordenskjoldsmonumentet i Kristiania.

* 14 Juni 1865 *Elisabeth Lange* (f. i Kristiania 16 Juli 1842, † s.steds 14 Decbr. 1887), D. af ovfr. (III: 437 fg.) nævnte Oberstløjtnant i Artilleriet, senere Toldkasserer i Arendal Christopher Andreas L. og Anne Birgitte Falsen.

Jfr. Aktstykker vedk. Christiania Kommune 1896, I. Sag. No. 101 og 108; Albert J. Lange: Geneal.-personalhist. Oplysninger om en Slægt Lange, S. 11.

Familieliv i Vika. [I.] Fem Viser af Olaves Pedersen. Chra. 1860. 8. 8 Bl. — Nyt Oplag. Chra. 1860. 8. 8 Bl. — *II.* Tre nye Viser og Lidt til af Olaves Pedersen. Chra. 1861. 8. 8 Bl.

To nye Viser af Olaves Pedersen. Chra. 1861. 8. 8 S. — Andet Oplag. Chra. 1862. 8. 4 S.

For første Gang. [Digte og Skisser.] Af Ralph Erlandsen. Chra. 1867. [ɔ: 1866.] 8. 2 Bl., 167 S. (Anm. i Morgbl. 1866, No. 350 B.; i Aftbl. s. A. No. 296; i Hamiltons Nordisk Tidskrift 1867, S. 227 fg. af Dr. C. Rosenberg.)

[1.] Fra Torvet. Viser af Olaves Pedersen. (Kurvkonen. Klædeshandleren paa Bazaren. Vognmandsgutten. Konstabelen.) Kra. 1867. 8. 8 Bl.

[2.] Fra Torvet. Fire Viser og Lidt til af Olaves Pedersen. Ny tildels omarbeidet Udgave. Kra. 1872. 8. 16 S.

Noe hver Slag. *[I.]* Sex nye Viser og Lidt til af Olaves Pedersen. Kra. 1870. 8. 16 S. — *II* Fire nye Viser og Lidt til. Kra. 1871. 8. 16 S.

Fra Studentertiden. Smaabilleder ved Alfred Larsen. Kra. 1871. 8. 2 Bl., 172 S. (Nogle af Bogens Afsnit stod oprindelig trykt som Føljeton i „Chra. Intelligentssedler" 186 .)

Mere Smaatteri. Fire Viser og Lidt til af Olaves Pedersen. Kra. 1872. 8. 16 S.

Lidt Julemoro. (Dampbaadsjau. Kavalleristens Vise. Hans Olsens Nyheder. Skovbal.) Kra. 1872. 8. 16 S.

Peter Christen Asbjørnsen. En literær-biografisk Skitse af Alfred Larsen. Med Tillæg af en bibliografisk Oversigt ved J. B. Halvorsen. [Med Asbjørnsens Portræt efter Tegning af N. Bergslien.] (Til privat Uddeling.) Chra. 1872. 4. 50 S.

Asbjørnsens Hjem. Af *A. S.-L.* Med 2 Fotografier af O. Væring. (Særtryk af «Ny illustreret Tidende».) Kra. 1885. 8. 16 S.

[1.] Julius Middelthun. [Biografiske Optegnelser af A. S.-L.] [Kra. 1886.] 2spaltet 4. 12 S. (Særtryk uden Titel eller Titelblad af Skill.-Mag. 1886, se ndfr.)

[2.] Julius Middelthun. Af A. S.-L. Chra. 1886. 8. 47 S. (Særtryk af Skill.-Mag., med nogle senere tilføjede Noter.)

Olaves Pedersen: 21's Rapport og Andet. Med Tegninger af Wilhelm Larsen. Kra. 1888. 4. 47 S. + 4 Bl. Musikbilag. (Samlingen indeholder 10 udvalgte Stykker af de forskjellige ovfr. anførte Særudgaver af Forf.s Viser.)

Om Henrik Ibsen: Fruen fra Havet og Personerne deri. Kra. 1889. 8. 2 Bl., 55 S. (Oprindelig trykt i Morgbl. Decbr. 1888, jfr. Ibsens i Forordet citerede Ytring.)

Paa Løvendals Bal. Til Festballet i Christiania 28de October 1890 (200-Aarsdagen for Tordenskjolds Fødsel). Chra. 1890. 8. 8 S.

Pligtbud og Straffebestemmelser for den norske Armee. Ved Alfr. Sinding-Larsen. (Følgehefte til «Norsk militært Tidsskrift»s 55de Bind 1892.) Chra. 1893. 8. 3 Bl., XIII S., 74 S., 1 Bl. Rettelser.

Subordination. Respekt. Disciplin. Efter den for den norske Armee gjældende Ret. Udarbeidet som Ledetraad i Militærret paa Krigsskolen. Chra. 1895. 8. 2 Bl., 60 S.

I Literært Album, udg. af Kristiania Kunstnerforening (Kra. 1880), S. 17—39: Skelettet i Krabbesund.

I Norsk Maanedsskrift, udg. af D. Mejdell, I. (1884), S. 252—265: En Normandstype. (Studie.)

I Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon (1. Udg.) har han skrevet Artiklerne Asbjørnsen og Ibsen.

I Et Kornbaand til Jul 1868, S. 57—92: Paa Kjærlighedsstien. (En Fortælling.) — I samme 1869, S. 49—98: „Tolderen". „Fridthjof og Ingeborg". (To Skitser.)

I Dybwads illustrerede Folkekalender for 1881, S. 54—61: Peter Potters Østers; S. 107—114: Skillingspoesien. — I samme for 1882, S. 78—89: Nøglen til Hemmeligheden.

Han deltog i Redaktionen af Studenterblade 1861—62, hvori af ham versificerede Bidrag under Merket *Nul + a.*, bl a. «Hybelviser» i No. 3, 5 og 19. — Ligesaa var han Medlem af den Komitte, som udgav H. 3 af «Blade fra Samfundet» (Kra. 1861. 8.), hvori en «Geburtsdagsvise» for Samfundet findes under samme Merke S. 351 fg.

Gjennem en tilfældig Korrespondance til «Aftenbladet» 1858 kom han ind i en senere fortsat journalistisk Virksomhed. Han har været fast Medarbejder 1862—69 ved «Aftenbladet», fra 1869 ved «Morgenbladet» og har i disse Blade behandlet forskjellige Emner, navnlig vedrørende Theater, Musik og bildende Kunst; han var saaledes indtil Vaaren 1895 «Morgenbladets» faste Theateranmelder. Han har fra Midten af 80-Aarene skrevet under Merkerne —•— og *U. E. P.* [ɔ: Unus ex populo]. Af hans Bidrag til «Morgenbladet» nævnes Artikelrækkerne «Tilbageblik paa Theaterkrisen» (i Aarg. *1871*, No. 306, 313, 320), «Om Trondhjems Domkirkes Restauration» (i *1877*, No. 292 A, i *1890*, No. 483, 487, 489 og 493 og i *1894*, No. 349), «Om vor bildende Kunst» («Den 2den aarlige Kunstudstilling») (i *1885*, No. 558, 563, 571, 584, 589, 591 og 593).

I Tiden fra 1860 til 1875 leverede han jevnlig Bidrag til andre Blade, saasom «Christianiaposten», «Chr.ania Intelligenssedler» (bl. a. i 60-Aarene Novellerne «Dissonancen i Harmonien» og «Høg og Due» samt Føljetoner under Merke

Angelica), «Skilling-Magazin», «Norsk Folkeblad», «Ny illustreret Tidende» (*1874*, No. 7: Maleren G. A. Schneider; *1880*, No. 3: Erik Bodom), «Almuevennen» (*1870:* P. Chr. Asbjørnsen; *1873:* Knut og Brynjulf Bergslien), dansk «Illustreret Tidende», m. fl.

Han var Kristianiakorrespondent til «Vestlandske Tidende» 1861—64, til «Drammens Tidende» 1866—70 (under Merke *F.)*, til dansk «Dagbladet» 1868—69, til «*Stockholms Dagblad*» 1871—83 (under Merke *Kjartan)*.

Han skrev i 60- og 70-Aarene flere Gange Lejlighedskupletter for Theatrene, leverede i 1867 Librettoen til Balletten «Huldrens Magt», der af Gredelues franske Balletselskab gaves et stort Antal Gange paa Kristiania Theater, og har for dette Theater besørget Oversættelser af Skuespil og Operettetexter, deriblandt «Gringoire» 1867, «Storhertuginden af Gerolstein» 1868, «Theblomst» 1869. — En stor Mængde Lejlighedsviser af ham, særlig for Studentersamfundet og Kristiania Kunstnerforening, er trykt særskilt, for det meste under Merkerne *Nul + a* og *—d —n.*

Sissener, Einar Andreas, Søn af Prokurator *Johan Larsen* († 2 Novbr. 1897, 94 Aar gl.) og *Johanne Sissener*, hvilket sidste Navn Sønnen antog som Familjenavn i Henhold til højeste Res. af 14 April 1891, er født paa Gaarden Dal i Hovind Anneks til Ullensaker 20 Maj 1851, tog, efterat have disciplineret paa Kongsvinger Apothek i 4 Aar, 1871 Medhjælperprøven og i Decbr. 1872 farmaceutisk Examen med Karakteren «Meget godt». 1873—75 var han derefter ansat paa Haugesunds Apothek, som han i nogen Tid bestyrede, og var 1875—76 Assistent ved Kristiania tekniske Skole. I Aaret 1876—77 studerede han med det Letterstedtske Stipendium teknisk Kemi i Stockholm og blev 1877 ansat som Amanuensis ved Universitetets kemiske Laboratorium, i hvilken Stilling han blev staaende til 1892. Derhos var han i samme Tidsrum Lærer i Kemi og Varekundskab ved Kristiania Handelsgymnasium. Med Stipendium af Statskassen studerede han fra Oktbr. 1884 til Decbr. 1885 Kemi ved Universiteterne i Freiburg i./B., hvor han i sidstnævnte Aar tog den filosofiske Doktorgrad, og i Strassburg, ligesom han med et lignende Stipendium fortsatte sine Studier i Graz i 1888. I 1892 blev han udnævnt til Apotheker i Kristiania og aabnede 18 Januar 1893 det nye Apothek «Kronen» dersteds. Ved Universitetets Sommerkurser har han foredraget Kemi i Aarene 1894—97. Han var Prisdommer ved de nordiske Udstillinger i Kjøbenhavn 1888 og i Stockholm 1897.

* *Ida Cathrine Schnitler* (f. 1864), D. af Apotheker Rasmus Krag S. og Jeannette Aubert.

Jfr. J. W. Flood: Norges Farmaceuter, S. 31.

Almindelig Varekundskab. Efter Prof. Dr. Bisching's «Allgemeine Waarenkunde» ved Edv. Ellingsen og Einar Larsen. Kra. 1880. 8. IX S., 334 S.

Ueber p—Xylyl—Phenyl—Keton. Freiburg i./B. 1886. 4. 38 S.

I Naturen 1882, S. 33 fg.: Om Coniferin og Vanillin.

I Klinisk Aarbog 1886, S. 104 fg. Analyse af Fiskepulver.

I Polyteknisk Tidsskrift, af hvis Redaktionskomitte han var Medlem 1882, findes enkelte mindre Artikler af ham.

I Farmaceutisk Tidsskrift, red. af M. Nyegaard, 1886, S. 17—20: Det farmaceutiske Institut i Strassburg; S. 105 fg.: En Undersøgelse af det Bundfald, som danner sig ved Henstand af Laudanum.

I Norsk farmaceutisk Tidsskrift, *1888*, S. 52 fg.: Morfinmængden i nogle Opiumssorter. — *1889*, S. : Mængden af Citronsyre i Tranebærsaft. — *1890*, S. 10 fg.: Om Sterilisering af Infuser, Dekokter etc., jfr. S. 112 fg.

I Pharmaceutische Centralhalle 1890: Infusum digitalis.

Sivertsen, Christopher Gerhard.

Om Fangsten af Ræv, Maar og Odder, samt lidt om Fremgangsmaaden ved at fange Gauper og Ulve med Gift. Bergen 1872. 8. 14 S.

Sivertsen, Ole Anton, blev født i Lødingens Prestegjæld 12 August 1822. Søn af en Almusmand, blev han af Faderen tidlig og stadig holdt til Læsning, som han ogsaa selv havde Lyst til. Efterat han blev voxen, tilegnede han sig selv adskillig Øvelse i at skrive. Hans Næringsvej var, da han var bleven voxen, dels Arbejde hos nordlandske Handelsmænd, dels Fiskeri, som han drev for egen Regning og i større Udstrækning end Almusmænd i Almindelighed. I 19 Aars Alderen giftede han sig første Gang, men Konen døde efter 1/2 Aars Egteskab. Tre Aar senere, i 1845, giftede han sig af Tilbøjelighed med den et Par Aar yngre Tjenestepige *Seriane Baardsdatter*, med hvem han i Aarenes Løb fik 5 Børn. Vaaren 1859 opholdt han sig i Arbejde hos Handelsmand Holst og blev der bekjendt med en 27 Aar gl. Pige Birgitte Andrea Gundersen, for hvem han fattede en Tilbøjelighed, der efterhaanden tiltog saaledes i Styrke, at det blev hans højeste Ønske at faa hende til sin Kone og bragte ham til at fatte den Beslutning at dræbe sin Hustru. For at faa Midler til at udføre sin Mordplan, henvendte han sig om Høsten 1859 til Sognepresten i Vaagen, hvor han den Gang boede, og fik af denne, der havde de bedste Tanker om ham, i Septbr. Maaned Attest om, at han til Udryddelse af Rotter kunde erholde udleveret fra Apotheket i Bodø Strychnin, for hvis Betaling Presten gik i Borgen. Omtrent Halvdelen af den Portion Gift, han saaledes skaffede sig, opløste han i Vand og gjorde kort Tid efter, en Søndag Morgen, da begge Ægtefæller stod færdig til at rejse i Kirken for at gaa til Alters, Forsøg paa at forgive sin Kone med Giften i et Glas Vin. Hun blev undervejs til Kirken syg, men kom sig igjen, mens hun var der, og begge Ægtefæller modtog Sakramentet. Strax efter gjorde han et nyt Forsøg, som ogsaa mislykkedes. I Begyndelsen af 1860 gjorde han Forberedelser til nye Forsøg. I April 1860 fik han med Attest fra Presten i Vaagen hos Apothekeren udleveret et Lod Arsenik,

som han fandt bekvemmere til sine Mordforsøg end Strychnin. Omtrent paa denne Tid flyttede han fra sin tidligere Bolig paa Eidet i Vaagen, der var tættere befolket, til sin Gaard Moland i Berge, som han havde kjøbt Aaret før og som laa mere afsondret til. Efter Konens Nedkomst med et dødfødt Barn 8 Uger før Julen 1860 gav han hende et arsenikforgiftet Pulver, men ogsaa dette 3dje Mordforsøg mislykkedes. I Slutningen af Januar 1861, før han rejste afsted paa Lofotfisket, gav han hende forgiftet Pulver og to Flasker, hvorpaa opblandet Strychnin, og paalagde hende at tage denne «Medicin» ved hver Nymaane og Fuldmaane under hans Fravær. Hans Forsøg lykkedes nu endelig, idet Konen den 24 Febr. 1861 afgik ved Døden, efterat have indtaget først det forgiftede Pulver og derpaa efter Mandens Paalæg, som formentlig Modgift, det i Vand opløste Strychnin. I de første Forhørssessjoner i Marts 1861 negtede han sin Skyld, men afgav 5 April s. A. Tilstaaelse i Varetægtsfængslet i Vaagen. Medens han som tiltalt hensad her, forfattede han de ndfr. anførte Skrifter. Han blev i alle Instanser dømt efter Krl. Kap. 14, § 1, jfr. Kap. 3, § 1, til at have sit Liv forbrudt. Ingen af Højesterets Voterende udtalte sig for hans Benaadning, og den ved Højesterets Dom af 30 April 1862 idømte Livsstraf blev ogsaa fuldbyrdet uden Formildelse.

Jfr. Norsk Retstidende 1862, S. 471—479.

En Faders Erindring til sine Børn. Gjennemseet af Lensmand Scherffenberg. Tromsø 1862. 8. — 2den forbedrede Udg. Tromsø 1862. 8. 80 S.

En arm Synders vemodige Klagemaal [osv.] af P. Davidsen i Ranen. Til Trykken befordret af O. Sivertsen. Gjennemseet af Lensmand Scherffenberg. Tromsø 1862 8. 24 S.

Til Børn og unge Mennesker af Ole Sivertsen. Tromsø 1862. 8.

Aandelige Opbyggelses-Sange, samt nogle Formaningsord [osv.] Stavanger 1863. 8.

Levnetsløb. Stavanger 1863. 8. 172 S.

Levnet af O. S. Kortfattet og enfoldigt fremstillet i en Sang [osv.] Tromsø 1864. 8. 8 S.

Sivertson, Sigurd, efterfølgendes Brodersøn og Søn af Gaardbruger *Olav S.*, blev født 1843 paa Gaarden Hørven i Skiaker. I sit 16de Aar kom han i Kjøbmandslære paa Lillehammer, hvor han blev i 10 Aar til 1869 og hvor han i Decbr. 1867 sammen med cand. theol. Joh. Lange stiftede «Samfundet». Om Vaaren 1869 foretog han en Rejse til Danmark, hvor han i Løbet af Sommeren gjæstede de mest bekjendte Folkehøjskoler. Efter Hjemkomsten fra et nyt længere Besøg i Danmark var han et Aars Tid Landhandler i Vaage i Gudbrandsdalen, men solgte 1874 Handelen, da han drog til Danmark igjen, hvor han Vinteren 1874—75 lærte Mejeri paa en Herregaard. Vaaren 1875 forpagtede han

saa et Fællesmejeri i Vester-Hesinge ved Odense, hvor han boede til sin Død 28 Februar 1880.

* 1873 *Pauline Møller*, D. af Provst og Sogneprest til Selde og Aasted i Nørre Herred, Viborg Amt i Jylland, Christian Paulsen M. og Christine Augusta Sørensen.

Nekrolog af Friskolelærer Th. Jørg. Nørrelund i Opl. Avis 1880, No. 36. Jfr. Framgang 1890, No. 99.

Mellem fjællene. Fire Fortællinger. Odense 1877. 8. 2 Bl., 286 S.

Frida. En fortælling. Hamar 1880. 8. 192 S. (Oprindelig trykt som Føljeton i «Opl. Avis» 1878.)

I Nordisk Månedskrift f. folk. og krist. Oplysning 1879. I. 134—149: Stor-Ofssen. [Fortælling.]

I Fædrelandet (Kbh.) 1870, No. 154 og 155: Thor, en Fortælling. (I senere omarbejdet Skikkelse optagen i «Mellem fjællene».)

Særskilt tryktes i Danmark flere Lejlighedsdigte af ham i Tidsrummet 1869—79.

Sivertson, Sylvester, Søn af Gaardbruger *Sivert Solfestssøn*)* og Hustru *Anne Olsdatter*, blev født i Loms Prestegjæld 12 Septbr. 1809. Faderen var en streng Haugianer, og Sønnens første litterære Arbejde, to Aar før han var oppe til Artium, var ogsaa en udførlig Fremstilling af «Haugianismen», dens Historie og Væsen. Sin første borgerlige Dannelse fik han hos den i sin Tid kjendte Storthingsmand fra Hedemarken Kirkesanger Lars Jensen. Senere, omkring 1828 rejste han til Trondhjem, hvor han fik Ansættelse som Handelsbetjent hos Kjøbmand Ole H. Dahl; denne Syssel tilfredsstillede ham dog ikke og ved nogle Velynderes Hjælp, hvoriblandt fornemmelig Storthingsmand M. Grendahl, blev han sat istand til at studere. Han fik Undervisning først hos daværende Sogneprest til Kvikne N. B. Flood, derefter hos daværende Adjunkt i Trondhjem, senere Sogneprest til Ørskog H. J. Kaurin. Hans sidste Lærer og Dimissor til Universitetet var L. Kr. Daa. I 1835 tog han Artium med Haud, men blev ikke immatrikuleret ved Universitetet, idet han vel fik «Udmerket godt» for sin norske Artiumsstil, men ogsaa to 6'ere i Mathematik, uden at forbedre disse Karakterer ved en senere Omexamination. Samme Aar, han tog Artium, begyndte han at offentliggjøre lyriske Digte i Bladene og at tage Del i den politiske Diskussjon, bl. a. ved sin anonyme Brochure mod «Statsborgeren» og sit Indlæg i «Dæmringsfejden.» Han levede ogsaa fra nu af som Publicist først i Kristiania, senere i Lillehammer, Trondhjem og Drammen, hvor han døde ugift 6 Decbr. 1847. I det af Broderen besørgede Udvalg af hans Digte skriver denne i Forordet bl. a. følgende: «Hans

*) Saaledes anføres Navnet i Universitetsmatrikelen; i Dagspst. 1897, No. 197 opgives Faderens Navn at være Erik Sivertson.

publicistiske Virksomhed skaffede ham god Fortjeneste, undertiden indtil 80 Spdlr. maanedlig, men da han stedse var en Ven af Selskabelighed — desværre stundom altformeget! — og da han altid aabnede sin Kasse for sine Kammerater, saa stod hans Finantser altid paa en slet Fod. Dette i Forening med Erindringen om et skuffet Ungdomshaab og med en uforsigtig Nydelse af Selskabelighedens Glæder gjorde hans sidste Aar mindre blide, og hans Venner, som blev ham tro indtil det Sidste, havde Grund til at lykønske ham med hans Bortgang.»

Portræt med biografisk Notits foran hans «Udvalgte Digte.» — *Nekrolog* af Anton Bang i Nordlyset 1847. No. 101. — *Mindedigt* af C. N. Schwach i s. Bl. No. 101 og derfra i dennes «Farvel til Trondhjem», S. 45 fg. Jfr. Henr. Jæger: Ill. norsk Litt.-hist., II. 268—272; Dagsposten 1885, No. 286 fg. og 1897, No. 197 af G. Saxvik; L. Dietrichson: Omrids af den norske Poesis Historie, II. 122—124; H. Olaf Hansen: Den norske Litteratur efter 1814, S. 87 fg.; Granskeren I. 192 fg. af L. Kr. Daa.

Haugianismen, dens Historie og Væsen, samt Forhold til Herrnhuttismen, fremstillet af en Sandhedsven. Chra. 1833. 8. 133 S. (Anm. af A. Stenersen i Vidar No. 85, 86, 87, 88 og 90.)

For Statsborgere mod „Statsborgeren". Chra. 1835. 8. 48 S, (Anonymt.)

Svea, et Digt af E. Tegnér. Som et Modstykke til Skrivtet „Norges Dæmring" oversat af S. Sivertson. Chra. 1835. 8. 15 S.

Storthings-Efterretninger, indeholdende 8de ordentlige og 4de overordentlige Storthings Forhandlinger samt Rigsretten i 1836. Redigerede af Sylv. Sivertson. Chra. 1837. 4. 331 S.

Om et nyt Foreningsforbrag imellem Sverige og Norge, tilligemed en historisk Udvikling af den lange Strid imellem de norske Statsmagter. [Af Johan Johansson.] Oversat og ledsaget med et Anhang af Sylv. Sivertson. Kra. 1837. 8. 168 S.

Stillinger og Forholde, behandlede i Breve [af M. J. Crusenstolpe.] Oversat fra det Svenske af Sylv. Sivertson. Chra. 1839. 8. 316 S.

Sorg og Haab! lyrisk Digtning i 2 Afdelinger, i Anledning af H. M. Kong Carl Johans Død og Kong Oscar den 1stes Thronbestigelse, af Urdsongis. Thjem. 1844. 8. 8 S.

Maji-Tanker. Et Digt af Urdsongis. Thjem. 1845. 8. 8 S.

Udvalgte Digte af Sylvester Sivertson, samlede og udgivne af [Broderen] Ole Sivertson. Med Forf.s lith. Portræt. Chra. 1848. 8. 4 Bl., 168 S. (Anm. i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Litt. II. 454—57 af C. N. Schwach; i Chra.-Posten 1848, No. 111).

Til Vien gav han stadig poetiske Bidrag, for det meste under sit Merke Urdsongis, hvoriblandt merkes i *VIII.* H. *3* (1834), S. 118—125: Qvelstunder, helligede Fortiden af Urdsongis. — *IX.* H. *1*, S. 126 fg. Ved en Ynglings Grav; S. 128: Den uskyldige Pige; H. *2*, S. 124—126: Grevinde Platers Kampsang (Fragment af et større Digt). — *X.* H. *2*, S. 125—127: Otto Cronhjelm. — *XI.* H. *1*, S. 123—126: Nytaarsvers til Nana; H. *3*, S. 121—123: Norafjeld

[„saaledes som Forf. ønsker man vil holde sig til den."] — *XII.* H. *2,* S. 116—126: En Ynglings Drømmerier ved Krohgsstøtten. — *XIII.* H. *1,* S. 120 fg.: Mindedigt over S. J. Stenersen; S. 121 fg.: Den norske Pyrenæer (17 Maj 1835). — *XIV.* H. *1,* S. 124—126: Ufkyld til Uretfærdigheden; S. 126 fg.: De adskilte Elskende; S. 128: Frankrige (Overs. efter Ridderstad); H. *2,* S. 125—128: Mismod. — *XV.* H. *1,* S. 124—127: Grevinde Platers Kampbøn; H. *2,* S 124: Med en Forglemmingej; S. 125—127: Den fortvivlede Yngling til Venskab (Brudstykke af et Digt „Sigvard og Nanna.") — *XVI.* H. *3,* S. 124 fg.: Trikoloren (efter Byron) helliget den norske Nasjonalkokarde. — *XX.* H. *1,* S. 126 fg.: Prolog paa Studentersamfundets Theater.

I Ny Hermoder forskjellige Digte, saaledes i *I.* (1841), Sp. 384: Til Amtmand Krohg; Sp. 406 fg.: Flyttedagen; Sp. 504; Til P. L. — *II.* Sp. 28 fg.: Betleren; Sp. 95: Ragnarokes Ende. — *III.* Sp. 312. — Paa Justedalsbræen; Sp. 380—84: Moses Død.

I Skilling-Magazin, 3. Aarg. (1837—38), No. 119 og 120: Om Kvindens Dannelse.

Han var Redaktør af Den Frimodige H. 1. No. 1—27 (1833) og No. 28—30 (1834).

Han var Redaktør af Lillehammer Tilskuer fra dette Blads Begyndelse i Januar 1841 til Decbr. 1842.

Fra Begyndelsen af 1843 til 30 Juni 1845 var han Redaktør af Nordlyset, hvis No. 1 udkom i Trondhjem 2 Janunr 1843 og hvis Udgivelse efter S.'s Flytning fra Trondhjem fortsattes til Udløbet af 1847.

Fra Juli 1845 til sin Død var han Redaktør af Drammens Adresse.

I Statsborgeren meddelte han en kort Tid i 1833 Storthingsefterretninger. Senere, om Vaaren 1837, begyndte han efter Opfordring af Henr. Wergeland at levere Opsatser til Bladet; „men da jeg ikke vilde være Hr. Wergelands Kreatur, saa ophørte snart dette Forhold", heder det i S.'s Erklæring af 10 August 1837 i „Statsborgeren" XXIII 194, fremkaldt ved Wergelands Meddelelse s.steds S. 191, at S. „redigerede Bladet i dets første Skikkelse ad interim, medens Soelvold overtog dets rejsende Ærinder" og at han Sommeren 1837 var „et Par Maaneder Redaktør af de Artikler, der ikke ere overskrevne „Norge" eller blot politiske, indtil man ikke fandt sig tjent med ham."

Spredte Digte af Urdsongis findes trykt dels i de af ham redigerede Blade samt i Morgenbladet, dels særskilt, hvad især var Tilfældet med adskillige 17de Maj Sange af ham.

I Begyndelsen af 1837 indbød han til Subskription paa «Den norske Statsforfatnings Historie. Et Hefteskrift for Udsigt over samtlige Storthings Forhandlinger samt Norges politiske Tilstand siden 1814», og paa et Tidsskrift «Det nye Norge» (jfr. Morgbl. 1838, No. 7), men ingen af dem udkom.

Sivle, Per, Søn af Handelsmand og Gaardmand *Erik Hansson S.* og *Susanna Andersdatter Ryum*, er født paa Gaarden Flaam i Aurland, Sogn, den 6 April 1857, besøgte en Tid Jakob Sverdrups Folkehøjskole i Sogndal og kom siden til Kristiania, hvor han tog Middelskoleexamen og derefter læste til Artium, men Sygelighed hindrede ham fra at tage

denne Examen. I 1878 debuterede han som Forfatter med en liden apokalyptisk Digtning «En Digters Drøm» og udgav Aaret efter en Samling «Digte», mest af religiøst Indhold. Han besøgte i Begyndelsen af 80-Aarene Danmark og begyndte der at skrive Smaaskitser og Fortællinger i Ugebladet «Nutiden» o. a. St. Efter Hjemkomsten til Norge var han 1883—85 Redaktør af «Buskeruds Amtstidende» i Drammen. I de følgende 2½ Aar opholdt han sig paany i Danmark, bl. a. en længere Tid i Kjøbenhavn og ved L. Schrøders Folkehøjskole i Askov. Fra 19 April 1887 overtog han den redaktionelle Ledelse af «Kristianiaposten», hvis Redaktion han igjen fratraadte i 1891, da han med Statens Forfatterstipendium drog paa Studierejse til Danmark og Tyskland. Aaret efter var han med anden Gangs Stipendium i England. Senere har han levet som Forfatter, saavel paa Østlandet som paa Vestlandet, mest i Kristiania, i de sidste Aar tildels i Skoger ved Drammen; i 1896 gjorde han en Rejse rundt i Landet og holdt Foredrag om Nationalitet.

* *Wenche von der Lippe Nilsen* (f. i Bergen 30 Decbr. 1856), D. af Sejlmager og Skibsreder Randolph N. og Wenche Elisabeth Mowinckel.

Portræt med Text i «Den 17de Maj» 1894, No. 36; i Breidablik 1896, No. 14 m. Text af Hans Seland. Jfr. Dagbl. 1889, No. 18 [ang. hans Ansøgning om Stiftsarkivarposten i Trondhjem]; Dagbl. 1896, No. 99 af Didrik Grønvold; «Sivle-Stubbar», S. 15 fg.; Varden 1897, No. 249 [Digt til ham af Olav Ejkland].

En digters drøm. Tidsaanden tilegnet af Simon de Vita. Chra. 1878. 8. 31 S.

Digte af Peder Sivle. Bergen 1879. 8. 79 S., 1 S. (Anm. i Forening med frgd. Bog i Sogns Tidende 1879, No. 48).

Sogor. Ein Bundel fortald av Per Sivle. Utgjevet av det norske Samlaget. Kra. 1887. 8. 4 Bl., 144 S. (Indhold: 1. Ein Triskiling. 2. Berre ein Hund. 3. Fanta-Nils. 4. Heimadøypt. 5. Hjelpelaus. Samlingen blev anm. af Henr. Jæger i Dagen 1887, No. 123; af L. H[olst] i Dagbl. s. A. No. 117; i Aftpst. s. A. No. 229; i Opl. Avis s. A. No. 57 af Emil Mørkassel.) — Andra utgaava. Bergen 1890. 8. 190 S. (Anm. af V. V[islie] i Dagbl. 1890, No. 396.)

Gut. Led af et hverdagsliv. (Fra landsmaalet.) Kra. 1887. 8. 2 Bl., 136 S. (Samlingen indeholder paa norsk-dansk Skriftsprog de samme Stykker som frgd. Bog. Anm. i Politiken 1888, No. 196). — 2den udgave. Kra. 1897. 8.

Vossa-Stubba. Utgjevet av «Det norske Samlaget». Kra. 1887. 8. 46 S.

Streik. Arbeiderroman. Chra. 1891. 8. 2 Bl., 160 S. (Anm. i Dagbl. 1891, No. 425 af Emil Mørkassel; i Aftpst. s. A. No. 850 af B.; i Bergensposten 1892, No. 7 af E. Utne.

Strejk. Bemyndigad öfversättning från norskan. Sthlm. 1892. 8. 134 S. (Anm. i Aftonbladet 1892, No. 117 A. af — *n*.

Blandet Selskab. («Bibl. for de tusen hjem» No. 588—591,) Kra. [1891]. 8. 80 S.

Noreg. Nationale digte. Kra. 1894. 8. 47 S. (Anm. i Dagbl. 1895, No. 181 af P. D.

Nye Vossa-Stubbar. Kra. 1894. 8. 48 S.

Sivle-Stubbar. I. [eneste.] Sandnæs (Stavanger) 1895. 8. 62 S.

Bersøglis- og andre Viser. Kra. 1895. 8. 71 S.

Skaldemaal. [Digte.] Bergen [1896.] 8. 87 S. (Anm af K. R. [anders] i Aftpst. 1896, No. 908; i Berg. Tid. s. A. No. 436; i «Den 17 Maj» s. A. No. 135 af R. L.[øland]; i Berg. Aftbl. 2 Decbr. 1896 af B.; i Syn og segn II. 387 fg. af R. Flo; i Romsd. Budst. 1897, No. 115 [af J. Schneider]).

Nationalt Selvmord. Et Foredrag. Kra. 1897. 8. 24 S.

I Nyt Tidsskrift *III.* (1884), S. 39-42: Erling skakke og Sverre konung (Digt.) — *IV.* 257—281: Berre ein hund. (Ei soga.) (Anm. af I. Mortenson i Fedraheimen 1885, No. 69). — *V.* 1—12: Vossa-stubba; S. 734—750: Han Fanta-Nils. — I Ny række III. 241—254: Grauta-Gulen.

I Syn og segn I. (1895), S. 161: Katt og mus (Digt).

I Børnenes Juletræ *1889*, S. 19—26: Prins Pip-pip. — I samme *1890*, S. 10—14: Svarteper, S. 32: Jonsokbrud (Text til Eivind Nielsens Akvarel); S. 38: Gjedebukke. — I samme *1893*, S. 6 fg.: Erling Skjalgsøn (med Billede af A. Bloch); S. 18 fg.: Vesle Marta og Maanen.

I Nutiden *VI.* (Kbh. 1881—82), S. 158—160: Hvad en Treskilling kan forvolde. (En Historie fra Norge).

I Verdens Gang 1885, No. 22: Til Hjemmet og dem derhjemme. (Digt, dat. Danmark i Februar 1885.)

I Luren og Buskeruds Amtstidende har han skrevet adskilligt, hvoraf under Navn i 1896, No. 122: Et lidet Minde om Politimester Gamborg.

I Folkebladet *1890*, S. 366—868: En Spillemand. — *1891*, S. 870 fg.: Kyppen med det røde Baand. — *1893*, S. 136: Varulv (Digt). — *1894*, S. 151 fg.: En Jyde; S. 227 fg.: Nok en Jyde. — *1896*, Julenumret, S. 36—40: Elvegaard. (Med Ill. af G. Wentzel.)

I Nationalbladet 1897, politiske Digte i No. 26: Vilje; No. 46: Ja, sig det! No. 69: Laak —; No. 75: Vi har ikke Raad (jfr. det herved fremkaldte Digt af „Skallagrimsdotter" i No. 79); No. 82: Grovveir (med Melodi af J. Haarklou i No. 85).

I Dagbladet *1885*, No. 108: Blandt Færinger. (Brev fra Kbhvn.) — Desuden i de sidste Aar adskillige historisk-politiske og andre Digte, saaledes i *1894*, No. 73: «Naalys». — *1897*, No. 188: Kuba; No. 206: Til [Statsminister] Steen paa hans 70 Aars Fødselsdag; No. 223: Lur-Leik; No. 268: Samles skal Norge (med Musik af Joh. Selmer i No. 274); No. 281: Træd frem og tal du Norges Folk (med Musik af H. Martens); No. 294: Atter engang er det Norges Dag.

I Den 17de Maj en Række Digte, tildels optagne fra andre Blade, nl. i *1894*, No. 4: Harald Haarfagre; No. 11: Noreg; No. 12: Svolder; No. 36: Kvepsabøle; No. 53: 17de Maj; No. 137: Haust. — *1895*, No. 13: Noregs Konung; No. 14: Lista; No. 48: Vaar; No. 91: Fordamann; No. 95: Øverlands-gubben. — *1896*, No. 27: Paa solsida; No. 30: Lærka; No. 104: Til «Frams» mænd! (Belønnet med «Verdens Gangs» 50-Kroners Præmie.) — *1897*, No. 41: Snorre (Vigsla den nye Snorre-utgaava); No. 68: Noregs Dag.

Sjødahl, Janne Mattsson, Søn af *Johan* og *Petronella Mattson,* er født i Karlshamn 29 Novbr. 1853 og uddannedes ved *Regents'*

Park College i London. I 1874 og 1875 var han rejsende Korrespondent for det i Sundsvall udkommende Blad «Medelpads Allehanda». Senere kom han til Norge, hvor han har været og er Sekretær for de norske Baptisters Union og har været bosat som Menighedsforstander først i Trondhjem, senere paa Tromsø.

Et Blad af Martyrernes Historie. [T.hjem ?] 1875. 8. 88 S.

Profskjutning med hr. G. J. Leufstedts «Vapen emot läseriet» eller kort undersökning af deras konstruktion, rätta bestämmelse och användbarhet. af J. M. S.[jödahl.] St.hlm 1876. 8. 36 S.

Kortfattet Fremstilling af den hellige Skrifts Lære om den kristelige Daab. Trondhjem 1877. 8. (Er et Modskrift mod et Foredrag om samme Emne af Johs. Flood, hvilket senere er trykt i denne Forf.s „Tre Foredrag", Kr.sund 1883.)

Bibelhaandbog. H. 1 [eneste]. [Tromsø ?] 1878. 8. 64 S.

De ugudeliges Skjæbne. Foredrag ved Prædikantforeningen „Adelphias" Aarsmøde. [Tromsø ?] 1879. 8.

Omrids af Baptisternes Historie. [Tromsø ?] 1880. 8. 72 S.

Foredrag over Jordens Undergang. [Tromsø ?] 1881. 8.

Underholdende Læsning. H. 1. [Tromsø ?] 1881. 8.

Hvad er Guds Menighed? [Tromsø] 1881. 8.

Han har stadig været Medarbejder i de norske Baptisters Organ Unions-Banneret, hvis Udgivelse, paa forskjellige Steder af Landet, begyndte i 1880. Af hans mange Bidrag til dette Blad merkes navnlig en Udlæggelse af Johannes' Aabenbaring.

Skaar, Johannes Nilsson, Søn af Gaardbruger *Nils Gjermundsen S.* (f. 1791, † 1864) og *Elsbe Torgeirsdatter Flatebø* (f. 26 Decbr. 1793, † 2 Februar 1885), hvis Slegt var kommen fra Vos, er født paa Fjeldgaarden Skaar ved Fiksesundet i Vikørs Prestegjæld i Hardanger 15 Novbr. 1828. Hans Forældre var oplyste Bondefolk, som læste meget og som begge kunde udtrykke sine Tanker skriftlig; i hans Hjem fandtes en ikke saa liden Bogsamling, mest Andagtsbøger. Hans Moder gav ham den første Undervisning i Læsning, medens Faderen lærte ham at regne og Skoleholderen at skrive. Almuskolen, som han besøgte, holdtes blot 3 Uger om Vaaren og 3 Uger om Høsten. Saasnart Kræfterne tillod det, deltog han med sine Forældre og Søskende i Gaardsarbejdet; kun i Hvilestunderne og en eller anden Uvejrsdag kunde han give sig til at læse, skrive og regne. Allerede i Barneaarene følte han sig sterkt dragen til at blive Prest, og han fordybede sig mangen Gang som liden Gut i «Buddei Collegium morale» om en Prests Vocation eller Kald til Embedet. Da han var 11 Aar gammel, tog han en Kvæld Mod til sig og bad sin Fader om at maatte blive sendt til Latinskolen i Bergen, hvad Hjemmets Formusvilkaar dog ikke tillod. 15 Aar gammel blev han konfirmeret og fik ved den Lejlighed som «Flittigheds-Belønning» en

af Kongen til Raadighed i saadant Øjemed skjænket Aargang af «Skilling-Magazin.» I 1846 blev han optaget paa Stordøens Skolelærerseminarium, hvorfra han i Decbr. 1848 blev udexamineret med Hovedkarakteren «Udmerket duelig.» Paa Seminariet havde Andenlæreren H. C. Nimb, død 1867 som Sogneprest til Fjælberg, givet ham lidt Vejledning i Tysk, og ved den samme Mands Mellemkomst fik han fra Paasketid 1849 en Post som Kontorist hos Foged Vidsteen i Søndhordland. Hos denne blev han behandlet mere som Søn end som Tjener, Husets Sønner laante ham Bøger og gav ham Vejledning i Tysk og Fransk, medens han paa egen Haand begyndte at sætte sig ind i en latinsk Grammatik, han havde faaet fat i. Fogden lagde Merke til hans Iver; han kunde nok forstaa, at hans Kontorist havde Lyst til at studere, men han vilde ikke dølge for ham, at Vejen var tung og kostbar. Vilde han derimod blive hos ham, skulde han faa mere selvstændigt Arbejde og dertil øget Løn. Skaar takkede for hans Venlighed, men tilføjede, at han vilde anse sit Liv som forfejlet, hvis han ikke fik studere. De kom da overens om, at han skulde faa Lov til at forlade Tjenesten til forestaaende Jul. Lige ind under Jul 1851 forlod saa Skaar Fogedgaarden og drog overland til Kristiania, hvor han i de første Dage over Nytaar 1852 gik ind paa Heltbergs Skole, «hvis fortræffelige Undervisning hjalp ham ligesaameget som hans egen Flid», har Skaar senere udtalt. I 1853 blev han derpaa Student med Haud. Fra Nytaar 1854 fik han en Lærerpost paa en større Pigeskole i Kristiania og fra Nytaar 1855 begyndte han, efterat have anvendt Høstsemestret til Læsning af Hebraisk, for Alvor paa Studiet af Theologi, hvori han underkastede sig Embedsexamen med Laud Vaaren 1857. Efter et kort Besøg i Hjemmet om Sommeren tog han i August s. A. den praktiske Prøve med Laud og tiltraadte allerede i Septbr. en Stilling som personel Kapellan hos Sogneprest Melbye i nordre Aurdal, hvortil han erholdt Udnævnelse 12 Oktbr. s. A. Da Sognepresten næsten stadig var syg, tildels sengeliggende, maatte Skaar overtage hele Embedsgjerningen undtagen Fattigvæsenet og Kontorarbejdet. Den 17 Marts 1862 blev han befordret til res. Kapellan i Skien, hvis kirkelige Forhold endnu den Gang befandt sig i sterk sekterisk Gjæring. Den 24 Septbr. 1868 blev han udnævnt til Sogneprest til Haus, men efter Ansøgning om at faa beholde sit tidligere Embede blev han i April 1869 atter udnævnt til res. Kapellan i Skien. Den 24 Septbr. 1872 udnævntes han til Sogneprest til Gjerpen, efterat have bestyret Kaldet som konstitueret siden Midten af Juli Maaned. Ved flere Bispevalg senere fik han adskillige Stemmer og ved Gejstlighedens Afstemning i Anledning af Besættelsen af Kristianssands Bispestol i 1885 fik han de fleste (130 af 180); til dette Embede blev imidlertid Biskop Smitt i Tromsø udnævnt, hvorefter Skaar den 31 Oktbr. 1885 udnævntes til Smitts Eftermand som Biskop over Tromsø Stift og indviedes dertil af

Trykt 24 Mai 1898.

Biskop Essendrop 31 Januar 1886. Den 31 August 1892 blev han forflyttet til Bispestolen i Trondhjem. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 10 Juli 1865 til Bedømmelse af Landstads Udkast til Kirkesalmebog og senere af den 30 Septbr. 1876 nedsatte kgl. Kommissjon til Bedømmelse af Lindemans Melodier til Landstads Salmebog. Hans hymnologiske Studier gik tilbage til en meget tidlig Tid, idet han allerede i 1861 optraadte med sit første kritiske Forfatterskab paa dette Omraade; i Aarene 1875—80 blev enhver Fristund, han havde, benyttet til Udarbejdelsen af hans i sidstnævnte Aar udkomne «Norsk Salmehistorie», for hvis Afslutning han Sommeren 1879 opholdt sig med offentligt Stipendium ved danske Bibliotheker (i Kjøbenhavn og Odense). Han blev 21 Januar 1887 R.[1] St. O. O. og 4 Novbr. 1893 K.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed».

* 1) 12 Novbr. 1857 *Cathinka Vilhelmine Pauline Hansen* (f. 30 Decbr. 1829, † 24 Decbr. 1896), D. af Løjtnant Truls H. († som Toldbetjent paa Moss 1843) og Christiane Frederikke Scharffenberg.

* 2) 17 Marts 1898 *Marie Jacoba Thorbjørnsen* (f. i Skien 7 Marts 1845), Enke efter Forsikringsagent i New York Simon Wright Flood og D. af Sagfører Simon Thorbjørnsen.

Portræt med Biografi af *H.*[eggtveit] i Skill.-Mag. 1883, No. 35, 36 og 37 (optrykt med nogle ubetydelige Ændringer i Hjemmet 1884, No. 12 og i Tromsøposten 1885, No. 90 fg. og derfra atter i Uddrag i Morgbl. 1885, No. 363 og 374). Hans «Vita» oplæst ved Bispeordinationen er trykt med Portræt i «For Fattig og Rig» 1886, S. 98; jfr. *autobiografiske Bidrag* i hans polemiske Artikler i Morgbl. 1881, No. 122 A og 1882, No. 324 A. Jfr. videre «Natur, Folkeliv og Folketro i Hardanger,» udg. af Th. S. Haukenæs, D. 5. (Vikør), S. 148—158 [om hans nærmeste Slegt, Forældre og Søskende]; Søndre Bergenhus Folkeblad 1885, No. 6 [Nekrolog over hans Moder]; Fædrelandet 1884, No. 149; Morgbl. 1885, No. 287 [Red. Art. om hans Forbigaaelse til Kristianssands Bispestol]; J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Prester I. 320 fg. «Trondhjem i Fortid og Nutid» (Horten 1897), S. 164 fg. af A. Chr. Bang.

Hvad bevæger den Troende til at virke for Guds Riges Udbredelse blandt Hedningerne? Prædiken paa St. Hansdag 1858 af J. S. Chra. 1859. 8. 16 S.

Vogter Eder for de falske Propheter! Prædiken paa 8de Søndag efter Trefoldighed, i Skiens Menighed. Skien 1863. 8. 16 S.

Lader os fare over Havet med Jesus! Prædiken paa 4. Sønd. e. H. 3 K. Skien 1864. 8.

Lovsange og aandelige Viser. I. og II. Skien 1864 (ɔ: 1863). 32. 32 S. (Anonymt.) — 2den Udg. Skien 1865. 12. 84 S. (Anonymt. Anm. af J. B[ruun] i Luth. Kirketid. V. 190 fg.). — Tredie forøgede Udgave. Kra. 1881. 8. 135 S. (Anm. i Berg. Aftbl. 1881, No. 595 B.; af M. Johansson i Teol. Tidskr. [Ups. 1882] XXII. 80.)

Salmer til Brug ved Missionsmøder. [Saml. af J. N. S.] Skien 1866. 8. 16 S.

Madagaskar. Fremstillet i Missionstimer især efter tydske Kilder. Chra. 1867. 8. 1 Bl., 135 S. (Særtryk af „Gammelt og Nyt", se nedfr.)

Skriftetaler af norske Geistlige. Samlede og udgivne ved J. N. Skaar og T. Thygesen. Chra. 1868. 8. VI S., 248 S. (Anm. i Morgbl. 1868, No. 297. Heri er af S. S. 25—29: Ps. 41, 5; S. 67—72: Es. 40, 1. 2).

Tro ham dog! Prædiken paa Palmesøndag. Skien 1869. 8.

Den opstandne Frelsers Sjælesorg. Prædiken paa 2den Paaskedag. Skien 1869. 8.

Johan Williams, Sydhavsøernes Apostel. Efter Dr. W. F. Besser. Oversat af J. N. Skaar. Kra. 1871. 8. 174 S. (Særtryk af „Gammelt og Nyt", se ndfr.)

Gjenmæle i Salmebogsstriden. Bidrag til retfærdig Bedømmelse af Landstads Salmebog. (Delvis omarbejdet og udvidet Aftryk efter Morgenbladet.) Chra. 1871. 8. 126 S. (Anonymt.)

Salmer og Guds Ord ved Konfirmationen 13de Oktbr. 1872. Skien 1872. 16. 8 S. (Anon.)

Forslag til Begrav'elses Liturgi. Chra. 1874. 8. 32 S.

Norsk Salmehistorie. B. 1. 2. Bergen 1879—80. 8. *I.* 1879. 790 S. *II.* 1880. 2 Bl., 627 S., XIX. S. (Anm. af P. A. Holm i Kalkars Theol. Tidsskrift 1880, S. 671—77; af M. Johansson i Teol. Tidskrift XXI. [Ups. 1881], S. 150 fg.; i Luth. Ugeskr. I., 1877, S. 191 fg. af J. Belsheim.)

Vidnesbyrd af Dr. Morten Luther om Skriftemaal og Nadverd. En Kommunionbog for lutherske Kristne, samlet og oversat af J. N. Skaar. Kra. 1878. 8. 2 Bl., 67 S. (Anm. af J. C. H.[euch] i Luth. Ugeskrift V. 431—33). — Ny Udgave, forl. af Selskabet for kristelige Undervisnings- og Andagtsbøgers Udgivelse. Kra. 1894. 8. 2 Bl., 67 S.

Nattvardsbok. Lund 1879. 8. 105 S.

Dr. Morten Luther Duođaštusak Ripai ja bassemallasi birra. Kommuniongirje [etc.]. Krast. 1888. 8. 2 Bl., 88 S.

[1.] Rippikirja. Suomennos. Helsingissä 1880. 12. 111 S.

[2.] Rippikirja. Suom. *K. W.*[erkko.] Helsing. 1880. 8. 99 S.

Vidnesbyrd af Kirkefædrene. I. Thascius Cæcilius Cyprianus. Om den almindelige Kirkes Enhed og Om Herrens Bøn. Efter den latinske Grundtext ved J. N. Skaar. Chra. 1880. 8. VIII S., 68 S.

Salmer og Vers til Brug ved Leirsamlinger. 1. & 2. Oplag. Porsgrund 188 . 8.

Salmevers og Hjertesuk. Samlede af J. N. Skaar. Kra. 1880. 8. 47 S.

Optegnelse af Forfatterne etc. i Hauges Salmebog. Stavanger 1880. 8.

Svar paa Tiltale. Anmeldelse af Hr. Chr. Bruuns Bog „Venstre-Politiken og Theologerne". Porsgrund 1883. 8. 16 S. (Oprindelig trykt i „Correspondenten" Septbr. 1883.)

Lad der ikke være Splid iblandt os! Høimesse-Prædiken ved Stiftsmødet i Kristianssand St. Hans Aften 1885. 1. og 2. Oplag. Kr.sand 1885. 8. 13 S.

Frygt ikke, thi jeg er med dig! Prædiken ved Bispeordinationen 4de Søndag efter Helligtrekongersdag 1886. 8. 10 S.

Den gamle, hidtil gjældende Høimesse-Liturgi, fremstillet efter Ritualet, Kingos, Guldbergs og Landstads Salmebøger. Tromsø 1888. 8. 16 S. (Anon.)

Saddagirje Sabmelažaidi. [Sendebrev til Finnerne.] Maid Čali J. N. Skaar. Kristianiast 1888. 8. 16 S. (Anm. af Lützow Holm i Kirk. Litt.tid. II., 1889, S. 31 fg.)

Et Blad af den evangelisk-kristelige Salmebogs Historie [i Tromsø Stift]. Porsgrund 1891. 8. 35 S. (Anm. af Dr. A. C. Bang i Morgbl. 1892, No. 123.)

Girkko-Salmak [Kirkesalmer.] Samas jorggali J. N. Skaar. Kristianiast 1892. 8. 20 S.

Den evangelisk-kristelige Salmebogs Historie i Trondhjems Bispedømme. Kra. 1895. 8. 59 S.

Om den finske Bibels Oversættelse og Udgivelse. Fortalt af J. N. Skaar. Tromsø 1896. 8. (Særtryk af «Aarsberetning fra Norsk Finnemission for 1895». S. 12—29).

Same-bibbal jorggalume ja prentedattujume birra. Muittali J. N. Skaar. Kr.ast 1895. 8. 22 S. (Overs. ved J. K. Qvigstad af frgd. Skrift.)

Breve fra Niels J. Chr. V. Stockfleth. 1825—1854. Udg. af J. N. Skaar. Kra. 1896. 8. 2 Bl., 191 S.

Den evangelisk-kristelige Salmebogs Historie i Kristianssands Bispedømme. Kra. 1897. 8. 88 S. (Anm. [af D. Thrap] i Morgbl. 1897, No. 391.)

I Theologisk Tidsskrift f. d. ev.-luth. Kirke i Norge *VII.* (1864), S. 205—212 og 475—83: Hymnologiske Smuler. — *VIII.* 155—175: Hymnologiske Smuler. — I Ny Række, *I.* (1871), S. 170—80: Hymnologiske Smuler; S. 353—429. To og tyve latinske Salmer, hvoraf Oversættelser ere optagne i Landstads Kirke-Salmebog. Ledsagede med nogle salmehistoriske Oplysninger. — *VII.* 250—285: Rejseberetning [om hans salmehistoriske Undersøgelser i danske Bibliotheker i 1879.] — *VIII.* 338—371: Joram, Konge i Juda Rige. (En bibelhistorisk Skizze.) — *IX.* 1—41: Salmehistoriske Bidrag. [I. & II.] — I 3. Række, *I.* 24—95 og 145—179: Salmehistoriske Bidrag. *III.*

I Kirkelig Kalender for 1875, red. af Th. C. Bernhoft, S. 78—80: Sursum corda! (Metrisk Oversættelse af H. A. Stockfleths «Wunderanfang».)

I Norsk Kirketidende 1862, No. 9 og 18: Et Vidne i Salmebogssagen. (Jfr. Sp. 196 fg. og 759 fg.)

I Luthersk Kirketidende *I.* (1863), S. 118—124: Lidt om en gammel Salme. (Anon.) *II.* 9—16, 54—62, 177—187 og 369—379: Et dobbelt Spørgsmaal i Psalmebogssagen. — *IV.* 289—295, 385—410 og *V.* 49—58 og 105—113: Et og Andet om Lægmands-Prædiken (jfr. IV. 89 fg. og VII. 209 fg. af l. m.). — *VII.* 23—26: Præstehjælp for vore Landsmænd i Amerika (jfr. Morgbl. 1866, No. 227 af —p.). — *VIII.* 17—20: Et Par Ord i Striden om „vi" og „os" i Overlærer Vogts Forklaring (jfr. Svar hertil S. 97 fg.); S. 166—170: Et Slutningsord i Striden om „vi" og „os". — *IX.* 195—201: Nogle Tanker over en andens Tanker [i Anl. af (Dons's) „Tre Breve om Lutherstiftelsen"]. — I Ny Række III. (1870). S. 209—215 og 321—328: Et amerikansk Salmebogs-Udkast. — I 5. Række *X.* (1891) S. 161—71, 179—83 og 209—15: Stiftsmøde i Tromsø Stift. — *XVIII.* 185 fg.: Samuel Olsen Bruun. (Berigtigelse til Norsk Salmehistorie, II. 486). —

XXII. 13: Har Provster Ret til at meddele sine Prester Reisetilladelse? — Under Mærket —x har han derhos skrevet adskillige Boganmeldelser i dette Blad.

I Luthersk Ugeskrift *II.* (1877), S. 210 fg.: Noget, som er mig en Gaade. — *IV.* S. 122—124: Et svagt Punkt i Dissenterloven. — *IX.* 309—13 og 325—29: Det almindelige og private Skriftemaal i den dansk-norske Kirkes Reformationstid.

I Gammelt og Nyt, udg. af Gisle Johnson, *II.* (1866), S. 88—113 og 129—158: K. H. Bogatzky. — *III.* 129—263: Madagaskar. — *IV.* 1—174: John Williams, Sydhavsøernes Apostel.

I For Fattig og Riig — foruden en Del Salmer under Mærket J. N. S. — *1884,* No. 38: Hedningernes Frelse, seet i Guds Barmhjertigheds Lys (Prædiken ved Kredsmødet i Drammen). — *1886,* No. 10: Frygt ikke, thi jeg er med dig! (Prædiken ved hans Bispevielse).

I Kirkehistoriske Samlinger, 4. Række, IV. 222—224: To Breve til Udg. om Salmeforfattere. — Forskjellige Forfatteres Bidrag til «Evangelisk christelig Salmebog».

I Eckhoffs Vidnesbyrd fra den norske Kirke, 1. Saml. (1880), S. 460—66: Samaritanerkjærligheden, Prædiken paa 13 Søndag e. Tr. — I 2. Saml. (1881), S. 53—60: Prædiken over Gal. 3, 23—29 paa Nytaarsdag. — I 3. Saml. (1885), S. 226—243: Bibellæsning over Ps. 110.

I Fra Bispevielsen 14. Sønd. e. Tr. 1896 (Kra. 1896), S. 1—9: Ordinationstale.

I Kirkelexikon for Norden (Kbh. 1896 fg.) har han skrevet enkelte Artikler.

I Aftenbladet 1858: Bør Jondals Sogn henlægges til Vikør Prestegjæld? No. 191: Lægmandsmødet i Lærdal. (Tilsvar til en Lægmand fra Romsdalen.)

I Morgenbladet *1861,* No. 256—291: Landstads Salmebog. (Anon.) — *1862,* No. 327 fg.: Tilsvar til Landstads „Redegjørelse" (Anon.) — *1871,* No. 65, 79, 93, 133, 140, 146 B, 151 og 206: Gjenmæle i Salmebogsstriden. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr. Jfr. iøvrigt Artiklen Landstad ovfr. III. 425.) — *1875,* No. 243 A, 276 B, 297 A, 303 A, 320 A: Polemiske Breve til Jakob Sverdrup ang. det kirkelige Embede (jfr. J. Sverdrup ndfr); Om Provsteinstitutionen paa Missionsmarken. — *1876,* No. 16, 23 og 31 B: Fremdeles om det kirkelige Embede; Om Religionsundervisning i Amtsskolen. — *1880,* No. 348 A: Om Missionsoffer paa Alteret. — *1881,* No. 122: Til „en Provst" [i Anl. af et Angreb i No. 112]. — *1882,* No. 267 A: Hvorledes bør vi som Kristne stille os til vort forestaaende Valgmands- og Storthingsvalg? (Foredrag paa et Folkemøde, ogsaa udg. i Særtryk); No. 324 A: Til Bladens Redaktør. — *1884,* No. 330 A, 337 A, 344 A og 457: Fredelige Betragtninger og Bekjendelser i Anledning af Venstrepressens Domme om Stiftsmødet. — *1885,* No. 368: Om Bønnen efter Prædikenen.

I Fædrelandet: H. N. Hauges politiske Anskuelse. — Aabne Breve om Salmeforfattere.

I Skienspoften *1865:* Om den evangelisk-kristelige Salmebog. — *1869:* Breve om Konfirmationen. — *1871:* Smaastykker angaaende Sproget i Landstads Salmebog.

I Grenmar *1880* og *1881:* Prester i Gjerpen i de 3 sidste Aarhundreder.

I Bratsbergs Amtstidende 1882: Fortrolige Breve fra Østfjeldene. — *1884*: Sverdrups Skrivelse om en ny Skolelov.

I Correspondenten skrev han forskjellige Anmeldelser, bl. a. af Chr. Bruuns „Venstre-Politiken og Theologerne", senere udkommet i Særtryk (se ovfr.)

I Nordkap 1889, No. 23: Om separatistisk Bevægelse i Torneå Lapmark i Midten af det 18de Aarhundrede (jfr. No. 25 af A. Hagemann).

I Trondhjems Adresse 1898, No. 23 og 24: Om norske Kirkes Omsorg for Finnerne. (Foredrag i Videnskabsselskabets Aarsmøde 21 Januar 1898.)

Han konciperede Aarsberetninger fra Norsk Finne-Mission 1888—1892, hvilken Mission han stiftede ved et under 28 Februar 1888 udstedt Opraab (trykt i Missionens 1. Aarsberetning, S. 3—6) og af hvis Styrelse han var Medlem til Udgangen af 1895, da han fandt sin Gjerning i den færdig ved den finske Bibeloversættelses Fuldendelse. — Han har besørget Udgivelsen af Salbmagirje (Kr.ast. 1897) og har til denne leveret flere originale og oversatte Salmer. — Han har leveret et Par Bidrag til Husebys Udgave af Landstads Salmebog. I Bogtrykker Kiellands Udgave af Landstads Salmebog har han skrevet Omrids af L.'s Liv

Foruden de ovfr. anførte Bidrag til forskjellige Blade har han ogsaa lejlighedsvis skrevet i Nordlandsposten, Tromsøposten, Tromsø Stiftstidende Trondhjems Adresse-Avis og Dagsposten.

Enkelte Prædikener af ham, foruden de nævnte, findes trykt i Norsk Missions-Tidende, i Lutherstiftelsens «Et er fornødent» og i Beretning om Sædeligheds-Mødet i Trondhjem 1896.

Som Medlem af de ovfr. nævnte kgl. Kommissjoner har han Del i de af disse afgivne Betænkninger; særlig er i Indstillingen fra Kommissjonen af 1865 Pluralitetens Imødegaaelse af Grimelunds og Moes Votum angaaende Salmebogens Deling i en Kirkebog og en Husbog forfattet af Skaar, som ogsaa har skrevet et dissenterende Votum ang. Hauges Salmebogs-Udkast.

Han havde ogsaa Del i Hauges Salmebogs-Udkast, hvoraf ved hans Ankomst til Skien 8 Ark var færdigtrykt; i Arbejdet med Valg og Redaktion af Salmerne for de øvrige Arks Vedkommende tog han stadig Del, ligesom han var ene om at udarbejde de Bogen tilføjede salmehistoriske Oplysninger og Forfatterfortegnelsen.

Skaar, Nils Nilsen, foregaaendes Brodersøn og Søn af Gaardbruger, senere 1884—91 Fyrvogter paa Lerø *Nils Nilsen S.* (f. 1826, Storthingsmand fra søndre Bergenhus Amt paa alle Thing fra 1871 til 1885, jfr. Biogr. i Haukenæs's «Natur, Folkeliv og Folketro i Hardanger», V. 151—157) og *Blanca Nilsdatter* fra Gaarden Rykken i Østensjø, er født paa Gaarden Botnen i Vikør Prestegjæld 28 Marts 1852. Efter et Kursus paa Vos højere Almu- og Lærerskole kom han i 17 Aars Alderen ind paa Stordøens Seminarium, som han igjen forlod efter et Aars Tid, hvorpaa han Vinteren 1872 besøgte Bruuns og Jansons Folkehøjskole i Gausdal. Den næste Vinter var han W. Konows Medlærer ved Folkehøjskolen i Time paa Jæderen, opholdt sig Vinteren derefter paany ved Skolen i Gausdal og drog saa til Danmark, hvor han opholdt sig et Aars Tid ved forskjellige Folkehøjskoler, navnlig ved Ludvig Schrøders i Askov. Fra 1877 til 1885 var han derpaa Folkehøjskolelærer sammen

med Joh.s Helleland i Ullensvang, overtog i 1877 tillige Udgivelsen af Bladet «Hardangeren», som han i 1882 flyttede til Nordheimssund, hvor han var bleven Ejer af en liden Gaard og hvor han siden har boet. I 1882 blev han Valgmand fra Vikør og ved Distriktsforsamlingen 5te Suppleant til Storthinget. I 1884 valgtes han til Forligelseskommissær, 1886 til Medlem af Herredsstyrelsen og 1888 til dens Ordfører. Ved Storthingsvalget i 1885 blev han 3dje. Repræsentant fra søndre Bergenhus Amt og gjenvalgtes til Storthingene 1889—91 og 1892—94; han var den første Tid Medlem af Budgetkomitteen, senere af Konstitutionskomitteen og fra 1889 af tillige af Valgkomitteen. Ved Storthingsvalget i 1897 blev han Amtets 1ste Suppleant for Valgperioden 1898—1900.

* 1) *Marta Olsdatter Botnen.*

* 2) *Anna Knudsdatter Glimme.*

Jfr. Haukenæs: Natur, Folkeliv og Folketro i Hardanger, V. (Vikør), S. 159 fg.; Verdens Gang 1886, No. 107; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 124; Bergens Tidende 1897, No. 358.

I Svein Urædd 1870, No. 8: Fraa Seminaren paa Stord; No. 12: Stramme; No. 17: Guten paa Heimferdi (Digt); No. 21: Ei Meining um Seminargreiderna; No. 24: Gamle Gubben syng (Digt); No. 37: Brevsending fraa Kvam i Hardanger; No. 47: Ei Ferd til Voss.

I Andvake 1871, No. 18: Kvemmerne.

Han har siden 1 Septbr. 1877 været Udgiver og Redaktør af Ugebladet Hardangeren, som begyndte at udkomme i Ullensvang, red. af Johs. Helleland, i Januar 1874, men fra 24 Juli 1882 flyttedes til Nordheimsund, siden Nytaar 1878 med Navnet Søndre Bergenhus Folkeblad. Af hans mangfoldige Artikler i dette Blad merkes hans historisk-politiske Afsløringer under Overskriften „Den nye Opposition“ i Aarg. 1886, No. 33 og 34 og Fortsættelsen under Overskriften „Gjenmæle“ i No. 41 fg. samt „Sverdrup-Ministeriets Fald“ i 1889, No. 31 fg.

Skar, Johannes Olsen, Søn af Gaardbruger *Ole Torstensen S.* (f. paa Gaarden Skard 23 Decbr. 1802, † sstds. 20 Novbr. 1886) og *Mari Johannesdatter* fra Gaarden nedre Laanke i Øjer, er født paa Gaarden Skard i Øjers Prestegjæld 18 Novbr. 1837, optoges 1853 som Elev paa Lillehammer Skole, hvorfra han blev Student med Laud 1859; i Decbr. 1860 tog han Andenexamen med Laud. Under Skolegangen havde hans Helbred faaet et Knæk, saa at han i 1861 maatte afbryde sine Studier uden senere at kunne gjenoptage dem. I nogen Tid efter Artium var han Huslærer, senere lærte han sig et Haandverk og bosatte sig 1874 i Sætesdalen, hvor han ogsaa har fortsat sin i 1873 paabegyndte Indsamling af Folketraditioner. Ved et privat Stipendium fra Kristianssand i 1881 og en Understøttelse af de til videnskabelige Rejser i Fædrelandet bevilgede Midler i 1882 blev han sat istand til i to Vintre næsten udelukkende at beskjæftige sig med deslige Indsamlinger i Valle og Bygland. Af Storthinget 1897 bevilgedes ham en aarlig Understøttelse til Indsamling af Folketraditioner.

Jfr. Storth. Forh. 1897, Dok. No. 92 og Indstill. S. No. 177.

Bisknut. Hamar 1876. 8. 173 S. (Anm. i Morgbl. 1877; i Fedraheimen 1877, No. 3 af A. Garborg; i Søndre Bergenhus Folkeblad f. A. af Ingvar Bøhn. Efter „Bisknuts" Død 1876 har Forf. fortsat sin Efterforskning af folketraditionelt Stof angaaende ham, og en ny, øget og omarbejdet Udgave af Skriftet er nu under Forberedelse.)

I Syn og Segn *I.* (1894—95), S. 1—9: Store-Jon Aakre. (Fraa segner paa Sætisdalsmaal) — *II.* 1—7: Anders Rongli. — *III.* 17—22: Um slaget ved Toverud. Prinsen av Augustenborg; S. 23 fg.: Smaating um H. N. Hauge.

I For kirke og kultur *I.* (1894) S. 389—398: [Arbejderføreren] Tord Torgeirson Kvaalsøyenn. (Anonymt.)

I Nordahl Rolfsens Læsebog *I.* Landsmaalsudgaven, S. 19 fg.: Den forvillande store Gjeiti. — *II.* 44 fg.: Targjei Gunnarsson Kollshus. — *III.* 174 fg.: Kjetil Kyrvestad.

I Fedraheimen *1878,* No. 12: Harde-Aslak. Dyrestidi i Anstad-Kyrkja. — *1879,* No. 35, 37, 40: Stubbor av gamle Visor or Sætisdal: No. 47: Targjei Gunnarsson Kollshus (f. 1845, † 1849). — *1885,* No. 25: Targjei Aanison Breidal. — *1889,* No. 38: Husmans-Kave. (Etter „Framgang").

I Kristianiaposten 1889, No. 116: Til Belysning af Fritænkeriets Indgang blandt Gudbrandsdalens Bønder i 19. Aarhundredes Begyndelse.

Skard, Matias Olsen, foregaaendes Broder, er født paa Gaarden Skard 28 Maj 1846, gik fra 1853 til 1860 i sin Hjembygds Almuskole og undervistes samtidig i Aarene 1857 og 1858 af sin ældre Broder, hvem han i 1860 fulgte til Risør, da Broderen var bleven Huslærer der og fortsatte Læsningen med ham 3—4 Maaneder. Senere opholdt han sig igjen hjemme hos sine Forældre og deltog i Gaardens Arbejde, mens han, saavidt Lejlighed gaves, fortsatte sine Studeringer, indtil han 1864 blev Elev af Lillehammer Skole, hvorfra han blev Student med Laud 1868. Efter Andenexamen med Laud i Decbr. 1870 tog han ikke fat paa noget Embedsstudium, men syslede især med Studium af Theologi, Pædagogik, Historie, Litteratur og norsk Sprog. Han opholdt sig i disse Aar mest paa Lillehammer, hvor han var Lærer paa Latinskolen og Pigeskolen. I 1874—75 var han Huslærer hos Brugsejer Aall paa Ulefos, 1875—76 Lærer ved Vonhejms Folkehøjskole i Gausdal, 1876—77 igjen Huslærer hos Handelsmand Berg i Bjørnør, 1877—81 Lærer ved L. M. Bentsen og O. K. Kuløys Folkehøjskole i nedre Stjørdalen. Fra 1881 til 1890 var han paany Lærer ved Vonhejms Folkehøjskole, hvis Forstander han var fra 1884 af. Den 31 August 1892 blev han udnævnt til Seminarlærer ved Seminariet paa Levanger. For sine pædagogiske Studiers Skyld har han gjentagne Gange opholdt sig i Danmark og Sverige, i 1893 med offentligt Stipendium, ligesom han har holdt en Række pædagogiske Foredrag i Sverige, tildels ogsaa i Norge og Danmark. I 1882 blev han Medlem af den Kommissjon, som besørgede

den af «norske Samlag» med offentlig Understøttelse udgivne Oversættelse paa Landsmaal af det nye Testamente (se nedfr.)

* 1) 6 Juni 1878 *Marie Bø* (f. paa Gaarden Bø i Gausdal 17 Oktbr. 1849, † 22 Juli 1883), D. af Gaardbruger Iver Pedersen B. og Mathea Iversdatter Glømmen.

* 2) 10 Juli 1889 *Nilsine Kristiane Myhre* (f. i Svelvik 21 Juli 1860, † i Faaberg 28 Januar 1891), D. af Kjøbmaud og Proprietær Nils Gabrielsen M. og Ovidia Bache.

* 3) 1894 *Gyda Christensen* (f. 1868), D. af Handelsmand Bent C. og Gunhild Jonsdatter.

Jfr. E. A. Thomle: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1868, S. 255 fg.

Saga um Gunnlaug Ormstunga. Umskrivi paa Norsk fraa Gamalnorsk av Matias Skar. Chra. 1870. 8. 48 S.

Vilhelm Tell. Eit Drama av Schiller. Umskrivet paa norsk av Matias Skar. Hamar 1872 [ɔ: 1873.] 8. 3 Bl., III S., 3 S., 111 S. (Anm. i Opl. Avis 1873, No. 65.)

Saga um Viglund og Kjellrid. Umsett av Matias Skar. Kra. 1874. 8. 51 S.

Norske Songar III. IV. Utgjevne av Matias Skard. Kra. 1883—85. 16. *III.* 1883. S. 65—94, 1 Bl. — *IV.* 1885. 16 S. (I. og II. blev udgivet af Ingvar Bøhn, s. D. Pagineringen i III. er fortløbende fra disse. IV. stod oprindelig som Frakklipningsføljeton i Fedraheimen 1885, No. 64 og 66, jfr. No. 70, S. 280).

Hovedpunkter i skolens udvikling efter reformationen. En fremstilling med særlig tanke paa folkeskolen. Med træsnit i texten. Kra. 1884. 8. VIII S., 212 S. (Anm. af P. V.[oss] i Dagbl. 1885, No. 3; af W. K.[onow] i Opl. Avis s. A. No. 5; i Berg. Tid. s. A. No. 26 B.; i Fr.stads Ugebl. s. A. No. 19; af S. W. Hofgaard i Vor Ungdom 1885, S. 170 fg.).

Undervisningsplan for Folkeskoler paa Landet. Et Udkast. Lillehammer 1890. 8. 24 S. (Tillæg til „Framgang".)

Herbert Spencers opdragelsestanker. Gjengivelse og kritik. (Særtryk af «Pedagogisk Tidskrift» 1890.) Halmstad 1890. 8.

Skolens historie kort fortalt i sin kulturhistoriske sammenhæng ved M. S. Chra. 1894. 8. VII S., 127 S. (Anm. af A. W.[estern] i Morgbl. 1894, No. 210; af Karl Aas i Thj. Adr. 1894, No. 29; af E. Hammarlund i Svensk Läraretidning 1894, jfr. Aftpst. s. A. No. 189.).

Skulesoga kort fortald i sin kulturhistoriske samanheng ved M. S. Kra. 1894. 8. VII S., 127 S. (Anm. i Den 17. Maj 1894, No. 18 af R. S. og No. 103 af A. A.)

Jesuiterskolen, dens maal og midler fremstillet efter kilderne ved M. S. Kra. 1894. 8. 2 Bl., 172 S. (Anm. af Frits Hansen i For kirke og kultur 1895, S. 316—20.

Hvad vi bør sige til vore børn om kjønslivet. Et ord til forældre og lærere. Kra. 1898. 8. 32 S. (Jfr. Protest af Dr. C. Henie i Norsk Skoletidende 1898, No. 13, med Svar fra S. i s. Bl. S. 310 fg., cfr. Morgbl. 1898, No. 309.)

I Luthersk Kirketidende, 4. Række, XVI. (1884), S. 112—14: Den Grundtvigske Friskole og Religionsundervisningen.

I For frisindet Kristendom 1886, S. 217—223: Religion og Skole i Nederlandene.

I Foredrag, Ordskifte og Taler paa Lillehammer 1876, S. 50 fg.: Foredrag. (Jfr. Opl. Avis 1876, No. 71 B og 1878, No. 56.)

I Nyt Tidsskrift *II.* (1883), S. 623—628: Anmeldelse af Tidsskriftet «Vor ungdom».

I For kirke og kultur *I.* (1894), S. 325—343, 357—372, 407—417 og 484—491; *II.* 549—557; og *III.* 57—59: Grundtvig og Spencer som skolemænd (ufuldført).

I Norsk Skoletidende 1898, S. 234 fg.: Landsmaalet i Seminariet.

I Vor ungdom (Kbh.) *1881*, S. 90—120: Dansknorsken — Norsken — Skolen. — *1883*, S. 353—366 og *1884*, S. 295—301: Samvittighedsfriheden og statsskolen. — *1885*, S. 167—169: De store forbogstaver.

I Pedagogisk Tidskrift *XXVI.* (Halmstad 1890), S. 13—28: Heinrich Pestalozzi: Abendstunde eines einsiedlers; S. 429—440: Herbert Spencers opdragelsestanker (ogsaa i Særtryk, se ovfr.). — *XXXI.* (Ørebro 1895), S. N. F. S. Grundtvig som skolemand.

I Verdandi (Sthlm.) 1890, S. 123 fg.: Jesuitismen paa skolens omraade.

I Oplandenes Avis *1872*, No. 36: Eit og annat fraa sudre Gulbrandsdalen. — *1881*, No. 144 fg.: Om de Kristnes Omgang med Fritænkerne.

I Fedraheimen *1879*, No. 36: Lars Lagberget. — *1883*, No. 1: Barneheimen (Dikt); No. 5—48 og *1884*, No. 1, 2, 29—39: Fraa Skulesoga. (Disse Breve danner Grundlaget for de ovennævnte Arbejder om Skolens Historie). — *1884*, No. 4: Det paatænkte nye Maallaget; No. 64: Stend den norske Sak saa laakt? [ɔ: Om Svensken Wikner som Professor] (jfr. 1885, No. 2 af X.). — *1885*, No. 4: Tilsvar til X.; No. 64 og 66: Norske Songar. — *1886*, No. 10: Skidlaupar-song.

I Dagbladet *1885*, No. 17: Maalsagens praktiske Krav. — *1895*, No. 236, 243, 250, 257 og 258: Norsken paa Seminaret. — *1897*, No. 186: Trondhjems Stiftsseminariums Beliggenhed. — *1898*, No. 55, 56 og 57: Landsmaalet i Seminariet.

I Den 17de Mai 1898, No. 31 og 32: Landsmaalet i lærarskulen heretter; No. 38: Norsken paa seminaret; No. 69: Rettskrivingi her i landet.

Han var ansvarshavende Redaktør af Bladet Framgang (Lillehammer) fra 20 Novbr. 1886 til og med 25 Januar 1890.

I 1874 begyndte han paa en Oversættelse af det nye Testamente fra Grundsproget til Landsmaal. Da Storthinget i 1881 havde givet den første Bevilgning til en Prøveoversættelse, og da Professor Dr. E. Blix, som udførte denne («Romerbrevet») med Bistand af Ivar Aasen, ved Embedsforretninger var hindret fra at lægge større Kraft paa en Fortsættelse af Arbejdet, henvendte Styret for det norske Samlag sig til Skard, hvis allerede færdige Udkast til Oversættelse af flere nytestamentlige Skrifter derpaa fra 1882 af blev gjennemgaaet af en Kommissjon, bestaaende af Ivar Aasen, J. Belsheim, E. Blix og Skard. Fra dennes Haend udkom derpaa følgende, af Kommissjonen gjennemgaaede og af Kirkestyrelsen godkjendte Oversættelser af nytestamentlige Skrifter: Evangeliet etter Markus (Kra. 1883. 8. 45 S., 2. Uppl. 1889); Evangeliet etter Lukas (Kra. 1884. 8. 71 S., 2. Uppl. 1889); Apostelgjerningarne (Kra. 1887. 8. 66 S., 2 Uppl. 1889); Apostelen Pauli Brev til Galatarne (Kra. 1888. 8. 2. Uppl. 1889); Jakobs Brev og Johannes's 1.—3. Brev (trykt sammen med J. Belsheims Oversættelser af «Petri og Judas's Brev» Kra. 1889. 8. 30 S.) (Jfr. iøvrigt Storth. Forhandl. 1893, Dok. No. 54.)

Skavlan, Aage Gerhard, Søn af daværende Provst og Sogneprest til Herø paa Søndmøre *Aage Schavland**) (f. paa Strand Prestegaard i Ryfylke 1 Novbr. 1806, † som res. Kapellan til Domkirken i Trondhjem 21 Marts 1876, jfr. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Prester II, 218 og Lindstøl: Storthingsrepræsentanter 1814—91, S. 118) og *Gerhardine Pauline Bergh* (f. i Ringsaker 22 Febr. 1817, † i Kristiania 25 Juni 1884), er født paa Herø Prestegaard 22 Decbr. 1847, blev Student med Laud fra Trondhjems Kathedralskole 1868 og theologisk Kandidat med Haud i Decbr. 1872. Han var derefter til Juli 1873 vikarierende Klasselærer ved Kristianssunds Skole, opholdt sig August til Decbr. 1874 i Udlandet (Mellem- og Syd-Europa) og i andet Halvaar 1877 med Kongens akademiske Rejsestipendium i Lund og Kjøbenhavn for at studere svensk Historie og Litteratur med særligt Hensyn til Nordens Kulturhistorie i 18. og 19. Aarhundrede. Siden 1875 har han iøvrigt været Lærer ved forskjellige private Skoler i Kristiania, tildels ogsaa udenbys. Ved Storthingets Beslutning af 17 Juni 1881 bevilgedes ham et Bidrag af 1200 Kroner til Fuldførelsen af det nedenfor nævnte Arbejde «Norge i 1814». Fra 19 August 1890 til 1 Juli 1891 var han i Vakancen konst. som Stiftsarkivar i Trondhjem.

Jfr. E. A. Thomle: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1868, S. 259 fg.; Storth. Forh. *1881*, V. Dok. No. 16; VI. a. S. 442 og Storth.-Tid. s. A., Forh. i Storth., S. 1208; *1883*, V. Dok. No. 59; VI a. S. 404 og Storth.-Tid. s. A. S. 416.

Claus Fasting. Bergen 1877. 8. 36 S. (Særtryk af Bergensposten.).

Historiske Billeder fra den nyere Tid i Norge, Danmark og tildels Sverige. Kra. 1878. 8. 2 Bl., 472 S. (Anm. af C. F. Bricka i Dansk Hist. Tidsskr. 5. R., I. 649—61; jfr. Forf.s Fortale til „Norge i 1814", S. 3).

Norge i 1814. En Nydannelses Historie. Kra. 1882. 8. 260 S. (Anm. af M [ɔ: O. Storm] i Hortens Avis 1882, No. 32.)

Indledning til Norges Statsdannelse 1814. [I.] Kra. 1884. 8. 2 Bl., 154 S. (Anm. af I. H. i Dagbl. 1885, No. 172; af J. K. i Kristianiaposten s. A. No. 40; i Dagspst. s. A. No. 233).

Kulturbilleder fra Norges nyere Historie. Kra. og Kbhvn. 1892. 8. 2 Bl., 172 S.

Norges uafhængighedserklæring i 1814. Kra. 1895. 8. 2 Bl., 135 S. (O. m. T. «Bibl. for de tusen hjem»). (Anm. af —*n* [Yngvar Nielsen?] i Mrgbl. 1896, No. 15).

I Nyt Tidsskrift VI. (1887), S. 905—915: Den europæiske stilling ved indgangen til 1814.

I Folkevennen *XXIV.* (1875), S. 421—464: Erik Pontoppidan og hans Beskrivelse af Norge. — *XXV.* 112—171: Schweizernes Frihedskamp og Edsforbun-

*) Saaledes skreves Slægtsnavnet, indtil hans Sønner ændrede Skrivemaaden til *Skavlan*, efter Gaarden S. i Snaasen Prestegjæld, som det ældste kjendte Medlem af Familjen, Einar Einarsen, tilflyttede omkring Midten af 17. Aarh.

dets Dannelse i det 14. og 15. Aarhundrede. — I Ny Række, *II.* (1878), S. 108—46: Kristian IV.

I Luthersk Ugeskrift 1891, I. 49—53 og 65—69: Aktstykker til Katekismeundervisningens Historie i det 19. Aarhundrede.

I Ny illustreret Tidende *1880*, No 15 og 16: Træk af Nationalitetsudviklingen i Norge i forrige Aarhundrede; No. 30, 31 og 32: Fra Bergens Stiftsarkiv i «Stadsporten» [ɔ: Af Provideringskommisjonens Papirer fra 1812]; No. 52: Fra Enevoldsmagtens sidste Tid i Norge.

I Mindeblade fra «Societas Nidarosiensis» (Thjem 1873) er trykt 6 Digte af ham.

I Samfundsefterretninger (Randers 1868), No. 11: Fra Societas Nidarosiensis. Meddelelser om Samfundets Historie til Aar 1867.

I Dagbladet bl. a. i *1880*, No. 237, 241, 247, 254, 258, 266, 271: Norge i 1814.

I Aftenbladet *1877*, No. 154, 155, 156, 158, 159 og 160: Kristian Magnus Falsen.

I Dagsposten *1890*, No. 182: Om Tordenskjolds Fødested i Trondhjem; No. 288: Trondhjem for otti Aar siden. — *1897*, No. 26, 29, 33, 36, 48, 50 og 51: Krisen i 1821. I—VII.

I Bergensposten *1891*, No. 252 og 253: Bergen for 100 Aar siden. — *1892*, No. 274, 275 og 276: Falsen i hans omstridte Forhold til Grundloven; No. 298 A: Et Hundredeaarsminde [ɔ: Jens Zetlitz].

I Trondhjems Adresseavis *1890*, No. 341 A: Til Trondhjems Raadstues Historie.

I Eidsvold 1898, No. 38, 39 og 40: Udenrigsstyrelsen efter grundlov og rigsakt.

Han har iøvrigt siden 1868 leveret ogsaa andre Bidrag i bunden og ubunden Stil til flere af de nævnte Blade og en Tid skrevet Korrespondancer fra Kristiania til Bergensposten og til Trondhjems Adresseavis. — Enkelte Lejlighedssange af ham er trykt særskilt.

Skavlan, Einar, foregaaendes Broder, er født i Herø Prestegjæld, Søndmøre, 29 August 1845, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1865 og theologisk Kandidat med samme Karakter i Decbr. 1870. I Aarene 1871—73 var han Lærer ved en Folkehøjskole i Skodje paa Søndmøre, 1874 ved Aars' og Voss' Skole i Kristiania. Den 22 Marts 1875 blev han udnævnt til personel Kapellan hos sin Fader, der den Gang var res. Kapellan til Domkirken i Trondhjem, befordredes 29 Septbr. 1879 til Sogneprest til Bejtstaden og 16 Marts 1887 til Sogneprest i det nyoprettede Aarstad Prestegjæld ved Bergen, hvor han 29 Oktbr. 1888 blev Provst i Midthordlands Provsti.

* 24 Juli 1877 *Johanne Lovise Brun Bomhoff* (f. 28 Maj 1852). D. af Kjøbmand Constantius Ambrosius B. og Anette Gether.

Jfr. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster, I. 313.

I Folkevennen *XXIII.* (1874), S. 350—394: Ulrich von Hutten. Et Billede af Middelalderen. — I Ny Række *VI.* (1882), S. 93—139: Biskop Laurentius Kalfsøn. En Skildring af kirkelige Tilstande i Norge og paa Island omkring Aar 1300.

I Luthersk Kirketidende, 5. Række, *XXIII.* (1898), S. 138—145 og 153—157: Betydningen og Gavnet af at være et Lem af Kirken. (Indlednings-foredrag ved Stiftsmødet i Bergen 1897).

I Natur- og Folkelivsbilleder fra Norge, saml. af H. Lassen (Kbhvn. 1869), S. 90—104: Fra Vinterfisket.

I Huspostillen Synd og Naade 1. Række (Bergen 1890), S. 48—53: Prædiken Søndag efter Nytaar over Matth. 2, 13—18.

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig? udg. af D. Frich og H. Halvorsen, 1. Række (1887), S. 337—342: Prædiken 7. S. e. Tr. over Matth. 16, 5—12.

Skavlan, Olaf, foregaaendes Broder, blev født i Stranden paa Søndmøre 25 Januar 1838, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1856 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1861. Det følgende Aar besøgte han Tyskland og var efter Hjemkomsten et Par Aar Manuduktør i Jus og derhos Referent paa Storthingene 1862—63 og 1865—66. I Aaret 1866—67 opholdt han sig i litterære Studieøjemed i Frankrige og Italien. Efter Hjemkomsten blev han i August 1867 ansat som artistisk Direktør ved Kristiania Theater, hvilken Stilling han fratraadte allerede 1 Juni 1868. Efter en ny Udenlandsrejse var han 1870—74 Lærer i Norsk ved Gjertsens Skole og vikarierede 1871—72 ogsaa som Lærer i samme Fag ved Aars og Voss's Skole, ved hvilken han fra April 1873 blev fast ansat (til 1875). Han var imidlertid fra 1 Januar 1871 bleven Universitetsstipendiat i Litteraturhistorie, fornemmelig Nordens, og havde som saadan et mindre Rejsestipendium for at anstille Undersøgelser i Kjøbenhavns Bibliotheker, efterat han den 28 Marts s. A. havde erhvervet den filosofiske Doktorgrad for sin nedenfor nævnte Afhandling om «Ludvig Holberg som Komedieforfatter». I 1875 erholdt han et Stipendium af Statsmidler for at fortsætte sine litterær-historiske Studier i Frankrige og England. Under hans Ophold i Udlandet foreslog Regjeringen for Storthinget i 1876, i Henhold til en derom af det historisk-filosofiske Fakultets Flertal vakt Motion, bevilget Gage til et nyt ordinært Professorat i almindelig europæisk Litteraturhistorie, bestemt for Skavlan, hvad Storthinget dog negtede, hvorimod det næste Aar, da Forslaget gjentoges fra Universitetets og Regjeringens Side, bevilgede Gage for ham som extraordinær Professor i samme Fag, hvorefter han 26 Juni 1877 udnævntes til dette Embede. Han tiltraadte samme den 17 Septbr. s. A. med en Forelæsning over den moderne litteraturhistoriske Videnskabs Standpunkt og Forhold til den almindelige Historie, hvorefter han i Resten af Semestret læste dels over Englands Litteraturhistorie fra de tidligste Tider, dels over Frankriges Litteraturhistorie i Ludvig XIV.s Tidsalder, — Fortsættelse af en i to tidligere Semestre paabegyndt Forelæsningsrække. Disse Forelæsninger over Englands og Frankriges Litteratur fortsattes i de følgende Aar, hvorhos han i 2. Halvaar 1880 læste for første Gang over Norges Litteraturhistorie i 19. Aarhundrede fra dettes Be-

gyndelse til Wergelands Død. Fra Slutningen af Septbr. 1882 maatte han paa Grund af Sygdom søge Tjenestefrihed og opholdt sig nu i Syden til 1884, da han var frisknet saavidt til igjen, at han fra Begyndelsen af 2. Semester kunde gjenoptage sin Virksomhed som Universitetslærer, dog fra nu af altid med et indskrænket Antal af Forelæsningstimer, hvis Emner ligesom tidligere var dels Frankriges og Englands Litteratur, fornemmelig det engelske Dramas Udvikling og dets Blomstring i Shakespeare, dels, fra 2. Semester 1886, den norske Litteratur fra Dæmringsfejden til Wergelands Død. I de sidste Dage af Januar 1891 begyndte han paa Fortsættelsen af sine Forelæsninger over Shakespeare, men Sygdommen tvang ham snart til igjen at afbryde dem, og den 30 Maj 1891 afgik han ved Døden.

* 14 August 1879 *Dagmar Kielland* (f. i Stavanger 14 Novbr. 1855), en Søster af Digteren Alexander L. Kielland.

I det Forord, hvormed Skavlans nærstaaende Omgangsven, Professor J. E. Sars, indledede den efter hans Død besørgede Udgave af Afhandlingerne om Henrik Wergeland, udtales bl. a.: «Det var uden Tvivl hans Ungdomsdrøm at blive Digter, særskilt dramatisk Digter.» . . «Han debuterede ogsaa allerede i Studenteraarene som dramatisk Digter [med «Gildet paa Mærrahaug», hvorom se nedenfor] og det med et Held, der kunde synes at give tilstrækkelig Opmuntring til at fortsætte.» Det var ogsaa bekjendt, at han i Slutningen af 1866 havde indleveret til Kristiania Theater og faaet antaget til Opførelse et 5 Akters Skuespil «Plankeadel», der allerede var under Indstudering, da Forfatteren tog det tilbage, fordi det viste sig for langt og nu syntes ham en uformet Masse med en Vrimmel af Personer, «en sand Noæ Ark»; han uddrog senere to nye Skuespil deraf, nærmest skrevne efter Sheridans Mønster. Efter hans Død fik man gjennem den Nekrolog, som Dr. G. Brandes skrev i «Politiken» [1891, No. 156], vide mere om Skavlans digteriske Planer og Produktion, end hidtil bekjendt selv for den Afdødes nærmeste Venner, idet Brandes her kunde støtte sig til Meddelelser, som Skavlan havde givet i et langt fortroligt Brev til ham efter en haard Sygdom i 1875. Af dette autobiografiske Aktstykke hidsættes fra nævnte Sted følgende Brudstykker:

«Jeg ved ikke om De mindes, naar vi, drivende frem og tilbage, Arm i Arm, i Kjøbenhavns skidne Gader, talende om alle mulige Ting De skulde følge mig hjem, og saa fulgte jeg Dem hjem, og saa De mig igjen osv. indtil langt ud paa Nat), at De da ogsaa, blandt andre Spørgsmaal, kom ind paa vore Fremtidsforhold, og f. Ex. spurgte, om jeg kunde nævne nogen ny, opvoxende Digter i Norge, jeg havde Tro paa? Jeg havde da oftere Lyst til at svare: Jo — her — her staar En! Og flere Gange ellers, naar vi kom ind paa slige Emner, laa den Fristelse nær at nævne en stor ubekjendt Samtidig. Men jeg overvandt Fristelsen. Hvorfor? Ikke ganske af Beskedenhed. Ikke fordi jeg havde nogen Tvivl,

eller, naar det kommer til Stykket, ikke føler Vished i min Sag. Det er jeg — og det har jeg meget længe været — saa ganske sikker paa, som jeg sidder her. Men man — jeg tror, det er Tilfældet med de fleste — har dog en Ulyst til at tale om disse Ting, før det er lykkedes. Desuden — naar man som jeg — og De ikke mindre — har faaet en Del af dette Slags Poettilstaaelser med Aktstykker tillivs i sine Dage, saa føler man ingen Begejstring for at forøge Flokken.» — Og nu fulgte — meddeler Brandes — Fremstillingen af en Mangfoldighed af dramatiske Ideer, Planer, Karakterforhold. Med sin underligt uordentlige Arbejdsmetode stod Skavlan da i Begreb med at fuldføre nogle af sine Komedier. Blandt disse var — foruden Omarbejdelsen af «Plankeadel» til to nye Komedier — fire Skuespil, deriblandt et versificeret, fremdeles en Farce, en burlesk Roman, en Afhandling om den nordiske Folkevisedigtning, m. v. «De ser altsaa — heder det til Slutning i det nævnte Brev — at jeg har en hel Del Planer, og under min Sygdom, som, om ikke farlig, dog har været stærk og ubehagelig langvarig, har jeg ret følt, hvor ondt det er pludselig at maatte se alle sine Planer strande. Jeg følte hvor ilde det er ikke at have noget færdigt, og jeg tror, det er som i et Slags Eftervirkning af hine Følelser, at jeg nu har skrevet dette lange Brev til Dem. Ja, da jeg en Dag under Sygdommen, uvis om, hvorvidt jeg ikke næste Dag skulde blive liggende for længere Tid til Sengs, gik hen til mine Papirer og skrev paa en Lap iblandt dem, at hvis jeg skulde dø nu, vilde jeg have dem alle brændte ulæste (thi de kunde ikke være nyttige for nogen, da alt var ufærdigt), saa følte jeg at Livet . . . det som staar først for vort Sind i slige Øjeblikke, bliver det vi har villet og virket — og hvor det er sørgeligt og tungt at være ufærdig paa alle Kanter! — Jeg tror ikke, jeg skal være saa bange for at dø — i og for sig — men dette, ikke at have efterladt det allermindste Spor efter sig, at dø i alle sine Forsætter og hele sit Livs Drøm! . . . .»

Portræt med Karakteristik af J. E. Sars foran Bogen om Henrik Wergeland; i Skill.-Mag. 1891, No. 31 [af Nordahl Rolfsen]. — *Nekrologer* i Dagbl. 1891, No. 173; Morgbl. No. 332; Aftpst. No. 370; i Norske Intell. No. 124 [«Skavlan som Lærer» af H. E. Kinck]; i Dagsposten No. 124 af Håkon Løken; i Bergensposten No. 123; i Nylænde 1891, S. 177 fg. af M[athilde] S[chjøtt]; i Politiken s. A. No. 156 af G. Brandes. — *Mindedigt* af E[mil] N[icolaysen] i Dagbl. 1891, No. 183. — Jfr. L. Dietrichson: Svundne Tider, I. 245 fg. [hvor et Portræt af S. fra ca. 1862]; Storth. Forhandl. 1876 og 1877, se Hovedregistret 1871—91, S. 719; Axel Kielland: Familien Kielland (Kra. 1898), S. 93 fg.

«Gildet paa Mærrahaug» eller Den fortryllede Agurk, romantisk Drama i to Akter af Jokum Pjurre. 1857. (Trykt i «Blade fra Samfundet», Kra. 1857—61, S. 217—281.) — Anden gjennemseede Udgave. (Trykt som Manuskript. Udg. af Studentersamfundets Fireskillingskomite.) Kra. 1876. 8. 63 S. (Stykket, som ifølge Forf.'s Note i «Bl. fra Sfd.» blev skrevet Høsten 1857, «noget over

et Aar efter Udgivelsen af «Gildet paa Solhaug», tre Fjerdingaar efter Opførelsen [paa Bergens Theater i Januar 1857] af [Ibsens utrykte Drama] «Olaf Liljekrans» samt nogle faa Dage efter at det allegoriske Digt «Olaf Liljekrands» [af L. Dietrichson] saa Dagens Lys», blev af Forf., som for længere Tid skulde rejse bort fra Byen, indleveret til et Medlem af Studentersamfundets Theaterbestyrelse, en daværende Skuespiller ved «Det norske Theater», som imidlertid lod det ligge, fordi, blev det sagt, «han ikke likte Titelen.» Stykket kom første Gang til Opførelse paa Studentersamfundets Scene 10 Novbr. 1858 og gjentoges et Par Dage efter, da A. O. Vinje ved Punschebordet efter Forestillingen holdt en Tale, hvori han roste Stykkets Tendens og fremhævde det natiotionale i «Skalkeherming» (jfr. «Dølen» 1858, No. 7, under Artikelen «Christiania»). Vaaren 1861 blev Stykket paany opført for overfyldt Hus ved flere Forestillinger af Studenterne paa det norske Theater i Møllergaden, denne Gang med Ouverture af Nils Lasson og ved en enkelt Forestilling med en Prolog af Carl Borgaard. I 1863 blev Stykket givet af det nævnte Theaters eget Personale. Sidste Gang blev Stykket givet af Studentersamfundets Skuespillere paa Klingenbergs Theater 1876, ved hvilken Lejlighed det udkom i ny Udgave. Desuden er Arbejdet bleven opført i mange Byer udenfor Kristiania, dels af Studentersamfundets Theater, dels af andre Dilettantskuespillere. (Jfr. iøvrigt om Stykkets Scenehistorie Aftpst. 1887, No. 629).

Holberg som Komedieforfatter, Forbilleder og Eftervirkninger. Kra. 1872. 8. IV S., 340 S. (Anm. i Den norske Rigstid. 1873, No. 13; i Daa's Tids-Tavler II. 24—34).

Eventyr-skatten. No. 1 [eneste]: Mikkel Ræv i Hønsehuset. I. Hvorledes det gik ulven, ræven og ældste unghanen, som skulde ta riget paa odel. Allernyeste barneeventyr. Kra. 1888. 8. 16 S. (Anonymt. Politisk Satire i Anledning af Venstrespliden 1888.)

Henrik Wergeland — Afhandlinger og brudstykker — efter forfatterens efterladte papirer udgivet ved hans hustru. Med et forord af professor J. E. Sars. Kra. 1892. 8. XIII S., 1 Bl., 279 S. (Anm. af Arne Løchen i Nyt Tidsskrift, ny Række, I. 641—645; af Gerh. Gran i Samtiden 1893, S. 170—173; i Berg. Aftbl. 1892, 3 Novbr.; i danske Dagbl. 1893, No. 174.)

Foruden de her nævnte Anmeldelser fremkaldte Bogen ogsaa en Artikel af Camilla Collett: «Til bedre Forstaaelse» [nl. af Nicolai Wergeland] i Aftpst. 1892, No. 634 samt en Række Artikler af H. Lassen i Aftpst. Maj—Septbr. 1893, senere udgivet i Bogform, trykt som Manuskript, med Titlen «I Anledning af O. Skavlans Skrift om Henr. Wergeland». (Chra. 1896. 8. 37 S.)

Babels taarn. Fastelavnsstykke i tre smaa akter af Jokum Pjurre. Musiken arrangeret af —N. [Udg. af Studentersamfundet.] Kra. 1891. 8. 48 S. (Stykket, hvortil Forf. fik Ideen under Samvær med en Landsmand, en Maalstræver, i Bologna i 60 Aarene, blev skrevet efter Forf.'s Hjemkomst til Kristiania og opført første Gang af Studenter paa Det norske Theater i Møllergaden 3 Marts 1870. I den trykte Udgave har Stykket en noget forandret Form, væsentlig saaledes som det blev omarbejdet et Par Aar senere til en paatænkt Gjenopførelse, som ikke kom istand.)

I Nyt norsk Tidsskrift *I.* (1877), S. 442—475; *III.* 129—217: Henrik Wergeland. — *IV.* 499—515: Anmeldelse af Henrik Jægers «Litteraturhistoriske Pennetegninger». (Anm. drøfter fornemmelig J.'s Fremstilling af «Norskhedsperioden» og Henr. Wergeland.)

I Nyt Tidsskrift — hvoraf han var Medudgiver med J. E. Sars den

hele Tid 1882—87 — er af ham i *I.* (1882), S. 89—99: Om den aandelige karantæne (ufuldført); S. 197—203: Anm. af Kr. Janson's «Amerikanske Forholde»; S. 235—46: Kampen mellem Wergeland og Welhaven (1828—38); S. 302—304: Anm. af Jonas Lie's «Gaa paa». — *VI.* 154—157: Anm. af Nordahl Rolfsens «Norske Digtere»; S. 159—61: Anm. af H. Schwanenflügels «Ingemanns Liv og Digtning»; S. 343 fg.: Anm. af «Et aar blandt de indfødte» af Thomas.

I Ny illustreret Tidende 1881, No. 20: Henrik Wergeland.

I Letterstedtske Nordisk Tidskrift II. (1879), S. 474—479: Recensjon af J. Paludan: «Om Holbergs Nils Klim».

Han var den egentlige Grundlægger — d. v. s. den, som gav Ideen til Bladet — og første Redaktør (sammen med Johan Schønheyder og Johan Vibe, se disse) af det humoristisk-satiriske Ugeblad Vikingen, hvis første Numer i lidet tospaltet Kvàrtformat udkom 4 Oktbr. 1862. Redaktionens Medlemmers Navne var i lang Tid en stor Hemmelighed, ligesom dens Møder blev holdt ligesaa hemmeligt i Bagværelset til et Udskjænkningssted i Store Strandgaden. Skavlan, der bl. a. tegnede Udkastet til Bladets første Titelvignet og skrev den første Indledningstale, traadte imidlertid ud af Redaktionen ved Udløbet af første Kvartal, da han samtidig var bleven Storthingsreferent, medens han dog gjennem Konferencer med de andre Redaktører eller gjennem sit Initiativ indirekte havde en væsentlig Del i Redaktionen indtil Storthingets Slutning i Juni 1863. Efter den Tid skrev S. ikke en Linje i «Vikingen». De fleste Artikler i Bladets første Tid, da forøvrigt ogsaa enkelte Storthingsrepræsenanter leverede Bidrag, blev skrevet af J. Vibe. Efter Skavlans Udtrædelse af Redaktionen indtraadte cand. jur. K. F. Wasserfall i samme. Ved Nytaarstid 1864 opstod der en Strid mellem Redaktionen og Forlæggeren (Bogtrykker H. Tønsberg) om Ejendomsretten til Bladet, hvilken Strid endte med en Proces, som Tønsberg vandt, hvorefter den første Redaktion fratraadte ved Udgangen af 1864.

I Aftenbladet skrev han af og til i 60-Aarene og senere. Af hans Bidrag mærkes bl. a. i Aarg. *1877*, No. 1: Nekrolog over Digteren Chr. Winther; No. 18: Kristiania Theaters styrende Mænd.

I Morgenbladet 1880, No. 113 A: Om Dr. G. Brandes og hans Kritikere.

I Dagbladet deltog han en kort Tid i Redaktionen i Bladets første Aar og skrev senere af og til en enkelt Artikel der. Bl. a. i *1890*, No. 232: Besættelsen af den filosofiske Professorpost.

Utrykt forblev «Lillemor, dramatisk Situation i 1 Akt,» der anonymt opførtes paa Kristiania Theater 5 Gange 20—31 Mai 1880.

Skavlan, Sigvald, foregaaendes Broder, er født i Strandens Prestegjæld, Søndmøre, 27 Decbr. 1839, kom i 1851 ind i Bergens Kathedralskole, hvorfra han blev Student med Laud 1858, og tog i Juni 1864 theologisk Embedsexamen med Laud. Han var derpaa nogen Tid Lærer ved et Par Skoler i Trondhjem, indtil han 4 Septbr. 1865 blev ansat som Sømandsprest i Antwerpen. Fra 1 Maj 1869 blev han ansat som Religionslærer ved Trondhjems Døvstummeinstitut og fik s. A. et Stipendium for at studere Døvstummesagen, i hvilket Øjemed han rejste i Holland, Belgien, Frankrige, Schweiz, Tyskland og Danmark. I 1872 blev han udnævnt til Institutets Forstander og foretog det følgende Aar med

Trykt 25 Maj 1898.

offentligt Stipendium en ny Rejse for at studere Skolemateriel i Stockholm og Gøteborg. 1877 traadte han over i gejstlig Stilling og udnævntes 8 Oktbr. d. A. til Sogneprest til Askøen. I Novbr. 1883 blev han konst. som og 28 Novbr. 1885 udnævnt til Provst i Midthordland; den 15 August 1887 blev han forflyttet til det residerende Kapellani ved Vor Frue Kirke i Trondhjem og befordredes 1 Decbr. 1894 til Sogneprest ved samme. I Januar til Marts 1882 studerede han med offentligt Rejsestipendium Aandsvagesagens Stilling og Undervisningsanstalter i Danmark, Holsten og Hamburg. Han er Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem (April 1870), var Selskabets Vicepræses 1874—77 og paany Medlem af dets Direktion 1888—91. Han blev 18 Juli 1897 R.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed».

* 1) 23 August 1870 *Hildur Egidia Egidius* (f. 17 Juni 1835, † 29 Januar 1892), D. af Generalkonsul i Amsterdam Georg Frederik E. og Karen Magdalene Thorne.

* 2) 7 Oktbr. 1893 *Cecilia Cathrina Larsen* (f. 10 Maj 1851), D. af Kjøbmand i Kristiania Peter Andreas L. og Mathilde Elisabeth Gløersen.

Biografi med Portræt i Dagsposten 1896, No. 160. Jfr. J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster I. 311 fg.

Fra Hav og Havn. To Fortællinger og nogle Digte. Bergen 1868. 8. 119 S. (Udg. til Indtægt for en Opførelse af en skandinavisk-luthersk Kirke i Antwerpen. Anm. af C. S. i Bergspst. 1868, No. 115.)

Via dolorosa. En Bog om Modgang og Kors. Chra. 1869. 8. 72 S. (Anm. i Luth. Kirketid., N. R., I. 1869, S. 132 af J. B[ruun]).

Via dolorosa oder der Kreuzesweg und sein Segen. Frei nach dem Norwegischen. Kottbus 1879. 8. VIII S., 69 S. (Anon.)

Noget skylder du Hvermand. Prædiken, udg. af Foreningen for Indre-Mission i Trondhjem. Thjem 1871. 8. 16 S.

Trondhjems Døvstummeinstitut. Program i Anledning af Institutets 50-aarige Bestaaen. Med et Titelbillede. Thjem 1875. 8. 71 S.

Eva, den første Kvinde. Bergen 1872. 8. 127 S. (Anm. i Thjems Adr. 1872, No. 278).

Veninderne. En Fortælling om, hvorledes Ægteskaber blive til. Bergen 1873. 8. 226 S. (Anonymt).

David. Israels Konge og Digter. Tre Foredrag. Bergen 1881. 8. 64 S.

Til Askøens Menighed. Smaablade. 1881. 1883. 1884. 1886. Bergen 8. à 4 S.

Om Methodisternes Vildfarelser. Prædiken i Laxevaags Kirke den 8 Mai 1882. Bergen 1882. 8. 15 S. (Jfr. „Svar til hr. sogneprest Sigvald Skavlan i anledning det af ham udsendte skrift: „Om Metodisternes Vildfarelser“. [Af T. B. Barratt.] Varaldsøen, Hardanger 1883. 16. 24 S.).

Den norske Kirkes Forfatningsarbeide og Vestlandspartiet. Et Indlæg i Dagens kirkelige Spørgsmaal. Bergen 1885. 8. 61 S. (Anm. af Kateket Due i Hedem. Amtstid. 1885, No. 31; af M. F[ærden] i Luth. Ugeskrift XVIII. 14 fg. og 28 fg.)

Korsets Sange. Kra. 1885. 8. VIII S., 87 S. (Der findes ogsaa en Udgave trykt paa større Papir med elegantere Udstyr. Anm. af B. H[oldt] i Berg. Aftbl. 1885, 1 Oktbr.; af M. F[ærden] i Luth. Ugeskrift XVIII. 29—32.)

I Bibelen med Forklaringer. Udg. af Den norske Lutherstiftelse. 3. Del. De poetiske Bøger: Jobs Bog. Udarbeidet af Sigv. Skavlan. Kra. 1890—92. 4. 2 Bl., 84 S.

Sømandspostille. Udg. af Hovedbestyrelsen for „Foreningen til Evangeliets Forkyndelse for skandinaviske Sømænd i fremmede Havne" ved Sigv. Skavlan og N. Aars Nicolaysen. Bergen 1889. 8. 8 Bl., 610 S. (Heri er af ham: S. 45—52: Velsignelsen over vort Liv, Præd. S. e. Jul; S. 197—203: Guds Søn, Præd. paa Marias Bebudelsesdag; S. 218—225: Det er fuldbragt, Præd. paa Langfredag).

Aandekampen. Prædiken i Vor Frue Kirke. Thjem 1896. 8. 11 S.

De tolv Apostle, Michelsens Billedrække i Trondhjems Domkirke. Text af S. Skavlan. Thjem 1895. 4. 79 S. Med 12 Billeder. (Foruden den poetiske Text indeholder Bogen S. 49—79 en Levnetsskildring af Billedhugger Hans Michelsen med dennes Portræt.)

Nidaros. Oratorium opført ved Trondhjems 900-Aars Jubilæum. Text af Sigv. Skavlan. Musik af Ole Olsen. Thjem 1897. 8. 16 S. (Optrykt bl. a. i Morgbl. 1897, No. 432.)

Vore Vanføre.- Prædiken. Kra. 1897. 8. 21 S.

I Kristi Efterfølgelse, udg. af Birger Hall, 1. Række (1893), S. 200—204: Prædiken over Ap. Gj. 1, 12—14 paa 6. Sønd. e. Paaske; S. 280—284: Prædiken over Rom. 7, 1—6 paa 12. Sønd. e. Tr. — I 2. Række (1892), S. 160—165: Prædiken over 1. Pet., 17—23 paa 2. Paaskedag; S. 293—297: Prædiken over 1. Korr. 7, 29—31 paa 15. Sønd. e. Tr.

I Søndagsbog for Ungdommen, udg. af O. C. Bærøe (Kra. 1893), S. 64—68: Prædiken paa Sønd. Septuaginta.

I Eckhoffs Vidnesbyrd fra den norske Kirke, 1. Saml. (1880), S. 571—81: Jesus i Ligstuen, Prædiken paa 24. Sønd. e. Tr. — I 3. Saml. (1885), S. 24—35: Abrahams Kaldelse, Bibellæsning over 1. Mos. 12, 1—7.

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig? udg. af D. Frich og H. Halvorsen, 1. Række (1887), S. 282—288: Prædiken paa Trefoldighedssøndag. — I 2. Række (1888), S. . . . Prædiken paa 26. Sønd. e. Tr.

I Fra Skandinaviens Kirker, udg. af A. Meyer, S. 79—85: Prædiken paa 3. Sønd. e. Helligtrekonger.

I Theol. Tidsskrift f. d. ev.-luth. Kirke i Norge, ny Række, IX. (1884), S. 206—254: Esther. Jødespørgsmaalet i Bibelen.

I For kirke og kultur IV. (1897), S. 282—295: Bohemot og leviatan i Jobs bog.

I Magdalenahjemmet i Bergen, Aarsberetning for 1883, S. 5—10: Magdalenasagen. Foredrag over Hebr. 11, 31.

I Gammelt og Nyt, udg. af Gisle Johnson, IV. (1866), S. 174—176, 238—240 og 304—306 er sex religiøse Digte af ham trykt.

I Bud og Hilsen 1865—69 er hans Kvartalsindberetninger til Sømandsmissjonens Hovedbestyrelse trykt samt desuden adskillige Digte.

I Luthersk Ugeskrift *XIV.* (1883), S. 289 fg.: Salme ved Lutherfesten. — *XV.* 168—172 og 186—190: Om Credo i Liturgien. — *XVII.* 234 fg.: Jesu Fodetvæt (Digt). — *XIX.* 269 fg.: Paaskesalme. — *XXII.* 409 fg.: Julesalme.

I Norsk Skoletidende 1882, No. 40, 41 og 42: Indberetning om en Reise foretagen for at studere Idiotsagen.

Af Nordisk Tidende for Abnormskolen (Kbhvn.) var han Medredaktør i Aarene 1883—85.

I Morgenbladet *1862*, No. 176, 177, 178: Studentertoget til Lund og Kjøbenhavn. — *1882*, No. 314, 321 og 328: Indberetning om en Rejse, foretagen med offentligt Stipendium, for at studere Idiotsagen, Januar—Marts 1882. — *1884*, No. 291 B: Anm. af Hans Bjørsets Skrift „Døvstummeskolens Ordning".

En Mængde Digte af ham, mest Lejlighedsdigte, er trykt særskilt eller spredt i forskjellige Blade og Tidsskrifter, saasom Norsk Missionstidende, Luth. Kirketidende (1893), Fra Diakonissehuset, Moral, Vaarsol, Trondhjems Stiftsavis, Trondhjems Adresseavis, Bergensposten, Bergens Tidende, Morgenbladet o. fl., eller trykt i Festskrifter, f. Ex. i Sømandsmissjonens 25-Aars Festskrift, i Santalmissjonens 25-Aars Festskrift (Kbhvn.), i Lutherstiftelsens Juleroser 1895 o. fl. — Af særskilt trykte Kantater nævnes «Ved Det Kgl. norske Videnskabers Selskabs Mindefest for Carl XV» (1872, med Musik af M. A. Udbye); «Ved det norske Missionsselskabs Halvhundredaarfest (1892, med Musik af Olaf Paulus, ogsaa trykt i Luth. Ugeskrift 1892, S. 369—72); «Ved Røros Kobberverks 250-Aars Jubilæum» (1894, med Musik af Direktør Knudsen); «Ved Diakonissehusets 25-Aars Jubilæum» (1894, med Musik af Chr. Cappelen); «Griffenfeld», ved den store Sangerfest i Kristiania (1896, med Musik af Ole Olsen); «Ved Trondhjems Bys 900-Aars Jubilæum» (1897, med Musik af Ole Olsen, se ovfr.).

Skeibrok, Mathias Severin Berntsen, blev født i Vanse paa Lister 1 Decbr. 1851. Hans Faders Gaard var ikke stor nok til at føde sine Beboere og ved Siden af det lille Gaardsbrug drev Faderen derfor forskjellige Bisysler; snart var han Tømmermand, snart Skomager, snart Stenarbejder. Med Sønnens Skolegang var det ikke rart bevendt, han lærte Regning, Skrivning, Bibelhistorie og Forklaring. Paa egen Haand studerte han Bibelen og «Menneskets Hjertespejl»; især gjorde «Dommernes Bog» og de apokryfiske Bøger sterkt Indtryk paa ham; i 10 Aars Alderen tegnede han Illustrationer til «Dommernes Bog» paa en rødmalet Væg. Forøvrigt maatte han som Smaagut gjæte Sauer, plukke Sten af Ageren osv. Efter Konfirmationen tog han ud med en Makrelskøjte og laa hele Sommeren paa Makrelfiske ude paa Revet en 10—12 Mil af Land. Derefter stod han i 1 1/2 Aar i Krambod i Flekkefjord. Hans Lyst til at tegne drev ham til at tage Undervisning i Tegning, men Principalen forbød ham det, og saa tog han tilsjøs med en gammel Brig, som sejlte paa Nord- og Østersjøen. Da han ikke taalte Sjøen, forlod han Briggen og var nu hjemme et Aars Tid, tjenende Føden dels med at vikariere som Skolelærer, dels med at rydde Ager for 2 Skilling Kvadratfavnen eller bøde Fiskegarn for 12 Skilling Dagen. I sine Fristunder skar han Figurer i Træ, saaledes Udkastet til Karl Johans Monumentet efter et Billede i «Norsk Folkeblad». I dette Blad læste han ogsaa Bio-

grafier af Kunstnere og dette bragte ham til at beslutte sig til at rejse til Kristiania og blive Historiemaler. Assistenten ved Lister Fyr, som havde seet hans Træskjæringsarbejder, skrev for ham til de Coninck og spurgte, om der var Arbejde at faa for en Træskjærer; da Svaret blev imødekommende, fik Faderen mod Pant i sin Gaard laant 10 Spd. hos en god Ven og med disse drog Skeibrok Vaaren 1871 til Kristiania, hvor han med et Par Træfigurer og et Par Tegninger af Kirken hjemme og Lister Fyr havnede paa en Bondestue i «Bjerkegaarden» (Hjørnet af Møllergaden og Grænsen). Hos de Coninck fik han nu Arbejde med at skjære Servietringe, Papirknive og smaa Kariolmodeller til Afsætning hos de engelske Turister. Samtidig gik han paa Tegneskolen og begyndte at modellere hos Billedhugger Middelthun. «Fremstillinger af Bibelens og af Mythologiens og Historiens store Skikkelser stod først og længe for ham som den store Opgave, han vilde søge at løse,» siger han i de selvbiografiske Meddelelser, hvormed han har ledsaget sit Portræt i Chr. Krohgs «Kunstnere» (1. Serie, S. 20). I 1872 udstillede han sit første selvstændige Arbejde, en Portrætbuste af Professor M. Sars, i Kristiania Kunstforening; den blev bestilt i Marmor af et af Familjens Medlemmer; snart efter vakte han paany Opmerksomheden ved sin Buste af Johan Sverdrup; og da han selv havde lært at hugge i Marmor, drog han til Kjøbenhavn, hvor han blev i halvandet Aar og udviklede sig videre under Jerichaus Vejledning og under Indflydelse af Thorvaldsens Kunst. I 1876 fik han et af Statens Kunstnerstipendier og drog til Paris, hvor han blev lige til Høsten 1879; her udførte han i kolossal Maalestok en af sine tidligste Kunstnerideer «Ragnar Lodbrok i Ormegaarden», der var udstillet paa Verdensudstillingen i 1878; af hans øvrige Arbejder fra hans første Pariserophold maa nævnes Statuetterne «Olaf den hellige» og «Tjostolf Aalesøn forsvarer den lille Inge Kongssøn». Hans næste Arbejde (1879) var «Moderen vaager», som blev bestilt i Marmor af Nationalgalleriet, derefter fulgte foruden en Række Portrætbuster, som han udførte, da han i 1879 havde slaaet sig til Ro her hjemme, Statuetterne «Træt» og «Snorre Sturlessøn der dikterer Norges Kongesagaer», den første udført i Marmor for «Kunstvennernes Samfund», den sidste i Bronce for Komiteen for en Sølvbryllupsgave til Kong Oskar og Dronning Sofie; disse to sidste Arbejder fuldførte han under et nyt Ophold i Paris 1882—83. Efter Hjemkomsten herfra udførte han efter Kongens Bestilling til Slottets Vestibule Frisen «Oskar II afslører Karl Johans-Monumentet» og Statuen «Fredløs». Senere udførte han, som den vindende i Konkurrancen med Stephan Sinding og B. Bergslien, Gavlfrisen for Universitetets Midtbygning «Athene besjælende Mennesket, som Prometheus har skabt», færdig i Bronce 1894 og afsløret 2 Septbr. (Morgbl. No. 468). Hans sidste Kunstverk var den efter hans Død færdiggjorte Kolossalbuste af Amtmand Aall, opstillet ved Løvejd Sluser ovenfor Skien. Han var fra 1 Oktbr. 1889 Overlærer ved den kgl. Kunst- og

Tegneskole, siden 1891 Medlem af Nationalgalleriets Direktion, af de bildende Kunstnerers repræsentative Komite og af Bestyrelsen for A. C. Houens Legat for norske Kunstnere og Videnskabsmænd. Han blev 21 Januar 1895 R.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld kunstnerisk Virksomhed». Ved Siden af sin Virksomhed som Billedhugger øvede han en stor og skattet Virksomhed som humoristisk Fortæller og Oplæser ved alle Slags Veldædighedsforanstaltninger; han kom gaaende hjem fra en saadan Forestilling, ved hvilken han havde ydet Assistance, da han om Aftenen 22 Marts 1896 rammedes af et Slag og faldt død om paa Gaden udenfor sit Hjem.

* 1) 188* *Inger Marie Norby* († i Kristiania 15 Novbr. 1886, 24 Aar gl.), D. af Gaardbruger N. i Smaalenene.

* 2) 189* *Charlotte Øwre.*

Portræt med selvbiografiske Meddelelser [«Hvordan jeg blev Kunstner»] i Chr. Krohgs «Kunstnere», 1. Serie, S. 19—21. — *Portræt med Biografi* af Henrik Jæger i Folkebladet 1888, S. 311 fg.; i Figaro (Kra.) 1883, No. 20 fg.; i Verdens Gang 1883, No. 14; i Ny ill. Tid. 1886, No. 9; i Skill. Mag. 1890, No. 44; i Posten 1890, No. 38. — *Nekrologer* i Dagbl. 1896, No. 82, jfr. No. 87, hvor et *Mindedigt* over ham af Anders Hovden; i Morgbl. s. A. No. 163, jfr. No. 177; i Aftpst. s. A. No. 193; i Verdens Gang s. A. No. 72; i Den 17de Maj s. A. No. 35; i Folkebladet 1896, S. 118—122 af Jacob B. Bull, m. Billeder af flere af hans Hovedverker; i Revyen (Bergen) 1896, No. 13 A. — Jfr. Dagbladet 1872, No. 118 [den første Bladartikel, som henledede Opmerksomheden paa ham]; Aftenbladet 1879, No. 222, 223 og 224 [«En ung norsk Billedhugger» af L. Dietrichson]; Dagbl. 1898, No. 6 [«Erindringer om M. Skeibrok af J. Haarklou]; Tyrihans 1893, No. 49 [Portræt tegnet af A. Bloch]; Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon III. 109; Ahlfeldt: Europas konstnärer, Suppl., S. 93; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg. VI. 225; F. Pecht: Kunst und Kunstindustrie auf der Pariser-Weltausstellung in 1878. — *Om hans Deltagelse i Konkurrancen om Holbergsstatuen* i Bergen se bl. a. Ny ill. Tid. 1881, No. 5.

Sandfærdige Skrøner og sligt noget. Fortalte af M. Skeibrok og illustrerede af Th. Kittelsen. Kra. 1891. 2-spaltet 4. 55 S.

Nye og sandfærdige Skrøner af M. Skeibrok. Illustrerede af Th. Kittelsen. Bergen 1894. 2-spaltet 4. 2 Bl., 87 S. (Anm. af Hans Seland i Den 17de Maj 1894, No. 146; af A. Garborg i s. Bl. 1895, No. 2, jfr. 1895, No. 155 af R. Løland.)

I Knud Claussens Juleblus *1888:* Paa kirkevejen. — *1889:* En hjemreise. — *1890:* En byreise. — *1891:* Et hastværksarbeide. — *1892:* Brændevins Tønnes. — *1893:* Fra soldaterdagene. — *1894:* Middel mod søvnløshed.

I Juleroser (Kbh.) *1885:* En Begravelse (Fortælling, ill. af Kittelsen). — *1886:* En Forfulgt. Skitse fra Norges Sydkyst, med Tegning af Forf. — *1888:* «Da jeg fo'r med Jonas», med Tegninger af Eivind Nielsen.

I Folkebladets Julenummer *1887,* **S. 7 fg.: Dau-Lars, en Nekrolog. —** *1889,* **S. 366: Et vigtigt Ærinde. —** *1890,* **S. 387: Et Barsel. —** *1891,* **S. 384—387: En Spøgelsehistorie. —** *1892,* **S. 383 fg.: Klevelandsvandet. (Et Sagn fra Lister.)**

I Fedraheimen *1881*, No. 48, 49, 51 og *1882*, No. 22, 23, 24 og 26: Segner fraa Listeland. — *1886*, No. 84: Dau-Lars.

I Den 17 Maj 1894, No. 35 og 53: Segner fraa Lista.

I Dagbladet *1884*, No. 362, 368 og 398: Kunstudstillingen 1884. — *1885*, No. 18: En Hestehandler (Skitse fra Vestlandet). — *1886*, No. 290, 291 og 292: En Barnedaab; No. 320: Husraad; No. 401: Et historisk Foredrag. — *1887*, No. 266: Osmund Daland, som ikke kunde slaa sig ihjel; No. 283: Skjærething; No. 432: I Julegjæstebud. — *1888*, No. 248: Dødsmaskerne i Kjøbenhavns Panoptikon; No. 290 og 291: Lidt om Kunsthaandverket paa Kjøbenhavnsudstillingen.

Enkelte Bidrag af ham findes ogsaa siden 1880 trykt i Verdens Gang og nogle andre Blade.

Skjelderup, Jens Christopher Henrik, Søn af nedennævnte Professor. M. S., blev født i Kjøbenhavn 27 Juni 1806, var i nogle Aar Søkadet, blev derpaa, privat dimitteret, Student med Laud 1827 og tog i Maj 1833 medicinsk Embedsexamen med Haud. Den 1 Juni 1833 blev han konst. som og 11 Juli 1834 udnævnt til Korpslæge i Marinen, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 5 Maj 1836 for at overtage Lægeposten ved Modums Blaafarveverk. Fra 1 Juli 1839 var han konst. Batterikirurg i Kristiania, indtil han 26 Marts 1840 udnævntes til Distriktslæge i vestre Nedenes med Bopæl i Arendal, hvor han tillige var Læge ved og valgt Direktør for Amtssygehuset, indtil dette blev nedlagt i 1855. Han søgte sig snart over i Postetaten og udnævntes 13 August 1857 til Postmester i Skien, hvilket Embede han fra 1 Septbr. 1858 ombyttede med Postmesterembedet paa Fredrikshald. Den 13 Juli 1871 fik han efter Ansøgning Afsked med Pension fra 1 Oktbr. s. A. og bosatte sig saa i Kristiania, hvor han døde 17 August 1885.

* 16 Novbr. 1833 *Cathrine Dorothea Conradi* (f. paa Fredrikshald 18 [eller 25] Marts 1801, † s.steds 20 April 1871), D. af Postmester Johan Christian Conradi og Christiane Schmidt.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 343 fg.; J. Schøning: Norske Posttjenestemænd 1814—87, S. 87, og sammes 2. Udg. ved R. Lundh. og N. A. Thrap (1897), S. 123.

Kort Anviisning til Sygebehandling inden Skibsborde. Arendal 1845. 8. 31 S. — 2. forbedr. Udg.. Chra. 1852. 8. 31 S. — 3. ved yngre Collegaers Assistance gjennemseede og forbedrede Oplag, med et Anhang for Emigrantskibe. Chra. 1869. 8. 2 Bl., 48 S. — 4. gjennemseede og forbedrede Oplag. Chra. 1877. 8. 2 Bl., 48 S.

I Ugeskrift f. Pharmaci og Medicin *I.* (1842), S. 93 fg.: Bemærkninger ved Hjorts Betænkning ang. Udryddelse af Fnat; S. 296: Nedenæs og Raabygdelagets Amtssygehus. — *II.* 60 63: Medicinalberetning (jfr. Forf.'s Svar paa Bemærkninger herved S. 122—25); S. 137—140: Praktiske Meddelelser. — *III.* 393—400 og 407 fg.: Om „Udkast til Lov om Medicinalvæsenet i Norge".

I Hermoder, 11. Halvaarg. (1826), S. 200—207: Vikingen Hagbart

Stærke, original Fortælling. — 12. Halvaarg. (1827), S. 225—236: Astrid, en Scene fra Erik Blodøxes Tidsalder.

I Aftenbladet 1855, No. 222: Nedenes og Robygdelagets Amtssygehus's Nedlæggelse.

Skjelderup, Michael, Søn af Sogneprest til Hof i Jarlsberg *Jacob Worm S.* *) († 1787) og *Barbara Christensdatter Holst*, blev født i Hofs Prestegaard 22 Oktbr. 1769. Han var i sin Barndom meget stam, hvilket sinkede hans Udvikling og gjorde at han ikke kunde sættes i nogen Skole; i 9-Aars Alderen blev han sendt til Undervisning hos en gammel Student, Klokker Hein i Sande Sogn, hvorfra han kom hjem igjen efter 3—4 Aars Ophold. Efter sin Konfirmation blev han i Juni 1785 sendt som Lærling til Apotheker Sinding i Fredriksstad, hvor han var til August 1788. Hverken hans Helse eller Lyst stod til det farmaceutiske Studium. Efter nogen Tids Ophold hos sine Slægtninge i Holmestrand fik han Lov til at rejse til Kjøbenhavn i Maj 1789 for at begynde Studier ved det 1785 oprettede kirurgiske Akademi; her besøgte han Forelæsninger over alle medicinske Discipliner, men lagde sig navnlig efter Anatomi, fik derhos Undervisning i Latin hos sin Landsmand Student N. B. Sørenssen, der senere blev hans Kollega ved det norske Universitet, og gav selv Undervisning i Kemi. I Oktbr. 1794 tog han, med enstemmig tilkjendt første Karakter, Examen ved Akademiet, ved hvilket han 1795, efter et Sommerbesøg i Hjemmet, blev ansat som Reservekirurg, medens han samtidig holdt meget besøgte private Forelæsninger og Examinatorier over Anatomi og Kirurgi. 1797 blev han efter Callisens Anbefaling tillige ansat som Prosektor ved Universitetets Anatomikammer og udnævntes s. A. til Regimentskirurg. I Aaret 1800 blev han (uden Artium) indskreven som akademisk Borger og 1 April 1801 udnævnt til Adjunkt ved Universitetet. I Maj 1803 indsendte han til Fakultetet sin Afhandling for Doktorgraden «De vi frigoris incitante» og meldte sig samtidig til medicinsk Examen. Afhandlingen antoges, da den efter Fakultetets Censur viste «egregia eruditio atque peritia»; medens han fritoges for medicinsk Examen, da han allerede var kgl. udnævnt Lærer ved Fakultetet. Den 25 Juni 1803 forsvarede han sin Afhandling og kreeredes til *Dr. med.*; Dagen efter rejste han i sin Egenskab af Regimentskirurg til sit Korps, der et Par Dage tidligere var afmarscheret til Holsten; allerede i Oktbr. s. A. blev han hjempermitteret og gjenoptog i Kjøbenhavn sine Forelæsninger ved Universitetet over Anatomi og Fysiologi for Medicinere. Fra 1805 holdt han derhos i flere Vintre populære «anatomisk-fysiologiske Forelæsninger for Anthropologer» med Demonstration af anatomiske Præparater. 1805 blev han udnævnt til extraordinær Professor i Medicin. 5 Juni 1813 blev han udnævnt til Professor i Medicin (fra 1 Juni 1814)

*) Han var Forfatter af et Par theologiske Skrifter og et Skrift om Hexeri, se Bibl. Dan. I. 114 og 952 fg.

ved det nye norske Universitet. I Maj 1814 sejlte han, med sin Familje og Universitetets botaniske Gartner Siebke som Passager, mellem fiendtlige Krydsere i en Dæksbaad fra Aalborg over til Norge, hvor han og Følget kom iland ved Arendal den 1 Juni. Den 1 Juli kom han til Kristiania, hvor han den 18 August begyndte sine Forelæsninger med en Udsigt over den medicinske Encyklopædi og Lægevidenskabens Historie; først Sommeren 1815, da der i Brænderigaarden paa Hjørnet af Raadhusgaden og øvre Slotsgade var bleven indrettet Auditorium og Dissektionsstue, kunde han begynde de anatomiske Forelæsninger og Øvelser, som han derefter fortsatte i det samme Lokale lige til Udgangen af 1848. Fra 2. Semester 1816 underviste han ogsaa i Retsmedicin, ligesom han fra sin Ankomst i 1814 var Medlem af Sundhedskollegiet, indtil dette ophævedes ved kgl. Res. 25 Maj 1815. Den populære Forelæsningsvirksomhed, han havde begyndt i Kjøbenhavn, fortsatte han i de første 10 Aar ogsaa i Kristiania, hvor han tillige i mange Aar til 1840, da han frasagde sig al Praxis, var en af de mest søgte praktiserende Læger. Han blev 1818 Medlem af Direktionen for den midtertidige Fødselsstiftelse og 1820 Medlem af den kgl. Kommissjon af 7 Novbr. s. A. til Udarbejdelse af en Farmakopoe for Norge. Flere Gange var han, tildels i længere Tidsrum, konst. Generalkirurg. Den 10 Januar 1849 erholdt han efter Ansøgning Afsked med sin fulde Gage i Pension og med Bevidnelse af H. M. Kongens «Tilfredshed med hans lange og fortjenstfulde Embedsvirksomhed», hvorhos han s. D. udnævntes til K. St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste»; han var tidligere (1815) bleven R. N. O. Han var en af de 16 Stiftere i 1833 af «Lægeforeningen i Kristiania» (fra 1847 «Det norske medicinske Selskab»). Iøvrigt var han Medlem af det kgl. med. Selskab (1803), af Veterinær-Selskabet (1808), af det skand. Litteratur-Selskab (1808) og af Direktionen for det Classenske Litteratur-Selskab (1809), alle i Kjøbenhavn; han var videre Medlem af *Svenska Läkare-Sällskapet* (1814), af *Kgl. Vetenskaps-Akademien* i Stockholm (1822), af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem (1818) samt Æresmedlem af det kgl. svenske Sundhedskollegium (1816). Paa sin 80-Aars Fødselsdag 22 Oktbr. 1849 oprettede han, ved Ændring af et tidligere Gavebrev til Universitetet af 1828, «Professor M. Skjelderups Legat» paa 1000 Spd., hvis Renter aarlig anvendes til Guldmedaljer for Besvarelsen af medicinske Prisopgaver. Han døde i Kristiania 16 April 1852. I 1847 blev hans Portræt, malet af Gørbitz paa hans Elevers Bekostning, ophængt i det akademiske Kollegiums Forsamlingsværelse; og 11 Novbr. 1858 afsløredes paa hans Grav paa «Vor Frelsers Gravlund» et af hans Disciple rejst Mindesmerke.

* 18 Septbr. 1801 *Marthe Catharine Hoelfeldt* (f. i Vanse 19 Septbr. 1776, † i Kristiania 21 Oktbr. 1847), D. af Oberstløjtnant Christopher Henrik H. og Ambrosia Paludan.

Michael Skjelderup. [Biografi) af F. Holst.]* Chra. 1853. 8. 63 S. (Aftrykt af N. Mag. f. Lægevidskb. 2. R. VII). — *Autobiografi* i Programmet til hans Doktordisputats. — *Biografi med Portræt* i Ill. Nyhedsbl. 1852, No. 32, jfr. 1858, No. 46 [hvor Billede af Mindesmerket paa hans Grav]; i Kgl. Svenska Vet.-Acad. Handl. 1852, S. 373—83. *Digte ved hans Afsked* i Berg. Blade 1849, No. 113 og særskilt ved Studenternes Fakkeltog til ham i Januar 1849 [af Erik Bøgh]. — *Mindedigte* 1852 af A. Munch og 1858. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 344—48; Callisen's Med. Schriftsteller-Lexikon XVIII. 145, XXXII. 342; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte, V. 427 fg.; Norske Stiftelser III. 76 fg.; F. E. Hundrup: Biogr. Efterretn. om Doctores medicinæ, S. 205 fg.; Conradine Dunker: Gamle Dage, S. 320; Peter Motzfeldt: Breve og Optegnelser, S. 114; Pavels' Dagbøger og Dagbogs-Optegnelser 1815—16, fl. St. (se Reg.); F. C. Faye's Erindringer i Vidar III. 337 fg.; J. A. Voss: Fremstilling af det med. Studium ved det norske Universitet, Anh. til N. Univ.- og Skole-Ann., 3. R., IX, 2 fg. og fl. St.; H. Jæger: Ill. norsk Litt.-Hist, Vid. Afd. S. 181 fg. og 187; A. Collett: Gamle Christiania-Billeder, S. 76 og 343 fg.; Breve fra Danske og Norske, udg. af L. Daae, S. 285; norsk Hist. Tidsskr. 1. R., I. 437; Fru J. L. Heiberg: Et Liv gjennemlevet i Erindringen, I. 163.

Dissertatio inauguralis medico-practica sistens vim frigoris incitantem. Hafn. 1803. 8. XVI S, 160 S. (Anm. i Lærde Efterretn. 1804, S. 193—203 af Rathke; i Leipz. Litt.-Zeit. 1805, Maj, S. 1028—32; i Nord. Archiv f. Natur- u. Arznei-Wiss. III, 1803, S. 157—176 af C. H. Pfaff; i Journ. gén. de méd. XXIV, No. 109, S. 123 fg. af F. Double.) — 2. Udg. m. ændret Titel: Vis frigoris incitans, theoria et experientia firmata. Hafn. 1808. 8. (Anm. i Allg. med. Annalen 1808, Januar, S. 92 fg.) — Oversat paa Tysk i von Schønbergs «Beiträge zur Kenntniss d. Med. im Norden», I. (Braunschweig 1829), 2. Art., S. 59—192.

Anatomisk-physiologiske Forelæsninger for Anthropologer. D. 1. 2. Kbhvn. 1807—8. 8. *I.* 1807. 224 S. *II.* 1808. 231 S. (Anm. i Bibl. f. Læger II. 212—221.)

Anatomisch-physiologische Vorlesungen für Anthropologen. Mit des Verfassers Verbesserungen übers. von J. C. W. Wendt. I. Copenhagen 1813. 8. (Jfr. Øst's Supplementblade 1839, No. 36.)

Föreläsningar i physiologiska Anthropologien. Öfversättning af L. Tidén. D. 1. 2. Skara 1815. 8. 2 Bl., IV S., 398 S. (Anm. i Sv. Läkare-Sällsk. Handl. III. 550.)

Historia studii anatomici in Universitate regia Hafniensi. Hauniæ 1811. 4. 45 S. (O. m. T.: «Anniversaria [osv.]». — Univ.-Program til Reformationsfesten 1811. I forkortet Oversættelse ved Forf. trykt i Engelstofts Univ.- og Skole-Annaler 1811, II. 161—197. Anm. i Bibl. f. Læger IV. 182; i Dansk Litt.-Tid. 1814, S. 219—224).

Forelæsninger over den legale Medicin. Chra. 1838. 8. VII S., 212 S. (Anm. [af M. Djørup] i Maanedsskrift for Litteratur, XX. (1838), S. 338—347.)

I Det skand. Litteraturselskabs Skrifter, 5. Aarg. (1809), S. 84—106: Nogle physiologiske Betragtninger over det absorberende System fra diætetisk Synspunkt. — 8. Aarg. (1812), S. 98—130: Physiologiske Betragtninger over Oldin-

---

*) Med Benyttelse af en Del af S. efterladte autobiografiske Brudstykker, som dog blot gik til hans Ankomst til Norge i 1814.

gens Død. (Trykt i Udtog i Bibl. f. Læger, IV. 182 fg.) — 9. Aarg. (1813), S. 387—403: Nogle Betragtninger over de udvortes inciterende Potentzer, med Hensyn til Menneskets physiske og intellectuelle Velbefindende.

I Lærde Efterretninger 1806, S. 689—694: Anm. af N. B. Sørenssens Dissertats Neurologia narium internarum; S. 817—823: Anm. af L. Hallagers Dissertats Nonnulla anatomica et physiologica circa placentam uterinam.

I Bibliothek for Læger — af hvilket han var en af Grundlæggerne og, indtil sin Afreise fra Danmark, en af Redaktørerne — *II.* (1810), S. 1—24: Betragtninger over Forskjellen imellem den vegetative og animalske Incitabilitet i therapeutisk-diætisk Hensigt.

I Acta reg. soc. med. Hafniensis V. (1818, Acta nova, I.), S. 130—144: De trepanatione ossis sterni et apertura pericardii. (Meddelt i Udtog i Nouv. Journ. de méd. T. V, 1819, Juillet, S. 188—193 og i Frorieps Notizen I, 1821, No. 6, S. 94 fg. Den af ham i denne Artikel foreslaaede Methode ved Vand i Hjertesækken at trepanere Brystbenet optoges i flere af hans Samtids mest berømte kirurgiske Haandbøger af A. Boyer, Malgaigne, Chelius, m. fl., se Holsts Biogr., S. 37).

I Magazin for Naturvidenskaberne — som i Aarene 1824 og 1825 havde en Afdeling for Medicin, red. af S. og F. Holst og hvori S. bl. a. skrev flere anonyme kritiske Bedømmelser af afgivne Responsa medica og af medicinsk Litteratur — *IV.* (1824), S. 51—85: Om Søvnen (Fragment af populære fysiologiske Forelæsninger).

I Eyr — hvis Medudgiver han var med F. Holst 1826—1831 og hvori han skrev talrige anonyme Recensioner, Responsa medica og andre Afhandlinger — er under hans Navn trykt i I. 1—26: Anatomisk-physiologiske Betragtninger over Forbindelsen imellem Fostret og Moderkagen.

I Budstikken [3 R.] *V.* (1824), Sp. 201—264 og *VII.* (1826—29), Sp. 577—632: Det medicinske Studium ved det kgl. norske Frederiks Universitet [fra Begyndelsen af 1814 til Udgangen af 1826].

Af hans utrykte Arbejder nævnes hos F. Holst l. c., S. 57 fg.: «Om Pyramidebruskenes Virksomhed under det rolige Aandedræt» (indsendt til Sv. Läk.-Sällsk. og anm. i dettes Aarsberetning for 1828); «Betragtninger over de medicinske Systemers Værd for praktiske Læger» (1810) og «Nonnulla ex veteri hepatis historia» (1812), begge oplæst i det kgl. med. Selskab i Kjøbenhavn; samt følgende akademiske Taler paa Latin: Ved Reformationsfesten i Kbhvn. 1811; I Anl. af Kong Carl den 13des Død 1818; ved F. Holsts Doktorpromotion 1817; Ved Heibergs og Hjorts Doktorpromotion 1830; Paa Universitetets 25-aarige Stiftelsesdag 1836.

Skjelderup, Michael, foregaaendes Dattersøn og Søn af Kaptejn i Artilleriet *Conrad Hanway Clason* (Clauson) og *Ambrosia Paludan Skjelderup* († 14 Oktbr. 1897, 86 Aar gl.) er født i Kristiania 14 Januar 1834, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1851 og medicinsk Kandidat med Laud i Decbr. 1857. Ved kgl. Res. af 18 Januar 1854 fik han Tilladelse til at antage Navnet Skjelderup som Familjenavn. Efter sin Embedsexamen har han den hele Tid været bosat som praktiserende Læge i Kristiania; 1860—69 var han derhos Badelæge ved Grefsen Vandkuranstalt, efterat han Vaaren 1860 havde foretaget en

Rejse til Tyskland og Sverige for at studere Vandkuren. Fra Høsten 1860 til Sommeren 1861 opholdt han sig i videnskabelige Studieøjemed i Wien og Prag.

* 7 Oktbr. 1860 *Sigrid Mørch* (f. i Kristiania 7 Oktbr. 1841), Søster af ovenfor nævnte Sorenskriver Edvard M. og D. af Højesteretsassessor Claus M. og Anna Lovise Meyer.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 348 fg.; M. Sundt: Studenterne fra 1851, S. 36; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte V. 428.

Vandkurens Væsen, Virkemaade og Nytte, en kort populær Fremstilling. Chra. 1864. 8. 24 S.

I Norsk Mag. for Lægevidenskaben, 2. Række — af hvis Bd. 21—24 han var valgt Medredaktør — *XIII.* (1859), S. 251—255: Beretning om et Kejsersnit foretaget efter Konens Død. — *XV.* 97—137; XVI. 288—308 og 361—384; XVII. 353—390; XVIII. 759—779; XXIII. 307—340: Curberetninger fra Grefsens Vandkuranstalt for Aarene 1860—63 og 1865—67. — *XV.* 939—954: Nogle Tilfælde fra Oppolzers Klinik; S. 1017—32: Om Anvendelsen paa Wienerklinikerne af koldt Vand som Lægemiddel. — *XVI.* 1055—71, *XVII.* 28—49, 138—161, 249—273, 476—490 og 809—831: Hysteriens pathologiske Forhold. — *XIX.* 94—107: Nogle Ord om Asthma og dens Behandling. — *XX.* 123—143: Anmeldelse af Dr. Gustav Böttiger's «Vattenkuranstalten i Söderköping 1857—1863»; S. 438—42: Om Antagonismen af Atropin og Morphin; S. 466—72: Bemærkninger om Ørensygdommenes generelle Diagnose og Therapi; S. 741—768 og 793—821: Spontan Udvidning af Maveposen, dens Pathologie og Behandling. — *XXI.* 120—123: Om Virkningen af den meget høie Legemstemperatur i Febre; S. 176—79; Bronchialkrup; S. 341—359: Nogle Bemærkninger om Mineralvandenes udvendige Virkninger; S. 672—684: Anm. af «Clinical Notes on Uterine Surgery by Mar. Sims.» — *XXII.* 42—47: Om den differentielle Diagnose af Nyre- og Ovarialsvulster v. Spencer Wells; S. 47—51: Sygdomme i Pankreas. Af Prof. Oppolzer; S. 78—86: To Tilfælde fra min Praxis; S. 760—67: Angina pectoris vasomotoria af Dr. Nothnagel; S. 585—603: Sygdomme i den kvindelige Urethra og Urinblære (Forelasninger af Braxton Hicks); S. 673—687: Om Symptomerne af Retroflexio og Retroversio uteri. — *XXIV.* 401—406: Lidt medicinsk Kasuistik. — I 3 Række, *II.* (1872), S. 377—385: Lidt gynækologisk Kasuistik. — *XI.* 401—12: Svar til Hr. Overlæge E. Bull [som S. 229—43 havde skrevet et Stykke «Medicinsk Tænkning, Lære- og Forfattervirksomhed» som Svar paa M. S.'s Artikler om Morbus Brighti i Tidsskr. f. pr. Med. I, se nedenfor. Bulls Gjensvar findes i N. M. f. L. XI. 402 fg.]

I Tidsskrift for praktisk Medicin — hvoraf han var Grundlægger i 1881 sammen med C. P. Boeck og Fr. Stabell og hvis Medredaktør han var 1881—83 — *I.* 9—12: Nogle Ord om Kviksølv i den medicinske Therapi; S. 54 fg.: Notits om Behandling af kronisk Morbus Brighti (jfr. Bemerkninger af E. Bull S. 81—88); S. 88—90: Svar paa Dr. med. E. Bulls Bemærkninger; S. 183—185: Behandlingen af Kighoste; S. 225—233: Om kronisk Metrit, dens Diagnose og Behandling; S. 369—371: En Behandlingsmaade af en større Nævus vasculosus. — *II.* 83—87: Om ulcerativ Cervikalkatarr under Svangerskabet og dens Behandling; S. 209—212: Et Tilfælde af Morbus Brighti med Anfald af uræmisk Eklampsi og senere akut Lungeødem hos en Gravida; S. 273—276: Retention af en Abortivvæg til Udløbet af

Svangerskabet med nogle Bemærkninger om Fjærnelsen af en tilbageholdt Abortivplacenta. — *III.* 209—215: Retroflexio uteri og dens Behandling med Hodges Pessarium; S. 305—309: Et Tilfælde af Morbus Addisonii. — *VI.* 81—85: To gynækologiske Kasus; S. 325—330: Subkutane Injektioner af Jærn. — *VIII.* 129—134, 153—157, 177—179, 193—197, 209—211: Vanskelige Diagnoser.

I Tidsskrift f. d. n. Lægeforening *1890*, S. 449—59: Nogle ord om metrorrhagi og dens behandling. — *1892*, S. 147—151: I anl. af opsatsen [S. 118 fg.] «fri Læge og fri Medicin» (jfr. Svar S. 191 fg. og Gjensvar fra M. S. S. 195—201).

I Forhandl. i det med. Selskab i *1860* (i N. M. f. L. 2. R. XIV. 454—59): Bemærkninger om Richardson's «The coagulation of blood»; (Sstds. S. 876—82:) Vandkuren (jfr. XV. 167 og XVI 339 fg.). — *1862* (Sstds. XVI. 346—350:) Om Æther som Anæstheticum. — *1866* (Sstds. XX. 466—72:) Om Øresygdommenes generelle Diagnose og Therapi. — *1867*, S. 23—25: Hodges Pessarium; S. 52—54: Grefsens Vandkuranstalt i 1866; S. 137 fg.: Tarminvagination; S. 146—149: Behandling af Hudsygdomme. — *1868*, S. 21—25: Mæslinger og Skolerne; S. 89—91: Grefsens Vandkuranstalt i 1867; S. 282—284: Vandkur ved Uterindeviationer og ved organiske Hjertesygdomme. — *1888*, S. 115—119: Distriktslæge W. Møllers Sygehistorie med Sektionsfund.

I Morgenbladet *1868*, No. 124: Hvor bør man vælge sin Sommerbolig? — *1897*, No. 722: Professor Boss som Læge (jfr. No. 739).

Skogman, David, en Magister philos. fra Helsingfors Universitet, som Sommeren 1865 med Stipendium af det finske Literaturselskab i Åbo rejste i Norge og Sverige «for at studere sine Stammefrænders Forhold i filologisk, ethnografisk og historisk Henseende». Han døde i Juni 1867.

Jfr. *Nekrolog* i Helsingfors Dagblad Juni 1867.

Hans Rejse i Norge fremkaldte en Artikel i Tromsø Stiftstidende 1865, 3 Septbr., hvorpaa S. svarte i Morgenbladet s. A. No. 273 med en Artikel: «Om Agitationen i Norge», hvilken igjen fremkaldte en Række Artikler i Tromsø Stiftstidende 1865, No. 71, 79, 83 og 88 og fra S.'s Side «Endnu en Erklæring» i Morgenbl. 1865, No. 282. Iøvrigt udspandt der sig ogsaa i Finland selv en langvarig og voldsom Strid i Pressen, især mellem Fennomanernes Organ *Suometar* og *Helsingfors Dagblad* samt *Finlands allmänna Tidning*, i Anledning af de Breve, Skogman fra sin Rejse her sendte hjem med Klagemaal over den finske Nationalitets Undertrykkelse fra den norske og svenske Regjerings Side. Ved sin Død efterlod han sig en ufuldendt Rejseberetning, der senere blev trykt i Tidsskriftet *Suomi, 2.jakso, 8.osa* (1870), S. 129—200 med Titlen: *Suomalaiset Ruotsissa ja Norjassa.*

Skouge, Erik Davidsen, Søn af Gaardbruger *David Johannesen S.* († 1838) og *Kari Arvedsdatter Hodneland*, er født paa Gaarden Skouge i Myking Sogn i Lindaas Prestegjæld 19 Januar 1830. Efter Faderens Død sad Moderen med en stor Barneflok igjen i usle Kaar. Paa egen Haand læste han som Gut de Bøger, han kunde faa Tag i, og havde ellers et Par Uger om Aaret Undervisning i Omgangsskolen. I Konfirmationsalderen fik han nogen Undervisning hos Presterne E. H. Holtermann og P. A. Jensen, og ved deres Hjælp blev han fra 1845 Omgangs-

skolelærer i sin Fødebygd til 1852, da han gik ind paa Stordøens Seminarium, hvorfra han blev udexamineret med Udmerkelse i Decbr. 1854. Han ansattes derpaa som Andenlærer ved Hortens højere Almuskole og senere i samme Stilling ved Hortens Real- og højere Almuskole. Høsten 1857 begyndte han at forberede sig til Artium, blev privat dimitteret Student med Laud 1859 og tog i Juni 1865 theologisk Embedsexamen med Laud. Han var derefter et Aars Tid ansat paa Stiftsprovst P. A. Jensens Kontor og arbejdede samtidig i den indre Missjons Tjeneste, indtil han 12 Juli 1866 udnævntes til Sogneprest til Rauland, hvorfra han 9 August 1873 befordredes til Frænens Sognekald, derfra 1878 til Fosnes Sognekald, hvor han fra 1880 var Provst i ytre Namdalens Provsti, og blev 27 Februar (fra 1 Maj) 1886 Sogneprest til Orkedalen. Under sit Ophold i Rauland var han den hele Tid Forligelseskommissær og under Opholdet i Fosnes 1ste Valgmand. Han er Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem (1895).

* 22 August 1866 *Benedicte Marie Rønning* (f. i Kristianssund 12 April 1842) D. af fhv. Kjøbmand i Kristianssund Johan Schliermann R.

En Christens Svanesang. Horten 1858. 8. 8 [upag.] S.

Sionssange, samlede af E. Skouge. Molde 1875. 16. 2 Bl., IV S., 127 S.

Frigjørelsen i Kristo eller Den rette Anvendelse af Pauli Formaning i Gal. 5, 1. Med særligt Hensyn til saavel enkelte ældre, til Loven hældende Retninger, som til den nyere „evangeliske" Retning. Molde 1877. 8. 80 S. (Anm. af Johs. Flood i Maanedsskrift f. Missionsvenner 1881; i Luth. Kirketid., 4. R. X. S. 176).

Geografisk-historisk Læsning for Folket. En Udsigt over de vigtigste Lande og Folk i Europa. Namsos 1883. 8. 1 Bl., 339 S. (Anm. af L. T. i Morgbl. 1884, No. 55; i Molde Blad f. A. No. 30.)

De hellige Martyrer. Oversat fra Svensk. Kristianssund 1877. 8. 264 S.

I Theol. Tidsskr. f. d. ev.-luth. Kirke i Norge, 3. Række, III. . . Er Rehabeams Svar til Folket den virkelige Grund til Rigets Deling? eller hvilke ere overhovedet Grundene?

I Luthersk Kirketidende, ny Række, *II.* (1870), S. 177—182, 193—205 og 225—237: Nogle Tanker om Fremtidskirkens Forhold til Staten og om dens indre Bestyrelse. — *V.* (1871), S. 193—198 og 209—222: Om nogle Bestemmelser i Ægteskabslovgivningen. — I 5. Række, *XXII.* (1897), S. 41 fg.: Ogsaa lidt om Revision af Kirkeritualet.

I Luthersk Ugeskrift: Digte, nl. i *X.* (1881), S. 416—18: Juleaften; S. 423—25: Ved Aarsskiftet. — *1891,* I. 193 fg.: Se, o Synder, se! S. 391 fg.: Savn og Haab.

I Folkevennen, ny Række, *III.* (1879), S. 308—318: Christi anden Advent (Digt). — *V.* 352—354: Den døende Korsfarer (Digt).

I Den norske Turistforenings Aarbog for 1881, S. 83—86: En Redegjørelse [i Anl. af en Klage over Befolkningens og særlig Prestegaardsfolkets Ugjæstfrihed i Rauland, indtagen i Aarbogen for 1871, S. 86 fg].

I Vægterrøst paa Zions Mure, udg. af O. Handegaard (Bergen 1888), S. 294—307: Alvor i Helliggjørelsen, Præd. 6. S. e. Tr.

I Kristus vort Liv, udg. af Handegaard (Bergen 1892), S. 146—162: Vær tro indtil Døden, Præd. 3. S. i Faste.

I Eckhoffs Vidnesbyrd fra den norske Kirke, 1. Saml. (Kra. 1880), S. 467—81: Kristus blandt de Spedalske, Prædiken 14. S. e. Tr. — 2. Saml. (1881), S. 160—181: Tager ikke Guds Naade forgjæves! Prædiken paa 1. S. i Faste. — 3. Saml. (1885), S. 377—405: Bibellæsning over Matth. 25, 1—13.

Han var Medudgiver [fra 3die Hefte af] af Aandelige Sange af Brorson, Dick m. fl. (se Art. Dick ovfr. II.). Heri er af ham: i 3die Hefte No. 29, 31, 32, 34, 35, hvorhos No. 25, 26, 27, 28, 30 er oversat eller bearbejdet af ham.

I Læsebog for Folkeskolen og Folkehjemmet (Kra. 1864) er flere (No. 19—36) af Stykkerne om Norge af S.

I Gjengangeren 1855 findes, foruden flere Artikler af ham, en Afhandling, der gaar gjennem hele Aargangen: „Hvad kan der siges til Forsvar for Krig?"

I Morgenbladet 1858, No. . . Om Besættelsen af Kirkesangerposterne.

I Aftenbladet 1862—64 skrev han adskillige literære Anmeldelser, navnlig af theologisk og religiøs Literatur, samt af og til Korrespondentartikler.

I Christiania Dagbladet 1863, No. 82: St. Olafs Bad. (Senere i udvidet og omarbejdet Skikkelse trykt i Julsruds „Læsebog for Aftenskoler" S. 164—70).

Adskillige Digte af ham findes spredt i forskjellige Blade og Tidsskrifter, saasom i For Fattig og Rig (1859 og 1860), Missjonsblad for Israel (1865 og 1866, No. 1: Den landflygtige Jødes Klage, og den kristne Missions Svar, udg. i svensk Oversættelse [Sthlm 1882] og senere særskilt med Melodi [Namsos 1884]), Løverdags-Aftenblad, Almuevennen, Gammelt og Nyt, udg. af Gisle Johnson, II., Illustreret Familieblad (Horten), Orkdølen, Luth. Lægmandstidende (1885), m. fl.

I flere af ovennævnte saavel som i andre Blade (Fædrelandet, Romsdals Budstikke, Namdalsposten, m. fl.) har han ogsaa anonymt deltaget i Behandlingen af Dagens Spørgsmaal.

Skram, Bertha Amalie, Datter af *Mons Alver* og *Ingeborg Lovise Sivertsen,* er født i Bergen 22 August 1847. Hendes Fader var Kjøbmand paa Strandgaden Hjørnet af (Muralmenningen) og sad i hendes Barndom og tidligste Ungdom i stor Forretning med Bondehandel i Kjælderen og Manufakturvarehandel i Stueetagen, med Skibsrederi og Sildespekulationer; hendes Moder var syg og sengeliggende i en Række af Aar, men Husjomfruen stelte godt for den lille Pige og de fire Brødre, af hvilke nogle var et Par Aar ældre, nogle et Par Aar yngre; de og deres Venner var hendes Legekammerater. Gjennem hele sin Barndom var hun især knyttet til sin yngre Broder Joh. L. Alver (f. 1848, † 1897 som Adjunkt, kjendt som Forfatter og Oversætter af religiøs-filosofisk Litteratur); om Sommeren levede de et Friluftsliv paa Land og i Baad ude i Faderens Hjembygd Alverstrømmen, om Vinteren sad de fordybet til langt paa Nat i alle Slags Læsning (Ingemann, Walter Scott, Dickens,

Fru Gyllembourg, Emilie Carlén og navnløse Røverromaner); eller de udvexlede Tanker og Meninger om Tilværelsens højeste Problemer: Evigheden, Syndefaldet, Helvede; eller — naar de ikke var oplagt til dette — tog de til Spøgelseshistorier. I det danske Tidsskrift «Af Dagens Krønike» 1889 (S. 435 fg.) findes nogle ved et Interview af hende nedtegnede selvbiografiske Meddelelser, hvoraf hidsættes et Uddrag, som — naar der bortsees fra Formen — stemmer overens med nogle Anførsler af et Brev fra hende, indfattet i Gerhard Grans Skitse i «Samtiden» 1897 (S. 148 fg.). «Som ganske liden» — fortæller hun i 1889 — «kom jeg ind i Byens fineste Pigeskole, hvis Bestyrere, to ansete Theologer [ɔ: senere Skoleinspektør O. Irgens og nuværende Skoledirektør O. E. Holck], jeg rent ud forgudede. De havde stor Indflydelse paa mig og særlig skyldes det nok dem, at jeg som ganske ung og længe siden var sterkt religiøst grebet. Min første Forfattervirksomhed falder i mit 8.—9. Aar. Min Barnepige og jeg udvexlede vort aandelige Indhold. Hun sang Viser for mig — særlig yndede jeg Visen om Fru Guldborg, som gaar igjen og ser til sine forkomne Børn, over den udgjød jeg Strømme af Taarer. Til Gjengjæld for Viserne fortalte jeg Historier, som jeg lavede sammen om Aftenen i Sengen og paa Vejen fra og til Skolen. De handlede altid om Krig og Bortførelse og endte jammerfuldt. Af Barnepigen laante jeg ogsaa i en spæd Alder Lejebibliotheksromaner, bl. a. Dumas's «Gudraader». Skjønt jeg ikke forstod den, gjorde den saa sterkt Indtryk paa mig, at jeg var syg i mange Dage og laa vaagen om Nætterne og grundede over dens dunkle Gaader. Min Lærer i Norsk sagde om mig, medens jeg gik paa Skolen, at om nogen af hans Elever blev Skribent, saa var det mig, *) — en Ytring, som forresten først kom til min Kundskab, efterat jeg var 30 Aar. Vers skrev jeg kun en eneste Gang. Det var et Farvel til Skolen, da jeg forlod den, et meget rørende Digt, som jeg i Stilhed græd over mangen en Gang længe efter. Paa Skolen gik jeg, til jeg 16½ Aar gammel blev konfirmeret, for enkelte Fags Vedkommende — Kirkehistorie og Sprog — endog til jeg 17 Aar gammel blev forlovet.» Nogen Tid i Forvejen var hendes Hjems økonomisk sikre Grundvold bleven rystet ved Faderens Konkurs og derpaa følgende pludselige Afrejse til Amerika. Et Par Maaneder efter denne sidste Krise var Amalie Alver (i 1864) bleven gift med sin Forlovede Skibsfører *Berent Ulrik August Müller*, en Broder af nedennævnte Professor Jacob Worm-Müller. Med sin Mand drog hun saa paa Rejser i mange Aar, først med Sejlskib til Vestindien og Mexiko og derefter paa Jordomsejling, senere med Dampskibe i Fragt- og Passagerfart paa Middelhavet og Sortehavet. Alt i alt tilbragte hun vistnok 10 Aar af sit Liv i dette Tidsrum paa Rejser rundt

*) Jfr. hermed Grans Meddelelse i «Samtiden» 1897, S. 149; «Allerede som Skolepige gjorde hun sig bemærket ved sine glimrende Evner; hendes Norsklærer, en gammel erfaren Pædagog, har fortalt mig, at hun uden Sammenligning er den mest begavede Elev, han har haft.»

den hele Klode. Hendes Ægteskab var imidlertid ikke lykkeligt og i 1878 blev det opløst ved Skilsmisse. Hun bosatte sig derefter paa Østlandet og boede i de følgende 6 Aar sammen med sine Brødre dels i Kristiania, dels i Risør, paa Fredrikshald og paa Kongsberg, dels ogsaa i Kjøbenhavn. Hendes Liv havde modnet hendes Evner, og i 1882 debuterede hun som novellistisk Forfatterinde med «Madam Højers Lejefolk» (trykt i Nyt Tidsskrift, se ndfr.), efterat hun i tidligere Aar fra 1877 af havde skrevet adskillige kritiske Artikler, de fleste under Forfattermerket —*ie*, i forskjellige Blade, navnlig i «Oplandenes Avis» og i «Dagbladet». I 1884 offentliggjorde hun i det danske Tidsskrift «Tilskueren» et Fragment af Romanen «Constance Ring», der kom ud det følgende Aar. Imidlertid var hun i 1884 indtraadt i nyt Ægteskab med den danske Forfatter *Olaf Asbjørn Erik Skram* (f. 10 Marts 1847) og har senere været bosat i Kjøbenhavn.

Portræt med selvbiografiske Oplysninger i «Af Dagens Krønike», udg. af Peter Nansen 1889, S. 435 fg. Jfr. Samtiden 1893, S. 26—38 [Portræt og litterær Karakteristik] af Adolf Skramstad; Samtiden 1897, S. 148—154 [biografisk og litterær Skitse] af Gerhard Gran; Laura Marholm Hansson: Kvindernes Bog (Kra. 1894), S. 117—129 [«Den kvindelige naturalist», med hendes Portræt]; Nordische Meisternovellen, übers. u. eingeleitet von E. Brausewetter (2. Aufl. Berlin 1898), S. 351—63 [Portræt og litterær Karakteristik]; Bergens Tidende 1889, No. 174 [Referat af et Foredrag om hende] af Herman Bang; Dagbl. 1889, No. 193 af E. Brausewetter; Henr. Jæger, Illustreret norsk Litt.-Historie II. 931 fg.; Norske Digtere, udg. af Nordahl Rolfsen, 2. Udg., S. 630—36 m. Portræt; Juleroser 1893, Portræt m. Motto i faksimileret Underskrift.

Constance Ring. Roman. Kra. [Juni] 1885. 8. 2 Bl., 507 S. (Bogen er trykt i Kjøbenhavn og var oprindelig ifølge Kontrakt med den Gyldendalske Boghandel bestemt til at udkomme paa dennes Forlag; men denne Overenskomst blev igjen hævet og Bogen udkom derpaa med omtrykt Titelblad i Kommissjon hos Huseby & Co. lim., Kra., hvorom Oplysning gaves i en Erklæring fra dette Firma i Morgbl. 1885, No. 299 (jfr. No. 293, 295 og 300 af Spectator) saalydende: «Notitsen i Deres Blad [No. 295] angaaende Skram: «Constance Ring» vil De have den Godhed at rette derhen, at Bogen er i Kommissjon hos os. Forlaget har aldrig været os tilbudt. Bogen forelaa aldeles færdigtrykt paa det Gyldendalske Forlag, men paa Grund af Meningsforskjel angaaende enkelte Ting i Bogen blev Kontrakten mellem Forfatter og Forlægger ophævet.»)

Bogen blev anm. i Bergspst. 1885, No. 157 af J. B.; i Dagspst. s. A. No. 144; i Nyt Tidsskrift IV. 377—391 af Arne Garborg; i Dagbl. [Kbh.] 1885, No. 185 (optrykt i Morgbl. s. A. No. 354); i Nationaltidende [Kbh.] 1885, 29 Juni (optrykt i Aftpst. s. A. No. 148 A); i Politiken 1885, No. 169 af E. Brandes; i Ill. Tid. [Kbh.] XXVII (1885—86), S. 68 fg.; i Tilskueren II. 732—34 af S. Schandorph; i Mag. f. d. Litt. d. Ausl. 1885, No. 47; i Scandinavia (Chicago), Vol. II. 219, jfr. Morgbl. 1885, No. 518.

Konstanze Ring von Amalie Skram. Leipzig 1897. 8. 2 Bl., 523 S. (Udgjør 1. Bind af «Collection Wigand»).

Hellemyrsfolket. *[I.]* Sjur Gabriel. Fortælling. Kbhvn. 1887. 8.

Trykt 26 Maj 1898.

2 Bl., 142 S. (Anm. i Politiken 1887, No. 261; i Dagbl. [Kbh.] s. A. No. 221; i Morgbl. [Kbh.] s. A. No. 227; i Avisen [Kbh.] 1887, 25 Septbr. (optr. i Aftpst. s. A. No. 519); i Bergspst. s. A. No. 220; i Berg. Tid. s. A. No. 274; i Berg. Aftbl. s. A. 26 Septbr.; i Aftpst. s. A. No. 508; i Morgbl. s. A. No. 499 af *h.*; i Dagbl. s. A. No. 314).

Hellemyrsfolket. *[II.]* «To Venner». Fortælling. Kbhvn. 1887. 8. 2. Bl., 234 S., 1 Bl. [Trykfeil.] (Anm. i Politiken 1887, No. 338; i Ny Jord I. 321 fg. af Carl Behrens; i Tilskueren . . . . af Herman Bang; i Aftpst. 1887, No. 662; i Berg. Tid. 1887, No. 361; i Deutsche Wochenschrift s. A.)

Hellemyrsfolket. *[III.]* S. G. Myre. Roman. Kbhvn. 1890. 8. 2 Bl., 419 S. (Anm. i Berg. Tid. 1890, No. 343 af Herman Bang; i Bergspst. s. A. No. 275; i Dagbl. [Kbh.] s. A. No. 351; i Politiken 1891, No. 45; i Ill. Tid. XXXII [Kbh. 1890—91], S. 413 fg. af N.[ils] M.[øller].

Die Leute vom Felsenmoor. Leipzig 1898. 8. 357 S. (Udgjør et Bind af «Collection Wigand».)

Om «Albertine». Kra. 1887. 8. 16 S. — 2. Oplag. Kra. 1887. 8. 16 S. — 3. Oplag. Kra. 1887. 8. 16 S.

Lucie. [Fortælling.] Kbhvn. 1888. 8. 2 Bl., 229 S. (Anm. i Morgbl. 1888, No. 633; i Aftpst. s. A. No. 716; i Berg. Tid. s. A. No. 331; i Bergspst. s. A. No. 271; i Berg. Aftbl. s. A. 20 Novbr.; i Dagspst. s. A. No. 276; i Stav. Amtstid. No. 280; i Dagbl. [Kbh.] 1888, No. 281 [optr. i Morgbl. No. 658]; i Politiken, No. 316 A af Henrik Pontoppidan; i Berl. Tid. No. 272 Till.).

Lucie. Aus dem Norweg. übers. Leipzig 1898. 8. 250 S. (Udgjør et Bind af «Collection Wigand».)

Fjældmennesker, Lystspil i fire Akter af Amalie Skram og Erik Skram. Kbh. 1889. 8. 4 Bl., 206 S. (Anm. i Aftpst. 1889, No. 153; i Morgbl. No. 153 [af A. Sinding-Larsen]; i Dagbl. No. 104; i Politiken s. A. No. 98).

Stykket blev opført paa Dagmartheatret i Kjøbenhavn 1ste Gang 8 Septbr. 1892 og anmeldtes derefter i Politiken No. 253 af E. Brandes; i Dagbl. s. A. No. 250; i Dannebrog s. A. No. 9; jfr. ogsaa Aftpst. 1892, No. 524 og Morgbl. s. A. No. 489.

Børnefortællinger. Norsk Udgave. Kbh. 1890. 8. 3 Bl., 103 S. (Anm. i Politiken 1890, No. 340 B.)

Kjærlighed i Nord og Syd. Noveller. Kbh. 1891. 8. 4 Bl., 343 S. (Indhold: «Bøn og Anfægtelse» (1885); «Knut Tandberg» (1886); «Fru Inés» (1891). Anm. i Politiken 1891, No. 148; i Morgbl. [Kbh.] s. A. No. 177.

Forraadt. [Fire Fortællinger.] Kbh. 1892. 8. 2 Bl., 323 S., 1 S. (Bogen indeholder følgende Arbejder: «Madam Højers Lejefolk» (1883); «Karens Jul» (1885); «In Asiam profectus est» (1890); «Forraadt» [S. 71—323] (1892). (Anm. i Morgbl. [Kbh.] 1892, No. 133; i Dagbl. s. A. No. 129; i Politiken s. A No. 131; i Berg. Tid. s. A. No. 142 af Herman Bang, hvortil Bemærkninger af Forf. i No. 172.).

Agnete. Drama i tre akter. Kbhvn. 1893. 8. 2 Bl., 163 S. (Anm. af K. R.[anders] i Aftpst. 1893, No. 302; af Hj. Chr.[istensen] i Morgbl. s. A. No. 211; af C. B.[rinchmann] i Dagbl. s. A. No. 127; af G—g N.[ordensvan] i Aftonbladet 1893, No. 159).

Agnete. Drama in drei Acten. Für die deutsche Bühne bearbeitet von Therese Krüger und Otto Erich Hartleben. (Den Bühnen gegenüber Manuscript.) Berlin 1895. 8. 91 S.

Professor Hieronimus. [Roman.] Kbh. 1895. 8. 2 Bl., 294 S. (Anm. i Aftpst. 1895, No. 82; i Dagbl. s. A. No. 62 af C. B.[rinchmann]; i Norske Intell. s. A. No. 54 af H. Å.[nrud]; i Berl. Tid. No. 74; i Politiken No. 66 af E. B.[randes]; i Dannebrog s. A. No. 891 af —Dr. C.—. Jfr. den langvarige og heftige Fejde om Danmarks Sindssygeanstalter i kjøbenhavnske Blade og i den kjøbenhavnske Borgerrepræsentations Forhandlinger i Aarene 1894–95 samt Dr. Knut Pontoppidans Forsvarsskrift «6te Afdelings Jammersminde» [Kbh 1897], S. 9 fg. og 25—28).

Professor Hieronimus. [Svensk Oversættelse.] Helsingfors 1895. 8. 180 S. (O. m. T.: «Nya Pressens följetongbibliotek», B. 49).

Professor Hieronymus. Roman. Autorisierte Übersetzung aus dem Norwegischen von M. Mann. Paris u. Lpz. 1895. 8. 2 Bl., 293 S.

På Sct. Jørgen, Fortsættelse af «Professor Hieronymus». Kbhvn. 1895. 8. 2 Bl., 228 S. (Anm. i Dagspst. 1895, No. 330 af Hk. [ɔ: Dr. Henr. Dedichen]; i Dannebrog s. A. No. 1178; i Politiken No. 332; i Berl. Tid. No. 278; i Social-Demokraten [Kbh.] No. 272 af C. E. [Jensen]).

I Nyt Tidsskrift I. (1882), S. 557—570: Madam Højers Lejefolk. (Jfr. Bemærkninger ved Fortællingen fra et juridisk Standpunkt af Assessor Edv. Mørch i Bd. II. 190—92); S. 582—86: Anm. af John Paulsen: «Familien Pehrsen». — *II.* 541—44: «Fru Wenche» i Kiellands «Gift». — *VI.* 430—454: Hellemyrsfolket.

I Tilskueren. *I.* (Kbh. 1884), S. 155—64: Bjørnstjerne Bjørnson og «Over ævne»; S. 932—49: Constance Ring. (Fragment.); S. 984—92: Bemærkninger om Bjørnsons «Det flager i Byen og paa Havnen». — *III.* 345—87: Bøn og Anfægtelse; S. 853—913: Knut Tandberg. (Anm. af Georg Nordensvan i Framåt II., 1887, S. 34—36. Oversat paa Tysk i «Bibliothek der fremden Zungen» XIII. [Stuttg. &c. 1894] S. 1—109 i et Bind sammen med Noveller af Renato Fucini o. fl.) — *1897*, S. 387—389: Det røde Gardin. — *1898*, S. 242—248: Anm. af [Fru Jansons] «Mira».

I Ude og Hjemme V. (1881—82), S. 97—100: Bjørnstjerne Bjørnson i sit Hjem.

I Framåt I. (Gtbg. 1886), No. 6, 7, 8, 9, 10 og 11: Et ægteskab. (Fortælling.)

I Politiken *1885*, No. 360: Karens Jul. — *1895*, No. 341 [ɔ: 343]: Reiseuheld (Brev fra Paris).

I Bergens Tidende 1877, No. 41: Anmeldelse af J. P. Jacobsens „Marie Grubbe". (Hendes første trykte Arbejde.)

I Oplandenes Avis 1879, No. 55: Mellemspillene i Bjørnsons „Kongen". (Dette var hendes andet trykte Arbejde; jfr. Oplysningerne ovfr. I. 315.)

I Dagbladet *1880*, No. 15: En Betragtning over «Et Dukkehjem»; No. 88 og 89: «Det ny System» af B. Bjørnson. (Jfr. Bemærkninger ved dette Stykke af J. C. Heuch i Luth. Ugeskrift 1880, I. 281 fg., hvortil Svar fra Fru Skram i Dagbl. 1880, No. 103 i Artiklen «En højkirkelig Bodsprædiken».); No. 128: Anm. af Kiellands «Garmann og Worse». — *1881*, No. 24: Nogle Reflexioner over Nils Lyhne; No. 45: Mere om Nils Lyhne (jfr. ovfr. I, 428). — *1882*, No. 98: Mere om «Gengangere». — *1883*, No. 308: Anm. af Bjørnsons «En Hanske».

Skrefsrud, Lars Olsen, Søn af *Ole Nilsen S.* af en Husmandsslægt fra Skrefsrud under Gaarden Lysgaard i Faaberg Prestegjæld, men boende paa Pladsen Engesveen under Gaarden Smed i samme Prestegjæld, og hans Hustru *Eli Amundsdatter Døsen,* en Gaardmandsdatter fra

Døsen i Faaberg, er født paa Engesveen 4 Februar 1840. Faderen var Tømmermand, Snedker og Smed, som oftest fraværende fra Hjemmet paa Bygningsarbejder i Lillehammer, Hamar og Trondhjem, ualmindelig dygtig til alt, men ogsaa drikfældig, saa at Moderen var den, som med sit Arbejde maatte holde Hjemmet oppe og tage sig af de 9 Børn, af hvilke Lars var det femte i Rækken. Han voxte op paa Engesveen til sit 8de Aar, da han kom i Omgangsskolen, hvor han viste stor Læselyst. Da han var 12 Aar gammel, flyttede Forældrene tilbage til Skrefsrud, hvorfra han blev konfirmeret om Høsten 1854. Om Vaaren s. A. var han bleven sendt i Lære til Erik Bu, som havde et lidet mekanisk Værksted paa Lillehammer, hos hvem han blev i det hele 2 Aar, hvorpaa han fik Ansættelse hos en Kobbersmed i Brumunddalen, hvor han var i 1 1/2 Aar. Han agtede sig saa til Kristiania for at blive Mekaniker, men vilde først en Snartur hjem for at sige Farvel til Slægt og Venner. Under dette Besøg paa Lillehammer kom han i Lag med daarlige Kammerater, som fik ham til at lade sig hverve som Tambur ved 2den oplandske Landeværnsdivisjon, men desuden forførte ham til et vildt Liv i Drik og Svir, hvorunder han gjorde sig skyldig i et Indbrudstyveri, som bragte ham under Tiltale og Straf. Han tog Skylden paa sig alene og blev tilsidst ved Højesteretsdom idømt 4 Aars Strafarbejde, som han udstod paa Bodsfængslet fra 12 Februar 1859 til 12 Oktbr. 1861. I Fængslet kom han ind i en ny, alvorlig religiøs Krise, og under Læsningen af Fængselsbibliothekets Bøger, som han slugte, stødte han ogsaa paa et Bind af Pastor Maus «Kristelig Samler», hvori der fortaltes om den svenske Bondegut P. Fjellstedt, som blev Missjonær. Herved vaktes hans eget Missjonskald. Hans Alvor, Flid og gode Opførsel vakte Fængselsfunktionærernes Opmerksomhed, han blev gjort til «Apotheker paa Sygekjøkkenet» og hans Lyst til Læsning blev støttet af Direktøren og Lærerne. I Fængslet lærte han næsten uden Hjælp Tysk og Engelsk, læste desuden Historie, Geografi, Kirkehistorie og Bibelforklaring. Da han kom ud af Fængslet, fik han først Plads paa Nylands Værksted, og alt hvad han tjente brugte han til Bøger og til Udvidelse af sine Kundskaber, begyndte paa Fransk, Latin og Græsk, hovedsagelig ved Selvstudium, lærte lidt Musik, Sang og de vigtigste Grundregler af Harmonilæren, hvorefter han snart gav sig til at sætte Melodier til sine egne, mest religiøse, Sangtexter. Det var dels i Kristiania, dels paa Lillehammer, at han gav sig af med alle disse Studier; ved Nylands Værksted blev han blot et Par Maaneder, da han bosatte sig paa Lillehammer, hvor han ernærede sig ved at gravere Signeter. Hans Beslutning om at gaa ud som Missjonær stod imidlertid fast; han rejste Sommeren 1862 til Stavanger for at søge at komme ind paa Missjonsskolen, men efter 3 Maaneders Ophold der, i hvilken Tid han levede af at gravere Signeter og Stempler, fik han et afvisende Svar paa sin Ansøgning til Missjonsselskabets Hovedbestyrelse.

Af den gamle Brødremenighedsforstander Due i Stavanger blev han raadet til at rejse til Tyskland, og Høsten 1862 drog han til Berlin med Anbefalingsskrivelse til den danskfødte Civilingeniør Hans Peter Børresen (f. 29 Novbr. 1825, af en norsk Slægt), som i flere Aar med sin tyskfødte Hustru, Caroline Hempel, ogsaa havde tænkt at gaa ud som Missjonær. En kort Tid af sit første Ophold i Berlin arbejdede Skrefsrud paa et mekanisk Verksted, men snart kom han ind paa Prochnows Missjonsskole, hvor han, foruden Hebraisk og de andre Fag, ogsaa lærte Hindi og Aaret efter Optagelsen bestod Afgangsprøven som No. 1 i Konkurrance med 6—7 Elever, som havde gaaet paa Skolen i næsten 4 Aar. Prochnow, som selv havde været Missjonær i Indien, sørgede for at Skrefsrud blev antagen af det Gosznerske Missjonsselskab til Missjonær ved Kolmissjonen i Indien. Det blev da bestemt, at han skulde rejse i Forvejen og Børresen og hans Hustru komme efter senere. I Begyndelsen af Novbr. 1863 forlod Skrefsrud Berlin og kom efter en besværlig Rejse med knapt Udstyr i alle Maader frem til Kolmissjonærerne, som anviste ham Plads paa en ny Station i Purulia, hvor han og Tyskeren Krüger var de første Missjonærer. Her studerte han ivrigt Sanskrit og Bengali, i hvilket Sprog han prædikede med stor Færdighed allerede i Begyndelsen af 1865. Først i April 1865 kom Børresen med Hustru og Datter samt Skrefsruds norske Forlovede Anna Onsum fra Faaberg, som siden Høsten 1863 havde opholdt sig i Berlin for ogsaa at uddanne sig til Missjonsgjerningen, til Calcutta. Da der efter Gosznerс Død var opstaaet Splid blandt flere af Kolmissjonærerne i Indien saavelsom mellem dem og Bestyrelsen i Berlin og Krigen mellem Tyskland og Danmark i 1864 desuden ikke havde undladt at gjøre Tyskernes Stemning mod de nordiske Missjonærer mindre velvillig, blev disse formelig opsagte fra Udløbet af Januar 1866. Børresen og Skrefsrud besluttede sig til at holde sammen og tilbød i Novbr. 1865 det danske Missjonsselskab sin Tjeneste. Tilbudet blev imidlertid ikke modtaget. Fra Purulia rejste saa de to Mænd til Calcutta og lærte der at kjende nogle rige bengalske kristne Herrer, hvis Venskab de vandt og som gav dem Hus og Støtte, mens de forberedte sig til sin Gjerning. Snart gik de ud og prædikede for Bengaler, snart sad de hjemme, og da fortsatte Skrefsrud sine Studier i Filosofi og Sprog, især Arabisk, Persisk, Sanskrit, osv. De søgte nu en selvstændig Virksomhed og kom snart til den Beslutning at drage til Santhalerne, som Skrefsrud havde lært noget at kjende under sit Ophold i Purulia; deres rige bengalske Venner gav dem sin Opmuntring og Løfte om øget Pengehjælp. Det kom til en Aftale mellem dem og en Baptistmissjonær Johnson, som havde en Station blandt Bengaler i Sewry ikke langt fra det sydlige Santhalistan, men som ønskede at træde ud af sit engelske Selskabs Tjeneste, om at begynde et Samarbejde blandt Santhalerne under Navn af *Home Mission to the Santhals*, uden at tilhøre noget bestemt Selskab. Skrefsrud og

Børresen med sine Familjer havde foreløbig bosat sig i Sewry. Efter Rejser omkring i Landet for at finde et fast Udgangspunkt for sin Virksomhed, kom de Sommeren 1867 til Landsbyen Benagaria, og der i Nærheden fandt de en Plads, som de uden Afgift strax fik overladt og opmaalt af Godsejeren Meher Chand Roy af Molhati. I Slutningen af Septbr. vendte de med Johnson tilbage til Byggepladsen og den 15 Oktbr. 1867 kunde Børresen lægge Grundstenen til Bygningerne paa den senere Hovedstation «Ebenezer». De Indfødte mødte dem i Begyndelsen med Mistro, men den blev, efterhaanden som de levede sig sammen med Folket i dets daglige Liv, overvunden. Ikke mindre Vanskeligheder lagde Sproget i Vejen; her gik Skrefsrud i Spidsen. «For at faa fat i de vanskelige Lyd satte han sig med den Santhal, der skulde hjælpe ham til Rette i den Henseende, ned foran et Spejl for i dette at se, hvorledes Santhalen bevægede Tungen, og da han opdagede, at en stor Del af Lydene var Strubelyd, fik han fra Calcutta hos en Læge der et Strubespejl (Laryngoskop), og Ordene fik han mest fat i ved at spørge om alt muligt: «Hvad kalder I det?» Efter en Maaneds Tid kunde han begynde nogenlunde at tale med dem og efter et Fjerdingsaar kunde han prædike for dem paa Santhali, medens Børresen i det første Aar maatte nøjes med at prædike paa Bengali. I Marts 1869 blev Forbindelsen mellem Johnson og de to nordiske Missjonærer brudt ved Johnsons af Helbredshensyn foretagne Rejse til Europa. Siden den Tid har Missjonen udelukkende været styret af dens to nordiske Grundlæggere. «Skrefsrud var lige fra Begyndelsen og i lang Tid senere den, der hovedsagelig overtog den egentlige Missjonsgjerning ude blandt Folket, drog ud og prædikede, fulgte med paa Jagtturene, lærte Folkets Skikke og digtede kristne Salmer til deres Melodier,» medens Børresen, som endnu ikke var Sproget helt mægtig, ledede Skolen paa Stationen, foretog Pengeindsamlingsrejser og optraadte som Læge. Fra 23 Decbr. 1869 kunde man regne, at en selvstændig organiseret Santhalkirke var grundlagt, og efter to store Møder i Slutningen af 1871 af Høvdinger og andre Indfødte, som tidligere havde været fiendtlig stemt mod Missjonen, kunde fuldstændig Religionsfrihed siges at være grundlagt i de Dele af Santhalistan, hvor de nordiske Missjonærer den Gang arbejdede, saa at kristne og hedenske Santhaler kunde spise og drikke med hinanden og gifte sig med hinanden. Desuden havde Skrefsrud taget sig af Santhalernes borgerlige Forhold, og ikke mindst ved hans fleraarige Bestræbelser udkom 1872 den af Guvernøren George Campbell foreslaaede og af den britiske Vicekonge stadfæstede «Forordning om en bedre Styrelse af Santhal Pergunnahs», hvad der paa den anden Side en Tid fremkaldte et forbitret Had til Skrefsrud fra de hinduiske Zemindarers Side, hvis reelle Eneherredømme var bleven tilintetgjort ved den nævnte Lov; senere fandt de det dog hensigtsmæssigt at forandre Signalerne, og efterhaanden blev Skrefsrud en frivillig Voldgiftsmand i alle Slags Retstrætter mellem Ze-

mindarerne og Santhalerne. I Juni 1873 maatte Skrefsrud, som længe havde været syg, efter Lægernes bestemte Erklæring rejse til Europa, og ligesaa Fru Børresen. Om Høsten 1873 var han paa et kort Besøg i Norge, men tilbragte Vinteren i Berlin og kom om Vaaren 1874 til London, hvor han i Maj Maaned ved et Møde af Baptistmissjonsselskabet holdt et Foredrag, som vakte umaadelig Opsigt i hele England og Skotland, hvis Opmerksomhed omtrent paa samme Tid for første Gang var bleven henledet paa Skrefsruds og Børresens Arbejde ved et Brev i *Times* fra en af dets Korrespondenter i Indien efter hans Besøg paa «Ebenezer». Dette Foredrag og Skrefsruds og Fru Børresens efter deres Sommerophold i Norge (Juni—Septbr. 1874) paafulgte Besøg i Kjøbenhavn, Berlin, England og Skotland gav Anledning til at der dannedes de første Komitteer i Europa til Indsamling af Penge og Hjælp for Santhalmissjonen. Ved Juletid 1874 var Skrefsrud med Følge, hvoriblandt en ny norsk Medarbejder Bunkholdt, hjemme igjen paa Ebenezer. Herfra fortsatte han nu — 1876—77 som Enebestyrer under Børresens Europarejse — det stadig udvidede Missjonsarbejde, hvortil for hans Vedkommende hørte de sproglige og litterære Arbejder, som begyndte med Santhalgrammatiken 1873 og som senere er voxet til en hel liden Litteratur, der næsten ene skyldes ham, idet han med de latinske Bogstaver som Grundlag har dannet selve Sprogets Alfabet med Punkter og Akcenter til at betegne de ejendommelige Santhallyd. — I Maj 1881 brød Skrefsrud i Selskab med Fru Børresen, som skulde hente sine Børn i Berlin, op fra Santhalistan for en ny Europarejse og opholdt sig nu i forskjellige Lande helt til Høsten 1883; de holdt to Gange en Række Møder i England og Skotland, tre Gange i Norge over det hele Land indtil Tromsø og en Gang i Sverige, medens Danmark, som var deres Hovedstation, blev gjennemrejst i alle Egne; i Begyndelsen af 1883 tilbragte de Rejsende af Helbredshensyn nogle Maaneder i Cannes. — Under Skrefsruds Ophold i Norge i 1882 indkom der til Kirkedepartementet en Ansøgning fra Hovedbestyrelsen for det norske Missjonsselskab i Stavanger og samtidig dermed et Andragende fra 20 norske Gejstlige om hans Prestevielse i den norske Kirke. Det havde været den danske Menigheds og en Tid ogsaa Skrefsruds eget Ønske, at han maatte blive ordineret i Danmark, hvad Sjællands Biskop Dr. H. Martensen havde tilbudt; men efter den Deltagelse, han havde fundet under sine Rejser i Fædrelandet, afgav han under 15 Marts 1882 en Erklæring, hvori han udtalte som sit Ønske, at han maatte faa den norske Kirkes Prestevielse, idet han samtidig erklærede den med ham i sin Tid i Santhalistan foretagne Gjendaab som en Synd, han bitterlig angrede, og erklærede sig i fuld Overensstemmelse i et og alt med den norsk-lutherske Kirkes Bekjendelsesskrifter, hvis Tro og Lære han selvfølgelig ogsaa vilde gjøre gjældende i sin Missjonspraxis. I Henhold hertil faldt der den 6 Maj 1882 kgl. Res. for, at det maatte tillades Kristiania

Biskop at indvie Skrefsrud til Missjonsprest med Ret for ham til at bære den norske gejstlige Embedsdragt og til i Løbet af Aaret 1882 at prædike i Norges Kirker ved Missjonsgudstjenester, naar vedkommende Sogneprest dertil gav sit Samtykke. Denne hans Prestevielse ved Biskop Essendrop fandt Sted i Vor Frelsers Kirke i Kristiania 26 Juli 1882. Inden Skrefsruds sidste Afrejse fra Norge i August 1883 blev der paa et Møde i Drammen s. M. af Landets forskjellige Komitteer for Santhalmissjonen vedtaget et Samarbejde med Kristianiakomitteen som Centralkomitte og med det af denne i Januar 1883 grundlagte Maanedsblad «Santalen» som norsk Fællesorgan. Denne Ordning er endnu den bestaaende. Den 27 Oktbr. 1883 drog Skrefsrud fra Kjøbenhavn tilbage til Indien, hvor Missjonsarbejdet senere er bleven fortsat og stadig udvidet med nye Stationer, Anlæg (i 1880) af Kolonien Assam og Kjøb af Thehaverne deroppe, nye Medarbejdere fra alle de 3 nordiske Riger, osv., hvorom nærmere Oplysninger i nedennævnte Kilder, Aarsberetninger og Tidsskrifter. Sit sidste Besøg i Norden aflagde Skrefsrud i 1894, da han i Slutningen af April kom til Kjøbenhavn, hvorfra han den 5 Maj drog til New York og derpaa i næsten 1 1/2 Aar rejste omkring i Amerikas Stæder og skandinaviske Settlementer for at søge pekuniær Støtte og vække Interesse for Santhalmissjonen blandt de nordiske Menigheder derover. Denne Rejse blev afbrudt i Slutningen af September 1895, da Arbejdet i Indien kaldte ham tilbage til hans Plads der. — I April 1888 blev der af nordiske Lærde og Venner af Missjonen indbudt til Dannelse af et Fond til Santhallitteraturens Fremme, hvorved navnlig Sigte toges paa Afslutning og Udgivelse af Skrefsruds store Ordbog over Santhalsproget (i 1891 var 7 Foliobind med 45,000 Ord færdig i Manuskript) og hans i Forening med Svensken Dr E. Heumann og Santhalen Biram under Arbejde værende Bibeloversættelse.

* 23 Maj 1865 *Anna Onsum* (f. paa Gaarden Kvævlid i Blaker Annex til Urskogs Prestegjæld 8 Marts 1838, † paa Ebenezer 1869), D. af Gaardfolkene David Thorstensen og Mari Borgersdatter, som i 1851 flyttede fra Blaker til Gaarden Onsum i Faaberg. Jfr. Biografi af hende [af H. G. Heggtveit] i For Fattig og Rig 1884, No. 41 fg.

Hovedkilderne til hans personlige Livs saavelsom til Santhalmissjonens Historie er dennes Aarsberetninger, Tidskrifterne «Dahkwala» (Kbh. 1880 fg.), «Santalen» (Kra. 1883 fg.) og «Johar» (Ups. 189 fg.), Skrefsruds egne Foredrag, samt følgende særskilte Bøger: 1) «Indisk Hjemmemissjon blandt Santhalerne af L. Hertel» (Kolding 1877. 8. 242 S.); 2) «Den nordiske Santhalmission, historisk fremstillet af L. Hertel» (Kbh. 1884. 8. 4 Bl., 344 S.); 3) «Afskedsmødet i Kjøbenhavn med Missionær Skrefsrud og Fru Børresen 16—19 Oktbr. 1883». Udg. ved Vill. Jacobsen (Kbh. 1883. 8.); 4) «Den nordiske Santhalmission 1867—1892, udg. ved N. Dalhoff» (Kbh. 1892. 8. 150 S.); 5) «Apostelværket blandt Santhalerne» (Kr.sund 1883. 8.);

6) «Santhalmissionen eller Missionærerne Skrefsruds og Børresens Livshistorie. Samlet efter ind- og udenlandske Beretninger af *O. K.*» (Bergen 1882. 8.); 7) «Korsets Seier eller Missionærerne Skrefsruds og Børresens Liv og Virksomhed blandt Santhalerne. Udg. af J. Traasdahl» (Bergen 1882. 8. 191 S.)*) 8) «Før og nu» af L. Hertel (Kbh. 1892). — *Portræt med Biografi* af Richard Petersen i Skill. Mag. 1874, No. 41; i Ude og Hjemme 1877—78, No. 14 af L. Hertel; i «For By og Bygd» (Fædrelandets Føljeton) 1883, S. 35 fg.; i Hjemmet 1883, No. 12; i Nutiden (Kbh.) 1881—82, No. 261; i Menneskevennen 1881, No. 17—18 og derfra i Budstikken s. A. No. 147. Jfr. Morgbl. 1882, No. 131 A [Kirkedepartementets Foredrag ang. S.'s Ordination]; H. Ekman: Ill. Missjonshistorie, norsk Udg. (Bergen 1895), II. 302—326; Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon III. 118; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., VI. 244 fg.; Nord. Familjebok, XIV. 1329, cfr. 516 fg; B. Bjørnson: Digte og sange, 3. Udg., S. 198; Fædrelandet 1882, No. 12; Fedraheimen 1883, No. 37; Morgbl. 1883, No. 253 A og 1890, No. 132; Meddelelser om Santalmissionen, utg. af W. Rudin, No. 1 fg. (Ups. 1882 fg.); Dr. Graham: The Gospel in Santhalistan [ifølge Skrefsruds Udsagn en ikke altid paalidelig Kilde]; T. Løgstrup: Nordisk Missions-Haandbog (Kbh. 1889), S. 215—230; Allg. Missions-Zeitschrift IV. (1877), S. 78 fg. og 118 fg. af Th. Jellinghaus; XVI. 228 fg. af J. Vahl; Burkhardts Kleine Missions-Bibliothek, 2. Aufl., III. 1, 131, 136; Et Besøg i Santhalistan af Hjalmar Lie [i Dahkwala 1888, No. 6 fg.]; J. C. H. Storjohann: Et Besøg i Santhalistan i Julen 1891 (Kolding 1892); R. Cust: The modern Languages of the East Indies (Lond. 1878), S. 21 fg. og 81; R. Cust: Linguistic and Oriental Essays (Lond. 1880), S. 157 og 2. Ser. (Lond. 1887), S. 128.

A Grammar of the Santhal Language by the Rev. L. O. Skrefsrud, M. A. S. B. Benares 1873. Printed for the Calcutta School Book and Vernacular Literature Society. 8. XVII S., 370 S. (Jfr. «Nogle Bemærkninger om Santhalsproget» af Prof. Vilhelm Thomsen i N. Dalhoffs ovennævnte Jubilæumsskrift fra 1892, S. 104—110.)

What is the correct term for God in Santhali? Benares 1876. 8. 11 S.

The Indian Home Mission to the Santhals. U. S. 1877. 8. 30 S. (Indeholder S.'s Forsvar mod Baptisterne, i Uddrag oversat i «Dansk Kirketidende» 1878, No. 38.)

Tale af Missionær Skrefsrud i Akershus Strafanstalt Sommeren 1874. Nedskreven efter Hukommelsen af en Straffange. U. S. og A. 16. 24 S.

Tvende Foredrag, holdte i Arendal 3. og 4. Septbr. 1881. Udg. af Arendals Komité for Santhalmissionen. Arendal 1881. 8. 43 S.

Udvalgte Taler af Skrefsrud, holdte under hans Ophold her i Landet i 1882 og 1883. Med Portræt. Chr.sund 1883. 8.

Afskedsforedrag af Missionær L. O. Skrefsrud. Holdt i Christiania 12 Septbr. 1883. Arendal 1883. 8. 38 S., 1 Bl.

Basis er vor Kristentro. Svar til Professor Fr. Nielsen. Kbh. 1883. 8.

*) De under No. 6 og 7 nævnte Skrifter blev af den danske Prest Hertel i en i Morgbl. 1883, No. 8 A og i Opl. Avis No. 7 trykt Skrivelse betegnet dels: (No. 6) som en «med næsten utrolig Ukyndighed» besørget Samling Aftryk af H.s «Indisk Hjemmemissjon» og «Dahkwala», dels (No. 7): som «et Eftertryk uden H.'s Tilladelse» af Størstedelen af «Indisk Hjemmemissjon». I Anl. af denne Skrivelse fra H. opstod der saa en yderligere Avisfejde om Traasdahls Udgivervirksomhed i Berg. Aftbl. 1883, 13, 16, 18, 31 Jan. og 8 Februar, hvortil henvises.

98 S. (Anm. i Dagbl. [Kbh.] 1883, No. 253 af B. Paludan-Müller; i Nord. Revy I. No. 3 af H. D. Janson. Den nævnte danske Professor udgav, i Anledning af et i det norske Morgenbladet 1882, No. 145 A optaget Brev fra Skrefsrud om Frimureriet, flg. Bog: «Frimureriet i Norden. Et Lejlighedsskrift». [1.—3. Opl. Kbhvn. 1882. 8. 110 S.]. Det er dette Skrift, Skrefsrud besvarede i ovennævnte Bog. Men iøvrigt fremkaldte Prof. Nielsens Bog en vidtløftig Fejde, hvoriblandt følgende særskilt udgivne Skrifter: 1) «Professor Fr. Nielsen og Frimurerne. Gjensvar til Professoren fra en gammel Frimurer». [Kbh. 1882. 8. 88 S.]; 2) «Hvad er det Centrale i Prof. Nielsens Stridsskrift? Et Indlæg af en svensk Frimurer». [Kbh. 1882. 8. 23 S.]; 3) «Frimureriets Basis. Et Svar til Hr. Missionær L. O. Skrefsrud fra Dr. Fr. Nielsen». [Kbh. 1883. 8. 85 S.]; 4) «Det nordiske Frimureri og Historien. Af Dr. Fr. Nielsen». [Kbh. 1882. 8.]; 5) «Logen og Kirken; et Svar til Hr. Arkidiakonus G. A. Schiffmann i Stettin fra Dr. Fr. Nielsen». [Kbh. 1883. 8. 46 S.]; 6) «Er Professor Nielsen blind og døv? Af en gammel Frimurer». [Kbh. 1883. 8. 48 S.]; 7) «En Frimurers Svar paa Frimureriet i Norden». [Randers 1882. 8. 16 S.]).

Två missionsföredrag. Upsala 1883. 8. 40 S. (O. m. T.: «Meddelanden om Santal-missionen», utg. af W. Rudin. No. 2.).

En Røst i Ørkenen. Nyeste Prædikener af D. L. Moody og L. O. Skrefsrud. Oversættelse fra det Engelske. Med Ill. Bergen 1884. 8. 226 S., 1 Bl.

Mecherne i Assam og deres Sprog. Af et Brev fra L. O. Skrefsrud. (Særtryk af Nord. Tidskr. f. Filol., ny Række, X.) Kbh. 1889. 8.

A short Grammar of the Mech or *Boro* Language together with a small Vocabulary, by the Revd. L. O. Skrefsrud. Ebenezer 1889. Printed at the Indian Home Mission's Press, for the Calcutta School Book Society. 8. 1 Bl., II S., IV S., 77 S., 61 S.

I Santalen, der siden Nytaar 1883 er udgivet i Kristiania med et Oktavark maanedlig som det norske Organ for Santalmissjonen, er i Aarenes Løb trykt i Helhed eller Uddrag en stor Mængde Breve fra Skrefsrud ang. Missionsarbejdets daglige Gang, Økonomi osv samt desuden følgende Bidrag: *1883*, S. 22—29, 34—37: Foredrag i Kristiania Arbejdersamfund 31 August 1881; S. 70—76: Foredrag i Kristiania 9 Aug. 1881 over 1 Mos. 1, 3—5; S. 88—91: Missionen og Theologerne. (Foredrag i Studenternes Missionsforening 1882); S. 103—109, 154—158: Om Santhalistans Natur og Befolkning. — *1884*. S. 65—70: Fra et Besøg i Assam; S. 72—78: Om Santhalistans Natur og Befolkning (Forts. fra 1883); S. 153—158, 186—188 og 1885, S. 59—63, 105—110, 119—122: Missionsarbeidets Begyndelse i Santalistan (Foredrag i Studenternes Missionsforening 31 Oktbr. 1882). — *1885*, S. 36—38, 87—91: Santal-Ordsprog. — *1886*, S. 5—9, 39—41, 60—62, 76—79, 88—90, 117—21: Birams Levnetsbeskrivelse; S. 22—24, 91—93, 153—155: Pastor Surjus Levnetsbeskrivelse; S. 109—111: Leopardjagt paa et Loft; S. 121—123: Et Sagn fra Santalistan. — *1887*, S. 122—124, 135—141, 154—157; 1888, S. 8—10, 26—30, 89—93, 102—105, 140—143; 1889, S. 9—12, 36—39, 85—89, 123—127, 181—192: Forfædrenes Overleveringer (overs. af S. og nedskrevet af ham 1870—72 efter den 90-aarige Kolian Harams Diktat, senere gjennemgaaet og udfyldt af hans Discipel Jugia Haram sammen med Skrefsrud og dennes Lærer Biram, „Santhalistans Ivar Aasen“, som Pastor Storjohann har kaldt ham. Optegnelserne, hvori intet er tilsat i Oversættelsen, indeholder alt hvad Santalerne kjender om Folkets Urhistorie); *1887*, S. 178—183: Skrefsruds første Besøg

hos Mechfolket. — *1888*, S. 177—184: En Fodtur i Himalaya. — *1889*, S. 17—20: Assam-Koloniens Trængsler; S. 57—61, 141 fg., 161—166: Mál-Paharias. — *1891*, S. 49—56: En theosofisk Bladartikel om Indiens moralske og intellektuelle Fremskridt; S. 116—120: Fra Dumka [indeh. Tillæg til „Forfædrenes Overleveringer"]. — *1892*, S. 185—187: Jubilæumsfesten paa Ebenezer; S. 203—209: Før og nu [Overs. af en Artikel af S. paa Santhali i Maanedsbladet „Santhalfolkets Ven"]. — *1893*, S. 43—45: Breve fra S. til Amerika; S. 49—52: Det finantsielle Spørgsmaal blandt Santhalerne; S. 177—182: Skrefsruds Barndom og første Ungdomstid (meddelt af ham selv i Brev til Landsmænd i Amerika. Ufuldført.). — *1894*, S. 74 fg.: Tale i Johanneskirken 7 Mai 1894; S. 98 fg., 145 fg., 177 fg., 186 fg.: Breve fra Amerika. — *1895*, S. 3 fg., 62 fg., 145 fg.: Breve fra Amerika; S. 73—79: Tale i Augsburg Seminarium i Minn.; S. 92—96 og 99 fg.: Ungdommen (Tale i Y. M. C. A. i Minneapolis); S. 156—158: Afskedsprædiken i Kristiania 22 Septbr. — *1896*, S. 57—62: Om Kvinderne i Santhalistan; S. 146—150: Halfdan Bahrs Død. — *1897*, S. 115—121: Fra et Besøg i Assam; S. 145—149: I Anledning af Bundholdts Død.

I Dahkwala, udg. af L. Hertel, 1. Aarg. (Kolding 1880), S. 37—44 Doomka-Stationens Indvielse, et Rejsebillede. — 2. Aarg., S. 52, 112 fg., 186 fg.: Breve til Udg. — 4. Aarg., S. 8—11 og 28—31: Et Foredrag til Norges Theologer, holdt i Kra. 26 Oktbr. 1882, S. 17 fg.; Nytaarshilsen (Brev til Udg.); S. 44—46 og 58—60: Breve til Udg. — 5. Aarg., S. 88 fg. og 181—185: Uddrag af Breve fra S. — 6. Aarg., No. 2 Till. og No. 10 og 12: Breve i Uddrag; S. 50—53: Santhalordsprog. — 7. Aarg., S. 69—73 og 145—48: Uddrag af Breve til Udg.; S. 172—175: Breve til Pastor Ochsen [ang. S. Kierkegaards Skrifter]. — 9. Aarg., S. 40: Et musikalsk Talent blandt Mechfolket; S. 106—109: Mechfolket, dets Liv og Sæder (Brudstykke af et Brev til Prof. V. Fausbøll.); S. 174 og 233 fg.: Af Breve til Kand. Jacobsen. — 10. Aarg., S. 11, 97—99 og 146—148: Breve til Udg.; S. 157 fg. og 202 fg.: Breve (i Uddrag) til Børresen; S. 190—192: Brev til den danske Kasserer. — 11. Aarg., S. 2—7 og 35 fg.: Breve til Udg. — 12. Aarg., S. 3 fg., 116—119: Breve til Udg.; S. 145—148: Til Venner i Amerika — 13. Aarg., S. 4—6, 12 fg., 19—21 og 114 fg.: Uddrag af Breve til Udg. og andre Venner. — 14. Aarg., S. 9 fg., 44 fg., 76 fg.: Uddrag af Breve til Udg. — 15. Aarg., S. 3 fg. og 165: Breve til Udg. og Pastor Hoff; S. 184 fg.: Af Breve fra Amerika til Venner i Danmark. — 16. Aarg., S. 167 fg.: Til det skandinaviske og særlig da til det norske Kirkefolk i Amerika. (Efter «Santhalmissjonæren».)

I Menneskevennen 1883, S. 4—6 og 9—11: Et Foredrag i Kristiania Totalafholdsforening; S. 119—124 og 137 fg.: Kobberslangen (Prædiken over 4. Mos. 21, 1—9 i Bragernæs Kirke, optaget med Hurtigskrift); S. 151: Afskedshilsen til Norge.

I Morgenbladet *1881*, No. 245 A og 246 A: Foredrag i Kristiania. — *1883*, No. 252 A og B og 253 A og B: Afskedsforedrag i Kristiania før Hjemrejsen til Indien. (Ogsaa trykt i Fædrelandets Føljeton „For By og Bygd" 1883, S. 133—153.) — *1889*, No. 539 og 540: Mál Paharias. (Ogsaa trykt i Santalen f. A. og i Dahkwala, 10. Aarg., S. 25 fg.).

I Nordisk Højskoleblad 1877, No. 23: Brev til L. Hertel.

I Dansk Kirketidende 1879, No. 44: Brev til Dr. Kalkar [ang. Skrefsruds Forhold til Baptismen, i Anl. af Omtalen i Kalkars Bog om den danske Kirkes Mission.]

Fra skotske Venner modtog Missjonen i 1877 blandt andre Gaver til Ebenezer et Trykkeri, som senere er bleven udvidet og har faaet sin egen Bygning og fra hvilket følgende Bøger, alle Frugterne af Skrefsruds Arbejde, er udgaaet:

Girja Puthi d. e. Kirkebogen, indeholdende Søndags-Evangelierne. [1877.] 8. 59 S.

Seren' Puthi d. e. Sang- og Salmebog, indeholdende 171 dels af Skrefsrud digtede eller oversatte, dels af Santhalkristne forfattede Hymner med Melodier. 1877.

Pahil Puthi d. e. «første Bog» eller ABC og Læse-Bog. 4. Oplag. Ebenezer 1889. 8. 23 S.

Dosra Puthi d. e. «anden Bog», Læsebogens 2. Del. 8. 20 S.

Bujhrakap' d. e. Forstandsøvelse, Læsebogens 3. Del. Benares 1884. 8. 45 S. (Oversættelse af den bengalske *Bodhodoy*.)

Lutherreak' Ketekisim d. e. Luthers lille Katekisme. Benagaria 1885. 8. 17 S.

Baibelreak' biboron d. e. Bibelsk Historie i 106 Stykker. Ebenezer 1886. 8. 144 S.

Kathamala d. e. 73 af Æsops Fabler. Benagaria 1886. 8. 64 S.

Akhanmunjuri d. e. Karaktertræk hentede fra Virkeligheden. Benagaria 1886. 8. 62 S.

Horkoren mare hapramkoreak' katha d. e. Santhalernes Overleveringer og Institutioner. [Nedskrevet efter Diktat af en gammel Santhal Kolean Haram.] Benagaria 1887. 8. 304 S.

Budi jakhanniai' d. e. den bengalske Læsebog *Bodhodoy* i Mech-Sproget. Ebenezer 1891. 8. 99 S. (Trykt med bengalske Bogstaver.)

Søndags-Evangelierne og nogle Salmer i Mech-Sproget. (U. St. og A.) 8. 84 S., 16 S.

Han deltager i Udgivelsen siden 1890 af Maanedsbladet *Hor hopon ren pera*, d. e. «Menneskebørnenes eller Santhalernes Ven», der udkommer i Benagaria paa Santhalsproget med 4 S. 4to maanedlig, red. af E. Heumann. (Jfr. «Dahkwala» 1895, S. 141 fg.)

Skullerud, Olai Hanssøn, Søn af Gaardbruger *Hans Christenssøn* og *Anne Andreasdatter*, blev født paa Gaarden Skullerud i Høland 1 Marts 1829, blev i Juli 1847 udexamineret med Hovedkarakteren «Meget godt» fra Askers Skolelærerseminarium og fik 1849 Ansættelse som Lærer ved Opdragelsesanstalten «Hans Cappelens Minde» ved Skien. Denne Stilling fratraadte han om Høsten 1855, da han flyttede til Kristiania for efter Opfordring af H. Halling at overtage Redaktionen af «For Fattig og Rig» og «Børnebibliotheket». Han døde paa Rigshospitalet 12 April 1858.

Selvbiografisk Brudstykke [«Olai fortæller om sin Barndom»] i «Børnebiblioteket» II. No. 3 og 4. *Nekrologer* i Morgenbladet 1858, No. 109; i Norsk Kirketidende 1858, No. 17 af Th. C. Bernhoft; i Den norske Folkeskole 1858, S. 129 fg. af S. M. Krogness; jfr. «Et Brev om Skulleruds Dødsleie» af P. C. i For Fattig og Rig 1858, No. 44; Correspondenten (Skien) 1858, No. 30.

ABC. Skien 1852. 8. 48 S. — 2det Oplag. Skien 1861. 8. 48 S.

[1] Livssamfundet med Herren, der er nødvendigt, for at vi kunne bære Frugt. Foredrag i et offentligt Møde i Foreningen for indre Mission i Christiania. Chra. 1857. 8. 28 S. (Ogsaa trykt i For Fattig og Rig 1857, No. 50 og 51.)

[2] Livssamfundet med Herren. Udvalgte Betragtninger og Sange. Tillægshefte til „For Fattig og Riig“. Kra. 1874. 8. 77 S.

I For Fattig og Riig, hvis Redaktion han overtog Høsten 1855, — jfr. H. Halling ovfr.. — skrev han dels anonymt, dels under Merket O. S. fra 1853 af, bl. a. i 6. Aarg. (1853), No. 31—36: Sognepræst Lammers' Virksomhed i Skien; No. 48: Bered dig! se, Brudgommen kommer! (Digt); No. 52: Barn Jesus! Broder Jesus! (Digt).

Fra 1 Jan. 1856 til sin Død var han navngiven Redaktør og fra Nytaar 1857 Medejer af Bladets ny Række og skrev i samme adskillige opbyggelige Betragtninger, religiøse Sange, Afhandlinger m. m. Ifølge hans Erklæring i 1857, No. 7 er „alle de Stykker i Bladet, som ikke er forsynet med Navns Underskrift eller Merke“ af ham. Blandt hans Bidrag merkes: 2. Aarg. (1857), No. 7, 8, 9, 10 og 11: Daaben, en Anstødssten for Fornuften, men kostelig for Troen. (Jfr. Lammers's Forsvarsskrift, S. 6 fg. og For Fattig og Rig 1857, Sp. 300 fg.) (Om Bladets Redaktion efter hans Død se Artikler ovfr. om C. H. Müller, N. J. Laache, H. C. Hansen m. fl.)

Efter Halling overtog han ligeledes Høsten 1855 Redaktionen af Børnebibliotheket, som han redigerede til sin Død og hvori adskillige Fortællinger, Sange og mindre Stykker er af ham.

I Den norske Folkeskole, udg. af K. Knudsen og O. Vig, III. (1854—55), S. 1—9 og 33—38: Er den Bibelhistorie, du bruger i din Skole, af det rette Slags?

Slingsby, William Cecil, en engelsk Godsejer, boende paa Skipton i Yorkshire, kjendt som Fjeldvandrer og Tindebestiger i Alperne og i Norge — siden 1872, da han gjorde sin første Brævandring over Folgefonn, har senere Aar efter Aar rejst i Norge og som Førstemand besteget flere af de højeste Tinder. Han har siden Stiftelsen i 1894 været Vicepræsident i «The Norwegian Club» i London.

Jfr. Dagen 1882, No. 59 [«Om Knutsholstinden og Mr. Slingsby»] af Emanuel Mohn.

I Den norske Turistforenings Årbog for *1875*, S. 102—118: An English lady in Jotunheimen, with an ascent of Glitretind. — *1877*, S. 59—66: Ascent of Stölsnåstind. — *1878*, S. 83—90: Stray jottings on Jotunheimen in 1874. — *1880*, S. 87—107: Round the Horungtinder in winter. — *1881*, S. 87—113: Chips from the ice-axe in Norway 1881. — *1883*, S. 44—50: Første Bestigning af Vengetind. (Overs. fra «Alpine Journal» Febr. 1883 af E. Mohn.) — *1884*, S. 81—103: Gleanings from Nordfjord. — *1889*, S. 70—75: Fra Justedalsbræen, Jotunheimen, Søndmøre. [Af et Brev til E. Mohn.] — *1890*, S. 22—52: The Justedalsbræ revisited. (Med 1 Kart og 3 Billeder.) — *1891—92*, S. 2 fg.: Ved Efterretningen om E. Mohns Død (af et Brev til Aarbogens Redaktør, Kapt. W. Morgenstierne). — *1893*, S. 14—37: Down to the valley again. — *1895*, S. 16—35: Unknown corners of the Justedalsbræ. (Med 6 Billeder); S. 36—39: Skaga-Gjel.

I The Alpine Journal Vol. XI. (1883), S. 142—158: Stray jottings on mountaineering in Norway.

Small, James, en engelsk Ingeniør, som fra Sommeren 1846 ledede det af James Malam overtagne Anlæg af et Gasverk i Kristiania.

Nogle Ord om Gasbelysningen. Chra. 1848. 8. 15 S.

Smidt, Georg Malchin Alexander, Søn af Skibsfører *Hans Wilhelm S.* og *Helene Christine Smitt*, er født i Kristianssand 27 Maj 1857, var i nogle Aar ansat ved Boghandelen, bl. a. i P. T. Mallings Forlagsforretning i Kristiania, og har siden Nytaar 1888 været bosat som Redaktør paa Horten.

* 28 April 188 *Anna Theresia Olson* (f. 1863), D. af L. A. O. og Stina Olson.

I tunge Timer. Digte. Kra. 1878. 8. 143 S.

For Gammel og Ung. Udg. og red. af Georg Smidt. Aarg. 1. 1882. Farsund. Aarg. 2. No. 1—16. 1883. Kr.sand. 4.

Jenny og jeg. En Fortælling af Erling. Flekkefjord 1882. 16. 137 S. (Trykt sammen med „Braatefolket" af N. J. Sørensen i „Underholdende og belærende Fortællinger", „Agders" Føljeton. I. Bd.) — [Ny Udgave] Kra. 1886. 8. 147 S.

Gamle Granberg. En Pebersvends Gjenvordigheder. Af Erling. Kra. 1886. 8. 14 S. — [Ny Udgave] Kra. 1892 8. 14 S. (Se Norsk Bogfortegnelse f. 1892, S. 21.)

Fine Folk. Fortælling af Erling. Kra. 1886. 8.

Bohêmen i sidste Akt. Indlæg mod Bohême-Literaturen. Af Erling. Kra. 1886. 8. 16 S.

Menneskets Liv fra Buggen til Graven. Af nordiske Geistlige. Ved Georg Smidt. Horten 1890. 8. 493 S., 3 S.

Stemninger. [Digte af Georg Smidt.] Med Forord af Pastor Chr. Knudsen. Horten 1892. 8. 4 Bl., 72 S.

Han har siden 1 Januar 1888 været Redaktør af Illustreret Familieblad, udg. af C. Andersen paa Horten, og har i dette Blad skrevet, foruden Billedtexter, forskjellige Digte under sit Navn.

I For By og Bygd (Fædrelandets Føljeton) 1881, S. 3 fg., 7 fg., 13 fg. og 17 fg.: Ingrid og Øivind. (Fortælling.)

I Porsgrunds Blad 1882, No. 63 fg.: Fra den Fattiges Hjem. (Fortælling. Ogsaa trykt i Norsk Familjeblad 1882).

Iøvrigt har han leveret Bidrag paa Vers og Prosa til Parmanns Illustreret Familielæsning, Børnetidende (Horten), Agder (Flekkefjord), Lister (Farsund), Kristianssands Stiftsavis, Fædrelandsvennen, Verdens Gang og Eidsvold.

Smit, Paul Meyer, Søn af Kjøbmand *Didrik Lyder S.* († 1844, 53 Aar gl.) og *Cathrine Marie Gran* (f. 1795, † 1865), blev født i Bergen 30 August 1813, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1831 og juridisk Kandidat med Laud i Januar 1837. Han var derefter i 15 Aar Fuldmægtig paa Bergens Stiftskontor og derhos fra Novbr. 1846 Dispachør samt fra 1 Marts 1849 Auditør ved Bergenske

Infanteribrigade og Garnisonsauditør ved Bergenhus Fæstning. Den 3 August 1859 blev han udnævnt til Stiftamtmand i Bergen. I Begyndelsen af 50-Aarene var han i flere Aar Ordfører i Bergens Formandskab, og mødte som Byens Repræsentant paa Storthinget 1854 (Medlem af Næringskomitteen No. 2) og 1857 (Formand i Næringskomitteen No. 1) samt paa det overordentlige Storthing 1858. Han var 1857 og 1858 Præsident i Odelsthinget og Medlem af Valgkomitteen samt af Bankkomitteen i 1858. Fra 1857 af var han valgt til Medlem af Bergens Bankafdelings Administration. Han blev 12 Juli 1858 R. St. O. O. «for statsborgerlig Fortjeneste». Han døde i Bergen 23 Februar 1875.

* 8 Decbr. 1840 *Gesine Janson* (f. i Bergen 26 Oktbr. 1815, † ssteds. 26 Januar 1893), en Faster af Forfatteren Kristofer Janson og D. af Konsul Henrik J. og Johanne Georgine Nagell.

Nekrolog i Berg. Adr. 1875, No. 54. Jfr. W. Lassen: Biogr. Efterr. om Studenterne fra 1831, S. 31; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 125; W. Brandt: Legatfamilien Ameln, S. 23, 38 og 67. Bergensposten 1859, No. 22.

I Norges officielle Statistik *C. No. 2*, er hans 5 Aarsberetninger om Bergens By trykt for 1856—1860 (Litr. *N.* 4. 22 S), for 1861—1865 (Litr. *N.* 4. 24 S.) og for 1866—1870 (Litr. *N.* 4. 34 S.)

I Bergenske Blade 1852, No. 471: To Taler ved Byens Æresmiddag for Stiftamtmand Hagerup.

Smith, Albert, Søn af Børskommisær *Jacob S.* og *Olea Mathea Bergh*, blev født i Kristiania 14 Decbr. 1841, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1860 og medicinsk Kandidat med Laud i Decbr. 1866. Efter i 1867 at have gjort Kandidattjeneste ved Rigshospitalets Hovedafdeling praktiserede han det følgende Aar i Kristiania, studerede Vinteren 1868—69 Kirurgi i Wien og Berlin, nedsatte sig derpaa et Aar i Ekersund og var saa fra April 1870 til April 1871 Læge ved nordre Trondhjems Amtssygehus. Senere var han stadig bosat i Trondhjem, efterat han 15 Oktbr. 1870 var bleven udnævnt til Kompagnikirurg i Trondhjemske Infanteribrigade, i hvilken han 9 Oktbr. 1875 blev Korpslæge, fra 21 Juni 1889 Sanitetskaptejn med Anciennetet fra 1875. Fra Novbr. 1887 til Septbr. 1888 var han konst. Distriktslæge i Strinden. Han var fra 1876 i 4 Aar Medlem af Direktionen for Trondhjems kommunale Sygehus, fra 1879 i 6 Aar Medlem af Tilsynskommissjonen for Distriktsfængslet, fra 1885 Medlem af Repræsentantskabet i Norges Bank. Han var i 2 Aar Formand i Trondhjems Lægeforening og var fra 1875 Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem. Han døde 23 Marts 1890.

* 27 April 1870 *Valentine Mathilde Falkenberg* (f. i Kristiania 3 Septbr. 1845), D. af Skifteforvalter, senere Direktør i Kristiania Sparebank Balthazar F. og Anna Christine Valentine Kielsen.

Nekrolog i Dagsposten 1890, No. 70; i Thj. Adr. No. 83. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 350 fg.; Storth. Forh. 1891, Sth. Prp. No. 19.

I Norsk Mag. for Lægevidenskaben, 2. Række, *XXIII.* (1869), S. 264—67: Fra Udlandet. — *XXIV.* 489—91: Et Par kasuistiske Meddelelser. — I 3. Række, *I.* (1871), S. 414—17: Ileotyphus i Egersund og Omegn. — *II.* 555—58: Fosfornekrose. — *III.* 370—372: Struma cysticum, Spaltning, Tetanus; S. 697—701: Ledmusoperation med heldigt Udfald. — I 4. Række, *IV.* (1889), S. 904—906: Et Tilfælde af Ileus.

I Tidsskrift f. praktisk Medicin *I.* (1881), S. 120—122: Hernia cruralis behandlet med subkutane Spritinjektioner. — *VI.* 229—232: Myoma uteri, Blødninger. Castratio duplex, atter optrædende Blødninger med menstruel Karakter. — *VII.* 141—143: Kun Obstruktion?

I Forhandlinger i det med. Selskab i *1870,* S. 177—179: Fødselen af et Dobbeltfoster. — *1871,* S. 150—153: Fractura cranii commimuta.

Smith, Axel Christian, Søn af Kjøbmand i Stavanger *Anders S.* (f. 1716, † 1772), og *Sophia Amalia Prahl* (f. 1704, † 1765, tidligere gift med Lars Friis Vestly, † 1740), blev født i Stavanger 8 Maj 1744, blev, privat dimitteret, Student 1761, var efter Andenexamen i næsten 5 Aar Huslærer og tog 1768 theologisk Embedsexamen. Han levede derefter paany i 5 Aar som Informator, indtil han 1773 blev personel Kapellan hos Presten Jens Grüner i Elverum og Tryssil; da dette sidste udskiltes som eget Kald, blev S. 1780 Sogneprest til samme, befordredes 1787 til Elverum og blev s. A. Provst i Østerdalen; 1795 blev han forflyttet til Øjestad Sognekald og blev senere Provst i Nedenæs. Han fik 1780 det kgl. danske Landhusholdningsselskabs mindre Guldmedalje «for sin Flid og Omhyggelighed i Henseende til Koppernes Indpodning blandt Almuen». Han døde i Embedet 20 Juni 1823.

* 1) *Mette Dop* († 1791), D. af Oberst Hans Wilhelm D. og Anne Margrethe Grüner, en Søster af nævnte Prest Jens G.

* 2) 1792 *Hilleborg Dop* (f. 1755), en Søster af hans første Hustru.

Jfr. A. Faye: Øjestad Presters og Prestegjælds Historie, S. 48; A. Faye: Christianssands Stifts Bispe- og Stiftshistorie, S. 463 fg.; F. Thaarup: Fædrenelandsk Nekrolog, S. 240; Axel Kielland: Stamtavle over Familien Kielland, S. 73 og 76; J. Lndgraff: Grimstadslægter, S. 149 fg.; Den norske Rigstidende 1823, No. 55.

En kort Afhandling om Børnekoppernes Indpodning til Opmuntring for dens Brug især blant den Norske Almue, trykt paa Danske Landhuusholdnings Selskabs Bekostning. Kbhvn. 1778. 8. (Anm. i Todes Bibl. VIII. 70.)

Beskrivelse over Trysild Præstegjeld i Aggershuus Stift i Norge, forfattet af Stedets Prest Axel Christian Smith i Aaret 1784. [Optryk efter Top. Journ. ifølge Beslutning af Trysild Herredsstyrelse.] Chra. 1895. 8. VII S., 317 S.

I Topographisk Journal for Norge H. *XIX.* 1—97, *XX.* 1—70, *XXI.* 1—111, *XXII.* 1—79 og *XXIII.* 1—144: Beskrivelse over Tryssild Præstegjeld.

Smith, Axel Christian Rosenkrantz, foregaaendes Sønnesøn og Søn af Kjøbmand i Grimstad *Ditlef Pentz S.* (f 1785, omkom paa en Rejse til Danmark 1817) og Hustru *Helene Smith* (f. 1787, † 1846) blev født 31 August 1813 i Kjøbenhavn, hvor Faderen en Tid var Handelsmand, gjennemgik Arendals Skole og blev derpaa efter Tentamen ved Kristiania Kathedralskole 1832 Student med Laud; i Juni 1839 tog han filologisk Embedsexamen med Haud og derpaa i Decbr. 1840 theologisk Embedsexamen med Laud. Han blev 1841 konst. Adjunkt ved Stavanger lærde- og Realskole, udnævntes 23 Marts 1852 til virkelig Adjunkt ved samme, blev 11 Januar 1853 af Interimsregjeringen konst. og 16 April s. A. af Kongen udnævnt til Overlærer ved samme Skole, hvorfra han allerede 10 Septbr. s. A. befordredes til Rektor ved Arendals Middel- og Realskole, i hvilken Stilling han døde pludselig under et Besøg paa Øjestad Prestegaard 28 Februar 1876.

* 1) 9 Decbr. 1840 *Karen Amalie Johanne Kløcker* (f. 23 Novbr. 1820, † 18 Febr. 1854), D. af Overkrigskommisær, Toldinspektør i Arendal Johannes Nicolai K. og Johanne Munk.

* 2) 9 Juli 1855 *Anne Sophia Amalie Kløcker* (f. 27 Novbr. 1823), en Søster af hans første Hustru.

Nekrolog i Den vestl. Tid. 1876. Jfr. Indbydelsesskrift fra Arendals Skole 1876, S. 8; J. Landgraff: Grimstadslægter, S. 151; [Thv. Christensen:] Arendals Kommunes Portrætsamling, S. 45 fg.

Fransk Grammatik. Chra. 1840. 8. IV S., 158 S.

Tydsk Grammatik. Chra. 1840. 8. IV S., 115 S. — 2den Udg. Chra. 1845. 8. VI S., 121 S.

Tydsk Grammatik for Begyndere. Chra. 1845. 8. 39 S.

Om Arendals Skoles offentlige Bibliothek og Museum. Indbydelsesskrift [osv.] 1860. Arendal 1860. 8. 110 S., 1 Bl., 1 Tabel.

Om Arendals Middel- og Realskoles Udvidelse til fuldstændig lærd og Realskole. Indbydelsesskrift [osv.] 1864. Arendal 1864. 8. 48 S., 1 Tabel.

Fremstilling af Dr. A. Combes Regler for Sundhedspleien. Indbydelsesskrift [osv.] 1868. Arendal 1868. 8. 77 S., 2 Bl.

Uddrag af Dr. A. Combes Diætetik. Indbydelsesskrift [osv.] 1869. Arendal 1869. 8. 46 S., 1 Tabel.

Foruden de her ovenfor nævnte Indbydelsesskrifter har han udgivet lignende, alle i 8vo, i Aarene *1861* (28 S.), *1871* (48 S.), *1872* (36 S.), *1873* (26 S.), *1874* (29 S.) og *1875* (32 S.) og i dem alle meddelt Skoleefterretninger for det foregaaende Aar.

Han var under sit Ophold i Stavanger i flere Aar Redaktør af «Stavanger Amtstidende».

Smith, Carsten, foregaaendes Broder, blev født i Grimstad 20 April 1817 og privat dimitteret Student med Laud 1834. Efter Artium gik han ind paa Krigsskolen, hvorfra han udexamineredes 1836 og ud-

Trykt 26 Maj 1898.

nævntes 14 Febr. 1837 til Sekondløjtnant i Kristianssandske Infanteribrigade med Anciennetet fra 26 Decbr. 1836, avancerede 29 Decbr. 1838 til Premierløjtnant, 7 Juli 1854 til Kaptejn og Divisjonschef og 28 Septbr. 1857 til Chef for 1ste gevorbne Kompagni af Kristianssandske Musketerkorps. Han havde imidlertid efter sin Officiersexamen fortsat sine akademiske Studier og i Juni 1842 taget juridisk Embedsexamen med Laud, hvorefter han fra Begyndelsen af 1843 til Udgangen af 1854 var edsvoren Fuldmægtig hos Byfoged Christensen i Stavanger, under hvis Fravær paa Storthinget i Aarene 1845, 1848 og 1854 han var konst. Byfoged; i Vintrene 1855—58 var han ansat som Fiskedommer i søndre Distrikt. Den 10 Maj 1858 blev han udnævnt til Amtmand i Nordlands Amt og 21 Januar 1867 til Amtmand i nordre Trondhjems Amt fra 1 Maj s. A. at regne. Under sit Ophold i Nordland var han Formand i Amtets Matrikuleringskommissjon, i nordre Trondhjems Amt Formand i Amtets Landhusholdningsselskab og fra sin Bosættelse paa Inderøen valgt til Forligelseskommissær den hele Tid til Begyndelsen af 80-Aarene. Iøvrigt var han af Regjeringen benyttet i flere vigtige Kommissjoner, saaledes som Medlem af den kgl. Kommissjon af 29 Maj 1866 til Ordning af Forholdene vedk. norske og svenske Flytlapper; af den kgl. Kommissjon af 29 Juli 1874 ang. Lensmændenes Lønningsforhold; af den kgl. Kommissjon af 7 Novbr. 1874 til Udarbejdelse af en Plan for Rigets Jernbaneanlæg samt af den store Hovedmatrikuleringskommissjon. Efter at have deltaget i dennes afsluttende Møde i Kristiania vendte han syg tilbage til sit Hjem og døde nogle Dage senere den 11 Marts 1884 paa Embedsgaarden Sund i Inderøen. Han blev 21 Maj 1866 R. St. O. O. og 21 Januar 1879 K.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed».

* 1) 184 *Catharine Elisabeth Krog* (f. 12 Januar 1819, † 21 Juni 1847), D. af Provst og Sogneprest i Arendal Johan Ernst Gunnerus K. og hans 2den Hustru Anna Cathrine Pless.

* 2) *Sicke Petersen.*

Portræt med biogr. Notits af L. i Skill.-Mag. 1884, No. 18. — *Nekrolog* i Indherredsposten 1884, No. 22 og derfra i Morgbl. s. A. No. 78 A.

I Norges officielle Statistik *C. No. 2* er trykt hans 5-Aars-Beretninger om Nordlands Amt 1856—1860 (Litr. *S.* 4. 16 S.) og 1861—1865 (Litr. *S.* 4. 24 S.) og om nordre Trondhjems Amt 1866—1870 (Litr. *R.* 4. 27 S.), 1871—1875 (No. XVII. 4. 31 S.) og 1876—1880 (No. XVII. 8. 43 S.).

Som Medlem af ovennævnte kgl. Kommissjoner har han Del i de af disse afgivne Indstillinger, Betænkninger og Forslag.

Smith, Christen, Søn af Proprietær *Anders S.*, Ejer af Gaarden Strøm i Skoger ved Drammen (f. paa Bragernes 1755, † paa Strøm 1813) og *Alhed Stillesen* (f. paa Bragernes 1765, † paa Sundland i Skoger 1834), blev født paa Strøm 17 Oktbr. 1785 og, efterat have gjennem-

gaaet Kongsbergs Skole, Student derfra med Laud 1801 og medicinsk Kandidat med Laud 1808, hvorefter han Vinteren 1809—10 var konst. Physicus i Jarlsberg, rejste Høsten 1810 atter til Kjøbenhavn, hvor han s. A. blev ansat som Kandidat og det følgende Aar som Reservemedikus ved Fredriks Hospital. I sine første Studenteraar havde han i Kjøbenhavn begyndt at sysle med Botanik, især med Studiet af Moser og Lavarter, vejledet af Professor J. W. Hornemann; og disse Interesser fængslede ham end sterkere, efterat han var bleven kjendt med den berømte Martin Vahl og under Besøg i Hjemmet i 1803 havde gjort sin første botaniske Exkursjon i Eggedalsfjeldene i Syd for Krøderen. I 1806 fulgte han, tilligemed Botanikeren M. Wormskjold og Blomstermaleren J. E. Bayer, Prof. Hornemann paa dennes første Udflugt i Sjælland for at samle og tegne Planter til *Flora Danica*. Det følgende Aar rejste han i det samme Selskab i botanisk Øjemed til Norge, hvor de fra Drammen af begav sig over Ringerike og Hadeland til Mjøsegnene og videre over Hedemarken til Østerdalen op til Tønset. Her skiltes Følget foreløbig, idet de danske Rejsefæller drog videre nordover til Røros og Grænsefjeldene mod Sverige, medens Smith drog alene gjennem Foldalen til Dovre og Snehætten. I Kvikne traf Selskabet atter sammen og lagde saa Hjemvejen over Trondhjem, Sundalen, Romsdalen og Gudbrandsdalen tilbage til Drammen, hvorfra de danske Gjæster drog tilbage til Danmark, med Undtagelse af Bayer, der sammen med Smith i Septbr. Maaned s. A. drog til øvre Telemarken for at samle Moser og Lavarter. Sommeren 1810 botaniserede han paany i Telemarken og Numedal, sammen med P. V. Deinboll. Gjennem Selskabet for Norges Vel fik han efter Ansøgning Understøttelse af det Beløb, stort 4000 Rdlr., som Brødrene Jakob og Nils Aall havde stillet til Selskabets Disposition i saadant Øjemed, til en naturvidenskabelig-økonomisk Rejse Sommeren 1812 i Højfjeldene paa Grænsen mellem Bergens og Kristiania Stifter fra øvre Telemarken til Romsdalen. Paa denne Rejse, som han foretog i Selskab med den danske Botaniker J. F. Schouw, og som gik over Hallingdalsfjeldene til Hardanger, Bergens Omegn, Sognefjeldene og Valdres, anstillede han foruden botaniske Undersøgelser ogsaa Fjeldmaalinger og geologiske og fysikalske Iagttagelser, hvilke vakte saadan Opsigt, at Selskabet opfordrede ham til med Hjælp af samme Midler at gjøre en ny Rejse Sommeren 1813. Denne gik fra 14 Juli over Valdres og Romsdalen til Opdal, Røros og Tønset og derfra atter vestover til Ringebu og Gausdal. Ved Hjemkomsten til Strøm i Begyndelsen af Oktbr. 1813 fandt han sin Fader døende (han døde 10 Oktbr.) og kort efter blev han selv meget syg. For den Arv, hans Fader efterlod ham, havde han planlagt en videnskabelig Udenlandsrejse det følgende Aar; imidlertid blev han i Begyndelsen af 1814, efter tidligere Pourparlers desangaaende, opfordret til at søge en Lærerstilling ved det nye Universitet i Kristiania som Professor i Botanik

og Økonomi», hvortil han ogsaa udnævntes 3 Juni 1814, efterat han gjennem personlige Forhandlinger i Kristiania med Komitteen for Oplysnings- og Skolevæsenet (Bech, Treschow, Sverdrup) havde faaet udvirket Tilladelse til at rejse i Udlandet for sin Fædrenearv, naar man betryggede ham Fremtiden, i 1—1 ½ Aar, inden Embedet skulde tiltrædes, hvorhos der tilsagdes ham Erstatning af Statskassen i det mindste for en Del af Udgifterne. I Juni 1814 rejste han fra Hjemmet, men maatte tilbringe den bedste Del af Sommeren i de norske Udhavne og paa Nordsjøen; først i Slutningen af August kom han iland paa Englands Østkyst, gjorde et kort Besøg i de berømte Kew Haver ved London og drog saa til Edinburgh, hvorfra han i Septbr. til Slutningen af Oktbr. «gjennemkrydsede de skotske Højfjelde paa alle Kanter og besteg ethvert Fjeld af nogen Betydenhed, indtil Sneen bedækkede alt og tvang ham ned til Lavlandene igjen.» Fra Edinburgh drog han i Decbr. til Irland og kom i Begyndelsen af Januar 1815 til London, efterat han havde gjort Bekjendtskab med alle Skotlands og Irlands fremragende Naturkyndige og indledet Forbindelser for det nye botaniske Haveanlæg paa Tøjen med alle Haver af noget Værd i Skotland og Irland. Han tilbragte nu atter nogen Tid i Kew og Hammersmith og slog sig derefter ned i London, «i Nærheden af den botaniske Videnskabs Focus hertillands, Soho Square», og «profiterede daglig af Sir Joseph Banks' ikke for meget roste Liberalitet». Hos denne berømte Rigmand og Naturkyndige traf han flere af Datidens navnkundigste Videnskabsmænd, bl. a. Geologen Leopold von Buch, som, ved at høre Smith udtale et flygtigt Ønske om at kunne være med paa hans nær forestaaende Rejse til de Canariske Øer, foreslog ham at slaa Følge med. Den 29 Marts 1815 forlod de London for i Portsmouth at gaa ombord i det der færdigliggende Skib, hvormed de nogle Dage senere sejlede til Madeira og ankom 20 April paa Funchals Rhed. Efter von Buchs Udtalelse «kunde hverken Skylregn eller den tykke Taage eller Sne afholde Smith fra at undersøge Vegetationen og Fjeldene samt deres Højde». Den 2 Maj forlod de Rejsende Madeira, kom den 5 Maj til Teneriffa, hvor de opholdt sig i 3 Maaneder, og tilbragte derpaa omkring 3 andre Maaneder paa Øerne Gran Canaria, Palma og Lancerota. Den 27 Oktbr. forlod de igjen Øerne og kom 8 Decbr. tilbage til England. Af nye Plantearter opdagede den norske Botaniker paa denne Rejse 45; han samlede ogsaa en Mængde Frø for den botaniske Have paa Tøjen, hvor mange af de deraf saaede Planter endnu voxer og trives. Ved hans Tilbagekomst til England var den britiske Regjering ifærd med at udruste en Expedition, under Anførsel af Capt. Tuckey, til Kongo for at faa Spørgsmaalet om de to Floder Kongo's (Zaire's) og Niger's Løb og mulige Forbindelse løst. Sir Joseph Banks foreslog Smith at modtage Ansættelse som Botaniker ved Expeditionen, et Forslag han beredvillig og uden Betingelser gik ind paa. Den 22 Februar 1816 rejste han fra

London til Sheerness, hvor Expeditionens Fartøjer «*Congo*» og Transportskibet «*Dorothy*» laa færdige til Afgang; den 25 Februar lettedes Anker, men paa Grund af Vejrforhold og forskjellige Skibsarbejder kom Expeditionen først den 19 Marts afsted fra Falmouth. Den 6 Juli kom Expeditionen til Kongoflodens Munding; den 5 August forlod de Rejsende Skibet og drog i Baade opover Floden, indtil Vandfaldet Yellala stansede deres Rejse. Herfra drog Kaptejnen, Smith og Følge, ialt 30 Mand, videre ind i Landet og naaede den 9 Septbr., efter mangeslags Besværligheder, omtr. 200 geogr. Mil ovenfor Flodens Munding til det nuværende Isangila, omtrent midtvejs mellem Leopoldville og Kongos Udløb. Dagen efter tiltraadtes Tilbagerejsen; allerede den 14 Septbr. blev Smith angreben af Feber, ligesaa Kaptejnen og flere af Folkene; den 18 Septbr. naaedes Transportskibet og den 22 Septbr. 1816, faa Øjeblik efterat *Dorothy* havde lettet Anker, døde han der ombord; hans Lig blev sænket i Floden ved det Sted nær Udløbet, som kaldtes *The tall trees*. Af Expeditionens 56 Mand døde de 21, blandt dem alle dens Videnskabsmænd saavelsom Kaptejnen og Næstkommanderende.

Smiths Dagbøger og Samlinger blev reddet. Hans Kongo-Herbarium, bestaaende af 620 Arter, hvoraf 250 nye, blev ved Expeditionens Hjemkomst til England overgivet til Banks, som ledede Ordningen deraf, medens de af ham gjorte botaniske Opdagelser blev bearbejdet af Robert Brown. Hans Bøger, Manuskripter og en Del Plantesamlinger blev af hans Arvinger skjænket til Universitetet, ligesom de ogsaa, da den britiske Regjering imidlertid havde udbetalt hans indestaaende Løn, tilstrækkelig til at betale hans i England før Udrejsen stiftede Gjæld, frafaldt den Erstatning af 200 Pund St., som var bleven dem tilstaaet ved kgl. Res. af 14 August 1817 for en Del af de af ham paa hans Udenlandsrejse hafte Omkostninger, hvorom der før Afrejsen var givet ham Løfte fra det Offentliges Side. Det saaledes til Udbetaling af Statskassen bevilgede Beløb blev derpaa ved kgl. Res. af 26 Oktbr. 1818 overdraget til Universitetet til Bedste for Naturalmuseet, hvorefter det akademiske Kollegium besluttede Beløbet anvendt til Oprettelse af «det Smithske Legat» til Bedste for nævnte Museum, «som et Bevis saavel paa Universitetets Agtelse for den Afdødes Minde som paa dets Erkjendtlighed for den uegennyttige Velvilje, hans Arvinger ved denne Lejlighed havde vist mod samme». Ved højeste Res. af 9 Septbr. 1822 blev Kollegiets Forslag om Anvendelsen godkjendt og 18 Oktober 1828 gavs kgl. Approbation paa Fundatsen for Legatet, hvis Renter senere bl. a. er bleven anvendt dels til Indkjøb for det botaniske Museum af forskjellige norske Herbarier (Presten S. C. Sommerfelts i 1840 og Gartner Siebkes i 1844), dels til Forøgelse af det botaniske Bibliothek paa Tøjen, dels til Udgivelsen i 1889 af hans ndfr. nævnte «Dagbog paa Rejsen til de Canariske Øer i 1815».

Biografier i «Narrative of an Expedition to explore the River Zaire in South Africa in 1816 under the Direction of Captain J. K. Tuckey» (London 1818. 4.), S. LXIII—LXXI; og i Leop. v. Buch's «Physicalische Beschreibung d. canarischen Inseln» (Berlin 1825. 4.), S. 38—46. Til disse to, som er Hovedkilden for alle følgende Skildringer af hans Liv, maa nu føjes hans Dagbog fra 1815 og hans Breve fra Aarene 1810—1815, meddelt med Anmærkninger af Ove Dahl i «Arkiv for Math. og Naturvid.» XVII, No. 4. — Hans *Portræt med Biografi* [af M. R. Flor] i hans ndfr. anførte «Dagbog fra 1816» (Chra 1819), S. 1—12; i Bien XXIII. H. 1. (1838), S. 100—107; i Portræter af mærkelige Nordmænd, 2. Række (1853), S. 275—282. — *Mindedigte* i Den norske Rigstidende 1817, No. 20 af A. Olsen og No. 31 [paa Latin med Overs.] af Prof. Olafsen (de to sidstnævnte optrykt i Dagbogen fra 1816, S. XIII—XVI); i Det norske Nationalblad, H. VI. 145—148 og H. VII. 11—14 af H. Allum; i Kjøbenhavns Nyeste Skilderi 1817 af L. . . . . (optrykt i Den norske Rigstid. 1817, No. 16). Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 353—359; Breve fra norske Botanikere til Prof. J. W. Hornemann ved Ove Dahl, S. 35—40; Norske Stiftelser II. 502 fg. og III. 73—75 og 1026; Personalhistorisk Tidsskrift 1885, S. 273; L. M. B. Aubert: Hist. Oplysn. om det jur. Fakultet (Chra 1870), S. 33 fg.; Den norske Rigstidende 1815, No. 49, 50, 104 og 1816, No. 2; Morgbl. 1885, No. 529; H. M. Stanley: Gjennem det mørke Fastland, II. 401 fg.

Professor C. Smith's Dagbog paa en Reise til Congo i Afrika. Chra. 1819. 8. 1 Titelportræt, XVIII S., 164 S., 1 Bl. (Bogen indeholder, foruden en Forerindring [af J. Rathke], i Oversættelse [ved M. R. Flor] „Nogle Træk af Prof. C. Smiths Liv, uddragne af Indledningen til Capt. Tuckey's Narrative etc, **[S. 1—12] og "Udtog af Bemærkninger ved Smiths Plantesamling fra Omegnen af Congo-Floden" [S. 141—164 ved M. R. Flor]. Smiths egen Dagbog [S. 13—140] er, med Undtagelse af 4. Afdeling [S. 124 fg.], der er redigeret efter den Afdødes egenhændige Manuskript, en Tilbageoversættelse til Norsk [ved J. E. Kraft] af Dr. Rydbergs Oversættelse til Engelsk for den nævnte** Narrative **af Forf.'s egenhændige Optegnelser i en liden Lommebog, skrevne af ham paa Norsk, men med saa smaa og utydelige Bogstaver, at de nogle Steder var fuldkommen ulæselige. Den originale Dagbog opbevares nu i British Museum, Mnskr. Add. No. 32, 444).**

Professor Christen Smiths Dagbog paa Reisen til de Canariske Øer i 1815 ved F. C. Kiær. (Chra. Vid. Selskabs Forh. 1889, No. 10). Chra. 1889. 8. 74 S. m. 2 Bl. Faksimiler. (Skriftet er trykt efter det originale Haandskrift, indført i en Lommebog paa lidt over 37 tæt beskrevne Sider, hvilken i sin Tid af Botanikeren Prof. M. N. Blytt blev skjænket til Forf.s Brodersøn, nedennævnte Brigadelæge Chr. Smith, som i 1889 overdrog til Dr. Kiær at offentliggjøre den. Dagbogen, hvis Skrift ofte er utydelig og tvivlsom, sees at være gjennemgaaet paany af Forf. efter Nedskrivningen, ligesom en Anmærkning af ham er tilføjet efter Tilbagekomsten til England, medens den dog ikke af sin Forf. har været bestemt til Offentliggjørelse i sin nuværende Form).

I Narrative of an Expedition to explore the River Zaire in 1816 etc. (London 1818. 4.), er følgende Afsnit af S. eller bygget paa hans Iagttagelser og Samlinger, nl. S. 22—31: The result of Dr. Smith's botanical and geological researches of St. Jago (a Cape de Verde island); S. 227—336: Professor Smith's Journal (jfr. «Observations on the River Zaire» i T. Thomson's Annals of Philosophy Vol. XII, 1818, S. 53—55); S. 420—485: Observations, systematical and geographical,

on Prof. Smith's Collection of plants from the vicinity of the River Congo, by Robert Brown (oversat paa Tysk i Okens Isis 1818, II. S. 2041—53); S. 486—488: Geological remarks on the specimens of rocks presented to the British Museum, by Charles Konig. — Bidrag til hans Biografi findes ellers adskillige Steder i dette Værk, i hvis Indledning ogsaa den for ham paa Kongo-Expeditionen udfærdigede Instrux er trykt i Uddrag S. XXXVIII fg.

I Physicalische Beschreibung der canarischen Inseln von Leopold von Buch er S. 137—159 de af Smith nyopdagede Arter fremhævede.

I Arkiv for Math. og Naturvidenskab XVII (1894), No. 4 er 10 Breve fra ham til Prof. J. W. Hornemann fra Tidsrummet 6 Septbr. 1810—28 Marts 1815 udgivet, med Indledn. og Anm. samt nogle Fortegnelser over Plantefund, af Ove Dahl. (Ogsaa i Særtryk i «Breve fra norske Botanikere», S. 40—93.)

I Budstikken, 1. Række, *IV.* (1812), Sp. 356—60: Forslag til en botanisk-oeconomisk Reise i Norge i Sommeren 1812 [med Betænkning herover af den naturvidenskabelige Klasse i „Selsk. f. Norges Vel", Sp. 360 fg.]; Sp. 612—614: Foreløbig Efterretning om hans naturvidenskabelige Reise i Norge Sommeren 1812. — *V.* 537—540: Indberetning om hans Reise i Valders og Gudbrandsdalen Sommeren 1813.

I Topographisk-statistiske Samlinger, *II. 2.* (1817), S. 1—62: Nogle Jagttagelser, især over Isfjeldene (Gletschere) paa en Fjeldreise i Norge 1812; S. 63—66: Høideobservationer med Barometret i Norge igjennem Sommeren 1812; S. 229—242: Bemærkninger over nogle norske medicinske Fjeldplanter, strevne i Aaret 1811 (Gentiana purpurea, Salob. orchis, Angelica, Lichen islandicus); S. 243—250: En kort Skizze af Prof. Chr. Smiths sidste Reise i Norge i Sommeren 1813, meddelt i Form af et Brev til en Ven. [De to sidste Bidrag blev udg. af M. R. Flor.]

Smith, Christen, foregaaendes Broderson og Søn af Kaptejn *Gabriel S.* (f. 1784, † 1855) og *Petronelle Bang* (f. 1786, † 1870), er født paa Gaarden Sundland i Skoger 1 Januar 1819, blev Student med Laud fra Drammens Skole 1837 og medicinsk Kandidat med Laud i Marts 1844. Efter et Besøg i Paris og London i sidste Halvaar 1844, praktiserede han privat paa Eker til 1 Marts 1846, da han blev Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling. Fra Januar 1847 til Høsten 1856 boede han som Læge paa Molde, hvor han halvandet Aars Tid ogsaa var Lærer i Sprog og Naturhistorie ved Middelskolen; i Slutningen af sit Ophold der deltog han ogsaa i Kommunerepræsentationen, en kort Tid som Byens Ordfører. Fra Oktbr. 1856 til April 1857 studerede han i Berlin pathologisk Anatomi, operativ Kirurgi og Øjensygdomme. Den 25 Juni 1849 var han bleven udnævnt til Korpslæge (først ved Nordfjordske, senere ved Romsdalske Korps), men fra denne militære Stilling søgte han Afsked 1859, idet han nemlig, efter en Rejse 1857—58 til Sverige og Tyskland for at studere Vandkuren, havde deltaget i Grundlæggelsen af Grefsens Vandkuranstalt og fra 1858 var bleven ansat som Badets Læge, medens han samtidig boede som privat praktiserende Læge ved Sagene og efterhaanden blev Læge ved flere af Akerselvens Brug og Fabriker.

I tolv Aar (1860—72) var han tillige ansat som Bylæge i Kristiania. Ved Reorganisationen af det militære Lægevæsen traadte han 1863 atter ind i Armeen som national Korpslæge i 2. akershusiske Brigade, befordredes 31 Juli 1875 til garnisonerende Korpslæge ved Armeens Hovedstation og var fra 1 Juli s. A. Overlæge ved Garnisonssygehuset i Kristiania. Den 22 Juni 1889 blev han udnævnt til Sanitetsmajor (Brigadelæge) med Station i Bergen, fra hvilket Embede han i Henhold til Aldersgrænseloven af 27 Juli 1895 erholdt Afsked med Pensjon 12 Juni 1897. Med offentligt Stipendium studerede han i 1869 det militære Sanitetsvæsen i Preussen og Østerrige og 1880 var han Armedepartementets Delegerede ved den internationale Lægekongres i London. Han var 1882 en af Stifterne af det militær-medicinske Selskab, hvis Formand han var 1886 og 1887. Ved flere Udstillinger (i Bruxelles 1876, i Antwerpen 1885, o. fl.) har han vundet Prismedaljer af 1. Grad for Transportmidler, han har konstrueret eller forbedret, for syge og haardtsaarede. Han blev 21 Januar 1887 R.[1] St. O. O. «for Fortjeneste af den militære Sygepleje» og er derhos R. W. O. (1874) og R. N. O. (1882).

* 18 Juni 1847 *Hanna Jørgine Magelssen* (f. i Kristiania 13 Februar 1821, † s.steds 12 Decbr. 1878), D. af Farvermester Christian M. og Anna Marie Gullichsen.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2 Udg., II. 359—362; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte V. 443 fg.; Morgbl. 1885, No. 453.

Martin Chuzzlewit's Liv og Hændelser af Boz. Oversat fra Engelsk C. Smith. H. 1. [eneste] Chra. 1843. 8. 64 S.

Nogle nye Transportmidler for Saarede med 19 Træsnit i Texten. — Description illustrée de quelques nouveaux appareils pour le transport des blessés. Chra. 1877. 8. 27 S. — Anden meget forøgede Udgave med 28 Træsnit og udførlig fransk Undertext. Kra. 1889. 8. 72 S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1889, No. 52; i Aftpst. s. A. No. 755 af *N. K.*) — 1. Udg. er oversat paa Tysk af Prof. Esmarch i Kiel med Titlen: «Einige neue Transportmittel für Verwundete m. 19 Fig. i «Der Militärarzt» XI., 1877, No. 9—14 samt i Wiener med. Wochenschrift XXVII.

Høvogn, fuldstændig udrustet til transport af 2 hårdtsårede. Med 8 træsnit. — Chariot à foin, complètement équipé pour deux soldats grièvement blessés. Exposé abrégé du texte norvégien. Kra. 1880. 8. 15 S.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 2 Række, — foruden enkelte Oversættelser og Uddrag — *XI.* (1857), S. 289—315: Normalsygehuset og Diakonisseanstalten Bethanien i Berlin. — *XIX.* 1044—1062: Om operativ Behandling af Dysmenorrhoe tilligemed Angivelse af en ny Hysterotom, m. 10 Fig. (jfr. S. 1094—1103). — *XXI.* 317 fg.: Om Styrax liquidus mod Scabies.

I Tidsskrift for praktisk Medicin *V.* (1885), S. 69 fg.: Jernbanegodsvogn til Transport af Saarede. — *VII.* 76—81: Om Organisationen af «den første Hjælp» paa Slagmarken; S. 81—83: Fragmentariske Uddrag af den tyske Sanitets-

beretning fra Krigen 1870—71; S. 134—139: Om Fisk som Forpleiningssats ved Feltarmeen.

I Forhandl. i det norske med. Selskab i *1858* (i N. M. f. L. 2. R. XII. 683 fg.): Hyoscyamus-Forgiftning; (i N. M. f. L. 2. R. XIII. 232—234 og 307 fg.): Glaukom. — *1859* (i N. M. f. L. 2 R. XIII. 519—21 og 939-42): Om Indførelse af mindre Vægtenheder i Medicinalvægten. — *1860* (i N. M. f. L. 2 R. XIV. 476—78): Haematuresis. — *1861* (i N. M. f. L. 2 R. XV. 591): Extrauterint Svangerskab. — *1863* (i N. M. f. L. 2. R. XVIII. 181—200): Indstilling om Anvisning til Behandling af skindøde Druknede (jfr. Referat af Selskabets Diskussjon ssteds S. 639 fg., 696 fg., 703 fg. og 710 fg. Indstillingen, som blev afgivet af S., A. C. Conradi og J. A. Voss, var ligesom den af Selskabet senere vedtagne Forskrift, hvilken siden har været trykt i Almanaken, forfattet af S.) — *1864* (i N. M. f. L. 2. R. XVIII. 638): En ny Suturnaal til Metalsuturer. — *1866*, S. 22 fg.: Om vor Lægeexamens Ligestillen med andre fremmede Universiteters i England. — *1870*, S. 150—154: Hydrocephaliske Fostre; S. 159—165: Varme Bade i Skarlagensfeber. — *1872*, S. 151—154: Tarminvagination; Fistula vesico-S. Romani. — *1883*, S. 178 fg.: Multiple Svulster under Huden.

I Norsk militært Tidsskrift *XXXVII.* (1874), S. 1—33: Forslag til Undervisningsplan for Underbefalingsmænd og Menige af det norske Sanitetskorps. (Udarbejdet ifølge Armékommandoens Ordre.) — *XLIII.* (1880), S. 120—130: Høvogn, fuldstændig udrustet til transport af 2 hårdtsårede (Ogsaa udg. særskilt, se ovfr.)

I Tidskrift i militär helsovård VIII. (1883), S. 201—205: Svensk høvogn, indrettet til transport af sårede. Med 2 Fig.

I Forhandlinger ved de skand. Naturforskeres 13. Møde (i Kra. 1886), S. 149—151: Om Hjulbaarens Anvendelse i Krig og Fred.

I Transactions of the VII. intern. med. Congress (i London 1880), Vol. II, S. 526 fg. refereres et Foredrag af ham om Transport af Syge og Saarede i Felten ved Hjælp af Bondevogne.

I Morgenbladet *1867*, No. 90 B: Om Udvandringen over Christiania i 1866. (Uddrag af Beretning til Sundhedskommissionen om Lægevisitationen paa Skibene.) — *1896*, No. 219: Om Militærhygienens Fordringer til Officerernes Uddannelse.

Han var en kort Tid Redaktør af Romsdals Budstikke og tog senere (i 1853—54) en væsentlig Del i Fejden om [ɔ: mod] den v. Ekensten'ske Myrdyrkning.

Smith, Herman Roosen, Søn af Jernverksejer *Sivert Nicolai S.* og *Johanne Birgitte Roosen*, er født paa Frolands Jernverk 12 Maj 1812, gik 1820—24 paa Arendals Skole og blev i Oktbr. 1824 optagen paa Søkadetinstitutet i Fredriksværn, hvorfra han udexamineredes 1832, da han den 11 Oktbr. udnævntes til Sekondløjtnant i Marinen. I 1833 fik han Permissjon til Frankrige for at sætte sig ind i Sproget. Efter et Par Maaneders Ophold i Montvilliers tog han Hyre *(before the mast)* ombord i den mellem Havre, New-York og New Orleans farende amerikanske Paket *La Garonne*, hvormed han sejlte, til hans militære Tjenestepligt kaldte ham hjem i 1835. I 1841 — han avancerede 25 August s. A. til Premierløjtnant — blev han af H. E. Møller (s. d.) i

Porsgrund antagen til Fører af Briggen «Washington», der gik i Laste- og Passagerfart mellem Norge og New-York. I Maj 1846 forlod han Briggen og overtog igjen sin militære Tjeneste, bl. a. som Fører af Statens Postdampskibe, indtil han med ny Permissjon fra Nytaar 1851 gik i Koffardifart som Fører af Ostindiefareren «Oceanus» fra Kristianssand. I 1854 blev han paany permitteret for at gjennemgaa et Kursus i Besigtelsesvæsenet for Handelsskibe, efter at være introduceret til *Bureau Veritas* i Paris af det bekjendte Parlamentsmedlem W. S. Lindsay i London. Dette Kursus gjennemgik han i Antwerpen, Havre og London under Vejledning af Inspektøren Alexandre Durand i Antwerpen og etablerede derefter paa Horten fra 1 Jan. 1855 det franske Veritas' Virksomhed for Norge, Sverige og Finland, som han ledede til 1886. Den 1 Febr. 1855 avancerede han til Kaptejnløjtnant, 24 April 1858 til Kaptejn og 23 Marts 1867 til Kommandør i Marinen. 1860—61 var han Referent for Marinens Kommandosager i Stockholm; i 1861 var han Chef for Korvetten «Nidaros» i den norsk-svenske Eskadre, som under daværende Prins Oscars Kommando førte Kong Carl XV til England og Frankrige, og 1861—62 Chef for Korvetten «Nornen» paa Togt til Vestindien og Nordamerika for under den amerikanske Borgerkrig at beskytte det norske Flags Neutralitet i Farvandene derover. 1867—71 var han Chef for Sømilitære Korps, 1870 midlertidig Chef for Søkadetkorpset, 1882 midlertidig Chef for Marinekommandoen og fra 1884 Stationschef og Kommandant i Karljohansværn, indtil han 27 Juni 1892 efter Ansøgning erholdt Afsked med Pension fra 11 Oktbr. s. A. at regne. Han var Medlem af den kgl. Marinekommissjon af 31 Juli 1869 til Omorganisation af Søkadetkorpset og det sømilitære Korps. Han blev 1868 R. St. O. O. og 18 Oktbr. 1877 K.[1] St. O. O. «for militær Fortjeneste», hvorhos han var R. S. O. (1861), Sth. Sp. O. Mér. Nav. og Off. Fr. Æ. L.

* 21 Decbr. 1843 *Caroline Lous* (f. 1 Maj 1820), en Søster af ovfr. nævnte Skoledirektør M. C. T. L.

Jfr. biogr. Efterretn. i «Gjengangeren» 1892, No. 120 og 121 og s. Bl. 1893 No. 152 [ang. hans Guldbryllupsfest, med Digt i den Anl.]; Katalog over Portrætsamlingen paa Karljohansværn (Horten 1884), S. 13.

I Aftenbladet 1856, No. 97: Nogle Ord om Bureau Veritas.

Han gav iøvrigt oftere i «Morgenbladet» og andre Blade Meddelelser om det franske Veritas og af og til Indlæg i Diskussjonen om Spørgsmaal vedkommende Orlogs- og Handelsmarinen.

Smith, Ingvald Maryllus Emil, Søn af Kjøbmand, senere Overtoldbetjent *Johan Fredrik S.* og *Inger Marie Brun*, blev født paa Fredrikshald 3 Februar 1815, blev, efterat være udexamineret fra Krigsskolen, 4 Juli 1834 udnævnt til Sekondløjtnant i Kavalleriet (Vardalske Eskadron). Han tog derefter Præliminærexamen, i Decbr. 1844 norsk

juridisk Embedsexamen med «Bekvem», og det følgende Aar dennes praktiske Prøve. Han blev 21 Juni 1846 udnævnt til Premierløjtnant i Brigaden (først ved Sparbuske, senere ved Vardalske og tilsidst ved den Gevorbne Eskadron i Kristiania), avancerede 29 Marts 1854 til Sekondritmester, 27 Decbr. 1856 til Major og Chef for Trondhjemske ridende Jægerkorps, 1 August 1861 til Oberstløjtnant først ved Trondhjemske, senere ved Oplandske, derefter ved Akershusiske Korps, og udnævntes 11 Decbr. 1880 til Oberst. Efter Ansøgning erholdt han Afsked i Naade 17 Februar 1888. Han var til forskjellige Tider Medlem af flere Kommissjoner, nedsatte til Overvejelse af Forandringer i Kavallerivaabnets Organisation og Reglementer samt til Behandling af Udrederloven og Udskrivningsvæsenet. I Aarene 1877—80 var han Medlem af Kristiania Formandskab. I en Aarrække var han Formand i det militære Samfund og Medlem af det militære Tidsskrifts Tilsynskomitte; han var ogsaa som en ivrig Ven af Sport og Idræt i mange Aar valgt til Medlem af Repræsentantskabet i «Centralforeningen», deltog i Stiftelsen af det norske Traverselskab og var senere Formand i «Den norske Traverklub». Han blev 21 August 1866 R. St. O. O. «for militær Fortjeneste» og var derhos R. S. O. (1863) samt K. Bd. Z. L. O., efterat han i Septbr. 1881 havde været tilstede ved Kronprinsens Formæling i Karlsruhe som Repræsentant for det Korps, ved hvilket Kronprinsen i 1880 havde gjort Tjeneste som Ritmester. Han døde i Kristiania 5 April 1889.

* 8 Oktbr. 1846 *Maren Elisabeth Bull Kielland* (f. 24 Juli 1821), en Faster af Digteren Alexander L. Kielland.

Portræt med Biografi i Skill.-Mag. 1884, No. 52. — *Nekrologer* i Morgbl. 1889, No. 187; i Dagbl. No. 99; i Aftpst. No. 209. Jfr. Axel Kielland: Familien Kielland (Kra. 1898), S. 94 fg.

I Militært Tidsskrift *XXVI.* (1863) S. 281—299: Nogle Rand-Bemærkninger ved Besvarelsen til Opgaven: «Er den Maade, hvorpaa vor Armee forsynes med Heste etc.» af C. G. With i Mil. Tidsskr. Bd. 25, S. 214 fg. (Jfr. Imødegaaelse af With i Bd. 27, S. 22 fg.) — *XXXI.* 605—617: Bemærkninger ved Regler om Slidningsgodtgjørelse m. V. af 30te April 1867, forsaavidt angaar Kavalleriet.

Smith, Just Gude, se J. **Gude-Smith.**

Smith, Lars, Søn af Kjøbmand og Skibsreder *Herman S.* (f. 1776, Student fra Odense Skole 1796, † 1853) og *Wilhelmine Christine Høegh* (f. i Odense 1779, † 1857), blev født i Tvedestrand 11 Juli 1815, gik ligesom sin Fader paa Latinskolen i Odense og blev Student med Laud ved Kjøbenhavns Universitet 1835, immatrikuleredes det følgende Aar ved Kristiania Universitet, hvor han tog theologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1841. Han opholdt sig derpaa et Aars Tid i Tyskland for at studere Pædagogik, fornemmelig Abnormskolevæsenets Indretning; under dette sit Ophold i Udlandet fik han af Trondhjems Døvstumme-

instituts Midler et Stipendium af 1000 Spd. for under 1 1/2 Aars fortsat Ophold ved Instituter i Tyskland, Frankrige og England at studere Døvstummeundervisningen. Efter sin Hjemkomst fra denne Rejse blev han ansat som Lærer og 12 August 1846 som Forstander for nævnte Institut. I denne Stilling døde han 26 Septbr. 1860.

* 5 Oktbr. 1846 *Bredine Sophie Marie Riddervold* (f. i Fredriksstad 29 Maj 1823), D. af daværende Biskop, senere Statsraad Hans R. (s. d.).

Jfr. Marie Smith: Familien Smith fra Tvedestrand (Kra. 1893), S. 14; Dept.-Tid. 1846, S. 675 fg.; Sigv. Skavlan: Throndhjems Døvstummeinstitut (Thjem 1875).

Dr. Morten Luthers Levnet. Af Joh. Mathesius. Oversat efter den 5. tydske Udgave af L. Smith. Chra. 1849. 8. 72 S.

Skrive- og Læse-ABC, med Billeder og en Anviisning. Thjem. 1849. 2 lith. Ark og 10 S. Text i 8vo.

Opgaver til Hovedregning i Hjemmet og Skolen. Thjem. 1853. 8. 80 S.

I Morgenbladet 1846, No. 103: Den svenske Døvstumme Pehr Pehrsons Hændelser.

Smith, Peter Hersleb, Søn af Sorenskriver i Raabygdelaget, Justitsraad og titulær Generalkrigskommisær *Hans S.*, senere Ejer af Frolands Jernverk, og *Magdalene Marie Classen,* blev født paa Frolands Verk 29 Januar 1799, Student med Haud fra Kristianssands Kathedralskole 1817 og juridisk Kandidat med Laud 1821. Han udnævntes 1823 til Fuldmægtig i Kirkedepartementet, 1825 til Politifuldmægtig i Kristiania, 1827 til Protokolsekretær i Højesteret og var samtidig nogen Tid konst. Forstander for Oslo Hospital. 1831 blev han konst. Assessor i Akershus Stiftsoverret og Justitiarius i Kristiania Politiret, til hvilket Embede han udnævntes 25 Oktbr. 1837. Efter aflagt Prøve blev han 8 Maj 1841 udnævnt til Assessor i Højesteret. I dette Embede døde han 19 Septbr. 1854. Han var fra 1848 til sin Død Statsrevisor. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 10 Septbr. 1837 til Udarbejdelse af Udkast til en Lov om Bergverksdriften.

* 182 *Caroline Valesca Carlsen* (f. 9 Novbr. 1805, † 26 August 1837), D. af Overtoldbetjent, titulær Overkrigskommissær Carl Andreas C. og Doris Mathiesen.

Jfr. P. Holmsen: Kristiania Politis Historie, S. 194; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser I. 286; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 236; J. Landgraff: Grimstadslægter, S. 54.

Kongelige Forordninger og aabne Breve samt andre trykte Anordninger m. m., som fra 1670 til 1814 ere udkomne og vedkomme Kongeriget Norges Lovgivning, i tidsfølgende Orden og udtogsviis udgivne og forsynede med alphabetisk Register af P. H. Smith. D. 1—3. Chra. 1823—26. 8. *I.* 762 S. — *II.* 706 S. — *III.* 518 S. — Register. Chra. 1828. 185 S.

Som Medlem af den nævnte kgl. Kommissjon har han Del i dennes «Udkast til en Indstilling angaaende en Lov om Bergværksvæsenet» (Chra. 1840. 8. 122 S. m. Bil. i obl. Fol.) og «Indstilling fra den ved Commissorium af 10 Septbr. 1837 nedsatte Commission [osv.]» (Chra. 1841. 8. 42 S. + 10 S.), hvilke ligger til Grund for Bergverksloven af 14 Juli 1842, samt i det Forslag angaaende Bergværkernes Produktionsafgift til Statskassen, som udarbejdedes af Kommissjonen efter udvidet Kommissorium af 24 Decbr. 1837 og som bifaldtes af Storthinget i 1842 (kgl. Kundgjørelse af 26 Oktbr. 1842).

Smith, Victor Sigfried Jens, Søn af Urmager *Jens S.* (f. i Kristiania 10 April 1810, † 21 Februar 1881) og *Wilhelmine Constanze Schmidt* (f. i Kiel 25 Marts 1825), er født i Kristiania 9 Oktbr. 1849, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1868 og medicinsk Kandidat med Laud i Juni 1876. I første Halvaar 1877 foretog han en Studierejse til Wien og nedsatte sig efter Tilbagekomsten som praktiserende Læge i Kristiania, hvor han senere har været bosat hele Tiden.

* 1) 4 Maj 1881 *Jenny Hals* (f. i Kristiania 16 Marts 1862, † 18 Januar 1884), D. af Pianofabrikant Petter Martin Emil Nilsson H. og Nanna Marie Rosalia Svanekiær.

* 2) 18 Marts 1886 *Dagny Dietrichson* (f. i Kristiania 24 Novbr. 1857), D. af Kjøbmand Hans Smith D. og Cathinca Augusta Egidius.

Jfr. E. A. Thomle: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1868, S. 264 fg.; Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 364 fg.; Af Johaniternes Nat- og Dagbog (Kra. 1886), mange St.

I Forhandl. i det med. Selskab i 1878, S. 136 fg.: Morbus maculosus Werlhofii; Gipsafstøbninger af rachitiske Kjæver.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 3. Række, *XIII.* (1883), S. 211 fg.: Et Tilfælde af Prolapsus uteri inversi. (Ogsaa paa Tysk i «Centralblatt f. Gynäkologie» 1883, No. 6.)

I Tidsskrift f. praktisk Medicin, *I.* (1881), S. 186—189: Nogle Bemærkninger om Efterbehandlingen ved Trakeotomi. — *II.* 87 fg.: Længe tilbageholdt, afdødt Foster; S. 326 fg.: Udbredt Udvidning og Bristning af Kapillærkar i Huden.

Adskillige Lejlighedssange af ham ved Sangertilstelninger, Frimurerfester og private Fester er trykt særskilt samt i ovennævnte «Af Johaniternes Nat- og Dagbog 1875—85».

Smitt, Jonas, Søn af daværende Kapellan pro loco i Land, senere Sogneprest til Vos og Provst *Anton Elias S.**) (f. 1805, † 1875, jfr. Autobiografi i «Vossingen» 1875, No. 44) og hans 1ste Hustru *Livia Gundelle Margrethe Sverdrup* (f. 1808, † 1840), blev født paa Gaarden Rud i Nordre Land 20 Maj 1836. Hans svage Helse lagde Hindringer

---

*) Slegten stammer fra Amund Carlsen, der ejede og brugte Gaarden Berggaarden paa Tyristranden. Dennes Søn Jonas Amundsen, opkaldt efter Norderhovpresten Jonas Ramus, bosatte sig som ganske ung paa Kongsberg, hvor han antog Familjenavnet Smitt efter en Mand, der havde taget sig af ham og vist ham megen Velvilje. Han levede paa Kongsberg som Ejer af et lidet Møllebrug til ud i 40-Aarene. Hans næstældste Søn var Provst A. E. S.

ivejen for Opfyldelsen af Faderens saavelsom af hans eget Ønske om, at ogsaa han skulde studere. Tidlig begyndte han derfor at tage Del i Jordbrugsarbejderne paa Vos Prestegaard, som han tilsidst bestyrede i et Par Aar. Med adskillig praktisk Fordannelse i Landbrug kom han saaledes 1859 ind paa det første Kursus ved Aas højere Landbrugsskole, hvorfra han blev udexamineret med Udmerkelse i Septbr. 1861. Efter nogen Tids Ophold i Hjemmet fik han Vaaren 1862 Tilbud om Ansættelse som Drainsmester i det kgl. Selskab for Norges Vel, i hvis Tjeneste han i to Sommere rejste omkring i Landet, medens han om Vinteren fortsatte sine Studier i Kemi paa Aas under Anton Rosings Vejledning. Høsten 1863 rejste han med Stipendium til Kjøbenhavn, hvor han til Maj 1864 studerede ved Landbohøjskolens tekniske Afdeling, var derefter til Januar 1865 Elev hos Ingeniør Åkerman i Skaane, og drog derfra til Skotland — hvor han bl. a. hørte en Række Forelæsninger af Professor Wilson ved Edinburghs Universitet — og England for at studere disse Landes Jordbrug særlig med Sigte paa Uddannelse som Landbrugsingeniør. Efter et Besøg ved Landbrugsmødet i Malmø i August 1865 rejste han hjem igjen til Norge og blev i April 1866 ansat i Stillingen som Norges første Landbrugsingeniør, hvortil Storthinget det foregaaende Aar havde bevilget Løn. Vintrene 1867 og 1868 var han extraordinær Elev ved den militære Højskole i Kristiania. Vinteren 1869—70 studerede han med Stipendium Landbrugsvæsen i Tyskland. I et Møde i Akers Sogneselskab Vinteren 1872 bragte han Landbrugets og Landbrugsbudgettets trykkede Slilling paa Bane, og Selskabet vedtog derpaa at sende Storthinget en af ham konciperet Skrivelse, hvori man androg om Oprettelsen af en sagkyndig Landbrugsstyrelse under Indredepartementet. Skrivelsen blev af Storthinget oversendt Regjeringen, og med en Ændring af dens Forslag bevilgede Storthinget 1874 Løn for en Landbrugskonsulent i Departementet. Denne Stilling blev fra 1 Oktober 1874 overdraget til Smitt, som siden 1877 har været konst. i det da oprettede Embede som Landbrugsdirektør. Som Dommer, Jurymand, Foredragsholder eller Bestyrelsesmedlem har han deltaget i en Mængde Landbrugsmøder og Udstillinger i Norge, Sverige og Danmark og har som en af Norges Delegerede mødt ved de nordiske Landbrugskongresser i Kjøbenhavn 1888 og i Stockholm 1897, valgt til Vicepræsident ved de to sidstnævnte Møder. Den 30 Novbr. 1871 mødte han første Gang som Suppleant og 8 Juni 1872 blev han indvalgt i Bestyrelsen for Akershus Amts Landhusholdningsselskab, hvis Formand han blev 21 Juli 1876. Paa 25-Aars-Dagen for hans første Møde i Bestyrelsen (30 Marts 1896) besluttedes det i Anledning af hans Udtræden at tildele ham Selskabets Medalje i Guld, som overraktes ham i Generalforsamlingen 29 Marts 1897. Han var 1884 en af Stifterne af Selskabet «Havedyrkningens Venner», hvis Formand han har været den hele Tid senere. Fra 1874 var han extra-

ordinært Medlem af Direktionen i Selskabet for Norges Vel, af hvis Repræsentantskab han har været Medlem siden Selskabets nye Organisation i 1892. Han er Medlem af *Kgl. Svenska Landtbruks-Akademien* (1887). Han fik ved dens Stiftelse i Oktbr. 1877 Kong Oscar II's Medalje til Belønning for det norske Landbrug i Guld, blev 7 Juli 1887 R.[1] St. O. O. og 18 Septbr. 1897 K.[2] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed», hvorhos han er K.[2] W. O. (1894), R. N. O. (1886), K.[2] D. D. O. (1888) og R. N. L. O.

* 28 Januar 1874 *Livia Gundelle Margrethe Sverdrup* (f. 13 Juli 1843), D. af Forvalter paa Frolands Verk Georg Fredrik S. og Anna Kathrine Thurmann.

Portræt med Biografi af Dr. N. Wille i Folkebladet 1897, No. 6. Jfr. Aftpst. 1897, No. 231; Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 26 og 27.

Indberetning til Departementet for det Indre fra Landbrugsingeniør J. Smitt angaaende hans Reise i Tydskland Vinteren 1869—70. Chra. 1870. 8. 24 S.

Indberetning til Departementet for det Indre fra Landbrugsingeniør Smitt om hans Virksomhed Sommeren 1870. Chra. 1870. 8. 12 S. — Samme for 1871. Chra. 1872. 8. 17 S. — Samme for 1872. Chra. 1872. 8. — Samme for 1873. Chra. 1873. 8. 18 S. — Samme for 1874. Chra. 1874. 8.

Det norske Landbrugs Historie i Tidsrummet 1815—1870. Kortfattet fremstillet af J. Smitt. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. Første Tillægshefte til „Folkevennen" 23. Aargang. 1874. Chra. 1874. 8. 2 Bl. 272 S. — 2. Udgave. [Med et Kart og 2 Plancher]. Kra. 1876. 8. VIII S., 283 S. — 3. Udgave. Se ndfr.

Om Afgrøftning. (Særskilt Aftryk af „Tidsskrift for Landmænd".) Med 24 i Texten indtrykte Fig. Kra. 1875. 8. 81 S.

Om offentlige Foranstaltninger til Landbrugets Fremme. Chra. 1877. 8. VII S., 269 S.

Om den høiere Landbrugsskole i Aas. En Fremstilling af Læreanstaltens Oprettelse, Tilstand og Virksomhed. (Trykt som Manuskript.) Chra. 1879. 8. VII S., 1 S., 376 S.

Beregninger over Plantekultur. Til Uddeling ved Landbrugsmødet i Christiania 25 og 26 Juni 1880. Chra. 1880. 4. 6 Bl.

Veiledning i Beregning af Foderblandinger for Heste, Hornkvæg, Faar og Svin af Dr. Emil Pott. Oversat og forsynet med et Tillæg af J. Smitt. Chra. 1882. 8 XII S., 123 S.

Norges Landbrug i dette Aarhundrede. Et Tidsbillede. Med Titelbillede. Kra. 1883. 8. 1 Bl., VIII S., 298 S. (Er egentlig 3. omarbejdede Udg. af «Det norske Landbrugs Historie 1815—70». Anm. i Morgbl. 1883, No. 275 A.).

De almindelige Grundsætninger for Husdyravl. (Foredrag ved Landbrugsmødet i Skien 3 Oktbr. 1884.) Kra. 1884. 8. 24 S. — 2. Udg. Kra. 1892. 8.

Om Ordningen af vore Husmandsforholde. Foredrag ved Smaalenenes Amts Landhusholdningsselskabs Generalforsamling i Sarpsborg den 18de Marts 1885. Fr.hald 1885. 8. 24 S.

Udkast til Plan for Ordning af elementære Landbrugsskoler. Efter Bemyndigelse af Departementet for det Indre udfærdiget af Landbrugsdirektøren. Kra. 1887. 8. 32 S.

[1.] Om Det Norske Landbrugs Udvikling i den senere Tid. Foredrag ved det 8de almindelige Landbrugsmøde i Throndhjem den 6 Juli 1887. (Sep.-Aftr. af Forh. i Foren. til Disk. af Landbr.anligg. 1887.) Chra. 1888. 8. 53 S.

[2.] Om Det Norske Landbrugs Udvikling i den senere Tid. Foredrag ved det 9de almindelige Landbrugsmøde i Christiania den 30 Juni 1892. Chra. 1893. 8. 67 S.

Oversigt over Norges landøkonomiske Forhold [af J. Smitt] samt Katalog over Korn og Frøsorter. (Udstillingen i Kjøbenhavn 1888.) Kra. 1888. 8. 35 S. (Smitts «Oversigt» er trykt S. 1—23.)

Übersicht der landwirtschaftlichen Verhältnisse in dem Königreiche Norwegen. Chra. 1890. 8. 25 S. (Oversættelse af forangaaende Skrift bestemt for Landbrugs-Udstillingen i Wien 1890.)

Om Grundeiendommens Udstykning og dennes Betydning for vort Jordbrug af Landbrugsdirektør J. Smitt. [Særtryk uden særskilt Titelblad af „Aftenposten".] [Chra. 1889.] 8. 78 S., 1 Tabel.

Forestilling til det Kgl. Dept. f. d. Indre angaaende Udvidelse af den høiere Landbrugsskole i Aas, dat. 15 April 1893. Kra. 1893. 8.

Landbrugets Økonomi og Forhold til Aasædesretten. Foredrag i Det Kongelige Selskab for Norges Vel 27de Juni 1893. Chra. 1893. 8. 117 S.

Forestilling til Det Kongelige Departement for det Indre angaaende Flytning og forandret Ordning af den høiere Landbrugsundervisning fra Landbrugsdirektøren (dateret 22. Marts 1895). Kra. 1895. 8. 98 S.

Om Arbeiderforholdene i Landbruget. Foredrag ved den 2den nordiske Landbrugskongres i Stockholm den 20 Juli 1897. Chra. 1897. 8. 101 S. (Senere ogsaa trykt i «Berättelse öfver 2. nord. Landtbrukskongressen i Stockholm 1897», II. Bil. 1.)

Forestilling til Dept. f. d. Indre angaaende Forslag til Ordning af den høiere Landbrugsundervisning, dat. 12 Februar 1897. Kra. 1897. 8. 68 S., 224 S.

Han har siden 1875 i Embeds Medfør forestaaet Udgivelsen af Aarsberetning angaaende de offentlige Foranstaltninger til Landbrugets Fremme i Aarene 1874—1897. Chra. 1875—98. 8.

Han har ligeledes i Embeds Medfør udgivet den aarlige Beretning om den høiere Landbrugsskole i Aas for Aarene 18⁷⁵/₇₆—18⁸⁰/₈₁. Chra. 1877—82.

I Tidsskr. f. d. prakt. Landbrug, udg. af Landmark, *I.* 101—110: Nogle Ord om Agerjordens Afgrøftning, med Till. af Udg. — *IV.* 27–43: Notitser fra en Reise i England og Skotland i Foraaret 1865.

I Tidsskrift for Landmænd, udg. af F. A. Dahl, *1874*, S. 157—173: Landbrugsredskaber og Maskiner paa Industriudstillingen i Drammen 1873. — *1875*, S. 33—58, 66—80, 107—119 og 133—155: Om Afgrøftning. — *1877*, S. 89—104 og 113–131: Bidrag til den norske Husdyravls Historie. I. Stutteriet paa Dovre. II. Statens Stamhingste. — *1878*, S. 1—20: Bidrag til den norske Husdyravls Historie. III. Statens Hesteudstilling i Gudbrandsdalen. — *1879*, S. 19—31: Oversigt over de offentlige Foranstaltninger til Landbrugets Fremme; S. 41—51, 197—

211 og 225—240: Bidrag til den norske Husdyravls Historie. IV. Hesteudstillinger i Fjorddistrikterne. V. Statens Stamhjorder af Hornkvæg.

I Forhandl. i Foren. til Diskussion af Landbrugets Anliggender *1876*, S. 6—15: Kan Gjødselkjældere ansees hensigtsmæssige, og fortjener de almindelig Anvendelse? Paa hvilken Maade opsamles og anvendes den flydende Gjødsel fordelagtigst? — *1880*, S. 38—47: Ansees Forsikringsselskaber til Erstatning af Husdyr, som tabes ved Sygdom eller Ulykkeshændelse, hensigtsmæssige hos os? — *1883*, S. 50—58: Vilde det være heldigt at gjenoptage Landbrugsundervisningen nordenfjelds, og hvorledes bør i Tilfælde en saadan Undervisning heldigst ordnes? S. 100—111: Bør der gjøres noget for at hindre en for vidt dreven Udstykning af Jordeiendomme? — *1884*, S. 50—63: Er der Tegn til at Jordbundens Væxtkraft delvis er udtømt eller formindsket ved de nyere Dyrkningsmethoder? — *1887*, S. 75—125: Nogle Ord om vort Landbrugs Udvikling i senere Tid. — *1889*, S 130—158: Kan Foreninger eller Samarbeide mellem Gaardbrugere ansees som et tjenligt Middel til at fremme det norske Landbrug? — *1892*, S. 39—103: Det norske Landbrugs Udvikling i den senere Tid. — *1893*, S. 6—116: Kan det ansees hensigtsmæssigt ad Lovgivningens Vej at søge indført den Praxis ved Overdragelse af fast Ejendom til den aasædesberettigede Arving, som var tilsigtet ved Lov af 9 Maj 1863?

I Tidsskrift f. d. norske Landbrug *II.* (1895), S. 65—106: De vigtigste Grunde for Ordningen af et Sædskifte. (Foredrag i det kgl. Selsk. f. Norges Vel 29 Jan. 1895, med Referat af paafølgende Diskussjon S. 106—114); S. 237—249 og 257—272: Nogle Ord om vore Skove. — *III.* 117—200: Om Racedannelsen og Valg af Racer og Avlsdyr. (Foredrag i det kgl. Selsk. f. Norges Vel 10 Febr. 1896, med Referat af paafølgende Diskussjon S. 200—207); S. 345—72: Udsigterne for Dyrkning af Sukkerroer i Norge. — *IV.* 441—445: Om Rust paa Kornarterne.

I Forhandl. ved Landbrugsmødet i Lillehammer 1891, S. 6—18: Bør vort Kvæg paa dets nuværende Standpunkt søges udviklet i ensidig Retning som Melkekvæg, eller ansees det nødvendigt, selv for Avlsdyr inden Melkekvæget, at det er forholdsvis sterkt bygget? S. 26—31 og 35—39: Om Præget hos vore Kvægracer.

I Den nordiske Landbrugskongres i Kjøbenhavn 1888, S. 6—72: Om Udviklingen af Norges Landbrug i vort Aarhundrede.

I Norsk Landmandsbog for 1866, S. 36—51: Nogle Ord om Engvanding; S. 168 fg.: Tabel over Dimensjoner og Gravning af lukkede og aabne Grøfter. — Aarg. 1867, S. 141—158: Afgrøftning og Dræning.

I Aftenposten *1886*, No. 149, 151, 159 og 254: Om Told paa Produkter af Landbrug. — *1887*, No. 358, 360, 364, 373, 381, 394, 397 og 408: Oversigt over det norske Landbrugs Udvikling i de senere Aar. — *1889*, No. 33, 36, 43 og 46: Nogle Ord om den økonomiske Tilstand i vort Landbrug; No. 637, 640, 645, 651, 665, 670, 674, 676, 683: Om Grundejendommenes Udstykning og dennes Betydning for vort Jordbrug. — *1891*, No. 509, 511, 513, 515, 518 og 522: Nogle Ord om vort Husmandsvæsen. — *1892*, No. 359, 360, 362, 363, 365: Om Nordbanens Betydning for Vestoplandenes Landbrug; No. 384, 391, 411, 418, 420, 422, 433, 444, 446, 450 og 452: Det norske Landbrugs Udvikling i den senere Tid. (Foredrag ved 9. alm. Landbrugsmøde.) — *1893*, No. 524 og 527: Den svenske Mosekulturforening. *1896*, No.   : Om Landbruget og Mellemrigsloven. — *1897*, No. 194: Akershus Amts Landhusholdningsselskab og Landbrugshøiskolen. (Jfr. No. 167 af H. Isaachsen.)

I Morgenbladet *1866*, No. 152: Indberetning til Dept. f. d. Indre ang.

Trykt 29 Juni 1898.

hans Rejse i Skotland og England i Foraaret 1865 for at søge Uddannelse som Landbrugsingeniør. — *1868*, No. 116: Indberetning til Dept. f. d. Indre om hans Virksomhed i 1867. — *1886*, No. 101 og 114: Om Oprettelse af en Landbrugsskole i Akershus Amt. — *1897*, No. 193: Landbrugshøjskolen i Odelsthinget (jfr. No. 197 af Storthingsmand Schanche, med Svar fra Smitt i No. 200); No. : Om Foreningsvirksomhed i Landbruget.

Smitt, Livius, foregaaendes Broder, blev født i Vinje Prestegaard i Telemarken 8 Oktbr. 1840. Hans første Lærer var A. O. Vinje, som efter at være kommen hjem fra Askers Seminarium havde faaet Ansættelse som Huslærer i Prestegaarden. Ved Faderens Forflyttelse til Vos fulgte Sønnen med derhen, men blev efter sin Konfirmation sendt ind paa Skole i Kristiania og blev saa, privat dimitteret, Student med Haud 1858. Han var efter Artium i halvandet Aar Huslærer i Hjemmet for sine yngre Søskende, tog 1861 Andenexamen og var derpaa igjen et Aars Tid Huslærer, hvorefter han fra 1863 arbejdede som Kopist i Højesterets Justitskontor, inden han i Decbr. 1865 tog juridisk Embedsexamen med Laud. Fra Vaaren 1866 var han edsvoren Fuldmægtig hos Sorenskriver Skagen paa Vos, indtil han Høsten 1867 fik Autorisation som Overretssagfører og som saadan bosatte sig i Florø, hvor han blev boende, til han 19 Novbr. 1881 var bleven udnævnt til Byfoged i Brevik. I Florø kom han snart ind i kommunalpolitisk Virksomhed, var 1868—69 Formand i Sønd- og Nordfjords Fogderis Matrikulkommissjon, valgtes 1872 af Amtsformandskabet ind i Direktionen for nordre Bergenhus Amts Dampskibe, var 1874—81 Ordfører i Herredsstyrelsen og fra 1876 Medlem af Amtsskolekommissjonen. Ved Storthingsvalget i 1876 blev han 3dje Suppleant og ved næste Valg 3dje Repræsentant for nordre Bergenhus Amt paa Storthinget 1880—82. For Valgperioderne 1883—85 og 1886—88 mødte han som Repræsentant fra sin nye Valgkreds Brevik, hvorfra han ogsaa var valgt 1889—91; han mødte paa Thinget 1889, men meldte paa Grund af Sygdom midlertidigt Forfald ved Thingets Sammentræden i 1890 og døde i Brevik 4 Marts s. A. Han var paa Storthinget den hele Tid Medlem af Vejkomitteen, fra 1889 dens enst. valgte Formand, og i 1889 tillige Medlem af Valgkomitteen samt af Lagthinget. Han var ved Thingets Sammentræden i Februar 1890 bleven valgt til Vicepræsident i Storthinget. Ved Dannelsen af Emil Stangs første Ministerium i 1889 blev Stillingen som Chef for Arbejdsdepartementet tilbudt ham, men han afslog Tilbudet. Han blev 21 Januar 1890 R.[1] St. O. O. «for statsborgerlig og Embedsfortjeneste».

* 1869 *Martha Oline Olsen* (f. i Bergen 28 Juni 1848), D. af Handelsmand Rasmus O. i Florø.

Portræt med Biografi [af Ludvig Eriksen] i Skilling-Magazin 1882, No. 17; i Bratsbergs Blad 1895, No. 86 og 87 [efter Breviksbanens Aabning]. — *Nekrologer* i Aftpst. 1890, No. 135; i Morgbl. No. 123; i Fremskridt No. 53 og 55; i Vestfold

No. 27 af O. Storm; i Breviks Adr. No. 18 og 20; i Nordre Bergh. Amtstid. No. 10; i Kr.sands Stiftsavis No. 28. — *Mindedigt* af Max Skagen i Søndre Bergh. Amtst. 1890, No. 10. — *Mindetale* i Storthinget den 5 Marts 1890 af Præsidenten Bang er trykt i Storth.-Tid. s. A., Forh. i Storth., S. 219; Sven Bruns Tale ved Begravelsen fra Trefoldighedskirken i Fædrelandet 1890, No. 30, hvor ogsaa hans Portræt. Jfr. Morgbl. 1890, No. 126 og 135; Aftpst. s. A. No. 148; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 126; Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 26 og 31; Sth. Forh. 1890, V., Dok. No. 73 og Sth. Tid. s. A. S. 433 [ang. Pensjon til Enken].

Han grundlagde 1874 og redigerede til 1879, med enkelte korte Afbrydelser, Nordre Bergenhus Amtstidende.

Sneedal, Julius, Pseudonym for **Conrad Riege Jahn,** se denne.

Soelberg, Lars Nilssøn, Søn af Lensmand *Nils Pedersen S.* og *Marit Eriksdatter*, blev født 29 Juli 1822 i Soknedalen i Støren (Guldalen). Efterat være udexamineret med Hovedkarakteren «Meget godt» fra Klæbu Seminarium i Juli 1843 var han Skolelærer paa Værdalsøren til 1847, da han paa egen Haand og næsten uden Understøttelse begyndte at studere. 1849 blev han, privat dimitteret, Student med Laud og i Juni 1852 theologisk Kandidat med Laud. I 1854 fik han offentlig Ansættelse som rejsende Agent for Maadeholdssagen, men døde allerede 3 Februar 1856 paa Gaarden Hobøl i Ejdsberg.

Nekrolog i Ill. Nyhedsblad 1856, No. 7.

I Illustreret Nyhedsblad 1853, No. 29, 30, 32, 33 og 34: Klædedrægt og Levemaade fra Guldalen.

Soelfeldt, Erik Theodor, Handelsagent og Handelslærer i Kristiania, hvor han i Novbr. 1870 aabnede en Handelsskole for Damer, som han bestyrede i et Par Aar. Han døde i Kristiania 22 Maj 1896, 62 Aar gl.

The newly married Couple. A Comedy, in two acts, by Bjørnstjerne Bjørnson. Transland into English by Theodor Soelfeldt. London 1868. 8. 60 S.

Lettres et Télégrammes pour les affaires d'agence. Chr. 1868. 8. 2 Bl., 56 S. (Anm. i Aftpst. 1868, No. 35; i Aftbl. s. A. No. 40.)

Europæiske og transatlantiske Vare-Kalkulationer. Kra. 1872. 8. 92 S.

Soelvold, Peder Pedersøn, var i sin Ungdom Skoleholder og levede i 20-Aarene som Privatlærer paa Gaarden Hof i Aker, hvor han ogsaa boede i Aarene mellem 1830 og 1840. I den første Halvdel af dette Tidsrum var han dels sysselsat med Redaktionen af «Statsborgeren» (se ndfr.), dels rejste han som politisk Emissær omkring i Landet for at virke for Embedsmænds Udelukkelse fra Storthinget, i Tilslutning til den

ved Jon Neergaards tidligere Rejser og Skriftet «Ola-Boken» vakte demokratiske Bevægelse. Af nogle hidtil utrykte Breve fra S. til Adjunkt A. L. Brock, omfattende Aarene 1833—34, erfares, at han i Maj 1834 besøgte Kongsberg, Hof, Sande, Skoger, Eker og Modum; «næsten overalt har jeg den Glæde at bemerke en fortræffelig Stemning hos Bønderne med Hensyn til vor Konstitution, Formandskabsloven o. desl., og et bedre Mod opliver mit Bryst end da jeg svævede om i hint Øglerede Kristiania». I Septbr. 1834 sees han paa Vej til Trondhjem at have besøgt Storthingsmand Ingebrigt Sæter i Opdal; han omtaler da som sin Bestemmelse at «søge Ro paa hin Side Atlanterhavet». Den 4 Oktbr. s. A. skriver han fra Trondhjem, at han har konfereret med en Mængde Mennesker og at «man har vist ham megen Opmerksomhed». Den 19 Oktbr. 1834 skriver han fra Jerkin: «For Bladet og for den gode Sag tror jeg at have vundet meget ved denne min Rejse. Jeg velsigner den Dag, da jeg bestemte mig til at rejse over Dovre.» Og i Slutningen af Novbr. s. A. omtaler han med Tilfredsstillelse sin Rejse gjennem hele Gudbrandsdalen og siden paa Toten. Til de ndfr. givne Meddelelser om «Statsborgerens» Historie kan føjes, at Bladet ved kgl. Res. af 20 Septbr. 1831 indtil videre blev tilstaaet saakaldt Portomoderation, hvorefter det kunde forsendes med Posterne imod Betaling til Postvæsenet af en Tredjedel af hvad der af Abonnenterne erlagdes for samme, til sedvanlig Deling mellem Postkassen og vedkommende Postmestre (Dept.-Tid. 1831, S. 802); men i 1834 blev Bladet atter berøvet denne Portomoderation, «hvorved min lille Formue aldeles ruineredes», skriver S. i «Statsborgeren» i Maj 1836 (H. XIX. 96), idet han tilføjer: «Med Opofrelse af enhver Livets Beqvemmelighed, ofte udsat for Savn af Livets første Nødvendigheder, anstrængte jeg mig for at vedligeholde Bladet indtil nærværende Storthing, hvilket jeg haabede vilde fratage den exekutive Magt den usurperende Myndighed over vore Aviser, at kunne nægte dem Ret til at forsendes med Posterne og derved give den periodiske Presse til Fuldkommenhed de Rettigheder, som Grl. § 100 hjemler den.» Om Sommeren 1835 foretog han i to Maaneder en ny Agitations- og Kolportørrejse i Trondhjems Stift. Under hans Fravær paa denne Rejse blev han stævnet for to «Indsendter» i Bladet og ved Kristiania Bythings Dom i Oktbr. s. A. ilagt en Mulkt af 40 Spd. og dømt til Ærens Tab, hvilken Dom i April 1836 tillodes indanket for Akershus Stiftsoverret, idet Stævningen til Underretten var bleven ham forkyndt ikke i hans Bolig, men i Stiftsoverretten under hans Fravær paa nævnte Rejse. Han var imidlertid, som nævnt, nu bleven en økonomisk ruineret Mand og fratraadte 9 Oktbr. 1835 Bladets Redaktion, ligesom han trak sig tilbage fra al offentlig politisk Virksomhed. Han levede tilsidst i mange Aar som Fattiglem i Aker, hvor han døde.

Jfr. Statsborgeren XVII. 128 fg., 144 og 257 fg.; XIX. 38 og 95 fg.; XXI. 80 og 240; Den nye Statsborger No. 3—4, S. 4; Den Constitutionelle 1837, No. 106;

Bergens Stiftstidende 1841, No. 64; H. Lassen: Henr. Wergeland og hans Samtid, 2. Udg., S. 150 fg., særlig S. 152—157; Yngvar Nielsen: Norges Historie efter 1814, III. 24—30; I. Brovold: John Neergaards Liv og Virken, S. 72 fg.; G. Paulsen: Minder fra Tiden 1830-48 (Molde 1872), S. 95 fg.

Nogle Ord om Storthingsvalg, for Lægmanden. Chra. 1832. 12. 28 S. (Anonymt.)

Om Storthingsvalg. Nogle Ord til Norges stemmeberettigede Borgere. Chra. 1840. 8. 73 S. (Anonymt. Herimod udgav O. Munch Ræder den ligeledes anonyme Brochure: „Om Storthingsvalg". Modbemærkninger. Chra. 1841. 8. 79 S. Jfr. ovfr. IV. 651 og Anmeldelsen af begge Skrifter i Morgbl. 1841, No. 169 og 197 Till.)

I Den norske Huusven forskjellige originale og oversatte Digte, nl. i *II.* (1828), No. 14: Maiaftenen (I min Grotte); No. 20: Til Nanna, med en Bouquet; No. 23: Diamanten og Magneten. — *III.* No. 4: Hvad er Livet? (Efter Bellman); No. 8: Til Norge; Graven (Frit efter Matthison); No. 15: Til Aftenstjernen (Tildels efter Atterbom); No. 18: Aftenrøden (Efter Ingelgren); No. 19: Vintersang (Efter Ingelgren); No. 22: Alderdommen (Efter Kullberg). — *IV.* No. 3: Til Nanna; No. 10: Ekindringen; No. 13: Livets Forglemmigei; No. 14: Til Lina. (Paa en Aften-Spadsertur.) — *V.* No. 18: Kjærligheds-Kilden (Efter det svenske).

I Budstikken, Ny Saml. *I.* (1830), S. 201—204: Brøndums Æblevin. (Efter Mag. f. Kunstnere og Haandværkere, meddelt af S., med en Opfordring til norske Landmænd.)

Han grundlagde Bladet „Statsborgeren, En Tidende for Norges Vel", hvis 1ste Hefte (8vo. No. 1—2, S. 1—16) udkom i Kristiania 3 Juli 1831. Hans Navn forekommer 1ste Gang i Bladets No. 4 (S. 28) som Underskrift under en Henvendelse til Komitteen for Chr. Krohgs Mindesmerke. I en 26 Oktbr. 1831 dateret Annonce i Bladet (H. II, S. 32) erklærer «Statsborgerens Redaktion», at «P. P. Soelvold vel er den ansvarlige, men ikke den eneste Redaktør» af Bladet. I en med hans Navn underskreven og 4 April 1832 dateret Beretning (H. III, S. 233—36) om Angreb paa ham i de offentlige Blade, om anonyme Truselsbreve og om et Overfald paa hans Person ude paa Drammensvejen mellem Petersborg og Skillebæk, da han den 6 Decbr. 1831 om Aftenen kjørte hjem til Hof i Aker, skriver han følgende: «I Anledning af de mange Angreb, der ere gjorte paa mig i de offentlige Blade, opfordrer jeg herved Enhver, der har staaet i nogensomhelst Slags Forbindelse med mig, til at overbevise mig om en eneste Forbrydelse eller Lovovertrædelse. Jeg forsikrer høitideligen: Hverken Skumleres Angreb, Stimænds Overfald eller Stormænds Trudsler og Løfter skal nogensinde rokke mig af min engang betraadte Bane. Sandhed og Pligt vil stedse vorde mig hellige, og Intet i Verden skal kunne bevæge mig til at fornægte min Overbevisning.» Fra Januar 1833 overtog Sylvester Sivertson Korrekturlæsningen og Redaktionen af Bladets Storthingsefterretninger. «Imidlertid» — skriver S. i et Brev til A. L. Brock af 6 Juni 1833 — «fik jeg mange Rejser i Bladets Anliggender, for største Delen foraarsagede ved Forhører i Anledning af adskillige Opsatser, og Sivertson overtog imidlertid den hele Redaktion.» Hans Løn var Benyttelse af Soelvolds Værelser i Byen og fri Kost undtagen Middagsmad. «I Begyndelsen af April lod han mig vide, at han agtede at flytte, men var villig til at overtage Bladets

Redaktion mod 25 Spd. maanedlig. Da jeg havde nogle aldeles uopsættelige Rejser i Vente, saa maatte jeg bide i det sure Æble. Men da Bladet imidlertid har faaet endel Opsigelser, og mine Rejser har kostet mig betydeligt, saa havde jeg ingen Udsigter til at kunne betale ham længere og saa mig altsaa nødsaget til at gjøre, hvad jeg allerede har gjort» [ɔ: opsige Sivertson]. «Den Olsenske Annonce» [ɔ: Artiklen om Byfoged Andr. Olsens Kassemangel i H. I., S. 8 fg., 22 fg. o. fl. St.] har kostet mig 150 Spd., hvoraf jeg har laant de 40 paa kort Tid.» Der blev efter dette fuldstændigt Brud mellem Soelvold og Sylv. Sivertson. (Jfr. ovfr. V. 285.) Under Soelvolds Rejser i 1834 var det A. L. Brock og W. Thrane, som sørgede for «Statsborgeren». Den 9 Oktbr. 1835 daterer han følgende Bekjendtgjørelse (H. XVII. 128): «Da det ikke længer er mig muligt at bestride Bladet Statsborgerens Udgifter, saa har jeg ganske og aldeles frasagt mig dets Redaktion, hvorimod en ny Redaktion optræder, hvilket herved bekjendtgjøres.» Lige efter denne Annonce følger en den 16 Oktbr. 1835 dateret Meddelelse fra den nye Redaktion om, at «Bladet vedbliver som forhen, at alle Bidrag til Bladet adresseres til Statsborgerens Redaktion, hvorimod det Oekonomiske ved Bladet bestrides af Hr. Bogtrykker Krohn, der saaledes alene har Ret til at qvittere for erlagte Contingenter. Man tror at burde tilføie, at ligesom, saavidt nærværende Redaktion ved, der aldrig har været Tvivl om, at jo Statsborgeren har overholdt den strengeste Anonymitet, hvorfor man ogsaa har brugt den Forsigtighedsregel, naar man ansaa det for nødvendigt, ved en og samme Haand at lade afskrive Indsendernes Manuscripter, forinden de leveredes til Bogtrykkeriet, — ogsaa den samme Forsigtighed for Fremtiden vil blive fulgt.» Den nye anonyme Redaktion, som saaledes nu traadte i Spidsen for Bladet, var ingen anden end Henrik Wergeland, hvis første redaktionelle Bidrag til Bladet (H. XVII. S. 129 fg., 25 Oktbr.) er overskrevet «Humanitet» og merket «Indsendt». I «Hasselnødder» (1. Udg. S. 82—86) findes W.'s egen Fortælling om, hvorledes han kom til at blive hængende ved Redaktionen af «Statsborgeren», som forøvrigt havde modtaget Bidrag af ham siden 1832, og som han nu vedblev at redigere, til Udgivelsen stansede i Decbr. 1837. Lidt Hjælp ved Redaktionen fik W. af Krigsraad Flor til 5 Februar 1837, derefter af George F. Krogh samt delvis af J. A. Hielm.

Da fuldstændige Exemplarer af dette i sin Tid indflydelsesrige Persseorgan er meget sjeldne, hidsættes tilslut følgende bibliografiske Katalog over de udkomne Bind eller Hefter, alle trykt i Oktavformat:

Statsborgeren. *H. I.* 30 No. 244 S. 1831 8/7—19/10. — *H. II.* 30 No. 240 S. 1831 23/10—22/1 1832. — *H. III.* 30 No. 252 S. 1832 22/1—15/4. — *H. IV.* 30 No. 240 S. 1832 22/4—8/7. — *H. V.* 30 No. 240 S. 1832 15/7—23/9. — *H. VI.* 30 No. 240 S. 1832 30/9—23/12. — *H. VII.* 30 No. 240 S. 1832 30/12—17/3 1833. — *H. VIII.* 30 No. 240 S. 1833 21/3—16/6. — *H. IX.* 30 No. 232 S. 1833 23/6—15/9. — *H. X.* 30 No. 240 S. 1833 22/9—1/12. — *H. XI.* 30 No. 240 S. 1833 8/12—9/3 1834. — *H. XII.* 30 No. 240 S. 1834 9/3—15/6. — *H. XIII.* 30 No. 240 S. 1834 22/6—21/9. — *H. XIV.* 30 No. 242 S. 1834 28/9—18/1 1835. — *H. XV.* 30 No. 240 S. 1835 25/1—8/5. — *H. XVI.* 30 No. 240 S. 1835 10/5—23/8. — *H. XVII.* 30 No. 240 S. 1835 30/8—6/12. — *H. XVIII.* 30 No. 248 S. 1835 13/12—20/3 1836. — *H. XIX.* 30 No. 240 S. 1836 27/5—7/7. — *H. XX.* 30 No. 248 S. 1836 10/7—20/10. — *H. XXI.* 30 No. 240 S. 1836 23/10—2/2 1837. — *H. XXII.* 30 No. 240 S. 1837 5/2—18/5. — *H. XXIII.* 30 No. 240 S. 1837 21/5—31/8. — *H. XXIV.* 30 No. 240 S. 1837 3/9—17/12. — Som en Fortsættelse af det hermed stansede Blad begyndte

J. Schiwe (s. d.) 17 Decbr. 1837 Udgivelsen af Den nye Statsborger, hvoraf udkom et No. i tospaltet Kvartformat hver Søndag Morgen til og med 31 Decbr. 1838 (ialt 106 No).

Et ikke udgivet Arbejde af ham ejes i Haandskrift af Rektor A. E. Erichsen, nemlig «Store og gode Handlinger af Nordmænd, til Brug for Ungdommen. Udgivet af P. P. Soelvold.» (Fortalen er dat. Hof i April 1826.)

Solberg, Even, Søn af Sergeant *Peder Hundloe* og *Gudrine Mortensdatter*, blev født paa Gaarden Hundlo i Stod Prestegjæld 2 Marts 1787. Han opdroges hos Presterne Rønnau og Midelfart paa Solberg Prestegaard i Bejtstaden og tog Gaardens Navn til Slægtsnavn. I sine yngre Aar var han dels Almuskolelærer, dels Huslærer, senest hos Overlærer Sverdrup. Han kom derpaa til Kristiania, hvor han i 1816 tog Præliminærexamen og blev lærer dels ved Opfostringshuset, dels ved den i 1812 oprettede Borgerskole, medens han samtidig forberedte sig til norsk juridisk Embedsexamen, som han tog med Karakteren «Bekvem» i Februar 1819. S. A. blev han autoriseret Fuldmægtig hos Regjeringsadvokaten, ansattes 1820 som Kopist i Finantsdepartementet, blev i Februar 1821 Underrets- og 1823 Overretsprokurator i Trondhjem, hvorhos han i Aarenes Løb var konstitueret i adskillige Embeder der. Den 6 Juni 1840 blev han udnævnt til Raadstuskriver i Bergen og 21 Septbr. 1853 til By- og Raadstuskriver i Trondhjem. Under sit Ophold i Bergen deltog han virksomt i Arbejdet for forskjellige filantropiske Formaal, saasom Maadeholdssagen, Asylselskaberne, Stiftelsen for ugifte Kvinders Forsørgelse og Arbejderforeningen; i den sidstnævntes Stiftelse tog han en væsentlig Del. Han døde i Trondhjem 22 November 1874.

* 17 April 1822 *Abel Marie Møllmann Brun* (f. i Sparbu 3 Septbr. 1787, † i Bergen 8 Septbr. 1840), D. af Major og Vejmester Johan Mangelsen B. og hans første Hustru Abel Marie Møllmann.

Nekrologisk Notits i T.hjems Adr. 1874, No. 274. Jfr. L. Brun: Stamtavle over Militærslægten Brun (Bergen 1887), S. 27 fg.; T.hjems Stiftsavis 1867, No. 18.

Nogle Foredrag holdne i Bergens Maadeholdsforening. Bergen 1846. 8 112 S.

Aphorismer eller Indfald, Tanker, Meninger og Ideer, i korte Opsatser af Ernst. Bergen 1847. 8. 52 S.

I Bergens Maadeholdstidende 1842 forskjellige Stykker.

I Bergens Stiftstidende *1841*, No. . .: Om en Forening til moralsk forvildede Børns og unge Menneskers Redning. — *1846*, No. 26: En Stiftelse for ugifte Fruentimmer.

I Trondhjems Stiftstidende 1855, No. 8: Norges Skatte; No. 18: Jorden bliver saa liden nu.

I Throndhjemsposten 1 Aarg., No. 1 og 2: Macauleys Tale ved Indvielsen af et Bibliothek i Edinburg (oversat).

Solberg, Ingebrigt, Søn af Gaardbruger S. i Strinden, blev født i Strinden 1841, uddannedes 1859—62 ved det polytekniske Institut i Karlsruhe og fik efter Hjemkomsten derfra 1863 Ansættelse som Opsynsmand ved Trondhjem—Støren-Jernbanen, hvorfra han 1864 forflyttedes som Materialforvalter til Drammen—Randsfjord-Banen. Herfra avancerede han 1867 til teknisk Assistent hos Jernbanedirektøren ved Jernbaneanlæggenes Hovedkontor i Kristiania, hvor han senere rykkede op til Chef for Materialafdelingen. I denne Stilling døde han 12 Novbr. 1882. Han deltog i Stiftelsen 15 Januar 1875 af «Den norske Ingeniør- og Arkitekt-Forening», hvis første Sekretær han blev.

* *Birgitte Lykke.*

Nekrolog i Aftenposten 1882, No. 266 A. Jfr. Morgbl. s. A. No. 320 B.

I Den norske Ingeniør- og Arkitekt-Foren.s Organ *1878*, S. 28 fg.: Brandts hydrauliske Rotations-Boremaskine; S. 27—29 og 33 fg: Midlerne til Overvindelse af stor Højdeforskjel ved Jernbaner og sterke Stigningers Indflydelse paa Driften. (Efter et Foredrag af Abt., tildels forkortet og omarbejdet); S. 55 fg.: Om Salondamperen «Princess Alice's» Undergang paa Themsen. — *1879*, S. 16—19, 37 fg. og 50—52: Om Ventilation af Latriner; S. 111 fg.: «Flusseisen», m. Tegn. — *1880*, S. 81—84: Om Betydningen af gode Fyrbødere.

Solberg, Ole Endresen, Søn af Kjøbmand *Jens Sørenssen S.* og *Anne Catharine Olsen*, blev født paa Bragernes 11 Januar 1817, blev Student med Laud fra Skiens Skole 1835 og i Novbr. 1840 medicinsk Kandidat med Laud. Fra Nytaar 1841 var han derpaa Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling og paa Fødselsstiftelsen til Maj 1842, da han for sine videnskabelige Studiers Skyld tiltraadte en 1½ Aars Udenlandsrejse (Kjøbenhavn, Berlin, Wien, Würzburg, Italien og Paris). Ved Hjemkomsten blev han 4 Decbr. 1843 udnævnt til Korpslæge i Marinen med Station dels i Fredriksværn, hvor han tillige var Underlæge ved Sygehuset, dels paa Horten. I 1844 besøgte han som Overlæge paa Fregatten «Freia» Tanger og Gibraltar. Den 17 Novbr. 1849 tog han Afsked som Korpslæge og bosatte sig i Kristiania, hvor han 1849—52 var Reservelæge ved Fødselsstiftelsen, fra 1 Juni 1852 til 1 Maj 1854 ved Rigshospitalets Hudsygeafdeling og derefter til Udgangen af Maj 1855 ved Hospitalets medicinske Afdeling. Den 3 August 1850 blev han udnævnt til Eskadronskirurg i Kavalleribrigaden. Dan døde i Kristiania 6 Juli 1860.

* 28 Maj 1854 *Wilhelmine Elisabeth Müller* (f. i vestre Slidre 27 Maj 1830, † i Kristiania 20 April 1872), D. af Kaptejn Otto Fredrik M. og Wilhelmine Hedvig Bech.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 365 fg.

I Norsk Mag. for Lægevidenskaben 2. Række — foruden en Mængde mindre Uddrag af fremmed Litteratur — *IV.* (1850), S. 407—427 og 490—510:

Chemiens Forhold til den practiske Medicin. — *X.* 415 fg.: Rygmarvens Physiologie; S. 602—620 og 685—697: Nervephysiologiens og Nervepathologiens nuværende Standpunkt; S. 746—793: Kliniske Undersøgelser angaaende Stofvexelen hos sunde og syge Mennesker overhovedet og med særdeles Hensyn til Urinen. (Af Jul. Vogel.) — *XI.* 895—908: Om Aneurisma-Sække. (Af W. Colles.) — *XII.* 32—59: Den medicinske Undervisning og Lægevidenskabens Forhold i de Nordamerikanske forenede Stater. (Af Dr. Stewart.); S. 744—769, 855—869, 920—930 og *XIII.* 797—808, 922—928, 999—1007 og 1090—1094: Forelæsninger over Ørets Sygdomme, af Joseph Toynbee.

Solberg, Sven Adolf, Søn af Kjøbmand *Andreas S.* († 1863) og *Ingeborg Kiær* († 14 Januar 1882), blev født paa Tangen i Drammen 17 April 1831, blev Student med Laud fra Drammens Skole 1848 og tog i Decbr. 1854 juridisk Embedsexamen med Laud. Han gik derefter over i Forretningslivet, idet han var Medejer i det gamle og store Trælast- lerfirma And. H. Kiær & Co. i Fredriksstad, medens han selv blev e nde i Drammen, hvor han bl. a. 1868—74 var Direktør i Privatbanken. I mange Aar til 1885 var han Medlem af Drammens Kommunestyrelse, bl. a. som Ordfører i 1874. I Aarene 1874—79 var han 2den Suppleant til Storthinget og mødte 1880—82 som Drammens Repræsentant paa de ordentlige og overordentlige Storthing, hvor han var Medlem af Næringskomitteen No. 1 og i 1882 tillige af Traktat- og Skattekomitteerne. Han døde i Drammen 3 Maj 1890.

* 29 Juli 1861 *Christiane Louise Arbo* (f. paa Bragernes 9 April 1833), D. af Overlærer A. og Søster bl. a. af Historiemaleren P. N. A. og ovfr. nævnte Brigadelæge C. O. E. A.

Nekrologisk Notits i Morgbl. 1890, No. 254 og 268. Jfr. W. Lassen: Norske Stamtavler, I. 118; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 127; Dr. Tid. 1890, No. 104 [Mindedigt af J. S.] og 108.

Han skrev ved enkelte Lejligheder anonyme økonomiske Artikler i Morgenbladet og ligesaa i Aarene 1877—80 ikke faa Artikler om Bank- og Pengevæsen i Aftenbladet

Solem, Arnt, en af Haugianismens ældre kjendte Tilhængere i Trondhjem.

Jfr. A. Chr. Bang: H. N. Hauge og hans Samtid (Chra. 1874), S. 513; D. Thrap: Bidrag til d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh., II. 170 og 319.

Trende Breve, vexlede med O. Nielsen i Fredrikshald og Nogle i Trondhjem. Thjem 1852. 8. 40 S. (Indeholder to korte Breve fra O. Nielsen og et vidtløftigt Svar fra A. Solem og J. Iversen. Jfr. O. Nielsens Bemærkninger i Morgbl. 1852, No. 248).

Sommer, Elrik Martin Torvaldsson, blev født i Trondhjem 1832 og tog i Juli 1852 Afgangsexamen med bedste Karakter

fra Klæbu Skolelærerseminarium, hvorefter han i en Række af Aar var Folkeskolelærer i Skogn. Imidlertid udviklede hans allerede tidlig begyndte Øjensygdom sig i den Grad, at han blev nødt til at slutte med sin Lærervirksomhed. Han flyttede saa til Trondhjem, hvor han en Tid skaffede sig lidt Underhold ved litterære Sysler, men ogsaa for Fortsættelsen af disse lagde snart Øjensygdommen Hindringer ivejen. Omkring 1867 fik han saa ved velvillige Kjendingers Hjælp erhvervet sig en liden Gaardpart i Aafjorden, men efter hans Ankomst dertil blev Synsevnen stadig mindre og flere slette Aarringer forværrede yderligere hans Stilling.

Jfr. Thjems Adr.-Cont. Efterr. 1871, No. 147.

Soga-Visor om de norske Konungar og de største Hend i den hedenske Tidi til Haaken Jarl sit Fall. Skrevna i norsk Folkemaal af E. M. T. Sommer. Thjem 1857. 8. 26 S.

Noregs Saga i Stuttmaal. Eller Fortelning um dei største Tilburdarne med Nordmennerne og deira Tilstand i Noreg gjenom Forntidi til vaare Dagar. Skrivi i Landsmaalet af E. M. T. Sommer. [Med Fortale af Ivar Aasen.] Chra. 1862. 8. 2 Bl., 231 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1862, No. 44.)

Saga um Sverre Magnus Sigurdsson, Noregs Konung. Umskrivi fraa det gamle i det nyare norske Landsmaalet til Lesnad aat Aalmugen af E. M. T. Sommer. 1ste [ɔ: eneste] Hefte. Thjem 1864. 8. VIII S., 56 S. (Anm. i Thj. Adr. 1865, No. 70, i Aftpst. f. A. No. 269.)

I Folkevennen VII. (1858), S. 274—280. Prøver af en Norges Saga i Folkemaalet.

Sommerfelt, Gustav Adolf, Søn af nedennævnte Sogneprest *Søren Christian S.*, er født i Ringebu 28 Septbr. 1836, blev efterat være udexamineret fra Krigsskolen den 11 Decbr. 1855 udnævnt til Sekondløjtnant i 1ste Akershusiske Infanteribrigade, hvor han avancerede til Premierløjtnant 19 Juli 1858. Efter at have gjennemgaaet den militære Højskole gik han over i Artilleribrigaden, i hvilken han blev udnævnt til Sekondløjtnant 17 Marts 1863, til Premierløjtnant 28 April 1866 og var i flere Aar ansat som Brigadeadjutant. Den 3 Juli 1875 blev han udnævnt til Stabskaptejn og Batterichef i Artilleriet, blev 13 Januar 1883 Kaptejn ved Brigadens Stab og 29 Marts 1890 Major i Artilleriet. Den 31 August 1895 blev han udnævnt til Oberstløjtnant i Armeen og Chef for Krigsskolen og 22 Decbr. 1896 udnævnt til Oberst i Armeen. Han er R.[1] S. O. (1884), R.[1] W. O. (1868), R. D. D. O., R. R. St. St. O. 2. Kl. m. Kr., K.[2] Bad. Z. L. O., R. Pr. K. O. 2. Kl., K.[2] S. A. O. Den 12 Marts 1864 blev han udnævnt til Ordonnantsofficier hos H. M. Kong Carl og 1885 til Kammerherre hos Kronprins Gustav.

⚭ 23 August 1865 *Andrea Ragnhild Prebensen* (f. i Risør 22 Juni 1846), D. af Skibsreder Jakob Wetlesen Prebensen og Wenche Christiane Grove.

Jfr. Stamtavle over Slægten Sommerfeldt, S. 17 fg.

I Militært Tidsskrift — af hvis Redaktionskomitte han var Medlem 1876 —79, senere af Tilsynskomitteen til 1885 — *XXXIII.* (1870), S. 105—181: Hvilken Indflydelse vil Indførelsen af riflede Kanoner og af hurtig- og langtskydende Geværer have paa Infanteriets Styrke og Taktik? (Prisbelønnet 1 Marts 1868.) — *XLII.* (1879), S. 501—521 og 542—557: De Kruppske skydeforsøg på skydepladsen ved Meppen i August 1879. Med 1 Pl.

Sommerfeldt, Hakon Adelsten, Søn af daværende Prokurator, senere Sorenskriver paa Moss *Hans S.* (f. 1783, † 1822) og *Olava Fredrikke Weidemann* (f. 1790, † 1867), blev født paa Gaarden Bauker i Gausdal 25 Januar 1811, udexamineredes 1830 fra Søkadetinstitutet i Fredriksværn og udnævntes 15 Januar 1831 til Sekondløjtnant i Marinen, gjennemgik 1831—32 den militære Højskole, blev 6 Marts 1834 ansat som Assistent hos Marinens Skibskonstruktør og avancerede 23 Juni 1836 til Premierløjtnant i Marinen; i den sidste Halvdel af s. A. opholdt han sig i Sverige for at gjøre sig bekjendt med de derværende Indretninger vedkommende Skibsbyggeri, Damp- og Maskinvæsen. I Aarene 1837—39 opholdt han sig med offentligt Stipendium i England, Frankrige, Holland og Danmark for at studere disse Landes Orlogsværfter og Skibsbyggeri, hvorefter han 17 Oktbr. 1839 fik Konstitution indtil videre som Skibsbygningsinspektør i Marinen, til hvilket Embede han udnævntes 28 Februar 1846, idet han samtidig traadte ud af Marinens Officierskorps. Han var selvskrevet Medlem af Marinens Reguleringskommissjon 1839—69 og af den i 1869 anordnede Kystbefaringskommissjon. Den 16 Oktbr. 1869 blev han udnævnt til Toldskriver i Kristiania, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 28 Marts 1885. Han blev 1873 Medlem af (senere Formand i) den da nedsatte Skibsmaalingskommissjon. Han blev 4 Juli 1854 R. St. O. O. «for Fortjenester af Skibsbygningsvæsenet». Han døde i Kristiania 22 Januar 1888.

* 27 Decbr. 1836 *Sophie Amalie Nielsen* (f. 30 Januar 1815, † 8 Marts 1874), D. af Sorenskriver i søndre Jarlsberg Bothel N. og Else Stranger.

Nekrolog af N. A. Larsen i Norsk Tidsskr. f. Søvæsen, VII. 215 fg.; i Aftpst. 1888, No. 46. Jfr. [H. Sommerfeldt] Stamtavle over Slægten Sommerfeldt (Bergen 1873), S. 20 fg.; L. H. F. Weidemann: Stamtavle over Slægten Weidemann, S. 36; Storth. Forh. 1886, VI a. S. 158 og Sth.-Tid. s. A., S. 432.

Om Handelsskibes Construction. Med 7 lith. Plancher. Chra. 1845. 4. 39 S.

On the Construction of Merchant Ships. London 1846. 4.

Haandbog for practiske Skibsbyggere. Chra. 1855. 8. 108 S. med 22 Tabeller.

Lærebog i praktisk Skibsbyggeri, udarbeidet for Marinens Haandværksskole. Med 29 lith. Plader. Chra. 1856. 4. 46 S.

Elementary and practical Principles of the Construction of Ships. London 1860—61.

I Magazin for Søvæsen I. 172—179: Rapport om hans Reise til Udlandet 1837—39 for at erhverve Kundskab i Constructionsvæsenet.

Sommerfeldt, Halfdan Christoffer Frederik, foregaaendes Broder, blev født i Oslo 17 Februar 1817, blev efterat være udexamineret fra Krigsskolen 9 Septbr. 1836 udnævnt til Sekondløjtnant i 1ste akershusiske Infanteribrigade, avancerede 26 Marts 1840 til Premierløjtnant og boede fra 1842 som Brigadeadjutant paa Fredrikshald, indtil han 17 Maj 1850 befordredes til Kaptejn og Divisjonschef ved østerdalske Jægerkorps. Fra Sommeren 1850 var han bosat paa Grinder i Grue og var ansat som Vejinspektør deroppe, indtil han i Marts 1856 som udnævnt (27 Juni 1855) til Kompagnichef ved Løjtens Kompagni flyttede til Chefsgaarden Norseng i Løjten. Den 28 Septbr. 1857 blev han udnævnt til Oberstløjtnant og Chef for Nordfjords Musketerkorps og blev ved Infanteriets Omorganisation fra 1867 Chef for Fjordenes Bataljon. Den 10 Juni 1876 blev han Krigskommissær i nordenfjeldske Distrikt med Bopæl i Trondhjem. Fra dette Embede erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon 1 Juni 1887 og bosatte sig derpaa i Kristiania, hvor han døde 29 Decbr. 1896. Han blev 22 August 1864 R. St. O. O. «for militær Fortjeneste» og var derhos R. S. O. (1860).

* 8 April 1841 *Gregersine Christiane Nielsen* (f. 4 Marts 1813, † paa Fredrikshald 12 April 1847), en Søster af hans ovennævnte Broders Hustru.

Nekrologisk Notits i Morgbl. 1897, No. 4. Jfr. Stamtavle over Slægten Sommerfeldt, S. 21 fg.; Stamtavle over Slægten Weidemann, S. 37.

Stamtavle over Slægten Sommerfeldt. Bergen 1873. 4. 31 S.

Sommerfelt, Halfdan Einar, Broder af ovennævnte Oberst *G. A. S.* og nedennævnte Rektor *K. L. S.*, er født i Ringebu 20 Juni 1830, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1848 og theologisk Kandidat med Haud i Juni 1854, hvorefter han fra Høsten s. A. til 1858 var Tredjelærer ved Ringerikes Realskole. I de følgende Aar til 1860 var han ansat som Lærer ved Tønsbergs Borgerskole, arbejdede derpaa i et halvt Aars Tid som Emissær i Hedningemissjonens Tjeneste og udnævntes 31 Januar 1861 til personel Kapellan hos Sogneprest Nils Vogt i Ejdsvold, hvor han forblev til 1868, da han blev personel Kapellan hos Sogneprest Magelssen i østre Aker. Den 23 April 1870 blev han udnævnt til Sogneprest til Froland, blev s. A. Provst i vestre Nedenæs og 1871 i Arendals Provsti, befordredes 26 Juni 1877 til Sogneprest i Holmestrand fra 15 August s. A. og 1884 til Provst i nordre Jarlsbergs Provsti, hvorfra han 6 Septbr. 1886 blev entlediget, idet han s. D. blev

konst. Prest ved Bodsfængslet. Siden 1891 er han Medlem af Kontrolkommissjonen ved Oslo Sindssygeasyl.

* 2 April 1857 *Alette Jørgine Constance Gjerdrum* (f. i Kristiania 20 April 1833, † 7 Septbr. 1891), en Søster af ovfr. nævnte Assurancedirektør Jørgen H. G.

Jfr. Stamtavle over Slægten Sommerfeldt, S. 17.

Den norske Zulumission. Et Tilbageblik paa de første 20 Aar af det Norske Missionsselskabs Virksomhed. Udgivet efter Foranstaltning af det Norske Missionsselskab. Med et Portræt og et Kart. Chra. [1863—]1865. 8. XV S., 359 S. (Anm. i Luth. Kirketid. V. 257 fg.; i Theol. Tidsskr. VI. 629 fg.; i Ill. Nyhedsbl. 1865, No. 53 af D. Thrap).

Forklaring af Dr. Morten Luthers lille Katekisme efter Pontoppidan ved H. E. Sommerfelt. Kra. 1883. 8. X S., 113 S. (Jfr. „Betænkning ang. Katekismusforklaringer" af en departemental Komitte [Kra. 1887], S. 55—67).

Dr. Morten Luthers lille Katekisme med en kort Forklaring, Skriftsteder og Bønner ved Halfdan E. Sommerfelt. Kra. 1883. 8. XXXII S., 56 S.

Til kjærlig Ihukommelse af Fru Constance Sommerfelt. (Trykt som Manuskript.) [Chra. 1891.] 8. 28 S.

I Kirken i Hjemmet. (Kra. 1890), S. 615—631: Andagter til hver Ugedag fra 18. S. e. Tr. til 19. S. e. Tr.

I Norsk Missions-Tidende 1861, S. 7—15: Beretning om en Rejse i Hedningemissjonens Anliggender gjennem Romerike, Oudalen, Solør og Østerdalen i 1860.

I Norsk Folkeblad *1866*, No. 31 og 32: Biografi af Biskop H. P. S. Schreuder. — *1868*, No. 13 og 14: Lidt om Madagaskar.

Sommerfelt, Harald Vilhelm, Søn af Skibsfører *Harald Vilhelm S.* (f. 1819, † paa Atlanterhavet paa Rejse til Kvebek 1863) og *Maren Dorthea Ihlen* (f. 1821, † 1892), er født i Holmestrand 24 Decbr. 1848, blev, efter først at have gaaet paa den Tordenskjoldske Borgerskole i Holmestrand og derpaa i Sarpsborgs Realskole, Student med Laud fra Gjertsens Skole 1866. Efter Andenexamen studerede han i to Aar Filologi, navnlig Sanskrit, Oldnorsk og nyeuropæiske Sprog, men valgte 1869 Theologi til sit Hovedstudium og tog i Decbr. 1871 theologisk Embedsexamen med Laud. Efter den praktisk-theologiske Prøve Høsten 1872 var han de følgende to Aar beskjæftiget med Undervisning dels paa Skoler i Kristiania, dels og mest som Manuduktør i Hebraisk og theologiske Discipliner, hvorhos han fortsatte sine egne Studier af Theologi og orientalske Sprog. 1873—75 var han Notarius ved det theologiske Fakultet. Fra Høsten 1874 til Sommeren 1875 opholdt han sig i Leipzig, Rom, Genf og Paris. I August 1875 blev han ansat som Bestyrer af Larviks nyoprettede kommunale Pigeskole. Ved Nedlæggelsen Sommeren 1894 af Larviks højere Almenskole og Oprettelsen af en kommunal Middel-

skole, som blev forenet med Pigeskolen, blev han Bestyrer af denne Fællesskole. Høsten 1897 meldte han sig til det ledige Professorat i Kirkehistorie, men tog før Konkurrancen sin Ansøgning tilbage. Siden Nytaar 1885 har han været Medlem af Larviks Repræsentantskab og siden 1887 Formand i Larviks Ynglingeforening.

* 17 April 1876 *Magnhild Christiane Ebbesen* (f. 22 August 1854), D. af Exam. juris Nils Valdemar E., Teglværksejer paa Nabbetorp ved Fredriksstad, og Sara Magdalene Fritzner.

Aonio Paleario og bogen om Kristi velgjerning. To evangeliske martyrer i reformationens århundrede. Kra. 1891. 8. 6 Bl., 114 S. (Anm. i Luth. Kirketid. 5. R., XI. 92 fg. [af Gustav Jensen]; i Kirk. Litt.-tid. 1892, S. 13 fg. [af M. J. Færden]; i Kristelig Talsmand [Kbh.] 1892; i Zeitschr. f. Real-Schulwesen [Berlin] 1892 af H. v. Lenk, foruden i Aftenposten, Verdens Gang, Fædrelandet, o. fl. Blade i 1891).

Hans Adolf Brorson som Salmedigter. Kra. [1892]. 8. 44 S. (Anm. i Aftenposten 1893, No. 210 [af H. Fyhn].)

Francesco Spiera, en ulykkelig. Kra. 1893. 8. 2 Bl., 81 S. (Anm. i Luth. Kirketid. 5. R., XIV. 158 fg. [af Andr. Hansen]; i Kirk. Litt.-tid. 1893, S. 111 fg. [af M. J. Færden]; i Kirkeklokken [Kbh.] 1893 af Pastor Steinthal).

Francesco Spiera. Ein Unglücklicher. Aus dem Norwegischen von H. G. W. Hansen. Leipzig 1896. 8. 68 S. (Anm. i Theol. Litt.-Blatt 1896, No. 36.)

Girolamo Savonarola. Hans liv, gjerning og vidnedød. D. 1. 2. Kra. 1893—94. *I.* Savonarolas liv og gjerning til vedtagelsen af den nye statsforfatning i Firenze (1452—1495). 1893. 1 Titelbill., 6 Bl., 129 S. (Anm. i Luth. Kirketid. 5. R., XV. 60 fg. [af Pastor Ecktell]; i Fra Diakonissehuset 1894, S. 47 fg. af Pastor B. Bomhoff; i Morgenbladet 1894, No. 33 af D. Thrap; i Dagbl. [Kbh.] 19 Jan. 1894.) — *II.* Savonarolas liv og gjerning i det fri Firenze indtil hans død på bålet (1495—1498). 1894. 4 Bl., 206 S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1894, No. 714 [af D. Vogt]; i Berg. Tid. s. A. af Pastor Klaveness og i Berg. Aftbl. s. A. af Pastor Iversen.)

Novalis. Et digterliv fortalt af H. V. S. Med Portræt. Kra. 1895. 8. 164 S. (Anm. i Luth. Kirketid. 5. R. XVIII. 381 [af Prest Th. Freihow]; i Aftpst. 1896, No. 20 af Olaf Holm; i Berg. Tid 1895, No. 431 af Fr. Klaveness; i Politiken 1896, No. af E. Brandes).

Vittoria Colonna. Med et Portræt. Chra. 1896. 8. 2 Bl., 127 S.

Han var Redaktør af „Søndags-Avisen, Illustreret Ugeblad til almen Oplysning og Underholdning", som begyndte at udkomme i Larvik i Oktbr. 1890 (Aarg. 1. No. 1—13. 104 S. 4.), men som igjen stansede midt i Aarg. 2. 1891.

I Luthersk Kirketidende, ny Række, *XI.* (1874), S. 276—81, 298—303, 314—16 og 324—31: Irvingianismen. — *XII.* 164—70 og 183—188: Breve fra Rom; S. 328—35: Brev fra Genf. — I 5. Række *IV.* (1888), S. 187—190 og 299 [ɔ: 209] —309: Ynglingeforeningernes 11te Verdenskonferens [i Stockholm]. — *VIII.* 113—121: Theodor Vilhelm Oldenburg. — *X.* 327—330, 403—410 og *XI.* 73—77 og 88—92: Ynglingeforeningernes 12te Verdenskonferens i Amsterdam i August 1891. — *XIV.* 261—67: Savonarolas barndoms- og ungdomshistorie. — *XX.* (1896), S. 356—360, 375—382 og 385—891: S. Kierkegaards Betydning for vor Tid.

I Jarlsberg og Larviks Amtstidende findes af ham adskillige Taler, en stor Del Boganmeldelser og forskjellige andre Bidrag, især af historisk Indhold, trykt siden 1881. Af saadanne Stykker mærkes i Aarg. *1881*, No. 76: Tale for Henrik Wergelands Minde ved 17de Maj-Festen. — *1883*, No. 219: Foredrag ved Skolernes Lutherfest i Larviks Kirke 10 Novbr. — *1898*, No. 81, 82, 83, 84, 95: Lidt af Larviks Historie 1849—50 [angaar mest Johan Sverdrups første politiske Optræden].

Han var 1889—90 Korrespondent fra Norge til Aftonbladet i Stockholm. — Ogsaa i et Par andre Blade (i Aftenposten August 1891, i Drammens Tidende, o. fl.) har han lejlighedsvis skrevet enkelte Artikler.

Sommerfelt, Karl Linné, Broder af ovennævnte Oberst *G. A. S.* og Fængselsprest *H. E. S.*, er født i Ringebu 30 Juli 1834, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1853 og filologisk Kandidat med Laud i Juni 1859. Han overtog s. A. et Vikariat som Lærer ved Lillehammers lærde og Realskole, ved hvilken han 1860 ansattes som Timelærer, udnævntes 27 Febr. 1864 til Adjunkt og 22 Decbr. 1880 til Overlærer ved Bergens Kathedralskole og befordredes 3 Juli 1882 til Overlærer ved Kristiania Kathedralskole. Den 8 Decbr. 1888 blev han konst. Rektor ved Kongsbergs og 1894 ved Larviks offentlige Skole for den højere Almendannelse, men gik, da ogsaa denne sidste Skole var besluttet nedlagt, tilbage til sit Embede i Kristiania, indtil han 14 Decbr. 1895 blev konst. som Rektor ved Kristianssands Kathedralskole. Under sit Ophold i Bergen blev han 27 August 1873 ansat som (den første) Bibliothekar ved Bergens offentlige Bibliothek, som han bestyrede til sin Forflyttelse til Kristiania. Her var han 1882—88 Lærer i Fransk ved Kristiania Handelsgymnasium.

* 1) 16 Septbr. 1870 *Karen Marie Hopstock Løberg* (f. i Bergen 15 Marts 1851, † 3 Septbr. 1874), D. af Toldskriver Nils Peter L. og Julie Hopstock.

* 2) 25 Oktbr. 1884 *Thora Gjerdrum*, D. af Assurancedirektør, Kammerherre Carl Ferdinand G. og Clara Vogt.

Jfr. Stamtavle over Slægten Sommerfeldt, S. 17; Stamtavle over Familierne Garmann, Schanche, Krohn og Hopstock, S. 72.

Njaals Saga, oversat af Karl L. Sommerfelt. Med to Karter. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. 2det Tillægshefte til Folkevennen, 20de Aarg., 1871. Kra. 1871. 8. VI S., 1 Bl., 334 S., 1 Bl.

Katalog over Bergens offentlige Bibliotheks Bogsamling ved Udgangen af Aaret 1874. Bergen 1875. 8. 2 Bl., 352 S.

Sagan af Hrafnkeli Freysgoða med forklarende Anmærkninger udg. til Skolebrug af K. L. S. Chra. 1879. 8. 56 S.

Nyeste engelske Forfattere i Udvalg. Med Biographier og oplysende Anmærkninger. Kbhvn. 1884. 8. 320 S. — 2. udg. Kbh. 1895. 8.

Engelsk literaturhistorie i udtog til brug ved realgymnasier og højere pigeskoler. Kra. 1886. 8. 2 Bl., 99 S. (Anm. af J. B. i Dagbl. 1886, No. 92; i Morgbl. s. A. No. 498).

Engelsk Læsning for Gymnasiet. *I.* Historie og Veltalenhed. Kbhvn. 1886. 8. 180 S. (Anm. [i Forening med frgd. Skrift] i Morgbl. 1886, No. 558, hvortil Svar fra S. i No. 564; i Aftpst. 1886, No. 557; i Bergspst. s. A. No. 220 af V. Olsvig.) — *II.* Lyrisk Digtning (Byron, Scott, Burns.). Kbhvn. 1890. 8. 136 S. (Anm. af N. K. i Morgbl. 1891, No. 442.)

Engelsk læsebog for begyndere (1878). Ved Jac. Løkke. 3. udgave. Med tilføjet udtalelære og tilbageoversættelsesøvelser ved Karl L. Sommerfelt. Kbhvn. 1887. 8. 224 S. (Jfr. om Anm. ovfr. III. 545.)

Sommerfeldt, Ole Hannibal, Søn af Sorenskriver paa Toten, Kancelliraad *David S.* (f. 1707, † 1773) og *Benedicte (Bente) Christine Hoff* († 1774), blev født paa Toten 5 Marts 1753, blev Student 1768 og juridisk Kandidat i Februar 1773 Efter Faderens Død i April s. A. var han nogle Maaneder konstitueret i hans Embede, blev derefter ansat som Lensmand i Gausdal og 1782 som Fuldmægtig hos Sorenskriver Hagerup i søndre Gudbrandsdalen. Den 29 Decbr. 1783 blev han udnævnt til Foged i Finmarken, befordredes 1787 til Amtmand i Finmarkens Amt, hvorfra han 26 Marts 1800 forflyttedes til Romsdals Amt og 28 Juli 1811, efter sin ældre Broder Christians Død, til Kristians Amt, hvor han boede paa sin Ejendomsgaard Dal i Vardal. Efter Ansøgning erholdt han Afsked med Pensjon 17 Februar 1821, men døde under en Rejse paa Kristianslund i Birid allerede 6 April 1821. Han mødte som 4de Repræsentant for Kristians Amt paa det overordentlige Storthing 1814, hvor han bl. a. var Vicepræsident i Lagthinget og Medlem af Deputationen den 10 Oktbr. til Modtagelse af Christian Fredriks Tronfrasigelse. Han var R. D. D. O. (1813), R. W. O. (1815) og R. N. O. (1818).

* 1) 25 Juli 1780 *Thrine Karine Bø* († i Alten 13 Novbr. 1792), af Landhandler paa Rokvam i Gausdal Ole Iversen Bø og Gunhild Pedersdatter Vøjen fra Sagene ved Kristiania.

* 2) 2 Juli 1801 *Anna Cathrine Lemvig Bull Aussig* (f. i Kristianssund 15 Maj 1759, † paa Dal i Vardal 24 Februar 1848), Enke efter Sogneprest til Stangvik Joachim Fredrik Aussig († 1796) og D. af Provst og Sogneprest til Kvernæs Jens Lemvig Bull og Anna Johanne Grøn.

Jfr. Saml. til d. n. Folks Sprog og Historie, V, 677 fg. af J. Chr Berg; B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 132; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 127; Låstbom: Konungariket Norges Ståthållare etc. (Ups. 1843), S. 14 fg.; Stamtavle over Slægten Sommerfeldt, S. 19 fg.; N. R. Bull: Den trønderske Slægt Bull, S. 10 fg.

I Topografisk Journal H. XXIV (1799), S. 101—179: Kort Beskrivelse over Finmarken. («Egentlig kan man nok antage, at [den ældre lærde Broder, Amtmand] Christian Sommerfeldt [† 1811] har udarbejdet Skriftet ved Hjælp af de Mate-

rialier, som O. H. Sommerfeldt, som local kjendt i Finmarken, har tilvejebragt eller forsynet ham med», siger J. Chr. Berg *l. c.* S. 678).

I Samleren, udg. af L. H. Bøgh, III. (Kbh. 1790), S. 257—262: Et Par Ord [ved Overleveringen d. 19 Febr. 1789 til Fjeldfinnen Peder Jansen af et denne ved kgl. Res. af 19 Septbr. 1787 skjænket Sølvbæger].

I Minerva 1793, I. 322—334: Brev fra en Nordmand [ang. Brændevinsbrænding paa Landet i Norge og om Bygdemagasiners Oprettelse.]

Sommerfeldt, Søren Christian, foregaaendes Brodersøn og Søn af Amtmand i Vest-Oplandenes (Kristians) Amt *Christian S.* (f. 1746, † 1811) og hans 2den Hustru *Anne Sophie Hagerup* (f. 1775, † 1849), blev født paa Faderens Ejendomsgaard Sukkestad paa Toten 9 April 1794 og blev, privat dimitteret, Student ved Kjøbenhavns Universitet 1811. Fra 1812 til 1814 studerede han Naturvidenskaberne «i Haab om en Ansættelse ved det norske Universitet; men da han uden sin Skyld tabte denne Udsigt» kastede han sig over Studiet af Theologi, lod sig 1816 immatrikulere ved det norske Universitet og blev i Decbr. s. A. theologisk Kandidat med Laud. Den 12 Februar 1818 blev han udnævnt til Sogneprest i Saltdalen, 24 Februar 1824 til res. Kapellan i Asker og 18 Decbr. 1827 til Sogneprest til Ringebu, i hvilket Embede han døde 29 Decbr. 1838. Sine naturvidenskablige Studier fortsatte han ogsaa som Prest og vandt et Navn for sine sjeldne Indsigter navnlig i Botanik; ved sine plantegeografiske Iagttagelser af Nordlands og Finmarkens Flora øgede han Antallet af de indtil 1826 kjendte Arter med ikke mindre end 692, deraf hele 636 Kryptogamer. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem (1822), af *Kgl. Svenska Vetenskaps-Akademien* i Stockholm (1829), af *Physiographiska Sällskapet* i Lund og af det medicinsk-botaniske Selskab i London.

* 27 Maj 1818 *Jørgine Marie Krohn* (f. 16 Marts 1800), D. af Major Johan Jørgen K. paa Sjøvold paa Ringerike og Bodil Marie Magelssen.

Jfr. B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl. II. D. 2, S. 1122; Erlandsen: Efterretn. om Gejstligheden i Tromsø Stift, S. 131; Stamtavle over Slægten Sommerfeldt, S. 15 fg.; A. Hagemann: Under polarkredsen (Kra. 1886), S. 118 fg.; A Hagemann: Blandt Lapper og Bumænd (Kra. 1889), S. III fg.

Supplementum florae Lapponicae, qvam edidit Dr. Georg Wahlenberg, auctore Sev. Chr. Sommerfeldt. Cum tab. color. III. Chrae. 1826. 8. XII S., 331 S. (Anm. i Dansk Litt.-Tidende 1827, S. 81—89, gjengivet i Uddrag i Mag. f. Naturvid. VIII. 166—170, jfr. Budstikken, 3. R., VII. Sp. 751.)

Centuria prima et secunda plantarum cryptogamarum Norvegicarum, qvas collegit ediditque Sever. Chr. Sommerfeldt. Chra 1826. 8.

I Magazin for Naturvidenskaberne *II.* (Chra. 1823), S. 69—71: Bidrag til den norske Ornithologie. — *III.* 151—154: Beskrivelse over to mindre bekjendte grønlandske Planter Lychnis triflora og Draba oblongata. — *IV.* 248—253: Om den

Trykt 30 Juni 1898.

røde Snee, eller Sphærella nivalis Sommerf., Uredo niv. Auct. — *VII.* 295—299: Tre nye cryptogame Planter, opdagede og beskrevne af S. — *VIII.* 163—166: Tillæg og Rettelser til hans «Suppl. fl. Lapp.»; S. 170—173: Tre Planter, opdagede og beskrevne af S.; S. 246—262 og *IX.* 1—33: Bemærkninger paa en botanisk Excursion til Bergens Stift. — *XI.* 232—252: Bidrag til Spitsbergens og Beeren-Eilands Flora efter Keilhaus Herbarier. — *XII.* 80 fg.: Aspidium crenatum, en ny Bregnenart.

I Det kgl. norske Vid.-Selskabs Skrifter i 19. Aarh. *II.* (Thjm. 1824—27), H. *2,* S. 1—148: Physisk-oeconomisk Beskrivelse over Saltdalen i Nordlandene.

I Budstikken [3. A.] *VI.* (1825), Sp. 749—752: Anmærkninger ved det i Budstikkens 5te Aargang No. 95—102 Indrykkede om Nordlandene.

I Kgl. Vet.-Akad. Handl. *1834,* S. 103 fg.: Aspidium crenatum, en ny art af ormbunke, upptäckt och beskrifven af S. C. S. — *1837,* S. 254—57: Glyceria norvegica Sommerf. och Agrostis odorata Blytt, beskrifne af S.

Sommerhjelm, Matthias Otto Leth, Søn af Major ved Husarerne *Otto Matthias Sommer* (1764 adlet *Sommerhjelm*) og *Anna de Leth*, blev født i Kolding 22 August 1764, havde — efter hans egne Udtryk i den til Dannebrogs Ordenskapitel i 1812 indsendte Autobiografi — «meget tidligt Anledning til at komme paa Rejser i Tyskland og Frankrige og fuldførte sidenefter sine Studeringer ved Kjøbenhavns Universitet», hvor han blev Student med Laud 1782 og tog latinsk juridisk Examen 1785. Han blev det følgende Aar Prokurator ved Kjøbenhavns Hof- og Stadsret samt Rigernes Overretter, udnævntes 1789 til Assessor i Norges Overhofret og ved dennes Ophævelse i 1797 til Assessor i den nye Akershus Stiftsoverret. 1801 blev han udnævnt til Generalauditør for Norge, blev 1802 tillige 4de Deputeret i det norske Kommissariatskollegium, i hvilket han 1803 avancerede til 3dje og 1809 til 2den Deputeret. Den 10 Oktbr. 1807 blev han endvidere Medlem af Overkriminalretten og 11 Novbr. s. A. af Overadmiralitetsretten. I Decbr. 1808 blev han udnævnt til Medlem af den 1807 oprettede interimistiske Regjeringskommissjon, som han tilhørte til dens Ophævelse 26 Septbr. 1810. «Efter sit Ønske» udnævntes han 1810 til Amtmand over Smaalenenes Amt og blev ved sin Afgang fra Militæretaten Konferentsraad. Han var en af Deltagerne i Notabelmødet paa Ejdsvold den 16 Februar 1814. Da det norske Regjeringsraad blev organiseret 2 Marts 1814, blev han Medlem af dette som Chef for 3dje Departement (Justitsdepartementet) og gik derfra over i det efter Grundlovens Vedtagelse og Kongevalget den 19 Maj 1814 organiserede Statsraad, i hvilken Stilling han med sine øvrige Kolleger stadfæstedes ved Karl Johans Fremmøde i Statsraadet 11 Novbr. s. A. Den 9 Juli 1822 blev han udnævnt til Peder Ankers Eftermand som norsk Statsminister i Stockholm, i hvilken Stilling han døde dersteds 15 Novbr. 1827. Med sin første Hustru fik han ved Testamente mod Udbetaling af 20000 Rdlr. Tom Herregaard i Raade, som blev i hans

og senere i hans 3dje Hustrus Eje til hendes Død. Han var R. D. D. O. (1812), R. N. O. (1815) og K. N. O. (1817), blev 1818 Underkantsler ved H.s Maj.s Ordener i Norge og 1823 R. Sph. O.

* 1) 15 Juli 1791 *Frederikke Dorothea Sehested* († 1797), D. af Jens Frederik S. til Rodstenseje og Charlotte Amalie von der Osten.

* 2) 26 Maj 1800 *Henriette Hermine Fuglberg* (f. i Larvik 1 Marts 1778, † 1 April 1819), en Broderdatter af den rige Grosserer Jørgen Pløens Hustru og D. af Salomon F. og Dorthea Kruse.

* 3) 19 Septbr. 1823 Grevinde *Christine Marie Lewenhaupt* (f. i Alingsås 21 Januar 1790, † 1845).

En kort Autobiografi (fra 1812) er trykt i Pers. Tidsskr. 1883, S. 151. Jfr. Norske Stiftelser II. 445—55, III. 254 fg., 1027, IV. 452; Storth. Efterretn. 1814—33, I. 393 og 590 fg. [om en ventileret Rigsretssag mod ham], cfr. Fr. Schmidts Dagbøger fra 1814, S. 227; Christian VIII's Dagbog fra 1814, S. 13, 36, 40, 51 og 53; F. Bætzmann: Det norske Statsraad 1814—84, S. 7, 11, 13, 19, 37, 39 og 217; W. Swalin: Konungens norska och svenska statsråd, S. 5 fg.; Aktstykker vedk. Konventionen i Moss, udg. af Yngvar Nielsen, fl. St. (se Reg.); Aktstykker vedk. Stormagternes Mission i 1814, udg. af Y. Nielsen. 1. Række, S. 32 og 98 og 2. Række, S. 43, 45, 90, 147, 173, 209; Y. Nielsen: Bidrag til Norges Historie 1812—16 (Chr. 1869), S. 67, 73, 77; Grev v. Essens Breve, udg af Y. Nielsen, S. XXX og 114; Breve fra Danske og Norske, udg. af Dr. L. Daae, S. 349, 374; J. Aalls Erindringer, 2. Udg., fl. St., især S. 162, 167, 205, 345, 348, 364, 505, 539, 573, 575; A. Faye: Norge i 1814, fl. St. (se Reg.); Yngvar Nielsen: Norges Historie efter 1814, I. 16; A. Collett: En gammel Christiania-Slægt, S. 266 fg.; Statsraad Holsts Optegnelser, fl. St. (se Reg.); Statsraad J. H. Vogts Optegnelser, fl. St. (se Reg.); Pavels: Dagbogs-Optegnelser, fl. St. (se Reg.); Hist. Samlinger, H. 1 (1898), S. 97 fg.; L. v. Engestrøms Minnen, II.; Norsk Hist. Tidsskr., 1. Række, I. 208, 213, 214; II. 19, 40, 355.

Efterretning angaaende det Aggershusiske patriotiske Selskabs Tilstand. Chra. 1793. 8. 16 S.

Som Chef for Justitsdepartementet udarbejdede han i 1814 et (utrykt) Forslag angaaende Indretningen af den nye Højesterets Procedure, jfr. Det norske Nationalblad I. (1815), S. 51.

Utrykte Breve i et Antal af 102 fra S. til Statholder Grev Sandels samt 71 Kopier af dennes Svar findes paa det kgl. Bibliothek i Stockholm, tilligemed nogle enkelte Breve (uden Betydning) fra S. til Grev L. v. Engestrøm.

Sommerschield, Paul Hansen Birch, Søn af Oberst *Johan Støren S.* og *Dorthea Christine Hamming,* er født i Stjørdalen 17 Januar 1825, udexamineredes 1847 fra Krigsskolen og udnævntes 25 Decbr. s. A. til Sekondløjtnant i Trondhjemske Infanteribrigade, i hvilken han 22 Februar 1853 avancerede til Premierløjtnant. I 1850 arbejdede han som Detaljør i den geografiske Opmaaling, 1856 og 1857 nogen Tid i Vejvæsenets Kontor. 1857—64 gjorde han Tjeneste som Garnisonsadjutant og i 1864 i nogle

Maaneder som Brigadeadjutant i Trondhjem, hvor han i 1858 og 1859 ogsaa var konstitueret Kaptejn-Vagtmester. Den 14 Maj 1864 blev han udnævnt til Kaptejn og Divisjonschef, senere til Kompagnichef og var som saadan i flere Aar Chef for et af Depotafdelingens Kompagnier i Trondhjem. Den 1 April 1878 blev han udnævnt til Oberstløjtnant og Chef for Søndmøre Bataljon, hvilken Stilling han beklædte til 1885, da han udtraadte surnumerær af Brigaden, idet han 6 Marts s. A. udnævntes til Pladsmajor paa Akershus Fæstning, hvor han tillige er Forvalter ved Forraadsmagasinerne. Høsten 1859 var han kommanderet til Stockholm for at gjennemgaa Instruktionsskolen i Skydning og vandt den Gang 1ste Prismedalje i Officierernes Skydeforbund dersteds; i 1861 var han Instruktør for en Skydeskole paa Gardermoen. Han var 1866—67 Medlem af den norsk-svenske Geværkommissjon, som i Stockholm forhandlede om en ny Geværmodel, og derefter af Forsøgskommissjonen i Kristiania 1867 samt Medlem af den ifølge kgl. Res. 19 Juni 1875 af Armékommandoen nedsatte Kommissjon til Ordning af Undervisningen ved Infanteriets Underbefalsskoler. I Aarene 1862—74 var han Timelærer ved Trondhjems Kathedralskole. Han blev 21 Januar 1895 R.[1] St. O. O. «for militær Fortjeneste» og er derhos R. S. O. (1867) og R. Pr. Kr. O. 2 Kl. (1890).

* *Caspara Mathilde Hagerup*, D. af ovfr. nævnte Statsraad Henrik Steffens H.

Jfr. Aftpst. 1897, No. 934; Morgbl. s. A. No. 802.

Englands Frikorpser, betragtet fra et praktisk Synspunkt af en af deres Kompagnichefer. Oversat af P. S. Thjem 1862. 8. 28 S.

Garibaldi og hans Alpejægere. Med et Oversigtskart over Norditalien. (Efter det Franske og Tydske.) Thjem 1864. 8. 2 Bl., 146 S. (Anm. i Aftpst. 1865, No. 269.)

Lidt om de nyeste Rifler (populært fremstillet) af Kapt. P. Sommerchield. Thjem 1868. 8. 31 S.

Hvad er billigst at brænde? Sammenligning mellem forskjellige Lys- og Brændeemner af P. S. Thjem 1869. 8. 46 S., 1 Tabel.

I Militært Tidsskrift *XXIII.* (1860), S. 497—528: Nogle Bemærkninger om Infanterigeværet i Almindelighed og det norske Kammerladningsgevær i Særdeleshed; S. 569—578: De nye Skudvaaben og deres Rolle i sidste Krig. — *XXIV.* 261—332: Krigen mellan Spanien og Marokko 1859—1860. Med 1 Plan. — *XXVII.* 319—38: Om Delvignes Opfindelser og den Del, han har taget i Præcisjonsvaabnenes Indførelse. (Efter «Le Spectateur militaire».) — *XXVIII.* 405—431: Hvilken Betydning har Organisationen af Skydeselskaber og Skoleungdommens Undervisning i Vaabenbrug for vor væbnede Magt? (Prisbelønnet Besvarelse af Tidsskriftets Opgave). — *XXX.* 510—14: Nogle Ord om Infanteriets Skydeøvelser. — *XXXVI.* 63—87: Bemærkninger ved Infanteriets Skydereglement af 30te Juni 1869. — *XLI.* 164—177: Infanteriets Skiveskydning. — *XLVII.* 165—176: O mfegtningsskydning. — *L.* (1887): Den militære Straffelovs Bestemmelser ang. Fængselsstraf for Officierer.

I Kringsjaa XI. (1898), S. 40—47: Om Akershus Slotskirke og dens Kirkegaard; S. 655—664 og 743—751: Belejringer af Akershus.

I Folkebladet 1896, S. 229—231, 243—247 og 259—261: Akershus Slot og Fæstning. Med Ill.

I Aftenposten 1890, No. 278: Jernbane til Holmenkollen.

I Morgenbladet *1897*, No 810 og *1898*, No. 2: Hovedtangen paa Akershus.

I Throndhjems Adr.-Cont.-Efterretn. 1862, No. 139: Om Kongsberg-Riflen.

Spärck, Sigvard Emil, en dansk født Mand, Examinatus juris, i adskillige Aar bosat i Hjørring (Jylland) dels som Herredsfuldmægtig, dels som Tømmerhandler, kom omkring Midten af 60-Aarene til Norge, hvor han i flere Byer — bl. a. boede han i flere Aar i Kristiania — gav Undervisning i Handelsvidenskaberne og holdt Foredragskurser over disse. Han flyttede 1884 tilbage til Danmark og døde i Hjørring Nat til 8 Marts 1885.

* *Ida Charite Juel* († i Kristiania 20 Oktbr. 1884).

Nekrologisk Notits i Vendsyssels Tidende, Marts 1885.

Kort Veiledning til Brevskrivning og Regnskabsførsel for Sømænd. Chra. 1866. 8. 76 S.

Lærebog i Handelskundskab, til Veiledning for Handlende og Søfarende. Stavanger 1869. 8. VII S., 248 S. (Anm. i Morgbl. 1869, No. 155; i Aftpst. s. A. No. 151; i Dagbl. s. A. No. 125; i Norsk Handelstidende No. 49; i Bergspst. No. 85; i Dølen No. 13.) — Anden Udgave Kra. 1875. 8. VII S., 263 S.

Hvad koster det nu at leve? Hvorledes vil man kunne leve billigere? To brændende Spørgsmaal opkastede og besvarede af En Familiefader. Chra. 1876. 8. 68 S.

Sparre, Hans Jacob, Søn af Løjtnant ved Dragonerne *Ole Jacob Broch* og *Else Jørgine Sparre* og saaledes Broder af de ovfr. (I. 445 fg. og I. 458 fg.) nævnte Brødre Krigskommissær Johan Jørgen Broch og Generalmajor Theodor Broch, blev født paa Gaarden Staver i Asker 14 Oktbr. 1794. Han opdroges efter Faderens Død i 1805 paa Gaarden Ballerud i Asker hos sin Morbroder Oberstløjtnant Hans Jacob Sparre, som adopterede ham og hvis Navn han ogsaa antog, efterat han i 1822 havde bosat sig i Kristiania. Den 1 Januar 1810 blev han udnævnt til Sekondløjtnant og 20 April 1813 til Premierløjtnant ved oplandske Infanteriregiment, med hvilket han i 1814 gjorde Tjeneste i Hegermanns Brigade og deltog i den blodige Træfning ved Onstadsund (Langenæs) den 9 August s. A. Ved Arméforandringen i 1818 blev han Premierløjtnant ved Ringsakerske Kompagni af 1ste Brigade, flyttede i 1822 til Kristiania og blev strax efter ansat ved det nyoprettede militære Revisjonskontor, hvorhos han var Assistent ved Generalkrigskommissariatets Bureau — som han flere Gange for længere Tid bestyrede — helt til sin Udnævnelse til Krigskommissær 1851. Imidlertid var han 1830 bleven kommanderet til Tjeneste som Adjoint i Generalstaben, udnævntes 5 Oktbr. 1835 til Stabsadjutant og Kaptejn i Armeen, 10 Septbr. 1837 til Kompagni-

chef ved østerdalske Jægerkorps og 26 Januar 1843 til Major i Armeen, men stadig tjenstgjørende i Generalstaben. Da Generaladjutant J. H. Spørck (s. d.) 1847 gik af som Chef for Generalstaben, blev det overdraget til Sparre, mod Tillæg i Lønnen af det efter Spørck vakante Embede, at forestaa Kommandoexpeditionen for Armeen. Den 27 Novbr. 1851 blev han udnævnt til Land- og Sø-Krigskommissær i Bergenske Distrikt, hvilket Embede han dog først tiltraadte Høsten 1852, idet han indtil den Tid forblev tjenstgjørende i Generalstaben. I 1857, da den nye Værnepligtslov forandrede Distriktsinddelingen, blev han forflyttet til det nyoprettede Molde Krigskommissariat, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 20 Maj 1882. Han fungerede som Sekretær i flere militære Lovkommissjoner og var selv Medlem af den kgl. Kommissjon af 5 Novbr. 1838 angaaende Lovgivningen om Skydsvæsenet; af den kgl. Kommissjon af 12te Januar 1841 til Udarbejdelse af en fuldstændig Lov ang. Værnepligten og Sessjonsvæsenet, bygget især paa Grl. § 109 og uden hvervede Tropper; af den kgl. Kommissjon af 7 Oktbr. 1854 til Udarbejdelse af reglementariske Bestemmelser ang. Land- og Søetatens Udskrivnings- og Sessjonsvæsen i Henhold til Værnepligtsloven af 26 August 1854. Han blev 21 Jan. 1882 R.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed» og var R. S. O. (1839). Sine sidste Aar boede han i Kristiania, hvor han døde 29 Juni 1887.

⚭ 22 Oktbr. 1822 *Henriette Catschuisca Marguerite Rosalie George* (f. 14 Oktbr. 1798, † 21 August 1845) fra Bordeaux.

Portræt med biogr. Text i Skilling-Magazin 1880, No. 7. *Nekrolog* i Dagbl. 1887, No. 223. Jfr. Bergspst. 1880, No. 1 og Berg. Tid. s. A. No. 1; Storth.-Forh. 1883, VI a, S. 105, og Sth. Tid. s. A. S. 109.

Militair Calender, over den Kongelige Norske Armee og Marine, samt Borgervæbningen. Udg. af H. J. Sparre. *1835*. Chra. [1835]. 8. 2 Bl., 419 S. — Samme. *1837*. Chra. [1837]. 4. 2 Bl., 150 S., 1 Bl. — Samme. *1839*. Chra. [1839]. 4. 2 Bl., 160 S. — Samme. *1842*. Chra. [1842]. 4. 2 Bl., 167 S. — Samme. *1845*. Chra. [1845]. 4. 2 Bl., 154 S. — Samme. *1849*. Chra. [1849]. 4. 2 Bl., 153 S.

Sparre, Ole Jacob Louis, foregaaendes Søn, blev født i Kristiania 6 November 1831, Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1850 og medicinsk Kandidat med Laud i Decbr. 1856. Efter Examen nedsatte han sig som praktiserende Læge i Urskog, hvorfra han i Juni 1858 flyttede til Høland. Den 27 August 1860 blev han udnævnt til Distriktslæge i Rollag, forflyttedes 24 Oktbr. 1863 til Ytre Hardangers Distrikt med Bopæl i Strandebarm og befordredes 9 Oktbr. 1875 til Stadsfysikus i Bergen. Han var som saadan Formand i Bestyrelsen for Bergens kommunale Sygehus og var valgt Formand i Kontrolkommissjonen for Bergens Bys Sindssygeasyl. Fra 1879 var han tillige Læge ved Bergens (senere nedlagte) Tugthus. Som Stadsfysikus i Bergen indlagde han sig

Fortjeneste ved sit Arbejde for flere hygieniske Reformer, navnlig af Byens Renovationsvæsen. Allerede under sit Ophold i Rollag kom han ind i det kommunal-politiske Liv, idet han blev Ordfører i Nore Herredsstyrelse; i Strandebarm var han Formand i Herredskommissjonen og i 1873 valgtes han til 4de Repræsentant fra søndre Bergenhus Amt paa Storthinget 1874—76 (Sekretær i Gage- og Pensjonskomitteen). Senere repræsenterede han Bergens By paa Storthingene 1883—85, 1886—88 og i 1889 indtil 10 Maj, da han blev permitteret paa Grund af Sygdom. Han var paa alle disse Thing Medlem af Protokolkomitteen og dens Formand fra 1886 af, samt Medlem af Valgkomitteen 1886—89 og af Fuldmagtskomitteen 1889. I 1879 indvalgtes han i Bergens Kommunerepræsentantskab og 1880 i Formandskabet. Han var Medlem af den kgl. Arbejderkommissjon af 19 August 1885. Han døde i Kristiania 4 Novbr. 1889.

* 1) 31 August 1858 *Anne Petronelle Enger* (f. i Kristiania 27 Februar 1835, †. 8 Februar 1866), D. af Urmager Knud E. og Rebekka Dorothea Gill.

* 2) 21 August 1872 *Edvardine Daae Lampe* (f. paa Strandens Prestegaard 17 Februar 1848), D. af Sogneprest til Strandebarm Claus Ernst Lampe og Drude Cathrine Daae.

Portræt med Biografi i Verdens Gang 1887, No. 97; i Ny illustreret Tidende 1889, S. 86. — *Nekrologer* i Dagbl. 1889, No. 326, jfr. No. 330; i Aftpst. s. A. No. 654; i Morgbl No. 587; i Berg. Tid. No. 317; i Bergspst. No. 258; i Opl. Avis No. 260 af E. Mørkassel; i Dagspst. No. 260; i Tunsbergeren No 141 af P. K.; i Kristianssands Stiftsavis No. 274. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 368 fg.; Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814-91, S. 127.

I Tidsskr. f. pr. Medicin VIII. (1888), S. 49—59: Om Ordningen af den offentlige Prostitution (jfr. S. 84 fg.).

I Beretn. om Sundhedstilstanden m. m. i Norge 1861, S. 124—126: Om Levemaaden i Rollags Lægedistrikt i Numedal.

Spenning, Knut Severin, Søn af Fuldmægtig i Finantsdepartementet, exam. jur. *Abraham Spenning**) (f. 1796, † 184) og *Anne Randine Lindboe* († paa Kongsberg 14 Marts 1883), er født i Kristiania 16 August 1831, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1848 og theologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1853, efterat han i 1851 og 1852 havde vikarieret som Lærer ved Kongsbergs Skole. Fra Januar 1854 til Juli 1856 var han Huslærer hos Jernverksejer Treschow paa Fritsø, fra August 1856 til Juli 1861 Timelærer ved Stavangers og fra August 1861 til Decbr. 1863 ligesaa ved Kongsbergs Skole. Den 10 Oktbr. 1863 blev han udnævnt til Adjunkt og 3 Decbr. 1877 til Overlærer ved Drammens Skole, ved hvilken han tillige har været Sekretær.

*) Et af ham efterladt Manuskript: «Antikvariske Undersøgelser i Oslo Bispegaard og i St. Halvards Kirkes Grund 1835—36» er meddelt ved Otto Gr. Lundh i Aftenbladet 1865, No. 258, 259 og 260.

* 1 August 1866 *Inga Hvaale* (f. 23 Decbr. 1844), D. af Gaardbruger i Nore Knut H. og Elisabeth Aasgaard († i Drammen 10 Febr. 1887, 69 Aar gl.).

Tabeller over Drammens Byes Befolkning *[1870]*, udgivne efter Foranstaltning af Drammens Sundhedskommission overensstemmende med de i Slutningen af 1869 optagne Mandtalslister. Drammen 1870. Tværfolio. 2 Bl. — Samme for *1875*. Drammen 1875. Tværfolio. 4 Bl. — Samme for *1879*. Drammen 1879. Tværfolio. 4 Bl. (Alle anonyme, udført i Samarbejde med Landfysikus Th. Blich, se ovfr. II. 352, men i Detaljerne udarbejdet af S. Anm. af Blich i Dr. Tid. 1875, No. 71; i Daas Tids-Tavler IV. 135—137 af Udg.). — Samme for *1880*. Drammen 1880. Tværfolio. 4 Bl. — Samme for *1885*. Drammen 1885. Tværfolio. 4 Bl.

Dr. M. Luthers lille katekisme med barnelærdoms visitats og med et stykke om enfoldigt skriftemaal og kristelige spørgsmaal og svar for dem, som gaar til Herrens bord, samt sentenser af Guds ord. Autoriseret udgave ved K. Spenning. Kra. 1888. 16. 46 S.

Salmer og religiøse vers samlede til skolebrug af E. Schreiner og K. Spenning tilligemed oversigt over kirkeaaret og den kirkelige gudstjeneste ved K. Spenning Kra. 1888. 8. 32 S.

I Drammen og Omegn (Drammen 1873. 8.), S. 103—127 har han skrevet Afsnittet om Kongsberg.

I Drammens Blad og i Drammens Tidende gav han i Regelen hver Gang efter Offentliggjørelsen af ovennævnte Tabeller en Oversigt over Byens Befolkningsforhold.

Spilkevig, Johan

Visebog for Almue-Ungdommen. 1. [eneste] Levering. Eegsæt 1847. 16. 32 S. (Heri findes bl. a. S. 19 fg. „En Vise om Giftermaal" i Sogns Dialekt, et af Ivar Aasens ældste Digte.)

Spiritus asper, Pseudonym for 1) **David Habel;** for 2) **Christian August Wulfsberg,** se disse.

Spødervold, Knud Kittelsen, Søn af Gaardbruger *Kittel Gulliksen* og Hustru *Marthe Rasmusdatter*, blev født paa Gaarden Spødevold i Birkrem Anneks til Helleland 24 Juli 1791. I sin Barndom viste han ualmindelig Lærelyst og en usedvanlig Hukommelse. Det heder, at han havde Bibelen og den augsburgske Konfessjon med sig, naar han som Gut var ude og gjætede, og at han ved sin Konfirmation i Oktbr. 1807 havde læst den hele Bibel igjennem tre Gange. I 1811 blev han udskreven til Soldat og maa med sit vesterlenske Regiment have ligget i Garnison i Kristianssand og med dette i 1813 have været i Larvik. I dette Aar og i en Del af Aaret 1814 kom han der i Forbindelse med Presten Wilhelm Falck paa Nøtterø. I Juli og August 1814 laa han med Armeen i Smaalenene. Efter Hjemkomsten fra Krigen maatte han tage ud i Tjeneste. Ved sit Giftermaal i 1826 kom han i Besiddelse af sin ældre

ugifte Broders Del af Fædrenegaarden, men flyttede i Begyndelsen af 1830-Aarene til Gaarden Efteland i Hovedsognet Helleland. Her kom Spødervold, der tidlig var begyndt at optræde som «Bygdeprokurator», i Proces med en Mand, hvilken endte med at han blev dreven fra Gaarden. Han flyttede nu til Stavanger, hvor han en kort Tid forpagtede en Jordejendom i Byens Nærhed. Da han ikke kunde staa i Forpagtningen længer, flyttede han ind til Byen og levede her i stor Fattigdom underholdt af de Tilhængere, han der havde vundet for sine særlige dogmatiske Anskuelser i religiøse Spørgsmaal, idet han nemlig fra Begyndelsen af 20-Aarene var bleven Ordfører og Forkynder for et Parti, som under Navnet «de Stærktroende» har været adskillig udbredt paa Vestlandet, hvor Sekten siden 1873 og 1887 igjen er optraadt med større Liv under Ledelse af B. Lomeland i Kristianssand, T. Valand samt Lærerne Hetland og Slettebø paa Ekersundskanten. Han døde i Stavanger 20 Marts 1848.

* 8 Novbr. 1826 *Joren Larsdatter Kvitlen* (f. 1806) fra Birkrem.

Knud Spødervold og de stærk troende. Af D. Thrap. (Kra. 1892. 8. 46 S.) — Jfr. F. G. Bruun: «Nogle Ord imod den falske Lære» (Chra. 1863); Chr. Nygaard: «Foredrag om den separatistiske Bevægelse i Ekersund» (Bergen 1873); B. Lomeland: «Den nye Skriftemaalsordning», H. 1. 2. (Mandal 1888); Samme: «Binde- og Løsenøglen» (Mandal 1888); Samme: «Bedømmelse af vort nye Daabsritual» (Kr.-sand 1890); «Tiden», udg. af B. Lomeland, 1884—88 og 1890 fg.; Hengstenbergs Kirchen-Zeitung 1858; Norsk Kirketidende 1860, No. 25; Luth. Kirketid. I. 395 fg.; Stavanger Avis 1889, No. 75 A.

Enfoldigt og kort Gjennemsnit af Tiden til sand og velgrundet Betænkning over Guds Naades Husholdning med Menneskene, efter hans Barmhjertigheds Rigdom og ifølge den hellige Skrifts Veiledning. Hvorved og kommer i Betragtning paa den ene Side: Satans, som Guds afsagte Fiendes, List og Vold, hvorved han idelig søger at anfalde og om muligt at forstyrre Guds Naades Husholdning; og paa den anden Side: den menneskelige Naturs Arts Anfængelighed, efter Faldet, for Satans List, hvorfor og Menneskene lettelig kan bringes under hans Vold. Beforbring til sand Kundskab, Tro og Gudsfrygt af Knud K. Spødervold. Til Trykken befordret og forlagt af T. Mauritzen m. Fl., som sige i deres Hjerter: „Tal Herre! thi dine Tjenere høre det gjerne." Stavanger 1848. 8. 360 S. (Bogens første og største Del er skrevet af Forf. selv, medens den sidste Del, Kap. 27—30, er nedskrevet efter hans Diktat paa Sygelejet.)

Spørck, Johan Henrik, Søn af Hofretsassessor, Foged i Hedemarken *Christian Ludvig S.* og *Else Kirstine Juul*, blev født 15 Juni 1778 i Kjøbenhavn, hvor Faderen den Gang var Landinspektør, blev i Septbr. 1789 optagen paa Landkadetakademiet i Kjøbenhavn, som han gjennemgik til Høsten 1794, hvorefter han i Januar 1795 fik Ansættelse som kgl. Page. I Januar 1796 blev han Fændrik ved Søndenfjeldske gevorbne Infanteriregiment, der garnisonerede paa Fredrikshald, avancerede i April 1800 til Sekondløjtnant og i Februar 1803 til Premierløjtnant. I Januar 1808 rejste han som Spejder til Marstrand og Gøte-

Trykt 13 Oktober 1898

borg, aflagde derefter i Kjøbenhavn Rapport til Kongen, indrettede i Marts s. A. Signalvæsenet mellem Fæstningerne Fredrikssten og Fredriksstad og deltog med Udmerkelse i Grænsekrigen s. A., for hvilken han bl. a. udarbejdede Dispositionen for Træfningen ved Prestebakke og Berby 10 Juni 1808. Han fik nogle Uger efter Kaptejns Karakter med Anciennetet fra Træfningens Dato, blev gevorben Kompagnichef ved Regimentet i Novbr. 1808 og R. D. O. 28 Juni 1809. Fra 1804 til 1817 var han Lærer (de første to Aar alene) i saavel theoretiske som praktiske Fag ved Underofficiersskolen paa Fredrikshald og var fra 1807 til 1811 tillige Lærer og Inspektør ved den af Prins Christian August oprettede og af ham underholdte Læreanstalt for unge Officierer og for dem, som havde bestaaet Underofficiersexamen fortrinlig godt. Efter med Hæder at have taget Del i Felttoget 1814, gik han ved Armeforandringen 1818 over til 1ste akershusiske Infanteribrigade som Kaptejn ved Fredrikssstens gevorbne Musketerkorps, blev Oberstløjtnant og Chef for Korpset 18 Januar 1819, Oberst 4 Juli 1823 og Generaladjutant for Armeen ved F. W. B. Stabells Afgang fra denne Stilling 24 Juni 1828. Han udnævntes 29 August 1832 til Generalmajor og Chef for Generalstaben og 10 Juli 1847 til Kommandant i Fredriksstad, hvor han døde 26 Decbr. 1849. Han var Formand i den 1825 til Finmarken sendte Kommissjon angaaende Fællesdistrikterne, var senere Medlem af flere kgl. Kommissjoner, saasom af Kommissjonen ang. Armeens Reorganisation (1826); af Lovkommissjonen af 30 Marts 1831 ang. Værnepligten og Sessjonsvæsenet; af den kgl. Kommissjon af 16 Oktbr. 1833 til Udarbejdelse af Plan for Marinens Udvikling og Organisation; af Kommissjonen af 12 Marts 1833 til Udarbejdelse af ny Plan for Krigsskolen. Han blev i Marts 1817 Adjutant hos Kronprins Carl Johan og i August 1832 første Adjutant hos Kongen. Han var Medlem af 1ste Klasse af *Kgl. Svenska Krigsvetenskaps-Akademien*, blev 1818 R. S. O., 1835 K. S. O., 1843 Stk. S. O. og 1827 R.[2] R. St. A. O.

* 5 Februar 1808 *Magdalene Wiel* (f. paa Fredrikshald 6 Maj 1784, † i Kristiania 6 Januar 1840), D. af Kancelliraad Truls W. og Elisabeth Sophie Arboe.

Autobiografi (til 1811) er trykt i Mil. Tidsskr. Bd. XLV. (1882), S. 624—26. — *Nekrolog* i Selmers Nekrologiske Samlinger II. 615—18. Jfr. C. J. Anker: Biogr. data om norske generalspersoner, S. 246—48; Christian VIII.s Dagbog, S. 180; Essens Breve udg. af Y. Nielsen, S. 4; Aalls Erindringer, 2. Udg., S. 493; D. Schnitler: Blade af Norges Krigshistorie, S. 207, 263, 270—72, 274, 276, 278, 370 fg., 372—375, 379, 383; O. Vaupell: Den danske og norske Hærs Histtorie, II. 327; Den norske Rigstidende 1826, No. 30 af N. V. Stockfleth; Den Constitutionelle 1836, No. 20 [af A. Vibe].

Om Tjenesten i Felten for Underofficierer af General Ewald. Oversat af J. H. S. Chra. 1802. (Bogen findes ikke i noget af de større offentlige Bibliotheker i de nordiske Riger.)

Stabell, Adolf Bredo, blev født 19 Novbr. 1807 i Trondhjem, hvor Faderen *Nicolai Bredo S.* var Graver ved Domkirken. Ved Faderens tidlige Død sad Moderen *Karen Bolette Grøgaard* igjen i smaa Kaar og med flere Børn, saa at Sønnen blot ved andres Hjælp og, da han blev større, ved det, han kunde tjene selv ved at gjennemgaa Lektier med andres Børn, fik en højere Skoleundervisning. Da han i sit 16de Aar havde gaaet gjennem Byens Realskole, fik han en Ansættelse paa Senjen og Tromsø Fogedkontor, hvor han arbejdede i omkring 3 Aar. Han var snart kommen til at styre hele Fogedkontoret, saa ung han var, men han vilde imidlertid længer frem end blive Embedskontorist alle sine Dage; han besluttede sig til at drage sydpaa igjen. Han skrev til en Handelsmand i Nærheden af Tromsø, hvem han kjendte, om hvad han agtede at gjøre og bad ham laane sig 40 Spd. med Pant i hans Fremtid. Svaret blev imidlertid et Afslag,*) men S.s Beslutning stod fast. Den 21 April 1825 iudskibede han sig paa en Nordfarjægt, som skulde rejse til Trondhjem, hvorhen han kom ud i Maj Maaned. I sin Fødeby henvendte han sig nu til en af sine tidligere Velyndere og forebragte ham sit Ønske om at studere. Det viste sig at den Mand, han havde vendt sig til (Justitiarius Roll), var den rette; han tog ham i sit Hus, skaffede ham først nogen Privatundervisning og satte ham saa i Latinskolen**). Men denne Vej fandt Stabell for langsom for sig; allerede efter ikke fuldt et Aars Skolegang bestemte han sig til, mod Lærernes Raad og Ønske, at gaa op til Artium, lod sig dimittere af en Kammerat, som var Student (den ovfr. V. 222 nævnte Sogneprest L. W. Schønheyder) og blev 1827 Student med Laud. Aaret efter tog han Andenexamen og meldte sig 1830, efterat han i nogen Tid havde været ude som Huslærer, til juridisk Embedsexamen, som han fik med Haud — hans Forhold havde ikke tilladt ham at afse den nødvendige Tid til den forberedende Læsning — i Juni s. A. Efter forgjæves Ansøgninger i Justits- og Finantsdepartementet fik han i Septbr. 1830 en Post som Kopist i Revisjonsdepartementet, hvor han 11 Juni 1834 blev kgl. Fuldmægtig. Ved Siden af sit juridiske Brødstudium havde han ofret sig for Studier i Statsøkonomi. Om hidhørende Emner havde han allerede skrevet lidt

*) Paa Konvoluten af den ham tilbagesendte Skrivelse, som endnu er bevaret, sees St. ved Modtagelsen at have skrevet følgende: «Saa skulde vel denne Bagatel, Penge, kunne holde mig fra at udføre en Beslutning, hvorved jeg kan nærme mig min Bestemmelse? Nej, Handelsmand, det formaar ikke din Pengesyge. Behold Du Dine Penge, jeg beholder min Villie, og forsøg, om Du kan være bedre faren end jeg! Jeg rejser nu og skal, haaber jeg, bevise, at om end hvad Verden kalder Lykke ikke bliver min Lod, standhaftigt Mod og Tro og Tillid skal med den urokkelige Villie hæve mig til min Bestemmelse. Farvel Finmarken! Farvel Gjerrighedsaand! Farvel!» (Meddelt af Jonas Lie i Ill. Nyhedsbl. 1866, S. 117.)

**) Under Debatten i Storthinget 31 Marts 1857 ang. Pensjon til Roll udtalte Stabell bl. a. flg.: «— — skylder jeg at oplyse, at jeg som et uformuende ungt og Roll fremmed Menneske — jeg var ikke beslægtet med ham — tilfældig kom til hans Hus og ytrede Ønske om at studere, hvortil jeg imidlertid manglede den fornødne Understøttelse. Justitiarius Roll understøttede mig og underholdt mig senere i Christiania. Jeg betragtede ham som min Fosterfader.» (Storth. Tid. 1857, I. 239, Sp. 1.)

i sine Studenterdage i det Blad, hvis Chefredaktør han snart skulde blive, havde efter Embedsexamen udgivet en Oversættelse af J. B. Says lille Skrift om statsøkonomiske Kundskabers Udbredelse, udsendt Subskriptionsindbydelse paa «Forsøg til et Omrids af Statistiken» og deltaget med den daværende Universitetslærer i Statsøkonomi, Professor G. Fr. Lundh, i Udgivelsen (Febr. 1831) af det nye Blad «Den Norske Nærings- og Politiven», hvor særlig nogle Artikler af ham om Skatteligningen havde vakt Opmerksomhed. Dette Presseorgan stansede sin Udgivelse i April 1831. I den følgende Maaned allerede fik Stabell af «Morgenbladets» daværende Ejer, Bogtrykker Rasmus Hviid, Anmodning om at paatage sig — som det hed i Brevet til S. i den Anledning — «at redigere en indenlandsk Artikel for Bladet, som ogsaa foruden Nyheder bør indeholde større raisonnerende Artikler». I ti Aar forenede han nu de to Stillinger: at være underordnet afsættelig Embedsmand i et Regjeringskontor og Hovedleder af Landets betydeligste Organ i Oppositionspressen. Men i 1841, da han var bleven Medejer af «Morgenbladet», søgte og erholdt han fra 1 Oktbr. Afsked i Naade fra sin Departementsstilling *) og ofrede

*) Af hans Afskedsansøgning, trykt i Morgbl. 1841, No. 283, hidsættes:

«— — fra hvilket Embede jeg herved underdanigst ansøger om Afsked i Naade, idet jeg som Grund for denne Ansøgning tillader mig at anføre, at andre Pligter, som jeg har at udføre, ikke synes mig længere at lade sig forene med denne min Embedsstilling uden Konflikter enten for mig selv eller Andre, som jeg anser det for min Skyldighed at søge at undgaa.

«Vel kunde det synes, at jeg kunde overlade til Deres kgl. Majestæt at bedømme og afgjøre, hvorvidt min Stilling som Embedsmand stod i en saadan Kollision med min publicistiske Virksomhed som Deltager i Morgenbladets Redaktion, at den dermed ikke kunde forenes, og det vilde, om dette maatte befindes, staa i Deres Majestæts Magt at entledige mig. Naar jeg alligevel, skjønt uden Formue eller sikkert Erhverv for Fremtiden, har troet at burde andrage om min Afsked, er jeg dertil ledet af Grundsætninger, som jeg erkjender for rigtige, og derhos af Utilbøielighed til for en lang Fremtid at forblive staaende i den samme Embedsstilling, der sandsynligvis ikke lige saa længe vil konvenere mig. Om Opgivelsen af en bestemt Post paa en Maade, hvorved Adgangen til en Fordel, der kunde ialfald for en Del sikre mit og min Families Udkomme, afskjæres, end ikke ansees klog og beregnet, vil det dog forhaabentlig ikke miskjendes, at jeg af egen Drift ofrer denne Sikkerhed for Fremtiden for at undgaa Konflikter, uagtet jeg for min egen Skyld med Rolighed kunde afvente Udviklingen deraf.

«Dersom — — — — turde jeg maaske haabe at min Udtrædelse af min nærværende Stilling ikke vil fortolkes som nogen Erkjendelse af, at jeg føler mig uskikket til offentlig Tjeneste, eller lægge nogen Hindring ivejen for min Gjenindtrædelse deri, naar jeg maatte finde det ønskeligt og den kongelige Tillid dertil kaldte mig.

«Det er Menneskets Pligt saavidt muligt at beherske sin Stilling og at undgaa Forviklinger, som kunne blive odiøse. Om de Ofre, som derfor maa gjøres, endog kunne være meget følelige og, naar man ikke betragter Fremtiden med Letsindighed, særdeles betænkelige, fordre dog højere Pligter, at man med Resignation underkaster sig dem for at bevare større Goder, som Selvstændigheden ikke tillader at opgive.

«Jeg har bestræbt mig for ærligen at udføre de Forretninger, som mit Embede paalagde mig. Andre Pligter fordre nu af mig at forlade det; men i enhver Stilling og med enhver Anskuelse af Livet og de offentlige Forholde kan man gavne Fædrelandet, naar Bestræbelserne derfor ere redelige og Midlerne ærlige, sandhedskjærlige og værdige. Den gode og rolige Overbevisning vil da under ethvert Forhold og enhver Stræben efter Sandhed give en Løn, som staar højt over enhver ydre Fordel. Jeg sætter mit Haab til at denne Overbevisning vil ledsage mig igjennem Livet og lade mig se dets Aften med Rolighed imøde.»

I Revisjonsdepartementets Indstilling af 7 Septbr. 1841 heder det, efter en udtogsvis Gjengivelse af Ansøgningen: «Departementet — — skylder ham som Embedsmand det Vidnesbyrd, at han ved Siden af ufortrøden Flid og rosværdig Interesse for Forretningernes bedst mulige Fremme, har i den Grad udvist Indsigter og Duelighed som Forretningsmand, at han utvivlsomt maa henregnes blandt Revisjonsdepartementets dygtigste og mest fortjente Arbejdere.»

sig nu til Sommeren 1857 udelukkende for sin journalistiske, kommunale, politiske og praktiske Virksomhed.

Allerede fra 1831 af var Stabell bosat i Aker, i det lille Hus «Hytten» som endnu staar i Heimdalsgaden ligeoverfor den Grund, hvor han senere lod bygge det større «Heimdalen», lige ved Bygrænsen. Ved Formandskabsvalget paa Sommerthinget 1839 blev han første Gang indvalgt i Kommunestyrelsen og blev strax Ordfører i Formandskabet. Han gjenvalgtes for 1841—43 og var senere Bygdens Ordfører uden Afbrydelse fra 1847 til Nytaar 1859. I Aarene 1838 og 1839 var han Formand i Akers Sogneselskab og 1843—45 Forligelseskommissær. I 1843 var han Medlem af den kgl. Kommissjon af 6 Marts s. A. til Afgivelse af Indstilling om Kristianias og dens Forstæders Grænser. Fra 1846 til 1865 var han Formand i Direktionen for Akers Sparebank, hvis Oprettelse og senere store Fremgang efter alles Erkjendelse skyldtes ham. I 1845 mødte han første Gang paa Storthinget som Akershus Amts 2den Repræsentant. Han indtog strax en fremtrædende politisk Plads paa Thinget, hvor han allerede s. A. blev Medlem af Fuldmagtskomitteen, af Budgetkomitteen og af den ved Storthingets Valg nedsatte specielle Adressekomitte til Besvarelse af Trontalen; i alle tre Komitteer valgtes han til Sekretær. Som 4de Repræsentant mødte han 1848 og 1851, som 1ste Repræsentant 1854, 1857 og paa det overordentlige Thing 1858. Da Valget til næste Storthing fandt Sted, var han ved sit Bosteds Indlemmelse i Kristiania bleven afskaaren fra Gjenvalg i sin gamle Valgkreds; i Hovedstaden — af hvis Kommunerepræsentantskab han var Medlem 1859—63 — frabad han sig Valg i 1859, og næste Gang gav man ham blot Plads som 4de Suppleant til Thinget 1862—63. Da han i 1848 anden Gang mødte paa Storthinget, blev han Præsident i Odelsthinget, hvortil han gjenvalgtes af alle Thing til 1857 — i 1858 blev han Vicepræsident i Storthinget — og var fremdeles fra 1848 Medlem af Valgkomitteen (Formand 1858), af Budgetkomitteen (Formand 1851—57) og af Fuldmagtskomitteen (1851 og 1857—58) samt af de vigtigste i Tiaaret nedsatte Specialkomitteer, nemlig i 1848 af Reglementskomitteen, Komitteen ang. Deltagelse i den dansk-tyske Krig og Statslaanskomitteen, i 1854 af Komitteen ang. Neutralitetsbevilgningen, i 1848 og 1851 af de udvalgte Kroningsdeputationer, i 1858 af Statslaanskomitteen (Formand). I Treaaret 1845—48, da han frabad sig Gjenvalg, var han Statsrevisor, hvortil han var bleven Suppleant allerede 1842, og

---

Til Offentliggjørelsen 10 Oktbr. 1841 af disse Aktstykker knytter S. selv den Tilføjelse, «at jeg i Begyndelsen af Marts Maaned d. A. skrev min Ansøgning, men at den først er dateret og indgiven den 16 August. Blandt de flere urene Grunde, som Folk satte i Forbindelse med Rygtet om, at jeg vilde søge Afsked, var nemlig ogsaa den, at jeg vilde blive Storthingsmand. Da de største Taabeligheder ofte vinde mest Tiltro i Folkesnak og da jeg ønskede at afvæbne saa ukjærlige Domme, hvor jeg havde saa let for at gjøre det som her, lod jeg Ansøgningen ligge i min Pult til den 16de August, den Dag, da man skulde vælge Storthingsmænd fra Akershus Amt, hvor jeg er stemmeberettiget.» (Om den ved hans Afskedsansøgning fremkaldte Polemik med «Den Constitutionelle» se ndfr. S. 384.)

1848—57 Administrator i Norges Bankafdeling i Kristiania. 21 Decbr. 1855 blev han regjeringsvalgt Medlem af Direktionen for Hovedjernbanen og fra 1 Januar 1863 af den midlertidige Driftsbestyrelse for Kongsvingerbanen. Som Direktør i Hovedbanen var han sammen med Dr. O. J. Broch og J. Engelstad i 1856 i London for at ordne opstaaede Vanskeligheder i Anl. af Entreprenørerne Ricardo og Bidders Fortolkning af Kontrakten om Jernbanen. S. A. opholdt han sig nogen Tid i Stockholm som Medlem af den norsk-svenske Mellemrigslovkommissjon af 3 Oktbr. 1855 og blev efter sin Deltagelse i dennes Arbejde den 12 Juli 1858 R. St. O. O. «for statsborgerlig Fortjeneste». Med Dr. O. J. Broch, som havde taget Initiativet, deltog han virksomt i Grundlæggelsen af «Den norske Kreditbank», hvortil Indbydelse udgik fra disse to og 10 andre Mænd 23 Juli 1857 (trykt i Morgbl. 1857, No. 205) og som konstitueredes 12 August s. A., hvorpaa Banken traadte i Virksomhed 1 Oktbr. Den 15 Februar 1858 blev han ansat som Chef for dette private Bankinstitut og nedlagde den følgende Dag (se Storth. Forh. 1859—60, Dok. No. 11, S. 13) sin Stilling som Administrator i Norges Bank. Ogsaa i Kreditkassens Bestyrelse deltog han nogen Tid som Medlem af dens Repræsentantskab. I 1863 deltog han i det første skandinaviske nationaløkonomiske Møde i Gøteborg, der valgte ham til Ordfører i Sektionen for Mynt, Maal og Vægt.

Den første Sag, som Stabell blev anmodet om at beskjæftige sig med, efterat han i Begyndelsen af 1831 havde bosat sig i Aker, var en Ansøgning om Forstædernes Henlæggelse til Kristiania By. Først ved Loven af 1857 om Udvidelsen af Bygrænserne, der traadte i Kraft fra 1 Januar 1859, blev denne Sag afgjort; men derved afbrødes ogsaa hans statsborgerlige Forbindelse med Akers Kommune. For at bringe ham Bygdens Tak og Farvel indfandt den 30 Decbr. 1858 Formandskabet m. fl. sig i hans Bolig og overrakte ham som Hyldnings- og Erkjendtlighedsgave en ved Subskription bekostet 1½ Alen høj Frugtopsats af Sølv (Billede deraf i Ill. Nyhedsbl. 1859, S. 4, hvor ogsaa S.s Takketale), ligesom det besluttedes for det overskydende Beløb at lade hans Billede male for Kommunelokalet, hvor det anbragtes i 1864, malet af Lorck. En endnu større og vægtigere Hædersgave, et Par Sølv-Armstager (39 Tommer høje og af mer end 1000 Lods Vægt, Billede deraf i Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 126), blev overrakt ham i 1863 fra Indvaanere i Solør og Odalen med Tak for hans Virksomhed for disse Bygder som Chef for Kreditbanken. Denne hans Virksomhed medførte senere under den store oplandske Krise 1864—65 svære Tab for Banken og ham selv, og under de Bekymringer og Sindslidelser, som fremkaldtes herved, udviklede sig hurtig den Sygdom, som viste sig hos ham i Slutningen af 1864 og hvoraf han døde 21 Novbr. 1865. Paa hans Grav paa Vor Frelsers Gravlund, nær Henrik Wergelands, rejste Venner ham Vaaren 1868 en Minde-

støtte af Granit (Billede deraf i Skill.-Mag. 1868, S. 385) med hans Portrætmedaljon i Marmor af Billedhugger C. Borch.

* 1) 1831 *Caroline Knudtzon* (f. 5 Oktbr. 1806, † 10 Maj 1848), D. af Grosserer i Trondhjem Fredrik K. og Marie Lorck.

* 2) 1860 *Theodora Egidius* (f. 10 Oktbr. 1828), D. af ovfr. (II. 209) nævnte Toldkasserer G. J. E.

Portræt med biogr. Notits i Ill. Nyhedsbl. 1854, No. 36; *med Biografi* af Jonas Lie i Ill. Nyhedsbl. 1866, No. 20, 25, 33 og 34; i Skill.-Mag. 1866, S. 17—21. — *Nekrologer* i Morgbl. 1865, No. 323; Aftbl. No. 275 og 277 (jfr. Thj. Stiftsavis No. 96 og 99); Aftpst. No. 272; Norsk Handelstidende I, No. 26; Bergensposten 1865, No. 94; Ill. Nyhedsbl. s. A., S. 216. — *Mindedigte* i Morgbl. 1865, No. 326 og Jonas Lie's «Digte», 1. Udg., S 64—67 og (et andet) i 2. Udg., S. 11 fg. — *Mindetale* i Kreditbanken af Tho. Joh. Heftye i Morgbl. 1866, No. 50 (ogsaa i Aftbl. s. A., No. 42). — Jfr. B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 134; T. Lindstøl: Storthings-repræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 128; E. Bøgh: Erindringer fra mine unge Dage (Kbh. 1894), S. 370 fg.; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser I. 341 og II. 115; V. Vislie: A. O. Vinje, S. 55 fg.; P. Holmsen: Kra. politis historie, S. 235 fg.; [N. Dahl og O. Løberg:] Ellevte ord. Storthing (Kra. 1845), S. 10 fg.; L. K. Daa: Varsko (Kra. 1846), S. 61, 87, 114 fg., 121, 127; samme: «Brev til Morgenbladet» (Kra. 1846); samme: Om Grundlovsforslagene (Kra. 1847), S. XVI fg.; samme: Om Reformer i Storthingsvalgene (Kra. 1847), S. XVI fg.; [G. A. Berg:] Storthinget i 1851 (Chra. 1853), S. 5, 8 fg., 20, 22; A. O. Vinjes Skrifter i Utval, I. 375; IV. 217 fg., 246—53; V. 238 fg.; D. Meidell: Paa Kryds og paa Tvers I. 236 fg.; Tids-Tavler II. 286—307, jfr. 378 af L. Kr. Daa; Den norske Rigstidende 1847, No. 83, 84 og 113 («L. Kr. Daa's Opgjør med Morgenbladet»); Christiania-Posten 1850, No. 535 og 536 («Om Morgenbladet og Hr. A. B. Stabell») af L. Kr. Daa; Christiania-Posten 1853, No. 1905 og 1854, No. 1923 («A. B. S. og Morgenbladet») af Rolf Olsen [efter «Østerrisørs Blad»]; Krydseren, mange St., bl. a. 1849, No. 25, 26, 27, 30 og 31 [af O. Richter] og 1853, No. 348; Aftenbladet 1860, No. 43, 49, 57, jfr. 60 («To politiske Personer» ɔ: Stabell og O. G. Ueland [af Rolf Olsen]); Aftbl. 1869, No. 1, 2, 7, 13 [af F. Bætzmann]; Dagbladet 1873, No. 20 («En norsk Republikaner»); [J. C. Hellberg:] M'na samtida V. 129; VIII 149; X. 25; XII. 65; Rolf Olsen: Tolvte ord. Storthing (Chra. 1850), S. 85 fg.

Om den Indflydelse, som statsoeconomiske Kundskabers tilkommende Fremgang og Udbredelse vil have paa Nationernes Skjæbne. Efter J. B. Say ved A. B. Stabell. Chra. [Septbr.] 1830. 8. 2 Bl., 36 S.

Adresse-Sagen 1848 eller D.'Hrr. Fouchald, Johnsen, Adolf B. Stabell og O. G. Uelands [samt O. A. Krogness'] Forslag til Storthinget om at indgaa med en Adresse til Hs. Maj. Kongen. Samt Debatterne herom i Storthingets Møde den 3die Mai 1848. (Optaget ved Hurtigskrift.) Chra. 1848. 8. XVI S., 56 S. (Oprindelig udg. uden særskilt Titelblad og først i 1851 forsynet med det her gjengivne, paa hvilket Forslagsstilleren Krogness's Navn er glemt eller udeladt. Om Adresseforslaget og dets Skjæbne indeholder Skriftet selv Oplysninger, hvorhos henvises til Storthings-Efterretninger 1836—54, III. 471—82; Storthings-Forhandlinger 1848, VI. 937—47, jfr. 972 [Indstilling fra den til Sagens Behandling nedsatte Specialkomite, forfattet af Formanden Prest N. Dahl]; F. Bætzmann: Det norske Statsråd

1814—84, S. 81 fg. samt Tids-Tavler II. 291 fg. af L. Kr. Daa, foruden til den samtidige Presse.)

Han deltog med G. F. Lundh i Udgivelsen af Den Norske Nærings- og Politiven 1831, hvori af S. bl. a. S. 41—59: Bidrag til Bedømmelsen om Kommuneafgifternes eller Byskatternes Fordeling i de norske Kjøbstæder; S. 62—64: En svensk Torparkontrakt, meddelt i Overs.; S. 65 fg.: Maadeholdenheds-Foreninger; S. 97 fg.: Fra Redaktionen.

I Morgenbladet begyndte han at skrive anonymt alt i 1829, saaledes i *1829*, No. 354: Om Land og Forprang. — *1830*, No. 24: Om Tillæg til § 8 i Lov om Brændevinsbrænden; No. 134: Om en hurtigere Postbefordring. — Fra Maj 1831 var han Bladets (dog ikke navngivne) Hovedredaktør til Sommeren 1857, i hvilken Egenskab han dels foranledigede, dels deltog i den offentlige Drøftning af de fleste politiske og kommunale Anliggender, Bank- og Pengevæsenet, m. v. I 1841 blev han ogsaa Medejer af Bladet og vedblev at være dette til sin Død; efter denne blev hans Arvinger udløst af Forretningen af Medejersken Enkefru Hviids († 23 Decbr. 1862) Svigersøn, ovennævnte Livmedikus J. G. de Besche. (Jfr. „Morgenbladet 1819—1894“ [Chra. 1894. 4.], S. 9—13, 30 fg., 33 fg., 42 fg.) Blandt S.'s navngivne Artikler i Bladet anføres: *1841*, No. 285, 287, 289, 291: Polemiske Artikler mod „Den Constitutionelle“ i Anl. af hans Afsked fra Departementet (jfr. Den Const. s. A. No. 284, 286, 288, 290). — *1846*, No. 68, 75 og 82: Ole Gabriel Ueland; No. 221 og 223: Svar paa L. Kr. Daa's „Brev til Morgenbladet“. — *1848*, No. 126, 131, 148: Om Adresse-Sagen. — *1849*, No. 58, 61, 68: Om Skipper Iversen og Christiania-Posten. — *1850*, No. 6: Om Renten ved Akers Sparebank (jfr. No. 29); No. 203: Om Akers Sparebank. — *1852*, No. 90 og 94: Lidt om Aageri; No. 112 og 116: Om Disconto-Præmien. — *1853*, No. 42 og *1854*, No. 242: Om Akers Kirke. — *1860*, No. 18, 22 og 27: Ole Gabriel Ueland (jfr. U.s Svar „Gammelt og Nyt“ i Aftbl. s. A. No 7).

I Storthings-Forhandlinger er trykt adskillige Forslag, Vota og Komitteindstillinger, forfattet af ham, saaledes i *1845*, VII. 169: Votum imod Forslaget om ved en Deputation at indbyde Kongen til at lade sig krone.

I Decbr. 1830 indbød han til Subskription paa et statistisk Arbejde, til hvis første Afdeling: «Theoretisk Statistik» Manuskriptet paa det nærmeste var færdigt, men det udkom aldrig.

Stabell, Eleonore Wilhelmine, en Søster af nedennævnte Toldkasserer Lars B. R. S., født 28 Maj 1810, død 1877.

Den gode Datter. (Et Skuespil.) Chra. 1843. 8. 32 S. (Anonymt.)

I Kristiania Dagblade findes flere anonyme Digte af hende trykt, saaledes i Christiania-Posten (1852) Hytten ved Skarpsno.

Stabell, Fredrik Nikolai, Søn af ovennævnte Bankchef *A. B. S.* i hans 1ste Ægteskab, er født i Kristiania 13 April 1832, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1850 og medicinsk Kandidat med Haud i Maj 1857, hvorefter han var Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling og ved Fødselsstiftelsen til 1858, da han blev Amanuensis hos Stadsfysikus Steffens i Kristiania (til 1867). 1867—70 var han Reserve-

læge ved Rigshospitalets medicinske Afdeling, i det sidste Aar konst. Overlæge ved Afd. B. I Aarene 1861—63 opholdt han sig paa videnskabelig Studierejse i Udlandet, navnlig i Berlin, Wien, Paris og London, har ogsaa senere gjentagne Gange i videnskabeligt Øjemed besøgt Udlandet, og bl. a. deltaget i de internationale Lægekongresser i London 1881 og i Kjøbenhavn 1884. Forøvrigt har han siden Embedsexamen den hele Tid været privat praktiserende Læge i Kristiania, hvor han 1884—87 var Læge ved det i førstnævnte Aar grundlagte «Vor Frues Hospital» og fremdeles fra 1886 Medejer og Medbestyrer af det medicomekaniske Institut. Han var fra 1887 nogle Aar Medlem af Kristianias Kommunerepræsentantskab.

* 11 August 1858 *Glenorcky (Glenny) Sinclair Finne* (f. i Trondhjem 27 Novbr. 1834), D. af Konsul Johan F. og Louise Meincke.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 372 fg.; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte V. 500 fg.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben. 2. Række — foruden adskillige Uddrag af fremmed Litteratur. — *XVIII.* (1864), S. 304—15: Om Muligheden af at diagnosticere Hjernesygdommenes specielle Sæde. — *XXIII.* 1—12, 657—86 og 3. Række *I.* 1—26 og 393—413: Beretning fra Rigshospitalets medicinske Afdeling for Aarene 1867—1870. — *III.* 689—95: Kronisk Perikardit og Sammenvoxning af Perikardiet. — *V.* 131—41: Rheumatismus acutus cerebralis. — *VI.* 145—47: Rheumatismus articularis acutus. Salicylsyre.

I Tidsskrift for praktisk Medicin — hvilket han grundlagde i 1881 sammen med M. Skjelderup og Cæsar Boeck og hvoraf han var Medredaktør til 1887, da det gik over til at blive den norske Lægeforenings Organ — *III.* (1883), S. 353—55: Akut Rheumatisme i Barnealderen. — *IV.* 237—40: Herpes zoster bilateralis. — *VI.* 167—70: Hypnotisme, en Afsløring. — *VII.* 111—115: Fractura tuberositatis tibiæ; S. 125—34: Perifere Neuralgier som Symptom af dybtliggende Svulster; S. 225—30: Spontant svindende Svulster. — *VIII.* 553—58: Spontant svindende nyresvulster (intermitterende hydronefrose). — *IX.* 29 fg.: Mindeord over Livmedicus Budde; S. 185—193: Om palpation af sunde og syge nyrer.

I Forhandl. i det med. Selskab *1863:* (i N. M. f. L. 2. R. XVII. 1025 fg.) Notitser fra Maison neuves Klinik; (sstds. S. 1114—16:) Pariser- Instrumenter. — *1865:* (i N. M. f. L. 2. R. XIX. 866—71) Typhus exanthematicus og Ileotyphus. — *1867*, S. 159—62: Cancer mediastini antici. — *1868*, S. 42—44: Nephrites calculosa? — *1870*, S. 84—88: Leversygdom; S. 131—34: Accouchement forcé; S. 139—42: Tabes dorsalis, Hjerneemollition og Cancer ventriculi et hepatis hos samme Person. — *1872*, S. 140—42: Fra London. — *1874*, S. 90—92: Asthma nervosum og Morfin.

Stabell, Fredrik Wilhelm, Søn af nedennævnte Amtmand, Toldkasserer *Lars B. R. S.*, er født paa Bodø 4 Juni 1836, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1855 og medicinsk Kandidat med Haud i Decbr. 1864, hvorefter han var Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling og ved Fødselsstiftelsen til Sommeren 1865, da han blev Reservelæge ved Fødselsstiftelsen i Bergen, hvor han samtidig var Bylæge, til

Trykt 14 Oktober 1898.

Sommeren 1866. Høsten s. A. var han Koleralæge i Kristiania og Vintrene 1867 og 1868 Læge ved Vaarsildfisket. Siden 1868 har han været privat praktiserende Læge i Bergen, hvor han var Bylæge fra April 1868 til 1885 og flere Gange i længere Tid har været konst. Stadsfysikus (1883, 1886—90). Han er Medlem (siden 1879) af Direktionen for Bergens Diakonissehjem, af Kontrolkommissjonen for Møllendals Asyl (siden 1891), af Bestyrelsen for Sygekassen for Tjenestefolk, i hvis Stiftelse han deltog, og af Bestyrelsen for Vestlandske Kunstindustrimuseum. Han har i videnskabelige Studieøjemed gjentagne Gange (1867, 1874—75) opholdt sig i kortere og længere Tid i Udlandet og deltog i den internationale Lægekongres i London 1881. Sammen med Auditør H. H. Ramm tog han Initiativet til Oprettelsen af den i 1875 indviede Frimurerloge i Bergen «Oskar til de syv Bjerge», hvis ordførende Mester han har været siden 1880. Han er R. W. O. (1888) og R. Sp. I. O. (1883).

* 11 Septbr. 1870 *Catharina Christine Sundt* (f. i Bergen 17 Septbr. 1851), D. af Grosserer Christian Gerhard Ameln S. og Jacoba Johanne Kramer.

Portræt med Biografi i Nordisk Frimurer-Tidende, V. (1896—97), S. 9—11. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 373 fg.; W. Brandt: Legatfamilien Ameln, S. 22.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 3. Række *V.* (1875), S. 373—75: Kateterisation af Uretrerne (Prof. Simons Methode).

I Norway illustrated (Bergen 1888. 4.), S. 102—104: Sanitary Relations in Norway.

I Nordisk Frimurertidende *II.* (1888—89), S. 321—334: En Feltloge i Bergen i Aaret 1808.

I Bergens Aftenblad *1887*, No. 2194: Sundhedstilstanden i Bergen i 1886. — *1889*, No. 2437 og 2781: Sundhedstilstanden i Bergen i 1887 og 1888.

Stabell, Fredrik Wilhelm Bruenech, Søn af Holzførster *Lars Bastian S.* og *Lucie Marie Bruenech,* blev født i Hole paa Ringerike 25 Maj 1763, blev i Juli 1777 ansat som Overjæger ved Søndenfjeldske gevorbne Infanteriregiment, optoges i April 1780 som Elev i den mathematiske Skole i Kristiania, hvorfra han efter i 1783 at have faaet Medaljen «For Dyd og Flittighed» tog Afsked paa Grund af de smaa Befordringsudsigter og besluttede sig til — efter Tilbud og Løfte om hastig Befordring — at gaa som Underofficier til Slesvigske Infanteriregiment. 1785 blev han Kommandersergeant ved det s. A. oprettede Holstenske Jægerkorps, i hvilket han blev staaende til Høsten 1787, uagtet han allerede i August 1786 var bleven udnævnt til Fændrik med Sekondløjtnants Karakter ved Kongsvingers lette Infanterikompagni. Den 15 August 1788 blev han Sekondløjtnant ved det s. A. oprettede norske Jægerkorps, med hvilket han deltog i Felttoget s. A. og ved hvilket han 14 Novbr. s. A. blev Premierløjtnant, 19 August 1791 Kaptejn og 6 Februar 1801 Kompagnichef.

I 1802 deltog han i Expeditionen til Lærdal, i Anledning af Almuens Opsætsighed mod Sessjons-Deputationen, og fik Kommandoen over den Afdeling, som blev efterladt der. Den 17 Maj 1805 blev han Interimskommandør til Decbr. 1808 for Søndenfjeldske Skiløberbataljon, men beholdt samtidig sit (4de) Kompagni i Jægerkorpset. Efter den 24 Decbr. 1807 at være bleven udnævnt til Major, førte han i Krigen 1808 de lette Tropper af Brigaden Staffeldt og blev s. A. Ridder af Dannebrog «for at have udmerket sig den 25 April ved Kjelsaasen (Trangen) og 18 Maj ved Jahren, samt hvor han ellers er bleven beordret ved Overlæg, Conduite og rask Resolution». Fra Septbr. 1809 til Maj 1810 var han Interimskommandant paa Kongsvinger. Ved Oprettelsen af Akershus'ske Skarpskytter-Regiment 1810 blev han fra 1 Juli Major og Bataljonskommandør ved dette og 26 Novbr. 1811 Oberstløjtnant ved Regimentet, der sendte ham som sin 1ste Deputeret til Rigsforsamlingen paa Ejdsvold 1814, hvortil han var valgt ogsaa som 3dje Deputeret fra Smaalenene; efter Prinsregentens Afgjørelse modtog han imidlertid Regimentets Valg og blev paa Ejdsvold Medlem af Konstitutionskomitteen. Under Felttoget senere paa Aaret førte han Kommandoen over Avantgardens højre Fløj paa 3 Bataljoner (2000 Mand). Efter Fredsslutningen blev han (Novbr. 1814) Adjutant hos Kronprinsen og fik ved det første Stjernefald efter Foreningen (7 Januar 1815) Sværdordenens Ridderkors i Brillanter. Den 2 Marts 1815 blev han tjenestegjørende Generaladjutant for Armeen og Chef for Generalstaben. Ved Armeforandringen 1818 blev han 7 Januar udnævnt til Oberst og første Chef for den da oprettede 2den Akershus'ske Infanteribrigade, forfremmedes 7 Septbr. s. A. til Generalmajor, 23 August 1821 til Generalløjtnant og 16 Oktbr. 1833 til General (fra 1 Juli s. A.). Efterat han 1828 var fratraadt som Generaladjutant for Armeen, blev han 1829 højstkommanderende General (under Kongens Fravær) og blev staaende i denne Stilling og som Brigadechef til sin Død 2 Juni 1836. Han var fra Septbr. 1825 første Adjutant hos H. M. Kongen og Chef for hans norske Stab, Stk. S. O. (1823) og R. Sph. O. (1835). Han var siden 1820 Æresmedlem af *Kgl. Svenska Krigsvetenskaps-Akademien* i Stockholm.

* 17 Januar 1792 *Helene Voigt* (f. 16 Septbr. 1772, † paa Onsø Prestegaard 29 Juli 1850), D. af Regimentsfeltskjær Johan Nikolai V.

Autobiografi (til 1811) er trykt i Militært Tidsskr. XLV. (1882), S. 627—29. — *Nekrologer* i Dagen (Kbh.) 1836, No. 139; i Kjøbenhavnsposten s. A. No 107. — Jfr. B. Moe: Efterretn. om Ejdsvoldsmænd, S. 133 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 128; V. Ødegaard: Norske Jægerkorps' Historie, Personalia S. 49 fg.; C. J. Anker: Biogr. data om norske generalspersoner, S. 248 fg.; D. Schnitler: Blade af Norges Krigshistorie, S. 232, 237 fg., 240 fg., 353, 370, 378 fg., 382 fg., 387 fg., 391 fg., 409; Peter Motzfeldts Breve og Optegnelser, S. 170, 174, 394, 422, 491 fg.; Pavels' Dagbogs-Optegnelser 1815—16, S. 53; Statsraad Vogts

Optegnelser I. 89 og 105; O. Vaupell: Den danske og norske Hærs Historie, II. 307, 321, 327, 384, 388, 392, 756, 767.

Bemærkninger over Skriftet: Feldttoget i Norge 1814, forsaavidt Samme angaaer Oberstlieutenant Stabells havte Commando. Chra. 1815. 8. 24 S.

Stabell, Gabriel Bastian Nicolai, Søn af Bogholder *Gunerus S.* og *Ditlevine Harboe*, er født i Trondhjem 15 Oktbr. 1846, var, efter at have gaaet igjennem Realskolen der, ansat ved en Handelsforretning til Høsten 1867, da han gik ind paa Heltbergs Skole i Kristiania, og blev, privat dimitteret, Student med Laud 1869. Efter Andenexamen var han 1870—71 Privatlærer i Trondhjem, studerede 1872—75 Theologi, dog uden at tage Embedsexamen, blev fra Nytaar 1876 Lærer ved Ringerikes Middelskole og opholdt sig s. A. 5 Maaneder i Oxford for at studere Engelsk. Fra Oktbr. 1877 var han Lærer ved Realskolen i Trondhjem og fra Høsten 1881 til 1885 Klasselærer ved Kathedralskolen der. Efterat han paa en Stipendierejse havde sat sig ind i Undervisningen af Blinde, satte han fra Nytaar 1886 igang en Skole for Blinde paa den af ham dertil kjøbte Ejendom Gløshaugen ved (nu i) Trondhjem; af denne Skole var han Bestyrer til 1893, da Staten fik sin egen Blindeskole i Klæbu. Senere har han fortsat sin private Undervisning af ældre Blinde. Han var i Begyndelsen af 80-Aarene Medlem af Trondhjems Arbejderforenings Bestyrelse og af Bestyrelsen i den trondhjemske Filial af «Foreningen til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring».

Jfr. «Studenter fra 1869» (Chra. 1894), S. 147 fg. (hvor to Portræter).

Engelske Samtaleøvelser efter Samuel D. Waddy's «The English echo». Ved J. F. Bendeke og G. Stabell. Thjem 1881. 8. 2 Bl., 141 S. (Jfr. ovfr. I. 198). — Andet gjennemseede oplag. Thjem 1884. 8. 2 Bl, 141 S.

I Den norske Turistforenings Årbog 1870, S. 95—97: Fra Ringebu til lille Elvedalen.

Stabell, Lars Bastian Ridder, Brodersøn af ovennævnte General F. W. B. S. og Søn af Byfoged, senere Sorenskriver i Solør og Odalen *Matthias Hagerup S.* († 1824) og *Else Ridder* (f. 1776, † paa Gaarden Ask, Ringerike, 3 Febr. 1861), blev født i Kjøbenhavn 27 April 1798, blev Kadet i August 1812, blev 14 Februar 1814 ansat som Sekondløjtnant ved akershus'ske Skarpskytterregiment, tilendebragte efter Felttoget i 1814 sit Kursus paa Kadetakademiet fra Januar 1815 til 29 Januar 1816, da han fik Udnævnelse til Sekondløjtnant med Anciennetet fra 14 Februar 1814; ved Armeforandringen i 1818 blev han forsat til 2den akershus'ske Infanteribrigade, hvor han avancerede til Premierløjtnant 22 Marts 1825. Imidlertid havde han, privat dimitteret, taget Artium med Haud 1817 og juridisk Embedsexamen med Laud i Juni 1822, var et Aars Tid konst. Sorenskriver i Rakkestad og udnævntes 28 Juni 1825 til Auditør ved Kavalleribrigaden og Garnisonsauditør ved Akershus Fæst-

ning. Den 5 April 1834 blev han udnævnt til Amtmand i Nordlands Amt og 8 Decbr. 1847 til Toldkasserer i Kragerø, hvor han døde 13 Januar 1860. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 6 Maj 1837 ang. Handelen i Nordland og Finmarken og mødte som 4de Repræsentant fra Nordlands Amt paa Storthinget 1842 (Militærkomitteen). Han var R. N. O. (1843).

* 21 Oktbr. 1825 *Caroline Andrea Elieson* (f. i Rygge 1 Marts 1800, † i Kristiania 2 August 1873), D. af ovenfor (II. 215) nævnte Krigsassessor Peter E. til Evje Gaard i Smaalenene.

Jfr. A. Collett: Familien Elieson, S. 28 fg.; A. T. Låstbom: Konungariket Norges ståthållare etc. (Ups. 1843), S. 35 fg.; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser I. 355.

I Beretning om Kongeriget Norges oeconomiske Tilstand er hans 5-Aars-Beretninger om Nordlands Amt trykt *1830—35*, S. 294—303, *1836—40*, S. 223—31 og *1841—45*, S. 180—91.

Stabell, Olaf Halvard, Søn af ovennævnte Bankchef *A. B. S.* i hans første Ægteskab, er født i Aker 6 Novbr. 1838. Han var i hele Opvæksten meget svagelig, saa at han flere Gange næsten hele Vintre maatte forsømme Skolen og gik ud af 3dje Latinklasse, bestemt til at blive Landmand. Da Skolen paa Aas endnu ikke var færdig, studerede han 1 Aar ved den polytekniske Læreanstalt i Hannover og senere praktisk Landbrug paa Faderens Ejendom Sulerud i Ejdsberg, indtil den højere Landbrugsskole paa Aas blev aabnet, hvis første Kursus han gjennemgik og hvorfra han udexamineredes 1861. Efter en Udenlandsrejse overtog han Bestyrelsen af Sulerud, som han kjøbte i Begyndelsen af 1865 og vedblev at drive, til han solgte Gaarden i 1890. I omkring 10 Aar var han Overformynder i Ejdsberg til 1875, da han indvalgtes i Formandskabet og blev dettes Ordfører til 1879, da han flyttede til Fredriksstad. I 1872 blev han af Amtsformandskabet valgt ind i Amtets Jernbanekomitte; 1872—79 var han Formand i Smaalenenes Amts Landhusholdningsselskab. Den under Selskabet for Norges Vel i adskillige Aar (til 1893) virkende «Forening til Diskussjon af Landbrugets Anliggender» blev oprettet efter hans Initiativ. I 1879 kjøbte han «Fredriksstads Tilskuer» og har siden den Tid boet i Fredriksstad. Han deltog i Stiftelsen af «Novemberforeningen» som Medlem af den konstituerende Komitte og var senere i flere Aar Medlem af Foreningens Bestyrelse. Ligesaa deltog han i Stiftelsen af Grundlovsforeningen i Fredriksstad, hvis Formand han var i 5 Aar.

* 23 Februar 1865 *Sophie Dunker* (f. i Kristiania 29 Septbr. 1842), D. af ovennævnte Regjeringsadvokat B. D.

Jfr. C. Plünneke: Fra Fredriksstads Opkomst og Udviklingstid, II. 165.

Lommebog for Landmænd. Chra. 1867. 8. (Anm. i Morgenbl. 1867, No. 356; N. Folkebl. 1868, No. 14.)

I Landmarks Tidsskrift f. d. pr. Landbrug, V. 93 fg.: Løner Dræningen sig?

Siden 1. Oktbr. 1879 har han været Redaktør og Udgiver af Fredriksstads Tilskuer, der tidligere udkom 3 Gange ugentlig, men fra 27 Septbr. 1898 udgaar alle Hverdage. (Jfr. J. F. Sandberg ovfr. V. 25.)

Iøvrigt begyndte han meget tidlig at skrive i Bladene, først i Morgenbladet, senere om Jordbrug og andre Emner i Smaalenenes Amtstidende og lejlighedsvis ogsaa i enkelte andre Blade.

Stabfors, Anders Pedersen, født paa Helgeland omkr. 1820, blev 1840 udexamineret med Hovedkarakteren «Meget godt» fra Tromsø Seminarium, var senere dels Almuskolelærer, dels Handelsmand i Alstadhaug.

Læsning til Tidsfordriv for Almuen. En Samling af morende og lærerige Fortællinger. Bergen 1847. 12. 60 S.

Stave- og Læsebog for Begyndere i Læsning. Bergen 1847. 12. 24 S.

Om Overtro, Forvarsler og Gjengangerhistorier i Nordland. Samlede af A. P. Stabfors. Bergen 1882. 8. 31 S.

Staib, Christian Fredrik Maximilian, Søn af daværende Oberstløjtnant i Artilleriet, senere Toldkasserer i Kristiania *Christian Fredrik S.* og *Martine Christine Sophie Stensgaard,* er født paa Chefsgaarden Rød i Lier 16 Oktbr. 1831, blev efterat være udexamineret fra Krigsskolen 1850 udnævnt til surnumerær Sekondløjtnant (med Ancien-netet fra 10 Decbr. s. A.) i 2den akershusiske Infanteribrigade, tog, privat dimitteret, Artium med Laud 1851 og i 1853 Andenexamen med samme Karakter. Den 6 August 1855 avancerede han til Premierløjtnant i 2den Brigade, ansattes efter Examen ved den militære Højskole som Aspirant i Generalstaben, hvor han fra 1 Oktbr. 1858 blev Adjoint af 2den Klasse og gjorde, efterat være bleven surnumerær Kaptejn i Armeen 21 August 1862, Tjeneste som Kaptejn i Generalstaben fra Marts 1864 til Maj 1872, da han traadte ud af Staben for at overtage Kommandoen over 4de Kompagni af Numedals Bataljon. Den 13 Februar 1874 udnævntes han til Oberstløjtnant i Generalstaben og Chef for dens Generalkvartermesterafdeling. Fra 1 Decbr. 1882 til 17 April 1888 var han Referent hos Kongen og Bestyrer af Armekommandoens Expeditionsafdeling i Stockholm, efterat han 25 Januar 1888 var bleven udnævnt til Chef for Valders Bataljon i 2den Brigade. Ved den nye Hærorganisations Gjennemførelse blev han 8 Oktbr. 1888 Oberst og Chef for 2den Brigades 2det Korps og 3 Septbr. 1890 udnævnt til Generalmajor og Chef for Intendanturkorpset. Han deltog 1883 i den danske Hærs Høstmanøver og i Kongens Stab i de svenske Felttjenstøvelser i Skaane 1884. Fra 1861 til 1874 var han Regnskabsfører ved den geografiske Opmaaling. Han blev 4 Novbr. 1893 K.[1] St. O. O. «for militær Fortjeneste» og er derhos R.[1] S. O. (1863) og K.[2] D. D. O. (1883).

* 5 Novbr. 1856 *Amélie Catharine Bretteville* (f. i Kristiania 29 April 1833), D. af Statsraad Christian Zetlitz B. og Jeanette Emilie Stensgaard.

Jfr. M. Sundt: Studenterne fra 1851, S. 37.

I Militært Tidsskrift XXV. (1862), S. 364—386, 470—73 og 621—633: Underretninger fra fremmede Lande.

Stalsberg, Rikard Frederik, Søn af Handelsfuldmægtig, senere Kjøbmand paa Kongsberg *Frederik S.* *) (f. 29 Decbr. 1798, † 5 Decbr. 1868) og *Rebekka Dorothea Haaversen,* er født i Kristiania 31 Maj 1834, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1852 og mineralogisk Kandidat med Laud i Juni 1858, gjennemgik det praktiske Bergmandskursus paa Kongsberg og blev 1859 Bestyrer af Foldals Kobberverk. 1861 blev han Overstiger ved Kongsbergs Sølvverk og udnævntes 9 Oktbr. 1875 til Hyttemester ved samme. Fra 1876 til 1895 var han tillige Medlærer ved Skogskolen paa Kongsberg. I 1865 tiideltes ham Universitetets Guldmedalje for Besvarelsen af Prisopgaven om Forbedringer i Jernindustrien (se ndfr.).

* *Adelheid Jacobsen* (f. 11 Januar 1838, † 8 Marts 1888), D. af Rustmester J. ved Kongsberg Vaabenfabrik.

Kortfattet Mineralogie og Geognosie i populær Fremstilling. Særskilt Aftryk efter Naturens Bog. Med 30 i Texten indtrykte Tegninger i Træsnit. Chra. 1858. 8. 123 S. (Anm. i Aftbl. 1858, No. 290.)

Udsigt over de væsentligste Forbedringer ved Jerntilvirkningen i de seneste Decennier. (Akademisk Prisafhandling.) Udgivet efter det akademiske Collegiums Foranstaltning. Chra. 1866. 8. XX S., 203 S. (Særtryk af «Nyt Mag. f. Naturvid.», Bd. XIV. Anm. i Polyteknisk Tidsskrift XIII. 126 af —*e.*\.

I Polyteknisk Tidsskrift — i hvis Redaktion han deltog 1863—67 — *X.* (1863), S. 148—157: Lidt om Kobberets Udvikling paa vaad Vej, især med Hensyn paa norske Forholde. — *XI.* 9—14: Fremskridt i Kokstilvirkningen; S. 86—88: Nitroglycerin-Krudt; S. 135—36: Amerikansk Malm- og Stenknusningsmaskine; S. 188—191: Erfaringer om Minerbor af Staal. — *XIII.* 151—161: Bessemer-Processens Historie (et Brudstykke af hans Prisafhdl.).

I Berg- u. hüttenmännische Zeitung 1862, No. 51: Ueber die Zugutemachung der Kongsberger Silbererze.

For Nordisk Conversationslexikon, 1. Udg. (Kbh. 1857—63) og for Opfindelsernes Bog (Kbh. 1879) skrev han Artiklerne ang. Bergvidenskab.

I Morgenbladet *1865,* No. 251 og 328: Om den norske Bergskole (mod C. A. Paaske, s. d.). — *1866,* No. 308: Naturens Bog. (Indeholder Oplysninger om S.s Forfatterskab til den mineralogisk-geologiske Afdeling i 2. Udg. og Protest mod at staa som Forf. hertil ogsaa i 3. Udg.; jfr. Bemærkninger hertil af Forlæggerne

*) Han var Forfatter af adskillige Smaadigte, trykte dels under Navn, dels under Merket *F. S.* i Den norske Huusven *I.* No. 12, 19, 26, *II.* No. 2, *III.* No. 5, 10, *IV.* No. 10; i Morgenbladet og i nogle andre Blade.

Feilberg & Landmark i No. 310). — *1887*, No. 29: Om Bergkandidaters kemiske Uddannelse (jfr. Svar af J. H. L. Vogt i No. 37). — *1890*. No. 657: Anm. af Farrar's „Efter Døden". — *1894*. No. 728: Anm. af Kr. Gløersen's „Dyreliv i Norge". (Jfr. Bemærkninger herved af Forf. i Morgbl. 1895, No. 16, Svar af G. i No. 21, Gjensvar af G. i No. 48 og sidste Svar af G. i No. 66.)

I Kongsbergs Adresse enkelte Artikler, bl. a. i 1896, No. 40: Redegjørelse angaaende nogle af ham afholdte populære Foredrag om Opfatningen bl. a. af 1. Mos. Beretning om den saakaldte Syndflod.

Stalsberg, Theodor Christian, foregaaendes Broder, er født i Kristiania 6 Februar 1837, studerede Forstvæsen ved Akademiet i Tharand, hvorfra han udexamineredes 1862, og har siden 1868 været Bestyrer af Nordmarkens Skove.

Lidt af Skogindustrien. Særskilt Aftryk af Polyteknisk Tidsskrift. Med 51 Træsnit. Chra. 1870. Tospaltet 4. 114 S. (Anm. af J. B. Barth i Aftbl. 1870)

I Den norske Forstforenings Aarbog *1881*, S. 18—24: Om Dannelsen af Kommuneskove; S. 46 fg.: *Arbor day*. — *1882*, S. 33—39: Bemærkninger til Barths «Forstlig Kritik» I; S. 142—167: Tilvæxtberegninger. — *1883*, S. 76—88: Furuskovenes Overgang til Gran; S. 145—157: Tilsvar til «Forstlig Kritik» III; S. 180—186: Hvorlænge vare Norges Skove? — *1884*, S. 274—292: Kubering af Skov paa Roden. — *1885*, S. 195—206: Reproduktionens Kostende.

Stang, Andreas, Søn af Trælasthandler, Vicekonsul og Bankadministrator *Christen Mamen S.* (f. 1803, † 1881) og *Olavia Fleischer* (f. 1807, † 1877), en Datter af Statsraad og Generalløjtnant P. R. F., blev født paa Fredrikshald 23 Oktbr. 1836, gjennemgik Byens Borgerskole og derpaa 1851—54 Latinskolens Realafdeling, hvorefter han sendtes til Udlandet for at uddannes videre i Sprog og Handelsfag. Efter Hjemkomsten arbejdede han først nogen Tid ved Firmaet Chr. & N. Stangs Forretning, ansattes derpaa som Bogholder og Korrespondent ved Gellivara-Bolagets Kontor paa Fredrikshald og blev kort efter Fredrikshalds Sagbrugsforenings Stiftelse i 1861 Fuldmægtig og i 1886 ved Konsul A. M. Wiels Fratræden Disponent for Selskabet. I sine yngste Fuldmægtigdage var han Lærer ved Handelsskolen paa Fredrikshald og en Tid ogsaa i Engelsk ved Latin- og Realskolen. Fra 1883 var han Medlem af Fredrikshalds Kommunestyrelse, først i Repræsentantskabet, senere i Formandskabet. Han døde paa Fredrikshald 11 Oktober 1888.

* 21 Juli 1865 *Septima Alice Ludovika Steen* (f. paa Fredrikshald 1 Maj 1841), D. af Mægler Lauritz Kjellerup S. og Cathrine Elisabeth Fearnley.

Nekrolog [af O. A. Dietz] i Smaal. Amtstid. 1888, No. 124; i Frhalds Tilsk. s. A. No. 122, jfr. 124. Jfr. Stamtavle over Slægten Stang (Frhald 1879), S. 12.

Kristiania contra Gøteborg. Nogle statistiske Oplysninger om Gøte-

borgs og Kristianias Import. (Aftrykt af Smaal. Amtstid.) Frhald 1878. 8. 32 S. (Anonymt.)

I Smaalenenes Amtstidende skrev han i 70-Aarene et og andet, fornemmelig af statistisk Indhold. — Ligesaa skrev han af og til i Morgenbladet om Bank- og Pengevæsen.

Stang, August, Broder af nedennævnte Statsminister Fredrik S., blev født i Stavanger (døbt 14 Oktbr.) 1815, privat dimitteret Student med Haud 1834 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1842. Som Kandidat med Haud 1840 blev han s. A. ansat som Kopist i Justitsdepartementet, udnævntes 8 Juli 1853 til første Politifuldmægtig i Kristiania og 22 Decbr. 1858 til Sorenskriver i Nedenæs, i hvilket Embede han døde 5 Januar 1878. Han var gjentagne Gange under Amtmand Bonnevies Fravær som Medlem af Skovkommissjonen (i 1874 og 1876) konst. Amtmand i Nedenes.
* 14 Septbr. 1859 *Isabel Mary Newbold* fra England († i Kbhvn 2 Juli 1891, 55 Aar gl.).

Samling af Love, Tractater, Kundgjørelser, Departementsskrivelser m. m., som siden 1814 ere udkomne, i tidsfølgende Orden og udtogsviis udgivne samt forsynet med alphabetisk Register [ved P. Norum, Aug. Stang, H. Nerdrum, m. fl.]. (Af denne Samling blev I., II. og III. H. 1—3 udg. af Norum, III. H. 4 [Chra. 1844] og IV. H. 1—3 [Chra. 1845—47] af Aug. Stang, IV. H. 4 og V. fg. af Nerdrum m. fl. Jfr. Norsk Bogfortegnelse 1814—47, S. 126, og 1848—65, S. 202).

Stang, Baar P., en Bonde i Kopervik, f. ca. 1796, levede endnu 1864.

Nogle christelige Sange, forfattede af Baar P. Stang. Befordret trykt efter Fleres Begjæring. Stavanger 1857. 16. 58 S.

Stang, Christian August, Søn af Kjøbmand *Anders S.* (f. 1773, † 1843) og *Christine Mamen* (f. 1780, † 1818), blev født paa Fredrikshald 29 (ikke 12) Januar 1810, blev Student med Haud fra Fødebyens Latin- og Realskole 1829 og medicinsk Kandidat med Haud i Septbr. 1836, efterat han i 1833 havde studeret Koleraens Optræden i Frankrige og derpaa 1833—34 fungeret som Koleralæge i Sarpsborg, paa Fredrikshald og i Tistedalen og senere 1835—36 været Kandidat paa Rigshospitalet. Fra Septbr. 1836 til Maj 1838 var han konst. Kompagnikirurg ved Fredriksstens Garnison, udnævntes 20 Februar 1838 til Distriktslæge i ytre og indre Sogn og beholdt ved Embedets Deling 1840 indre Sogns Distrikt. Den 8 Marts 1848 blev han Korpslæge i Stavanger, 16 Septbr. 1854 Distriktslæge i vestre Ryfylke og 5 Juni 1856 i Stavanger, hvor han tillige var Læge ved Byens Sygehus til 1862, ved Fattigvæsenet til 1881 og ved Amtssygehuset til 1889. 1858—71 var han ogsaa autoriseret som Bestyrer af Stavanger Bys Sindssygeasyl, af hvis Kontrolkommissjon han blev Medlem 1876. Han var 1867—70 Medlem af

Stavangers Kommunerepræsentantskab. Han blev 21 Januar 1887 R.[1] St. O. O. «for Embedsfortjeneste». Han døde 6 Decbr. 1893 i Stavanger.

* 20 April 1838 *Christiane Augusta Leganger* (f. paa Fredrikshald 26 Septbr. 1813, † i Stavanger 11 Septbr. 1868), hans Søskendbarn og D. af Kjøbmand Rasmus L. og Elise Catharine Stang.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 376 fg.; Stav. Amtstid. 1886, No. 224 og 225 [ang. hans 50-Aars Embedsjubilæum, optr. i Morgbl. s. A. No. 492 og 498]; Stamtavle over Slægten Stang (Frhald 1879), S. 17.

I Forhandl. i det med. Selskab 1859 (i N. M. f. L. 2. R. XIII. 1155 fg.:) Tilfælde af Miltbrand (jfr. N. M. f. L. XIV. 111 fg.).

Stang, Emil, efterfølgendes ældste Søn, er født i Kristiania 14 Juni 1834, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1853, fulgte 1855 sin Fader paa hans ndfr. omtalte Udenlandsrejse og tilbragte saaledes 1855—56 en længere Tid navnlig i Schweiz. Efter Hjemkomsten gjenoptog han sine juridiske Studier og blev i Decbr. 1858 juridisk Kandidat med Laud, hvorefter han til Udgangen af August 1861 var Fuldmægtig hos daværende Overretssagfører (nu Amtmand) C. Michelet. I 1859 løste han Bevilling som Overretssagfører i Kristiania og fik i Novbr. 1862 Autorisation som Højesteretsadvokat; som saadan overdroges ham i Maj 1871 Udførelsen af offentlige og beneficerede Sager. «Hans Hovedinteresser var imidlertid ikke Advokatens eller overhovedet Juristens, endskjønt Forholdene og hans eget Valg medførte, at hans offentlige Fremtræden i omtrent 20 Aar saa godt som udelukkende var knyttet til Højesterets Skranke», idet «han selv fandt at burde indtage en tilbagetrukken Holdning, saa længe hans Fader indehavde den fremskudte Stilling som Regjeringens Chef». (Skill.-Mag. 1889, S. 4.) Dog var han, efter nogle Aars Rekruttjeneste i Fattigkommissjonen, af Vælgerne i Kristiania fra Begyndelsen af 1877 sat ind i Kommunerepræsentantskabet (til 1889) og ved kgl. Res. af 10 Marts 1877 bleven Medlem (efter Advokat H. Grønns Udtræden) af den kgl. Kommissjon af 5 Septbr. 1874 angaaende Revisjon af Havnelovgivningen, hvorhos han fra 22 Decbr. 1874 til 22 Januar 1883 var Medlem af Tilsynskomitteen ved private Forsørgelses- og Understøttelses-Selskaber. Efter hans Faders Afgang som Statsminister Høsten 1880 blev Sønnens Arbejdskraft taget mere i Beslag for offentlige Anliggender. Den 29 Januar 1881 blev han udnævnt til Formand i den kgl. Kommissjon af 8 Januar s. A. til Udarbejdelse af Regler for Kontrol med Forsikringsselskaber m. v. (den senere saakaldte «Aktielovkommissjon», se ndfr.), og 2 April 1881 blev han udnævnt til Statsraad Chr. Schweigaards Efterfølger som Medlem (for Præferanceaktieejerne, til nyt Valg i 1884 fandt Sted, da han af Ministeriet Sverdrup ikke gjenvalgtes) af Hovedjernbanens Direktion og til Medlem af og indtil videre Formand i Direktionerne for Kongsvinger- og Smaalensbanerne. I Løbet af 1881 og Vaaren 1882 deltog

han i en under Justitsdepartementets Auspicier dannet Komitte til Udarbejdelse af Udkast til en Lov om Skibsregistre. Ved Storthingsvalget i Kristiania for 1880—82 blev han 3dje Suppleant, ved Valget i 1882 derimod 1ste Repræsentant for Aarene 1883—85 (Valget godkjendt med 75 mod 25 St.). Han har fra sin første Optræden i Storthingets Debatter den 14 Februar 1883, om Gyldigheden af Kristiania-Valget, været det konservative Partis Fører i Thinget. Efter Rigsretsdommene i Februar og Marts 1884 fik han af Kongen det Hverv at danne en ny konservativ Regjering, hvilket han ogsaa paatog sig. Imidlertid blev det ikke ham selv, men Chr. Schweigaard, som kom til at staa i Spidsen for Aprilministeriet 1884, idet Stangs Meningsfæller i Storthinget ikke ønskede, at han skulde forlade sin Plads der. Han var paa Thinget i de nævnte Aar Medlem af Konstitutionskomitteen og 1885 tillige af den ved Storthingets eget Valg forsterkede Justitskomitte, som behandlede det af den parlamentariske Jurykommissjon 1882—85 udarbejdede Lovudkast. Han gjenvalgtes som Hovedstadens 1ste Repræsentant for Aarene 1886—88 (Medlem af Justitskomitteen No. 1, 1888 tillige af Valgkommitteen) og for 1889—91. Han blev i 1889 valgt til Præsident i Storthinget og til Formand i Fuldmagtskomitteen, i Valgkomitteen og i Justitskomitteen samt til Medlem af den ved Beslutning af 26 Juni 1889 nedsatte intersessjonelle Komitte ang. Forandringer i Storthingets Reglement.

Da denne sidste Komitte traadte sammen i Oktbr. s. A., kunde han imidlertid ikke møde paa Grund af sin Indtræden i Regjeringen. Ved Slutningen af Storthingets Møde 26 Juni 1889 havde han nemlig fremsat følgende Forslag til Dagsorden: «Storthinget anser det for sin Pligt, inden det skilles, at udtale som sin Opfatning, at den nuværende Regjering savner den Anseelse og Tilslutning inden Nationalforsamlingen og Folket, der betinger en heldbringende Varetagelse af Landets Anliggender.» Da Forslaget kom til Behandling den 2 Juli, gav Statsminister Sverdrup paa Regjeringens Vegne den Meddelelse, at samtlige Medlemmer af Kongens Raad havde indgivet sine Afskedsansøgninger. Efter dette erklærede Stang, at det af ham fremsatte Forslag ved den saaledes forandrede politiske Situation ikke længere egnede sig til at undergives Votering og fremsatte et nyt Forslag, der enst. vedtoges, saalydende: «Da den afgivne Meddelelse om det hele Ministeriums forestaaende Afgang gjør Behandlingen af den foreslaaede Udtalelse upaakrævet, gaar Storthinget videre i Dagsordenen.» (Sth. Tid. 1889, S. 1797 og 1803 fg.) Efter Ministeriet Sverdrups saaledes indgivne Dimissjon modtog Stang Kaldelsen til at danne nyt Ministerium, hvorefter han 12 Juli 1889 blev udnævnt til Statsminister og overtog Bestyrelsen af Revisjonsdepartementet. Da Storthingets Dagsorden, efter Forslag af Carl Berner m. fl., fremsat 21 Februar 1891, angaaende diplomatiske Sagers Behandling, var bleven vedtaget med 59 mod 55 St. i Mødet den 23 Februar (Sth. Tid.

1891, S. 43—99), indgav han samme Dag med hele Ministeriet sin Dimissjon og erholdt Afsked 6 Marts 1891. Ved Skrivelse til Storthingets Præsidentskab s. D. meddelte han, at han ønskede paany at indtage sin Plads i Storthinget, hvad han derpaa efter Fuldmagtskomitteens Indstilling om Sagen og Storthingets dermed overensstemmende Beslutning gjorde den 9 Marts (Sth. Tid. 1891, S. 104 fg. og 117) og indvalgtes nu paany i Konstitutionskomitteen og Valgkomitteen. Udenfor Storthinget blev han ved kgl. Res. af 9 Maj 1891 igjen indsat som Formand i den kgl. Kommissjon af 8 Januar 1881, efterat dens Mandat ved kgl. Res. af 22 Decbr 1883 var bleven udvidet til Udarbejdelse af en Lov angaaende uansvarlige Erhvervsselskaber («Aktielovkommissjonen»). Den 12 Decbr. 1891 blev han konst. som Justitiarius i Kristiania Stiftsoverret, hvilket Embede han dog ikke kom til at overtage. Ved Storthingsvalget s. A. fik han paany Mandat som 2den Repræsentant for Kristiania for Aarene 1892—94 og indvalgtes som tidligere i Fuldmagtskomitteen, Valgkomitteen og Konstitutionskomitteen. Ved Ministeriet Steens Afgang den 2 Maj 1893 blev han for 2den Gang udnævnt til Statsminister og beordret at overtage Bestyrelsen af Revisjonsdepartementet, hvorefter han den næste Dag paa Regjeringens Vegne gav Storthinget følgende Meddelelse (Sth. Tid. 1893, S. 782 fg.):

«Som det er bleven Forsamlingen meddelt, indgav den 22 April d. A. den da siddende Regjering sin Afskedsansøgning som Følge af Uoverensstemmelse med Hs. Maj. Kongen om Behandlingen af Storthingets Beslutning af 10 Juni f. A. angaaende Konsulatvæsenet. Hs. Maj. har derefter gjort Forsøg paa at faa dannet en Regjering, hvis almindelige politiske Opfatning faldt sammen med den, der repræsenteres af denne Forsamlings Flertal. Dette er imidlertid ikke lykkedes. Hs. Maj. har derpaa anmodet os om at indtræde i Regjeringen. For at afvende den Fare, der vil opstaa ved at Kongen lades uden Raadgivere og Landet uden Regjering, og for at der kan gives Folket Adgang til gjennem Valgene at udtale sig, inden Fædrelandet bringes ind i Forhold, der vil kunne blive af den alvorligste Betydning for dets Fremtid, har vi troet det at være vor Pligt at efterkomme Hs. Majestæts Opfordring. Vore Bestræbelser vil — med Fædrelandets Vel som eneste Formaal — være rettede paa indad at arbejde for Næringsvejenes Udvikling og overhovedet for tidsmæssige Fremskridt paa de forskjellige Omraader, og udad at hævde Norges selvstændige og fuldt ud ligeberettigede statsretslige Stilling i Unionen. I de foreliggende Spørgsmaal om Konsulatvæsenet og de diplomatiske Sagers Behandling vil vi, hvor vi ikke kan paaregne Støtte af denne Forsamling, undlade ethvert Skridt, der kan foregribe en fremtidig Løsning. Der skal fra vor Side intet mangle i Bestræbelserne for at muliggjøre det i Grundloven forudsatte Samarbejde mellem Statsmagterne.»

Umiddelbart ovenpaa Oplæsningen af denne Erklæring paabegyndte Thinget sine Debatter om den i Statsraadet 22 April 1893 førte Protokol, til hvis Behandling var knyttet et Forslag af Horst om Storthingets Tilslutning til den af Ministeriet Steen hævdede Opfatning af Ministeransvarlig-

heden og som 2den Post et Forslag om Mistillidsvotum til det netop udnævnte Ministerium Stang, i de samme Udtryk, hvormed Stang selv havde foreslaaet Mistillidsvotum til Sverdrups Regjering i Juni 1889. I Mødet 6 Maj 1893 blev Horsts Forslag I vedtaget med 64 mod 50, dets Post II med 63 mod 51 St. (Sth. Tid. 1893, S. 783—849). Den Stangske Regjering gik imidlertid under de mellem Partierne raadende Styrkeforhold ikke af, men afventede Udfaldet af Valgene Høsten 1894. Da disse sendte Venstrepartiet tilbage med Flertal, omend med formindsket Styrke, indleverede han 31 Januar 1895 sin og det hele Ministeriums Ansøgninger om Afsked, i Overensstemmelse med sin Forklaring i Storthinget 6 Maj 1893, at «Hs. Maj. i det Tilfælde [af Venstrevalg] vil tage det norske Statsraads Sammensætning under fornyet Overvejelse» (Sth. Tid. 1893, S. 848).

Kongens Resolution gik ud paa, at Afskedsansøgningerne blev at behandle paa grundlovmæssig Maade. I Tiden fra 2 til 9 Februar havde Hs. Maj. derefter konfidentielle Raadslagninger med Repræsentanter for alle Storthingets Partier (S. Nielsen, Løvland, Steen, Blehr, Astrup, Jak. Sverdrup, Haugland, Thorne, Schweigaard, Jørgen Knudsen, Bonnevie, Michelet og Liljedahl), hvorefter den fungerende Storthingspræsident S. Nielsen kaldtes til ny Konferance den 11 Februar og nu af Kongen modtog en Haandskrivelse, indeholdende de Betingelser, hvorpaa et nyt Ministerium af Storthingets Flertal kunde akcepteres af Kongemagten. Denne kgl. Haandskrivelse blev 12 Februar af Præsident Nielsen forelagt Storthingets Venstreforening, hvis skriftlig formulerede Svar samme Aften overraktes Kongen.*) I Statsraad hos Hs. Maj. 27 Februar s. A. tilkjende-

---

*) Den kgl. Haandskrivelse af 11 Februar 1895, trykt bl. a. i Morgbl. s. A. No. 81, lød saaledes:

«De Forudsætninger for Dannelsen af nyt Statsraad, som Jeg nu mundtlig for Dem har fremhævet, giver Jeg herved i skriftlig Form, for at enhver Misopfatning eller Misforstaaelse skal undgaaes.

Mine Ord vare disse:

Uden gjensidig Imødekommenhed kan ingen Forening mellem selvstændige Riger sikres. Forskjellighed i Opfatninger bør søges løst ved Overenskomst. Storthingets Flertal maa altsaa ikke afvise Forhandlingsvejen, naar det gjælder Spørgsmaal om Forandring i Fællesskabsforholde, der har bestaaet helt siden 1814, hvis Min Hensigt at vælge konstitutionelle Raadgivere iblandt dettes Meningsfæller skal kunne ventes udført.

Det er Mit oprigtige Ønske, at enhver Anledning til Tvistigheder mellem Broderfolkene hurtigst muligt fjernes. Forsaavidt, med dette Maal for Øje, Reformer af ovenangivne Beskaffenhed nu agtes foreslaaede, maa Jeg fordre Tilsagn om:

At Mellemrigsforhandlinger, indledede i Overensstemmelse med Rigsakten, maa gaa forud for enhver Afgjørelse om forandret Ordning af saavel Konsulatvæsenet som Udenrigsstyrelsen.

Jeg beder om at erholde skriftligt Svar paa denne Henvendelse, saasnart som De har havt Anledning til at konferere med Deres Meningsfæller.»

Den af Storthingets Venstreforening den 12 Februar 1895 som Svar herpaa vedtagne Resolution, trykt bl. a. i Morgbl. s. A. No. 82, lød saaledes:

«Under Henvisning til det i Rigsakten givne, af Storthinget gjentagende hævdede Grundlag for Forholdet mellem de forenede Riger: ethvert Riges Eneraadighed i alle Anliggender, der ikke i Rigsakten er betegnede som unionelle, — udtaler Storthingets Venstre, at det ikke vil afvise Mellemrigsforhandlinger, der er forenelige med dette Princip.

Til Opnaaelse af den i Hs. Maj. Kongens Skrivelse af 11te Februar d. A. til Storthingspræsident Nielsen angivne Hensigt antages det efter almindelige konstitutionel-parlamentariske Forudsætninger at maatte forhandles med den Mand, hvem Hs. Maj. maatte overdrage at danne en med Storthingets Flertal samarbejdende Regjering.»

gav derefter Kongen, at «da de Forhandlinger, som Hs. Maj. havde ført for at muliggjøre Udførelsen af sin Hensigt at søge dannet et Raad af Storthingsflertallet eller dets Meningsfæller, var strandet og hans Tilbud saaledes var afvist, henstillede Hs. Maj. til sit nuværende Raad nu at tage tilbage dets under 31 Januar indgivne Afskedsansøgninger.» Statsraadets Medlemmer erklærede i denne Anledning, at de fremdeles fandt at maatte fastholde disse Ansøgninger. Ministeriet vedblev imidlertid at føre Forretningerne. I Statsraad den 30 Marts s. A. bifaldt Kongen Regjeringens Indstilling om, at den en Del af Statsraadets Medlemmer senest ved kgl. Res. 19 Decbr. 1894 givne Adgang til at indtræde i sine tidligere Stillinger maatte forlænges indtil videre, dog ikke ud over April Maaneds Udgang. I Statsraad den 1 April s. A. «anførte Statsraadet, at det fandt det at være af Forholdene paakrævet at henlede Hs. Maj.s Opmærksomhed paa Ønskeligheden af at de indgivne Afskedsansøgninger maa erholde en snarlig Afgjørelse.» I Statsraad den 27 April s. A. bifaldt Kongen Regjeringens Indstilling af 25de s. M. om et delvist Personskifte ved Statsraadsafdelingen i Stockholm og om at den en Del af Statsraadets Medlemmer senest 30 Marts s. A. givne Adgang til at gaa tilbage til tidligere Embeder maatte forlænges indtil videre. Til Forklaring af denne fortsatte Ministerkrise, uagtet Ministeriets Medlemmer fremdeles fastholdt sine Afskedsansøgninger, havde Regjeringen den 25 April givet Højres og de Moderates Førere i Storthinget, Chr. Schweigaard og Jak. Sverdrup, en Meddelelse, som samme Dags Aften var Gjenstand for disse Partiers Diskussjon i særlige Møder og derpaa meddeltes den følgende Dag i de offentlige Blade (Morgbl. No. 226, Aftpst. No. 258, Dagbl. No. 118, V. G. No. 97) i følgende Form: «Da det endnu ikke er lykkedes at faa dannet en ny Regjering, finder Statsraadet, der ikke vover at paatage sig Ansvaret for ved yderligere Skridt fra dets Side nu at fremkalde en Afgjørelse af de fremdeles hvilende Afskedsansøgninger, at Afgjørelsen faar udstaa, indtil et nyt Ministerium maatte kunne dannes eller der skulde indtræde Forhold, som efter Statsraadets Opfatning stiller afgjørende Hindringer for en fortsat Udøvelse af dets Funktioner.» — Da Storthinget officielt ingen Meddelelse modtog om de ovfr. refererede Statsraads-Beslutninger, fremsatte og begrundede Repræsentanten Engelhart i Storthingets Møde den 3 Maj 1895 Forslag om i Medhold af Grl. § 75 f at forlange de Regjeringens Afskedsansøgninger vedrørende Protokoller med tilhørende offentlige Papirer fremlagt for Storthinget, hvilket Forslag i Møde den 6 Maj bifaldtes mod 1 St. (Stousland). Da denne Anmodning var bleven efterkommet af Regjeringen og Statsraadsprotokollerne for de ovfr. nævnte Møder med tilhørende Bilag var bleven trykt (Sth.-Forh. 1895, Dok. No. 118) og opført til Behandling paa Dagsordenen for 23 Maj, rettede Engelhart i dette Møde en Interpellation (Sth.-Tid. 1895, I. 786) til Regjeringens Chef angaaende den politiske Situation. Denne blev af Stang

besvaret i Mødet den 25 Maj. I dette Svar (Sth.-Tid. 1895, I. 789—95) ytrede han, at naar Regjeringen havde udtalt, at den ikke vovede at paatage sig Ansvaret for ved yderligere Skridt fra dens Side nu at fremkalde en Afgjørelse af de hvilende Afskedsansøgninger, sigtede den til «at dens Fratræden under de forhaandenværende Forhold vilde stille Landet uden en lovlig Regjering», hvortil han føjede: «Den norske Regjerings Opfatning er den, at den unionelle Konflikt har tilspidset sig i den Grad, at Stillingen maa siges at være alvorlig, og den vil kunne blive kritisk, hvis Konflikten yderligere tilspidses.» (Sth.-Tid. 1895, I. 789, Sp. 2.) Under den fortsatte Debat fremlagde Haugland*) paa Præsidentens Bord, som Grundlag for fremtidig Behandling Grupperne imellem, et af ham, J. M. Ueland, Jak. Sverdrup og C. Andersen underskrevet Forslag om Indledelse af Forhandlinger mellem de forenede Riger paa helt frit Grundlag ang. en tilfredsstillende og med begge Rigers Selvstændighed og Ligestilling inden Unionen stemmende Ordning saavel af Konsulatvæsenet som af Udenrigsstyret; samt om Dannelse af en ny Regjering, sammensat af Mænd, der loyalt sluttede sig til saadan Forhandling og som kunde paaregne tilstrækkelig Støtte hos et Flertal inden Storthinget (Sth.-Tid. 1895, I. 792.) Sagens videre Behandling blev nu enst. besluttet udsat, og imidlertid forhandlede Storthingets tre Partier underhaanden i særskilte Møder om det af Haugland paa den moderate Gruppes Vegne fremlagte Udkast til Beslutning, hvilket derpaa i Thingets Møde 31 Maj indbragtes som et af Liljedahl og 9 andre Repræsentanter (Medlemmer af alle Partier) endelig formuleret Forslag til Storthingsudtalelse (Sth.-Tid. 1895, I. 869) om Indledning af Underhandlinger med Sverige «paa helt frit Grundlag under en med Storthinget samarbejdende Regjering» angaaende Ordning af Konsulatvæsenet og Udenrigsstyret. I Storthingets Eftermiddagsmøde 7 Juni blev dette Forslag vedtaget med 90 mod 24 Stemmer (Sth.-Tid. 1895, I. 869—900). Da Kongen derpaa efter Regjeringens telegrafiske Anmodning af 8de Juni kom tilbage til Kristiania den 12te Juni, gjenoptoges Forhandlingerne om Dannelsen af nyt Ministerium, idet dette Hverv nu den 13de blev overdraget til fhv. Statsraad Jak. Sverdrup, som igjen nedlagde sit Mandat den 14de, derpaa den 15de til fhv. Statsraad J. A. Bonnevie, hvis Bestræbelser ogsaa strandede og som derfor den 19de igjen fritoges for Hvervet (Morgbl. 1895, No. 325—342 og 352). Den 21 Juni forlod Kongen igjen Kristiania. Under hans senere Ophold i Marstrand blev i Statsraad 18 Juli fremlagt en skriftlig Fremstilling fra Regjeringen, med ny indtrængende Anmodning om, at de fremdeles hvilende Afskedsansøgninger maatte blive afgjort, hvorefter fhv. Statsraad J. H. Thorne, s. D. kaldtes telegrafisk til Kongen, som nu overdrog ham

*) I et under Valgkampen i søndre Bergenhus Amt i Berg. Aftbl. 13 Septbr. 1894 i Uddrag trykt Privatbrev fra Haugland var Tanken om saadanne Underhandlinger allerede fremkommet og formuleret.

at gjøre nyt Forsøg paa Ministerdannelse. Efterat Thorne havde konfereret med Mænd af alle Partier maatte ogsaa dette Forsøg opgives. (Morgbl. 1895, No. 394, 400, 404, 424, 444). Efter Kongens Tilbagekomst til Stockholm gjenoptoges i Begyndelsen af Oktbr. de konfidentielle Forhandlinger om ny Regjeringsdannelse med det Stangske Ministeriums Medlemmer Gram og Hagerup, denne Gang med det Resultat, at ved Kongens Ankomst til Kristiania 12 Oktbr. var Ministeriets Sammensætning fastslaaet, og den 14 Oktbr. 1895 udnævntes Koalitionsministeriet Hagerup, idet Ministeriet Stang bevilgedes den ansøgte Afsked og Stang selv s. D. udnævntes til Lagmand i Borgarthings og Agders Lagdømme. Derhos har han været beskikket til extraordinær Assessor i Højesteret for Aarene 1896, 1897 og 1898. For Valgperioden 1898—1900 er han valgt til Repræsentant for Fredrikshald (Medlem af Fuldmagtskomitteen, Valgkomitteen og Konstitutionskomitteen).

Ogsaa udenfor Storthinget har han siden sin Fremtræden i det offentlige Liv været anerkjendt som det organiserede Højrepartis Fører, idet han først var Formand i den om Høsten 1883 dannede Centralkomittes Tremandsudvalg, senere fra August 1884 — med Undtagelse af de Aar, i hvilke han var Regjeringschef — Formand i de konservative Foreningers Centralstyrelse og som saadan Dirigent i de faste aarlige Landsmøder af Højrepartiet. Den 3 Maj 1888 modtog han en ved privat Subskription blandt hans politiske Meningsfæller tilvejebragt Æresgave af 106,000 Kr. Den oversendtes med en Skrivelse, hvori sagdes, at den fremkom fra Medborgere, «der have følt dyb Trang til paa den Maade at give et Udtryk for sin Højagtelse og Taknemmelighedsfølelse i Anledning af Deres store Offere i Fædrelandets Tjeneste», samt udtaltes Ønske om at Herren fremdeles maatte lægge sin Velsignelse til Stangs fortsatte Arbejde for Fædrelandets Vel. (Jfr. Morgbl. 1888, No. 245.) Han blev 21 Januar 1889 R.[1] St. O. O. «for fortjenstlig Udførelse af ham betroede offentlige Hverv», blev 24 Septbr. 1889 K.[1] St. O. O. og 21 Januar 1890 Stk. St. O. O. «for statsborgerlig og Embedsfortjeneste», hvorhos han er Stk. N. O. (4 Novbr. 1889) og Stk. Pr. r. Ø. O. (Juli 1890).

* 1865 *Adelaïde Pauline Berg* (f. i Kristiania 20 Januar 1840), D. af Grosserer Peder A. J. B. og Henriette Marie Hauge.

Portræt med Biografi [af Johs. Bergh og B. Morgenstierne] i Skill.-Mag. 1889, No. 1; i Ny ill. Tid. 1886, No 20; i Fædrelandet 1887, No. 1; i Landsbladet 1895, No. 136; i Ny ill. Tidning 1889, No. 31; i Vikingen (Sthlm.) 1889, No. 8; i Ill. Tid. XXX (Kbhvn. 1888—89), S. 501 fg. — *Politisk Karakteristik* af Johannes Ording i Kringsjaa 1893, I. 194—199; i Smaal. Amtstid. 1896, No. 156 (begge Steder med Portræt). — Jfr. Stamtavle over Slægten Stang, S. 26; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 128; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., VI. 378; Nord. Familjebok XV. 357 fg. af Y. Nielsen; Brockhaus' Konv.-Lex., 14. Aufl., XV. 248; L. Dietrichson: Svundne Tider, I. Jfr. fremdeles Morgbl. 1887, No. 680 og 681 [Referat af den kon-

servative Forenings Fest for ham]; Aftpst. 1888, No. 361 [«Til Advokat Emil Stang 14 Juni 1888», Digt]; Aftpst. 1891, No. 140 [om Storthingets Højrerepræsentanters Komplimentation 3 Marts af den fratraadte Regjering]; Aftpst. 1891, No. 173 og 174 og Morgbl. s. A. No. 152 og 154 [om Festmiddagen 16 Marts for den fratraadte Regjering, hvortil kritiske Bemærkninger i Dagbl. s. A., No. 79, 80, 81, 83]; Dagbl. 1885, No. 319 [Berigtigelse fra E. S. i Anl. af en (i No. 315 gjengiven) Meddelelse om Aprilministeriets Dannelse, overs. fra W. Müllers Aarbog 1884 af «Polit. Gesch. der Gegenwart»]; Dagbl. 1889, No. 66 [«Advokat Stang som Præsident»] og No. 91 [«Højres Fører», hvortil Bem. i Morgbl. 1889, No. 174]; Morgbl. 1893, No. 230 [«Det nye Ministerium»]; Dagbl. 1894, No. 94—118 [«Dynastiet Stang og dets Politik»]; Morgbl. 1895, No. 590 og 591 [Den konservative Studenterforenings Fest for Ministeriet Stang]; Morgbl. 1895, No. 604 og 606 [Fra Borgermiddagen for det afgaaede Ministerium Stang]; Morgbl. 1897, No. 635 [i Anl. af Artikler i «Ørebladet» ang. S.s Gjenvalg som Storthingsmand]; Verdens Gang 1886, No. 43 [«En Husfader», et satirisk Billede]; Unsere Zeit 1890, I. 249—258 [«Die neue norwegische Regiering» af Heinrich Martens].

Advokat Stangs Foredrag i Grundlovsforeningen i Throndhjem 13de August 1885. Thjem 1885. 4. 8 S. (En anden Udgave „efter Thj. Adr." fulgte som Bilag med „Fædrelandet". Kra. 1885 8. 16 S.)

Et Foredrag af Advokat E. Stang paa Mysen i Smaalenene den 28 August 1888. (Udg. af Smaalenenes konservative Foreningers Fællesstyrelse.) [Frhald 1888.] 8. 13 S.

Taler af L. M. B. Aubert og E. Stang ved Æresfesten i Christiania den 16de Marts 1891. [Chra 1891.] 8. 8 S.

Statsminister Stangs Tale i Fæstningens Gymnastiklokale i Kristiania 10 Oktbr. 1891. (Særaftryk af „Morgbl.".) Udg af De konservative Foreningers Centralstyrelse. Kra. [1891]. 8 16 S.

Statsminister Stangs Tale den 29de Novbr. 1893. Kra. 1893. 8. 15 S. (Fulgte som Bilag med 16 forskjellige inden- og udenbys Blade.)

Tale ved Kristiania konservative Foreningers Fest for det konservative Landsmøde 2den April 1897. Kra. 1897. 8.

Han var med O. A. Bachke, Johs. Bergh og J. K. Heffermehl (se disse) Redaktør af Ugeblad for Lovkyndighed fra dets Grundlæggelse i 1861, til det i 1871 sammensmeltedes med Norsk Retstidende. Derefter har han alene været Redaktør af dette sidste Blad med Undtagelse af de Tidsrum, hvori han har været Medlem af Regjeringen, da Redaktionen har været besørget dels af J. K. Heffermehl, dels af nuværende Professor Fr. Stang.

En Række af Taler og politiske Foredrag af ham findes trykt i de offentlige Blade, saaledes i Morgenbladet *1884*, No. 281 B: Foredrag ved Mødet i Fæstningens Gymnastiklokale 10 Oktbr for Dannelsen af Kristiania konservative Forening. — *1885*, No. 412 og 414: Foredrag i Grundlovsforeningen i Trondhjem 13 August. (Ogsaa i Thj. Adr. s. A., og i Særtryk, se ovfr.) — *1887*, No. 443: Tale ved Festen for Højres Landsmøde i Sandviken 28 August. — *1888*, No. 485: Foredrag ved det politiske Møde paa Mysen i Smaalenene 28 August. — *1891*, No. 152: Svartale ved Æresmiddagen for Ministeriet Stang 16 Marts; No. 431: Tale om de unionelle Forhold ved det konservative Landsmødes Fest; No. 543 og 547: Foredrag om Venstres Valg-

Trykt 17 Oktober 1898.

program i Skien 4 Septbr.; No. 624 og 626: Foredrag 10 Oktbr. i Gymnastiklokalet paa Fæstningen om Valgprogrammet; No. 612: Foredrag i Trondhjem 26 Oktbr. (jfr. Storth.-Tid. 1895, S. 1236—1269). — *1893*, No. 61: Tale for Unionen ved den konservative Forenings Fest 2 Februar; No. 634, 636 og 637: Foredrag ved Y. K. F.s Møde i Fæstningens Gymnastiklokale 29 Novbr. — *1894*, No. 405, 406, 407 og 408: Foredrag ved Mødet paa Hønefos den 29 Juli s. A. — *1895*, No. 591: Tale ved den konservative Studenterforenings Fest 22 Oktbr. for Ministeriet Stang; No. 604: Svartale ved Æresmiddagen i Kristiania for Ministeriet Stang 29 Oktbr. — *1896*, No. 39: Tale ved de konservative Foreningers Fest i Drammen paa Kongens Fødselsdag 21 Januar — *1897*, No. 201: Tale ved Kristiania konservative Foreningers Fest for det konservative Landsmøde 2 April; No. 533, 535 og 536: Foredrag ved det politiske Møde paa Lillehammer 5 Septbr. (Alle ovfr. anførte Taler og Foredrag er ogsaa trykt i Aftenposten i de samtidige Nummere.)

I Bergens Aftenblad *1894*, 23 Septbr.: Foredrag i Bergen 20 og 21 Septbr. om den politiske Situation og Stortingsvalget (jfr s. Bl. 21 og 22 Septbr.). — *1898*, 21 Juli: For Fædrelandet. Foredrag ved Festen for Højres Landsmøde i Logen 20 Juli. (Ogsaa trykt i Aftpst. 1898, No. 546.)

I Vestlandske Tidende 1896, No. 48: Tale ved Arendals Grundlovsforenings Fest for Lagmand Stang.

Stang, Frederik, *) blev født 4 Marts 1808 paa Gaarden Raastad i Stokke ved Tønsberg, hvor hans Fader *Lauritz Leganger S.* (f. paa Fredrikshald 29 Decbr. 1775, † som Sorenskriver i Nordhordland 14 Juni 1836) den Gang boede som Prokurator i Jarlsberg; hans Moder hed *Johanne Margrethe Conradi* (f. 1779, † i Stavanger 7 Decbr. 1820). I 1814 tog Faderen, som udnævnt til Sorenskriver i Ryfylke, Bopæl i Stavanger, i hvis tarvelige Borgerskole — som kun havde en og derhos slet aflagt Lærer, der fik sin Lønsforbedring i Form af turvis Middagsmad i Elevernes Hjem — Stang gik i 2—3 Aar. I 1819 grundlagde en gammel Student og forhenværende Løjtnant Therkelsen et Slags privat Latinskole, i Byen og der blev Sorenskriver Stangs Sønner indmeldt. Therkelsen var en udmerket Lærer, under hvis Vejledning Fredrik S. bragte det saavidt, at han i 1821, da Faderens noget forbedrede Kaar tillod ham at sende ham og hans ældste Broder, ndfr. nævnte Thomas S., til Bergens Latinskole, strax kunde komme ind i dennes næstøverste Klasse, uagtet han ikke havde læst Græsk endnu. Efter tre Aars Ophold i Bergens Kathedralskole, i hvilken Tid han maatte bidrage til sit Underhold ved at give Informationer, blev han Student med Laud 1824. Efter Andenexamen opholdt han sig et Aar som Kontorist hjemme hos Faderen, der imidlertid var bleven forflyttet til Nordhordlands Sorenskriveri og boede i Bergen. Allerede i Septbr. 1828 tog han, uagtet han i Studietiden havde maattet give Manuduktioner og dimittere til Artium (bl. a. L. Kr. Daa), juridisk Embedsexamen med Laud

*) Han skrev selv endnu 1833 sit Navn *Friederich*, hvilken Navneform endog findes saa sent som i en kgl. Res. af 12 August 1837.

og blev 2 April 1829 konstitueret som Fuldmægtig i Justitsdepartementet. Universitetets juridiske Fakultet var paa denne Tid meget svagt besat; det havde indtil Marts 1829, da den under 9 Februar s. A. til Lektor udnævnte U. A. Motzfeldt begyndte sine Forelæsninger, i nogen Tid alene haft en Lærer, nemlig ndfr. nævnte Professor Steenbuch. Omtrent samtidig med Motzfeldts Udnævnelse indstillede Fakultetet og det akademiske Kollegium, at de juridiske Lærerkræfter skulde forstærkes ved Udnævnelse af cand. jur. F. Stang til Lektor, uagtet han endnu ikke havde fyldt sit 21de Aar, i hvilken Henseende Fakultetet bemerkede, «at han for enhver offentlig Prøve, han har underkastet sig, næsten aldrig har modtaget anden Karakter end udmerket Ros, og at han fra sit 15de Aar stedse har beskjæftiget sig med, ved Siden af sit eget Studium, at undervise sine Medstuderende først i de filologiske og senere i de juridiske Videnskaber.» Kirkedepartementet, som ogsaa fandt, at «Kandidat S. saaledes maatte ansees som en ung Mand, hvis Dannelse var langt forud for hans Alder», sluttede sig til Universitetets Indstilling paa Betingelse af, at han først tilfredsstillende holdt Prøveforelæsninger; medens Regjeringens øvrige Medlemmer fandt ham at være for ung til fast Ansættelse og foreslog først at konstituere ham midlertidig som Docent, en Stilling, S. underhaanden erklærede med Taknemmelighed at ville modtage, hvorefter han den 19 Septbr. 1829 blev konst. som Docent i Lovkyndighed med Forpligtelse (ifølge kgl. Res. af 24 Novbr. s. A.) til at deltage som Censor og Medexaminator ved juridisk Embedsexamen og i Fakultetets øvrige Forretninger og Forhandlinger lige med Lektorer. Den 4 Juni 1831 blev han derpaa udnævnt til Lektor overensstemmende med en Indstilling fra Kollegiet, hvori det bl. a. hed: «at den passende Tid hertil nu synes at være forhaanden, da han har i fuldt Maal stadfæstet de Forventninger, man allerede den Gang nærede om hans Duelighed til det juridiske Læreembede, og udført alle de med Embedet forbundne Forretninger til Enhvers Tilfredshed; — at Kollegiet neppe kjender nogen ung Mand, som dertil er mere skikket end konst. Docent Stang, og at det skulde have Vanskelighed ved at finde hans Lige.» Efter Udnævnelsen til Lektorembedet, hvortil Storthinget 1833 bevilgede Gagen (Sth. Forh. 1833, V. 165, jfr. 179), holdt han i 2det Semester 1831 og i begge Semestre 1832 de Forelæsninger over Norges offentlige Ret, hvoraf i omarbejdet Skikkelse fremgik hans i 1833 udkomne «Fremstilling af Kongeriget Norges konstitutionelle Ret», den første videnskabelige Behandling af vor nye Forfatning og tillige det første selvstændige juridiske Verk, som var udkommet i Norge efter 1814. Foruden over den offentlige Ret holdt han ved Universitetet Forelæsninger over Obligationsret, Proces, Politiret, en Del af Romerretten samt Retsfilosofi.

Økonomiske Hensyn gjorde det imidlertid snart nødvendigt for ham at søge sig ind i en mere indbringende Stilling. Hans Ansøgning om

at maatte faa underkaste sig Prøven for Højesteretsadvokaturen modsatte Højesteret sig, da han ikke i Forvejen, som Lov af 2 Juni 1821 §§ 4 og 5 foreskrev, havde været Stiftsoverretsprokurator; han fik desuagtet ved kgl. Res. af 27 August 1834 Tilladelse dertil og efter aflagt Prøve, ved hvilken han ifølge Højesterets Indberetning «lagde særdeles Duelighed, Skarpsindighed og grundige Indsigter for Dagen», blev han 29 Novbr. 1834 udnævnt til Højesteretsadvokat, men fortsatte sine Forretninger som Lektor til 2 Februar 1835, da han efter Embedsexamens Afslutning traadte ud af Fakultetet, hvor A. M. Schweigaard et Par Maaneder senere blev hans Eftermand. I 1833 havde han været Medlem af den kgl. Kommissjon af 12 Marts s. A. ang. Krigsskolens Omorganisation. I 1837 blev han Medlem af («Sjelen i» er Statsraad J. H. Vogts Udtryk i hans Optegnelser I. 170) den ved kgl. Res. af 12 August nedsatte Kommissjon til Afgivelse af motiveret Betænkning og Indstilling over Lovkommissjonens 1835 udgivne endelige Forslag til ny Kriminallov (jfr. Dept.-Tid. 1837, S. 773—93). Ligeledes var han Medlem af den kgl. Kommissjon af 22 Marts 1837 til Udarbejdelse af Lovbestemmelser om faste Pensjoner for civile og militære Embedsmænd og af den kgl. Kommissjon af 15 Juli 1839 ang. Forandringer i Ansvarlighedsloven og Reglementet for Rigsretten. I Aarene 1837—45 var han Medlem af Kristianias Kommunerepræsentantskab. I 1837—39 var han konst. Regjeringsadvokat og blev 1841 Bankadvokat. I 1845 førte han for Rigsretten Forsvaret for Statsraad J. H. Vogt. En Maaneds Tid efterat Dom i Rigsretten var afsagt, blev han den 6 Decbr. 1845 udnævnt til Statsraad og Chef fra 1 Januar 1846 for det ved kgl. Res. af 16 Juli 1845 oprettede nye Departement for det Indre (Dept.-Tid. 1845, S. 17 fg., 33 fg. og 477 fg.), under hvilket alle Sager vedkommende Næringsvejene, Kommunikationsvæsen, Statistik og den kommunale Styrelse var henlagt. Som Departementschef havde han navnlig fremragende Fortjenester af Næringsvejenes, Saltvandsfiskeriernes, Landbrugets og det hele Kommunikationsvæsens Udvikling, saasom Postportoreformerne 1848 og 1854, Vejbygningen, den private Dampskibsfart, det første Telegrafanlæg og det første Jernbaneanlæg til Ejdsvold, hvilket sidste Anliggende «blev inden Regjeringen behandlet med største Nidkjærhed og Omtanke af S., saa at for Statsraadets øvrige Medlemmer kun lidet var at varetage udenfor et og andet Raad under de stedfindende Overlægninger» (J. H. Vogts Optegnelser II. 87). Sin egen Opfatning af sin Virksomheds heldige Resultater paa de hidhørende Omraader gav han følgende Udtryk i et Brev*) af 9 Juni 1855: «Om de Anliggender, der nærmest have været betroede til min Ledning, i de senere Aar har haft nogen virkelig Fremgang, har dette, saavidt jeg for-

*) Nemlig i en Takkeskrivelse for det ham under 4 Juni 1855 oversendte Beløb af 16,316 Spd., tilvejebragt ved Subskription blandt Medborgere, i Henhold til en under 16 Septbr. 1854 af Amtmand Aall, J. B. Faye, A. B. Stabell, A. Schweigaard, O. Valstad m. fl. Storthingsmænd udsendt Indbydelse til at tegne Bidrag til et Erkjendtlighedsbevis til Statsraad F. Stang (Morgbl. 1855, No. 164).

maar at indse, væsentlig haft sin Grund deri, at disse Anliggender, efter Gangen af vort Fædrelands Udvikling, stod for Tur til fortrinlig at tilvende sig Almenhedens Opmærksomhed, og at de for en stor Del ere særlig skikkede til at vinde udbredt Almeninteresse og forene Kræfterne for større fælles Formaal. Ved Siden af deslige i Tiden og Forholdene liggende Aarsager har Enkeltmands Virksomhed lidet at betyde.» Med Undtagelse af det Aar (fra Juli 1848), da han var Medlem af Statsraadsafdelingen i Stockholm, vedblev Stang at styre Indredepartementet til Marts 1854, da han paa Grund af Svagelighed blev nødt til at fratræde Forretningerne, hvorefter han i Juli s. A. paany indtraadte i Statsraadsafdelingen i Stockholm. Inden hans Aar der var ude, havde han af Helbredshensyn seet sig nødt til at søge Tjenstledighed paa 3 Maaneder fra 12 Juni 1855, hvilken senere (kgl. Res. 3 Oktbr. 1855) blev forlænget for nye 6 Maaneder. Under et Ophold i Schweiz søgte han at gjenvinde sin Helbred, men foreløbig uden Held, saa at han nødtes til at søge Afsked, der bevilgedes ham 21 April 1856 med 2500 Spd. i Vartpenge og med «Tilkjendegivelse at Hs. Maj. højligen beklager, at den Statsraad Stang tilstødte Sygdom saa tidligt berøver Staten hans nidkjære og fortjenstfulde Virksomhed». Efterhaanden vandt han Bugt med Sygdommen, saa at han efter sin Hjemkomst kunde modtage Udnævnelse (11 Septbr. 1857) til tilforordnet Statsraad og Medlem (i Stockholm) af den under Kongens Sygdom nedsatte Interimsregjering samt senere paany de Tillidshverv, Hovedstadens Vælgere gav ham som Medlem af Kommunens Repræsentantskab 1859—60, som Formandskabets Ordfører 1861 og som Repræsentant paa Storthinget 1859—60 (Formand i Justitskomitteen No. 1 og i Specialkomitteen ang. den nye Storthingsbygning). Desuden var han i disse Aar Medlem af den kgl. Jurylovkommissjon af 3 Marts 1860 og af den kgl. Skattekommissjon af 16 Februar 1861. Fra disse Hverv blev han entlediget, da han ved den ved Sibberns, Birch-Reichenwalds, K. Motzfeldts og Petersens Udtrædelse af Regjeringen fremkaldte Ministerkrise i Decbr. 1861 modtog Kaldelsen til paany at gaa ind i Regjeringen og den 17 Decbr. s. A. udnævntes til Statsraad, idet han befaledes at føre Forsædet i den norske Regjering og indtil videre at overtage Styrelsen af Revisjonsdepartementet. Efterat Storthingets Beslutning af 28 Maj 1873 om Statholderpostens Ophævelse og Oprettelse i dens Sted af et nyt Statsministerembede var bleven sanktioneret den 5 Juni s. A., blev Stang efter Kongeparrets Kroning den 21 Juli 1873 udnævnt til Statsminister og vedblev nu — under altid stigende og skarpere Konflikter med Storthinget efter Unionsforslagets Forkastelse i 1871, Prolongationsnegtelsen s. A., Sanktionsnegtelserne i Statsraadssagen 1872—80, Mistillidsadressen af 1872 og den senere opstaaede Vetokamp — at staa i Spidsen for Regjeringen, indtil han 15 Septbr. 1880 af Hensyn til sin Alder og «en i den sidste Tid svigtende Helbred»

indgav Ansøgning om Afsked. Denne blev indvilget ham, med en Pensjon af 12000 Kr., den 4 Oktbr. 1880 med et Diktamen til Statsraadsprotokollen saalydende: «Hans Maj. beklager, at H. E. Statsminister Stangs Helbredstilstand ikke længere tillader ham at vedblive i hans vigtige Embede. Idet Hans Maj. udtaler sin Anerkjendelse af de udmerkede Tjenester, Statsminister Stang under sin lange og betydningsfulde offentlige Virksomhed har vist Konge og Fædreland, bifalder Hans Maj. Statsraadets Indstilling, dog saaledes at Afskeden først bliver at regne fra Udgangen af indeværende Maaned.»

Han havde et Aars Tid i Forvejen (2 April 1879) fejret sit 50-Aars-Jubilæum som Embedsmand, ved hvilken Lejlighed han blev komplimenteret af Deputationer fra Hovedstadens Foreninger, af Kommunestyrelsen, Universitetet, Højesteret, Departementernes Embedsmænd og Regjeringen, m. v. (Morgbl. 1879, No. 92 A.) Den sidstnævntes Medlemmer anholdt ved denne Lejlighed om Tilladelse til at lade udføre en Buste af ham i Marmor, som, udført af Billedhugger Jacobsen, blev opstillet i Statsraadsværelset i Stiftsgaarden 1 Decbr. 1889, overleveret med Taler af de tidligere Kolleger Oberst R. Kierulf og Toldskriver Helliesen. (Morgbl. 1889, No. 638.) Ved hans Udtræden af Regjeringen blev han paany hilset med lignende Henvendelser fra Kolleger og samtlige Departementers Embedsmænd (Morgbl. 1880, No. 303 A og 322 A), ligesom en Række af Takadresser sendtes ham fra udenbys Kommunestyrelser og Korporationer, dels strax, dels ved Nytaarsskiftet (Morgbl. 1881, No. 2). I det kgl. Selskab for Norges Vel havde han i en lang Aarrække deltaget i Styrelsen, først som Formand i dets Repræsentantskab, derefter som Medlem af dets Direktion og fra 1862 som Selskabets Præses; ogsaa denne Stilling nedlagde han i Novbr. 1880, i hvilken Anledning Selskabet i sit Repræsentantskabs Møde 8 Novbr. s. A. vedtog en Takadresse til ham (Morgbl. 1880, No. 312 A.); en lignende Adresse sendtes ham fra Bestyrelsen i søndre Trondhjems Amts Landhusholdningsselskab (Thj. Adr. 1880, No. 296 A.). Storthinget havde ved Beslutning af 2 Juni 1881 nedsat den Stang tilstaaede Pensjon til 6000 Kroner, hvilket vistnok nærmest gav Anledning til at en Kreds af Kristiania Borgere den 10 Juni 1881 — «i Overbevisning om at mange med os ønske at berede Statsminister Stang et Alderdoms Udkomme, der svarer til den høje og ansvarsfulde Stilling, han nu efter mer end 50 Aars offentlig Virksomhed er fratraadt» — udsendte en Indbydelse til at tegne Bidrag i saadant Øjemed. Denne Indsamling indbragte ca. 81,000 Kroner, for hvis Anvendelse Stang i en Takkeskrivelse til Indbyderne af 17 Novbr. 1881 (Morgbl. 1881, No. 323 A) udtalte som sit Ønske, at Kapitalen skulde danne et Universitetet tilhørende Legat, hvis Renter efter hans og Hustrus Død skulde anvendes til Fremme af Stats- og Retsvidenskab efter nærmere givne Antydninger, der senere blev udformet som «Fundats for Stiftelsen til Statsminister Fredrik Stangs

Minde» (Kgl. Konfirmation 28 Januar 1882), der traadte i Virksomhed 1887. (Norske Stiftelser V. 384 fg. og 778 fg.). — Han blev ved Lunds Universitets Jubelfest 1868 kreeret til Æresdoktor i det juridiske Fakultet. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab (6 Maj 1846), af Videnskabsselskabet i Kristiania (3 Maj 1857), af *Kgl. svenska Vetenskaps-Akademien* i Stockholm (11 Maj 1870). Han blev ved St. Olafsordenens Stiftelse 21 August 1847 K. St. O. O. «for videnskabelige og Embedsfortjenester», 8 Juni 1855 Stk. St. O. O. «for udmerket Statstjeneste» og tildeltes 16 Oktbr. 1857 Medaljen for Borgerdaad i Guld. 3 Maj 1863 blev han R. Sph. O. og var derhos Stk. D. D. O. (1849), Stk. B. Lp. O. (1863), Stk. Sp. C. III. O. (1872) og R. R. St. St. O. 1. Kl. (1853). — Han døde paa Gaarden Helgerud i vestre Bærum 8 Juni 1884.

* 30 Marts 1833 *Augusta Julie Georgine von Munthe af Morgenstierne* (f. i Kristiania 12 Oktbr. 1812, † 30 Novbr. 1885), D. af ovennævnte Sorenskriver Kancelliraad Bredo Henrik v. M. af M.

Portræt med Biografi i Ill. Nyhedsbl. 1853, No. 53 og derfra i Norsk ill. Kalender 1854, S. 10 fg.; i Skill.-Mag. 1862, No. 1; i Norsk Folkeblad 1868, No. 1 og 2 [af F. Bætzmann]; i Ny ill. Tid. 1874, No. 29; s. Bl. 1878, No. 27; s. Bl. 1883, No. 14; i Ill. Tid. III. (Kbh. 1861—62), No. 122 af H. M[eltzer]; i Ny ill. Tidning 1868, S. 129 fg., i s. Bl. 1880, S. 426 og 1884, No. 27. — *Nekrologer* i Morgbl. 1884, No. 157, cfr. 161, og Aftpst. s. A. No. 131, cfr. 134 [om hans Begravelse]; i Dagbl. s. A. No. 188 [af E. Vullum]; i Budstikken s. A. No. 68; i Fædrelandet, No. 66; i Fedraheimen, No. 24 Till.; i Verdens Gang, No. 68 (m. Portr.). — Jfr. Stamtavle over Slægten Stang, S. 25; H. Munthe: Efterretn. om Familien Munthe, H. II. 413 fg.; J. F. Lampe: Dimittender fra Bergens Kathedralskole II. (Indbdskr. 1869), S. 60 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 128 fg.; W. Swalin: Konungens norska och svenska statsråd, S. 10 fg.; F. Bætzmann: Det norske Statsraad, S. 79—82, 91 fg., 115—171 og 217 fg.; L. M. B. Aubert: Hist. Oplysn. om det jur. Fakultet [i Ugebl. f. Lovk. X. 125—27 og i det gjennemsete Særtryk (Chra. 1870) S. 13—16 og 19 fg.]; Storth. Forh. 1857, VIII. 72 [ang. hans Vartpenge] og 1881, VI a. S. 407 fg. samt Storth. Tid. s. A., S. 924 fg. [ang. hans Pensjon, jfr. Samtidens Blade, bl. a. Verd. Gang 1881, No. 63 af B. Bjørnson, Opl. Avis s. A., No. 18]; Morgbl. 1833, No. 25; Chr. Johnsens Norske Haandlexikon III. 162 fg.; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., VI. 377 fg.; Nord. Familjebok XV. 355—57 af Y. Nielsen; Meyers Konv.-Lex., 4. Aufl., XV. 225; Brockhaus' Konv.-Lex., 14. Aufl., XV. 225; Henr. Jæger: Ill. norsk Litt.-hist., fl. St. (se Reg.) samt II. Vid. Afd., S. 51 fg.; Aftbl. 1879, No. 218 [«Et videnskabeligt Jubilæum» af L. Aubert]; Statsraad P. C. Holst's Optegnelser, S. 11 og 261; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser I. og II., fl. St. (se Reg.); Statsraad A. Chr. Mantheys Dagbogsoptegnelser 1863—64 (Chra. 1893), S. 1 fg.; Schweigaards Barndom og Ungdom ved Aubert, S. LII, LV fg., LXVIII, LXXX; E. Hertzberg: Professor A. M. Schweigaard, S. 96, 102 fg.; Orla Lehmann: Norge og Nordmændene, S. 35; Peder Hjort: Breve, 1. Saml., S. 446; [J. C. Hellberg;] Mina samtida, VII. 189, 199 og X. 18, 26, 207 fg.; L. de Geer: Minnen I. 191, 196 fg., 217 fg., 228 fg., 240 og 262; [O. J. Tschudi] Skal Johan Sverdrup seire? (Kra. 1882), S. 54—65; A. O. Vinjes Skrifter i Utval, V.; Bjørnstjerne

Bjørnson: Digte og sange, 3. udg. S. 162—166 (oprindelig og i en anden Form trykt i Norsk Folkeblad 1871, No. 37). — I kritisk-polemisk Form findes i Samtidens Presse en stor Mængde Bidrag til hans Karakteristik og Bedømmelse, af hvilke Bidrag særlig merkes Artikelrækkerne «Det Stangske System» [af H. E. Berner i Dagbl. 1870, No. 252—282, ogsaa udg. i Særtryk]; «Tre Regjeringschefer» af Kristofer Kristofersen [i Dagbl. 1889, No. 214 fg.]; «Dynastiet Stang og dets Politik» [i Dagbl. 1894, No. 94, 98, 101, 105, 108, 112 og 118]; «Om aarlige Storting» af L. Kr. Daa [i Tids-Tavler I. 3 fg.]; «Bør Ministeriet Stang blive staaende?» [af N. Mejdell sstds. S. 195 fg.]; «Hvem gavner Norges nuværende styresæt?» [af L. Kr. Daa sstds. S. 217 fg.]; «Folkeudtalelser i 1872» [af L. Kr. Daa sstds. II. 52 fg. og 222 fg.]; «Statsraadskiftet» [sstds. III. 461 fg.]; Jaabæks «Folketidende», Aarg. 1—15 (1865—79) og af «Bondevenforeningernes Rundskrivelser» særlig «Sag No. 33: «Om Mistillids Udtalelse mod Regjeringen eller det Stangske Ministerium» [Mandal 1871. 4.]; Fedraheimen 1880, No. 41, 44, 46, 48, 51 og 1881, No. 1; Fædrelandet (Kbh.) 1861, Septbr.; Rigsretstidende 1883—84, I—IV.

Systematisk Fremstilling af Kongeriget Norges constitutionelle eller grundlovbestemte Ret. Chra. 1833. 8. XVI S., 656 S. (Anm. i Maanedsskrift f. Literatur XII. 289—360 af ω α [Orla Lehmann], jfr. Bemærkninger i Morgbl. 1834, No. 351 Till. af — 10 —.)

Repertorium for Oplysninger og Undersøgelser, vedkommende vigtige Gjenstande for ottende ordentlige Storthings Virksomhed, udg. af F. Stang og C. Fougstad. Bd. 1—3. Chra. 1835—36. 8. *I.* X S., 101, 95, 96 S. — *II.* 104, 98, 86 S. — *III.* 74 S., 1 col. Pl., 107 S., 130 S. (Heri er af S. i I. H. 3, S. 1—96: Om Statsraadernes Deeltagelse i Storthingets Forhandlinger. [Optrykt i F. Barfods Tidsskrift Brage og Idun I. 87—175]).

Samling af Norge vedkommende Kgl. Rescripter, Resolutioner og Collegialbreve m. v. for Tidsrummet fra 1660 til 1813, forsaavidt de kunne ansees at være af Vigtighed for den Lovstuderende og den juridiske Embedsmand i Almindelighed. Udtogsviis udgiven af Fr. Stang og B. Dunker. Chra. 1838. 8. 923 S. (Om Anhang og Register hertil se Art. B. Dunker II. 187.)

Om den kongelige Sanktionsret efter Norges Grundlov. (Særaftryk af „Norsk Retstidende" for 1883.) Chra. 1883. 8. 34 S. (Anm. i Aftpst. 1883, No. 108 A fg. [af B. Morgenstierne].) — Oversat paa Svensk i Nytt Jurid Arkiv. (Sthlm. 1883, Afd. II., No. 3. 8. 37 S.

I Rigsretssagen mod Statsraad Vogt i 1845 (Chra. 1846), S. 43—116 er hans Forsvar for Statsraaden trykt.

I Norsk Retstidende *1836*, S. 546—74: Bemærkninger angaaende Inhabilitetsexceptionen i Rigsretten mod Løvenskiold. (Anon.) — *1883*, S. 257—286: Om den Kongelige Sanctionsret efter Norges Grundlov (To Afsnit af en fra Forf.s Side tilsigtet, ved hans Død ikke færdig, fuldstændig, ogsaa de vedkommende Dele af Grl.s Kilder og Tilblivelseshistorie samt den konstitutionelle Praxis omfattende, Behandling af Sanktionsmaterien. Ogsaa i Særtryk, se ovfr.)

I Norske Univ.- og Skole-Annaler, 1. Række, III. 147—153: Dissenterende Votum som Medlem af Kommissionen af 12 Marts 1833 ang. Krigsskolens Undervisningsplan.

I Vidar — hvoraf han var Medredaktør fra Ugebladets Begyndelse 5

August 1832 til 6 Marts 1833 og efter nyt Valg atter fra 5 Marts 1834 til Udgivelsen stansede 3 Septbr. s. A. — er af ham i 1. Halvaarg. (1832—33), S. 35—44 og 52—60: Bemærkninger ang. Sprogstudiets Omfang i vor lærde Undervisning, foranledigede ved en Forfatters [ɔ: A. M. Schweigaards] Afhandling om samme Gjenstand i dette Blads No. 1 og 2 (Anonymt); S. 121—125, 129—134, 137—146, 169—181, 185—190: Om de til Afgjørelse paa forestaaende Storthing fremsatte Constitutionsforslag I—III. (merket —g). — I 2. Halvaarg. (1833), S. 17—23, 27—40: Om de til Afgjørelse paa det nu forsamlede Storthing fremsatte Constitutionsforslag. IV. (merket —g.). (Jfr. H. Foss' Skrift „Bemærkninger ang. de fremsatte Constitutionsforslag" [Chra. 1833] og Bemærkninger af en anonym Forf. i Morgbl. 1833, No. 8—10); S. 40—44, 53—56, 61—64 og 73—75, jfr. S. 96: Bemærkninger i Anledning af de Erindringer, forskjellige Forfattere have fremsat mod enkelte af de Sætninger og Grunde, som ere fremstillede i Afhandlingen om Constitutionsforslagene. (Jfr. „Endnu nogle Ord ang. den i Vidar foreslaaede Behandlingsmaade af Constitutionsforslage" i Morgbl. 1833, No. 178 og 180.)

I Den Constitutionelle *1836*, No. 62 Till.: Gjenmæle mod en Afhandling i Morgbl. s. A. No. 79 Till. om Statsraadernes Deltagelse i Storthingets Forhandlinger. — *1838*, No. 42 og 44: Om „Campbellerne" og dets Udpibning; No. 65: Bemærkning ved et Tilsvar af H. Foss i Morgbl. No. 47 [til Anm. af „Campbellernes" Opførelse i „Den Const." No. 28]. — *1842*, No. 225: Bemærkning ved to Paragrapher i Odelsthingets Beslutning til Lov om gjældbundne Boer.

I Morgenbladet *1828*, No. 184 Till. og No. 185: Bemærkninger ved Repræsentanten Kapt. Foss's Forslag til Redaktion af Ansvarlighedsloven i de Paragrapher, hvori Ordet: „tydelig" i Lagthingets Bemærkninger forekomme (jfr. Y. Nielsen: Norges Historie efter 1814, II. 327). — *1833*, No. 18 [Svar paa nogle personlige polemiske Artikler om og mod Ltnt. Morgenstierne i s. Bl. 1832, No. 364 og 1833, No. 14]. — *1840*, No. 242 og 243: I Anledning af Proprietær H. Baggers Opsats i No. 235 [ang. en Retssag mellem B. og Foged Hofgaard]. — *1860*, No. 137: Tale for Sverige den 17 Maj 1860. — *1865*, No. 289: Foredrag i Aarsmødet i den Norske Forening mod Brændevinsdrik.

I Den norske Rigstidende *1864*, No. 86: Tale ved Afsløringen af Mindestøtten over Statsraad J. H. Vogt. — *1875*, No. 195 og 196: Tale ved Afsløringen af Karl Johans Monumentet.

Flere Taler af ham er ellers trykt paa forskjellige Steder, saaledes i Beretning og Aktstykker vedk. Universitetets Halvhundredaars-Fest (S. 25—28: Tale for Universitetet ved Borgermiddagen 2 Septbr. 1861); i Carl Johans Förbundets Handlingar 1868 (S. 14—17: Skaaltale for Carl Johans Minde ved en Festmiddag for Professor Malmstrøm den 14 Maj 1868); i «Efterretninger om Familien Sibbern» af H. J. Huitfeldt-Kaas (S. 142: Ved Statsraad V. C. W. Sibberns Grav 7 Januar 1853).

En Del af et Brev fra ham af 12 Juni 1867 er trykt i Bondo: Biografi af Biskop B. J. Fog (Kbh. 1897), S. 108.

Stang, Johan, Søn af nedennævnte Sogneprest *Thomas S.*, blev født i Meldalen 6 Novbr. 1829, Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1847 og medicinsk Kandidat med Haud i Maj 1857, efterat han som Student havde været Huslærer i Lillesand i over to Aar og fra 1

Novbr. 1856 Kandidat paa Rigshospitalet. Fra 1 Juli 1857 var han Assistentlæge ved Gaustad Asyl til Maj 1859, da han nedsatte sig som Privatlæge paa Ringerike med Bopæl først i Norderhov, senere (fra 1864) paa Hønefos. Om Somrene 1859—62 var han konstitueret Korpslæge ved Hallingdalske Korps. Den 8 Decbr. 1866 udnævntes han til Distriktslæge i Alstadhaug og Læge ved Nordlands Amtssygehus. I 1871 foretog han med offentligt Stipendium en videnskabelig Udenlandsrejse, bl. a. til London og Edinburgh. I 1875 voterede Nordlands Amtsformandskab ham enst. et større Beløb for at han ved en Baderejse kunde gjenvinde sin af Overanstrengelse nedbrudte Helse. Han døde i Alstadhaug 4 Februar 1877. Paa hans Grav rejste Distriktets Indbyggere ham en Mindestøtte.

* 6 Novbr. 1860 *Frederikke Dorothea Kamstrup* (f. i Kragerø 19 Marts 1838), D. af Toldkasserer Hans K. og Erikka Petronelle Christophine Schjøth.

Nekrolog i Helgelands Tidende 1877, No. 7; i Nordl. Amtstid. s. A. No. 7. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 377—79; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte V. 506; Stamtavle over Slægten Stang, S. 22.

Sundhedsregler, vedtagne af Norderhov Sundhedskommission. Hønefos 1862. 4. 2 S.

Anvisning til at kjende og behandle den ondartede Halsesyge. Hønefos u. A. 4. 3 S.

Anvisning til at behandle Skab hos Mennesket. Hønefos 1865. 4. 1 Bl.

I Norsk Mag. for Lægevidenskaben 3. Række, *II.* (1872), S. 422—40, *III.* 171—197 og *VI.* 837—51: Indberetning til det academiske Collegium om en med offentligt Stipendium i 1871 foretagen Udenlandsrejse.

I Forhandl. i det med. Selskab *1862* (i N. M. f. L. 2. R. XVI. 934—40:) To Tilfælde af Tarminvagination. — *1869*, S. 179—81: Fremmede Legemer i Oesophagus.

I Beretning om Sundhedstilstanden m. m. i Norge i *1868*, S. 170—72: En Rejse til Skibaadsvær under Storsildfisket i Decbr. 1868.

Stang, Thomas, ældste Broder af Statsminister Frederik S., blev født i Tønsberg, hvor Faderen den Gang var konst. Byfoged, den 17 Juli 1804, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1824 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1827. Han udnævntes 6 Oktbr. s. A. til res. Kapellan i Meldalen, blev 18 Juni 1831 Sogneprest til Vang i Valders, 10 Juni 1837 til Nes i Hallingdal, 31 Juli 1846 til Botne og 2 Decbr. 1865 til Modum, i hvilket Embede han døde 17 Novbr. 1874.

* 9 Septbr. 1827 *Martha Regine Gløersen* (f. i Asak ved Fredrikshald 24 Marts 1804, † i Kristianssand 23 Decbr. 1875), D. af Major Christian G. og Karen Wetlesen.

Jfr. Erlandsen: Thjems Stifts Gejstlighed, S. 163 fg.; Lampe: Dimittender fra Bergens lærde Skole II (Indbskr. 1869), S. 61; Stamtavle over Slægten Stang (Frhald 1879), S. 21; Stamtavle over Slægten Gløersen (Chra. 1897), S. 39.

Love, Anordninger, Resolutioner m. m., vedkommende den norske Geistlighed, Kirker, Skoler, Hospitaler, Enke- og Pensions-Anstalter, anførte i chronologisk Orden, fra Juli 1809—1829 incl., og samlede af Thom. Stang. *[I.]* Chra. 1835. 8. 558 S., XXII S. — *II. H. 1.* Fra 1 Januar 1830 til 31 Decbr. 1835. Chra. 1839. 8. 144 S.

Den norske Huusmandsclasses Tilstand, tilligemed Undersøgelse af det Spørgsmaal, om der bør bevirkes Forandringer i Lovgivningen om Huusmandsvæsenet. Chra. 1851. 8. 84 S., 1 Bl. [Reg.]

Stang, Ulrik, foregaaendes yngste Broder, er født i Stavanger 27 Juni 1818, tog i Decbr. 1842 norsk juridisk Embedsexamen, ansattes senere som Underkontrollør ved Brændevinsbrændingen og 1853 som Undertoldbetjent paa Kongsvinger, af hvis Toldsted han var midlertidig Bestyrer i flere Aar, blev 1866 konst. i det nye Embede som Grænseinspektør dersteds og udnævntes 6. Novbr. 1875 til Toldinspektør i Stavanger, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 3 Septbr. 1898 fra 1 Oktbr., hvorefter han bosatte sig i Kristiania. Han blev 20 Januar 1894 R.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed».

* 1854 *Eleonore Dorothea Marie Bagge* (f. 6 Juli 1829, † i Stavanger 5 Januar 1897), D. af Postmester paa Fredrikshald Halvor B. og Frederikke Kirstine Hjort og en Søster af ovfr. (I. 154) nævnte Prest H. J. B.

Jfr. Stamtavle over Slægten Stang (Frhald 1879), S. 29; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser I. 150.

Foredrag af Toldinspektør Stang ved Folkemødet i Egersund den 8de Oktober 1883. Aftryk af Stavanger Amtstidende med Toldinspektørens Tilladelse. Stavanger 1883. 8. 8 S.

I Christiania-Posten *1849*, No. 470: Ang. en Opsats i Morgenbladet om Brændevinsjagten i Vinger og Solør. — *1851*, No 989, 1001, 1004, 1006, 1267, 1336, 1470, 1471: Polemiske Artikler mod F. G. Lerches Beskyldninger [i Storthinget] mod Brændevinskontrollørerne (jfr. ovfr. III. 487).

I Morgenbladet 1857, No. 46, 53, 95 og 96: Bemærkninger ved Commissionsforslaget om Mellemrigshandelen.

I Stavanger Amtstidende 1884, No. 12 fg.: Foredrag om den politiske Situation i Stavanger Grundlovsforening den 9 Januar 1884.

Stangebye, Olaus, Søn af Skibskaptejn *Jens Lund S.* og *Marie Simonsen* († 1879), er født i Tønsberg 19 Oktbr. 1830, blev 1846 ansat ved Handelen, var 1848 og 1849 Elev af Kristiania Handelsinstitut og etablerede 1858 egen Forretning som Skindhandler i Kristiania. Han var i flere Aar Medlem af Skolekommissjonen der.

* *Andrine Selvig* (f. 1843), D. af Christopher og Martha S.

Jfr. «Mit Portræt (à la Schwach)» i 6. Suppl. til «Et Par Leilighedsdigte», S. 5—9 fg.

Et Par Leiligheds digte. Chra. 1865. 8. 47 S — Anhang til „Et Par Leilighedsdigte". Chra 1867 8. 23 S. — Supplement 1868. Chra. 1868. 8. 16 S. — Supplement 1873 til „Et Par Leilighedsdigte". Chra. 1873. 8. 31 S. — 4de Supplement til „Et Par Leilighedsdigte" samt Lidt Prosa. Chra. 1878. 8. 84 S. — 5te Supplement til „Et Par Leilighedsdigte". Chra. 1879. 8. 48 S. — 6te Supplement til „Et Par Leilighedsdigte". Chra. 1881. 8. 56 S. — 7de Supplement til „Et Par Leilighedsdigte" samt en dramatiseret Fortælling [„Et Besøg"] med Sange [i 3 Acter]. Chra. 1882. 8. 96 S. — 8de Supplement til „Et Par Leilighedsdigte" samt en dramatiseret Fortælling i 2 Acter [„Kjærlighed og Politik"]. Chra. 1884. 8. XXIII S., 112 S. — Blandkorn. 9de Supplement til „Et Par Leilighedsdigte". Chra. 1887. 8. 62 S. — Blandkorn. 10de Supplement til „Et Par Leilighedsdigte". Chra. 1898. 8.

Stangeland, Elias, var Skoleholder i Avaldsnes, da han i Slutningen af 40-Aarene udvandrede til Amerika. Om Vaaren 1853 kom han tilbage til Norge for at formaa Landsmænd til Udvandring. Han drog selv snart tilbage til Amerika, hvor han som Handelsmand erhvervede sig nogen Formue. I 1856 begyndte han i Madison Udgivelsen af Bladet «Den norske Amerikaner», hvormed han støttede det demokratiske Partis Kandidat ved Præsidentvalget James Buchanan; men hans politiske Partifæller opfyldte ikke bagefter sine Løfter til ham, og hans Blad maatte efter nogen Tids Forløb gaa ind. Han levede endnu i 80-Aarene. Han opfandt i Amerika et Dampkogningsapparat for Kreaturføde.

* *Gurine Einong,* en Søster af den fra Borgerkrigen kjendte Oberst Hans Heg's Hustru og D. af John Jacobsen Einong fra Tin i Telemarken.

Jfr. Chra.-Posten 1853 fl. St., navnlig No. 1649; K. Langeland: Nordmændene i Amerika, S. 110 fg.; R. B. Anderson: The first Chapter of Norwegian Immigration, S. 275, 316.

Nogle veiledende Vink for norske Udvandrere til Amerika. Chra. 1853. 8. 76 S. (Anm. i Chra.-Posten 1853, No. 1641.)

Stave, Ole Olsen, blev født i Aal i Hallingdal 1827, tog i Decbr. 1852 Afgangsexamen ved Askers Skolelærerseminarium med Hovedkarakteren «Meget godt», var derefter nogle Aar Huslærer i Hole paa Ringerike og blev fra 1 Januar 1857 ansat som Lærer ved Kristiania Almuskoler, hvor han forblev Resten af sit Liv, i sin sidste Tid som Lærer ved Ruseløkkens Folkeskole. Han døde pludselig 27 Oktbr. 1894. Han var to Gange gift.

Portræt med Biografi i Tidens Krav 1894, No. 51. — *Nekrolog* i Norsk Skoletidende 1894, S. 710.

ABC, eller Læsebog for Begynderklassen i Borger- og Almueskoler. Indrettet med særligt Hensyn til Lyd- og Skivelæsemethoden. Chra. 186*. 8. — 2den Udg. Chra. 1865. 8. 2 Bl., 32 S. — 4de Udg. Chra. 1874. 8. 32 S. — Ny udgave. Kra. 1889. 8. 64 S.

En Samling smaa Fortællinger for Skolen. Samlet og udgivet af O. Stave. Chra. 1866. 8. (Anm. i Norsk Folkeblad I. No. 38.)

Retskrivnings- og Stiløvelser i Modersmaalet til Skolebrug udg. af O. Stave. Kra. 1868. 8. (Anm. af A. M. i Norsk Folkeblad 1868, No. 22.) — Anden Udgave. Kra. 1871. 8. 64 S. — Tredie Udgave. Kra. 1876. 8. 64 S. — Fjerde udgave. Kra. 1878. 8. 64 S.

Eksempelsamling med opgaver, særlig bestemte til skriftlige hjemmearbeider for elever ved den første undervisning i modersmaalet. (Omarbeidet udgave af «Retskrivnings- og Stiløvelser», fjerde Oplag.) Kra. 1887. 8. 40 S.

Stavnem, Tønnes Tønnessen, er født i Stavanger 8 Oktbr. 1835, var 1852—56 Almuskolelærer i Hetland, blev i Juli 1858 udexamineret med Hoveakarakteren «Meget godt» fra Holts Seminarium og derefter s. A. ansat ved Almuskolen i Stavanger. I 1864 blev han midlertidig og 1865 fast ansat Lærer ved Forberedelsesskolen i Stavanger offentlige højere Almenskole, ved hvilken han siden 1885 har været Klasselærer. Han blev 1881 Medlem af Stavangers Kommunerepræsentantskab.

Regnetabeller til Skolebrug. Første Række, de ubenævnte og eensbenævnte Tal. Stavanger 1862. 12. 32 S. — 2. Oplag. Stav. 1865. 12. — 3. omarbeidede Oplag. Stav. 1868. 8. — 4. Oplag. Stav. 1871. 8. 16 S. — 5te omarb. Oplag. Stav. 1887. 8. 24 S. — Facitbog til samme. Stav. 1862. 12. 8 S. — [2. Opl.] Stav. 1868. 8. 8 S. — 5. Opl. Stav. 1887. 8. 15 S. — Anden Række, de benævnte Tal. Stavanger 1863. 12. 32 S. — 2. omarbeidede Oplag. Stav. 1868. 8. 16 S. — 3. omarb. Oplag. Stav. 1887. 8. 48 S. — Facitbog til samme. Stav. 1863. 12. 9 S. — [2. Opl.] Stav. 1869. 8. 10 S. — [3. oplag.] Stav. 1887. 8. 15 S.

Prøver paa vort Retsvæsens Tilstand. Bidrag til Belysning af vor Tids brændende Spørgsmaal. I. Stavanger 1881. 8. 52 S. (Oprindelig trykt i „Stavangeren" Januar 1880.)

Veiviser gjennem Stavanger tilligemed udflugter og touristrouter i omegnen. [Ved T. Stavnem og G. A. Jonassen.] Udg. af Stavanger Touristforening. Stavanger 1889. 8. 104 S.

I Stavangeren *1882*, 14 Oktbr. flg.: Hvad Venstre har at gjøre. Et Indlæg i Valgkampen. — *1886*, 11 Oktbr. flg.: Den Marstranderske Sag.

Stavsæth, Bernt.

Grundlovens Bevarelse og gode Fremskridt. Tønsberg u. A. [ca. 1880]. 8. 8 S.

En Sang mod Vetosygdoms onde Luner. U. S. og A. [ɔ: Tønsberg ca. 1880]. 8.

Han var i nogle Aar Udgiver af det religiøse Blad Paamindereren, som i hvert Fald udkom endnu 1879.

I Verdens Gang 1879, No. 148: Storstrupkrigen.

Steen, Axel Andreas, Søn af Bogtrykker *Salve Aslaksen S.* og *Ingeborg Axelsdatter,* blev født i Kristianssand 6 Septbr. 1840 og

Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1859. Opvoxet i Haugianske Kredse, drev hans Interesser ham først til Theologien, som han studerede et Par Aar, men derefter ombyttede med Lovkyndighed. I 1867 tog han juridisk Embedsexamen med Haud. Han bosatte sig efter Examen i sin Fødeby, hvor han overtog Redaktionen af det hans Fader tilhørende Blad «Kristianssands Stiftsavis», hvoraf han senere ogsaa blev Ejer og Udgiver, idet han 1883 overtog Trykkeriet efter sin Moder. 1885—1888 var han Medlem af Kristianssands Formandskab, derpaa af Repræsentantskabet, ligesom han fra Tid til anden var Medlem af flere kommunale Komitteer, af Sparebankens og Spareskillingsbankens Forstanderskab og fra 1884 Suppleant i Administrationen af Norges Bankafdeling i Kristianssand. Han døde pludselig 6 Oktbr. 1889.

Nekrologer i Kr.sands Stiftsavis 1889, No. 233 [af J. Løvland], jfr. No. 237, hvor *Mindedigt* af Chr. Isaachsen; i Fædrelandsvennen 1889, No. 120; Chr.sands Tid. No. 156; Dagbl. No. 298; Verd. Gang. No. 238 [af E. Vullum].

Han var fra Nytaar 1868 Redaktør (siden 18 Novbr. 1869 navngiven, se hans Erklæring i No. 136) af Kristianssands Stiftsavis og Adressekontors Efterretninger, fra 1 Maj 1884 til sin Død sammen med nuværende Statsraad J. Løvland.

Steen, Johannes Vilhelm Christian, er født 22 Juli 1827 i Kristiania, hvor Faderen *John Svabo S.* (f. paa Trondenes 12 Juni 1798, Storthingsmand fra Nordlands Amt 1836, 1836—37 og 1839, † i Kristiania som fhv. Toldkasserer i Bergen 31 Oktbr. 1872), den Gang var Fuldmægtig i Justitsdepartementet og Inspektør ved Rigshospitalet; Moderen *Christine Fleischer* (f. i Id Prestegjæld 8 Oktbr. 1805, † 1851) var en Prestedatter fra Botne. Faderen blev i 1830 forflyttet som Sorenskriver til Lofoten og Vesteraalen, hvor han kjøbte og bebyggede Gaarden Raavold, der senere blev Skriverens Embedsgaard. Her tilbragte Sønnen sine Barneaar og tumlede sig ikke mindst i Baad, hvorved hans Lyst til Sjøen voxte saaledes, at der var Tale om at melde ham ind paa Sjøkadetinstitutet i Fredriksværn, hvor der allerede var bestilt Logis for ham. Efterat han med sin Moder og Søskende havde tilbragt Vinteren og Sommeren 1836, under Faderens Ophold paa Storthinget, hos Bedstefaderen i Botne, hvorfra han af og til fulgte sin Moder paa Besøg til Faderen inde i Kristiania, kom Familjen efter Storthingets Opløsning langt ud paa Sommeren sejlende med en Nordfarjægt hjem til Raavold igjen. Istedenfor at sendes til Fredriksværn blev den ældste Søn nu i August 1837 sendt til Tromsø, hvor han optoges som Elev af Latinskolens 1ste Klasses øverste Afdeling og hvorfra han saa blev Student med Laud 1844 *). I Septbr. 1848 tog han filologisk Embedsexamen med Laud og blev strax i 1849 ansat som Timelærer ved Tromsø Middelskole, men blev allerede

*) «Ved Artium blev han — saavidt vides den første, som dette var Tilfældet med ved vort Universitet — examineret ogsaa i «Islandsk», hvori han fik «Udmerket».

7 August 1850 konstitueret og 23 Marts 1852 udnævnt til Adjunkt ved Bergens Kathedralskole. Efterat han om Sommeren 1854 med offentligt Stipendium havde besøgt den internationale Skoleudstilling i London, blev han 1 Novbr. s. A. udnævnt til Overlærer ved Tromsø Skole, til hvis Rektor han udnævntes 15 Novbr. 1862 fra 1 Juni 1863 at regne. Den 3 Decbr. 1866 blev han udnævnt til Rektor ved Stavangers lærde og Realskole, hvilket Embede han tiltraadte efter Sommerferierne 1867 og vedblev at bestyre til 1891. Hans Undervisningsfag i alle Lærerstillinger var Græsk og Norsk.

Under sit Ophold i Bergen, hvor han i Maj 1853 traadte ind i Bestyrelsen af det norske Theater, havde han begyndt at sysle med Landets offentlige Anliggender, idet han deltog i Grundlæggelsen (1854) og Redaktionen af «Bergensposten». Efter sin Bosættelse paa Tromsø blev han 1857 indvalgt i Kommunestyrelsen og Ordfører i Formandskabet. Før Storthingsvalget til Thinget 1859—60 blev der 27 April 1859 under hans Forsæde holdt et forberedende Valgmøde, paa hvilket han stillede sig som Kandidat med det Program: i den indre Politik Udviklingen af vore kommunale Institutioner støttet til Folkeskolens Udvikling, og Bekjæmpelse af alle Amalgamationsplaner, hvorhos han paa Opfordring afgav den Erklæring, at «han agtede at forblive paa Stedet for stedse, saalænge han saa Udsigt til at beæres med Storthingshvervet, der medførte en Syssel, som højlig tiltalte ham». (Tromsø Stiftstid. 1859, No. 35 og 36.) Han blev ogsaa enst. valgt til Byens Repræsentant. Kort efter Storthingets Sammentræde deltog han i Stiftelsen af «Reformforeningen», hvor han valgtes til Viceformand ved Siden af J. Sverdrup som Formand. Af Storthinget blev han, da dette traadte sammen, sat ind i Protokolkomitteen og blev senere i Sessjonen Medlem af og Sekretær i den specielle Femtenmandskomitte, som afgav Indstillingen angaaende Storthingets Adresse af 23 April 1860 i Anledning af Statholderstriden, i hvilken Sag han i Storthinget forfægtede det med 76 mod 35 Stemmer forkastede Forslag om i Adressen at indtage en Udtalelse af Misbilligelse af Statsraadets Optræden med Hensyn til Sanktionsspørgsmaalet i Statholdersagen. Ved næste Storthingsvalg var Tromsø slaaet sammen med Finmarksbyerne og han mødte nu som Repræsentant for den saaledes udvidede Valgkreds paa Storthingene 1862—63 og 1865—66 samt paa det overordentlige Thing i 1864. Han vedblev i alle disse Aar at være Medlem af og nu Formand i Protokolkomitteen, for hvilken han bl. a. konciperede dens Indstillinger om Unionsrevisjonen 1862—63 og om den franske Handelstraktat 1865—66. Han var desuden 1862—63 Medlem af den specielle Jernbanekomitte og 1864 af Femtenmandskomitteen angaaende Deltagelse i den dansk-tyske Krig, i hvilken sidste Komitte han tilhørte det Fertal paa 8 Medlemmer, som i Modsætning til Mindretallets Krav paa Alliance med Vestmagterne blot fastholdt Nødvendigheden af «en Alliance, der tilvejebragte en Forholdsmæssighed i

Stridskræfter», hvorhos han sammen med Schweigaard og Schwartz i Komitteen og Thinget stemte og talte mod Indstillingens Passus om, at «den store Flerhed af det norske Folk ikke ønsker nogen nærmere politisk Forbindelse mellem de forenede Riger og Danmark». I Aarene 1860—66 var han af Storthinget valgt til Suppleant i Bestyrelsen af Bankkontoret paa Tromsø. Af Regjeringen blev han valgt til Medlem af den kgl. Kommissjon af 28 April 1865 til Udarbejdelse af Forslag til Forandring af det højere Skolevæsen. — Efterat være tilflyttet Stavanger blev han i Decbr. 1868 indvalgt i Byens Formandskab, hvis Ordfører han senere var i alle Aarene 1872—83 samt 1885, 1890 og 1891, ligesom han i en Aarrække var valgt til Forligelseskommissær der. Af Storthinget var han 1869—78 valgt til Suppleant i Bestyrelsen af Stavanger Bankkontor, var senere fra 1879 stadig Bestyrer og senere Administrator ved samme. Som 1ste Repræsentant for Stavanger og Haugesund mødte han paa alle Storthing fra 1868—69 til 1886—88 med Undtagelse af Perioden 1874—76, da han ikke blev gjenvalgt, ligesom han heller ikke gjenvalgtes for Aarene 1889—91. For Valgperioden 1895—97 mødte han, valgt i Henhold til Grundlovsbestemmelsen af 1 Juli 1884, som 2den Repræsentant for Trondhjem og Levanger. Paa Storthingene 1871—73 og 1877—81 var han Præsident i Odelsthinget, 1881—88 og 1895—97 i Storthinget. Af Valgkomitteen var han Medlem paa alle de Thing, hvor han mødte, fra 1862 (dens Formand 1884—88 og 1895—97) og ligesaa af Fuldmagtskomitteen fra 1872 (dens Formand 1885—88 og 1895—97). Af de øvrige faste Komitteer var han i 1868—69 Formand i Kirkekomitteen No. 2, Medlem af Kirkekomitteen 1871—82 og 1885—88 (dens Formand 1877—82 og 1885—88) samt 1883—84 Formand i Protokolkomitteen, der afgav Indstilling om Rigsretstiltale mod Ministeriet Selmer, og derpaa af den 9 Maj 1883 nedsatte Aktionskomitte for Rigsretten. Da han mødte paa Thinget i 1895 blev han Medlem af Budgetkomitteen. Videre var han i Aarenes Løb Medlem af følgende Specialkomitteer: Jernbanekomitteen 1871—73, Stemmeretskomitteen 1877, den forsterkede Budgetkomitte 1878 og 1880, Traktatkomitteen 1882 og 1883 (i begge Aar Formand) samt den parlamentariske Skattekommissjon, der nedsattes 6 Juni 1877 og traadte sammen 1 Septbr. s. A. Han var videre Medlem af Storthingets Deputation i Anledning af Aabningen af Jernbanen mellem Stockholm og Gøteborg 4 og 5 Novbr. 1862; Medlem af Storthingets Deputation til Tusindaarsfesten ved Harald Haarfagres Mindesmærke i Juli 1872; og Ordfører for Storthingets Kroningsdeputation til Stockholm i Maj 1873.

Udenfor Storthinget var han Medlem af den kgl. Kommissjon af 13 Maj 1871 til Udarbejdelse af Udkast til en ny Lov om Almuskolevæsenet i Kjøbstæderne og senere af den kgl. Kommissjon af 12 Oktbr. 1872 ang. Omorganisation af Skoledirektør-Institutionen; fremdeles var

han Formand i den kgl. Kommissjon af 14 Novbr. 1885, som i Aarene 1885—86 udarbejdede de nye Love om Folkeskolen, og Formand i den kgl. Kommissjon af 6 Decbr. 1884 til Revisjon af Lovgivningen om Norges Bank.

I Storthinget stod han, efterat Joh. Sverdrup Sommeren 1884 havde overtaget Regjeringen, som Venstres Fører, hvorom Vidnesbyrd bl. a. gaves ved den Tillidsadresse, dat. 30 April 1887 og undertegnet af det den Gang endnu samlede Venstres 82 Storthingsrepræsentanter, hvilken overraktes ham den 5 Maj s. A. (trykt i Dagbl. 1887, No. 151), nærmest foranlediget ved nye Angreb paa ham i Højres Presse for hans Forhold som Vidne i Rigsretten. Da senere Splittelsen i Partiet var indtraadt og aabent erklæret ved Valgene i 1888, blev han fremdeles anerkjendt som det rene Venstres Fører, ogsaa da disse Valg, som ovenfor nævnt, foreløbig havde udelukket ham fra Thinget. Da Ministeriet Stang den 23 Februar 1891 havde indgivet sin Dimissjon (se ovfr. S. 396), blev Steen telegrafisk kaldt til Kristiania og modtog den 1 Marts af Kongen det Hverv at danne ny Regjering. Den 6 Marts blev han derefter udnævnt til Statsminister og til Chef for Finants- og Tolddepartementet.

Da Regjeringens Indstilling af 15 Juni 1892 angaaende Tilfølgetagelse af Storthingets Beslutning i Konsulatsagen*) af 10de s. M. — som paatænkt ifølge kgl. Res. af 22de s. M., da Kongen i Statsraad i Stockholm havde resolveret, at Sagen skulde udsættes til Behandling i Statsraad i Kristiania — skulde foredrages til Afgjørelse i Statsraad hos H. M. Kongen paa Kristiania Slot 29 Juni 1892, fremlagde Statsministeren, inden dette skete, paa det samlede Statsraads Vegne følgende Ansøgning af s. D. «Da Deres Majestæt har erklæret ikke at ville tage Storthingets Beslutning i Konsulatsagen tilfølge, og da ingen af undertegnede er villig til at overtage det konstitutionelle Ansvar for en Negtelse af sammes Tilfølgetagelse, maa vi i Underdanighed andrage om Afsked som Medlemmer af Deres Majestæts Raad.» I denne Anledning gav Kongen følgende Protokoldiktamen: «Skjønt der i denne Sag fra min Side ikke foreligger nogensomhelst Statshandling til Grund for den af samtlige Statsraader nu indgivne Afskedsansøgning — hvad jeg dog finder burde have fundet Sted — kan jeg ikke negte at modtage denne, men opfordrer Statsraaderne til indtil videre at besørge de løbende Sagers Behandling.» (Storth.-Forh. 1892, Dok. No. 120.) Den følgende Dag (30 Juni) besluttede Storthinget med 69 mod 42 St. at udsætte sine Forhandlinger indtil videre, hvorefter Storthingets Præsidenter og Vicepræsidenter s. D. havde Foretræde hos Kongen,

*) «1. Idet Storthinget i det Væsentlige godkjender den i Indre-Departementets Betænkning af 14de Marts d. A. forelagte Plan for Oprettelsen af eget norsk Konsulatvæsen, bevilges af Statskassens kontante Beholdning indtil Kr. 50,000 — femti tusende Kroner — til de for denne Plans Gjennemførelse nødvendige forberedende Forføjninger.

2. Regjeringen anmodes om at indlede Forhandlinger med Sverige om Afviklingen af det konsulære Fællesskab og forelægge Resultatet heraf for næste Storthing.»

Trykt 16 Januar 1899.

til hvem de overleverede en skriftlig Henvendelse, som af Kongen besvaredes i en Haandskrivelse til Præsident S. Nielsen den 2 Juli*). I de følgende Dage og Uger havde Kongen gjentagne Konferancer med Højres Fører Emil Stang, dog uden at denne modtog nogen Kaldelse til at danne ny Regjering, medens den kritiske Situations Bevægelse bredte sig i Hovedstaden og Landet og fandt Udtryk i Demonstrationer, først i Kristiania, hvor Venstres Tilhængere gjennem et Fanetog den 3 Juli (efter en Tale af Bjørnstjerne Bjørnson, trykt i Dagbl. 1892, No. 204) bragte Ministeriet Steen i Stiftsgaarden sin Hyldest og en af Togets Deltagere vedtagen Resolution om Tilslutning til dets Politik; medens den 5te Juli Højres Tilhængere bragte Kongen sin Hyldest i et stort Fanetog (med Grosserer Engelhart Andresen som Ordfører, cfr. Morgbl. 1892, No. 360, 362, 364, 365, og Aftpst. s. A., No. 392, 393, 394, 395, 397). Imidlertid havde Storthinget gjenoptaget sine foreløbig indstillede Forhandlinger og den 4., 5. og 6. Juli forhandlet om et af John Lund paa ti Repræsentanters

---

*) Præsidentskabets Henvendelse lød ifølge Dagbl. 1892, No. 198 saaledes:

«Deres Majestæt! Med dyb Beklagelse har vi modtaget Budskabet om, at Deres Majestæt har tilkjendegivet ikke at ville tage Storthingets Beslutning af 10de Juni sidstleden angaaende eget Konsulatvæsens Oprettelse til Følge, og at paa Grund heraf den norske Regjering, der nyder Storthingets Tillid, har seet sig nødsaget til at indgive sin Dimissjon.

Vi har anseet det for vor Pligt at fremholde for D. M., at den politiske Stilling, som herved skabes, kan komme til at faa vidtrækkende Følger til Skade saavel for Fædrelandet som Kongedømmet og Unionen.

Vi tillader os derfor i Underdanighed at henstille til Deres Majestæt at forebygge disse Muligheder ved at tage nævnte Storthingsbeslutning til Følge og derved forhindre, at et Ministerium, der for Tiden er det eneste, der kan gøre Regning paa Storthingets Tillid, i Strid med vor Forfatnings Aand og Tankegang nødes til at fratræde.»

Kongens Svarskrivelse af 2 Juli lød ifølge Dagbl. 1892, No. 204 saaledes:

«Til Storthingspræsident Sivert Nielsen! Paa Deres og de øvrige Præsidenters og Vicepræsidenters skriftlige Henvendelse til mig forleden Dag vil jeg herved meddele følgende Svar:

Naar den norske Regjering forelægger Kongen i Statsraad en Indstilling, da har Kongen, efter at have hørt sit Raad, Ret til at fatte sin Beslutning efter eget Omdømme, selvfølgelig med den Begrænsning, som Grundlovens § 79 bestemmer.

Da jeg imidlertid for faa Dage siden, støttende mig til Grundloven, erklærede at ville benytte mig af denne Ret, blev jeg derfra forhindret ved at Statsraadernes Afskedsansøgning indgaves, allerede forinden Sagens grundlovsmæssige Behandling foretoges, og kun efter uofficielle Konferencer og private Samtaler. Paa denne Maade unddrog mine ansvarlige Raadgivere sig for til Protokollen sagligt at udvikle sine Meninger, hvad dog Grundlovens § 30 klarligen byder. Jeg berøvedes derved tillige Adgang til for Norges Folk i siddende Statsraad at forklare og begrunde, hvad jeg, efterat have hørt mine konstitutionelle Raadgivere, agtede at beslutte.

Betræffende Behandlingen af Spørgsmaalet om Ophævelse af det fælles Konsulatvæsen og deraf følgende Oprettelse af to særskilte, kan jeg fatte mig kort.

Jeg henholder mig i et og alt til, hvad jeg i min Tilførsel til Statsraadsprotokollen af 14de Marts allerede har sagt, og tilføjer kun, at det er paa Grund af den Fortolkning af Indstillingens Hensigt og Betydning, der er mig given fra Statsraadsmedlemmernes Side under Samtalerne og de forberedende Møder, at jeg paa Sagens nuværende Standpunkt maa fastholde min Beslutning om ikke at tage Indstillingen tilfølge.

Afgjørelsen herom bliver selvfølgelig at træffe i norsk Statsraad. Derved forandres intet bestaaende Forhold til Broderriget.

For Foreningens varige Betryggelse ligger det mig paa Hjertet, at Konsulatvæsenet ligesom andre unionelle Forhold saasnart som muligt maa ordnes paa en for begge Folks Ret og Interesser fyldestgjørende Maade.

Jeg hengiver mig til det sikre Haab, at alle fædrelandssindede Mænd fuldt ud vil forstaa og erkjende, at min Opfatning og Handlemaade alene er foreskrevet af Pligtfølelse, Kjærlighed til Folket og Omhu for dets sande Vel.»

Vegne fremsat Forslag til Udtalelse, der krævede Konsulatsagen tagen tilfølge i og med Ministeriet Steen, hvilket Forslag af Storthinget vedtoges med 65 mod 49 Stemmer, efterat andre under Debatten fremsatte Forslag af Vinje og E. Stang var forkastet. (Storth.-Tid. 1892, S. 1300—1388). Den 19 Juli endelig modtog E. Stang Kongens Kaldelse til at danne ny Regjering, men Forhandlingerne herom blev igjen afbrudte den 21 Juli, hvorefter Kongen rettede en lignende Opfordring til Højesteretsassessor Chr. Hansteen, der strax afslog Tilbudet. De derpaa følgende Konferencer med Prof. Aschehoug og andre Politikere førte til, at Kongen efter deres Raad henvendte sig til det endnu siddende Ministerium, hvorefter Statsminister Steen kaldtes den 24 Juli, men strax paa den samlede Regjerings Vegne afviste det gjorte Tilbud om at fungere som Forretningsministerium til Storthingets nye Sammentræde i Februar og midlertidig at lade Konsulatsagen falde. Den 25 Juli gjenoptoges Forhandlingerne med Steen paa nyt Grundlag. Den 26 Juli fattede Storthinget derpaa enst. følgende Beslutning: «Da Landets Interesser kræver, at den nuværende Krise snarest muligt bringes til en Afslutning, henstiller Storthinget til det Steenske Ministerium at efterkomme H. M. Kongens Anmodning om at tage de fremlagte Afskedsansøgninger tilbage, samtidig med at Konsulatsagens Behandling udsættes indtil videre.» I Statsraad den følgende Dag tilkjendegav Kongen, at han ønskede Behandlingen af denne Sag udsat indtil videre, og at i saa Fald Statsraadernes hvilende Afskedsansøgninger tilbagekaldtes, hvad Regjeringens Medlemmer erklærede sig villige til, idet det forudsattes, «at nævnte Spørgsmaal om Tilfølgetagelse ogsaa fremtidig blev at behandle alene af norske Statsmyndigheder, og at det skulde være den norske Regjering forbeholdt at fremlægge Sagen til fornyet Behandling», hvorefter Kongen resolverede Sagens Udsættelse indtil videre, hvad Statsministeren derpaa i Storthinget paa Regjeringens Vegne erklærede at skulle forstaaes «saaledes, at Udsættelsen begrænsedes til indeværende Budgettermin [1892—93], medmindre Storthinget anderledes bestemte.» — I Henhold hertil fandt det Steenske Ministerium i April 1893 — efterat Storthinget den 17 Marts s. A., under Behandlingen af Trontalen ved Thingets Aabning, efter Forslag af J. Løvland med 64 St. mod 50 St. havde fattet følgende Beslutning: «I Tilslutning til Storthingets enstemmige Adresse af 23de April 1860 fastholder nærværende Storthing Norges Eneraadighed i alle Anliggender, der ikke i Rigsakten er betegnede som unionelle, og hævder i Overensstemmelse hermed, at Storthingets Beslutning af 10de Juni f. A. vedkommende Konsulatvæsenet maa blive at behandle udelukkende af norsk Statsmyndighed og denne Sag at afgjøre uafhængig af andre fra svensk Side i Protokol af 14de Januar d. A. rejste Spørgsmaal» (Sth.-Tid. 1893, S. 226—482) — at Tiden var kommet til igjen at fremlægge Sagen til fornyet Behandling. Indredepartementets af Regjeringen tiltraadte Udkast til Foredrag angaaende Konsulatbeslutningens

Tilfølgetagelse blev i Afskrift paa Forhaand oversendt Kongen, som paa Foranledning udtalte, «at han ikke efter Gjennemgaaelsen af dette Udkast havde fundet Anledning til at forandre sin tidligere Opfatning i denne Sag,» medens paa den anden Side Regjeringens Stilling til Sagen og dens Opfatning af Storthingsbeslutningens Indhold og Rækkevidde ogsaa var uforandret. I Statsraad paa Kristiania Slot den 22 April 1893 indgav Ministeriet Steen derfor paany sin Ansøgning om Afsked, ledsaget af følgende Motivering:

«Vi har fundet — nu ligesom ifjor — at burde indgive vor Dimissjon, inden Sagen officielt er foredraget. Ved en modsat Fremgangsmaade vilde det Spørgsmaal opstaa, om Deres Majestæt havde grundlovmæssig Adgang til at fatte en Resolution, som Deres Majestæts konstitutionelle Raadgivere havde fraraadet, og for hvilken ingen af dem vilde overtage konstitutionelt Ansvar, samt om Statsministeren i Tilfælde kunde kontrasignere en saadan Resolution. Efter vor Mening vilde en saadan Resolution være uforenelig med Grundlovens § 5, sammenholdt med § 30. Ligesaavist som Statsministeren pligter at negte Kontrasignation paa en kongelig Befaling, afgiven udenfor Statsraad, ligesaavist vilde han efter vor Mening handle mod sin Embedspligt, om han kontrasignerede en Befaling afgiven i Statsraad mod hele Statsraadets Protest. Og det er vor Forvisning, at en konstitutionel Tvist angaaende disse Spørgsmaal vilde antage Dimensjoner og drage Følger efter sig som neppe noget politisk Spørgsmaal under vor nuværende Forfatning. Vi har derfor anseet det for vor Pligt at søge hindret, at et konstitutionelt Stridsspørgsmaal af denne Art rejses.»

I denne Anledning tilkjendegav Kongen i Statsraadsprotokollen s. D. følgende: «Jeg maa idag, ligesom den 29de Juni 1892, udtrykkelig betone og fremhæve: at der ikke i Statsraadet er bleven foredraget nogen Indstilling, eller af mig fattet nogen Beslutning eller foretaget nogen Statshandling eller gjort nogen Udtalelse, der kunde begrunde og foranledige Statsraadets indgivne Afskedsansøgninger. Den af Statsraadet nu atter befulgte Fremgangsmaade, som søger sin Begrundelse alene i Samtaler og Udtalelser udenfor Statsraadet, kan jeg ikke anse overensstemmende med Grundlovens Aand og Ord. Jeg resolverer: Nævnte Ansøgning om Afsked fra samtlige Raadgivere bliver at behandle paa grundlovmæssig Maade.» (Storth. Forh. 1893, Dok. No. 80, jfr. Dok. No. 103: Regjerings-Indstilling af 18 Maj 1893, bifaldt ved kgl. Res. af 20. s. M. ang. Konsulatsagens Behandling ved det nye Ministerium, og Dok. No. 113.)

Efterat Statsminister Steen i Møde den 24 April 1893 havde meddelt det i Statsraadet den 22de s. A. passerede, besluttede Storthinget med 63 St. mod 51 St. at udsætte sine Forhandlinger indtil videre paa Grund af Krisen. Samme Dag forespurgte Kongen Storthingets Præsident og ældste Medlem Sivert Nielsen, om han var villig til at træde i Spidsen for et nyt Ministerium, hvad N. strax erklærede ikke at kunne indlade sig paa saavel af Helbreds- som af andre Hensyn. I de følgende Dage havde

Kongen private Konferencer om Stillingen med forskjellige Politikere (Fasting, B. Kildal, Jakob Sverdrup, E. Stang, Joh. Thorne). Den 29 April overdrog Kongen til Højres Fører Emil Stang at danne Regjering, og den 2 Maj 1893 indvilgedes Ministeriet Steens Medlemmer den ansøgte Afsked, idet Ministeriet Emil Stang udnævntes s. D. og derefter den 3 Maj gjennem sin Ministerchef afgav den ovfr. S. 396 aftrykte Programmeddelelse i Storthinget. (Jfr. Dagbl. 1893, No. 116, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 128; Morgbl. s. A., No. 210—212, 215—219, 221, 224, 229—236, 238, 239, 243, 245, samt Aftpst., Verd. Gang, Norske Intell., Kra.posten og de fleste udenbys Blade i Tidsrummet 23 April—17 Maj 1893.) Om Storthingets Modtagelse af det nye Ministerium er Efterretning givet ovfr. paa anførte Sted. Ved Slutningen af Storthingsmødet den samme 3 Maj refereredes et Forslag, underskrevet af S. Blekastad og ni andre Repræsentanter fra Landdistrikterne, om en aarlig Bevilgning fra 3 Maj af 6000 Kr. til Statsminister Steen «i Betragtning af hans fremtrædende og betydningsfulde Deltagelse i vort offentlige Liv». Dette Forslag blev med 66 mod 47 St. besluttet udlagt til Eftersyn og vedtoges derefter i Mødet den 8 Maj med 63 St. mod 50 St. (Sth.-Tid. 1893, S. 789 og 863—866, jfr. Morgbl. 1893, No. 242, Aftpst. No. 281.) Fra 1893 var han Medlem af Bestyrelsen for Norges Banks Afdeling i Kristiania; 1896 blev han Medlem af Bankens Direktion.

Efter Valgene 1894 mødte Steen, som ovfr. nævnt, paany i Storthinget som Repræsentant fra Trondhjem og Levanger for Aarene 1895—97 og blev atter Præsident i Storthinget, Formand i Fuldmagtskomitteen og i Valgkomitteen samt Medlem af Budgetkomitteen. Ministeriet Stang havde efter Valgenes Udfald, som ovfr. S. 397 berettet, den 31 Januar 1895 indgivet sin Ansøgning om Afsked, hvorefter i de nærmeste Uger fulgte de paa anførte Sted ovfr. omtalte Overlægninger mellem Kongen og Storthingsmænd af alle Partier for at søge hidført en Løsning af Krisen. Til de der nævnte Raadslagninger og de der aftrykte Skrivelser maa videre føjes, at Steen, som Vicepræsident i Storthinget og Formand i Storthingets Venstreforening, efter Kaldelse fra Kongen mødte paa Slottet den 19 Februar, ved hvilken Lejlighed Kongen overrakte Steen sine i skriftlig Form opstillede Betingelser for Dannelsen af et Ministerium af Flertallet *). Forhandlingerne med Storthingets Venstre var hermed de-

*) Efter Dagbl. 1895, No. 51 hidsættes følgende, formentlig authentiske, Redegjørelse for dette Møde. Kongens Erklæring lød saaledes:

«Ingen af Storthingets tidligere Udtalelser eller Beslutninger maa stilles hindrende ivejen for Forhandling, og navnlig maa Dagsordenen af den 1ste Marts 1892 og den 17de Marts 1893, der afviser enhver Mellemrigs-Realitetsforhandling, ikke fastholdes.

Snarest muligt maa der skrides til Underhandling angaaende fremtidig Ordning af Konsulatvæsenet, hvilken Underhandling af Kongen maa besluttes i sammensat Statsraad, uden at nogen, denne Beslutnings Rækkevidde indskrænkende, kongelig Resolution i norsk Statsraad forudsættes.

I Forening med nævnte Underhandling maa ogsaa samtidig føres Forhandling angaaende det med Konsulatvæsenets Ordning sammenhængende Spørgsmaal om de forenede Rigers Udenrigsstyre og Diplomati.

De nærmere Bestemmelser og Betingelser, der knytter sig til disse Sager, bliver selvfølgelig at behandle under den saaledes indledede Mellemrigs-Raadslagning, der maa forudsættes hel

finitivt afbrudt for denne Gang, og efterat Kongen paa sine Henvendelser den 27 Februar, først til Ministeriet Stang om at tage de hvilende Afskedsansøgninger tilbage, derefter til Sogneprest Jakob Sverdrup og til Statsraad Thorne om at danne ny Regjering, var mødt med Afslag, udviklede Situationen sig i Aaret 1895 videre saaledes som ovfr. S. 398—400 fremstillet. Ved Valgene i 1897 blev Steen for Aarene 1898—1900 paany sendt til Storthinget, denne Gang som Repræsentant for Hamar, Lillehammer og Gjøvik, og blev ved Thingets Sammentræden i Februar 1898 paany valgt til midlertidig Præsident, hvilket Valg stadfæstedes ved det endelige Valg den 9 Februar med 81 St. Han fungerede derpaa ved Storthingets Aabning den 11 Februar, men kom ellers ikke til at fungere længe som Storthingspræsident, idet han — efter at Storthinget ved Valgene 1897 havde faaet en Sammensætning af 79 Venstre, 10 Moderate og 25 Høire, og efter at Unionskomitteen af 13 Novbr. 1895 havde afsluttet sine Forhandlinger den 29 Januar 1898 uden at komme til Enighed om noget Fællesforslag til Ordning af de unionelle Anliggender, hvorpaa Koalitionsministeriet Hagerup—Gram som Følge af den herved fremkaldte Situation efter Kongens Ankomst til Kristiania den 12 Februar 1898 indgav sin Afskedsansøgning — den 13 Februar 1898 modtog Kongens Anmodning om at danne ny Regjering og derefter den 17 Februar s. A. udnævntes for anden Gang til Statsminister og til Chef for Revisjonsdepartementet. (Jfr. Morgbl. 1898, No. 74, 79, 91, 92, 94, 96, 99, 100, 101 og 103; Aftpst. s. A. No. 7, 26, 30, 60, 117, 120, 122, 123 og 125; Dagbl. s. A. No. 1 [af J. E. Sars], 5, 6, 8, 9, 11, 12, 32, 34—36, 39, 43, 45 og 46; samt den ved Artikler i Verdens Gang Decbr. 1897 (No. 294—298, 301, 302, 305 [af J. E. Sars], 306, 308, 310, 311, 314, 315, 316, 317) og Januar 1898 (No. 3, 6, 8—12, 15, 17—20, 26, 28, 31—41) rejste Diskussjon med Dagbl., Dagspst., Norske Intell. o. fl. Blade om Ministeriet Steens Gjenrejsning.) — Han blev 21 Januar 1887 R.[1] St. O. O. «for statsborgerlig Fortjeneste» og 21 Januar 1892 Stk. St. O. O. «for statsborgerlig og Embedsfortjeneste», hvorhos han er K. Fr. Æ. L.

* 20 Oktbr. 1849 *Elise Henriette Stoltenberg* (f. paa Tromsø 25 Maj 1826, † i Kristiania Nat til 4 Decbr. 1896), D. af Kjøbmand Ole Hannibal S. og Maren Reinert.

---

igjennem ført med oprigtig og ærlig Vilje fra begge Sider, saaledes at en for Foreningens Bestaaen samt Broderfolkenes Fred og Lykke betryggende Overenskomst opnaaes og besegles ved i Fællesskab fattet, statsretslig gjældende Beslutning.»

Efterat Kongen paa denne Maade havde redegjort for sine Henvendelser til Venstre og oplæst sine «Betingelser», fremstillede Statsminister Steen Venstres Opfatning af Stillingen. Venstres Svar til Hans Majestæt var begrundet deri, at det i hans Skrivelse havde set en Mulighed for, at forskjellige Modaliteter til en Ordning kunde prøves uden Opgivelse af noget Princip. En saadan Mulighed var imidlertid helt udelukket ved de nu opstillede Betingelser. Disse var, efter Statsministerens Opfatning, klart og bestemt bygget paa den svenske Opfatning af Unionen og Unionsspørgsmaalene, og de indeholdt en fuldstændig Underkjendelse og Fornægtelse af alt, hvad Norge havde fastholdt og maatte fastholde som sin uopgivelige Ret. Statsministeren udtalte imidlertid det faste Haab, at gjennem disse «Betingelser» skulde vi være komne et godt Skridt frem paa Vejen til et enigt og samdrægtigt Norge.» (Jfr. de ovfr. S. 397 trykte Skrivelser.)

Portræt med Biografi [af F. Bætzmann] i Ill. Nyhedsbl. 1866, No. 12 og 14; i Skill.-Mag. 1868, No. 33; i Verdens Gang 1874, No. 19, 1879, No. 66, 1880, No. 71 og 1886, No. 16; i Nora 1889, No. 8 og 10 af L. Eskeland; i Ill. Tid. XXXII. (Kbhvn. 1890—91), No. 25. — *Billede af ham som fungerende Storthingspræsident* (efter Tegning af Gustav Lærum [ogsaa særskilt udgivet]) i Dagbl. 1897, No. 206, hvor et Digt til ham paa hans 70 Aars Fødselsdag af Per Sivle. — *Biografi* [af Oddmund Vik] i Stav. Avis 1891, No. 56—63, jfr. Oplysninger om Slægten Steens Stamfader af O. J. Høyem i No. 73 efter Dagsposten s. A. No. 71 A. — *Politiske Karakteristiker* af ham (med Portræt) i Kringsjaa 1893, I. 209—214 af Erik Vullum; i Dagbl. 1870, No. 12; i Opl. Avis 1878, No. 18 (efter «Skandinaven» [af W. S. Dahl]); i Gjøviks Blad 1881, No. 29 [af M. Nordby]; i Verdens Gang 1881, No. 42 (med Portræt); i Dagbl. 1884, No. 328; i Kr.sands Stiftsavis 1887, No. 49 af J. L.[øvland]; i Kristianiaposten 1888, No. 113; i Vestmar 1878, 17 Maj. — *Nytaarsrim til Rektor Steen* af Bjørnstjerne Bjørnson i Verdens Gang 1886, No. 15 (senere trykt i Forf.s «Digte og sange», 3. Udg., S. 218—228), hvortil Kommentar [af E. Vullum] i Dagbl. 1886, No. 41 og Modbemærkninger herved i Aftpst. s. A. No. 74. — Jfr. Eriksen og Koht: Efterr. om studenter fra Tromsø skole (Tromsø 1884), S. 11 fg.; W. Reehorst: Bergens Kathedralskoles Hist. efter 1826 (Indbdskr. 1859. 4.), S. 14; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 129 fg. og 234; T. Blanc: Norges første nationale Scene, S. 156 og 188; O. Almquist: Johannes Bruun, S. 24—25, Pl. 2. Jfr. videre: «Om Storthingsvalget». Flyveblad No. 1. (Tromsø Maj 1865) [mod S.s Valg] og «Om Storthingsvalget». Flyveblad No. 2. (Tromsø Maj 1865) [for S.s Valg, besvaret af Forf. til No. 1 i Tromsø Stiftstid. 1865, No. 40]; Tromsø Stiftstidende 1866, No. 92 [mod Artikler i Morgbl. s. A. No. 284 og 287] og 1867, No. 22; Morgenbladet 1865, No. 149 [«I den Holth'ske Sag. Bødtker—Steen»], No. 318, 331, 334 og 336 [«Om Voteringen i Traktatsagen — Den Steen'ske Fraktion»]; Aftenbladet 1876, No. 238 [«Valgkampen i Stavanger»]; Stavangeren 1881, 26 Jan. [Om en Komplimentation til S. før hans Afrejse til Thinget]; Aftpst. 1888, No. 580 [efter Valget i Stavanger 26 Septbr. s. A.], jfr. Stavangeren 22 Septbr. s. A. [Digt af Oddmund Vik]; Dagbl. 1886, No. 251 [Brev fra Professor P. O. Schjøtt med Bem. af Red. i s. No. og Modbemærkninger i Morgbl. s. A. No 346]; Dagbl. 1889, No. 40 [«Richter—Steen» af Dr. E. Blix]; Morgbl. 1883, No. 157, jfr. No. 171 A [Skrivelse til J. Blackstad fra Chr. Friele og Svar fra Blackstad, ang. Steens Udtalelser om Vetospørgsmaalet], hvortil Svar fra Steen i No. 174 A; Dagbl. 1885, No. 332 og 337 [«Morgbl. og Rektor Steen», ang. S.s Vidneprov for Rigsretten]; Morgbl. 1885, No. 474, 480, 484 og 1887 No. 145 [«Rektor Steen og Kriminallovens 12te Kap.»]; Morgbl. 1887, No. 172, 235 [Rigsretsvidnet Steen]; Dagbl. 1887, No. 121 [«Sandhed» — Polemik mod Højres Presse ang. samme Emne]; Morgbl. 1887, No. 215, 217 og 219 [«Hr Steen og — de andre. For fine Nuancer»]; Kristianiaposten 1888, No. 86 [Digt i Form af en Omskrivning af «Terje Viken», efter «Fremskridt»]; Dagbl. 1893, No. 129, 131, 133, 134, 138 og 140 [«Ministeriet Steen», I—VI], No. 132 [Referat af et Protestmøde i Kra. Arbejdersamfund 9 Maj 1893, med Indledningsforedrag af J. E. Sars], No. 136 fg.; «Ministeriet Steens kirkelige Program» (Særtryk af Fædrelandet. Kra. 1891. 8. 16 S.); Nyt Tidsskrift, ny Række, I—III, i forskjellige Artikler af J. E. Sars og Sigurd Ibsen; Ringeren 1898, No. 3 og 4.

Bemærkninger til nogle af Nutidens Anker mod Skolen. Indbydelsesskrift til den offentlige Examen ved Bergens Kathedralskole 1853. Bergen 1853. 8. 53 S. (Anm. i Berg. Blade 1853, No. 52.)

Rektor Steens Foredrag paa Nærstrand. Udg. og forl. af Selskabet for Folkeskrifters Udbredelse. Kra. 1882. 8. 8 S.

Statsminister Steens Tale paa Lillestrømmen 16de August [1891]. [Kra. 1891.] Tospaltet 4. 16 S. (Særtryk af Dagbl. 1891, No. 265 og 266.)

I Norske Univ.- og Skole-Annaler, 2. Række, *VII.* 419—435: Indberetning om en i 1854 med offentlig Understøttelse foretagen Rejse til Skoleudstillingen i London. — 3. Række, *II.* 54—78: Særskilt Votum af 10 Marts 1859 i Betænkningen fra Tromsø Skole ang. Revision af Bestemmelserne for Examen artium og de lærde Skoler.

Han udgav Indbydelsesskrifter fra Tromsø Skole *1865* (8. 75 S. m. 1 Tab.), hvori han meddelte Skoleefterretninger for Aarene 1862—65; ligesaa fra Stavanger Skole *1868* (8. 96 S.), *1870* (8. 2 Bl., 122 S.), *1875*, (8. 116 S. m. 1 Tab.), i hvilke han ligeledes meddelte Skoleefterretninger.

I Dagbladet er trykt flere af hans politiske Foredrag, Festtaler o. l., udenfor Storthinget, saaledes i *1891*, No. 205: Tale ved Aabningen af Landsudstillingen i Skien. — *1896*, No. 139: Tale ved Opstillingen af Jaabæks Buste i Storthingets Forsamlingssal.

I Aftenbladet skrev han nogle enkelte Redaktionsartikler under Storthinget 1868—69.

Af Bergensposten var han, som ovfr. nævnt, Grundlægger i 1854 og Redaktør (sammen med ovfr. nævnte Chr. Henrichsen), indtil han forlod Bergen for at flytte til Tromsø.

I Tromsø Tidende 1855, No. 100: Den paatænkte Reorganisation af Pigeskolen.

Som Medlem af de ovfr. nævnte kgl. Kommissjoner har han haft en væsentlig Del i de af disse afgivne Betænkninger og Lovudkast, paa hvis yderligere Bearbejdelse til Lovbeslutninger han har øvet stor Indflydelse som Medlem af Storthing og Regjering.

Steen, Aksel Severin*), Søn af Kjøbmand i Kristiania *Hans Michael S.* (f. 1819) og *Severine Margrethe Flemming* (f. 1823), er født i Kristiania 26 Juni 1849, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1867 og Realkandidat med Laud i Decbr. 1873. Han blev fra 1 Maj 1874 ansat som 2den Assistent ved det meteorologiske Institut og rykkede 1 Maj 1875 op til 1ste Assistent, hvilken Stilling han fremdeles indehar. Ved Siden heraf var han 1874—76 Lærer og i det sidste Aar Inspektør ved Gjertsens Skole. Desuden udførte han Beregningsarbejder for Justerbestyrelsen, den norske Gradmaalingskommissjon og den norske Nordhavsexpedition. Efter en i 1880 med offentligt Stipendium foretagen Rejse til England, Holland, Tyskland og Danmark blev han Bestyrer af den norske Polarstation i Bossekop i Alten, der som Led i et internationalt videnskabeligt Foretagende blev holdt i Virksomhed fra 1 August 1882 til 31 August 1883. I 1884 deltog han med Professor

*) Ved en Skriv- eller Trykfejl i Titelen paa en af denne Forf.s Afhandlinger er hans Navn der angivet som S. A. S., istedenfor A. S. S. Herved er igjen i Udg.s Alfabetisering af det haandskrevne Seddelmateriale Forf.s Plads i den alfabetiske Ordning bleven forrykket, hvad der er Grunden til at denne Artikel har faaet Plads her istedenfor ovfr. S. 414 fg.

Mohn som Norges Repræsentant i Polarkonferentsen i Wien. I 1892 foretog han med offentligt Stipendium en Rejse til Sverige, Finland, Rusland, Tyskland og Danmark for at studere magnetiske og meteorologiske Observatoriers Indretning. 1888—97 var han Inspektør ved Kristiania Arbejderakademi og holdt jævnlig der saavelsom ved udenbys Arbejderakademier Forelæsninger over fysisk og mathematisk Geografi, i hvilke Fag han ogsaa har undervist ved Olaf Bergs Lærerindekursus fra dettes Oprettelse i 1893. Siden 1875 har han været Lærer i Meteorologi ved Kristiania Sømandsskole. Siden 1893 er han Sekretær i Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. Han er Medlem af Kristiania Videnskabsselskab (1888).

* 28 Marts 1875 *Johanne Charlotte Elisabeth Andersen* (f. i Kjøbenhavn 24 Septbr. 1854), D. af Silkefarver H. P. A. og Rosaline Colding.

Portræt med Text i Dannebrog (Kbhvn.) 1897, 20 Juni [i Anledning af det 3dje nord. Filatelistmøde, hvis Præsident S. var].

Ein Beitrag zur Climatologie Novaja Semlja's. Sep.-Abdruck aus dem Jahrbuch des Norwegischen meteorologischen Instituts für 1876. Chra. 1878. 4. 18 S. (Anm. i Naturen 1879, S. 30; i Zeitschr. d. oesterr. Gesellsch. f. Meteorologie 1879, S. 102; i Petermanns Mittheilungen 1879, S. 194.)

Om Lovene for Vejr og Vind. En kortfattet populær Fremstilling. Kra. 1878. 8. 60 S. (Oprindelig trykt i Naturen s. A., se ndfr.)

Die internationale Polarforschung 1882—1883. Beobachtungs-Ergebnisse der Norwegischen Polarstation Bossekop in Alten. Im Auftrage des Königl. Norwegischen Cultus-Ministeriums herausgegeben von Aksel S. Steen. Th. I. II. Chra. 1887—88. 4. *I.* Historische Einleitung. Astronomie. Meteorologie. Mit 4 Taf. u. 3 Holzschn. 1887. 4 Bl., VIII S., 31 S., 100 S. — *II.* Erdmagnetismus. Nordlicht. Mit 27 Taf. u. 1 Holzschn. 1888. 4 Bl., 73 S., 1 S., 89 S., 1 S., 12 S., 127 S. (Anm. i Morgbl. 1888, No. 138 af K. H.[esselberg]; i Petermanns Mittheilungen 1888, Litt.-bericht No. 87 og 475 af A. Supan; i Meteor. Zeitschr. 1888, S. 425—31 af J. Hann og J. Liznar.)

Den Richard'ske barografs anvendelighed til stormvarsler i Finmarken om vinteren. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1898, No. 2.) Chra. 1898. 8. 14 S.

I Naturen — foruden et Par Boganmeldelser i Aarg. 1886 — *1877*, S. 80: Sterk Sommervarme i Australien. — *1878*, S. 145—153 og 161—169: Om Lovene for Vejr og Vind. (Senere udg. i Bogform, se ovfr.) — *1881*, S. 75: Streng Kulde i Norge Vinteren 1880—81; S. 93: Mere om streng Kulde; S. 95: Dug og Taage S. 133: Temperaturen i Juli 1881; S. 161: Den internationale Undersøgelse af Polaregnenes fysiske Forhold. — *1884*, S. 188: Lidt om Nedbørforholdene paa Vestlandet. — *1886*, S. 1—3 og 17—22: Hvirvelcentrer og Stormvarsler; S. 47: Streng Kulde. — *1890*, S. 307—311: Nekrolog over Professor C. F. Fearnley. — *1891*, S. 239—247: Lufttrykkets Forandringer under en total Solformørkelse.

I Nyt Mag. f. Naturvidenskaberne, XXXI. (1890), S. 43—66: Om

magnetiske iagttagelser i polaregnene. (Foredrag ved 13. skand. Naturforskermøde i Kristiania 1886.)

I Halvorsen & Larsens Lommealmanak *1892—99:* Sammenligningstabel for Thermometerskalaer. *1895—99:* Klokkeslettet. *1896—99:* At finde det sande Nord og Syd. Geografisk Længdeforskjel (Tidsforskjel) i Kilometer. Kompasnaalens Misvisning (med Kart over Misvisningen i Norge). — *1898—99:* Metrisk Maal og Vægt.

I Kalenderen For Alle! 1898, S. 89—94: Vejrvarsler.

I Christiania, red. af O. A. C. Abildgaard (Kra. 1898. 4.), S. 19—24: Sommervarme og Vinterkulde i Christiania.

I Letterstedtske Nordisk Tidskrift 1882, S. 280—293: Det meteorologiske studiums historie og nuværende stilling i Norge.

I Nordisk Filatelistisk Tidsskrift har han lejlighedsvis skrevet nogle kortere Artikler dels uden Merke, dels under Merket *Sirius.* Under hans Navn findes i *1897*, No. 13: Filateliens Maal og Midler (Foredrag i Kjøbenhavn 1897).

I Mittheilungen d. int. Polar-Commission, H. *IV.* (St. Petersb. 1883), S. 152 fg.: Bestimmung der Variationen der Horizontalintensität vermittelst des Lamont'schen Unifilarapparates mit festen Deflectoren.

I Annalen der Hydrographie, Jahrg. XIX. (Berlin 1891), S. 196—210: Die Aenderungen des Luftdruckes während einer totalen Sonnenfinsterniss. (Anm. af Th. C. T.[homassen] i Naturen 1891, S. 224; i Met. Zeitschr. 1892, Litt.-bericht S. 4 af E. B.)

I The Nature Vol. XXVIII (Lond. 1883), S. 566 fg.: The Norwegian Circumpolar Station.

I Skilling-Magazin 1891, S. 455—57, 512—15, 579—83 og 707—10: Fra Havets Verden.

I Morgenbladet *1882,* No. 231 og *1883,* No. 85 A: Fra den norske Polarstation.

I Aftenposten meddelte han anonymt fra Juni 1889 til Februar 1891, med kortere eller længere Mellemrum, under Fællesoverskriften „Naturvidenskabelige Meddelelser" en Række Referater og kortere Artikler om naturvidenskabelige Emner. Ved Siden deraf har han i dette Blads sidste 15 Aargange jevnlig leveret Anmeldelser, Referater, redaktionelt udstyrede Artikler og Notitser, væsentlig af meteorologisk Indhold, en enkelt Gang under Navn eller Merket A. S. S., hyppigst uden Merke.

Siden 1875 har han redigeret det meteorologiske Instituts officielle daglige Vejroversigt, der indtages i Aviserne.

Adskillige Lejlighedssange af ham er 1871—98 trykt dels særskilt, dels i den som Manuskript udgivne Jubilæumsbog «Glade Minder fra Kristiania Filatelist-Klub 1886—96.» (Kra. 1896. 8.)

Steen, Waldemar, Pseudonym for **Wilhelmine Gulowsen,** se denne.

Steenbloch, Cornelius Enevold, Søn af res. Kapellan til Bynæsset *Cornelius S.* (f. i Skien 15 Juni 1729, † efter 7 Ugers Ægteskab 26 Juli 1772) og *Karen Barhow* († i Trondhjem 21 Oktbr. 1810), blev født i Bynæsset 27 Februar 1773, blev Student med Laud fra Trondhjems

Kathedralskole 1794 og begyndte efter Andenexamen paa Studiet af Theologi, men lagde sig fornemmelig efter Historie og «de skjønne Videnskaber», hvorhos han som Dilettant dyrkede Malerkunst og Musik. 1798 vandt han Universitetets Guldmedalje for sin Besvarelse af det retshistoriske Prisspørgsmaal: «Hvilke Beviser have været brugte hos de ældre nordiske (Skandinaviske) Folk, for at godtgjøre sin Uskyldighed imod Anklage, og naar og hvorledes er den ene Bevismaade kommen i Brug i Stedet for den anden?» Han var derefter Informator og Hovmester for Greve Knuths Sønner paa Knuthenborg, hvor man satte saa stor Pris paa ham, at den gamle Lensgreve formaaede S. til at forblive i sin Stilling mod at der blev sikret ham en livsvarig, ret rundelig Pension af Grevskabet. Den 5 Septbr. 1806 blev han udnævnt til Adjunkt og 13 August 1814 (ikke 1812) til Overlærer ved Fredriksborgs lærde Skole, hvor han underviste i Historie og Geografi gjennem hele Skolen og derhos i «dansk Stil og Deklamation» i øverste Klasse. Den 14 Juni 1816 blev han udnævnt til Professor i Historie ved det norske Universitet, hvor han i Aarenes Løb holdt Forelæsninger over historisk Encyklopædi, almindelig Verdenshistorie, den klassiske Oldtids, Middelalderens og den nyere Tids Historie, Indledning til Norges Historie samt over Danmarks og Sveriges Historie i ældre og nyere Tid. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem (1812), af det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog (1813) og af det skandinaviske Litteraturselskab. Ved Kroningen i 1818 blev han R. W. O. Han døde ugift i Kristiania 31 Oktbr. 1836.

Nekrologisk Notits i Den Constitutionelle 1836, No. 282. Jfr. Erslews Forf.-Lex. III. 221 fg. og Suppl. III. 246 fg.; Erlandsen: Thjems Stifts Gejstlighed. S. 102; Breve til Nyerup, udg. af L. Daae, S. 65; Pavels' Dagbogs-Optegnelser 1815—16, S. 353, 581; Biskop G. P. Brammers Ungdomsliv (Kbh. 1884), S. 46—56; Den nye Statsborger 1838, S. 103, Sp. 1 fg. af J. Schiwe.

Fredrikshalds Beleiring i Aaret 1716. En dramatiseret Historie i 5 Acter. Kbhvn. 1808. 8. 130 S. (Jfr. Rahbeks Danske Tilskuer 1808, S. 389).

Om de gamle Scandinavers Vaaningshuse. Et Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Fredriksborgs lærde Skole den 19 Septbr. 1814. Kbhvn. 1814. 4. 41 S. (Optrykt f. A. i Molbechs „Athene“ III. 416—466 og derefter rec. i Dansk Litt.-Tid. 1815, S. 49—60. Oversat paa Tysk i Falck's „Neues Staatsbürgerliches Magazin“ VI, 1837, S. 491—523).

[Dissertatio de variis ritibus sepulchralibus.] (Indbydelsesskrift til Universitetets Sørgefest over Carl XIII.) Chra. 1818. 4. 14 S.

I P. Foersom's Poetisk Lommebog for 1813, S. 160 fg., 173 fg., 177—79, 189 fg. og 191 fg. er forskjellige Digte af ham trykt.

I Nyerups Idunna, Nytaarsgave for 1812, S. 121—169: „Kong Valdemars Datter og Ackors Søn, De gave hinanden deres Tro udi Løn“. (Et Eventyr ɔ: et Kjæmpevisekvad optegnet og restitueret efter Hukommelsen, saaledes som Meddeleren i sin Barndom hørte det i Egnen om Trondhjem. Anonymt.)

I Frigge, Nytaarsgave for 1813, (Kbh.), S. 60—111: Guri Kunnan, et Eventyr.

I Hertha, Nytaarsgave for 1817 (Kbh.), S. 38—42: Bjergmanden i Dom, en Folkesang med Melodi.

I Dansk Litteratur-Tidende 1814, S. 289—302 og 305—320: Recension af H. G. Bulls Tillæg og Rettelser [i Det kgl. n. Vid.-Selsk.s Skrifter i 19. Aarh. I. 1] til Vings Beskrivelse over Norge.

I Nordlyset 1845, No. 63—66: Sjælland og de Danske 1807. Af en Afdøds Breve.

I Fader Evans Stambog (Kbh.), S. 224—226: En Drikkevise.

I G. H. Lahdes Prospecter af Dannemarks Kiøbstæder og Slotte er en Del af Textbeskrivelserne af ham. — Ligeledes havde han Del i den historiske Text i Carpelans Pittoreska resa till norska fjällen (H. 1—3, Stkhm. 1821, se H. I. 6). — Endelig har han meddelt adskillige Melodier til Nyerups og Rahbeks «Udvalgte Danske Viser fra Middelalderen», hvorom henvises til det i Bd. V., S. XIII—XV trykte Brev fra S., dat. 26 Juni 1813.

Steenbuch, Frederik Christian, Søn af Sogneprest til Melhus, Provst og titulær Professor *Hans S.**) (f. 1722, † 1800) og hans anden Hustru *Anne Margrethe Lorentzen* († 1809), blev født i Melhus 25 August 1763, Student med Laud fra Trondhjems Kathedralskole 1782 og theologisk Kandidat med Non cont. 1785. Han blev 21 April 1786 pers. Kapellan hos Faderen, 10 Novbr. s. A. res. Kapellan i Melhus, 12 Septbr. 1798 Sogneprest til Bolsø og Molde og 8 April 1820 Provst i Romsdals Provsti. Efter Ansøgning erholdt han Afsked med Pensjon 20 August 1831. Han døde allerede 10 Septbr. s. A. Han var gejstligt Medlem af Wasaordenen (1819).

* 1 August 1799 *Maren Johanna Krog* (f. 13 April 1778, † 8 August 1828), D. af Sorenskriver Nicolai Christian K. og Anna Johanna Kjerulff.

Jfr. Erlandsen: Thjems Stifts Gejstlighed, S. 122 og 495; Det norske Nationalblad XXI. 116 fg.

I Minerva 1890, III. 326—333: Tale ved Etatsraad og Amtmand E. Hammers Grav.

I Platous Indberetninger om National-Festen 1811, S. 81—86: Tale ved Universitets-Festen i Molde Kirke 11 Decbr. 1811.

Steenbuch, Henrik Lauritz Nicolai, foregaaendes Broder, blev født i Melhus Prestegaard 20 Novbr. 1774, Student med Laud fra Trondhjems Kathedralskole 1793 og juridisk Kandidat med Laud 1810. Han blev 1812 Prøveprokurator i Helsingør, men vendte i 1814 tilbage til Norge og blev s. A. Overretsprokurator i Trondhjem. Da Regjeringen under Vanskelighederne ved at skaffe Lærerkræfter til Universitetets juri-

*) Hans egentlige Navn var *Leganger*, men han fik af Faderen Navn efter dennes «Hjertensven» Prof. theol. Hans Steenbuch i Kbhvn. I Aarene 1756—1764 opholdt han sig i Kbhvn., sysselsat med Arbejdet paa den Beskrivelse af «Det Kongerige Norge», som er udgivet under *E. J. Jessen-Schardebøls* Navn.

diske Fakultet søgte efter dertil duelige Mænd saavel i Norge som i Danmark, meldte «Advokat» Steenbuch sig med «Ønske» om at blive ansat som «Docent», hvorom det akademiske Kollegiums Betænkning blev indhentet. I denne, som afgaves efter Professor Jakob Keysers Mening, der «selv er Jurist og nøje kjender ham», heder det, at «bemeldte Steenbuch vel ej har aflagt nogen Prøve paa fortrinlig Erudition, men at det er Kollegiet bekjendt, at han i en Række Aar flittig har dyrket Lovkyndigheden og efter Juristers Dom er en i sit Fag meget duelig Mand, ligesom hans «Bemærkninger over Kongeriget Norges Grundlov» røber Studium af hans Videnskab og især en anbefalelsesværdig Orden og Tydelighed i Fremstillingsmaaden». Kollegiet anbefalede ham derfor til at ansættes som Lektor i Lovkyndighed, hvortil han udnævntes 23 Marts 1816; den 12 Februar 1818 befordredes han til Professor. Han tiltraadte sit Embede ved Universitetet i 2det Semester 1816 og læste efterhaanden indtil 1825, i hvilket Tidsrum han og L. Lange udgjorde hele Fakultetet, over samtlige almindelige Discipliner. Efter den i 1832 vedtagne «Studieplan» for det juridiske Fakultet læste han over juridisk Encyklopædi, positiv Folkeret og Statsret samt over Fædrelandets Kriminalret. Udenfor de i «Studieplanen» nævnte Forelæsninger foredrog han i denne Tid ogsaa norsk Lovhistorie. Han «var den første juridiske Lærer, som blev ved Universitetet lige til sin Død; i de 23 Aar havde han oftere haft svære Byrder som Dekanus og Medlem af Kollegiet. Men hans Docentvirksomhed havde vistnok, i det hele taget, liden Betydning.» (Aubert: Hist. Oplysn. om det jur. Fakultet, S. 47.) Han var i 1824 3dje Suppleant til Storthinget og mødte som Kristianias 1ste Repræsentant paa Thinget 1827 og 1828, paa begge Thing Medlem af Fuldmagtskomitteen. I 1827 sad han i Konstitutionskomitteen, Protokolkomitteen, Reglementskomitteen, Traktatkomitteen og i Komitteerne om Borgervæbningen og om Larviks Grevskab; i 1828 i Revisjonskomitteen samt i Komitteerne om Værnepligtsloven, Ansvarlighedsloven og om den kgl. Meddelelse ang. 17de Maj. Han var af Odelsthinget i 1821 valgt til i Tilfælde af Afgang at tiltræde Rigsretten mod Grev Wedel-Jarlsberg. I Aarene 1824—27 var han Suppleant i Statsrevisjonen og fungerede som Statsrevisor 1826—27. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem (1827). Han døde ugift i Kristiania 11 Oktbr. 1839.

Nekrolog i Morgenbladet 1839, No. 285. — Jfr. B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 134 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 130; L. M. B. Aubert: Hist. Oplysn. om det jurid. Fakultet (Særtryk af Ugebl. f. Lovk. 1870), S. 7 fg., 9, 16, 18, 22, 35, 44 og 47; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser I. 91; Det juridiske Fakultets Veto-Betænkning (Sth. Prp. No. 20, 1881), S. 43, 45.

Bemærkninger over Norges Grundlov af 4de November 1814, ved Henrik Steenbuch, Advocat. Thjem 1815. 8. XXX S., 170 S., 1 Bl. [Rettelser.]

Anmærkninger ved Constitutionsforslagene af 1815 og 1816.

Et Bidrag til Grundlovens Fortolkning. Chra. 1817. 8. 155 S. (Særskilt aftrykt af Det norske Nationalblad H. VIII—X, se ndfr.)

Et Par Ord i Anledning af Regjeringsadvokat Morgenstjernes Undersøgelse om Udsættelse med Bankens Forpligtelse til at omvexle dens Sedler mod Sølvvaluta osv. er overeensstemmende med Retfærdighed og Statsklogskab. Chra. 1818. 8. 16 S.

[Dissertatio de coronationibus regum Norvegiæ antiquiorum. (Universitetsprogram til Kroningsfesten 1818.) Chra. 1818. 4. 22 S.

Angaaende Ophævelsen af Grundlovens 79de §. Chra. 1823. 8. 32 S. (Anonymt.)

Critiske Bemærkninger over Præmisserne til den ved Christiania Bythingsret under 18de Januar f. A. affagte Dom i Justitssagen mod Regjerings- og Høiesterets-Advocat Hjelm. Chra. 1823. 8. 38 S. (Anonymt.)

Svar paa de hos Bogtrykker Lehmann udkomne Bemærkninger om Kongens Veto. Chra. [1824]. 8. 24 S. (Anonymt. Den anonyme Brochure, hvorimod S. polemiserede, var af C. M. Falsen, som gav Tilsvar i den nye anonyme Pjece „Nogle Ord i Anledning af det i det Wulfsbergske Bogtrykkerie udkomne Svar paa de fra Bogtrykker Lehmanns Officin udkomne Bemærkninger om Kongens Veto.“ [Chra. 1824. 8. 30 S.], der atter fremkaldte S.s anonyme

Svar paa det fra Lehmanns Bogtrykkerie udkomne Skrift: „Nogle Ord etc. om Kongens Veto“. Chra. 1824. 8. 48 S.

Gjendrivelse af Skriftet: „Nogle Ord i Anledning af Grundlovens 17de § om provisoriske Anordninger. Chra. 1827. 8. 44 S. (Anonymt. Det ligeledes anonyme Skrift, han gjendrev, var af J. C. Berg. Begge angik det ved Rigsretstiltalen mod Statsraad Collett f. A. rejste Spørgsmaal om provisoriske Anordningers Grundlovsstridighed.)

Afhandling om hvilke Benævnelser Norges Land, Folket og dets Sprog findes tillagte. (Udgjør 2det Binds 3die Hefte, S. 881—507 af „Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie. Udgivne af et Samfund. Chra. 1834.“) Chra. 1843. 4. 16 Ark. (Anonymt. Aftryk i nogle enkelte Exemplarer, med Bibehold af det nævnte Tidsskrifts Paginering. Oprindelig, men i noget kortere Form, blev Afhandlingen trykt i Morgenbladet 1833 og 1834, se ndfr.)

I Juridisk Repertorium, udg. af Morgenstierne m. fl., III. 51—75: Er Norges Bank, naar den efterkommer de i Fundationen af 14de Juni nævnte Betingelser, berettiget til at sælge dens for Fordringer stillede Panter, uden at den behøver at iagttage den i Fdg. af 26de Novbr. 1731 foreskrevne Paatale m. m.?

I Hjelms Alm. Norsk Maanedsskrivt II. (1831). S. 389—420: Er en Debitor, paa hvilken der hviler et inden Forligelses-Kommissionen thinglæst Forlig om Pengebetaling, berettiget til at kontrahere et nyt Kommissions-Forlig med en Anden [osv.]? (Anonymt.)

I Det Norske Nationalblad, H. *VIII.* (1817), S. 161—174, 177—202, 209—218; H. *IX.* 3—15, 57—64, 86—89, 113—127, 145—157, 231—240; H. *X.* 1—14, 17—30, 33—42 og 49—62: Om de paa sidste Storthing fremsatte Forslag til Forandringer i Norges Grundlov. (Et Bidrag til Grundlovens Fortolkning.) — H. *XXII.* 101—112: Hvori bestaaer Forskjellen mellem Regjerings-Foranstaltninger og den egentlige Lovgivning, eller: hvilke ere i Almindelighed Grændserne mellem den

lovgivende og exekutive Magts Virksomhed? — Foruden disse her nævnte findes af ham mange andre anonyme Bidrag i s. Bl.

I Morgenbladet findes fra hans Haand en Mængde større og mindre, anonyme Artikler af juridisk, historisk og politisk Indhold. Blandt disse nævnes i *1822*, No. 211, 212, 213 og 260: Om en bestemt Termin for Speciesedlernes Ombytning med Sølv; No. 282, 283, 286 og 289: Om Optagelse af et udenlandsk Laan; No. 293—297, 314, 317, 318 og 319: Er det nødvendigt, at Norges Bank uden længere Henstand indløser sine Sedler mod Sølv, og vilde de deraf flydende Fordele opveje Skaden? — *1823*, No. 346, 348, 361, 362, 364, 365 og 1824, No. 3, 6, 7, 45 og 58: Om Repræsentantvalget i Drammen. — *1824*, No. 89: Om Kongens Veto; No. 160: Aandeligt Politi. — *1825*, No. 18: Om Anskaffelsen af nogle offentlige Bygninger; No. 116, 117, 123: Forklaring ang. Cours-Væsenet. (I Anl. af en Artikel i Patrouillen s. A. No. 7—9, jfr. Svar i Morgbl. No. 123 og 124); No. 137: Om nogle offentlige Bygninger; No. 207, 208 og 209: Om Statsforeninger. (En forkortet, omarbejdet og „efter S.s Anskuelser modificeret" Fremstilling af Ideerne i Oberst N. Tidemands senere udgivne Skrift „Om de sammensatte Staters Foreningsmaade", som siden 1822 havde været færdigt til Trykning, men hvis Offentliggjørelse Forf. da fandt at burde lade udstaa indtil videre, se N. Tidemand ndfr.); No. 308: Hvorvidt er kgl. Privilegium fornødent til Anlæg af Bogtrykkeri? No. 319: Om Bogtrykkerne ere forpligtede at afgive 4 Expl. uden Betaling til offentlige Autoriteter. — *1826*, No. 108 og 140: Om Constitutions-Festen (jfr. Chra. Intell. s. A. No. 48); No. 207, 210 og 214: Om Læredrenge i Kjøbstæderne; No. 298, 305 og 306: En Valgmands Egenskaber; No. 340: Nødvendigheden af lovbestemte Valgdage over hele Riget factisk afgjort. — *1827*, No. 3, 6, 9, 10 og 20: Recension af Norges Hof- og Statskalender for 1826 (jfr. Svar i No. 14); No. 24: Om den rette Constitutionsdag; No. 32 og 33 Till.: Om Kongens Veto, i Anl. af Constitutionsforslagene; No. 46: Storthingets Fordeling i Lagthing og Odelsthing; No. 58, 76, 83 Till., 111, 112, 114 og 118: Om Storthingets Inddeling i Comitteer. (Er egentlig af N. Tidemand og meddelt af S. efter T.s Haandskrift.); No. 129: Om Constitutionsfesten; No. 251 og 256: Om Borgerskab i Lillehammer. — *1828*, No. 20—28: Om Norges, Folkets og Sprogets Navn. (Jfr. Modbemærkninger af R. K. Rask i „Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn" s. A. No. 19, hvortil Svar fra S. i Stykket „Mere om Benævnelsen Norsk Sprog" i Morgbl. s. A. No. 116, og Gjensvar af Rask i „N. S. af Kbhvn." s. A. S. 589 fg., cfr. Rask's Saml. Afhdlg. III. 127—31); No. 39: Vigtigheden af at Statsministerposten er besat; No. 329: Opfordring til at samle og udgive spredte trykte Bidrag til vor offentlige Ret efter 1814; No. 345 og 347: Svar til Rask; No 353 og 354: Om Begrebet af kgl. Approbation og Storthingets Ret til at nedsætte Lovkomitteer. — *1829*, No. 2 og 3: Om Storthingets Ret til at nedsætte Comitteer til at udarbejde Lovudkast efter dets Opløsning; No. 224: Et Varsko (jfr. No. 213); No. 226: Have vi i Norge nogen Indretning svarende til det danske Cancelli? No. 233: Formularen for Constitutions-Eden; No. 264: Om Constitutions-Eden; No. 305 og 349: Norske og Svenske Lovcommissions Conference; No. 313 og 316: At kaste sin Stemme bort; No. 323; Om Kongens konstitutionsmæssige Opholdssted; No. 335: De eneste Betingelser for en Forandring i Grl. § 14. — *1830*, No. 1: Svar paa en Anmærkning fra Dept.-Tid.'s Redaction; No. 12: Om Kongens stadige Ophold i Sverige efter Constitutionen er nødvendigt eller ikke; No. 38, 43, 44, 45 og 46: Ere Personer, som før 4de Novbr. 1814 have aflagt Ed til Constitutionen, uden ny Ed stemmeberettigede? No. 205, 239,

240: Om Toldtarifen og dens samt andre Skattepaalægs Behandling i Storthinget; No. 213 og 242: Om Indenbyes Vexler. — *1831*, No. 250: Fortegnelse over hvad han (S.) har stræbet betræffende Grundloven m. v. — *1833*, No. 16, 32, 87 Till., 204 Till. [6 Bl.], 210 Till. [5 Bl.], 361 Till. [4 Bl.] og 1834, No. 26 Till. [4 Bl.], 46 Till. [3 Bl.]: Hvad kaldes vort Land? Hvad kaldes Landets Folk? Hvad kaldes Folkets Sprog? (Jfr. Bem. i No. 213). — *1834*, No. 22: Anmeldelse af den Kjøbenhavnske Udgave af „Graagaasen" (jfr. Berigtigelse af Th. Sveinbjørnssen i Kjøbenhavnsposten s. A. No. 179—182). — *1839*, No. 278 Till.: Nogle Ord om den i Stockholm nedsatte Unions-Comittee. (Hans sidste litterære Arbejde.)

Det ham i Kraft-Langes Lexikon antydningsvis tillagte anonyme Skrift «Om Formænd og eligerede Mænd i Landdistrikterne» (Særtryk af Budstikken No. 53—55 for 1826. Chra. 1827. 8. 31 S.) er ikke af Steenbuch. Aftrykket indeholder to forskjellige Betænkninger, afgivne i Anledning af Lovkomitteens Cirkulære af 7 Septbr. 1825 om Erklæringer ang. Lovudkastene om Formænd af s. A.; disse er forfattede: den første af Sogneprest til Stranden O. Schavland og den anden af Sorenskriver i Orkedalen A. Rambech. Betænkningerne er før Trykningen undergaaet enkelte smaa Redaktionsforandringer, vedtegnet Originalerne med Statsraad J. H. Vogts Haand. (Lovkomitteens Journal for 1826, No. 9, Marts, og No. 40, August, jfr. J. H. Vogts Optegnelser, I. 75 fg. Meddelt Udg. af Amtmand N. Prebensen.)

Steendahl, Cornelius Tobias, Søn af Bagermester *Cornelius Tobias S.* (f. i Kristianssand 1815) og *Birgitte Amalie Frøyseth* (f. i Bergen 1815, † 1868), blev født i Bergen 29 Oktbr. 1843, var fra 1854 Elev af Tanks Realskole til 1859, da han kom i Bagerlære hos Faderen, hos hvem han blev udlært som Svend i Februar 1861. Efter et Par Aars fortsat Arbejde i sit Haandverk begyndte han i Kristiania at forberede sig for Universitetet og blev, privat dimitteret, Student 1868. Efterat at have taget Andenexamen i Decbr. 1870, opholdt han sig, naar undtages et Besøg i Kjøbenhavn Vaaren 1872, i Bergen som Sproglærer og Redaktør til 1882, da han drog til Kristiania for at afslutte sine Embedsstudier. I Decbr. 1884 tog han sproglig historisk Lærerexamen med Haud og vendte derefter tilbage til sin Fødeby, hvor han døde allerede 16 Juli 1885. Han deltog om Høsten 1877 i Stiftelsen af den akademiske Forening i Bergen, hvis Formand han var.

Nekrolog i Bergensposten 1885, No. 163. — *Mindedigt* af Tycho C. Jæger i Berg. Tid. 1885, No. 166. Jfr. E. A. Thomle: Efterretn. om Studenterne fra 1868, S. 269 fg.

Hun kommer nok! [Original Fortælling.] Kra. 1869. 8. 48 S. (Anm. i Dagbladet 1869, No. 26.)

Hon kommer nog! Fri öfversättning från norskan af *—g—n*. Sthlm 1870. 8. (Trykt i Samlingen «Berättelser från Nord och Söder«, I. Oprindelig Fraklipningsføljeton i «Dagens Nyheter» 1870, 7 Febr. og flg.)

To Fortællinger. Bergen 1874. 8. 232 S.

En adelig Bortførelse. Skuespil i fem Akter. Bergen 1874. 8. 192 S.

Han var i Aarene 1870 og 1871 og i Januar Maaned 1872 den anonyme Re-

daktør af Bergens Adr. Cont. Efterretninger, hvori bl. a. følgende Artikelrækker af ham: *1870*, No. 99, 101, 105, 109, 154 og 162: Kvindens Emancipation. — *1871*, No. 70, 73, 79, 81: Nogle Betragtninger fremkaldte ved den sidste Krig (jfr. No. 188).

I Bergens Tidende 1872, No. 181, 185, 186, 197, 203, 204, 205 og 210: Reiseskitser fra Kjøbenhavn.

I Bergensposten 1882, No. 128 og 145: Palaeophron og Neoterpe. (Efter Gøthe.)

Han var Grundlægger og Redaktør af Dagbladet Dagen, der udkom i Bergen fra 1 Decbr. 1874 til og med 30 Juni 1875. Heri tryktes af ham bl. a. Fortællingen „Tre Venner" (i 1874, No. 1 fg.).

Forskjellige Lejlighedssange af ham er trykt særskilt og i Bergens Blade. — I Manuskript efterlod han sig forskjellige Skuespil og Digte.

Steene, Hans Tønnesen, Søn af *Tønnes Hansen* og *Grethe Johanne Jakobsdatter*, blev født paa Gaarden Steine i Heskestads Sogn i Lunds Prestegjæld 1813. I sin tidligste Ungdom var han Gjætergut, senere gjennemgik han Underofficiersskolen i Kristianssand, men traadte i 1844 ud af Militærtjenesten, da han af religiøse Skrupler negtede at aflægge Ed til Kong Oscar I, og gjorde, for ved personlig Audients hos H. M. at gjøre Forestilling om det utilbørlige bl. a. i militære Øvelser om Søndagen, det følgende Aar en Rejse til Stockholm. Gjennem sine Bekjendtskaber i Stockholm blev han bragt i Berøring med Methodisternes Samfund, kom derpaa over til Gravesend for at lære Engelsk i en Methodistskole og vendte efter 8 Maaneders Ophold der over Tyskland tilbage til Norge. I to Aar rejste han saa omkring i Landet som Lægprædikant, og udvandrede 1849 til Amerika, men kom 1853 tilbage derfra, hvorefter han gjenoptog sin Virksomhed som religiøs Forkynder og Forfatter her hjemme i Norge.

Jfr. hans nedennævnte Skrifter.

En mærkelig Omvendelses-Historie, som viser, hvilke forunderlige Veie Herren undertiden maa gaae, for at frelse en Sjæl og bringe den til sand Hengivenhed og Lydighed ved Troen paa den Herre Jesum! 1847. 8. — 2det og 3die Oplag. Chra. 1848. 12. 72 S. — 4de forbedrede Oplag. Bergen 1854. 8. VI S., 58 S. — [Nyt Aftryk. Molde 187*.] (J. C. Lunds Trykk.) 8. 24 S.

Beretning om en 3 Aars Reise i Amerika, foretagen i Aarene 1849 til 1852 iblandt de norske Emigranter i de forenede Stater i Nordamerika. Stavanger 1854. 8. 32 S. — 2det forbedrede Oplag. Bergen 1854. 8. 24 S.

Steensrud, Hans Thorsen, Søn af Husmandsfolkene *Thor Hansen* og *Marie Hansdatter*, blev født paa Gaarden Stensrud i Hedalen, Annex til Vaage, 10 Decbr. 1812. I sit 13de Aar blev han konfirmeret og i sit 19de ansat som Omgangsskoleholder i Fødebygden. Presten der, Provst H. P. S. Krag, blev opmerksom paa Skoleholderens Evner og Lyst til Læsning og lod ham fra Høsten 1835 læse sammen med sine egne Børn; senere fik Krag sin Slægtning, daværende res. Ka-

Trykt 17 Januar 1899.

pellan i Fron Peter Schnitler til at tage sig af ham, saaledes at Steensrud fra 1837 dels underviste hans Børn, dels selv fik Undervisning. Efterat have været hos Schnitler 3 Aars Tid, kom han ind til Kristiania, hvor han, privat dimitteret, blev Student med Haud 1840. Efter Andenexamen 1841 vendte han tilbage til Schnitler, som i 1838 var bleven forflyttet til Vang i Valdres, og blev hos ham som Huslærer til 1842. Han begyndte nu for Alvor at studere Theologi, mens han slog sig igjennem ved at give Informationer, hvorhos han blev antagen af den daværende Fængselsprest i Kristiania N. Hald til Medhjælp ved Fangernes Undervisning. I Decbr. 1845 tog han theologisk Embedsexamen med Haud og blev allerede 14 Marts 1846 udnævnt til det ved kgl. Res. af 14 Novbr. 1845 oprettede Kateketembede ved Akershus Fæstnings Slaveri og Kristiania Tugthus. I 1848 var han Feltprest for de til Skaane udkommanderede norske Tropper. Den 18 Novbr. 1853 blev han udnævnt til Prest ved Bodsfængslet, i hvilket Embede han døde 2 Decbr. 1858.

* 18 Oktbr. 1849 *Severine Christiane Sophie Cappelen* (f. i Flekkefjord 5 August 1822, † 20 Oktbr. 1862), D. af Toldkasserer i Flekkefjord Severin C. og Christiane Lose.

Nekrolog af P. Botten Hansen i Ill. Nyhedsbl. 1858, S. 214 fg.; af O. Arvesen i Aftbl. s. A. No. 287; af Fr. Wexelsen i Kirkeligt Folkeblad s. A., S. 382 fg. — *Gravsang* af Hans Brun i Kirk. Folkebl. 1859, S. 31 fg. — *Mindetale* af W. A. Wexels i Kirk. Folkebl. 1859, S. 17—22 (og senere derfra i hans «Treogtyve Taler i Sørgehuset og ved Graven», S. 59—64.) Jfr. E. Mau: Wexels's Liv og Virken, S. 156, 348; Bispinde Gislesens Breve, S. 30; O. Røst: Lidt norsk kirkekrønike, S. 35 fg.; B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl. (4to) I. 575 fg.; E. A. Thomle: Familien (von) Cappelen (Chra. 1896), S. 21 fg.; Syn og Segn 1898, S. 265 fg.

Nogle Ord, talte i Eugenias Stiftelse d. 8de Novbr. 1852, Stiftelsens 25de Aarsdag. [Chra. 1852.] 8. 8 S.

I Prædikener af norske Geistlige I. (1856), S. 1—9: Prædiken paa 1. Sønd. i Advent; S. 56—62: Prædiken paa 2. Juledag.

I Kirkeligt Folkeblad 1859, S. 33—39: Prædiken paa 19. S. e. Tr. (Udkast til hans sidste Prædiken.)

I For huuslig Andagt findes flere mindre Stykker af ham, og ligesaa i Christeligt Søndagsblad.

I Christiania-Posten 1852, No. 1434 og 1435: Bemærkninger ved Provst Landstads Brev [i No. 1305 fg.] ang. Indførelsen af Wexels's Psalmebog i Vor Frelsers Menighed.

Steenstrup, Christian Collett, Søn af nedennævnte Sølvverksdirektør *Poul S.*, blev født paa Kongsberg 22 Juli 1815, blev, privat dimitteret, Student 1835 og uddannede sig efter Andenexamen til Mekaniker. Den 1 Maj 1842 (jfr. kgl. Res. 24 Oktbr. 1863) blev han ansat som Verksmester ved Marinens mekaniske Verksted paa Horten, i hvilken

Stilling han blev staaende til 8 Januar 1876, da han udnævntes til Overtoldbetjent i Drammen, hvor han døde 27 Decbr. 1876.

* *Nicoline Koht*

Om Staal ialmindelighed og om Aall & Søns Staal og File. (Aftryk af Polyteknisk Tidsskrift, 15. Aarg. 1868.) Chra. 1868. 8. 19 S.

I Polyteknisk Tidsskrift — af hvis Redaktionskomitte han var Medlem 1867—1874 — *V.* (1858), S. 84—88: Beskrivelse af Isplougen og Isdykkermaskinen, m. Træsnit. — *VII.* 91—93: Om Anvendelse af vævede Seildugslanger til Ledning af en Dampstrøm. — *XIV.* (1867), S. 87 fg.: Kobbersmedesse, m. 1 Pl.; S. 88: Forandring af den norske 4''' Kammerladningsrifle til Tændnaalsgevær med Kobberhylsepatron, m. 1 Pl.; S. 109 fg.: Kontrolmanometre og Vakuummetre, m. 1 Pl.; S. 129 fg.: Varmeudstraaling i Maskinrum og Udstraalingsskjærme; S. 132—34: Om Prøvning af Kjettinger (jfr. XV. 125). — *XV.* 8 fg.: Metalkomposition for Blokbøssinger og Bærelagere; S. 9: Om Dampkjedelrørs Styrke, m. 1 Pl.; S. 10: Vogn til Udlægning af Brandslanger, m. 1 Pl.; S. 10 fg.: Beskyttelse mod Forrustning af Dampkjedler under Oplag; S. 166—172: Om Staal i Alm. og om Aall & Søns Staal og File. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.) — *XXI.* 23 fg.: Om besparelse ved almindelige flammeovne for større hammere og ved reverberovne for støberier; S. 72 fg.: Nogle metallegeringer.

I Forhandl. i Sømilitære Samfund, H. 31 (Horten 1871) Tillæg: Beskrivelse over Værksmester Steenstrups Konstruktion af den koniske Skrue for Sammensætning af byggede Kanoner og til Forandring af Mundingsladnings- til Bagladningskanoner. Med 5 Pl.

I Aftenbladet *1859,* No. 75: Angaaende Ilds Slukning ved Damp. — *1866,* No. 33: Om Marinen og Verkstedsanlæggene paa Horten. (Bemærkninger ved en Artikelrække i Aftbl. No. 15—20.)

I Morgenbladet *1865,* No. 336: Varsko for Kjettingen! den kan springe; No. 351: Spar en Fjerdedel af dine Belysningsudgifter. — *1866,* No. 31: Om Kjettinger (jfr. No. 10); No. 188: Udstillingen i Stockholm; No. 327: Om Røg og Træk i Kjøkkener og Ventilation af større Forsamlingslokaler; No. 352 A: Om nyere Haandskydevaaben og om Forandring af vore Kammerladningsgeværer. — *1867,* No. 154: Kjettingen sprang, Ankeret tabt, Ladningen tabt, Mandskabet tabt. — *1868.* No. 297: Protest og Oplysninger [om Marinens mekaniske Verksteder, mod L. Segelckes Separatvotum i Kommissionen for Undersøgelse af Tilflugtshavne paa vor Kyst. Jfr. No. 299 og Svar fra Segelcke i No. 305, hvortil Gjensvar fra St. i No. 309]. — *1869,* No. 46: Landartilleriets Anskaffelse af Kanoner fra Armstrong.

Steenstrup, Peter Severin, efterfølgendes ældste Søn, blev født paa Kongsberg 29 Novbr. 1807, blev, efter at være udexamineret fra Sjøkadetinstitutet, den 29 Januar 1828 udnævnt til Sekondløjtnant i Marinen, hvor han avancerede til Premierløjtnant 6 Februar 1834 og til Kaptejnløjtnant 10 August 1850. Sine Anlæg for Mekanik havde han fra tidlige Aar udviklet ved Selvstudium. Han opholdt sig flere Gange og længere Tid ad Gangen i England, naar Statens Dampskibe laa under Reparationer der, og anvendte al den Tid, han havde tilovers, i mekaniske Verksteder. I 1840 og 1841 opholdt han sig i Sverige, da Dampskibet

«Christiania» blev bygget der. I 1839 anlagde han i Kristiania sammen med nogle Aktieejere et lidet mekanisk Verksted, som udvidedes 1842 og senere lidt efter lidt. 1854 blev dette «Akers mek. Verksted» overdraget til et nyt Selskab med en betydelig Kapital. Den 8 Februar 1854 fik han efter Ansøgning Afsked som Officier og ofrede sig nu helt for sin Stilling som Bestyrer af nævnte Verksted til sin Død 17 Februar 1863. Han var Medlem af Komitteen for Norges Deltagelse i Verdensudstillingen i Paris 1855 og Formand i den lignende Komitte for Verdensudstillingen i London 1862. Han deltog 1852 i Stiftelsen af «Den Polytekniske Forening» og var Medlem af dens første Bestyrelse. Han var 1854—57 Medlem af Tilsynskommissjonen ved Hovedbanen til Ejdsvold.

* 2 April 1835 *Sophie Augusta Collett* (f. paa Huseby i Lier 9 Februar 1811, † i Kristiania 4 Maj 1872), en Søster af Professor P. J. C. og D. af Amtmand Johan C.

Nekrolog i Morgbl. 1863, No. 51; i Ill. Nyhedsbl. s. A., S. 44. Jfr. A. Collett: En gammel Christiania-Slægt, S. 344 fg.; O. Munthe: Den norske Haandverks- og Industriforening 1871—96, S. 85 fg.

I Polyteknisk Tidsskrift — hvoraf han var Medredaktør 1854—62 — er, foruden flere mindre Artikler, af ham: *I.* (1854), S. 113—118: Apparater til Kogning af Kreaturfoder; S. 257—260: Liggende Dampmaskiner, m. Fig. — *VI.* 97—111: Om Explosioner af Dampkjedler.

I Morgenbladet *1856,* No. 277 Till. og 313: Om Dampskibet „Færdesmanden" (jfr. No. 286, 312, 344). — *1857,* No 55: Om de indenlandske Maskinværksteders Vilkaar og Stilling.

Steenstrup, Poul, Søn af Proprietær og Landvæsenskommissær i Jylland *Hans Severin S.* og *Charlotte Sophie Resen,* hvis Fader var den sidste mandlige Ætling af de bekjendte danske Biskoper Hans R. d. æ. og d. y., blev født paa Hovedgaarden Kjeldkjær ved Vejle 10 Decbr. 1772. Han blev Student fra Kolding Skole 1790 og studerede efter Andenexamen nogen Tid Medicin, men fornemmelig Mekanik og Mineralogi. 1796 kom han op til Kongsberg, hvor han besøgte Bergseminariet, mens han tillige var Hovmester for Carsten Ankers ældste Søn (den senere Generalmajor) Erik Anker, som var Elev paa Kongsbergs den Gang højt ansete Skole. I April 1800 tog han Bergexamen med Karakteren «Meget bekvem» og fik Aaret efter et Stipendium for i tre Aar «at foretage en videnskabelig-praktisk Rejse til Tysklands og Østerriges Verker og Fabriker», paa hvilken Rejse han især opholdt sig længere Tid i Freiberg og Wien. Ved Hjemkomsten i 1804 fik han 700 Rdlr. i Vartpenge, «indtil en til hans Duelighed passende Virksomhed kunde blive ham anvist». Da Kongsbergs Sølvverk blev nedlagt 1805, paalagdes det ham i Juli s. A. at indkomme med Tegninger og Forslag til Anlæg af et Jernverk deroppe for at sysselsætte den ledigblevne Arbejdsbefolkning,

og han forestod nu Opførelsen af en Marsovn, som toges i Brug 1809. Med Sølvverket var ogsaa Mynten bleven nedlagt, hvorpaa S. kjøbte denne og forandrede den til en Fabrik for Tilvirkning af Brasianstaal, men gav, da Mynten 1807 blev besluttet gjenoptaget, Bygningerne tilbage til Staten mod Godtgjørelse for sine Udlæg, og var derefter midlertidig Myntmester og Guardein til 1809. I d. A. blev han ogsaa Medlem af Direktionen for Kongsbergs offentlige Fattigvæsen, hvad han vedblev at være i over 50 Aar. Den 13 Juni 1811 blev han udnævnt til Bergmester. Da Statens efter hans Plan oprettede store militære Uld- og Linnedmanufaktur var færdig, blev han 29 August 1814 udnævnt til 1ste Medlem af dens Administration og omtrent samtidig blev ogsaa den efter hans Udkast opførte Vaabenfabrik underlagt hans Bestyrelse. Da Storthinget i 1824 havde besluttet at baade Jernverket og Manufakturet skulde sælges, hvad der skete i Slutningen af Aaret, og tillige at Vaabenfabriken skulde fraskilles Jernverket og drives efter en indskrænket Maalstok, gik S. af paa Vartpenge, hvorefter han i de følgende Aar foretog en Rejse i det nordlige Sverige for efter Kong Carl Johans Anmodning at undersøge de Kongen tilhørende Jernverker Selet og Gellivara. Efter Udførelsen af dette Hverv rejste han til England, hvor han fik Patent paa sin Opfindelse af et Dampskibshjul. 1827 kom han tilbage til Kongsberg, men traadte først i Slutningen af 1831 paany i Statens Tjeneste som konst. Bergmester i vestre søndenfjeldske Distrikt. Fra 1833 var han 1ste Medlem af den da organiserede nye Tremands-Direktion for Sølvverket, indtil han efter Ansøgning erholdt Afsked fra dette Embede 23 Decbr. 1839. Han mødte som Kongsbergs Repræsentant ved Rigsforsamlingen paa Ejdsvold, hvor han sluttede sig til Selvstændighedspartiet, og senere s. A. paa det overordentlige Storthing som Suppleant for den sygmeldte Repræsentant Sorenskriver M. H. Stabell; han mødte ogsaa som Repræsentant paa Storthinget 1824 (fra 20 Marts), efterat Valget, hvorover der var ført Klage for Valgmisligheder, som undersøgtes ved Afholdelse af Forhør, var bleven godkjendt af Storthinget med 45 mod 24 Stemmer. Paa dette Thing var han Medlem af Komitterne ang. Berg- og Skovvæsenet og ang. Kjøbstadskatten. Han var R. W. O. (1816). Han døde paa Kongsberg 9 Oktbr. 1864.

* 26 Oktbr. 1806 *Mathia Bernhardine Collett* (f. paa Strømsø 13 Januar 1779, † paa Kongsberg 9 Oktober 1847); D. af Godsejer Peter C. til Buskerud og Johanne Henriche Ancher.

Portræt med Biografi af P. Botten Hansen i Eidsvolds-Galleri, S. 36—44. — *Nekrologer* i Ill. Nyhedsbl. 1864, No. 43 (m. Portr.); i Aftenbl. s. A. No. 237, jfr. 245; i Chra. Intell. s. A. No. 293 A; i Fædrel. [Kbh.] s. A. No. 261; i Dagbl. [Kbh.] s. A. No. 245; i Berl. Tid. No. 244. — Jfr. A. Collett: En gammel Christiania-Slægt, S. 319—323; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 130, 168; Erslews Forf.-Lex. III. 227 fg. og Suppl. III. 256 fg.; [N. Wergeland:] For-

trolige Breve fra Eidsvold, S. 73, 109, 125; Fr. Schmidts Dagbøger, S. 148 fg., 152, 156, 161, 163, 177, 182, 184, 186, 231, 286, 289; Christies Dagbog fra Eidsvold [i Norske Saml. II. 588 fg., jfr. S. 590 og 592]; Sibberns Dagbog [i Hist. Tidsskr. 1. R. I. 241]; Jac. Aalls Dagbog [i Y. Nielsens Bidrag til Norges Hist. i 1814, I. 399 fg.]; Jacob Aalls Erindringer, 2. Udg., S. 58, 419; A. Faye, Norge i 1814, fl. St. (se Reg.); H. Wergeland: Norges Konst.-Hist., H. II. 29; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser, I. 324—26; Statsraad P. C. Holst's Optegnelser, S. 177; P. Motzfeldts Breve og Optegnelser, S. 80; Storth.-Forh. 1842, IX. Septbr. 524—553 og 1845, II. Sth. Prp. No. 32 og IX. 293 fg., 523; Storth.-Efterr. 1814—33, II. 599, III. 166 fg. og 256—59; Storth.-Efterr. 1836—54, II. 436 fg.

Tvende Spørgsmaal med Svar. (Særskilt aftrykt af „Mag. f. Kunstnere og Haandværkere".) Kbhvn. 1829. 8. 15 S. (Herimod udgav J. G. Forchhammer: Bemærkninger over Herr Bjærgdirecteur Steenstrups Ideer over Danmarks Geognosi. Særsk. aftr. af Mag. f. Kunstnere og Haandværkere. Kbh. 1829. 8. Jfr. ndfr.).

I **Ursins Mag. f. Kunstnere og Haandværkere** IV. (Kbh. 1829), No. 127: Patentmaskine til at drive Skibe frem; No. 134: Forsøg med hans Patenthjul; No. 139 og 165: Tvende Spørgsmaale (ogsaa i Særtryk, se ovfr.; jfr. Bemærkninger af J. H. Bredsdorff i IV. 342—46 og af J. G. Forchhammer V. 1—9).

I **Budstikken,** [3. R.] *IV.* (1823), No. 39 og 40: Kort Beskrivelse over Omdals Kobberværk. (I Forening med Brødrene G. og O. Henckel.)

I **Magazin for Naturvidenskaberne** IX. 168 fg.: En skotsk Maade at lade Borrehuller.

I **Rigs-Forsamlingens Forhandlinger** (Chra. 1814), H. *III,* 19 fg., *IV.* 99—101 og 103—106: Motiverede Forslag om Afskaffelse af alle personlige eller blandede arvelige Forrettigheder og om alle Privilegiers (undtagen Apotheker-Privilegiers) Ophør efter 7 Aars Forløb.

I **Den Constitutionelle** *1836,* No. 64—66: Om Kongsbergs Sølvverk (jfr. No. 29 fg. af H. C. Strøm); No. 69: Gjenmæle i Anl. af Hr. Prof. Esmarks Bemærkninger i No. 53 ved Sølvverks-Commissjonens Indstilling. — *1837,* No. 201 og Suppl. dertil: Beskrivelse over en Vandsøjlemaskine, m. Tegn. — *1844,* No. 312: Om Stank i Armen-Grube.

I **Morgenbladet** 1845, No. 242 og 265: Til Publicum [i Anl. af Boberts Opsats i No. 152 om Kongsbergs Sølvverk, hvortil Svar fra B. i Morgbl. 1846, No. 1, 11 og 43].

Steffens, Henrich, Søn af Ingeniørmajor *Jacob Hansen S.* (f. i Kbhvn. 13 April 1773, † i Hirschholm 20 August 1815) og *Eva Olavia Schiøtt* (f. i Kbhvn. 27 Februar 1780, † sstds. 8 Juni 1817), blev født i Kjøbenhavn 9 Juli 1809, kom efter Faderens Død til sin Farbroder Professor Henrich S. i Breslau, hvor han blev Student 1829. Fra 1830 studerede han Medicin dels ved Berlins, dels ved Breslaus Universitet, blev i Oktbr. 1832 immatrikuleret ved det norske Universitet, hvor han Sommeren 1833 tog Andenexamen og i Septbr. 1834 medicinsk Embedsexamen med Laud. Den 23 Decbr. 1834 blev han udnævnt til Kompagnikirurg og gjorde som saadan Tjeneste dels ved Artilleriet, dels ved Kavalleriet, indtil han efter Ansøgning erholdt Afsked som Militærlæge 30

April 1850. Sommeren 1842 foretog han med Stipendium en Rejse til Bergen, Molde og Trondhjem for at studere den spedalske Sygdom. I Aarene 1837—1845 var han Reservelæge ved Rigshospitalets Hudsygeafdeling, 1840—41 tillige konst. Overlæge ved denne Afdeling og fra Vaaren 1844 til August 1846 konst. Overlæge ved Fødselsstiftelsen og Bestyrer af Jordemoderskolen. Den 8 Juni 1859 blev han udnævnt til Stadsfysikus i Kristiania, fra hvilket Embede han 22 Decbr. 1866 efter Ansøgning erholdt Afsked fra 1 April 1867 at regne; han døde imidlertid, kort før han skulde fratræde Embedet, den 19 Marts 1867. Han var Medlem af Medicinalkomitteen, saalænge den bestod (1850—1857), var fra 1855 Medlem af Rigshospitalets Direktion (dens Formand fra Juni 1858) og var Formand i den 6 Febr. 1858 nedsatte Medicinaltaxtkommissjon samt Formand i Kotrolkommissjonen for Kristiania Bys Sindssygeasyl. Han var 5 Gange til forskjellige Tider Formand i det norske medicinske Selskab. Han blev 6 August 1860 R. St. O. O. «for lægevidenskabelig Fortjeneste» og var derhos R. N. O. (1865).

* 19 Juni 1839 *Helene Martine Marie Krog* (f. i Kristiania 16 Maj 1816, † sstds. 6 Januar 1891), D. af Statsraad Nikolai Johan Lohman K. og hans 1ste Hustru Henriette Mathiesen.

Mindetale over Stadsfysikus H. S., holden i det med. Selskab 27 Marts 1867 af Dr. *F. C. Faye* (Kra. 1867. 8. 2 Bl. Særtryk af Forh. i det med. Selsk. 1867, S. 54—56). Tale i Sørgehuset af Otto Lund (i N. M. f. Lægevid. 2. R. XXI. 337—40, tidligere ogsaa trykt i Aftbl. 1867, No. 71). — Jfr. Kiær: Norske Læger, 2. Udg., II. 382—84; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte V. 518 fg.; H. Steffens: Was ich erlebte, II.

Comitte-Beretning angaaende Syphilisationen. Ved Steffens, Egeberg, Voss. (Aftrykt af N. Magaz. f. Lægevidsk. XVII. Bd. 6. & 7. H.) [Chra. 1863.] 8. 203 S. (Jfr. Forh. ved de skand. Naturforskeres Møde i Kristiania 1856, S. 387—390.)

Cholera i Christiania 1866. Beretninger til Sundhedscommissjonen af H. Steffens, O. Lund, Lochmann. (Tillægshefte til «Norsk Mag. f. Lægevidskab» 1867.) 8. 1 Bl., 80 S. (Heri er S.s Beretning trykt S. 1—23. Jfr. de i Særtryk af N. M. f. L. 2. R. XIX og XX udkomne «Diskussioner om Cholera i Det med. Selskab i Christiania i 1865 og 1866. Chra. 1867. 8. 210 S.)

I Eyr *IX.* (1834), S. 309—17: Om Cholera i Christiania i 1833 (sammen med Th. Schiøtt). — *XI.* 253—58: Et Tilfælde af ruptura uteri.

I Ugeskrift f. Med. og Pharmaci II. (1843), S. 73—76: Angaaende Omkostningerne for Veneriskes Cuur (jfr. IV. 153—55).

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben *II.* (1841), S. 1—8: Over Contagiositeten af de secundaire syphilitiske Sygdomme; S. 8—25: Ricords Inoculationsforsøg. — *VI.* 233—264: Indberetning om en i Sommeren 1842 her i Landet foretagen Reise for at undersøge den spedalske Sygdom. — *VIII.* 138—156: Accouchement forcé foretagen paa Grund af Blodstyrtning i Begyndelsen af 8de Maaned med heldigt Udfald for Moderen. — I 2. Række, *XVII.* (1863), S. 561—763: Kommittebetænkning angaaende Syphilisationen. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.) — *XX.* 698—705: Forestilling

til Kristianias Sundhedskommissjon ang. præventive Foranstaltninger mod Cholera (Jfr. Referat af Diskussjon herom i det med Selsk. i s. Bd. S. 705—714.)

I Forhandl. i det med. Selskab i 1847 (i N. M. f. L. 2. R. I. 515—19) Angina membranacea i Christiania Vinteren 1846—47; (sstds. II. 185—187:) Atelectasis pulmonum; (sstds. II. 573 fg. og 639 fg.:) Barselkrampe; en levende Due lagt i Hjertekulen. — *1849* (sstds. IV. 61 fg.:) Mola. — *1851* (sstds. V. 350 og 485 fg.:) Ørepolyp. — *1852* (sstds. VI. 414—418:) Referat af to Kejsersnit; S. 804 fg.: Barselkrampe. — *1853* (sstds. VII. 444 fg.:) Ricords Sætninger om Syphilis; S. 565—67: Det dobbelte Haandgreb. — *1855* (sstds. IX. 682—87:) Om Apothekerprivilegierne; (sstds. X. 205—210:) Om Smitsomhed af secundær Syphilis. — *1856* (sstds. X. 805 fg.:) Pyæmi. — *1857* (sstds. XII. 241—248:) Om Medicinalstyrelsen. — *1858* (sstds. XII. 607 fg.:) Ascites helbredet ved Multer; S. 1034—1038: Behandling af Barselfeber. — *1860* (sstds. XIV. 1142 fg.:) Paralyse efter Diphterit. — *1861* (sstds. XV. 1065 fg.:) Dødeligheden i Christiania i 1860. — *1862* (sstds. XVI. 351—354:) Om Overførelse af sekundær Syphilis; (sstds. XVII. 185—189:) Om Skadeligheden af Uddunstninger fra Kloak- og Afløbsrender og deres Forhold til Typhoidfeber. — *1864* (sstds XVIII. 1067 fg.:) Om Udvidelse af Vor Frelsers Gravlund. — *1866* (sstds. XX. 698—705:) Om præventive Foranstaltninger imod Cholera i Kristiania; S. 3 fg.: Præventive Forholdsregler mod Skarlagensfeber. — *1867*, S. 35—38: Tilfælde af Aphasi.

I Norsk Tidsskrift f. Vid. og Litt. II. (1848), S. 187—197: Anm. af Danielssens og Boecks Skrift om Spedalskhed.

I For Arbeidsklassen 1841, No. 1: Advarsel om den veneriske Sygdom.

I Aftenbladet 1866, No. 159: I Anledning af en Redaktionsartikel i Morgenbladet for 8de Juli. (Aftrykt i Morgbl. f. A. No. 190 med Bemærkninger af Red., hvortil Svar fra S. i No. 192.)

I Morgenbladet 1866, No. 203: Fortsatte Bemærkninger om mit Forhold som Formand i Sundhedskommissjonen.

Steffens, Henrich, foregaaendes Søn, blev født i Kristiania 15 Oktbr. 1841, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1860 og medicinsk Kandidat med Laud i Decbr. 1867, efterat han i August og Septbr. 1866 havde været Koleralæge i Kristiania og fra Oktbr. 1867 havde gjort Kandidattjeneste ved Rigshospitalets Hudsygeafdeling. Han var efter Examen bosat som privat praktiserende Læge i Kristiania, hvorhos han fra 1870 var Læge ved Grefsen Bad, hvor han 1868 og 1869 havde været Assistentlæge. Fra Septbr. 1868 til Juni 1869 besøgte han i videnskabeligt Øjemed flere af Tysklands Badesteder og opholdt sig derhos længere Tid i Wien, Prag og London, ligesom han i de senere Aar hver Høst efter Sæsonen paa Grefsen plejede at besøge Udlandet for videre at studere Badekurens Anvendelse. Han var R. D. D. O. (1878). Han døde i Kristiania 11 Februar 1884. Badegjæster fra Norge og Danmark udstedte i August Maaned s. A. en Indbydelse til ved Subskription at tilvejebringe Midler til at lade hans Billede male og ophænge i Badets Selskabssal, hvilket Billede derpaa udførtes af Maleren Lorck.

* 2 Maj 1870 *Asta Falch* (f. i Kristiania 3 Maj 1845), D. af Værftsskriver ved Karljohansværn Hagbarth F. og Christiane Falkenberg.

Nekrolog i Tidsskr. f. pr. Med. IV. 100. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 384 fg.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 2. Række, *XXII.* 187—190: Cholera-Conferancen i Weimar. — I 3. Række, *X.* 314—16: Grefsen Vandkuranstalts Virksomhed Sommeren 1879.

I Tidsskrift f. pr. Medicin II. (1882), S. 353—358: Ved Rhinen.

I Forhandl. i det med. Selskab *1872,* S. 8 fg.: Accouchementstilfælde (Arm i Nakken); S. 211—214: Anæstesi og anæstetiske Midler. — *1874,* S. 87—89: Kloral under Fødselen. — *1879,* S. 243—246: Kjøbenhavns Melkeforsyning; S. 295—298: Dronning Louises Hospital i Kjøbenhavn.

I Barfods Nordisk Lomme-Dagbog for Læger, II. (Kbh. 1883), S. 74—80: Norges Badesteder og Sanatorier.

Stejneger, Leonhard Hess, Søn af Kjøbmand *Peter Stamer S.* og *Ingeborg Catharine Hess,* er født i Bergen 30 Oktbr. 1851 og gik fra Høsten 1860 paa Kathedralskolen der til Høsten 1869, da han af Helbredshensyn maatte rejse til Syden. Vinteren 1869—70 tilbragte han i Meran, hvor han fik privat Information hos Professor Steiner, medens han sendte norske Udarbejdelser og latinske Oversættelser hjem til Rettelse af Rektor Geelmuyden. Efter Tilbagekomsten blev han, privat dimitteret, Student med Haud 1870. Fra Guttedagene af havde han særlig interesseret sig for Naturvidenskaber og i sine Fristunder dyrket Studiet af dem med Alvor. I 14 Aars Alderen stiftede han blandt sine Klassekammerater et «Naturvennernes Samfund», der inden sin egen Kreds udgav et Tidsskrift med Afhandlinger over naturvidenskabelige Emner. Efter Andenexamen begyndte han at studere Medicin med Sigte paa sine fremtidige naturvidenskabelige Studier. Da han var færdig med sin medicinske Examens første Afdeling, blev en Konservatorpost oprettet ved Bergens Museum. Hans Haab om at blive ansat i denne blev imidlertid skuffet, og da han ikke vilde blive Læge, valgte han, for efter Faderens Ønske at afslutte sin akademiske Uddannelse med en Embedsexamen, at studere Lovkyndighed, dog uden Tanke om en juridisk Løbebane; i Decbr. 1875 blev han juridisk Kandidat med Haud og gik 1876 ind i Faderens Trælastforretning, hvis Prokurist han var til 1881, mens han hele Tiden fortsatte sine naturvidenskabelige Studier. Høsten 1881 drog han til Amerika og fik strax efter sin Ankomst til Washington gjennem Professor Baird Ansættelse ved Smithsonian Institution, som Vaaren 1882 overdrog ham Ledelsen af en Expedition til Behringsøerne og Kamtschatka, for at studere særlig de værdifulde Pelssælers Historie og samle Levninger af den i forrige Aarhundrede totalt udryddede nordiske Sjøko, hvis sidste Opholdssted var Behringsøen. Under et 8 Maaneders Ophold blev Øen fuldstændig udforsket og kartlagt. Ved Tilbagekomsten i Novbr. 1882 blev han ansat som *extraordinary assistant curator* ved Fugleafdelingen i Smithsonian Institution. I de følgende Aar var han særlig sysselsat med

Studiet af Japans og Hawaijis Fugle og med Arbejdet paa sin Del (den ornithologiske, omkring to Tredjedele af Værket) af 4de Bind af *The Standard Natural History*, indtil han i Marts 1889 blev ansat som *acting curator* for Krybdyrafdelingen i Smithsonian Institution. I August 1889 blev han sendt som Deltager i en Expedition til St. Francisco-Mountain i Arizona og i August—Septbr. 1894 foretog han sammen med Professor Dr. Baur ved Chikago Universitet, dels paa dettes, dels paa Smithsonian Institutions Bekostning, en videnskabelig Samlingsrejse i Syd-Dakota. Efter Paristribunalets Voldgiftskjendelse mellem England og de forenede Stater i 1894 angaaende Jurisdiktionen i Farvandene om Behrings-Strædet opstod i Amerika en Diskussjon om Pelssælernes fremtidige Skjæbne, hvilken førte til at Stejneger og F. W. True 1895 valgtes til at besøge Pribylof-Øerne og Stejneger tillige de russiske Sæløer, Komandorski Øerne, for at skaffe de nødvendige Oplysninger. Han tilbragte derefter Sommeren og Høsten i hine Egne. Ved en egenhændig Skrivelse fra Præsident Cleveland blev han det følgende Aar opfordret til paany at gaa som Kommissær til Sæløerne i Behringshavet. Med et Dampskib, som stilledes til hans udelukkende Raadighed for den største Del af Turen, undersøgte han nu foruden de tidligere nævnte russiske Sæløer ogsaa Robbin Island i det ochotske Hav og flere af de kuriliske Øer mellem Kamtschatka og Japan. Hjemrejsen lagdes over Japan med et længere Ophold i Tokio, hvor han holdt Foredrag over Sæløerne, og efter et Besøg paa Sandwichsøerne kom han ved Juletid 1896 tilbage til Washington. Høsten 1898 deltog han i den internationale Zoolog-Kongres i Cambridge. I 1886 modtog han Kaldelse til Professor i Zoologi ved Indiana Statsuniversitet, men afslog dette Tilbud. Han har i mange Aar været Medlem af Nationalmuseets Redaktionskomitte. En Slægt af Dybhavsfiske *Steinegeria* er opkaldt efter ham. Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1887), udnævnt til livsvarigt Medlem af Bergens Museum, Medlem af «Deutscher ornithologischer Verein» i Berlin (1871) og af flere amerikanske Videnskabsselskaber.

* 1) 30 Oktbr. 1876 *Anna Norman* (f. i Bergen 28 Septbr. 1852), D. af Oberstløjtnant Rudolph Grip N. og Charlotte Folkedal.

* 2) 22 Marts 1892 *Maria Helene Reiners* (f. i Crefeld i Rhinpreussen 8 Maj 1869), D. af Jacob R. og Henriette Aldag.

Portræt med Biografi af Dr. P. Groth i H. Cavling: Fra Amerika, II. 313—315; «Studenterne fra 1870» (Chra. 1895), S. 173—175. Jfr. Naturen 1882, S. 64.

Norsk ornitologisk ekskursjonsfauna. Kort beskrivelse af de i Norge iagttagne arter fugle. Med 4 litograferede plader. Kra. 1873. 8. XV S., 111 S.

Norsk masto-zoologisk ekskursjonsfauna. Kort beskrivelse af de i Norge iagttagne pattedyr. Kra. 1874. 8. VII S., 31 S.

Fuglenes Vandringer. Med en Tegning. (Separataftryk af «Naturen».) Kra. 1877. 16. 53 S.

Underslægten Lanius med særligt Hensyn paa dens norske Arter. (Separataftryk af Archiv f. Math. og Naturvid. III. 323—389). Kra. 1878. 8. (Uden særskilt Titelblad og Paginering.)

Fremdeles om Underslægten Lanius og dens norske Arter. — Svar til Hr. Robert Collett. (Separataftryk af Archiv f. Math. og Naturvid. IV. 262—270.) Kra. 1879. 8. (Uden særskilt Titelblad og Paginering.)

Results of Ornithological Explorations in the Commander Islands and in Kamtschatka. With 9 Plates and one Map. Published under the Direction of the Smithsonian Institution. Washington 1885. 8. 382 S. (O. m. T.: «Bulletin of the United States' National Museum». No. 29.)

Directions for collecting reptiles and batrachians. With 5 figures. Washington 1891—92. 8. 13 S. (Udgjør Part F. i det endnu ikke i sin Helhed udgivne Bind No. 39 af «Bulletin of the U. S. National Museum».)

The Poisonous Snakes of North America. Washington 1894. 8. (Særtryk af «Annual Report of the U. S. National Museum» for 1893.)

Nomenclator Zoologicus. — Supplementary list of genera in Zoology 1879—1889. Washington 1895. 8. (O. m. T. «Bulletin of the U. S. National Museum». No. 48. Hovedbindet af «Nom. Zool.» af Sam. S. Scudder udkom 1882 som No. 19 af samme Bulletin.)

The Russian Fur-Seal Islands. With 66 Plates. Washington 1896. 8. 148 S. (Særtryk af «U. S. Fish Comm. Bulletin» for 1896, 1. Art., S. 1—148. Anm. af Aurel Krause i Petermann's Mitteilungen 1897, Litt.-Bericht S. 40, No. 126.)

I Kingsley's Standard Natural History, Vol. IV. (N. Y. 1885.) S. . . Birds. (Jfr. The Athenæum 1887, I., S. 482, Sp. 3; The Ibis 1886, i Uddrag i Berg. Aftbl. 1886, August).

I Archiv f. Math. og Naturvid., *III.* (1878), S. 323—39: Underslægten Lanius med særligt Hensyn paa dens norske Arter. (Jfr. «Nogle Bemærkninger» ved denne Afhdlg. af Robert Collett i Bd. IV. 180—187.) — *IV.* 262—270: Fremdeles om Underslægten Lanius og dens norske Arter. Svar til Hr. Robert Collett. (Jfr. «Bemærkninger til Hr. S.s Gjensvar» af Robert Collett i Bd. IV. 272—279).

I Nyt Mag. f. Naturvidenskaberne, *XXIV.* (1879), S. 289—295: Beiträge zur Ornithologie Madagascars. — *XXV.* 141—148: Bidrag til Vestlandets ornithologiske Fauna. — *XXVI.* 1—11: Zweiter Beitrag zur Ornithologie Madagascar's. — *XXVII.* 111—124: Andet Bidrag til Vestlandets ornithologiske Fauna.

I Proceedings of the U. S. National Museum, *1881*, S. 371—74: Description of two new races of Myadestes obscurus. — *1883*, S. 63—84: Contributions to the history of the Commander Islands. No. 1. — *1884*, S. 70—81: On the use of trinominals in American ornithology; S. 181—189: Contributions to the history of the Commander Islands. No. 2: Investigations relating to the date of the extermination of Steller's Sea-cow; S. 210—229: Remarks on the species of the genus *Cepphus*; S. 529—538: Contributions to the history of the Commander Islands. No. 4: Additional notes on the plants. — *1886*, S. 99—124 og 374—408: Review of Japanese birds. I—III; S. 200 fg.: The British Marsh-tit; S. 294—96: Notes on species of the Australian genus Pardalotus; S. 362—64: Description of Rallus jouyi; S. 365—373: On Turdus alpestris and Turdus torquatus, two distinct species of European thrushes; S. 634—651: On a collection of birds made by Mr. M. Namiye, in the Liu Kiu Islands, Japan, with discriptions of new species. — *1887*, S. 4fg., 271—319, 416—29

og 606—611: Review of Japanese birds IV—VII; S. 75—102: Birds of Kauai Islands, Hawaiian Archipelago, collected by Mr. Valdemar Knudsen, with descriptions of new species; S. 103—110: Notes on the Palæarctic Poullfinches; S. 117—145: Contributions to the history of the Commander Islands. No. 7: Revised and annotated Catalogue of the birds. [Contribution No. 8 og 9 er efter S.s Samlinger beskrevet af Geo Vasey og W. Lilljeborg i s. Bd. S. 154—56]; S. 320 fg.: On the systematic name of Kamtschatkan and Japanese Carrion Crow; S. 389 fg.: Notes on Psittirostra psittacea from Kauai, Haw. Isl.; S. 391—415: Further contributions to the Avifauna of the Liu Kiu Islands, Japan, with descriptions of new species; S. 482—87: On a collection of birds made by Mr. M. Namiye in the islands of Idzu, Japan. — *1888*, S. 71—76: Notes on European Marsh-Tits with description of a new subspecies from Norway; S. 93—103: Further contributions to Hawaiian avifauna; S. 113 fg.: Notes on European Crested Titmice; S. 168: The Kamtschatkan three-toed Woodpecker; S. 425—432 og 547 fg.: Review of Japanese birds. VIII og IX. — *1889*, S. 83—94: Contributions to the natural history of the Commander Islands. No. 10. The history of Pallas' Cormorant. (Sammen med Fr. A. Lucas); S. 95—99: Description of two new species of snakes from California; S. 377—386: Notes on a third collection of birds made in Kauai, Hawaiian Islands, by Valdemar Knudsen; S. 643 fg.: A new lizard from Lower California. — *1890*, S. 151—155: On a new genus and species of Colubrine snakes from North America; S. 177—182: On the snakes of the genus Charina; S. 183—185: On the North American lizards of the genus Blarissia of Gray. — *1891*, S. 353 fg.: Description of a new species of Chamæleon from Kilimanjaro, Eastern Africa; S. 405 fg.: Description of a new Scincoid lizard from East Africa; S. 407 fg.: Description of a new species of lizard from the island San Pedro Martir, Col.; S. 409—411: Description of a new North American lizard of the genus Sauromalus; S. 485—488: Notes on Sceloporus variabilis and its geographical distribution in the U. S.; S. 489—498: Notes on Japanese birds in the Science College Museum, Tokio; S. 499 fg.: Notes on the cubital coverts in the birds of Paradise and Bower birds; S. 501—505: Notes on some North American snakes; S. 511—515: On the snakes of the California genus Lichanura. — *1892*. S. 115—117: Preliminary description of new genus and species of blind cave Salamander from North America; S. 289—359: Notes on collection of birds made by H. V. Henson in the Island of Yezo, Japan; S. 371—373: Two additions of the Japanese avifauna. — *1893*, S. 217 fg.: On the status of the gray shrike in Yezo, Japan; S. 467: A new Californian lizard, S. 615—638: Notes on a third installment of Japanese birds in the Science College Museum, Tokio, with descriptions of new species; S. 709 fg.: A new species of blind snakes (Typhlopidæ) from the Congo Free State; S. 711—741: On some collections of reptiles and batrachians from East Africa and the adjacent islands, with descriptions of new species; S. 765—769: Remarks on Japanese quails. — *1894*, S. 17 fg.: Description of a new lizard from California; S. 205 fg.: Notes on a Japanese species of Reed Warbler; S. 589—591: Description of a new lizard from California; S. 593 fg.: Notes on Butler's garter snake; S. 595 fg.: On the specific name of Coachwhip Snake; S. 597—599: Description of a new Salamander from Arkansas. — *1895*, S. 117 fg.: Description of a new species of snake from California; S. 619—21: Description of a new genus and species of blind-tailed Batrachians from the subterranean waters of Texas.

I Bulletin of the American Geographical Society 1886, No. 4, S.

317—328: On the Extermination of the great northern Sea-cow *(rytina)*. A reply to Professor A. E. Nordenskiöld.

I Proceedings of the Boston Society of Natural History, Vol. XXIII. (1888), S. 461—465: On the type specimen of Euryzona Eurizonoides (Lafr.).

I Journal fur Ornithologie *XIX*. (1871), S. 122—24 og 462 fg.: Ornithologische Notizen aus Meran, Süd-Tirol, während der Winter 1869—70 u. 1870—71. — *XXI*. 304—307 og *XXIII*. 167 fg.: Ornithologisches aus Norwegen.

I Deutsche Geogr. Blätter 1885: En Omsejling af Behringsøen. (Refereret i kritisk Uddrag af P. Lauridsen i danske Dagbladet 1885, No. 324.)

I Bergens Tidende 1890, No. 38, 41, 43, 45, 59 og 66: En Tur i det fjerne Vesten [ɔ: fra Rejsen 1889 til Arizona]. (Efter Privatbreve.)

Stenersen, Andreas Nicolai Hesselberg, Søn af daværende Provst og Sogneprest til Nittedalen, senere til Jevnaker *Jonas Henrik S.* og *Anna Nicolaia Hesselberg*, blev født i Nittedals Prestegaard 20 Februar 1809, blev, privat dimitteret, Student 1825 og theologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1830. Han levede derefter som Manuduktør i Kristiania, indtil han 18 Maj 1836 blev udnævnt til res. Kapellan i Ullensaker, hvorfra han 16 Maj 1847 blev befordret til Tredjeprest ved Vor Frelsers Menighed i Kristiania. I 1849 blev han tillige Lærer i Liturgik, Pædagogik og Methodik ved det i Henhold til Lov af 16 Juni 1848 oprettede og i 2det Semester 1849 i Virksomhed traadte praktisk-theologiske Seminarium. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 13 Novbr. 1843 til Udarbejdelse af Forslag om en forandret Lønningsmaade for de gejstlige Embedsmænd ligesom af den ved kgl. Res. s. D. nedsatte Kommissjon til Revisjon af Dissenterlovgivningen. Han døde i Kristiania 25 Maj 1850.

* 22 Juni 1839 *Cathrine Elisabeth Borchsenius* (f. 31 Decbr. 1811, † i Kristiania 29 Januar 1887), D. af Sorenskriver i øvre Romerike, Kammerraad Laurentius B. og Frederike Rafn.

Mindedigt af P. A. Jensen i Chra.-Posten 1850, No 641; af J. S. Welhaven i En Digtsamling (Kra 1860), S. 99 fg. og i Saml. Skrifter V. 201 fg. — Jfr. B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl. (4to), I. 507 fg.

„Blive vi i Christo og hans Ord i os, da skal han ogsaa forherlige sin Fader i vor Svaghed". Ordinationsprædiken. Chra. 1836. 8. 18 S.

Motiveret Protest imod Skriftet: „Forsvar for det Norske Folk". 6. 8. 108 S. (Anonymt. Besvaret af N. Wergeland i „Tillæg til „Forsvar for det Norske Folk etc"., Chra. 1836, se iøvrigt ndfr. under Artikelen J. S. Welhaven.)

I Vidar — hvoraf han var Medredaktør fra 2 Novbr. 1833, efter Schweigaards Afrejse, og hvori han skrev under Merket ς — er af ham: i 3. Halvaarg. (1833—34), S. 97—103, 107—110, 117 fg. og 121—124: Mysticismens forskjellige Potenser eller Grader. (Efter Matthäi, der Mysticismus); S. 129—132 og 137—139: Recensjon af „For Almueskolelærere. Udg. af K. O. Knutzen". (Jfr. Antikritik af Knutzen i 4. Halvaarg., S. 17—23 og 25—28, med Svar af Stenersen S. 38—44

og Gjensvar fra K. S. 73—77.) — I 4. Halvaarg., S. 49—52, 61—68, 77—80 og 89—95: Recension af [Sylv. Sivertson:] „Haugianismen, dens Historie og Væsen".

I Norsk Tidsskrift f. Vid. og Litt. *I.* (1847), S. 85-114: Om Kroningsaktens Betydning i vor Kirke; S. 181—187: Anm. af Wexels's „Udsigt over Jesu Christi Liv paa Jorden"; S. 187—189: Anm. af „Theremins Reise-Dagbog". — *II.* 438—454: Anm. af K. Gislesen's „Lærebog i Religionen". — *III.* 312—320: Anm. af S. O. Wolffs Oversættelse af W. Harnisch's „Katechetisk Haandbog".

I Morgenbladet 1834, No. 361: Om de norske Klopfægtere i Skumringen.

I Den Constitutionelle *1841*, No. 48, 51, 52, 53, 54, 57, 58 og 60: Om Psalme-Sagen. (Jfr. Modbemærkninger i No. 86 og 88, hvortil Svar fra St. i No. 99—101; cfr. ogsaa det ved St.s Artikelrække fremkaldte Sendebrev „Om den christelige Psalmesang", Chra. 1841, se ovfr. I. 102.) — *1843*, No. 285, 286 og 288: Om Geistlighedens Lønningsmaade.

Stenersen, John Anton Christian Nicolaus, Søn af nedennævnte Professor *S. J. S.*, blev født i Oslo Ladegaard 11 Maj 1832, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1851 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1856. Han blev i Decbr. 1857 ansat som Tredjelærer ved Askers Skolelærerseminarium, ved hvilket han 11 Oktbr. 1866 udnævntes til Lærer. Den 5 Januar 1867 blev han udnævnt til Stiftskapellan i Kristiania Stift og 8 Novbr. 1870 til res. Kapellan i Skjeberg. Han døde paa Rigshospitalet 3 Februar 1873.

* 9 April 1863 *Fredrike Dorthea Christine Thorsted* (f. i Kristiania 27 Oktbr. 1843), D. af Skattefoged Nils Edvard T. og Sophie Schouboe († i Asker 19 Maj 1865, 58 Aar gl).

Jfr. M. Sundt: Studenterne fra 1851, S. 38.

Den Mosaiske Gudstjeneste. Med 4 Oktavbl. og 1 Kvartbl. lith. og xylogr. Afbildninger. Chra. 1862. 8. 4 Bl., 184 S. (Anm. i Theol. Tidsskrift V. 146 fg.)

Prædiken ved Jødemissionsgudstjenesten i vor Frelsers Kirke den 12te Mai 1862. (Udgivet af Christiania Kommitte for Mission blandt Israel.) Chra. 1863. 8. 15 S.

Smaastykker af det Gamle Testamente, populært fremstillede af J. St. Chra. 1863. 8. IV S., 136 S. (Anm. i Luth. Kirketid. I. 395.)

Brevet til de Ebræer. Fortolket af John Stenersen. Chra. 1864. 8. XV S., 347 S. (Anm. i Morgbl. 1864, No. 335 af Th. C. Bernhoft; i Aftonbladet f. A. No. 252.)

Nissens Samtaler over Luthers lille Katechismus. Ny Udgave, besørget af John Stenersen. Chra. [1864—]1865. 8. 4 Bl., 390 S. (Anm. i Luth. Kirketid. VI. 77 fg. (Jfr. Indsigelse mod denne Udg. af C. L. Thaarup i Dansk Boghandlertidende XI. No. 48, hvortil Svar fra S. og [Forlæggeren] Carl Wang i f. Bl. XII. No. 1 og Gjensvar af Thaarup i No. 2.)

Methodismens Historie og Lære. Fire Foredrag afholdt af John Stenersen. 1. og 2. Oplag. Horten 1870. 8. 28 S. (Foredragene holdtes paa Horten og Uddrag af dem blev oprindelig gjengivet i „Gjengangeren" 1869, No. 144 —152.)

Nogle Tanker om Fattigvæsenet og dets Ordning paa Horten. Horten 1870. 8. (Særtryk af Gjengangeren, se ndfr.)

I Norsk Kirketidende *1858*, No. 21 og *1859*, No. 2: Anmeldelse af V. Vogts Bibelhistorie, 1. og 2. Oplag. — *1861*, No. 10 og 12: 1ste Mosebogs 49de Kapitel; No. 18, 20, 22 og 25: Det Mosaiske Tabernakel; No. 42, 44 og 45: Det Mosaiske Offer. — *1862*, No. 27: Saul, et gammeltestamentligt Livsbillede; No. 36: P. O. Bojsen. Nekrolog; No. 40: Missjonsprædiken over 5. Mos. 28 (holdt ved d. 1ste kirkelige Gudstjeneste i vort Land for Jodemissjonen 12te Marts 1862. Ogsaa særskilt, se ovfr.).

I Luthersk Kirketidende [1. R.] VI. (1866), S. 8—12, 24—28 og 57—66: Om Ægteskabet hos Jøderne.

Han var i 1865 en kort Tid Medredaktør af Almueskoletidende.

I Christiania-Posten 1854, No. 2240: Om en Norsk Kirketidende; No. 2254: Anm. af S. Pellico: „Om Menneskets Pligter".

I Morgenbladet 1859, No. 133: Et Par Ord om vore Lærebøger i Religion.

I Gjengangeren 1870, No. 25: Nogle Tanker om Fattigvæsenet og dets Ordning paa Horten.

Stenersen, Laurentius Borschenius, Søn af ovennævnte Tredjeprest *A. N. H. S.*, er født i Hovin, Annex til Ullensaker, 27 Februar 1843, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1860 og filologisk Kandidat med Laud i Juni 1866. Han var fra 1869 Lærer i Latin og Græsk ved Nissens Skole og senere 1874—76 i de samme Fag ved Gjertsens Skole. 1875 blev han Universitetsstipendiat i klassisk Filologi og Arkæologi og tog 1877 den filosofiske Doktorgrad. Fra 1869 var han Bestyrer af Universitetets daværende arkæologiske Samling og blev 1881 ved Skulpturmuseets Oprettelse dettes Direktør; 1888 fratraadte han denne Stilling ved sin Udnævnelse til Professor; siden 1889 har han derefter været Medlem af Museets Bestyrelse. Siden 1877 har han været Bestyrer af Universitetets Myntkabinet. I videnskabeligt Øjemed, navnlig for at studere Kunstarkæologi, har han, tildels med offentlig Understøttelse, foretaget gjentagne Rejser i Tyskland, Østerrige, Frankrige, England, Spanien, Italien, Grækenland, Tyrkiet og Lilleasien. I 1887 konkurrerede han med den danske cand. mag. A. B. Drachmann om det efter J. P. Weisse's Død ledige Professorat i klassisk, specielt latinsk Filologi. De for Konkurrancen udarbejdede Afhandlinger og de senere afholdte Prøveforelæsninger blev bedømt af en Censurkomitte, af hvis Medlemmer Professorerne Sofus Bugge, Chr. Cavallin (fra Lund) og J. L. Ussing (fra Kjøbenhavn) gav Drachmann Fortrinet, medens Professorerne M. J. Monrad og P. O. Schjøtt fandt Stenersen at være den mest kvalificerede Ansøger. Flertallet af det historisk-filosofiske Fakultet og det akademiske Kollegium indstillede ligeledes Drachmann til Ansættelse, men ved kgl. Res. 7 April 1888 — Professor Schjøtt var da indtraadt i Regjeringen — blev den norske Ansøger, dog under Dissents i Statsraadet, udnævnt til Professoratet, hvilket kort Tid efter fremkaldte en af 43 danske Videnskabsdyrkere underskreven, i «Berl.

Tid.» offentliggjort (i Morgbl. 1888, No. 230 gjengiven) Skrivelse med Udtryk for deres «alvorlige Beklagelse over den norske Regjerings Færd i denne Sag». Den 7 Septbr. 1888 holdt Stenersen sin Tiltrædelses-forelæsning: Indledning til Forelæsninger over «Horats's Breve, 2den Bog». Han er Medlem af Videnskabsselskaberne i Kristiania og Trondhjem, Æresmedlem af *Svenska numismatiska Föreningen*, korr. Medlem af Die numismatische Gesellschaft i Wien, af *La Société Royale de Numismatique de Belgique* og af *Société d'Archéologie de Bruxelles.*

* 15 Decbr. 1896 *Agnes Hallager* (f. 20 Maj 1860), D. af ovfr. (II. 478 fg.) nævnte Højesteretsassessor H. og hans 2den Hustru.

Jfr. Storth.-Forh. 1889, Dok. No. 89 [Censurkomitteens og det akad. Kollegiums Indstillinger ang. Konkurrancen i 1887] og D. VI, Indst. O. VIII. 39 samt Oth. Tid. s. A., S. 827; Dagbl. 1888, No. 142.

Fidias. En Skildring fra den græske Billedhuggerkunsts høieste Blomstring. Med et Titelbillede og Træsnit i Texten. Kbhvn. 1872. 8. 2 Bl., 138 S., 1 Bl. (Anm. bl. a. i Aftenbl. 1872, No. 120.)

En Reise i Grækenland. Med 35 Illustrationer. Kbhvn. 1875. 8.

De historia variisque generibus statuarum iconicarum apud Athenienses. Disputats for Doctorgraden i Philosophie. Chra. 1877. 8. 1 Bl., 136 S.

Til Pausanias V. 16. (Særskilt Aftryk af Nordisk Tidsskrift for Filologi, Ny Række, V.) Kbhvn 1880. 8. 23 S.

Om en romersk Medaillon. Med 1 Planche. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1881, No. 5.) Chra. 1881. 8. 4 S.

Myntfundet fra Græslid i Thydalen beskrevet af Dr. L. B. Stenersen. Med 7 plancher i lystryk udført af J. Schober i Durlach, Baden. Festprogram [udg. af Universitetet] i anledning af deres kongelige høiheder kronprins Oscar Gustav Adolphs og kronprinsesse Sophie Marie Victorias formæling den 20de september 1881. Chra. 1881. 4. 2 Bl., 74 S., 1 Bl. (Anm. i Dagbl. [Kbh.] 1881, No. 289 B.)

Om Kolonos Agoraios. (Chra. Vid.-Selsk.s Forhandl. 1885, No. 12.) Chra. 1885. 8. 25 S.

Catul's Digtning oplyst i dens Sammenhæng med den tidligere græske og latinske Literatur. Kra. 1887. 8. 1 Bl., 63 S.

Udsigt over den romerske Satires forskjellige Arter og deres Oprindelse. Kra. 1887. 8. 1 Bl., 91 S.

Om et myntfund fra Imsland i Ryfylke. (Med en planche.) (Chra. Vid.-Selsk.'s Forhandl. 1889. No. 6.) Chra. 1889. 8. 13 S.

Om et Myntfund fra Helgeland i Hole. Med 4 Plancher. Vid.-Selsk.s Skrifter. II. Hist.-filos. Klasse. 1895. No. 5. Udg. for H. A. Benneches Fond. Chra. 1896. Imp. 8. 32 S.

I Nyt norsk Tidsskrift *II.* 306—311: Om den græske kunsts sammenhæng med den ægyptiske. (Svar paa en Artikel af J. Lieblein i s. Bd. S. 244 fg., med L.s yderligere Bemærkninger S. 312—13.)

I Norske Univ.- og Skole-Annaler, 3. R., X. (1870), S. 288—314: Indberetning til det akad. Kollegium om en med Stipendium i 1869 foretagen Romareise.

I Ny illustreret Tidende *1875*, No. 4 og 5: Afrodite fra Melos.

I Nordisk Tidsskrift, udg. af Nordahl Rolfsen, Aarg. 1876, I. 6—39: Michelangelo. (Efter H. Grimm's «Leben Michelangelos»); S. 353—374: Throndhjems Domkirke.

I Tidskrift för bildande konst I. (1875), S. 77—91: Afrodite fra Melos. — I samme Tidsskrift findes desuden af ham Korrespondancer fra Kristiania under Mærket Σ.

I Berliner Philolog. Wochenschrift nogle Anmeldelser og Referater, dels nnder Navn, dels under Mærket Σ.

I forskjellige Kristiania-Blade en Del Reiseskildringer og mindre Opsatser af æsthetisk o. lign. Indhold.

Stenersen, Stener Johannes, Søn af Proprietær *John S.* og *Karen Tanch Anker Borch,* blev født paa Gaarden Mo i Jevnaker 18 August 1789. Han fik sin første Undervisning i Hjemmet af en Faster, der senere blev hans Svigermor, og derefter af Huslæreren cand. theol. H. R. Bruun. Efter at være bleven konfirmeret i 13 Aars-Alderen, kom han ind paa Kristiania Kathedralskole, hvorfra han blev dimitteret af Rektor Rosted 1807, men fik paa Grund af Krigen ikke Artium før 1808, da han i April Maaned blev Student ved Kjøbenhavns Universitet med Laud. Samme Aars Høst tog han Andenexamen med Udmerkelse og i Januar 1811 theologisk Embedsexamen med Udmerkelse. Efter Tilbagekomsten til Norge kort efter underkastede han sig i Decbr. 1811 med Laudabilis den homiletiske og kateketiske Prøve for Biskop Bech og blev 21 Februar 1812 uordineret Kateket ved Vor Frelsers Kirke i Kristiania, hvor han blev sin tidligere Huslærer Bruuns Eftermand. Omtrent samtidig blev han Timelærer ved Kathedralskolen, hvor han læste Latin og Græsk i de nederste Klasser, og var tillige Huslærer hos Grosserer Westye Egeberg. Den 3 Juni 1814 blev han udnævnt til Lektor i Theologi ved det norske Universitet og 12 Februar 1818 til Professor. I 1832 var han af Kirkedepartementet indstillet som No. 2 til Kristianssands Bispestol. Allerede i et Brev af 23 Maj 1813 (Kirk. Folkebl. 1868, No. 1) omtaler han Grundtvig som «den eneste Mand, jeg tror med Bevidsthed er Kristen og som er det baade med Hoved og Hjerte»; og Sommeren 1816, da han var en Tur i Danmark, omgikkes han, ifølge sin egen Meddelelse, næsten daglig med Grundtvig. — Som Universitetslærer læste han, foruden en almindelig Indledning til Theologien, over nytestamentlig Exegese og det nye Testamentes Kritik, over kristelig Moral og Kirkehistorie. I Aarene 1817 og 1818 holdt han i Kathedralskolens store Sal (den senere Storthingssal) en Række af populære Forelæsninger over den lutherske Reformations Historie. I 1819—20 foretog han for sin Helbreds Skyld en Rejse til Danmark og Tyskland. Hans Sygelighed tiltog med Aarene og fra Novbr. 1834 maatte han indstille sine Forelæsninger. Han døde 17 April 1835. Han blev ved det norske Bibelselskabs Stiftelse

Trykt 18 Januar 1899.

1816 valgt til Medlem af Centralkomitteen. Han var R. N. O. (1832). I Erkjendelse af de samtidige Professorer S. B. Herslebs og Stenersens Fortjenester af Religionen og Videnskaberne i Fædrelandet samlede Studentersamfundet efter deres Død et Stipendiefond, hvoraf dannedes det «Hersleb-Stenersenske Legat» med Fundats, konf. ved kgl. Res. 12 Februar 1841.

* 14 Decbr. 1821 *Johanne Abigael Breede* (f. i Kristiania 20 Januar 1798, † i Kjøbenhavn 23 August 1884), hans Søskendbarn og D. af Kjøbmand og Stadskaptejn Ole Christian B. og Conradine Wilhelmine Stenersen.

S. J. Stenersen. Mindekrands fra hans sørgende Disciple. (Chra. 1835. 8. 46 S.) — *Bidrag til Prof. S. J. S.s Biographi ved E. N. Saxild.* (Chra. 1835. 8. 35 S.) — *Mindedigte* bl. a af J. S. Welhaven i ovennævnte «Mindekrands» S. 42 fg. og af Sylvester Sivertson i hans Udvalgte Digte, S. 25 fg. — *Portræt med Bidrag til hans Biografi* af E. N. Saxild i Bien XIII. 111 fg. Jfr. Norske Stiftelser II. 582 og III. 80 fg., 107 og 1030; Østs Materialier 1835, No. 31; O. Røst: Lidt norsk kirkekrønike, S. 4, 6 fg., 31; R. Tønder Nissen: De nordiske Kirkers Historie, S. 558 fg.; E. Mau: Wexels' Liv og Virken, S. 19 fg., 67, 85, 91; Pavels' Biogr. og Dagbøger, S. 225, 282, 288, 362; sammes Dagbøger 1812—13, S. 63 fg., 82, 83 fg., 97, 139, 210, 213 fg., 229, 235, 238, 270 og 277; sammes Dagbogs-Optegnelser 1815—16, fl. St. (se Reg.); sammes Dagbøger 1817—23, S. 5, 11, 26, 49, 76, 104, 107, 125, 136, 170, 210, 256, 258, 270, 271 fg., 328 og 357; Hist. Saml. I. (Kra. 1898), S. 37 og 51 fg. af J. Chr. Berg; A. C. Bang: H. N. Hauge og hans Samtid, 1. Udg., S. 35 fg. og 486; D. Thrap: Bidr. til d. n. Kirkes Hist. i 19 Aarh. I og II, fl. St. (se Reg.); B. Arnesen Kall: Paul Arnesen (Kbh. 1884), S. 12 fg.; Breve til og fra F. C. Sibbern I. 50; Norsk Hist. Tidsskrift 1. R. I. 448, II. 366; Dansk Kirketid. 1885, No. 28—32 [«Om St. og hans Forhold til Grundtvig» af Olaf Røst]; Krsands Stiftsavis 1885, No. 103 [i P. B. Lassens Selvbiografi efter Domkirkens Kaldsbog].

Universitetsaarene, betragtede som den vordende Embedsmands Dannelsesperiode. Nogle Ord om en Stipendie-Indretning ved det Norske Universitet. Chra. 1815. 8. VIII S., 38 S.

[Dissertatio, qua demonstratur, neminem, nisi errori obnoxium, ut Lutheri reformatio communis illorum temporum mentis, et inprimis renati humanitatis studii filia modo sit, contendere posse. Chrae. 1817.] 4. 18 S. (Universitetsprogram til Reformationsfesten 1817.)

Cantate afsjungen ved den lutherske Reformations Jubelfest 3 Novbr. 1817 af det Kgl. Norske Frederiks Universitet. (Musik af Falbe.) Chra. [1817]. 8. 14 S.

Udsigt over den Lutherske Reformation, med en Indledning om Kirkens Tilstand før samme. D. 1. 2. Chra. 1818—19. 8. *I.* XVI. S., 400 S. — *II.* 424 S. — **Ny Udgave ved John Stenersen.** Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. D. 1. 2. Chra. [1863—]1864. 8. *I.* Andet Tillægshefte til „Folkevennens“ 12te Aarg. 1863. 3 Bl., 222 S. — *II.* Første Tillægshefte til „Folkevennens“ 13de Aarg. 1864. 2 Bl., 272 S.

Den christne Kirkes Historie i Udtog. D. 1. 2. Chra. 1823. 8.

I. XVI S. [Dedikationsdigt til N. F. S. Grundtvig og Fortale], 416 S. — *II*. 523 S., 2 upag. S. (Jfr. Bemærkninger af J. Hesselberg i Hermoder V. No. 29 og af en Anonym i VI. No. 22, hvortil Svar fra St. i No. 24 og 27. Jfr. ogsaa de særskilt udkomne „Rettelser til første Udgave af Stenersens Kirkehistorie". Af J. F. Dietrichson. Chra. 1837. 8. 24 S) — Anden gjennemseede og rettede Udgave. D. 1. 2. Chra. 1834—35. 8. *I*. 388 S. — *II*. 487 S.

Forhandlinger ved Professor, Rector og Ridder Jacob Rosteds Jubilæum den 7de Mai 1827. Chra. [1827]. 8. 70 S.

Hans Nilsen Hauges Liv, Virksomhed, Lære og Skrifter. Kbhvn. 1827. 8. 162 S., 1 Bl. [Trykfeil.] (Særskilt Aftryk af Rudelbachs Theol. Maanedsskrift, Novbr.—Decbr. 1826 og Jan.—Febr. 1827. Anm. i Maanedsskrift f. Litt. II. 175—188. Særskilt udgav T. O. Bache Modskriftet „Bemærkninger [osv.]" [Drammen 1828. 8. 196 S.] hvilke besvaredes af S. i Morgbl. 1829, No. 9 og 10, hvortil B. gav Gjensvar i No. 47 Till.)

Forsøg til en Lærebog i Religionen til Brug for de lærde Skolers høiere Classer. Chra. 1827. 8. 279 S. (Jfr. Bemærkninger af C. U. Sundt i Wexels's Tidsskr. f. Kirke-Krønike II. 243—48, besvaret af St. S. 280—83). — Anden, efter Forfatterens Død (ved Prof. J. F. Dietrichson) besørgede Udgave. Chra. 1839. 8. 247 S. — 3die Oplag, udg. af John Stenersen. Chra. 1860. 8. XI S., 234 S.

Epistolæ Paulinæ, perpetuo commentario in usum juventutis studiosæ illustratæ. Vol. I—III. Chrae. 1829—1834. 8. Vol. I. Epistola ad Romanos. 1829. XVII S., 454 S. (Anm. i Maanedsskr. f. Litt. VI. 537—559 [af C. T. Engelstoft], besvaret af S. i efternævnte særskilt udgivne Skrift.) — Vol. II. Prior ad Corinthios epistola. 1830. 484 S. — Vol. III a. Posterior ad Corinthios epistola. 1832. 283 S. — Vol. III b. Epistola ad Galatas. 1834. 216 S.

Nogle faae Bemærkninger i Anledning af den i det danske Maanedsskrift for Litteratur leverede Recension af min Commentarius in epist. Paulin. vol. I. Chra. 1832. 8. 16 S.

De katholske Breve, til Brug for de theologiske Studerende og andre dannede Christne efter Grundtexten forklarede. 1. [eneste] Deel. Chra. 1829. 8. VIII S.. 232 S. (O. m. T.: Jacobs Brev til Brug for etc.)

De authentia epistolæ Judæ et posterioris epistolæ Petri. I—III. Chra. 1831—32. 4. *I*. 1831. 23 S. (Univ.-Progr. til Reformationsfesten 1831). — *II*. Partis posterioris sectio 1. 1832. 21 S. (Univ.-Progr. til Kongens Fødselsdagsfest 1832). — *III*. Partis posterioris sectio 2. 1832. 16 S. (Univ.-Progr. til Reformationsfesten 1832).

I Schwachs Nor for 1815, S. 132 fg.: Ved Jørgen Tandbergs Grav (Digt).

I L. St. Platous Chrestomathie, 3 Oplag (1827), S. 165—170: Skribent-Classerne.

I Wexels's Tidsskrift for Kirke-Krønike *I*. 169—200 og 257—306: G. E. Lessings theologiske Virksomhed; S. 385—434: Bemærkninger ved Afhandlingen. „Ere vi ved Daaben indlemmede i den ægte christelige Kirke?" — *II*. 280—283: Svar paa Sundts Anm. af hans „Lærebog i Religionen"; S. 384—392: Sørgeqvad ved Professor Rogbergs Grav, oversat fra Svensk. (S.s sidste litterære Arbejde.)

I Norsk Kirketidende 1863, Sp. 374—77 og 385—87 er trykt et Brev fra S. til Rudelbach.

I Kirkeligt Folkeblad *1867*, No. 38 og 41 og *1868*, No. 1—16 har O. Arvesen meddelt: „Af utrykte Breve fra Professor Stenersen" [fra Aarene 1813—16 til Provst Heyerdahl paa Hedemarken].

I Det Norske Nationalblad H. *I*. (1815), S. 133 og 151 fg.: Om Udgivelsen af Snorre og Saxe ved Grundtvig. — H. *III*. (1816), S. 49 fg.: Til Nationalbladets Udgiver (med Grundtvigs aabne Fejdebrev [i „Danfana"] til Jens Baggesen); S. 181—188, cfr. 239 fg.: Til Forsvar for Grundtvig (imod et Stykke i s. Bd. S. 145 fg., hvis Forf. gav Svar til St. i H. IV. 18—24 og H. V. 1—6, hvortil Forsvar for St. og Gr. i s. Bd. S. 59—61, cfr. S. 121 fg.). — H. *IV*. 184—191 og 198—208: Noget om de Skriftlærdes og navnlig Pastor Grundtvigs saakaldte Stridssyge (jfr. S. 121 fg., 214 fg., V. 6 fg.). — H. *V*. 73—77: Mere i Anledning af Grundtvigs Stridssyge. — H. *VI*. 55—63, 74—78 og 83—93: Erindringer ved Presten S. G. Abels „Religions-Spørgsmaal med Svar". (Herpaa svarte A. i s. Bd. S. 185 fg. og S. 226—29, hvor han af 14 motiverede Grunde erklærede St. for gal. Andre Indlæg i Fejden findes i H. VI. 108 fg. [af J. S. Garmann], S. 164 fg.: Vers til Abel, S. 212—217: Forsvar for A. af en Anonym, S. 223: Til den, som rimede paa Abel; VII. 16: Til Forf. af Verset i VI. 164, hvorefter St. afsluttede Striden med en punktvis Gjendrivelse af Abels Grunde for at han skulde være gal i H. *XII*. (1818), S. 133—136, 159—166, 183—187, jfr. S. 211—14 af en anonym Satiriker).

I Christiania Intelligentssedler 1814, No. 81 [11 Oktbr.]: Grundloven og Forbindelsen med Sverige; No. 97 [6 Decbr.]: Politiske Vers.

I Den norske Rigstidende 1816, No. 40: Forslag til Læseselskabers Oprettelse.

Stenersen, Stener Johannes, Søn af daværende Sogneprest til Elverum *Gabriel Hofgaard S.* og *Birgitte Irgens*, er født i Elverum 15 Juli 1835, blev, efter Undervisning først i Hjemmet, derefter paa Kristiania Kathedralskole og senere privat, i Maj 1853 optagen som Elev paa Veterinærskolen i Kjøbenhavn, hvorfra han udexamineredes med bedste Karakter om Vaaren 1857. Han var derefter som Amtsdyrlæge for nordre Østerdalen bosat paa Tønset og derpaa fra 1860 som Distriktsdyrlæge, senere som Amtsdyrlæge for Hedemarkens Amt, paa Ringsaker, indtil han 1 Maj 1883 blev Statsagronom og Bestyrer af de offentlige Foranstaltninger til Husdyravlens Fremme paa Vestlandet, med Bopæl først paa Vos, senere, som Statskonsulent i Husdyrbrug og Bestyrer af de nævnte Foranstaltninger i Stavangers, begge Bergenhus og Romsdals Amter, i Stavanger. Som Amtsdyrlæge var han ofte Prisdommer ved og Bestyrer af Husdyrudstillinger paa Hedemarken, paa Hamar og i Kristiania. I 1871 besøgte han med Stipendium af Hedemarkens Amt Landbrugsudstillingen i Gøteborg og derefter Veterinærskolerne i Skaane og i Kjøbenhavn. 1879 besøgte han som Stipendiat fra Selskabet for Norges Vel Landbrugsudstillingen i London, 1881 rejste han, med Stipendium dels

af den norske Stat, dels af Kjøbenhavns Veterinærskoles Jubilæumsfond, i et halvt Aars Tid i Tyskland og Østerrige, navnlig for at studere Miltbrandsygdommen hos Husdyrene og gjøre sig bekjendt med de nyeste mod samme trufne Forholdsregler. 1883 og 1888 bestyrede han Vestlandets Hesteudstillinger ved Landbrugsmøderne i Hamburg og i Kjøbenhavn. Han har iøvrigt paa lignende Maade eller som Stipendiat i de sidste tyve Aar deltaget i de fleste norske eller nordiske Landbrugsmøder og Landbrugsudstillinger. I 1881 var han Medlem af en kgl. norsk-svensk Kommissjon for Udarbejdelse af Mellemrigsforskrifter angaaende smitsomme Husdyrsygdomme. Han erholdt 1886 Kong Oscar II.s Landbrugsmedalje i Sølv.

* *Helga Heltberg,* D. af Lensmand H. i Ringsaker.

Jfr. J. P. Benzen: Norske Dyrlæger (Holmestrand 1890), S. 46.

Kortfattet Veiledning i Kreaturstellet for Kvægrøgtere og mindre Gaardbrugere. Kra. 1872. 8. 69 S., 1 Bl. (Anm. i Opl. Avis 1872, No. 16.)

Føllets og Unghestens Opdræt, en kortfattet Anvisning for Hesteopdrættere. (Gjennemseet og ledsaget af Anbefaling af Cand. Gaardbruger O. Sandberg.) Kra. 1877. 8. 32 S. — 2den Udgave. Stavanger 1885. 8. 32 S. (Anm. i Dagbl. 1885, No. 256.)

Menneskets Pligter mod Dyrene i moralsk og økonomisk Henseende. Foredrag afholdt — ifølge Anmodning af Foreningen til Dyrenes Beskyttelse — paa Stav den 28de August 1878. (No. 27 af Foreningens Skrifter.) Kra. [1879]. 8. 11 S.

Hvilke Heste- og Kvægslags egner sig bedst for Vestlandet? Stavanger 1885. 8. 16 S. (Anm. i Søndre Bergh. Amtstid. 1885, No. 5.)

Vestlandshesten. (Fjordhesten.) Stavanger 1888. 8. 16 S.

Beretning om en Stipendiereise i Danmark Sommeren 1894. 8. (Anm. i Aftpst. 1895, No. 367.)

I Norsk traverkalender VIII. (1885—86), S. 15—33: Vestlandshesten (fjordhesten).

I Hedemarkens Amtsformandskabs-Forhandlinger 1871, Anhang 2: Indberetning om Husdyrudstillingen i Gøteborg i 1871. 8. 24 S.

I Beretning om Selskabet for Norges Vel for 1879 (Chra. 1880. 4.), S. 38–52: Indberetning om hans Besøg ved den internationale Landbrugsudstilling i London i 1879.

I Tidsskrift for Landmænd, udg. af F. A. Dahl, *I.* (1874), S. 301—308: Om Arsenik som Hudrensningsmiddel for Kreature; S. 355—365: Stavs Hesteudstilling i 1874. — *II.* 217—220: Letvindt Middel mod Trommesyge. — *III.* 256—264: I hvilken Alder bør Hesten kastreres? (Aftr. fra „Dansk Tidsskr. f. Vet.") — *IV.* 29—39: Benskjørhed, dens Symptomer, Aarsager og forebyggende Behandling.

I Norsk Landmandsblad findes forskjellige mindre Stykker af ham.

I Tidsskrift for det norske Landbrug, *II.* (1895), S. 141—144: Nogle Ord om Tuberkulose hos Kvæget og dens Forekomst og Udbredelse i Norge.

I Landbrugstidende for Vestlandet *I.* (1885—86), S. 41—46: Kan aarlige større Dyrskuer i Forbindelse med Kvægmarkeder ansees for gavnlige? (Fore-

drag ved et Landbrugsmøde i Etne. Jfr. Referat af Diskussionen S. 57 fg.); S. 49—53: Om Miltbrand; S. 147—149: Om Gammelostystning. (Efter Anvisning af Fru Knagenhjelm); S. 153—157: Skal Koen fodres to eller tre Gange daglig? (jfr. S. 137 fg. af B. Klokk, S. 179 fg. af J. Anda, S. 185 fg. af Klokk med Svar fra St. S. 196—98 og 201—204, jfr. den fortsatte Diskussion i II. 2 fg.) — *II.* 105—110: Foredrag ved Kvægudstillingen i Olen 5 og 6 Oktbr. 1886; S. 136—141: Om Faareracerne og Faareavlen. (Foredrag paa et Møde i Vik, Sogn); S. 145—147: Om en fledegen Kvægrace. (Foredrag paa samme Møde.) — *III.* 25—30: Lidt om Svinehold; S. 101—111: Hvilken Indflydelse har Fodring og Røgt paa Husdyrracernes Udvikling? — *IV.* 89—91: Travkapkjøringerne Vinteren 1888; S. 133 fg.: Præmieringen af Fjordheste ved Husdyrudstillingen i Kjøbenhavn. — *V.* 153—161: Vestlandets Hesteavl.

I Tidsskrift for Veterinairer (Kbhvn.) *1871:* Aarsagerne til Betændelse og Forhærdelse i Sædstrengen efter Kastration. — *1873:* Nordfjordhesten; Behandling af Hornspalter og Blyvand til Hornskader; Fremmed Legeme i Kinden. — *1876:* Alderen for Hestens Kastration. (Prisbelønnet Afhandling); Ufuldstændigt Brud af Kravebenet. — *1880:* Ny Tandsag. — *1883:* Beretning om en Udenlandsrejse i 1881.

I Morgenbladet *1860*, No. 258: Mere om Benskjørhed hos Koen. — *1867*, No. 192 A: Har Hesteudstillingen paa Stav og hvad dermed staar i Forbindelse nogen heldig Indflydelse paa Hesteracens Forbedring? — *1879*, No. 224 A og 230 A: Kvægudstillingen i London. — *1882*, No. 241 A: Om Tuberkulose hos Kvæget og dens Smitsomhed. — *1886*, No. 11: Meddelelser om Husdyrbruget paa Vestlandet; No. 600 og 613: Mund- og Klovesyge. — *1888*, No. 10: Oversigt over Husdyrvæsenet vestenfjelds i 1887; No. 681: Lidt af hvert fra Vestlandet; No. 718 og *1889*, No. 6: Husdyrvæsenet paa Vestlandet i 1888. — *1890*, No. 4: Oversigt over Husdyrforhold paa Vestlandet i 1889 — *1893*, No. 126: Vestlandets Faareavl.

I Dagbladet *1868:* Om Tuberkulosen hos det indførte Ayrshirekvæg paa Aas. — *1873*, No 148, 149, 150, 152 og 155: Breve fra Husdyrudstillingen i Drammen.

I Aftenposten *1895*, No. 97, 111, 157 og 177: Vestlandets Husdyravl. — *1896*, No. 32: Om Kvægavlsforeningerne paa Vestlandet

Hans embedsmæssige Beretninger siden 1883 er trykt i «Aarsberetning ang. de off. Foranstaltninger til Landbrugets Fremme» 1884 og flg.

Stengel, Otto Christian, Søn af Kjøbmand *Johann Christian S.* og *Catharina Holling*, blev født i Wewelsfleth ved Glückstadt i Holstein 3 Marts 1795 *). Efter fra 1810 at have været kirurgisk Elev paa Sygehuset i Glückstadt, rejste han i 1812 til Kjøbenhavn for at studere Kirurgi og blev s. A. ansat som Kompagnikirurg. Høsten 1813 gjorde han Tjeneste ved Militærlasarettet i Kiel og vedblev hermed ogsaa efterat han var bleven gjort til Krigsfange ved Holsteins Besættelse af Kronprins Carl Johan. Efter Sygehusets Rømning i Begyndelsen af 1814 blev han beordret til Kjøbenhavn og sendtes kort efter som Kompagnikirurg op til Norge, hvor han efter Fredssslutningen med Sverige blev Kompagnikirurg ved Artilleriet i Kristiania til 1 Oktbr. 1821. Her tog han i 1816

---

*) Ifølge hans egen Opgave; ifølge Daabsattesten og andre Opgivender 1794.

Præliminærexamen og i Maj 1821 norsk medicinsk Embedsexamen med anden Karakter. Høsten 1821 blev han ansat som Berglæge paa Røros, i hvilken Stilling han vedblev at virke til April 1882 (jfr. Kgl. Res. 16 April 1830, Dept.-Tid. s. A. S. 340). Den 10 Oktbr. 1871 fejrede han 50 Aars-Dagen siden sin Ankomst til Røros, ved hvilken Lejlighed der overraktes ham en ved Subskription tilvejebragt Kapital, hvoraf oprettedes et Legat, som bærer hans Navn og hvis Renter uddeles hvert Aar til gamle, ikke fattigunderstøttede Trængende af Røros Prestegjæld. Den 15 Septbr. 1881 blev han R.[1] St. O. O. «for lang og fortjenstfuld Lægevirksomhed». Han døde paa Røros 27 Februar 1890.

* 1) Juli 1827 *Henningea Lovise Aschenberg* (f. paa Røros 28 Decbr. 1806, † sstds. 12 Juli 1839), D. af ovfr. (I. 126) nævnte Provst Svend A. og hans 1ste Hustru Gertrud Pauline Junghans.

* 2) 20 Oktbr. 1844 *Gunhild Kjelsberg* (f. paa Røros 17 Juli 1820), D. af Handelsmand Peder K. og Malene Aasen (hvilken sidste i 1835 blev Provst Aschenbergs 2den Hustru og døde 19 Septbr. 1872).

Nekrologer i Fjeld-Ljom 1890, No. 17; i Thj. Adr. s. A. No. 59; i Aftpst. s. A. No. 133; i Morgbl. s. A. No. 119. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 387 fg.; Norske Stiftelser V. 691 og 1078; Aftbl. 19 Oktbr. 1871.

I Eyr *I.* (1826), S. 347—352: Beretning om et mærkeligt Sygdomstilfælde hos fire Søskende. — *II.* 134—137: Udfaldet af et tiaarigt Svangerskab. — *III.* 229 fg.: Beretning om en Absces, hvori fandtes en Synaal.

Stephani, Johan Karl Ludvig, Søn af Skoleholder *Johan Henrik S.* og *Anne Cathrine Hansen,* blev født i Helsingør 23 Novbr. 1801, blev Student ved Kjøbenhavns Universitet fra Helsingørs Skole 1819 og var efter Andenexamen Huslærer i Danmark. I 183* overtog han Lærerposten ved en privat Skole i Fredriksværn, blev 1 Oktbr. 1838 konst. og 1845 fast ansat Lærer i de levende Sprog ved Søkadetinstitutet i Fredriksværn. Den 21 Novbr. 1855 blev han udnævnt til Overtoldbetjent i Sandefjord, hvor han senere i flere Aar var Ordfører i Formandskabet og Forligelseskommissær. Han døde i Decbr. 1869.

* 185* *Andrea Christiane Henriette Hjorth* (f. 23 Novbr. 1823, † 17 Novbr. 1852), D. af Kjøbmand i Tønsberg Henrik H. og Margrethe Sofie Horn.

Nekrologisk Notits i Sandefjords Tidende 1869, Decbr.

I Morgenbladet 1856, No. 161 og 220: Til Marinecommissionen [ang. Søkadetinstitutets Organisation]; No. 296: I Anledning af Marinecommissionens Indstilling ang. Søcadetinstitutet.

I Christiania-Posten 1857, No. 89, 99 og 106: Søkrigsskolens Reform (jfr. No. 92 af C. T. Geelmuyden).

I Aftenbladet *1859,* No. 99 Till., 111 Till., 120, 122, 127 Till., 150 og *1861,* No. 24: Søkrigsskolens Reform.

I Storthings-Forhandlinger 1859—60, VIII. 308 fg., cfr. S. 311: Forestilling vedkommende Forholdene ved Søkadetinstitutet.

Sternberg, Michael Henrik, blev født i Lübeck 1759 eller 1760, tog 23 Februar 1795 Borgerskab som Kjøbmand i Trondhjem, hvor han imidlertid gik Fallit allerede 1797, men efter opnaaet Akkord fortsatte sine Forretninger til 1805, da han paany gik Fallit. Han var tillige Borgeradjutant, en lønnet Stilling, som havde med Rulleførselen at gjøre, samt fra 1811 Skydsskaffer i Trondhjem. I Maj 1819 forlod han Trondhjem og rejste til Bergen, hvorhen hans Familje fulgte efter i August s. A. Senere synes han at være rejst til Kristiania og derfra til Sverige.

* 1) 28 Septbr. 1794 *Inger Regine Trybmacher* (f. 14 Maj 1776, sep. 29 Marts 1805, † i Kjøbenhavn eller Flensborg 28 Maj 1807).

* 2) 4 Marts 1809 *Serina Johnsdatter Brantzæg* (f. 1784, † 11 Juni 1816).

* 3) 1818 *Karen Martine Hermansdatter Benneche.*

Den lille Contorist, som giver omstændelig Underretning om Vexler, Courser, Mynt [osv.] i de fornemste Handelsstæder, tilligemed en Anviisning til at formere Vexel-Regning. Chra. 1832. 8. 75 S.

Den lilla Contoristen, som gifver omständlig underrättelse om vexlar, courser, mynter, mått och vigt uti de vigtigaste städer för svenska handeln, så ock på hvad sätt der blifver vexladt från en ort till en annan, jemte anvisning att formera vexel räkningar på ett beqvämt sätt. Vrås 1832. 8. — Andra förbättrade upplagan. Malmö 1832. 8. 30 S.

Afhandling öfver flere handeln gagnande föremål. 2. uppl. Sthlm 1834. 8. 32 S.

Stibolt, Claus Tønder, Søn af Skibskaptejn *Iver S.* og *Chresille Sophie Tønder*, blev født paa Strømsø 14 Januar 1822, blev, efterat have været Skibsfører i adskillige Aar, Vaaren 1866 ansat som Postassistent i Post-Dampskibsruten Kristiania—Kjøbenhavn. 1869—70 var han Postexpeditør i Ruten Kristiania—Kristianssand, var derefter 1871—75 ansat ved Kristiania Postkontors Omkarteringskontor og 1876—77 Postexpeditør i Ruten Kristiania—Bergen. Han døde i Kristiania 15 Juni 1877.

Jfr. Lundh og Thrap: Norske posttjenestemænd 1814—96, S. 126.

A B Signalsystem. Chra. 1859. 8. 4 Bl., 112 S.

I Morgenbladet 1860, No. 5: Om Signaler og Signalstationer.

Stillaug, Oscar, Pseudonym for **Fredrik Oscar Guldberg,** se denne.

Stillesen, Christen Smith, Søn af Apotheker *Morten S.* (f. 1768, † 1839) og hans 2den Hustru *Wilhelmine Margarethe Jahn*

(f. 1781, † 1861), blev født i Drammen 6 Februar 1818, Student med Laud fra sammes Latinskole 1835 og medicinsk Kandidat med Laud i Maj 1840. Han var derpaa Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling og deltog s. A. i det skandinaviske Naturforskermøde i Kjøbenhavn. Han døde i Drammen 3 Septbr. 1841.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 389; Personalhistorisk Tidsskrift VI. 279.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben [1. Række], III. (1841), S. 31—40 og 47—56: Nogle praktiske Iagttagelser fra Prof. Heibergs Klinik paa Rigshospitalet.

Stockfleth, Nils Joachim Christian Vibe, ældste Søn af daværende Tugthusprest i Kristiania *Nils S.* (f. i Sigdal 1756, † som Stiftsprovst i Kristianssand 1794) og *Anne Johanne Vibe* (f. i Lier, † i Kjøbenhavn 1805), blev født 11 Januar 1787 i Fredriksstad under Moderens Besøg hos hendes derboende Broder Artilleriløjtnant V., der døde som Amtmand paa Island. Ved Faderens Død sad hans Moder igjen i smaa Kaar, og han og hans yngre Broder Johan maatte som Elever af Kristianssands Kathedralskole, for at hjælpe til i Huset, være med i Kirkens betalte Sangkor og synge ved alle kirkelige Forretninger. 1803 blev han og Broderen begge dimitteret fra Kristianssands Skole og i Oktbr. s. A. blev de Studenter ved Kjøbenhavns Universitet, den ældste med Laud, den yngste med Udmerkelse. Deres Moder var, medtagende sin tredje, yngste Søn, fulgt med til Kjøbenhavn. Efter Andenexamen begyndte St. i 1804 at studere Lovkyndighed og fik heri gratis Manuduktion af sin Landsmand J. A. Hielm, som den Gang var Auditør i Kjøbenhavn. «Theologien foresvævede mig vistnok», skriver St. i sin Selvbiografi foran sin Dagbog, «men for høj, for fjern og uopnaaelig, saa at jeg efterhaanden bortraisonerede enhver Tanke om Muligheden af nogensinde at kunne blive Theolog og Prest.» I Slutningen af 1804 blev han ansat som Extraskriver i Kancelliet og gav derhos Informationer; men i 1806 maatte begge Brødre — den yngste Johan var Kopist i Rentekammeret — paa Grund af en ved Overanstrengelse og Nattevaagen ved Moderens Sygeleje nedbrudt Helbred opsige sine Stillinger og sine Informationer og for længere Tid lægge sig ind paa Fredriks Hospital. For at gjenvinde Helsen modtog St. et Tilbud fra en af Moderens Venner om at følge med ham hjem til Norge, og i Begyndelsen af Oktbr. 1806 ankom han til Drammen, hvor han nu forblev to Vintre og en Sommer i Huset hos Sogneprest S. Tybring, der havde været en Ven af hans Forældre og tillige nogen Tid hans Lærer i Kristianssand. I Marts 1808 kom St. tilbage til Kjøbenhavn, hvor han nu med begge sine Brødre fik Plads paa Regentsen; han fik ogsaa Tilsagn om maanedlig Hjælp fra Forældrenes Venner i Kristianssand, indtil han kunde faa juridisk Examen. «Men det juridiske Studium yndede han nu mindre end nogensinde» og «heller ikke

tillod hans Helbred ham vedholdende Aandsarbejde». Han havde netop givet sig i Snedkerlære, da han som Svar paa en lidt tidligere indgiven Ansøgning fik Meddelelse om, at han var bleven udnævnt til Løjtnant, og i Februar 1809 fik han, efterat have gjennemgaaet Exercerskolen, Ansættelse ved det slesvigske Infanteri-Regiments annekterede 3dje Bataljon i Flensborg. Ved Aarets Udgang fik han Tilladelse til at rejse til Militærinstitutet i Rendsborg for at læse til Officiersexamen, som han underkastede sig i Januar 1811. Han blev nu beordret til Garnisonstjeneste i Rendsborg og traadte ind i Linjen med Officiersanciennetet fra 1808. Som Løjtnant deltog han nu om Høsten 1813 i den danske Hærs Forpostfægtninger omkring Ratzeburg og senere Tilbagetog fra Holsten og blev i Marts 1814 Dannebrogsridder for sin tapre Deltagelse i Slaget ved Sehested 11 Decbr. 1813. Som Premierløjtnant, med Kaptejns Karakter, fik han i August 1814 efter Ansøgning Afsked fra dansk Krigstjeneste og drog strax gjennem Jylland til Fiskerlejet Løkken, hvorfra han i aaben Baad kom over til Svelvik, hvorhen han ankom 30 August. Efter Ansøgning fik han nu Ansættelse som Løjtnant ved søndenfjeldske Infanteriregiment med Garnisonstjeneste i Moss og Fredrikshald, hørte 1816—17 et Aars Tid Forelæsninger over Ingeniørvidenskab ved den da oprettede Højskole og arbejdede dels som Tegner, dels (i 1818) som Detaljør i den geografiske Opmaaling. Ved Armeforandringen i 1818 blev han Premierløjtnant ved Vangske Kompagni i 2den akershusiske Infanteribrigade. 1820 blev han beordret til at tage Ophold i Kompagnidistriktet og overtog nu en Stilling som Huslærer hos Sognepresten til Slidre, Christie. Ved dette Ophold i Prestegaarden i Slidre blev hans «Tilbøjelighed for Theologi igjen vakt og fremkaldt for hans Bevidsthed og til Overvejelse, men nu med fornyet og forøget Styrke; og nu fulgte han Tilbøjeligheden.» Han søgte og fik da i 1823 et Aars Tjenestefrihed for i Kristiania at læse til theologisk Embedsexamen, som han derpaa underkastede sig med Haud i Decbr. 1824, med det nu faste Forsæt at blive Prest i Finmarken for de derboende Finner og Kvæner. I Novbr. 1824 havde han taget Afsked fra Krigstjenesten og i Marts 1825 udnævntes han til Sogneprest til Vadsø med Annexerne Vardø og Næsseby, hvorhos han som eneste Prest i Provstiet paalagdes tillige at forrette i Lebesby Sognekald med Annexerne Tanen og Kjøllefjord. Efter at have holdt Bryllup i Marts blev han presteviet 20 April 1825 og drog to Dage derefter til Kjøbenhavn for at sejle derfra til Vadsø med et Handelsskib. Efter Ankomsten til Prestegaarden ved Varangerfjorden midt i Juni 1825 indsatte han sig selv som Prest og holdt sin Tiltrædelsesprædiken den første paafølgende Søndag, og begyndte derefter sine Rejser og sin Embedsgjerning i det omkring 300 geogr. Kvadratmil store Provsti, hvortil kom hans vidtløftige Vinterrejser, tildels for Sprogstudiets Skyld, til Fjeldfinnerne i Karasjok og Kautokeino i Vestfinmarken og indover den svenske og rus-

siske Grænse paa den anden Side. Efter 2½ Aars Virksomhed i Vadsø Prestegjæld kom han imidlertid til Overbevisning om, at han i Længden ikke kunde varetage baade de norske Familjers Tarv i de store Vadsø og Vardø Sogne og en Missjonærs Stilling blandt de nomadiserende Finnefolk; han søgte derfor og fik 7 Maj 1828 det mindre Lebesby Sognekald. Fra dette Tidspunkt af fik han til 1836 af det norske Bibelselskab et aarligt Lønstilskud for at gjenoptage og fortsætte det ved Provst Kildals Død afbrudte Arbejde paa Bibelens Oversættelse til Finsk og i det hele dette Sprogs Bearbejdelse for Litteraturen. Ved sin større og tiltagende Indtrængen i Folkets Liv og Sprog fandt han efter 5 Aars Ophold der, at hvad han hidtil havde oversat (Alterbogen, Katekismen, Forklaringen, det ny Testament og en Del af 1. Mos.) ikke var skikket til Udgivelse, hvorfor han i Begyndelsen af 1830 brændte alle sine Arbejder for at gjenoptage sin litterære Missjonsvirksomhed senere, saasnart han ved fortsat Omgang og Samliv med Finnefolket «havde saa at sige naturaliseret sig med det». Denne Forfattervirksomhed begyndte han saa 1837. I en 1829 afgiven Betænkning til Kirkedepartementet (Dept.-Tid. 1830, S. 581—594, jfr. Stockfleths Breve, S. 28 fg.) foreslog han som et første Skridt til Grundlæggelse af Oplysning og Kultur blandt Finnerne, at det maatte tillades ham paa offentlig Bekostning at foretage en to Aars Rejse, fra Maj 1831, for i Kjøbenhavn, Stockholm og Helsingfors ved Overlægning med Sprogforskerne R. K. Rask, med hvem han i flere Aar havde staaet i filologisk Brevvexling, og Dr. phil. Sjøgren, hvis personlige Bekjendtskab han havde gjort i Polmak 1826, at planlægge Arbejdet paa det finske Sprogs grammatikalske og lexikografiske Bygning og Fremstilling til Oversættelse af Bibelen og andre Skrifter. Hans Forslag blev tiltraadt af Regjeringen og bifaldt af Storthinget, og ved kgl. Res. 27 Juli 1830 bevilgedes af Oplysningsvæsenets Fond 1600 Spd. til en saadan Rejse. Høsten og Slutningen af 1831 tilbragte han i Kristiania, hvorfra han, ledsaget af en fra Seminariet i Trondenæs udexamineret Fin, i Januar 1832 drog til Kjøbenhavn. Her opholdt han sig i fem Maaneder og fastslog under stadigt Samarbejde med Professor Rask det alfabetiske Grundlag for det finske Sprogs grammatiske og lexikalske Behandling. Fra Midten af Juni 1832 slog han sig nogen Tid tilro i Kristiania for at ordne og renskrive sit Sprogmateriale og undervise de 3 med ham fra Øst- og Vest-Finmarken fulgte Finner, ligesom han under dette Ophold holdt Foredrag i Kristiania over det finske og kvænske Sprog og over finsk Mythologi. Planen for Stockfleths Virksomhed i den nærmeste Fremtid blev nu noget ændret, idet han foreløbig opgav Rejsen til Stockholm og Helsingfors og istedet androg Storthinget om at sættes istand til at vende tilbage til Finmarken for i 3 Aar at fortsætte sine Sprogstudier deroppe og derpaa under et nyt Ophold i Kristiania at begynde Trykning af Bibelen og de nødvendige Undervisningsbøger i det finske Sprog.

Hans Andragende indvilgedes af Storthinget 26 Juni 1833 (jfr. kgl. Res. 12 Septbr. s. A.) og fra August 1833 til Juni 1836 fortsatte han nu sit Arbejde som Prest i Lebesby og rejsende Sproggransker. Hans Andragende om Rejsetilladelse og Tjenestefrihed til Ophold i Kristiania fra Høsten 1836 af i det ovfr. omtalte Øjemed blev indvilget, medens hans under Opholdet i Tromsø den 30 Juni 1836 indgivne Ansøgning om Afsked fra Lebesby Kald foreløbig ikke indvilgedes, hvorimod der efter Biskopens subsidiære Erklæring blev ansat en personel Kapellan til at forrette i hans Fravær. I Januar 1839 ansøgte han paany om Afsked fra Presteembedet og om en fast Løn i 8 Aar for i en friere Stilling «at virke for det finske Folks Vel i det Hele»; «disse 8 Aar skulde deles imellem Ophold i Christiania og Rejser i Finmarken, i de svenske Lapmarker og det russiske Finland». Ved kgl. Res. 11 Septbr. 1839 meddeltes ham den ansøgte Afsked og tilstodes ham «en aarlig Understøttelse i otte Aar fra 1 Decbr. 1838 af, for fremdeles at fortsætte sin Virksomhed til Bearbejdelsen af det finske Sprog og i det hele til Finnernes kristelige Oplysning og Dannelse, og under sin Omrejsen i Finmarken tillige at bistaa ved Udførelsen af gejstlige Forretninger efter vedkommende Biskops nærmere Bestemmelse, forsaavidt det maatte kunne ske uden Skade for hans Rejses Hovedformaal.» (Dept.-Tid. 1839, S. 689—710). Han havde allerede 1838 faaet Rejsetilladelse og offentlig Understøttelse til en for Sprogstudiets Skyld om Sommeren s. A. foretagen Rejse til Finland, hvor han konfererede dels med Sprogforskerne Prof. R. v. Becker og Hofraad Sjøgren i Helsingfors, dels med Lexikografen Dr. Renvall i Bjørneborg, og desuden foretog Rejser i det indre af Landet i Selskab med en ung finsk Student, som senere fulgte ham til Norge. Efter sin Hjemkomst til Kristiania fortsatte han med at give Vejledning i Finsk og Kvænsk og paabegyndte nu sin Udgivelse af Bøger paa Finsk. Sommeren 1840 tiltraadte han sin tredje Rejse til Finmarken, der gik over Stockholm og Finland og derfra, efter Rejser i Landets Indre sammen med Dr. Lønnrot, i Marts 1841 til de svenske Lapmarker og videre til Kautokeino, hvorefter han som Missjonær og Forsker berejste alle finske og kvænske Bygder i Norge og Sverige, indtil han i Slutningen af Marts 1845 igjen var tilbage i Kristiania. Da den ved kgl. Res. af 11 Septbr. 1839 trufne Ordning af Stockfleths Stilling og Virksomhed udløb i Novbr. 1847, blev ved kgl. Res. af 24 Februar 1848 og 30 Januar 1851 (Dept.-Tid. 1848, S. 180 og 1851, S. 829—838) Statskassens Understøttelse til ham fornyet dels mod at han fra 1847 skulde overtage Forelæsninger ved Universitetet over de finske, kvænske og dermed beslægtede Sprog, hvori der fra 1 Januar 1849 blev krævet Kundskabsprøve hos Ansøgere til gejstlige Embeder i visse nærmere bestemte Prestegjæld fra Namdalen til Finmarken, og dels for at han endnu kunde foretage en fjerde Rejse til og i Finmarken. Paa denne sin sidste Rejse, som varede fra Juli 1851 til Juli

1852, kom han til i Tidsrummet Oktbr. 1851 til April 1852 at opleve det første Udbrud af de Uroligheder i Kautekeino, som i Novbr. 1852 førte til gjentagne formelig oprørske Bevægelser blandt den finske Befolkning (Norsk Retstidende 1854, S. 145—158, Stockfleths Dagbog, S. 176 fg. og hans Breve 1825—54, S. 112—180). Hensyn baade til hans nu vaklende, især af Gigt plagede, Helse og til at en rejsende Missjonsvirksomhed blandt Finnerne ikke længere kunde ansees fornøden, da Universitetet nu havde faaet en fast Docent i Finsk og Kvænsk og de fast ansatte Prester i de hidhørende Distrikter fra nu af var kyndige i disse Sprog, bragte Stockfleth til i Januar 1853 at søge Afsked fra enhver offentlig Ansættelse, hvilken bevilgedes ham med en aarlig Pensjon af 1000 Spd fra 1 Juni 1853 at regne (Dept.-Tid. 1853, S. 259). Han bosatte sig derefter i Sandefjord, fortsættende sine Studier og sin litterære Virksomhed indtil sin Død dersteds 26 April 1866. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem og af det finske Litteraturselskab i Helsingfors. Han blev 22 August 1864 R. St. O. O. «for ædel opofrende Virksomhed for den lappiske Befolkning».. 1838 ved en Audients i Stockholm hos Kong Carl Johan var han bleven gejstligt Medlem af Nordstjerneordenen. Paa hans og Hustrus Grav paa Sandeherreds Kirkegaard blev i Juni 1876 afsløret en ved Bidrag fra alle Landets Egne rejst Mindestøtte af Granit med et af Billedhugger Jacobsen udført Marmorrelief.

* 21 Marts 1825 *Sara Cornelia Koren Christie* (f. 8 Maj 1802, † i Sandefjord 8 Novbr. 1869), D. af Sogneprest til Slidre Edvard C.

Selvbiografi (for Tiden før han blev Prest og Missjonær) *med Portræter af ham og Hustru* foran hans «Dagbog», S. I–XXXV, hvortil saa Dagbogen S. 1—210 slutter sig som Fortsættelse for Aarene 1825—1853, ligesom de af Biskop Skaar udgivne Breve for samme Tidsrum. — *Udsigt over Pastor N. J. C. V. Stockfleths Virksomhed i og for Finmarken af W. A. Wexels* (Kra. 1839. 8. 57 S. Særtryk af Tidsskr. f. Kirke-Krønike III. 437—93). — *Über die Lappen u. Pastor Stockfleths Wirksamkeit unter diesen. Von Henrich Steffens.* (Berlin 1842. 8.) — *N. V. Stockfleth. Af Joh. Forchhammer.* (Kbh. 1867. 8. Særtryk af «Folkelæsning», Smaastykker, I. H. 5, S. 1—38.) — *N. V. Stockfleth. Fortalt af J. Z.* (Udg. af Kirk. Foren. f. indre Mission. Kbh. 1883. 16. 63 S.) — *Portræt med Biografi* i Portræter af merkelige Nordmænd I. 113—118; i Norsk Folkeblad 1866, No. 19 af Johs. Flood; i Ill. Nyhedsbl. 1866, No. 26; i Skill.-Mag. 1870, No. 1, 3 og 5; i Ill. Tid. VII. (Kbh. 1865—66), No. 352; i Mules «Livsbilleder af Christi Rige», ny Saml. (Kbh. 1880), S. 263—73 af Dr. Kalkar (oprindelig trykt paa Tysk i F. Piper's «Evangelische Jahrbücher»); i «Fortællinger om berømte Mænds Ungdom» (Kbh. 1873), S. 210—222 af *N. V.* — *Nekrologer* i Aftbl. 1866, No. 104, cfr. en Rettelse af C. F. Wilse i No. 105; i Morgbl. s. A. No. 124 A, cfr. No. 126; i Mau's «Ny christelig Samler» 1866; i Unsere Zeit, N. F., II. 2, S. 72—74. — *Mindedigt* af M. B. Landstad i hans «Sange og Digte», S. 307.

Jfr. For Kirke og Kultur IV. 312 fg. [«Fra N. V. Stockfleths og Hustrus Husliv i senere Aar»]; Morgbl. 1887, No. 15 [i Anl. af Hundredaarsdagen for hans Fødsel

af J. A. Friis]; Finmarkens Amtstidende 1832, No. 1, 3 og 27; Budstikken, ny Saml. III. 110 og 349; For Fattig og Rig 1851, No. 49—53; Dansk Kirketid. 7. Aarg., S. 98—110 af R. Fenger; Bispinde Gislesens Breve, S. 2, 3, 4, 6 og 10; Mau: W. A. Wexels's Liv, S. 43, 45 og 229 fg.; 50. Beretn. om det norske Bibelselskab, S. 13—16; [Hellberg:] Mina Samtida VI. 47 fg.; J. V. Snellmans saml. arbeten III. (Hfors. 1893), S. 29—31; R. Rask: Lappisk Sproglære, Fortalen, S. 12—14; J. N. Skaar: Om den finske Bibels Oversættelse [i Norsk Finnemissjons Aarsberetning for 1895, S. 12 fg.]; D. Thrap: Bidrag til d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh. II. 246, 279 fg.; Henr. Jæger: Ill. norsk Litt. Hist. I. 133 og II. Vid.-Afd., S. 43 fg.; Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon, VII. 181; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., VI. 426; Nordisk Familjebok, XV. 583 fg.; Meyer's Konv.-Lex., 4. Aufl., XV. 338; Herzog u. Plitts Real-Encyclopädie f. prot Theol., 2. Aufl., XIV. 745—750 af Al. Michelsen. En stor Mængde *Bidrag til hans Livs og Virksomheds Historie* findes i flere af hans ovfr. anførte Skrifter og i officielle Regjerings- og Storthingsdokumenter, i hvilken Henseende henvises — foruden til de i Biografien ovfr. omtalte til de kgl. Resol. af 27 Juli 1830, 25 August 1832, 12 Oktbr. 1833, 1 Marts 1836, 14 Febr. og 25 Oktbr. 1837, 29 Decbr. 1838, 11 Septbr. 1839, 9 Juni og 14 Novbr. 1840 samt til Storthings-Forhandlinger paa en Række Steder, hvorom se nærmere Hovedregistret til Storth. Forh. 1814—70, S. 231, 235, 237, 240, 242, 545, 546, 547, 548, 549, 551, og endelig Storth.-Forh. 1854, VII. 375 og IX. 69 [ang. Pension for ham].

[Indberetninger, Forslage og Ansøgninger til Kongeriget Norges 7de ordentlige Storthing, dat. Chra. 25 Marts 1833.] Chra. 1833. Fol. 12 S.

Lappiske Stave- og Læsetabeller. Chra. 1837. Fol. Pat. 19 Ark.

Abes ja Låkkam-girje. [Lappisk ABC og Læsebog.] Kristianiast 1837. 8. 48 S.

Oversættelse af den lappiske ABC og Læsebog. Chra. 1837. 8. 16 S.

Dr. M. Luther Ucceb Katekismusaš. [Dr. M. Luthers lille Katechismus.] Kr.ast. 1837. 12. 87 S.

Bibel-Historia, mailme sivnedume rejast Moses jabmem ragjai, bibel ječas saniguim muittaluvvum; ja 22 David psalmak. [Bibelhistorie fra Verdens Skabelse indtil Moses' Død, fortalt med Bibelens egne Ord; og 22 af Davids Psalmer.] Kr.ast. 1840. 8. 360 S.

Ucceb asatuvvum Altar-girjas. [Den lille autoriserede Alterbog.] Kr.ast 1840. 8. 42 S.

Rokkus-ja Oappa-Girje Samas jorggaluvvum N. V. St. [Bønne og Lærebog (efter Wexels' «Andagts-Bog for Menigmand»)] Kr.ast. 1840. 8. 209 S.

Hærramek ja bæsstamek Jesus Kristus ådđa testament. [Vor Herres og Frelsers Jesu Christi nye Testament.] Kr.ast 1840. 8. 1152 S. — 2 Oplag. Kr.ast 1850. 8. 2 Bl., 816 S. (Jfr. Skrivelse til det norske Bibelselskab fra Castrén, trykt bl. a. i Chra.-Posten 1851, No. 937.)

Grammatik i det Lappiske Sprog, saaledes som det tales i Norsk-Finmarken. 1ste [eneste] Deel. Bogstav- og Formlære. Chra. 1840. 8. 200 S., 10 S. (Rec. i Nor II. 247—276 af C. A. Holmboe, hvortil Svar af St. S. 570—590; i samme Tidsskrift III. H. 4, S. 66—116 af Johan Fritzner, hvortil Gjenmæle af St., se ndfr. — Som en Prøve af dette Værk udkom med samme Hovedtitel: Anden Af-

deling. Formlæren. Chra. 1838. 8. 149 S.; dette senere inddragne Prøvehefte kom dog ikke i Boghandelen eller ud til videre Kredse; et Expl. deraf findes paa Univ.-Bibl.)

Nogle religiøse Breve fra N. V. Stockfleth. Udgivne med Forfatterens Tilladelse. Chra. 1845. 8. 108 S.

Gjenmæle i Anledning af de i Tidsskriftet Nor, 3. B. 4. H., fremsatte Bemærkninger til min lappiske Grammatik. Chra. 1847. 8. 32 S.

Buollevine anekættaivuoða katekismus. Samas jorggali N. V. St. [ɔ: K. N. Andresens Afholds-Katekismus, oversat paa Lappisk og omarbejdet af St.] Kr.ast 1847. 16. 16 S.

Bidrag til Kundskab om Finnerne i Kongeriget Norge. I. [eneste]. Chra. 1848. 8. VIII S., 425 S. (Anm. i Berg. Blade 1848, No. 82 og 83.)

Bidrag til Kundskab om Qvænerne i Kongeriget Norge. Chra. 1848. 8. 4 Bl., 94 S.

Sendebrev til de Herrer Repræsentantere ved 12te ordentlige Storting, som den 7de Juni stemmede for det Forslag: «Regjeringen anmodes om at anstille Undersøgelse, om og hvorvidt der skulde være Anledning til ved at bibringe de norske Lapper, især de i Sødistrikterne boende, Undervisning i det norske Sprog, at virke til dette Folks Oplysning samt at meddele næste Storting Resultatet af disse Undersøgelser», fra N. V. Stockfleth. Chra. 1848. 8. 60 S. (Anm. i Chra.-Posten 1848, No. 172. Jfr. Svar af N. F. J. Aars i Morgbl. 1849, No. 201—215, hvortil Gjensvar af St. i hans «Yderligere Bidrag», se ndfr.)

Oanedubme Dr. Erik Pontoppidan čilgitusast. Asatuvvum oappogirje. Samas jorggaluvvum papast N. V. Stockflethast. [Uddrag af Dr. Erik Pontoppidans Forklaring. Autoriseret Udgave. Oversat paa Lappisk af Presten N. V. St.] Kr.ast 1849. 8. 175 S.

Yderligere Bidrag til Kundskab om de finske Sprogforholde i Finmarkens og Nordlandenes Amter, indeholdende: 1. Gjenmæle i Anledning af en Opsats i Morgenbladet 1849, 2. Candidat Seminarielærer Lassons, og 3. Candidat og Stipendiat Friises Indberetninger ovennævnte Sprogforholde vedkommende, ledsagede med Bemærkninger af N. V. St. Chra. 1851. 8. 3 Bl., 122 S.

Norsk-Lappisk Ordbog. Chra. 1852. 8. IV S., 892 S. (Jfr. J. A. Friis: Ordbog over det lappiske Sprog, S. V, hvorefter Forf. til dette sit Arbejde har benyttet et af St. efterladt Manuskript til et Lappisk-norsk Lexikon.)

Kan du tro, skal du se Guds Herlighed. Prædiken paa syvende Søndag efter Trefoldighed, holdet i Tromsø Kirke den 25de Juli 1852. Chra. 1852. 8. 18 S.

Ucca bibbalhistoriaš manaidi, basse čallagi mieldrakaduvvum papast W. A. Wekselsest Samas jorggali N. V. Stockflethast, pap. [En liden Bibelhistorie for Børn, udarbeidet efter de hellige Skrifter af Presten W. A. Wexels. Oversat paa Lappisk (med sidestillet norsk Text) af Prest N. V. St.] Kr.ast 1854. 8. 303 S.

Om Afholdsreformen og dens Foreninger. Laurvig 1856. 8. 30 S.

Dr. Martin Luther Loge passionsarnek. Samas jorggaluvvum N. V. Stockflethast. [**Dr. M. Luthers ti Passions-Prædikener. Oversat paa Lappisk af N. V. St.**] *Kr.ast 1854. 8. 101 S.*

Dr. M. Luther Kristalaš postille. Samas jorgaluvvum N. V. Stockflethast. [Dr. M. Luthers Kristelig Postille. Overs. paa Lappisk af N. V. Stockfleth.] Kr.ast 1857. 8. 707 S. — Ny Udgave [med Forord af J. N. Skaar, J. K. Qvigstad og N. Ursin]. Kr.ast. 1891. 8. 2 Bl., 727 S.

Dagbog over mine Missionsreiser i Finmarken. Med Forf.s og Hustrus Portræter paa et lith. Blad. Chra. 1860. 8. 5 Bl., XXXV S., 311 S. (Større Dele af dette Skrift var oprindelig trykt i „Den Constitutionelle" 1844—45 og i „Tromsø Tidende" 1844 og 1845. Anm. i Morgbl. 1860, No. 192 af Bsh. [ɔ: J. Belsheim]; i Ill. Nyhedsbl. 1860, No. 26; i Tromsø Stiftstid. 1861, No. 88 og 89.)

Dagbok öfver mina missionsresor i Finmarken. Öfversatt af C. H. Frisch. Sthlm 1868. 8. VI S., 313 S. (Anm. i Posttidn., Juni 1868.)

Breve fra Niels J. Chr. V. Stockfleth. 1825—1854. Udg. af J. N. Skaar. Kra. 1896. 8. 2 Bl., 191 S.

I Den norske Rigstidende *1826*, No. 30 Till.: Om Oberst Sparcks Forhold i Finmarken. — *1847*, No. 265: Om Loppens Prestegjeld.

I Thrønderen 1834, No. 6—11: Andragende til Storthinget om Finmarken.

I Den Constitutionelle *1842*, No. 175 og 176: Beretninger angaaende Finmarken. — *1843*, No. 43, 47, 54 og 61: Uddrag af en Reisedagbog i Finland. *1844*, No. 28, 30, 33, 48, 54, 57, 58, 135, 137, 143, 148, 364, 365, 366 og *1845*, No. 3, 49, 62, 63, 67, 111, 286, 287. Uddrag af hans Dagbog i Finmarken 1841—44; No. 169 og 172: Noget mere om Kvænerne i Finmarkens Amt og deres Stilling; No. 231: Den Loppen som Kirke- og Handelssted.

I Christiania-Posten *1849*, No. 378: Om den finske Oversættelse af Joh. 12, 24 i den finske Bibeloversættelse (jfr. No. 431 af C. W). — *1850*, No. 579: Om Brugen af latinske Bogstaver i finske Bøger.

de Stockfleth, William Walcker, Søn af Assessor i Overhofretten i Kristiania, Statsraad *Frederik S.* († 1748) og *Anne Cathrine Walcker*, blev født 20 Februar (døbt i Norderhov 25 Februar) 1737, blev 25 Decbr. 1755 Sekondløjtnant i Marinen, hvor han avancerede til Premierløjtnant 1760, til Kaptejnløjtnant 1767, til Kaptejn 1775, til kar. Kommandørkaptejn 1781 og virkelig 1789, til Kommandør 1796, til Contreadmiral 1797 og til Viceadmiral 6 April 1804. Han var 30 Juni (ikke Juli) 1779 bleven naturaliseret som dansk Adelsmand. I 1801 førte han Kommandoen over Sjøværnet i Norge. Den 25 Marts 1814 afgik han med Pensjon fra Marinen. Den 9 Februar 1808 var han bleven Ridder (ɔ: Storkors) af Dannebrog. Han døde i Vestby Prestegaard ved Moss 1 April 1818.

* 15 Juli 1767 *Johanne Georgia Vieth* (f. i Kbhvn. 2 Maj 1749, † sstds. 18 Januar 1797), D. af Ekvipagemester ved Holmen, Kaptejn i Marinen Johan Georg V. og Cathrine Nicoline v. Brüggemann.

Jfr. Erslews Forf.-Lex. III. 251 og Suppl. III. 293; B. Moes Tidsskr. f. n. Personalhist., II. 289 fg.; Danmarks Adels Aarbog 1886, S. 358 fg.

I Det Kgl. Danske Vid.-Selskabs Skrifter, ny Saml., III. 110—116: Skrivelse af 3 Oktbr. 1784 til den i Videnskabernes Selskab nedsatte Commission over de Armandske Sø-Uhre.

Stoltenberg, Vincent, Søn af Kjøbmand og Forligelseskommissær *Carl S.* (f. 1766, † 1830, Ejdsvoldsmand fra Tønsberg og senere Stor-

thingsrepræsentant derfra 1814, 1815—16 og 1824, R. D. D. O.) og *Karen Matthea Krefting*, er født i Tønsberg 9 Februar 1814, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1832 og filologisk Kandidat med Haud i Juni 1840. Han blev 1841 Timelærer ved Skiens lærde og Realskole, ved hvilken han konstitueredes som Adjunkt 1846, udnævntes til virkelig Adjunkt 1852 og til Overlærer 11 Januar 1853. Fra dette Embede erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon 11 April 1885 fra 15 August s. A. at regne.

* *Benedicte Bertemine Arnesen* (f. i Solum 1806), D. af Forvalter Erik A.

Jfr. Storth.-Forhandl. 1886, VI. 161.

I Indbydelsesskrift fra Skiens Skole 1854, S. 1—24: Fjerde Bog af Iliaden, metrisk oversat af B. S.

Stoltz, Jan Henrik, Søn af Kjøbmand i Bergen *Gerhard S.* (fra Leer i Hannover) og *Hendrikke Kramer* (fra Dortrecht i Holland), blev født i Bergen 4 Septbr. 1843, gjennemgik Tanks Realskole til 1861, da han drog til Zürich, hvor han i nogle Aar studerede Maskinfag ved Polytechnicum, hvilke Studier han derpaa fortsatte til 1865 i Berlin, hvorefter han et Aars Tid arbejdede paa Hoppes Maskinverksted i Berlin og derpaa et Aars Tid var ansat som Maskinkonstruktør ved Bergens mekaniske Verksted. Fra Høsten 1867 til Høsten 1868 studerede han ved Bergakademiet i Freiberg og derefter til Høsten 1869 Kemi ved Universitetet i Heidelberg, hvor han s. A. tog Doktorgraden for en kemisk Afhandling. Fra 1869 til 1873 drev han Nikkelgruber i Bamble og i Forening med Arkitekt H. M. Schirmer Stenbrud paa forskjellige Steder i det sydlige Norge. I 1878 var han stipendieret Rapportør ved Verdensudstillingen i Paris. Fra Maj 1882 til Maj 1883 var han ansat som Kopist i Statsrevisjonen. I sidstnævnte Aar foretog han om Sommeren en geologisk Undersøgelsesrejse i Nordland og bosatte sig i Oktbr. 1883 paa Gaarden Leifset i Skjærstad Prestegjæld, hvor han anlagde og drev de derværende Marmorbrud, indtil han i 1888 solgte sin Del i samme og derpaa, efter et Aars Ophold i Italien, bosatte sig i Kristiania, hvor han døde 25 Juli 1892.

* 17 Decbr. 1877 *Sophie Schirmer* (f. i London 7 Decbr. 1843, en kort Tid fra 1870 Skuespillerinde ved Kristiania Theater), D. af ovennævnte Arkitekt Heinrich Ernst S. og hans første Hustru.

Jfr. Stamtavle over Slægten Weidemann (Thjem 1892), S. 32.

Tegneskolens Reorganisation og den kgl. Kommissions Forslag. Aftryk af Dagbladet. Kra. 1877. 8. 104 S.

Meterbogen. Fremstilling af metrisk Maal og Vægt med Reduktionstabeller. Kra. 1880. 8. 4 Bl., 98 S. + 36 upag. S. (I Særtryk heraf udkom «Reduktionstabellerne» alene. Kra. 1880. 8. 41 upag. S.)

Marmorbrud i Nordland. Disponerede af Dr. H. Stoltz. Chra. 1884. 8. 19 S.

Trykt 19 Januar 1899.

Den Mannesmann'ske rørvalsemetode. (Foredrag holdt i den Polytekniske Forening i Kristiania, 21 Oktbr. 1890.) Separataftryk af Norsk Teknisk Tidsskrift, 6. H. 1890. [Kra. 1890.] 8. 16 S.

I Dagbladet *1877*, No. 221 A, 223, 227 A, 236 B, 239 B og 247: Tegneskolens Reorganisation og den kgl. Kommissions Forslag. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.); No. 287 B: Telefonen. — *1880*, No. 220: Meterlovens § 37; No. 287: Kapital og Arbejde; No. 301 og *1881*, No. 9: Fordeling af Arbejdsfortjenesten.

Storaker, Johan Theodor Nilssen, Søn af en Gaardbruger i Halsaa ved Mandal, blev født paa Gaarden Storaker i Halsaa 1837. Han gik som Gut lidt i Skole hos Søren Jaabæk, der bl. a. lærte ham Regning og lidt Tysk. Allerede som Gut begyndte han sin Lærervirksomhed, kom senere ind paa Holts Seminarium, hvorfra han i Juli 1858 blev udexamineret med Udmerkelse (Hovedkarakter 1) og ansattes 1859 som Andenlærer ved Breviks Borgerskole. Fra Begyndelsen af 1860 blev han ansat som Bestyrer af den højere Almuskole paa Gaarden Lunde i Søgne Prestegjæld, og da denne senere flyttede derfra, blev han Bestyrer af Søgne Lærerskole, hvad han vedblev at være til sin Død 6 Decbr. 1872. Han begyndte allerede tidlig at samle og studere vort Folks overtroiske Forestillinger. Til dette Studium «hengav han sig med usedvanlig Kjærlighed og Udholdenhed» og «tilegnede sig, skjønt ikke akademisk dannet, under sin Syslen med denne sin Yndlingsgjenstand, efterhaanden en ikke ringe Litteraturkundskab» og «blev istand til at benytte nordiske, tyske og engelske videnskabelige Hjælpekilder i større Udstrækning». (Sth. Prp. 1874, No. 1 A, S. 22, Sp. 1.)

* *Else Storaker*

Nekrolog i Kr.sands Stiftsavis 1872, No. 145; i Jaabæks Allemandsblad 1873, Sp. 57. — *Mindedigt* af O. Tjomsland [med Opfordring til en Indsamling til «Storakers Minde»] i Kr.sands Stiftsavis 1872, No. 152. Jfr. E. Sundt: Om Huslivet i Norge. (Kra. 1873), S. 11 fg. og 58 fg.

Folkesagn, samlede i Lister og Mandals Amt af Joh. Th. Storaker og O. Fuglestvedt, udgivne af O. Fuglestvedt. 1ste Del, med Tillæg: Sagn fra Listerlandet, meddelte af J. M. Osmundsen. Flekkefjord 1881. 8. 124 S. + 21 S. (Største Delen af Bogen stod oprindelig trykt som Føljeton i Bladet „Agder" 1878 og 1879.)

I Historisk Tidsskrift [1. Række] *I.* (1871), S. 457—484: Om de overtroiske Forestillinger, som knytte sig til Hesten. (Brudstykke af et utrykt Skrift om Overtro i Norge, hvorom se nærmere i E. Sundts ovfr. anførte Arbejde, S. 58 fg.)

I Folkevennen *XI.* (1862), S. 369—394 og 449—479: Overtro og Sagn i Lister og Mandals Amt. (En Fortsættelse af denne Samling blev af Forf. indsendt til „Folkevennen" omkr. 1867, men afvist af Redaktionen af Hensyn til Tidsskriftets Læsere. Professor Moltke Moe, som har meddelt Udg. dette, ved at berette, at det samme hændte med en Samling af „Gaader og Spørgsmaal", noget tidligere.) — *XIX.* 322—331: Gjæld. — *XX.* 100—109: Om Stolestuens Udstyr.

I Kristianssands Stiftsavis 1872, No. 99: Fra Søgne Sogn [Ano-

nymt Brev til Bladet om Udgravningen af en Kjæmpehaug „Baalshaugen"]: No. 105, 106, 107, 110, 112, 115, 116, 123, 128, 130 og 133: **Nogle Folkesagn**, meddelte af J. Th. S. (Jfr. et i f. Bl. Novbr. 1872 trykt Cirkulære, som S. og hans Medarbejder O. Fuglestvedt sendte omkring til Lærere og andre derfor interesserede i Lister og Mandals Amt med Opfordring til at optegne Folkets Minder fra gamle Dage.)

Adskillige Meddelelser, hvoraf nogle er fuldstændige Afhandlinger, har han leveret til flere af Eilert Sundts Skrifter, saaledes i Om Renlighedsstellet i Norge (1869), S. 62, 266, jfr. S. 294; i Om Husfliden i Norge (2. Opl. 1867—68), S. 30—42 [Om Baadbyggeriet i Søgne] og 146—149; i Om Huslivet i Norge (1873), S. 60—79, cfr. S. 11 [Folketro og Stuegulvets Renhold]. — Ligesaa findes flere Meddelelser fra ham i L. Daaes Norske Bygdesagn, 2. Saml., S. 36 fg., 106 fg., 129 fg.

Hans efterladte betydelige og værdifulde haandskrevne Samlinger til Oplysning om den norske Almues overtroiske Forestillinger blev af Storthinget i 1874, i Henhold til et af daværende Bibliothekar L. Daae fremsat og af det akademiske Kollegium og Regjeringen tiltraadt Forslag, besluttet indkjøbt for 300 Spd. og opbevares nu blandt Universitets-Bibliothekets Manuskripter, hvor Samlingerne ofte er bleven benyttet af norske, danske og svenske Videnskabsmænd til deres folkloristiske Forskninger og Publikationer. (Jfr. Storth.-Forh. 1874, Sth. Prp. No. 1 A, S. 22 fg.; D. VI a, S. 103 og Storth.-Tid. s. A., S. 222; cfr. ogsaa P. Chr. Asbjørnsens nærmest ved Forslaget om Indkjøb af disse Samlinger fremkaldte Afhandling «Om Overtroens Væsen og Betydning» i Morgenbladet 1874, No. 74 A.)

Storjohann, Johan Cordt Harmens, Søn af Kjøbmand i Bergen *Ferdinand S.* (f. i Altona 10 Juni 1797, indvandret til Norge 1814, † i Bergen 14 Februar 1887) og *Maria Elisabeth Harmens* (f. i Bergen 29 Juli 1802, † sstds. 5 Januar 1843), er født i Bergen 15 August 1832, blev til sit 17de Aar opdraget for Handelen, men begyndte saa at studere med det bestemte Formaal at blive Prest og blev, privat dimitteret, Student med Laud 1853. Efter Andenexamen Decbr. 1854 begyndte han sit theologiske Studium, som han tildels drev i Erlangen under et halvandet Aars Ophold ved Universitetet der, og tog i Juni 1860 theologisk Embedsexamen med Laud. Efter den praktisk-theologiske Prøve 1861 rejste han hjem til Bergen, hvor han i omkring 3 Aar var Bestyrer af en privat Gutteskole, mens han samtidig vikarierede som Prest ved Tyskekirken og holdt Bibellæsninger ved Arne Fabriker. Denne Virksomhed opgav han for at foretage en Rejse til England og Skotland, hvor han studerede Kirke- og Skoleliv og lejlighedsvis prædikede for Sjømændene i Edinburghs Havnestad Leith. Et Møde med en af hans første Tilhørere i Leith vakte for første Gang Tanken hos ham om, at Sjømændene burde have sine egne Prester. Under et senere Ophold i London forelagde han Sagen for de forenede Rigers Gesandtskab og formaaede Kirkeraadet for den svenske «Ulrica Eleonore Kirke» til at sende ham til Skotland igjen for en to Maaneders regulær Virksomhed blandt Sjø-

folkene der. I Juli 1864 kom han tilbage til Bergen og fremsatte der sin Plan for en mindre Kreds af Mænd, som bifaldt hans Tanker og den 31 August 1864 traadte sammen med ham til Stiftelse af den norske Sjømandsmissjon eller med dens officielle Navn «Foreningen til Evangeliets Forkyndelse for skandinaviske Sømænd i fremmede Havne». Af dennes første Bestyrelse blev han om Høsten s. A. sendt ud paa en Emissærrejse i Landet og fik i Løbet af to Maaneder stiftet Underafdelinger af Foreningen i 20 af Landets Byer. Den 14 Februar 1865 blev han konst. som Sogneprest ved St. Mariæ tyske Kirke i Bergen og blev, da Kirken ved ny Sogneinddeling gik ind som særlig tysk Menighed ved Udgangen af 1867, den sidste tyskprædikende Prest i Bergen. Et Par Maaneders Tid virkede han i Begyndelsen af 1868 som Prest blandt Fiskerne i nordre Vaarsildfiskedistrikt og modtog derefter Kaldelsen til som Sjømandsprest at grundlægge en ny Station i London, med Liverpool som Annex i det første Halvaar. Under hans Ledelse gik Missjonen igang med Opførelsen af Ebenezerkirken i London, hvortil Grundstenen blev lagt i Juli 1870 af Kong Oscar II under hans Besøg derover som Prins, og som indviedes 1 Maj 1871. Allerede før Ankomsten til London havde St. i 1866 under en Rejse i Sverige forsøgt at overføre Sjømandsmissjonen til dette Land og faaet dannet en Komite i dette Øjemed i Göteborg, medens han paa den anden Side havde indledet Forarbejdet for Overførelse af den svenske «Fosterlandsstiftelse» til Norge, hvoraf Resultatet blev den i 1867 grundlagte norske Lutherstiftelse. Vinteren 1868 gjorde han en Rejse til Konstantinopel, hvor nu, ligesom i Liverpool, en svensk Sjømandsmissjonsstation ved hans Mellemkomst blev oprettet af «Fosterlandsstiftelsen», medens han selv paa en Ferierejse i 1870 grundlagde den norske Station i Havre. 1872 nødte Helbredshensyn ham til at opgive Stillingen i London og vende hjem til Norge, hvor han foreløbig om Vinteren holdt en Række Foredrag paa Universitetet til Indtægt for Lutherstiftelsen og derefter Sommeren 1873 gjorde en Rundrejse i Landet med samme Formaal, indtil han om Høsten blev ansat som Skibsprest paa Korvetten «Nornen» under dens Togt til Middelhavshavnene. Efter Hjemkomsten fra denne Rejse traadte han i Tjeneste som Indremissjonær i Kristiania, hvor han i de følgende 7 Aar udfoldede en energisk Virksomhed, fik bl. a. opført Forsamlingshusene «Hauges Minde» og «Effata», fik aabnet et Læseværelse for Sjøfolk ved Bryggerne og holdt stadig Gudstjenester og opbyggelige Foredrag dels i Byen, dels i Omegnen, saaledes ved Lillestrømmen og paa Snarøen. 1878 stiftede han «Søndagsforeningen» og 1879 oprettede han Latinskolen paa «Hauges Minde», hvis Bestyrer han var det første Aar, medens han fortsatte sin Lærervirksomhed der ogsaa senere. Fra Oktbr. 1881 til Juli 1882 opholdt han sig i Nordamerika for at studere de kirkelige Forhold blandt norske Emigranter og oprettede efter sin Hjemkomst derfra for Midler indsamlet

derover (ca. 170,000 Kr.) i «Hauges Minde» det (til 188* bestaaende) «Luther-Seminarium» til Uddannelse af Prester for udvandrede Landsmænd i Amerika og Australien. Den 9 Decbr. 1882 blev han konstitueret som Prest ved Strafanstalten for Kvinder i Kristiania, fra hvilken Stilling han, efter en dogmatisk Strid med Anstaltens Klokker Jørgensen, i 1890 erholdt Tjenestefrihed for en længere Tid, som han — der allerede 1886 havde besøgt Ægypten og Palæstina — delvis benyttede til en Rejse til Santhalistan. I Novbr. 1891 forlod han Kristiania, tilbragte Julen hos Skrefsrud og Børresen i Santhalistan og fortsatte i det nye Aar Rejsen over Stillehavet til San Francisko og videre til de norske Menigheder i Nord-Amerika, hvor han rejste om som Emissær for Santhalmissjonen. I Begyndelsen af Decbr. 1892 kom han hjem igjen til Kristiania og blev 10 Juli 1894 udnævnt til Sogneprest til Aas. Han blev 12 August 1871 R.[1] St. O. O. «for Fortjenester af Sjømandsmissjonen».

* 5 Juni 1862 *Nanna Holmboe* (f. i Bergen 28 August 1838, † i Kristiania Nat til 28 Maj 1898, jfr. Biogr. i «Husmoderen» 1898, S. 199, cfr. Morgbl. s. A. No. 350 og Aftpst. No. 406), D. af ovfr. (II. 717) nævnte Rektor Hans H.

Portræt med Biografi i Menneskevennen 1881, No. 23; i Norsk Sømandsblad 1886, No. 1 og 2. Jfr. Sjømandsmissjonens 25 Aars-Festskrift (Bergen 1889), S. 2, 77, 81; «Lære og Liv. Dokumenterne i Sagen Pastor Storjohann contra Klokker Jørgensen» (Chra. 1890); «Bud og Hilsen» 1882, S. 1—10; J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Prester, I. 151 fg.; Stamtavle over Familjen Harmens (Bergen 1892), S. 8; «Holmboerne» (Bergen 1868), S. 27; «Foged J. Holmboes efterkommere» (Kra. 1890), S. 52 fg.

John Ashworths Liv og Virksomhed. Efter A. L. Colman, John Ashworths Efterfølger i Kapellet for de Elendige. Udgivet af Pastor Storjohann. Med Billeder. D. 1—3. Chra. 1876. 8 5 Bl., 578 S.

Tre Fortællinger. (Vægter Halfdan og hans lille Datterdatter. De fem Ensomme paa Aucklandsøerne. En Arbeiders Kamp og Seier.) Udg. af Pastor Storjohann. Med Billeder. Chra 1876. 8. 39 S., 40 S., 24 S.

To Taler af D. L. Moody og en Samtale mellem Moody og Dr. Plumer. Udg. af Pastor Storjohann. Kra. 1876. 8.

Det sker Altsammen til vort Bedste og Hyrden paa Salisbury Slette. To Fortællinger. Udg. af Pastor Storjohann. Med 3 Billeder. Chra. 1876. 8. 68 S.

En Søndagsmorgens Drøm og Den kan tjene til at tænde min Pibe med. Udg. af Pastor Storjohann. Kra. 1877. 8. 16 S.

Manden som dræbte sine Naboer. Efter det Engelske. Udg. af Pastor Storjohann. Kra. 1877. 4. 12 S.

Moodys Liv og første Virksomhed i New-York og Chikago, efter Rev. W. Daniels «Moody and his Work». Udg. af Pastor Storjohann. Chra. 1877. 8. 226 S.

Vorherres Haandlangere. En Historie om de Smaa i Himmerigets Rige. Af R. Fries. Efter den tydske Originals fjerde Oplag udg. af Pastor Stor-

johann. Med Billeder. Chra. 1877. 8. 220 S. — Andet Oplag. Kra. 1885. 8. 220 S.

Katharina af Bora. Udg. af Pastor Storjohann. Med Billeder. Kra. 1877. 8. 56 S.

„Onkel Toms" Livshistorie (1789—1877) for Ungdommen. Af John Lobb. Udg. af Pastor Storjohann. Med Billeder. Chra. 1877. 8. 128 S.

Luthers Sermon om et Kristenmenneskes Frihed. Med to Billeder. Udg. af Pastor Storjohann. Chra. 1877. 8. 40 S.

De Schmalkaldiske Artikler eller den kristelige Læres Artikler, som skulde været fremlagte paa Kirkeforsamlingen i Mantua, skrevne af Dr. Martin Luther Aar 1537. Udg. af Pastor Storjohann. Med et Træsnit. Kra. 1877. 8. 48 S.

Er den evangeliske Kirke Babel og er derfor Udtrædelse af den nødvendig? Af Dr. P. J. Spener. Et vigtigt Ord for hans og vor Tid. Udg. af Pastor Storjohann. Kra. 1877. 8. 140 S.

Selsomme Fortællinger fra Dybet af Folkelivet. Af John Ashworth. Udg. af Pastor Storjohann. 1ste [eneste] Hefte. Med 3 Illustrationer. Bergen 1877. 8. 48 S.

Historier fra Hverdagslivet. Af John Ashworth. Udgivne af Pastor Storjohann. H. 1. 2. Kra. 1878. 8. H. 1. 68 S. — H. 2. 128 S.

Den lovprisende Lægmandsprædikant Billy Bray. Af F. W. Bourne. Udg. af Pastor Storjohann. Med Forf.s Portræt. Kra. 1878. 8. 84 S. — 2. Oplag. Kra. 1885. 8. 84 S. — 3. Oplag. Kra. 1889. 8. 84 S.

En Landsbypræsts Erindringer. (Efter det Tydske.) [Af E. Büchsel.] Udg. af Pastor Storjohann. Chra. 1877. 8. 160 S.

De kirkelige Handlinger. Fortsættelse af „En Landsbypræsts Erindringer". (Efter det Tydske.) Udg. af Pastor Storjohann. Chra. 1878. 8. 130 S.

Sig det til Jesus. Erindringer af Emilie Gosses Liv. Af Anna Shipton. Udg. af Pastor Storjohann. Kra. 1878. 8. 84 S.

Herrens Veie. To Fortællinger til det sjette Bud af Forfatteren til „Vorherres Haandlangere", Pastor N. Fries. Udg. af Pastor Storjohann. Kra. 1878. 8. 154 S.

Arbeidet i Evangeliets Lys. Foredrag holdt af Dr. G. Uhlhorn i Bremen den 8de Februar 1877. Udg. af Pastor Storjohann. Kra. 1878. 8. 40 S.

August Herman Francke. De Fattiges og Forældreløses Ven og Forsørger. Efter det Tydske. Udg. af Pastor Storjohann. Med 16 Illustrationer. Kra. 1878. 8. 136 S.

Max Frommels Hjerte-Bog eller Jesu Arbeide paa Menneskehjertet. Efter Originalens fjerde Udgave udg. af Pastor Storjohann, med Fororb af Prof. C. P. Caspari. Med 10 Billeder i Træsnit. Kra. 1879. 8. 68 S.

Luther ude og hjemme efter Dr. John Stoughtons Homes and Haunts of Luther udg. af Pastor Storjohann. Med 44 Illustrationer. Bergen 1880 [ɔ: 1879]. 4. 2 Bl., 236 S.

Forlis i Sydhavet eller tyve Maaneder paa Auckland Øerne. Af F. E. Raynal. Udg. af Pastor Storjohann. Bergen 1879. 8. 4 Bl., 236 S. — Anden Udgave. Med 9 Illustrationer. Bergen 1881. 8. 4 Bl., 236 S.

Fortællinger af Marie Nathusius. I. Den lille Sanggut. II. Skrinet.

og Marie Nathusius, kort Udsigt over hendes Liv og Forfattervirksomhed. Med Forf.s Portræt. Udg. af Pastor Storjohann. Kra. 1882. 8. 23 S., 40 S., 16 S.

[1.] Kong David. Hans Liv og hans Psalmer. D. 1. 2. Kra. 1889—94. 8. 1. Del. Den saulitiske Forfølgelsestid. 1889. XXXVI S., 139 S. — 2. Del. Det davidiske Kongedømme. 1894. VIII S., 312 S.

[2.] Kong David. Hans Liv og hans Psalmer. Med Anmærkninger forøget Udgave. D. 1. 2. Kra. 1889—94. 8. 1. Del. Den saulitiske Forfølgelsestid. 1889. XLIV S., 206 S. — 2. Del. Det davidiske Kongedømme. 1895. VIII S., 312 S. + 104 S. (Anm. i Luth. Kirketidende, 5. R., VI. 242 fg. af A. H.[ansen] og i XVII. 141 fg. af R. S.[egelcke].)

Nyevangelismen, populært fremstillet af Pastor Storjohann. Kra. 1890. 8. 40 S. (Anm. i Kirk. Litt.-tid. 1890, No. 10.)

Fra det praktiske Liv. Fortællinger og Skildringer. Udgivne ved Pastor Storjohann. Med 20 større og mindre Illustrationer. Kra. 1892. 8. 4 Bl., 210 S., 4 Bl. (O. m. T.: „Parmanns Illustreret Familielæsning. XLVIII—L.")

Slebne Diamanter. Beretninger om frelste Kvindesjæle. Udgivne af Pastor Storjohann. Med Bispinde Gislesens Portræt og 5 andre Billeder. Kra. 1892. 8. 5 Bl., 168 S. (O. m. T.: „Parmanns Illustreret Familielæsning XL—XLI".)

Et Besøg i Santhalistan i Juleugen 1891. En Reiseskildring. Kolding 1892. 8. 56 S. (Særtryk af «Højskolebladet». Anm. i Morgbl. 1892, No. 541 og i s. Bl. No. 639 af *t.* [D. Thrap.])

Retfærdiggjørelse og Forsoning til Belysning af vor Tids Lærdomsveir. Kra. 1892. 8. V S., 1 Bl., 173 S. (Anm. bl. a. i Morgbl. 1892, No. 96 og i s. Bl. No. 123 [af D. Thrap].)

Psalmernes Bog historisk belyst af Pastor Storjohann. Chikago 1892. 8. (Udarbejdet paa Havet og under Rejsen til Indien 1891.)

Psalmernes Bog historisk belyst og i oprindelig poetisk Form fremstillet af Pastor Storjohann. D. 1. 2. Kra. 1894. 8. *I.* 259 S. *II.* 178 S., 1 Bl. (Anm. af *t.* [D. Thrap] i Morgbl. 1895, No. 414, hvortil Svar fra S. i s. Bl. No. 438 og 442, se ndfr.)

Die grosse Gebetserhörung Davids in dem letzten Philisterkriege und die davon handelnden Psalmen. Berlin 1892. 8. 86 S.

Egte Perler. Et Kløverblad af rigt benaadede Kvinder. Udg. af Pastor Storjohann. Med 3 Portræter. Kra. 1896. 8. 5 Bl., 152 S. (O. m. T.: „Parmanns Illustreret Familielæsning LI—LII".)

Er Mosebøgerne egte? Kra. 1898. 8. 88 S.

Han var 1876—78 Udgiver af Ugeskriftet Søndagslæsning, der senere udgaves af Lutherstiftelsen til 1883. I dette Blad tryktes oprindelig største Delen af hans S. 469 fg. anførte religiøse Skrifter. Jfr. Norsk Bogfortegnelse 1883, S. 62.

I Luthersk Kirketidende [1. R.] *III.* (1864), S. 123—128: Læge-Missionen. (Optr. i Aftbl. 1864, No. 198.) — Ny Række, *XI.* 248 fg.: Ogsaa Lidt om „den utro Husholder". — 5. Række, *VI* (1889), S. 275—280: Gjensvar til Anmelderen [ↄ: A. Hansen] af S.s Bog „Kong David" [i s. Bl. S. 242 fg.]. — *XXI.* 335—341, 348—353, 383—390 og 398—403: Forjættelsens Pagter og deres Forhold til Gudsnavnene. — *XXII.* 161—169: Professor Davidson om den Gl. Test. Kritik.

I Ny Luthersk Kirketidende III. (1879), S. 249—52: Tale paa Garde-

moen ved Overrækkelsen af de hvide Faner. (Jfr. S. 225 fg. af Jakob Sverdrup som Svar paa St s „Opfordring" i Morgbl. 1879, No. 187 A.)

I Norsk Missions-Tidende 1864, S. 227—232: Læge-Missionen.

I Bud og Hilsen 1886, 4. Till., S. 3—16: Angaaende Rømningsspørgsmaalet. — I dette Tidsskrift trykkes efterhaanden fra 1865 af hans Kvartalsindberetninger til Sømandsmissionens Hovedbestyrelse.

I Aftenposten *1892*, No. 491 og 494: Et Besøg i Assam. — *1893*, No. 375 og 376: Kritiken over det gamle Testamente (jfr. No. 498 af Prof. Buhl); No 659, 660 og 662: Aabent Brev til Professor Buhl. — *1894*, No. 21 og 30: Til Professor H. G. Stub ([ang. den norske Synode], jfr. „Mit sidste Ord" af Stub i No. 79). — *1896*, No 10 og 18: Den internationale Student-Missions Konferens i Liverpool.

I Morgenbladet *1893*, No. 473 og 475: Pater Chiniquy (jfr. No. 477 og 478 af katholsk Prest E. A. Wang, hvortil Svar fra St. i No. 525); No. 553, 556, 566, 582 og 605: Opiumsbevægelsen i England. — *1895*, No. 438 og 442: Hr. „*t.*" [D. Thrap] som Kritiker i Anledning af Spørgsmaalet om Davidssalmernes Ægthed.

I Dagbladet 1893, No. 323: Tilsvar til «Aabent Brev» [i No. 311] fra «Luthersk Raadgiver» [ang. Pater Chiniquy, jfr. Svar fra den katholske Prest J. A. Kleis i s. Bl. No. 338, hvortil Gjensvar fra St. i No. 360].

Han besørgede udgivelsen af «Populære Foredrag over Bogen Daniel» af C. P. Caspari. (Chra. 1877.)

Storm, Frederik Elias, Søn af Stadsmusikant og Organist i Kristianssand *Johan Friederich S.* (f. i Arendal 1767, † 1827) og *Else Marie Malthe* (f. 1766, † 1830), blev født i Kristianssand 21 August 1803, Student med Haud fra Fødebyens Kathedralskole 1822 og theologisk Kandidat med Haud i Juni 1829. Som Student levede han tildels som Musikinformator, navnlig som Pianolærer. Han blev 1829 ansat som Kateket og Kordegn i Arendal, hvor han ved Siden af sin Bestilling fortsatte sine Musikinformationer, udnævntes 27 Maj 1837 til Prest ved Hospitalet, de Angellske Stiftelser, Slaveriet og Tugthuset i Trondhjem (cfr. kgl. Res. 19 Marts 1822 og 12 Febr. 1841) og i Decbr. 1865 til Sogneprest til Vor Frue Kirke sammesteds. Fra dette Embede erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon 5 April 1877 fra 1 Juli at regne. Han blev 1838 Medlem af det kgl. Videnskabernes Selskab, i hvilket han var Vicepræses i flere Aar fra 1839 og senere Sekretær. Han døde i Trondhjem 18 August 1883.

* 1) 14 Juni 1832 *Emilie Frederikke Cathrine Rønne* (f. i Kristianssand 25 August 1811, † i Trondhjem 15 Oktbr. 1847), D. af ovfr. nævnte Brigadelæge Marcus Clod R.

* 2) 19 Februar 1851 *Johanne (Jenny) Cecilie Charlotte Krüger* (f. i Odense 15 August 1823), D. af Apotheker Frederik Theodor K. og Christiane Lovise Lassen.

Nekrologisk Notits i Thj. Adr. 1883, No. 193. Jfr. Erlandsen: Biogr. Efterretn. om Thjems Gejstlighed, S. 93; O. Storm: Slægterne Storm og Breda, S. 6 fg.; Storth.-Forhandl. 1878, VI. 224; S. H. Finne-Grønn: Arendals Gejstlighed, S. 85 fg.

Samling af Digte og Sange til Brug i Skolernes nederste Classer. Thjem 1841. 12. 84 S. (Anonymt.)

Drukkenskabs Følger. Efter det Svenske ved Fr. Storm. Thjem 1844. 8. 24 S.

Kjerlighed og Ukjerlighed i det huuslige Liv. En Prædiken af Joh. Olof Wallin. Oversat af Fr. Storm. Thjem 1844. 8. 16 S. (O. m. T.: „Læsning af religiøs-moralsk Indhold No. 1".)

Tale ved Sørgefesten den 26 April 1844 holdt i Trondhjems Hospitalskirke. Thjem 1844. 8. 16 S.

Oplysninger og Bemærkninger til den norske Kirkes Alterbog og Ritual. Med et Musikbilag. Thjem 1845. 8. VIII S., 160 S.

Træk af den religiøse Musiks og Orgelets Historie med Bemærkninger. (Et Afsnit af „Oplysninger og Bemærkninger til den Norske Kirkes Alterbog og Ritual".) Thjem 1845. 8. 79 S.

Om Asylet, eller Pleieskolen for smaae Børn i Trondhjem. En Opfordring til fattige Forældre af Arbeidsklassen. Thjem u. A. 4. 1/2 Ark.

Om Fattig- og Understøttelsesvæsenet i Throndhjem. Thjem 1846. 8. 32 S.

I Skilling-Magazin V. (1839), S. 21—23 og 26—28: Efterretning om Institutet for Døvstumme i Trondhjem.

I Den Constitutionelle 1838, No. 47: Nogle Ord om Straffe-Anstalterne.

I Morgenbladet *1841*, No. 37: Om de offentlige Anstalters Præster. — *1844*, No. 252: Om Døvstummes Behandling og om en ubekjendt Døvstum.

Storm, Gustav, foregaaendes Brodersøn og Søn af Sogneprest til Rendalen, senere til Lardal *Ole Johan S.* (f. 1 Januar 1806, † 17 Februar 1850; Mindedigt af H. Siewers i Chra.-Posten No. 567) og *Hanna Jørgine Mathilde Breda* (f. 5 Marts 1815, † 3 Decbr. 1869), er født i Rendalen 18 (ikke 14) Juni 1845 og blev 1862 Student med Laud fra Nissens Skole, hvor hans senere Kollega, Professor O. Rygh, havde været hans Lærer i Historie, medens han derhos privat kunde søge Vejledning for sine tidlig vakte historiske Interesser hos sin Onkel Rigsarkivar Chr. Lange. Fra 1863 til 1865 var han Lærer i Græsk og Historie ved Heltbergs Skole og fra 1 Januar 1866 Lærer i Historie og Geografi ved Kristiania Borgerskole til Juli 1868, hvorhos han fra Høsten 1864 til Sommeren 1868 var Prof. L. Kr. Daa's Assistent ved det ethnografiske Museum. Efterat han i Juni 1868 havde taget filologisk Embedsexamen med Laud, tilbragte han Vinteren 1868—69 i Paris som Lærer for en ung artiumslæsende Landsmand og var efter Hjemkomsten derfra Lærer i Latin, Fransk og Historie ved Nissens Skole fra August 1869 til Juli 1872 og derefter i Historie og Geografi ved Aars's og Voss's Skole 1874—77. Han havde imidlertid da alt forlængst begyndt sin selvstændige

videnskabelige Virksomhed, idet han, efterat have debuteret som kritisk Historieforsker med Lejlighedsskriftet «Om den gamle norrøne Litteratur» (se ndfr.), besluttede sig til at forsøge paa Besvarelsen af det i 1870 af det kgl. danske Videnskabernes Selskab udsatte Prisspørgsmaal «Om Snorre Sturlassons Historieskrivning». I Begyndelsen af 1871 opholdt han sig i den Anledning for sine Studiers Skyld i 3 Maaneder i Kjøbenhavn, indsendte saa i Oktbr. 1871 sin Besvarelse, som derpaa 9 Februar 1872, efter Indstilling af den nedsatte Censurkomitte, Professorerne K. Gislason, Svend Grundtvig og P. G. Thorsen, belønnedes med Selskabets Guldmedalje og besluttedes udgivet paa Selskabets Bekostning. (Censurkomitteens af P. G. Thorsen forfattede Indstilling er i sin Helhed trykt i Aftbl. 1872, No. 48.) Endnu mens han var sysselsat med sit Skrift om Snorre, blev han anmodet om at overtage Udgivelsen og Redaktionen af P. A. Munchs «Samlede Afhandlinger», til hvis Udgivelse Storthinget, efter Forslag af Johan Sverdrup, gav den første Bevilgning i Marts 1872. Høsten 1873 opholdt han sig i Sverige for at gjøre Studier i derværende Bibliotheker i Anledning af sin Doktorafhandling «Sagnkredsene om Didrik af Bern og Karl den Store hos de nordiske Folk». Efterat han om Sommeren 1874 havde, som en af de norske Studenters valgte Repræsentanter (de to øvrige var B. Kildal og Nordahl Rolfsen), besøgt Island ved Landets Tusindaarsfest, forsvarede han 29 Septbr. 1874 sin nævnte Afhandling og kreeredes derpaa s. D. til *Dr. philos.* (Jfr. Aftbl. 1874, No. 227, hvor bl. a. den første officielle Opponent Prof. Sophus Bugges anerkjendende Omtale af Doktorandens Afhandling er trykt.) Fra 1 April 1875 blev han Universitetsstipendiat i Historie og opholdt sig fra April til August s. A. med Stipendium af det Hjelmstierne-Rosencrone'ske Legat i Berlin, hvor han fortsatte sine historiske Studier paa Forelæsninger af Mommsen, Nietsch og Müllenhof og ved Seminarøvelser hos Droysen. Ved O. Ryghs Overtagelse af det nyoprettede Professorat i Arkæologi 1875 blev den ene historiske Professorpost ledig, og til denne meldte ogsaa Storm sig i Konkurrance med den daværende Universitetsbibliothekar L. Daae. Da denne imidlertid undslog sig for at konkurrere, indstillede Regjeringen ham, imod Udtalelser fra Flertallet i baade Fakultetet og det akademiske Kollegium til Fordel for Konkurrance, til Udnævnelse uden saadan. Foranlediget nærmest ved Udtalelser af Professor Konrad Maurer fra München, som den Gang opholdt sig i Kristiania, overfor Storthingspræsident Johan Sverdrup, fremsatte denne 1876 Forslag for Storthinget om en Bevilgning til Storm til Udarbejdelse af et Værk over den norrøne Litteraturs Historie, hvilken Bevilgning derpaa gaves af Thinget 2 Juni s. A. og gjentoges 26 Maj næste Aar. (Sth.-Forh. 1876, V., Dok. No. 80 og VI a, Indstill. *S.* No. 137, S. 437, cfr. Sth.-Tid. s. A., S. 567, samt Sth.-Forh. 1877, VI a. 362 og Sth.-Tid. s. A., S. 617). Sommeren 1876 foretog han med Universitetsstipendium en Undersøgelsesrejse til historisk-geografisk merkelige Punkter i det

vestenfjeldske Norge. Ved L. Kr. Daa's Død i 1877 blev det andet ordinære Professorat i Historie ledigt, og til dette udnævntes Storm den 8 Oktbr. 1877. Den 28 Januar 1878 holdt han sin Tiltrædelsesforelæsning ved Universitetet og læste i de nærmest følgende Semestre dels over Frankriges ældre Historie, dels over Kilderne til Norges Historie og over den norrøne Litteraturs Historie. Fra 1883 læste han i flere Semestre ogsaa over Ethnografi og over Geografiens Historie, ligesom han hyppig har holdt historiske Seminarøvelser med filologiske Studerende over romersk og græsk Oldtidshistorie, Sveriges, Englands, Tysklands og Frankriges Historie. I videnskabelige Øjemed har han hyppig opholdt sig i Udlandet, saaledes Sommeren 1878 i Paris og Tyskland; Sommeren 1879 og hele Vinterhalvaaret 1881—82 i Kjøbenhavn, Lund, Stockholm og Upsala og Høsten 1882 i Trondhjem og Bergen, disse sidste Rejser udelukkende foretagne for at granske Haandskrifter af Norges gamle Love, hvis fortsatte Udgivelse var bleven overdraget til ham ved kgl. Res. 15 Septbr. 1881. Fra Septbr. til Novbr. 1892 opholdt han sig i Spanien som Norges officielle Repræsentant ved den 9. internationale Amerikanistkongres i Huelva og derpaa som Norges Kommissær ved Columbus-Udstillingen i Madrid til Minde om Amerikas Opdagelse. I August 1894 var han det norske Universitets Repræsentant ved Halle-Wittenbergs Universitetsjubilæum og fra Septbr. 1895 til Juni 1896 opholdt han sig med Tjenestefrihed i Rom for med den af Storthinget i dette Øjemed givne Bevilgning at anstille Undersøgelser vedkommende Norges Historie i Vatikanets Arkiv. (Sth.Forh. 1895, Sth. Prp. No. 79 og Indstill. *S* No. 214 samt Sth.-Forh. 1896, Sth. Prp. No. 61 og Indstill. *S*. No. 139). — I Universitetets Administration deltog han som Medlem af det akademiske Kollegium fra Nytaar 1884 til Udgangen af 1887; han har flere Gange været Medlem af ved Universitetet særskilt nedsatte Komitteer, bl. a. var han fra 1888 Formand i den 1884 nedsatte Komitte til Udarbejdelse af ny Fundats, hvis Udkast No. 2 med Motiver, udarbejdet af ham, afgaves 8 Juni 1888 og senere vedtoges af Universitetet i endelig og (navnlig af Prof. Aubert) revideret Skikkelse i 1890. I 1896—97 var han Medlem af den af Kirkedepartementet nedsatte Komitte til Bedømmelse af Dr. S. Ibsens Forelæsninger over Sociologi. 1886 blev han udnævnt til Medlem af Undervisningsinspektionen, hvis Formand han var fra 1894, indtil det nye Undervisningsraad oprettedes ved L. 27 Juli 1896. Siden 1886 har han været Formand i den norske historiske Kildeskriftkommissjon (jfr. kgl. Res. 31 Juli 1886) og siden 1888 i Kommissjonen for Udgivelse af Norges gamle Love (kgl. Res. 9 Maj 1887); han er videre Formand i norsk Forfatterforening og i Styrelsen af Norsk Folkemuseum, Medlem af Styrelsen for Nansen-Fondet og af Bestyrelserne i den norske historiske Forening og i det norske geografiske Selskab. — I Marts 1892 tilkjendtes ham den af Grev Lou-

bat fra New-York i 1889 stiftede Pris for det værdifuldeste Bidrag paa norsk, dansk eller svensk i de sidste 5 Aar til Amerikas Ethnografi, Historie eller Numismatik, nærmest i Anledning af hans Skrifter over Vinlandsrejserne. Prisen (3500 Kr.) overraktes ham ved Aarsfesten 20 Marts 1892 i Vitt.-, Hist.- och Ant.-Akademien i Stockholm, i hvis Haand Godkjendelsen af de prisbelønnede Arbejder er lagt. Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (18 Decbr. 1874) og har siden 1884 uden Afbrydelse været dettes Generalsekretær; fremdeles er han Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem (1883), af det kgl. danske Videnskabernes Selskab (1888), af det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog (1891), af *Kgl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället* i Gøteborg (1888), af *Kgl. Vetenskaps-Societeten* i Upsala (1898), korr. Medlem af *Svenska Sällskapet för Anthropologi* (1891) samt Æresmedlem af *Hit íslenzka bókmentafélag* (1892). Han blev 21 Januar 1891 R.[1] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste», hvorhos han er R. N. O. (1883) og K.[2] Sp. I. O. (1893).

Portræt med Biografi af A. Taranger i Folkebladet 1893, No. 6. Jfr. — foruden i Biografien ovfr. anførte Steder — Aftbl. 1875, No. 14 [Aktstykker vedk. den efter Prof. J. E. Sars (med B. Schmidt) besatte Stipendiatpost ved Universitetet]; Dept.-Tid. 1876, S. 129 fg. [Regjerings-Indstilling ang. Besættelsen af Professoratet i Historie], cfr. Sth.-Forh. 1877, VI., Indstill. *O.* I, S. 14; H. Jæger: Ill. norsk Litt.-hist., II., Vid. Afd. S. 35 fg. m. Portr.; Paul's Grundriss d. germ. Philol. I. 104, 112, 140; Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon III. 185; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., VI. 437; Nordisk Familjebok XV. 698 fg.; de Gubernatis: Dict. int. des écrivains du jour, III. 2035.

Om den gamle norrøne Literatur. Et Indlæg i Striden mellem Docent Grundtvig og den norske historiske Skole. Chra. 1869. 8. 47 S. (Omarbejdet Aftryk af to Artikler i Aftenbladet 1869, se ndfr.)

Norges, Sveriges og Danmarks Historie for Gymnasierne. En Omarbejdelse af Chr. C. A. Langes „Norges, Sveriges og Danmarks Historie. Anden Udgave". Ved Siegw. Petersen og Gustav Storm. Kra. 1872. 8. 2 Bl., 245 S. (Bogen er helt skrevet af S. alene.)

Snorre Sturlassøns Historieskrivning, en kritisk Undersøgelse. Kbhvn. 1873. 8. 5 Bl., 292 S., 1 upag. S. og 1 lith. Kart. (Skriftet er i alt væsentligt en Gjengivelse af Forf.s i Oktbr. 1871 indleverede Besvarelse af den af det kgl. danske Videnskabs-Selskab Aaret i Forvejen udsatte Prisopgave, hvilken Besvarelse, som ovfr. nævnt, blev belønnet med Selskabets Guldmedalje og derhos af Censurkomitteen indstilledes til at udgives paa Selskabets Bekostning. — Anm. af E. W. Gosse i The Academy 1873, 14 Juni).

Om Ynglingatal og de norske Ynglingekonger i Danmark. (Særsk. Aftr. af Hist. Tidsskr. [1. R.] III.) Kra. 1873. 8. 1 Bl., 24 S. (Anm. af —*n.* [E. Jessen] i Sybels Hist. Zeitschr. XXXII. 400.)

Sagnkredsene om Karl den Store og Didrik af Bern hos de nordiske Folk. Et Bidrag til Middelalderens litterære Historie. Udg. af Den norske historiske Forening. Kra. 1874. 8. IV S., 245 S., 1 Bl. (Anm. af E. Kølbing i

Germania XX [1875], S. 227 fg.; af E. Wilken i Gött. gel. Anz. 1875, St. 46, S. 1468—72; i Nær og Fjern [Kbh.] No. 148, S. 12 fg., hvortil nogle Bemærkninger af S. Grundtvig i No. 149, S. 14, cfr. samme Forf.s «Danmarks gamle Folkeviser», IV, 586—95, 601—4, 623—26, 679—81, 781—83 og 595—600 af S. Bugge.)

Minder fra en Islandsfærd. Med Titelvignet og 4 Billeder [efter Tegninger af R. Boll]. Chra. 1874. 8. 2 Bl., 165 S. (En Del af Skriftet blev oprindelig trykt i Aftenbladet, se ndfr. Anm. i Berl. Tid. 1875, 16 Januar; i Fædrel. f. A., 9 Februar af C. R.[osenberg].)

Om Eufemia-viserne. (Sætryk i nogle Expl. uden Titelbl. af Nord. Tidsskr. for Phil. og Pæd, Ny R. I, 23—43.) [Kbhvn. 1874.] 8. 21 S. (Jfr. Germania XX, 226 fg. af E. Kølbing; K. R. Geete: *Eufemia-visorna* [Ups. 1875] og C. J. Brandt: Romantisk Digtning fra Middelald. [Kbhvn.] III, 297 fg.)

Den komparative Methodes Betydning for Studiet af den nordiske Mythologi. Prøvefore'æsning for den filosofiske Doktorgrad. (Særsk. Aftr. af Hist. Tidsskr. [1. R.] III.) Kra. 1875. 8. 1 Bl, 28 S. (Anm. i Nær og Fjern [Kbh.] No. 192, S. 14 fg., jfr. No. 162, S. 14 fg)

Om Haandskrifterne af Thjodrik Munk. (Særskilt Aftryk af Chra. Vid.-Selsk.s Forhandl. for 1875.) Chra 1875. 8. 8 S.

Om Indskudene i «Fagrskinna». (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selsk.s Forhandl. for 1875.) [Chra. 1875.] 8. 28 S.

De ældste Forbindelser mellem den norske og den islandske historiske Litteratur. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1875.) [Chra. 1876.] 8. 16 S.

Nye Oplysninger om Peder Claussøn. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1876, No. 4.) [Chra. 1876.] 8. 11 S.

Om Limfjordens ældre Aabning mod Vest og Snorre Sturlassøns Kjendskab til Jyllands geografiske Forhold. Med 1 Kart. (Særsk. Aftr. af Hist. Tidsskr. [1. R.] IV.) Kra. 1876. 8. 1 Bl., 22 S.

Nordmænd eller Danske i Normandie? I Anledning af Johannes Steenstrups „Indledning i Normannertiden". (Aftryk af „Aftenbladet".) Kra. 1876. 8. 24 S. (Anonymt.)

Den hellige Kong Haakon og Folke-Visen om hans Død. — [I s. H. m. fortløb. Paginering:] 1. En Levning af den ældste Bog i den norrøne Litteratur. 2. Den forstenende Myr paa Søndmøre. Chra. 1877. 8. 24 S. (Særtryk af Hist. Tidsskr. [1. R.] IV.) (Jfr. Hist. Tidsskr. 2. R. I. 547 fg. af J. Fritzner.)

Ragnar Lodbrok og Lodbrokssønnerne. Studie i dansk Oldhistorie og nordisk Sagnhistorie. (Særskilt Aftryk af Hist. Tidsskr. 2. R. I.) Kra. 1877. 8. 2 Bl., 121 S. (Anm. af Nils Höjer i Letterstedtske Nord. Tidskr. 1879, S. 288—302 i Forening med Johs. Steenstrups «Normannerne», I. og II.; af E. Beauvois i Revue hist. VIII. 188—91.)

Historisk-geografiske Studier i det nordenfjeldske Norge. Med 2 Pl. (Særsk Aftr. af Hist. Tidsskr. [1. R.] IV.) Kra. 1877. 8. 1 Bl., 52 S.

Sigurd Ranessøns Proces, udgivet efter Haandskrifterne af Dr. Gustav Storm. Kra. 1877. 8. IV S., 68 S. (Anm. i Lit. Centralbl. 1877, No. 47 af Ant. Edzardi; i Revue hist. VIII. 423 fg. af E. Beauvois.)

Antik og modern Historieskrivning. Tiltrædelsesforelæsning, holdt d. 28de Januar 1878 i Kristiania Universitets Festsal af Dr. G. S. Kra. 1878. 8. 24 S.

Kritiske Bidrag til Vikingetidens Historie. *I.* Ragnar Lodbrok og Gange-Rolv. Kra 1878. 8. 2 Bl., 219 S. (Anm. i Dagbladet 1878, No. 129 af J. E. Sars; i Letterstedtske Nord. Tidskr. II., S. 288—302 af Nils Höjer, i Forbindelse med Joh. C. H. R. Stenstrups Skrift «Normannerne», I.; i Revue hist. *XI.* 432—35 af E. Beauvois.)

I Anledning af Hr. Johannes Steenstrups «Danske Kolonier i Flandern og Nederlandene i det 10de Aarhundrede». Chra. 1878. 8. 24 S. (Særtryk af Hist. Tidsskr. Den nævnte Afhdlg. af Steenstrup er trykt i dansk Hist. Tidsskr. 4. R. VI.)

En oldnorsk Saga om Danekongerne. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1878. No. 6.) [Kra. 1878.] 8. 15 S.

Havelock the Dane and the Norse king Olaf Kuaran. (Chra. Vid.-Selsk.s Forhandl. 1879. No. 10.) Chra. [1879]. 8. 5 S. (I sin Helhed optrykt i Englische Studien III, S. 533—35.)

Om den hellige Kong Haakon og Peder Syvs Psalterium. (Chra. Vid.-Selsk.s Forhandl. 1879. No. 11.) Chra. [1879]. 8 10 S.

Om Haandskrifter og Oversættelser af Magnus Lagabøters Love. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1879. No. 14.) Chra. [1879]. 8. 61 S. (Anm. af L. A.[ubert] i Norsk Retstid. 1880, S. 301 fg.).

Vikingetogenes tidligste Udgangspunkter. [Særtryk af Hist. Tidsskr. 2. R. II.] Chra. 1879. 8. 36 S. (Polemisk rettet mod Johs. Steenstrups «Normannerne», II.)

Magnus Erlingssøns Lov om Kongevalget og Løfte om Kronens Ofring. (Chra. Vid.-Selsk.s Forhandl. 1880, No. 14.) Chra. [1880]. 8. 16 S.

Monumenta historica Norvegiæ. Latinske Kildeskrifter til Norges Historie i Middelalderen udgivne efter offentlig Foranstaltning ved Dr. Gustav Storm. Kra. 1880. 8. 3 Bl., II S., LXII S., 1 Bl., 301 S. (Af de heri meddelte Kildeskrifter blev «Theodrici Monachi Historia de antiquitate regum Norwagiensium» optrykt i Uddrag ved G. Waitz i «Mon. hist. Germ.», Scriptorum Vol. 29, S. 247—251. Jfr. Udgiverens Meddelelse i Aftbl. 1 Novbr 1880 om det af Fr. Metcalfe i Oxford fundne Membranhaandskrift af en fra Norge stammende, fuldstændigere Redaktion af St. Olafs-Legende, forfattet af Erkebiskop Eystein, nu udgivet i «Passio et Miracula beati Olaui. edited from a twelfth century manuscript in the library of Corpus Christi College, Oxford, with an introduction and notes by F. Metcalfe», [Oxford 1881]).

Slaget i Havrsfjord. (Særtryk u. T. af Hist. Tidsskr. 2. R. II.) [Kra. 1880.] 8. 19 S.

Den Bergenske Biskop Arnes Bibliothek. (Særtryk u. T. af Hist. Tidsskr. 2. R. II.) [Kra. 1880.] 8. 8 S.

Magnus Barfods Vesterhavstog. (Sep.-Aftr. af Norsk Hist. Tidsskr. [2. R.] III.) Kra. 1880. 8. 20 S.

Om Peder Claussøn Friis og hans Skrifter. **Indledning til den norske historiske Forenings Udgave af hans Skrifter ved Gustav Storm. Kra. 1881.** 8. 2 Bl., LXXXIII S. (Særtryk i 50 Expl. af Forf.s Udgave af de nævnte Skrifter. Jfr. Forf.s Afhdlg. i Hist. Tidsskr. 3. R. II.: Rettelser til **Afhandlingen „Om Peder Claussøn Friis og hans Skrifter"**, ogsaa i **Særtryk. Kra. 1889. 8.** 6 S.)

Samlede Skrifter af Peder Claussøn Friis. **Udgivne for den norske historiske Forening af** Dr. Gustav Storm. **Kra.** 1881. 8. 3 Bl., LXXXIII S.,

1 upag. S., 1 Bl., 493 S. (Anm. i Letterstedtske Nord. Tidskr. 1882, S. 331—34 af Yngvar Nielsen.)

Om Gravstenen fra Fjære og en Sidegren af det norske Kongehus i 14. Aarhundrede. Med 1 Lithografi. (Særtryk af Hist. Tidsskr., 2. R. III.) Kra. 1881. 8. 1 Bl., 16 S.

Om Lendermandsklassens Talrighed i 12. og 13. Aarhundrede. (Særsk. Aftr. af Hist. Tidsskr., 2. R. IV.) Kra. 1882. 8. 1 Bl., 60 S.

Om Forfatteren til det statsretslige Skrift fra 1656 «Norges Rige Arve-Rige». (Særskilt Aftryk af Hist. Tidsskr. 2. Række, IV.) Kra. 1882. 8. 15 S.

Om Forfatteren af Beskrivelserne over Lofoten og Vesteraalen (1591) og over Namdalen (1597). (Særsk. Aftryk af Hist. Tidsskr., 2. R. IV.) Kra. 1883. 8. 8 S. (Jfr. Forf.s Rettelse til denne Afhandling i Hist. Tidsskr. 2. R. VII. 303 fg.)

Færøiske Studier. (Særtryk af Hist. Tidsskr. 2. Række, IV.) Kra. 1883. 8. 2 Bl., 64 S. (Indhold: 1. Viserne om Audun Hestakorn og St. Margrete paa Nordnæs. 2. De færøiske Sagn om Bispesædet Kirkebø og Kong Sverres Ungdom. Jfr. Forf.s Tillæg til den første af disse Afhandlinger i Hist. Tidsskr. 2. R. V. 143 fg.)

Harald Haardraade og Væringerne i de græske Keiseres Tjeneste. (Særtryk af Hist. Tidsskr. 2. R. IV. 354—86.) Kra. 1883. 8.

Forhandlinger paa det andet nordiske filologmøde i Kristiania den 10.—13. august 1881, udgivne af Gustav Storm. Kra. 1883. 8. XVI S., 255 S. (Anm. i Ny Svensk Tidskr. 1884, S. 319 af A. Kock; i Ant.-Akad.s månadsblad 1883, S. 92.)

En Tale mod Biskoperne. Et politisk Stridsskrift fra Kong Sverres Tid, udgivet efter offentlig Foranstaltning ved Gustav Storm. Chra. 1885. 8. 1 Bl., XVIII S., 35 S. (Anm. af P. G.[roth] i Dagbl. 1885, No. 396.)

Smaating fra Sverressaga. (Særsk. Aftr. af Hist. Tidsskr. 2. Række. V.) [Med et Kart.] Chra. 1885. 8. 40 S. (Indhold: 1. Birkebeinernes Fjeldvandring fra Voss til Sogn 1177 og Sagnet om Sverrestien. 2. Om Øskjæggernes Søtog i de danske Farvande 1193 og den slesvigske Biskop Valdemar. 3. Stedsnavnet Solangr.)

Udenlandske Beretninger om Kong Sverre. I. Benedict af Peterborough. II. Roger de Hoveden. III. Wilhelm af Newbury. IV. Saxo Grammaticus. (Trykt som Manuskript til Brug for de Studerende.) Kra. 1885. 8. 8 S. (Anonymt.)

Om en Olavs-legende fra Ribe. (Chra. Vid.-Selsk.s Forhandl. 1885, No. 3.) Chra. 1885. 8. 18 S.

Norges gamle Love indtil 1387. Fjerde Bind, indeholdende Supplementer til de tre foregaaende Bind samt Haandskriftbeskrivelse med Facsimiler, udgivet efter offentlig Foranstaltning ved Gustav Storm. Chra. 1885. 4. XXVI S., 797 S. + XVII lith. Pl. Facsimiler. (Anm. [af Yngvar Nielsen] i Morgbl. 1886, No. 499; [af Ingv. Undset] i Dagbl. s. A. No. 92; af K. von Amira i Gött. gel. Anz. 1886, S. 541; af E. M.[ogk] i Litt. Centralbl. 1886, Sp. 1125.) — Femte Bind, indeholdende Supplement til foregaaende Bind og Facsimiler samt Glossarium med Registre, udgivet efter offentlig Foranstaltning ved Gustav Storm og Ebbe Hertzberg. Chra. 1895. 4. XIII S., 1 upag. S., 1 Bl., 864 S. + 6 lith. Bl. Facsimiler. (Af dette Bind udkom paa Forhaand særskilt: Femte Binds første

Hefte, indeholdende Supplement til foregaaende Bind og Facsimiler, udg. efter offentlig Foranstaltning ved Gustav Storm. Chra. 1890. 4. 1 Bl,, 56 S. + 6 lith. Pl. (Anm. af K. Lehmann i Deutsche Litt.-Zeit. 1891, Sp. 1421.)

Borgarthings ældre Kristenret i fotolithografisk Gjengivelse efter Tønsbergs Lovbog fra c. 1320. [Med Fortale af G. Storm.] Chra. 1886. 4. 2 Bl., 7 Pl.

Søfareren Johannes Scolvus og hans Reise til Labrador eller Grønland. (Særtryk af Hist. Tidsskr. 2. Række V.) Chra. 1886. 8. 16 S.

Om nordiske Stedsnavne i Normandie. Foredrag ved Filologmødet i Stockholm 11. Aug. 1886. (Særtryk af Hist. Tidsskr. 2. R. VI.) Kra. 1887. 8. 18 S.

Studier over Vinlandsreiserne, Vinlands Geografi og Etnografi Med 4 Karter. (Aarb. f. nord. Oldkynd. og Hist. 1887.) Kbhvn. 1888. 8. 2 Bl., 80 S. (Anm. af E. W. Dahlgren i Ymer 1888, S. XVI; af Emil Svensén i Sv. hist. Tidskr. 1889, S. 123—142; af O. Brenner i Allg. Zeit. 1888, No. 339, Beil.; af Ruge i Petermanns Mittheilungen 1889, Litt.-Bericht S. 9; i The North, Minn., 1891, No. 92 og 93 af Prof. Julius E. Olson og i The Dial (Chicago) s. A. Jfr. A. M. Reeves: The finding of Wineland the good (Lond. 1890) og Kr. Kålunds Anm. heraf i Ark. f. nord. Fil. VII. 383 fg. samt Biography and Correspon dence of Arthur M. Reeves by W. I. Foulke (Lond. 1895, 4.), S. 3 lij.)

Studies on the Vineland Voyages. (Extraits of Mém. de la Soc. Roy, des Ant. du Nord. 1888.) Copenhagen 1889 8. 64 S.

Under en i den norsk-amerikanske Presse i Begyndelsen af 1891 stedfindende Diskussjon om Amerikas Opdagelse ved Leif Erikssøn, foranlediget ved et Forslag af Prof. R. B. Anderson (Forf. af «America not discovered by Columbus» [1874]) om at holde en Festdag hvert Aars 1. Oktober til Minde om Leif Erikssøns Opdagelse, blev der af Bladet «Budstikken» i Minneapolis sendt Professor Storm tre bestemte Spørgsmaal desangaaende til Besvarelse, og hans Svar blev derefter trykt i Budstikken 1891, 5 August. Dette Svar blev imødegaaet af Anderson i Bladet «Amerika» (Chikago) 1891, 16 Septbr. I samme Blad 1892 gjenoptog Anderson sit Angreb paa Storms Begrundelse for Identiteten af Vinland og Nova Scotia, hvilke Artikler, med en Indledning af B. Bjørnson, besørgedes aftrykt i Dagbladet 1892, No. 125; disse blev derpaa besvaret af S. i s. Bl. No. 128, hvortil B. B. gjorde nogle Bemærkninger i Stykket «Mens de Lærde slaas» i No. 133, medens Anderson selv svarte i Amerikabladet «Norden» 2 Juli (aftrykt i Dagbl. No. 219 og 220), hvortil S. gav nyt Svar i Dagbl. No. 233. Af Dr. P. Groth i Brooklyn var Anderson allerede tidligere imødegaaet i nogle Artikler i Nordlyset 16 Juli 1892 (gjengivet i Dagbl. s. A. No. 235 og 236; jfr. ogsaa «Boston Evening Transcript» 1892, 23 Juni, S. 10 [«Where Leif Erickson lived» af Prof. E. N. Horsford].

Islandske Annaler indtil 1578. Udgivne for det norske historiske Kildeskriftfond ved Dr. Gustav Storm. Chra 1888. 8. 2 Bl., LXXXIV S. [Forord], 667 S. (Anm. af E. Beauvois i Revue crit. d'hist. et de litt. 1889, S. 247—249; i Ark. f. n. fil. VI. 291—300 af J. . .; i Svensk Hist. Tidskr. 1888, S. 50; i Deutsche Litt.-Zeit. 1889, Sp. 747 af D. Schäfer; i Litt. Centralbl. 1888, Sp. 1652 af E. M.[ogk].

Om det gamle Hamar og den gamle «Hamars Beskrivelse» fra 1553. (Særsk. Aftr. af Hist. Tidsskr. 3. R. I.) Kra. 1888. 8. 28 S.

Om de Hamarske Krøniker. (Særsk. Aftr. af «Hist. Tidsskr.», 3. R. I.) Kra. 1889. 8. 32 S.

Slutningsbemærkninger om de Hamarske Krøniker. (Særsk. Aftr.

af Hist. Tidsskr. 3. R. I.) Kra. 1890. 8. 7 S. (Jfr. de til denne Diskussjon hørende Indlæg i Hist. Tidsskr. 3. R. I. af Dr. L. Daae og i 3. R. III. af A. E Erichsen.)

Om Amund Sigurdssøn Bolt og Urolighederne i det sydlige Norge 1436—38. (Særtryk af «Norsk Hist. Tidsskr.», 3. R. II.) Chra. 1891. 8. 40 S.

Den danske Geograf Claudius Clavus eller Nicolaus Niger. (Aftr. af «Ymer» 1889, 1891.) [Med 4 Bl. lith. Facsimiler.] Stockholm 1891. 8. 1 Bl., S. 129—146 + S. 14—37.

Om Zeniernes reiser. (Sep.-Aftr. af «Det norske geogr. selskabs årbog», II.) Med 4 lith. pl. Kra. 1891. 8. 1 Bl., 22 S. (Anm. af Ruge i Petermann's Mittheilungen 1894, Litt.-Bericht S. 15 fg. Jfr. The Annals of the Voyages of the Brothers Nicolo and Antonio Zeno in the North Atlantic about the end of the fourteenth century and the claim founded thereon to a Venetian discovery of America. A criticism and an indictment by Fred. W. Lucas. [London 1898.] Cfr. ogsaa Congrès des Américanistes, 5e Session, Copenhague 1883, S. 150—179 af J. Steenstrup og S. 182 fg. af O. Irminger.)

Eiriks, saga Rauða og Flatøbogens Grœnlendingsþáttr samt Uddrag fra Olafssaga Tryggvasonar udgivne for Samfund til Udgivelse af gammel nordisk Litteratur ved Gustav Storm. Kbhvn. 1891. 8. XVIII S., 79 S. (Anm. af G. Morgenstern i Littbl. f. germ. u. roman. Philol. 1892, Sp. 193.)

Maria Stuart. Otte Forelæsninger. [Med 37 Illustrationer og Karter.] Chra. 1891. 8. 6 Bl., 220 S. (Anm. af Chr. Brinchmann i Dagbl. 1891, No. 363; af Henrik Jæger i Aftpst. 1892, No. 199; i Dagbl. [Kbh.] 1892, No. 34; i Nat.-Tid. [Kbh.] 1892, 9 Maj; i Aftonbl. 1891, No. 263 af O. Z[eipel]; i Snällposten [Malmø] 1891, 3. Decbr. af *M.*, cfr. Morgbl. s. A. No. 745; i Letterstedtske Nord. Tidskr. 1892, S. 83—107 af S. E. Boëthius; i Litt. Centralbl. 1892, S. 1014 fg. [af Dr. P. Wittmann], cfr. Aftpst. s. A. No. 442; i Revue historique T. 69, S. 394 fg. af E. Beauvois.)

Maria Stuart. Von Dr. G. Storm. Übersetzt von Dr. P. Wittmann. (Mit [16] Vollbildern und Textillustrationen,) München 1894. 8. X S., 263 S., 1 upag. S. (Med Omslagstitel «Schuldig oder schuldlos? Maria Stuart im Lichte der neuesten Geschichtsforschung. Aus dem Dänischen übersetzt von Dr. P. Wittmann». Anm. i Allg. Zeit. 1897, Beilage No. 210, S. 4; i Voss. Zeit. s. A., overs. i Uddrag i Aftpst. s. A. No. 174; i Hamb. Corr. 1893, Beil. No. 23 af E. W.; i Deutsches Volksblatt 1894, Beil. No. 16 af Dr. G. Grupp; i Stimmen aus Maria Laach 1893, S. 319 fg.)

[1.] Christofer Columbus og Amerikas Opdagelse. Med 42 Billeder og Karter. Chra. 1893 [ɔ: 1892]. 8. VIII S., 152 S. (Udvidet Omarbejdelse af Forf.s i Morgbl. August 1892 trykte Artikler, se ndfr. Anm. i Aftpst. 1892, No. 755 af A. [Arstal]; i Dagbl. s. A. No. 408 af C. B.[rinchmann]; i Morgbl. 1893, No. 124.)

[2.] Christofer Columbus og Amerikas Opdagelse. Med 42 Billeder og Karter. [Udgave for Amerika, med Titelblad trykt derover, udg. af «Skandinavens» Boghandel.] Chicago [1892]. 8.

Columbus på Island og vore forfædres opdagelser i det nordvestlige Atlanterhav. (Sep.-Aftr. med Omslagstitel af «Det norske geogr. selskabs årbog», IV.) Med 1 Pl. Kra. 1893. 8. 19 S.

Otte Brudstykker af den ældste Saga om Olav den hellige udg. for det Norske historiske Kildeskriftfond ved Dr. Gustav Storm. Med 8 Bl. Facsimiler. Chra. 1893. 4. 1 Bl, 26 S., 16 S. (Anm. i Littbl. f. germ. u. rom. Philol. XVI. 1895, No. 11 af B. Kahle; i Zeitschr. f. d. Alterthum Bd. XL. 40—43 af Ditter.)

Trykt 8 April 1899.

To Runestene fra Sønderjylland og deres historiske Betydning. Af Dr. Gustav Storm. Med et Tillæg af Dr. Sophus Bugge. (Særtryk u. T. af Hist. Tidsskr 3. R. II.) [Kra. 1894.] 8. 25 S. (Jfr. De danske Runemindesmerker af L. F. A. Wimmer, I. [Kbh. 1895], S. 7 i de foreløbig i et særskilt Oktavhefte trykte «Tilføjelser og Rettelser».)

Om opdagelsen af «Nordkap» og veien til «det hvide hav». (Sep.-Aftr. med Omslagstitel af «Det norske geogr. selskabs årbog», V.) Med 1 Pl. Kra. 1894. 8. 16 S.

Norges gamle Vaaben, Farver og Flag. Med 22 Billeder og 2 lith. Pl. Chra. Vid.-Selsk.s Skrifter 1894. II. Hist. filos. Kl. No. 1. Kra. 1894. Imp.-8. 36 S.

Historisk-topografiske Skrifter om Norge og norske Landsdele, forfattede i Norge i det 16de Aarhundrede. Udgivne for det norske historiske Kildeskriftfond ved Dr. Gustav Storm. Chra. 1895. 8. 2 Bl., 46 S. [Fortale], 1 Bl., 257 S., 1 Bl. [Rettelser]. (Anm. i The Academy 1896, II. 48 fg.)

Hirdskraa i fotolithografisk Gjengivelse efter Tønsbergs Lovbog fra c. 1320. Udg. for det norsk historiske Kildeskriftfond. [Med Fortale af G. Storm.] Chra. 1895. 4. 2 Bl., 23 lith. Pl.

Om Magnus Erlingssøns Privilegium til Nidaros Kirke 1164. Chra. Vid.-Selsk.s Skrifter 1895. II. Hist.-filos. Klasse. No. 2. Kra. 1895. Imp.-8. 28 S.

Om Aarstallet for Trondhjems Grundlæggelse. Særaftryk af Det kgl. norske Videnskabers Selskabs Festskrift ved Trondhjems 900 Aars Jubilæum 1897. Thjem 1897. Imp.-8. 20 S.

Afgifter fra den norske Kirkeprovins til det Apostoliske Kammer og Kardinalkollegiet 1311—1523. Efter Optegnelser i de pavelige Arkiver. Chra. 1897. Imp.-8. 1 Bl., 130 S. (Særtryk af Universitetets Festskrift til H. M. Kong Oscar II. i Anl. af Regjeringsjubilæet 1897.)

Snorre Sturlasøns Norges Kongesagaer. Oversat af Dr. Gustav Storm. Med Illustrationer af Chr. Krohg, Gerhard Munthe, Eilif Peterssen, Erik Werenskiold, m. fl. [Hidtil H. 1—18. udkommet.] Chra. [1896 fg.] 4. S. 1—432. (Verket udgives i en Pragtudgave i større Format og paa finere Papir, med Rammer i Farvetryk osv., og i en mindre flot udstyret Folkeudgave, hvis Text og Illustrationer iøvrigt er overensstemmende med Pragtudgavens. Anm. af —h. [H. Grosch] i Aftpst. 1896, No. 916; i Morgbl. 1896, No. 663 af A. T. [Taranger] og i No. 782 af A. C. Drolsum; i Verdens Gang 1897, No. 98 [af Elling Holst]; i Romsd. Budst. 1896, 26 Novbr., og 1897, 2 Oktbr. af S—r [ɔ: J. Schneider]; i Svenska Dagbladet 1897, No. 263 af Tor Hedberg; i Højskolebladet Maj 1897 af Sigurd Müller.)

Regesta Norvegica. Kronologisk Fortegnelse over Dokumenter vedkommende Norge, Nordmænd og den norske Kirkeprovins. I. 991—1263. Udgivet for Det norske historiske Kildeskriftfond ved Dr. Gustav Storm. Chra. 1898. 8. 4 Bl., 107 S. (Anm. af Dr. L. Daae i Morgbl. 1898, No. 733.)

Laurents Hanssøns Sagaoversættelse udg. af Dr. Gustav Storm. Chra. Vid.-Selsk.'s Skrifter 1898. II. Hist.-filos. Klasse No. 1. Chra. 1899. Imp.-8. X S., 146 S.

Erik den rødes Saga eller Sagaen om Vinland, oversat af Gustav Storm. Illustreret af Hjalmar Johnsen og Chr. Krohg. Chra. 1899. (Under Pressen.)

I Akademiske afhandlinger til prof. dr. S. Bugge (Kra. 1889), S. 73—79: Kylvingerne i Egilssaga.

I Sproglig-historiske Studier tilegnede Professor C. R. Unger (Kra. 1897), S. 217—226: En gammel Gildeskraa fra Trondhjem. Med en Planche.

I Nordahl Rolfsen's Læsebog for folkeskolen IV. 64—72: De islandske sagaer og Snorre Sturlason.

I Norsk Haandlexikon, udg. af Chr. Johnsen, skriver enkelte Artikler sig fra hans Haand, ligesom han reviderede andre Bidrag til samme Verk.

I Nordisk Conversations-Lexikon — af hvis 3. Udg. han var Redaktør sammen med Overlærer A. F. Pullich og (fra 4de Bind) W. Mollerup — har han skrevet Artiklerne om Ethnografi, Norges Historie, en Del Biografier af Nordmænd m. v., hvorhos han har revideret alle Artikler af historisk, retshistorisk, geografisk, m. v. Indhold.

I Salmonsens store ill. Konversations-Lexikon findes enkelte Artikler med hans Merke.

I Dansk biografisk lexikon *III.* 629—632: Peder Clausen; S. 640: Claudius Clavus. — *VII.* 29: Laurents Hansen; S. 502: Mich. Hofnagel. — *XII.* 609 fg.: Absalon Pedersen.

I Nordisk Familjebok XIII. 660—662: Ragnar Lodbrok.

I Encyclopædia Britannica, 9. Ed., har han skrevet Artiklerne Saxo Grammaticus i Vol. XXI. 350 fg. og Snorro Sturluson i Vol. XXII. 201.

I Det norske geogr. selskabs årbog — foruden de ovfr. nævnte, i Særtryk foreliggende Afhandlinger — *VIII.* 37—53: Venetianerne på Røst i 1432, med et Kart. — *IX.* 157—67: Portugisernes Opdagelse af Søveien til Indien.

I Historisk Tidsskrift har han, foruden de i Særtryk foreliggende og ovfr. anførte Afhandlinger, skrevet følgende: 2. Række, *II.* (1880), S. 375—77: To fremmede Helgener, som har forvildet sig ind i den norske Historie; S. 377—385: Sagn om Gretter fra Sætersdalen. — *IV.* 197—202: Om tabte Haandskrifter i det Throndhjemske Videnskabers Selskabs Bibliothek; S. 203: Et byzantinsk Bidrag til Harald Haardraades Historie; S. 492: Anlægget af Vardøhus. — *V.* 134—139: Haakon Jonssøns og Hafthorsønnernes Slægtskab med den norske Kongeæt; S. 143 fg.: Tillæg til Afhandlingen om Audun Hestakorn; S. 271 fg.: Et gjenfundet Haandskrift af Mattis Størssøns Sagaoversættelse. — *VI.* 263 fg.: Om det i 1285 fra Island fundne «Nye Land». — I 3. Række, *I.* 238—243: Rettelser til Afhandlingen «om Peder Claussøn Friis» foran Udgaven af hans Samlede Skrifter; S. 381—383: En upaaagtet Beretning om Kampe mellem Eskimoer og Nordmænd paa Grønland fra Begyndelsen af 15. Aarhundrede. — *II.* 82—94: To Klosterstiftelser fra Kong Sverres Tid; S. 95—99: Om Krigen mellem Sven Estridssøn og Olaf Kyrre; S. 99 fg.: Om den saakaldte «Dronning» Eldrid; S. 289—292: Om Christiania Markeds Ælde; S. 392—408: Nye Efterretninger om det gamle Grønland. (Foredrag i Vid.-Selskabet 1892); S. 416—424: De kongelige Begravelser i Mariakirken i Oslo. — *III.* 424—29: Harald Haardraades paastaaede Dobbelt-Giftermaal. — *IV.* 395 fg.: Om Amund Sigurdssøn Bolt i Sverige; S. 397—417: De ældre norske Kongers Kronings-Stad; S. 418—427: Om Skriftet «Bergens Fundats» og dets Forfatter; S. 428—440: Vitaliebrødrenes Plyndringstog til Bergen i 1393.

I Theol. Tidsskrift f. d. ev.-luth. Kirke i Norge, 3. Række, III (1891), S. 163—172: De ældste kirkelige Optegnelser om St. Olav.

I Tidsskrift for Retsvidenskab III. (Kra. 1890), S. 415—445: Bemærkninger til de i Norges gamle Love 5te Bind optagne oldnorsk-islandske Lovtexter.

I Personalhistorisk Tidsskrift *I.* (1880), S. 147—154: Annalistiske Optegnelser fra norske Lovbøger i 16de Aarhundrede.

I Aarbøger f. nord. Oldkyndighed og Historie *1871*, S. 410—431: Norske Historieskrivere paa Kong Sverres Tid. — *1873*, S. 361—385: Yderligere Bemærkninger om den skotske «*Historia Norvegiæ*». (Jfr. ssteds S. 1—49 af S. Bugge og *Germania* XIX. 102 fg. af K. Maurer.) — *1877*, S. 297—346: Nye Studier over Thidreks Saga. (Anm. af A. Edzardi i Jen Litt. Zeit. 1878, No. 23.) — I 2. Række, *II.* (1887), S. 293—372: Studier over Vinlandsrejserne. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.) — *III.* 197—218: Om Kilderne til Lyschanders «Grønlandske Chronica».

I Arkiv for nordisk Filologi — som under Medvirkning af Sophus Bugge, N. Linder, A. Noreen, L F. A. Wimmer og Th. Wisén blev udgivet i Christiania ved G. Storm 1882—88 (B. I—IV) er af ham: *I.* (1882—83), S. 47—61: Har Haandskrifter af «Heimskringla» angivet Snorre Sturlassøn som Kongesagaernes Forfatter? S. 110—112: Brudstykke af en latinsk Oversættelse af Kongespeilet fra 14. Aarh.; S. 235—248: Om Redaktionerne af Jomsvikingasaga; S. 304: Om Kilden til den svenske Rimkrønike om St. Olaf; S. 393—96: Nekrolog over Svend Grundtvig. — *II.* 124—135: Om Thorgerd Hølgebrud; S. 172—176: Anm. af «Runerne i den oldislandske Litteratur» af B. M. Olsen; S. 319—338: Biskop Isleifs Krønike. — *III.* 83-88: Om Tidsforholdet mellem Kongespejlet og Stjórn samt Barlaams og Josafats Saga; S. 94 fg.: Anm. af «Briefwechsel der Gebrüder Grimm mit nordischen Gelehrten»; S. 121—131: Om Betydningen af «Eyktarstaðr» i Flatøbogens Beretning om Vinlandsreiserne; S. 244-256: De norsk-islandske Bibeloversættelser fra 13. og 14. Aarhundrede og Biskop Brandr Jónsson. — *IV.* 95 fg.: Lidt om Jens Lauritssøn Wolffs «Norrigia illustrata». — Fra og med B. V. sker Tidsskriftets fortsatte Udgivelse fra Lund med Axel Kock som Hovedredaktør og nu under Medvirkning bl. a. ogsaa af G. Storm, som i de flg. Bind har skrevet: *VI.* 340—350: Ginnungagap i Mythologien og Geografien; S. 351—357: Om Biskop Gisle Oddssøns Annaler. — *IX.* 199—222: Vore Forfædres Tro paa Sjælevandring og deres Opkaldelsessystem. (Foredrag ved Filologmødet i Kbhvn 1892.) — *X.* 197—200: Kan det ansees bevist, at den norske Homiliebog (A M 619 qv.) er skrevet i Hamar? (Jfr. Svar af E. Wadstein i XI. 351 fg.); S. 385—392: Nekrolog over Dr. Johan Fritzner. — *XIII.* 47—53: Hvítabjørn og Bjarndýr. — *XV.* 107—141: Ynglingatal, dets Forfatter og Forfattelsestid.

I Historisk Tidskrift, utg. af Svenska hist. föreningen, 1898, Öfversikter och granskninger, S. 67—69: Anm. af Vilh. Gödels «Fornnorsk-isländsk litteratur i Sverige».

I Revue historique, *T. IV.* (Paris 1877), S. 177—185: Bulletin historique de Norvège. — *T. V.* 189—91: Anmeldelse af v. d. Ropp's «Zur Deutsch-Skandinavischen Gesch. d. XV. Jahrh.» — *T. VIII.* 403—406: Bulletin historique de Norvège; S. 424—25: Anm. af Joh. Hartungs «Norwegen und die deutschen Seestädte».

I Tids-Tavler, udg. af L. K. Daa, III. (1874), S. 121—128: Norrøne Literaturhistorier [ɔ: «Den oldnordiske Literatur» af Dr. G. Lund og «Hovedpunkter af den oldislandske Litteraturhistorie» af B. Hoff. Svend Gruudtvig lod denne Anmeldelse aftrykke med nogle indledende Bemærkninger i danske Fædrelandet 1875, No. 56, hvorefter kom Svar af G. Lund i s. Bl. 1875, No. 69.]

I Nordisk Tidsskrift, udg. af Nordahl Rolfsen, Aarg. 1876, I. 98—116, 248—259 og 375—383: Hugenotforfølgelserne og Bartholomæusnatten.

I Nyt norsk Tidsskrift *I.* (1877), S. 140—160, 388—401: Normannerne i Vikingetiden. — *II.* 442—453: Anmeldelse af Henry Petersens «Om Nordboernes Gudedyrkelse og Gudetro». — *III.* 105—128: Antik og modern historieskrivning. (Tiltrædelsesforelæsning ved universitetet den 28 januar 1878. Ogsaa i Særtryk, se ovfr.)

I Samtiden 1890, S. 118—124: En uheldig statsunderstøttelse (ɔ: Rec. af Aksel Magnus: «Finmarken».)

I Letterstedtske Nordisk Tidskrift, *I.* (1878), S. 177—180: Norsk historisk litteratur 1877. — *IV.* (1881), S. 331—335: Norsk historisk litteratur i 1879 og 1880. — *XXII.* (1899), S. 157—161: Anm. af A. E. Nordenskiölds «Periplus. Utkast till sjökartens och sjöböckernas äldsta historia».

I Norsk Folkeblad 1870, No. 15, 17, 19, 20, 22, 25, 26, 28 og 29: Island og Norge. (De to første Artikler i No. 10 og 12 er ikke af S., jfr. No. 16 samt Dagbl. 1870, No. 92, 93 og 95 af Th.).

I Folkebladet *1893*, No. 18: Biografi af Sophus Bugge. — *1894*, S. 35—38: Det ældste Prospekt og Grundplan [fra 1658] af Trondhjems Domkirke; S. 66—69: Ruinerne af Stenviksholms Slot.

I Aftenbladet findes bl. a. af ham følgende Bidrag, hvoraf enkelte som Redaktionsartikler, nl. i *1869*, No. 211 og 213: Docent Grundtvig contra Rudolf Keyser. (Senere i lidt omarbejdet Særtryk, se ovfr.); No. 273; Anm. af O. Rygh's „Om den ældre Jernalder i Norge". — *1871*, No. 44: Anm. af Worsaae's „Om Forestillingerne paa Guldbracteaterne"; No. 78, 80, 81: Vore Lærebøger i nordisk Historie [ɔ: S. Petersen's af 1861 og Daae's og Nielsens af 1869]; No. 143: Tønsbergs 1000-Aars-Fest; No. 231: Norsk Videnskab og dansk Kritik. [Mod C. Ploug om „norske Erobringer" i „Fædrelandet"]. — *1872*, No. 27: Anm. af Friis's „Lappisk Mythologi, Eventyr og Folkesagn". — *1873*, No. 283: Anm. af J. E. Sars's „Udsigt over den norske Historie, I". — *1874*, No. 121: Anmærkninger om den foreslaaede Professorpost for J. E. Sars (jfr. Svar af Chr. Johnsen i No. 126 og Gjensvar af S. i No. 131); No. 191, 192 og 193: Breve fra Tusindaarsfesten paa Island; No. 236, 239, 242, 246, 247, 251, 254, 256, 260, 261, 264, 265, 268, 269 og 272: Minder fra en Islandsfærd; No. 234: Prøver paa autoriseret historisk Kritik (Svar herpaa af L. Daae i Stykket „Om Hr. Niels Lykkes Trolovelse, hans efterladte Klenodier m. m." i s. Bl. No. 237, hvortil Gjensvar i No. 238, nyt Svar af Daae i No. 240 og sidste Tilsvar af S. i No. 245). — *1875*, No. 16: Anm. af M. Nygaards „Udvalg af den norrøne Litteratur"; No. 78: Om den foreslaaede Professorpost i nordisk Arkæologi. — *1877*, No. 45: Anm. af J. E. Sars's „Udsigt over den norske Historie, II"; No. 91: Om den foreslaaede Professorpost i almindelig europæisk Litteraturhistorie. — *1878*, No. 33: Pave Pius IX's Død.

I Aftenposten *1874*, No. 195: Bemærkninger ved det efter „Dagstelegrafen" i Bladet optagne Stykke om „Kr. Janson paa Island". — *1883*, No. 235: Schweigaard og P. A. Munch i Skolen. — *1891*, No. 722: Under falsk Flag [ɔ: Protest mod Hagerups „Illustr. Konv.-Lex.", H. 1; jfr. Svar fra J. F. Eng i No. 746 og Tilsvar fra G. S. i No. 754]; No. 734: De kongelige Begravelser i Mariakirken i Oslo. — *1895*, No. 124 og 125: Folkemuseet og Indsenderen C. A.; No. 452: En Runeundersøgelse med „Volsø" [om Runeberget ved Veblungsnes; jfr. „Mere om Runebjerget ved Veblungsnes" af Kr. Koren i s. Bl. 1895, No. 683]; No. 492: Tale ved Aabningen af Universitetets 2det Sommerkursus. — *1896*, No. 823 og 826: Om de norske Biskopers Afgifter til Paven i 14de og følgende Aarhundreder;

No. 939: Det store Verk om Stockholm [red. af E. W. Dahlgren]. — *1897*, No. 499: Til Budgetkomitteens Formand Hr. Ullmann [ang. Indstillingen om Docentposten for Sigurd Ibsen].

I Morgenbladet *1892*, No. 417, 419, 425, 430, 434, 438, 445 og 451: Christofer Columbus og Amerikas Opdagelse. (Om det omarbejdede Særtryk se ovfr.) — *1893*, No. 72: Vikingeskibet i Spanien (Indberetning til Forsvarsdepartementet); No. 276: Værdalen 1893 — Guldalen 1345; No. 373 og 376: Et Besøg paa Stenviksholm. — *1896*, No. 226: Indberetning om historiske Undersøgelser i det vatikanske Arkiv.

I Verdens Gang *1877*, No. 32 og 34: Anm. af J. E. Sars's Udsigt over den norske Historie, 2den Del. — *1897*, No. 237: Heraldiske Synder.

I Dagsposten 1895, No. 68: Aarstallet for Trondhjems Grundlæggelse.

Som Formand i Kildeskriftkommissjonen har han konçiperet alle dens 1886—98 afgivne Beretninger og Forslag, trykte i Storthings-Forhandlinger for Aarene 1887—99. — Ligesaa er han Forfatter af de sammesteds trykte Forslag om Bevilgning til Sommerkurserne ved Universitetet 1894—98.

Han udgav P. A. Munchs Samlede Afhandlinger, I—IV. (Kra. 1872—76), hvortil han i IV. 629—646 føjede en kronologisk ordnet Fortegnelse over Forf.s literære Arbejder. I Særtryk af denne Udgave besørgede han ligeledes de to efterladte Skrifter af Munçh: Om Nordboernes Forbindelser med Rusland (Chra. 1873) og Oplysninger om det pavelige Arçhiv (Chra. 1876. Anm. af Kr. Erslev i Det 19. Aarhundrede, VI. 325 fg.) Med Hensyn til dette Udgiverarbejde henvises ellers til Artikelen Munch ovfr. IV. 187 fg. — Om de ved Storm besørgede Udgaver af Siegw. Petersens historiske Lærebøger se ovfr. IV. 438 fg.

Storm, Johan Frederik Breda, ældste Broder af forannævnte Professor *Gustav S.*, er født den 24 Novbr. 1836 paa Gaarden Blaker i Lom, hvor Faderen da var forrettende Prest under Ledighed i Kaldet. Efter Faderens Død i Lardal 1850 flyttede Moderen med sine 6 Sønner til Kristiania, hvor den ældste blev sat ind paa Kathedralskolen, hvorfra han blev Student med Udmerkelse 1855. Allerede paa Skolen begyndte han at lægge sig efter Engelsk og Hebraisk, men studerede ellers, ved Siden af Sprog, efter Andenexamen (med Udmerkelse) i 1857 et Par Aar Naturvidenskaber, særlig Kemi, og var forøvrigt sterkt optagen af Undervisning dels paa flere Skoler (Siewers' Pigeskole 1857—58, vikarierende Lærer paa Skiens Skole 1859—60, Lærer ved Nissens Skole 1860—64), dels privat. Sommeren 1857 gjorde han paa egen Bekostning en Rejse paa et Par Maaneder til Belgien, hvor han studerede Fransk og Flamsk. Fra 1859 valgte han klassisk Filologi til Embedsstudium og tog i Juni 1864 filologisk Embedsexamen med Laud. Fra August s. A. blev han ansat som Lærer ved Aars' og Voss' Skole, hvad han, med nogle Afbrydelser, vedblev at være til 1881. Desuden var han 1870—73 Lærer ved Nissens Pigeskole for voxne og 1870—73 Lærer i Engelsk ved Krigsskolen. Fra Slutningen af Januar 1869 var han med Stipendium af det Hjelmstjerne-Rosencroneske Legat paa en videnskabelig Udenlandsrejse. Denne gik over

England til Frankrige, hvor han under et 7 Maaneders Ophold i Paris stadig hørte Gaston Paris' Forelæsninger over Overgangen fra Oldfransk til Nyfransk og ved hans Velvilje blev optagen som Elev af *l'École des Hautes Études* samt tillige arbejdede i *École des Chartes.* I Septbr. 1869 tog han til Florents og efter et halvt Aars Ophold i Italien til Spanien. Sine Iagttagelser over disse Landes Sprog og Kultur nedlagde han efter Hjemkomsten i en Indberetning, der i noget ændret Form udgaves under Titlen «De romanske Sprog og Folk» (se ndfr.). Under Opholdet i Udlandet blev han fra Oktbr. 1869 ansat som Universitetsstipendiat i levende, senere begrænset til romanske, Sprog, og begyndte efter Hjemkomsten i 1ste Semester 1871 sine Forelæsninger ved Universitetet over det italienske Sprog og dets Historie. I 2det Semester 1872 holdt han sine første Forelæsninger over engelsk Grammatik og Sproghistorie. Efterat Storthinget 22 Marts 1873 havde bevilget Gage til et ordinært Professorat i engelsk og romansk Filologi, blev han 14 Juni 1873 udnævnt til dette Embede fra 1 Juli s. A. at regne. Han har som Professor bl. a. holdt Forelæsninger over gammelfransk, angelsaksisk, romansk Sproghistorie, Fonetik med særligt Hensyn til norske Dialekter, nyfilologisk Encyklopædi og nyere franske, italienske og engelske Forfattere, blandt hvilke sidste for Sprogets Skyld ogsaa har været benyttet engelske Oversættelser af et Par Ibsen'ske Skuespil. Han har i videnskabelige Øjemed flere Gange besøgt Udlandet med offentlige Stipendier, saaledes var han fra Juli til Oktbr. 1876 i Holland, Belgien, London og Paris, i Juli og August 1889 atter i England og Frankrige, og i Juni 1894 mødte han som Norges Delegerede ved den i London afholdte *University Extension Congress.* Ved kgl. Res. 12 Maj 1880 overdroges det til ham at give Møde paa Norges Vegne ved en til Juni s. A. berammet literær Kongres i Lissabon, men da han ved sin Ankomst til Paris erfor, at Kongressen var udsat til Septbr., rejste han igjen hjem og benyttede nu i Juli og August s. A. et ham tildelt Stipendium til Studier af norsk Bygdemaal i Telemarken. Disse Stipendierejser til Studium af norsk Bygdemaal blev fortsat hver Sommer til og med 1886. Han er siden Nytaar 1881 Bestyrer af den Scheelske Stiftelse og var fra 1884 Medlem af Undervisningsinspektionen til dennes Ophør. Ved Edinburgh Universitets 300 Aars Fest i 1884 blev han kreeret til Æresdoktor *(L L. D.).* Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1872), hvor han har været Formand i den hist.-filos. Klasse; af det kgl. danske Videnskabernes Selskab (1893); af *Société de linguistique de Paris* (1872, fra 1874 livsvarigt); af *Accademia degli Agiati* i Rovereto (187*); Æresmedlem af *The Modern Language Association of America* (1894); Medlem af *Göteborgs Vet.- och Vitt.-Samhälle* (1898). Han blev 21 Januar 1889 R.[1] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste» og er derhos Off. Fr. Instr. publ. (1892).

* 21 Juli 1865 *Louise Juliane Christiane Bruun* (f. 1840), D. af ovfr. (I. 490 fg.) nævnte Provst og Sogneprest Chr. C. H. B.

Portræt med Biografi i Folkebladet 1892, S. 241 fg. og 261 fg. — Jfr. hans tildels selvbiografiske Andragende til Storthinget i 1877, se ndfr.; Morgbl. 1898, No. 419; Aftpst. s. A., No. 486; Verdens Gang s. A., No. 166 [af J. B. Halvorsen]; Dagbl. s. A., No. 183; Henr. Jæger: Ill. norsk Litt.-Hist., II., Vid. Afd., S. 43 (hvor Portræt); Pauls Grundriss d. germ. Philol. I. 120, 955, 957 fg. og II. 1, S. 723; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., VI. 437; Nordisk Familjebok XV. 698; De Gubernatis: Dict. int. des écrivains du jour, III. 2035; Indbydelsesskrift fra Aars og Voss' Skole 1873, S. 17; O. Storm: Slægterne Storm og Breda, S. 8 fg.

De romanske Sprog og Folk. Skildringer fra en Studiereise med offentligt Stipendium. Kra. 1871. 8. 2 Bl., 132 S. (Anm. i Morgbl. 1871, No. [af Jak. Løkke]; i Skill.-Mag. 1872, S. 14 fg. [af J. B. Halvorsen]; i Litt. Centralbl. 1873, Sp. 724 af H. Schuchardt; i Revue crit. d'hist. et de litt. 1872, I. 94—96 af Gaston Paris.)

Remarques sur les voyelles atones du latin, des dialectes italiques et de l'italien. Paris 1873. 8. 64 S. (Særtryk af «Mémoires de la Société de linguistique de Paris» II. 81—144. Anm. af G. Paris i Romania III. 429; af Schuchardt i Litt Centralbl. 1875, Sp. 1329 fg.; af N. Caix i Ateneo I. (Firenze 1874), Fasc. 9. Denne sidste Recensjon fremkaldte en Fejde mellem de to Forfattere, idet S. skrev «Replica al prof. N. Caix» i «Rivista Europea» [Firenze] Aug. 1874 og N. Caix en «Risposta» sstds. [begge aftrykte i Brochuren «Polemica filologica», Firenze 1874. 8. 7 S.]; i samme Tidsskrift Novbr. 1874 skrev S. en «Seconda replica al prof. N. Caix» [ogsaa i Særtryk. 8. 7 S.], hvorefter Polemiken afsluttedes af N. Caix med en «Seconda replica al prof. T.[!] Storm» i «Rivista Europea» 1874, S. 585—595. Jfr. ogsaa A. Darmesteter: «Voyelles protoniques» i Romania V. 140.)

Om Tonefaldet (Tonelaget) i de skandinaviske Sprog. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forh. for 1874.) Chra. 1875. 8. 14 S.

A Selection of Phrases for Tourists travelling in Norway, by T. Bennett. 3rd edition, enlarged and revised by Joh. Storm. Chra. 1874 [ɔ: 1875]. 8. 88 S. (Anm. i Aftbl. 1876, No. 21 [af J. Aars].) — 4th edition, enlarged and revised by Joh. Storm. Chra. 1881. 8. 132 S. (Jfr. Artikelen Bennett ovfr. I. 201.)

Det norske Maalstræv. (Særtryk af Letterstedtske Nord. Tidskr. I.) Sthlm. 1878. 8. 49 S. (Foranlediget ved A. Garborgs Skrift «Den nynorske Sprog- og Nationalitetsbevægelse». Anm. i Finsk Tidskrift 1879, II. 181 fg., i Forb. med Garborgs Skrift, af C. G. Estlander; i Litt. Centralbl. 1879, Sp. 936 fg. af K. Maurer, jfr. denne Forf.s Stykke «Die Sprachbewegung in Norwegen» i Germania XXV. 1 fg. Cfr. ogsaa Dagbl. 1878, No. 274 og s. Bl. 1879, No. 166, 168 og 169 af K. Knudsen).

Engelsk Filologi. Anvisning til et videnskabeligt Studium af det engelske Sprog for Studerende, Lærere og Viderekomne. *I.* Det levende Sprog. Kra. 1879. 8. 1 Bl., XIV S, 350 S. (Anm. i Berg. Tid. 1879, No. 236, 238, 240, 245, 246 og 249 af Joh. Dahl; i Ped. Tidskr. 1879, S. 316—22 af G. Stjernström, jfr. Bem. af J. S. sstds. S. 444 fg.; i Finsk Tidskr. 1880, I. 240 fg. af S. G. Wallström; i The Academy 1879, II. 269 fg. af H. Sweet; i Taalstudie II. 292 fg. af C. Stoffel, jfr. Klinghardt i Engl. Stud. VIII. 295).

[1.] Englische Philologie. Anleitung zum wissenschaftlichen Studium der englischen Sprache. Vom Verfasser für das deutsche Publikum bearbeitet. *I.* Die lebende Sprache. Heilbronn 1881. 8. XV S., 468 S. (Anm. i Ped. Tidskr.

1881, S. 310 af G. Stjernström; Deutsche Litt.-Zeit. 1881, No. 14 af A. Napier; Gött. gel. Anz. 1881, St. 44, S. 1398 fg. af H. Sweet; Anglia, Anzeig. IV. 128—131 af M. Trautmann; Herrigs Archiv LXV. 321 fg. af D. Asher; Litt. Centralbl. 1881, No. 26 af R. P. Wülcker; Litt. blatt f. germ. u. rom. Philol. III. 266 fg. af E. Sievers; Anz. f. d. Alterth. IX. S. 168—181 af H. Varnhagen; Engl. Stud. V. 256 og 459 fg. af R. Thum og S. 398—408 af E. Regel; Polybiblion 1881, Juni, S. 515, af J. N. Wagner, cfr. Uddrag i Aftpst. s. A. 5 Aug.; Revue crit. 1882, II. 284 af C. Joret [cfr. «Lettre à la rédaction de la Revue crit.» par J. Storm sstds. S. 449]; Taalstudie III. 37 af C. Stoffel; Zeitschr. f. neufranz. Sprache u. Lit. III. 112 af Koschwitz; Zeitschr. f. d. österr. Gymn. 1882, S. 305 af J. Schipper; The American Journal of Philology Vol. II. 484 fg. af J. A. Garnett; The Nation 1881, 31 Marts; The Spectator 1882, 17 Juni. Jfr. ogsaa: F. Beyer: Lautsystem des Neufranzösischen, S. 10 fg., og Breymann: Über Lautphysiologie, S. 31.)

[2.] Englische Philologie [etc.]. Zweite vollständig umgearbeitete und sehr vermehrte Auflage. *I.* Die lebende Sprache. 1. Abteil. Phonetik und Aussprache. Leipzig [Novbr.] 1892. 8. XV S., 484 S. (Anm. i Litt. Centralbl. 1893, S. 651 af E. S.[ievers], cfr. Morgbl. s. A. No. 236; Litt.blatt f. germ. u. rom. Philol. XV. 10 af Bülbring; Allg. Zeit. 1893, No. 204 Beil. og 205 Beil. af W. Swoboda; Engl. Stud. XIX. 252 af E. Nader; Anglia, Beibl. IV. (1894), No. 10 af M. Trautmann; Le Maître Phonétique VIII. 61 fg. af Paul Passy, overs. i Uddrag i Morgbl. 1893, No. 208; The Saturday Review 1893, 28 Januar, S. 109; Romania XX. 333 af Gaston Paris. Jfr. ogsaa E. Sievers: Phonetik, 4. Aufl., Vorwort S. X.) — 2. Abteil. Rede und Schrift. Leipz. 1896. 8. XXI S., S. 485—1098. (Jfr. Leo Türkheim: «Zu J. Storms Engl. Phil. I. 2.» Fürth. i/B. 1896. 8. 37 S. Særtryk af «Wiss. Beil. zu dem Jahresbericht der Realschule von Fürth 1896», cfr. Overs. af Indledningen i Morgbl. 1896, No. 414.)

Norvegia. Tidsskrift for det norske Folks Maal og Minder. Udg. af Foreningen for norske Dialekter og Traditioner ved Moltke Moe og Joh. Storm. Første Bind. Kra. [Septbr.] 1884. 8. 2 Bl., 132 S. (Mere end dette Hefte 1 af Bd. I. er aldrig udkommet. Det indeholder: S. 5—18: Indledning af Joh. Storm; S. 19—132: Norsk Lydskrift med Omrids af Fonetiken af Joh. Storm. Med Indholdsfortegnelse. [Anm. af J. A. Lundell i Nordisk Revy, Ups. 1884—85, S. 458, jfr. Morgbl. 1885, No. 266; af Kock i Svenska Landsmålen 1885, D, Smärre meddelanden, VI. 1.] — Til dette Hefte hører som Bilag følgende som Manuskript trykte Smaaskrifter af J. Storm: 1) Cirkulære (Spørgeliste) [om norske Dialektformer]. [Febr. 1882.] 8. 2 Bl.; 2) Norsk Ordliste til Lydlæren. [Juni 1882.] 8. 16 S.; 3) Kortere Ordliste — Forklaring af Lydskriften. Juni 1884. 8. 16 S.)

Om Maalsagen. Foredrag bestemt til at indlede en Diskussion i Studentersamfundet Lørdag den 21de Februar 1885 af Professor Dr. Joh. Storm. Udg. som Manuskript af Studentersamfundets Bestyrelse. [Chra. 1885.] 4. 8 S. (Aftryk uden særskilt Trykkested og Aar af Morgenbladet.)

[1.] Franske Taleøvelser. En systematisk Fremstilling af det franske Talesprog gjennem Samtaler af det daglige Liv, ordnede efter Grammatiken. *(Dialogues français enseignant la grammaire et la phraséologie du français parlé.)* Mellemtrin. *(Cours moyen.)* Norsk Udgave. Kbhvn. [Febr.] 1887. 8. X S., 194 S. (Anm. i Aftpst. 1887, No. 190; i Dagbl. s. A. No. 81 [af O. Kristiansen]; i Morgbl. s. A. No. 106; i Berg.

Aftbl. 1887, 10 Marts; Verdens Gang 1887, No. 55; i Modern Language Notes II. 324 af Hj. Edgren; i Fonetik Tîtcer 15 Juli 1887, S. 235 af Aug. Western.) — Andet rettede Oplag. Kbhvn. [Novbr.] 1887. 8. X S., 202 S. (Anm. af P. Passy i Fonetik Tîtcer Febr. 1888, S. 15.) — Tredie rettede og forøgede Oplag. [Med fransk og norsk Register.] Kbhvn. 1895. 8. XII S., 230 S.

Franske Taleøvelser [etc.]. Dansk Udgave [Den norske Text overført til Dansk af cand. mag. Jul. Schiøtt i Kbhvn.] Kbhvn. [Febr.] 1887. 8. X S. 194 S. (Anm. i Politiken 1887, No. 73 af C. M[ichelsen]; i Berl. Tid. s. A. No. 103 Till. af C. R.[othe]; i Morgbl. [Kbh.] s. A. No. 82 af Jul. Schiøtt; i «Vor ungdom» 1888, S. 478—482 af Otto Jespersen, jfr. Stykket «Bør Storms Dialogues français indføres i vore skoler?» af G. Selchau i «Vor ungdom» 1889, S. 88—94; i «Taalstudie» VIII. [Amst. 1887, April] af C. Robert.) — Andet rettede Oplag. Kbhvn. 1889. 8. VII S., 202 S. (Anm. i Berl. Tid. 1889, 20 Maj; i Nat.-Tid. 26 April s. A.) — Tredje rettede og forøgede Oplag. [Med fransk og dansk Register. Den danske Text rettet af Prof. Dr. S. Torup.] Kbhvn. 1896. 8. VIII S., 230 S.

French Dialogues. A Systematic Introduction to the Grammar and Idiom of Spoken French. Authorized English Edition by Geo. Macdonald, M. A. London and New-York 1892. 8. XIX S., 218 S. (Anm. i The Saturday Review 1892, 22 Oktbr.; i The Schoolmaster 1892, 22 Oktbr.; i Modern Language Monthly 1892, Novbr.; i The Scotsman 1892, 17 Oktbr.; i The Scottish Leader 1892, 5 Decbr. [af J. C. Oliphant]; i Glasgow Herald 1892, 13 Oktbr.; i Educational News 1892, 19 Novbr.; i The Lyceum 1892, Novbr., jfr. Overs. i Morgbl. 1892, No. 653).

Ranskalaisia puheharjoituksia. Järjestelmänmukainen esitys jokapäiväisessa elämässä käytetystä ranskalaisesta puhekielestä, kieliopillisesti järjestettyjä. *(Dialogues français* etc.*)* Keskikurssi. [Den finske Oversættelse ved Frk. H. Andersin og Frk. N. Tötterman.] Porvoossa [Borgå] 1889. 8. XX S., 214 S.

Fransche Spreekoefeningen tot gelijktijdige beoefening van de spraakkunst en de gesproken tal. *(Dialogues français* etc.*)* Middelcursus. Nederlandsche, van den schrijver herziene uitgaaf, bewerkt door C. M. Robert. Groningen 1888. 8. XVI S., 242 S. (Anm. i Taalstudie 1888, S. 338 af L. M. B.[aale]: i De drie Talen 1888, Novbr., af C. A. H.[ofman]; i De Wekker XLV, 1888, 12 Decbr.) — Tweede nederlandsche [etc.] uitgaaf. Groningen 1892. 8. XVI S., 254 S. — Derde nederlandsche [etc.] uitgaaf. Groningen 1896. 8. XVI S., 256 S.

Franska Talöfningar. En systematisk framställning af det franska samtalsspråket genom samtal af det dagliga lifvet, ordnade efter grammatiken. *(Dialogues français* etc.*)* Mellankurs. [Den svenske Oversættelse af Dr. Johan Vising.] Sthlm [Juni] 1887. 8. XII S., 203 S. (Anm. i Ped. Tidskr. XXIII, 1887, S. 303—306 af *Mbg.* [T. Malmberg]; i Tidskr. utg. af Ped. Fören. i Finland XXIV, 1887, S. 267—271 af C. S.[ynnerberg].) — Andra tillökade upplagan. Sthlm. [Juli] 1891. 8. XIV S., 219 S.

Französische Sprechübungen. Eine systematische Darstellung der französischen Umgangssprache durch Gespräche des täglichen Lebens, nach der Grammatik geordnet. *(Dialogues français* etc.*)* Mittlere Stufe. Deutsche, vom Verfasser durchgesehene Ausgabe. Bielefeld u. Leipzig 1888. 8. XVI S., 208 S. (Anm. af J. Sarrazin i Franco-Gallia [Wolfenbüttel] 1889, S. 171 fg., jfr. Nachtrag sstds. Decbr. 1889; af A. Rambeau i Zeitschr. f. neufranz. Sprache u. Litt. 1890, Decbr.; af W. K.[asten] i Neuphilol. Centralbl. 1888, S 416; af P. Passy i Fonetik Tîtcer

III. 53.) — Zweite verbesserte Ausgabe von Joh. Storm und D. Lauterbach [som kun har forbedret den tyske Text]. Bielefeld u. Leipz. 1893. 8. XVIII S., 216 S.

[2.] Franske Taleøvelser [etc.] *(Dialogues français* etc.*)* Høiere Trin. For Viderekomne. *(Cours supérieur.)* Kbhvn. 1897. 8. 2 Bl., XII S., 219 S. (Denne Bog er kun udkommet i norsk Udgave, ikke tillige i dansk. Anm. i Morgbl. 1897, No. 548 af S. H.[øst]; i Politiken s. A. No. 284 af Carl Michelsen; i Tidens Krav [Kbh.] 1897, 11 Juli af S. M.[ichaëlis].)

Franska Talöfningar [etc.] *(Dialogues français* etc.*)* Framställning af det franska samtalsspråket genom samtal ur det dagliga lifvet. Högre kurs för fortsättningsstudium. *(Cours supérieur.)* [Med fransk og svensk Register.] Sthlm. 1897. 8. XIV S., 228 S.

Det nynorske Landsmaal. En Undersøgelse. Kbhvn. 1888. 8. 116 S. (En øget Omarbejdelse af Artikler i Morgbl. 1886, se ndfr. Anm. i Dagbl. 1889, No. 49 og i s. Bl. No. 203; i Stavangeren 1889, 1 Febr. af K. M.[alm]; i Fædrel. 1889, 1 Febr. [af P. Coucheron]; i Moss Tilskuer 1889, 7. og 9 Febr. [af C. B. Hals]; i Politiken 1890, No. 206; i Berl. Tid. 1888, 22 Decbr.; i Nat.-Tid. [Kbh.] 1889, 24 Aug.; i Litt. Centralbl. 1889, Sp. 718 fg. [af Mogk]; i The Saturday Review 1889, I. af E. W. Gosse; i Le Maître Phonétique 1889, Febr., S. 19 af P. Passy, cfr. Marts, S. 38 af Western.)

Norsk Sprog. Kraakemaal og Landsmaal. Kbhvn. 1896. 8. 2 Bl., 115 S. (Er en øget og rettet Udgave af de to oprindelig i „Morgenbladet“ trykte Afhandlinger: „Norsk Sprogudvikling“ og „Landsmaal i Skolen“, se ndfr. Anm. i Den 17de Maj 1896, No. 133; i dansk Socialdemokraten 1897, No. 52. Jfr. A. Garborgs ved dette Skrift fremkaldte Artikler „Ingen Maalstrid mere“ i Morgbl. 1897, No. 82, 95, 98, 107 og 110, senere udgivne i Særtryk med Titlen „Vor Sprogudvikling“.)

I «Samtidens» Festskrift «Henrik Ibsen» (Bergen 1898), S. 147—206: Ibsen og det norske Sprog.

I Beretning om 1. nord. Filologmøde i Kbhvn. 1876 (Kbhvn. 1879), S. 157—191: Foredrag om vokalernes kvantitet i de romanske sprog i sin udvikling fra Latinen. (Senere omarbejdet paa Tysk i «Romanische Quantität», trykt i Vietors Phonetische Studien, II. [Marburg 1889], S. 139 fg.)

I Berättelse om 3. nord. filologmötet i Stockholm 1886 (trykt i «Forh. paa 4. nord. filologmøde», Kbh. 1896), S. XXXIV—XLVII: Nogle Bemærkninger om Diftongdannelsen i de romanske Sprog. (Anm. i Romania XXII, 621 af Gaston Paris.)

I Forhandl. paa 4. nord. Filologmøde i Kbhvn. 1892 (Kbh. 1896), S. 193—203: Om musikalsk Tonelag, især i Kinesisk.

I Nordisk Familjebok, IV. Sp. 520—23: Engelska språket.

I Encyclopædia Britannica, 9. Ed., Vol. XX. 661—668: Romance Languages.

I Nyt norsk Tidsskrift II. 466—68: Anmeldelse af Koolman's «Wörterbuch der Ostfriesischen Sprache», H. 1—2.

I Universitets- og skole-annaler, Ny række, *I.* (1886), S. 325—336: Om den latinske udtale i skolerne. — *II.* 161—198 og 305—351: Om en forbedret undervisning i levende sprog. (Anm. af P. Passy i Le Maître Phonétique 1887, Juni.) — *III.* 1—7, cfr. Rettelse S. 224: Nogle punkter af den franske grammatik

nærmere belyste. — *V.* 257—266: Nogle bemærkninger om fransk udtale i anledning af overlærer Schou Bruuns reiseberetning [S. 197 fg.]

I Nordisk Tidsskrift f. Filologi og Pædagogik, ny Række, I. (1874), S. 158—182: Bemærkninger i Anledning af Ascoli: «Saggi ladini».

I Vor ungdom 1895, S. 18—20: Indfødte Lærere i levende Sprog ved Universitetet. (Jfr. Vor ungdom 1894, S. 686 fg. af H. A. Var, Morgbl.s Extranumer 5 for 1895 af samme, samt Morgbl. 1895, No. 59 af Red., 71 af H. A. Var og 87 af flere filol. Kandidater.)

I Nordisk Tidskrift, utg. af Letterstedtska Föreningen, *1878*, S. 381—385: Norsk (filologisk) literaturoversigt for 1877 og nærmest foregaaende aar; S. 407—430 og 526—550: Det norske Maalstræv. (Ogsaa i Særtryk i nogle Expl., se ovfr.) — *1880*, S. 333—350: De svenske dialekter. (Recensjon af Lundell's Tidsskrift «Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen och svenskt folklif».)

I Vietor's Phonetische Studien *II.* (1889), 139 fg.: Romanische Quantität. — *V.* 199—212: Recension af P. Passy: «Les changements phonétiques». — *VI.* 199—212: Recension af «Kritischer Jahresbericht über die Fortschritte der romanischen Philologie».

I Litteraturblatt f. germ. u. roman. Philologie II. (1881), Sp. 59—60: Anm. af T. Merkel: Der französische Wortbau.

I Romania *I.* (1872), S. 490: *Trop, troupe, troupeau* (jfr. C. Joret sstds. X. 588). — *II.* 85: *Musgode;* S. 326: *Verone, voto, argano, cavelle.* — *III.* 286 fg.: Remarques sur le vocalisme des serments de Strasbourg. [ↄ: Om Vokalerne *a*, *e*, *i* etc. i det ældste Fransk, jfr. P. Meyer sstds. S. 371.] — *V.* 165: Mélanges étymologiques.

I Ascoli's Archivio glottologico *IV.* (1878), S. 387: Manipoletto d'etimologie. (Jfr. Romania IX. 624)

I Rivista Bolognese II. (1870), Fasc. 2, S. 249—276: L'influenza dell' osco e umbro sulla lingua italiana. (Osservazioni sul libro del prof. Demattio: «Origine, formazione, ed elementi della lingua italiana».)

I Storthings-Forhandlinger 1877, II b, Sth. Prp. No. 42 er trykt hans Andragende om Bevilgning til Udgivelse af et Værk over det norske Sprog. (Jfr. VI a, S. 317 og Sth.-Tid. f. A., S. 476. Storms Andragende blev kritiseret af A. Garborg i Aftbl. 1877, No. 67 og 68, hvortil Svar fra S. i No. 70 og 71.)

I Illustreret Nyhedsblad 1860, No. 40 og 42: Tale og Accent i Forhold til Sang.

I Aftenbladet *1871*, No. 279: Om den kymriske Nationalitet. — *1875*, No. 153: Anmeldelse af Le Jeune Polyglotte, udg. af B. Molard. — *1877*, No. 70 og 71: Blind Allarm i Maalstræövernes Leir (Svar til A. Garborgs Artikel om S.s Værk over det norske Sprog i s. Bl. No. 67 og 68).

I Aftenposten 1874, No. 119: Anmeldelse af „Biskop Eysteins Jordebog", udg. af H. J. Huitfeldt.

I Morgenbladet *1872*, No. 230 A, 231, 237 og 238: Lærebøger i nyere Sprog. (Anmeldelser af: 1) G. C. Krogh: Regler for Udtalen af det franske Sprog; 2) P. Petersen: Fuldstændigt Kursus i fire Sprog. Jfr. Antikritik af Petersen i Dagbl. 1872, No. 241 og Svar af S. i Morgbl. s. A. No. 311.) — *1874*, No. 142 A og 148 A: Anm. af Taine: Den engelske Literaturs Historie, overs. af H. Bodskov. — *1875*, No. 180 A: Anm. af Jak. Løkke: Engelske Forfattere i Udvalg. — *1877*, No.

817 A: En ny Art Anmeldelser [i Anl. af Sproglærer Joh. Dahls Anm. i B. G. f. A. af Løkkes engelske Grammatik, hvortil Svar fra D. i Berg. Tid. 1877, No. 289—292]. — *1881*, No. 36 A, 42 A, 43 A, 62 A og 63 A: K. Knudsen: Unorsk og norsk. (Jfr. videre under Art. K. Knudsen ovfr. III. 310.) — *1883*, No. 22 A, 23 A, 25 og 30 A: Engelsk Stil ved Realartium 1882. (Jfr. Modbemerkninger af D. Christensen i No. 42, Svar af S. i No. 52 A og Tilsvar af C. i No. 81, samt Bemærkninger mod S. i Drammens Tidende f. A. No. 29.) — *1885*, No. 54 og 67: Anm. af Fritzner's Ordbog over det gamle norske Sprog, 2. Udg., H. 1—4; No. 98 og 100: Foredrag om Maalsagen i Studentersamfundet 21 Februar. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.) — *1886*, No. 240, 247, 272, 275, 290, 291, 294, 297, 299, 300, 302, 305, 348, 350, 352, 354, 356, 358 og 360: Landsmaalet. (Senere udg. i omarbejdet og øget Skikkelse, se ovfr.) — *1887*, No. 19: Lærebøger i Fransk. (1. C. Rothe: Verbets Syntax; 2. V. H. Veronius: Manuel de grammaire française.); No. 422: Anm. af Jak. Løkke: Engelsk Læsebog for Begyndere, 3. Udg ved Sommerfelt. — *1895*, No. 398: Anm. af 1) J. C. Poestion: Norwegische Grammatik [Wien 1890] og 2) P. Groth: A Danish and Dano-Norwegian Grammar [Boston & Chra. 1894]. — *1896*, No. 361, 363, 393, 434 og 447: Landsmaal i Skolen. — *1897*, No. 561: Norsk og Dansk. (Jfr. Dr. G. Brandes i „Politiken" 1897, 5 Septbr.); No. 645 og 650: Norsk. (Nyt Svar til Dr. G. Brandes i „Politiken".); No. 691: Ofotenbanen — Ofotbanen. — *1898*, No. 26, 53, 100, 131: Sproglige Blandinger. (I. Haarfager eller Haarfagre. II. Scharlaschild. III. Dybsdragon—Dybsdrage. IV. „Hans Stovlehæle gik han skjæve".)

I Morgenbladets Extranummer *1895*, No. 1, 2, 4, 6, 9, 15, 17, 20 og 22: Norsk Sprogudvikling. (Foranlediget ved K. Knudsens Norsk målvækst, fra 1852 å regne», Kra. 1894. Jfr. K. K.s sidste Ord om Maalstrævet i s. Bl. No. 24, fundet blandt hans efterladte Papirer.); No. 33: Anm. af Ivar Kleiven: „Segner fraa Vaagaa". — *1896*, No. 3: Anm. af Hans Ross: Norsk Ordbog. — *1898*, No. 13, 14, 16 og 18: Tysk-Dansk. [Nye polemiske Indlæg mod G. Brandes.]

Af Bennett's «Praktisk Lærebog i det engelske Sprog» (Kra. 1862. 8. 211 S.) er hele den grammatiske Del (Regler og Anmærkninger) fra 4de Ark af samt Anhanget om Udtalen af S., der tillige har rettet Oversættelsen af Texten.

Han tog virksom Del i den af V. Voss besørgede norske Omarbejdelse af G. Curtius: Græsk Skolegrammatik, 2. Udg. (Kra. 1866). De fleste Forandringer i og Tilføjelser til V. Voss's Oversættelse og Bearbejdelse gjordes og redigeredes af Storm under Samarbejde med Skolebestyrerne J. Aars og P. Voss. Det beror paa en Misforstaaelse, naar V. Voss i Fortalen (S. III) siger: «især i Formlæren»; V. Voss var under hele dette Arbejde fraværende og tog ikke Del deri.

Han har siden 1888 som sproglig Konsulent været Medlem af Komitteen for Revisjon af det af F. W. Bugge udarbejdede Udkast til ny norsk (dansk-norsk) Oversættelse af det nye Testamente (se 72. Beretn. om d. n. Bibelselskab, S. 58). Komitteen, der f. T. bestaar af Biskop Bang og Professorerne Blix, Odland og Joh. Storm, er nu kommen saa langt med sit Arbejde, at hele det nye Testamente kan ventes færdigt ca. 1901.

Storm, Martin Luther, Søn af ovennævnte Sogneprest *Fredrik Elias S.* i hans første Ægteskab, er født i Arendal 6 Novbr. 1836, tog i Septbr. 1861 Afgangsexamen med Udmerkelse ved Aas højere Landbrugsskole, var fra Oktbr. 1861 til April 1864 Lærer ved en privat

Landbrugsskole i Værdalen, derefter fra 14 April 1865 Forvalter eller Overbestyrer af Godsejer Formanns Ejendomme Lysekloster Hovedgaard og Stedje i Sogn, indtil han 1875 fik Ansættelse som Bestyrer af Nordre Bergenhus Amts Landbrugsskole paa Mo i Førde.

Forsøg til en kortfattet Plantelære med særligt Hensyn paa Landøkonomien. Med 81 Tegninger i Steentryk. Thjem 1865. 8. 112 S., 8 Tab. (Anm. i Landmarks Tidsskr. f. d. pr. Landbr. III. 186 fg.; i Thjems Adr. 1865, No. 72 af S.; i Aftpst 1866, No. 3.)

Om Frøavl, en kortfattet Anvisning med tilknyttede Bemærkninger, udarbeidet af M. Storm. Stavanger 1889. 8. 32 S.

Om forandringer ved amtets landbrugsskole. Bergen 1894. 8. 37 S. (Indeholder S.s «Betænkning» S. 2—33, hvortil S. 33—37 er føjet en Udtalelse af Landbrugslærer Aashamar.)

I Tidsskrift f. d. prakt. Landbrug, udg. af Landmark, *III.* (1865), S. 57—69: Ugræsset. — *VI.* 1—9: Om Gammelostlavning.

I Tidsskrift for Skovbrug VI. (1898), S. 1—10: Om Skovplantningsanlægs Fredning for Havnefæ.

I Morgenbladet *1885*, No. 573: Om Oprettelse af en høiere Landbrugsskole paa Vestlandet. — *1886*, No. 110, 140 og 164: Nogle Betragtninger over de vestenfjeldske Landbrugsforhold. — *1887*, No. 87: Om Dyrplageriet i vort Land. — *1897*, No. 782: Stof—Legeme (en liden Sprogbemærkning).

Storm, Oskar Wilhelm Eugen, Broder af de ovennævnte Professorer *Gustav* og *Johan S.*, er født i Rendalen 21 Juni 1838. Efter Undervisning dels af Huslærer i Hjemmet (bl. a. af senere Statsraad N. Hertzberg), dels paa Nissens Skole (1851—53), gik han i 1853 tilsjøs, tog 1855 Styrmandsexamen og 1856 den højere Navigationsexamen. Efterat han 1858 havde opholdt sig nogen Tid i Brügge, væsentlig for at udvide sit Kjendskab til fremmede Sprog, var han 1858—61 Fuldmægtig ved det søndenfjeldske Overlodskontor i Kristianssand og om Vintrene tillige Lærer ved den derværende Navigationsskole. 1861—67 var han Bestyrer af Kragerø Navigationsskole og om Somrene 1862—67 Forvalter ombord paa forskjellige Orlogsskibe (Ellida, Nornen, Kong Sverre, Alfen). Fra 1 Maj 1868 blev han konst. og fra 1 Septbr. 1876 fast ansat som Lodsoldermand i Horten, hvor han siden 1877 tillige er Havnefoged og siden 1894 ogsaa Indrulleringsbetjent. Han var 1877—98, da han undslog sig for Gjenvalg, Medlem af Hortens Formandskab, hvis Ordfører han var 1893—98. Fra 1892 til 1895 var han Formand i Amtsskattekommissjonen for Jarlsberg og Larviks Amt. Han var 1892—94 Medlem af den 21 Oktbr. 1892 nedsatte departementale Komitte til Revisjon af Lodsloven. Han var 1ste Suppleant til Storthinget for Jarlsberg og Larviks Amt 1886—88 og 2den Suppleant 1892—94.

* 21 Oktbr. 1872 *Inger Henriette Larsen* (f. 26 Maj 1845, † 18 Maj 1875), D. af Konsul L. Larsen i Kragerø og Karen Olette Thomesen.

Portræt med biografisk Text i Verdens Gang 1886, No. 77. Jfr. Slægterne Storm og Breda, S. 9.

Elementer af den almindelige Navigation til Brug for Elever ved Sømandsskolerne. Chr.sand 1864. 8. 80 S.

Høideretteelser for Sol- og Stjernehøider tilsøs. Udregnede af O. Storm. Chr.sand 1864. 16 21 S.

Sømanden, hans Stilling i og Forhold til Samfundet samt om Skippereramens Indførelse af r. Chra. 1866 [ɔ: 1865]. 8. 47 S. (Anm. i Aftpst. 1865, No. 273; i Morgbl. 1866, No. 5.)

Anmærkninger i Anledning af Løitnant C. Ihlens Lærebog i Navigation. For en Del fremkaldte ved Marine-Departementets Autorisation af denne Lærebog som „almindelig" eller „tilladt"; Forslag til og Formuleren af et nyt rationelt System i Navigationslærebøger. Af r. Chra. 1867. 8. 48 S. (Jfr. ovfr. III. 90.)

Navigationslære i Udtog til Brug ved Sømandsskolerne. *I.* Den almindelige Navigation. Udarbeidet af O. Storm. Kr.sand 1868. 8. 188 S., 2 Bl.

Regneøvelser for Navigationselever. *I.* Den almindelige Navigation. Udarbeidet af O. Storm. Kra. 1868. 8. VI S., 252 S., 1 Bl.

Liv paa Dybet. Erindringer om Charles March, Kaptein i den engelske Marine, af hans Brodersøn. Fra Engelsk ved Oskar Storm. Horten 1876. 8. 160 S.

Frits eller Evangeliets Magt. En Fortælling fra Reformationstiden. Oversat fra Engelsk ved Oskar Storm. Horten 1877. 8. 96 S.

Glaucia eller den græske Slave. Fra Engelsk ved Oskar Storm. Horten 1877. 8. 288 S.

Hilda eller Den gyldne Alder. Af Forf. til „Ud af Løvens Mund". Fra Engelsk ved Oskar Storm. Horten 1877. 8. 96 S.

Moderen i Hjemmet. Oversat fra Engelsk ved Oskar Storm. Horten 1877. 8. 128 S.

Overvindelse og Seier. Skildring af Romersamfundet paa St. Hieronimus's Tid. Af Forfatteren til «Fra Luthers Tid» o. fl. Fra engelsk ved Oskar Storm. Kra. 1878. 8. 2 Bl., 138 S.

Den liberale politik, et polemisk bidrag af *M.* Horten 1881. 8.

Præsteværldet i Skotland i det syttende Aarhundrede. Efter Buckle's «History of Civilisation in England», fra Engelsk ved O. Storm. Kra. 1885. 8. 1 Bl., 204 S. (O. m. T.: «Bibl. f. d. tusen Hjem», No. 53—56. Anm. af *H.*[ans] *B.*[rekke] i Dagbl. 1886, No. 9, hvortil Bem. af *J. B.*[elsheim] i s. Bl. No. 23 og Gjensvar af H. B. i No. 41.)

Henry W. Elliott. Alaska og Sæløerne. Oversat fra engelsk ved O. Storm. [Med et i England udført Kart og Illustrationer i Texten.] Chra. 1888. 8. XII S., 462 S.

Slægterne Storm og Breda m. fl. ved O. Storm. Horten 1889. 8. 1 Bl., 30 S.

Om flaget. [Med 1 Planche.] Kra. 1893. 8. 123 S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1893, No. 491.)

Hortens kommunestyres beslutninger m. v. i aarene 1858—1873 med register for disse aar og desuden for aarene 1874—1888. Horten [1896]. 4. 240 S.

I Folkevennen XXV. (1876), S. 425—443: Lidt om Kompas og Log.

I Skilling-Magazin *1869*, No. 12, 13 og 26: Billeder fra Strand og Sø. Af *r*. — *1877*, No. 47: Biografi af Direktør Bergerius Sørensen.

I Aftenbladet 1866, No. 81: Anm. af J. J. Åstrands „Methode for Bestemmelse af den paakommende Længde og Bredde". (Jfr. Svar af Å. i No. 96); No. 103 Till.: Gjensvar til Hr. Åstrand, Bestyrer af Bergens Observatorium.

I Morgenbladet 1866, No. 50: Nogle Bemærkninger til Bemærkningerne angaaende vore Sømandsskoler, Skipper-Examen osv. af π. — *1875*, No. 17—31 og 38: Skildringer fra Algier. — *1893*, No. . . . . Anm. af A. Gran's Lærebog i Navigation. — *1896*, No. 701: Anm. af A. Grans Lærebog i Navigation, 2. Udg. ved Kapt. T. Rosenqvist. — *1898*, No. 441: Jens Mikkelsøn; No. 461: Om Søren Nabben; No. 602 og 615: Jens Thorup; No. 718: Anm. af [Joh. Beck's] „Fra Hortens og Værftets Historie".

I Hortens Avis — hvoraf han en kort Tid var navngiven Redaktør — skrev han den hele Tid, Bladet udkom eller fra 1875 til 13 Oktbr. 1883 de fleste originale Artikler.

I Østlandsposten (Larvik) 1887, No. 3, 6, 7, 10, 11, 13, 15, 17, 24, 28, 31, 32 og 34: Om diplomatiske Sagers Behandling.

I Vestfold 1890 skrev han en Række Artikler saaledes i No. 20: Cornell-Universitetet; No. 26: Anm. af Johan Sverdrups: "Fra Venstremænd til Venstremænd"; No. 27: Nekrolog over Livius Smitt; No. 54, 56, 58, 59, 60, 62, 63, 66, 71, 72: Amtets Venstre. (Jfr. No. 65 og 67 af —*r*—.)

I Verdens Gang *1881*, No. 153: Ulabrand. — *1886*, No. 104: Kommandør H. J. Müller.

I Dagbladet *1881*, No. 226 og 228: Foredrag paa det politiske Møde i Tønsberg 5te Septbr. — *1886*, No. 80: Fra Vestfold [ang. Storthingsvalget for Jarlsbergs og Larviks Amt i 1885 og 1886]; No. 253: Vestfold Folkehøjskole.

Som Medlem af den departementale Lodskommissjon har han Del i dennes Indstilling (Sth. Forh. 1896, Oth. Prp. No. 29), hvis Mindretals Votum er skrevet af ham, hvorhos han som Bilag til Indstillingen lod trykke «Oplysninger om Lodsvæsenet. *A.* I Norge. *B.* I fremmede Lande» (Sth.-Forh. 1896, Bilag til Oth. Prop. No. 29. 4. 62 S., 53 S., 254 S. m. 3 Tabeller i Fol.)

Storm, Vilhelm Ferdinand Johan, Søn af ovennævnte Sogneprest *Fredrik Elias S.* i hans første Ægteskab, er født i Arendal 28 Septbr. 1835. I 1853 fik han af Videnskabs-Selskabet i Trondhjem et Stipendium for at studere Zoologi og opholdt sig i saadant Øjemed i to Aar i Kristiania. Den 11 Januar 1856 blev han ansat som Konservator ved det trondhjemske Videnskabsselskabs naturhistoriske Samlinger, hvilken Stilling han siden har indehaft, — i de senere Aar, efterat Samlingernes videnskabelige Personale er bleven forøget, som Bestyrer af den zoologiske Samling. Han har i mange Aar med Understøttelse af Selskabet foretaget naturvidenskabelige Undersøgelsesrejser i det nordenfjeldske Norge; 1890 foretog han, tildels for Midler fra Selskabet, en Rejse til Stockholm, Kjøbenhavn, Hamburg og Berlin for at studere i Museerne i disse Byer. Han var 1893—97 Medlem af Selskabets Direktion og er ellers Medlem

af Videnskabsselskabet i Kristiania (1886), af den Naturhistoriske Forening i Kjøbenhavn og af *Entomologiska Föreningen* i Stockholm.

Veiledning i Throndhjems Omegns Flora med en kortfattet botanisk Form- og Systemlære, til Skolebrug og Selvstudium. Thjem 1870. 8. XLIII S., 128 S. — 2det forøgede Oplag. Thjem 1882. 8. XLIV S., 131 S.

Det kongl. norske Videnskabers Selskabs zoologiske Samling i 1876. (Særaftryk af Vid.-Selsk.s Skrifter i 19. Aarh. Bd. VIII. H. 5.) [Thjem 1877.] 8. 34 S.

Trondhjems Omegns Fugle. (Særtryk af Vid.-Selsk.s Skrifter for 1880.) Thjem 1881. 8. (Kapitlet om Trækfuglene oversat paa Tysk i «Zoologischer Garten».)

Throndhjemsfjordens Fiske. (Sep.-Aftr. af Vid.-Selsk.s Skrifter for 1883.) Thjem 1884. 8. 49 S. (Anm. i Thj. Adr. 1884, No. 13.)

Katalog over Videnskabs-Selskabets zoologiske Samling. I. Pattedyr og Fugle. Thjem 1889. 8.

I Det kgl. norske Vid.-Selskabs Skrifter i 19. Aarh., *VIII.* (1875—78), S. 67—88: Aarsberetning [for 1875] fra Naturaliesamlingens Bestyrer [med Fortegnelse over Coleoptera ved Trondhjem, Hiteren, osv.]; S. 129—162: Aarsberetning [for 1876] fra den zoologiske Samlings Bestyrer [med Supplement til Fortegnelsen over Coleoptera]; S. 223—261: Beretning om Selskabets zoologiske Samling i Aaret 1877 [med Fortegnelse over de af ham i Trondhjemsfjorden fundne Echinodermer]. — *1878*, S. 9—36: Bidrag til Kundskab om Throndhjemsfjordens Fauna [I.] (Mollusker, Echinodermer, Anthozoer, Hydroider, Annelider). — *1879*, S. 109—125: Bidrag til Kundskab om Throndhjemsfjordens Fauna. *II.* (Crustaceer, Mollusker, Echinodermer, Hydroider, Annelider, Gephyræer); S. 127—131: Nogle Forøgelser til den zoologiske Samling, af Vertebraternes Række. — *1880*, S. 42—72: Throndhjems Omegns Fugle; S. 73—96: Bidrag til Kundskab om Throndhjemsfjordens Fauna. *III.* (Fiske, Crustaceer, Mollusker, Echinodermer, Anthozoer, Annelider.) — *1881*, S. 1—30: Bidrag til Kundskab om Throndhjemsfjordens Fauna. *IV.* (Hydroide Zoophyter). — *1883*, S. 1—48: Bidrag til Kundskab om Throndhjemsfjordens Fauna. *V.* (Om de i Fjorden forekommende Fiske.) — *1885*, S. 1—36: Notitser til Throndhjems Omegns Flora. *[I.]*. — *1886—87*, S. 21—51: Notitser til Throndhjems Omegns Flora. *II. III.*; S. 52—57: Ornithologiske Notitser; S. 58—64: Solaster echinatus n. sp., tilligemed Oversigt over de i Throndhjemsfjorden fundne Asteroider, m. 1 lith. Pl.; S. 82—88: Aarsberetning om den zoologiske Samling og om Undersøgelsen af Dyrelivet ved Rødbjerget. — *1888—90*, S. 17—31 og 258: Notitser til Throndhjems Omegns Flora. *IV.* (Med et farvetrykt lith. Kart over nogle Karplanters Udbredelse i Throndhjems Omegn.) — *1891*, S. 283—313: Diptera brachycera, quæ observavit determinavitque V. Storm. (Suppl. ad enum. ins. norv., auct. H. Siebke.) — *1895*, S. 225—241: Dipterologiske Undersøgelser. — *1898*, No. : Entomologiske Undersøgelser. 18 S. — No. : Iagttagelser over Arachnider i Throndhjems Omegn. I. — No. : Myriopoda & Oniscoida ved Throndhjem.

I Naturen *1897*, S. 97—102: Om to udenfor Throndhjemsfjorden fundne kjæmpeblæksprutter. — *1898*, S. 353—364: Edderkopperne.

I Trondhjems Adresseavis 1891, No. 98, 99, 103, 111 og 116: Lidt om Trondhjemsfjorden. — Desuden enkelte mindre Stykker af naturhistorisk Indhold i samme Blad og, tidligere, i Trondhjems Stiftsavis.

Trykt 18 April 1899.

Stray, Sven Olaus, Søn af Kjøbmand *Jakob S.* og *Ingeborg Glæde*, blev født i Kristianssand 29 (ikke 22) Septbr. 1809. Fem Aar gammel mistede han begge sine Forældre og den i Opvæksten sygelige Gut blev derfor opdraget hos en Slægtning Kjøbmand Johannes Nielsen. Da han var konfirmeret, blev han ansat som Betjent hos Handelshuset Sam. Otto & Ko., først i Butiken, senere paa Kontoret; han var fra 1839 Fuldmægtig der og den hovedsagelige Styrer af den store Trælastforretning, som dreves af dette Hus, hvis Chef til 1852 var Schweitzeren Caspar Wild. Han var 1845—68 Medlem af Kristianssands Kommunestyrelse, fra 1855 Direktør i Sparebanken og fra 1863 Administrator i Norges Bankafdeling. Han mødte som Repræsentant fra Kristianssand paa Storthinget 1851 (Medlem af Næringskomitteen No. 1 og af Jernbanekomitteen), var Byens 1ste Suppleant til Storthinget i 1854 og 1857 og mødte atter som Repræsentant 1859—60 (Sekretær i Næringskomitteen No. 2). Han var den egentlige Stifter af det den 21 Januar 1838 oprettede Pensjonsselskab «De Gamles og Efterladtes Venner», hvis Kasserer og hovedsagelige Styrer han var og hvis Kapitalformue han ved gjentagne betydelige Gaver i levende Live og ved sit Testamente yderligere forøgede. Han døde 22 Juli 1869. Paa hans Grav paa Kristianssands Kirkegaard afsløredes i 1870 en Mindestøtte «rejst af erkjendtlige Medborgere».

* 29 April 1839 *Margrethe Marie Olsen* (f. 16 Septbr. 1819, † i Kr.sand 21 Decbr. 1891).

Portræt med Biografi i Norsk Folkeblad 1869, No. 44 og 45, jfr. det sstds. S. 256 aftrykte Gavebrev af ham, dat. 2 Febr. 1859, til Selskabet «De Gamles og Efterladtes Venner». Jfr. Norske Stiftelser, II. 689 fg., III. 489 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 131.

Foredrag i Afholdsforeningen i Christianssand, sigtende til Udbredelse af Begrebet om denne Forenings Hensigt og dens Gavnlighed. Chrsand 1844. 8. 14 S.

Strecker, Friedrich Adolph Ludwig Ewald, Søn af storhertugelig hessisk Archivrath *Friedrich Ludwig S.* og *Henriette Amalie Koch*, blev født i Darmstadt 21 Oktbr. 1822. Efter 8 Aars Skolegang i Fødebyens Gymnasium kom han 1838 ind paa den polytekniske Læreanstalt sammesteds, hvorfra han udexamineredes ved Paasketid 1840. Fra Begyndelsen af Vintersemestret 1840 til Slutningen af Sommersemestret 1842 studerede han derefter Naturvidenskab, navnlig Kemi, ved Universitetet i Giessen, hvor han besøgte Liebigs Laboratorium og hørte Forelæsninger af Liebig, H. Kopp, Buff og F. Knapp. I August 1842 blev han promoveret til *Dr. philos.* og kort efter ansat som Lærer ved Realskolen i Darmstadt. I Marts 1846 modtog han Liebigs Tilbud om Ansættelse som Privatassistent i hans Laboratorium i Giessen og forblev i denne Stilling til Slutningen af 1848, hvorefter han i Januar 1849 habili-

terede sig som Privatdocent i Kemi ved Giessens Universitet. Han havde allerede truffet Forberedelser til at flytte til Berlin som Docent og Bestyrer af W. Heintz's Laboratorium, da han efter den offentlige Bekjendtgjørelse om Ledighed i den kemiske Lærerstilling ved Universitetet i Kristiania meldte sig til dette Embede. 30 Juli 1851 blev han konstitueret som Lektor i Kemi, hvortil han blev udnævnt 28 Maj 1852, fra 1853 med et personligt Gagetillæg af 300 Spd. Han var tillige Lærer i Kemi ved den militære Højskole. Under sit Ophold i Norge modtog han Kaldelse til Professorater i Zürich, Greifswald og Gent, som han afslog allesammen; først da Professoratet i Kemi ved Universitetet i Tübingen var bleven ledigt ved Gmelins Død, modtog han efter indtrængende Opfordring Kaldelsen dertil og fik efter Ansøgning Afsked her 11 Februar 1860, hvorpaa han i Maj Maaned s. A. fratraadte sit Embede ved det norske Universitet. Hans Marmorbuste af Borch blev i 1861 opstillet i det herværende kemiske Laboratoriums Forelæsningssal. Fra Tübingen blev han i April 1870 forflyttet til Würzburg som Professor og Bestyrer af det nye Laboratorium der. Hans Helbred havde faaet et Knæk i 1865 ved de skadelige Indvirkninger af flydende Thalliumforbindelser, hvorfor han havde udsat sig under nogle Undersøgelser i Laboratoriet i nævnte Aar, og herved var rimeligvis Spiren lagt til den Sygdom, hvoraf han døde 7 Novbr. 1871. Han var bl. a. Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1857), Æresdoktor i Medicin fra Greifswalds Universitet, og blev 5 Maj 1856 R. St. O. O., hvorhos han arv R. R. St. A. O. 3 Kl.

* 1) 3 Juli 1852 *Caroline Auguste Natalie Weber* (f. i Giessen 22 Novbr. 1832, † i Kristiania 13 Oktbr. 1853; Mindedigt af A. Munch i Chra.-Posten 1853, No. 1834), D. af Dr. med. Georg Friedrich W. og Frederikke Schøpt.

* 2) 29 Septbr. 1855 *Carlonina Christina Johanna Strecker* (f. i Mainz 16 Maj 1835), hans Kusine og D. af Vinhandler, Dr. jur. Peter Christian Georg S. og Caroline Julie Friedrike Bansa.

Jfr. «*Gedächtnissrede*» af Rudolf Wagner i «Sitzungsberichte d. phys.-med. Gesellschaft zu Würzburg» 1871, S. XXIV—XXIX; Poggendorffs Biogr.-litt. Handwörterbuch II. Sp. 1024 fg. og III. B. 2, S. 1304.

Under sit Ophold i Norge offentliggjorde denne tyske Videnskabsmand følgende Arbejder:

Das chemische Laboratorium der Universität Christiania und die darin ausgeführten chemischen Untersuchungen. (Universitäts-Program für das zweite Halbjahr 1854.) Chra. 1854. 4. IV S., 104 S. m. 2 lith. Taf.

Kurzes Lehrbuch der Chemie von Victor Regnault. Bearbeitet von A. Strecker. Mit zahlreichen in den Text eingedruckten Holzschnitten. Braunschweig 1851. 8. XXIII S., 682 S.

Regnault-Streckers kurzes Lehrbuch der Chemie. *I.* O. m. T.: Kurzes Lehrbuch der anorganischen Chemie theilweise nach Victor Reg-

nault selbständig bearbeitet von Ad. Strecker. 2. Aufl. Braunschweig 1853. 8 XXIV S., 684 S. — 3. verbesserte Aufl. Mit 182 Holzschn. Braunschweig 1855. 8. XXVII S., 783 S. — 4. verbess. Aufl. Braunschweig 1858. 8. XXVII S, 802 S. — 5. Aufl. Braunschweig 1860. 8. (Efterat 6. Opl. var udkommet i Braunschweig 1864, blev Bogen underkastet en ny Bearbejdelse af Johs. Wislicenus og udkom i sit sidste, 9., Oplag 1877—81.)

Regnault-Streckers kurzes Lehrbuch der Chemie. *II.* O. m. T.: Kurzes Lehrbuch der organischen Chemie. Von Ad. Strecker. Mit 42 in den Text eingedruckten Holzschnitten. Braunschweig 1853. 8. XIX S., 417 S. — 2. verbesserte Auflage. Braunschweig 1857. 8. XXI S., 503 S. — 3. Aufl. Braunschw. 1860. 8. XXIV S., 665 S. — 4. Aufl. Braunschweig 1864. 8. XXV S., 726 S. (I ny Bearbejdelse ved Johs. Wislicenus udkom Bogen i sidste, 6., Oplag 1874.)

Organiska kemien. Svensk bearbetning efter Dr. Ad. Strecker af C. E. Bergstrand. Med 44 träsnitt. Sthlm 1856—57. 8. IV S., 432 S.

Theorien und Experimente zur Bestimmung der Atomgewichte der Elemente. Braunschweig 1859. 8. VIII S., 146 S.

I Forhandl. ved de Skand. Naturforskeres 7de Møde (i Kristiania 1856), S. 266 fg.: Acetamid, dets Forbindelser og Forvandlinger; S. 272 fg.: Om Méthionsyre.

I Forhandlinger i Videnskabs-Selskabet i Christiania *1858*, S. 12: Kjødmelkesyrens Forvandling til Melkesyre; Undersøgelser over Piperins chemiske Constitution; S. 31—33: De metalholdige organiske Radicaler og deres Forbindelser; S. 87: Om et Sarkin lignende Stof i Urin af Mennesker; S. 88 fg.: Undersøgelse af Arbutin; S. 110—112: En Undersøgelse foretaget med Guanin; S. 166 fg.; Fortsatte Undersøgelser med Hensyn til Guanin, Sarkin, Xanthin og Urinsyre; S. 180—182: Alloxans Forandringer i Berørelse med Cyanvandstofsyre eller Cyanmetaller; S. 182—184: Undersøgelse (i Forening med F. P. Møller) af Syren i Cetraria vulpina (Vulpinsyre); S. 185: Undersøgelse, udført af F. P. Møller, af et Mineral fra Langesundsfjorden (Orangit i Kjernen, Thorit i Skorpen). — *1859*, S. 105—107: Om Guanins Forvandlinger ved Chlorets Indvirkning; S. 107 fg.: Piperinsyrens Forvandling ved Smeltning med Kalihydrat; S. 184—189: Undersøgelser af S. Mosling over Benzoeanhydrids Forvandlinger ved Chlorvandstofsyre og Svovlvandstofgas; S. 267 fg.; Fortsatte Undersøgelser af Svine-Galde; S. 268 fg.: Den vandfri Svovlsyres Indvirkning paa Melkesyre og Alanin.

Om hans øvrige Forfattervirksomhed i Tyskland se det ovfr. anførte Værk af Poggendorff.

Strecker, Hermann, foregaaendes yngre Broder, kom nogen Tid efter denne til Kristiania, hvor han studerede Kemi, og blev i Slutningen af 50-Aarene ansat som Fabrikmester ved Fredrikshalds Sukkerverk. Han vendte senere tilbage til Tyskland, hvor han fra Begyndelsen af 1871 var Bestyrer af det analytiske Laboratorium i Meister, Lucius Brünings Farvefabrik i Höchst a/M. I denne Stilling forblev han til sin Død 14 Oktbr. 1898.

I Polyteknisk Tidsskrift *I.* (1854), S. 225 fg.: Om Sammensætningen af

Christiania bayerske Øl; S. 277—280: Om den kunstige Fremstilling af Parfumer; S. 337—340: Undersøgelse af Christianias Drikkevand.

I Broderens ovennævnte Skrift Das chemische Laboratorium er flere Analyser af ham meddelt S. 67 og S. 101.

Struve, Johan Andreas Thode, født paa Røros 1828, blev i Juli 1856 udexamineret med anden Karakter fra Klæbu Seminarium, var derefter en Tid Huslærer i Lyngen og senere i mange Aar Lærer ved Folkeskolen i Trondenes Prestegjæld.

En Kveldstund under et Hjemfiske i en af de nordligere Fiskevær. Af J. A. T. S—e. 1ste [eneste] Levning. Tromsø 1867. 8. 32 S.

Strøm, Adolf Julius, Søn af Kjøbmand *Hans Michal S.* († 1834) og *Antonette Wesby* († 1829), blev født i Trondhjem 11 Decbr. 1824, var først ansat ved Handelen, blev saa, privat dimitteret, Student med Laud 1847 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1853. Han var derefter i flere Aar Huslærer hos Sogneprest Bull i Orkedalen, hvor han døde 25 April 1860.

I Den norske Folkeskole II. 108—116: P. Andresens Eftermæle; S: 185—190 og 199—205: Anmeldelse af W. A. Wexels' Pastoraltheologi.

I Folkevennen II. (1853), S. 241: Tak til Gud. (Digt.)

Han var Udgiver af 1ste Udgave (1848) af H. Heyerdahls «Historiske Sange fra Norges Fortid» og Forfatter af de historiske Anmerkninger dertil.

Forskjellige Digte af ham blev trykt i forskjellige Blade, saaledes i Nordlyset 1845, No. 35 (Det norske Sprog), No. 44 (Aandens Land), No. 47 (Drøm ved Bækken), i Den norske Rigstidende 1848, No. 135 (Til Kamp), i Morgbl. 1852, No. 99 (Trondhjems Domkirke), i Krydseren 1852, No. 161 (Norges Maj), i Chra.-Posten 1852, No. 1361 Indledningsdigtet Sif ved Studentermødet.

Strøm, Boye Christian Riis, Søn af daværende Sorenskriver, senere Borgermester i Trondhjem *Sivert Christensen S.* (f. i Øjestad 9 August 1819, Storthingsmand fra Hedemarkens Amt 1859—66, fra Trondhjem og Levanger 1871—73 og 1877—79) og hans 1ste Hustru *Albertine Margrethe Christiane Riis* (f. 15 Marts 1823, † 13 Juli 1875), er født i Grue Præstegjeld 18 Juni 1847, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1864 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1870. Efter Examen var han nogle Aar edsvoren Sorenskriverfuldmægtig, blev 1873 ansat som Kopist i Indredepartementet, hvor han 2 August 1877 udnævntes til kgl. Fuldmægtig. I Juni 1876 blev han konst. Notar ved det juridiske Fakultet, i hvilken Stilling han var fast ansat fra Novbr. 1878 til 1 Juni 1882. Fra 1 Januar 1878 var han tjenstfri som Departementsfuldmægtig, idet han fra samme Tid var konst. som 1ste Sekretær i det statistiske Centralbureau, til hvilket Embede han udnævntes 15 April 1882. Ved kgl. Res. 15 Juli s. A. blev han, under A. N. Kiærs Tjenstfrihed

for at udarbejde et statistisk-topografisk Værk om Norge, konst. Direktør for Bureauet. Da Kiær 1886 frasagde sig videre Befatning med dette Værk, hvis fortsatte forsøgsvise Udgivelse s. A. overdroges til Strøm, erholdt denne ved kgl. Res. 4 Marts 1886 Tjenstfrihed som Sekretær, men overtog paany sit Embede fra 1 Juli 1888, da Storthinget ved Beslutning af 3 Juli havde stanset den fortsatte Udgivelse og han paa det nærmeste var færdig med Beskrivelsen af Stavanger Amt. (Jfr. S.'s Skrivelser til Indre-Dept. i Storth.-Forh. 1886, Indstill. *S.* No. 153, S. 512—14 og 1887, Sth. Prp. No. 1, Hovedpost VI, S. 1—4; jfr. ogsaa ovfr. III. 262 fg.) Han var Sekretær i den kgl. Kommissjon af 18 Decbr. 1876 til Revisjon af Patentlovgivningen og Medlem af den kgl. Kommissjon af 19 August 1885 angaaende Tilsyn med Fabrikarbejdet m. v. Han blev 21 August 1889 udnævnt til Stiftamtmand i Tromsø Stift og Amtmand i Tromsø Amt. Af Storthinget valgtes han 1890 til 1ste Suppleant og 1893 til Medlem af Bestyrelsen af Norges Bankafdeling paa Tromsø. Han var Viceformand i Bestyrelsen for Tromsø Museum 1890—97, da han blev sammes Formand. Han er valgt *Associé* af *Société de statistique* i Paris og siden 1886 Medlem af det 1885 grundlagte *Institut international de statistique*. Han blev 21 Januar 1891 R.[1] St. O. O. og 18 Septbr. 1897 K.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed», hvorhos han er R. R. St. A. O. 2. Kl. og R. It. Kr. O.

* 14 Juli 1874 *Bergljot Klingenberg* (f. i Trondhjem 13 Februar 1850, † paa Tromsø 28 Decbr. 1895), D. af Grosserer og russisk Konsul i Trondhjem Halfdan Fredrik K. og Martha Angell Lysholm.

Jfr. Stamtavle over Slægten Bernhoft, S. 205 fg.

Oversigt over de vigtigste udenlandske Patentlove. Trykt som Manuscript til Brug for den ved Kgl. Res. af 18de Decbr. 1876 nedsatte Patentcommission. Chra. 1878. 8. 49 S. (Anonymt.)

Statistiske Oplysninger om Selvmord i Norge 1826—1880. (Særskilt Aftryk af «Meddelelser fra det stat. Centralbureau», 1ste Bind.) Kra. 1883. 8. 29 S.

Topografisk-statistisk beskrivelse over Stavanger amt. Efter offentlig foranstaltning udgivet af Boye Strøm. [Med 3 lith. Karter.] Kra. 1888. 8. VIII S., 410 S., 1 Bl. (O. m. T.: «Norges land og folk, topografisk-statistisk beskrevet. XI. Stavanger amt». Anm. [af J. Vibe] i Aftpst. 1888, No. 300, hvortil Svar af S. i No. 307 og Gjensvar af V. i No. 319. Jfr. ang. Storthingets Negtelse af Bevilgning til fortsat Udgivelse af Verket, foruden ovfr. anførte officielle Kilder, Aftpst. 1888, No. 408 og Morgbl. s. A. No. 378.)

I Meddelelser fra det statistiske Centralbureau *I.* (1883), S. 4—21 og 27—43: Thinglæste og aflæste Pantehæftelser m. v. i Aarene 1866—1880; S. 61—65: De private Banker i 1881; S. 72—80: Norges Sparebanker 1840—1880; S. 89—98: Den oversøiske Udvandring i Aarene 1866—80; S. 109—114: Nogle statistiske Oplysninger om de norske Brændevinssamlag; S. 141—143: Valgmandsvalg i Kristiania 1829—1882; S. 153 fg.: Statistiske Oplysninger om Selvmord i Norge. (Og-

saa i Særtryk, se ovfr.) — *II.* 33—35: Folkemængdens Bevægelse i Aarene 1876—82; S. 61—65: De store Skreifiskerier i 1883; S. 77—83: Antallet af Stemmeberettigede i 1817 og 1882. — *III* 84—88: Norges Sparebanker ved Udgangen af 1884; S. 168: Undersøgelse angaaende Antallet af fremmede Reisende i Norge.

I Ny illustreret Tidende 1882, No. 10: Biografi af Sekretær J. N. Mohn.

I Aftenbladet 1877, No. 85, 86, 88, 90, 99 og 106: De hvilende Forslag om Stemmerettens Udvidelse belyste af Statistiken. — I dette Blad, hvis Storthingsreferent han var 1876—78, findes ogsaa enkelte andre Bidrag af ham, tildels i Form af Redaktionsartikler.

I Aftenposten *1882*, No. 268 A: Nogle statistiske Oplysninger om de norske Brændevinssamlag. — *1883*, No. 9 A, 17 B og 28 A: Lidt Valgstatistik; No. 65 A: Folkemængdens Bevægelse 1876—82; No. 101 A: Folkemængden i Kristiania efter de sidste Tællinger. — Ogsaa andre anonyme Bidrag af ham findes i dette Blad, hvor bl. a. de økonomiske Nytaarsoversigter i Aarene 1885—1888 er af ham.

Som Sekretær i det statistiske Centralbureau forestod han som Redaktør Udarbejdelsen og Udgivelsen af Statistisk Aarbog for Kongeriget Norge. Aarg. 1—8. (1880—1888) og af Annuaire statistique de la Norvège. Année 1—5. (1879—1884.) (Fra og med 6. Aarg. indgaar den franske Udg. i den norske for det tilsvarende Aar).

Som Sekretær i det statistiske Centralbureau havde han iøvrigt Del i Bearbejdelsen af flere Grene af Norges officielle Statistik, hvis Udgivelse han helt ledede i de Aar, hvori han var konst. Direktør.

Hans Femaarsberetning om Tromsø Amt 1886—1890 er trykt i Norges officielle Statistik, 3. Række, No. 206 Bd. II. (Chra. 1894), No. XIX. 8. 38 S.

Strøm, Frantz Wilhelm, efterfølgendes Broder, blev født paa Kongsberg 1792, blev 1811 Student med Laud ved Kjøbenhavns Universitet, hvor han ogsaa tog Andenexamen, men vendte tilbage til Norge, hvor han i Februar 1818 tog juridisk Embedsexamen med Haud. Han var en Tid ansat som Lærer ved Landkadetkorpset. Han døde paa Kongsberg 21 Juni 1821.

Jfr. Pavels' Dagbogs Optegnelser 1815—16, S. 615 og 658; L. Daae: Stemninger i Danmark og Norge (Særtryk af Vidar 1887), S. 40 fg.

I Det Norske Nationalblad H. *V.* (1816), S. 180—185: Om [ↄ: For] Skriftet „Danmarks politiske Forbrydelser mod Norge". (Jfr. Svar fra Mads Madsen i H. VI. 11—16, hvortil Gjensvar fra Strøm S. 54 fg. og nyt Svar fra Mads Madsen S. 104—107.) — H. *XX.* (1821), S. 159—166: Hvorledes er den sidste Afdeling af Grundlovens 63de § at forstaae?

Strøm, Henrik Christian, Søn af Magasinforvalter *Claus Pedersen S.* og *Margarethe Schwingel*, blev født paa Kongsberg (døbt 16 Septbr.) 1784 og gik fra 1796 paa sammes Latinskole, hvorfra han blev Student med Laud 1799. Som Bergkandidat med bedste Karakter kom han 1806 fra Kjøbenhavns Universitet hjem til Norge, som han dog snart efter igjen forlod for at fortsætte sin Uddannelse som Bergmand i Tysk-

land, navnlig under den berømte A. G. Werner ved Akademiet i Freiberg, mod hvis Lære og System han iøvrigt blev en af de første Opponenter. Under sit Ophold dernede deltog han som frivillig Jæger i Lützows navnkundige Korps, sammen med Digteren Theodor Körner o. a., i Tysklands Befrielseskrig 1813. I Maj 1814 kom han tilbage til Norge og tiltraadte i 1815 Stillingen som Geschworner i nordenfjeldske Distrikt, hvortil han allerede var bleven udnævnt under sit Udenlandsophold 8 August 1812. I 1818 blev han udnævnt til Bergmester nordenfjelds, hvorfra han 12 Septbr. 1833 blev forflyttet til Bergmesterembedet i østre-søndenfjeldske Distrikt. I mineralogisk Studieøjemed berejste han i Aarenes Løb de fleste Egne i Norge og foretog ligeledes videnskabelige Rejser til Frankrige, Tyskland og England 1826, 1834 og 1835. Han døde ugift i Kristiania 28 Juli 1836.

«*Mindesteen nedlagt paa Bergmester H. C. Strøm's Grav*» af K. F. Bøbert i Den Constitutionelle 1838, No. 74, 79 og 80. — *Mindedigt* af J. S. Welhaven i Den Constitutionelle 1836, No. 186 (nu ogsaa i W.s Samlede Skrifter III. 120—22). — Jfr. H. Dahle: Røros Kobberverk 1644—1894. S. 292, 302, 308.

Bergværkskundskabernes Omfang og Afdeling eller Skizze til en Encyclopædie af Bergværksvidenskaben. Af A. G. Werner. Oversat af H. C. Strøm. Thjem 1829. 8. 16 S.

Fielding og Smollet af Walter Scott. Efter Lindau's tydske Oversættelse af H. C. Strøm. Chra. 1829. 16. IV S., 104 S. (Anm. i Nyeste Skilderie 1829, No. 49—52, hvorefter Oplaget inddroges og Oversætteren uden Navn udgav:

Fielding og Smollett. Efter Originalen og Lindaus tydske Oversættelse. Chra. [1834]. 8. 86 S.

Techniske og historiske Betragtninger af Principerne for, samt Forslag til en Bergværkslov i Kongeriget Norge. Chra. 1830. 8. VIII S., 110 S.

Supplement til det i 1830 udgivne Forslag til en Bergværkslov. Chra. 1833. 8. 24 S.

Politiske og oekonomiske Betragtninger og Forslag ved H. C. Strøm. 1ste Række [Indhold: Attester for Embedsbreve. Om Bergværkernes Overbestyrelse. Hvalfangst i Finmarken. Kongsberg Sølvværk. Pengevæsenet. Sameie og Almindinger. Skovvæsenet.] Chra. 1833. 8. IV S., 1 Bl., 116 S. — 2den Række. [Indhold: Skandinaviens Stater*). Statholderens Embede. Stationer paa vore mere passerede og vanskeligere Fjeldveie. Svar og Bemærkninger til Recensionen i Vidar No. 37—41. Søreiser og Dampbaad i Nordland.] Chra. 1835. 8. XII S., 129 S., 1 upag. S.

Geognostiske Reminiscentser, især om Graniten. (Aftrykt af Mag. f. Naturvidensk. XI.) Chra. 1833. 8. 14 S.

I Magazin for Naturvidenskaberne *V.* (1825) S 229—263, *VI.* 190—215 og VII. 66—72: Geognostiske Bemærkninger over Værkerne i det Nordenfjeldske Bergværksdistrikt. — *VII.* 73—75: Et nyt Fossil, formodentlig en ny Art af Granat;

*) Denne Afhandling blev skrevet kort efter Norges Adskillelse fra Danmark og blev noget senere, oversat af Professor Weiss i Berlin, trykt anonymt i en tysk Journal.

S. 185—191: Om Harmotomens Chrystalformer. — *VIII.* 60—105: Skizzer om Bergværksdriften i det mellemste Frankrige, Rhinpreussen og Harz, samlede under en flygtig Reise 1826. — *IX.* 172—235: Tekniske og geognostiske Bemærkninger under Reiser i Throndhjems og en Deel af Nordlands Amter. — *XI.* 161—204: Om Altens eller Kaafjordens Kobberværk i Finmarken; S. 219—231: Geognostiske Reminiscentser, især om Graniten. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.) — *XII.* 200—250: Forsøg til et Grundrids af Mineraliernes Climatologie.

I Leonhard's Taschenbuch f. d. ges. Mineralogie VIII. (1814), S. 53 fg.: Ueber den Granit. Eine geognostische Untersuchung mit besonderer Hinsicht auf die bey Freiberg vorkommende Formation desselben. (Geschrieben im Jahre 1812.) (Hans første litterære Arbejde. Jfr. F. C. Frherr von Beusts Skrift «Geognostische Skizze d. wichtigsten Porphyrgebilde», 1835.)

I The Mining Review No. VII (1835): Sketch of a Parallel between the British and the Continental Method of Copper-smelting. (Skrevet i England 1835.)

I Hielms Alm. Norsk Maanedsskrivt *II.* (1831), S. 277—318: Beretning om en, i Følge høieste Befaling, ved det nedlagde Aardals Kobberværk i Sommeren 1821 foretagen Undersøgelse. Med 3 Pl. (Jfr. Forf.s Rettelser i Indholdsfortegnelsen, S. 2 fg.) -- *III.* 381—404: Om Bergværkernes Overbestyrelse.

I Budstikken [3. R.] *I.* (1817—18), Sp. 337—349 og 379—382: Beretning om Skjærpningsforsøg efter Sølverts ved Tolstad i Vaage. — *II.* Sp. 287—298: Beretning om Bjergværksdriften i det nordenfjeldske Bergmester-Distrikt 1819; Sp. 476—496 og 513—515: Beretning om Qværnesteens-Bruddene i Sælboe. — *III.* Sp. 19—32 og 37—42: Om den ved kobberholdige Svovelkise brugelige Kjærnerøstning og Skeidning. (En af det kgl. Selsk. f. N. V. prisbelønnet Afhdlg.); Sp. 781—787: Om et nedlagt Kobberværk i Gusdal; Sp. 788—796: Om Christiansgaves eller Lilledals Kobberværk i Søndhordlehn.

I Vidar, 3. Halvaarg. (1834), S. 115—117 og 126 fg.: Meteore paa den literaire Himmel. (Efter Goethe. Med Indl. af Strøm.)

I Den Constitutionelle *1836*, No. 29, 31 og 39: Om Kongsbergs Sølvværk.

I Morgenbladet 1830, No. 232 Till.: Aphorismatiske Bemærkninger [om Bergværks-Spørgsmaal].

I Patrouillen 1830, No. 142: Uddrag af en Indberetning om en befalet Undersøgelse af en Kobberartsanvisning i Trysild, med nogle korte Bemærkninger om Egnen (jfr. Morgbl. 1830, No. 361, hvortil Svar fra S. i No. 363).

I Storthings-Forhandlinger *1830*, April, S. 133, cfr. Septbr. S. 790: Forslag til en Berganordning. — *1833*, Febr., S. 106, Marts, S. 8, cfr. Juli S. 30: Forslag af Strøm og Forvalter Holm om Nedsættelse af en Kommission for at bestemme Kongsbergs Sølvverks fremtidige Drift; Maj, S. 95, cfr. Juli S. 61: Meddelelse ang. Behandling af forpukket Vaskegods ved Sølvverket. — *1836*, April, S. 27, cfr. S. 105: Forslag ang. Nedsættelse af en Kommission til Undersøgelse af Driften ved Kongsbergs Sølvverk.

Et Brev fra ham til Sibbern, dat. Chra. 6 Novbr. 1814, er trykt i «Breve til og fra F. C. Sibbern I. (Kbhvn. 1866), S. 38—44.

Han skal være den hovedsagelige Forfatter af Udkastet til Loven om Røros Kobberværk af 12 Septbr. 1818, i hvis Forberedelse han havde deltaget som Medlem af den kgl. Kommissjon af 3 Maj 1816.

Strøm, Peter Henrik, foregaaendes Broder, blev født paa Kongsberg 1781 og Student med Laud fra sammes Skole 1797. Efterat have taget juridisk Embedsexamen med Haud ved Kjøbenhavns Universitet 1802, begyndte han at studere Bergvidenskaberne under Ophold i Tyskland og Sverige, opmuntret dertil, som det synes, nærmest af Professor J. Rathke. Sommeren 1813 foretog han en mineralogisk Undersøgelsesrejse i det østen- og vestenfjeldske Norge (især Egnen om Røros og Fæmundsjøen, Foldalen, Aardal i Sogn), paa hvilken han besteg og maalte flere Fjeldtinder. I 1815 fik han et Stipendium af Statskassen til en mineralogisk Rejse i Sverige og blev 12 Decbr. 1816 ansat som Bergmester i østre søndenfjeldske Distrikt, hvorfra han 22 Maj 1833 forflyttedes til samme Stilling i vestre søndenfjeldske Distrikt. Han var fra 1833 Medlem af Sølvverksdirektionen paa Kongsberg, hvorfra han tog Afsked 1836. I 1833 var han Storthingssuppleant fra Kongsberg. Fra Bergmesterstillingen erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon 30 Juni 1852, hvorefter han bosatte sig i München, hvor han døde ugift 8 April 1865. Han var R. W. O. (1832). Sin Mineralsamling skjænkede han til det norske Universitet.

Nekrologisk Notits i Morgbl. 1865, No. 107; i Ill. Nyhedsbl. s. A., S. 152. Jfr. Storth.-Forh. 1854, VII. 36; Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, S. 615, 654; sammes Dagbøger 1817—22, S. 97; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser I. 324; Det norske Nationalblad VI. 50—52 og VII. 66—71, 159 fg., 172 fg.

Om Forbindelsen mellem Norge og Sverrig. Chra. 1814. 8. 30 S. (Dette Skrift var forfattet, før Rigsforsamlingen traadte sammen, men det udkom først i Trykken udpaa Høsten s. A., da Forf. lod det komme for Lyset «for at vise, at man netop deri kan være norsksindet, idet man ønsker en konstitutionel Forbindelse imellem Norge og Sverige». Som Modskrift udgav S. B. Hersleb 19 Oktbr. 1814, altsaa Dagen før Storthinget vedtog Foreningen med Sverige, Skriftet «Til mine Landsmænd!» (Cfr. ovfr. II. 633 fg.). Ved sit Skrift til Fordel for den endnu ikke vedtagne Union tildrog Strøm sig Carl Johans Opmerksomhed og Naade, hvorom Forf. fik Vidnesbyrd ved sin Udnævnelse til Bergmester i 1816 imod den norske Regjerings Indstilling og uagtet han ikke havde underkastet sig Examen i Bergfaget.)

I Jern-Kontorets Annaler 1822, S. 78 fg.: Försök med smideslaggs tillgodogörande i masugn.

I Breve fra Danske og Norske, udg. af L. Daae (Kbh. 1876) er S. 204—206 trykt et Brev fra ham af 26 Septbr. 1813 til J. Rathke.

Stub, Hans Andreas, Søn af daværende res. Kapellan til Os, senere Sogneprest til Tysnes *Hans Gerhard S.* og *Marthe Andrea Gjæver*, er født 14 Maj 1822, blev, privat dimitteret, Student 1840 og theologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1846. Han modtog 1848 en Kaldelse fra Nordamerika til at være Prest for den norske Menighed i Muskego Co., Wisconsin, hvortil han ordineredes i Kristiania i Marts s. A. Under Opholdet i Muskego, hvor han holdt sin Tiltrædelsesprædiken

6. Sønd. e. Tr. 1848, deltog han i Januar 1851 med Presterne L. C. Clausen og A. C. Preus i Stiftelsen af Synodeforbindelsen «Den norsk-evangelisk-lutherske Kirke i Amerika», som dog opløstes igjen allerede næste Aar, fordi en Paragraf i dens Kirkeforfatning «var saaledes formet, at den grundtvigske Anskuelse deri havde fundet sit Udtryk». Først paa et 4de Møde i Luther Valley i Oktbr. 1853 vedtoges Forfatningsbestemmelserne for den endnu bestaaende Synode for den norske Kirke i Amerika. 1855 flyttede Stub fra Muskego til en lignende Stilling for Menigheden i Cown Prairie. I 1861 vendte han paa Grund af svækket Helse med sin Familje hjem til Norge, hvor han i de følgende Aar forrettede i flere ledige Embeder, saaledes i Bergen 1861—62, i Fjeld 1862—63, i Strand ved Stavanger 1863—64 og derpaa fra Oktbr. 1864 som res. Kapellan til Korskirken i Bergen. I 1865 rejste han, «mindre af Lyst end fordi Pligten drev ham», tilbage til Amerika, hvor han nu bosatte sig i Iowa og gjenoptog sin Prestevirksomhed i Big Canoe. Hans Helbred led imidlertid stadig under Klimatet i det amerikanske Vesten og han tog derfor flere Gange senere Ophold for længere Tid hjemme i Norge, hvor han i 1891 bosatte sig med Tanken om at blive her. Vinteren 1891—92 arbejdede han i Indremissjonen i Bergen, bestyrede Sommeren 1892 Førde Sognekald i Søndfjord og arbejdede derpaa i Indremissjonen i Kristiania. Han søgte ogsaa i 1892 Embeder i Norge, men kunde i sin høje Alder ikke opnaa det, hvorfor han i 1894 igjen drog tilbage til Amerika, hvor han for det meste opholdt sig i Sacred Heart, Minn. Efter Lægernes Raad rejste han Sommeren 1896 paany hjem til Norge, hvor han bistod sin ældre Broder Sognepresten til Strandebarm H. J. B. Stub til August 1897, da han for sidste Gang rejste tilbage til Amerika, til Sacred Heart, Minn.

* 16 Marts 1848 *Ingeborg Margrethe Arentz* (f. i Tysnes 7 Septbr. 1815, † i Big Canoe, Minn., 23 Septbr. 1890), D. af Sogneprest til Tysnes Ole Tidemand A. og Bolette Marie Hjorthøy.

Autobiografiske Bidrag findes i hans ndfr. nævnte Bladartikler i Morgbl. 1865, No. 180 og i Berg. Aftbl. 1896, 4 Juli og 1897, 19 August. Jfr. J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Prester, I. 252 fg.; W. Lassen: Norske Stamtavler I. 136; Morgbl. 1892, No. 634; Kirkelig Kalender for 1875, udg. af Th. C. Bernhoft, S. 158 fg.; H. A. Preus: Syv Foredrag over de kirkelige Forhold i Amerika, S. 8; J. C. Jensson: American Lutheran Biographies (Milwaukee 1890); Gisle Bothne: Det Norske Luther College (Decorah 1897), S. 22 fg, 57, 111, 441.

Prædiken paa tredie Pintsedag, 17de Maj 1864, holden i Strands Kirke. Udgiven efter Opfordring. Bergen 1865. 8. 16 S.

Afskedsprædiken, holden i Strands Kirke 22de Søndag efter Trefoldighed 1864. Bergen 1865. 8. 24 S.

Sex Prædikener. Holdne i Korskirken i Bergen Vinterhalvaaret 1864—65. Bergen 1865. 8. 94 S.

I Prædikener af Prester i den norske Synode i Amerika (Decorah 1888), S. 33—40: Prædiken paa 4. Sønd. i Adv. over Joh. 1, 19—28.

I Morgenbladet 1865, No. 180: Farvel.

I Bergens Aftenblad *1896*, 4 Juli: En liden Reiseberetning. — *1897*, 19 August: Afskedshilsen til mine mange Venner rundt om i Landet. — *1898*, 7 Maj: Den ældste norske Kirke i Amerika.

Stub, Johan Daniel (Paul), Søn af Skibsfører, senere Kjøbmand *Gerhard Heiberg S.* (f. 1781, † 20 Marts 1831) og *Anne Dorothea Ravn*, blev født i Bergen 17 Juni 1814. Da han var 8 Aar gammel, blev han sat i det dengang ansete Andersson'ske Handelsinstitut i Bergen. I Oktbr. 1826 forlod han sin Fødeby med et Sejlskib, som gik til Genua, hvor hans Fader havde faaet ham anbragt hos den norsk-svenske Konsul Casanova, for at han der skulde afslutte sin Uddannelse for Handelen. Under sit Ophold i Konsulens Hus gjorde han Bekjendtskab med Huslæreren der, Abbed Buffetti, der laante ham en katholsk Katekisme og vejledede ham ved hans begyndende Undersøgelser over den katholske Kirkes Lærebygning sammenlignet med den protestantiske. Da han i Juli 1829 var kommen til Beslutning om at gaa over til Katholicismen, blev han gjennem Buffetti indført hos den lærde Barnabiterprest Paul Picconi, som nu overtog hans religiøse Undervisning, indtil denne fandt ham moden til Nytaarsaften 1829 at afsværge den protestantiske Tro og formelt optages i den katholske Kirke. Han fortsatte imidlertid sit Arbejde paa Konsulatets Kontor, mens han samtidig begyndte at læse Latin med Tanken om at studere. Ved Nytaarstid 1832 blev han optagen som Novice i Barnabiterklostret i Genua og 29 Januar 1833 anlagde han Ordensdragten, ved hvilken Lejlighed han ogsaa, efter Ordenens Skik, fik et nyt Navn *Paul*, og 30 Januar 1834 aflagde han Ordensløftet. Dagen efter fik han Befaling til at rejse til Rom for at studere Theologi og Sprog (Græsk, Hebraisk, Arabisk); blandt hans nære Bekjendtskaber fra denne Studietid var den berømte Sprogmand Kardinal Mezzofanti, med hvem Stub gjennemgik Stiløvelser i Norsk, medens Kardinalen paa sin Side var en af de officielle Opponenter ved hans theologiske Examen. Den 23 Septbr. 1837 blev Stub presteviet i Laterankirken, hvorefter han blev sendt som Lærer til Barnabiterkollegiet i Bologna, efter et Aars Ophold der til Genua og i 1840 til Kollegiet i Moncalieri i Nærheden af Turin, hvor han 1844 udnævntes til Kollegiets Rektor; herfra blev han 1847 forflyttet til en lignende Stilling i Asti, 1850 herfra til Vercelli i Piemont som Prest og Kollegieforstander der og 1853 til Turin som Superior ved S. Dalmace-Klostret der; 1856 blev han Provinsialforstander for Piemont og visse Dele af Frankrige. I 1858 besøgte han paany, for første Gang efter sin Udrejse, sit Fædreland for at undersøge den katholske Missjons Stilling der. Under hans Besøg i Bergen opstod hos ham den første Tanke om at bygge en katholsk Kirke der. Efter Tilbagekomsten til Italien blev

han i 1859 valgt til sit Ordensselskabs Generalvisitator og indgav nu til Propagandaens Præfekt Kardinal Barnabo en Rapport om sin Rejse i Norge, hvorefter det blev bestemt, at han ved de fyldte 50 Aar skulde sendes som Missjonær til Norge. Ved en Audients hos Paven Vaaren 1864 blev det paalagt ham at rejse til Norge samme Aars Sommer; paa sin 50de Fødselsdag ankom han til Stockholm, hvorfra Mgr. Studach, den katholske Biskop i Norden, beordrede ham til Kristiania som Prest (efter Lichtlé) ved St. Olafs Kirke og som rejsende Prest for alle Katholiker i det sydlige Norge. Efterat han i Begyndelsen af 1865 havde i Embedsanliggender foretaget en nogle Maaneders Rejse tilbage til Italien, begyndte under hans Ledelse i Septbr. s. A. Grundlæggelsen af den katholske Kirkebygning i Bergen. Fra Sommeren 1870 til Sommeren 1871 gjorde han en Rejse gjennem hele Tyskland og Italien for at prædike og optage Kollekt til Kirkebygningen i Bergen, 1872 og 1873 ligesaa gjennem hele Frankrige og i de følgende Aar i Holland og Belgien. Den 30 Juni 1876 blev den nye St. Pauls-Kirke i Bergen indviet og fra nu af var Stub, hvis Værk Bygningen kunde siges at være, Sogneprest der til sin Død 13 Januar 1892.

Jfr. hans to *selvbiografiske Skrifter* Ledsagelse fra Fordomme (Bergen 1861) og Histoire d'un Norwégien racontée par lui-même (Paris 1878). — *Nekrologer* i Bergens Aftbl. 1892, 14 og 15 Januar; i Berg. Tid. s. A., No. 13. — *Ligtale* over ham i St. Olaf 1892, S. 51 fg. — Jfr. Berg. Aftbl. 1887, 1 Oktbr. [i Anl. af hans 50 Aars Jubilæum som Prest]; D. A. Rosenthal: Konvertitenbilder a. d. 19. Jahrh. I., 2. Abth. (3 Aufl. Regensburg 1892), S. 1—24; A. Baumgartner: Nordische Fahrten, II. 19; Stimmen aus Maria-Laach XXXII. S. 82 fg.

Ledsagelse fra Fordomme til religiøs Sandhed med kjærlighedsfulde Mindeblik til Fædrelandet. Bergen 1861. 8. 5 Bl., 332 S. (Anm. i Norsk Kirketid. 1861, Sp. 185—191; i Chra.-Posten 1861, No. 64 [af M. Birkeland], hvortil Svar af Lichtlé og S. i No. 135; i Bergspst. 1861, No. 5, hvortil Bemerkninger [af R. Lampe] i No. 6, der fremkaldte en længere Fejde mellem Lampe, Ch. Holfeldt-Houen og flere Indsendere i s. Bl., hvilken Fejde afsluttedes med Stubs Indlæg i No. 47 fg. og Lampes Svar i No. 49. De nærmere Henvisninger er givet ovfr. II. 701 og III. 417.) — Andet Oplag. Bergen 1880. 8.

Om Religionsfrihed og Oplysning i Norge fra katholsk Standpunkt. Følgeskrift efter Storthingets Diskussion den 17de Novbr. 1865 og Forberedelse til Fremtiden. Chra. 1866. 8. 64 S. (Anm. [af F. Bætzmann] i Aftonbladet 1866, No. 224.)

En Discussion i Bergen om Bøn for de Afdøde og Skjærsilden, med Bemærkninger. Chra. 1872. 8. 80 S.

Foredrag over Nadverlæren, holdt i St. Paulskirken den 4de Februar 1877 mod Hr. Pastor Hersleb Walnums Angreb. Bergen [1877]. 8. 40 S.

Om to Slags Jesuiter. (Separataftryk af Bergensposten.) Bergen 1877. 8. 16 S.

Dr. Graus Forvanskninger i Fremstillingen af den katholske eller al-

mindelige Christendoms Lære, paaviste, gjendrevne og modbemærkede af J. D. P. Stub. Bergen 1886. 8. 4 Bl., 72 S.

I Bergensposten *1861*, No. 47 og 48: Brev til Redaktionen (om katholske Bibellæsninger, med Svar til en anonym Anmelder [Pastor Rasmus Lampe] af hans Bog „Ledsagelse fra Fordomme", se ovfr.).

I Morgenbladet *1864*, No. 247: Svar til Provst Krogh ianl. af hans Opsats i No. 223 om de kirkelig-katholske Anskuelser angaaende Nationalitetsbevægelsen; No. 289: Om de kirkelig-katholske Princippers Indflydelse paa Enhed i Nationalitet. — *1868*, No. 258. Nogle ærbødige Spørgsmaal ang. Grundfejl i et Kirkevæsen.

Foruden denne litteraære Virksomhed i Fødelandet har han udfoldet en omfangsrig Forfattervirksomhed i Frankrige og Italien, hvorom følgende, dog neppe helt udtømmende, Oplysninger kan gives:

Breve esposizione della vita del B. Alessandro Sauli, Barnabita. Torino 1843. 16. 120 S. (Anonymt.)

Prospetto della storia della filosofia. Torino 1844. Fol. 1 Ark.

La Scuola di Maria nel suo mese di Maggio, meditationi con esempi. Torino 1856. 16. 450 S. (Anm. i Armonia, i Buona Settimana, o. a. Bl. s. A.) — 2a. Edizione. Torino 1858. 16. — 3a. Edizione. Torino 1863. 16.

École de Marie pendant le mois de mai, au moyen de la méditation des mystères du Saint Rosaire, suivie de deux exemples par jour. Paris 1859. 16. 420 S.

Per l'insigne miracolo del SS. Sacramento avvenuto in Torino il 6. Giugno 1453, Discorso. Torino 1857. 8. 32 S.

Il Sacerdote presso gli infermi e moribondi con norme per ogni pia assistenza fisica e morale ne' vari casi ordinari e straordinari. Torino 1858. 8. 464 S. (Anm. i Armonia, i Buona Settimana, i Civiltà cattolica, i Scienza e Fede s. A.) — 2a Edizione. Torino 1861. 8.

Le Prêtre auprès des malades et des mourants. Paris 1866. 8. 464 S. — 2e édition. Paris 1872. 8.

I modi di far bene e star bene: Conversazioni popolari. Torino 1859. 16. 240 S. (Anm. i Civiltà cattolica, i Buona Settimana s. A.)

Narrazioni edificanti ed istruttive tratte dalla storia ecclesiastica. I. II. Torino 1860—1863. 16. 716 S. (Største Delen af dette Værk var tidligere trykt i «Buona Settimana».)

L'Addio al protestantismo. Milano 1864. 8. (Oversættelse af hans norske Skrift «Ledsagelse fra Fordomme osv.»)

Sulla società della pia modestia in Piacenza. Discorso. Torino 1864. 8. 24 S.

Meditazioni per gli Ecclesiastici in tutti i giorni dell' anno. I—IV. Torino 1864. 8. 2380 S. (Rec. i Unità cattolica, i Buona Settimana, i l'Osservatore cattolico, o. fl. Bl.)

Méditations ecclésiastiques pour tous les jours de l'année. T. 1—4. Paris 1866. 8. 2200 S.

Sulle missioni norvegiesi. Discorso. Napoli 1865. 8. 32 S.

Histoire d'un Norwégien, racontée par lui-même. Paris (Abbeville) 1878. 8. VIII S., 404 S., 1 Bl.

Sammen med Boghandleren Tortone i Turin grundlagde han 1859 det religiøse

Ugeblad *Buona Settimana*, hvori han i Løbet af 15 Aar skrev en stor Mængde Artikler, bl. a. om Kirkens Historie fra St. Peter til Pius IX.

Stub, Paul Jensenius, foregaaendes Broder, blev født i Bergen 14 Decbr. 1819 og Student med Laud fra sin Fødebys Kathedralskole 1836. Hans Universitetsstudier blev sinket ved Informationer og svagelig Helbred; for dennes Skyld opholdt han sig fra Høsten 1841 til 1844 i Tyskland, Frankrige og Italien; senere i Bergen til 1847, da han vendte til Kristiania, hvor han i Decbr. 1850 tog filologisk Embedsexamen med Haud. Den 10 Maj 1852 blev han Adjunkt ved Kongsbergs Middelskole, 9 Juni 1854 ved Trondhjems Kathedralskole og 14 April 1860 ved Bergens Kathedralskole, fra hvilken Stilling han efter Ansøgning erholdt Afsked med Vartpenge 30 Maj 1864. Han var derefter i nogle Aar bosat i Kristiania, hvor han gav Privatundervisning, men flyttede i April 1869 til München, hvorpaa han i Slutningen af 80-Aarene kom tilbage til Norge. Han døde i Kristiania 31 Januar 1888.

* 185* *Pauline Schauer Bruun Solberg* (f. i Trondhjem 1 Februar 1823), der i sin Ungdom optraadte som Komponist og Pianistinde, f. E. paa Kristiania Theater 7 Januar 1849, D. af ovennævnte By- og Raadstuskriver Even S.

Jfr. nedennævnte autobiografiske Brochure samt Storth.-Forh. 1868—69, X. 11 og 23; T. Blanc: Norges første nationale Scene, S. 128—131.

Indtryk fra en Fodvandring, nedskrevne i 1852. Chra. 1858. 8. 110 S. (Anm. af P. Botten Hansen i Ill. Nyhedsbl. 1858, No. 24.)

Læsebog i Modersmaalet for Børn og Ungdommen af Overlærer Lyder Sagen, omarbeidet og forøget af P. J. Stub. Bergen 1861. 8. XVI S., 600 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. s. A. S. 132; i Morgbl. s. A. [af M. J. Monrad].)

Fremstilling af de Begivenheder og Omstændigheder, der fremkaldte min Ansøgning om Afsked som Adjunkt ved Bergens lærde Skole i Vaaren 1864. Chra. 1866. 8. 46 S.

I Indbydelsesskrift fra Throndhjems Kathedralskole 1857, S. 1—16: Om Charaktergivningen ved Drengeskoler.

I Den Constitutionelle *1838*, No. 216, 218, 221: Recension af „Et Snes Digtninger" af P. A. Jensen. — *1839*, No 28: I Anledning af Welhavens nylig udkomne Digtsamling. — *1846*, No. 331: En Søndag Eftermiddag i St. Marcus Kirken i Venedig; No. 334: St. Marcus Pladsen.

I Morgenbladet *1837*, No. 278. Frihed og Kunst, et Digt. — *1845*, No 327: Ved Henrik Wergelands Død. — *1847*, No. 276 og 284: Mørke Timer; No. 297: Ved Gjensynet af Bergen. — *1850*, No. 239: Protest mod den mod Cand. Oluf Brock (s. d.) anlagte Trykkefrihedsaktion for hans Ytringer i „Antisekosis" (jfr. B.s Svar i No 245). — *1865*, No. 233: Om den første Opgave i Norsk ved indeværende Aars Examen artium. — *1866*, No. 129: Om Misbrug af den private Dimission. — *1870*, No. 108: Klage til Indredepartementet [over Udeblivelsen med Posten af hans Vartpenge]. — I dette Blad tryktes desuden tidligere enkelte mindre Digte af ham,

dels under hans Navn, dels under Mærket S., saaledes 1849, No. 63, 70, 77, 84, 95, 140, 154, 161, o. fl.

I Bergens Stiftstidende 1844, No. 4, 5, 6 og 7: Brev fra Italien — fra Barnabiterkollegiet i Moncalieri. — Desuden er forskjellige Digte af ham trykt i s. Bl. *1844*, No. 64, 66, 70, 86, 92, 99, *1845*, No. 34, 83 og 84 (Klokkerens Begravelse, 11 Spalter) og *1846*, No 54.

I Bergenske Blade 1851, No. 395: Et Besøg i Nationaltheatret; No. 400, 404: Nationaltheatret; No. 410: Hvorlunde Bergens Stiftstidendes Redaktør er et Geni. — Desuden Noget om Ibsen. (Jfr. Bergens Stiftstidende No. 90 ff., dels af Red., dels af H. Ibsen); No. 411: Bedømmelse af Ibsens Forsøg til en norsk Udarbeidelse i Bergens Stiftstid. No. 96 og 97.

Stueland, Samson Thorsen, blev født 1798, var først Skoleholder, senere Gaardbruger i Kvindherred, var fra 1838 til 1858 Medlem af Herredsstyrelsen og i flere Aar dens Ordfører. Han mødte som 4de Repræsentant fra søndre Bergenhus Amt paa Storthinget 1836 og 1836—37 (Medlem af Kirkekomitteen) og var senere i 1839 1ste og i 1842 3dje Suppleant til Storthinget. Han døde 1879.

Enfoldige Sange. Bergen 1824. 8. 48 S.

Stuwitz, Peter, Søn af Bagermester *Andreas Christopher S.* f. 1769, † 1845) og *Lydia Fasting Geelmuyden* (f. 1777, † 1842), blev født i Bergen 10 Novbr. 1806, Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1832 og theologisk Kandidat med Laud i Februar 1837. Han havde i sine Studenteraar fornemmelig lagt sig efter Naturhistorie, navnlig Zoologi, og fik 1838 et Stipendium for paa en Rejse langs Kysten fra Bergen til Trondhjemsfjorden at undersøge lavere Sjødyr. Nærmest foranlediget ved en Fremstilling fra de forenede Rigers Chargé d'affaires hos de italienske Stater om vor Klipfiskhandel blev ved kgl. Res. af 30 Maj og 19 Novbr. 1838 besluttet at sende en norsk Expedition til Labrador og Newfoundland for at undersøge Forholdene dersteds med Hensyn til Fiskeriet, Fiskeavlen og Tilvirkningen. Som naturkyndigt Medlem af denne Expedition valgtes S., der sammen med en haandverksmæssig uddannet Nordmand, Johannes Haldorsen, — den tredie, handelskyndige Mand blev ikke sendt ud — fra 15 Novbr. 1838 forberedte sig for sit Hverv dels i Bergen, dels i Kristiania, og derpaa i Slutningen af Maj 1839 drog til London, hvorfra S. og hans Ledsager i de sidste Dage af Juli s. A. med Sejlpaket fra Liverpool rejste til St. Johns paa Newfoundland, hvorhen de ankom 30 August, i betimelig Tid til endnu s. A. at være nærværende ved Fiskeriet. Til Midten af Decbr. opholdt S. sig derpaa i St. Johns, hvorfra han rejste til Franskmændenes Etablissement St. Pierre-Miquelon; herfra drog han i Slutningen af Januar 1840 til St. Jacques paa Sydkysten af New Foundland, hvorfra Vinterfiskeri dreves. I Marts og April 1840 fulgte han et Sælfangerfartøj til Fangstfeltet i

Drivisen nord for Newfoundland; efter Tilbagekomsten derfra drog han midt i Maj med et særligt fragtet lidet Kystfartøj til flere af New Foundlands Bankerne, hvor han fortsatte sine Undersøgelser og Iagttagelser over Fisket og Tilberedningen til Slutningen af August, da han drog til Labradorkysten, hvor han foretog Exkursjoner ogsaa iland. Midt i Oktbr. 1840 sejlte han tilbage til St. Johns, hvor han ankom 6 Novbr. Vinteren tilbragte han i St. Johns, hvorfra han sidst i Juni 1841 drog til de britiske og senere til de franske Fiskestationer ved Nordøstkysten af New Foundland og derefter fra Septbr. til sidst i Novbr. paany opholdt sig paa Labradorkysten. I Januar og Begyndelsen af Februar 1842 foretog han under vedholdende Strabadser en Rejse overland til et i Nærheden af St. Johns liggende Distrikt, hvis Befolkning om Sommeren drev Labradorfisket, for at blive nærmere kjendt med denne Arbejderklasses Kaar og Tilstand i dens Hjem. Nogle Uger efter Tilbagekomsten fra denne Rejse blev han angreben af en Forkjølelsesfeber, som senere forværredes og gik over til en heftig Tæring, hvoraf han døde i St. Johns 21 Juni 1842. Guvernøren over New Foundland Sir John Harvey traf strax efter hans Død alle Foranstaltninger til at bevare den afdødes videnskabelige Samlinger og Papirer, blandt de sidste 21 Bind Dagbøger. Hans zoologiske Samlinger blev senere indlemnet dels i Universitetets Museum og dels (Dubletterne) i Bergens Museum.

Nekrologer i Morgbl. 1842, No. 204, Till. No. 2; i *The Newfoundlander* og i *The Newfoundland Patriot*, Juni 1842. — *Mindedigt* af L. Sagen i Bergens Stiftstidende 1842, No. 61 og af B. W. i No. 63. Jfr. Dept.-Tid. 1843, S. 241–252 og 256–266 [med Referat af de fra S. hjemkomne Rapporter, optrykt i Den Constitutionelle 1843, No. 110, 113, 114 og 118]; Norsk Tidsskr. f. Vid. og Litt. VI. 103 af H. Rasch; Statsraad J. H. Vogts efterl. Optegnelser, I. 347 fg.; W. Brandt: Legatfamilien Ameln og von Tangen, S. 42.

I Magazin for Naturvidenskaberne XII. (1836), S. 76—79: Doris areolata, nova species, beskreven af P. S.

I Nyt Mag. f. Naturvidenskaberne *I.* 406—423: Beskrivelse af en ny Fiskeart Blennius gracilis. — *II.* 277—296: Efterretninger om en til Bergens Museum fra Nordland indsendt Trachypterus.

Støren, Henrik Eilert, Søn af daværende Sogneprest til Bjørnør, senere til Stjørdalen *Johan S.* (f. 1725, † 1792) og *Maren Sebine Wessel* (f. 1725, † 1825), blev født paa Prestegaarden Roan i Bjørnør 4 Novbr. 1755, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1778 og theologisk Kandidat i Juni 1781. Den 15 Maj 1782 blev han udnævnt til personel Kapellan hos Sognepresten til Klæbu, den som prisbelønnet Digter kjendte Magister Hans Bull, befordredes 20 Februar 1789 til Sogneprest til Holme ved Mandal, 14 Februar 1794 til Bolsø, 15 Maj 1795 til Stiftsprovst og Sogneprest ved Domkirken i Kristianssand og 24 Septbr. 1804 til Sogneprest i Stavanger, hvor han døde 24 April 1822.

Trykt 21 April 1899.

* 17 Marts. 1784 *Christine Marie Eiberg* (f. 14 Septbr. 1743, † 19 April 1831), Enke efter den nævnte Sogneprest Hans Bull og D. af res. Kapellan i Kvinesdal Peder E. og Anne Sophie Irgens.

Jfr. Erlandsen: Trondhjems Stifts Gejstlighed, S. 493 fg.; P. B. Lassen: Beretning om Stiftsstaden Christianssand, S. 114 fg.; Museum VII. 2., S. 240 fg.

Confirmations-Tale, holdet i Holme Kirke den 15de Søndag efter Trinit. 1791. Chrsand 1792. 8. 13 S.

Advarsels-Ord af Jesu, fremstillet i en Prædiken holdet i Christianssands Domkirke den 2den Søndag i Advendt 1797. Chr.sand 1798. 8.

Størmer, Henrik Christian Fredrik, Søn af Kjøbmand *Henrik Christian Fredrik S.* og *Dorothea Margarete Heldal,* er født i Trondhjem 19 August 1839, gjennemgik sin Fødebys Realskole og studerede derpaa 1857—60 ved den polytekniske Skole i Karlsruhe. Efter Hjemkomsten til Norge var han til 1862 ansat som Maskinmester ved Myrens mekaniske Verksted i Kristiania. 1862—65 anlagde og drev han to Træoljefabriker i Hevne og i Thingvold, besøgte derpaa Udlandet, bl. a. Paris under Verdensudstillingen 1867, anlagde 1868 en Trædestillationsfabrik i Tistedalen, byggede 1872 en Oxalsyrefabrik i Fredriksstad, var 1874—76 sysselsat med Studier og Forfatterskab om Norges Jernbanevæsen, idet han da og senere navnlig optraadte som Forkjæmper for det (senere ved flere nye Anlæg indførte) brede Spor i Rigets Jernbaneanlæg. Efterat han 1878 havde været ansat som officiel Rapportør ved Verdensudstillingen i Paris, blev han boende der til 1884, i hvilke Aar han efter eget Patent byggede og drev en Træforkullingsfabrik i Suresnes ved Paris. Efter Hjemkomsten forestod han Bygningen af de endnu i Drift værende Cellulosefabriker paa Moss, i Bamle og paa Ranhejm. Senere har han boet i Kristiania som privatiserende Opfinder, sysselsat især med elektrolytiske Experimenter, f. Ex. til Fremstilling af Soda og Chlor, hvorpaa han har flere Patenter, ligesom han har erhvervet Patenter i alle Lande paa andre Opfindelser, f. Ex. «Størmers norske Inhalatør».

Jfr. Teknisk Ugeblad 1897, S. 406 og 1898, S 557.

Hamarbanens Sporvidde. Bemærkninger i Anledning af Jernbanedirektørens Votum. (Aftryk af Dagbladet for 3 og 7 Juni 1876.) [Kra. 1876.] Tosp. 4. 8 S. (Sammenheftet hermed et Aftryk af Forf.s senere Artikel i s. Bl.: Vor Jernbanebygning. Til Hr. Kaptejn H. U. Berg og de 8 Ingeniører! Kra. 1876. 4. 4 S. Jfr. C. Pihl ovfr. IV. 457.)

Den tekniske Skole i Kristiania. (Aftryk af Aftenbladet.) Kra. [1876]. 4. 7 S.

Om vor Jernbanebygning. I. II. Chra. 1876. 8. I. 39 S. — II. 32 S. (I alt en ny Udgave i Særtryk af hans ndfr. anførte Artikler i «Morgenbladet» 1876.)

Rapport fra verdensudstillingen 1878 i Paris. Beretning om de for den norske industri vigtigste maskiner ved udstillingen. Trykt på offentlig foranstaltning. Med 8 plancher. Chra. 1880. 8. 56 S.

Overslagene for Solørbanen. Aftryk af „Dagbladet". Kra. [188*]. 4. 12 S.

J. Størmers norske Inhalatør. Kra. 1891. 8. 16 S.

I Den norske Ingeniør- og Arkitekt-Forenings Organ 1878, S. 47, 49, 51 fg. og 59: Kort Oversigt over de for Norge vigtigste Maskiner paa Pariserudstillingen.

I Teknisk Ugeblad *II.* (1884), S. 18: Natroncellulose (kun træmasse); S. 23 fg., 45 fg. og 82 fg.: Mere om cellulosefabrikationen (jfr. S. 33 fg. og 63 fg. af Ing. O. Pedersen). — *III.* 67 fg.: Cellulosefabrikationen; S. 250—255: Epilog til de tertiære jernbaner. — *XIV.* 381: Om pristarifer for elektriske motorer. — I dette Blads Referater fra Møder i Ing.- og Ark.-Foren. findes desuden Gjengivelse af adskillige Indlæg fra hans Side i Forhandlingerne om elektrisk Kraftoverførelse til Kristiania [1896, S. 388 fg.], om Bergensbanens Sporvidde [1897, S. 159—61], osv.

I Morgenbladet *1867,* No. 151: Den norske Afdeling paa Pariserudstillingen (jfr. Svar fra M. Holtermann i No. 173); No. 180: Atter om Udstillingen. — *1876,* No. 17 A, 27 A, 32 A, 38 B, 81 A, 82 A, 83 A, 115 A og 125 A: Vor Jernbanebygning. (Jfr. No. 63, 64, 66 og 99 A af C. M. Guldberg, cfr. ogsaa under Artikelen C A. Pihl ovfr. IV. 457 fg.)

I Aftenbladet *1871,* No. 68: Om en teknisk Skole i Kristiania; No. 282: Komiteindstillingerne om den tekniske Skole i Kristiania; No. 295: Bemærkninger i Anledning af Repræsentantskabets Forhandlinger om den tekniske Skole. — *1876,* No. 224 og 225: Den tekniske Skole i Kristiania. (Jfr. Svar af C. A. H. Sinding i No. 236 og Tilsvar af Størmer i No. 256, 257 og 259.) — *1877,* No. 89: Om Merakerbanen og dens Undersøgelse. [Af S. og L. M. Bentsen; jfr. Svar af Distriktsingeniør Oxaal i s. Bl., No. 105. Artiklen fremkaldte et Injuriesøgsmaal mod Forff. af Prof. C. M. Guldberg og Direktør C. A. Pihl. I denne Sag, som inkamineredes ved Kristiania Byret 5 Juli 1877, faldt Underretsdom 29 Januar 1885, hvorved enst. de paaklagede Ytringer mortificeredes, de indstævnte ilagdes Procesomkostninger og St. ilagdes en Bod til Statskassen af 50 Kroner. Sagen blev derpaa af St. efter erhvervet Bevilling indbragt for Høiesteret, hvor han selv procederede sin Sag og hvor han og Bentsen ved Dom af 9 Marts 1888 enst. frifandtes for Guldbergs og Pihls Tiltale, idet ogsaa Procesomkostningerne for Byret og Høiesteret ophævedes. Jfr. Norsk Retstidende 1888, S. 474—480.]

I Dagbladet *1870*, No. 52 og 54: En Bestigning af Vesuv under et Udbrud. — *1882*, No. 260. Er jeg virkelig politisk umyndig? [Polemik med «Smaal. Amtstid.»]. — *1886*, No. 323: «Det nye Systems» Fallit; No. 439: De «skamløse» Angreb paa Jernbanedirektør Pihl. — *1887*, No. 2: Svar paa Jernbanedirektør Pihls Redegjørelse i Dagbl. 1886, No. 469 om vore Jernbaneoverslag. — *1890*, No. 73: Grundprincipet for det smale Spor. — *1891*, No. 162: Det nyeste «nye System». (En Henvendelse til Formanden i Jernbanekomitteen.) — *1893*, No. 19 og 26: Hvad er «Unionen»? — *1895*, No. 173: Til Hr. Professor Alin og Meningsfæller? — *1897*, No. 62: Den elektriske Autoritet i Kristiania; No. 190 og 191: Sporvidden for Bergensbanen; No. 204: Om Overslaget for Ombygningen af Vossebanen.

I Trondhjems Stiftsavis 1862 skrev han flere Artikler om Maalsagen, tildels polemiske mod Thj. Adr.

I Trondhjems Adresseavis 1865, No. 239 og 241: Den billigste Belysning. (Jfr. 242 af Halvor Jensen med Svar af S. i No. 254.)

Suhrland, Rasmus, Søn af daværende Sogneprest til Stejgen i nordre Saltens Provsti, senere til Selbu *Gerhard Busch S.* og hans 2den Hustru *Marianne Haumann*, blev født i Stejgen 30 Novbr. 1813, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1834 og mineralogisk Kandidat med Laud i Juni 1843. Han blev s. A. ansat som Hyttemester ved Modums Blaafarveverk og i Maj 1849 som Hytteskriver ved Kongsbergs Sølvverk. Han døde paa Kongsberg 3 Januar 1850.

* 1848 *Marie Elisabeth Grundt.*

Hans Højdemaalinger paa Rejser i det nordenfjeldske Norge i 1841 og 1843 er benyttet af A. Vibe i dennes «Höhenmessungen Norwegens» i «Gæa Norvegica», jfr. samme Forf.s «Højdemaalinger i Norge». —

Suhrs, Asmus Asmusen, født i Holsten, levede 1826 som Privatlærer i Porsgrund og opholdt sig senere i Skien.

Norsk Handels-Arithmetik, indeholdende indenlandsk Vexelregning, udenlandsk directe og indirecte Vexelregning, Vexelarbitrage, blandede Opgaver og i et Anhang Qvadrat- og Cubik-Regning til Brug for øvede Regnere i Borger- og Privatskoler. Skien 1833. 8. 110 S.

Sundby, O.

Den mundtlige Deel af Navigationen, vedkommende den almindelige Styrmandsexamen. Udarbeidet efter Geelmuydens Lærebog i Navigationen. Chra. 1858. 8. 55 S. (Jfr. Aftenbladet 1858, No. 298 af *a.*)

Sundt, Christian Ulrik, Søn af daværende Kaptejn, senere Oberstløjtnant i 1ste akershusiske Infanteriregiment *Michael Andreas S.* (f. i Oslo 2 Decbr. 1758, † i Kristiania 1 Oktbr. 1815) og *Catharine Winge Grüner* (f. i Sande Sogn 15 August 1768, † i Kristiania 10 Marts 1816), blev født i Kristiania 21 Juni 1797, blev Sommeren 1808 Elev af det kgl. norske Landkadetakademi, hvor han blev virkelig Kadet fra 1 Januar 1810 og hvor han bl. a. sluttede et varmt Venskab med den senere berømte Oberst Hans Helgesen. Den 1 Januar 1813 blev han Sekondløjtnant à la suite ved Norske Jægerkorps med Anciennetet fra 1 Oktbr. 1812 og 4de Repetent ved Akademiet; fra 25 Februar 1814 til 19 Januar 1815 var han 1ste Repetent, og 25 Maj 1815 blev han virkelig Sekondløjtnant ved Norske Jægerkorps, som fra Slutningen af 1814 var underlagt Generalkommandoen i Kristianssand og fra Februar 1815 havde sit Standkvarter i Skien og Porsgrund, hvor Sundt i halvtredje Aar opholdt sig i Statsraad Nils Aalls Hus. I Maj 1817 kom han med sit Korps tilbage til dets senere Standkvarter Kristiania. I 1819 deltog han i Lejrsamlingen i Skaane og foretog derefter en Tur til Kjøbenhavn, hvor han ved en Audients hos Kong Fredrik VI. fik Tilbud om en Stilling i den danske Hær, hvad han dog ikke havde Lyst til. Han følte sig allerede nu mere og mere draget til gejstlig Virksomhed, paa-

virket især af Grundtvigs Skrifter, hvem han ogsaa aflagde et Besøg ved nævnte Lejlighed. I Slutningen af 1820 begyndte han at læse Latin og Græsk og blev, privat dimitteret (af Presten Wexels), 1823 Student med Haud. I Marts 1825 fik han Fritagelse for Udførelse af sine militære Tjenestepligter for at kunne læse til theologisk Embedsexamen, som han tog med Laud i Decbr. 1827. Den 29 Januar 1828 fik han efter Ansøgning Afsked fra Krigstjenesten, blev 8 Oktbr. s. A. udnævnt til res. Kapellan til Gran, hvorfra han 6 Maj 1840 befordredes til Sogneprest til Røken. Den 26 Maj 1849 blev han Sogneprest til Rygge, i hvilket Embede han døde 1 Septbr. 1861. I 1846 deltog han i det store Afholdsmøde i Stockholm, ved hvilket han valgtes til Vicepræsident; ligeledes deltog han i de første skandinaviske Kirkemøder, i Kjøbenhavn 1857 og i Kristiania 1861.

* 1 Septbr. 1829 *Johanne Sophie Augusta Delphin* (f. i Kristiania 1 Septbr. 1802, † paa Gaarden Lyby i Rygge 16 Januar 1865), D. af Stadshauptmand og Farvermester Jöns Christopher D. og Maria Schandorff, en Søster af ovfr. (V. 73) nævnte Bureauchef J. C. S.

Nekrolog af M. Sundt i Moss Tilskuer 1861, No. 75 [optrykt i Ill. Nyhedsbl. s. A. S. 168]; af Rygge Skolelærere i «Almueskoletidende» 1862, S. 34. — Jfr. M. Sundt: Den østlandske familje Sundt (Kbh. 1889), S. 53—58 og samme Forf.s Ny og fuldstændigere stamtavle over familien Sundt (1895), S. 14; V. Ødegaard: Norske Jægerkorps' historie 1788—1888, Personalia S. 113 fg.; E. Mau: Wexels's Liv og Virken, S. 272—76; Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon III. 204; J. N. Skaar: Norsk Salmehistorie, II. 604.

Et Alvors-Ord og Farsels-Raad fra en Søn af det gamle Norge til sin Moder og hendes Børn. Chra. 1831. 8. 22 S. (Anm. i Morgbl. 1831, No. 236, jfr. No. 237, 251, 256, 273 og Den nordenfjeldske Journal H. II., 1832, S. 169—175.) — Ny [Eftertryks-]Udgave. Egsæt 1834. 8. 24 S.

Afskedsprædiken til Grans Prestegjælds Menigheder, holden i Grans Hovedkirke første Søndag efter Helligtrekongersdag 1841. Chra. 1841. 8. 16 S.

Religiøse Sange af Asfar Lindeblad. Oversatte af C. U. Sundt. Drammen 1843. 12. 106 S.

Ni Syttende-Mai Sange. Drammen 1844. 8.

Krigserklæring imod Brændevinet. Et Opraab til Kirkens og Christendommens, Menneskehedens og Fædrelandets Venner. Drammen 1845. 8. 209 S. (Anm. i Maadeholds-Tidende 1845; i Morgbl. f. A. No. 139 af W. A. Wexels, hvortil Modbemærkninger af S. i f. Bl. No. 194, 195, 209, 216, 226, 228 og 237.)

Religiøse Sange af Carl Wilhelm Bøttiger. Oversatte af C. U. Sundt. Chra. 1845. 8. XII S., 60 S.

Fader vor. En Andagtsbog for enhver Christen. Af Frz. Delitzsch. Oversat af C. U. Sundt. Med 8 Staalstik. Chra. [1846]. 8. 348 S. — 2det Oplag. Chra. 1857. 12. IV S., 346 S.

Hanna og Kyllingerne. Af A. G. Eberhard. Oversat fra det Tydske efter Originalens 9de Oplag ved C. U. Sundt. Med 10 Staalstik. Chra. 1848. 8. 6 Bl., 155 S. (Anm. i Chra.-Posten 1848, No. 126, hvortil Svar fra S. i No. 130.)

Maria Schandorff. Et Mindeskrift ved E. U. Sundt. Forfattet efter Anmodning fra Directionen for Eugenias Stiftelse og udgivet paa Stiftelsens Bekostning. Chra. 1849. 8. 92 S. (Anm. i Chra.-Posten 1849, No. 263.)

Kirke-Psalmer over Søndags-Evangelierne i Kirke-Aaret. Chra. 1855. 16. VIII S., 178 S. (Anm. i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Lit. VII. 417; i Folkevennen IV. 354; i Den norske Folkeskole 1856, No. 11.)

Kirke-Psalmer over Søndags-Epistlerne i Kirke-Aaret. Chra. 1857. 16. VII S., IV S., 156 S.

I Wexels's Tidsskrift for Kirke-Krønike II. 169—256: Anmeldelse og Prøver af Köppen: „Die Bibel, ein Werk göttlicher Weisheit", med Anmærkninger. (Jfr. Bemærkninger af St. J. Stenersen S. 280 fg. Under Opholdet i Gran udgav Sundt en Indbydelse [8. 7 S.] til Subskription paa en norsk Oversættelse af Köppens store Værk, men denne udkom aldrig).

I Norsk Tidsskrift f. Vid. og Litt. III. (1849), S. 38—60: Fru Hanna Winsnes som Forfatterinde.

I Theologisk Tidsskrift, udg. af den theol. Forening i Studentersamfundet, *II.* (1848—49), S. 436—478: Anm. af Hanna Winsnes' Bibelhistorie paa Vers. — *IV.* 409—449: Rudelbachs Vidnesbyrd om den kirkelige Anskuelse, meddelt med et Forord af S.

I For huuslig Andagt 1844, No. 26, 27, 28, 29 og 40: Oversættelser af Digte a Tegnér og Wallin.

I For Ungdommen, udg. af Chr. Johnsen Stavanger 1846—47) er alle deri optagne Digte oversatte fra Tydsk af S.

I Maanedsskrift for Afholdsreformen 1850, S. 65—69: Sange og Tale ved Tiaarsfesten paa Mosś.

I Norsk Kirketidende 1856, No. 48: Svar til G. A. Lammers [i No. 41 om den tredie Troesartikels Form]. (Jfr. 1857, No. 2.)

I Forhandl. paa 1. skand. Kirkemøde (i Kbhvn. 1857), S. 20—25 og 190—193: To Digte (Hilsen fra Norge ved Mødets Aabning og Afskedshilsen).

I Morgenbladet *1836*, No. 157: Fra Gran. — *1838*, No. 167: Om Tilstanden og Sædeligheden i Gran paa Hadeland. — *1839*, No. 85: Om Drukkenskab i Gran (jfr. No. 94). — *1841*, No. 65 og 66: Erklæring over Professor Hjelms Lovforslag om Religionsfriheden. — *1843*, No. 108: Om H. Schreuders Mission til det sydlige Africa; No. 176: Missionæren (Digt efter Assar Lindeblad); No. 309: Den norske Geistlighed til sine Landsmænd (Digt, jfr. Digtet „Hr. Pastor Sundt! jeg protesterer" i No. 337 og S.s Svar med Digtet „Hr. Pastor N.! Jeg gratulerer!" i No. 365). — *1844*, No. 82: Kongens Død, et Digt — *1857*, No. 43: Mindedigt over Provstinde Hammer. — *1858*, No. 46: Mindedigt over Ole Vig (jfr. Aftbl. f. A. No. 55).

I Drammens Adresse 1847, No. 23—42: Tilsvar til Chr. Monsen [i Christianssandsposten] i Anledning af S.s Beretning om Nykterhetsmötet i Stockholm i 1846.

En stor Mængde Vers og Lejlighedsdigte af ham blev trykt dels særskilt, dels i Samtidens Blade, navnlig i Christiania-Posten 1848—56 (No. 96, 117, 168, 407, 687, 1021, 1321, 1432, 1864, 1999, 2223, 2271, 2275); i Drammens Adresse (fra Septbr. 1843 til Marts 1845 Oversættelser af 64 Digte af 31 forskjellige

svenske Forfattere); i Drammens Tidende (1848, No. 90; 1849, No. 50 og 93); i For Fattig og Rig (1853, No. 3), o. fl. St.

Af hans efterladte Manuskripter ejer nu Univ.-Bibl. to Hefter Smaa Qvad fra 1824—32 og tre Hefter Psalmer over bibelske Afsnit til huuslig Opbyggelse.

Sundt, Eilert Lund, yngste Søn af Skibsfører *Lars* (*Mortenssøn*) *S.* (f. i Ekersund 13 Juni 1762, fra 1830 Postexpeditør i Farsund, † 8 Maj 1850) og hans anden Hustru *Karen Bing Drejer* (f. i Trondhjem 12 Septbr. 1777, † i Farsund 18 Maj 1865), blev født i Farsund 8 August 1817. Trods Hjemmets meget trange Kaar fik Moderen sat igjennem, at hendes yngste Søn skulde studere; han kom i Huset hos en Prest der i Nærheden og senere ind paa Stavangers Latinskole, hvorfra han blev Student med Laud 1835. Den følgende Sommer tog han Andenexamen med Udmerkelse, men havde nu ogsaa ved Overanstrengelse paadraget sig en alvorlig Nervesvækkelse, som tvang ham til at rejse hjem igjen til Farsund, hvor han opholdt sig et Par Aar. Da han atter kom ind til Kristiania, fik han sin Helse gjenrejst mindre ved den strenge Koldtvandskur, som blev foreskrevet ham af Lægen, end ved at han blev revet ud af sit ensomme og melankolsk grublende Liv paa en Studenterhybel ude paa Grønland, og kom sammen med jevnaldrende Kammerater (O. J. Broch, M. J. Monrad, H. Nissen, Henr. Wergeland o. fl.) i Studentersamfundet, hvor han bl. a. gav Stødet til en Skillingsindsamling for at faa grundlagt en Samling af oldnorsk Litteratur, holdt Taler ved 13de Januar- og 17de Maj-Festerne (ved den første i 1844 paa Oldnorsk) og var Studenternes Ordfører ved Henr. Wergelands Begravelse. Samtidig var han Lærer ved Nissens Latin- og Realskole fra dennes Oprettelse i August 1843 (til Udgangen af 1850) og læste derhos til theologisk Embedsexamen, som han tog med Udmerkelse i Juni 1846. Han fortsatte derefter sine videnskabelige Fagstudier og blev fra Nytaar 1849 Universitetsstipendiat i Dogme- og Kirkehistorie, hvilket Stipendium fornyedes for Aaret 1850. Fra 1845 var han ogsaa Lærer ved en Søndagsskole paa Kristiania Tugthus. Her mødte ham noget, som gav hans Forskertrang og Livsinteresser en helt ny Retning. Fra sine Guttedage i Farsund havde han bevaret Erindringen om et uhyggeligt, voldsomt Slagsmaal mellem nogle saakaldte «Fantefølger». I Tugthusets Søndagsskole fandt han sig stillet Ansigt til Ansigt med «flere af denne for hans Erindring saa uhyggelige Slægt, sortsmuskede, fremmedagtige, mistroiske og fordægtige Folk», og lidt efter lidt «hildedes han i en sær Interesse for denne forvildede, vanartede og elendige Slægt». Efterat han Sommeren og Høsten 1847 paa en Rejse til Vestlandet og en Udflugt til Romerike havde udvidet sit Kjendskab til Fantefolkets («Taternes» og «Skøjernes») Kaar og Levesæt, Sprog og Historie, søgte og fik han ved kgl. Res. 12 Juli 1848 en Understøttelse af 100 Spd. for i Sommerferien paa Rejse i en Del af Landet at fortsætte disse sine

Undersøgelser. (Dept.-Tid. 1848, S. 473—475.) Rejsen gik gjennem det østen- og nordenfjeldske Norge til Namdalsfjorden, saa nedover i Kystbygderne til Molde, gjennem Romsdalen og Gudbrandsdalen til Mjøsen og Randsfjorden og over Ringerike tilbage til Kristiania. Resultatet af sine Studier og Rejseiagttagelser nedlagde han derpaa i en til Justitsdepartementet indsendt Beretning betitlet «Rommani og Rodi eller Beretning om Fantefolket i Norge», som ved kgl. Res. 27 Decbr. 1849 besluttedes trykt paa offentlig Bekostning (Dept.-Tid. 1850, S. 27—30) og som derpaa udkom 1850 under Titlen «Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge. Bidrag til Kundskab om de laveste Samfundsforholde». I denne Bogs sidste Kapitler havde Forfatteren givet Antydninger til Foranstaltninger fra Statsstyrelsens Side for dels at bøde paa de for Samfundet skadelige Følger af Omstrejfernes Liv, dels at faa disse indordnet under Samfundets Orden, Skik og Vedtægt; men fornemmelig havde han deri søgt at aabne Øjnene for de mørke Sider ved mangehaande Forhold i de laveste Folkeklassers Liv, f. Ex. for Pauperismens Foreteelser i Samfundsklasser, der ikke just var at betragte som en kasteagtig afsluttet Klasse saaledes som de egentlige «Fanter»; og han endte med at fremsætte følgende Forslag (S. 361 fg.): «Staten ansætter om end til en Begyndelse kun en enkelt Mand, som skal have den Opgave ved jævnlig Omgang med Folket dels paa Rejser, dels i Hjemmet, samt ved Benyttelse af den didhørende Litteratur at skaffe sig Indsigt i de lavere Samfundsklassers Livsforholde, og som skal være forpligtet til aarlig til vedkommende Autoritet, vel Kirkedepartementet, at afgive Indberetning om sin Virksomhed, alt efter en af samme Autoritet udfærdiget Instrux». Til dette Citat kan af nogle efterladte Optegnelser af Forfatteren knyttes følgende Meddelelser: «Da Fantebogen var udkommen, manede det mig bogstavelig, at om dette skulde blive udført, saa maatte jeg vel gjøre det selv. Og efter alvorlig Overvejelse og Samraad med min Hustru, skrev jeg en Ansøgning til Kongen, hvori jeg tilbød at gjøre et Forsøg med at «undersøge de lavere Folkeklassers Kaar og Sæder» og hertil udbad mig en aarlig Løn af Statskassen paa 500 Spd.» Ansøgningen gik videre ud paa at denne Løn strax skulde tilstaaes for det første Aar (1851) og at der saa skulde foreslaaes Storthinget at bevilge den samme Sum ogsaa for de følgende Aar. Da ogsaa Kirkedepartementet fandt, at disse Undersøgelser burde fortsættes gjennem et saadant længere Tidsrum, at Bevilgningen af de dertil fornødne Midler burde gjøres til Gjenstand for budgetmæssig Behandling af Storthinget, men samtidig ønskede at sikre sig Sundts Bistand strax, indstillede dette Departement paa en saadan extraordinær Bevilgning med Tillæg af Rejseudgifter og anbefalede derhos en lignende Bevilgning af 700 Spd. opført paa Budgetforslaget for næstkommende Storthing. Dette sidste fandt Regjeringens øvrige Medlemmer ikke at kunne tilraade; de mente, særlig under Henvisning til de mange

Oplysninger, som Sundt alt havde tilvejebragt om Fantefolket, og til den nye hele Riget omfattende Fattiglov af 1845, at 1 Aars Undersøgelser maatte være tilstrækkelig. Man lod derfor Sundt spørge, om han vilde staa ved Ansøgningen med saadan Forandring. Skjønt han maatte opgive sin Stilling ved Nissens Skole og sit Stipendium ved Universitetet, med den dertil knyttede Udsigt til en videnskabelig Karriere der, svarte han ja. «Den 19 Decbr. [1850]» — heder det videre i de nævnte Optegnelser — «fik jeg Underretning om den kgl. Resolution [af 10 Decbr. 1850] med Bevilgning af hine 500 Spd. for et Aar (jfr. Dept.-Tid. 1851, S. 71—79) og den 20 Decbr. begav jeg mig ud paa Vandring med en Randsel paa Ryggen. Jeg vandrede ud til Bærums Jernværk og besøgte nogle af Arbejderne der; den første Nat sov jeg hos en af dem. Paa den Tid var Marcus Thranes Arbejderagitation i fuld Gang og om den samtalte jeg med alle de Folk af Arbejderklassen, som jeg traf. Fra Bærum gik jeg til Asker Præstegaard, og Præsten Lange var den første, som priste dette mit Foretagende: at gaa omkring for med egne Ører og Øjne at overbevise mig om Tilstanden blandt Folket». Om hvad der saaledes var gjort fra Styrelsens Side for at støtte Sundts begyndende Studier af det norske Folkelivs Kaar blandt de lavere Samfundsklasser gav Justitsdepartementet, tildels for at efterkomme en Anmodning af Odelsthinget i 1848, under 11 Februar 1851 en Meddelelse til Storthinget, som ikke blot godkjendte hvad hidtil var gjort, men ogsaa den 24 Septbr. 1851 enstemmig bevilgede de nødvendige, af Regjeringen ikke foreslaaede, Midler (700 Spd. aarlig) til fortsatte Undersøgelser om de lavere Samfundsklassers Forhold, idet Storthingets Justitskomitte No. 2 udtalte som sin Overbevisning, at «Cand. Sundt var udrustet med særegen Indsigt og Dueligbed til paa den mest tilfredsstillende Maade at udføre her omhandlede Hverv». (Storth. Forhandl. 1851, VII. 540 fg.; Dept.-Tid. 1852, S. 59—63). Fra nu af blev Bevilgningen til dette Foretagende en fast Post paa de ordinære Budgetter, efterhaanden øget til 650 Spd. aarlig Løn 1855—57, 800 Spd. for 1857—60, 1000 Spd. for 1860—66 og 1200 Spd. 1866—69 foruden Godtgjørelse for Rejseudgifter. (Jfr. Storth.-Forh. *1854, S.* No. 3, S. 309 og VII. 477; *1857, S.* No. 3, S. 133 fg. og VIII. 529 fg.; *1859—60, S.* No. 3, S. 29—32 og VII. 342; *1862—63, S.* No. 4 A, S. 112 fg. og 133, IX. 273 og 546; *1865—66, S.* No. 3 A, S. 27 fg., III. No. 8, S. 34—36, VIII. 492 og 598; *1868—69, S.* No. 4, S. 36 fg., VIII. 366 og Storth.-Tid. 1865—66, Forh. i Storth., S. 757—762 og samme for 1868—69, S. 819—823). Fra oprindelig at have været et Studium, begrænset til det saakaldte «Fantefolks» Liv og Kaar, var Sundts Arbejdsomraade siden 1851 bleven udvidet til en socialstatistisk Undersøgelse af Arbejder- og Fattigfolks Sæder, Levevis og Økonomi i det hele taget. Med Hensyn til selve Fantevæsenets Indskrænkning var ved kgl. Res. af 31 August 1855 truffet Foranstaltninger, væsentlig i

Overensstemmelse med Forslag fra Sundt af 26 Januar s. A., sigtende dels til at skaffe Fanter og andre deslige omstrejfende Personer og deres Børn en ordentlig Opdragelse, dels til Indsættelse af Omstrejfere i Tvangsarbejdshus og deres senere Forsørgelse i Henhold til Fattiglovene for Land og By. (Dept.-Tid. 1855, S. 577—591). Idet de hidhørende administrative Forholdsregler, hvortil Storthinget siden 1854 bevilgede Midler, henlagdes under Kirkedepartementet, blev Sundts Stilling mere en frit virkende Videnskabsmands, som i Aarenes Løb under Rejser i Landet paa kryds og tværs — tildels ogsaa i Udlandet, f. Ex. 1862 til London som Norges Delegerede ved den internationale Velgjørenheds-Kongres — og ved Brevvexling med administrative, judicielle og kommunale Autoriteter samlede Iagttagelser og Materiale til en jevnsides hermed gaaende Forfattervirksomhed angaaende det hele Folkeliv, men med Hovedvægt særlig paa Fattigvæsenets Statistik. For Storthinget 1865—66 blev der af Regjeringen, tildels efter S.'s eget Ønske, foreslaaet en fast aarlig Løn, for at han som Departementets Konsulent kunde blive nærmere knyttet til et nyt Kontor i Kirkedepartementet for Fattigvæsenets Anliggender; men Storthinget gik ikke ind paa en saadan fastere Embedsordning og bevilgede blot (mod 24 St.) det forlangte Beløb for Budgetterminen, hvilken Bevilgning gjentoges af Storthinget i 1868—69, nu dog efter saadanne Udtalelser og paa en saadan Maade, at han forstod. det var sidste Gang, og derfor fandt sig opfordret til at søge sig ind i det regelmæssige Embedsverk. Han søgte og fik 18 Decbr. 1869 Ejdsvolds Sognekald, hvor han virkede til sin Død 13 Juni 1875.

Ved Siden af den Tid, hans ovfr. omtalte Arbejde og Rejser tog, blev hans Tid og Kræfter, saalænge han boede i Kristiania, væsentlig optaget af hans Syslen med Folkeoplysningsselskabet, i hvis Stiftelse han deltog som en af Indbyderne i April 1850, og med Kristiania Arbejdersamfund. Paa det første Aarsmøde i «Selskabet for Folkeoplysningens Fremme» i Februar 1853 blev Sundt valgt til Medlem af Repræsentantskabet og gjenvalgtes senere fra 1855 af; 1856 indvalgtes han efter Hartvig Nissen i Bestyrelsen og blev nu dens Formand, hvortil han gjenvalgtes hvert følgende Aar, til han efter sit eget Ønske udtraadte af Bestyrelsen, paa Grund af Meningsforskjel med sine Kolleger, i Decbr. 1866. Efter Ole Vigs Død i Decbr. 1857 overtog han indtil videre ogsaa Redaktionen af Selskabets Tidsskrift «Folkevennen»; fra 1860 fik han H. Lassen og Dr. L. Dahl til Medhjælp, men stod snart alene igjen i Spidsen for Redaktionen til Juni 1866, da han efter eget Ønske fratraadte, idet han skulde ud paa en længere Rejse. (Jfr. hans Redegjørelse ang. Udtrædelsen i Aftbl. 1867, No. 59; cfr. No. 58, hvor Referat af Forhandlingerne paa Selskabets Generalforsamling, og Folkevennen 1867, S. 87.) — Med Udgangspunkt i den Tilslutning, som de af Folkeoplysningsselskabet Vinteren 1861—62 og de to følgende Vintre istandbragte populære Søndagsforedrag

i Møllergadens Skole havde vundet, fik Sundt ved Nytaarstid 1864 dannet en Komitte, som tog Spørgsmaalet om et Arbejdersamfund i Hovedstaden op til Drøftelse, og 17 Februar 1864 blev derefter «Kristiania Arbejdersamfund» stiftet med de af Komitteen udarbejdede Love og med Sundt til Formand i Bestyrelsen. I denne Stilling blev han gjenvalgt, saalænge han boede i Kristiania. Da han 1870 forlod Byen for at tiltræde sit Embede i Ejdsvold, blev han den 12 Januar indvalgt som Samfundets første Æresmedlem, for hvem en Afskedsfest gaves den 6 Marts s. A. Strax efter hans Død satte Arbejdersamfundet sig i Forbindelse med Folkeoplysningsselskabet for ved en almindelig Subskription Landet over at tilvejebringe Midler til Rejsning af et Mindesmerke over ham. (Jfr. M. J. Monrads Artikel herom i Morgbl. 1875, No. 347 A, cfr. 1876, No. 83.) Dette Mindesmerke, en Kolossalbuste i Bronce, udført af Billedhugger Skeibrok, blev senere rejst paa Olaf Ryes Plads i Kristiania og efter en Afsløringsfest den 25 Septbr. 1892 overleveret som Gave til Kristiania Kommune. — Sundt var Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1857), af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem (1858) og af det finske Litteraturselskab i Helsingfors (1853). Han blev 22 August 1864 R. St. O. O. «for almennyttige Skrifter».

* 5 Februar 1850 *Nikoline Conradine Hansen*, se ndfr.

Portræt med Biografi i Skilling-Magazin 1864, No. 8; i Ill. Nyhedsbl. 1865, No. 45; i Norsk Folkeblad 1870, No. 26 og 28 A; i Den norske Arbejder 1875, No. 7; i Verdens Gang 1875, No. 25; i Ny ill. Tid. 1875, No. 25; i Arbejderens Ven 1884, No. 27, 28 og 29; i Ny ill. Tidning 1866, No. 41; i Ill. Tid. IV. (Kbh. 1862—63), No. 179; i Nord. Billed-Mag. 1864, No. 12. — *Nekrologer* i Aftbl. 1875, No. 138 [af J. B. Halvorsen], cfr. No. 139; i Morgbl. s. A., No. 164 A, cfr. 167 A; i Dagbl. s. A., No. 134; i Aftpst. s. A., No. 134, cfr. 139; i Folkevennen 1876, S. 249—251 af Ferd. Roll [aftrykt m. Portr. i «For By og Bygd» 1882, S. 33 fg.]. — *Mindedigte* af A. Munch i hans «Mindedigte» (Kra. 1877), S. 134—136; af Jonas Lie i hans «Digte» (Kbh. 1889), S. 69 fg. og S. 123—127; af Elias Hansen i Tunsbergeren 1875, No. 95; af M. J. Monrad ved Afsløringen af hans Buste 1892. — Jfr. Aftbl. 1866, No. 106 [af J. Olafsen i Anl. af Angreb paa ham for hans Ytringer i Storthinget om Sundt og hans Virksomhed, cfr. No. 102 og 108]; Morgbl. 1865, No. 96 [«Eilert Sundt og Madstrævet» af *T.*]; Dagbl. 1869, No. 67 [i Anl. af Storthingets Debatter om hans Virksomhed]; Morgbl. 1875, No. 180 af O. T. Krogh og s. Bl. 1893, No. 488 [«Tatersagen» af J. Walnum]; Aftpst. 1893, No. 486 [«Fra gamle Dage» af —n.]; Dagbl. 1895, No. 26 [«En Forespørgsel» af S. Thormodsæter i Anl. af en Ytring af J. E. Sars i Kalenderen «Norge», hvortil Svar fra Sars i Dagbl. 1895, No. 27]; Const. Flood: Fra Agdesiden, S. 131—146 [«En Dag med Eilert Sundt]; A. N. Kiær: «Bidrag til Belysning af Sædelighedstilstanden i Norges Landdistrikter» i «Forh. ved Sedeligheds-konferensen i Kristiania i Septbr. 1894», S. 74 fg.; «Bidrag till Sveriges off. Statistik 1865, A: Befolkningsstatistik», ny följd, II. 3, S. XLII, og «Femårsberättelse för Sverige 1861—65», S. 150, begge Steder af F. T. Berg; «Congrès int. de bienfaisance de Bruxelles 1856», I. 140 og «Congrès int. de bienfaisance de Francfort s/M. 1857», I. 103; H. C. A. Lund: Studenterforeningens Historie 1820—70, (Kbh. 1898) II.

205, 207, 220, 267, 589, [W. Brandt:] Stamtavle over Familjen Sundt, S. 17 fg.; O. A. Øverland: Kristiania Arbejdersamfund 1864—89, S. 6 fg., 19, 24, 27, 36 fg., 82, 89 fg., 133, 155; A. O. Vinje: Skrifter i Utval, I. 596—98; Henr. Jæger: Ill. norsk Litt.-hist. II. 461 og Vid. Afd., S. 42; Chr. Johnsen's Norsk Haandlexikon III. 204; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., VI. 483 fg.; Nord Familjebok, XV. 904 fg.; Meyers Konv.-Lex., 4. Aufl., XII. 257. — *Om og i Anledning af Afsløringen af hans Buste* se Morgbl. 1892, No. 517 og 520 [Tale af M. J. Monrad], Aftpst. s. A. No. 560 og 561; Dagbl. s. A., No. 292, Kristianiaposten s. A., No. 115 [Mindetale i Arbejdersamfundet af Lærer Hauge, m. S.'s Billede.]

Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge. Bidrag til Kundskab om de laveste Samfundsforholde. [Udgivet paa offentlig Foranstaltning.] Chra. 1850. 8. IV S., 1 Bl., VI S., 394 S. (Anm. af T. H. Aschehoug i Norsk Tidsskrift f. Vid. og Lit V. 65—67; i Idun [Kra. 1851], S. 25—29; i Suomi 185*; i Zeitschr. d. d. morgenl. Gesellschaft VII. 390—392 af F. A. Pott; i Das Ausland 1852, S. 139 fg., 143 fg., 147 fg., 151 fg. og 155 fg. af G. von Rosen, med Oversættelse af Kap. 7 om Taternes Familje- og Samfundsliv.) — 2det Oplag. Chra. 1852. 8 XII S., 394 S. (Anm. i Wäktaren 1859, No. 40 og 41.)

Fortsat Beretning om Fantefolket. Hvad der er udrettet med de Penge, som Storthinget har bevilget til „Forsøg paa at skaffe Fanter og andre deslige omstreifende og hjemstavnsløse Personer en lovlig Næringsvei, og deres Børn en ordentlig Opdragelse". Udgiven efter offentlig Foranstaltning. Chra. 1859. 8. 3 Bl., 228 S. (Anm. i Aftbl. 1859, No. 277; i Morgbl. 1860, No. 264.)

Anden Aars-Beretning om Fantefolket. Udg. efter offentlig Foranstaltning. Chra. 1862. 8. 2 Bl., 166 S. m. 6 Bl. Tabeller i 4to.

Tredie Aars-Beretning om Fantefolket. Udg. efter offentlig Foranstaltning. Chra. 1863. 8. 2 Bl., 56 S. (Jfr. Stykket „Die Landstreicher Norwegens, nach den Berichten Eilert Sundt's dargestellt von A. von E.[tzel]" i Illustr. Zeit. 1864, 5 Marts. Jfr. fremdeles det russiske Tidsskrift Novosti 1875, No. 192 og Skriftet «Gli Zingari» af A. Colocci (Torino 1889), S. 352.)

Fjerde Aars-Beretning om Fantefolket. Udg. efter offentlig Foranstaltning. Chra. 1865. 8. 114 S.

Paa Grundlag af og delvis som Oversættelse i Uddrag af Sundts forannævnte Skrifter udkom: Vagabondenthum und Wanderleben in Norwegen. Ein Beitrag zur Cultur- und Sitten-Geschichte von Anton von Etzel. Berlin 1870 8. VIII S., 127 S.

Om Dødeligheden i Norge. Bidrag til Kundskab om Folkets Kaar. Udg. af „Selskabet for Folkeoplysningens Fremme", som Tillægshefte til „Folkevennens" 4de Aargang Chra. 1855. 8. 2 Bl., 206 S. med et lith. Kart og 10 Tabeller i 4to. (Anm. i Morgbl. 1856, No. 67 [af Th. Buchholz]; i Chra.-Posten 1856, No. 2718; i The British and Foreign med.-chir. Review 1856, XVII.)

Om Giftermaal i Norge. Bidrag til Kundskab om Folkets Kaar og Sæder. Udg. af „Selskabet for Folkeoplysningens Fremme" som Tillægshefte til „Folkevennens" 4de Aargang Chra. 1855. 8. VI S., 233 S., 1 upag. S. (Anm. i Chra.-Posten 1856, No. 2638 og 2727.)

Om Sædeligheds-Tilstanden i Norge. Chra. 1857. 8. 4 Bl., XIX S., 326 S. (Anm. i Morgbl. 1857, No. 26; i Chra.-Posten s. A., No. 26, 27 og 31;

i Ill. Nyhedsbl. s. A., No. 3 og 6; i Fædrelandet [Kbh.] 1857, No. 241; i Wäktaren 1859, No. 40 og 41.)

Fortsatte Bidrag angaaende Sædeligheds-Tilstanden i Norge. Chra. 1864. 4. 2 Bl., 161 S. og et lith. Kart. (Anm. i Morgbl. 1865, No. 8 og 10; i Aftpst. 1864, No. 268; i Aftonbladet 1865, No. 11.)

Om Sædeligheds-Tilstanden i Norge. Tredie Beretning. [Udg. efter offentlig Foranstaltning.] Chra. 1866. 8 VI S., 155 S.

Om Pipervikken og Ruselokbakken. Undersøgelser om Arbeidsklassens Kaar og Sæder i Christiania. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme som 2det Tillægshefte til „Folkevennens" 7de Aarg. Chra. 1858. 8. 2 Bl., 91 S. (Anm. i Chra.-Posten 1858, No. 57; i Morgbl. s. A., No. 96.

Om Røros og Omegn. Reise-Beretning. (Trykt som Manuskript til Brug for Røros Værks Vedkommende.) Thjem 1858. 8. 110 S.

Om Ædrucligheds-Tilstanden i Norge. Udg. paa Foranstaltning af Kirke-Departementet. Chra. 1859. 4. 2 Bl., 120 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1859, No. 13 og 14; i Wäktaren 1859, No 40 og 41; i „For Almenvel", udg. af Mürer [Kbh.] 1859).

Egedes Dagbog i Udtog ved Eilert Sundt. Med 5 Træsnit. Chra. 1860. 8. 184 S. (Udkom som Tillægshefte til „Folkevennen", 9. Aarg., men ogsaa med eget Titelblad som her anført.)

Om Bygnings-Skikken paa Landet i Norge. Med 96 Træsnit. (Særskilt Aftryk af „Bygde-Skikke. Fjerde Stykke" i 10de Aarg. af „Folkevennen".) Chra. 1862. 8. IV S., 317 S. (Længere Uddrag af dette Skrift med tilhørende Billeder blev oversat paa Svensk i Tidskrift för Byggnadskonst 1863, 1865 og 1866 og derpaa anm. i Aftonbladet 1865, No. 53, jfr. Tidskr. f. Byggnadskonst VII. 78.)

Paa Havet. [1ste Beretning]. Særskilt Aftryk af „Folkevennen" 11te Aarg. 4de Hefte. Chra. 1862. 8. 34 S. — [2den] Beretning for 1862 om Forlis i Tromsø Bispedømme. Særskilt Aftryk af „Folkevennen" for 1863. Chra. 1863. 8. 60 S. — [3die] Beretning om Forlis i Tromsø Bispedømme 1863. Særskilt Aftryk af „Folkevennen" for 1864. Chra. 1864. 8. 44 S. — Fjerde Aarsberetning om Forlis i Tromsø Bispedømme, for Aaret 1864. Udg. efter offentlig Foranstaltning. Chra. 1865. 8. 76 S. — Femte Aars-Beretning om Forlis i Tromsø Bispedømme, for Aaret 1865, samt Oversigt for Femaaret 1861—65. Udg. efter offentlig Foranstaltning. Chra. 1866. 8. 56 S. (En Fortsættelse af disse Beretninger er: „Paa Havet". Sjette Aarsberetning om Druknede i Tromsø Bispedømme, for Aaret 1866. [Ved B. Koll og C. F. Holmboe.] Tromsø 1868. 8. 80 S.)

Fiskeriets Bedrift. Et Foredrag. Særskilt Aftryk af 3die Tillægshefte til „Folkevennen", 1862. Chra. 1862. 8. 42 S. (Jfr. Folkevennen XII. 87—91 af Forf., med et Brev fra Fiskere i Søndfjord.)

Nordlandsbaaden. Til Oplysning om Det Norske Arbeide. Efter et Foredrag i Møllergadens Skolehus. Særskilt Aftryk af „Folkevennen" for 1865. Chra. 1865. 8. 40 S.

Listerbaaden. Til Oplysning om Det Norske Arbeide. Efter et Foredrag i Møllergadens Skolehus. Særskilt Aftryk af „Folkevennen" for 1865. Chra. 1865. 8. 20 S.

Om Skab-Klaaens Udbredelse. Udarbeidet efter Opgaver fra de militære

Læger for 1866 og trykt som Bilag ved en Anmodning til Lægerne om at faa lignende Opgaver for 1867. — Alt med den Hensigt at fremme Studiet af Renligheds-tilstanden i Landet. Chra. 1867. 8. 16 S. (Uden særskilt Titelblad. Anm. af en Militærlæge i Morgbl. 1867, No. 154.)

Om Husfliden i Norge. Til Arbeidets Ære og Arbeidsomhedens Pris. Første Beretning. Chra. 1867. 8. XVI S., 269 S. — Andet Oplag. Udg. paa Foranstaltning af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. Andet Tillægshefte til „Folkevennen", 16de Aarg., 1867. Kra. 1867—68. 8. XIII S., 324 S.

Blade til Fattigkommissionerne. Udg. efter offentlig Foranstaltning. I II. Chra. 1867—68. 8. *I.* 1867. 76 S., 1 Bl. — *II.* Følgeskrift til Schemaet om Fattigvæsenet for Aaret 1867. 1868. 32 S.

Om Renligheds-Stellet i Norge. Til Oplysning om Flid og Fremskridt i Landet. Chra. 1869. 8. XXV S., 503 S. (Jfr. Forf.s „Om Huslivet i Norge" S. 145 fg. H. 1 af en ny Udg. udkom 1891 som No. 504—6 af „Bibl. f. d. tusen Hjem". 8. XXXII S., 79 S.)

Om Fattigforholdene i Christiania. Fra den ved Christiania Repræsentantskabs Beslutning af 9de Septbr. 1868 nedsatte Kommitte. Første Hefte. (Angaaende Fattigbefolkningen i Christiania.) Chra. 1870. 4. 1 Bl., 141 S. (Trykt blandt «Aktstykker vedk. Chra. Kommune i Aaret 1870, II. Dok. No. 5.)

Børnenes Husflid og Skoleflid i Eidsvold. Aarsberetning forfattet af Skolekommissionens Ordfører [E. S.] og udg. af Kommissionen. Chra. 1872. 8. 16 S.

Om Huslivet i Norge. Fortsættelse af Bogen fra 1869 „Om Renligheds-stellet i Norge". Og med særligt Hensyn til de tre vestlandske Amter Romsdal samt Nordre og Søndre Bergenhus. Chra. 1873. 8. 2 Bl., 190 S., 1 Bl. (Anm. i Aftonbladet 1873, No. 272.)

I Folkevennen — om hans Forhold til Tidsskriftets Redaktion og Udgivelse er redegjort ovfr. — har han skrevet følgende: *VI.* (1857), S. 463: Ole Vigs Død. — *VII.* 17—56, 73—115, 189—233 og 280—286: Bygde-Skikke [1.—3. Stykke]; S. 56—64: Ole Vigs Minde (Foredrag i Generalforsamlingen i Selskabet f. Folke-oplysningens Fremme 3 Febr. 1858); S. 72: Om Almueskolen; S. 255—257: Frivillig Examen; S. 258—261: „Folkets Helse" af O. G. Hoegh; S. 266—274: Om det norske Sprog; S. 308—311: Om Christianias Almuskolevæsen; S. 311—315: Sagenes frivillige Realskole; S. 318—323: Om Godtkjøbs-Atlaset; S. 329—424 og VIII. 2—46: Harham. Et Exempel fra Fiskeri-Distrikterne. (Ogsaa i nogle Særtryk m. Pag. fra Tidsskriftet 329—469. Chra. 1859. Anm. i Morgbl. 1859, No. 11.) — *VIII.* 87—127: Om Selv-Undervisning og Almue-Bibliotheker; S. 173—178: Fra Romsdals Amt [om de uægte Fødsler]; S. 327—371: Livingstones Missions-Reiser; S. 371—376: Fremdeles om Almuebibliotheker; S. 376—391: Om Overtro; S. 392—405: Videnskab og Kunst; S. 434—436: Til Selskabets Medlemmer; S. 440—475: Mere om Overtro; S. 481—483. Videnskab og Kunst. — *IX.* 37 fg.: Lidt mere om Overtro; S. 39—62: Videnskab og Kunst; S. 123—128: Noget om Folkevennen; S. 339—354 og 405—423: Videnskab og Kunst; S. 465—488: Stockfleth's Missions-Reiser; S. 521—524: Om Kaartet over Skandinavien. — *X.* 1—45, 165—345, 421—453 og 549—603: Bygde-Skikke. 4. Stykke (om Bygningsvæsenet paa Landet i Norge, med 96 Træsnit, se ovfr.); S. 90—100 og 360—369: Om Almue-Bibliotheker; S. 101—119: For vore Sømænd (British and Foreign Sailors' Society); S. 350—359 og 490—500: Paa Havet; S. 369—377: Sømands-Selskabet i London; S. 645

—652: Folkevennens første ti Aar. — *XI.* 54—66, 175 fg., 329—362, 436—446 og 511—520: Paa Havet; S. 152—167: Bygde-Skikke (Tillæg til Afhdlg. i X.); S. 213—220: Rigsarkivar Lange og Diplomerne; S. 362—368: Videnskab og Kunst; S. 369—372: Om Overtro [Indledning til en Afhdlg. af J. Th. Storaker, s. d.]; S. 446—48: Svenske Almue-Bibliotheker; S. 492—501: Fra Afrika; S. 501—511: Hus-Skikke; S. 553—568: Videnskab og Kunst [Norske Sprogverker]; S. 568—580: Om vort Selskab. — *XII.* 35—42: Et Dødsleie; S. 43—75: Beretning om Almuebibliotheker i Norge; S. 76—81, 245—248, 456—460, 494—501: Bygnings-Skikke i Norge, Hus-Bunad; S. 81—87 og 186—244: Paa Havet; S. 133—139 og 460—461: Bund-Isen. (Spørgsmaal fra Sverige); S. 140—145, 248—259: Videnskab og Kunst; S. 259—261: Til Bestyrere af Almue-Bibliotheker [i Anl. af P. A. Munchs Død og Indsamlingen for hans Efterladte]; S. 356—367: Det engelske Selskab for Undersøgelse af Folkets Tilstand; S. 464—66: For Arbeidsklassens Vel; S. 466—472: De norske og svenske Femaarsberetninger; S. 501—515: Sprogets Bygde-Skikke; S. 527—571: Om Finnerne; S. 571—596: Om Fattigpleien i vort Land. — *XIII.* 1—17: Homer; S. 34—76: Om Fattigpleien i Landet (Forts. fra XII.); S. 77—95: Sten-Alderen; S. 95—116: Sprogets Bygde-Skikke (om Navne); S. 117—145: Helgeland den ældste norske Bygd? (Ogsaa i nogle Særtryk med Vibehold af Tidsskriftets Paginering. Chra. 1864. 8.); S. 145—163: Norge, Sverige og Danmark; S. 164—171: Bygnings-Skikke; S. 171—173 og 355—360: For Arbeidsklassen; S. 176: Norges Løve [til et Billede af Løven ved Storthingsbygningen]; S. 202—209: Fattigvæsenets Statistik; S. 329—350, 439—461, 515—546: Arbeidsvæsen (I. Haandsagen. II. Stampe Vadmel. III. Skavl og Skjøve. IV. Postføreren. V. Den gamle Fisker. VI. Skjæl-Kjælke. VII. Vindues-Rammerne. VIII. Lods-Skøiten. IX. Tage det Arbeide, som falder. X. Tomtearbeideren. XI. Heiegaarde. XII. Fiske Makrel.); S. 350—355: Om at samle paa Oldsager; S. 461—465: Den skandinaviske Forening i Christiania; S. 477—480: Bøger til Almue-Bibliotheker; S. 546—553 og 637—646: Kvindens Stilling; S. 593 fg.: Carl Johans Monumentet; S. 595—636: Paa Havet; S. 648 fg.: Jubel-Aaret 1864; S. 649—652 Om Fattigvæsenet. (Opfostrings-Bidrag for Børn); S. 653—670: Bogvæsen. — *XIV.* 50—58, 408—414 og 443—449: Bygnings-Skikke; S. 59—80, 233—236, 414—422: Arbeidsvæsen. (XIII. Uppstadgogn. XIV. Strikke Strømper. XV. Industri-Udstillingen i Stockholm 1866. XVI. Fiskeri-Udstillingen i Bergen. XVII. Den norske Husflid); S. 81—88: Det kvindelige Stel. [I Anl. af Asbjørnsen's „Fornuftigt Madstel", jfr. ovfr. I. 114 fg. om „Grødstriden"]; S. 130—145: Det engelske og det norske Bibelselskab; S. 146—163, 194—217 og 273—293: Det norske Arbeide — Nordlandsbaaden; Listerbaaden; S. 164—171: Bogvæsen; S. 236—242, 293—298: Fattigpleien i Landet. (Forts. fra XIII.); S. 243—255: Folkeoplysningen og Folkevennen; S. 322—335: Lidt fra Oldtiden. (I. Bryggesten. II. En Baad fra Oldtiden [ɔ: Baaden fra Nydams Mose; i Anl. af S.s Stykke her skrev C. Engelhardt om „Nydamsbaaden og Nordlandsbaaden" i „Aarb. f. nord. Oldkyndighed" 1866, S. 197 fg.]; S. 471 fg.: For Arbeidsklassen; S. 472—475: Den svenske Reform og Folkeoplysningen. — *XV.* 136—141: Skandinavismen og Folkeoplysningen.

I Norden, udg. af J. Lieblein, III. 338—422: Om Badstuer.

I Minde ved Henr. Wergelands Grav (Chra. 1845. 8.), S. 11—17: Tale ved Wergelands Baare fra Kordøren i Vor Frelsers Kirke.

I En Tylvt Forelæsninger. (Chra. 1862. 8.), S. 1—42: Fiskeriets Bedrift.

I Eidsvolds Arbeide (Chra. 1873. 8.) har han skrevet Afsnittet „Kvindelig Husflid".

I O. A. Øverlands Kristiania Arbeidersamfund 1864—1889 (Kra. 1889. 8.) er S. 19 trykt S.s Tale ved Arbejdersamfundets Folkefest paa Klingenberg 7 Juni 1868.

I Den hygieniske Congres (i Kbhvn. 1858. 8.), S. 207—211: Skrivelse til Congressen med Oplysninger om en af ham iværksat Foranstaltning til Indskrænkning af Brændevinsdrik i Norge.

I Den Constitutionelle 1845, No. 182: Tale ved Studentermødet i Kjøbenhavn.

I Christiania-Posten 1849, No. 320: Tale paa Eidsvold 17de Maj; No. 443 og 444: En Synders Liv (jfr. No. 447).

I Aftenbladet *1865*, No. 67 og 76: Svar paa et „Aabent Brev til Folkevennens Redaktør" fra Agricola (A. Rosing) i No. 65 og 66, jfr. s. Forf.s Gjensvar til Sundt i No. 74 og 83; cfr Sundts Stykke i „Folkevennen" XIV. 243—255). — *1867*, No. 41: Tale ved Kristiania Arbejdersamfunds Stiftelsesfest; No. 59: Til Formanden for Folkeoplysnings-Selskabet [ang. Sundts Fratrædelse som Redaktør og Bestyrer i Selskabet].

I Morgenbladet *1848*, No. 353 og 357: Anmeldelse af Hallings Blad „For Fattig og Rig" (jfr. 1849, No. 72, 77 og 83 [af A. Schjøth]). — *1855*, No. 65 og 66: Om Mormonerne i Christiania. — *1856*, No 136 og 143 Till.: Usæder i Landet. (Senere optrykt som Kap. 1 i „Beretn. om Sædeligheds-Tilstanden"); No. 143 Till.: Nordherreds-Marken i Lom. — *1857*, No. 48, 49 og 66 Till.: Om de theologiske Kandidater (jfr. W. K. Gedde). — *1865*, No. 88 og 92: Om Bondens Stel [ɔ: Indlæg i „Grødstriden"]; No. 122: I Anledning af Morgenbl.'s Anmeldelse af Gaardbruger Nyhuus's Stykke om „Sultfodring og For'nød" i Folkevennen, 14. Aarg. — *1866*, No. 66: I Anledning af Referater om Folkeoplysningsselskabets Forhandlinger [ɔ: Indlæg i „Grødstriden"]; No. 162 og 169: Om Daab og Konfirmation for Fantefolket. I Anl. af Provst Hauges Indlæg i Morgbl. No. 137, 138 B, 139 og 140 [om 11te Afsnit i S.s 4de Aarsberetning om Fantefolket; jfr. Svar fra H. i Morgbl No. 187 og 194]; No. 296, 305 og 310: Om Bondealmuens Kulturtilstand. — *1867*, No. 132: I Anledning af Opsatsen i No. 127 om min Rundskrivelse til Landets Prester og Fattigkommissioner (jfr. Svar i No. 144); No. 154: Om Skabklaaen. — *1868*, No. 181 A og 182: I Anledning af den paatænkte Husholdningsskole i Romsdalen (jfr. No. 189); No. 194 og 201: Fattig-Statistik. — *1869*, No. 72 og 75: Lidt om Fattigloven m. v.; No. 83: Til Norges Arbeiderforeninger! No. 87: Kunst- og Industri-Museum for Christiania; No. 105: Om Fattigvæsenet; No. 112 og 117 B: En ledig Post. Fattigvæsenet paa Kongsvingerkanten; No. 158 A: Til de norske Arbeiderforeninger; No. 333, 334, 340 og 341: Om Fattigforholdene i Christiania. — *1870*, No. 7: Foredrag ved en Udstilling af Industrigjenstande; No. 18 og 20: Landets Fattige; No. 24: Pengeopgjør med Landets Fattigkommissioner; No 39 og 45: Om Fattigforsørgelsens Ordning; No. 128 og 131: Kand. Ole Sandberg imod mit Forslag om Fattigforsørgelsens Ordning (jfr. Svar fra Sandberg i No. 136 og 141); No. 338 B: Et Efterord til min sidste Bog og et Folkeoplysningsspørgsmaal. — *1871*, No. 11: Et Par Ord om Folkelivet og Videnskaben. (Jfr. Forf.s Skrift „Om Huslivet i Norge", S. 1, 6 fg., 12 fg.); No. 319: Studier af Folkelivet; No. 316 A og 347: Modstand og

Bistand. I Anledning af en Læges Indsendte i No. 332. (Jfr. Bemerkninger herved af Dr. S. Høegh i s. Bl. 1872, No. 28, cfr. „Om Huslivet i Norge", S. 21 fg.).

I Dagbladet 1870, No. 55: Tale ved Kra. Arbejdersamfunds Afskedsfest for ham den 6 Marts.

Et Brev fra ham findes trykt i Breve til H. C. Andersen (Kbh. 1877), S. 554—55 [dat. 20 Jan. 1860 og ang. «Fortsat Beretning om Fantefolket»].

Sundt, Einar Leschly Hansen Drejer, foregaaendes Søn, er født i Kristiania 16 Oktbr. 1854, gik paa Nissens Skole til 1870, da han fulgte med Forældrene til Faderens Prestegaard i Ejdsvold, hvor han paa egen Haand afsluttede sin Artiumslæsning, og blev Student med Laud 1871. Fra Januar 1872 kom han paa Kontoret hos sin Fætter Grosserer Fr. Sundt i Kristiania, hvor han blev til 1876, da han fik Plads hos Firmaet M. R. Meyer & Co. i London. Høsten 1877 etablerede han i Kristiania en Agenturforretning, der senere udvidedes til en *en gros* Forretning i Oljer, men da hans Kompagnon traadte ud og han ikke havde den fornødne Kapital til at fortsætte alene, flyttede han 1881 til London, hvor han drev Agenturforretning til 1889. Efter Hjemkomsten Høsten 1889 satte han igang et Arbejde for Oprettelsen af et Svineslagteri i Kristiania og blev, da dette var oprettet, Selskabets Disponent. Denne Stilling fratraadte han igjen 1892 og har senere som sin Hovedopgave haft Ledelsen af det af ham i Februar 1891 grundlagte merkantile Ugeblad «Farmand».

* 1878 *Therese Christiane Ellingsen* (f. 19 Decbr. 1852), D. af Kjøbmand i Svelvik Hans E. og Margrete Tofte.

Selvbiografi med to Portræter i «Studenterne fra 1871» (Chra. 1896), S. 251 fg.

I Statsøkonomisk Tidsskrift *1889*, S. 107—116: Om de fysiologiske forudsætninger for det økonomiske studium; S. 165—201: Den store dokstreik i London 15 aug. til 14 sept. 1889, dens forudsætninger og betydning. — *1892*, S. 157—178: Om kapitalgevinsten. (Med Referat af efterfølgende Diskussjon S. 178—185.) — *1897*, S. 27—43: Om arbeidslønnen. (Med Referat af efterfølgende Diskussjon S. 43 fg.)

I Teknisk Ugeblad 1896, S. 185—191 og 319—328: Foredrag i Polyteknisk Forening om Forandring af Forholdene ved Kristiania Østbanestation. (Stenografisk Referat, med Referat af efterfølgende Diskussjon S. 359 fg.)

Han er Grundlægger og Redaktør af «Farmand. Ugeskrift for Norges Næringsveje» (Aarg. 1—8. Chra. 1891—98) der begyndte at udkomme 14 Februar 1891 og som fremdeles fortsættes.

I Dagbladet begyndte han i 1880 at levere Ugeoversigter over Penge- og Varemarkederne. Dels til dette Blad, dels til «Morgenbladet» sendte han fra London i 1882 og følgende Aar regelmæssige Handelskorrespondancer; men navnlig sendte han i Aarene 1882—1887 til Stockholms Dagblad ugentlige Handelsrapporter, trykte under Merket *E. S.*

Trykt 24 April 1899.

Sundt, Johan Laurids, næstforegaaendes Brodersøn og Søn af daværende Skibsfører fra Fredriksværn og Larvik (1823—33), senere Kjøbmand i Farsund *Peter Albrecht S.* (f. 1796, † 1847) og *Inger Oline Nilsen* (f. 1806, † 1883), blev født i Larvik 14 April 1828. Da Faderen havde bosat sig som Handelsmand i Farsund, blev den ældste Søn ogsaa opdraget til Handelen; efter Faderens Død kom han i Butik hos Handelshuset Christiansen i Larvik, hvorfra han efter nogen Tids Forløb drog til Hamburg. Her fik han Plads som Rejsende for et Manufakturfirma og rejste i Aarene 1850—1856 i Norge og England som Handelsagent for flere tyske og engelske Huse. Fra 1854 var han Ejer af Gaarden Markerud i Nitedalen, hvor han først anlagde en Fyrstikfabrik, hvortil han havde kjøbt Maskineriet fra en af F. H. Frølich oprindelig anlagt Fabrik og som Sundt senere udvidede til et af Landets større industrielle Anlæg. Ligeledes anlagde han deroppe et større, paa Aktier grundet Ysteri, efterat han i Begyndelsen af 60-Aarene havde overdraget sin i Kristiania etablerede Manufakturforretning en gros til sin yngre Broder Oluf C. Sundt, I 1876 oprettede de to Brødre sammen med en tredje Broder, Eilert S., den første Margarinsmørfabrik i Norge (Pellerin & Co.) med Filialer i Kjøbenhavn og Stockholm, hvorhos han var interesseret i flere andre industrielle Anlæg. I Midten og Slutningen af 50-Aarene var han bosat i Nitedalen og var da et Par Aar Ordfører i Formandskabet. I 1877, da han alt i mange Aar havde boet i Kristiania, blev han Medem af Hovedstadens Formandskab, men traadte allerede Aaret efter ud af Kommunestyrelsen. I Oktbr. 1884 blev han Medlem af Hovedjernbanens Direktion som en af Repræsentanterne for Præferenceaktieejerne, og gjenvalgtes hertil 1887. Et Tilbud under en af Kriserne i Ministeriet Sverdrup om at indtræde i dette afslog han, hvorimod han gik iud som Medlem i den kgl. Kommissjon af 15 August 1887 til Revisjon af Toldtarifen. Han blev 21 Januar 1887 R.[1] St. O. O. «for almennyttig Virksomhed». Ved Testamenter af 1884 og 1887 skjænkede han og Hustru til Grundfond for «J. L. Sundts og Hustrus Legat til trængende Enker og Døtre efter Handelsmænd, Ingeniører og Læger i Kristiania» en Fjerdedel af sin Fællesformue, ved Skiftets Slutning i Decbr. 1889 udlagt Legatet med 250,000 Kroner, foruden yderligere Ret til en Fjerdedel, ca. 34,000 Kr., af nogle nærmere bestemte Værdier. Han døde i Kristiania 25 Septbr. 1889.

* 24 Septbr. 1852 *Mathiane Charlotte Olivia Trepka* (f. i Kristiania 25 Januar 1825), D. af Skibsfører, senere Fejerinspektør i Kristiania Emil Ferdinand T. og Gurine Marie Storm, en Søster af ovfr. nævnte Sogneprest F. E. S.

Nekrologer i Aftpst. 1889, No. 555; i Morgbl. s. A., No. 512; i Dagbl. s. A. No. 285. Jfr. [W. Brandt:] Stamtavle over Familjen Sundt, S. 8 fg.; O. Storm: Slægterne Storm og Breda, S. 4; Norske Stiftelser V. 673—75 og 851 fg.

Thorarin og Valgerd. Drama i fem Akter. Chra. 1856. 8. 2 Bl., 97 S. (Anonymt. Anm. [af V. Roggen] i Chra.-Posten 1856, No. 2704; i Berl. Tid. s. A.)

Christkirken i Nidaros. Digtning. Chra. 1859. 16. 2 Bl., 272 S. (Anonymt. Anm. i Ill. Nyhedsblad 1859, No. 1; i Aftbl. s. A., No. 18; i Chra.-Posten 1858, No. 355; i Fædrel. [Kbh.] 1859.)

Nils Lykke. Drama i fem Akter af Forf. til „Thorarin og Valgerd". Chra. 1860. 8. 178 S. (Anm. i Dansk Maanedsskrift 1861, II. 79. Stykket blev opført paa Kristiania norske Theater 1ste Gang 13 Septbr. 1861 og derpaa anm. i Aftbl. s. A., No. 216.)

Vantro? Fortælling af J. L. Sundt, Forfatter af «Nils Lykke» m. fl. Privat Udgave. D. 1. 2. Chra. 1881. 8. *I.* XV S., 249 S. — *II.* 245 S. (Bogens Indledningssonetter er polemisk rettet mod Biskop Heuchs Foredrag over Vantroens Væsen.)

I Aftenbladet og i Morgenbladet skrev han i 50- og 60-Aarene enkelte Artikler om praktiske Spørgsmaal paa Dagsordenen.

Enkelte Lejlighedsdigte af ham er trykt særskilt og (tidligere) i Blade, som Jarlsbergs og Laurviks Amtstidende og i Nordlyset (1847 og 1848) tildels under Merket «Tjodolf».

Sundt, Karen Laurine, Datter af daværende Skibsfører, senere Undertoldbetjent i Langesund *Laurits Carl S.* (f. 29 Septbr. 1805, † 17 Januar 1889) og *Marie Emilie Parnemann* (f. i Fredriksværn 17 Novbr. 1812, † i Skien 19 Septbr. 1881), er født i Farsund 23 Maj 1841. Hun har i de senere Aar boet dels i Larvik, dels i Kristiania.

Eventyr for Folket. Frit fortalte og forklarede af Karen Sundt. Med et Forord af H. J. Næss. Porsgrund 1877. 8. 24 S.

Kortfattet Udsigt over de gamle Verdensriger for Ungdommen. Thjem [1880]. 8. 40 S.

Livsbetragtning. Porsgrund 1884. 8. 21 S. (Anm. i Magne 1884, No. 4.)

Ørefkrifter. Smaastykker til Søndagslæsning for Folket. No. 2. Kra. 1886. 8. 48 S.

Kvinden i det private og offentlige Liv. Et praktisk Indlæg i Kvindespørgsmaalet. Laurvik 1890. 8. 142 S.

I forskjellige Blade og Tidsskrifter har hun ladet trykke mindre Arbejder af forskjellig Art, dels om religiøse, dels om litterære, dels om sociale Spørgsmaal, bl. a. i Bud til Menigmand, i Magne, i Lister (1888, No. 89 fg.: «Henrik Ibsens Liv og Betydning for vort Folk»), i Ungdomsvennen (Bodø 1886), i Ungdoms-Tidende 1896, No. 42 fg. («Fra gamle Dage», tildels af selvbiografisk Indhold), i «Missionæren» (Larvik), i hvilket hun i 1890 var Redaktionssekretær, o. fl.

Sundt, Mikael Christopher Christlieb, Søn af ovennævnte Sogneprest *Christian Ulrik S.*, er født paa Kapellangaarden Forten i Gran 27 Juni 1831, blev til 1847 undervist dels paa Privatskoler i Gran og Røken, dels af Huslærere, indtil han i nævnte Aar kom ind paa

Drammens Latinskole, hvorfra han blev Student med Laud 1851; i Decbr. 1858 tog han filologisk Embedsexamen med Haud. 1860—63 var han Lærer ved Heltbergs Latinskole og derhos 1862—63 Medbestyrer og 1863—64 Enebestyrer af «Michaelsens og Sundts Pigeskole» i Kristiania. Fra 1 Januar 1866 har han været Lærer ved Kristiania Borger- og Realskole, hvorhos han 1864—76 og 1882—89 var Lærer ved Frøken T. Bugges Pigeskole; fra 1873, da denne Prøve indrettedes, var han Examinator i Historie og Geografi ved Lærerindeprøven af højere Grad til 1890, da denne Prøve blev omordnet, og fra 1875 Lærer ved «Kristiania Handelsinstitut», hvoraf han var Medejer fra 1881, da det fik Navnet «Kra. gamle Handelsinstitut», til Maj 1888, da Skolen gik ind.

* 29 Novbr. 1868 *Emilie Eline Marie Bøckmann* (f. paa østre Toten 15 April 1847), D. af Ritmester, senere Postmester paa Moss Daniel Peter B. og Eduardine Severine Margrethe Drejer, og Søster af den ovfr. (I. 558) nævnte Læge Dr. Eduard B.

Jfr. M. Sundt: Den østlandske Familje Sundt, S. 58 fg.; Stamtavle over Familjen Barth, S. 85 fg. og 90 fg.; Studenterne fra 1851, S. 38 fg.

Agricolas Levnet af Tacitus, i norsk Oversættelse. Kra. 1866. 8. 1 Bl., 28 S. (Anonymt.)

Geografi til Skolebrug. Med 9 Træsnit i Teksten. Kra. 1870. 8. VIII S., 306 S. (Anm. i Aftbl. 1870, No. 162; i Norsk Skoletid. f. A. S. 386 fg.)

Geografi for Smaaklasserne og Almueskolerne. Med fire Træsnit. Kra. 1879. 8. 2 Bl., 84 S. — Andet uforandrede Oplag. Kra. 1879. 8. 2 Bl., 85 S. (Præmiebelønnet af Kirkedepartementet, som havde udstedt Indbydelse til Konkurrance om en saadan Lærebog. Anm. af O. T. Krohg i Morgbl. 1881, No. 265, hvortil Svar fra S. i No 269 B.)

Georg Hartung. Rejse i Norge. Oversat fra tysk af M. Sundt. Kra. 1882. 8. 316 S., 2 Bl. (O. m. T.: «Norsk Haand- og Hus-Bibliothek», 1. Bd.)

Stamtavle over familjen Gerner. Trykt som Manuskript. Kra. 1886. 8. 26 S., 3 Bl.

Studenterne fra 1851. Biografiske meddelelser m. m. ved M. Sundt. Kra. 1887. 8. 2 Bl., 59 S., 1 S. (Anm. af *t.* [D. Thrap] i Morgbl. 1888, No. 5 og 23; i Aftpst. s. A. No. 4.)

Familjen Sundt. (Særtryk i 50 Expl. af Personalhistorisk Tidsskrift, 2. Række IV.) Kbhvn. 1889. 8. 67 S. og 1 Tabel i Tværfolio. (Med Omslagstitel: «Den østlandske familje Sundt».) — Efterskrift til «Familjen Sundt». (Særtryk i 50 Expl. af Personalhistorisk Tidsskrift, 2. Række, IV.) Kbhvn. 1889. 8. 8 S.

Stamtavle over familjen Barth. Med to plancher. Kra. 1891. 8. 3 Bl., 144 S. og 1 Tabel i Tværfolio. (Anm. i Stykket «Om Stamtavler og Genealogie» i Morgbl. 1891, No. 390, hvortil Svar fra S. i s. Bl. No. 479 og Gjensvar af Anmelderen i No. 505; i Aftpst. 1891, No. 452 af *—e*; i Der Deutsche Herold XXII. 89 fg., jfr. Aftpst. 1892, No. 422; i Letterstedtske Nord. Tidskr. 1893, S. 663 fg. af H. J. Huitfeldt-Kaas.)

Ny og fuldstændigere stamtavle over den norske, østlandske familje Sundt. [Med to Plancher: et Portræt og et lith. Vaabenskjold.] Kra. 1895. 8. 16 S.

I Personalhistorisk Tidsskrift — foruden de ovfr. anførte Stamtavler — 2. Række, *II.* (1887), S. 279—286: Indskrifter fra Rygge Kirke, meddelt af M. S., med Noter af E. A. Thomle. — 3. Række, *I.* (1892): Spørgsmaal om den østlandske Familje Sundt. 8. 4 S. (Medfulgte dette Binds H. 3.)

I Morgenbladet *1852*, No. 123: Et Par Ord til Udgiveren af Henrik Wergelands samlede Skrifter. — *1859*, No. 69: Anm. af J. Aars' „Vejledning i norsk Retskrivning". — *1872*, No. 69 B: Anm. af Ed. Erslevs Skolegeografier og Skoleatlasser for Norge; No. 236 B: Fra Anmelderen af Erslevs Skolegeografier; No. 253 B: Hr. Prof. Erslevs gjentagne Angreb. (Jfr. E.'s Stykker i No. 212 B, 246 A og 276.) — *1878*, No. 62: Om Lærebøger i Universalhistorien for Middelskolen. — *1880*, No. 319 A og 325: Kristiania Borger- og Realskole. — *1890*, No. 21: En Juleaften paa Østlandet (Føljeton). — *1892*, No. 15: Kalevala. — *1894*. No. 481: Anm. af Dr. A. Ræders og A. Kjærs historiske Lærebøger for Middelskolen; No. 608: Personalhistorisk Tidsskrift (jfr. Svar i No. 640). — *1896*, No. 61: Om Stamtavler (jfr. No. 75 af $x + y$, hvortil Svar af S. i No. 82, Gjensvar fra $x + y$ i No. 88 og nyt Svar fra S. i No. 104). Lejlighedsvis har han skrevet enkelte andre anonyme Artikler i samme Blad. — Ligesaa findes enkelte mindre Artikler af ham i Christiania-Posten (1857, No. 344), i Dagbladet (1863, No. 111), i Aftenposten, i Drammens Tidende (1881, No. 181) o. fl.

I Morgenbladets Extranumer *1896*, No. 30 og 40: Sprogsynder. — *1897*, No. 24: Forglemmelser(?) i Jægers illustrerede Literaturhistorie.

I Moss Tilskuer *1861*, No. 75: Nekrolog over Faderen E. U. Sundt. — *1893*, No. 92 og 93: Evje Herregaard; No. 93—95: Magellan.

En metrisk Oversættelse af ham af det finske Nationalepos «Kalevala» har han skjænket til Universitets-Bibliotheket (Mnskr. Fol. No. 556). — Et andet haandskrevet Arbejde af ham om den østlandske Familje Sundt (Fol. 331 S.) vil efter hans Død blive overgivet til Rigsarkivet.

Sundt, Nikoline Konradine, Datter af Digteren *Mauritz Christopher Hansen* (s. d. II. 520 fg.) blev født i Trondhjem 2 Maj 1822 og 5 Februar 1850 gift med ovfr. omhandlede *Eilert Sundt*. Fra første Stund, Kvindesagsvennerne traadte praktisk frem med sit Program, sluttede hun sig til dem og var i flere Aar med i «Norsk Kvindesagsforenings» Bestyrelse. Efter Mandens Død boede hun mest i Kristiania, hvor hun døde 24 Oktbr. 1891.

Nekrolog i Nylænde 1891, S. 321—23.

Morgenbønner for Bergfolk, af Ch. F. A. Scharfe. Oversat af N. K. Hansen. Kongsberg 1842. 16. IV S., 48 S.

I Nytaarsgaven Snekloken for 1842, S. 112—116: Digte af en ung Pige (1. Bækken. 2. Efter det sidste Farvel. 3. Den første Lysstraale.)

I Illustreret Nyhedsblad *1854*, No. 29 og 30: Størst-Anne og Vesle-Anne. Digt af N. — *1866*, No. 40, 41 og 43: Anna. En liden Historie fortalt af N. S.; No. 48, 49 og 50: Forlovelsen. En Fortælling af N. S.

I Nylænde *I.* (1887), S. 169—172: Amerika—Norge, en studie. — *II.* S. 134—136: Til «Nylændes» Red. [ang. Mauritz C. Hansens Stilling til Kvindesagsspørgsmaalet]. — *III.* 129—132: Vore tjenerforholde. (Indledningsforedrag paa Diskussionsmøde i N. K. F.); S. 361—365: Kvindesagen.

Suur, Jacob Rosted, Søn af Kjøbmand *Bernt S.* og *Mette Cathrine Rosted*, en Søster af Rektor J. R., blev født i Drammen 10 April 1777, kom 1789 ind paa Kristiania Kathedralskole, hvorfra han blev Student med Haud 1796, og blev theologisk Kandidat i Oktbr. 1802. Ved Universitetet lagde han sig bl. a. særlig efter Botanik og var senere som Prest en af Norges bedste Jordbrugere. Han blev 24 Decbr. 1802 pers. Kapellan i Jevnaker, 24 Septbr. 1813 res. Kapellan til Slidre, befordredes 1 Septbr. 1817 til Sogneprest til Hvaløerne og 2 Decbr. 1823 til Sogneprest til Borre, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 21 Oktbr. 1844. Han flyttede derefter til Drammen, hvor han døde 13 Juli 1850.

* *Margareta Elisabet Bøyesen* († i Drammen 12 April 1857, 77 Aar gl.).

Jfr. E. Diesen: Lidt om Borre Prestegjæld (Horten 1892), S. 58 fg.; B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl., 4to, II. D. 3, S. 1850 fg.

I Platous Indberetninger om National-Festen 1811 (Chra. 1812), S. 196—206: Tale paa Festen den 11 Decbr. 1811 i Jevnagers Kirke.

Svabøe, N.

Sange for det aandelige Liv, som er skjult med Christo i Gud. Et Bidrag til Guds Ære og hans Menigheds Ophyggelse. Chr.sund 1858. 8. 104 S.

Svalland, Tarje Gundersen, blev født 1806 i Iveland, blev i sin Ungdom uddannet paa Underofficiersskolen i Kristianssand og tjenstgjorde i Aarene 1842—48 som Underofficier ved kristianssandske Bataljon. Efter eget Ønske traadte han ud af Militærtjenesten og overtog sin Fædrenegaard Svaland i Iveland. Ved Siden af sit Jordbrug og lidt Husflid syslede han adskilligt med Kartlægning, Mathematik og Astronomi. Ved at sende sit nedennævnte Skrift ind til Folkeoplysningsselskabet kom han i Brevvexling med Eilert Sundt, ved hvis Hjælp han i 1863 fik Ansættelse som Udskiftningsassistent i Nedenæs, fra hvilken Stilling han tog Afsked 1886. Han døde i Kristianssand 6 Februar 1897.

Jfr. Storth.-Forh. 1887, VI. 301 fg.; Fædrelandsvennen 1897, No. 43 af G. A.

Bondemathematika, et Udtog til Brug ved Undervisningen i de lavere Skoler og til Selvundervisning. Med 101 Tegninger. Chr.sand 1864. 8. IV S., 94 S. (Forf. sendte i 1860 dette sit Skrift ind til Selskabet for Folkeoplysningens Fremme for af dette at faa Arbejdet udgivet i Trykken eller i alle Fald bedømt. Efterat Lektor Seges Erklæring var indhentet, belønnede Bestyrelsen Forf. med en Præmie af 25 Spd., jfr. Folkevennen X. 123 fg.)

Svanøe, Ole Torjussen, (ikke Thorgeirssøn), blev født i Aal 1781. Under Forberedelsen til Konfirmationen opstod der hos ham «stor Lyst til at læse»; et religiøst Gjennembrud hos ham fandt dog først Sted, efterat han havde truffet sammen med H. N. Hauge under dennes Besøg paa Gaarden Haftorn i Gol i Begyndelsen af 1801. Han blev fra nu af en af dennes nærmeste Venner, forsøgte sig ogsaa efter Mødet med Hauge paa en Rejse over Fjeldet til Lærdal som religiøs Forkynder, men vendte snart tilbage til sin Fødebygd, hvor han et Par Aars Tid brugte sin Ejendomsgaard Stæve, indtil han efter Hauges Raad solgte denne og i 1804 flyttede til Svanøens Gods paa Kinn i Søndfjord, som Hauge havde kjøbt for ham paa en Rejse til Søndfjord tidligere samme Aar. Her paa Svanøen, hvorefter han nu tog Navn, drev han Gaardsbrug og Fiskeri, anlagde Sagbrug og Skibsværft og drev i nogle Aar tillige et Saltbrænderi. Han tog senere Borgerskab som Kjøbmand i Bergen, hvor han delvis opholdt sig, og overlod endnu senere Svanøen til Sønnen, medens han selv i nogle Aar boede i Sandviken ved Bergen. Han flyttede dog atter tilbage igjen til Svanøen. Han mødte som 3dje Repræsentant fra nordre Bergenhus Amt paa det overordentlige Storthing 1814, hvor han den 20 Oktober var i Ordensrække den første Repræsentant, som stemte for Foreningen med Sverige. Han blev 4 Februar 1818 som valgt første Suppleant indkaldt til Møde i Storthinget, efter Forkastelsen af C. M. Falsens Valg, men meldte Sygdomsforfald. Han mødte paany som 1ste Repræsentant i 1821 (Medlem bl. a. af Budget- samt af Gage- og Pensjonskomitteerne) og paa det overordentlige Thing i 1822 (Budgetkomitteen, Slotsbygningskomitteen og Komitteen ang. Skatterestancerne); var 2den Repræsentant 1824 (Justitskomitteen og Komitteen om Rigsbanksedlernes Indløsning), 1827 (Jordbrugskomitteen og Komitteen om Brændevinsloven) og 1828 (Komitteen ang. Valgloven), paany 1ste Repræsentant 1836—37 (Konstitutionskomitteen) og mødte sidste Gang paa Thinget 1842 som Amtets 2den Repræsentant (Decisjonskomitteen). Han var Medlem af Storthingets Deputation til Stockholm 1823 i Anledning af daværende Kronprins Oscars Formæling. Han fik 1821 Medaljen for Borgerdaad i Sølv. Han vedblev i hele sit Liv at høre til de mest indflydelsesrige og virksomme blandt Haugianerne og indsattes i Hauges Testamente som en af de «ældste» blandt hans Tilhængere. Han døde paa Svanøen 29 Decbr. 1859.

Selvbiografiske Meddelelser i H. N. Hauges Skrift «Om religiøse Følelser og deres Værd» (Kra. 1817), S. 107 fg. — Jfr. A. Chr. Bang: H. N. Hauge og hans Samtid, 1. Udg., S. 261—263, 348 fg., 507, 543, 545; M. Wefring: Minder fra mit Reiseliv, S. 9, 34, 41; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 132 Pavels's Biogr. og Dagbøger, S. 286 og 350; sammes Dagbøger 1817—22, S. 224, 230, 274 og 295.

Catechismus-Prædikener, hvori Luthers liden Catechismi Fem Hovedparter til en grundig Opbyggelse . . . . ere forhandlede. Af Aug. Herm. Francke.

(Oversat af det Tydske.) Paany besørget udgivet af O. T. Svanøe. Bergen 1836. 8. VIII S., 368 S.

Den aandelige Aarvaagenhed i sin sande Beskaffenhed og høie Fornødenhed fremstillet af Hans Heinr. Reuchs. Nu paany besørget udgivet af O. T. Svanøe [efter Udg. fra Kbhvn. 1760 og Chra 1824]. Bergen 1837. 8. 184 S.

Faderligt Raad og Opmuntring til sine Børn. Bergen 1839. 8. 16 S.

Nogle Formaninger og Erindringer til sande Christne, uddragne a J. F. Boesens Skrifter. Til Trykken beforbret af O. T. Svanøe. Bergen 1847. 8. 23 S.

Svee, Niels Olsen, Skolelærer i Strandens Prestegjæld paa Søndmøre.

Sange til Opbyggelse. Forfattede af Niels Olsen Svee. Paa adskillige Almue-Folkes Begier, efter hans Død, bekostet og udgivne ved hans Broder O. O. Svee, 1792. Bergen 1792. 8. 63 S. — [Ny Saml. eller Udg. m. s. Tit.] ved hans Broder, Ole Olsen Svee. Bergen 1794. 8. 92 S. — [Ny Udgave.] Bergen 1822. 8. 34 S.

Evangelii Sange til Opbyggelse. Forfattede af Niels Olsen Svee. Paa adskillige Almue-Folkes Begier, efter hans Død, bekostet og udgiven ved hans Broder, Ole Olsen Svee. Bergen 1796. 8. 78 S.

[1.] Christelig Tidsfordriv, fremstillet i endeel Sange af Nils Olsen Svee. Bergen 1845. 12. 178 S. — Nyt Oplag. Bergen 1849. 16. 227 S.

[2.] Christelig Tidsfordriv eller Sange til Opbyggelse. Stavanger 1856. 12. 204 S. — Andet Oplag. Bergen 1856. 12. 203 S. — Tredie Oplag. Bergen 1868. 8. 160 S.

Sveinsson, Olaf, Søn af Husmandsfolkene *Svein Olafson Aasheim* (f. 1810, † 1868) og *Anne Olafsdatter Slettestaul* (f. 1813, † 1860), er født 18 Decbr. 1842 paa Pladsen Gamle-Staul i Kivledalen, Seljord. I Barneaarene havde han liden Skolegang; efter Konfirmationen kom han ind paa Lærerskolen i Kvitesejd, som den Gang blev styret af den senere Skoledirektør i Kristianssand F. C. Wolff. Efter Examen der i 1861 blev han s. A. Klokker og Lærer i Granshered, hvor han var i 15 Aar. 1876 blev han ansat som Lærer og Kirkesanger ved Hovedkirken i Seljord. Baade der og i Granshered har han været Postaabner, i Seljord nogen Tid ogsaa Forligelseskommissær og siden 1872 Medlem af Heredsstyrelserne. Da han havde fyldt sine 30 Aar, kom han paa Tale til Storthingsmand, som han imidlertid havde saa liden Lyst til at blive, at han skrev i Bladene imod sit eget Valg. I 1882 blev han dog valgt og har siden 1883 uden Afbrydelse mødt som en af Bratsbergs Amts Repræsentanter paa Storthinget (siden 1889 Medlem af Lagthinget, 1883—88 af Kirkekomitteen, 1889—90 af Justitskomitteen, 1891 af Militærkomitteen og senere Sekretær i Konstitutionskomitteen).

* 1866 *Gunhild Høljesdatter Helleberg* (f. 1839, † 17 Septbr. 1898), en Gaardmandsdatter fra Granshered.

I Svein Urædd har han — for det meste under Merkerne „Vesle Folkvard" eller „Odd Steinsson Berg" — foruden Brevsendinger og andre Stykker, skrevet i *1869*, No. 15: [Om Maalsagen]; No. 19: Eit gamalt Folkenamn [ɔ: Saamaarli]; No. 34: Um Mannen, som leitad etter Hestarne i Grautbumarkerna uppmed Kjøyvingen; No. 36: Eit Vardyvle; No. 38: Kivle-Møyarne (Digt); No. 40, 41, 46: Smaasegner (1. Um Bjørneskyttaren Kjetil Dyrland. 2. Um Tussehus paa Alamoen. 3. Um Hallingen, som kjøyrde med Framandkaren). — *1870*, No. 2 og 5: Smaasegner (4. Tusse-Friingi. 5. Um Tinddølen Brynjulv Olsson. 6. Um Spillemannen Kjetil Haugen).

I Fedraheimen *1879*, No. 20 og 33: Skulebøker paa Norsk. — *1882*, No. 36: Leiv Sandsdalen. — *1884*, No. 22: Ludv. Ludvigsen Daae. — *1885*, No. 21: Nokot um Dissenterloven. — *1886*, No. 48: Um Tvidraget i Vinstre. — *1888*, No. 35, 36, 38, 42, 43 og 44: Litt av Kyrkjesoga, mest um Tiend og Hovudtiend; No. 43, 45, 46, 47 og 48: Det kristelege Livssyn som Grunnlag for Politiken.

Han har iøvrigt skrevet mange politiske Indlæg, for det meste uden Navn under, i Jaabæks Folketidende, Dagbladet, Verdens Gang, Norge, Fedraheimen, Den 17de Maj, Varden (næsten hvert Aar, under forskjellige Merker: *X.*, *S.*, *Odd*, o. fl.), Bratsbergs Amtstidende, o. fl.

Adskillige Digte af ham paa Landsmaal har været trykt i Blade og Tidsskrifter, saaledes i Lørdags-Aftenblad (1866, No. 35 og 39), i Ferdamannen (1867, No. 10), i Den norske Folkeskole 3. R., 1869, No. 44), i Svein Urædd (I. No. 36 og 38), i Fedraheimen (1884, No. 13), i Den 17de Maj (I. No. 21, II. No. 86 og 88, III. No. 19), i Dagbladet, i Nordmannen (1891, No. 18, 20) o. fl.

Svendsen, Bastian, Søn af Sagmester *Svend Olsen* og *Karen Madsdatter*, blev født paa Engelsrud under Brekke i Maridalen 6 Juni 1795, var 1818—20 Omgangsskoleholder i sin Fødebygd, blev 1820 fast Lærer ved Almuskolen i Kristiania og 1 Maj 1828 Klokker ved Vor Frelsers Kirke sammesteds. Han var en af Stifterne i 1821 af Kristiania Skolelærerforening, hvis Virksomhed var indstillet i Aarene 1825—32, da Foreningens Virksomhed blev gjenoptagen i Oktbr. 1832, efter Indbydelse fra Svendsen. Han døde i Kristiania 4 Marts 1865.

* 1) 26 Februar 1822 *Elen Evensen* († 4 Decbr. 1844), D. af Skibstømmermand E. i Drøbak.

* 2) 29 August 1846 *Karen Elisabet Christensen* (separeret), Enke efter Barber C. i Kristiania.

Nekrolog i Illustreret Nyhedsblad 1865, S. 152.

Oplysninger angaaende saavel nedlagte, som de nu ibrug værende Kirker i Christiania Stiftsprovsti. (Særskilt Afstryk af Chra. Intell. 1850.) Chra. 1851. 4. 36 S.

I Den Norske Tilskuer *I.* (1851), S. 73 fg.: Beskrivelse om Akers Kirke.

I Den norske Folkeskole II. (1853—54), S. 237—245: Oplysninger om Christiania Skolelærerforening.

I Christiania-Posten 1861, No. 106: Akers Kirke.

Hans litterære Hovedverk, som han i en Aarrække bragte store Ofre af Tid og Penge, er det utrykte, det norske Universitets-Bibliothek tilhørende Haandskrift:

Christiania Stifts Præstehistorie, eller biographiske Efterretninger om Geistligheden i bemeldte Stift, forsaavidt saadanne have været virksomme, fra 1062 til vore Dage, samt nogle Oplysninger om Kirkerne, samlede af Bastian Svendsen. *I.* (Christiania Stiftsprovsti) 4. VI S., 707 S. — *II.* 1—3. 2331 S. (Det er dette Haandskrift, hvortil der i nærværende Arbejde ofte er henvist under Navnet «B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl.» Det er en, med Forfatterens egenhændige Forord og Register forsynet, Renskrift No. 2 af hans Samlinger; en Renskrift No. 1 i fire Foliobind, hvori de originale Breve og Meddelelser til S. er indheftet, er som Laan deponeret i Rigsarkivet. Begge Haandskrifter tilhører efter Forf.s i levende Live trufne Bestemmelse Universitets-Bibliotheket, idet han, efterat have opgivet Haabet om at se sine Samlinger udgivet i Trykken, mente, at de dog paa denne Maade kunde komme Efterverdenen til Nytte som et Slags «Herbarium», for at bruge hans eget Udtryk i Forordet. Den 1ste Del af Verket, som omfattede Stiftsprovstiet, havde han et Par Aar før sin Død ladet særskilt afskrive og i sterkt sølvbeslaaet Bind skjænket til Vor Frelsers Kirke.)

Svendsen, Cornelius, Pseudonym for **Conrad Nicolai Schwach,** se denne.

Svensen, Leopold Theodor, tog sin Moders Slægtsnavn **Barner,** se **L. T. Barner,** ovfr. I. 170 fg.

Svenungsen, G.

Den unge Styrmand, eller Veiledning til at kjende de vigtigste Pligter i Coffardifarten. Skien 1845. 8. 28 S.

Sverdrup, Georg (døbt **Jørgen**), Søn af Ejeren af Laugen Gods i Nærø Præstegjeld i Namdalen, Exam. jur. *Peder Jacob S.* (f. i Juni 1728, † 4 August 1795) og hans anden Hustru *Hilleborg Margrethe Schultz* fra Molde (f. 1742, † 1829), blev født paa Laugen Gaard 25 (ikke 2) April 1770 (ikke 1772). I Aaret 1780 sendtes han hjemmefra til en Slægtning Presten Jens Hersleb i Brønø paa Helgeland for at undervises af ham; men med den gamle Prests Undervisning blev det aldrig Alvor; Fart og Fremgang i denne kom der først i 1784, da Erik A. Colban blev pers. Kapellan der. Da denne 1787 blev befordret, blev hans Elev s. A. sat ind i Mesterlektien i Trondhjems Kathedralskole, hvorfra han 1789 blev Student med Laud. Det følgende Aar tog han i Oktbr. Andenexamen med Udmerkelse og valgte derpaa Filologi til Embedsstudium, medens han ellers som Manuduktør for yngre Studenter særlig udmerkede sig ved sin mathematiske Undervisning. I Juni 1794 fik han Plads som Alumnus paa Borchs Kollegium, hvor han saa tilbragte Resten af sit Studenterliv, der afsluttedes med at han i Marts 1798 tog

den ved Universitetsfundatsen af 7 Maj 1788 befalede store Skole-Embedsexamen med Udmerkelse. Med Anbefalingsskrivelser fra P. F. Suhm rejste han s. A. til Göttingen, ved hvis den Gang, ikke mindst i filologiske Kredse, højt ansete Universitet han i halvandet Aar fortsatte sine Studier i Filologi og Filosofi og gjorde personligt Bekjendtskab med de mest kjendte Professorer, Heyne, Heeren, Schlözer, Wolff o. fl. En planlagt Rejse til Paris i 1799 opgav han, da han gjennem sin Ven R. Nyerup i Brev af 23 Februar s. A. fik Tilbud fra Moldenhawer om Embedet som Overlærer i Græsk ved Metropolitanskolen i Kjøbenhavn efter Mag. Lang Nissen, som den Gang agtede at søge Forflyttelse til Blaagaards Seminarium; da Nissen imidlertid ombestemte sig, tilbød Moldenhawer i Brev af 22 Marts 1799 Sverdrup Embedet som Overlærer i Historie og Geografi ved Kristiania Kathedralskole, hvortil han udnævntes 20 Septbr. 1799. Han kom i Kristiania, ligesom tidligere i Kjøbenhavn, til at bevæge sig adskilligt i det højere Selskabsliv — Fru Dunker karakteriserer ham i sine Erindringer («Gamle Dage», S. 48) som «smuk, beleven, munter og vittig» — og han optraadte ogsaa som Skuespiller i det dramatiske Selskab. I Breve af 16 Februar og 12 Marts 1803 fra Universitetspatronen, Hertugen af Augustenborg, fik han Tilbud om Lærerposten i det filologiske Fag eller i Historie og Geografi ved Metropolitanskolen i Kjøbenhavn; 15 April 1803 blev han udnævnt til Overlærer i sidstnævnte Fag og en Uges Tid senere til ved Siden heraf at være, hvad Hertugens Brev ogsaa havde stillet i Udsigt, «Adjunkt og Examinator i græsk Filologi ved Universitetet». Den 8 Februar 1805 blev han tillige Prof. Jørgen Kjerulfs Efterfølger som Lærer i den historisk-geografiske Klasse af det ved kgl. Res. 28 Juni 1799 oprettede pædagogiske Seminarium og 19 April 1805 blev han fra Adjunkt ved Universitetet forfremmet til extraordinær Professor i Græsk, hvorefter han 30 Maj 1806 blev entlediget fra Skoleembedet. Den 6 Septbr. 1806 blev han indbudt som Medlem af det skandinaviske Litteraturselskab. I 1807 var han med i Studenternes Livjægerkorps som Kaptejn og Chef for 7de Kompagni, ved hvilket af kjendte Mænd fra 1814 J. G. Adler var Sergeant, medens Chr. M. Falsen var Kaptejn og Chef for 3dje Kompagni. — Efter Oprettelsen af det norske Universitet blev Sverdrup, som allerede i længere Tid havde ønsket at kunne flytte hjem til Norge, en af de først udnævnte Lærere, idet han — efterat Universitets-Direktionen i Skrivelse af 17 Novbr. 1812 havde forespurgt, om han var villig til at modtage saadan Ansættelse — allerede 16 (ikke 23) Januar 1813 blev Professor i græsk Filologi (med Forpligtelse til ogsaa at holde Forelæsninger i latinsk Filologi, indtil en egen Lærer i dette Fag blev udnævnt) samt derhos, med en særskilt aarlig Løn af 100 Tdr. Byg, Universitets-Bibliothekar. Før Afrejsen fra Kjøbenhavn lod Studenterne Sverdrups og Treschows Portræter stikke i Kobber af A. Flindt og hædrede dem derhos med et

Afskedsgilde i Frimurerlogen, hvortil bl. a. Ingemann skrev en Kantate og ved hvilket A. Bonnevie holdt Talen. I Begyndelsen af Juni 1813 var Sverdrup kommen til Kristiania, hvor han strax tiltraadte sit Embede og i Maanedens Slutning deltog i Atholdelsen af det norske Universitets første Examen Artium. Han foredrog derefter til Juni 1831 græsk Filologi og til Udgangen af 1820 ogsaa latinsk Filologi, ligesom han gav Vejledning i at disputere og skrive Latin. En Oversigt over hans Forelæsningers Emner i disse Aar er givet i Univ.-og Skole-Annaler I. 179 fg.

Begivenhederne i 1814 bragte den tidligere udenfor al Politik staaende Universitetslærer ind i det politiske Liv. og det i en fremskudt Stilling. Med Prins Christian Frederik var han kjendt fra Kjøbenhavn. I de første Dage af Februar havde Sverdrup, under Christian Frederiks Ophold i Trondhjem, søgt og haft en Samtale med Prinsens nærstaaende Ven Stiftamtmand Thygeson og nogle Dage senere havde han besøgt Sorenskriver Chr. M. Falsen paa Vollebæk for, efter hans Indbydelse, at deltage i en Diskussjon sammen med Peder Anker og L. Stoud Platou om det af Falsen og J. G. Adler udarbejdede Grundlovsudkast (cfr. ovfr. II. 253). Han fik derefter Indbydelse til Deltagelse i «Notabelmødet» paa Ejdsvold den 16 Februar. Om hans indflydelsesrige og for Prinsen afgjørende Optræden ved denne Lejlighed har der i Samtidiges Meddelelser og derpaa grundede senere Fremstillinger været nogen Meningsforskjel, dog kun angaaende Rækkevidden af hans afgjørende Indflydelse fremfor andre Deltageres. Det sikreste Vidnesbyrd om Betydningen af hans Optræden tør vel være Prinsens egen Dagbogsoptegnelse fra 16 Februar*)

*) I Dagbogens originale franske Text læses under 16 Februar bl. a.: «— — En conférant aujourd'hui avec les jurisconsultes Rosencranz, *Sommerhielm*, Falbe et avec les hommes éclairés Treschow et Sverdrup, tous étoient de l'opinion, que la loi royale ne s'expliquoit point sur ce cas imprévu [osv.] — — et j'ai entendu avec le plaisir, que seul un ami pur peut jouir, l'harangue, que le prof. Sverdrup, en premier lieu, dans une audience privée, m'a tenue, et dans laquelle il m'a conjuré de ne pas me mettre la couronne sur la tète contre l'opinion presque générale de tout homme éclairé de la nation: Ces droits, que Frédéric 6. a cédé de fait, retombent dans les mains du peuple; c'est de ses mains que Vous accepterez une couronne bien plus belle, lorsque l'amour du peuple Vous l'aura conférée. Tous ont parlé dans le même sens, savoir Rosencranz, Peer Anker, Sommerhielm, Nielsen, Tank, le baillif Collet et Haxthausen, Falbe, Lütken, lorsque la question fut mise en avant.» (Nielsen: Bidrag til Norges Historie i 1814, I. 24 fg., i Overs. i Kong Christian VIIIs Dagbog fra Regenttiden i Norge» [Kbh. 1883]. S. 36 fg. Jfr. følgende to Optegnelser i Pavels' Dagbøger: 19 Februar: «Prindsen har rent opgivet Tanken om Souverainiteten, som før var ham dybt indprentet. Alle var imod den, men Sverdrups historiske Grunde skal have havt mest Vægt hos ham og fuldeligen overtydet ham.» — 21 Februar: Som bestemt Sandhed kan jeg ikke undlade at optegne, at Bispen [Bech] . . . . har tilligemed Carsten Anker været Souverainitetens eneste Forfægtere paa Eidsvold. Det var, som før er sagt, Sverdrup, der bragte Prindsen til fuld Overbevisning om at Enevælde for ham er uopnaaeligt. Efter en lang Privatsamtale omfavnede Prindsen ham og sagde: «Jeg indser nu, at jeg ikke kan og ikke tør blive Souverain; se nu til, De ogsaa kan omvende Biskop Bech og Carsten Anker!» — Iøvrigt henvises angaaende Ejdsvoldsmødet 16 Februar 1814 til M. Birkeland: Bidrag til Norges nyere Historie (Chra. 1858), S. 3—7 [Breve fra Carsten Anker til Biskop P. O. Bugge af 16 og 17 Febr. 1814]; Tvende Breve om Begivenhederne i Norge 1814 (Chra. 1861), S. 17—23 [Brev fra S. B. Hersleb til en Ven i Trondhjem, skrevet 1814 paa Grundlag af Sverdrups egen Beretning kort efter Mødet, oprindelig trykt i Trondhjems Stiftstidende 1839 og derfra i Morgbl. s. A. No. 33, jfr. M. Sverdrups Erklæring i Morgbl. 1859, No. 338]; Norsk Hist. Tidsskr. 1 R II. 18—21 [Optegnelse dat. 19 Februar 1814 af L. St.

og den Forbindelse, som vides at have bestaaet mellem Prinsen og Sverdrup ogsaa i Tiden mellem 16 Februar og 10 April, da Rigsforsamlingen traadte sammen. (Jfr. Y. Nielsen: Bidrag til Norges Historie i 1814, I. 3—24, bl. a. det der for første Gang trykte Brev af 4 Marts 1814 fra Sv. til Christian Frederik). I Tiden mellem «Notabelmødet» og Rigsforsamlingen antages S. at have været den, som tilvejebragte en Forstaaelse mellem Chr. M. Falsen og Regenten. Ved det endelige Valg (16 Marts 1814) paa Repræsentanter for Kristiania til Rigsforsamlingen paa Ejdsvold blev Sverdrup 1ste Repræsentant og i Rigsforsamlingen Medlem af Konstitutions-, Reglements-, Redaktions- og Trykningskomitteerne; derhos var han Forsamlingens Præsident 17—19 Maj og Medlem af Deputationen til den nyvalgte Konge 17 Maj. Til Ejdsvold medbragte han et Forfatningsudkast, som vel ikke med Sikkerhed er konstateret at være skrevet af ham selv — der har været gjættet paa den ham nærstaaende Professor S. B. Hersleb — men som af Christian Frederik gjentagne Gange blev omtalt som Sverdrups og som i alle Fald var Udtryk for Meninger, der herskede i hans Omgangskreds, og vel ogsaa af ham har været fremlagt i Konstitutionskomitteen paa Ejdsvold. (Udkastet er nu trykt i Y. Nielsens Bidrag til Norges Historie i 1814, I. 159—172.) Fra Ejdsvold vendte han tilbage til sine Embedssysler i Kristiania, hvortil nu ogsaa var føjet den, at han ved Christian Frederiks Oprettelse 2 Marts 1814 af Regjeringsraadet blev 3dje Medlem (med Biskop Bech og Prof. N. Treschow) af den provisorisk indrettede «Oplysningskomitte», en kollegial Styrelse for Kirke-, Skole- og Universitets-Anliggender, som var i Funktion, indtil efter Foreningen med Sverige Kirkedepartementet oprettedes med en egen ansvarlig Statsraad som Chef. Efter Tilkaldelse af Kongen deltog han sammen med Diriks og Falsen i Statsraadsmødet paa Moss den 13 August 1814, til hvilket han dog, af Mangel paa Befordring, først ankom, efterat Beslutningen om Vaabenstilstanden alt var fattet; han kom først tilstede i Mødet om Formiddagen, da Statsraaderne Aall og Collett var fraværende for at underhandle med General Björnstjerna; han blev

---

Platou, grundet paa et Øjenvidnes Meddelelser, maaske Sverdrups egne]; Jacob Aall's Erindringer, 1. Udg , II. 391—404, 2. Udg., S. 340—351 (bl. a. Sverdrups egen, paa Forf.s Opfordring i 184* nedskrevne, Beretning S. 343—346); Munch Ræder: Den norske Statsforfatnings Historie, S. 5 [efter Sverdrups mundtlige Fortælling til Forf.]; H. Wergeland: Norges Konst.-Hist., H. I, S. 83—86, II. Bil. S. 20—24 [efter Sverdrups skriftlige Meddelelse til Forf.]; Jul. Rée: Om Begivenhederne i Norge 1814 (Kbh. 1860), S. 13—16 [paa Grundlag af Major L. F. Brocks Meddelelser]; Anmærkninger af L. F. Brock til Aalls Erindringer (Kbh. 1882), S. 12 fg. og 42—45; G. P. Blom: Norges Statsforandring i 1814, S. 96—98 [efter en Forf. af Generalauditør C. A. Bergh meddelt Beretning]; Brömel: Die freie Verfassung Norwegens (Bergen 1842), S. 143 fg. [væsentlig efter Wergelands Fremstilling]; Statsraad Holsts efterladte Optegnelser, S. 44—53; Sørensen: Kampen om Norge, II. 157 fg.; Venturini: Chronik d. 19 Jahrh., XI, (Altona 1817) Jahr 1814, S. 694 fg. [paa Grundlag af Meddelelser fra J. G. Adler]; M. Sverdrup: Om Mødet paa Ejdsvold 16 Febr. 1814, foranlediget ved G. P. Bloms Bog [i Morgbl. 1859, No. 338. cfr. No. 242 og 243]; samme: Prof. G. Sverdrup og Begivenhederne i 1814 i Aftenbladet 1872, No. 261]; Nils Höjer: Om Prof. Sverdrup og Kristian Frederik [i Morgbl. 1880, No. 324 A, foranlediget ved Artikelen «At gjøre Historier» i No. 313 A, cfr. No. 350 A af Munch Ræder].

— heder det i Statsraadets Protokol — «underrettet om det passerede, hvorved han efter Omstændighederne intet fandt at erindre, og især troede han, at Mangelen paa Proviant ene maatte afgjøre Spørgsmaalet» [om at lade Hæren gaa offensivt tilværks] (Aktstykker vedk. Konventionen i Moss, Kra. 1894, S. 104, cfr. S. 95, 98, 99, 102, og Y. Nielsen: Fra Kiel til Moss, S. 67 og 68). For Valg til det overordentlige Storthing 1814 blev han fritaget eller søgte han Fritagelse ved den Embedsrejse, han i Septbr. foretog til Kjøbenhavn for i Egenskab af Universitets-Bibliothekar, hvilken Stilling han endnu ikke havde tiltraadt, at ordne Opsendelsen til Norge — hvad Krigsurolighederne hidtil havde hindret — af den af Fredrik VI ved Universitetets Oprettelse som Stamme for det norske Universitets-Bibliothek skjænkede Dubletsamling fra det store kgl. Bibliothek. Under sit Ophold i Kjøbenhavn fik Sverdrup dog ikke denne Sag ordnet, og først 1815 kom Bøgerne herop*). Ved Siden af sine Forelæsninger over græsk og latinsk Filologi og sine Embedsforretninger som Bibliothekar maatte han fra August 1817 til Udgangen af 1823 midlertidig overtage ogsaa Forelæsningerne i Filosofi. (Univ.- og Skole-Annaler I. 184.) Paa Storthinget 1818 mødte han som Kristianias 3dje Repræsentant, var Præsident i Storthinget, Vicepræsident i Lagthinget og Medlem af ikke mindre end 17 Komitteer, hvoriblandt Valgkomitteen, Fuldmagtskomitteen, Redaktionskomitteen, Komitteerne om Artiumsloven, om de lærde Skoler, om et filologisk Seminarium og om en norsk juridisk Examen — i alle disse Komitteer var han Formand. Paa Storthinget i 1824 mødte han atter som Hovedstadens 4de Repræsentant og var ligesom forrige Gang valgt til Præsident i Storthinget, men fungerede blot i 3 Dage, da han fritoges paa Grund af svage Øjne; derimod var han denne Gang Præsident i Lagthinget samt Medlem af Valgkomitteen, Fuldmagtskomitteen, Konstitutionskomitteen, Kirkekomitteen, Komitteen iflg. Regl. § 67 ang. Deputationer og den specielt nedsatte Komitte ang. Reglementer for Borgervæbningen og Søetaten. Blandt de Beslutninger af Storthinget i 1824, som skyldes hans Forslag, kan nævnes de i dette Aar for første Gang bevilgede Universitets-Stipendier til videnskabelige Rejser i Fædrelandet.

Med 1824 ophørte hans politiske Virksomhed. Ved Universitetet var han som nævnt, ved S. B. Bugges Ansættelse som Docent, bleven fri for Forelæsningerne over Latin, medens han fremdeles maatte læse ogsaa over Filosofi, til C. W. Hjelm blev Docent i dette Fag fra Septbr. 1824. Efterat den Hjelm efterfølgende filosofiske Lærer Poul Møller var vendt hjem til Danmark Sommeren 1831, blev Sverdrup fast Lærer i Faget.

*) Under 7 Oktbr. 1814 læses i P. Motzfeldts Dagbog: «Sverdrup, som er kommen tilbage fra Kjøbenhavn, fik ikke Bibliotheket, ja ei engang de Bøger udleveret, som Boghandlere i Kjøbenhavn have foræret til det norske Universitet. Den danske Regjering erklærede, «at man ei kunde udlevere noget af disse Ting, førend man saa, hvorledes det blev med Norges politiske Stilling». (M.s Breve, S. 27, jfr. Essens Breve, udg. af Y. Nielsen, S. XLVII fg.)

idet han 4 Juni 1831 udnævntes til Professor i Filosofi istedenfor i græsk Filologi. Dette sidste Fag vedblev han dog at docere for Alumnerne ved det efter hans Forslag oprettede filologiske Seminarium, hvis Bestyrer og første Lærer han var i en Aarrække fra dets Oprettelse i Novbr. 1818. (Univ.- og Skole-Ann. I. 210—214.) Han blev ved Carl Johans Kroning 7 Septbr. 1818 R. N. O. og ved St. Olafsordenens Stiftelse 21 August 1847 K. St. O. O. «for statsborgerlig og videnskabelig Fortjeneste». Han var siden 2 April 1812 Medlem af det kgl. Videnskabernes Selskab i Trondhjem. Da han havde fyldt sine 71 Aar søgte han «paa Grund af svækket Helbred» Afsked fra sit Embede som Professor, hvilket bevilgedes ham 25 August 1841 med Bevidnelse af Kongens «Tilfredshed med den Maade, hvorpaa han i en lang Række af Aar som Universitetslærer har udført de ham paahvilende Forretninger» samt med to Tredjedele af Gagen i Pensjon *), hvorhos det bestemtes, at han fremdeles skulde oppebære den for ham som Bibliothekar regulerede aarlige Godtgjørelse af 100 Tønder Byg (ca. 300 Spd.), saalænge han vedblev at fungere som Overbibliothekar. Dette varede til 13 Februar 1845, da han efter Ansøgning erholdt Afsked ogsaa fra denne Stilling. Sine sidste Aar tilbragte han i tilbagetrukken Stilhed paa sit Landsted Frydenlund ved Ullevoldsvejen, hvor han døde 8 Decbr. 1850.

* 29 Juni 1804 *Petronelle Marie Treschow* (f. i Kjøbenhavn 18 Oktbr. 1781, † paa Frydenlund 8 Februar 1849), med hvem han havde været hemmelig forlovet siden 3 Juni 1796, D. af den norskfødte fhv. Højesteretsassessor, senere Amtmand i Roskilde Michael T. (adlet ved Patent af 9 Oktbr. 1812) og Christine Elisabeth Wasserfall, Enke efter Kancellideputeret Peter Henningsen.

Portræt med Biografi af Fr. Barfod i Skand. Folkekalender 1845, S. 121—141; af P. Botten-Hansen i Nordmanden 1855, No. 1. — *Biografi* af Dr. L. Daae i Morgenbladets Extranumer 1896, No. 8, 10, 11, 12, 14, 41, 44, 46 og 1897, No. 21. — *Nekrologer* i Chra.-Posten 1850, No. 806 og 807; Morgbl. s. A. No. 345; Berg. Stiftstid. s. A. No. 102, jfr. Berg. Blade s. A. No. 310 [af Carl St. Platou]. — *Mindedigte* af A. Munch i hans «Mindedigte» (Kra. 1873), S. 50 fg.; af M. B. Landstad i hans Sange og Digte, S. 273—276. Jfr. N. F. S. Grundtvigs Poetiske Skrifter III. (Kbh.

*) I sin Afskedsansøgning anførte Sverdrup, idet han fandt sig nødsaget til at andrage om Pensjon, bl. a.: «Saakaldte Fortjenester har jeg ikke at paaberaabe mig, og om jeg havde dem, var jeg ikke deres rette Tolk. Hvad jeg fra min 42-aarige Embedsbane medtager, er den Bevidsthed, at jeg stedse har stræbt samvittighedsfuldt at opfylde de mig paahvilende Forpligtelser, og at jeg altid, naar Universitetet har været i Forlegenhed, beredvillig har paataget mig Forretninger, der have kostet mig en Anstrengelse, som ikke lidet har bidraget til at svække min Helbred. — — Skulde Ds. Maj.s Visdom finde det tjenligt, at jeg, saalænge mine Kræfter tillade det, som Bibliothekar vedbliver Medbestyrelsen af Universitetets Bibliothek, kunde jeg saaledes maaske endnu i nogen Tid gavne og gjøre nogen Nytte for den Pensjon, der naadigst maatte vorde mig tilstaaet.» — Da hans Pensjon forelaa til Revisjon paa Storthinget 1842, blev den af Komitteen enstemmig indstillet til uforandret Vedtagelse. Repræsentanten Herman Foss foreslog den imidlertid, særlig under Henvisning til Sverdrups Optræden i Ejdsvoldsmødet 16 Februar 1814, sat til den fulde Gage (2000 Spd.), hvilket efter nogen Debat ogsaa blev bifaldt mod 9 Stemmer. (Storth.-Efterretn. 1836—54, II. 43 fg., jfr. under Kilde-Henvisningerne ndfr. S. 544.)

1882), S. 26—31 [«Til Prof. S. ved hans Datters Død» 1812] og 397—410, særlig S. 405 fg. [«Med Roskilde-Rim til Hersleb og Sverdrup» 1814]; H. J. Thue: Efterladte Arbejder S. 28—30 [«Til Prof. G. S. ved den filolog. Forenings Fest 30 Oktbr. 1840»]. Jfr. Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 18 fg.; Danmarks Adels Aarbog 1889, S. 422 fg.; F. E. Hundrup: Efterr. om philol. Candidater (Roskilde 1849), I. 79 fg. og II. 24; Hundrup: Lærerstanden ved Metropolitanskolen I. 61—63; H. C. A. Lund: Studenterforeningens Historie 1820—70, I. 26 fg.; B. Moe: Efterretn. om Ejdsvoldsmænd, S. 136 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 133; Storth.-Forhandl. 1842, I. Marts, S. 114, 116 og 120 fg. [Votum af Holtermann], cfr. Storth. Efterr. 1836—54, II. S. 43 fg.; Rahbeks Erindringer IV. 38; Øhlenschlægers Erindringer (Kbh. 1850—51), IV. 106—108; L. Engelstoft: Udvalgte Skrifter III. 333, 368; H. N. Clausen: Optegnelser om mit Levned, S. 23, 52; Peder Hjort: Krit. Bidrag, Kirk.-eth. Afd. I., S. VI fg., XI, og Litt.-hist. Afd. II, S. XXII, samt Udvalg af P. Hjorts Breve I. 13; Vidar 1887, S. 649; Museum 1891, I. 108; D. Thrap: Bidr. t. d. n. Kirkes Hist. I. 330 fg.; P. A. Jensen: Autobiogr. Meddelelser [i Ill. Nyhedsbl. 1863, No. 10]; Conradine Dunker: Gamle Dage, fl. St. (se Reg.); H. J. Huitfeldt: Chra. Theaterhistorie, fl. St. (se Reg.); Pavels' Dagbøger 1812—13, S. 187, 202, 241; sammes Biografi og Dagbøger, S. 133, 147, 149, 150, 155, 157, 159, 167, 177, 183, 192, 194, 199, 200, 204, 214, 216, 225, 227, 247, 250, 269, 297, 308, 337, 364, 366 fg. og 369; sammes Dagbogs-Optegnelser 1815—16, fl. St. (se Reg.); sammes Dagbøger 1817—22, S. 11 fg., 19 fg., 33, 36, 59, 82, 140, 156, 164 fg., 170, 243, 267, 270, 300, 309, 325, 333, 339, 343, 345, 365, 378, 422, 428, 432, 441, 453, 473, 484; Breve og Optegnelser af P. Motzfeldt, S. 5, 27, 128, 491, 493 fg.; Fr. Schmidts Dagbøger, S. 46, 49, 94, 112, 117 fg., 128 fg., 130 fg., 132 fg., 149, 151, 152, 160, 161, 168, 170 fg., 172, 174 fg., 179 fg., 181, 183 fg., 186 fg., 188 fg., 191, 193 fg., 206, 216, 230, 232, 247, 264, 268, 283, 287, 289, 301, 305; [N. Wergeland:] Fortrolige Breve fra Eidsvold, S. 8., 13 fg., 22, 33, 52, 83, 86, 113, 127, 130 fg., 132, 147; H. Wergeland: Norges Konst.-Historie, H. I. 47, 83 fg., H. II. 8 fg., 27 fg., 37, 39, 48 fg., 51, 56, 67, Bil. S. 32 fg., H. III. 14, 17, 35, 46, 56, 59, 62 fg., 65, 67, 73, 79, 88, 107, 138; A. Faye: Norge i 1814, fl. St. (se Reg.); Yngvar Nielsen: Bidrag til Norges Hist. i 1814, I. 87 fg., 159 fg., 263 fg., 293 fg., 317 fg., 390 fg., foruden alle de i dette Bind saavelsom andensteds trykte Dagbøger og Optegnelser fra Rigsforsamlingen; Essens Breve, udg. af Y. Nielsen, S. 15; Y. Nielsen: Norges Historie efter 1814, I. 169; F. Bætzmann: Det norske Statsråd 1814—84, S. 22; Statsraad P. C. Holsts Optegnelser, S. 165, 208; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser, I. 83 fg., II. 112; H. Steffens: Was ich erlebte, IX. 189; L. Daae: Det gamle Christiania, 2. ill. Udg., S. 299, 354—56, 366, 380, 386, 392; A. Collett: Gamle Christiania-Billeder, S. 311 fg.; Chr. Molbech og N. F. S. Grundtvig, en Brevvexling (Kbh. 1888), S. 221; A. Munch: Barndoms- og Ungdomsminder, S. 193 fg.; R. Petersen: Henr. Steffens (Kbh. 1881), S. 143; E. Mau: W. A. Wexels's Liv og Virken, S. 14, 166, 168; W. S. Dahl: Johan Sverdrups Liv, S. 2 fg., 18 fg. (hvor Portræt af G. S.); Granskeren I. S. 449; Den Constitutionelle 1841, No. 258 [om Studenternes Fakkeltog til ham, med Referat af hans Tale og en Sang af Carl Müller, jfr. ogsaa Ny Hermoder II. H. 11]; Den Const. 1842, No. 291, 295 og 300 [om S.s politiske og litterære Fortjenester, af A. Munch, fremkaldt ved nogle Ytringer af A. B. Stabell i en Tale (trykt i Morgbl. 1842, No. 289) om A. M.s Mindedigt over M. C. Hansen og den i dette gjorte Hentydning til Samtidens Overdrivelse af Sverdrups Fortjenester, cfr. Morgbl. No. 292, 293, 297, 301,

303 af Stabell og 298 af M. Sverdrup]; Aftbl. 1881, No. 302 [om S.s og Berghs Grundlovsudkast fra 1814, af L. M. B. Aubert].

Elegia Callini notis illustrata. Quam praecedit de elegia et vita auctoris Dissertatio, quam pro stipendio Collegii Medicei publice tuebitur Georg Sverdrup [etc.]. Havniae 1795. 8. 26 S. (Anm. i Kritiker 1795, No. 55.)

Latinske Lectioner indeholdende Naturhistorie, Samtaler, Fortællinger og Fabler, indrettede for Begyndere af C. G. Brøder. Udgivne ved Georg Sverdrup. Kbhvn. 1799. 8. 199 S.

Lectiones Latinæ delectandis excolendisque puerorum ingeniis accomodatæ. Collegit adjectisque notis philologicis edidit C. G. Broederus. In usum scholarum excudi curavit Georg Sverdrup. Hafniæ 1799. 8. 166 S. — [2. Ed.] Hafn. 1802. 8. — [3. Ed.] Hafn. 1811. 8. 166 S. (Om norske Udgaver ved S. B. Bugge se ovfr. I. 532.)

Haandbog i de gamle Staters Historie. Af A. H. L. Heeren. Oversat ved G. Sverdrup. Kbhvn. 1800. 8. 576 S.

Praktisk latinsk Grammatik eller Anviisning til at lære sig selv det latinske Sprog af C. G. Brøder. Oversat efter det tredie Oplag af Georg Swerdrup. Kbhvn. 1801. 8. 7 Bl., 643 S. — 2. Oplag. Kbhvn. 1816. 8. 6 Bl., 438 S. — 3. Oplag med Forandringer og Tillæg af Fr. Chr. Olsen. Kbhvn. 1827. 8. 4 Bl., 488 S. — [Nyt norsk Oplag] Med nogle Forandringer udg. af S. B. Bugge. Chra. 1827. 8. XVI S., 480 S. og 26 S.

Brøders mindre latinske Grammatik for Begyndere. Oversat af G. Sverdrup. Kbhvn. 1803. 8. — Paany udg. med nogle Tillæg. Kbhvn. 1817. 8. 2 Bl., 180 S. — [Nyt Opl.] Udg. af M. C. Hansen. Chra. 1827. 8. 198 S. og 28 S.

Hesiodi Theogonia et Scutum Herculis, in usum prælectionum imprimi curavit Georgius Sverdrup. Havniæ 1806. 8. 66 S. (Anm. i Lærde Efterr. 1807, S. 92—94 af B. Thorlacius.)

Thucydidis Platonis et Lysiæ Orationes funebres. Æschinis in Ctesiphontem et Demosthenis pro corona orationes. Ad optimas recensiones in usum scholarum expressæ ed. G. Sverdrup. Havniæ 1809. 8. 300 S.

Platonis libri VIII. Apologia Socratis, Crito, Alcibiades uterque, Meno, Hippias major, Symposium, Phaedrus. Scholarum in usum ad optimas recensiones diligenter expressi. Part. I. Hafniæ 1811. 8. 1 Bl., 442 S. (Anon. Der findes til denne Udgave to typografisk forskjellige Titelblade fra s. A. til samme Text. Anm., sammen med frgd., i Dansk Litt.-Tid. 1811, S. 737 fg.)

Æschyli Tragoediæ in usum scholarum ed. G. Sverdrup. *I.* [eneste.] Agamemnon, Choephoræ, Eumenides. Hafniæ 1812. 8.

I Det skand. Literaturselskabs Skrifter *1807, II.* 192—275 og *1813*, S. 53—142: Kort historisk-politisk Udsigt over den græske, især atheniensiske, Handel [og Politik] indtil Alexander den Stores Tid. (Anm. i Allg. Leipz. Litt.-Zeit. 1814, No. 164.)

I Morgenbladet 1830, No. 273 findes et «Indsendt», merket *G. S.*, til Forsvar for Henrik Wergeland mod Welhavens Digt «Hvor længe vil du rase mod Fornuften?» Det har været antaget at Stykkets Forf. var Sverdrup, men dette er blot

Trykt 9 Novbr. 1899.

en ubevist Formodning. (Jfr. H. Lassen: Wergeland og hans Samtid, 2. Udg., S. 114; Y. Nielsen: Norges Historie efter 1814, II. 553; G. Gran: Norges dæmring, S. 264.)

Forskjellige Breve fra S. er efter hans Død bleven trykt, saaledes til Prof. R. Nyerup i «Udvalg af Breve til Nyerup, udg. af L. Daae», S. 35—43 [3 Breve fra Göttingen 1798—99 og 1 fra Kristiania af 19 Marts 1825]; til F. C. Sibbern i «Breve til og fra Sibbern» I. 6—20 [to Breve fra Kbhvn. dat. 25 Decbr. 1811 og 30 April 1812]; til Stiftamtmand Christie i «Breve fra Danske og Norske, udg. af L. Daae», S. 370—72 [dat. Chra. 25 Novbr. 1815 med Opfordring til C. om at vække Storthingets Interesse for Grundtvigs Oversættelse af Snorre]. — Af Breve til S. er et fra Grundtvig af 27 April 1812 trykt i Morgbl.s Extranumer 12 for 1896 (indflettet i L. Daaes Biografi af S.), et andet i Dansk Kirketidende 1896, S. 209—12. — Iøvrigt blev største Delen af hans efterladte Papirer, ifølge hans egen udtrykkelige Ordre, brændt efter hans Død. Nogle den Gang ikke tilstedeværende Breve til ham (fra 1798 til 1833) undgik denne Skjæbne og ejes nu af Sønnesønnen.

Paa Ejdsvold blev han i Mødet 12 April 1814 valgt til Redaktør (sammen med J. Aall og Grøgaard) af Rigsforsamlings-Tidenden; i Mødet 11 Maj til Redaktør (sammen med Diriks og Weidemann) af Konstitutionen; og endvidere til Redaktør (sammen med Omsen og L. St. Platou) af Den norske Rigs-Forsamlings Forhandlinger paa Eidsvold i Aaret 1814 (B. I. H. 1—3, B. II, H. 4—6. Chra. 1814. 8. *I.* 1 Bl., 67 S., 104 S., 104 S. *II.* 1 Bl., 108 S., 107 S., 128 S. Cfr. Red.s Efterskrift II. H. 3, S. 127 fg.). Endelig blev ogsaa S. valgt til Forfatter af den i Mødet 18 Maj efter Forslag af Hount besluttede Deklaration, formuleret som en Adresse til Norges Konge, fra Rigsforsamlingen til Sverige. (Fr. Schmidts Dagbøger, S. 187 og 188.)

Paa Storthinget i 1824 havde han, ligesom Grev Wedel og Sorenskriver Ingebr. Knudssøn, en vigtig Del i det af Chr. Krohg udarbejdede Udkast til Konstitutionskomiteens Indstilling ang. de kgl. Grundlovsforslag. (Statsraad Holsts Optegnelser, S. 208, jfr. S. 455 fg.)

I Universitets-Bibliothekets Samling af haandskrevne Forelæsninger findes, i Kollegiehefter ved senere Professor S. B. Bugge, Referater af Sverdrups Forelæsninger over Ovid, Pindar og Platon fra 1816, over filologisk Encyklopædi fra 1817—22, over Anthropologi og Metafysik fra 1819—20, over Logik fra 1834, optegnet ved H. J. Thue, samt over græsk og romersk Litteraturhistorie i Optegnelser fra ukjendte Tilhørere.

Utrykt blev hans latinske Tale ved Universitetsfesten 4 Juli 1823 i Anl. af Kronprinsens Formæling.

Sverdrup, Georg, Søn af nedennævnte Statsminister *Johan S.*, er født i Larvik 7 Januar 1852, blev Student med Laud fra Aars og Voss's Skole 1871 og juridisk Kandidat med Haud 1875. Han fik 1877 Bevilling som Overretssagfører i Kristiania, hvorfra han 1887 flyttede sin Forretning til Kragerø, hvor han siden har været bosat.

Jfr. «Studenterne fra 1871» (Chra. 1896), S. 255; Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 30.

Norsk Lovsamling for Hvermand. Ordnet efter Indholdet med Fortolkning efter Departementsskrivelser og Høiesteretsdomme. Samlet og udgivet af G. Sverdrup. Chra. 1878. 8. 4 Bl., 372 S. + Tillæg 4 S., 2 Bl.

Sverdrup, Georg, Søn af nedennævnte Sogneprest *Harald Ulrik S.*, er født i Balestrand 16 Decbr. 1848, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1865 og theologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1871. Fra April 1873 opholdt han sig, tildels med Stipendium af det Hjelmstjerne-Rosencroneske Legat, et halvt Aars Tid i Paris for at fortsætte sine paabegyndte Studier i de semitiske Sprog, idet han navnlig ved Collège de France hørte Forelæsninger af Defrèmery over Koranen og ved «École des langues orientales vivantes» tog Undervisning i Arabisk hos en indfødt Araber Soliman Atharaïri, hvorhos han fulgte Jules Opperts Forelæsninger over assyriske Kileskrift-Indskrifter. I 1874 modtog han Kaldelse til Professoratet i Theologi ved Augsburgs Seminarium i Minneapolis, Minn., til hvis Præsident han blev valgt to Aar senere, da Prof. A. Weenaas trak sig tilbage. Disse Stillinger har han senere indehaft uden Afbrydelse.

* 1) 23 Juni 1874 *Cathrine Elisabeth Heiberg* (f. i Bergen 4 Novbr. 1853, † i Minneapolis 1887), D. af Kjøbmand i Bergen Andreas Severin H. og Else Cathrine Reusch Faye.

* 2) 1890 *Else Heiberg*, Søster af hans første Hustru.

Portræt med biogr. Notits i O. N. Nelson: History of the Scandinavians in the U. S., Vol. I. (Minn. 1893), S. 605 fg. Jfr. J. C. Jensson: American Lutheran Biographies (Milwaukee 189*).

Kirkelige Traktater. Udg. af Jakob Sverdrup, Georg Sverdrup og Georg Schielderup. I—V. 1869—70. 8. (Blandt disse er han Forf. af *No. III.* Om Religionsfrihed og Kirkefrihed. Bergen 1870. 16 S. — *No. IV.* Om Konfirmationens Frigivelse. Bergen 1870. 12 S.

I Norske Univ.- og Skole-Annaler, 3. Række, XII. (1874), S. 225—231: Indberetning om et Studieophold i Paris i 1873.

I „Fra Folkelivet", saml. og udg. af H. Bottelsen (Kra. 1893), S. 323—328: Vor Ungdom. Et Foredrag.

Sverdrup, Georg Fredrik Wilhelm, Søn af nedennævnte Justitssekretær *Michael S.*, er født i Kristiania 11 Novbr. 1841, blev 1861 udexamineret fra Krigsskolen og med Anciennetet fra 9 August s. A. udnævnt til Sekondløjtnant i Kavalleribrigaden, i hvilken han 6 April 1867 avancerede til Premierløjtnant; han var 1874—78 Brigadeadjutant, blev 27 Juli 1878 Ritmester og Kvartermester ved Oplandske Korps og 1879 Chef for Vardalske Eskadron, fra hvilken Stilling han gik af som surnumerær Officier, da han 6 August 1880 blev Staldmester ved Brigadens Manege. I Oktbr. 1888 blev han med Anciennetet fra 1 Januar 1889 udnævnt til Oberstløjtnant i Brigaden og Chef for Oplandske Kavallerikorps' Landværnskorps; fra 1 Septbr. 1891 staar han surnumerær i Brigaden. 1870—71 frekventerede han det for Stabsofficierer i det østerrigske Kavalleri foreskrevne «Central-Cavalleri-Curs» og gjennemgik sam-

tidig et Kursus i «den spanske Rideskole» i Wien. Dels med Stipendium, dels paa egen Bekostning har han flere Gange i militært Øjemed foretaget Rejser i Danmark, Holland, Tyskland og Frankrige. Han var norsk Sekretær i den norsk-svenske Excercer-Reglements-Kommissjon i Stockholm fra Novbr. 1877 til Februar 1879. I 1895 var han Norges Repræsentant ved den internationale Kongres i Paris til Udarbejdelse af Forslag til Konvention, sigtende til at beskytte de for Agerbruget nyttige Fugle. 1875—82 og paany fra 1888 har han været Lærer i Ridning ved Krigsskolen og 1873—96 ligesaa ved den militære Højskole. Han har siden 1882 været Formand i «Foreningen til Dyrenes Beskyttelse» i Kristiania og er Æresmedlem af de norske Dyrebeskyttelsesforeninger i Aalesund (1893), Drammen (1895), Skien (1898), Kristiania (1899) og af Selskaber med lignende Formaal i Agram, Bruxelles, Kiel, Köln, München, Slesvig, Turin. Han blev 8 Januar 1866 Ordonantsofficier hos Kong Carl XV og 28 Januar 1867 Understaldmester hos Kongen, hvem han s. A. fulgte paa Rejsen til Vichy og senere til Hofferne i Paris, Haag og Berlin. Fra 1870 var han Staldmester hos Kong Carl XV og blev 9 Juli 1886 udnævnt til Hofstaldmester hos Kong Oscar II. Han er R.[1] S. O., K.[2] W. O., R. D. D. O. og iøvrigt dekoreret med en Række af udenlandske Ordener.

* 12 Oktbr. 1870 *Anna Fredrika Gustafva Braunerhjelm* (f. 18 April 1849), Hoffrøken hos Dronning Louise, D. af Godsejer Karl Gustaf B. og Baronesse Fredrika Aurora Mariana Koskull. Bryllupet stod i Rigssalen paa Ulriksdals Slot i Overvær, bl. a. af Kongen, Dronningen og øvrige Medlemmer af Kongehuset.

Jfr. Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 19 fg.

Cavaleriets Recognoscceringstjeneste, Forpleiningstjeneste og selvstændige Foretagender mod Fienden. Uddrag af „Der Felddienst der Cavallerie" ved Georg Sverdrup. Kra. 1877. 8. 3 Bl., 85 S. (Trykt til Uddeling blandt Forf.s Kammerater.)

Supplement til „Ledning for Tjenesten i Felt", indeholdende Efterretningstjenesten samt Patruljers og Understøttelsesafdelingers Forhold ved Bevogtningstjenesten. Uddrag af „Feld-Dienst für das K. K. Heer, Wien 1871", ved Georg Sverdrup. Kra. 1877. 8. 2 Bl., 48 S. (Befalet fulgt i Kavalleriet.)

Turfen. (Særaftryk af Norsk Idrætsblad.) Kra. 1884. 16. 65 S. m. 1 Tabel i Kvart.

Korte Regler for Kudske ved Paasæling, Forspænding og Kjøring. Chra. 1891. 8.

I Norsk mil. Tidsskrift *1875*, S. 170—176: Den østerrigske Løjtnant von Zubowicz's Vædderidt fra Wien til Paris. (Efter Bull. de la Réunion des Officiers.) — *1878*, S. 178—182: Om kavaleriets træfningstaktik. (Appliceret paa en brigade i anl. af brigadesamlingen 1877.) — *1886*, S. 75—88: Distanceridt udførte af den norske kavalerimanege under staldmester Sverdrups ledelse 1881—1886. — *1895*, S. 437—442: Fra militær-ride-institutet i Hannover. — *1896*, S. 367—377: I anledning kavaleriløjtnant J. Egeberg Ottesens anmeldelse [i 1895] af den nye danske rideinstruks. —

1897, S. 409—420: I anl. ritmester Ottesens anmeldelse [S. 360 fg.] af den nye svenske rideinstruks af 1897; S. 694 fg.: Remonteskolerne.

I Dyrenes Ven, 1. Aarg. (1897), No. 1: Oversigt over Dyrebeskyttelsessagens Udvikling i Norge; No. 2: Fru Marie Esmark; No. 3: H. Nielsen-Sæther; En mærkelig Frifindelsesdom; No. 4: J. C. Lembcke; En mærkelig Frifindelsesdom No. 5: Korpslæge J. J. N. Th. Wilse; No. 6: Kong Oscar II.s Regjeringsjubilæum; No. 7: Politimester Emil Gamborg; Om Skylapper. — 2. Aarg. (1898), No. 2: Friherre Ludvig von Platen; No. 6: Friherre C. C.son Bonde; No. 7: Frøken Andriette Jürgensens Legat; En afdød Dyreven; No. 11: Kapløb. — 3. Aarg. (1899), No. 1: Til Fuglebeskyttelsen. — Desuden er forskjellige andre Smaastykker og Meddelelser i dette Blad af ham.

Siden 1877 har han skrevet adskilligt om militære Spørgsmaal — i Regelen anonymt, tildels under Merket *G. S.* — i Aftenposten og Morgenbladet, i hvilke Blade han ogsaa har skrevet, i Regelen under Navn eller Merke, om Dyrebeskyttelsessagen, om hippologiske Emner, om Heste- og Kvægassurance, o. l. Ogsaa i Dagbladet, Norske Intelligentssedler og Verdens Gang findes Stykker af ham om lignende Spørgsmaal, men altid blot som Svar paa andres Artikler. — En enkelt Gang har han skrevet i Norsk Idrætsblad og i det svenske Djurskyddet.

Siden 1890 har han konciperet de udgivne Aarsberetninger fra Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Kristiania.

Sverdrup, Harald Ulrik, Søn af nedennævnte Overlærer *Jacob L. B. S.* i hans første Ægteskab, blev født paa Jarlsberg Hovedgaard 18 Februar 1813. Sin første Undervisning fik han af Faderen og fra Høsten 1818 ogsaa af sin Faster, Frøken Elisabeth S., der i nogle efterladte utrykte Optegnelser udtaler, at «det var en sand Fornøjelse at arbejde med (denne) min Skolar». I Aarene 1824—28 gik han paa Middel- og Realskolen i Larvik, men undervistes derefter paany i Hjemmet, indtil han, efter nogen Tids Undervisning og Dimissjon af daværende Cand. philol.. F. M. Bugge, blev Student med Laud 1831. I Maj 1837 tog han theologisk Embedsexamen med Laud og blev i August s. A. ansat som Amanuensis ved Universitets-Bibliotheket, i hvilken Stilling han blev staaende til 1845. Ved Siden heraf var han fra dens Oprettelse i 1843 Lærer i Religion og Tysk ved Nissens Latin- og Realskole og i nogen Tid tillige Lærer for de kvindelige Fanger paa Kristiania Tugthus. I Aaret 1838 foretog han en længere Rejse gjennem Frankrige, Tyskland og Danmark. Under sin Studietid ved Universitetet saavelsom senere syslede han især med Exegese og Kirkehistorie; en Henvendelse fra Universitetet, efterat han var gaaet ud i praktisk gejstlig Virksomhed, førte ikke til videre Skridt i Retning af nogen Lærerstilling ved samme. Den 29 Novbr. 1845 var han bleven udnævnt til res. Kapellan til Leikanger, hvor han holdt sin Tiltrædelsesprædiken 1ste Pintsedag 1846. Da dette Prestegjæld blev delt 1 Marts 1849 udnævntes han s. D. til Sogneprest i det fraskilte Balestrand, hvor han forblev, indtil han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 26 Juli 1883 fra 1 Septbr. s. A. Han maatte efter en Blod-

styrtning Høsten 1853 ophøre med at prædike og fra den Tid altid holde personel Kapellan, idet hans egen Embedsgjerning maatte indskrænkes til Sjælesørgervirksomheden og de administrative Forretninger. Efter sin Afsked blev han boende i Balestrand til sin Død 23 April 1891. I Kommunens og Statens offentlige Liv var han sterkt benyttet. Fra 1849, da Balestrand fik sin egen Herredsstyrelse, til 1879, da han frabad sig Gjenvalg, var han uden Afbrydelse Herredets Ordfører. Oprettelsen af Balestrands Sparebank skyldtes ham og han var lige til sin sidste Tid dens første Direktør. Ligesaa var han som Medlem af Amtsformandskabet ivrigt virksom for Oprettelsen af Nordre Bergenhus Amts Dampskibsselskab, af hvis Direktion han var Medlem i mange Aar. Forligelseskommissær i Herredet var han lige til han frabad sig Gjenvalg Høsten 1890. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 5 August 1853, som udarbejdede Fattiglovene af 1863, og deltog som tilkaldt ogsaa i den kgl. Kommissjon af 13 Maj 1871 og 12 Oktbr. 1872, forsaavidt angik Spørgsmaalet om Skoledirektør-Institutionens Omorganisation. Han mødte som 4de Repræsentant fra Nordre Bergenhus Amt paa Storthinget 1851 (Formand i Kirkekomitteen) og gjenvalgtes senere til alle ordentlige og overordentlige Storthing 1854—1876, med Undtagelse af Valgperioden 1871—73, da den Jaabækske Bevægelse udelukkede ham; paa Thingene i 1858 og 1875 mødte han ikke paa Grund af Sygdomsforfald, ligesom han i 1866 og i 1874 blev permitteret før Thingets Opløsning i disse Aar. I Aarene 1868—69, 1874 og 1876 sad han i Lagthinget. Fra 1857 var han Medlem af Valgkomitteen og tilhørte ellers i sin hele Thingtid Kirkekomitteen, 1862—63 og 1868—69 den i disse Aar nedsatte Kirkekomitte No. 2. Af Storthingets specielle Komitteer var han i 1851 Medlem af Adressekomitteen (Sekretær), 1860 af Komitteen i Anledning af Statholdersagen, 1864 af Komitteen angaaende den dansk-tyske Krig og 1874 af Komitteen angaaende nye Jernbaneanlæg. Han var Medlem af Kroningsdeputationen til Stockholm 1860 og blev 25 August s. A. R.[1] St. O. O. «for statsborgerlig og Embedsfortjeneste».

* 4 Juli 1844 *Caroline Metella Suur* (f. i Slidre 24 Juni 1816), D. af ovennævnte Sogneprest Jacob Rosted S.

Biografi af *W.*[alnum] og *V.*[ollan] i Vestlandsposten 1891, No. 139, 142 og 145 (aftrykt i Luth. Kirketid. 1891, II. 7—10, 44—47, 59—61 og 90—92). — *Nekrologer* i Morgbl. 1891, No. 243; i Aftpst. s. A. No. 274. Jfr. Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 28; J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Prester, II 80 fg.; W. Lassen: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1831, S. 34; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 133; W. S. Dahl: Johan Sverdrups Liv og Virksomhed, I. 66 (hvor hans Portræt); Skildringer af 13de ord. Storthing (Chra. 1851), S. 21 fg.; Storthinget 1862—63 (Chra. 1865), S. 27 fg.; Storth. Forh. 1884, VI, Indstill. *S.* I., S. 9 og Storth.-Tid. s. A., Forh. i Storth., S. 113.

Haandbog i Kirkehistorien. Af H. E. F. Guerike. Oversat efter fjerde forbedrede Oplag af H. U. Sverdrup. D. 1. 2. Chra. 1842—43. 8. *I.* IV S., 600 S. — *II.* 569 S.

Udtog af Dr. Erich Pontoppidans Forklaring (Udgaven af 1843 med en Deel Forandringer) ved H. U. Sverdrup. Chra. 1864. 8. 123 S. (Anm. i Aftenposten 1864, No. 239; i Luth. Kirketid. III. 298—307 af —x [ↄ: J. N. Skaar], hvortil Svar af S. i IV. 33 fg.). — 2det Oplag. Autoriseret ved kgl. Ref. af 16 Decbr. 1865. Chra. 1866. 8. 122 S. (Anm. i Morgbl. 1866, No. 26). — 3die Oplag. Autoriseret Udgave. Chra. 1868. 8. 120 S. — 4de Oplag. Autoriseret Udgave. Chra. 1871. 8. 120 S. — 5te Oplag. Autoriseret Udgave. Chra. 1876. 8. 120 S. — 6te Oplag. Autoriseret Udgave. Chra. 1879. 8. 120 S. — 7de Oplag. Autoriseret Udgave. Chra. 1881. 8. 120 S. — 8de oplag. Autoriseret udgave. Kra. 1883. 8. 120 S. — 9de oplag. Autoriseret udgave. Chra. 1882. 8. 120 S. — 11te oplag. Autoriseret udgave. Chra. 1885. 8. 120 S. — 12te oplag. Autoriseret udgave. Kra. 1888. 8. 120 S. — 13de oplag. Autoriseret udgave. Kra. 1891. 8. 120 S. — 14de oplag. Autoriseret udgave. Kra. 1892. 8. 120 S. — 15de oplag. Autoriseret udgave. Kra. 1893. 8. 120 S. — 16de oplag. Autoriseret udgave. Kra. 1894. 8. 120 S. — 17de oplag. Autoriseret udgave. Kra. 1895. 8. 120 S. — 18de oplag. Autoriseret udg. Kra. 1896. 8. 120 S. — 19de oplag. Autoriseret udg. Kra. 1898. 8. 120 S. (Om den forkortede Udgave ved J. R. Sverdrup, se ndfr. under ham.)

Udtog af Dr. Erich Pontoppidans Forklaring ved H. U. Sverdrup. Autoriseret Udgave med Oversættelse paa Lappisk ved C. A. Christophersen. Chra. 1879. 8. 309 S.

Bibelsprog til den af Sognepræst H. U. Sverdrup udarbeidede Udgave af Pontoppidans Forklaring. Chra. 1866. 8. 24 S. — [2den Udgave.] Chra. 1877. 8. 24 S.

Dr. M. Luthers lille Katechismus, med Børnelærdoms Visitats og christelige Spørgsmaal og Svar for dem, som gaa til Herrens Bord, samt Sententser af Guds Ord. Autoriseret Udgave ved H. U. Sverdrup. Chra. [August] 1874. 16. 64 S. [Autorisationen given ved kgl. Ref. af 10 Juli 1874, jfr. Departementsskrivelse af 24 Marts 1876.] — (Af denne Udgave er senere uforandrede Aftryk, uden Udgave- eller Oplags-Betegnelse, udkommet 1875, 1877, 1880, 1881, 1883, 1884, 1885, 1886, 1888, 1889, 1893, 1895, 1896 i tilsammen 582,000 Exemplarer. Fra og med Aftrykket af 1888 er der i Textens Retskrivning brugt smaa Bogstaver. Alle Aftryk er paa 64 S. 16.)

I Luthersk Kirketidende *IV.* (1865), S. 33—43: Nogle Ord om mit Udtog af Pontoppidans Forklaring. (Jfr. III. 298 fg. og VI. 177—183.)

I Storthings-Forhandlinger findes trykt flere af ham forfattede Forslag, Vota og Indstillinger, bl. a. var det ham, som skrev Indstillingen ang. den i 1851 vedtagne Anmodning til Regjeringen om at tage Kirkens Forfatning under Overvejelse. (Sth. Forh. 1851, VII. 353 fg.)

Sverdrup, Harald Ulrik, Søn af nedennævnte Landbrugsskolebestyrer og Lensmand *Peder Jacob S.*, er født i Sem i Jarlsberg 16 Decbr. 1846. Efter først at have lært Landbrug under Vejledning af Faderen, blev han 1869 udexamineret fra Aas højere Landbrugsskole,

hvor han derefter var ansat som Fuldmægtig fra 14 April 1870 til 14 Oktbr. 1873. Med offentligt Stipendium opholdt han sig derpaa fra Novbr. 1874 dels ved Landbohøjskolen i Kjøbenhavn, dels hos Landbrugsingeniør Åkerman i Skaane for at uddanne sig til Landbrugsingeniør og blev efter sin Hjemkomst fra 1 Novbr. 1875 ansat som saadan. I Studieøjemed eller for at besøge Udstillinger har han med Stipendium foretaget flere Rejser til Sverige, Danmark, Frankrige og Tyskland. Han har været Medlem af Embedsgaards-Kommissjonen af 30 Septbr. 1882 for Hamar. Trondhjems og Tromsø Stifter. Han er Medlem af Repræsentantskabet i det kgl. Selskab for Norges Vel (1893) og Formand i Udvalget for Selskabets Maskinprøver. Han blev 21 Januar 1896 R.[1] St. O. O. «for Fortjeneste af Landbruget», er R. W. O. (1893) og tildelt Oscar IIs Medalje i Sølv til Belønning for det norske Landbrug.

* 2 Novbr. 1880 *Ragna Valborg Dahl* (f. i Kristiania 21 Decbr. 1858), Datter af Kjøbmand Bertram D. og Sofie Henriette Johannesen.

Jfr. Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 25.

Indberetning om Mosekulturudstillingen i Berlin af Landbrugsingeniør Sverdrup. Chra. 1887. 8. 15 S.

I Aarsberetning ang. de offentlige Foranstaltninger til Landbrugets Fremme i *1875*, S. 1—29: Indberetning om hans Stipendierejse 1874—75. I samme for *1878*, S. 107—118: Beretning om en Stipendierejse til Verdensudstillingen i Paris. — Iøvrigt er i denne Publikations Aarg. *1876*, S. 1—13, *1877*, 1—15, *1878*, 1—11, *1879*, 1—13, *1880*, 1—20, *1881*, 1—7, *1882*, 1—10, *1883*, 1—4, *1884*, 1 fg., *1885*, 1 fg., *1886*, 1—6, *1887*, 1—5, *1888*, 1—4, *1889*, 1—5, *1890*, 1—5, *1891*, 17—24, *1892*, 1—8, *1893*, 1—7, *1894*, 1—6, *1895*, 1—6, *1896*, 1—13, *1897*, 1—10 og *1898*, 1 flg. hans Aarsberetninger om Virksomheden som Landbrugsingeniør trykt.

I Tidsskrift for Landmænd, udg. af F. A. Dahl, 1883, S. 75—85: Om Fjøsbygninger.

I Forhandl. ved Aarsmødet i Selskabet for Norges Vel 1893, S. 237—243: Er vor Lovgivnings Bestemmelser angaaende skadeligt Vands Afledning over anden Mands Jord tilfredsstillende?

I Tidsskrift for det norske Landbrug *1894*, S. 125—157: Hvad bør der gjøres for at tilgodegjøre vore Myrer og Moser? — *1897*, S. 400—426: Riddergodset «Cumrau» og den Rimpausche Moordammkultur. — *1898*, S. 193—214: Hvorledes Brugen og Kjøb af Landbrugsredskaber og Maskiner har udviklet sig, og de Erfaringer man har om de nyere Former.

Sverdrup, Jacob Liv Borch, Broder af ovennævnte Professor *Georg S.*, blev født paa Gaarden Laugen i Namdalen 8 Februar 1775. Efter omkring fire Aars Undervisning hos den daværende res. Kapellan til Sparbuen H. D. Kjeldal, kom han 1792 ind paa Trondhjems Kathedralskole, hvorfra han blev dimitteret til Universitetet i Kjøbenhavn 1794; han kom imidlertid først i April 1795 til at tage Examen artium (med Haud). Efter Andenexamen (med Laud) 1796 var Historie og Sprog,

navnlig Engelsk, som han talte med Færdighed, hans Hovedstudier; senere lagde han sig med Iver ogsaa efter Botanik, som var et af de Fag, hvori han i de følgende Aar gav Studerende Manuduktion. I 1801 blev han ansat som Telegrafist ved den optiske Signalstation ved Nakkehoved paa Nordpynten af Sjæland; men 8 Dage efterat han havde tiltraadt sin Post, gik Nelson med den engelske Flaade gjennem Sundet, og da Freden snart efter sluttedes, vendte Sverdrup tilbage til Kjøbenhavn, hvor han gjenoptog sin Virksomhed som en søgt og anseet Privatlærer. I 1804 blev han ansat som Lærer og senere tillige som Inspektør ved det bekjendte Schouboeske Institut i Kjøbenhavn. Paa Grund af en Sygelighed, som han selv gav det danske Klima Skylden for, søgte han Afsked fra sin Stilling i Kjøbenhavn 1806 og blev 5 Decbr. s. A. udnævnt til Overlærer (Bestyrer) ved Kongsbergs Skole, hvilket Embede han tiltraadte i Januar 1807. Han vedligeholdt i Løbet af et Par Aar Skolens tidligere høje Anseelse, men under Pengenes Værdisynken og Tidens økonomiske Tryk gik Skolen snart igjen tilbage og ved kgl. Res. 15 Decbr. 1812 beslut-tedes dens Nedlæggelse. Sverdrup havde imidlertid da, nogle Maaneder i Forvejen, af økonomiske Hensyn søgt sin Afsked og tiltraadt en ny Stilling. For at hjælpe lidt paa sine Embedsindtægter havde han nemlig paa Kongsberg taget sig for at opdyrke et Par smaa Løkkeflekker, som var tillagt Embedet, og «dette Arbejde lykkedes ham saa godt, at han paa disse før næsten værdiløse Jordstykker snart var bleven istand til at fode 4 Kjør og 1 Hest». Blandt dem, som var bleven opmerksom paa «Overlærerens Løkke» paa Kongsberg, var Grev Wedel-Jarlsberg, som for kort Tid siden efter sin Fader havde overtaget — «i en meget maadelig Forfatning» — Jarlsberg Herregaard, hvis Bestyrelse han nu tilbød Sverdrup, der modtog Tilbudet og 9 Novbr. 1812 tiltraadte sin nye Post. Han kastede sig med al Kraft over Studiet af den nye agronomiske Videnskab og det praktiske Arbejde for Udbedring og Udnyttelse af denne Landets største Jordejendom, hvis Driftsudbytte han havde flerdoblet, før han efter eget Ønske fratraadte sin Stilling i Oktbr. 1825, efterat Grev Wedel havde bestemt en livsvarig Pensjon for ham af 200 Spd. aarlig, hvilke Penge S., med Grev Wedels Bifald, udelukkende anvendte til Bedste for Landbrugselever af Bondestanden. (Jfr. Grev Wedels Brev af 28 Oktbr, 1825, trykt i Mrgbl. 1843, No. 161.) Foruden at han fra 1819 havde begyndt ogsaa gjennem litterær Virksomhed at arbejde for Landbrugets Opkomst i Norge, modtog han, med Ejerens Tilladelse, i de sidste Aar, han var paa Jarlsberg, unge Mænd til praktisk Oplærelse og Undervisning i Landbrug. For at kunne fortsætte denne Virksomhed efter en udvidet Plan kjøbte han med Grev Wedels Hjælp Gaarden Sem i Borre Prestegjæld, paa hvilken han nu fra 1825 oprettede et «Agerbrugs-Seminarium», den første Landbrugsskole i Norge, hvortil han gjennem Statsraad Jonas Collett fik udvirket en offentlig Understøttelse af 600 Spd.

aarlig (ved kgl. Res. af 9 Maj 1825, foreløbig dog blot for 2 Aar, men ved kgl. Res. 15 Marts 1827 og 15 Juli 1829 fornyet til 1 Juli 1830) med Forpligtelse til «at holde 8 Elever af Bondestanden» med fri Undervisning og frit Ophold. Ved kgl. Res. af 27 Febr. 1826 blev derhos tilstaaet ham et rentefrit Laan af Statskassen paa 700 Spd. til Oprettelse af et Værksted, hvor Eleverne kunde oplæres i Forfærdigelse af forbedrede Agerdyrkningsredskaber. Da Gaarden Sem kun havde ubetydelig Indmark, drev han paa samme Tid Gaarden Rise, som han havde forpagtet af Grev Wedel; her boede hans ældste Søn, den ndfr. nævnte P. J. S., hvem han i 1827 fik ansat som Medlærer med Løn af Statskassen. Efterat Skolen havde været i Virksomhed i henved 4 Aar, foreslog Regjeringen (kgl. Res. 22 Novbr. 1828), at der paa Statsbudgettet for næste Storthing skulde andrages om Midler til fortsat Drift af Skolen paa Sem under Ledelse af hans Søn og til Oprettelse af en ny Skole for theoretisk og praktisk Landbrugsundervisning under Ledelse af Sverdrup selv paa den Staten tilhørende Gaard Disen i Aker, for hvilken han 4 Decbr. 1828 af Departementet blev anmodet om at udarbejde Plan og Omkostningsanslag (Dept.-Tid. 1829, S. 1—16, hvor bl. a. hans Plan for Skolen paa Sem er trykt, jfr. S. 568 fg.). Omkostningerne ved Gjennemførelsen af denne Plan (14,000—15,000 Spd. foruden de aarlige Tilskud til Driften) blev imidlertid af Regjeringen fundet «altfor betydelige til at de dertil fornødne Summer, efter Statskassens nuværende Ressourcer, passende kunde opføres paa Budgettet for de kommende 3 Aar», hvorfor Planens Udførelse ved kgl. Res. 8 Juni 1830 blev stillet i Bero indtil videre. (Dept.-Tid. 1830, S. 451—455.) Med den hidtil givne og af de følgende Storthing gjentagne aarlige Statsunderstøttelse 750 Spd. fortsatte S. Landbrugsskolen paa Sem til 1836, da Storthinget med 45 mod 36 Stemmer, efter Komitteflertallets Indstilling, nægtede fortsat Bevilgning, tildels fordi Sverdrup nu havde «overtaget en anden betydelig Betjening». (Storth.-Efterr. 1836—54, I. 311). Herved sigtedes til at han i Septbr. 1835 havde, nærmest af Hensyn til sin talrige Familje, modtaget Tilbudet om Bestyrelsen, paa meget fordelagtige Vilkaar, af Fritzø Jernverk og Larviks Grevskab for dets nye Ejer Konferentsraad Fr. W. Treschow, en Svoger af hans Broder Professor Georg S. Ogsaa i sin nye Stilling vedblev han at virke for Landbrugets Fremme; han modtog fremdeles Elever i Jordbrug, satte det til Værket hørende Jordegods i god Drift, fik sat igang en Tilvirkning af Landbrugsredskaber til Salg, og fortsatte ogsaa tildels sin faglitterære Virksomhed. Han døde i Larvik 15 Maj 1841. Han var siden 1822 Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem og siden 1838 R. W. O.

* 1) 19 August 1801 *Gundelle Birgitte Jean* (f. 1 Februar 1780, † 22 Decbr. 1820), D. af franske Emigranter, bosatte ved Kjøbenhavn.

* 2) 22 Marts 1826 *Nikoline Elisabeth Skjelderup* (f. 27 Novbr. 1791, † 18 Oktbr. 1840), D. af Skibskaptejn S. i Larvik.

Portræt med Biografi [af J. Smitt] i Norsk Landmandsblad 1883, S. 49—55; *Biografi* af Anton Rosing i Norsk Landmandsbog 1865, S. 1—19; i Verdens Gangs Føljeton 1880, No. 128 og 129. Jfr. Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 23; W. S. Dahl: Johan Sverdrups liv og virksomhed, S. 3—5 (hvor Billede af S. og hans første Hustru samt af Gaarden Sem); Granskeren I. S. 449; Morgbl. 1843, No. 3 fg. af H. J. Hofgaard, No. 80, 127 [af H. J. Hofgaard] og 161 [«Forsvar for Overlærer Jakob Sverdrups Minde»]; J. Smitt: Det norske Landbrugs Historie, 1. Udg., S. 24 fg., 32 fg., 35, 61 og 2. Udg. S. 233 fg.

Oeconomiske Annaler. Udgivne af Jacob Sverdrup. 1. Aarg., 1819. 2. Aarg. 1820. Chra. 8. *I.* 2 Bl., 380 S. *II.* 388 S. (De fleste, originale og oversatte, Stykker heri er meddelt af Udgiveren, af hvis originale Bidrag nævnes: *I.* 78—86: Om Johannisrug; S. 161—171: Veiledning til Kartoflers Dyrkning i Marken; S. 291—307: Om Havresæd. — *II.* 3—63: Om Bygsæd; S. 99—149: Om skadelige Vexters Udryddelse af Agre, Enge og Græsgange; S. 275—292: Om Jern-orydernes Virkninger i Agerjorden, eller Svar paa Agricolas Indrykkelse i Chra. Intell. No. 91 f. A.)

Botanisk-oeconomisk Afhandling om Rugen. Chra. 1823. 8. 72 S. — 2det Oplag. Chra. 1828. 8. 63 S.

Anviisning til at koge Sirup og Sukker af Kartoffel-Stivelse. Udgivet af Selskabet for Norges Vel. Chra. 1824. 8.

Et lidet kostbart og let tilgjængeligt Fodermiddel, meddeelt i Morgenbladet, og nu foranstaltet, udgivet i særskilt Aftryk af Directionen i det kgl. Selskab for Norges Vel. Chra. u. A. 4. 4 S.

Det første en Landmand behøver at vide for at drive Jordbruget. Chra. 1825. 8. 79 S.

Om Hvede og Hvedesæd. Chra. 1826. 8. 16 S.

Om Jordsmonnet. Chra. 1827. 8. 48 S.

Magazin for Landmanden. Udgivet af Jacob Sverdrup. B. 1—7. Chra. 1828—32. 8. *I.* 1828. 4 Bl., 188 S. — *II.* 1828 [Med 2 lith. Pl.] 2 Bl., 172 S. — *III.* 1829. 2 Bl., 190 S. — *IV.* 1830. 2 Bl., 222 S. — *V.* 1830. 2 Bl., 216 S. — *VI.* 1831. 2 Bl., 223 S. — *VII.* 1832. [Med 1 lith. Pl.] 2 Bl., 188 S. (I dette Tidsskrift findes af Udgiveren følgende originale Stykker: *I.* 1—48: Om Jordsmonnet; S. 49—57: Om Accord-Arbeider; S. 87—109: Om Hoe-bjergning, Qvægbenyttelse og Engforbedring; S. 129—132: Anviisning til at lave feed norsk Ost. — *II.* 1—56: Om Hvede og Hvedesæd. — *III.* 1—36: Om de i Jord-bruget forekommende Jordsmons Inddeling i Classer; S. 97—127: Om Qvægbenyttelse, Qvægfoder og Qvægfodring; S. 150 fg.: Middel til at bevare Fiskegarn mod For-raadnelse. — *IV.* 27—51: Om det rette Forhold mellem Eng og Ager, samt Anviis-ning til at vinde det; S. 111—156: Om Faarets Behandling. (Efter de vigtigste Skrifter og Udgiverens egen Erfaring herom.); S. 157—164: Om Dyrkning af Humle; S. 164—167: Kalves Opdræt. — *V.* 1—9: Om Dyrkning af Vikker, som det letteste Middel til Formerelse af Gjødningen; S. 9—42: Om Vexternes Næringsmidler og deres Ernærelse. — *VI.* 1—15: Om Gjæringen; S. 15—31: Climatets Indflydelse paa Jorddyrkningen. — *VII.* 1—9: Anviisning til Linets Dyrkning; S. 9—14: Om Fordelene af et dybt Jordsmon og Maaden at vinde samme paa; S. 14 fg.: En Maade at forskaffe sig tidlig modne Kartofler; S. 15—25: Culturplanternes Inddeling

efter deres Virkning paa Jordsmonnets Næringsstoffe; S. 25—27: Anviisning til at dyrke Thimotheigræs; S. 28—32: Om Udsæd af Vinterbyg i Norge; S. 32—39: Om Midlerne til at vedligeholde en god, eller til at erholde en forbedret Race af Heste, Fæe-Kreature, Faar etc.; S. 40—54: Anviisning til Dyrkning af Hestebønner og Erter, med særdeles Hensyn til dette Lands Clima; S. 54—58: Om visse Væxters Fordragelighed og andres Uforddragelighed med sig selv; S. 58—61: Om Kartoffelgræsjets Benyttelse til Qvægfoder; S. 61—66: Om Ukrudsplanternes Skadelighed; S. 75—78: Forskjellige landoekonomiske Produkters relative Værd som Foder; S. 142—145: Om Sommer-Fæehuse, med et Udkast til sammes hensigtsmæssige Indretning; S. 146—149: Et Par Ord om den forhen forroste og nu næsten aldeles forkastede Blandings-Gjødning eller Compost.)

Lærebog i den norske Landhuusholdning. Udarbeidet især med Hensyn til Bondestanden af J. Sverdrup. D. 1. 2. Chra. 1832—34. 8. *I.* 4 Bl., 216 S. *II.* 1 Bl., S. 217—406, 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1835, No. 225.) — 2det forbedrede Oplag. D. 1. 2. Chra. 1836—37. 8. *I.* 1836. 4 Bl., 210 S. *II.* 1837. 2 Bl., S. 211—390. (Anm. i dansk Tidsskrift f. Landøkonomi, 1. R. III. 496.) — Nyt [3.] Oplag. D. 1. 2. Chra. 1849. 8. 5 Bl., 385 S.

Veiledning til Anlæg og Bebyggelse af Præstegaarde paa Landet i Norge. Efter Foranstaltning af den Norske Regjerings Departement for Kirke- og Underviisnings-Væsenet. Med 7 lith. Pl. Chra. 1835. 4. 32 S.

Chemie for Landmænd. D. 1. [eneste]. Med 1 lith. Pl. Chra. 1836. 8. X S., 169 S. (Anm. [af J. J. Keyser] i Den Constitutionelle 1836, No. 150—155, hvortil Bemærkninger i Morgbl. s. A. No. 98; i Tidsskr. f. Landøkonomi V. [Kbh. 1837], S. 481.)

Den erfarne Landmand. Et agronomisk Blad. Udg. af Jacob Sverdrup. 1. Aarg. Arendal [August] 1837—38. 8. 192 S. 12 No. — 2. Aarg. Arendal 1839. 8. 112 S. No. 1—7. — 2det Oplag. Chra. 1844. 8. 186 S. (I dette Blad skrev Udgiveren selv alt.)

I Budstikken [3. Række] *V.* (1824), Sp. 274—280: Anviisning til at koge Sirup og Sukker af Kartoffel-Stivelse. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.) — I Ny Samling. *I.* (1829—30), S. 83 fg.: Fortegnelse over landoeconomiske Bøger, passende for Landbo-Bogsamlinger; S. 85—92: Climatets Indflydelse paa Jorddyrkningen; S. 323—325: Om Udsæd af skotsk Vinter-Byg i Norge om Høsten 1829. — *II.* (1831—32), S. 67—69: Om Landhusholdningens Tilstand i det nuværende Kongerige Polen; S. 343—345: Forskjellige landoekonomiske Produkters relative Værd som Foder. — *III.* (1831), S. 5—7: Om Ukrudsplanternes Skadelighed.

I Den norske Rigstidende 1819, No. 28: Nogle Ord om Kartoffeldyrkning. (Jfr. Bem. af J. Neumann i No. 31.)

Sverdrup, Jacob Liv Borch, ældste Søn af daværende Underretssagfører, senere Statsminister *Johan S.*, er født i Larvik 26 Septbr. 1850. Privat dimitteret var han 1873 oppe til Examen artium, som han dog paa Grund af Sygdom ikke fuldførte. I 1876 redigerede han i nogen Tid «Verdens Gang» under P. Olsens Sygdom, og da Faderen efter dennes Død havde overtaget Redaktionen af Bladet, fungerede han som Redaktionssekretær i dette til 1878, da han blev Lærer ved N. J. Sørensens

Folkehøjskole i Smaalenene, hvad han vedblev at være til 1880. Senere levede han væsentlig som sin Faders Privatsekretær, samtidig deltagende i det politiske Liv som Journalist og virksomt Medlem af Kristiania Arbejdersamfund, der bl. a. valgte ham til en af sine Deputerede til det andet norske Arbejdermøde i Trondhjem i 1882. I Aaret 1885—86 foretog han en ca. 11 Maaneders Rejse i England, Frankrige, Italien og Tyskland. Han blev 1893 ansat som Toldassistent ved Kristiania Toldsted, hvor han 1898 rykkede op til Toldbetjent.

I Verdens Gang er under hans Navn trykt i *1879*, No. 87: Direkte Valg; No. 152: Pressens Betydning.

I Østlandsk Tidende 1879, No. 18—32: Den norske Bonde i Hjem, Stat og Kommune; No 42 fg.: Om Dannelsen og Folkeskolen.

Af Samtiden blev han betragtet — og ogsaa paa Tryk angivet — som Forfatter eller Medforfatter af de med Merket «Truls» underskrevne «Breve til Farbror paa Landsbygden» i «Verdens Gang». Den virkelige Forfatter af disse Breve var imidlertid Kirkesanger og Storthingsmand J. Olafsen.

Iøvrigt har han leveret Bidrag til eller været Medarbejder i Dagbladet, Samfundet, Eidsvold, Oplandenes Avis, Kristianiaposten, Tiden (Thjem), Søndmørsposten, Romsdalsposten, Romsdals Budstikke m. fl.

Sverdrup, Jakob Liv Rosted, ældste Søn af ovennævnte Sogneprest *Harald Ulrik S.*, blev født i Kristiania 27 Marts 1845, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1864 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1869. Han tildeltes s. A. det kgl. Rejsestipendium for under et Ophold i Kjøbenhavn at studere de danske Folkehøjskoler, var derefter et Aars Tid ansat som Lærer ved Nissens Skole og blev, da en privat Komitte var dannet for at sikre en saadan Skoles Tilværelse, Bestyrer af Sogndals 9 Januar 1871 aabnede Folkehøjskole, som han vedblev at lede til 1878, da han den 11 April udnævntes til Sogneprest til Leikanger i Sogn. Han var allerede under sit Ophold i Sogndal kommen ind i det kommunale og politiske Liv, idet han valgtes til Ordfører i Herredsstyrelsen og til Forligelseskommissær ligesom til Sparebankdirektør. Efter Flytningen til Leikanger blev han ogsaa der valgt til Forligelseskommissær (1879), til Herredets Ordfører (1881), til Ordfører i Fattigkommissjonen, til Medlem af Amtsudvalget (1882), af Jenteskolekommissjonen (1883) og af Direktionen for Amtets Dampskibe (1883). Ved Storthingsvalget i 1876 blev han valgt til 2den Repræsentant for Nordre Bergenhus Amt paa Storthinget 1877—79, men kunde 1877 ikke møde paa Grund af Sygdom. Da han mødte 1878, blev han Medlem af Kirkekomitteen, hvad han ogsaa var, da han efter Gjenvalg mødte som Amtets 2den Repræsentant 1880—82, paa det overordentlige Storthing 1882 og for Valgperioden 1883—85; i 1883 blev han Kirkekomitteens Formand. Han var efterhaanden kommen til at indtage en fremskudt Stilling i Storthinget, navnlig ved sin Deltagelse i 9de Juni-Beslutningen 1880 og i Odelsthingets Rigsretsdebatter

1883, og blev, da Ministeriet Johan Sverdrup dannedes, den 26 Juni 1884 udnævnt til Statsraad, for det første Aar tilforordnet Statsraadsafdelingen i Stockholm, men fra Juli 1885 Chef for Kirkedepartementet. Som Departementschef skyldes ham bl. a. Kirkens nye Textrækker af 1887, dens nye Liturgi og Alterbog, indført ved kgl. Res. af 14 Februar 1889, samt den udvidede Adgang til Kirkernes Benyttelse (Dept.-Tid. 1886, S. 788 fg., 1887, S. 1 fg. og S. 177 fg., 1888, S. 347 fg. og S. 556 fg. og 1889, S. 552 fg.). Ved Ministerskiftet 12 Juli 1889 erholdt han Afsked med Vartpenge, hvorefter han 9 Januar 1890 udnævntes til Sogneprest til Korskirken i Bergen. Efter Splittelsen inden Venstre var han fra 1888 af en af Førerne for det nye moderate Venstreparti og blev som saadan ved Valget i 1891 2den Repræsentant fra sin gamle Valgkreds, i Henhold til Grundlovsbestemmelsen af 1884 om forhv. Statsraaders Valgbarhed, paa Storthinget 1892—94 (Medlem af Budgetkomitteen). Han gjenvalgtes paany fra Nordre Bergenhus Amt, nu som 1ste Repræsentant, for Valgperioden 1895—97. (Medlem af Budgetkomitteen.) I Februar 1895 opfordredes han af Kongen til at danne ny Regjering, men han fandt at maatte afslaa denne Anmodning (jfr. ovfr. S. 422). Under Storthingets ved Engelharts Interpellation den 23 Maj 1895 ang. den politiske Situation fremkaldte Forhandlinger i Mødet den 25 Maj s. A. blev paa Præsidentens Bord fremlagt et af S. medundertegnet Forslag fra den moderate Gruppe om Indledelse af Forhandlinger ang. de unionelle Anliggender og om Dannelse af en ny Flertalsregjering. Sammen med Haugland deltog nu S. som de Moderates Repræsentant i de følgende Dages Partiforhandlinger, var Medunderskriver af det Forslag til Beslutning, som vedtoges 7 Juni, og blev efter Kongens Ankomst til Kristiania den 13 Juni overdraget at danne ny Regjering, men maatte Dagen efter igjen nedlægge dette Mandat — ifølge hans egne Udtryk i en Svarskrivelse til H. M. Kongen: «paa Grund af den Uvilje, som raader mod mig inden Storthingets Venstre og paa Grund af den Henstillen, som i den Anledning er skeet til mig» (Morgbl. 1895, No. 341, jfr. Fremstillingen ovfr. S. 399 fg.). Efterat de senere gjenoptagne Forhandlinger med Kongemagten om Dannelse af et Koalitionsministerium under Hagerups Præsidium var ført til Afslutning, blev Sverdrup ved dette Ministeriums Udnævnelse 14 Oktbr. 1895 paany Statsraad og Chef for Kirkedepartementet. I denne Stilling, i hvilken han bl. a. øvede stor Indflydelse paa de nye Love af 1897 om Kirker og Kirkegaarde og om Gejstlighedens Aflønning,, blev han nu staaende, indtil hele Ministeriet indgav sin Afskedsansøgning, der indvilgedes 17 Februar 1898 (jfr. ovfr. S. 422). Ved kgl. Res. s. D. blev han fra 1 Maj 1898 — efter at have faaet Gejstlighedens overvejende Flertal ved Afstemningen, nemlig ialt 121 Stemmer, af hvilke 107 opførte ham som No. 1 — udnævnt til Biskop i Bergens Stift. Han blev ogsaa s. D. beskikket til Formand i Rigskommissjonen ang. gejstlige Lønninger. Men i Marts 1898 blev han

kastet paa et Sygeleje, som hindrede ham fra at modtage Indvielsen til Biskop og at tiltræde Embedet og som tilsidst endte med hans Død 11 Juni 1899. — Han blev 21 Januar 1885 R.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed» og 4 Novbr. 1893 K.[1] St. O. O. «for statsborgerlig og Embedsfortjeneste», ligesom han var K.[1] N. O. (1885).

* 4 August 1871 *Marie Bernhardine Suur* (f. 28 Decbr. 1845), hans Søskendebarn og D. af Kjøbmand Bernhard S. og Cathrine Paschen.

Portræt med biografisk Text i Verdens Gang 1879, No. 69 og 1884, No. 33; i Ny. ill. Tidende 1884, No. 33; i Landsbladet 1895, No. 92; i Smaal. Amtstid. s. A. No. 52; i Ringeren 1899, No. 25 af P. Helgevold; i «Bondevennen (Kbhvn.) 1888, 27 Septbr. — *Nekrologer* i Luth. Kirketid. 1899. I. 377 fg.; i For kirke og kultur 1899, S. 321—324 af Thv. Klaveness; i Aftpst. 1899, No. 431, cfr. 440 [et Brev fra ham paa Dødslejet] og 446; Dagbl. No. 176, cfr. 181; Morgbl. No. 424 og 438 [Tale ved hans Baare af Gustav Jensen]; Verdens Gang No. 176 [med Portræt]; Norske Intell. No. 156; Eidsvold No. 132; Landsbladet No. 132; Socialdemokraten No. 133; Kra. Dagsavis No. 138; Ørebladet No. 153; Aftonbladet No. 133 [med Porttræt]; Nya dagl. Allehanda No. 133; Dagens Nyheter 12 Juni; Göteb. H. o. S. Tidn. No. 133 A; Politiken [Kbh.] No. 163 [af O. Rode]. — *Politiske Karakteristiker* i Trondhjems Adresse 1886, No. 34 fg.; i Kr.sands Stiftsavis 1886, No. 74 og 83 af J. L.[øvland]; i Stav. Avis 1893, No. 97; i Bergens Tidende 1894, No. 20 og 21 af F. B. Henrikssøn [«J. S. i hans egen Belysning»]; i Ringerens Prøvenummer 1897, 27 Novbr., S. 10—13 af B. Bjørnson. — *Bidrag til hans Biografi og Karakteristik* findes i stor Mængde i Pressens polemiske Indlæg om de skiftende politiske Situationer, navnlig i Aarene 1880, 1882—83, 1884, 1887—88, 1894, 1895; kun til nogle af Hovedstykkerne henvises her, andre vil findes blandt de Kildehenvisninger, som er givet under Artiklerne Alex. Kielland, O. Richter, E. Stang, J. Steen ovfr. og Johan Sverdrup ndfr. Foruden til disse henvises her bl. a. til Morgenbladet 1884, No. 175 A, 1885, No. 324, 335, 1887, No. 293, 1889, No. 403 [«Et Opgjør med Hr. Statsraad J. Sv.» af *Dixi*], 434, 1897, No. 748 [ang. hans Bispevalg, jfr. herom Luth. Kirketid. 1897, II. 355 og 403 fg., Social-Demokraten 1898, No. 18]; Dagbladet 1886, No. 206 og 223 af A. Garborg; 1890, No. 10 og 11 og Aftpst. No. 17 om hans Udnævnelse til Prest ved Korskirken]; Aftenposten 1888, No. 107 [«Den Urokkelige», et Digt i Ministerkrisens Dage i Februar 1888]; Bergspst. 1884, No. 186 [om hans Afsked fra Leikanger]. Jfr. iøvrigt Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 28; J F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Prester, II. 95; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 133 fg.; F. Bætzmann: Det norske Statsraad 1814—84, S. 192, 218; A. M. St. Arctander: De Sverdrupske ministerkriser.

Kirkelige Traktater. Udg. af **Jakob Sverdrup**, **Georg Sverdrup** og **Georg Schielderup**. I—V. 1869—70. 8. (Blandt disse er han Forf. af No. V. **Om Menighedsraad**. Bergen 1870. 14 S. — No. I og II var forfattet af G. Schielderup, No. III og IV af G. Sverdrup, se disse.)

Kristendommen i de tre første Aarhundreder. Historiske Foredrag af Merle d'Aubigné, Bungener, de Gasparin og Vignet. Oversat af Jakob Sverdrup. Bergen 1873. 8. 288 S. (Anm. af G. Schepelern i Kalkars Theol. Tidsskrift 1873, S. 627 fg.)

Guds Skole eller Kristelige Livsbilleder i Profeten Jonas Bogs Lys. Af O. Funcke. Oversat af Jakob Sverdrup. Bergen 1876. 8. 2 Bl., 228 S. (Anm. af Lic. Wolf i Kalkars Theol. Tidsskr. 1877, S. 752 fg.) — Andet Oplag. Bergen 1877. 8. 2 Bl., 261 S. — Tredie Oplag, Bergen [1880]. 8. 214 S. — Fjerde Oplag. Bergen 1890. 8. 254 S.

Guds Visdom i Barnekammeret. To Foredrag af O. Funcke. Oversat af Jakob Sverdrup Bergen 1877. 8. 36 S. — 2det Oplag. Bergen 1884. 8. 33 S.

Forvandlingerne, eller: Hvorledes en seende bliver blind og en blind seende. Af O. Funcke. Oversat af Jakob Sverdrup. Bergen 1877. 8. 4 Bl., 314 S. — 2det Oplag. Bergen 1886. 8. 238 S.

Glæde, Lidelse, Arbeide i Evighedens Lys. Af O. Funcke. Oversat ved Jakob Sverdrup. Autoriseret Udgave for Norge og Danmark. Bergen 1879. 8. XII S., 329 S. — Andet Oplag. Bergen 1882. 8. 320 S.

Bethanien. Af Friederich Mallet. Oversættelsen ved Jakob Sverdrup. Bergen 1880 [ɔ 1879]. 8. 4 Bl., 120 S.

Tale af Sogneprest Jakob Sverdrup under Rigsretsdebatten i Odelsthinget den 7de April 1883. Kra. 1883. 8. 16 S.

Ministeransvarligheden og Rigsretten. Af Sogneprest Jakob Sverdrup. (Særaftryk [uden Titelblad] af „Vestlandsp.") [Stavanger 1883.] 8. 31 S. (Jfr. „Svar til shv. Sogneprest, Statsraad Jakob Sverdrup paa hans Artikler om Ministeransvarligheden og Rigsretten" af Vilh. Aubert. [Aftryk af „Fædrelandet".] Kra. 1884. 8. 35 S.)

De døde og de levende. Prædiken paa 16de Søndag efter Trefoldighed. Udgivet efter Opfordring. Bergen 1890. 8. 16 S.

Kristus og det evige Liv. Prædiken holdt paa Universitetet anden Søndag efter Paaske. Udgivet efter Opfordring. Kra. 1892. 8. 14 S.

Hvor vil du gaa hen? Prædiken paa 10de Søndag efter Trefoldighed. Udgivet efter Opfordring. Bergen 1892. 8. 16 S.

Forklaring over Luthers lille katekisme. (Efter dr. Erik Pontoppidan.) Ved H. U. Sverdrup. Forkortet udgave [ved J. R. Sverdrup], autoriseret af kirke- og undervisningsdepartementet [ved Skrivelse af 4de Juli 1893]. [1. og 2. oplag.] Kra., 1893. 8. 76 S. — [3. oplag.] Kra., 1894. 8. 76 S. 4de oplag. Kra. 1898. 8. 76 S.

Den politiske Situation. Foredrag af J. R. Sverdrup. Kra. [1894]. 8. 62 S.

«Lad det staa ogsaa dette Aar». Prædiken paa Nytaarsdag. Udgivet efter Opfordring. Bergen 1895. 8. 15 S.

Forklaring over Luthers lille katekisme af J. R. Sverdrup. (Sogneprest H. U. Sverdrups katekismeforklaring omarbeidet og forkortet.) Med biskop dr. Bangs oversættelse af katekismen. Kra. [1897]. 8. 72 S. (Bogen blev ved kgl. Res. 27 Marts 1897 tilladt benyttet ved den offentlige Religionsundervisning.) — [2. Oplag] 6.—15. tusind. Kra. [1897]. 8. 72 S. (Anm. af Chr. Brun i Morgbl. 1897, No. 331, i Luth. Kirketid. 1897, I. 309—312 af G. B.[lom]. En anden Udgave med samme Titel og identisk med den her anførte, alene med den Forskjel at i denne er H. U. Sverdrups Oversættelse af Katekismen gjengivet istedenfor Bangs, er udkommet i 3 Oplag, 1ste og 2det i 1897, 3die Oplag i 1898.)

Skal den lutherske Kirke opgive sig selv? Et Svar til Sogneprest Dr. Krogh-Tonning. Kra. 1896. 8. 79 S. (Oprindelig trykt i Morgbl. som Svar paa Krogh-Tonnings Artikelrække i s. Bl. «Den kirkelige Opløsningsproces».)

Biskop Jakob Sverdrups sidste Prædiken holdt paa Universitetet den 27 Februar 1898. [Udg. efter hans Død.] Kra. 1899. 8. 13 S.

Han var Udgiver sammen med O. Bollan af Ny Luthersk Kirketidende (Aarg. 1—4. Bergen 1877—81), som ifølge Bladets Program (S. 2) var „et Organ for de Krav paa Reformer inden den norske Statskirke, som de sidste 30 Aars religiøse og kirkelige Liv har baaret frem". Bladet, der udkom hver 14de Dag, begyndte 2 Jan. 1877 og sluttede 15 Decbr. 1881. I alle eller de fleste af dette Tidsskrifts ledende Artikler havde han en væsentlig Del. Under hans Navn findes alene trykt i *III.* (1879), S. 225—234 Svar til Pastor Storjohann [ang. Indvielsen af de hvide Standarter paa Gardermoen i 1878] cfr. Storjohanns Tale S. 249 fg.

I Storthings-Forhandlinger *1871,* V. Dok. No. 34: Om Bidrag til Oprettelse og Vedligeholdelse af Folkehøjskoler. — *1878,* V. Dok. No. 9: Forslag til Lov om Menighedernes Medvirken ved Besættelsen af geistlige Embeder. 4. 7 S. (Ogsaa trykt i Ny Luthersk Kirketidende II. 70 fg. Lovforslagets Udarbejdelse af Sv. blev oprindelig foranlediget ved en Henvendelse til ham af 29 Oktbr. 1877 fra Bergens Stiftskomitte, se Ny Luth. Kirketid. IV. 379. Det blev sammen med de dertil hørende, i en Række af Redaktionsartikler i Ny Luth. Kirketid. I og II givne Motiver, angrebet i „Fædrelandet" 1878 af Thv. Klaveness og i Luth. Ugeskrift 1877 og 1878 af J. C. Heuch, jfr. Svar paa disse Angreb i Ny Luth. Kirketid. II. 193 fg., 230—234 og 273—281. Af Odelsthinget i 1878 blev Forslaget med 48 mod 32 Stemmer oversendt Regjeringen for at faa Gejstlighedens og Menighedernes Erklæringer indhentet, jfr. Kgl. Res. af 3 Maj 1879 og Kirkedepartementets Foredrag desangaaende i Dept.-Tid. 1879, S. 373 fg., kritiseret af A. H.[ansen] i Ny Luth. Kirketid. III. 182 fg. og 200 fg., jfr. ogsaa s. Bl. IV. 271.) — *1881,* V. Dok. No. 33: Forslag til Lov om Geistlighedens Deltagelse i Besættelsen af Bispeembederne (I Forening med Faderen H. U. Sverdrup.) — *1886,* III. Oth. Prp. No. 23, S. 128—132: Udkast, fra Marts 1885, til Lov om Menighedsraad og Præstevalg, trykt som Bilag til Forf.s som Kirkestatsraad i 1886 fremsatte Lovforslag om samme Emne. Oth. Prp. No. 23. 4. 132 S. (Jfr. Recensjonen af Udkastet fra 1885 i Luth. Kirketid., 4. R., XVIII. 57—116, m. fl., se ndfr.)

I Forhandlinger paa 7. Stiftsmøde for Bergens Stift (i Oktbr. 1878): Om det kirkelige Embede og det rette Kald. (Indledningsforedrag, ogsaa trykt i Ny Luth. Kirketid. II. 361 - 368 og 379—383.) — I Forhandl. paa 8. Stiftsmøde for Bergens Stift (i 1879): Om Menighedernes Deltagelse i Prestevalget. (Indledningsforedrag, ogsaa trykt i Ny Luth. Kirketid. III. 358—368 og 375 fg.)

I Forhandlinger ved det 3. kirkelige Landsmøde i 1887 er refereret flere af hans Foredrag under Diskussjonen, saaledes om borgerligt Ægteskab (S. 29 fg.) og om Menighedernes Deltagelse i Prestevalget (S. 132 fg. og 166 fg.). — I Forhandl. ved 4. kirk. Landsmøde i 1895 er paa samme Maade refereret Udtalelser af ham om borgerlig Ægteskabsstiftelse (S. 44—50).

I Th. Thygesen's Livsbilleder af kristelige Kvinder (Bergen 1875): Biografi af Bispinde Gislesen.

I Eckhoffs Vidnesbyrd fra den norske Kirke, 1. Saml. (Kra. 1880), S. 142—152: Guds Ord og Menneskets Hjerte. Prædiken paa Søndag Sexagesima.

Trykt 4 Decbr. 1899.

— I 2. Saml., S. 292—301: Vor Frelse er en Guds Naadegave. Prædiken 4. S. e. P.

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig? udg. af D. Frich og H. Halvorsen, 1. Række, S. 227—235: Jesu Forbøn for sine Disciple, Prædiken 4. S. e. P.

I Kristus vort Liv, udg. af O. Handegaard (Bergen 1892), S. 133—140: Prædiken over Joh. Aab. 12, 9—11 paa første Søndag i Faste.

I Folkevennen *XVII.* (1868). S. 153—176 og 193—212: Thomas von Westen. — *XIX.* 57—127: Grundtvig og de danske Folkehøiskoler. — *XX.* 337—362, 433—452 og 545—574: Luther i Worms. — *XXI.* 353—389 og 524—555: Den augsburgske Konfession. — *XXII.* 1—38: Ignatius Loyola og Jesuiterne. — *XXIII.* 82—125: Inkvisitionen i Spanien.

I Norsk Skoletidende *VI.* (1874), S. 233—255: Af Beretningen om Sogndals Folkehøjskoles Virksomhed i Vinteren 1873—74. — *VIII.* 225—229: Indberetning til Amtsskolekommissionen om Sogndals Folkehøjskoles Virksomhed 1875—76.

I Luthersk Kirketidende, 5. Række, *XI.* (1892), S. 387—391: Anmeldelse af Thv. Klavenessʼ Forklaring over Luthers lille Katekismus.

I Aftenbladet *1872,* No. 68: Beretning om Folkehøjskolen i Sogn i 1871. — *1876,* No. 26 og 32: „Luthersk Kirketidende" og de bergenske Reformvenner.. (Jfr. Luth. Kirketid. 3. R., II. 286 fg.)

I Dagbladet *1885,* No. 103: Udkast til Lov om Menighedsraad og Præstevalg. («Udarbejdet under Samraad med Kirkeministeren, Statsraad Blix.» Jfr. Recensjonerne i Morgbl. 1885, No. 400, 402, 417, 421, 425, 428 og 430; i Luth. Ugeskrift 1885, II. S. 214 fg. [af J. C. Heuch] og i Luth. Kirketid., 4. R., XVIII. 57—116.) — *1886,* No. 385: Tale ved Statsraadsfesten paa Lillehammer for den norske Bonde.

I Vestlandsposten Oktbr. 1883: Ministeransvarligheden og Rigsretten. (Optrykt i Bergensposten 1883, No. 244 fg. og i flere andre Blade ligesom noget senere i Særtryk medsendt Dagsposten o. a. Bl., jfr. ovfr.)

I Morgenbladet *1875,* No. 264 A: Til den anonyme Præst [ɔ: J. N. Skaar] i Morgbl. No. 243 A (jfr. No. 267 B, 293 A, 297 A); No. 301: Det kirkelige Embede „ingen særegen guddommelig Institution" (jfr. Svar [fra J. N. Skaar] i No. 303 A og 320 A); No. 310 B: Atter til den anonyme Prest; No. 326 A og 337 A: Den anonyme Prests Embedsbegreb; No. 341 B: Et Slutningsord til den anonyme Prest (jfr. Svar fra denne i 1876, No. 16, 23, 31 B og Gjensvar fra J. Sv. i No 51). — *1896,* No. 205, 219, 237, 252, 269, 286, 303: Svar til Sogneprest Dr. Krogh-Tonning [i Anl. af K.-T.s Artikelrække „Den Lutherske Kirkes Opløsningsproces". Sv.s Svar blev senere udg. i Bogform, se ovfr.)

I Bergensposten 1870, No. 6: I Anl. af en Anmeldelse i Bergspst. 1869, No. 263 af „Kirkelige Traktater" No. 2.

I Bergens Aftenblad 1892, 26 og 27 Oktbr.: Religionsundervisningen i Folkeskolen. (Indledningsforedrag ved Stiftsmødet.)

Sverdrup, Johan, yngste Søn af ovennævnte Overlærer *Jakob Liv Borch S.* i hans første Ægteskab, blev født paa Jarlsberg Hovedgaard 30 Juli 1816. I sin Barndom — han mistede i 4-Aars Alderen sin Moder — blev han undervist i Hjemmet af skiftende Huslærere; blandt disse øvede hans Faster Frøken Elisabeth Birgitte Sverdrup (f. 1773,

† 1865), en overordentlig belæst, kundskabsrig og begavet Dame, derhos sværmerisk begejstret for den franske Revolutions Ideer, stor Indflydelse paa ham ved sin Undervisning, Vejledning og Samtale; det er en Kjendsgjerning at hun lagde Grunden til hans Interesser for og Kundskaber fornemmelig i Historie, Geografi og Filosofi, hendes egne Yndlingsfag, som hun dyrkede i vidtstrakt Omfang og med stor Selvstændighed, hvorom der endnu er opbevaret Vidnesbyrd dels i nogle efterladte selvbiografiske Optegnelser, dels i hendes endnu for en stor Del bevarede Bogsamling med de i Bøgerne gjorte haandskrevne Antegnelser. I Juli 1830 blev hendes Elev sat ind i Kristiania Kathedralskoles 3dje Klasse, hvorfra han igjen blev taget ud allerede i Januar 1831 for at fortsætte sin Forberedelse for Universitetet under privat Vejledning. I 1833 blev han, dimitteret af daværende cand. jur. A. M. Schweigaard, Student med Laud, tog Sommeren 1835 Andenexamen med Laud og i Decbr. 1841, efter Manuduktion hos den senere Amtmand Joh. Collett, juridisk Embedsexamen med Laud; ved den praktiske Prøve det følgende Aar fik han blot Karakteren Non c., som han forbedrede til Haud, da han tog denne Prøve om igjen i 1846. I Studentersamfundets Liv vides han ikke at have taget nogen fremtrædende Del i sine Universitetsaar, medens Studiet af Skjønlitteratur (især Heine og Oehlenschlæger) foruden af Historie og Filosofi optog adskilligt af hans Tid og Interesser saavelsom Deltagelse i Selskabslivet. I den Strid, som i hans Studenteraar var staaende i Hovedstaden og over det hele Land mellem Wergelands og Welhavens Tilhængere, stod S. som en Beundrer af Wergeland paa dennes Side, men gjorde forøvrigt først dennes personlige Bekjendtskab, da han ved Studenternes Fakkeltog i Oktbr. 1841 til hans Farbroder, den s. A. fra Universitetet afgaaede Professor G. Sverdrup, tilbød sig at gaa sammen i Toget med Henrik Wergeland, som var bleven staaende udenfor, tilsyneladende afvist af Togets øvrige Deltagere *). Dette Møde førte ellers ikke til noget hyppigere eller varigere Samkvem mellem de to Mænd. Om Vaaren s. A. havde S. mistet sin Fader og han blev nødt til at paaskynde sin Examenslæsning. Da han var færdig med Examen, blev han fra April 1842 ansat som Fuldmægtig hos sin Svoger, Sorenskriveren i øvre Telemarkens østfjeldske Distrikt Hans Plahte Nielsen. Efter to Aars Forløb opsagde han sin Post i Telemarken for fra Høsten 1844 at bosætte sig i Larvik som Sagfører. I de første Aar maatte han drive sin Forretning, der i Virkeligheden var hans egen, som lokal Fuldmægtig for et Prokuratorfirma i Kristiania; først efter Sagførselens Frigivelse fik han 1851 Autorisation som Underretssagfører i Jarlsberg og

*) Om denne Episode, hvis historiske Troværdighed fra enkelte Hold har været draget i Tvivl, henvises til W. S. Dahls biografiske Skrift, S. 18 fg. Fortællingen om dette Møde mellem Sv. og W. blev første Gang meddelt paa Tryk saavidt vides af Sv.'s Artiumskammerat Overlærer Aug. Holth, som selv deltog i Toget. Den er senere paa Forespørgsel bekræftet af Sv. selv til flere Forfattere.

Larviks Amt. Hans Forretning tog sig efterhaanden op og fik bl. a. et sterkt Fremstød ved at han blev Huset Treschows Sagfører. Imidlertid var han begyndt sin kommunalpolitiske Virksomhed; han blev i Slutningen af 1848 indvalgt i Larviks Formandskab, hvor han tog Sæde 29 Decbr. og strax i samme Møde enst. valgtes til Ordfører fra Nytaar 1849. I August 1849 holdt Markus Thrane to Foredrag i Larvik om Oprettelse af en Arbejderforening, men da der blot meldte sig ind 16 Mand, ansaa Thrane det ikke tjenligt at danne nogen Forening. I de nærmest efterfølgende Maaneder høres i Byen ikke mer til Arbejderspørgsmaalet; derimod stiftedes omkring samme Tid en Haandværkerforening, som i en Generalforsamling den 19 August 1849 enst. beluttede at indbyde Amtmand Cappelen, Sorenskriver Thaulow og cand. jur. Sverdrup som Æresmedlemmer, hvilket Valg alle tre modtog. Noget senere, den 23 Marts 1850, blev den paatænkte Arbejderforening stiftet af O. P. Randgaard, dog ikke med socialistisk Karakter. Og omkring samme Tid oprettede Sverdrup sammen med Kjøbmand Chr. Christiansen Larviks Handelsforening. Der var nu vaagnet en vis Grad af politisk Interesse blandt Byens Borgere, hvorom ogsaa Festligholdelsen af 17 Maj 1850 paa flere Maader gav Vidnesbyrd; i Festkomitteen sad bl. a. Sverdrup, som ved Festen i Bøgeskoven «med nogle hjertelige og begejstrende Ord udbragte et Leve for Konstitutionen.» Blandt de senere Taler manglede heller ikke et af en Handelsmand udbragt «Leve for den franske Republik», fulgt af «Marseillaisen». Da Valget til Storthinget i 1851 nærmede sig, kastede nogle af Larviks Vælgere sine Øjne paa «Kandidat og Husejer» Sverdrup som den, der maaske burde afløse Valgkredsens forrige Storthingsrepræsentant, Krigskommissær Johan Jørgen Broch, som allerede var en Mand paa de sexti. Der fandt Forhandlinger Sted mellem de tre nævnte Foreninger og Resultatet af disse blev, at Sverdrup enst. nomineredes som Foreningernes Storthingskandidat. Ved Valget 30 August 1850 blev han ogsaa første Valgmand med 115 St. (Byen havde 250 Stemmeberettigede); ved Siden af ham valgtes to Handelsmænd og to Haandverkere; hans Modkandidat Broch blev 2den Suppleant med 30 St. Med de 4 Valgmænds Stemmer blev Sverdrup den 3 Septbr. valgt til Larviks og Sandefjords Repræsentant paa Storthinget i 1851; Fuldmagten blev enst. godkjendt af Storthinget, medens Broch i Skrivelse til Præsidentskabet af 16 Januar 1851 havde henstillet, at Valget maatte kjendes ugyldigt, fordi Valgmændene mentes paa Forhaand at have ved Prøvevalget bundet sig til at stemme paa Sv. til Repræsentant. (Jfr. Morgbl. 1850, No. 224, 252, 337 af Broch, 347 af Sv., 1851, No. 2 af B.; Jarlsb. og Larviks Amtstid. 1898, No. 81 fg.; Storth. Forh. 1851, VII. 1 fg. og Storth.-Efterretn. 1836—54, III. 491.)

Paa dette første Thing blev Sverdrup med 72 Stemmer indvalgt i Protokolkomitteen, hvor han blev Sekretær, Formand var Harbitz. Blandt hans Komittearbejder fra det Aar maa særlig nævnes den af ham paa sin

Fraktions Vegne (Holst, Veseth og Vig) skrevne Indstilling angaaende Harro Harrings Udvisning af Riget (se II. 563 fg.), hvori han hævdede Trykkefrihedens Betydning og imødegik Regjeringens Indskriden mod Pressen i en fri konstitutionel Stat. (Storth. Forh. 1851, VIII. BB, S. 111—116.) Som ny Repræsentant holdt han sig særlig i Begyndelsen i nogen Grad tilbage fra Deltagelse i Forhandlingerne, navnlig sammenlignet med hans senere Optræden. Den første Gang, han tog Ordet i Norges Storthing, var den 24 Februar 1851, da han ved Behandlingen af en Specialkomittes Indstilling om Offentliggjørelse af Storthingets Forhandlinger anbefalede Baggeruds (med 72 St. forkastede) Forslag om Bevilgning af 1400 Spd. til Udgiverne af «Arbejderbladet» og «Almuvennen» til Udgivelse af en farveløs eller upartisk Storthingstidende som Følgeblad til nævnte Blade «for i de lavere Klasser at udbrede Kjendskab til Forfatningen og vort offentlige Liv», idet Sverdrup, støttet af Ueland o. fl., udtalte, at det «netop nu, da der var Gjæring i Folket, gjaldt at give denne Klasse Besked om, hvorledes Repræsentationen beskjæftigede sig med dens Ve og Vel, og hvad man vilde gjøre for den.» (Storth.-Efterretn. 1836—54, III. 503 fg.) Af Data fra hans Optræden paa dette Thing nævnes ellers: Som Taler og Forslagsstiller optraadte han i Spørgsmaalet om til Trontalen at knytte en Adresse angaaende Regjeringens Sammensætning; videre deltog han i Debatten 6 Maj om den kgl. Prop. angaaende Statsraadernes Deltagelse i Nationalforsamlingens Forhandlinger (han talte her mod Regjeringens Grundlovsforslag, men talte og stemte for det vedtagne Gaarder'ske Forslag om at aabne Regjeringens Medlemmer saadan Adgang gjennem Storthingets Reglement, i hvilken Forbindelse kan merkes, at S. under en senere Forhandling den 19 Maj bekjæmpede Læren om Kongens Veto i Grundlovssager, ganske afgjort det absolute Veto); fremdeles i Forhandlingerne 27 Juni om Lagthingets Ret til at vedtage Forslag om Ændringer i Odelsthingets Beslutninger; videre 23 August som Forslagsstiller (sammen med Direktør Holst) og Forsvarer af udvidet Stemmeret og Valgbarhed i kommunale Anliggender, og noget tidligere som Forslagsstiller og Taler for kommunevalgte istedenfor af Overøvrigheden beskikkede Bisiddere i Sjøretterne; fremdeles som Forslagsstiller til Lovbestemmelser om Ophævelse af Sagbrugsprivilegierne og om Konsulatgebyrernes Nedsættelse; han var under Arvelovens Behandling Talsmand for lige Arveret for alle Børn, og under den store Debat om Anlæg af Landets første Jernbane hørte han til de Mindretal, som stemte for Forkastelse af den kgl. Proposition, idet disse Minoriteter vilde søge Anlægget gjennemført som et helt norsk Foretagende, uden at man strax bandt sig til de engelske Entreprenører.

Til de mest opsigtvækkende Begivenheder i 1851 hørte som bekjendt den af Thrane, Abildgaard o. fl. ledede Arbejderbevægelse. Til Storthinget indkom fra Thrane m. fl. et Andragende om Foranstaltninger

til Forbedring i Arbejderklassens Stilling. Dette Andragende blev den 19 Marts 1851 besluttet trykt og omdelt blandt Repræsentanterne, hvorefter der den 29 April besluttedes efter Opnævnelse af Valgkomitteen nedsat en speciel Komitte til at tage under Overvejelse Arbejderpetitionen og dermed i Forbindelse staaende Sager. Imidlertid indkom den 13 Juni fra det da afholdte Arbejdermøde et nyt Andragende om Adgang til at forklare Storthinget, hvad der laa Arbejderforsamlingen paa Hjerte. Mod 18 St. bifaldt Storthinget s. D. et Forslag af Ueland om, at Arbejderne gjennem en Deputation kunde sætte sig i Forbindelse med og give Oplysninger til den nedsatte specielle Komitte. Den 23 Juni forelaa denne Komittes Indstilling til Behandling i Storthinget, og med Indstillingen fulgte en af Arbejderdeputationen overleveret Adresse af 14 Juni, som konkluderede med en Opfordring til Storthinget om at indgaa til Kongen med en Forestilling om Nødvendigheden af Reformer i Lovgivning og Administration og af «Forandring i det af H. M.s Raad hidtil befulgte Regjeringssystem med deraf flydende Forandring i Regjeringspersonalet». I den Debat, som derefter aabnedes af Schweigaard med den Erklæring at «han havde sin Mening opgjort angaaende denne Sag og vilde foreslaa Forslagets Henlæggelse», optraadte Sverdrup til Forsvar for et Forslag om at sende Sagen til den specielle Komitte til Overvejelse. Schweigaards Forslag blev bifaldt med 59 mod 36 Stemmer. Under Debatten oplyste Sverdrup, at «det var saa langt fra at hans Valg til Repræsentant var et Resultat af Arbejderbevægelserne i hans Distrikt, at der netop blandt Arbejderne i Larvik havde været et Parti, som havde modsat sig hans Valg». (Sth.-Efterr. 1851, Sp. 1029.) En Maaneds Tid senere, den 18 og 23 Juli, kom Arbejdersagen paany under Forhandling i Thinget. Tretten af dettes Medlemmer var bleven indkaldt til Forhør paa Politikamret for at afgive Forklaring om sin Forbindelse med Bevægelsens Ledere En af de indkaldte Thingmænd, Porsgrunds Repræsentant Thv. Olsen, fremsatte Forslag om en Anmodning til Regjeringen i Anledning af Politiets Optræden. Under Debatten oplyste Sverdrup, at ogsaa han havde modtaget en saadan Indbydelse fra Politiet, og gav derefter følgende Meddelelse om sin Stilling til Arbejderbevægelsen: «Denne Indbydelse havde han ikke efterkommet, først fordi han var syg, dernæst fordi han, dels paa Grund af verserende Rygter, dels paa Grund af sin Stilling i Opinionen, ønskede at denne Sag maatte faa en saa stor Offentlighed som muligt. Han interesserede sig levende for de lavere Folkeklassers, for Arbejdernes Vel; han havde aldrig været Medlem af Arbejderforeningen paa sit Sted, men han havde meget sysselsat sig med disse Folks Stilling og ønsket at hjælpe til Forbedring i deres Kaar ved Oprettelse af Understøttelseskasser osv., og dette troede han at kunne regne sig til Ære; ligesom han troede, at det var enhver Borgers Pligt at virke i denne Retning og søge at frembringe Enhed og Sammenhold mellem de forskjellige Samfunds-

klasser. Efter sin Ankomst til Kristiania blev han søgt af Abildgaard og traf undertiden sammen med ham, da han nærede megen Interesse for disse Forhold og troede paa denne Maade at kunne faa mere Overblik over dem. Han havde ved en tidligere Lejlighed sagt, at der var meget berettiget i Arbejderagitationen, skjønt denne i flere Stykker var misledet. Hans Politik havde derfor altid gaaet ud paa at imødekomme det berettigede i Arbejdernes Fordringer og vise det uberettigede tilbage. Man burde saa meget mere imødekomme disse Folk, som de her er urepræsenterede og der stod meget tilbage at gjøre for dem. Paa Grund af hans Stilling til Sagen havde der gaaet forskjellige Rygter i Byen; ja, man havde endog sagt at han og flere andre Repræsentanter vilde blive kompromitterede ved de fremkomne Oplysninger; og han turde spørge enhver frit, om der ikke var mange, som vilde have sin Glæde heraf? Naar man nu erindrede, at der var en Fraktion, som saa det med Fornøjelse, naar man endvidere erindrede, hvorledes Rygterne voxer paa deres Vej, f. Ex. før de naaede hans Hjemsted, og hvorledes Argumenterne for og mod en Sag kunde blive fordrejede ved personlige Hentydninger, saa troede han at kunne have god Grund til at ønske, at alt hvad der angik ham foregik med den størst mulige Offentlighed. De som ledede Forretningerne, de havde Magten, han havde intet andet end Offentligheden at støtte sig til, og dette var hans Hovedmotiv, næst efter hans Sygdom, til ikke at efterkomme Opfordringen.» (Storth.-Efterretn. 1851, Sp. 1084 fg., jfr. Sp. 216 fg., 1023 fg., 1045 fg. og 1080 fg.)

Deltagelsen i Storthinget 1851 havde ikke alene bestyrket Sverdrup selv i det Valg for sin Fremtid, som han efter Raadslagning med sin Hustru havde truffet om at ofre sig helt for det politiske Liv (jfr. W. S. Dahl's Skrift, S. 28 fg.); ogsaa hans Vælgere i Larvik fandt i denne Deltagelse Opfordring til at fornye hans Mandat. Nogen Opposition mod hans Gjenvalg spores ikke i Byens Blad; der var dog Diskussjon og Prøvevalg i Arbejderforeningen og Haandværkerforeningen nogle Dage før Valgmandsvalget, som fandt Sted 30 Septbr. 1853. Ved dette blev Sverdrup ikke selv Valgmand, men han gjenvalgtes ved Storthingsvalget den 8 Oktbr. enst. som Repræsentant til Storthinget 1854. Her blev han atter Medlem af og Sekretær i Protokolkomitteen, som ogsaa denne Gang havde Harbitz til Formand. Allerede fra Begyndelsen af dette Thing syntes S. at føle sig mere hjemmevant i Storthinget; han optraadte, ved Regjeringens Fremlæggelse den 1ste Marts af Forslaget om en Bevilgning til Opretholdelse af de forenede Rigers Neutralitet under de da truende Forhold i Europa, idet han støttede Tormod Knudsens Forslag om at sende Sagen til en efter politiske mere end efter militære Hensyn sammensat Specialkomitte, medens Præsidenten (Aall) havde foreslaaet Sagen behandlet af den faste Militærkomitte. Knudsens Forslag blev bifaldt med 56 St., og Sv. blev med 48 St. indvalgt i den 15 Mand sterke Komitte, hvis Indstilling

enst. vedtoges af Storthinget den 3 Marts. Paa dette Thing blev hans Navn ellers fornemmelig knyttet til Jurysagen. Under Behandlingen af et Forslag af Ueland til Lov om Retsmænd fremsatte Sverdrup et den 7 Juli 1854 med 59 mod 44 Stemmer vedtaget Forslag om, at Storthinget selv skulde udnævne en Kommissjon af 5 Medlemmer (samt ved særskilt Valg 3 Suppleanter) til «at forfatte Udkast til en Rettergangslov i Strafsager, grundet paa Anvendelse af Jury, saa betimeligt, at samme kan blive afgivet til næste Storthing». Til Medlemmer af Kommissjonen valgtes derefter den 13 Juli Storthingsmændene U. A. Motzfeldt, J. Sverdrup og O. G. Ueland samt udenfor Storthinget Amtmand Aubert og daværende Sorenskriver Lasson. Da de to sidste frabad sig Valget, blev i deres Sted den 28 August valgt Byfoged Meldahl og Advokat Dunker; og den 7 Septbr. til Suppleanter Advokat D. Kildal, Sagfører Rolf Olsen og L. Kr. Daa. Ved kgl. Res. af 1 Februar 1855 blev Storthingets Beslutning om Kommissjonens Nedsættelse ikke bifaldt og Byfoged Meldahls Ansøgning om midlertidig Fritagelse for Bestyrelsen af Embedet afslaaet. Medens Justitsdepartementets Chef Statsraad Petersen, og med ham Flertallet af Regjeringen, havde indstillet paa Bifald til Kommissjonens Sammentræden og Indvilgelse af Meldahls Ansøgning, dog med Forbehold af, at Spørgsmaalet om Tilfølgetagelse af næste Storthings Fastsættelse af Honoraret for Medlemmerne da blev nærmere at afgjøre, og at Kommissjonens Lovudkast i sin Tid skulde oversendes Regjeringen, blev den ovennævnte kgl. Res. afgivet i Henhold til et Særvotum af Statholder Løvenskiold og Statsraad Vogt, som fandt Storthingets Beslutning grundlovsstridig. (Dept.-Tid. 1855, S. 146—158 og 161—170; Storth. Forh. 1857, VII. No. 26, IX No. II, S. 118 og X. 175; jfr. Statsraad J. H. Vogts Optegnelser, II. 173—180.) Jurykommissjonens Medlemmer var imidlertid, efter Formanden Motzfeldts Indkaldelse, traadt sammen i Januar 1855 uden at oppebie nogen kgl. Res. Ueland havde af Amtmanden i Stavanger Amt, før den kgl. Res. faldt, faaet Tilladelse til at være fraværende fra sit Lensmandsombud, men da dette kom i Strid med den senere Negtelse af Byfoged Meldahls Ansøgning, blev Amtmanden af Finantsdepartementets Chef, Statsraad Vogt, paalagt at tilbagekalde Tilladelsen, hvoraf Ueland tog Anledning til at frasige sig sit Lensmandsombud. Og Sverdrup blev sat under Tiltale, fordi han ved Kommissjonsmøderne opholdt sig udenfor sit Sagførerdistrikt og nægtede at efterkomme Amtmandens efter Justitsdepartementets Ordre givne Paalæg om at indfinde sig i Larvik, hvor hans Kontor fremdeles var aabent under Fraværelsen, styret af S.s Fuldmægtig Ex. jur. G. A. Berg som af Amtet under 18 Januar 1855 konst. Sagfører. S. blev ved Underretten frifunden, ved Overrettens Dom i April 1856 derimod idømt en Mulkt af 100 Spd. — i Henhold til Krl. Kap. 24, § 30, cfr. § 29 og 32 — men ved Højesterets Dom 11 Septbr. 1856 helt frifunden. (Norsk Retstid. 1856, S. 657—672.) Den parlamentariske Jurykommissjon havde imidler-

tid fortsat sit Arbejde og oversendte Storthinget i 1857 sit Lovudkast, som dette derpaa efter Forslag af Sverdrup, Ueland og D. Kildal lagde til Grund for en s. A. vedtagen Lovbeslutning, der imidlertid ved kgl. Res. af 13 Oktbr. 1857 i Henhold til en tidligere Res. af 27 Decbr. 1856 negtedes Sanktion af Regjeringen, som derimod ved kgl. Res. af 15 Septbr. 1858 overdrog til den kgl. Proceslovkommissjon af 11 Januar 1853 at udarbejde et Jurylovudkast overensstemmende med de i dens «Betænkning om Forandringer i Straffeproceslovgivningen» indeholdte Forslag (Dept.-Tid. 1858, S. 616 fg. og 1859, S. 41—62). Dette Lovudkast forelagdes saa Storthinget 1862—63, hvis Lagthing nu paa sin Side forkastede Regjeringsforslaget.

En Maaned efterat den nævnte Højesteretsdom var faldt*), blev Sverdrup den 15 Oktbr. 1856 uden foregaaende Valgkamp — Deltagelsen i Valgmandsvalget var yderst ringe: 71 afgivne Stemmer af 243; S. var selv 4de Valgmand og stemte paa Kjøbmand Chr. Christiansen — for tredje Gang og enst. valgt til Storthingsrepræsentant for Larvik og Sandefjord i 1857. Han blev paa dette Thing overflyttet fra sin tidligere Komitte til Justitskomitteen No. 2, som fik Jurysagen til Behandling; desuden blev han nu for første Gang indvalgt i Valgkomitteen. Før Storthinget i 1857 opløstes, blev hans personlige Vilkaar paa en betydningsfuld Maade forandret. Han havde efterhaanden skabt sig en saadan Position paa Storthinget, at da i August Maaned Pladsen som Vicepræsident i Odelsthinget blev ledig ved A. B. Stabells Frasigelse, fik Sverdrup ved Valget 21 Stemmer som hans Eftermand. I Oktbr. Maaned blev han efter Indstilling fra Valgkomitteen med 69 Stemmer valgt til Hypothekbankdirektør og med 47 Stemmer til 1ste Suppleant i Statsrevisjonen. Efter disse Valg opgav han sin Sagførerforretning, som forøvrigt under hans Deltagelse i det offentlige Liv var gaaet adskilligt tilbage i de senere Aar, kjøbte en liden Ejendom i Vestre Aker lige udenfor Kristianias daværende Bygrænse (Løkken «Solhejm», nu Frognergaden No. 21), som han tilflyttede endnu s. A. og var derved bleven valgbar i Akershus Amt. Paa det overordentlige Storthing 1858 mødte han for sin gamle Valgkreds og blev nu af Valgkomitteen indsat i den 15 Mand sterke Finans- og Statslaanskomitte.

Efterat hans Stemmeret var overflyttet til Akershus — efter Kristianias nye Grænseudvidelse flyttede han 1878 fra vestre til østre Aker, hvor han i 1875 havde kjøbt Løkken Nordal — blev han med 44 af 47 Stemmer valgt til 1ste Repræsentant til Storthinget 1859—60 og gjenvalgtes senere uden Afbrydelse til Repræsentant paa alle ordentlige

*) «En af Larviks ældste Borgere, som i den Tid stod Sverdrup nær, har fortalt mig, at denne Retsforfølgning i høj Grad øgede Sverdrups Popularitet inden hans Valgkreds og at en Flerhed af Byens mest ansete Borgere komplimenterede ham efter Højesterets Frifindelsesdom.» (H. V. Sommerfelt i «Jarlsb. og Larviks Amtstid. 1898, No. 84.)

og overordentlige Storthing indtil 1883—85. Hans Plads i Repræsentantrækken var i Aarenes Løb skiftende, ligesom Valgkampenes Strid og Heftighed. Pladsen som 1ste Repræsentant naaede han blot ved Valgene i 1868 og 1876, begge Gange enst. valgt; han maatte paa Thinget 1865—66 og 1871—73 nøje sig med 4de Repræsentantplads valgt henholdsvis med 31 af 47 og 37 af 49 Stemmer, var i Aarene 1862—63 med 44 af 48 St., 1874—76 med 33 af 46 St. og 1880—82 med 41 af 46 St. Amtets 2den og 1883—85 med 38 af 62 St. dets 3dje Repræsentant ved Lodtrækning; Valgmandskollegiet i 1882 bestod af 38 Venstre og 24 Højre.

Selvsagt deltog han ogsaa i det kommunale Arbejde i Aker, hvor hans politiske Anskuelser vel ikke deltes af Vælgernes Flertal; men hvor hans Arbejdskraft dog i adskillig Udstrækning blev beslaglagt for Herredsstyrelsen. Han var Medlem af Kommunerepræsentantskabet fra 1861, blev Medlem af Formandskabet ved Valget paa Sommerthinget 1875, gjenvalgtes 1877, 1879 og 1881 og var Viceordfører 1875—79. Paa Sommerthinget 1870 blev han valgt til Forligelseskommissær (i vestre Aker med 36 af 44 St., i østre Aker enst.) og fungerede som saadan til 1873. Valgmand fra Aker var han blot to Gange, i 1868 og 1876.

I Storthinget var hans Anseelse fra 1857 af stadig stigende og med den hans Indflydelse og hans Magtstilling i Landets hele offentlige Liv. Efter som nævnt at være kommen ind i Valgkomitteen 1857, blev han uden Afbrydelse gjenvalgt til denne Tillidspost til 1884 og var fra 1871 Komitteens Formand; fra 1859 af var han stadig til 1884 Medlem af Fuldmagtskomitteen, og fra 1871 ligeledes dennes Formand. I 1862 blev han første Gang valgt til Vicepræsident i Odelsthinget med 39 Stemmer, 29 Novbr. s. A. til Præsident med 56 St. og gjenvalgtes til disse Stillinger ved alle følgende Valg indtil Slutningen af Thinget 1869. Da det første aarlige Storthing traadte sammen i Februar 1871, blev han med 67 Stemmer Præsident i det samlede Storthing, senere stadig gjenvalgt som saadan saalænge han var Medlem af Repræsentationen, med Undtagelse af 1881, da han ved Valget 29 Marts af Helbredshensyn *) frabad sig Valg, hvorefter Steen valgtes i hans Sted alternerende med Essendrop. Fra 1857 til 1863 tilhørte han Justitskomitteen No. 2 (dens Formand 1859—60) og 1859—63 tillige Komitteen for Storthingsbygningens Opførelse (dens Formand 1862—63); 1865—74 og 1880—81 var han Formand i Militærkomitteen, til hvis Medlem han ogsaa var valgt 1892; han var Formand i Jernbanekomitteen 1871—79, Medlem af Adressekomitteen i Anledning af Statholdersagen 1860, af Komitteen ang. den dansk-tyske Krig 1864, af Traktatkomitteerne 1865—66, 1882 og 1883, af Stemmeretskomitteerne 1868—69 og 1875—77, i de sidste tre Aar dens Formand, af Skattekomitteerne 1875—79 og 1882. Af

*) Han var i dette Aar i længere Tid i Udlandet, bl. a. som Kurgjæst i Kreuznach. (Se bl. a. Dagbl. 1881, No. 260 af G. Brandes og Verdens Gang No. 103, 108, 122, 139.)

Hensyn til Rigsretsindstillingen blev han 1883—84 sat ind i Protokolkomitteen og valgtes i Odelsthingets Møde den 11 Maj 1883 til Formand i Aktionskomitteen. — Han var Medlem af Storthingets Kroningsdeputation til Trondhjem i 1860 og 1873, sidste Gang dens Ordfører, af Deputationen til Aabningen af Jernbanen mellem Stockholm og Göteborg 4 Novbr. 1862 og af Deputationen til Halvhundredaarsfesten paa Ejdsvold 17 Maj 1864. Han valgtes til Formand i den parlamentariske Skattekommissjon, som blev nedsat efter hans Forslag 6 Juni 1877, og han var Medlem (til Juni 1884) af den parlamentariske Jurykommissjon, som blev nedsat 15 Maj 1882 til Behandling af det af ham og 45 andre Repræsentanter for Odelsthinget 1881 fremsatte Lovforslag om Rettergangsmaaden i Strafsager (en Gjentagelse af Odelsthingsbeslutningen i samme Lovmaterie fra 1863).

Det vil skjønnes allerede af de her givne Oplysninger om den Arbejdsbyrde, som blev lagt paa Sverdrup ved Storthingets Valg til Komitteer og andre Tillidshverv, paa hvilke vidtstrakte Omraader af Landets Styrelse han fik Lejlighed til at gribe ind, helt fra Begyndelsen af medbestemmende, senere ofte paa den indflydelsesrigeste og tilslut paa den mest afgjørende Maade. De Data, som er fremhævet fra hans Storthingsvirksomheds første Aar, angiver Karakteren i hans politiske Grundanskuelse og antyder Formaalet for hans Bestræbelser. I mange af sine Storthingstaler har han i enkelte prægnante Sætninger sammentrængt sin Opfatning af et konstitutionelt Statsliv: han var fra først til sidst en Tilhænger af og Forkjæmper for det parlamentariske Styrelsessæt og at grundlægge dette i Norge var hans Livs Formaal. I 1851 under Behandlingen af Statsraadssagen udtalte han: «Jeg tror, at naar en Nation er politisk myndig, saa er det fuldkommen rigtigt, at man har en parliamentarisk Regjering» («Taler i Storthinget», S. 18); i 1860 under Behandlingen af det samme Forslag udtalte han: «Det konstitutionelle System kan ikke faa en god og sand Udvikling, dersom man ikke indfører det parliamentariske System saa fuldkomment som muligt» (sstds. S. 27), og: «Det maa være noget, som staar fast for alle dem, som ønske Fremadskriden, at vi maa faa en parliamentarisk Styrelse» (sstds. S. 28); fra 1872, atter under Behandlingen af samme Sag, læses følgende Udtalelse: «I det Øjeblik, at al Magt og Kraft samles her i denne Sal til Afgjørelse af Samfundets højeste og vigtigste Anliggender, gaar der en stor Vækkelse ud over Landet; der er ikke Udsættelsespolitik længere at drive, Øjeblikket gjør sin Ret gjældende, Afgjørelse maa finde Sted, et afgjørende maa anbringes. Det vækker, det samler, det oplyser, det giver Samfundet den Indsigt og den Kraft, som er nødvendig for i Sandhed at bære den konstitutionelle Forfatning mod alle dens store Endemaal. Alt, som drages dertil, skjærpes og levendegjøres, og hele Folket bliver medinteresseret, medhandlende og medansvarligt» (sstds. S. 37); og

tilslut denne Udgang i samme Tale: «Institutionen, indforlivet i vort Forfatningsverk, vil mægtigt bidrage til at fremme og befæste det norske Folks Selvstyrelse under Hans Majestæts kongelige Præsidium» (sstds. S. 46).

Da disse sidste Udtalelser faldt, havde han allerede oparbejdet sig Tilslutning hos et Flertal af Storthingets Landrepræsentanter eller — for at bruge hans eget Udtryk i Thinget 17 Marts 1880 — «debatteret sig ind i sit Folks Forstaaelse og ind i dets Sympathi, saa at dets store overvejende Flertal var beredvilligt til hver Dag at bistaa ham i hans Gjerning» («Taler», S. 143). Det første Forsøg paa Dannelsen af et disciplineret parlamentarisk Parti var bleven gjort strax efter Storthingets Sammentræden 1859 ved Stiftelsen af «Reformforeningen» *). For-

---

*) Det første Møde af Storthingsmænd til Forhandling om Stiftelse af «Reformforeningen» blev holdt i den tekniske Forenings Lokale den 22 Oktbr. 1859. Forhandlingerne, hvoraf senere et udførligt Referat blev meddelt i «Adressebladet», hvorfra det gik over i Morgbl. for 8 Novbr., lededes af O. G. Ueland og i Mødet deltog følgende 48 Repræsentanter: J. Sverdrup, Grimelund, Prante, *Danielssen*, *Blom*, Løken, *Svanøe*, Aga, Riisnæs, *Færden*, Fougner, Brandt, Lysgaard, Stoltenberg, Børresen, Hoel, Gjelstad, Holtan, Schierven, *Saxild*, *Christiansen*, Jaabæk, Bergsager, Rolfsen, *Horn*, Enge, Skierkholt, Stamsøe, Kjelsberg, S. Nielsen, *Augustinussen*, Aarflot, Olafsen, Haaven, *Daae*, *Humlekjær*, Ueland, *Mossige*, Thorsen, Steen, O. Krogness, *Bye*, *P. A. Sæther*, Welde, Worum, J. R. Krogness, *Ulstad*, Dietrichs.

Man kom overens om at stifte en Forening med det Maal at virke for Gjennemførelsen af følgende Program, og kun for den Storthingsmand, som hyldede dette, stod Adgang til Foreningen aaben: 1) At hævde Norges nationale Interesser og Ligeberettigelse i Unionen; 2) aarlige Storthing; 3) Ordning af Forholdet mellem Byernes og Landets Repræsentanter i Overensstemmelse med Grundloven efter en saavidt mulig bred Basis; 4) Jury i Strafsager; 5) Modarbejdelse af Centralisation i Udvikling og Administration; 6) Gjennemførelse af den kommunale Selvstyrelse; 7) Almuskolevæsenets selvstændige Udvikling. — Under Forhandlingerne ytrede J. Sverdrup bl. a. (ifølge «Adressebladet») at «Fællesspørgsmaalene» skulde ikke alene diskutteres, men derover ogsaa formelig voteres, og med Betingelse af, at den Mening, hvortil Flertallet sluttede sig, ubetinget skulde ansees som Foreningens Votum i Thinget. De aabne Spørgsmaal skulde blot diskutteres og ethvert Medlem i Thinget have Frihed til at stemme efter sin Overbevisning.» Imod en saadan Voteringstvang optraadte Repræsentanterne Lensmand Mossige, Overretssagfører Daae og Sogneprest Blom. Disse tre saavelsom de øvrige, hvis Navne ovfr. er udhævet, meldte sig heller ikke ind i Foreningen, som begyndte med 33 Medlemmer.

Den 3 Novbr. 1859 blev der holdt et nyt, offentligt Møde af henved 40 Storthingsmænd, hvilket aabnedes af Ueland med den Bemærkning, at Foreningen endnu ikke kunde ansees for organiseret. Paa dette nye Møde, hvoraf et udførligt Referat findes i Morgbl. No. 315, udtalte Sverdrup bl. a. følgende om en politisk Partiorganisation: «Foreningen havde jo som Program opstillet en Række Grundsætninger, hvori der var udfoldet en hel politisk Bevidsthed, og de, der havde tilegnet sig denne, havde taget sit Parti. Det Reglement, hvorom der forhandledes i dette Møde, skulde kun befatte sig med det Formale ved Sagen. Her var nu Talen engang for alle om at organisere et bestemt udpræget politisk Parti, ikke om at istandbringe venskabelige Sammenkomster. Naar — som her — Mænd sammentraadte i en Forening, der støttede sig paa visse bestemt fremstillede fælles Grundanskuelser, kunde ingen Fornuftig falde paa at tale om Meningstvang; her gjaldt blot Principspørgsmaal, og i dem kunde der ingen Tale være om Majoritet eller Minoritet inden Foreningen; var der Spørgsmaal om en principiel Forholdsregel, maatte ifølge de Grundsætninger, Medlemmerne havde vedkjendt sig som sine egne, nødvendigvis alle Foreningens Stemmer være samlede om den. Det Medlem, hvis Stemme savnedes, var naturligvis med det samme udtraadt, eller havde rettere sagt i Virkeligheden aldrig været Medlem. Enhver fornuftig Mand, som gaar ind i et Parti, maa jo dele dets Principer og kan som en Følge deraf aldrig blive i Minoritet i principielle Sager.» — — «Tanken om en saadan Forening havde forresten aldrig været fremmed for ham, det vidste Ueland, med hvem han havde korresponderet derom. Tiden var nu kommen, da Folket fik begynde at tage lidt mere ligefrem Del i det politiske Liv.» — Ved Forhandlingens Slutning blev det overdraget til de tre Mænd, som havde skrevet Programmet (Ueland, Sverdrup og Steen) samt Jaabæk og Vig at forfatte et Reglement for Foreningen. Et Forslag om, at Foreningen skulde holde sine Møder i Odels-

søget mislykkedes imidlertid under det Opinionsuvejr, som fremkaldtes ved den hidsige Fejde i Bladene om en saadan ny og ukjendt Underhaands-Forberedelse af politiske Afgjørelser. En Ting kom dog tilsyne i denne Strid, nemlig Tilværelsen af et begyndende Skille mellem Østlandets oppositionelle Storbønder og Vestlandets mere demokratiske Bondeopposition under Uelands Ledelse*). Fra Storthinget 1859—60 og det næste 1862—63 daterer sig Grundlæggelsen af det Parti, som, efterat ogsaa Jaabækbevægelsen havde paavirket Landsvalgene, dannede en parlamentarisk Majoritet med Sverdrup til Fører paa Storthinget 1868—69. Allerede i 1857 havde Brødrene H. U. og J. Sverdrup fremlagt et af Skolebestyrer Hartvig Nissen udarbejdet Forslag om aarlige Storthing, hvilket gjentoges i 1860, undertegnet af J. Sverdrup, Steen, J. R. Krogness, o. fl. Repræsentanter; det blev ogsaa bifaldt af Storthinget med 72 mod 35 St. den 18 Marts 1863, men negtedes Sanktion, idet Regjeringen stillede i Udsigt en kgl. Proposition i Sagen. En saadan fremlagdes og behandledes paa Storthinget i 1866, men opnaaede ved Afstemningen den 19 Januar ikke grundlovsmæssigt Flertal (72 for og 39 mod). Da en Gjentagelse af Propositionen forelaa til Afgjørelse i 1868—69, var Flertallet under Sverdrups Ledelse blevet saa sterkt, at det den 12 Marts 1869 med 81 mod 30 Stemmer vedtog Indførelse af aarlige Storthing. Den ene af hans store Programsager var hermed gjennemført. Om hvad derefter maatte søges gjennemført af ham og hans Parti udtalte han sig nogen Tid efter i et Brev (fra Begyndelsen af 1870) til Ole S. Velde, hvilket hidsættes efter det blandt hans efterladte Papirer fundne Koncept:

---

thingets Sal, blev forkastet, da Sverdrup henledede Opmerksomheden paa, at man der ikke havde Ret til at holde sine Møder hemmelige.

Den 7 Novbr. holdt Foreningen et nyt, af Ueland ledet og af 30 Medlemmer besøgt, Møde til Vedtagelse af Komitteens Udkast til Reglement, hvis 10 Paragrafer alle blev vedtaget, idet blot Spørgsmaalet om Mødernes Offentlighed (hvert Møde skulde selv afgjøre dette) vakte en længere Debat. — I dette Møde blev Sverdrup valgt til Formand med 19 St., Steen til Viceformand med 20 og Rolfsen til Sekretær med 29 St. Ueland havde frabedt sig ethvert Valg.

Den 17 Novbr. havde Foreningen sit første ugentlige Møde, hvori det mod 5 St. besluttedes at optage Statsraadssagen paa Programmet, under Forudsætning af at det hvilende Grundlovsforslag om Repræsentationens Fordeling mellem Land og By blev vedtaget af Storthinget, hvad som bekjendt skete kort efter. — Et nyt offentligt Møde til Behandling af Skydslovgivningen og Embedsmænds Lønninger blev holdt den 24 Novbr.; men snart blev Opmerksomheden, som i en Maaneds Tid ved Morgenbladets og Aftenbladets Fejde imod og for Foreningen var bleven holdt dagstøt vedlige, paakaldt af større Begivenheder: Statholderstriden begyndte, og Polemiken om »Reformforeningen« og Meddelelser fra og om dens Møder forsvandt fra Bladene. Dog bestod Foreningen under hele Storthinget 1859—60; den blev aldrig formelig opløst. (Jfr. Morgbl. 1859, No. 294, 295, 297, 299, 301, 302, 305—312, 314, 316—319, 321, 324, 327, 333, 344, 350 og 353; Aftenbl. s. A. No. 241—252, 254, 256, 257, 258, 260, 261, 262, 264, 268, 269, 270, 272, 275.)

*) Det kan dog bemerkes, at omkring 30 af Storthingets ældre Medlemmer gav en Festmiddag for Ueland paa dennes 60 Aars Fødselsdag den 28 Oktbr 1859, ved hvilken Harbitz udbragte Skaalen for Æresgjæsten, medens Hammerstad udbragte en Skaal for J. Sverdrup som en »Fremtidens Mand«, der vilde forfølge den af Ueland angivne Retning«. Sverdrup takkede i to Skaaltaler for Landets Odelsmænd og for Kongen. (Morgbl. 1859, No. 299.)

«Ærede Ven!

Dine Skrivelser og flere andre, jeg har modtaget fra politiske Venner, have sat mig i en levende Bevægelse. Ikke blot fordi de er forstandige og energiske Mænds Udtalelser, hvilke aldrig forfejle sin Virkning, men tillige fordi de stærkt have ladet mig føle, at Forberedelsernes Tid er forbi og at der for Alvor maa tages fat paa Arbejdet.

Jeg skal forklare mig nærmere:

Hvis Indførelsen af aarlige Storthing var blevet opnaaet ved en folkelig Bevægelse, som deri saa sit Maal og dermed havde kulmineret, kunde vi maaske medrette sige at have Valget mellem aktiv Optræden og en mere afventende Holdning. Saa er det imidlertid ikke kommet. Den Bevægelse i Nationen, for hvilken sidste Storthing var et Udtryk, vedvarer fremdeles, er tiltaget i Kraft som i Udstrækning og har efter alt menneskeligt Skjøn en Fremtid; den bærer sin Lov i sig og vil gaa sin Gang tilende. Det er da ikke formeget sagt, at den ej alene kan, men maa virke bestemmende paa Fædrenelandets Skjæbne. Men hermed er ogsaa vort politiske Hverv givet. Vi maa af al vor Evne og med vor hele Kraft benytte de nuværende gunstige Forholde til at grundlægge Folkets Selvstyrelse for alle kommende Tider. At undlade dette, vilde være en stor Pligtforsømmelse og paadrage os et uberegneligt Ansvar; thi en forstandig og fast Ordning af Folkemagten er det, hvorpaa det for os kommer an, det ene Fornødne, Betingelsen og Garantien for sand og uafbrudt Fremadskriden. Den indeslutter i sig alt andet, som vi have Behov: det er umuligt at overvurdere dens Betydning eller at maale dens Bærevidde.

Og dog er dette kun den ene Side af Sagen. Jeg maa endnu bede dig og alle mine Venner betænke, hvad Følgen vil blive, hvis den største Kraftanstrængelse, hvortil Folket siden 1814 har opmandet sig, ikke bringer tilsvarende Resultater. Jeg skal ikke forsøge nogen Skildring; Enhver kan sige sig selv, at de gamle Ord «Skam og Skade følges ad» vilde finde en kun altfor sørgelig Stadfæstelse.

Til Erkjendelsen af vor Opgave maa slutte sig en klar og bestemt Faststillen af de praktiske Formaal, hvis Opnaaelse er dens Løsning. De ledende Hensyn er ikke tvivlsomme. Det, hvorfor man bestemmer sig, maa virke tilstrækkeligt og vedvarende; i denne Fordring kan intet Afslag gjøres. Paa den anden Side maa man ikke forøge Resikoen ved at medtage andet, end hvad for Øjemedet er nødvendigt, hvor vigtigt og ønskeligt det forresten kan være. Det er paa denne Maade, at de afgjørende Sejre forberedes. I det Enkelte træder derimod Vanskeligheder frem, især fordi det gjelder at samle Flertallet ikke alene om et fælles Maal, men ogsaa om fælles Midler til at opnaa Maalet. Dog ere Vanskelighederne ikke større, end at de bør kunne overvindes ved en Overenskomst mellem dem, hvis Anskuelser om, hvad der tjener til Fædrelandets Bedste, i det Hovedsagelige falde sammen. Jeg skal gjøre Begyndelsen og bidrage min Skjerv; hvad jeg giver er hverken mere eller mindre end min ved Eftertanke og Erfaring modnede Overbevisning.

Den første Betingelse for en gjennemført Selvstyrelse er lykkeligvis vundet i aarlige Storthing. Her gjelder det om nogensinde, at vel begyndt er halv fuldendt. Men Folkets Herredømme over sine Anliggender er derved ikke fuldt begrundet og sikret; aarlige Storthing kræver meget

mere Grundlovsbestemmelser af høj organisatorisk Betydning som sine uafviselige Konsekvenser.

Som det første udfordres en Udvidelse af Stemmeretten, hvorved alle selvhjulpne Mænd, der kan forudsættes at have Sands for det Almene, gjøres valgberettigede og valgbare. For at Selvstyrelsen skal svare til sit Begreb og de Institutioner, hvorigjennem den nærmest virker, have den nødvendige Fasthed og Magtfylde overfor alle Forekomster, maa alt hvad der er myndigt i Folket blive medberettiget, medinteresseret, medhandlende og medansvarligt. I Forslagsform finder jeg denne Tanke tilfredsstillende udtrykt ved det af Stemmeretskomitteens Flertal undertegnede Grundlovsforslag.

Naar Stemmeretten er udvidet og Storthinget har tiltraadt sin nye Magtstilling, maa til det Heles Fuldstændiggjørelse Statsraaderne gives Adgang til at deltage i Storthingets Forhandlinger. Paa anden Maade kunne flere Øjemed af stor Vigtighed ikke opnaaes; bestemmende Indflydelse paa Statsraadets konstitutionelle Holdning, stadigt Samarbejde af Regjering og Storthing, Sikkerhed for, at Storthingets Beslutninger udføres i den rette Aand saavelsom for, at alene dygtige og med Folkets Tillid hædrede Mænd kaldes til Statsraadsposterne.

Der kan overalt ikke lægges for megen Vægt paa en god Forbindelse mellem den lovstiftende og den udøvende Statsmagt. Uden den kan ingen Forfatning i Længden vise sig heldbringende og allermindst en paa et bredt demokratisk Grundlag anlagt; Folkeviljens Bærere vilde føle sig som lammede paa Haand og Fod. Vedtagelse af Ministeransvarlighed i denne efter al Erfaring nu virksomme Form er jo i Virkeligheden heller ikke andet end den sidste Besvarelse af det Spørgsmaal: Hvem skal være Herre i Huset og Styrende i Landet? Da Tilladelse i dette Tilfælde regelmæssig vil virke som et Paabud, vil Spørgsmaalet blive tilstrækkeligt besvaret ved det hvilende Grundlovsforslag, der ogsaa mere end en Gang er blevet gransket og vejet af vore bedste Kræfter.

Dette er det første og det sidste i mit Program. Have vi aarlige Storthing, en til alle selvhjulpne Mænd udvidet Stemmeret og virkelig Ministeransvarlighed gjennem Statsraadernes Deltagelse i Storthingets Forhandlinger, da er Selvstyrelsen grundlagt i Aand og Sandhed, al Fare for Tilbagegang fjernet og Veien banet for ethvert Fremskridt i politisk, social og økonomisk Henseende, som vor Evne og Stilling under de skiftende Tider tillade os at eftertragte. Og vi har udført de Ting, «der ville mindes, saalænge Landet er bebygget».

Iblandt de mange hinanden krydsende Meninger og Forslag har jeg sikkerlig ikke valgt for meget, men heller ikke for lidet. Det er ved faa, men store Træk at Folkenes Sag vindes.

Jeg beder om ikke at blive misforstaaet. Der er bragt paa Bane flere Grundlovsforandringer, som gaa i Retning af at udvikle Forfatningen og som fortjene al Opmerksomhed. For enkelte af dem nærer jeg en varm Sympathi og haaber, at de, naar Tiden er kommen, ville blive vedtagne. Men jeg kan ikke erkjende, at nogen af dem tilhører de Midler, der er nødvendige til Opnaaelse af Selvstyrelsens Gode, hvorpaa alle Kræfter og Anstrengelser fortrinsvis maa være rettede og for hvilken ingen Pris er for høj. Bliver Lejligheden mod Formodning saa gunstig, at mere uden Betænkelighed kan medtages, saa lad det ske; men sæt intet i Vove, førend Hovedslaget er vundet.

Mit Program for den nærmeste Fremtid er selvfølgelig ikke hermed afsluttet. Ved Siden af Forfatningsspørgsmaalene maa der med Omtanke og Kraft arbejdes for en Række af Sager, saasom: Reform i de Dele af Lovgivningen og Administrationen, der berøre hver Mands Interesser. — Ordning af Statens og Kommunernes Husholdning, ledsaget af Skattereformer. — Udvikling af Nationalværnet paa et bredt folkeligt Grundlag. — Indførelse af Offentlighed, Mundtlighed og Juryen i vor kriminelle Retspleje. — Revision af Kommunallovgivningen og Udvidelse af den kommunale Selvstyrelse. — Tidsmæssige Reformer i Kirke- og Undervisningsvæsenet. — Forholdsregler til Ophjælp af Landets Næringsveje.

Jeg kunde nævne flere Sager, men hvormange jeg vilde nævne, Et kom dog til at gjælde om dem alle, at nemlig deres betimelige og fyldige Gjennemførelse i en saare væsentlig Grad vil afhænge af, at Folket selv tager Styrelsen i sin Haand og udøver den gjennem lovfæstede Institutioner.

Jeg tænker, at mit Program er rigt nok, og jeg mener tillige, at det er egnet til at samle alle dygtige og frisindede Mænd til en politisk Virksomhed uden Lige i vor Historie.

Hvor ufuldkomne disse Linjer kunne være i Forhold til Gjenstandens Storhed og Vigtighed, vover jeg dog i Følelsen af min Overbevisnings Styrke at anbefale dem til din og dine Venners alvorlige Overvejelse.»

Den første af de i dette Brev nævnte Fremtidsprogramsager, Stemmerettens Udvidelse, var allerede optaget til forberedende Behandling paa det sidste treaarlige Storthing, idet et Forslag af L. Daae om Udvidelse af den kommunale Stemmeret blev vedtaget af begge Thingets Afdelinger, men negtedes Sanktion af Regjeringen. Paa samme Storthing blev der efter Henstillen af Odelsthinget den 4 Marts 1869 nedsat en 15 Mand sterk Komitte, hvoraf S. blev Medlem med 97 St., for at udarbejde Forslag til Forandring i Grundlovens Regler om den statsborgerlige Stemmeret. Denne Komitte arbejdede i Sessjonens Løb, naar Tid levnedes fra det øvrige Storthingsarbejde; dens Forslag blev 28 Maj 1869 fremsat for Storthinget for at hvile til grundlovsmæssig Afgjørelse 1871—73. Komitteen, hvis Forslag paa ny fremsattes 1871 og 1874 til eventuel Afgjørelse i en af Valgperioderne 1874—76 eller 1877—79, havde delt sig i tre Grupper, af hvilke Sverdrup og O. Velde foreslog (i forskjellige Alternativer) Stemmeretten betinget af en vis mindste antagen Indtægt, hvoraf svaredes Skat. I 1873 kom Sagen til Behandling i Storthinget, hvis Konstitutionskomittes Flertal imidlertid indstillede til Vedtagelse en anden Gruppes Forslag (det saakaldte Daae-Sørenssen'ske, som knyttede Stemmeretten til tre paa hinanden følgende Aars Skattebetaling direkte til Stat eller Kommune); en Minoritet i Komitteen indstillede et af den saakaldte Aall'ske Gruppe fremsat Klasse-Forslag, medens Sverdrup-Veldes Forslag blot anbefaledes af et enkelt Medlem. Ved Storthingets Afstemning 1 Maj fik intet af de foreliggende Forslag tilstrækkeligt Flertal, det Sverdrup'ske og det Daae-Sørenssen'ske fik hvert 54 Stemmer. Samme Skjæbne havde Forslaget i 1875, da Storthinget den 17 April nedsatte

en ny speciel Stemmeretskomitte, efter hvis Indstilling saa Storthinget den 10 Juni anmodede Regjeringen om en statistisk Belysning af hele Stemmeretsspørgsmaalet, hvorefter den specielle Komitte under 22 Maj 1877 afgav Indstilling med en Række dertil knyttede Forslag, som kom til Afgjørelse i 1881, da det Sverdrup'ske Forslag den 20 Maj vedtoges med 74 mod 34 Stemmer; Beslutningen blev imidlertid negtet Sanktion og først ved Grundlovsbestemmelsen af 4 Juli 1884 (se ndfr. S. 589) blev Stemmeretsspørgsmaalet foreløbig løst.

Den anden af de i Brevet omtalte Programsager, Spørgsmaalet om Statsraadernes Deltagelse i Storthingets Forhandlinger, havde, som ovfr nævnt, Sverdrup allerede 1851 haft Lejlighed til at udtale sig om. Ved den fornyede Behandling af de private Grundlovsforslag i Sagen 1854 og 1857 fastholdt han sin tidligere Stemmegivning imod samme, men erklærede sig, da Spørgsmaalet igjen forelaa 1860, for Grundlovsforandringen, der dog ikke opnaaede tilstrækkeligt Flertal enten i 1860, 1863 eller 1866, i hvilket sidste Aar Sverdrup selv var en af Forslagsstillerne. Spørgsmaalet kom nu ikke op igjen til Behandling før efterat aarlige Storthing var indført. Den 9 Marts 1872 blev, efter Indstilling fra Konstitutionskomitteens Flertal, det af Stiftamtmand C. Motzfeldt i 1869 fremsatte Forslag i Statsraadssagen af Storthinget bifaldt med 80 mod 29 Stemmer. Beslutningen blev ved kgl. Res. af 7 Maj 1872 negtet Sanktion i Henhold til Regjeringens Flertalsindstilling, hvorved tillige bebudedes en kgl. Proposition for Thinget 1874 om denne og andre dermed sammenhængende Grundlovsændringer. Marineministeren, Statsraad Dr. O. J Broch, havde samtidig med Afgivelse af et Særvotum, hvori han tilraadede Sanktion, bebudet sin Udtræden af Regjeringen, og til ham sluttede sig, ved Sagens Afgjørelse i Statsraad hos Kongen, Krigsministeren Statsraad Irgens; den 28 Maj indvilgedes de to Statsraaders Afskedsansøgninger. Allerede ved flere tidligere Lejligheder havde der givet sig tilkjende en Uoverensstemmelse paa principielle Punkter mellem Regjeringen og Storthingets Flertal. I 1871 var Storthingets Anmodning om Prolongation udover de i Grundloven fastsatte to Maaneder bleven besvaret af Regjeringen med Fastsættelse af 6 Maj som sidste Dag for Samværet; i denne Anledning vedtog Storthinget efter Forslag af Sverdrup den 12 April 1871 med 79 mod 30 St. en motiveret Dagsorden, hvori udtaltes Beklagelse af Regjeringens Optræden, hvori maatte sees «Udtrykket for en Miskjendelse af Storthingets Virksomhed»; denne sidste Passus vedtoges mod 42 St.. I 1872 blev Storthingets Prolongationsansøgning af Regjeringen besvaret paa lignende Maade; den fastsatte først 10de, senere 18de Maj som sidste Samværsdag, idet Regjeringen fastholdt sin Ret til skjønsmæssig at begrænse Samlingstiden. Sammen med Sanktionsnegtelsen i Statsraadssagen bidrog denne Optræden til at tilspidse Modsætningsforholdet mellem Regjeringen og Storthinget.

Trykt 12 Decbr. 1899.

I dettes Møde den 14 Maj forelaa til Behandling tre Udkast til Adresser til Kongen, alle gaaende ud paa Udtalelse af Misnøje med hans Raadgivere, dels et Forslag af Ketil Motzfeldt, hvilket blot misbilligede Regjeringens Holdning i Prolongationssagen, dels et Forslag af L. Daae, Essendrop, D. Kildal, Richter og Sæhlie, hvori, med en udførlig Begrundelse af Storthingets Holdning, Misbilligelsen begrænsedes til Regjeringens Færd i Prolongations- og Statsraadssagen, dels endelig et Forslag af Sverdrup, indeholdende et Mistillidsvotum til Regjeringens Politik i det hele taget og gjennem et længere Tidsrum. Under Debatterne i Thinget fremsatte Steen Forslag om en Sammensmeltning af de to sidste Adresseudkast, saaledes at de fem Repræsentanters Udkast blev Præmisser til Sverdrups Forslag — i hvilket dog udelodes den Linje, som sagde at Kongens Raad manglede «Agtelse for den gjennem Storthinget udtalte Folkevilje». Ved Voteringen Nat til 16 Maj blev den saaledes med Forslagsstillernes Samtykke sammensmeltede Adresse bifaldt med 63 mod 47 Stemmer *). Ved under 18 Maj at afgive Indstilling om denne Beslutning, indskrænkede Regjeringen sig til at stille sine Embeder til Kongens Forføjning; i Statsraad den 28 Maj blev Adressen af H. M. Kongen besvaret i et Protokoldiktamen, som sluttede saaledes: «Med trofast Vilje til altid at agte Repræsentationens grundlovmæssige Rettigheder, men tillige med Følelse af min Pligt til at opretholde Kongemagtens, finder jeg ikke Grund til at ombytte mine nærværende Raadgivere, der nyde min Tillid, med andre.»

Da Storthinget traadte sammen i Februar 1873, havde et Tronskifte fundet Sted den 18 Septbr. 1872; men Storthinget fandt Kong Oscar II omgivet af det samme Ministerium, alene med den Personændring, som var indtraadt ved Brochs og Irgens's og — en Maaneds Tid senere — Riddervolds Afgang. Fra Regjeringen fik Storthinget sig i Anledning af Adressen af 1872 oversendt en Redegjørelse af 3 Februar 1873 med en dertil knyttet Tilkjendegivelse fra Kongen. Da denne kgl. Meddelelse blev fremlagt i Storthinget 13 Februar, fremsatte Sverdrup Forslag til en motiveret Dagsorden, hvori Storthinget fastholdt sit ved Adressen af 1872 begrundede Standpunkt. Da dette Forslag kom til Behandling den 17 Februar, foreslog ogsaa K. Motzfeldt en motiveret Dagsorden, som udtalte at Storthinget ikke fandt den Sagernes Stilling, som fremkaldte Adressen af 1872, i nogen væsentlig Henseende forandret ved den kgl. Meddelelse af 3 Februar 1873. Efterat Sverdrup havde erklæret at han, i Henhold til sine Præmisser under Formiddagens Debat, kunde stemme ogsaa for Motzfeldts Dagsorden, blev denne bifaldt med 66 mod 42 Stemmer. For Storthinget

*) Den følgende Dag udgik fra Tønsberg en Bevægelse, som i nogen Grad fik Tilslutning i andre Byer og i enkelte Landdistrikter, nemlig en Række Tillidsadresser til Regjeringen — de saakaldte «By-Plebisciter» — et Slags direkte Folkeafstemning, som dog forgjæves blev søgt organiseret gjennem Byernes Kommunestyrelser; et statistisk Opgjør for disse Plebisciter findes i Daa's Tids-Tavler II. 50 fg. Dette Forsøg paa at afkræfte Storthingets Mistillidsadresse blev igjen mødt af en Moddemonstration, en Række Tillidsadresser til Storthinget, for hvis Udfald en statistisk Meddelelse findes i Daa's Tids-Tavler I. 288.

1874 fremsatte Regjeringen den bebudede Proposition i Statsraadssagen med nogle dertil knyttede konservative Garantier: Forslag om Opløsningsret for Kongen, om Begrænsning af et ordentligt Storthings Samlingstid til fire Maaneder, om begrænset Diætgodtgjørelse for Repræsentanterne, faste Statsraadspensjoner, m. m. Før dette Forslag (Sth. Prp. 1874, No. 21) grundlovmæssigt kunde komme til Afgjørelse i 1877, havde Storthinget den 27 Marts 1874 med 74 mod 35 St. gjentaget Beslutningen af 9 Marts 1872, alene med Ændring af Ordet «Statsministeren» til «Statsministrene»; Beslutningen negtedes Sanktion 23 Maj 1874. Den 10 April 1877 blev det omtalte Regjeringsforslag enstemmig forkastet, medens Storthingsbeslutningen fra 1874 samme Dag gjentoges med 82 mod 29 Stemmer, hvorpaa fulgte en ny Sanktionsnegtelse ved kgl. Res. af 26 Maj 1877. Den 17 Marts 1880*) gjentog Storthinget for tredje Gang ordret — i Virkeligheden for fjerde Gang — sin tidligere Beslutning og nu med 93 mod 20 Stemmer, hvorpaa fulgte en ny Sanktionsnegtelse den 29 Maj**), samtidig med at den 1877 enstemmig forkastede kgl. Proposition, med enkelte uvæsentlige Ændringer, besluttedes fremsat paany (Sth. Prp. 1880, No. 61). I Spidsen for Justitsdepartementets Foredrag angaaende den sidste Sanktionsnegtelse var uden nærmere Begrundelse stillet en Erklæring om, at det var «ophøjet over Tvivl, at der tilkommer Kongen absolut Veto med Hensyn til Grundlovsforandringer». Ved denne Erklæring var et gammelt konstitutionelt Tvistemaal mellem Statsmagterne bleven rejst paany og skudt i Forgrunden paa en saadan Maade, at Uoverensstemmelsen mellem Regjering og Storthing var tilspidset til Konflikt. Samme Dag Meddelelsen om Sanktionsnegtelsen og den nævnte kgl. Prop. om Statsraadssagen og andre dermed i Forbindelse staaende Forandringer i Grl., overbragtes Thinget (2 Juni), fremlagde Sverdrup et Forslag***) — «tilblevet og affattet under Konference med flere Storthings-

*) Samme Dag dateredes Indbydelsen til at indtræde i Novemberforeningen, hvis Formaal ifølge § 1 i de 28 Novbr. 1879 vedtagne, af 56 Mand underskrevne Love var «paa Forfatningens Grundvold at virke for sund og sand Oplysning om Anliggender vedkommende Kirke, Skole, Stat og Kommune». Den offentlige Indbydelse, som først blev udsendt de sidste Dage af Juni 1880, var undertegnet af den fungerende Bestyrelse: H. Fabritius, J. Selboe, I. Lunde, Chr. Lilloe, Thrond Ryen, J. Brandt og Bernh. Kjækstad.

**) Fra de Storthingsrepræsentanters Side, som havde stemt for Statsraadssagen, blev der under Kongens Ophold i Kristiania gjort flere Henvendelser til ham om en Bilæggelse af Striden; saaledes havde den 11 Maj 1880 fem af Storthingets Præsidenter samt Aarflot, Velde, S. Nielsen, Lindstøl, Haugland og Chr. Fougner en Audients hos Kongen, for hvem Sverdrup udtalte Nationens Ønsker og Haab i Anledning af den forestaaende Afgjørelse. Og to Dage senere, den 13 Maj, overrakte en Deputation (Havig, Iversen, Roll, Steen og Tonning) til Kongen en Adresse, istandbragt væsentlig efter Initiativ af K. Motzfeldt og underskrevet af 68 Repræsentanter, i hvilken udtaltes Haab om, at Storthingets Opfatning af Statsraadssagen nu ogsaa maatte blive delt af Kongen. (Se Morgbl. 1880, No. 130 A fg., Dagbl. No. 110—112, Aftbl. No. 107 og 109 og Verdens Gang No. 55 fg.)

***) Overfor offentligt fremkomne Udtalelser om 9de Juni-Beslutningens Forhistorie og Sv.s Forhold til den (se bl. a. Morgbl. 1892, No. 89 og «Defensorernes Udtog af Dokumentationen i Rigsretssagen mod Statsminister Selmer», H. 2, S. 272—79) tør det være af Interesse at minde om, at Spørgsmaalet om det absolute Veto ikke blot som et theoretisk Spørgsmaal, men som et, der en vakker Dag kunde ventes at blive aktuelt, var bleven optaget til Diskussjon f. E. allerede i Dagbladet 1873, No. 118, cfr. 1872, No. 102; ligesaa i Verdens Gang 1876, No. 125 fg. strax efterat

mænd» — om, at den tre Gange uforandret gjentagne Beslutning i Statsraadssagen af Storthinget skulde erklæres gjældende og ubrødelig efterleves som Grundlovsbestemmelse og Beslutningen oversendes Regje-

Sv. havde overtaget Bladets Redaktion (jfr. Modbemærkninger i Morgbl. s. A. 10 Oktbr. og i Aftbl. 11 Oktbr.) samt V. G. 1877, No. 62; fremdeles i H. E. Berners Afhandling «Folkesuverænitets-Principets Gjennemførelse i vor Grundlov» i Nyt norsk Tidsskrift, IV. 290 fg., jfr. Sth. Prp. No. 20 for 1881, S. 46; og endelig af Protokolkomitteen 1878 i dens Indstilling *O.* IV, S. 16—23, tiltraadt af Sverdrup under Debatterne i Odelsthinget s. A. (Sth.-Tid. 1878, Forh. i Odelsthinget, S. 508 fg., se særlig S. 513, Sp. 2.). Allerede før Beslutningen i Statsraadssagen af 17 Marts 1880 erholdt den svenske Riksdagsmand S. A. Hedlund, som Svar paa en privat Forespørgsel til en Storthingsrepræsentant om Statsraadssagens Stilling, den Besked, at Beslutningen i Tilfælde af en ny Sanktionsnegtelse «vilde blive promulgeret som Grundlov». At Spørgsmaalet om det absolute Veto og dets Anvendelse ogsaa var under Overvejelse af Kongemagten en rum Tid, før Spørgsmaalet om en Sanktionsnegtelse blev aktuelt, fremgaar af en haandskreven Optegnelse af Prof. O. J. Broch, hvori han fortæller om en længere Samtale, han den 13 Februar 1880 havde med Kongen, efter dennes Opfordring, om Statsraadssagen, og hvori det bl. a. heder: «Tilslut spurgte han om min Mening om Kongens Veto ved Grundlovsforandringer, hvorved jeg erklærede mig for det absolute Veto, fordi det laa i en Grundlovs Natur og var udtrykkelig anerkjendt og udtalt af Storthinget i 1824. Men samtidig tillagde jeg, at jeg troede dette Veto ikke burde benyttes. «Det faar nu staa sin Prøve», sagde Kongen, idet han samtidig takkede mig for min Aabenhed og oprigtige Erklæring i den hele Sag.» (Jfr. en Artikel «Om de norska statsråders deltagande i norska storthinget», underskrevet «En navnløs Nordmand», i Bladet «Östgöta-Correspondenten» 26 Februar 1880, overs. i Morgbl. 2 Marts s. A.)

En Sv. nærstaaende Deltager i Begivenhederne i 1880 har paa Udgiverens Forespørgsel meddelt følgende: «Vistnok var der inden Venstres Rækker dem, der helst havde seet 9de Juni-Beslutningen undgaaet ved en Dagsorden eller et Mistillidsvotum uden formelig Proklamation af Loven. Men jeg antager ikke, at Sv. i saa Henseende noget Øjeblik har været vaklende, da det absolute Veto proklameredes af Kongen. Da jeg af Lensmand Nils Enge under 1ste eller 2den Dags Debat blev anmodet om at tale med saavel Johan Sv. som Jakob Sv. for at tilvejebringe Enighed mellem dem om Beslutningen, fandt jeg Johan Sv. ganske fast og urokkelig, og han afviste al Tanke om at forhandle med Jakob Sv. Sikkert er det, at der fra den Dag, man fik nogenlunde sikker Besked paa at det absolute Veto var under Opsejling, inden Venstre var afgjort og fast Flertal for en Beslutning som 9de Juni-Beslutningen; enhver anden vilde være faldt ved Voteringen. De, som har sagt, at Johan Sv. kun nødtvungen gik med paa 9de Juni-Beslutningen, kan hverken have kjendt Sv. eller forstaaet den politiske Situation.» — Fra en anden Deltager i Begivenhederne 1880 har Udg. modtaget følgende Meddelelse: «Spørgsmaalet om Promulgation af Grundlovsbeslutningen af 17 Marts 1880, ifald den ikke sanktioneredes, havde allerede tidlig om Vaaren været Gjenstand for Drøftelse i Storthingskredse. Saasnart det blev bekjendt, at Sanktion var nægtet under Paaberaab af at der tilkom Kongen et absolut Veto, formede Sverdrup et Udkast til Promulgation efter Forbillede af det overordentlige Storthings Promulgation af Grundloven i 1814. Paa Storthinget i 1880 var Partierne ikke organiseret, Præsidentkollegiet spillede da en større Rolle end nu. Inden dette Kollegium [Sverdrup, Essendrop Steen, H. Bentsen, J. Smitt og Enge] var der delte Meninger, idet Promulgation oprindelig ingen Tilslutning fik, men nogle holdt paa en Protest mod Vetoet, andre mente det var tilstrækkeligt, at der i en Dagsorden beklagedes, at Sanktion var negtet. Da ingen Enighed opnaaedes i Præsidentkollegiet, besluttede en Del Venstrerepræsentanter (30—40 Mand), for at støtte Sverdrup, at underrette alle Vedkommende om, at de alene vilde give Promulgationsforslaget sin Stemme, men stemme mod alle de andre, mindre vidtgaaende Forslag. I et større Møde af Storthingsmænd blev det derpaa af Sverdrup fremlagt i den afændrede Form, hvori det den 2 Juni blev forelagt Storthinget, og fik i dette Møde almindelig Tilslutning. Da det saaledes blev klart for alle, at dette Forslag var det eneste, som kunde sejre, faldt al Modstand fra Venstrehold mod Sverdrups Udkast bort. Det er denne Tilslutning fra Meningsfæller, som af Rygtet er omgjort til at Sverdrup blev tvunget af dem til at optræde som Forslagsstiller.» — Hermed kan sammenholdes følgende. Under den Debat, som gik forud for Vedtagelsen (den 4 Juni med 65 mod 48 St.) af Rolls Forslag om at udsætte Behandlingens Paabegyndelse til den 7 Juni, ytrede W. Konow, S. B. følgende: «I de 2½ Maaneder, som er forløbne siden Beslutningen om Statsraadernes Deltagelse i Storthingets Forhandlinger blev vedtaget af Storthinget og i hvilken Tid Regjeringen har overvejet, hvorvidt den skulde give sin Tilslutning til den fattede Beslutning, har ogsaa Flertallet af Medlemmerne i denne Forsamling i Vexelvirken med det store Vælgertal udover Landet modnet sin Beslutning for alle Eventualiteter. Jeg tror, at de fleste Storthingsmænd er kommen paa det Rene med hvad der under disse Omstændigheder er det, som bedst stemmer med Forfatningens Tanke, med Storthingets Værdighed og denne Forsamlings Ære. Jeg tror ogsaa, at det Forslag, som er

ringen med Anmodning om at lade den bekjendtgjøre paa den for Kundgjørelse af Grundlovsbestemmelser foreskrevne Maade. Den 7 Juni kom Sverdrups Forslag under Forhandling. Et Forslag af Reinhardt (Storth.-Tid. 1880, S. 778) om at indhente Højesterets Betænkning om Sanktionsspørgsmaalet blev forkastet med 89 mod 22 Stemmer; fra andre Repræsentanter (K. Motzfeldt og Liv. Smitt) fremkom forskjellige Forslag om at nedlægge Protest i Form af motiverede Dagsordener og fra Jakob Sverdrup et senere frafaldt Forslag: at «Storthingets Præsidentskab bemyndiges til at meddele Regjeringen at Storthinget anser Beslutningen af 17 Marts for at være Grundlov for Kongeriget Norge» (Storth.-Tid. 1880, S. 783). Efter tre Dages Debatter vedtog Storthinget med 74 mod 40 Stemmer 9de Juni-Beslutningen, som med 105 mod 8 Stemmer blev besluttet oversendt Regjeringen med den anførte Anmodning. (Storth.-Tid. 1880, S. 718—725 og 762—903.) Ved kgl. Res. 15 Juni fastholdt Regjeringen sin Opfatning af Vetospørgsmaalet og negtede at kundgjøre Storthingsbeslutningen. Meddelelse herom (Sth. Forh. 1880, Dok. No. 88) blev den 17 s. M. givet Storthinget, som den 21de uden Debat og enst. besluttede: Dokumenterne vedlægges Protokollen. Ved kgl. Res. 30 August blev det paalagt Justitsdepartementet at indhente en «Udtalelse [om Vetospørgsmaalet] fra den højeste videnskabelige Autoritet i Landet paa Retsvidenskabens Felt, nemlig Universitetets juridiske Fakultet», og under 23 Marts 1881 afgaves Fakultetets Veto-Betænkning, hvis Konklusjon — Prof. Fr. Brandt sluttede sig dertil paa egne Præmisser — enstemmig udtalte, «at Grundlovsbestemmelser efter Norges Statsforfatning ikke kunne istandbringes uden med Kongens Samtykke».

Før denne Betænkning blev afgivet og kunde fremlægges for det følgende Storthing, var der indtraadt et Personskifte i Regjeringspræsidiet, idet Statsminister F. Stang den 4 Oktbr. 1880 havde nedlagt sit Embede og til hans Efterfølger som Statsminister var den 11 Oktbr. Statsraad Selmer bleven udnævnt*). I de med «Storthingstidende» som Tillæg følgende Love

fremlagt af Præsidenten, er i Formen saa vel overvejet og drøftet af Thingets bedste Mænd, at ingen videregaaende Drøftelse kan ansees fornøden. Folket Landet over venter med Ængstelse og Spænding paa Udfaldet af denne Sag.» (Storth.-Tid. 1880, S. 723.)

*) Denne sidste Udnævnelse fandt først Sted, efterat der i nogle Dage (6—10 Oktbr.) havde været ført Forhandlinger med Minister Sibbern, som ved et Chiffertelegram fra Kongen den 29 Septbr. var bleven kaldt fra Paris til Kristiania til Overlægning i Anledning af Stangs Afgang. Idet Morgbl. for 10 Oktbr. 1880 meldte, at Underhandlingerne med Sibbern var definitivt afbrudt, tilføjede Bladet: «Hr. S. skal betingelsesvis have erklæret sig villig til at indtræde i Regjeringen, men de af ham opstillede Vilkaar blev ikke befundne acceptable. Den Forudsætning, under hvilken vi med Tilfredshed vilde have seet Hr. S.s Indtrædelse i Regjeringen, nemlig at han accepterede Regjeringens Antecedentser og Konsekventser, har ikke slaaet ind.» Fra andet Hold vides, at Sibbern krævede Statsraadssagen ordnet i en eller anden Form og Professor O. J. Brochs Optagelse i Ministeriet. Om dette sidste Punkt kan Udgiveren meddele følgende egenhændige samtidige Optegnelse af Prof. B.: «Kongen erklærede personlig Intet at have imod mig, men fandt at maatte raadspørge sit Statsraad. Dettes Erklæring om at de enstemmig vilde forlange sin Afsked, hvis jeg blev tilkaldt (fra Paris), gjorde Udslaget.» Om den Sibbern'ske Episode se forøvrigt den efterfølgende Fejde mellem Aftenbladet og Morgenbladet, i førstnævnte Blad for 8, 11, 12, 15, 18, 20 og 23 Oktbr., 4, 5 og 6 Novbr. samt 7 Decbr. 1880, i sidstnævnte Blad for 7, 14, 17, 20 og 23 Oktbr., 4 Novbr. og 9 Decbr., samt Dagbl. for 6, 8, 11, 12, 14 og 30 Oktbr., foruden Artikler i svenske og danske Blade fra samme Tid, gjengivne i de nævnte norske Blade.

for 1880 var 9de Juni-Beslutningen bleven optagen, og ved Forandringer i Reglementet havde Storthinget 12 Marts 1881 efter Forslag af Sverdrup og Steen med 70 mod 42 St. fastsat Formerne for Statsraadernes Deltagelse i Forhandlingerne; men Statsraaderne mødte ikke og Konflikten var lige uløst. (Dept.-Tid. 1881, S. 290 fg.) Derimod kom nye Stridsspørgsmaal op mellem Statsmagterne: Storthingets Beslutning af 20 Maj 1881 om Stemmerettens Udvidelse blev negtet Sanktion; den 1881 for anden Gang vedtagne Lovbeslutning om Lensmænds Ansættelse blev af Regjeringen betegnet som stridende mod Grundlovens Principer; Tvistighederne om Storthingets Ret til at nedsætte Kommissjoner blev paany bragt paa Dagsordenen i Anledning af Beslutningerne den 19 Juni 1880 om Militærkomitteens Sammentræde mellem Sessjonerne, den 27 Maj 1881 om Godtgjørelse til dens Medlemmer for at bearbejde det Hjorth-Sverdrupske Værnepligts- og Hærordnings-Forslag og den 15 Maj 1882 om Nedsættelse af den parlamentariske Jurykommissjon; Spørgsmaalet om et Bevilgningsveto blev rejst ved Sanktionsnegtelserne af 21 Juni 1882 til Storthingets Bevilgning 14 Juni til Folkevæbningssamlagene*) og af 25 Novbr. 1882 til Beslutningen 16 og 17 Juni om Ordningen af en Centralstyrelse for Jernbanerne, m. v. Paa den anden Side gav ogsaa andre Beslutninger fra Storthingets Side Udtryk for dettes Stilling og Stemning: Den 16 Februar 1881 fremkom Forslag om Nedsættelse af Kongens Appanage og om Inddragning af Statsministerens Taffelpenge; samme Dag blev en kgl. Prop. til Lov om Indkomstskat med 49 mod 34 St. henlagt uden at sendes til Komitte; og s. D. fremsatte Sverdrup m. fl. sit Jurylovforslag, m. m. Konflikten havde udviklet sig til en Forfatningskamp, hvori nu ikke alene Regjeringens og Storthingets Medlemmer var Deltagere, men gjennem Pressens og Folkemødernes Forhandling den hele Nation. I Trontalen ved Storthingets Slutning den 21 Juni 1882 lod Regjeringen H. M. Kongen besvare 9de Juni-Beslutningen gjennem følgende Udtalelse: «Med alvorlig Bekymring har jeg maattet erfare, at Storthinget vil gjøre gjældende, at det uden Kongens Samtykke kan forandre Grundloven. Min Overbevisning om det uberettigede i denne Paastand er urokkelig.» (Sth.-Tid. 1882, S. 1320.) Trontalen blev i Tusinder af Særtryk gjennem Administrationen spredt over det hele Land. Under disse Forhold fandt Valgene Sted Sommeren og Høsten 1882. Fra disse vendte Nationalforsamlingens Opposition tilbage talrigere end nogensinde tidligere; det nyvalgte Storthing bestod af 83 Venstre og 31 Højre, valgte af henholdsvis 954 Venstrevalgmænd og 462 Højrevalgmænd, hvortil mellem de af Urvælgerne afgivne Stemmer svarede 42,881 Venstre

*) Det første F. blev oprettet efter Initiativ af O. Five, cand. real. og Amtsskolebestyrer, paa et Møde af Repræsentanter fra Skytterlag i nordre Trondhjems Amt 29 Januar 1882. «Fællesstyret for Folkevæbningssamlagene» blev stiftet paa et Møde i Kristiania 6–8 Februar 1882 af Repræsentanter fra 12 Amters F. og Udsendinge fra 3 andre, hvor lignende Organisationer var under Dannelse.

og 28,411 Højre. (Se forøvrigt Utheim: Statistik over Storthings- og Valgmandsvalgene 1882, S. 52 fg.)

Allerede kort efterat Storthinget i 1880 havde vedtaget 9de Juni-Beslutningen, var Tanken om en mulig Rigsretsaktion kommen frem i den politiske Diskussjon, idet Sverdrup under Odelsthingets Debatter om Protokolkomitteens Indstilling den 11 Juni udtalte sig for en Indskrænkning i Højesteretsassessorernes Antal, «fordi man ikke skal se bort fra det Moment, at naar man bevilger en Gage af denne Art, forøger man ogsaa Rigsretten med en Højesteretsassessor mere». (Oth.-Tid. 1880, S. 506.) Den 21 Juni s. A. besluttede Storthinget med 63 mod 41 St. efter Indstilling fra Gagekomitteen at inddrage ved først indtrædende Ledighed to midlertidig bevilgede, men i en Række af Aar benyttede Højesteretsgager. (Sth.-Tid. 1880, S. 1102—1140.) Den 15 Juni 1881 behandledes i Odelsthinget en Indstilling fra Protokolkomitteen om Forføjninger i Anledning af Regjeringens Sanktionsnegtelser i 1880 ang. Statsraadssagen og ang. Militærkomitteens Sammentræden mellem Sessjonerne. Efter et under Debatten af Steen fremsat Ændringsforslag vedtog Odelsthinget dels med 51 mod 32 St., dels med 49 mod 34 St., følgende Beslutning: «Det forbeholdes et kommende Odelsthing at træffe de Forføjninger, hvortil Regjeringens Forhold til Sanktionsnegtelserne af 29 Maj og 19 August 1880 maatte befindes at give Anledning», idet baade Komitteens Flertal i sin Indstilling og dens Formand under Debatten (Oth. Tid. 1881, S. 568—591) udtalte, at «Nationen ved nye Storthingsvalg skulde have Anledning til at udtale sin Mening om Forholdet.» Den 2 Juni og den 15 Juni 1882 vedtog Odelsthinget Beslutninger, dels med 51 mod 28 St., dels med 47 mod 32 St., om en lignende Henstilling til et kommende Odelsthing i Anledning af Regjeringens Sanktionsnegtelse overfor Godtgjørelsen til Militærkomitteens Medlemmer og dens Forhold overfor Ansvarsdecisjoner fra Odelsthingets Side mod Finantsdepartementets og Marinedepartementets Chefer. (Oth.-Tid. 1882, S. 689—694 og 749—765.) Imod disse Udsættelsesbeslutninger nedlagde Regjeringen Indsigelser i Foredrag af 13 Marts og 11 Oktbr. 1882. (Dept.-Tid 1882, No. 51 fg., jfr. Indst. fra Protokolkomitteen *O. I.* for 1883, S. 3 fg.) Ved det nyvalgte Storthings Sammentræden i 1883 var ligesom under Valgkampen, der gik forud, den mellem Statsmagterne herskende konstitutionelle Strid Spørgsmaalet først og sidst. Til nærmere Overvejelse af Stillingen traadte den 29 Januar og følgende Dage Venstres Repræsentanter sammen for at drøfte Spørgsmaalet om en Organisation af Partiet og Planen for dets Optræden. Af disse væsentlig paa Foranledning og under Ledelse af Sverdrup holdte Møder fremgik den 1 Februar Beslutningen om Oprettelse af Storthingets Venstreforening*), for

*) Af samtidige Begivenheder i det offentlige Liv maa her nævnes Udstedelsen af Opraabet «Til Christendommens Venner i vort Land» (det er dateret i Januar 1883 og offentliggjordes i Morgbl. den 28 Januar, No. 27 A) og Redaktionsskiftet i Dagbladet 19 Februar, hvorom nærmere i F. Bætzmanns Brochure «I Dagens Strid», S. 1—7.

hvilken Udkast til Statuter blev udarbejdet af Sverdrup, Steen, Haugland, S. Nielsen og Qvam. Den 5 Februar vedtoges disse Love, hvorefter Foreningens Formaal skulde være «under Tilslutning til den af sidste Storthing førte Politik, at hævde Storthingets grundlovmæssige Stilling». Foreningen skulde i Regelen holde Møder en Gang om Ugen og til at forberede Sagerne for Foreningen opnævntes for 4 Uger ad Gangen et Femtenmandsudvalg, der ogsaa, ligesom Formanden eller 10 af Foreningens Medlemmer, kunde kræve afholdt overordentlige Møder. Enhver Storthingsmand, som ved at indtegne sit Navn i Foreningens Protokol vedtog dens Love, blev Medlem; alle 83 Venstrerepræsentanter gjorde dette. Til Formand valgtes den 5 Februar med Akklamation Sverdrup, til Viceformand Steen og til Sekretær Qvam. Medlemmer af Femtenmandsudvalget blev: Steen, S. Nielsen, H. Bentsen, Arctander, Lindstøl, Haugland, L. Bentsen, Aarflot, Qvam, Jacobsen, Berner, Løberg, Jaabæk, Krogh og Øverland. Den 10 Februar holdt dette Udvalg sit første Møde til Forhandling om Lagthingets Sammensætning. Ved et foretaget Prøvevalg viste Stemningen sig afgjort for at udelukke enhver Højrerepræsentant af Lagthinget. I Overensstemmelse hermed fandt i Storthinget den 15 Februar Lagthingsvalget Sted (Sth.-Tid. 1883, S. 44 fg.). Den 20 Februar blev Protokolkomitteen besat med Flor, Glestad, Rejerson og Sparre (hver 79 St.), Bang, Blehr og Schjørn (hver 78 St.), Sverdrup (51 St.) og Steen (49 St.); den sidste blev Komitteens Formand. Den 8 Marts voteredes der i Komitteen, hvis Flertal (6 mod 3) stemte for Rigsretstiltale mod alle Regjeringens Medlemmer for at have udvirket eller virket til Afgivelse af de kgl. Resolutioner 29 Maj og 15 Juni 1880 (ang. Statsraadssagen og 9de Juni-Beslutningen), 21 Juni 1882 (ang. Bevilgningen til Folkevæbningssamlagene) og 25 November 1882 (ang. Deling af Storthingets Beslutning om en Centralstyrelse for Jernbanerne). I Modsætning til Flertallet fandt Mindretallet den foreslaaede Rigsretsanklage ubeføjet og indstillede, at de omhandlede Regjeringshandlinger ikke gave Anledning til videre Forføjning. Den 30 Marts afgaves Komitteens Indstilling *), som refereredes i Odels-

*) I de nærmest foregaaende og efterfølgende Dage blev der, med daværende Kopist i Statsrevisjonen Ole Ring som Mellemmand, ført nogle — af enkelte Storthingsmænd foranledigede — private Forhandlinger mellem Sverdrup og Statsministrene Selmer og Kierulf angaaende det Spørgsmaal, om der kunde blive tilvejebragt paa en eller anden Maade Adgang til Kompromis-Underhandlinger mellem Storthingets Venstre og Kongen «paa Basis af en Ordning af Statsraadssagen og de deraf betingede Konsekvenser». Efterat Protokolkomitteens Indstilling var bleven refereret i Odelsthinget, var det yderligere vanskeliggjort for begge Parter at indgaa i nogen Forhandling, og det hele Forsøg strandede. (De ved Lejligheden udvexlede Skrivelser blev trykt i Bladene for 9 April og er efter disse gjengivet i F. Bætzmann: Rigsrets-Efterretninger, S. 52 55; jfr. Forhandlingerne i Odelsthinget den 9 April i Oth.-Tid. S. 147—156.) I Dagene 11—18 April — medens Rigsretsdebatterne endnu fortsattes i Odelsthinget — forsøgtes nye Kompromisforhandlinger, indledet ved Repræsentanterne D. Cappelens og senere Jakob Sverdrups Privataudientser hos Kongen den 11 April, mellem Venstre og Højre i Storthinget, men ogsaa disse strandede, idet Højre «ikke kunde finde et tjenligt Grundlag for en videre Forhandling, saalænge man i Strid med Grl. § 12 fastholdt Fordring paa Statsraadsskifte», hvilket Storthingets Venstreforening havde sat som en af Betingelserne i sin Resolution den 13 April. (Cfr. F. Bætzmann: Rigsrets Efterretninger, S. 57 og Meddelelser i alle Kristiania-Blade i nævnte Uge samt Udtog I. af Defensors Dokumentation i Rigsretssagen mod Statsminister Kierulf» og Rigsrets-Tidende IV. 17 fg.)

thinget den følgende Dag og derpaa behandledes i 18 Møder fra 6te til 23de April, da Sagen ved Midnatstid optoges til Votering. Rigsretstiltalen blev besluttet med 53 mod 32 St. (Højre og Didrichsen). I Skrivelse af 8 Maj udtalte Regjeringen Ønske om, at Tiltalen mod dem maatte anhængiggjøres som en samlet Sag, medens Protokolkomitteen i sin Indstilling af 4 Maj havde anbefalet Deling af Aktionen i 11 forskjellige Sager. I Møde den 9 Maj blev Indstillingen bifaldt og Aktorer valgt og i Møde den 11 Maj valgtes 5 Medlemmer af Aktionskomitteen, som i Indberetning til Odelsthinget af 22 Juni meddelte, at den ikke havde fundet Grund til at fravige Beslutningen om 11 særskilte Rigsretssager. Imidlertid havde fra 18 Maj til 1 Juni Rigsrettens præliminære Møder fundet Sted; i det første af disse forelaa fra Højesteretsjustitiarius Thomle Forslag om, at de 24 af Rettens Medlemmer, der havde stemt for 9de Juni-Beslutningen, skulde som inhabile opnævnes til Udtrædelse, og fra Assessor Ph. Hansteen om, at disse samme Medlemmer ikke skulde deltage i Voteringen over det første Forslag, samt om at Præsidenten Qvam skulde opnævnes til Udtrædelse; alle disse Forslag forkastedes, hvorefter den foreløbige Procedure fortsattes i de følgende Møder. Den 7 August gjenoptoges Retsforhandlingerne og Realitetsproceduren begyndte. (Storth. Forh. 1883, Indstill. *O.* I. og *O.* III.; Sth.-Tid. 1883, Forhandl. i Odelsthinget, S. 97—532; Rigsrets-Tidende 1883—84, I—IV, cfr. Reg. i Bd. IV. 26. Jfr. F. Bætzmann: Rigsrets-Efterretninger, S. 25—72.)

I Tiden fra 27 Februar til 1 April 1884 faldt Rigsrettens bekjendte Domsafsigelser *). I et kgl. Diktamen af 11 Marts s. A., knyttet til Justitsdepartementets Foredrag s. D. i Anledning af Dommen over Statsminister Selmer (Dept.-Tid. 1884, S. 161—163 og S. 164—172, Sth. Forh. 1884, Dok. No. 69 og Indst. *O.* I.) havde Kongen resolveret Dommenes Iværk-

---

*) Dommen over Statsminister Selmer den 27 Februar fremkaldte samme Dag følgende Erklæring fra Storthingets Højre, som Meningsfæller senere opfordredes til at give sin Tilslutning ved at tegne sine Navne paa offentlig udlagte Lister:

»Til Odelsthinget!

Ligeoverfor den idag afsagte Rigsretsdom finder vi, undertegnede Medlemmer af Odelsthinget, baade for vor egen Skyld og af Hensyn til de mange Medborgere, der i det, hvorom det her gjælder, deler vor Opfatning, strax at burde udtale, at der ikke gjennem Rigsretsdom kan frakjendes nogen af Statsmagterne den Stilling og de Funktioner, som ved Grundloven ere dem anviste, — hvad der faar særlig Betydning ligeoverfor en Rigsret, tilbleven paa en saadan Maade som den nuværende.

I Forvisning om, at Landets Frihed og Lykke beror paa, at begge Statsmagter, Kongemagten ikke mindre end Storthinget, opretholdes i Udøvelsen af den dem ved Grundloven tillagte Myndighed, ville vi for Fremtiden som hidtil hævde og forsvare Grundloven, saadan som den efter vor Overbevisning er at forstaa og af tidligere Storthing har været forstaaet.

Idet vi indskrænke os til denne Udtalelse, bede vi nærværende Erklæring vedlagt Odelsthingets Protokol.

Ferd. Roll. Ole Schrøder. Liv. Smitt. Emil Stang. M. Birkeland. Jacob Ihlen. F. W. Bugge. T. C. Bang. R. Rynning. G. Flor. C. Rynning. J. Dahl. Axel Bech. Oluf Saxe. J. Blackstad. N. I. Hansen. Motzfeldt. H. C. Horgen. H. C. Hansen-Fosnæs. C. W. Wisbech. P. Nielsen. Johan Thorne. Jørgen C. Knudsen. F. Schjørn. D. Cappelen. A. Schøyen. F. Lork. J. Bonnevie. K. Bugge. Joh. Harbitz. S. Hille.»

sættelse *) og derpaa overdraget til det konservative Partis Fører i Storthinget, Emil Stang, at danne en ny Regjering. Dette paatog ogsaa Stang sig, men da hans Meningsfæller i Storthinget ikke ønskede, at han skulde forlade sin Plads der, blev det den af Rigsretten blot til 8,000 Kr. Mulkt dømte Statsraad Chr. Schweigaard, som kom til at træde i Spidsen for det den 3 April 1884 udnævnte nye Ministerium (jfr. ovfr. S. 395). Storthingets Flertal fortsatte imidlertid sin afgjort antiministerielle Politik: Loven om Lensmænds Ansættelse blev uforandret gjentagen for tredje Gang; den parlamentariske Jurykommissjon fik ved Beslutning af 24 April 1884 Bemyndigelse til at fortsætte sit paabegyndte Arbejde; en Lov om Nedsættelse i Straffen for Majestætsforbrydelser vedtoges den 26 Maj 1884, men negtedes Sanktion den 6 Juni (Dept.-Tid. 1884, S. 465—471 og 481—487) **). Budget-Bevilgninger blev afknappet eller negtet af Hensyn til den politiske Situation (se bl. a. Debatterne 24—26 April om Udsættelse af Marinebudgettets Behandling, Sth.-Tid. 1884, S. 238—295); og for første Gang siden 1814 blev der gjort Brug af Grl.s § 75 h, idet Armedepartementets Chef med 50 mod 30 St. indkaldtes i Odelsthinget 7 Maj for at besvare Spørgsmaal angaaende forskjellige militære Foranstaltninger i Tiden før Afsigelsen af Rigsretsdommen over Statsminister Selmer (Sth. Forh. 1884, Dok. No. 75 og 79 og Oth.-Tid. S. 303—335)***). Paa den anden Side

*) I Forvejen havde paa Kongens Opfordring den svenske Regjering afgivet følgende Erklæring, dat. Kristiania den 6 Marts 1884 og meddelt i Post- och Inr.-Tidn. den 26 Marts:

»Till H. M. konungen!

Eders Kongl. Maj:t har i nåder behagat uppmana mig att inhemta och i underdånighet anmäla, hvilken mening det svenska statsrådets ledamöter hysa beträffande nedan omformälda tvenne uti norska riksrättens dom emot statsministern Selmer berörda frågor, för så vidt nemligen dessa frågor kunna anses utöfva inverkan på den emellan Sverige och Norge bestående union.

De meddelanden, hvarom Eders Kongl. Maj:t gifvit föreskrift, hafva nu egt rum, och jag är af samtlige mina kolleger bemyndigad att på det sätt nu sker i underdånighet gifva deras mening uti nämnda hänseende till känna, på samma gång jag har att uttala min egen.

Såsom Eders Kongl. Maj:t uttryckligen förklarat, kan det ingalunda tillkomma det svenska statsrådets medlemmar att ens på det mest aflägsna sätt beröra ämnen, hvilka afse enbart norska angelägenheter och förhallanden, utan vårt yttrande måste vara strängt begränsadt till angifvande af den vigt, vi kunna anse de föreliggande frågorna ega i unionelt afseende. Beträffande således nämnda frågor från denna synpunkt betraktade, äro mina kamrater och jag utan ringaste meningsskiljaktighet af den åsigt, att unionen förutsätter och betingar

att i Norges Grundlag lika litet som i Sveriges ändring må kunna vidtagas utan konungens bifall och samtycke, äfvensom

att Norges beväpnade styrka skall likasom Sveriges vara ställd under den gemensamme konungens befäl och lydno.

Underdånigast
C. J. Thyselius.
svensk statsminister.»

**) Ved kgl. Res. 26 Marts 1884 var det bleven tilladt at iverksætte justitiel Tiltale efter Krl. Kap. 25, § 1 mod »Verdens Gang« (for en Artikel i No. 36: »Det kongelige Diktamen« af B. Bjørnson) og mod »Dagbladet« (for en Artikel den 21 Marts: »Kongen i Stockholm«); og ved kgl. Res. 29 Marts 1884 var lignende Sagsanlæg bleven besluttet mod »Dagsposten« (for en Artikel i No. 62: »Det var en grusom Salve«) og mod »Indtrønderen« (for en Artikel i No. 22: »Kongen har talt«). Retsforfølgningen blev igjen hævet ved kgl. Res. 19 Maj og 6 Juni 1884.

***) Af andre politiske Foreteelser fra 1884 maa her nævnes: Stiftelsen af Norges Venstreforening (efter Forslag af Sverdrup og Qvam, som ogsaa blev Foreningens første Formænd) paa et Møde af Delegerede for det hele Land den 28 og 29 Januar, da Love vedtoges med en § 1, saalydende: »Foreningens Formaal er paa Grundlag af Forfatningen og Foreningen med Sverige at samle Landets Venstreforeninger til Gjennemførelse af Selvstyre, saavel i Stat som i Kommune, og til

fandt Ministeriet af 3dje April ingen sterk Støtte i sit Partis Presse, og blandt Meningsfællerne i Storthingets Mindretal var Anskuelserne delte om Partiets Optræden. Allerede før Aprilministeriets Udnævnelse, i Midten af Marts, havde et Medlem af Storthingets Mindretal, Statsraad K. Motzfeldt, gjort en Henvendelse til Sverdrup, som gjentoges mere bestemt den 1 April, angaaende Forhandlinger med Venstre om en mulig Overenskomst; ved en ny Sammenkomst den 2 April erklærede imidlertid Sv. «overhovedet ikke at kunne tilraade nogen Forhandling om nogen Gjenstand, hvorved der kunde blive Tale om ikke at anvende, altsaa om at opgive, nogen af de Rettigheder, som de faldne Rigsretsdomme havde tilkjendt Storthinget.» (Aftpst. 1884, No. 83 A.) Den følgende Dag kom den officielle Meddelelse om Udnævnelsen af Ministeriet Schweigaard-Løvenskiold. Inden dette selv gjorde der sig snart to Strømninger gjældende, en mere og en mindre kompromisvenlig. Udfaldet blev at Ministeriets Chef, mod hvem der fra ledende Hold i Storthinget, som forlangte Statsraadssagen bragt i Orden og 9de Juni-Beslutningen indrykket i «Lovtidenden», underhaanden blev stillet i Udsigt en Indkaldelse for Storthinget efter Grl. § 75 h og derefter en ny Rigsretsaktion, den 31 Maj for Kongen anmeldte sit personlige Ønske om at fratræde. Ved Kongens Ankomst til Kristiania den 5 Juni stillede Regjeringens øvrige Medlemmer sine Pladse til Disposition, hvorefter Kongen samme Dag, overensstemmende med Raad fra Aprilministeriets Medlemmer (jfr. Sth. Forh. 1885, Indst. *O.* VI. og Oth.-Tid. s. A. S. 612), lod Professor Dr. O. J. Broch kalde til Forhandling — den følgende Dags Middag blev Sverdrup kaldt til Konferance med Kongen — om Istandbringelse af et Kompromis og Dannelse af en ny Regjering af Statsraadssagens Venner inden Højre i og udenfor Storthinget. Grundlag for en Overenskomst med Storthingets Flertal skulde være en af Repræsentationen paany fattet og af Kongen sanktioneret Beslutning i Statsraadssagen med dertil knyttet Løsning af Bostedsbaandet for forhenværende Statsraader — det saakaldte «Livius Smitt'ske Forslag B.» —, Tilfølgetagelse af en ny Bevilgning til Folkevæbningssamlagene med samme Betingelser som tidligere stillet og af Beslutningen om Jernbanernes Centralstyrelse samt Sanktion

Virken for en folkelig og tidsmæssig Udvikling.» — Den 7 Marts 1884 blev der udsendt Indbydelse fra en Række af Borgere til Stiftelse af Kristiania liberale Forening med det Formaal «paa Grundlag af Forfatningen og Foreningen med Sverige at virke for et konstitutionelt Samarbejde mellem Storthing og Regjering og en derpaa bygget politisk Udvikling i Overensstemmelse med Tidens Krav», idet Indbyderne under de forhaandenværende Forhold ansaa det «for en bydende Nødvendighed at der nedlægges Protest mod de Opfordringer til Lovbrud, som ere fremkomne i Anledning af Rigsrettens Dom». — Først senere ud paa Aaret, efter et 25—27 August afholdt Fællesmøde af Landets «Grundlovsforeninger», blev ogsaa det konservative Parti organiseret ved Oprettelsen af De konservative Foreningers Centralstyrelse, hvis Program offentliggjordes i en «Cirkulærskrivelse No. 1» (4. 2 Bl.), dateret Kristiania 8. Oktbr. 1884 og underskrevet af Bestyrelsen: E. Stang, Carl Løvenskiold, Hersleb Vogt Dr. Yngvar Nielsen og J. C. Heuch. To Dage senere stiftedes saa Kristiania konservative Forening ved et Møde i Fæstningens Gymnastiklokale den 10 Oktbr. 1884.

af Lensmandsloven *). Den 6 Juni vægrede Broch sig for at danne noget Ministerium, hvis han ikke fik Samtykke til at optage to af Storthingets Venstre i sit Statsraad. I et Partimøde den 7 Juni gav Storthingets Venstre med 64 mod 6 Stemmer (O. Thomesen, Rinde, Sveinsson, Sørum, L. Bentsen og Foosnæs) Tilsagn om at tiltræde disse Kompromisvilkaar, idet Forventning derhos udtaltes om, at Storthingets Venstre vilde blive repræsenteret i den nye Regjering ved Mænd af sin Midte. (Jfr. Dr. O. J. Brochs Skrivelse i Dagbl. 11 Juni 1884.) Under Samraad med sine tidligere Storthingskolleger L. Daae og O. Richter, der begge havde staaet udenfor den aktive Politik siden 1879, søgte nu Broch et nyt Ministerium dannet, i hvilket Venstre, efter ny Beslutning i Statsraadssagen, skulde repræsenteres af Arctander og Haugland (som dog begge undslog sig), medens Planen tillige gik ud paa at optage i Regjeringen Armé- og Marineministeren fra Aprilministeriet samt en moderat Højremand i eller udenfor Storthinget. Denne sidste Del af Kombinationen vandt ikke Venstres Tilslutning og Tanken paa at give to 9de Juni-Mænd Sæde i Regjeringen fremkaldte Højres Modstand. Efterat i Mellemtiden Henvendelse fra Kongen også var skeet til K. Motzfeldt, som erklærede sig ude af Stand til at forsøge paa at løse Opgaven, og til Richter, hvis Bestræbelser ligeledes mislykkedes, maatte Broch den 22 Juni igjen nedlægge sit Hverv. Kongen kaldte nu den 23 Juni Sverdrup for at søge hans Bistand til Løsning af Konflikten. Vilkaarene sattes af Kongen i Realiteten som ved de Broch'ske Underhandlinger. Sverdrup paatog sig Hvervet, idet han med Hensyn til Personspørgsmaalet fik frie Hænder paa et Par Navne nær.. Han fremlagde Kompromisset i Storthingets Venstreforening, hvor det vel hos flere vakte Betænkeligheder, men dog fik Tilslutning, vistnok alene ved Sv.s Autoritet. Den 26 Juni 1884 udnævntes saa, idet Aprilministeriets Afskedsansøgning indvilgedes, Ministeriet Sverdrup**) med S. som Statsminister i Kristiania og Chef for Marine- og Postdepartementet samt midlertidigt tillige for Revisjonsdepartementet.. Den 30 Juni vedtog Storthinget med 84 mod 25 Stemmer Statsraadssagen efter «Livius Smitts Forslag Litr. B.» (Sth.-Tid. 1884, S. 710—725); i Statsraad den 1 Juli erholdt den nye Grundlovsbestemmelse kgl. Sanktion, og om Eftermiddagen den 2 Juli mødte Regjeringens samtlige Medlemmer for første Gang i Storthinget. (Sth.-Tid. 1884, S. 767, hvor Præsident Steens Hilsningstale og Sv.s Svartale er trykt.) De øvrige Stridsspørgsmaal blev nu ligeledes hurtigt ordnet. Den 30 Juni sanktioneredes Lensmandsloven, den 1 Juli

*) Antydninger om et saadant Kompromis var tidligere bleven overbragt H. M. Kongen af Amtmand C. Michelet under dennes Besøg i Stockholm, men var da bleven afvist. (Morgbl. 1884, 4 Juni.) Omkring samme Tid holdt V. Ullmann Foredrag i Stockholm om Forfatningsstriden i Norge og hædredes bagefter ved en festlig Tilstelning af 120 Rigsdagsmænd, 10 af første og 110 af andet Kammers Medlemmer (cfr. Dagbl. 1884, 26 April, og Morgbl. 29 April).

**) Nogle anekdotmæssige Meddelelser om Regjeringsskiftet findes i N. J. Sørensens Blad «Posten» 1889, No. 54, 57; i «Varden» 1884, No. 51 og i «Vestlandsposten» s. A. No. 75 og 79.

faldt kgl. Res. om Ordningen af Jernbanernes Centralstyrelse, den 2 Juli vedtog Storthinget med 81 mod 30 Stemmer paany den 1881 ikke sanktionerede Grundlovsbestemmelse om Udvidelse af den statsborgerlige Stemmeret, hvilken sanktioneredes den 4 Juli; og den 3 Juli besluttede Storthinget med 74 mod 26 St. en ny Bevilgning til Folkevæbningssamlagene, hvilken derpaa toges tilfølge ved kgl. Resolution.

Ved Udnævnelsen den 26 Juni 1884 var Ministeriet bleven sammensat af Statsministrene Sverdrup og Richter samt Statsraaderne S. Arctander, E. Blix, L. Daae, B. M. Haugland, Jac. Stang, Jakob Sverdrup og A. Sørenssen; som 10de Medlem udnævntes 16 Juli B. Kildal, der nu overtog Revisjonsdepartementet. Den 30 April 1885 traadte Daae ud, hvorpaa Sverdrup overtog Styrelsen af Armédepartementet ved Siden af Marinedepartementet, medens Postdepartementet midlertidigt overtoges af Kildal. Som Daaes Eftermand i Regjeringen udnævntes den 3 August 1885 H. R. Astrup til Chef for det ved kgl. Res. 30 Juli s. A. nyoprettede Departement for de offentlige Arbejder, medens Sverdrup fra 3 August s. A. overtog Styrelsen af det ved samme kgl. Res. oprettede Forsvarsdepartement. Den 17 Februar 1888 udtraadte Arctander, Astrup og Kildal og den 24 s. M. Blix; disse efterfulgtes den 5 Marts af W. S. Dahl, Oscar Jacobsen og L. K. Liestøl samt 13 Marts af P. O. Schjøtt. Den 6 Juni 1888 traadte Richter ud, hvorefter Jac. Stang udnævntes til Statsminister den 19 Juli og Olaj Olsen s. D. til Statsraad. Den 1 August 1888 traadte Sørenssen ud og efterfulgtes 29 Decbr. s. A. af G. A. Thilesen. Den 23 Februar 1889 erholdt Liestøl Afsked og efterfulgtes 6 Marts af E. A. Liljedahl.

Med ubetinget Tilslutning fra det store Parti i Nationalforsamlingen og blandt Meningsfæller over det hele Land var den nye Regjerings Udnævnelse bleven modtaget *). Forhaabningerne om et roligt Samarbejde mellem de to Statsmagter var store og gjensidige. Som nævnt havde den første Uoverensstemmelse inden selve Regjeringspersonalet vist sig ved Daaes Udtrædelse i April 1885 og kort i Forvejen havde det første Tegn vist sig til en spirende Uoverensstemmelse ogsaa mellem Regjeringen og Storthinget. Den 27 Marts 1885 forelaa til dettes Behandling en Indstilling fra Gage- og Pensjonskomitteen om Bevilgning af Vartpenge til de tre Medlemmer af Aprilministeriet (Johansen, N. Hertzberg og Dahll),

*) Se herom alle Samtidens Blade og Referatet af Folketoget til Kongen den 29 Juni 1884, bl. a. i Dagbl. No. 213 og Verdens Gang No. 75 fg. — En Episode, som i Sv.'s første Regjeringsdage vakte megen Opsigt og adskilligt Skriveri, var hans Deltagelse, under et privat Besøg i Kjøbenhavn, i det danske Venstres Æresmiddag for ham paa Skodsborg den 6 August 1884. Herom henvises til Referater fra Festen og dertil knyttede Betragtninger m. v. i Dagbl. 1884, No. 261, 262, 263, 265, 269; Morgbl. No. 218 A og fg. og 253 A [hvor det fortælles, at »Danmark ifølge Efterretninger, som vi have al Grund til at anse for paalidelige, som officiel Satisfaktion har forlangt den norske Statsministers Afskedigelse«, cfr. Aftpst. 1884, No. 214 A]; Verdens Gang 1884, No. 92 fg.; Dagbl. (Kbh.) 1884, No. 204, 211, 212; Dagens Nyheder No. 203, 210; Avisen No. 245; Aftonbladet No. 189 [efter Sydsv. Dagbl.]. Jfr. ogsaa Morgbl. 1884, No. 229 A, Dagbl. No. 274.

i hvilken Sag Sverdrup i Storthinget paa Regjeringens Vegne tog Ordet for en højere Bevilgning end af Komitteen indstillet og i følgende Udtryk hævdede parlamentariske Ministerkrav: «Det er ikke min Mening at erklære det, som nu foreligger, for hvad man kalder et Kabinetsspørgsmaal; men det er min Mening ved den første Anledning, som dertil frembyder sig, at sige, at jeg anser det for den vanskeligste Pligt, der paaligger mig, at hævde Rettens, Billighedens og Ærens Fordringer ligeoverfor mine Meningsfæller, naar jeg finder mig dertil af Pligt og Overbevisning nødt. Jeg kan fejle og jeg maa tro at jeg fejler, naar man erklærer sig imod mig fra Landets Ende til anden; men de Motiver, som har bestemt mig til den Holdning, jeg har indtaget, derover forlanger jeg at man ikke skal fælde en fordømmende Dom; thi det er jo i Folkets dybeste Interesse, at et oprigtigt Ord kommer til det, ligesaa vel som at det i Tilfælde bliver henvendt til H. M. Kongen. Jeg haaber, at jeg herved har klaret det hele Statsraads Standpunkt; jeg tror, hver Mand i det tænker saaledes som jeg. — — Jeg tror, jeg kan henvise til den Del, jeg har taget i tidligere Forhandlinger, og den Stilling, jeg har indtaget under dem, og jeg siger videre, at jeg har følt mig forpligtet til at overtage et Hverv, som jeg aldrig har ønsket, men naar det engang er mig betroet i Overensstemmelse med mine Meningsfællers Ønske, vil jeg ogsaa søge at udføre det saaledes, at jeg kan sige i Sandhed til dem: saavidt mine Evner, min Opfatning, min Følelse har lært mig, saalangt har jeg været baade Kongens og Folkets Raad tillige.» (Sth.-Tid. 1885, S. 217 fg.) — Da derpaa Steen bl. a. ytrede, at en Befølgelse af Ministerpræsidentens Raad her stod for ham som «en Miskjendelse, en Fornegtelse af Parlamentarismens første Krav» (S. 220) og en «Forfalskning i selve Institutionens Indvielse» (S. 221), svarte Sv.: «Den sidste Taler betegnede det, som Ministeriet har sluttet sig om, som en Forfalskning af det parlamentariske System. Da nu vi er kaldede til at indføre det parlamentariske System, saa ser jeg deri et Forbud paa — hvis det stadfæstes af Storthinget — at vi ikke formaar at røgte vort Hverv, og den Lærdom skal ikke være spildt paa mig.» (S. 221, jfr. fortsatte Repliker S. 223.) Sagens Afgjørelse blev derpaa udsat til henimod Sessjonens Slutning, da Regjeringens Ønske i det væsentlige blev imødekommet. Tegn til Splittelse i Regjeringens Parti viste sig ogsaa i samme Storthingssessjon og i Pressen ved Behandlingen af det private Forslag om Digtergage til Alex. L. Kielland (se ovfr. III. 231 fg.) og senere i Anledning af det samme Spørgsmaal under Valgkampen Høsten 1885. Splittelsen blev efter Valgene øget ved den saakaldte «Bohême-Bevægelse» i Slutningen af 1885, efter Beslaglæggelsen af Hans Jægers Bog (se ovfr. III. 184 fg.). I Kiellands-Sagen havde den Venstregruppe, som siden den Tid blev kjendt under Navnet «Oftedøler», «Kaniner» eller «det moderate Venstre» i Modsætning, til det snart fremtrædende «rene Venstre», begyndt at øve den Indflydelse, som i 1886

og 1887 førte til aaben Strid saavel inden Regjeringen selv som mellem denne og Storthinget. Foranledningen til Splittelsen gav Fremsættelsen for Storthinget 1886 af det af Statsraad Jakob Sverdrup udarbejdede og af Johan Sverdrup tiltraadte Forslag til Lov om Menighedsraad og Menighedsmøder. Oprindelig var en Flerhed af Regjeringens Medlemmer imod Lovforslaget, baade med Hensyn til dets Betimelighed og til Enkeltheder; men da Regjeringens Chef gjorde Sagens Bebudelse i Trontalen 1886 og dens derpaa følgende Fremlæggelse for Storthinget til et Kabinetsspørgsmaal for sit Vedkommende — hvad ingen ønskede paa det Tidspunkt, navnlig af Hensyn til Venstres to store Programsager: Hærordningen og Juryen — blev Sagen fremmet i Statsraad hos Kongen den 5 Maj 1886 (Oth. Prop. 1886, No. 23), forøvrigt med adskillige Dissentser og med i Forvejen taget Forbehold fra flere Statsraaders Side om, at en mulig Forkastelse i Storthinget maatte nødvendiggjøre en Forandring i Regjeringens Sammensætning. Paa Storthinget 1886 kom Sagen ikke under Behandling (Indstill. *O.* No. 70 for 1886); Forsøg fra dens Modstanderes Side inden Regjeringen paa nu at faa den henlagt indtil videre eller i hvert Fald udskudt til efter nye Valg mislykkedes, og i Trontalen 1887 blev Lovforslagets Gjentagelse bebudet, efterat Statsministeren ogsaa denne Gang havde stillet Kabinetsspørgsmaal; Forslaget blev saa fremsat med lignende Dissentser og under lignende Forbehold fra flere Regjeringsmedlemmers Side, bl. a. ogsaa fra den nu foredragende Departementschef Blix's Side, som Aaret i Forvejen. (Oth. Prop. 1887, No. 20.) I Storthinget kunde Regjeringsforslaget paaregne endnu mindre Tilslutning end det foregaaende Aar; men Forsøg i April 1887 paa en Overenskomst mellem Kirkekomitteens Flertal og Thingets moderate Venstre strandede. Da saa efter de langvarige Forhandlinger om og Vedtagelsen af det kgl. Jurylovforslag (fra 5 Maj til 15 Juni 1887, Oth.-Tid. 1887, S. 473—1280 og Lagth.-Tid., S. 204—216) Kirkekomitteens Flertals Indstilling om Forkastelse af Menighedsraadsforslaget kom til Behandling i Odelsthinget den 16 Juni, fremsatte S. Nielsen Forslag, under Henvisning til den langt fremskredne Tid, om Sagens Udsættelse, hvilket Ministerchefen nu ogsaa «politisk talt fandt at ville være tjenlig», idet han pegede paa fornyede Overvejelser om en mulig Cyklus af Forslag angaaende Tvangsfrihed for det hele Aandsliv, bl. a. ogsaa Lov om Valgmenigheder, Sognebaandsløsning, o. fl. Udsættelsesforslaget blev imidlertid bekjæmpet bl. a. af Komitteformanden Steen og blev ved Afstemningen forkastet med 42 mod 39 Stemmer. (Oth.-Tid. 1887, S. 1355—1427.) Ved Begyndelsen af den derpaa følgende Realitetsdebat optog Kirkeministeren Blix, som kun nødtvungen var gaaet med paa Fremsættelsen, den kgl. Proposition; efter Forhandlinger, som strakte sig fra 17 til 22 og den 25 Juni, blev Regjeringens Forslag forkastet med 84 mod 1 St. (den 18 Juni ankomne Suppleant fra Nordland, Sogneprest J. Anderssen. Oth.-Tid. 1887, S. 1427

—1644). Dette parlamentariske Nederlag vakte nu saavel inden Regjeringen som inden Storthingets Venstrekredse og ud over Landet Spørgsmaalet om de parlamentariske Følger. Allerede en af de sidste Dage af Juni anmeldte Statsraad Astrup, at han vilde træde ud af Regjeringen, saafremt ikke Kirkelovsforslagets egentlige Ophavsmand Jakob Sverdrup frivillig vilde træde tilbage, og til Astrup sluttede sig kort Tid efter Arctander, medens paa den anden Side Landsvenstreforeningen i sit Repræsentantmøde i Trondhjem den 14 Juli gjorde «Hævdelsen af den parlamentariske Statsskik og Kravet paa dens Gjennemførelse» til Partiets nærmeste Opgave og Merkesag. Efter Sommerferiernes Udløb samledes den hele Regjering, ogsaa Statsraadsafdelingen i Stockholm, i Begyndelsen af Oktober i Kristiania til Overlægning om Stillingen. Til Kravet fra de to nævnte Ministre om parlamentariske Følger for Regjeringens Sammensætning af Odelsthingsbeslutningen den 25 Juni sluttede sig nu ogsaa Statsraad Kildal, der tidligere havde tilhørt Afdelingen i Stockholm. Da de ikke fik Medhold i sin Opfatning hos Statsministeren og sine Kolleger, indgav de tre Statsraader den 13 Oktbr. sine Afskedsansøgninger. I Anledning af Ministerkrisen ankom nu Kongen til Kristiania, og i Statsraad den 20 Oktbr. blev de nævnte Afskedsansøgninger officielt indleveret og behandlet. Imidlertid var der mellem Regjeringens Medlemmer efter Forslag af Sverdrup bleven sluttet og i Statsraadskonferance den 20 Oktbr. vedtaget en af Sv. redigeret kollegial Overenskomst (trykt bl. a. i Morgbl. 1888, No. 98) om, at hvad enten Sagen indbragtes for Storthinget 1888 af en Repræsentant eller af Regjeringen selv, saa skulde de enkelte Medlemmer af denne og særlig de tre faa Adgang til der at redegjøre for sin parlamentariske Stilling. Kongen henstillede efter dette til de nævnte tre Statsraader at forblive i sine Stillinger indtil videre, hvortil disse under den nævnte Forudsætning erklærede sig villige. Da efter Storthingets Sammentræden i 1888 Overenskomsten af 20 Oktbr. 1887 blev bragt i Statsministerens Erindring ved Henvendelse til ham den 6 Februar 1888, blev Overenskomstens Indhold bestridt og de tre Herrers Ret til at forklare sig for Storthinget benegtet ligesaavel som deres Adgang til nu at forlange sin Afsked paa samme Grund som i Oktbr. 1887. I Statsraad hos Kongen den 17 Februar 1888 blev Sagen paany bragt frem under Behandlingen af Spørgsmaalet om Regjeringens Besvarelse af en af Repræsentanten W. Konow, S. B., til den følgende Dag i Storthinget anmeldt Forespørgsel om Ministeriets Forhold til Parlamentarismen. Da Regjeringens Flertal besluttede, at denne Interpellation ikke skulde besvares og da det fremdeles — dog mod Richters, Blix's og Sørenssens Opfatning — blev forment de tre Statsraader Adgang til at fremholde sin Opfatning for Storthinget, androg Arctander, Astrup og Kildal om Afgjørelse af sine siden Oktbr. 1887 hvilende Afskedsansøgninger, som derpaa i samme Statsraadsmøde indvilgedes af Kongen. (Sth. Forh. 1888, Dok. No. 18 og Sth.-Tid. 1888,

S. 95 fg., hvor en skriftlig Fremstilling af 27 Februar fra de udtraadte Statsraader er trykt. Jfr. S. Arctander: Foredrag for Vælgere i Nordland 21 August 1888; A. M. St. Arctander: De Sverdrupske Ministerkriser, særlig S. 85—92.) Konows Interpellation blev derpaa den 18 Februar efter Regjeringens Ønske udsat til den 25de s. M. (Sth.-Tid. 1888, S. 29—30), for at Raadet kunde blive rekonstrueret; da dette ikke var skeet til den Tid, foreslog Sverdrup i Mødet den 25de først Sagens videre Behandling udsat nogle Dage, men frafaldt igjen dette, hvorefter han under den paafølgende Debat (Sth.-Tid. 1888, S. 65—248) paa Regjeringens Vegne negtede at svare paa en Forespørgsel saadan i Almindelighed og angaaende Statsraadets indre Sager. Da Forhandlingerne fortsattes den 27 Februar, fremsattes Blekastads Forslag til Dagsorden saalydende: «Idet Storthinget forventer, at Regjeringen sammensættes paa en saadan Maade, at den kan samle parlamentarisk Flertal af Venstre, gaar Storthinget over til Dagsordenen.» — «Hvis dette Forslag vedtages, vil samtlige Medlemmer af den norske Regjering indgive sin Dimissjon», erklærede Sv. under Debatten den 28de (Sth.-Tid. S. 133, Sp. 1), medens han i en længere, personlig Redegjørelse under Debatten den 1 Marts for sin Politik som Ministerchef og sin Opfatning af Partiernes indbyrdes Forhold (Sth.-Tid. 1888, S. 193—204), erklærede, at hvis Blekastads Forslag ikke blev bifaldt, vilde han «have den største Opfordring til ved hvert Middel at rekonstruere Ministeriet paa Venstregrundlag, — et saadant et, som efter hans Opfatning og i Henhold til det Program, han havde stillet sig, var det store Venstreflertals i dette Land» (S. 203). Ved Afstemningen den 2 Marts blev Blekastads Forslag til Dagsorden forkastet med 61 mod 51 St., hvorefter ogsaa et andet under Debatten af W. S. Dahl fremsat Forslag, saalydende: «Under Imødeseen af Regjeringens Udfyldning i Overensstemmelse med Programmet for dens oprindelige Sammensætning, gaar Storthinget over til Dagsordenen», blev forkastet med 74 mod 38 Stemmer. — Debatterne, der havde strakt sig gjennem fem Dages Møder, bar tildels et meget bittert Præg og viste det parlamentariske Flertal i fuldstændig Opløsning. Tillidsforholdet mellem Flertallets gamle Fører og de nu sprængte Venstregrupper blev ikke styrket ved den Maade, hvorpaa Ministeriets Rekonstruktion skete i den første Halvdel af Marts Maaned, der ogsaa foregik «under stadig Indsigelse» fra Statsminister Richters Side (se ovfr. IV. 551 fg.). Dennes snart efterfølgende Afsked (bebudet 7 Maj, indvilget 6 Juni) og senere ulykkelige Selvmord med derefter følgende Afsløringer i Pressen kunde blot forværre Stillingen og øge Misstemningen. Nogle Dage før Storthingets Slutning, i Eftermiddagsmødet den 28 Juni, fremsatte Steen følgende Forslag til Mistillidsvotum: «Idet nærværende Storthingssessjons Forhandlinger afsluttes, udtaler Storthinget, at Regjeringen i dens nuværende Sammensætning ikke har Storthingets Tillid» (Sth.-Tid. 1888, S. 1603). Dette

Trykt 18 Decbr. 1899.

Forslag kom til Behandling den 3 Juli; efterat Steen havde motiveret sit Forslag, fremsatte Jaabæk følgende Modforslag: «Under Hensyn til de umiddelbart forestaaende nye Valg anser Storthinget det ikke betimeligt at tage det foreliggende Forslag under Behandling, og gaar derfor videre i Dagsordenen» (Sth.-Tid. 1888, S. 1775). I et udførligt Foredrag den følgende Dag (særlig om de diplomatiske Sagers Behandling i 1885 og 1886) *) besvarede Sverdrup Steens Tale og sluttede med en Appel til Væl-

*) Om den Sverdrupske Regjerings Behandling af disse Anliggender, hvilken efterhaanden i ikke ringe Mon bidrog til saavel inden Venstre som Højre at svække Tilliden til Ministeriet, maa her i Korthed tilføjes nogle Oplysninger med dertil knyttede Kildehenvisninger.

Efterat den svenske Rigsdag den 12 Marts 1885, uden forudgaaende Forhandling med Norge, havde vedtaget en Forandring i Regjeringsformens §§ 11, 12 og 32, hvorved det «ministerielle Statsraads» Medlemstal blev forøget til 3 svenske Ministre mod, efter kgl. Res. 13 April 1835, blot 1 norsk, blev det saaledes opstaaede Misforhold bragt paa Bane af den svenske Regjering i «sammensat Statsraad» den 17 April 1885. Det foresloges, at Tallet af norske Statsraader i det «ministerielle Statsraad» skulde foreløbig ved kgl. Res. øges til 2, indtil en Rigsaktsbestemmelse herom kunde bringes istand. Den norske Statsraadsafdeling (Richter, J. Stang og Jakob Sverdrup) gjorde, uden at indlade sig paa Realiteten og uden at den norske Regjerings Betænkning var indhentet, alene en formel Indsigelse mod Sagens Behandling i «sammensat Statsraad». Den 7 Maj 1885 blev den nævnte Forandring i den svenske Regjeringsform sanktioneret og i «sammensat Statsraad» den 15 Maj vakte Kongen paany Motion om en forandret Ordning af det «ministerielle Statsraads» Sammensætning ved et Tillæg til Rigsakten. Nogle Dage tidligere, den 11 og 12 Maj, havde Statsminister Sverdrup været i Stockholm og konfereret om disse Spørgsmaal. Ved 15 Maj-Protokollen blev det nu resolveret, at der ved Rigsakts- og Grundlovsbestemmelser i begge Riger skulde tilvejebringes Forskrifter om, at det «ministerielle Statsraad» skulde bestaa af 3 norske og 3 svenske Ministre, dog ifølge den svenske Regjerings Indstilling, hvorimod den norske Statsraadsafdeling ingen Indsigelse gjorde — den samlede norske Regjerings Betænkning var ikke indhentet — saaledes, at den svenske Udenrigsminister skulde lovfæstes som den foredragende. I norsk Statsraad samme Dag paalagde Kongen derpaa den norske Regjering i betimelig Tid at indkomme med Forslag om en Bestemmelse i Norges Grundlov, hvorefter Kongen i diplomatiske Sager «træffer Afgjørelse efter at have hørt de til enhver Tid tilstedeværende Medlemmer af den norske Statsraadsafdeling». Efterat denne Resolution fra det norske Statsraad den 15 Maj, men endnu ikke Resolutionen i det sammensatte Statsraad s. D., var bleven meddelt Storthinget, kom Sagen til Behandling i Møde den 9 Juni 1885, da Sverdrup udtalte sig om Sagen og bl. a. ytrede: «Den Grundlovsbestemmelse, som skal indtages i vor Grundlov, er ikke afhængig af enten Sverige bestemmer sig til at tage det Forslag, som forelægges, ind i Rigsakten eller ikke; den har sit selvstændige Værd og den har sine Følger paa Grund deraf, som er uafviselige. Norge tager selv Sagen i sin Haand, og det er det samme som at den maa fremmes til en Afgjørelse, der er Landet værdig.» (Sth.-Tid. 1885, S. 1188, Sp. 1.) — Forhandlingerne mellem de to Rigers Regjeringer blev imidlertid fortsat; men da den norske Regjerings Indstilling af 15 Marts 1886 om Tillæg til Grundloven og Rigsakten, om begge Rigers lige sterke Repræsentation i det «ministerielle Statsraad», kom til Behandling i «sammensat Statsraad» den 30 Marts 1886, fandt den svenske Regjering, bl. a. under Henvisning til Sverdrups Udtalelse i Storthinget den 9 Juni 1885, det norske Forslag uantageligt, fordi det lod uafgjort Spørgsmaalet om Udenrigsministerens Nationalitet som svensk, hvilket efter den svenske Opfatning stred mod 15de Maj-Protokollen. Hermed strandede Sagen, hvorefter i «sammensat Statsraad» 30 Marts 1886 faldt Res. for at intet Forslag skulde fremsættes om Ændring i Rigsakten og i norsk Statsraad den 6 April s. A. for at heller intet Grundlovsforslag skulde fremsættes. (Sth.-Forh. 1885, Dok. No. 107 og Sth.-Tid. s. A., S. 1185—1195; Sth.-Forh. 1886 Sth. Prp. No. 62.) — Den 17 Juni 1886 foretoges i Odelsthinget Protokolkomitteens Indstilling (Indstill. 1886, *O.* V.), hvis Medlemmer af begge Partier udtalte Dadel over Regjeringens Behandling af Sagen. Indstillingens Konklusjon kom efter Debatten til at gaa ud paa at «i Sagens Anledning ingen Forføjning bliver at træffe fra Odelsthingets Side», men at «Sagens Dokumenter oversendes til Storthinget», hvilket bifaldtes med 56 mod 27 St. (Oth.-Tid. 1886, S. 450—474.) I Storthingets Eftermiddagsmøde den 21 Juni 1886 forelaa fra Storthingets Præsidenter og Vicepræsidenter et af Steen indledningsvis motiveret Forslag til Dagsorden, saalydende: «I Tilslutning til gjentagne og samstemmige Udtalelser, hvorved tidligere Storthing har hævdet Norges fuldstændige Ligeberettigelse i Unionen — udtaler nærværende Storthing den Forvisning, at det norske Folk, i Troskab mod Konge og Fædreland, vil værne

gerne «ligeoverfor alle de Angreb, der har været gjort paa Ministeriet og paa dets Politik»; det var hans Tro, at «Fremtidens Kjendsgjerninger vilde stemme med den Opfatning, han havde gjort gjældende». (S. 1789.) Ved Afstemningen den 5 Juli blev Jaabæks Forslag bifaldt med 64 mod

---

om Rigets Ære og Ret og støtte Regjerings og Storthings forenede Arbejde for at erhverve Norge den Andel i Styrelsen af de udenrigske Anliggender, der tilkommer det i Kraft af dets Stilling som selvstændig og med Sverige ligestillet Stat i Unionen.» Dette Forslag erklærede Sverdrup paa Regjeringens Vegne at kunne tiltræde i Henhold til den Redegjørelse, han havde givet i Odelsthinget den 17 Juni (Oth.-Tid. 1886, S. 451—458 og 463). Som Modforslag fremsatte Daae, støttet af H. E. Berner og Michelet, følgende Forslag til Dagsorden: «Storthinget fastholder Norges Krav paa en til dets ligeberettigede Stilling i Unionen svarende Ordning af de diplomatiske Sagers Behandling, og føler sig forvisset om, at en saadan Ordning ved fælles Bestræbelser vil kunne findes. Med denne Udtalelse, der er Udtryk for Overbevisningen om, at gjensidig Anerkjendelse og Imødekommen er Unionens og begge Rigers bedste Værn, — gaar Storthinget over til Dagsordenen.» — Ved Afstemningen blev Præsidenternes Forslag bifaldt med 75 mod 32 St., der voterede for Daae's Forslag. (Sth.-Tid. 1886, S. 1877—81.) — Ved Slutningen af Storthinget 1886 fremsatte Qvam den 23 Juni et Grundlovsforslag (Sth.-Forh. 1886, Dok. No. 116, S. 9) om Behandlingen af diplomatiske Sager, bygget paa Regjeringens Udkast af 15de Marts s. A. og sluttende sig til Storthingets Dagsorden af 21 Juni s. A. Det blev nu bragt paa Bane at søge dette Grundlovsforslag opstillet som Fællessag for Venstrepartiet og gjøre Skridt i den Retning ved det forestaaende Repræsentantmøde i «Norges Venstreforening». For at erfare Sverdrups Mening om denne Sag, havde A. Qvam, A. D. S. Hjorth, J. Lindboe og Helge Wæringsaasen, som Medlemmer af Venstreforeningens Bestyrelse, den 15 Septbr. 1886 en Konferance med Statsministeren. Ved denne meddelte han, at Regjeringen var betænkt paa selv at tage Sagen op, han havde confereret med Kongen derom, og Spørgsmaalet havde foreløbig været behandlet i Statsraadet m. v., men «som H. M. Kongens Minister og Ven af Unionen maatte han tilføje, at han ikke kunde være med paa noget Skridt, som sigtede ud over Unionen.» Men «det Skridt, som af Bestyrelsen var tænkt taget, stemte fuldstændig med Regjeringens egne Planer, og han kunde ikke andet end yde det sin Tilslutning»; dog «antog han det forsigtigst ikke at binde sig til dets Ordlyd, da det kunde være nyttigt at have friere Hænder, hvis der blev Spørgsmaal om at gjenoptage de afbrudte Forhandlinger med Sverige». Efterat det tilslut var bleven præciseret som Sverdrups Mening, at en Grundlovsforandring i det hvilende Grundlovsforslags Aand burde optages som Programsag for Venstre, foreslog saa Bestyrelsen for Norges Venstreforening ved dens Repræsentantmøde paa Hamar den 17 Septbr. en Resolution, der «udtaler sin Tilslutning til den Tanke, som ligger til Grund for Fremsættelsen af det af Qvam optagne Forslag til Forandring af Grl. § 28 m. fl.». Dette Forslag (Hamarresolutionen) blev af Repræsentantskabet bifaldt med 21 mod 13 St. og Resolutionen derefter oversendt til Amts- og Byforeningernes Erklæringer. Ved Venstreforeningens næste Repræsentantmøde i Trondhjem 14 Juli 1887 fattedes enst. en Resolution, der fastholdt Hamarresolutionen med Tillæg af en den Gang af W. Konow (H.) foreslaaet, men med 11 St. forkastet Udtalelse «mod Udvidelse af det statsretslige Fællesskab med Sverige, selv om det bydes paa Ligeberettigelsens Grund». Efterat inden Aarets Udgang 28 Amts- og Byforeninger ved sine Erklæringer havde givet denne nye Resolution sin Tilslutning, var det fastslaaet, at Spørgsmaalet om de diplomatiske Anliggenders Ordning ved en «Grundlovsbestemmelse, der indfører fuld konstitutionel Ansvarlighed og gjennemfører fuld Ligestillethed i Unionen ogsaa paa dette Omraade» skulde tilstræbes som Fællesprogram for Venstre ved de kommende Valg i 1888. Efter Venstres Nederlag ved disse Valg blev Sagen paany enst. fastholdt paa det af Norges Venstreforenings Repræsentantmøde i Bergen August 1889 opstillede Program. Sverdrups Ministerium var imidlertid da gaaet af, og da Qvams Grundlovsforslag fra 1886 kom til Afgjørelse i 1891, blev det af Konstitutionskomiteen enst. indstillet til ikke at bifaldes, hvilken Konklusjon i Storthingets Møde den 6 April blev tiltraadt af Forslagsstilleren, idet han erklærede, at han ikke opretholdt sit for 5 Aar siden fremsatte Forslag. (Sth.-Forh. 1891, VI. 240 fg. og Sth.-Tid. s. A., S. 341.) Ang. den Storthinget 1891 forelagte Meddelelse (Sth. Prp. No. 38) om Ministeriet E. Stangs gjenoptagne Forhandlinger med den svenske Regjering ang. diplomatiske Sager henvises til Sth.-Tid. 1891, S. 43—99, jfr. ovfr. S. 395 fg. (Jfr. Aarsberetning fra Norges Venstreforenings Bestyrelse [1888]; [J. Holmboe:] «Om det unionelle Spørgsmaal» [1887]; [H. M. Knudsen:] «1886 og 1891»; J. E. Sars: «N. V.s Resolution ang. de dipl. Sagers Behandling» [1886]; C. H. Schweigaard: «Konsulatsagen» [1893]; Dagbladet 1887, No. 11 [«Hamarresolutionen» af A. Qvam], og 1888, No. 44, 46 og 48 [«En Afsløring» om Hamarresolutionen og Statsminister Sverdrup, Optegnelser fra Oktbr. 1886 af J. Lindboe, A. Qvam og A. D. S. Hjorth]; Nyt Tidsskrift 1885, S. 610—627, 1886, S. 474—487 og 1887, S. 464—488, alle Steder af J. E. Sars.)

50 St., hvorved Votering over Steens Mistillidsvotum bortfaldt (Sth.-Tid. 1888, S. 1765—1882). Den 7 Juli blev Storthinget opløst. De derpaa følgende Valg blev afgjørende for Splittelsen mellem det «rene Venstre» og «de moderate«. Begges Partistyrke i Storthinget blev reduceret (fra ca. 50 til 38 og fra ca. 35 til 22) og flere af de førstes Førere blev ved Valgene «nedhugget». Der blev fra nu af at regne med tre politiske Partier i Norge. Dette fik ogsaa sit Udtryk i de Partimøder, som Repræsentanterne holdt den 30 og 31 Januar 1889. Førstnævnte Dag dannede «det rene Venstre» med et bestemt oppositionelt Program en egen Partiforening med 38 Medlemmer, og s. D. samlede Regjeringens Tilhængere sig i «De moderate Venstremænds Forening», medens Højres 51 Medlemmer samledes den 31 Januar til Raadslagning nærmest om de forestaaende Præsident- og Komitevalg.

Efter det nyvalgte Storthing, i hvilket der sad 38 Venstre, 51 Højre og 22 Moderate samt et Par «Vilde», var bleven aabnet, anmeldte C. Berner den 16 Februar paa egne og Partifællers Vegne følgende Forespørgsel til Regjeringen: «Antager Regjeringen med Storthingets nuværende Sammensætning at besidde den for en parlamentarisk Styrelse fornødne Tillid inden et Flertal af Nationalforsamlingen?» (Sth.-Tid. 1889, S. 35.) Den 22 Februar afgav Statsminister Sverdrup paa Regjeringens Vegne den Erklæring: «Efter vor Forstaaelse af hvad Forfatningen paabyder og Landets Interesser kræver, kan vi ikke indgaa paa en Besvarelse af den fremkomne Interpellation» (Sth.-Tid. 1889, S. 56), hvorpaa C. Berner sluttede sin Replik med at stille følgende Forslag: «Under Henvisning til Resultatet af de stedfundne Valg, hvoraf fremgaar at et overvejende Flertal af Storthingets Medlemmer ikke har Tillid til Regjeringen, udtaler Storthinget, at Landets Tarv kræver, at Regjeringen anbefaler H. M. Kongen at betro Landets Styrelse i andre Hænder.» Da dette Forslag kom til Behandling den 25 Februar, fremsatte E. Stang saadant Forslag: «Storthinget finder det ikke betimeligt at tage det foreliggende Forslag under Behandling, og gaar derfor videre i Dagsordenen.» Dette Forslag blev bifaldt med 71 mod 39 St., og Votering over Berners Forslag bortfaldt. (Sth.-Tid. 1889, S. 59—87.) Ved Afstemningen havde, som det sees, Højre og Moderate staaet sammen. Det var ogsaa dette Forbund, som gav Storthingssessjonen dens Karakter. Den 26 Juni fremsatte imidlertid Højres Fører E. Stang følgende Forslag til Mistillidsvotum: «Storthinget anser det for sin Pligt, inden det skilles, at udtale som sin Opfatning, at den nuværende Regjering savner den Anseelse og Tilslutning inden Nationalforsamlingen og Folket, der betinger en heldbringende Varetagelse af Landets Anliggender.» Ved dette Forslag blev der skabt en ny Situation, som bragte det rene Venstre til at forhandle om sin Optræden. Medens disse Forhandlinger paagik, fandt der til Partiet, uden Foranledning fra dettes Side, Henvendelser Sted fra Regjeringen, først gjennem Statsraad Jakob Sver-

drup, derpaa fra Statsminister Sverdrup, der «tilbød som Grundlag for videre Forhandling, at det hele Ministerium strax skulde indgive sin Dimissjon paa Vilkaar af, at det rene Venstre vilde stemme mod Højres Forslag». I Skrivelse den 29 Juni meddeltes Sverdrup den s. D. vedtagne Beslutning af det rene Venstre, som, under den givne Forudsætning om Regjeringens Dimissjon strax og Meddelelse herom til Storthinget, forpligtede sig til at foreslaa og stemme for at Behandlingen af Højres Mistillidsvotum ikke fandtes betimelig for nærværende; samt videre at, hvis Kongen overdrog Johan Sverdrup at danne det nye Ministerium, «forudsættes dette sammensat saaledes, at det kan støtte sig til et Flertal i Storthinget, bestaaende af de to Venstregrupper, og om fornødent kræve og erholde Tillidsvotum af disse». Denne sidste Betingelse blev ikke funden akceptabel af det moderate Venstre og heller ikke af Statsministeren, som, i mundtlig Konferance med det rene Venstres Formand C. Berner, betegnede nævnte Passus som Blekastads Dagsorden i ny Form. Det rene Venstre fastholdt efter et nyt Møde sin Skrivelse af 29 Juni, hvorom Besked blev givet Statsministeren, som derpaa samme Dag (1 Juli) meddelte Berner, at den hele Regjering havde indgivet sin Afskedsansøgning; officiel Meddelelse herom gav Sverdrup i Storthinget den 2 Juli, umiddelbart før Debatten skulde begynde om Stangs Dagsorden, hvis Behandling nu blev upaakrævet. (Sth.-Tid. 1889, S. 1797 og 1803 fg. Om Enkeltheder i Forhandlingerne ang. et Kompromis mellem Regjeringen og de to Venstregrupper, se Aftpst. 1889, No. 397 og 402, Dagbl. s. A. No. 207 og 211, «Vidar» 1889, S. 410—415 samt C. Berner's Redegjørelse i Landsvenstremødet i Bergen i August 1889, trykt bl. a. i Morgbl. 1889, No. 467 fg. og senere særskilt udg.) Ministeriets Afskedsansøgning blev modtaget af Kongen *), som derpaa overdrog til E. Stang at danne den

*) Herom meddeltes Underretning i følgende Haandskrivelse til Sverdrup, trykt i Morgbl. 1889, No. 364:

Deres Excellense!

Jeg har nu taget under samvittighedsfuld Overvejelse, hvorledes jeg under nærværende politiske Forhold rettest burde anvende den i min Haand ved Grundlovens § 12 lagte Ret.

I denne Ret erkjender jeg ikke en eventuel Dagsorden af Storthinget principielt at gjøre nogen Indskrænkning, skjønt jeg oprigtig maa beklage, at en saadan Dagsorden, ved Begivenhedernes Udvikling, og uagtet mine uafladelige Bestræbelser i forsonende Retning, har foreligget.

Men naar samtlige mine konstitutionelle Raadgivere, paa Grund af Stillingen, har anseet sig opfordrede til at indgive deres Afskedsansøgninger, da er dette en Kjendsgjerning, som jeg maa tillægge stor Betydning.

Efter nu her paa Stedet at have undersøgt Forholdene og derved vundet klarere Opfatning om, hvad der under forhaandenværende Omstændigheder er muligt og hensigtsmæssigt, er jeg kommen til den Overbevisning bedst at opfylde min Pligt ved at indvilge Statsraadets Afskedsansøgninger.

Idet jeg altsaa herom underretter Deres Excellense, vil jeg tillige udtale min Anerkjendelse af Deres loyale Handlemaade mod mig under den Tid, De har været første Mand i mit Raad, og nærer jeg det sikre Haab ogsaa fremdeles at kunne paaregne lignende Følelser hos Dem.

Christiania Slot den 7 Juli 1889.

Jeg forbliver Deres Excellenses stedse velbevaagne

Oscar.

nye Regjering. I Statsraad den 12 Juli 1889 indvilgedes Ministeriet Sverdrups Afsked og udnævntes E. Stangs første Ministerium *).

Efter at være traadt tilbage fra Regjeringen levede han de nærmest følgende Aar som en ensom Privatmand paa sin Ejendom i østre Aker. Strax over Nytaar 1890 udgav han sit mod et Højrestyre rettede Programskrift «Fra Venstremænd til Venstremænd». Det var ogsaa et Slags Selvforsvar, en Opfordring til «at søge Forstaaelse» og et Forsøg paa «saavidt gjørligt at komme til et forstandigt Opgjør med Meningsfæller» (S. 135). Det viste, at han ikke vilde opgive det politiske Liv. Da Valgaaret 1891 kom, var der ogsaa Spørgsmaal om hans Valgkandidatur i flere moderate Amter, af hvilke han tilsidst bestemte sig for Stavanger Amt, til hvis Distriktsforsamling han samme Dag, Valget fandt Sted, sendte følgende Telegram: «Jeg finder med den Adgang, Grundlovens § 58 giver og efter skeet Opfordring, at burde stille mig til Valg som Storthingsmand for Stavanger Amt, med hvis Repræsentanter jeg gjennem en mangeaarig Deltagelse i det offentlige Liv fast altid har samstemmet og samvirket i Ærlighed.» Han blev ogsaa valgt til 5te Repræsentant med 47 af 78 St. Da Storthinget traadte sammen 1892, var han imidlertid syg og svækket efter et Influenzaangreb om Vinteren. Han var for Thingtiden flyttet ned til Byen, i et Pensjonat ligeoverfor Storthingsbygningen. Men i noget Storthingsmøde kom han ikke mere til at deltage. Han var bleven indvalgt i Militærkomitteen, og hans sidste Storthingsgjerning var at deltage i dennes første Møde til Formandsvalg den 15 Februar. Om Formiddagen den 17 Februar sad han oppe og havde netop bedt om Dagens Aviser, da han segnede om, rammet af en Hjertelammelse. Storthinget blev i Anledning af hans Død sammenkaldt til et Møde den følgende Dag, da Præsidenten (S. Nielsen), i Nærvær ogsaa af Regjeringens samtlige Medlemmer, holdt en kort Mindetale, hvorefter han fremsatte et enst. bifaldt Forslag om, at den Afdødes Jordefærd skulde foregaa med Højtidelighed og paa Statens Bekostning. Den fandt Sted fra Trefoldighedskirken den 25 Februar 1892.

Hans Hustru *Karoline Gundelle Louise Sørensen*, til hvem han blev viet i Kjose Kirke i Brunlanes 14 Oktbr. 1844, var født i Kjøbenhavn 18 Oktbr. 1819 og D. af Exam. jur. og Kopist i Rentekammeret Søren S. og Margrethe Petronelle Sjang [ɔ: Jean]. Beslægtet paa Mødrenesiden med Johan Sverdrups Moder, var hun som forældreløs i 1838 kommen i Huset hos Overlærer Sverdrup. Hun døde i Aker 18 Januar

*) Foranlediget ved en Udtalelse af *B. B.* i Dagbl. 1891, No. 261 om, at Sverdrups Regjering ved sin Dimissjon havde raadet Kongen til at henvende sig til Højre, sendte en gammel Venstrevalgmand i Akershus, Skibsreder Hauger i Vestby, en Forespørgsel til Sverdrup, som i Svar af 19 August 1891 meddelte følgende: I Venstreregjeringens Møder faldt der ikke en eneste Udtalelse til Fordel for en Højrestyrelse. Selv gav jeg ikke Kongen det Raad at danne et Højreministerium eller at udnævne Hr. E. Stang til Statsminister. Jeg er derhos overbevist om, at ingen af mine daværende Kolleger har tilladt sig overfor Kongen at tage Ordet for et Statsraad af Højremænd.» (Skrivelserne er trykt i Dagbl. 1891, No. 268.)

1883. (Et Ungdomsportræt af hende findes i W. S. Dahl's Skrift, S. 23; et Portræt fra hendes ældre Aar med Text i «Verdens Gang» 1883, No. 11 og i «Nordmanden» for 23 Januar s. A.)

Af de lønnede Tillidshverv, hvortil Sverdrup valgtes af Storthinget, beholdt han Stillingen som Hypothekbankdirektør, hvortil han sidste Gang gjenvalgtes 10 Juni 1884, indtil han fratraadte den ved sin Overtagelse af Regjeringen. I 1860 blev han valgt og senere stadigt gjenvalgt til Statsrevisor, indtil han i Juni 1881 af Helbredshensyn saa sig nødt til at opgive denne Bestilling. I Storthingets Møde den 14 Juni s. A. refererede derefter Præsidenten (Steen) følgende af ham og 17 andre Repræsentanter underskrevne Forslag: «I Betragtning af Hr. Johan Sverdrups fremtrædende og betydningsfulde Deltagelse i vort offentlige Liv bevilges ham af Statskassen 6,000 Kr. aarlig fra den 1 Januar d. A. at regne», idet Præsidenten som «den nærmeste Analogi og Præcedens» henviste til den til Amtmand Aall 1878 givne Bevilgning. I Mødet 21 Juni 1881 blev det anførte Forslag bifaldt med 81 mod 23 Stemmer og overensstemmende med Finantsdepartementets Indstilling af 28 Juni befalet taget tilfølge som «Pensjon» ved kgl. Resolution. (Jfr. Storth.-Tid. 1881, S. 1326—1337 og S. 1366 [Sv.'s Takskrivelse til Storthinget].) Bevilgningen blev indtil 1885 posteret blandt de Statskassen paahvilende Pensjoner, men blev, ligesom Bevilgningen til Aall, efter Indstilling fra Gagekomitteens Flertal ved Storthingets Beslutning af 17 Juni 1885 mod 24 Stemmer opført i en særskilt Titel paa Budgettet som «Statsbelønning» (Storth. Forh. 1885, Indstill. *S.* No. 65 og No. 215, og Sth.-Tid. s. A., S. 194 og S. 1454—1458), idet Sv. under Debatten bl. a. udtalte, at de 6,000 Kr. «er ikke Pensjon; det er en Nationalbelønning, og jeg vilde sætte daarlig Pris paa den, hvis jeg ikke vilde hævde, at det oppebærer jeg først og fremst. Forat imidlertid ikke noget skulde mistydes, tilskrev jeg Finantsdepartementet, da jeg udnævntes til Statsminister, at jeg ikke vilde oppebære mere i det Hele end 20,000 Kr. for mit eget Vedkommende; de Kr. 6,000 maatte staa der, de skulde ikke gaa ud af Budgettet; men Summen 20,000 Kr. (Statsministerlønnen) kunde reduceres til Kr. 14,000. Jeg tror at være i min gode Ret, og jeg holder paa min Ret og vil forsvare denne Ret til det yderste». (Sth.-Tid. 1885, S. 1454 fg.). Da han 1889 erholdt Afsked som Statsminister, blev der ved Siden af de 1881 bevilgede 6,000 Kr. tilstaaet ham en Pensjon af 4,000 Kr., hvilket sidste Beløb imidlertid med 58 mod 56 St. negtedes af Storthinget i Møde den 15 Marts 1890. (Sth. Forh. 1890, Indst. *S.* No. 44, S. 107 fg. og Sth.-Tid. s. A. S. 332 fg.). I Storthingets Møde den 8 Juli 1890 indbragtes derpaa et af J. M. Ueland, Tonning, Glestad og 7 andre Repræsentanter underskrevet Forslag om Udbetaling til ham af de 1884—89 af Statsministerlønnen ikke hævede 6,000 Kr., eller tilsammen 30,000 Kr., hvilket s. D. uden Debat blev bifaldt mod 1 St. (Krekling), idet Præsident-

skabet havde anbefalet Forslaget, da det var «bekjendt at Statsminister S. nu ønsker at modtage saadan Refusjon, og da der kan rejses Tvivl, om ikke Hr. S. kunde gjøre retsligt Krav gjældende». (Sth.-Tid. 1890, S. 2027; jfr. Morgbl. 1890, No. 394, cfr. s. Bl. 1889, No. 562 ang. S.s Honorar som Medlem af den parlamentariske Skattekommissjon i 1877.) — Det kan i denne Forbindelse nævnes, at hans økonomiske Forhold altid var vanskelige. For at hjælpe paa dem blev der flere Gange (saaledes 1869, 1877 og 1880) efter Indsamlinger over det hele Land overrakt ham ret store Beløb fra baade Meningsfæller og Modstandere. Dette var navnlig Tilfældet med den Indsamling, som blev sat igang i Marts 1869 efter Indbydelse af Halvor Schou, Bjørnstjerne Bjørnson, Jakob Borch, N. N. Enge, Hans Johnsen, Jakob Sømme, O. G. Ueland, Johannes Aga, Michael Krohn, D. C. Danielssen, Nicolay Knudtzon, O. A. Krognæss, O. S. Velde, Herman Anker og Ole Hammerstad, hvis Indbydelse indlededes med disse Ord: «At Johan Sverdrup skal kunne, nu og fremtidigt, helt og uafhængigt ofre sig for Fædrelandets offentlige Liv, ønskes selv af dem, der ikke altid deler hans Meninger. At kunne gjøre noget herfor, er ikke alene ofte og almindeligt begjært, men Sagen er paa flere Steder i fuld Gang, saa vi tør sige, at dette er et Folkeønske.» (Norsk Folkeblad 1869, No. 11, 13 Marts).

Ligesom navnlig denne første Pengeindsamling til ham udsprang af Ønsket om baade at hjælpe og at hædre, saaledes modtog han i Aarenes Løb, især fra sine Meningsfællers Side, mangfoldige Vidnesbyrd om Beundring og hædrende Tilslutning. Af saadanne maa her nævnes Æresfesten for ham paa Hamar den 26 Juli 1872 (det af Modstanderne saakaldte «Trekejsermøde» [Sverdrup, Bjørnson og Hedlund], hvorom udførlige Referater i Opl. Avis 1872, No. 9, 10, 11 og 12; Hamars Stiftstid. No. 61, 62 og 63; Morgbl. No. 209, 212 A og 216 [af H. A. Brock], cfr. 215, Protest i 218, 219; Aftbl. No. 173; Göteb. H. o. Sjöf.-Tidn. No. 176.); Akershus Amts Æresmiddag i Kristiania den 6 Januar 1874 (Aftbl. s. A. No. 5, Dagbl. No. 5, Verdens Gang No. 3 og Morgbl. No. 8); Folketoget til Nordal fra Sindsen — Politiet havde forbudt Deltagerne at samles i Byen — den 20 Juni 1880 (Aftbl. No. 141, Aftpst. No. 141, Dagbl. No. 148, Morgbl. No. 169 og Verdens Gang No. 72); Festmiddagen for de liberale Storthingsmænd 11 April 1884 (Dagbl. No. 156 og Verdens Gang No. 56); Festmiddagen for Ministeriet Sverdrup 30 Jan. 1886 (Dagbl. No. 31, Verdens Gang No. 14); Statsraadsfesten paa Ringerike 19 Septbr. 1886 (Dagbl. No. 329, Verdens Gang No. 111); Statsraadsfesten paa Lillehammer 31 Oktbr. 1886 (Dagbl. No. 385 og Verdens Gang No. 129). — Han var Æresmedlem (1880) af Kristiania Arbejdersamfund (i hvis Bestyrelsesmøde den 8 Oktbr. 1888 et af Instrumentmager Gjøsteen fremsat Forslag, om atter at udvotere ham og tage ned Busten af ham i Festsalen, blev forkastet med 7 mod 4 St., jfr. Kri-

stianiaposten 15 Novbr. 1888); videre af det norske Samlag (1881), af Kristiania østre Arbejdersamfund (1883) og af Kristiania Bys Folkevæbningssamlag (1883). Gaardbrugere i Hedemarkens Amt overrakte ham 1881 en Niende-Junimedalje i Guld (nu i Bergens Museum).

Hans Buste i Marmor, udført af Billedhugger O. Castberg, blev som en Gave fra Storthingsmænd og andre Borgere opstillet i Storthingets Forsamlingssal den 6 Juli 1884 (jfr. Sth. Forh. 1884, Dok. No. 108, Verdens Gang s. A. No. 78 og Aftpst. s. A. No. 155 A.)

Den 21 Januar 1885 blev han udnævnt til Stk. St. O. O. «for statsborgerlig Fortjeneste» (jfr. Aftpst. 1885, No. 18 og 23 A, Morgbl. s. A. No. 39 og 59, Verdens Gang No. 10). Han var derhos Stk. Sp. O. Mér. nav.

Johan Sverdrup. En Livsskildring af N. J. Sørensen. (Frstad 1879. 16. 94 S.) — *Ministeriet Sverdrup* af N. J. Sørensen (Mosjøen 1882. 16.). — *Skal Johan Sverdrup seire?* Af Oskar Julius [Ps. f. O. J. Tschudi]. (Kra. 1882. 8. 120 S.) — *En svensk Bedømmelse af Johan Sverdrup.* [Af Fru Beda Collett, f. Kihlbom.] Efter Göteb. H. o. S. Tidn. overs. af E.[rnst Sverdrup]. (Kra. 1883. 8. 39 S.) — *Hvad er Ministeriet Sverdrup?* Af en Høiremand. (Kra. 1884. 8. 15 S.) — *Wergeland-Bjørnson-Sverdrup.* Folkelige Foredrag af Grønvald Nielsen. (Kbhvn. 1884. 8. 84 S.) — *Fra Johan Sverdrups Stortingsliv.* Tillæg til «Verdens Gang». (Kra. 1887. 8. 99 S.) — *Politiske Breve om Johan Sverdrup.* Af en gammel Bonde [Hans A. O. Øverland]. (Kra. 1888. 8. 15 S.) — *De Sverdrupske ministerkriser.* En historisk-politisk oversigt. Af A. M. St. Arctander. (Kra. 1888. 8. 139 S.) — *Kompromisforhandlingerne under Storthinget 1889.* Foredrag ved Landsvenstremødet i Bergen af Carl Berner. (Kra. 1890. 8.) — *Johan Sverdrup.* Et stortingsbillede af W. S. Dahl. 1ste Bind. (Kra. 1899. 4. 131 S.)

Portræter med biografisk Text foran hans «Taler» samt i Ill. Nyhedsbl. 1854, No. 42; i Norsk ill. Kalender 1855, S. 44—48; i Skill.-Mag. 1867, No. 3 [af Aug. Holth]; i Norsk Folkeblad 1867, No. 15 af Jonas Lie; i Norsk ill. Familieblad I. H. 2.; i Verdens Gang 1870, No. 7, 1879, No. 52, 1880, No. 95, 1881, No. 103 og 139, 1883, No. 11, 1884, No- 74, 1886, No. 89; i Folkelige Smaablade 1879, H. 1; i Nordmanden 1881, No. 49 af Kristjan Olsen; i Ny ill. Tidende 1884, No. 27; i Ny ill. Tidning 1871, S. 130 fg. og 1880, S. 416 fg. af Nils Höjer; i Allehanda för folket (Örebro) 1876, No. 7; i Budkaflen (Sthlm) 1883, No. 12; i Gotlands Tidning 1884, No. 57; i Ill. Tid. (Kbh.) Bd XVI, No. 786; i Nutiden (Kbh.) 1884, 17 August; i Dagsavisen (Kbh.) 1884, 6 August; i Bondevennen (Kbh.) 1888, 9 August af E. Staal; i Almanak hinss íslenzka þjóðvinafjelags um árið 1881 af Jón Olafsson; i The illustr. London News 1884, 19 Juli; i The Graphic 1884, 2 August; i Das Buch für Alle 1885, S. 79; i Svenska folkets Allehanda (Minneapolis) 1884, No. 34; i L'Echo franco-scandinave (Paris) 1889, 1 August. — *Digte til og om ham*, trykt særskilt eller i Blade, i tidsfølgende Orden: *1869* af Bjørnstjerne Bjørnson i Norsk Folkeblad No. 47 [senere i «Digte og Sange», 3. Udg., S. 136—141]; *1871* af N. J. Sørensen i «Tiraljøren», S. 19 fg.; *1872:* Ved Æresfesten i Hamar; Ved Festen paa Hamar 26 Juli af Bjørnstjerne Bjørnson, bl. a. i Aftbl. No. 173; *1873* af N. J. Sørensen i Verdens Gang, S. 358; *1874:* Ved Akershus Amts Æresmiddag 6 Januar

[af Conrad Holmsen]; *1876:* Dagbladet 1 Februar; *1879:* Verdens Gang 22 Februar af Stangenæs; *1880:* Takkesang til J. S. 10 Juni; Til J. S. 20 Juni fra Typografer i Kristiania; Sverdrups-Toget, splinterny Vise; Til J. S. i Opl. Avis No. 73; «Johan Sverdrup» i Fäderneslandet 4 August; Til J. S. af T. Haraldstad i Lister 12 Oktbr.; *1881:* Hilsen til J. S. af Kr. Olsen, med Musik af Chr. Teilmann; Ved et Folkemøde i Seljord af J. Telnes i Opl. Avis No. 18; Hilsen til J. S. i «Samfundet» No. 353; *1883:* I Opl. Avis 8 Decbr; *1884:* Hilsen til J. S. af J. Paulsen og af K. Claussen i Dagbl. No. 256 og af S. Schandorph i No. 263; Mindeblad fra Folketoget den 29 Juni, af *K.;* Hilsen til Stortingsgjæsterne ved Middagen 10 Maj af E. N.[icolaysen]; Til J. S. i Dagbl. 26 Juni; «A. S. E. Johan Sverdrup» af Antonio Malasomma (paa Italiensk, metrisk Oversættelse i Romsdalsposten og derfra i Aftpst. 1884 No. 220 A. Jfr. Afsløring [af Prof. C. Fearnley] om denne Hymnes Tilblivelse i Fædrel. 1884, No. 105 og Aftpst. No. 210 A, cfr. Budstikken, Septbr. 1884); *1888:* Til J. S. i Kristianiaposten 19 Juli; *1889:* Af Per Sivle i Kristianiaposten 11 Maj (jfr. Aftpst. s. A. No. 291); i «Posten» No. 58 af J. A. H.; *1891:* Af Vetle Vislie i Dagbl. No. 337; *1892:* Mindedigte i Kra. Intell. No. 47; i Verdens Gang No. 41 af Vilh. Krag; i Kristianiaposten No. 23 af Per Sivle, J. Halmrast, Halfdan Marius; i «Östgöten» af Is. Kjellberg (optr. i V. G. No. 44). — *Nekrologer* i alle Landets Blade Februar 1892; her henvises — foruden til Hovedstadsbladenes — til en Del, hvis Udtalelser er betegnende for Stemningen og den politiske Stilling ved hans Bortgang: Aftenposten No. 92, cfr. 107; Dagbladet No. 47, cfr. 55; Norske Intell. No. 40, 47; Kristianiaposten No. 22, 23; Morgbl. No. 89, cfr. 105; Verdens Gang No. 41, 42 [Billede af ham paa Dødsleiet], cfr. 48; Social-Demokraten No. 21; Akershus No. 21; Gjøviks Blad No. 15; Samhold No. 21; Opl. Avis No. 41, 42; Hamar Stiftstid. No. 41; Lilleh. Tilsk. No. 18; Framgang No. 17; Moss Tilsk. No. 20; Sarpen No. 15; Fr.stads Dagbl. No. 40; Fr.stads Tilsk. No. 21; Smaal. Amtst. No. 21; Fr.halds Tilsk. No. 21; Fr.-stads Blad No. 21; Drammens Blad No. 49; Dr. Tid. No. 41; Buskeruds Blad No. 20; Luren No. 8; Varden No. 21; Laurviks Blad No. 27; Østl.-Posten No. 21; Vestfold No. 21; Gjengangeren No. 21; Ringerikes Blad No. 15; Agderposten No 28; Kragerø Tid. No. 21; Folketanken No. 14; Fædrelandsvennen No. 21; Kr.sands Stiftsavis No. 21; Agder No. 14; Vestl.-Posten No. 41, 42; Stav. Avis No. 40; Stavangeren 17 Febr.; Stav. Amtstid. No. 41; Bergspst. No. 39, 41; Berg. Aftbl. 17 Febr.; Berg. Tid. No. 47; Søndmørsposten No. 41, 42; Aales. Bl. No. 15; Romsdalsposten No. 20; Kristiansundsposten No. 20; Thj. Adr. No. 48; Thj. Folketid. No. 15; Dagspst. No. 40, 41, 42; Nordenfj. Tid. No. 22. Af svenske og danske Blades Nekrologer merkes Aftonbl. No. 39, 41; Svenska Dagbl. No. 40; Dag. Nyh. 18 Febr.; Nya dagl. Alleh. No. 39; Stockh. Dagbl. No. 47; Post- och Inr. Tidn. No. 39; Göteb. H. och Sj.-Tidn. No. 39 A, 40; Dagbl. [Kbh.] No. 48; Morgbl. [Kbh.] No. 41; Politiken No. 49; Nattid. 19 Febr.

Bidrag til hans Biografi og Karakteristik findes — foruden paa de mange ovfr. og i den biografiske Text angivne Steder — i overmaade stort Omfang i Samtidens periodiske Presse og i den politiske Litteratur. En Henvisning til nogle af de vigtigste Kildesteder gives her: Stamtavle over Slægten Sverdrup (Kra. 1885), cfr. «Lidt om Familien Sverdrup» af E. A. Thomle i Personalhist. Tidsskr. 1899, S. 149 fg.; Skildringer af 13. ord. Storthing (Chra. 1851), S. 39 fg.; Storthinget 1862—63 (Chra. 1865), S. 25 fg.; R. Benneche: Askers Herred 1837—87, fl. St. (se Reg.); L. Kr. Daa's Tids-Tavler I. 9 fg. og 217 fg., II. 276 fg., særlig S. 357 fg., III. 64 fg., 160

og 461 fg., og IV. 331 fg.; Vinjes Skrifter i Utval, V. 150—161; Nyt Tidsskrift II. 230 fg. af J. E. Sars, S. 490 fg. af L. A. Havstad, S. 595 fg. [«Adresserne til Ministeriet Selmer»] af L. A. Havstad; III. 260 fg., IV. 327 fg., 396 fg. og 610 fg., alle Steder af J. E. Sars; V. 94 fg. [«De kirkelige Reformspørgsmaal»] af V. Ullmann, og S. 457 fg. af J. E. Sars; VI. 464 fg. af J. E. Sars; Ringeren's Prøvenumer 27 Novbr. 1897 af J. E. Sars; Ill. Tid. (Kbh.) VIII. No. 375, S. 70 af Clemens Petersen; Nutiden (Kbh.) 4 Juli 1880; «For Ide og Virkelighed» 1869, S. 501—515 af Jonas Lie; Tilskueren I. (Kbh. 1883), S. 727 fg. af N. Neergaard og II. 144 fg. af V. Ullmann; Unsere Zeit 1884, I. 745 fg., II. 250 fg. [«Die norwegische Reichsgerichtsaction» af Heinrich Martens] og 1885' I. 816 fg. [«J. Sv., norwegischer Ministerpräsident» af Heinrich Martens]; La Revue occidentale (Paris), Septbr. 1882; Hist. gén. des hommes du XIX. siècle (Genf) 1880; Dagbladet 1870, No. 49, 60, 63 og 69 [af P. Krag]; Jaabæks Folketidende 1871, No. 26 og 1875, No. 30, 32; Fædrel. 1873, No. 12, 17, 19, 21, 27, 31, 34, 42, 45, 47, 48; Verdens Gang 1873, No. 11 [Udtalelser af Chr. Bruun ved et Møde 5 Decbr. 1872 i Gausdals Folkesamlag, hvortil Bem. i Dagbl. s. A. No. 18 og i Opl. Avis No. 8, med et udførligt Svar hertil fra Chr. Bruun i Dagbl. 1873, No. 47 fg.]; Bergens Adresse 1873, No. 33 A [«Et lidet Varsko til J. Sv.»]; Bergensposten 1873, No. 56, 58, 60 og 62 [«Ogsaa et lidet Varsko»]; Hortens Avis 1878, No. 7 og 8; Berg. Aftbl. 1882, 17 August [«Amtmand Aall — Johan Sverdrup»]; Norsk Folkeblad 1868, No. 47 og 1871, No. 31 af Bjørnstjerne Bjørnson; Opl. Avis 1873, No. 43 og 1880, No. 79 af Bjørnstjerne Bjørnson. — Dagbladet 1870, No. 49 [ang. Sv.s Afslag paa Tilbudet om at indtræde i den store kgl. Militærkommissjon]; Dagbl. 1873, No. 156, 157, 158 og 159 af Bjørnstjerne Bjørnson; Dagbl. 1881, No. 4 fg. [«Grundloven og den norske Bondestand»]; Dagbl. 1881, No. 101 [«J. Sv. og vort Hærvæsen»]; Dagbl. 1881, No. 106 [«J. Sv. og Husmandslovgivningen»]; Dagbl. 1884, No. 253 [det danske Morgbl s Hilsen til J. Sv. paa hans Fødselsdag]; No. 308 [Sv. og C. Ploug i 1864]. — Morgenbladet 1868 [ang. Storthingsvalget i Akershus] No. 89 (af O. Valstad), 101, 103, 104, 114, 115, 121 (af J. Selboe), 122, 124, 125, 126, 127, 129 (af J. Sverdrup), 131, 133, 142 (af Chr. Huseby), 145, 153 (af Chr. Huseby) og 154 (af C. H. Vennemo); Morgbl. 1882, No. 167 [Foredrag om J. Sv. af B. Kjækstad ved et Folkemøde i Drammen]; Morgbl. 1882, No. 194 A, 199 A, 201 A, 204 A, 205 A, 206 A, 218 A, 219 A, 226 A, 233 A, 235 A, 249 A, 253 A—255 A, 261 A, 296 A, 356 og 1883, No. 17—21 samt 24—27 [«Nutidens politiske Bevægelse i Norge». I—XXVII]; Morgbl. 1883, No. 182 A, 183 A, 185 A, 203 A, 204, 208 A og 210 A [«Aarsagerne til Radikalismens voxende Magt»]; Morgbl. 1883, No. 281 A, 282 A, 283 A, 285 A [Norges politiske Radikalisme i 1883»]; Morgbl. 1888, No. 144, 148, 155, 186, 189, 203, 204, 209, 212, 214 og 241 [«Marinen under Statsminister Sverdrups Styre» (af Chr. M. Falsen)]. — Aftenbladet 1873, No. 141, 149, 150, 153 [(af D. Meidell), hvortil Svar af B. Bjørnson i Dagbl. No. 156—159]; Aftenbladet 1880, No. 263 og 264. — Aftenposten 1884, No. 146 A, Dagbl. No. 208, Morgbl. No. 175 A, cfr. No. 247 A, og Verdens Gang No. 74 [alle om Ministeriet Sverdrups Udnævnelse]; Dagbl. 1885, No. 225 og Morgbl. s. A. No. 322 [i Anl. af Aarsdagen for Ministeriets Udnævnelse]; Aftpst. 1887, No. 10 og Morgenbl. 1887, No. 12 [om «Albertine»-Deputationen i Stiftsgaarden]; Morgenbl. 1887, No. 331 fg. [«Den norske Parlamentarisme»]; Verdens Gang 1888, 19 Marts og 14 og 18 Juli [de to sidste Steder af B. Bjørnson om Sv.s Optræden i Sagen ang. diplomatiske Anliggenders Behandling]; Dagbl. 1888, No. 54 [«J. Sv.s Stilling»]; Dagbl. 1889, No. 216

[«Tre Regjeringschefer» af Kr. Kristofersen] og No. 220 [«Ord og Handling»]; Morgbl. 1889, No. 374 [Nekrolog over Ministeriet Sv.]; Morgbl. 1893, No. 355 [«J. Sv. og Konsulatsagen» af B. Haugland]; Nationalbladet 1898, No. 15 af Kr. O. Nordlid; Nya dagl. Allehanda 1885, No. 79 og 80, cfr. 81 [«Skall J. Sv. råda öfver Sveriges grundlagar?»]; Sth. Forh. 1889, Dok. No. 105 [Vedk. kgl. Res. af 8 Decbr. 1888 ang. Justitsdepartementets Udtalelse af Mishag med Sorenskriver O. Thomesens Udtalelser om Sv. paa et Folkemøde paa Gvarv 22 Juli 1888]; Kr.sands Stiftsavis 1889, No. 3 fg.; Tromsøposten 1889, No. 20 fg. [«J. Sv. før og nu» af R. L.]; Buskeruds Blad 1887, No. 40 fg.; Bergens Tidende 1892, No. 286 fg. [«De moderate og J. Sv.»]; Berg. Aftbl. 21 Maj 1896 [«J. Sv. som begyndende Oppositionsmand», af en fhv. Politiker]; Verdens Gang 1892, No. 41 [«J. Sv. i sit Hjem» af M. Skeibrok]; Framgang 1896, No. 21 [«J. Sverdrups sidste Ord til Stavanger Amts Vælgere», optr. fra Vestlandsposten s. A.]. Jfr. iøvrigt ogsaa de under O. Richter ovfr. S. 552 fg. givne Henvisninger.

En videregaaende, detaljeret Kildehenvisning til Sverdrup'ske Biographica i den politiske Dagspresse, forsaavidt derved ogsaa skulde medtages polemiske Indlæg angaaende de skiftende politiske Situationer, i hvilke han har været Deltager, vilde blive en endeløs Opregning af Nummere i den hele samtidige norske, delvis ogsaa svenske og danske Presse. Af Nytte og Interesse for fremtidige Granskere af Norges indre Historie i det Tidsrum, hvortil Sv.s Navn og Virksomhed er knyttet, turde derimod være en Bibliografi over de historisk-politiske Lejlighedsskrifter 1850—1892 — ogsaa svenske og nogle udenlandske, forsaavidt de angaar Norge og Unionen — i hvilke Bidrag findes til en Skildring af Tiden i det hele saavelsom af en Række andensteds i dette Værk omhandlede Forfatteres og Politikeres Virksomhed. I tidsfølgende Orden — hvor intet andet er anført, er Trykkestedet Kristiania og Formatet Oktav — følger en saadan Bibliografi her:

1850—58. Aabent Brev til Folket. Drammen 1850. — *[N. Nielsen.]* Om almindelig Stemmeret. 1850. — *N. Nielsen.* Dansk Undertrykkelse og norsk Sympathi. 1850. – Arbejder-Foreningernes Petition til Kong Oscar I. Drammen 1850. — *H. Nissen.* Grundtræk for Omdannelse af Almueskolen paa Landet. 1851. — *A. v. Hartmansdorff.* Förslag till [osv.] ändringar i föreningsacten med Norrige. Sthlm 1851. — Christiania Haandværkssvendes Petition til 13. ord. Storthing. 1851. — Skildringer af 13. ord. Storthing. 1851. — *G. L. Tischendorff.* Tolvte ord. Storthing. Drammen 1851. — *de Besche.* Om det militære Medicinalvæsen. 1852. — *J. W. Crøger.* Om Forandring i de kirkelige Forhold i Norge. Bergen 1852. — *H. Nissen.* Om Almueoplysningen og Almueskolen. 1852. — *Marcus Thrane.* Rundskrivelse til Arbeider-Foreningerne. 1852. — *[G. A. Berg.]* Storthinget i 1851. 1853. — Flyveblad om Storthingsvalget i Christiania. 1853. — Motiveret Forslag til Valg af Repræsentanter paa 14 ord. Storthing. 1853. — *C. Holmboe*. Om Armee-Organisationen. 1853. — *[F. G. Lerche.]* Constitutionel Forfatnings Væsen, belyst ved 1851 Aars Storthings Virksomhed. Thjem 1853. — *M. J. Monrad.* Om det arvelige Kongedømmes Betydning. 1853. — Beretning om Festen i Chra. 4 Novbr. 1854. — *V. Kjelberg.* Til 14 ord. Storthings Told-Committee! Fr.hald 1854. — Om Unionsbetingelserne, Værnepligtsloven og Armeeorganisationen. 1854. — *[Chr. Wulfsberg.]* Bør en agronomisk Højskole oprettes? 1854. — *Th. Buchholz.* Reform i den offentlige Sundhedspleje. 1856. — Diskussioner ang. Medicinalstyrelsen i Norge. 1856. — *H. Nissen.* Udkast til Love om Almueskolevæsenet. 1856. — *[C. Krüger.]*

Om Aagerlovenes Ophævelse. 1857. — *P. A. Munch.* Karl-Johans-Forbundet. 1857. — *[H. S. Bernhoft.]* Om Consulatvæsenet. 1858. — *P. W. Kjellberg.* Skandinaviska åsigter, eller Sverige och Norge i fostbrödralag. Strengnäs 1858. — Nogle Ord i Anl. af Carl Johans Forbundet. 1858. — **1859.** *C. H. Anckarsvärd.* Motion om revision af föreningsfördraget. Sthlm. — *J. B. Faye.* Belysning af de mellemrigske Lovforslag. Bergen. — *N. H. Jæger.* Indlæg i Jury-agen. Bergen. — *[J. A. Michelsen.]* Brev fra Hattemager Hermann til Bergenspostens Redaktion. Bergen. — Det unge Norge. 17 Maj 1859. 4. — **1860.** *O. H. Christensen.* Det nationale Arbejde og Beskyttelsestolden. Drammen. — *[W. F. Dalman.]* La question norvégienne. Sthlm. — *[B. Dunker.]* Flyveblade om Statholderposten. No. 1—5. — *J. N. Ekdahl.* Den norska frågans historik. Sthlm. — *[P. Hjelm Hansen.]* Flyvende politiske Blade. No. 1. 9 Maj 1860. — *Lars Heyer.* Bønskrift til 16. ord. Storthing. — *Lars Heyer.* Böneskrift till 16:de lagtima Storthinget. Öfvers. från norskan. Sthlm. — *S. Jaabæk.* Om det norske, danske og svenske Skydsvæsen. — *[C. Krüger.]* Om Toldens Ophævelse. — *[G. Montgomery.]* Svenska fredsord i norska frågan. Sthlm. — *[J. J. Nordström.]* Försök till en framställning af unionsförhållandet. Sthlm. — *H. L. Rydin & C. G. Malmström.* Flygblad i den norska frågan. Upsala. — *[E. J. Sparre.]* Flygblad från östra sidan fjellen. Sthlm. — *[M. Sverdrup.]* Den svenske Adels Amalgamationsplan. — *[S. L. Theorell.]* Saknade tankar i stridskrifterna om föreningen. Sthlm. — *L. Westrem.* Enhedsskandinavismen praktisk. Bergen. — *P. Wieselgren.* Union och unitet. Göteb. — **1861.** *[Fr. Brandt.]* Om det nordiske Spørgsmaal. — *[P. K. Lovén.]* Några ord om unionsfrågan. — *L. Westrem.* Mere om Enhedsskandinavismen og om vore indre Reformer. Bergen. — **1862.** Actstykker ang. Revision af Foreningen. [Udg. af C. Birch-Reichenwald.] — Ansøgning fra Departementernes Embedsmænd om Lønsforbedring. — *[Carl XV.]* Nogle Ord om Værnepligtsloven og Armeens Organisation. — Dokumenter vedk. Revision af Unions-Akten. H. 1. 2. [Officiel Udg.] 4. — *[O. G. Høegh.]* Flyveblad om Storthingsvalget i Trondhjem. — *[F. G. Lerche.]* Paa hvilket Punkt af politisk Udvikling befinder Norge sig for Tiden? — *J. G. Meydell.* Hvorledes bør den norske Landkrigsmagt indrettes? — **1863.** *[Joh. Heiberg.]* Om Ansvar i Statens Tjeneste. — *[C. W. Hjelm.]* Om Grundlovens Principer. — Nordens Sag. Af en Ikke-Skandinav. — Stemmer og Advarsler mod Jury-Institutionen. — *H. Thaulow.* Om den norske Presse. — **1864.** *[O. A. Bachke.]* Skandinavismen. — *[M. Birkeland.]* Skandinavismen fra norsk Synspunkt. — *Chr. Bruun.* Foredrag i Studentersamfundet 2 April. — Flyveblad om den danske Sag. — *[Chr. Hansteen.]* Om Dødsstraffens Afskaffelse. — *Aug. Holth.* Besvarelse af et Par Tidsspørgsmaal. — *J. Løkke.* Om Ordning af det høiere Skolevæsen. — *S. E. Malmström.* Tal 4 Novbr. 1864. Upsala. — Mindeblad fra Femti-Aarsdagen. — *S. N. Oftedahl.* Forarbeide til en Ordning af Rettergangslovgivningen. Stavanger. — *[Ole Olsen.]* Almuskolelærernes sociale Stilling. Chr.sand. — *O. Richter.* To Taler paa Halvhundredaarsdagen. Thjem. — Sendebrev til Statsraad Stang Armeen vedkommende. — *[J. V. Vagel.]* Om Dødsstraffens Afskaffelse. — Vid festen å Riks-Salen 4 Novbr. Sthlm. 4. — **1865.** *[O. A. Bachke.]* Om gjensidig Retshjælp mellem de skand. Riger. — *Lars Heyer.* La Scandinavie. Paris. — *H. Holmboe.* Hvad skal Skolen udrette? — *Aug. Holth.* Om H. Nissens Udnævnelse til Expeditionschef. — *W. Konow.* Nutids- og Fremtidsblik. — *G. Koren.* Ordningen af Armeens Sundhedspleje. — *C. Morgenstierne.* Om Proceslovkommissionens Betænkning. — *H. Nissen.* Ordningen af vort højere Skolevæsen. — *H. Nissen.* Angrebene paa min «Ordning

af det højere Skolevæsen». — *[C. B. Roosen.]* Flyveblad No. 3. Thjem. — Storthinget 1862—63. — *[H. Thaulow.]* Nogle statsretslige Bidrag. — *[H. Thaulow.]* Om et nyt Presseorgan. — *L. Westrem.* Nogle skandinaviske Betragtninger. Bergen. — *L. Westrem.* Om Storthingsvalg i Nordre Bergenhus. Bergen. — **1866**. *J. Aars.* I hvilken Retning bør vort højere Skolevæsen reformeres? — Bemærkninger ang. de militære Forhold og Organisationen. — *[H. E. Berner* og *Chr. Bruun.]* To Foredrag om Maalsagen. — *M. Birkeland.* Vore Fædre. — *[H. Blom.]* Hvad kan Arbejderen selv gjøre for at forbedre sin Klasses Tilstand? Frhald. — *B. Dunker.* Om Revision af Foreningsakten. Kbh. — Forhandlinger i det skandinaviske Selskab 1864—1866. — *Aug. Holth.* Om de Hindringer, jeg har mødt paa Embedsbanen. — *[Alb. Jacobsen.]* Stat raad Wergeland og vore militære Forholde. — *[Alb. Jacobsen.]* Tilsvar til [L. Chr. Dahlls] Anm. i Morgbl. af frgd.. — *Ph. Leman.* Om bildandet af danska rik-dagen och norska storthinget. Ups. — *J. Løkke.* Skole-Anliggender. — Storthinget og Armeestyrelsen. — *J. D. P. Stub.* Om Religionsfrihed i Norge fra katholsk Synspunkt. — *[J. V. Vagel.]* Om Religionsfrihed og Statskirke. — *C. A. Wulfsberg.* Aarsagerne til den norske Landmands Klager. — **1867**. Betænkning fra Unionskomitteen af 6 Febr. 1865. [Officiel Udgave.] 4. — *[M. Birkeland.]* Den gode gamle Bondepolitik. — *O. J. Broch.* Om Overgang fra Sølvmynt- til Guldmyntfod. — To Foredrag [af *M. Birkeland* og *J. E. Sars*] om Skandinavisme og Norskhed. — *[A. O. Færden.]* Om Forhandlingerne i det skand. Selskab fra norsk Standpunkt. — *[F. Krieger.]* Om Revision af Foreningsakten. [Anm. af Dunkers Skrift.] Kbhvn. — *J. E. Sars.* Om den nyeste nordiske Heelstatspolitik. — *[S. Sætland.]* Betragtninger over det norske Jordbrug. — **1868**. *[Joh. Heiberg.]* Om den militære Styrelse. — Et Indblik i Norges Frihed. Fr.hald. — *[Alb. Jacobsen.]* Pressens Opposition mod Styrelsens Foranstaltninger i militær Retning. Kongsvinger. — *T. Knutsen.* Følger det af statsretslige Begreber, at den dømmende Myndighed skal udøves ved Juryretter? Risør. — *T. Knutsen.* Menighed og Kommune. Risør. — *E. Mohn.* Om Maalsagen. Bergen. — Om Meninghedsraad. Bergen. — *H. L. Rydin.* Förslaget till ny riksakt. Lund. — **1869**. *O. A. Bachke.* Om Dødsstraffens Ophævelse. — *L. Fabritius.* Om Dødsstraf. — *[Kr. Janson* og *H. Krohn.]* Om L. Daaes hist. Forelæsninger i Bergen. — *O. Sandberg.* Om Fattigdommen. — *A. O. Vinje.* Om vaart nationale Stræv. Bergen. — *P. Voss.* I Skolesagen. — **1870**. *T. H. Aschehoug.* Om Unionskomitteens Udkast til ny Foreningsakt. — *M. Birkeland.* I Anl. af Hr. Chr. Bruns Agitationer. — Foredrag om kirkelige Spørgsmaal. [Af *L. M. B. Aubert, S. Broch, G. Johnson, R. T. Nissen* og *J. Riddervold.*] 1—5. — *G. K. Hamilton.* Tre skandinaviska upsatser. Lund. — *[O. Haneborg.]* Ideer, Meninger og Forslag. — *O. Irgens.* Om det borgerlige Ægteskab. Bergen. — *[J. P. Neumann.]* Betragtninger over vort Land. — *[J. Nicolaysen.]* Den norske Armees Sanitetsvæsen. — *[G. R. Reiss.]* Die Finanzen des Königreiches Norwegen. Berlin. — *O. Saxe.* Til Læserne af Hamar Stiftstidende. Fol. — *J. Thuesen.* Om Stemmerettens Udvidelse. Larvik. — *A. O. Vinje.* Om Schweigaard. — *A. O. Vinje.* Vaar Politik. — **1871**. *[H. E. Berner.]* Det Stangske System. — Bidrag til Spørgsmaalet om Armeeorganisationen. Bergen. — *[L. Kr. Daa.]* Landskabsmaler Balkes Valg-Agitationer. — *J. Ebbell.* Unionsforslagets Betydning for Norge. — *O. J. Fjørtoft.* Nokre Or te Bondevenne. — *O. J. Fjørtoft.* Folkelesna No. 1. 2. — Det kgl. Forslag til ny Foreningsakt. Dets Behandling i den svenske Rigsdag. — Tiraljøren. — *[J. Vagel.]* Om kirkelig Stemmeret og Menighedsraad. — **1872**. *V. Birke-*

dal. Norden, Tyskland og B. Bjørnson. Odense. — En Budstikke af 3 Oplandsbønder. No. 1. — *J. Gamborg.* Om Forandring i vor Myntfod. — *J. C. Heuch.* Om Sognebaandets Løsning. — Jaabæk, Storthinget, Pressen og den norske Regjering. Af *H. H.* — *Emil Jonas.* Der Thronwechsel in Schweden-Norwegen. Berlin. — *[J. Riddervold.]* Jaabæks Angreb paa Kristendommen. — *P. O. Schjøtt.* Folkehøjskolemødet. — En Stemme i det tusindaarige norske Rige. — **1873**. Andragende fra Departementsfunktionærer om Forbedring af Gager. — *J. H. Andresen.* Om Myntforandringen. — *A. M. St. Arctander.* «Den politiske Radikalisme» og de Christne. Bergen. — Betragtninger foranledigede af paatænkte Forandringer i Værnepligtslovgivningen. — *O. J. Broch.* Om Almueskolelæreres Pensjoneren. — *O. J. Broch.* Særligt Votum i Myntsagen. — *O. J. Broch.* Replik i Myntsagen. — En Budstikke af 3 Oplandsbønder *[C. Husebye, Trond Ryen, O. Valstad.]* No. 2. 25 Januar 1873. — *Dag* [Pseud.] Nogle Ord om Stemmeretten. Bergen. — *[J. Ebbell.[* Mynt-Conventionen. — *Frits Hansen.* Om Maalsagen og Politiken. — *Tho. Joh. Heftye.* Om Norges Myntcirkulation. — *C. Morgenstierne.* Om Fængselsvæsenet. — Om Forandring af vor Regjeringsform. Hamar. — *L. Westrem.* Politisk Sendebrev til S. Jaabæk. Moss. — **1874**. *C. Arntzen.* Om Lov og Kongebud for Armeen. — *[A. Chr. Bang.]* Tiden og Sandheden. — *A. O. Færden.* Modbemærkninger til «Om Lov og Kongebud» af C. Arntzen. — *[A. Garborg.]* Jaabæk og præsterne. Tvedestrand. — *J. N. Mohn.* Storthingene 1815—1874 belyste ved Statistik. — **1875**. *S. C. Andersen.* Aperçu des finances du Royaume de Norvège — Om Forholdet mellem Kongen, Statsraadet og Storthinget. — *G. R. Reiss.* Om Følgerne af Norges Tilslutning til Mynt-Konventionen. — **1876**. *C. Arntzen.* Om høieste Befaling over Krigsmagten efter Norges Grundlov. — *T. H. Aschehoug.* Hist. Oplysninger om Brugen af det kgl, Veto til Lovbeslutninger. — Foredrag og Ordskifte fra Lillehammermødet 1876. Hamar. — *A. O. Færden.* Om Finantspolitik og Toldvæsen. — *A. Hedin.* Den östeuropeiska frågan. I. [Novembertraktaten.] Sthlm. — *[J. C. Heuch.]* Den moderne Vantro. — *M. Ingstad.* Om Romerretsstudiet. — *Kr. Janson.* Hvad vi Maalstrævere vil. — *J. Riddervold.* Mit Forsvar i Jaabæksagen, med Højesterets Votering. — Sagen Jaabæk-Riddervold i Høiesteret. — *[O. Valstad.]* Tanker ang. den foreslaaede Forandring i vor Regjeringsform. — **1877**. *S. C. Andersen.* La situation financière de la Norvège 1876—78. — To Foredrag fra Folkemødet paa Lillehammer i Juli. — *A. Garborg.* Den ny-norske Sprog- og Nationalitetsbevægelse. Bergen. — *A. D. S. Hjorth.* Den norske Armees Omorganisation. — Kongens Stilling i Staten. — *Ole Utne.* Politisk Katechismus. Bergen. — *L. J. Vogt.* Den norske Arbeiders Beskatning og Forbrug. — **1878**. *Vilh. Aubert.* Kan der ikke gjøres mere for vor Arbejderstand? — *A. C. Bang.* Den tydske Socialisme. Kbh. — *H. E. Berner.* Folkesouverænitetsprincipets gjennemførelse i vor grundlov. — *Chr. Bruun.* Folkelige Grundtanker. Hamar. — *B. Getz.* Om Reform i Varetægtsarrestvæsenet. — *[L. A. Havstad.]* Indkomstskatten. — *H. Lassen.* Om de frie Folkehøjskoler. I Anl. af Chr. Bruuns «folkelige Grundtanker». — *Hans Ross.* Maalreisningen her hjemme. Stavanger. — **1879**. *L. M. B. Aubert.* Det norske Handelsflag. — *L. M. B. Aubert.* Om det norske Handelsflag. — *Fr. Bajer.* Norden som republik. Kbh. — *Chr. Bruun.* Indlæg i Striden om Folkehøjskole-Sagen. — Debatterne i Odelsthinget ang. Flagsagen. — Flagsagen. [Referat af Flagmødet 13 Marts 1879.] — Folkemødet paa Lillestrømmen 9. August. — *A. O. Færden.* Politisk-ekonomiske Betragtninger. — *A. D. S. Hjorth.* Folket i Vaaben. — *[St. Schjøtt.]* Eit namnlaust Folk. — **1880**. *S. C.*

Andersen. Aperçu des finances du Royaume de Norvège. — *L. M. B. Aubert.* Om det kgl. Veto ved Grundlovsbeslutninger. — *Bj. Bjørnson.* Af mine Foredrag om Republiken. — *J. Castberg.* Nogle Ord om den franske Traktat. *S. Christensen.* Om den norske Hærs Krigsdygtighed. Chrsand. — *N. A. Dahl.* Om Chr. Bruuns folkelige Grundtanker. Bergen. — *[M. J. Færden.]* Til Norges Folk i Anledning af Dagens Strid. [Juni 1880.] — *[N. Grevstad.]* Rigsretten, dens Sammensætning og forfatningsmæssige Myndighed. — Har Norges Konge absolut Veto? Kragerø. — *S. Jaabæk.* Varme Piller. — *Janus.* Brev til en Bonde om Politik og Kongens Veto. Drammen. — *[B. Kjækstad.]* Svar til Janus om «Politik og Kongens Veto». Drammen. — *B. J. Klingenberg.* Om Oprettelse af kommunale Skydepladse. Bergen. — Kristian den fjerde, historisk belyst af *F. L.* — Om Armeens Omorganisation. Af *G.* — Om Ufreden mellem Samfundets Klasser. Tromsø. — *[P. V. Ottesen.]* Det konservative Standpunkt i vor Politik. — *O. Ring.* Om det suspensive Veto ved Grundlovsforandringer. — *B. Stavsæth.* Grundlovens Bevarelse. Tønsberg. — *B. Stavsæth.* En Sang mod Vetosygdoms onde Luner. — *N. J. Sørensen.* Jordens Guder. Frstad. — *N. J. Sørensen.* «Kongedømme og Republik». — **1881.** *J. Belsheim.* Er Grundloven af 17. Maj eller af 4. Novbr.? — *J. Belsheim.* Om Magtfordelingen i Grundloven. — Betragtninger i anl. af hærens omorganisation. — *Bj. Bjørnson.* Frygten for Flertallet. — *Bj. Bjørnson.* Den norske Forfatningskamp. — *Bj. Bjørnson.* Vort Forhold til Sverige. — *A. L. Brock.* Om Vetosagen. — *[M. J. Færden.]* Pressen og Vantroen. — *[A. Garborg.]* Vor nationale Skam. — *[D. Habel.]* Veto-Visen. — *[Frits Hansen.]* Vetosagen eller Statsraadssagen? — *[J. Irgens Hansen.]* Den yngre akademiske Slægt. — *Ole Hansen.* Forslag til Infanteriets Organisation. — *O. Irgens.* Svar paa Tiltale. Bergen. — *B. J. Klingenberg.* Om offentlige Skydepladse i Landets Herreder. — *H. Løchen.* Før og nu. Ingen Grundlovsforandring for Tiden. — *G. Th. Mejdell.* Grl. § 112 om Forandringer i Konstitutionen. — *[B. Morgenstierne.]* Oversigt over konstitutionel Praxis m. H. t. Bevilgningsbeslutninger. 4. — Mødet [Novemberforeningens] paa Lillestrømmen 9 Marts. — Om Kongens Sanktionsret — *[O. Ring.]* Imødegaaelse af Vetobetænkningen. — *T. Sandstøl.* Foredrag om Folkets Ret og Kongens Veto. — *T. Stavnem.* Prøver paa vort Retsvæsens Tilstand. Stavanger. — *[O. Storm.]* Den liberale politik. Horten. — *[C. J. Vogt.]* Betragtninger over vore gamle og nye hærordninger. Kr.sand. — *E. Vullum.* Kr. M. Falsen, Grundlovens Fader. — **1882.** *M. A. Aarflot.* Odelsbonden om Grl. i dens Hovedbestemmelser. 4. — *L. M. B. Aubert.* Foredrag i det politiske Møde paa Hamar 31 Juli 1882. Hamar. 4. — *L. M. B. Aubert.* De svenske Kommissariers Forslag til Grl. § 79 og det absolute Veto. — *[Vilh. Aubert.]* Vetoet i kort Begreb. — *[J. Belsheim.]* Om Trontalen den 21 Juni 1882. 4. — Bemerkninger i Anl. Prestevisen «Til Norges Folk». Mosjøen. — *[W. Bergstrand.]* Den norska konflikten. Sthlm. (Salget blev forbudt ved Cirkulære fra Justitsdept. af 10 Jan. 1883.) — *Bj. Bjørnson.* Om det norske Folks Husbondsret. — *Bj. Bjørnson.* «Leve Kongen, Unionen — og Fædrelandet!» — Brev til de norske arbeidere. — *L. Daae.* Om J. E. Sars's «Hist. Indl. til Grundloven». — Er en Forsoning mulig, og hvorledes? Hamar. — Fra vor politiske Strid. Aftryk af Artikler i «Fædrelandet». — Frimureri og Politik. 4. — *[A. Hedin.]* Kampen mellem Norges Storthing og Regjering. [Overs.] — *Hry Heyerdahl.* Foredrag paa Folkvang 16. Septbr. — *N. Höjer.* Norges Storting. I. Sthlm. — *S. Jaabæk.* Kongers og Kejseres Levevis. Med Tillæg: Valgprogram. — *Thv. Klaveness.* Aabent Brev til L. Oftedal. — *Thv. Klaveness.* Tilsvar til Hr.

Pastor Oftedal. -- *B. J. Klingenberg.* Den norske Hær og Skytterlagene. — *P. S. Koht* Om grundloven og den konstitutionelle strid. Tromsø. — Lidt om Folkesuveræniteten, Rigsret og det absolute Veto. Holmestrand. — *V. Nielsen.* Bemærkninger ved J. E. Sars's «Hist. Indl. til Grundloven». — *L. Raknerud.* Sanktionsretten i Grundlovssager. — *O. Ring.* Det svenske Forslag om absolut Veto paa Storthinget 1814. — *Ferd. Roll.* Foredrag paa Folkemødet i Kristianssund 11 Jan. — *J. E. Sars.* Historisk Indledning til Grundloven. — *J. Steen.* Foredrag paa Nærstrand. — *Joh. Sverdrup.* Tale paa Lillestrømmen 4. Juli. — Syttendemaifesten i Bergen 1882. [Udg. af *John Lund.*] — *N. J. Sørensen.* Ministeriet Sverdrup. Mosjøen. — *[O. J. Tschudi.]* Skal Johan Sverdrup seire? — *E. Vullum.* Byernes Politik. — **1883.** *A. M. St. Arctander.* Folkefrihed og Højkirkelighed. Kbh. — *S. Arctander.* Foredrag om den politiske Stilling 19 Aug. 1882. Bodø. — *[W. Bergstrand.]* Striden i Norge. Sthlm. — Bidrag til Belysning af enkelte Embedsmænds Færd. Stavanger. — *F. T. Blomstrand.* Kan enligt Norges «Grundlov» ändring deri ske utan «Kongens» samtykke? Göteb. — *Chr. Bruun.* Venstre-Politiken og Theologerne. — *F. Bætzmann.* I Dagens Strid. — *F. Bætzmann.* Rigsrets Efterretninger. I. — *[P. A. Conradi.]* Christendom og Politik. — The constitutional Crisis in Norway. London. — De frisindede Kristnes Forhold til den politiske Bevægelse i vort Land. I—XI. Stavanger. — Fra 1814. Tale i Anl. af Foreningen med Sverige. Namsos. — Fra Bestyrelsen for Grundlovsforeningen i Trondhjem. I-XIV. — Fra Udstederne af Opraabet «Til Christendommens Venner i vort Land». No. 1—9. — *[Engebr. Færden.]* Radikalisme og Kristendom. — Norska författningstvisten från ny synpunkt. Sthlm. — Norges Grundlov. Text og Forklaring [udg. af «Vestlandsposten»]. Stavanger. — *[A. M. Hansen.]* Hvorfor jeg er Høiremand. — *[M. S. Hansson.]* Forsoning! — *Johs Helleland.* Mod J. Riddervold's «Vantroen og den radikale Politik». Bergen. — *Ebbe Hertzberg.* Prof. Schweigaard i hans offentlige Virksomhed. — *[H. J. Hofgaard]* Alt maa blive nyt! No. 1—9. Drammen. — *A. Hval.* Kristendommen og de moderne Frihedsbestræbelser. Thjem. — Hvorfor er Statsraaderne tiltalt ved Rigsretten? — Hvorfor jeg ikke har kunnet slutte mig til Venstre. Stavanger. — *S. Jaabæk.* Den højeste Magt i Staten. Mandal. — *A. N. Kiær.* Om Valgmaader sigtende til at sikre de forskjellige Partigrupper en forholdsmæssig Indflydelse. — *A. L. Krog.* Forundringsbreve over Politiretten, Rigsretten, Juryretten. Tønsberg. — *B. V. Krogh.* Et Ord om den politiske Situation. Flekkefjord. — *H. Lassen.* Kritik og Polemik. — *J. Lindboe.* Den nuværende politiske Situation. Thjem. 4. — *C. A. D Lund.* Den politiske Situation. Namsos. — *[Johs. Lunde.]* Er Kongemagtens Skibe brændte? *[Johs. Lunde.]* Til Overvejelse for Højrepartiet. — *[G. A. Lundhquist.]* Hvem skall låta verkställa de domar, som 1883 års norska riksrätt fäller? Sthlm. — *[G. A. Lundhquist.]* Norges konung och Storting. Sthlm. — Mod det absolute Veto. — *V. Nielsen.* Historisk Polemik. Tilsvar til Prof. J. E. Sars. — *P. J. Neste.* Om Læsning af Grundloven. --- Om Opraabet af Januar 1883. — Opraab til Kristendommens Venner i vort Land. Stavanger. [Modskrift til Christendoms-Opraabet fra Kra.] — *K. Randers.* Frie Ord. Politiske Epigrammer. — *Jul. Riddervold.* Vantroen og den radikale Politik. Bergen. — *H. L. Rydin.* Unionen och konungens sanktion-rätt i norska grundlagsfrågor. Ups. — *J. E. Sars.* Vort embedsparti. — *J. E. Sars.* Af et Foredrag «om Flertalsstyret». — *J. N. Skaar.* Svar paa Tiltale. Porsgrund. — *F. Stang.* Den kgl. Sanktionsret efter Norges Grundlov. — *Ulrik Stang.* Foredrag i Egersund. Stavanger. — *Jakob Sverdrup.* Ministeransvarlig-

Trykt 20 Decbr. 1899.

heden og Rigsretten. — *Jakob Sverdrup.* Tale under Rigsretsdebatten. — *[G. Swederus.]* Sverige och Norge 1814—83. Sthlm. — *O. Thommessen.* Norsk Samfundslære. I. Statsforfatningen. — Smaalens-Repræsentanternes Udtalelser under Rigsrets-Debatterne. Fr.hald. — *[A. Ulrich.]* Ett inlägg i unionsfrågan. Sth. — *[A. Ulrich.]* Den norska anarkien. — «Verdens Gang» og Vantroen. II. — *E. Vullum.* Følgerne af 9de Juni. — *E. Vullum.* Løsningen, dens Krav, Midler og Grændser. — **1884**. En Jordbrugers Anskuelse i nogle politiske Statsforhold. 23 Febr. 1884. Fr.stad. — *T. H. Aschehoug.* Om den konstitutionelle Regnskabskontrol. — *Vilh. Aubert.* Svar til Joh. Sverdrup om «Ministeransvarligheden og Rigsretten». — *[J. Belsheim.]* Lidt om Præstepolitiken. — Beretning om Mødet til Dannelse af en konservativ Forening i Christiania. — *Johs. Bergh.* Vor Radikalisme og dens Høvdinger. — *[W. Bergstrand.]* Norska riksrättstragedien och unionen. Sthlm. — *Chr. Bruun.* Kristendom og Politik. — *P. A. Conradi.* Vor Forfatningskamp. Bodø. — *L. Daae.* Tale ved Folkemødet i Ramnæs. — Udlandets Dom om Rigsretssagen. — Fra Styret for Det norske Samlag. — *A. Graneggen.* Forholdene i den norske Marine. — *F. Hagerup.* Om Kvindesagen. — *[Jon Hol.]* Giv — Akt! Rifleringen. [6 Februar 1884.] (Jfr. Sth. Forh. 1884, Dok. No. 70 og Indst. *O.* IX, samt 1886, Indst. *S.* No. 162.) — Hvad er Ministeriet Sverdrup? Af en Højremand. — Hvar äro vi nu? Några ord med anledning af den norska frågan. Sthlm. — Hvorfor jeg er Venstremand. Af *J. S.* (Aftryk af «Vestlandsposten».) Stavanger. — Ireland and Norway. London. — *H. Landstad.* Kristendommens Forhold til Politiken. Stavanger. — *J. Lindboe.* De kjæmpende Synsmaader. Thjem. 4. — *H. Lunde.* Hvorvidt bør en Præst blande sig i Politik? Risør. — *H. Lunde.* Oftedals Færd. Risør. — *E. Müller.* Notizen über die Finanzlage Norwegens. Hamburg. — *J. Moses Möller.* Seks politiske Foredrag. Thjem. — *Oscar Nissen.* Foredrag ved «Arbejdernes Rings» Massemøde. — *P. J. Næste.* Nogle Ord om Læsning af Grundloven. Kr.sund. — *[J. L. Pedersen.]* Samtaler mellem en Høiremand og en Venstremand. Thjem. — Den norske Politik, Vetostriden og Rigsretten. Bergen. — *A. Qvam.* Om Juryen. — En Rigsrets-ABC for 1883 i Spørgsmaal og Svar. — Rigsretten og dens Dom. — *[A. B. Rustad.]* Niendejunibeslutningens Begravelse. Drøbak. — *[A. B. Rustad]* Rigsretsparlamentarismens Bryllup. Drøbak. — *O. Saxe.* Foredrag i Faabergs og Lillehammers Grundlovsforening 10 Decbr. 1883. Lillehr. Fol. — *O. Skattebøl.* Foredrag ved Stiftelse af Grundlovsforeningen for Buskeruds Amt. — Skrivelse udelukkende tilegnet den norske Bonde, henhørende til Venstre. Sandefjord. — *B. Stavseth.* Paamindelser til Norges Venstrefolk. — *Jens Svendsen.* Den norske Retspleie. Arendal. — *[N. F. S. Tambs.]* Et Ord i Striden. Bergen. — Tidsnornerne. Flyveblad I. Thjem. — Til den norske Bonde. Drammen. — Til Verdalens Indvaanere fra Grundlovsforeningen. Levanger. — *[J. Utheim.]* Folkets Husbondsret. — *[N. Wille.]* Beriktiganden till V. Ullmans föredrag om den norska författningsstriden. Sthlm. — **1885**. *A. M. St. Arctander.* Statskirkeligt Selvstyre. Bergen. — *T. H. Aschehoug.* Nugjældende Regler om Stemmerets Erhvervelse. — *[Vilh. Aubert.]* «Verdens Gangs» Forhold til Kristendommen. — De mærkeligste Begivenheder og mest fremtrædende Personer i Norge efter Foreningen med Sverige. Stavanger. — *Johs. Bergh* og *L. Daae.* Foredrag ved det konservative Folkemøde 2. Oktbr. — *[W. Bergstrand.]* Bidrag till den skand. unionens historia efter 1814. Sthlm. — *A. C. Drolsum.* Norsk Standpunkt. — Foredrag ved Kra. konservative Forenings Afdelingsmøde i Decbr. 1884. — Forslag til Lov om Statskirkens Repræsentation. — *M. J. Færden.* Kvindespørgsmaalet. — *B. Getz.* Om Demo-

kratiet. — *N. Hertzberg.* De Farer, der true den kristelige Skole i vort Land. — *N. Hertzberg.* Foredrag i Chra. konservative Forening. — *[J. C. Heuch.]* Statsraad Sverdrups Kirkelove. — *O. M. Hoff.* Om Pensjons-(U)væsenet. Kongsberg. — *H. J. Hofgaard.* Sendebrev til det norske, kirkelige Landsmøde. Drammen. — *H. Holm.* Den norske Forfatningskamp. Kbhvn. — *A. Houkom.* Hvad man kan komme til at opleve. Skien. — *N. Höjer.* Statsförbundet mellan Sverige och Norge. Visby. — *S. Jørgensen.* Lidt om Partinavnene «Høire og Venstre». Kragerø. — *B. Kjækstad.* Foredrag i Bergs Grundlovsforening. Fr.hald. — *B. J. Klingenberg.* Krigsaarsager og Fredsbestræbelser. Bergen. — *Gina Krog.* Stemmeret for kvinder. — Den 17. Marts 1880. Thjem. — Om Juryen. Udg. af de konservative Foreningers Centralstyrelse. — Om Kvindesagen. Thjem. — Om Maalsagen. (Foredrag af N. Hertzberg, Chr. Bruun og L. Daae.) — *P. J. Opsahl.* Sendebrev om Haandværket og Industrien i Norge. — Allernyeste Politik-Eventyr. — *E. Rejerson.* Grundlovens Bestemmelser om Magtfordelingen. Kr.sand. 4. — Republiken og Det arvelige Monarki. Udgivet af Agitationssamfundet «Den norske Republik». (Pamphlet No. 1.) Chikago. — *[A. B. Rustad.]* Politisk Julegjæstebud. — *J. A. Schwartz.* Foredrag i Røkens konstitutionelle Forening. — *J. A. Schwartz.* Foredrag om Forandring i vort Forhørssystem. Drammen. — *S. Skavlan.* Kirkens Forfatningsarbeide og Vestlandspartiet. Bergen. — *H. Smedal.* Om dødsstraffen. — *J. Smitt.* Om Ordningen af vore Husmandsforholde. Frhald. — *E. Stang.* Foredrag i Grundlovsforeningen i Thjem 13 August. — *O. Thommessen.* Politik for Hvermand. — Til Søndre Trondhjems Amts Vælgere frn Venstreforeningen. Thjem. — *Clara Tschudi.* Kvindebevægelsen. — *J. Utheim.* Kvindens Stilling. — *[Nils Vogt.]* Det demokratiske Højre. — **1886.** *C. E. Ahnger.* Om gränsspärringen emot Norge. I. II. Hfors. — De diplomatiske Anliggender. [Optryk i 12 Expl. af Morgbl. 1871.] Febr. 1886. 4. — *B. Bergh.* Den nuværende politiske Situation. Fr stad. — *[P. E. Bergstrand.]* Svensk-norska kriget 1814. Gensaga mot den norska chauvinismen. Sthlm. — *H. Brekke.* Fuldmagts- og Valgkjendelser 1814—1885. — *A. C. Drolsum.* Tale den 17 Maj. — — Den frisindede studenterforenings foredrag og diskussioner I—IV. — *[D. Habel.]* Øjebliksfotografier. I. 1883. Af Spiritus Asper. — *F. Hagerup.* Om Jury. — *Hans Jæger.* Min forsvarstale i højesteret. — *A. Krefting-Hansen.* Om stemmeret for kvinder. — *Y. Nielsen.* Er der i Norge et Folk eller to Folk? — *Y. Nielsen.* Hvor ligger Tyngdepunktet i Begivenhederne 1814? — *[A. B. Rustad.]* Politisk Julegjæstebud 1885. — *J. E. Sars.* Norges Venstreforenings Resolution ang. diplomatiske Sagers Behandling. — *[H. Scheel.]* Flertalsstyre og Folkestyre. — Spørgsmaalet om diplomatiske Sagers Behandling. — **1887.** *[J. Belsheim]* Om nogle af vore vigtigste Samfundsspørgsmaal. — *O. J. Broch.* Kampen mod Alkoholismen i Norge. — *A. C. Drolsum.* Det norske Folk og dets Forsvarsvæsen. — *A. C. Drolsum.* Om Forsvarssagen. Skien. — Forhandlinger i Romsdals Amts fælles Venstreforening Molde. *F. Hagerup.* Om Jury. — *[K. V. Hammer.]* Den offentlige, autoriserede usædelighed. — *[J. Holmboe.]* Om det unionelle Spørgsmaal. Frhald. — *[E. C. Holtermann.]* Om vort Forsvar og vor Hærordning. — *[C. E. Ljungberg.]* Bidrag till historien om kriget i Norge 1814. Sthlm. — *H. D. Lowzow.* Norges krigspolitiske Stilling. — *M. V. Malling.* Socialismen i Korthed fremstillet. Bergen. — *J. Mankell.* Fälttåget i Norge år 1814. Sthlm. — *G. Th. Mejdell.* Jury. Fol. — Nogle Ord til bønderne om deres politiske stilling i statssamfundet. Thjem. — *[H. W. Ottesen.]* Hvilke er Farerne ved almindelig Stemmeret? — *[P. V. Ottesen.]* Om vore Landboforhold m. m. —

A. Qvam. Hvad vil Juryens Indførelse koste? — — *J. A. Schwartz.* Foredrag om den kgl. Prop. om ny Straffeproces. Drammen. — *F. G. Seeberg.* Et velordnet Skyttervæsens Betydning. — *G. Swederus.* Om fälttåget i Norge 1814. Sthlm. — 1300 Udtalelser af og i Morgenbladet. [Ved *A. Helland.*] — *[S. B. H. Vogt.]* Hvad koster Juryen? — *E. Vullum.* Menighedsraad? — *N. Wergeland.* Ei syndetavle. Danmark mot Noreg. 955 til 1814. Etter N. W. ved *E. Bruhjell.* Bergen. — **1888.** *A. M. St. Arctander.* De Sverdrupske ministerkriser. — *S. Arctander.* Foredrag for Vælgere i Nordland 21 Aug. — *H. R. Astrup.* Foredrag i Kristianssunds Venstreforening. Kr.sund. — *[I. Beinigen.]* Hvorledes jeg blev profet. — *T. v. Bunsen.* Home Rule in Norway [i The 19. Century Jan. 1888]. London. — *A. Fenger-Krog.* Vore Næringsveies Opkomst. — Flyveblad til Porsgrunds Vælgere. Skien. Fol. — Arbeidernes Forhold til Tidens Krav. — *Jonas Hanssen.* Den engelske Jury og den norske Rettergang. Skien. — *N. Hertzberg.* Om Forslagene til nye Love for Folkeskolen. — *N. Hertzberg.* Om Skolelovs-Kommissjonens Udkast. — *H. J. Hofgaard.* Staburet paa Nordby. Drammen. — *Hans Jæger's* sidste Ord i Bohêmesagen. — *B. J. Klingenberg.* Vælgertale i Bergen. Bergen. — Lillehammermødet den 17 August. Hamar. 4. — Med Lov skal Land bygges. — *Ludvig Meyer.* Almindelig stemmeret. — *H. H. Muus.* Til det norske Folk. 1 & 2. — Politik for Alle. Chr.sand. — *Ole Ring.* Odelsforeningen. — *J. A. Schwartz.* Bemærkninger om Udgiftsberegningen for den kgl. Prop. om ny Straffeproceslov. — *J. A. Schwartz.* Om Juryens Embedsverker. — *[O. Skavlan.]* Eventyr-skatten. No. 1. — *E. Stang.* Foredrag paa Mysen den 28 August. Fr.hald. — Til Overvejelse for Vælgerne. — *O. J. Tschudi.* Stat og kirke. — **1889.** *O. Alin.* Den svensk-norska unionen. Sthlm. — *Bj. Bjørnson.* Tiggerposen. — *E. H. Bull.* Om Statens finansielle Stilling. — *[L. Daae.]* Om de foreliggende Grundlovsforslag. — *W. S. Dahl.* Den politiske Situation. Gjøvik. — *A. C. Drolsum.* Har vort Land noget Værn, eller er det værgeløst? — Eger statsföreningen på den skand. halfön någon framtid? Sthlm. — Forhandlinger i Romsdals Amts fælles Venstreforening. Molde. — *[G. Gløersen.]* Om Hovedtrækkene i Juryloven. Tønsberg. — *Knut Hamsum.* Lars Oftedal. — *H. J. Hofgaard.* Ole Nordby. Drammen. — *H. J. Hofgaard.* Den politiske Bevidsthed. Drammen. — *Kitty Kielland.* «Kvindespørgsmaalet». Svar til M. J. Færden. — Om Høiesterets-medlemmernes Stilling i Rigsretten. — Reformerne og den finansielle Stilling. — *M. Rubin.* Frihandel og Beskyttelse. — *O. A. Overland.* Krsitiania Arbejdersamfund 1864—1889. — **1890.** *K. Arnoldson.* Lov — ikke krig. Med fortale af B. Bjørnson. — *[Joh. Castberg.]* Om almindelig stemmeret. Stavanger. — *J. D. Irgens Hansen.* Demokrati eller almue? — *H. J. Hofgaard.* Den profane og den religiøse Politik. Hamar. — *C. Jeppesen.* Hvad socialisterne vil. 4. — *C. Jeppesen.* Kampen for alm. stemmeret. — *Alex. L. Kielland.* Forsvarssagen. Kbh. — *M. Mælan.*, Den revolutionære Arbeiderbevægelse. Thjem. — *J. Utheim.* Fremstilling af juryinstitutionen for lægmænd. — *Paul Winge.* Den norske Nationalitetsbevægelse. — **1891.** Aktstykker vedk. diplomatiske Sagers Behandling 1885—91. Udg. af de kons. Foren.s Centralstyrelse. 4. — *S. Arctander.* Om en Reform af Beskatningen. — *L. Aubert* og *E. Stang.* Taler ved Æresfesten for Ministeriet Stang. — *F. Bajer.* Om Voldgiftstanken i Norden 1850—1890. Kbhvn. — *D. O. Bakke.* Politikk. Utgjevi av Amtsvinstrelaget i Nordre Bergenhus Amt. Bergen. — *Vald. Bennikke.* Foredrag om Jordrentesagen. — *H. E. Berner.* Kan Voldgift afskaffe Krig? — *H. E. Berner.* Den almindelige Stemmeret. — *H. E. Berner.* Norsk eller fælles Udenrigs-

minister? — *J. A. Bonnevie.* Foredrag i Nedenæs om den politiske Stilling. — *[S. Clason.]* Om ministeriela ärendens behandling. Upsala. — Egen norsk Udenrigsminister? — *O. Furu* og *E. Rygh.* Foredrag ved Folkefesten i Skøienlunden 21 Juni. — *H. J. Hofgaard.* Udkast til en politisk Katekismus. Drammen. — Hvad betyder alm. Stemmeret paa Venstreforeningens Program? — Hvor ligger faren for unionen? — Højrepolitik. Udg. af Norges Venstreforening. — *S. Ibsen.* De to Udenrigsministres Samvirken. — *S. Ibsen* Unionen. — *[H. M. Knudsen.]* 1886 og 1891. Venstres Stilling til diplomatiske Sagers Behandling. — *A. Krefting-Hansen.* Paa farlige Baner. Bidrag til Radikalismens Karakteristik. — *[C. E. Ljungberg.]* De diplomatiska angelägenheterna. Sthlm. — *B. Morgenstierne.* Høires og Venstres Unionspolitik. — Om Skattespørsmaalet. Udg. af Norges Venstreforening. — Ministeriet Steens kirkelige Program. (Aftr. af «Fædrelandet».) — *A. Qvam.* Foredrag i Trondhjems Arbejderforening 17 Aug. 1891. Thjem. — *A. Qvam.* Venstres Valgprogram. — *[C. A. Reuterskjöld.]* Om de ministeriella ärendena. Ups. — *P. Rinde.* 40 Afstemninger i Storthinget. — *[E. Rygh.]* Om Skattefordelingen og direkte Skat. — De to Udenrigsministres Samvirken. 4. — *[K. Staaff.]* Den norska juryn. Sthlm. — *E. Stang.* Tale i Fæstningens Gymnastiklokale 10 Oktbr. — *J. Steen.* Tale paa Lillestrømmen 16 Aug. — Alm. Stemmeret er de Radikales første Krav. — *Jak. Sverdrup.* Om Krig. Efter «Folke-Vennen». (Noget forkortet.) Vejle. — *Lasse Trædal.* Venstre — Højre. Bergen. — Ministeriet Steens Udenrigsprogram. — *J. Utheim.* Vort Udenrigsstyre 1814—1891. — *O. Varenius.* Om riksföreståndarskap enligt Sveriges och Norges grundlagar. Ups. — *[B. Vogt.]* Vor Jævnbyrdighed med Sverige. Krsand. — *[H. T. A. Winther.]* Om diplomatiske Sagers Behandling. Drammen. — **1892**. *H. R. Astrup.* Foredrag i Isingvaagen. Molde. — *L. M. B. Aubert.* Særskilt Statsraad — Sammensat Statsraad. 4. — *C. E. Berling.* Norges härordning. Sthlm. — *H. E. Berner.* Nøitralitet og Landsforsvar. — *[S. Clason.]* Vägen utför från 1814 till 1892. Ups. — *A. C. Drolsum.* Selvhjælpens Fredsarbeide. — *P. E. Fahlbeck.* Sveriges och Norges handelspolitik under senare tid. Lund. — *L. de Geer.* Uttalanden 1859—62. Ups. — *B. Getz.* Nogle Ord om «sammensat» Statsraad. 4. — *F. Hagerup.* Vor politiske udvikling i det sidste tiaar. — *[A. Hedin.]* De ministeriella målen och unionen. Sthlm. — *[A. Hedin.]* Unionen og de udenrigske Anliggender. (Overs.) — *H. Hjärne.* Unionsfrågan och Sveriges försvar. Upsala. — *H. Hjärne.* Frågor till en norsk unionsvän. Ups. — *H. Hjärne.* Norska högerns realpolitik. Ups. — *H. Hjärne.* Afsked till prof. Morgenstierne. Ups. — *H. J. Hofgaard.* Politisk Filosofi. Drammen. — Huruledes konsulatfrågan «angår» Sverige. Sthlm. — Hvad har Sverige vunnit genom unionen med Norge? Af *Hbg.* Göteb. — *Kr. Lehmkuhl.* Egne Konsuler? Fol. — *B. Morgenstierne.* Unionsspørsmaalet fra norsk Synspunkt. Ups. — *B. Morgenstierne.* Svar til en kjølig svensk Unionsven. Ups. — *B. Morgenstierne.* Nogle sidste Ord til Selvforsvar. Ups. — *B Morgenstierne.* Om det sammensatte Statsraad. — *[J. F. Nyström.]* Den 25 § af Norges Grundlov. Ups. — *Orvar Svenske.* Unionsfrågan från svensk synpunkt. Ups. — *R. Peersen.* Rent flag! — Referat af Forhandlinger i Romsdals Amts Venstreforening. Molde. 4. — *E. Schybergson.* Den svensk-norska konflikten. [I Finsk Tidskr. Juni 1892.] H.fors. — Udtalelse af Arendals Sømandsforening ang. Konsulatvæsenet. Arendal. — Norska regeringens unionsprogram. Ups. — *O. Varenius.* Hvad «våra högerpatrioter» vilja och icke vilja i unionsfrågan. Ups. — *O. Varenius.* Nyare unionel litteratur. Ups.

Taler holdte i Storthinget 1851—1881. Udgivne i Udvalg tilligemed en Del Foredrag ved Folkemøder og politiske Banketter. [Med et lith. Portræt af S. og en biografisk Skitse ved Udgiveren Lars A. Havstad.] Kbhvn. 1882. 8. 4 Bl., 775 S. (Anm. i Dagbl. 1882, No. 103; i Drammens Blad 1882, No. 133 af *E.*; i Nat.-Tid. [Kbh.] Maj 1882 [optr. i Aftpst. s. A. No. 119 fg. og i Morgbl. No. 144 A]; i Dagbl. [Kbh.] 1884, No. 210 [samme Dag, som Festen paa Skodsborg fandt Sted]; i Tilskueren [Kbh.] I. 727—734 af N. Neergaard, jfr. II. 144 fg. af V. Ullmann.)

Trontalen og Johan Sverdrups Tale i Lillestrømmen den 4 Juli 1882. Kra. 1882. 8. 30 S.

Statsminister Sverdrups Forslag til Reform i vort Folkeskolevæsen og fhv. Statsraad N. Hertzbergs Bemærkninger til dette Forslag. (Sverdrups Forslag i Aftryk efter „Dagbladet"; Hertzbergs Bemærkninger i revideret Aftryk efter „Morgenbladet".) Udgivet af de konservative Foreningers Centralstyrelse. Kra. 1884. 8. 47 S. (Sv.s Forslag er trykt S. 3—12.)

Fra Venstremænd til Venstremænd ved J. Sverdrup. Kra. [Febr.] 1890. 8. 136 S. (Anm. i Morgbl. 1890, No. 107; i Verd. Gang No. 49; i Dagbl. No. 57.)

I Morgenbladet *1850*, No. 347: Til Morgbl.s Redaktion [ang. J. J. Brochs Artikel i No. 337 om Storthingsvalget i Larvik].

I Nationalbladet 1852, No. 8: Om hans Forhold til Bladets Grundlæggelse og Program.

I Aftenbladet *1868*, No. 108: Erklæring [ang. Storthingsvalget i Akershus]. — *1874*, No. 5: Tale ved Akershus Amts Æresmiddag den 6 Januar.

I Dagbladet *1869*, No. 262: Foredrag i Akers Sogneselskab om Revisjon af Kommunallovgivningen (jfr. No. 274 af C. Hervig). — *1870*, No. 57: Foredrag i Akers Sogneselskab om det kommunale Beskatningsvæsen. (Ogsaa trykt i Aftenbl. f. A. No. 58. Jfr. Dagbl. No. 65 af C. Hervig.) — *1882*, No. 230: Tale ved Akershus Amts Valgmænds Hilsen efter Storthingsvalget. — *1883*, No. 301: Takkeskrivelse til den norske Forening «Fram» i Minneapolis. — *1884*, No. 105: Takkeskrivelse til Udstederne af Chicago-Adressen; No. 156: Tale ved Festmiddagen for de liberale Storthingsmænd; No. 213: Tale som Svar paa Folketogets Hilsen den 29 Juni; No. 263: Tale for Danmark ved Festen paa Skodsborg den 6 August; No. 341: Forestilling til Kirkedepartementet ang. Reform af Folkeskolevæsenet; No. 409: Landkommunernes Skattevæsen. (Forslag med Motiver til Forandring i Skatteloven af 15 April 1882); No. 469: Forestilling til Indredepartementet ang. Nedsættelse af en Arbejderkommissjon, «udarbejdet efter Opfordring af H. M. Kongen». — *1886*, No. 31: Tale ved Festmiddagen for Ministeriet Sverdrup; No. 329: Tale ved Statsraadsfesten paa Ringerike; No. 385: Tale ved Statsraadsfesten paa Lillehammer.

I Verdens Gang, hvis Ledelse han overtog som navngiven Redaktør den 21 Septbr. 1876 (No. 111) og hvis Redaktion han forestod til og med 28 Maj 1878, skrev han personlig særdeles lidet, om overhovedet noget. Han saa igjennem Bladet de Dage, det kom ud, men lod ellers Medarbejderne komme op til sig i Storthinget for at modtage Momenter til de politiske Artikler. Som Redaktionssekretær fungerede hans ældste Søn Jakob S. (ovfr. S. 556) med væsentlig Bistand af Andr. Hølaas (s. d.). Af dem, som ellers skrev i Bladet i hans Redaktionstid, kan — foruden Storthingsmand J. Olafsen — nævnes de juridiske Studenter Peter Hansen, Olaf Furu, O. Thommessen, N. J. Sørensen og G. A. Dahl.

I Storthings-Forhandlinger er den største Del af hans politiske Forfatterskab nedlagt, dels i Komitte-Indstillinger og Vota, udarbejdet af ham eller i hvert Fald redigeret og formet under hans Medvirkning, dels i specielle af ham alene eller sammen med andre Repræsentanter fremsatte Forslag, hvortil saa kommer hans Del i Statsrevissionens Antegnelser og Betænkninger og Storthingstidendes stenografiske Referater af hans Udtalelser under Forhandlingerne; af disse sidste udgjør det særskilt udgivne Bind Taler blot en meget liden Brøkdel. Af hans i Storthings-Forhandlinger trykte Forslag — hvortil Motiveringen ofte blev givet under Debatterne i Thinget — merkes følgende: *1851, IX.* 95: Forslag (sammen med Holst) til Lov om Stemmeret og Valgbarhed til kommunale Ombud; S. 105: Forslag til Lov om Konsulatgebyrernes Nedsættelse. (Storthingets herpaa byggede Beslutning blev negtet Sanktion). — *1854, VI.* No. 23: Forslag om Gjentagelse af Lovbeslutningen af 1851 ang. Konsulatgebyrernes Nedsættelse. (Beslutningen blev for 2den Gang negtet Sanktion, men en kgl. Prop. om Emnet blev fremsat 1857, da Lovbeslutningen sanktioneredes.); *IX.* 18: Forslag om Undersøgelse af et Vejanlæg fra Ramdalen til den svenske Grænse; S. 61: Forslag om Nedsættelse af en parlamentarisk Jurykommission (se ovfr. S. 568). — *1857, VII.* No. 18, S. 122—124: Forslag af C. Michelet og H. Grønn, fremsat af S., til Lov om Høiesteretsadvokaters Bestikkelse (Lov af 28 Septbr. 1857); No. 63, S. 35—49: Forslag af Hartvig Nissen, vedtaget og fremsat af Joh. og H. U. Sverdrup, om Indførelse af aarlige Storthing (Motiverne ogsaa trykt i Dok. No. 31, S. 221—233); S. 112: Forslag (sammen med Borchsenius og K. Motzfeldt) ang. Forandring i Grl. § 92; *X.* 52: Forslag (sammen med R. Olsen og J. R. Krogness) om Laan til Oprettelse af et norsk Theater i Kristiania. — *1859—60, VI.* No. 17 a: Forslag om at et Prestegjælds Deling i gejstlig Henseende ikke skal være til Hinder for, at det m. H. t. det kommunale forbliver udelt. (Blev Lov f. A.); No. 60, S. 25: Forslag om aarlige Storthing; *IX.* 26: Forslag om Understøttelse af Draineringsforetagender; S. 68: Forslag (sammen med R. Olsen og J. Steen) om Bevilgning til L. M. Lindemann for at samle og udgive norske Folkemelodier; S. 86: Forslag om Bevilgning til Prof. P. A. Munch til Udgivelse af et Kart over Norge i Middelalderen. — *1862—63, VIII.* No. 7 b: Forslag til Lov om Myndighed for Kvinden. (Blev Lov f. A.); No. 22 b: Forslag ang. Forandringer i Vejloven af 1851 ang. Udligning af Vejskat foruden paa Matrikulen tillige paa Værker og Brug; No. 76, S. 22—24: Forslag (sammen med Steen, Richter o. fl.) om Forandring i Grl. § 12 m. m. [Statholderembedet]; S. 26: Forslag (sammen med Steen, Richter o. fl.) ang. Statsraadernes Deltagelse i Storthingets Forhandlinger. — *1865—66, VII.* No. 89, S. 9: Forslag (sammen med Daae, Steen, Richter o. fl.) om Statholderpostens Ophævelse; *X.* 21: Forslag om Bevilgning til Oprettelse af en polyteknisk Skole i Kristiania; S. 84: Forslag om Bevilgning af et overordentligt Honorar til Arkitekt Langlet i Anl. af Storthingsbygningens Opførelse. — *1868—69, VII.* No. 78: Forslag til Vejbudget for 1869—72; No. 92: Forslag (sammen med Ueland o. fl.) til Lov om Diætgodtgjørelse m. v. for Storthingsmænd; No. 105, S. 27: Forslag (med Daae, Richter, Steen o. fl.) ang. Statholderposten; *X.* 4: Forslag om en aarlig Bevilgning til Storthingets Bibliothek; S. 31: Om en Anmodning til Regjeringen om Fremlæggelse af specificeret Udgiftsbudget i diplomatiske Anliggender; S. 151: Forslag om Indlemmelse i Kristiania af de bymæssigt bebyggede Strækninger ved Kristiania. — *1871, V.* Dok. No. 51: Forslag til Forandringer i Forretningsordenen. — *1872, V.* Dok. No. 5: Forslag ang. Bevilgning til Storthingets Biblio-

thek. (Sammen med D. Kildal); Dok. No. 18: Ang. Bevilgning til Udgivelse af P. A. Munchs samlede Afhandlinger; Dok. No. 72: Forslag om og Udkast til Mistillids-adresse til Regjeringen. (Jfr. No. 73, indeh. Forslag af K. Motzfeldt, og No. 75, indeh. Forslag af L. Daae, Essendrop, D. Kildal, O. Richter og A. Sæhlie; cfr. ovfr. S. 578) — *1873, V.* Dok. No. 24: Forslag til Forandring i Lov om Almuskolevæsenet paa Landet af 16 Maj 1860; Dok. No. 54: Forslag om Bevilgning til et statistisk-topografisk Værk over Norge; Dok. No. 69: Forslag til Lov om Forandring i Lov-givningen om civile og militære Embedsgaarde. — *1874, V.* Dok. No. 30: Forslag til Lov om Udskiftning af Bygdealmenninger; Dok. No. 32: Forslag til Lov indeh. Tillæg til Lovgivningen om Jernveje. (Sammen med F. Norgrenn.) — *1875, V.* Dok. No. 1: Ang. yderligere Bevilgning til Udgivelsen af P. A. Munchs Afhandlinger; Dok. No. 2: Forslag til Lov om Forandringer i Lovgivningen om Udskjænkning af Øl og Vin paa Landet; Dok. No. 31: Forslag om en Anmodning til Regjeringen ang. et for hvert ordentligt Storthing forelagt, fuldstændigt Jernbanebudget; Dok. No. 33: Forslag (sammen med F. Norgrenn) til Lov indeh. Tillæg til Lovgivningen om Jern-veje. — *1876, V.* Dok. No. 80: Ang. Bevilgning til Dr. G. Storm til Udarbejdelse af et Værk over den norrøne Litteraturs Historie; Dok. No. 85: Ang. Anmodning til Regjeringen om en hurtigere Fremme af Udskiftningsværket; Dok. No. 91: Forslag (med Daae, Sørenssen, O. Velde o. fl.) til Forandring i Grl. § 50 [Stemmerets-forslagene]. — *1877, V.* Dok. No. 30: Forslag til Lov om Afgifter paa Fartøjer, Personer og Varer til Forbedring af Vasdrag (i det væsentlige det samme som et af Amtmand Aall i 1876 udarbejdet Lovudkast); Dok. No. 32: Forslag til Lov om Udlændingers Jagt i Norge; Dok. No. 42: Forslag til Lov om Land- og Bykom-munernes Skattevæsen; Dok. No. 50: Forslag om Forhøjelse af Digter og Komponist-gager; Dok. No. 80: Forslag ang. Forandringer i Forretningsordenen. — *1879, V.* Dok. No. 1: F o r s l a g t i l O r g a n i s a t i o n a f d e n n o r s k e A r m e e (sammen med A. D. S. Hjorth) *); Dok. No. 7: Forslag om en delvis Indstillen af Aarets Vaabenøvelser. — *1880,* V. Dok. No. 53: Forslag (sammen med N. N. Enge, Steen og O. S. Velde) ang. Skat til Staten paa Indtægt og Formue; Dok. No. 68: V æ r n e p l i g t e n t i l L a n d f o r s v a r e t i N o r g e. Kort historisk Oversigt ved J. S. — *1881,* V. Dok. No. 1: Forslag (sammen med Steen) til Forandring i Storthingets Forretningsorden [„under Hensyn til Storthingets Beslutning af 9de Juni 1880"]; Dok. No. 20: Forslag om Pension for Kaptejn Jacobsen og Lensmand Welde (jfr. Dok. No. 48, 49 og 55); Dok. No. 21: Forslag om Bevilgning af extraordinær Professorgage for Sprogforskeren Hans Ross; Dok. No. 34: Forslag (med flere Repræ-sentanter) til Lov om Rettergangsmaaden i Strafsager. — *1882,* V. Dok. No. 94: Forslag til Lov om Tillæg til Lov om Hypothekbanken af 18 Septbr. 1851. — *1883,* V. Dok. No. 84: Forslag til Lov om Examen Artium. — *1884,* V. Dok. No. 83: Forslag (sammen med A. D. S. Hjorth) til Lov om Forandring i Lovene om Værne-pligt og Udskrivning.

---

*) Med Hensyn til Sv.s Del i Forfattelsen af dette Forslag henvises til Oplysningerne under A. D. S. Hjorth ovfr. II. 688 og til en Artikel af H. Nysom i Dagbl. 1886, No. 19 Det til Organisationsforslaget af 1879 knyttede Værnepligtslovforslag, der paany blev fremsat i 1884 og ordlydende blev vedtaget af Storthinget som L o v o m V æ r n e p l i g t e n a f 1 6 J u n i 1 8 8 5, er i alt væsentligt udarbejdet af Sverdrup.

Sverdrup, Michael, ældste Søn af ovennævnte Professor *Georg S.*, blev født i Kjøbenhavn 14 August 1805, kom med Forældrene til Norge i 1813, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1824 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1830. Han blev 1831 ansat som Kopist og 1835 konst. Fuldmægtig i Justitsdepartementet. Fra 1834 var han extraordinær Protokolsekretær i Højesteret, i hvilket Embede han blev konstitueret 1836 og udnævnt 29 Marts 1838. I 1840 blev han konst. som og 15 Marts 1841 udnævnt til Justitssekretær i Højesteret. Den 9 August 1849 blev han udnævnt til anden Assessor i Christiania Stiftsoverrets første Afdeling, men fik efter Ansøgning ved kgl. Res. 8 Novbr. s. A. Tilladelse til at forblive i sit tidligere Embede, i hvilket han blev staaende til sin Død 31 Maj 1875. Fra 1861 til 1875 var han Kontrollør ved Stempletpapirsforvaltningen.

* 8 Maj 1837 *Ingeborg Margrethe Augusta Aars* (f. i Kristiania 12 Novbr. 1809, † 9 Decbr. 1896), D. af Højesteretsassessor Niels A. og Anna Kathrine Kofoed.

Jfr. Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 19; W. Lassen: Norske Stamtavler I. 36.

Den svenske Adels Amalgamationsplan, begyndt i 1808 og endnu ikke endt i 1860. Chra. 1860. 8. 23 S. (Anonymt.)

I Norsk Retstidende var han Medarbejder fra Maj 1837 til Udgangen af 1840.

I Morgenbladet leverede han fra Septbr. 1840 til Juni 1848 og paany fra Midten af 1858 til 1860 Referater af de i Højesteret paadømte civile Sager. — I dette Blad skrev han desuden adskillige anonyme Artikler af juridisk, politisk og religiøst Indhold. Under Navn findes af ham i dette Blad *1859*, No. 242: Den 17de Maj 1824 (Bemærkninger ved Bjerregaards Antegnelser i No. 236, cfr. Artikelen „Professor Sverdrup" i No. 243 [af Bjerregaards Antegnelser om 17de Maj 1826]); No. 338: Om Mødet paa Ejdsvold 16de Februar 1814, foranlediget ved G. P. Bloms Bog (jfr. foran S. 540 fg., Anm.).

I Christiania-Posten leverede han fra 1848 af i flere Aar Referater af de merkeligste i Højesteret paadømte kriminelle Sager, hvorhos han i 50-Aarene skrev et og andet af politisk og andet Indhold i samme Blad.

I Aftenbladet 1872, No. 261: Professor G. Sverdrup og Begivenhederne i 1814. (I Anl. af Morgbl.s Artikel i No. 307 A: „Henrik Wergeland med Johan Sverdrup under Armen" [af Dr. L. Daae]).

Sverdrup, Peder Jakob, ældste Søn af ovennævnte Overlærer *Jakob Liv Borch S.*, blev født i Kjøbenhavn 27 Novbr. 1802, lagde sig under Faderens Vejledning efter Landbrug og blev 1826 Lærer ved dennes Agerdyrknings-Seminarium paa Sem, hvilket han fra 1837 bestyrede som privat Skole paa sin Gaard Rise ved Tønsberg til 1848, da Amtet oprettede en offentlig Landbrugsskole. Denne blev fremdeles under Sverdrups Ledelse holdt i Virksomhed paa samme Sted, til den blev nedlagt 1861, hvorefter han igjen, dog i mindre Maalestok, gav privat Under-

visning i Jordbrug til 1866. 1843—1854 var han Lensmand i Sems Thinglag. Han døde 4 Marts 1872.

* 27 Novbr. 1828 *Agathe Ursula Thurmann* (f. 19 Juli 1811, † paa Horten 21 Juni 1889), D. af Sogneprest til Hof Lars T. og Søster af ndfr. nævnte Lars T.

Portræt med biografisk Text i Norsk Landmandsblad 1883, I,; i Posten 1889, No. 53, cfr. 55. Jfr. Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 23; J. Smitt: Det norske Landbrugs Historie, 1. Udg., S. 36 og 61.

Geometrie for Landmanden. Særskilt aftrykt af Magazin for Landmanden, 2den Deel. Med 1 lith. Pl. Chra. 1828. 8. 24 S.

I Magazin for Landmanden, *II.* (1828), S. 56—76: Geometrie for Landmanden; S. 108—119: Om særskilte Arter af Brand i Sæd (overs. fra Tydsk); S. 127—129: Anviisning til at lave god Ost af skummet Melk; S. 148—172: Nogle Oplysninger om Agerjordens chemiske Sammensætning, samt Maaden at undersøge den paa, af Prof. J. Berzelius. (Overs. af P. S.)

I Morgenbladet 1855, No. 309: Bemærkninger ved Jensenius's Opsats i No. 264 og 267 om Lærebøger i Landbrugsskolerne.

Sverdrup, Svend Borchmann Hersleb, Søn af ovennævnte Sogneprest *Harald Ulrik S.*, er født i Balestrand 18 Februar 1853, kom, efter Undervisning i Hjemmet af Faderens Kapellan Fr. Schiørn, 1868 ind paa Nissens Skole i Kristiania, hvorfra han blev Student med Laud 1870; i Juni 1876 tog han theologisk Embedsexamen med Laud (den praktiske Prøve med Laud i Februar 1881). Efter sin Embedsexamen var han Lærer i 1876 ved Balestrands Lærerskole og derpaa ved Sogndals Folkehøjskole til 1878, da han drog til Amerika og et Aars Tid underviste ved det af Broderen Professor Georg S. styrede Augsburg Seminarium i Minneapolis. Helbredshensyn tvang ham til at drage hjem til Norge, hvor han fra Oktbr. 1880 til Juni 1881 var Notarius ved det theologiske Fakultet og samtidig gav theologiske Manuduktioner. Denne sidste Virksomhed gjenoptog han 1882, efterat han fra Høsten 1881 til Vaaren 1882 paany havde været Lærer ved Sogndals Folkehøjskole. Den 18 Februar 1883 blev han presteviet, efterat det ved kgl. Res. var bleven ham tilladt at bestyre Broderen Jakob S.s Embede som Sogneprest til Leikanger under hans Fravær paa Storthinget. Den 2 Juli 1883 blev han udnævnt til res. Kapellan i Vestby, hvorfra han 14 Oktbr. 1885 forflyttedes til Rennesø Sognekald og 9 Februar 1898 derfra til Sogneprest i Haugesund.

* 9 Februar 1883 *Martha Johanne Hannevig* (f. i Borre 19 Maj 1856), en Søster af Rektor A. E. Erichsens Hustru og D. af Skibsfører og Skibsreder Edvard Pedersen H. og Martha Kristine Kristofersen.

Jfr. «Studenterne fra 1870» (Kra. 1895), S. 181 (hvor hans Portræt); J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Prester, II. 79; Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 29.

Kristelige Smaastykker. Af O. Funcke. Oversættelsen af Hersleb Sverdrup. H. 1–4. Bergen 1878–79. 8. H. *1.* 1878. 61 S. — H. *2.* 1879. 78 S. — H. *3. 4.* 1879. 104 S. — 2det Oplag. H. 1. Bergen 1884. 8. 58 S.

Kvindens Stilling hos Mormonerne. Kra. 1885. 8. (O. m. T.: „Den norske Lutherstiftelses Smaaskrifter", No. 107. Særtryk af Luth. Kirketid. 4. R., XVII. 138–144.)

I Folkevennen, ny Række, *X.* (1886), S. 146—171 og 338—360: Fra Ninives og Babylons Grushauger. (Med Benyttelse af et Forelæsningsmanuskript af Dr. E. Blix, og andre Kilder.)

Sverdrup, William Frederik Benedict Peter, yngste Søn af ovennævnte Professor *Georg S.*, blev født i Kjøbenhavn 7 Oktbr. 1809, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1827 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1832. Fra 1 Juli 1834 blev han ansat som 2den Amanuensis ved Universitets-Bibliotheket, efterat en saadan Post var bleven oprettet ved kgl. Res. 5 Marts 1834 (se Univ.- og Skole-Ann., 1. R., I. 517 fg.). Den 11 August 1840 blev han udnævnt til res. Kapellan til Gran og 5 Maj 1847 til Garnisons- og Sogneprest i Fredriksværn. I denne Stilling holdt han ved (ovfr. S. 267 nævnte) Kaptejnløjtnant J. G. Sigholts Grav 12 Novbr. 1849 en Tale, der indbragte ham en Irettesættelse af Biskop Arup og Kirkedepartementet; da han derpaa indgav Ansøgning om, at hans Forhold ved Begravelsen maatte blive retlig undersøgt, blev dette ved kgl. Res. 30 April 1850 negtet, medens Biskop Arups Paamindelse i Anledning af Indholdet af hans Tale ved nævnte Lejlighed paany godkjendtes af Departementet. Han søgte nu i Aarene 1850—64 forskjellige ledige Presteembeder, men Biskop og Departement fandt hans «Virksomhed som Prædikant for en stor Del forfejlet» og «i andre Grene af sin Virksomhed udenfor det egentlige Prædikeembede havde han vist sig upraktisk og taktløs». (Dept.-Tid. 1865, S. 227.) Da han heller ikke blev befordret til det sidst (1864) ansøgte Embede som Garnisonsprest i Kristiania, fandt han «ved den Maade, paa hvilken han siden 1849 var bleven behandlet af høje Foresatte og den norske Regjering — — — at være bleven saaledes lammet i sin Virksomhed, selv som Ordets Tjener inden Statskirkens Omraade», at han ansaa det for sin Pligt at søge om Afsked. Denne blev bevilget ham i Naade ved kgl. Res. 3 April 1865. I Kirkedepartementets Foredrag angaaende hans Afsked tilføjes, at «Sogneprest S. roses som en Mand af hæderlig Karakter, der anvender sin Formue til megen Gavn endog i en videre Kreds»; ved kgl. Res. 16 Novbr. 1871 blev ogsaa «befalet tilkjendegivet ham Hs. Maj.s Paaskjønnelse af den Gavmildhed, han ved flere Lejligheder har udvist mod offentlige Indretninger og navnlig mod Universitetet» og 23 Novbr. 1871 blev han udnævnt til R. St. O. O. «for gavmild Opofrelse for almene Formaal». Han døde i Kristiania 2 Septbr. 1872.

* 7 Juni 1834 *Elisabeth Palæmona Treschow* (f. i Kjøbenhavn 18 Juni 1813, † i Kristiania 17 Decbr. 1868), hans Søskendbarn og D. af Højesteretsadvokat, senere Generalfiskal, Nationalbankadministrator, Gehejmekonferensraad Willum Frederik T. til Brahesborg og Larvik og Josefine Palæmona Aagaard.

Jfr. Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 21; Danmarks Adels Aarbog 1889, S. 424; Dept.-Tid. 1850, S. 113 fg. og 1865, S. 225—234; Storth.-Forh. 1865—66, IX. 439 fg. og Indstill. *O.* No. I., S. 37; Aftenbladet 1865, No. 90 og 99; Morgbl. 1865, No. 114, 116, 117 [af M. Sverdrup] og 326 [Erklæring fra Grans Menighed]; Aug. Holth: Om H. Nissens Udnævnelse til Expeditionschef, S. 47—50.

Logik. Chra. 1836. 8. VII S., 128 S. (Anm. af A. Schweigaard i Den Constitutionelle 1836, No. 17—19.)

Dødsstraffens Uretmæssighed viist og Conferentsraad A. S. Ørsteds Grunde for dens Retmæssighed prøvede. Et philosophisk Udkast. Chra. 1836. 8. 116 S.

Tidens Tarv og Tidens Brøst af N. F. S Grundtvig. (Brage og Idun, Sommerhæftet 1839.) Betragtet. Chra. 1840. 8. 65 S. (Jfr. Morgenbl. 1840, No. 238.)

Pauli Brev til Romerne Cap. 1—8 folkelig udviklet. Chra. 1844. 8. 59 S. (Anonymt.)

Swensen, David Dietrichs, Søn af Sogneprest til Hole *Thomas S.* (f. 1775, † 1843) og *Rebekka Christiane Bøysen* (f. 1788, † i Drammen 22 Novbr. 1872), er født i Skjold 11 Septbr. 1826, lærte Landbrug praktisk og theoretisk hos Agronom C. T. Christensen (se ovfr. II. 21), blev fra April 1848 ansat som Lærer ved Buskeruds Amts Landbrugsskole, hvis Bestyrer han var 1849—1863. Han blev 1857 Ejer af Gaarden Skollerud i Aadalen, hvor han derefter til 1874 havde en egen privat Landbrugsskole. Han var i mange Aar Ordfører i Aadalens Herredsstyrelse og Fattigkommissjon, var Formand i Herredsmatrikuleringskommissjonen og ligesaa Formand i Hallingdals Fogderikommissjon. Han var 1865—66 2den Storthingssuppleant for Buskeruds Amt og mødte som Amtets Repræsentant paa Storthinget 1868—69 og 1871—73 (Medlem af Toldkomitteen); ved Valget i 1873 frabad han sig Gjenvalg. 1874 solgte han sin Gaard Skollerud til et Interessentskab og flyttede Høsten s. A. til Kristiania, hvor han senere har været bosat som Skibsreder og som Fabrikejer (bl. a. Ekers Træsliberi 1882 og Gjøviks Cellulosefabrik 1885).

* 19 Juli 1854 *Thrine Christiane Wigersund* (f. 15 August 1833), D. af Landhandler W. paa Modum.

Jfr. Norsk Landbrugstidende 1848, S. 126 fg.

Anviisning til Gjødningens Opsamling, Behandling og Anvendelse. Chra. 1848. 16. 32 S.

I Norsk Landbrugs-Tidende, udg. af M. A. Aarflot, *III.* (Egsæt 1850), S. 129—131: Om Aarsagen til Isbrand. — *IV.* 159—164: Om Dyrkning af Turnips

og Rotabaga. — *V.* 185—190 og 192—197: Om Tilberedning og Fodring med selvhedet Foder.

I Almindelig Norsk Landbrugstidende, udg. af C. A. Wulfsberg, *I.* (1850), S. 59-64: Om Potetesdyrkning. (Jfr. Bemærkninger S. 129 fg. af P. O. Boyesen); S. 189—192: Om Turnipsdyrkning.

I Tidsskrift for Landøkonomi (Kbhvn.), 2. Række, *XIII.* 400 flg.: Kartoffeldyrkning.

I Morgenbladet 1860, No. 4: Bemærkninger om Melketegn paa Kjør. Foranlediget ved Hr. Agronom Boyesens Foredrag paa Aas 24 Septbr. 1859. (Jfr. B.'s Svar i No. 9, cfr. No. 81, 88 af N. Wetlesen og 90 af P. O. Boyesen.)

Sylow, Peter Ludvig Mejdell, efterfølgendes Søn, er født i Kristiania 12 Decbr. 1832, blev, efter først at have gaaet paa Borgerskolen nogle Aar, Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1850. Han havde allerede som Skolegut lagt sig efter højere Mathematik; efter Andenexamen valgte han den ved Lov af 15 Septbr. 1851 indførte Reallærerexamen til Embedsstudium. 1853 vandt han Kronprinsens Guldmedalje for sin Besvarelse af Prisopgaven: «Hvilke Kurver beskriver Skyggen af et fast Punkt (en Gnomon) paa et horizontalt Plan, naar Punktets Højde over Planet, Solens Deklination og Stedets Polhøjde antages som bekjendte?» osv. (N. Univ.- og Skole-Ann. 2. R. VII. 186) og fuldførte i Oktbr. 1856 sin Embedsexamen med Laud. Fra 1855 var han Lærer ved Nissens Skole. Den 1 Septbr. 1858 udnævntes han til Overlærer ved Fredrikshalds lærde og Realskole, i hvilken Stilling han blev staaende — dog med Tjenestefrihed fra August 1873 til August 1877 for sammen med Sofus Lie at besørge den nye Udgave af Abels Verker — til han 20 Novbr. 1897 efter Ansøgning erholdt Afsked med Vartpenge fra 1 Januar 1898 for ved at knyttes til Universitetet at kunne ofre sig helt for videnskabelig Forskning. Efter Embedsexamen havde han nemlig fortsat sine Studier af den højere Mathematik, idet han navnlig kastede sig over Forskningen af Ligningstheorierne i Abels og Galois's Fodspor. Paa Naturforskermødet i Kjøbenhavn 1860 fremlagde han i et Foredrag om algebraisk Opløsning af Ligninger sin Tydning af en indtil da uløst, i textløse Brudstykker efterladt Afhandling af Abel. S. A. fik han af Bevilgningen til Videnskabsmænds Rejser i Udlandet et Stipendium, hvormed han i 1861 besøgte Berlin og Paris. I Høstsemestret 1862 og Vaarsemestret 1863 udførte han ifølge kgl. Res. af 27 Septbr. 1862 de Dr. O. J. Broch paahvilende Forelæsninger ved Universitetet. I 1872 lod han i «Mathematische Annalen» trykke en Af handling om det efter ham opkaldte «Sylowske Theorem», som, skjønt Afhandlingen blot udgjorde 10 Sider, gjorde ham berømt blandt Europas Mathematikere. Han blev 1894 kreeret til Æresdoktor i det math.-naturvid. Fakultet ved Kjøbenhavns Universitet. I en Forestilling til Departementet af 28 Oktbr. 1897 foreslog det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet, at han skulde

beholde sin fulde Overlærergage som Pension og udnævnes til Professor, medens Kollegiet foreslog bevilget et extraordinært Professorat for ham. Departementet og Regjeringen foreslog et personligt Docentur for ham i Mathematik. I Henhold til Storthingets Beslutning af 1 April 1898 blev han 11 Juli 1898 udnævnt til extraordinær Professor i Mathematik med en aarlig Gage af 3000 Kr. Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania siden 1868 og korr. Medlem af den math.-fys. Klasse i Videnskabsselskabet i Göttingen siden 1883.

Portræt med Biografi af Elling Holst i Folkebladet 1895, No. 12. Jfr. Henr. Jæger: Ill. norsk litt.-historie II, Vid. Afd., S. 90—94, hvor hans Portræt; Storth. Forh. 1898, Sth. Prp. No. 1, Hovedpost. IV, S. 5 fg.; Aftenposten 1896, No. 811 [«Om Abel, Evariste Galois og Ludvig Sylow» af Sofus Lie»].

Oeuvres complètes de Niels Henrik Abel. Nouvelle édition publiée aux frais de l'état norvégien par M M L. Sylow et S Lie. T. I. II. Chra. 1881. 4. *T. I.* Contenant les mémoires publiés par Abel. 2 Bl., VIII S., 621 S. — *T. II.* Contenant les mémoires posthumes d'Abel. 3 Bl., 338 S., 2 Bl. (Da Udgiverne i Kristiania Videnskabsselskabs almindelige Møde 9 Decbr. 1881 fremlagde denne da færdige Udgave, knyttede Sofus Lie dertil følgende Bemærkninger: «Jeg vil udtrykkelig fremhæve, at Overlærer Sylow er at betragte som Hovedudgiver af Abels Værker. I de 8 Aar, Udgivelsen har krævet, har nemlig Sylow, som længe før vort Samarbejde begyndte, havde offentliggjort Afhandlinger, der vidne om et dybt og omfattende Studium af Abel, lagt alle sine selvstændige Arbejder tilside for udelukkende at beskjæftige sig med Abels Værker.» [Oversigt over Vid.-Selsk. Møder i 1881, S. 13.] I denne Udgaves T. II. 283—338 findes, foruden en Oversigt ved begge Udgivere over de bevarede Abelske Manuskripter, en Række af Anmærkninger, underskrevne hver enkelt med sin Forfatters Navn. Flere af Sylows Anmærkninger nærmer sig til at være Afhandlinger, saaledes T. II. 329 flg.)

Sur les groupes du degré p et de l'ordre $p(p+1)\pi$, p étant un nombre premier, et π un diviseur de $p-1$. Vid.-Selsk.'s Skrifter. I. Math.-naturvid. Kl. 1897. No. 9. Chra. 1897. Imp.-8. 19 S.

Sofus Lie. Med Lies Billede og en Fortegnelse over hans videnskabelige Arbeider. [Kra. 1899]. 8. 1 Portr., XXII S., 1 Bl. (Archiv f. Math. og Naturvidskb. B. XXI, Nr. 1.)

I Nyt Mag. f. Naturvidenskaberne *XVII.* (1870), S. 17—29: Bemærkninger i Anledning af Dr. A. S. Guldbergs Afhandling [i XVI. 76 fg.] betitlet «Bestemmelse af den almindelige Form for en Ligning af *n*te Grad, hvis Rødder repræsenteres ved Formelen $\sqrt[n]{R_1} + \sqrt[n]{R_2}$, hvor *n* er Primtal, R_1 og R_2 ere Rødder i en kvadratisk Ligning».

I Forhandl. i Chra. Videnskabs-Selskab *1864*, S. 68—92: Om nogle elliptiske Formler. — *1867*, S. 105—122: Om Systemer af konjugerede Substitutioner, der kunne tilhøre irreduktible Ligninger, hvis Grad er Primtal. — *1870*, S. 387—395: Om Forringelsen af Modularligningernes Grad. — *1871*, S. 418—421: Om den Gruppe af Substitutioner, der tilhører Ligningen for Division af Perioderne ved de elliptiske Funktioner.

I Forhandl. ved de skand. Naturforskeres 8de Møde (i Kbh. 1860), S. 536—548: Om algebraisk Opløsning af Ligninger. — I samme ved 10de Møde (i Kra. 1868), S. 257—264: Bemærkning om Kjendetegnet paa en algebraisk Lignings Opløselighed ved Rodtegn, naar den er irreduktibel og dens Grad et Primtal.

I Acta mathematica XI. (Sthlm. 1888), S. 201—256: Sur les groupes transitifs dont le degré est le carré d'un nombre premier.

I Mathematische Annalen V. (Lpz. 1872), S. 584—594: Theorèmes sur les groupes de substitutions

I Journal des mathématiques pures et appliquées, 4e. serie, T. III. (Paris 1887), S. 109—254: Sur la multiplication complexe dos fonctions elliptiques.

Sylow, Thomas Edvard von Westen, Søn af Regimentskvartermester og Auditør ved Trondhjemske Dragon-Regiment *Peter Ludvig S.* († 1819) og *Elisabeth Christine Weinwich*, blev født i Snaasen 3 August 1792, udnævntes 1809 til Sekondløjtnant ved det nævnte Regiment, gjorde 1812—13 Tjeneste som Detaljør ved Norges geografiske Opmaaling, blev 29 Juli 1820 udnævnt til Premierløjtnant og Regnskabsfører ved akershusiske ridende Jægerkorps, 9 Maj 1825 til Stabsadjutant og Sekondritmester i Armeen, 4 Februar 1826 til Depotforvalter og Fuldmægtig hos Armeintendanten og 1833 til Inspektør ved de militære Værksteder. Fra 1826 var han ogsaa Lærer i Artilleri ved Krigsskolen og fra 1 Septbr. 1839 tillige ved den militære Højskole. 1846 blev han ansat som 1ste Officier og Chef for det ved kgl. Res. af 7 Februar s. A. midlertidig oprettede militære Expeditionskontor i Armedepartementet (Dept.-Tid. 1846, S. 132—138). Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 10 Januar 1846 ang. Forandringer i Lovgivningen om den almindelige Enkekasse og derefter Medlem af den kgl. Kommissjon af 10 Juli 1847 til Udarbejdelse af motiveret Betænkning og Plan m. v. ang. Oprettelsen af et polyteknisk Institut. Den 16 Novbr. 1848 blev han udnævnt til Statsraad og Chef for Armedepartementet, hvilken Stilling han igjen fratraadte, efterat han 26 Septbr. 1854 var bleven udnævnt til Toldkasserer i Larvik. Efter Ansøgning erholdt han Afsked med Pensjon 24 April 1858, hvorpaa han flyttede til Kristiania. Her vilde han oprette en polyteknisk Skole, hvis første Klasse ogsaa traadte i Virksomhed, men igjen nedlagdes efter et Par Aars Forløb. Han var Medlem af *Kgl. Sv. Krigsvetenskaps-Akademien* i Stockholm. Han var R. W. O. (1843), blev ved St. Olafsordenens Oprettelse 1847 R. St. O. O. «for militærvidenskabelig Fortjeneste» og 3 Maj 1853 K. St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsførelse». Han døde i Kristiania 20 Decbr. 1875.

* 1831 *Magdalena Cecilie Catharine Mejdell* (f. 17 Novbr. 1806, † i Kristiania 16 August 1887), D. af Sorenskriver paa Ringerike Johan Ernst M. og Frederikke Kierulf.

Nekrolog i Kgl. Sv. Krigsvet.-Akad.s Handl. 1876, S. 225. Jfr. F. Bætzmann: Det norske Statsraad 1814—84. S. 83, 89, 219; Storth.-Forh. 1859—60, VII. 53.

Kortfattet Fremstilling af Projectilernes Bane, udarbeidet med nærmest Hensyn til Underviisningen i Artillerie ved den kgl. Norske Krigsskole. Med 1 lith. Pl. Chra. 1836. 8. 22 S.

Kortfattet Fremstilling af Skydsets sandsynlige Træffen. Udarbeidet med nærmest Hensyn til Underviisningen i Artillerie ved den Norske Krigsskole. Med 1 lith. Pl. Chra. 1836. 8. 16 S.

Forelæsninger over Artillerie-Videnskaben ved den Kgl. Norske militaire Høiskole. (Trykt som Manuskript.) Med 17 lith. Pl. Chra. 1840. 8. 748 S. — 2det Oplag med Titelen: Foredrag af Artillerie-Videnskaben ved den militære Høiskole. *I.* [eneste]. (Trykt som Manuskript) Med 5 lith. Pl. Chra. 1846. 8. 469 S.

Om Haandskydevaabenets Indskyden, Bedømmelsen af dets Skudsikkerhed, og om Soldatens Skydefærdighed m. m. Chra. 1844. 8. 72 S. m. 1 Tabel og 2 lith. Pl.

Forelæsninger ved den militære Høiskole over Pontonneer-Kunsten. Chra. 184*. 4. (Kontratryk.)

[Foredrag af Artillerie-Videnskaben i Udtog til Brug for den kgl. norske Krigsskole.] Chra. 1846. 8. 124 S. (Ufuldført og uden Titelblad.)

Geodæsie. [Chra. 1859.] 8. 178 S. (Ufuldført og uden Titelblad.)

Om Skydeskivernes Construction og om Bedømmelsen af Skyttens Skudsikkerhed og Værd, nærmest med Hensyn til Skyttelagene. Af Th. Chra. 1862. 8. 19 S.

Om Geværets Indskydning og dets Skudsikkerhed m. m. Af Th. Chra. 1862. 8. 46 S., 1 Bl.

I Militairt Tidsskrift — af hvis Redaktionskomitte han var Medlem 183*—1848 — er af ham i *V.* (1835), S. 67—92: Om Projectilernes specifikke Vægt. — *VI.* 153—187: Forsøg til en Theori for Metaltykkelsen om Krudladningen ved det svære Skyts. (Jfr. Bem. herimod af Borkenstein i VII. 179—213.) — *X.* 343—359: Om Udmaaling af Krudtets Kraft, m. Tegn. — *XI.* 139—168: Sammenligning mellem Styrken og Drivekraften af det franske og det norske Krud, begrundet paa Kastevidderne ved den franske og norske Krudprøvemorteer. — *XXIV.* 421—425: Om Skytsets Sammenligning. (Af *Th.*) — *XXV.* 346—363, 451—469, 515—530: Kortfattet Afhandling om Skydevaabenes Skudsikkerhed, sandsynlige Træffen og Sammenligning m. m. i Almindelighed, og specielt med Hensyn til nogle norske Skydevaaben. (Anonymt). — *XXVIII.* 254—262: Om den i Instruxen for Prøve og Modtagelse af 4-Liniers Kammerladningsgeværer antagne Hypothese om Sigtehøiderne.

Sylvester, Arnold, Pseudonym for **Christian Hanssen,** se denne.

Sylvius, Pseudonym for **Hans Jørgen Synnestvedt,** se denne.

Synnestvedt, Andreas Svane Dick, efterfølgendes Broder, er født i Bolsø 5 August 1844, blev Student med Laud fra Trondhjems Kathedralskole 1861 og medicinsk Kandidat med Haud i Maj 1870, efterat han 1869 havde vundet Professor Skjelderups Guldmedalje for

Besvarelsen af Universitetets Prisopgave i Anatomi. Fra Novbr. 1869 til Marts 1870 var han Kandidat paa Fødselsstiftelsen, var efter Examen konstitueret først som Kompagnikirurg paa Rindenleret, derefter som Distriktslæge i Levanger til 1 Oktbr. 1870, da han blev ansat som Fattiglæge i Værdalen, hvor han fra Nytaar 1882 var fast lønnet Kommunelæge til Novbr. 1883. Den 3 Novbr. 1883 blev han udnævnt til Distriktslæge i Rollag, hvorfra han 8 April 1890 blev forflyttet til Distriktslægeembedet i Inderøen.

* 10 August 1877 *Hildur Koch* (f. i Hammerø i Nordland 10 Juli 1853), D. af Provst og Sogneprest i Værdalen Truls Krog K. og Cathrine Cecilie Holm.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2 Udg., II. 403.

En anatomisk Beskrivelse af de paa Over- og Underextremiteterne forekommende Bursae mucosae, støttet paa egne Iagttagelser og ledsaget af Tegninger efter udførte Præparater. Prisbelønnet Afhandling udgivet som Universitetsprogram for 1ste Semester 1869 ved Dr. J Voss. Med 4 farvetrykte Pl. Chra. 1869. 4. 88 S.

I Beretning om Sundhedstilstanden m. m. i Norge i 1884, S. 239—241: Levemaade og hygieniske Forhold i Rollags Distrikt.

Synnestvedt, Hans Jørgen, Søn af Major og Kaptejnvagtmester *Nils Diderik S.* (f. 16 Oktbr. 1815, † i Trondhjem 31 Juli 1863) og *Augusta Wilhelmine Dick* (f. 31 Oktbr. 1818, † 23 Maj 1882, en Søster af ovfr. II. 147 nævnte Sig. Chr. Dick), blev født i Bolsø Prestegjæld 23 Juni 1842, blev Student med Haud fra Trondhjems Kathedralskole 1860 og begyndte efter Andenexamen i Juni 1862 paa Studiet af Lovkyndighed, men døde i Kristiania allerede 14 Oktbr. 1863.

Mindedigt i Thjems Adresseavis 1863, No. 251.

Nogle Digte af Sylvius. Thjem. (Chra.) [Decbr.] 1861. 8. 64 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1861, No. 52; i Dansk Maanedsskrift 1862, I. 482.)

Han var den anonyme Udgiver og Redaktør af det illustrerede, humoristisk-satiriske Ugeblad Pasop, hvoraf udkom No. 1—13 à 4 S. i Kvartformat i Tidsrummet 25 Januar—12 April 1862.

Han var Medredaktør (med Joh. Vibe, A. Blytt, Joh. Schønheyder og W. Holter) af Samfunds-Blade (trykte som Manuskript), der udkom med No. 1—10 (à 4 S. i Kvartformat) fra 16 Marts til 18 Maj 1861. (Heri er af Sylvius følgende Digte No. 1: Studentens Sang og Serenade; No. 2: Til Jenny og Ynglingens Klage; No. 7: Skaalsang; No. 8: Aftenhvile, samt de prosaiske Bidrag i No. 1 og 4: I Theatret; No. 6: Udenfor Theatret.)

I Sangbog for den norske Soldat, udg. af J. Dahler, er Togmarsch (No. 21) af ham.

Enkelte mindre Digte af ham blev trykt i forskjellige Blade, saaledes i Ill. Nyhedsblad (1861, No. 21), i Aftenbladet (1861, No. 112, 115), o. fl.

Trykt 23 Januar 1900.

Sæhlie, Andreas Olsen, Søn af Brugsejer *Ole S.* i Vang paa Hedemarken, blev født paa Sælid 1 August 1832. Han kom, efter afsluttet Skoledannelse i Kristiania og senere i Udlandet, i en ung Alder ind i Faderens store Bedrift som Gaardbruger og Brænderiejer. Efter Faderens Død overtog han Gaarden og Bruget, som han senere paa mange Maader udvidede og forbedrede. Foruden Sælid Gaard, som han udvidede ved Indkjøb af andre Ejendomme, ejede han Sælid Spritfabrik og flere Skovejendomme i Norge og Sverige, hvorhos han var Medejer, tildels i stor Udstrækning, i Hamar Bryggeri og Hamar Mejeri, i Aadals Brug, Vardals Sliberi, Kristiania Bryggeri samt Telboga og Liljedals Glasbrug i Sverige. Saasnart hans Alder tillod det, blev han indvalgt i Vangs Herredsstyrelse, hvis Ordfører han var i 8 Aar, ligesom han i en Række af Aar var Valgmand m. m. Ved Valget til Storthinget 1865—66 blev han 3dje Suppleant og rykkede ved næste Valg op til Repræsentant med 54 Stemmer. Han mødte som 3dje Repræsentant for Hedemarkens Amt paa Storthinget 1868—69 og gjenvalgtes til alle følgende Storthing 1871—73, 1874—76 og 1877—79, de to sidste Gange som 1ste Repræsentant. Han var 1869—74 Sekretær i Budgetkomitteen, 1871—76 Medlem af Jernbanekomitteen, 1877—79 af Gage- og Pensjonskomitteen. Desuden blev han allerede 1871 med 68 St. Medlem af Valgkomitteen, som han senere tilhørte i hele sin Storthingstid, var 1875—77 Medlem af Stemmeretskomitteen, 1875—79 af Skattekomitteen og i 1873 tillige af den forsterkede Bankkomitte i Anledning af Forslaget om Tiltrædelse til den skandinaviske Myntkonvention, som han var med at indstille til Antagelse. Han var Medlem af Storthingets Deputation ved Tusindaarsfesten i Haugesund 1872 og af den parlamentariske Skattekommissjon 1877. Paa Storthinget i 1872 deltog han med Daae, Essendrop, D. Kildal og O. Richter i Fremsættelsen af den motiverede Henvendelse til H. M. Kongen, som under Forhandlingerne blev Præmisser til den af Joh. Sverdrup foreslaaede Mistillidsadresse (se ovfr. S. 578). Han var Medlem af Tilsynskommissjonen for Aas Landbrugsskole 1874—1881, af Lokaldirektionen paa Hamar for Rørosjernbanen 1877—83, Ordfører i Oplandske Kreditbanks Repræsentantskab fra 1879, amtsvalgt Formand siden 1881 i Bestyrelsen af Hedemarkens Amts Landhusholdningsselskab, Bestyrer i Norges Banks Kontor paa Hamar fra Oprettelsen i 1881 til 1883, Medlem af Repræsentantskabet i Norges Bank (1894) og i det kgl. Selskab for Norges Vel (1892). Ved Storthingsvalget i 1879 undslog han sig for at modtage Gjenvalg, da hans betydelige private Forretninger lagde Hindringer ivejen for hans Deltagelse i Storthingsarbejdet; han havde ogsaa politisk taget Afstand fra den Sverdrupske Politik og sluttede sig efter Begivenhederne i 1880 og følgende Aar helt til Højre, hvis Program han var med at udforme ved Dannelsen af de konservative Foreningers Centralstyrelse i 1884, idet han var en af de i dette Øjemed ved Grundlovsforeningernes Fællesmøde 25—27 August

1884 valgte Mænd. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 14 Oktbr. 1882 ang. Retsforhold mellem Naboejendomme og af den kgl. Kommissjon af 17 Oktbr. 1884 ang. Tilvirkning og Beskatning af Malt og Brændevin. Et Tilbud om at indtræde i Aprilministeriet 1884 afslog han af Helbredshensyn. Han blev 6 Juni 1882 R.[1] St. O. O. og 1894 K.[2] St. O. O. «for almennyttig Virksomhed». Han døde pludselig den 27 August 1896 paa en Fisketur paa sin Ejendom Berghejm i Gausdalsfjeldene.

* 1862 *Christiane Todderud* (f. 29 Juli 1843), D. af Doktor B. H. T. paa Aker i Vang og Wilhelmine Fangen.

Portræt med Biografi [af Ludvig Eriksen] i Skill.-Mag. 1881, No. 35 [derpaa optr. i Budstikken s. A. No. 109 og i Hamar Stiftstid. No. 72]. — *Nekrologer* i Morgbl. 1896, No. 495; i Aftenpst. s. A. No. 565; i Hamar Stiftstidende No. 207, cfr. 211; i Opl. Avis No. 200, cfr. 204.

I Forhandl. ved Aarsmødet i Foren. til Diskussjon af Landbrugsanliggender *1879*, S. 136—140: **Hvorfor ville vore Bryggerier kun i Nødsfald benytte norsk Byg til Maltning, og hvad kan der gjøres for at avle bedre Maltbyg?** — I samme for *1886*, S. 153—164: **Kan og bør der gjøres noget for Afsætningen af Landmandens Produkter?**

I Aftenbladet skrev han en og anden Artikel, tildels som Redaktionsartikler, i 60- og 70-Aarene. Ogsaa i andre Blade, bl. a. i Hamar Stiftstidende, som fra 1882 væsentlig ved S.s Initiativ kom over paa nye Hænder, hvorefter han i flere Aar var Direktionens Formand, findes Bidrag eller i 80-Aarene potitiske Foredrag af ham trykt.

Som Medlem af de ovennævnte kgl. Kommissjoner havde han Del i de af disse afgivne Betænkninger. — I Indstilling fra den parlamentariske Skattekommissjon (Sth. Forh. 1878, V. Dok. No. 1) har han Del i Flertallets Forslag til Skattebeslutning og Lov om Indtægts- og Formuesskab efter Repartitionssystemet. (S. 1—51.)

Sæter, Daniel Knutsen, er født i Stangvik Prestegjæld 1826, blev i Juli 1847 udexamineret med Hovedkarakter «Meget godt» fra Klæbu Skolelærerseminarium og var derefter i mange Aar Lærer og Kirkesanger i Edø, senere Lærer i Eidsberg og i Kristiania ved Toftes Gave, Eugenia Stiftelse og Maribogadens Skole. 1870—71 var han Bestyrer af en Folkehøjskole paa Sletner i Smaalenene. Sommeren og Høsten 1871 foretog han med Understøttelse af Folkeoplysnings-Selskabet Rejser i Akershus og Smaalenenes Amter for at holde Foredrag og Oplæsninger der og fik derefter i 1872, 1873 og 1874 Understøttelse af Selskabet til en Rejser i lignende Øjemed i Romsdals Amt og andre Landdistrikter. I Aarene 1876—86 var han Bestyrer af en Folkehøjskole i søndre Trondhjems Amt, bosatte sig 1882 paa Ørlandet, fra 1885 som Gaardbruger paa Sannan. Han mødte 1883—85 og 1886—88 paa Storthinget som 3dje Repræsentant for søndre Trondhjems Amt, i begge Valgperioder Medlem af Næringskomitteen No. 1, i sidste Valgperiode dens Sekretær. Han blev 1884 af Storthinget valgt og 1893 gjenvalgt til Administrator ved Hypothekbankens Laanekontor i Trondhjem.

Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 134.

I Folkevennen *XX*. (1871), S. 575—589: Om Oplysning, især den folkelige. — *XXI*. 197—209: Samfundet og den enkelte.

I Dagbladet 1875, No. 292 og 293: Ungdomstiden og Ungdomslivet. (Et Foredrag i „Vennemødet" i Kristiania.)

Sætren, Gunnar, Søn af Proprietær *Carsten S.* († 7 April 1895, 76½ Aar gl.) og *Kari Nordby* († 9 Septbr. 1899, 76 Aar gl.), er født i Elverum 7 Septbr. 1843. Efterat have gaaet en Tid paa Lillehammer Latin- og Realskole og senere paa Qvams Skole i Kristiania, hvor han gjennemgik den saakaldte polytekniske Afdeling, kom han 1862 ind paa den polytekniske Højskole i Zürich, hvorfra han 1865 gik ud med Diplomexamen for Ingeniører. Vaaren 1866 blev han midlertidig ansat som Tegner i Kanalvæsenet, men fik allerede i Juli s. A. Ansættelse som Assistent hos daværende Ingeniørløjtnant Vedeler ved Kanalvæsenets Arbejder og Undersøgelser paa Vestlandet. 1873 blev han Arbejdsbestyrer ved disse. 1887 blev han ansat som Bestyrer af Kanalanlægget Bandak—Nordsjø. Fra 1889 fungerede han som Kanaldirektør og blev 10 Septbr. 1891 konstitueret i dette Embede. Dels paa egen Bekostning, dels med offentlige Stipendier har han i sit Fags Interesse foretaget mange Studierejser i Sverige, Finland, Tyskland, Schweitz og Frankrige. Han blev 10 Maj 1893 R.[1] St. O. O. «for fortjenstlig Virksomhed som Tekniker».
* *Marie Gundersen* (f. 1865), D. af Gunder Olsen og Aasta Bentsen.

Jfr. Kanalvæsenets Historie, IX. 530.

Bemærkninger ved Brochuren «Vestlandsbanen mellem Skien og Kristianssand. Indlandslinien» [osv. Kr.sand 1879. 4.]. Af S. Grønn og G. Sætren. Arendal 1879. 4. 11 S. (Anonymt. Som Modskrift hertil udkom: Tilsvar paa «Bemærkninger» [osv.] af Engvald Hansen. Arendal 1879. 4. 12 S., hvortil Svar fra Grønn og Sætren i:

Yderligere Bemærkninger ved Brochuren «Vestlandsbanen mellem Skien og Kristianssand. Indlandslinien», og Gjennemgaaelse af Brochuren «Tilsvar paa —». Arendal 1880. 8. 29 S. (Herimod udgav Engvald Hansen et Svar med Titlen: 2det Tilsvar paa «Bemærkninger» og «Yderligere Bemærkninger» i Anledning Brochuren «Vestlandsbanen som Indlandslinie». Arendal 1881. 4. 59 S.)

Kanalvæsenets Historie. Udarbeidet ved Kanalkontoret. *VIII*. Vasdrag vestenfor Skienselven til og med Sireaaen. [Af T. Heiberg og G. Sætren.] (Med et Flødningskart over Arendals Vasdrag.) Kra. 1883. 8. IV S., 531 S.

Om ledning af driftsvand fra Øieren til Kristiania. [Med] 1 planche. (Særtryk af «Norsk teknisk tidsskrift».) Kra. 1886. 4. 20 S.

Om drivkrafts betydning for håndværk og småindustri, med særligt hensyn til forholdene i Kristiania efter anlæg af en driftsvandledning fra Øjeren. Separataftryk af «N. T. Tidsskrift» 1886. [Kra. 1886.] 4. 7 S. (Ogsaa trykt i Morgbl. 1886, No. 623 og 624.)

Haandbog i norsk flødningsvæsen. Af A. Borchgrevink, G. Sætren og H. Nysom. 1. del: Om flødning. Med 61 fig. i teksten og 10 plancher med 118 fig. Kra. 1889. 8. 4 Bl., 189 S. (Jfr. ovfr. IV. 319.)

Les voies de navigation intérieure de la Norvège. Par G. Saetren. Chra. 1892. 8. 1 Bl., 20 S. og 1 Kart. (Udgivet i Anledning af 5te internationale Flodskibsfartskongres i Paris.)

Kart over Værdalen med Angivelse af Skredet den 19de Maj 1893, sammenstillet efter forskjellige Kilder af Kanaldirektør Sætren. 1 : 20000. [Med Text 8 S. i 4.] Kra. 1893.

I Den norske Ing.- og Ark. Forenings Organ *1881*, No. 2: Afgjørende Beslutning om Flødningsforholdenes Ordning ved Sarpfos og Sannesund; No. 3 og 4: Om Vasdrags Regulering for Tømmerflødning. — *1882*, No. 16: Den projekterede Bandak—Nordsjø-Kanal.

I Norsk Teknisk Tidsskrift, hvis Redaktør han var 1883—1886, er af ham — foruden de to ovennævnte i Særtryk udgivne Afhandlinger — i *1887*: Om de største Flomme i smaa Vasdrag.

I Elektroteknisk Tidsskrift, 1897, S. 2 fg. og 18 fg.: Nogle meddelelser om ubenyttede større vandfald i Christiania omegn, med 3 karter.

Sødring, Hans Thomas, Søn af cand. theol., Kjøbmand og Skibsreder i Bergen *Christopher Hansen S.* (f. i Hobro i Aarhus Amt 5 Februar 1782, Storthingsmand fra Bergen 1818, senere Gaardbruger paa Langebækgaard ved Vordingborg fra 1822 og paa Taasen i østre Aker fra 1832, tilsidst — fra 1838 — Ølbryggeriejer i Aalborg, hvor han døde som norsk-svensk Konsul 22 Februar 1860, jfr. «Bergen og Bergenserne 1813—14», S. 127 fg.) og hans anden Hustru *Fredrikke Elisabeth Frisch* (f. 10 Februar 1788, † 16 Januar 1860), blev født i Bergen 8 Septbr. 1810, blev Student ved Kjøbenhavns Universitet fra Aalborg Skole 1828, blev 1829 immatrikuleret ved Kristiania Universitet, hvor han i Juni 1835 tog juridisk Embedsexamen med Haud. Han var derefter i nogle Aar ansat som Kopist i Finantsdepartementet, men maatte, da han omkring 1840 mistede Synet paa begge Øjne, tage Afsked 1842, flyttede tilbage til Danmark, hvor han 1849—1855 havde en Pigeskole i Helsingør, og blev 10 Februar 1855 Klasselotterikollektør i Kjøbenhavn. Han døde i Kjøbenhavn 13 Maj 1874.

* 29 April 1849 *Vilhelmine Josepha Caroline Augusta Gierlew* (f. i Tunis 17 Septbr. 1811, † 10 Marts 1869), D. af dansk Generalkonsul i Norge, Etatsraad Andreas Christian G. og Vilhelmine Josepha Holsten.

Jfr. Erslews Forf.-Lex., Suppl. III. 326 fg.; [P. N. Bähr:] Stamtavle over Familien Frisch (Kbh. 1872), S. 23; Fru Julie Sødrings Erindringer I. 197 fg.

Therese Dunoyer af Eugène Sue. Oversat fra Originalsproget af H. Sødring. Chra. 1842. 8. 147 S.

I en Række af Aar fra Midten af 50-Aarene til sin Død var han Morgenbladets Brevskriver fra Kjøbenhavn. I de sidste Par Aar blev disse Breve dog i Virkeligheden skrevne af hans Søn Edgar Sødring († 1888), som ogsaa fortsatte

denne Virksomhed til 1877, da han efterfulgtes som Bladets Korrespondent af Jacob Davidsen til 1891.

For Kristiania Theater oversatte han Oscar eller Manden, som narrer sin Kone, Komedie i 3 Akter af Scribe og Duveyrier, opført 1ste Gang 26 Februar 1843.

Sødring, Jens Theodor, Søn af Kjøbmand *Nils Kvistgaard S.* (f. i Aalborg 1806, † i Aalesund 1875) og *Oline Christine Devold* (f. i Romsdalen 1816), er født i Aalesund 9 Februar 1844, blev Student med Haud fra Gjertsens Skole 1863 og medicinsk Kandidat med Laud i Maj 1869, hvorpaa han bosatte sig som privat praktiserende Læge i Aalesund. Under Krigen i 1870 besøgte han i Aarets tre sidste Maaneder forskjellige Lasaretter i Tyskland og Frankrige, var i første Halvaar 1871 Reservelæge ved Bergens kommunale Sygehus og har senere paany været bosat som Læge i Aalesund undtagen fra August 1882 til Maj 1884, da han som udnævnt (31 Juli 1882) til Kompagnikirurg ved Armeens Hovedstation boede i Kristiania. Den 22 Juni 1889 blev han udnævnt til Sanitetspremierløjtnant og 3 Januar 1891 til Sanitetskaptejn. Siden 1887 har han været Overlæge ved Amtssygehuset i Aalesund, hvor han tillige er Bylæge. Han deltog 1873 i det skandinaviske Naturforskermøde i Kjøbenhavn og har ellers flere Gange i Studieøjemed opholdt sig i Udlandet (Stockholm 1876, Wien 1880). Han har i flere Aar været Medlem af Aalesunds Kommunestyrelse.

* 15 Maj 1872 *Gyda Thomasine Holmboe* (f. i Borgund 19 Januar 1846), en Søster af Sangerinden Fru Wilhelmine Holmboe-Schenström og D. af Sorenskriver Joachim Godtsche H. og Anne Johanne Øwre.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 404; O. Holmboe: Foged Jens Holmboes Efterkommere, S. 48.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 3. Række, *I.* (1871), S. 32—40: Nogle spredte Bemærkninger om Lazarethvæsenet fra et Besøg paa de forskjellige Sygerum fra Hamburg over Berlin og til Egnen om Metz. — *X.* 803—807: Tilfælde af pludselig Død paa Grund af akut Lungehyperæmi og Ødem.

I Tidsskrift f. praktisk Medicin *II.* (1882), S. 49—53: Vulnus penetrans pectoris.

Søeberg, Anton Magnus, Søn af Kjøbmand *Peter S.* og *Bolette Margrethe Gaarder*, blev født i Sandefjord 8 Juni 1816, Student med Laud fra Skiens Skole 1835 og medicinsk Kandidat med Laud i Maj 1840. Den 15 April 1841 blev han udnævnt til Distriktslæge i Vestfinmarken, hvorfra han 18 April 1846 forflyttedes til Distriktslægeembedet i nordre Søndmøre med Bopæl i Aalesund og derfra 21 Novbr. 1855 til Embedet som Landfysikus i Bratsberg og Læge ved Amtssygehuset i Skien. Fra August 1854 til Juli 1855 var han med Stipendium paa en videnskabelig Udenlandsrejse i Wien, Berlin og Paris. Han deltog i de skandi-

naviske Naturforskermøder i Kjøbenhavn 1847 og i Stockholm 1863. Han døde i Skien 20 Januar 1873.

* 1843 *Laura Elisabeth Nannestad* (f. i Hadsel 17 Juli 1821), D. af Sorenskriver Christen Styhr N. og Drude Sophie Fleischer.

Nekrolog i Aftenbladet 1873, No. 19 [efter «Correspondenten»]. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 405 fg.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie *I.* (1842), S. 131—133: Brev fra Hammerfest om Børnekopperne; S. 312 fg.: Brev fra Hammerfest; S. 323 fg.: Udbredt Tuberculosis hos et 22 Maaneder gammelt Barn.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben 2. Række, *XI.* (1857), S. 941—959: Beretning om en med offentlig Understøttelse foretagen videnskabelig Rejse i Udlandet. — *XIV.* 1000—1006: Beretning om den i 1859 i Bratsbergs Landphysikat herskende Epidemi af Blodgang.

I Forhandl. i det medicinske Selskab 1852 (i N. M. f. L., 2. R., VI. 414 fg.:) Keisersnit.

Søegaard, Peter Munch, Søn af Prokurator, senere Sorenskriver *Rasmus Gjøde S.* († 10 Februar 1851, 79 Aar gl.) og *Ingeborg Birgitte Munch*, en Søster af Biskop J. St. M. og Stiftsprovst Edv. M., blev født i Vaage Prestegjæld 24 April 1815, privat dimitteret Student med Haud 1836 og juridisk Kandidat med Haud i Juni 1843 (den praktiske Prøve med samme Karakter 1850). Han var edsvoren Sorenskriverfuldmægtig 1845—53, da han blev ansat som Kopist i Revisjonsdepartementet, hvor han 16 Februar 1867 udnævntes til Fuldmægtig, i hvilken Stilling han døde 27 Marts 1881.

* *Thommine Olivia Thomassen* († i Kristiania 1 Juni 1874).

Nekrolog i Dagbl. 1881, No 80. Jfr. Dølen 1858, No. 8, Sp. 2.

I Fjeldbygderne. Chra. 1868. 8. 2 Bl., 157 S, 1 Bl. og 4 S. Musikbilag. (Anm. i Skill.-Mag. 1868, S. 810 fg.; i Dølen VI. 1868, No. 37; i Morgbl. 1868, No. 348; i Dagbl. 1869, No. 1.)

[1.] Einbu-Guten. [Fortælling.] Chra. 1872. 8. 115 S. (Anm. i Berg. Tid. 1872, No. 279; i Ill. Tid. [Kbh.] XIV. 236.)

[2.] Einbu-Guten. — Af — P. M. Søegaard. St. Paul, Minn. 1886. 8. 64 S. (Eftertryks-Udgave.)

I Skilling-Magazin *1860*, No. 35: [Om nogle af ham fundne Helleristninger i Tune og Skjeberg.] — *1867*, No. 11, 13, 14, 15, 18, 19: Et og Andet fra Valdres.

I Aftenbladet *1865*, No. 174: Levningerne af St. Halvards Kirke i Oslo. (Jfr. No. 182 af P. A. Jensen.) — *1866*, No. 24: Oldsager; No. 69: Bemærkninger ved Rigsantikvar Nicolaysens Afhandling i Ill. Nyhedsbl.: „Om Udgravningen i Aaslo 1865". (Jfr. Svar fra N. i Aftbl. No. 71.) — *1874*, No. 259: De smaalenske Helleristninger (i Anl. af O. Ryghs Afhandling i Chra. Vid.-Selsk.s Forh. 1873, S. 455 fg., jfr. M. Arnesens Bemærkninger i Aftbl. 1874, No. 275); No. 288: Lidt til om de smaalenske Helleristninger, men saa ikke mere. (Jfr. Bem. af O. Rygh i No. 301.)

I Morgenbladet 1866, No. 225 Om Oldsamlingens Adskillelse fra Universitetet. (Jfr. Bemerkninger af N. Nicolaysen i No. 228, hvortil Svar af S. i No. 233; cfr. ogsaa Aftbl. s. A. No. 183 og 199 samt Dølen IV, 1866, No. 43.)

I Dagbladet 1876, No. 230: Lidt Arkæologi. (Jfr. No. 243.)

Søholt, Johan Andreas, Søn af Gaardbruger *Fredrik Jenssen S.* og *Anne Sophie Jensdatter*, er født i Ørskogs Prestegjæld 15 Septbr. 1841, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1865 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1870. Den 1 April 1871 blev han udnævnt til pers. Kapellan hos Sogneprest C. L. Winsnes i søndre Fron, 31 Maj 1873 til Kateket i Kristianssund og Adjunkt ved Byens højere Almenskole, 1877 til res. Kapellan sammesteds og 26 Septbr. 1887 til res. Kapellan til Strømsø og Tangen i Drammen, fra hvilket Embede han af Helbredshensyn maatte søge Afsked, som han fik med Vartpenge 21 Oktbr. 1892. Han var fra 1878 Medlem af Forstanderskabet for Kristianssunds offentlige højere Almenskole og fra 1873 Formand i Tilsynskomitteen for Byens højere Pigeskole.

* 15 Septbr. 1871 *Inger Amalie Drolsum* (f. i Kristiania 15 Septbr. 1850), en Plejesøster af Overbibliothekar A. C. D.

Missionssalmer for Børn til Brug i Børneforeninger. Kr.sund 1877. 8. 4 S.

Pastor Søholts Afskedsprædiken i Kristianssund paa Marias Bebudelses-Dag 18de Marts 1888. [Kr.sund 1888.] 8. 16 S.

Fra Kristianssunds Kirke. En Erindring i fire Prædikener. Kr.sund 1888. 8. 47 S.

Jesu syv Ord paa Korset i Salmer af Joh. Søholt. (Trykt som Manuskript.) Drammen [1891]. 8. 14 S.

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig? udg. af D. Frich og L. Halvorsen, 1. Række, S. 153—159: Prædiken over Luc. 1, 39—45 paa Mariæ Bebudelsesdag. — I 2. Række, S. 166—172: Fodtvætningen en Naadeshandling, et Kjærlighedsbud. (Prædiken paa Skjærtorsdag.)

I Eckhoffs Vidnesbyrd fra den norske Kirke, 1. Saml. (Kra. 1880), S. 41—51: Menneskehjertets Uvilje mod Guds Frelsesvilje. Prædiken paa 2den Juledag. — I 2. Saml., S. 329—337: Prædiken over Ap. Gj. 2, 1—11 paa 1ste Pintsedag. — I 3. Saml, S. 159—169: Bibellæsning over 22de Davids Salme V. 1—22.

I Veien til Himmelen, udg. af A. F. W. J. Prytz og V. Hall (1893), S. 450—457: Prædiken over Matth. 25, 31—46 paa 26. S. e. Tr.

I Luthersk Kirketidende, 5. Række, *IV.* (1888), S. 510—518: Hvorledes skal Guds Ord forkyndes og høres for at bære den rigeste Frugt? — I dette Blad findes derhos et Par religiøse Digte af ham trykt i 4. R., II. 189, 5 R, VI. 323 fg. og XI. 100 fg.

Han har leveret enkelte Bidrag til Kristianssundsposten, Drammens Blad, Drammens Tidende o fl. Blade.

Sømme, Knud, Søn af Kjøbmand og Stadskaptejn *Andreas S.* (f. 1788, † 1853) og hans anden Hustru *Anna Sømme* (f. 1794, † 1852),

blev født i Stavanger 24 Januar 1823, Student med Haud fra sammes Latinskole 1840 og juridisk Kandidat med Laud i Juli 1845. Han var derefter Sorenskriverfuldmægtig, indtil han 1850 blev ansat som Kopist i Justitsdepartementet, hvor han 10 Novbr. 1855 udnævntes til Fuldmægtig og 27 Oktbr. 1858 til Bureauchef. Den 26 Maj 1866 blev han udnævnt til Byfoged i Bergen, i hvilket Embede han døde 2 Marts 1871.

* 8 Juni 1858 *Juliane Charlotte Christophora Dybwad* (f. 21 Februar 1835), yngste Barn af Kjøbmand i Kristiania Jacob Erasmus D. (f. 1792, † 1854) og Christiane Lange (f. 1795, † 1885).

Jfr. Stamtavle over Familien Kielland (Stavanger 1878), S. 126; Dybwads Familie Almanak 1885, S. 27.

I Luthersk Kirketidende *IV.* (1865), S. 305—312 og 321—328: Om Ægteskabs Opløsning efter vor nugjældende Lovgivning. (Anonymt.)

Sørensen, Anders, blev født i Danmark, kom som Kontorbetjent til Kristianssand, hvor han senere blev Stadsmægler og hvor han døde.

Kjøbmænds og Søemænds Assistent. Chr.sand 1817. 8. 64 S.

Sørensen, Gjert, er født 16 Marts 1815 paa Egeland Jernverk, hvor hans Fader var Stiger ved en af Gruberne. Efter sin Konfirmation i April 1830 kom han i Arbejde ved Værkets Spigerhammer, men maatte paa Grund af en Knæskade i 1832 lægges i Kur og Pleje i Risør, hvor han fik lidt videregaaende Undervisning hos Klokker Baun. I Februar 1833 blev han ansat som Lærer ved Egelands Verksskole, kom i August 1840 ind i Holts Skolelærerseminariums øverste Klasse, hvorfra han blev udexamineret med Hovedkarakteren «Meget duelig» i Juli 1841, og vendte saa tilbage til Verksskolen, hvor han blev, til han fra Høsten 1843 blev ansat som Omgangsskolelærer i Fjære, hvorfra han ved Nytaar 1846 flyttede til Landvik som konst. Fastskolelærer og Kirkesanger ved Hovedkirken og derfra i Novbr. 1859 som Fastskolelærer til Songe i østre Moland. Fra Januar 1878 til Vaaren 1881 var han tillige konst. som Kirkesanger i det nye Barbo Prestegjæld, hvis nye Kirkebygnings Opførelse for en stor Del skyldes hans Arbejde. Fra Nytaar 1891 erholdt han Afsked med Pensjon som Skolelærer.

Hans første Hustru fra Gaarden *Tønnevold* i Fjære Sogn døde 25 Marts 1866. Hans anden Hustru døde 16 Marts 1890.

Jfr. hans ndfr. anførte Selvbiografi; Sth. Forh. 1894, Sth. Prp. No. 47, S. 286.

Fire Sange. Arendal 1875. 8. 8 S.

Barbo Kirke. Historisk Beretning om dens Tilblivelse. Med et Anhang: Den afbrudte Strid i „Agderposten" contra Johnsen. Arendal 1881. 8. 132 S. (Den nævnte Fejde mellem Forf. og Lærer O. Johnsen er trykt i „Agderposten" 1880, 15 Novbr. og flg. No.)

Hvad jeg har oplevet, en Selvbiografi af G. Sørensen. Arendal [1890]. 8. 1 Bl., 100 S., 1 Bl.

Morten Luther. Et Digt. Udgivet i Anledning 400-Aarsdagen efter Luthers Fødsel, 10de Novbr. 1483. Arendal 1883. 8. 2 Bl.

I forskjellige Blade har han dels med, dels uden Navn skrevet et og andet Indlæg i Diskussjonen om kirkelige og borgerlige Anliggender.

I Universitets Bibliotheket findes hans «Religiøse Digte, tilligemed Forfatterens Levnet». Med fotogr. Portr. 385 S. (Mnskr. 4to No. 647).

Sørensen, Henrik Lauritz, Søn af Skomagermester *Søren S.* og *Elen Marie Thomassen*, er født paa Kongsberg 17 Februar 1842, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1861 og Realkandidat med Haud i Maj 1868. Som Student lagde han sig med Forkjærlighed efter Studiet af Botaniken og foretog med offentlige Stipendier flere botaniske Rejser i Norge; i 1864 undersøgte han saaledes Trakten mellem Mjøsen, Vormen og Glommen, i 1865 Trysild og Egnen mellem Fæmundsjøen og Rigsgrænsen, i 1867 det indre Hardanger. Fra Nytaar 1867 til Juli 1871 var han ansat som Timelærer ved Kristiania Borger- og Realskole og 1868—74 tillige som Lærer ved Gjertsens Skole. Den 3 Juli 1871 blev han ansat som Timelærer ved Kristiania Kathedralskole, hvor han 20 Juli 1874 blev udnævnt til Adjunkt, 7 August 1878 til Overlærer og 9 Septbr. s. A. til Konrektor. For at studere Undervisningen i Naturfag og Mathematik ved de højere Skoler foretog han med offentligt Stipendium i 1886 en Rejse til Sverige, Danmark og Tyskland.

* *Ida Alvilde Elise Poulsen* (f. 17 Septbr. 1842), D. af Toldopsynsmand Gudbrand P. († 1867) og Anne Kirstine Handler († 30 April 1881).

Beretning om en botanisk Reise i Omegnen af Fæmundsøen og Trysild. (Særtryk af «Nyt Mag. f. Naturvid.», XV. H 2.) Chra. 1867. 8. 58 S.

Arithmetisk Repetitionsblad. Chra. 1869 [ɔ: 1870]. Obl. 4. 7 S.

Norsk Flora for Skoler. Chra. 1873. 8. — Andet Oplag. Chra. 1874. 8. S. — Tredie omarbeidede Oplag. Med 101 Træsnit. Chra. 1878. 8. XV S., 125 S. — Fjerde Oplag. Med 101 Træsnit. Chra. 1882. 8. XV S., 126 S. — Femte udgave. Med 101 træsnit. Chra. 1885. 8. XVI S., 144 S. — Sjette udg. Med 101 træsnit. Kra. 1890. 8. XVI S., 148 S.

Planterigets Naturhistorie for Middelskolen. Med 139 Træsnit. Chra. 1873. 8. 4 Bl., 88 S. — Andet Oplag. Chra. 1875. 8. 4 Bl., 88 S. — Tredie tildels omarbeidede Oplag. Med 139 Træsnit. Chra. 1877. 8. 2 Bl., 89 S. — Fjerde Udgave. Med 148 Træsnit. Chra. 1881. 8. 2 Bl., 88 S. (Anm. af A. Blytt i Morgbl. 1881, No. 344 A.) — 5te udgave. Med 148 træsnit. Chra. 1886. 8. 2 Bl., 98 S. — 6te udgave. Med 148 træsnit. Kra. 1897. 8. 1 Bl., 96 S.

Kortfattet Lærebog i Dyrerigets Naturhistorie for Middelskolen. Med 219 Afbildninger indtrykte i Texten. Chra. 1875. 8. 2 Bl., 154 S. — Andet Oplag. Med 223 Afbildninger indtrykte i Texten. Chra. 1877. 8.

1 Bl., 159 S. — Tredie Oplag. Med 224 Afbildninger indtrykte i Texten. Chra. 1879. 8. 159 S. — Fjerde oplag. Med 229 illustrationer. Kra. 1889. 8. 2 Bl., 174 S. — Femte oplag. Med 229 illustrationer. Kra. 1897. 8. 2 Bl., 182 S.

Dyrerigets og Planterigets Naturhistorie i kort Uddrag for Borgerskoler, Pigeskoler og Middelskoler med toaarige Klasser. Med 235 Afbildninger indtrykte i Texten. Chra. 1876. 8. 1 Bl., 187 S. — Andet Oplag. Med 248 Afbildninger indtrykte i Texten. Med et Tillæg indeholdende Mineralogi og Geologi af Hans Reusch. Chra. 1880. 8. 1 Bl., 206 S. — 3die Udgave m. T.: Dyrerigets og planterigets naturhistorie i kort udtog for middelskoler, pigeskoler og borgerskoler. Kra. 1884. 8. 204 S., 1 Bl., 1 Pl. — 4de udg. Med 273 tegninger. Kra. 1887. 8. 1 Pl., 220 S., 9 Pl. — 5te udgave. Med 281 billeder. Kra. 1891. 8. 4 Bl., 239 S., 1 upag. S. — Sjette, uforandrede udgave. Med 281 billeder. Kra. og Kbhvn. 1894. 8. 4 Bl., 239 S., 1 upag. S. — Syvende, uforandrede udgave. Med 281 billeder. Kra. 1898. 8. 4 Bl., 239 S., 1 upag. S.

Dyrerigets naturhistorie. Særtryk af «Dyrerigets og planterigets naturhistorie i kort udtog af H L. Sørensen. Syvende, uforandrede udgave». Med 281 billeder. [Kra 1898.] 8. 1 Titelbillede, 2 Bl., 168 S.

Norsk flora til brug ved skoler og botaniske udflugter. Kra. 1893. 8. XXXII S., 168 S. — Andet oplag. Kra. 1896. 8. XXXII S., 166 S., 1 Bl. — Tredie uforandrede oplag. Kra. 1899. 8. 2 Bl., S. V—XXXII, 166 S., 1 Bl.

Ledetraad ved anskuelsesundervisningen i plantelære paa begyndertrinnet. Kra. 1894. 8. 2 Bl., 51 S.

Lærebog i Plangeometri for Gymnasiet. Udarbeidet som udvidet Repetitionskursus til Bonnevies Lærebog for Middelskolen. Af J. A. Bonnevie og H. L. Sørensen. [Med 64 Figurer i Teksten.] Kra. 1885. 8. 2 Bl., 123 S., 1 upag. S. — Andet oplag. Kra. 1899. 8. 2 Bl., 123 S.

I Indbydelsesskrift fra Christiania Kathedralskole 1879, S. 54—62: Fortegnelse over Skolens fysikalske og kemiske Samlinger.

Sørensen, Kristofer Mathias, Søn af Gaardbruger *Søren Kristensen Lergrovik* († 1843) og *Ingeborg Tronsdatter Sporsem* († 1880), er født paa Gaarden Lergrovik i Bolsø Prestegjæld 23 Decbr. 1839, kom 1857 ind paa Klæbu Skolelærerseminarium, hvorfra han blev udexamineret 1859 med Hovedkarakteren «Meget duelig». Fra Høsten s. A. var han Huslærer hos Sorenskriver Engelsen i søndre Helgeland til August 1860, da han blev ansat som Fjerdelærer ved Almuskolen i Tønsberg, hvis Bestyrer den Gang var Engebret Hougen. I April 1867 blev han forflyttet til Sandnes ved Stavanger som Bestyrer af Almuskolen der og som Hovedlærer ved den dermed forenede toaarige højere Almuskole. 1881 blev han ansat som Overlærer ved Kristiania Folkeskole, til 1886 ved Tøjen, senere ved Bjølsen Skole. I Sandnes var han 1873—81 Formandskabets Ordfører, i en lang Aarrække tillige Forligelseskommissær og Direktør for Højlands Sparebank, indtil Sandnes fik sin egen Sparebank, hvis Formand han saa blev. Da Aalgaards Uldspinderi blev oprettet i

187*, blev han Fabrikens Hovedregnskabsfører og Korrespondent og var senere Bestyrelsens Formand, til han 1881 forlod Sandnes.

* 23 Juli 1867 *Karoline Andersen* (f. i Grytens Prestegjæld 23 Marts 1832), D. af Gaardbruger Anders Andersen Indholmen († 1883) og Kristine Marsten († 1889).

Portræt med Biografi i Norsk Skoletidende 1895, No. 1. Jfr. Stavangeren 1881, 14 Novbr.

Vedkommende den moralske Opdragelse i Folkeskolen. Indledningsforedrag holdt i Kristiania Lærerforening den 22de Oktober 1886 af K. M. S. (Separataftryk af „Aftenposten".) Chra. 1886. 8. 29 S.

Fortegnelse over bøger for børn og ungdom. Kra. 1892. 8. 20 S.

I Tillægshefter til Norsk Skoletidende *1897, I.* 18—36: Over evne. Nordahl Rolfsens Læsebog 4de og 5te del; *III.* 33—60: Kropsarbeidet og skolen. — *1898, IV.*: Forslag og krav vedkommende tilvejebringelse af en organisk forbindelse mellem den højere og lavere skole.

I Den norske Folkeskole, ny Række, *1864*, No. 18: **Den eneste Søn, en Fortælling.** — I 3. Række, *1866*, No. 25 og 26: Non multa, sed multum. — *1868*, No. 20-23: **Om Grammatiker.** — *1870*, No. 27: **Almuskolen og Missjonen.**

I Norsk Skoletidende findes en stor Mængde Bidrag af ham, af hvilke anføres: *1872*, No. 10 og 12: Rejseberetning [fra Göteborg og Stockholm]. — *1887*, No. 47 A: Om vore skoleblade. — *1888*, No. 18 og 19: Almuskole — folkeskole. — *1889*, No 2 og 6: Om udstrækningen af det kirkelige tilsyn med den borgerlige undervisning; No. 37, 38, 43, 44, 45, 48: Anskuelig undervisning; No. 46: Den særskilte undervisning i form af hjælpeklasser. — *1890*, No. 5 og 6: Den særskilte undervisning og dens historie; No. 7: Om undervisningspligtens varighed; No. 32: Bro mellem den højere og lavere skole; No. 35: Folkeskolelærernes afsættelighed; No. 36 og 48: Belønningssystemet; No. 37: Om hensigten med ansættelse paa prøve; No. 45: Optagelse af nye undervisningsfag; No. 46: Vore lærebøger. — *1891*, No. 5: Indskrænkning af skoletiden; No. 26: Beregning af tjenestetid; No. 33: Bylærernes alderstillæg; No. 35: Skolelovens straffeparagrafer; No. 34: Lærernes kostholds godtgjørelse; No. 46: Kravet til forstaaelighed; No. 51: Hvad der kan paalægges lærere. — *1892*, No. 2: Fællesundervisning med hjemligt præg; No. 7: Landskolelovens § 6; No. 11 og 14: Tegning, haandarbeide og legemsøvelser; No. 14: Om undervisningspligtens varighed; No. 15: Barnligt sprog; No. 19: Skolehygiene; No. 30: Tvungen afgangsprøve; No. 40, 41, 48 og 49: Vore lærebøger; No. 46: Den nye retskrivning. — *1893*, No. 2: Kristelige friseminarier; No. 4: Om undervisningspligtens varighed; No. 6 og 17: Kaserner eller pavillioner; No. 11: Kristendomsundervisning paa historisk grund; No. 13: Traditionel undervisning i læreruddannelsen; No. 14: Landslærernes lønningsforholde; No. 15; Sedelighedssagen i skolen; No. 24: Lærer- og lærerenke-pensioner; No. 25: Om undervisningens varighed; No. 27: Friseminarium; No. 43: Er det nuværende forberedelsesapparat for seminariernes optagelsesprøve anbefalelsesværdigt? No. 49: Om tilsyn med børns undervisning udenfor skolen. — *1894*, No. 2 og 3: Lov om behandling af forsømte børn; No. 5: Lære og liv eller sundhedslære i skolen; No. 15: Klæbu seminar som grundtvigiansk propagandaanstalt; No. 24, 25 og 38: Pædagogiske streiftog; No. 39: Færre fag ad gangen; No. 46: Forbindelseslænken mellem den lavere og høiere skole. — *1895*, No. 3: Undervisning i huslig økonomi;

No. 10, 23, 25, 35, 41, 51 og 52: Pædagogiske streiftog; No. 13: Den som aabner en skole, lukker et fængsel; No. 17: Unødvendige krav paa forandringer i de nye skolelove; No. 28: Forandringer af folkeskolelovene i 1895; No. 32: Byskolelovens § 11. -- *1896*, No 4: Lovforslaget om behandling af forsømte børn; No. 15: Stipendierne til universitetskurserne; No. 17: Pædagogiske streiftog; No. 22, 24 og 32: Er dette lovligt? No. 27: Er lærerindernes ekstraundervisning lovlig? No. 32 og 33: Sedelighedssagen i skolen; No. 37: Kan kostholdsgodtgjørelse fastsættes forskjellig for lærere og lærerinder? No. 47 og 48: Frivillig undervisning. — *1897*, No. 5: Norske kuske som tyske skoleinspektører; No. 7: Om fritagelse for religionsundervisning; No. 15, 16 og 17: Folkeskolen og den høiere skole; No. 16: Ældre og nyere timetabeller; No. 20: Statsbidrag til byernes fortsættelsesskoler; No. 21, 22 og 23: Femaarsberedningerne; No. 28: Om amtsinspektører; No. 31 og 36: Om lærerkurser; No. 33: Forskjønnelse af skolestuerne; No. 40: Leieafgift af skolejord; No. 43; Yder staten det dobbelte til byskolen? No. 48: Hovedstadens seværdigheder og samlinger. — *1898*, No. 14: Sinkers undervisning; No. 19: Undervisning om kjønslivet; No. 24: Om tab af skoleret; No. 34: Den kronologiske orden i bibelhistorien.

I Morgenbladet *1863*, No. 275: Folkefester. — *1896*, No. 636 og 637: Frivillig Undervisning; No. 696: Den kommunale Bespisningskomitte; No. 703 og 715: Skolebørns Bespisning; No. 721: Bespisningssagen endnu engang. — *1897*, No. 319: Frie Skolesager for alle Folkeskolens Børn. — *1898*, No. 70: Vore Arbejderforhold og Folkeskolen; No. 313: Udsættelse af Børn fra lastefulde Hjem. — *1899*, No 349: Sommerferierne ved Kristiania Folkeskoler.

I Aftenposten *1884*, No. 226: Anmeldelse af Pauss og Lassens Læsebog i modersmaalet; No. 255 B: Hvad bør et Læseværk for Folkeskolen indeholde? (Jfr. No. 272 B og 274 B af J. T. Forthun, hvortil Svar fra S. i No. 279 B.) — *1886*, No. 679, 681 og 684: Vedkommende den moralske Opdragelse i Folkeskolen. — *1887*, No. 345: Den personlige Renlighed hos vore Skolebørn. — *1890*, No. 15, 16, 18 og 24: De nye Folkeskolelovens væsentligste Indhold; No. 51: Folkeskoleloven og Politiken; No. 57: Om Valgene til Tilsynsudvalgene; No. 181 og 187: Seminarloven; No. 228 og 232: Kirkekomitteens Forslag til Lov om Seminarier og Lærerprøver; No 263: Seminarlovens Skjebne; No. 303, 323 og 581: Det kvindelige Haandarbejde som Skolefag; No. 316: De radikale Folkehøjskoler; No. 392: Amtsskoleinspektør; No. 397: Uddannelseskurser for Folkeskolelærere; No. 491: Overproduktion af Smaaskolelærerinder. — *1891*, No. 46: Kvindeligt Haandarbejde; No. 858: En paakrævet Lovforandring. — *1892*, No. 272: Landsmaal som tvungent Fag i Folkeskolen; No. 542: Er det i Folkeskolens Interesse at fremme en større Tilgang til Seminarierne? No. 565: Embedernes Demokratisering; No. 710: Direkte Skat. — *1893*, No. 139: Tolerance i Afholdsarbejdet; No. 223: Selvmorderiskt Afholdsarbejde; No. 460: Statsanstalter til Uddannelse af Radikalere; No. 464: Missionshad; No. 555 og 556: Venstres Skolereformer; No. 647: Radikalernes kommunale Valgprogram. — *1894*, No. 755: Folkeskolernes Tilsynsudvalg.

I Aktstykker vedk. Christiania Kommune 1898, Sag. No. 198, S. 4 —10: Om Uddeling af frit Skolemateriel til alle Folkeskoleelever.

Fra 1862 af har han forøvrigt arbejdet og skrevet i forskjellige Blade; saaledes var han i Tunsbergeren 1862—67 Redaktør af dette Blads Dagsartikel; i Stavangeren skrev han i 70-Aarene, foruden Boganmeldelser, Artikler om Politik og Skolespørgsmaal; i Budstikken 1884—87 Boganmeldelser. — I Stavanger Amts-

tidende var han Medarbejder fra 1883 til Juli 1892, i hvilket Tidsrum han skrev Bladets fleste Redaktionsartikler og andre Artikler med redaktionelt Udstyr, alt uden Navn eller Merke.

Bidrag af ham findes ogsaa i Den unges Ven 1887; i Vaarsol *1896* (No. 25—28: Vort haab om fremgang), *1897* (No. 32—38: Arbejdet) og *1898* (No. 7 og 8: Biografi af Ole Vig); i Husmoderen 1896 (S. 149 fg.: Biografi af Forfatterinden Karen Nilsen).

Sørensen, Mauls.

Practisk Anviisning til det dobbelte italienske Bogholderi. Oversat fra 5te Oplag af et af et Selskab practiske tydske Kjøbmænd forfattet Værk, og Myntsorten omsat til norsk af Mauls Sørensen. Chra. 1846. 12. 97 S.

Sørensen, Nicolai Julius, Søn af Gaardbruger *Helge Sørensen Sarpebakken* (f. 1821) og *Marie Evensdatter* (f. i Gleminge 1818), er født paa Gaarden Sarpebakken i Raade i Smaalenene 14 Septbr. 1850. Efterat hans Fader i 1860 havde solgt sin Gaard og var flyttet til Kristiania, gik Sønnen først paa Almuskolen der og siden paa den Biermanske Skole ved Sagene til 1865, da han kom ind paa Gjertsens Skole, hvorfra han blev Student med Laud 1869. I de nærmest følgende Aar var han dels journalistisk sysselsat, dels Huslærer, dels Folkehøjskolelærer. Høsten 1873 aabnede han sammen med O. Five en Folkehøjskole for Akershus og Smaalenene i Soner, hvorfra den næste Vinter flyttedes til Vestby. Efterat han i Decbr. 1876 havde taget juridisk Embedsexamen med Haud, fik han s. A. Sagførerbevilling og blev ansat paa Johan Sverdrups Kontor i den dobbelte Egenskab af Sagførerfuldmægtig og Medarbejder i «V. G». Den 1 Maj 1878 aabnede han «Alvhejm Højskole» i Smaalenene; den holdtes først paa Besseberg i Skeberg, siden paa Syverstad i Ingedal, flyttedes 1879—80 til Bø i Enningdalen; 1882—83 blev Skolen holdt paa Foss i Askim, 1883—84 i Ejdsberg, nedlagdes 1890. I Novbr. 1878 kjøbte han det da stansede «Fredriksstads Tidende»s Trykkeri og udgav nu (se ndfr.) «Østlandsk Tidende» i Fredriksstad. For to Digte, overskrevet «Kongedømme og Republik», i dette Blads No. 111 og 115 for 1880 og for tre Artikler «Republiken» i No. 110 og 112 s. A. blev han efter Justitsdepartementets Paalæg under 14 Oktbr. 1880 sat under Tiltale efter Krml. 9—26 «for at have vist og tilskyndet andre til Ringeagt mod Rigets bestaaende Regjeringsform». Ved Underretsdom af 20 Januar 1881 blev derpaa Forfatteren idømt 60 Dages Arrest og Udredelse af Sagens Omkostninger (cfr. Dommen, trykt bl. a. i Dagbl. 1881, No. 23 og S.s Redegjørelse «Kongedømme og Republik» i Verdens Gang 1880, No. 138), hvilken Dom af Højesteret den 7 Juli s. A. enst. stadfæstedes. Den idømte Straf afsonede han i Fredriksstad Raadhus' «Borgerarrest» fra 15 August til 14 Oktbr. 1881 (cfr. Østl. Tid. 1881, No. 117, 118, 127, 129 og 149. Hans Forsvarstale for Højesteret blev s. A. trykt i Dagbladet, se ndfr., og senere som Tillæg til Fernando Linder-

bergs Skrift «Min Tiltale og Frifindelse for Majestætsforbrydelse» [Kbhvn. 1882]). — I 1881 kjøbte han Gaarden Foss i Askim, hvor han blev Medlem af Formandskabet, hvis Ordfører han var et Par Aar, fik som saadan 1886 oprettet Askims Sparebank, var Valgmand 1882 og blev s. A. valgt til 4de Repræsentant for Smaalenenes Amt paa Storthinget 1883—85 (Medlem af Justitskomitteen og af den forsterkede Jurykomitte). Før Storthinget opløstes i 1885, traadte han sammen med 23 andre Repræsentanter («Sparegruppen») og formulerede et trykt Valgprogram, paa hvilket han gjenvalgtes som Amtets 4de Repræsentant for 1886—88; han var i disse Aar Sekretær i Justitskomitteen No. 2. I 1888—91 boede han som Journalist først i Kristiania, senere i Skien, indtil han 1892 af Storthinget valgtes til Statsrevisor, hvortil han gjenvalgtes i Maj 1899. — I 1886 deltog han i Dannelsen af Storthingsmændenes Afholdsgruppe og foretog efter Samlingens Slutning en Foredragsrejse for at agitere for lokale Forbud og Folkeafstemning med Hensyn til Handel med sterke Drikke; han deltog det følgende Aar i Arbejdet for Sammenslutningen af de to Goodtemplarordener, var en kort Tid den sammensluttede Ordens Forretningsfører *(S. S.)*, men traadte snart ud og deltog saa i Oprettelsen af «Den norske Godtemplarorden». I 1884 blev han valgt til Vicepræsident i «Nordens Fristatssamfund», hvoraf han havde været Medlem siden Novbr. 1880 (No. 88 i Samfundets Matrikel), ligesom han var stadig Medarbejder i Samfundets Organ «Skandinaven» saalænge dette udkom. Fra denne Tid af har han deltaget i det nordiske Arbejde for Fredssagen; han blev valgt til en af Bestyrerne i «Norges Fredsforening» (stiftet 5 Februar 1885), hvis Virksomhed dog snart indstilledes eller døde bort, indtil en ny «Norges Fredsforening» konstitueredes 31 Juli 1895, hvorefter Sørensen deltog som Foredragsholder i det nordiske Fredsmøde i Stockholm 2—5 August s. A. og senere (15 Novbr. 1895) stiftede «Kristiania Fredsforening» ved et Foredrag i «Broderskabets Kirke»; han blev denne Forenings Formand det første Aar og holdt ellers 1895—96 en Række af Foredrag om Fredssagen, foruden i Kristiania, Arendal og Stavanger, ogsaa i Kjøbenhavn og Malmø, samt skrev det meste af Indholdet i «Det norske Fredsblad» i den første Tid, ligesom han det næste Aar 1897 holdt omkring 100 Foredrag om Fredssagen i Møder og Foreninger, deltog som Fredsforeningens Udsending i det første norsk-svenske Demokratmøde i Kristiania i Maj 1898, i Arbejderkongressen i Stockholm, i det nordiske Vennemøde ved Askov Højskole og i Verdensfredskongressen i Hamburg.

* 28 Septbr. 1877 *Birgitte Nyerup Weltzin* (f. i Kopervik 21 Septbr. 1853), D. af Lensmand Friedrich Wilhelm W. og Birgitte Nyerup Petersen.

Selvbiografiske Meddelelser i «Tyristikker til Arnen i Hjemmet», S. 81—88; jfr. Stykket «Til Slutning» [af hans Hustru] i Posten 1893, No. 121. — Jfr. «Studenterne

fra 1869» (Kra. 1894), S. 142 fg. (hvor to *Portræter*); Kr.sands Stiftsavis 1888, No. 122 [af J. Løvland]; Fr.stads Tilskuer 1895, No. 7; C. Plünneke: Fra Fredrikstads Opkomsttid, I. 221. — Om *Majestætsforbrydelsessagen* se, foruden de ovfr. givne Henvisninger, Norsk Retstidende 1881, S. 699—703, Østl. Tid. 1881, No. 30, Opl. Avis 1881, No. 1, Verdens Gang 1880. No. 125 fg, 129, m. fl.

Phædrus's Æsopiske Fabler. Oversatte af M. W. Chra 1868. 12. 40 S.

Fem folkelige Foredrag. Odense 1877. 8.

Et sommerminde fra Danskernes tog til Norge i juli 1877. Odense 1877. 8.

[1.] Tyristikker til Bondens Stue. 1.—3. Bundt. Kra. 1877. 16. *I.* 35 S. — *II.* 36 S. — *III.* (Den religiøse og den folkelige Vækkelse i Norge.) 32 S. — 4.—7. Bundt Kra. 1878. Tospaltet 4. 12 S.

Tre Fortællinger. [1. Falske Papirer. 2. Kjærlighed paa Kirkegaarden. 3. En Arbeider.] Fr.stad 1878. 16. 2 Bl., 150 S.

Højskolen. Nitten Breve. Arendal 1878. 8. 70 S. (Særtryk af „Agderposten".)

I Byen og paa Landet. Fortællinger. [1. Et Ægteskab. 2. „Ad undas". 3. En Lægmand.] „Østlandsk Tidendes" Føljeton. Fr.stad 1878. 16. 350 S.

Horace [ɔ: Henry] Stanley. Et demokratisk Livsbillede. Særtryk af „Østlandsk Tidende". Fr.stad 1878. 16. 29 S.

Thomas Edison. Et demokratisk Livsbillede. Særtryk af „Østlandsk Tidende". Fr.stad 1878. 16. 31 S.

Nikolai Fred. Sev. Grundtvig. En Livsskildring. Særtryk af „Østlandsk Tidende". Fr.stad 1878. 16. 40 S.

Johan Sverdrup. En Livsskildring. Særtryk af „Østlandsk Tidende". Fr.stad 1879. 16. 94 S.

Braatefolket. En Fortælling. „Østlandsk Tidendes" Føljeton. Fr.stad 1879. 16. 292 S. (Optrykt som Fraklipningsføljeton i Thjems Stiftsavis 1881, No. 1 fg. En anden Optryksudgave i „Agders" Føljeton. Flekkefjord 1882. 16. 275 S.)

Ungdomsliv. Smaastykker. „Østlandsk Tidendes" Føljeton. Fr.stad 1879. 16. 111 S. (Omarbejdelse af den oprindelig i „Follo Tidende" trykte, men der ufuldførte Fortælling „Student og Bonde".)

Hans Nielsen Hauge og Henrik Bergeland. En Fremstilling af den religiøse og den folkelige Vækkelse i Norge ved N. J. Sørensen. Odense 1879. 12. 52 S. (Er egentlig en ny og øget Udgave af „Tyristikker til Bondens Stue", 3. Bundt, se ovfr.)

Ved Vinterens Hjerte. [Digte.] En Nytårsgave 1879. Fr.stad 1879. 8. 4 Bl., 136 S.

[2.] Tyristikker til Arnen i Hjemmet, spikkede af N. J. Sørensen. (Følgeblad med „Østlandsk Tidendes" Fredagsnummer.) Fr.stad 1879. Tospaltet 4. 88 S.

Søren Jaabæk. En Livsskildring. Særtryk af „Østlandsk Tidende". Fr.stad 1880. 16. 96 S.

Jordens Guder. Kongeportræter, tegnede af N. J. Sørensen. Føljeton til „Østlandsk Tidende". Fr.stad 1880. 16. 176 S.

„Kongedømme og Republik" eller Trykkefriheden i Norge Anno 1880. (Aktstykkerne i den mod Forfatteren anlagte Justitssag.) Kra. 1880. 8. 195 S.

(Skriftet indeholder blot første Del af Underretssagen med Aftryk af de paaberaabte Forfattere.)

Ministeriet Sverdrup af Overretssagfører N. J. Sørensen. (Særtryk af Nordlands Folkeblad.) Mosjøen [1882]. 16. 42 S., 1 Bl.

Paa Stilleveien. Af N. J. Sørensen Foss. Mosjøen 1882. 16. 23 S.

Jury. En Fremstilling for Menigmand af N. J. Sørensen. Moss 1885. 8. 27 S.

Almindelig Sagførsel. En Fremstilling for Menigmand ved N. J. Sørensen. Første Del: Den foreløbige Sagsbehandling. Anden Del: Den endelige Sagsbehandling. Moss 1886. 8.

Forhandlinger paa Storlogemødet 1887. Kra. 1887. 8.

Mestertyven Ole Høilands Liv og Bedrifter. Fortalt af Nils Foss. Kra. [1889]. 8. 214 S., 1 Bl. (Bogens første Del var skrevet til og blev trykt i „Posten" 1888; Udgaven i Bogform er væsentlig forandret af Forlæggeren.)

Fredssagen. Foredrag paa den norske Fredsforenings konstituerende Møde den 31te Juli 1895 af N. J. Sørensen. Kra. 1895. Tospaltet 4. 44 S. (I dette Særtryk uden Titelblad af „Nordmanden" findes ogsaa følgende andre Foredrag af Forf.: 1) De nordiske Folk og Fredssagen. Foredrag i Stockholm 3die August 1895. (S. 11—17); 2) Sveriges Storhedstid. Foredrag ved Saltsjøbadene 4. August. (S. 17—20); 3) Den frisindede svenske Presse. Tale paa Strømsborg 5 August. (S. 20 fg.); 4) „Brødrefolkenes Vel". Foredrag i Arbeiderinstitutets Sal i Stockholm den 9. August 1895. (S. 24—44.)

At gaa Rettens Vei. Hvad Domstolen bør være og er og hvad Sagsøger og Sagvolder har at iagttage under almindelige Søgsmaal ved alle Retter. Af en Sagfører. Kra. 1895. 8. 84 S. (Skriftet er egentlig en ny Udgave af Forf.s «Almindelig Sagførsel», se ovfr.)

«Nordens Opgave». Foredrag af Statsrevisor Sørensen i Loge «Norden» tilligemed en Udtalelse paa Fredskongressen i Stockholm. [Kra.] 1895. 8. 16 S.

«Fred paa Jorden!» Første Fredsbog med Foredrag om Fredssagen af N. J. Sørensen. Kra. [1896]. 8. 126 S., 1 Bl.

Fremtidens Muligheder eller «Over Evne». Anden Fredsbog: Om Fremskridt og Tilbagegang. Et Blik paa vor Literatur af N. J. Sørensen. Kra. [1896]. 8. 57 S. (Jfr. det svenske Blad «Ned med Vapnen» 1897, No. 3.)

Indlæg i sedelighedssagen. Et stridsskrift. Udgivet i anledning af pastor Borchgrevinks prisbelønnede afhandling. (Særtryk af Moral VI. 5—6.) Kra. 1896. 8. 16 S.

Aforismer om Livet og Lykken eller Afholdssagen i et nyt Lys. Kra. 1896. 8. 65 S.

Fredsvennen K. P. Arnoldson. Kra. 1897. 8. 56 S. (Anm. af *E.* i Dagbl. 1897, No. 325.

Korsmessen. En fortælling af Nils Bratt. Kra. 1896. 8. 64 S. — Ny udgave. Kra 1898. 8. 88 S. (Det nye Tillæg i denne Udgave: «Vaarmessen. Et efterspil i samfundssalen» er skrevet efter og i Anledning af en mod Forlæggeren anlagt Navnesag paa Grund af det af Forfatteren benyttede Pseudonym Nils Bratt.)

Tolvaarig Tjeneste hos Totalafholdssagen. Otte Brev til en Ven af N. J. Sørensen. Med Forf.s Portræt. Kra. 1897. 8. 83 S. (Anm. i Dansk Folketidende 1897, No. 5.)

Trykt 24 Januar 1900.

Afhold og fred. Af Norges fredsforenings formand. Kra. 1897. 8. 38 S.

«Intet eller alt». En brevveksling mellem Fredr. Bajer og N. J. Sørensen. Flekkefjord 1897. 8. 42 S.

Aandens stridsmænd. Autoriseret oversættelse af Vladimir Tchertkoffs og Leo Tolstoy's skildring af «Kristelig martyrdom i Rusland». [Med indledning og en efterskrift af N. J. S.] Kra. 1897. 8. 125 S. (Anm. i Morgontidningen [Sthlm.] 1897, No. 296 fg.; i New Order [Lond.] Vol. IV. No. 1, S. 3 fg. af V. Tchertkoff; i «Fredsbladet» [Kbh.] 1898, No. 2.)

Enden er nær! Et tidsbillede med et brev om et brev af Leo Tolstoj. Et tillæg til bogen om «aandens stridsmænd». Kra. 1898. 8. 32 S. (Anonymt).

100 Sange for Den Norske Godtemplarorden forfattet eller samlet og bearbeidet af N. J. Sørensen. (Musiken komponeret eller samlet og harmoniseret af Kristian Wendelborg) Kra. 1898. 8. 80 S. — 3. og 4. Tusen. Kra. 1899.

Norge og freden. Af Nils Bratt. Kra. 1899. 8. 48 S.

I Oliegrenen, Fredssangbog (Frhald 1898. 8.) er 12 Sange af ham trykt.

I Tiraljøren, Blade oplæste og angrebne i Studentersamfundet (Kra. 1871), S. 14 fg.: Johan Sverdrup (Digt); S. 26—28, 29—32, 39—41: Vor sak; S 28 fg.: Kristoffer Brun (Digt); S. 42 fg.: A. O. Vinje (Digt).

I Tids-Tavler, udg. af L. Kr. Daa, *III.* (1874), S. 346—348: Drømmen, en nattestemning. — *IV.* 306—310: To lejlighedsdigte (J. H. Gjerdrum. Missjonær Skrefsrud.)

I Norskt barneblad 1895, S. 130 fg. og 154 fg.: Kvastebyen.

I Verdande, red. af Peder Dahl, (Kra.) 1896, No. 4, 5 og 6: O. J. Fjørtoft. En foregangsmand for vor ungdom. (Ufuldendt, da Bladet gik ind.)

I Bogvennen 1897, 4—10: Kristofer Kristofersen.

I Linnea *1873*, No. 24: Liregutten. — *1874*, No. 10: Vesle Aase. — *1875*, No. 2: Lodsens Søn; No. 11: Udenfor. (Alle disse Fortællinger blev illustreret af en svensk Student, som Forf. traf i Solør, se «En Aften i Glommedalen» i No. 10 for 1874.)

I Nordisk Månedskrift f folk. og krist. Oplysning *1874*, *II.* 317—20, 396—400 og 444—48: Nogle digte. — *1878*, *I.* 225 fg.: Haralds frieri [Digt.]; S. 300—307; Svolderslaget [Digt.]; S. 308—318: P. Chr. Asbjørnsen og vor æventyrdigtning.

I Højskolebladet (Kolding) *1898*, No. 44: Folkehøjskolens Stilling og Fremtid i Norge. — *1899*, No. 17: Broderkrigen; No. 20: Brev fra Norge.

I „Arbeiderens" Julenummer 1897: Fred paa jorden! Fortælling af Nils Bratt.

I For By og Land, udg. af G. Th. Mejdell, II. (1877) No. 1, 4 og 5: Den kirkelige Anskuelse. (Jfr. No. 3 af J. C. Heuch med Svar fra S. i s. No.)

I Aftenbladet *1871*, No. 18: Salmerne skal være Poesier; No. 21: Folkehøiskolens Gjerning og Folkehøiskolens Mænd.

I Dagbladet *1873*, No. 121: Folkehøjskolen; No. 281: Et Ord til Rødværge. — *1874*, No. 149, 150: Foredrag paa Bestfossen 3. Pintsedag om en ny Skolelov; No. 182: Foredrag paa det nordiske Skolemøde i Kristiania om Examen i Skolen. — *1875*, No. 201, 202, 203, 205: Breve fra Feltmanøvrene i Smaalenene. — *1876*, No. 304: „Dagbladet" og Dr. G. Brandes. — *1881*, No. 175—214: Trykkefriheden i Norge. (Forsvarstale for Højesteret i Majestætsforbrydelsessagen.) — *1885*, No. 89 og 91: Foredrag om Juryen, holdt i Drammen. — *1897*, No. 202: Det svensk-norske

Demokratmøde; No. 203—206: Svenske Demokrater; No. 217, 218, 222: Fredsmødet i Arendal; No. 227: Ny Skandinavismen og Mødet paa Askov; No. 231—234: Fredskongressen i Hamburg.

I Verdens Gang *1873*, No. 59 og 63: Breve til min Ven, Almueskolelæreren; No. 89: Biografi af H. Schulze; No. 90: Til Joh. Sverdrup. (Digt.) — *1874*, No. 64: Om Folkeoplysningen. — *1875*, No. 47, 52 og 55: Hjemmet; No. 109: Braatefolket, en Fortælling om Kjærlighed. — *1876*, No. 150 og *1877*, No. 1, 2, 5, 10 og 20: Folkehøjskolen, nogle Breve til en Almuskolelærer. — *1896*, No. 77 og 91: Fredsvennerne og Stockholmsudstillingen; No. 97 og 99: Svar til Bj. Bjørnson [om samme i No. 84, 89, 93 og 97]. — *1898*, No. 172: Afhold og Freds-Mødet i Gøteborg; No 179: Afhold og Fred (Digt, Svar paa Holger Drachmanns Digt „Ruus og Krig" i No. 178).

I Morgenbladet *1873*, No. . . : Til Brevskriveren fra Soner. — *1897*, No. 263: Norges Fredsforening (jfr. No. 266 af H. Tambs Lyche).

I Kristianiaposten *1885*, No. 1 fg.: Smaastykker og Dagbog. — *1887*, No. 42: Vore Presseforhold.

I Social-Demokraten *1896*, No. . . : Foredrag om Stockholmsudstillingen. — *1897*, No. 297 fg.: Aandens stridsmænd.

I Follo Tidende I. 1875, No. 16-24: Folkehøiskolen. Nogle Betragtninger i Breve til min Ven Almueskolelæreren. I—XVI. (Jfr. Imødegaaelse i en Række Breve fra T. M. Langli i s. Bl. No. 30, 31, 34—37, 43, 44 og 48.) — Bladets Forlægger og Bogtrykker Th. W. Thorbjørnsen bevægede ham snart til at redigere Bladet og han skrev da bl a. „Ugerevue" og en Samling Sagn fra forskjellige Bygdelag samt Udklipningsføljetonen Student og Bonde, en Fortælling.

I „Arbeideren, det norske Arbeiderforbunds Organ", som udkom 1885—1890, først redigeret af Halfdan Rosendahl og senere af H. J. Næss, findes af S. bl. a. i *1885*, No. 9 og 50: Et Hus og et Stykke Jord til (Foredrag); No. 13—18 Arbeiderforhold i Hovedstaden; No. 16: Tolden; No. 18 fg.: Friheden; No. 20: Sparetanken; No. 23: Søndagsmoro; No. 24: Uproduktive Kapitaler; No. 25 og 26: Husmandsvæsenet; No. 26 fg.: Arbeidets Adelskab. Ude paa Landet; No. 28: Krediten; No. 29: De danske Fagforeninger; No. 31 fg.: Arbeidersagen; No. 34: Vælgernes Dom; No. 35: Fattigdommen; No. 44: Arbeidet og Maskinerne; No. 45 fg.: Selvstyret. — *1888*, No. 37 fg.: Saglig Politik (Foredrag i Arbejdersamfundet).

I Folketidende (Thjem) 1897, No. 178, 179, 185 og 189: Folkestemningen og Freden.

I Storthings-Forhandlinger er forskjellige Vota og Forslag af ham trykt, saaledes bl. a. i *1884*, V. Dok. 14: Forslag til Forandring i Straffelovens 2det Kapitel; Dok. No. 15: Forslag til Lov om Ophævelse af Hustugtsretten; Dok. No. 19: Forslag (sammen med Liestøl, Overland o. fl.) til Lov om Husmandsvæsenet. — *1898*, Dok. No. 4: Forslag til lov om valgfrihed for værnepligtige mandskaber m. v. (fremsat af S., Kr. Isaksen og Arne Botnan). 4. 5 S. (Jfr. Indstill. *O.* No. 19 og Oth.-Tid. s. A., S. 24 fg.)

Sammen med Ludv. Eriksen (II. 233 fg.) og senere med Axel Bjørnvall og H. Schulze udgav han For By og Bygd, literært Maanedsskrift (H. 1—4. Kra. Jan.—Oktbr. 1871. 8. 192 S.), hvori han skrev forskjellige Digte, Fortællingen «Olav Tryggveson», Livsskildringer af Garibaldi, Thorvaldsen og Vinje samt «Bjørnstjerne Bjørnson og det norske Theater». Ved Udløbet af 1ste Kvartal stansede Ud-

givelsen, som gjenoptoges i Oktober, da Schulze gik med som Udgiver; han fratraadte imidlertid snart; Tidsskriftet skulde derefter være Organ for en literær Forening «Askeladden», som bestod af N. J. S., N. Grevstad, Kr. Kristofersen, Ragnvald Kristofersen, Kr. Randers, O. Thommessen, o. fl. I dette Kvartal skrev S. «Henriettes Forlovelse», «Scener af Verdens-Dramaet», Dagbog osv. Da S. som Folkehøjskolelærer var borte fra Byen, laa Maanedsskriftets Udgivelse nærmest i Grevstads Haand, men han lod det gaa ind, før Aaret var omme.

Han var fra 1 Novbr. 1878 Redaktør af Østlandske Tidende i Fredriksstad, som da begyndte at udkomme (med No. 74, idet Nummerbetegnelsen fortsattes fra det No. 73, hvormed «Fredriksstads Tidende» var stanset). Ved Udgangen af 1879 blev Trykkeriet solgt af ham til hans Medlærer ved Folkehøjskolen, daværende cand. theol. Kr. Olsen Nordlid (s. d. IV. 359), som fra Nytaar 1880 overtog Redaktionen sammen med Sørensen til 1 April 1881, da S. traadte ud og Bladets Udgivelse flyttedes til Kristiania. (Jfr. ovfr. IV. 360.) I dette Blad skrev S. i de to første Aar det meste af dets originale Stof af forskjellig Art, bl. a. de ovfr. i Biografien nævnte Digte og Artikelrækker, der førte til Sagsanlæg mod ham for Majestætsorbrydelse.

Fra samme Trykkeri udgav han «Heimdal. Norsk Høiskoletidende, udgivet fra Alvheim Høiskole». 1. [eneste] Aargang. 1879. No. 1—24. Fr.stad. Tospaltet 4. 2 Bl., 92 S. Fra S.s Haand indeholdt dette Blad, som udkom med et Nummer hver 14de Dag eller et Dobbeltnummer hver Maaned, en Række Artikler om Folkehøjskolen og en længere Fremstilling af dennes Undervisningsmethode.

Den 6 Februar 1888 udkom No. 1 af «Posten, Nyhedsblad for Norge, Talsmand for Fremskridt, Frihed og Fred». Ansvarlig Udgiver: Overretssagfører Sørensen. Ansvarlig Redaktør: Birgit W. Sørensen. Bladet udkom til 1 Juli 1890 i Kristiania, fra 1 Juli til 30 Septbr. s. A. paa Kongsvinger og fra 1 Oktbr. 1890 til 14 Oktbr. 1893 [Aarg. 6, No. 121] i Skien. Det udkom i Folioformat, af og til illustreret, i 1888 1 Gang, i 1889—90 2 Gange og i 1891—93 3 Gange ugentlig. I dette Blad skrev han under Navnet Nils Foss (efter hans Gaard i Askim) bl. a. i Aarg. 1889, No. 9—17 Fortællingen «Gjenfærdet paa Akershus», i No. 18 s. A. Fortællingen «Grandelaget« og i No. 29 fg.: «Mestertyven», lokaliseret Fortælling. — For en Række Artikler i dette Blad om «Prygl i Skolen» blev han sammen med sin Hustru indkaldt til Forhør og truet med Sagsanlæg, men det hele endte i Februar 1892 med Frifindelse for Bladet.

Den 7 Decbr. 1898 udkom et Prøvenummer af «Fred». Tidsskrift for folkeret og voldgift. Redaktør N. J. Sørensen. Dette udkommer fremdeles i Kristiania med et Hefte (à 8 S. 8vo) 2 Gange maanedlig.

Sin offentlige litterære og journalistiske Virksomhed begyndte han allerede, mens han gik paa Gjertsens Skole, idet han fra 1867 til 1870 var Medarbejder (under Merket *Julius*) i «Børnenes Blad», som han ogsaa redigerede en Tid. — Han var 1871 Medudgiver af «For By og Bygd» (se ovfr.), skrev under Merket «En Smaalening» i Fjørtofts Ugeblad «Fram» 1871 og begyndte i 1872 (med et Indlæg for Republiken og et Angreb paa Kongedømmet) at skrive i Stockholmsbladet «Fäderneslandet», hvormed han fortsatte til 1888. Fra 1872 af skrev han ogsaa jevnlig i Verdens Gang, Dagbladet, Oplandenes Avis, som han redigerede en Tid Sommeren 1877, af og til ogsaa i Hedemarkens Amtstidende (1873 om «Jaabæk og Presterne»), i Schulzes Glommendalens Tidende, i Jaabæks Folke-

tidende (fra 1873), i Moss Tilskuer (1875), i Vestmar (1875), i Varden (fra 1875), i Agderposten fra 1877 og i Bjørnsgaards Norge s. A. I Trøndelagens Blad, udg. af Normann Hofstad, var han Medarbejder saa længe Bladet udkom; ligesaa under Nordlids Redaktion 1883—86 i Dagsposten, hvor han hver Uge skrev en Artikel «Smaatt om Senn». Videre findes Bidrag af ham i Bud til Menigmand (Digte og Foredrag) fra 1875 til Bladet gik ind; i Østlandske Tidende (Elverum) [1897, No. 26—36: Breve om Verdensfreden og det orientalske Spørgsmaal]; i Den norske Godtemplar [1897, No. 40: Om hans Rejser i Fredssagens Interesse Sommeren 1897]; i Breidablik, Fjeld-Ljom og Tunsbergeren, alle for 1897 og i alle om Fredssagen; i Samhold (Gjøvik) 1898, No. 40: «Valgfrihedsloven» (jfr. No. 35, 38, 42). I Bergens Tidende har han skrevet (Skildringer, Føljetoner, Digte og Indlæg i Dagens Strid) fra Vinteren 1872—73 til 1899. Fra 1874 var han Medarbejder, fra først af under sit Navn, senere anonymt, i det danske Morgenbladet og derefter fra Oktbr. 1884 til 1890 i Politiken. Ligesaa har han lejlighedsvis skrevet i Østgøten [1899, No. 90, 129, 133, 147], Øresundsposten og andre svenske Blade.

Sørensen, Søren Anton, Søn af Skibsreder *Christen Lorentz S.* (f. 1777, † 1859) og *Inger Andersen* (f. 1812, † 1873), er født paa Gaarden Nordby i Sandeherred 20 Novbr. 1849, undervistes først i Hjemmet, senere paa Sandefjords højere Almuskole og fra 1861 i Drammens lærde Skole, hvorfra han blev Student med Laud 1868. I Decbr. 1873 blev han theologisk Kandidat med Haud og fortsatte derpaa i Vintersemestret 1874—75 sine theologiske Studier bl. a. under Professorerne Luthardt og Kahnis ved Leipzigs Universitet. Fra Nytaar 1876 var han i halvandet Aar Bestyrer af den nyoprettede Amtsskole for Buskeruds Amt paa Fossesholm ved Vestfossen, fortsatte saa paany sine theologiske Studier, opholdt sig første Halvaar 1878 i Udlandet, fornemmelig i Rom, og var derpaa Lærer ved forskjellige Skoler i Kristiania til Sommeren 1882, da han blev Bestyrer af østre Totens private Amts- og Barneskole. Fra Sommeren 1884 blev han Medbestyrer og Medejer af Kristiania private Middelskole (Hausmannsgaden), overtog Sommeren 1885 Wieses Latin- og Realskole i Kristiania, som han senere fortsatte under Navnet «Sørensens Middelskole» til 1894, da han nedlagde samme. Han var fra 1888 i flere Aar Medlem af Bestyrelsen for Sædelighedsforeningen i Kristiania.

Jfr. E. A. Thomle: Biogr. Efterr. om Studenterne fra 1868, S. 276 fg.

Lidt om Sandeherred før i Tiden. Samlet af S. Sørensen. Chra. 1872. 8. 2 Bl, 96 S.

Forhandlinger paa Massemødet i Fæstningens Gymnastiklokale Søndag den 28. Novbr. 1886 angaaende Sædelighedssagen. I. [eneste.] Skolebestyrer Sørensens Foredrag. Chra. 1887 8. 34 S.

Agostino da Montefeltro. Prædikener holdte i Rom fasten 1889. Oversatte af S. A. S. Kra. 1890. 8. 2 Bl., 265 S., 1 Bl.

Bør Ligbrænding indføres i Landet? Kra. 1891. 8. (Udvidet Særtryk af Luth. Ugeskrift, se ndfr.)

Retfærdiggjørelsens subjektive Betingelser efter den lutherske Kirkes Bekjendelsesskrifter. Kra. 1897. 8. 134 S. (Anm. i Morgbl. 1897, No. 602 af Dr. K. Krogh-Tonning; i Aftpst. s. A. No. 746, 755, 766 [af M. J. Monrad], hvortil Svar af Forf. i No. 809; i Dagbl. 1898, No. 125 af Dr. Chr. A. Bugge; i Luth. Kirketid. 1898, No. 6 [af G. Blom]; i Kyrklig Tidskrift 1898, S. 195 fg. [af G. v. Scheele], o. fl. St.)

I Luthersk Ugeskrift *1890, I.* 273–277, 299–302, 313–316, 321–327, 360–365, 374–379, 392–400 og *II.* 298–302: Den frie Vilje. — *1891,* 233–235 og 250–253: Bør Ligbrænding indføres i Landet?

I Til Moralens Fremme 1892, S. 18: Kirkesanger Præsthus.

I Fra By og Bygd (Fædrelandets Føljeton) 1892, No. 59 fg.: Fra Christiania til Vardø.

I Fædrelandet *1880,* No. 41: Et merkeligt Oldfund. — *1882,* No. 28: En Forening mod Prostitutionen og Usædeligheden.

Iøvrigt har han skrevet i forskjellige Blade, bl. a. skrev han de fleste originale Artikler i Bladet Vort Land, som udkom i Kristiania i første Halvaar 1888. Han har ogsaa udgivet (1888 og 1891) et Par anonyme politiske Brochurer.

Han er den egentlige Samler af Folke-Eventyr, uppskrivne i Sandeherad (Kra. 1878), udg. af Kr. Janson og Moltke Moe (se S. 96). — Et større Skrift om Sandeherreds og Sandefjords Historie og Topografi vil udkomme i 1900.

Sørenssen, Christian, Søn af Grovsmedmester *Christen S.* († 1798) og *Christence Abrahamsdatter*, blev født i Kristianssand 25 Septbr. 1765 og kom i 10 Aars Alderen ind paa Fødebyens Kathedralskole, hvorfra han blev Student med Udmerkelse i April 1782. Efterat han i Juni 1784 havde taget den filologiske Examen (efter Frdn. af 1775) med Laud, blev han i Juli s. A. ansat som Hører ved Kristianssands Kathedralskole, hvor han et halvt Aar var konst. Rektor. Han havde i Oktbr. 1785 taget theologisk Attestats og efter Faderens og Venners Raad, bl. a. den daværende Stiftamtmand Fr. Moltkes, besluttede han sig ved Rektor S. Monrads Forflyttelse til Trondhjem i 1789 til at gaa over i gejstlig Virksomhed, rejste som Supplikant til Kjøbenhavn og blev 3 Juni 1791 udnævnt til Aftensangsprest og Rektor ved Skolen paa Strømsø. Den 20 Oktbr. 1797 blev han befordret til Sogneprest i Risør, hvis Skolevæsen han fik reformeret, 13 April 1804 til Stiftsprovst og Sogneprest ved Domkirken i Kristianssand, hvormed han fra 1 Novbr. 1805 forenede Sogneprestembedet i Oddernes. Den 11 Maj 1811 blev han udnævnt til Biskop i Kristianssands Stift, indviet dertil i Kjøbenhavn af Biskop Münter 11 August (ikke April) s. A., den sidste norske Biskop, som blev indviet dernede. Efter Bechs Død blev han 26 Februar 1823 befordret til Biskop over Akershus Stift, hvilket Embede han tiltraadte 28 Septbr. s. A., da han indviede Stiftsprovst J. St. Munch til sin Eftermand som Biskop i Kristianssand. 1825 blev han udnævnt til Overhofprædikant og 1840 tillige til Universitetets Prokansler, under hvis Forsæde den store Undervisningskommissjon af 17 Oktbr. 1839 blev nedsat.

Fra Oktbr. 1818 til Januar 1820 opholdt han sig, dels for sin Hustrus Helbreds Skyld, dels for at sætte sig ind i den nye Lancasterske Undervisningsmaade, i Tyskland, Frankrige, Italien, England og Holland. Han mødte 1814 fra Kristianssand som 1ste Repræsentant paa det overordentlige Storthing, hvor han valgtes til en af Odelsthingets Vicepræsidenter samt til Medlem af Storthingets Deputationer til Christian Frederik 10 Oktbr. (til Modtagelse af hans Thronfrasigelse) og til Kronprins Carl Johan paa Fredrikshald 7 Novbr. (for at overbringe Kundgjørelsen om Rigernes Forening og Kongevalget); han var desuden paa dette Storthing Medlem af Fuldmagtskomitteen og af Undersøgelseskomitteen ang. Rigets Tilstand samt af den forsterkede Komitte til Underhandling med de svenske Kommissærer. Som 1ste Repræsentant fra samme Valgkreds mødte han atter paa Storthinget 1815—16, da han sad i Lagthinget (i denne Egenskab Medlem af Rigsretten mod Statsraad Haxthausen) og var Medlem bl. a. af Valgkomitteen, Fuldmagtskomitteen og Kirkekomitteen. Sammen med Rigets øvrige Biskoper deltog han i Indbydelsen af 11 Juli 1815 til Oprettelsen af det norske Bibelselskab, i hvis Centralkomitte han senere var Formand til sin Død. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Trondhjem siden 1811. Han blev 28 Januar 1813 R. D. D. O. og 7 Januar 1815 Stk. N. O. Han døde 16 August 1845 i sin Vogn paa en Visitatsrejse i Vaaler i Smaalenene.

* 1) 19 Juni 1792 *Tete Sophie Wilhelmine Fangen* (f. 3 Novbr. 1767, † 27 August 1793), ældste D. af Regimentskirurg Anton Wilhelm von F. og Karen Brochmann.

* 2) *Antoinette Wilhelmine Fangen* (f. 17 Maj 1774, † 30 Septbr. 1833), yngste Søster af hans første Hustru.

Kortfattet Oversigt over sal. Biskop Chr. Sørenssens Liv og Virksomhed. Meddelt ved E. N. Saxild. (Kra. 1845. Fol. 2 Bl. Særtryk af Chra. Intell. 1845, No. 222, 229 og 231.) — *Portræt med Autobiografi* [med Tillæg af B. Moe] i Portræter af mærkelige Nordmænd, 2. Række, S. 215—222. — *Nekrolog* i 29. Beretn. om det norske Bibelselskab, S. 25—30. — *Mindedigte* af A. Munch i Den Constitutionelle 1845, No. 235; i Morgbl. s. A. No. 234 af P. J. Hoppe og 251 af Fr. Plum. Jfr. B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl., 4to, I. 262—277; Univ.- og Skole-Annaler, 2. Række, I. 98—100; F. E. Hundrup: Biogr. Efterr. om philol. Candidater I. 52, II. 22; B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 139 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 135; A. Faye: Chr.sands Stifts Bispehistorie, S. 455—462; P. B. Lassen: Beretning om Stiftsstaden Christianssand, S. 115—117; Det norske Nationalblad, H. XVII, 137 og 185 fg; Morgbl. 1841, No. 155, 156 og Den Constitutionelle s. A. No. 155 [ang. hans 50 Aars Embedsjubilæum]; Const. Flood: Fra Agdesiden, S. 60 fg.; Statsraad P. C. Holsts efterladte Optegnelser, S. 10 fg., 152, 170, 288, 311; Breve og Optegnelser af Peter Motzfeldt, fl. St. (se Reg.); Essens Breve, udg. af Y. Nielsen, S. 104; Bidr. til Norges og Sveriges Hist. 1812—16, udg. af Y. Nielsen, S. 208 og 227; D. Thrap: Bidr. t. d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh., I og II., fl. St. (se Reg.); Pavels' Dagbogsoptegnelser 1815—16, fl. St.

(se Reg.); E. Mau: Wexels's Liv og Virken, S. 33, 142, 173, 198, 236, 287; Personalhistorisk Tidsskrift 1885, S. 120.

Brudevielsestale ved Physici Dr. Gislesens Copulation. Chra. 1795. 8.

William Blighs Reise til Sydhavet. Fra det Engelske oversat ved C. S. Kbhvn. 1800. 8.

Tvende Prædikener, holdne i Øster Risøers Kirke, den første paa det 19de Aarhundredes 1ste Dag, den anden paa 3die Søndag efter Paaske, da Tidenden om Slaget ved Kiøbenhavn var indløbet. Kbhvn. 1801. 8.

Affkeds-Tale til Østre-Riisøers Menighed. Holden paa den 24 Søndag efter Trinitatis 1804. Af C. S. Chr.sand, 1805. 8. 16 S.

[G. R.] Minots Mindetale over Amerikas Washington. Fra det Engelske oversat. Chr.sand 1805. 8. 30 S.

[William] Robertsons India eller hans historiske Undersøgelse angaaende de Gamles Kundskab om Indien. Fra det Engelske oversat af Christian Sørenssen. Chr.sand 1805. 8. 3 Bl., 402 S.

Prædiken holden til Højmesse i Christianssands Domkirke den 13 Søndag efter Trinitatis 1807 af C. S. Chr.sand 1807. 8. 15 S.

Prædiken holden til Hoimesse i Christianssands Domkirke Nytaarsdag 1809 af C. S. Chr.sand, 1809. 8. 16 S.

Nogle faae Ord ved Biskop Keysers Jordefærd den 12te Decbr. 1810. Chr.sand 1810. 8.

Biskop Sørenssens Tale ved Universitets-Festen i Christiansands Domkirke den 11te Decbr. 1811. Chr.sand [1811]. 8. 14 S.

Prædiken holden til Hoimesse i Christiansands Domkirke Bededag 1813. Chr.sand, 1813. 8. 16 S.

Prædiken holden i Christianssands Domkirke Nytaarsdag 1814. Chr.sand 1814. 8. 16 S.

Tale ved Freds-Festen i Christianssands Domkirke Nytaarsdag 1815. Chr.sand 1815. 8. 15 S.

Indbydelse til Christianssands Stifts Menigheder i Anledning af den forestaaende Jubelfest. Chr.sand 1817. 4. 2 Bl.

Det Lancasterske Underviisnings-System med Hensyn til dets Anvendelighed i Norges Almueskoler, fremstillet i Korthed af C. S. Chr.sand 1821. 8. VI S., 72 S.

Udvalg af Psalmer, uddragne af den evangelisk-christelige Psalmebog, især til Brug for den skolesøgende Ungdom. Udgivet efter Foranstaltning af Den Kgl. Norske Regjerings-Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet. Chra. 1831. 8. 4 1/4 Ark. (Jfr Kirkedepartementets Rundskrivelse af 8 Maj 1831 til Rigets Provster trykt i Dept.-Tid. 1831, S. 384 fg)

Af denne Bog udkom senere følgende Optryks-Udgaver:

Udvalg af Psalmer [osv.]. Bergen 1835. 12. 104 S. — Forøget med et større Udvalg af Psalmer og Bønner. Bergen [Prahl.] 1844. 12. 94 S. — Forøget med et Tillæg af flere udvalgte Psalmer, samt Morgen- og Aftenbønner. 2den Udg. Bergen [Beyer] 1844. 12. 96 S. — 3die Udg. Bergen [Beyer] 1854. 16. 96 S.

Udvalg af Psalmer [osv.]. Drammen [Wulfsberg] 1845. 12. 84 S. — Tredie Oplag. Drammen [Wulfsberg] 1853. 8. 84 S.

Indbydelse til Agershuus Stifts Menigheder i Anledning af den forestaaende Jubelfest. Chra. 1837. 4. 8 S.

I Platous Indberetninger om National-Festen 1811, S. 249—288: Tale ved Universitetsfesten i Christiansand.

I Saxild's Christiania Byes andet Jubilæum. (Chra. 1825), S. 13—27: Tale i Vor Frelsers Kirke.

I Schydtz's Nogle Efterretninger om Vexelskolen i Christiania (Chra. 1825), S. 11—13: Tale holden ved den offentlige Prøve i bemeldte Skole den 19de Maj 1825.

I S. B. Hersleb. Mindekrands (Chra. 1836), S. 29—34: Tale ved Herslebs Baare.

I Taler og Cantater i Anl. af H. M. Kong Carl Johans Død (Chra. 1844), S. 13—25: Tale ved Sørgefesten i Vor Frelsers Kirke.

I Norske Intelligents-Sedler 1793, No. 29: Erindringer til Publica Bona [ang. et Universitet i Norge, jfr. N. Wergelands Mnemosyne I. 17].

I Den Constitutionelle 1841, No. 247: Tale ved Nedlæggelsen af Grundstenen til de nye Universitetsbygninger.

Han var Redaktør af det af H. T. Bachrud (s. d. I. 149) udgivne Blad Bellona, der udkom i Kristianssand fra 1807 til 1809. (Jfr. Hjalmar Pettersen: Norsk Boglexikon 1643—1813, S. 30.)

Sørenssen, Frederik Moltke, Søn af ovennævnte Biskop *Chr. S.* i hans andet Ægteskab, blev født i Kristianssand 29 Juni 1800, udnævntes, efterat have gjennemgaaet Krigsskolen 1815—18, den 25 Februar 1818 til Sekondløjtnant i Kavalleribrigaden, fulgte Faderen paa hans Udenlandsrejse i 1818 og 1819, tog i 1823 Afgangsexamen ved den militære Højskole og blev i Oktbr. 1824 ansat som Kadetofficier ved Krigsskolen, hvor han var Lærer i Ridning fra 1 Juli 1825 til 1 Maj 1839. Imidlertid var han 1826 avanceret til Premierløjtnant og 1829 til Stabsadjutant og Ritmester i Armeen, medens han først 11 Juni 1834 blev virkelig Premierløjtnant i Kavalleribrigaden. I Juli 1834 blev han udnævnt til Kaptejn og Kompagnichef ved Landkadetkorpset, blev 7 Februar 1839 udnævnt til Major og Chef for Krigsskolen, i hvilken sidste Stilling han havde været konstitueret efter Oberstløjtnant Rolls Død fra Juni 1834 til Oktbr. 1835. Den 26 Januar 1843 blev han Oberstløjtnant og 16 April 1853 Oberst i Armeen; fra 6 Maj 1854, da han befordredes fra Chefsstillingen ved Krigsskolen, til 2 April 1868 var han Chef for 2den akershusiske Infanteribrigade, fra 28 Januar 1859 udnævnt til Generalmajor i Armeen. Han blev i Oktbr. 1824 Ordonnantsofficier og i Novbr. 1835 Adjutant hos den daværende Kronprins Oskar, efter hvis Thronbestigelse han vedblev at være Kongens Adjutant til 24 Maj 1844, da han udnævntes til Kammerherre hos Dronning Josefine, tjenstgjørende som saadan til han blev Brigadechef. Han var Medlem af *Kgl. Svenska Krigsvetenskaps-Akademien* i Stockholm fra 1849. Han blev 8 Novbr. 1851 R. St. O. O. «for militær Fortjeneste» og 22 August 1864 K. St.

O. O., hvorhos han var Stk. S. O. (5 Novbr. 1864). Efter Ansøgning erholdt han Afsked med Pensjon 2 April 1868, boede derpaa i flere Aar paa Gaarden Berg ved Jarlsberg, men flyttede senere til Kristiania, hvor han døde 14 Oktbr. 1881.

* 12 Juli 1828 *Johanne Védastine Malthe* (f. 2 August 1799, † 16 Septbr. 1853), en Søster af den ovfr. (IV. 8) nævnte Postmester J. L. Malthe, den bekjendte Samler.

Jfr. C. J. Anker: Biogr. efterretn. om norske generalspersoner, S. 258 fg.; Storth. Forh. 1868—69, VIII. 39 fg. og Storth. Tid. s. A., S. 79 fg.

I Norsk militært Tidsskrift *XX.* (1857), S. 235—283: Rapport om Rekrut-Leirsamlingen paa Gardermoen i 1856.

Sørenssen, Nicolay Emanuel Thygeson, yngste Søn af ovennævnte Biskop *Chr. S.* i hans andet Ægteskab, blev født i Kristianssand 26 Septbr. 1809, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1828 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1832 (den praktiske Prøve med Haud 1835). Han blev 1833 ansat som Kopist i Marinedepartementet, hvor han 23 Juni 1836 blev Fuldmægtig og 11 August 1841 Bureauchef. Den 15 Marts 1845 blev han udnævnt til Auditør, Ekvipage- og Mønsterskriver m. v. ved Fredriksværns Værft, bl. a. med Forpligtelse til ogsaa at være Lærer i Retslære ved Søkadetinstitutet. Den 4 Februar 1850 blev han udnævnt til 2den Assessor i Kristiania*) Stiftsoverrets første Afdeling, befordredes 10 Novbr. 1855 til Sorenskriver i Trygstad og 22 Decbr. 1866 til Sorenskriver i søndre Jarlsberg. Han blev 6 Juni 1882 R.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed». Han døde i Tønsberg 31 Januar 1890.

* 31 August 1838 *Hanne Caroline Marie Fangen* († 3 Februar 1890), D. af Chefen for Artilleribrigaden Generalmajor Christian Vilhelm F. († 1838) og Margrete Nideros.

Portræt med Biografi i Skilling-Magazin 1890, No 13. — *Nekrolog* i Aftenposten 1890, No. 66 [efter Tønsb. Bl.]. — *Mindedigt* i Tønsb. Blad 1890, No. 14. — Jfr. Aftpst. 1886, No. 412 [ang. en Æresfest for ham i Tønsberg ved hans 50-Aars-Jubilæum].

Han var Medudgiver (med C. S. Bonnevie, K. Fabricius og Falkenberg) af Magazin for Søvæsen. B. 1. 2. Chra. 1839—43.

Sørenssen, Nils Berner, en yngre Broder af forannævnte Biskop *Christian S.*, blev født 14 Juli 1774 i Kristianssand, fra hvis Kathedralskole han blev Student med Udmerkelse 1790. Efter Andenexamen i April 1791 rejste han hjem til Norge og studerede i to Aar nyere Sprog; i 1793 drog han tilbage til Kjøbenhavn, begyndte at studere Medicin og tog 1800 medicinsk Embedsexamen med Laud. Efterat han siden 1799

*) I Dept.-Tid. 1850, S. 95 staar ved en Trykfejl Kristianssand.

havde gjort Tjeneste som Kandidat ved Frederiks Hospital, var han 1802—1807 Reservemedikus der og gjorde tillige i 5 Aar Tjeneste som Distriktslæge ved Kjøbenhavns Fattigvæsen; fra Novbr. 1806 til Marts 1807 var han Læge ved Opfostringshuset i Kjøbenhavn. Den 23 Juni 1804 havde han taget den medicinske Doktorgrad for sin ndfr. nævnte Afhandling. Den 20 Marts 1807 blev han konstitueret som Landfysikus i Jarlsberg med Bopæl i Tønsberg, hvor han fra Marts 1808 gjorde Lægetjeneste ved det norske Jægerkorps's der oprettede Rekrutskole saavelsom ved det samtidig oprettede Lasaret for den østre Afdeling af Roflotillen. Den 8 Novbr. 1809 blev han udnævnt til Landfysikus i Bratsberg med Bopæl i Skien og til Læge ved Amtssygehuset der. Den i Anledning af det norske Universitets Anlæg nedsatte Kommissjon havde allerede i sin Forestilling af 15 Marts 1812 nævnt ham blandt de Mænd, den «ansaa duelige til Lærerposter ved det norske Universitet» og omtalte ham i en senere Forestilling af 1814 som «den man til det pathologiske og kliniske Fag troede især at burde anbefale». Den 3 Juni 1814 blev han samtidig med Thulstrup udnævnt til Professor i Medicin ved Universitetet i Kristiania, hvor han i Novbr. s. A. begyndte sine Forelæsninger over Farmakologi med en Indledning om det botaniske System og de nødvendigste kemiske Principer. I 1815 fortsatte han sine farmakologiske Forelæsninger og «gik derefter over til de øvrige Grene af Lægevidenskaben, nemlig til den generelle og specielle Pathologi, til den generelle og specielle Therapi». Fra 1815 gav han ogsaa klinisk-medicinsk Undervisning paa Kristiania Bys Sygehus, hvor Behandlingen af de Syge overtoges af ham og Thulstrup, medens S. alene paatog sig Overtilsynet med Behandlingen af de Syge paa Akershus Amtssygehus i Oslo; 1817—26 var han ansat som Overlæge ved dette Sygehus. Da Rigshospitalet aabnedes 1826, blev han fra 11 Januar s. A. ansat som Overlæge ved den medicinske Afdeling, hvor han virkede til Oktbr. 1839, da han paa Grund af Sygelighed søgte Afsked; han havde helt fra 1821 efter et Anfald af Blodstyrtning, som ogsaa senere gjentog sig, maattet indskrænke sine Kathederforedrag. Den 11 August 1840 erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon ogsaa som Universitetslærer. Fra 1814 til 1 Juli 1815 var han Medlem af det norske Sundhedskollegium og fra Septbr. 1814 til Udgangen af 1817 konst. Stadsfysikus i Kristiania. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 10 Septbr. 1837 ang. Helbredelses- og Plejeanstalter for Spedalske. Af det kgl. med. Selskab i Kjøbenhavn blev han Medlem 1804 og var i halvandet Aar dets Sekretær. Han blev 1820 R. W. O. og 1832 R. N. O. Han døde i Kristiania 19 Juni 1857.

* 14 April 1807 *Elisabeth Dorothea Augusta Weidemann* (f. i Kristianssand 14 August 1787, † i Kristiania 24 Februar 1866), D. af nedennævnte Amtmand Lars W.

Biografi af P. Botten Hansen i Ill. Nyhedsblad 1857, No. 27. — Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 407 fg.; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte V. 456 fg.; Forhandl. i det norske med. Selskab 1875, S. 249 fg. af O. Sandberg; F. E. Hundrup: Biogr. Efterretn. om dem, som have erholdt de høieste akad. Værdigheder, II. (Roskilde 1855), S. 208; Storth.-Forhandl. 1842, Marts, S. 74 fg.; Stamtavle over Slægten Weidemann, S. 33 fg.; Statsraad P. C. Holsts efterl. Optegnelser, S. 32 og 213 fg.; Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, fl. St. (se Reg.); Breve og Optegnelser af P. Motzfeldt, S. 114.

Dissertatio inauguralis anatomica sistens neurologiam narium internarum. Havn. 1804. 8. 63 S. (Anm. af M. Skjelderup i Lærde Efterretn. 1806, S. 689—94, jfr. M. Skjelderup: Anniversaria, S. 44 og Pfaffs Nord. Archiv IV. 2 St.)

Programma [De affectione quadam faucium ulceribus syphiliticis simillima]. Chrae. 1817. 4. 16 S. (Univ.-Program i Anl. af F. Holsts Doktorpromotion. Egentlig Omarbejdelse af et Foredrag 1805 i det med. Selskab i Kjøbenhavn.)

Han havde Del i den af Kommissjonen af 10 Septbr. 1837 afgivne «Betænkning og Forslag ang. Helbredelses- og Pleieanstalter for Spedalske», trykt i «Ugeskrift for Medicin og Pharmacie» II. 97—116.

I Universitets-Bibliothekets Samling af haandskrevne Forelæsninger findes Optegnelser fra hans Foredrag over Pathologia specialis ved F. C. Faye og H. E. T. Coldevin, over Pathologia generalis ved H. C. Aas, over Pathologia et Therapia specialis ved W. Boeck og ved F. A. Zimmer.

Sørenssen, Søren Anton Wilhelm, Søn af ovennævnte Biskop *Christian S.* i hans første Ægteskab, blev født paa Strømsø 22 August 1793, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1812 ved Kjøbenhavns Universitet, hvor han fortsatte sine Studier til 1815, da han blev immatrikuleret ved det norske Universitet. Her tog han i Juni 1816 — han var Aarets eneste Kandidat — juridisk Embedsexamen med Laud. Han blev i Marts 1817 ansat som Fuldmægtig i Statssekretariatet, udnævntes 4 Maj 1819 til Stiftsoverretsprokurator i Kristiania, 1822 til Højesteretsadvokat. «I denne Stilling indlagde han sig stor Anseelse, fornemmelig ved sin Veltalenhed, der næsten overgik alt hvad man i den Henseende hertillands havde hørt for Skranken.» (Ill. Nyhedsbl. 1853, S. 111.) Han blev af Odelsthinget den 1 August 1827 med 52 Stemmer valgt til Aktor i Rigsretssagen mod Statsraad Collett og nogle Dage senere (den 6 August) til Statsrevisor, til hvilket sidste Hverv han gjenvalgtes uden Afbrydelse til 1848, ligesom han var Suppleant som Storthingsarkivar 1833—1836. Ved det efter Formandskabslovens Ikrafttræden stedfundne første Valg paa Kommunerepræsentanter i Kristiania i Begyndelsen af Marts 1837, blev han valgt som No. 3 til Medlem af Repræsentantskabet og gjenvalgtes til dette Hverv uden Afbrydelse til 1845. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 16 Oktbr. 1833 til Udarbejdelse af en Plan for Rigets fremtidige Søstyrke m. v.; af den kgl. Kommissjon af

15 Juli 1839 til at afgive Betænkning og Forslag ang. den konstitutionelle Ansvarlighed; og af den kgl. Kommissjon af 12 Februar 1841 ang. en Lov om Grænserne for Religionsfrihed. Den 18 Januar 1839 blev han udnævnt til Sorenskriver i Aker. Som første Repræsentant for Kristiania mødte han paa Storthinget 1830 og valgtes allerede Dagen efter dets Aabning til Præsident i Odelsthinget (fungerende 20 Februar—6 Marts, 5 Maj—16 Juni og 4 August til Thingets Slutning 18 Septbr.); fra 14 Juli til 4 August var han Præsident i det samlede Storthing. Han gjenvalgtes senere til Hovedstadens Repræsentant og mødte paa alle ordentlige og overordentlige Storthing 1833—45, var paa dem alle Præsident i Storthinget og 1833 tillige i Odelsthinget. Han var 1830—39 Medlem af Fuldmagtskomitteen, 1833—45 Medlem af Valgkomitteen (i sidstnævnte Aar dens Formand), 1830 og 1839 Medlem af Reglementskomitteen; forøvrigt sad han 1830 i Justitskomitteen, var 1833—45 Formand i Protokolkomitteen og 1839 tillige Formand i den specielle Komitte ang. Lovkommissjonens Virksomhed. Da Kureren fra Stockholm den 6 Juli 1836 ankom til Kristiania med Karl Johans Befaling til Førstestatsraad Collett om at opløse Storthinget den 8 Juli, blev Sørenssen og hans Medrepræsentant Rye endnu samme Aften af Førstestatsraaden givet Underretning om, hvad der forestod, hvorpaa han som Præsident ledede Storthingets Forhandlinger den følgende Dag om de Forholdsregler, som Nationalforsamlingen fandt nødvendige. Han blev med 82 St. valgt til Medlem af den i den Anledning nedsatte specielle Nimands-Komitte, hvis Indstilling blev afgivet og bifaldt i et Aftenmøde samme Dag, og blev i det Odelsthingsmøde, som traadte sammen om Morgenen Kl. 7 den 8 Juli, med 59 St. valgt til Medlem af den der nedsatte specielle Femmands-Komitte, hvis subsidiære Indstilling om Rigsretstiltale mod Statsminister Løvenskiold, for ikke at have protesteret mod den kgl. Beslutning om Thingets Opløsning, enst. og uden Debat vedtoges Kl. 11, hvorefter Storthinget opløstes Kl. 12. Ifølge den af Odelsthinget vedtagne Indstilling blev han ved samme Beslutning beskikket til Aktor for Rigsretten, der blev sat allerede den 11 Juli og hvis Dom (en Bod til Statskassen af 1000 Spd., m. v.) faldt den 8 Septbr. s. A. (Jfr. Storth.-Efterretn. 1836—54, I. 233—247 og der anførte Kilder samt ovfr. III. 600 fg.) Da Statsraaderne P. C. Holst og O. M. Schmidt i 1848 tog Afsked, blev Sørenssen den 19 April s. A., samtidig med sin Kampfælle fra Storthinget, Biskop H. Riddervold, kaldt til Medlem af Regjeringen og udnævnt til Chef for Justitsdepartementet. Han var Medlem af de i Anledning af Kongens Rejse til Tyskland og senere under hans fortsatte Sygdom til April 1853 ved kgl. Res. af 3 Juli og 25 Oktbr. 1852 nedsatte Interimsregjeringer i Stockholm. Han blev ved St. Olafsordenens Oprettelse den 21 August 1847 K. St. O. O. «for statsborgerlig og Embeds-Fortjeneste» og var derhos R. N. O. (1839). Han døde i Kristiania (det første Offer for Kolera) den 28 Juni 1853.

* 23 Juni 1822 *Inger Caroline Fredrikke Malthe* (f. 2 Septbr. 1800, † i Kristiania 30 Septbr. 1898), en Søster af hans Halvbroder Generalmajor F. M. S.s Hustru og af den ovfr. (IV. 8) nævnte Postmester J. L. Malthe.

Portræt med Biografi af P. Botten Hansen i Ill. Nyhedsblad 1853, No. 28 og derfra i Illustreret Kalender 1854, S. 13—17. — *Mindedigt* af Jørgen Moe i Saml. Skrifter. I. 89 fg. Jfr. B. Moe: Biogr. Efterr. om Storthingsmænd, S. 140; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814-91, S. 135; F. Bætzmann: Det norske Statsråd 1814—84, S. 44, 82 fg., 86, 219; F. Bætzmann: Rigsrets-Efterretninger, S. 8—14; Pavels's Dagbøger 1817—22, S. 436; Statsraad P. C. Holsts efterladte Optegnelser, S. 72, 245 fg., 248, 285; Statsraad J. H. Vogts efterladte Optegnelser I. 148, 153, 155, 159, 174 og II. fl. St. (se Reg.); Statsraad P. Motzfeldts Breve og Dagbøger, S. 21 og 162 fg.; Yngvar Nielsen: Norges Historie efter 1814, II. 408, 410 fg., 420, 430 fg., 441, 516, og III. 128, 130, 132, 201, 203 fg., 334 fg., 395, 403, 427 fg., 446, 476 fg., 493 fg.; J. E. Sars: Norges politiske Historie 1815—1885, S. 98 fg., 106 fg; Ola Hanssen: Norges Storthing i 1833, S. 99; C. Fougstad: Det norske Storthing i 1833, S. 22; C. Fougstad: Det norske Storthing i 1836, S. 12, 45, 129, 135, 139 fg., 153, 156 fg.; Henr. Wergelands Saml. Skrifter, VIII. 439 fg., 444, 448, 452 fg, 476 fg, 480 fg., 488; Breve fra Henr. Wergeland, S. 156 fg. og 178 fg.; D. Thrap: Bidr. t. d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh II. 365; A. Faye: Kristianssands Stifts Bispehistorie, S. 461; E. Mau: W. A. Wexels's Liv og Virken, S. 170 fg.; Orla Lehmann: Norge og Nordmændene, S. 38, 51 fg., 109 fg.; [J. C. Hellberg:] Mina samtida VII. 200.

I Actions- og Defensions-Indlæg i Rigsretssagen mod Statsraad Collett (Chra. 1827. 8.), S. 3—51 er hans Deductions-Indlæg trykt.

Actors Tilsvar i Anledning af Defensors Exceptions Indlæg i den mod H. Ex. Statsminister m. m. Løvenskiold anlagte Rigsretssag. Chra. 1836. 8. 51 S.

I Realitets-Procedure og Dom i Rigsretssagen mod Statsminister Løvenskiold (Chra. 1836. 8) er hans Actorat i Sagen trykt (33 S.) og hans Replik (55 S.) Jfr. Morgbl. 1836, No. 254 m. Tillæg og Den Constitutionelle 1836, No. 218—222.

I Storthings-Forhandlinger er flere af hans Vota og Forslag trykt, bl. a. i 1836—37, Marts S. 95 fg.: Forslag (sammen med Holst, Foss og Rye) ang. en Adresse til Kongen om det norske Handelsflag; S. 416 fg.: Forslag (sammen med Holst og Foss) til Lov om Norges Koffardiflag. (Jfr. Storth.-Efterretn. 1836—54, I. 179—186.)

I Det norske Nationalblad XII. (1818), S. 121—133: Om Fremgangsmaaden ved Examen artium. (Anonymt, jfr. Pavels' Dagbøger 1817—22, I. 436).

Den af ham i Forening med H. C. Petersen og F. Stang, som Medlemmer af den kgl. Kommission af 15 Juli 1839, afgivne «Betænkning ang. Forandringer i Grundlovens Bestemmelser om Rigsretten m. v.», dat. 29 Marts og 5 April 1841, er nu trykt i Rigsretstidende 1883—84: Dokumentation i Rigsretssagen mod Statsminister Selmer, Afd. 2, XXI. 4. 24 S.

Søtland, Zyprian Svendsen, blev født i Trøgstad 1808, var Ejer og Bruger af Gaarden Søtland i Trøgstad, hvis Formandskabsordfører

han var i flere Aar, til 1867, boede derefter i flere Aar i Kristiania og senere paa Persmoen i Høland, hvor han døde 1890. Han var 1ste Suppleant til Storthinget 1854, mødte som Smaalenenes Amts 4de Repræsentant paa Thinget 1857 og paa det overordentlige Thing 1858 (Medlem af Decisjonskomitteen) og var 2den Suppleant til Storthinget 1859—60.

Betragtninger over det norske Jordbrug. Chra. 1867. 8. 16 S. (Anonymt. Anm. i Aftbl. 1868, No. 59, hvortil Svar fra S. i No. 63.)

Søyland, B. L.

Lidt om Fiskeudklækning og Laxetrapper i Almindelighed og Sireaaens i Særdeleshed. Med 1 Kart. Flekkefjord 1878. 8. 32 S.

Om Laxefiskeanlægget ved Aaensire, samt lidt om hvad der bindende hindrer denne Industris Trivsel og Opkomst, og hvad der fra Statens Side hurtigst mulig bør foretages, om det er Meningen at søge ophjulpet en visstnok betydningsfuld national Hovederhvervsgren. Stavanger 1886. 8. 26 S.

Tillæg til Aarsberetningen for Aaensires Laxefiskeri 1884. Stavanger 1885. 8. 20 S.

Om Laxefiskeriet og Jagten samt om Laxetrapper. Ved B. L. S. (Særtryk af „Morgenbladet" No. 123 og 128.) Chra. 1889. 8. 15 S.

Søyland, John, Søn af Kjøbmand og Bankkasserer *Anders S.* († i Flekkefjord 16 Oktbr. 1890, 77 1/2 Aar gl.) og *Anna Johanne Drivdahl* († i Flekkefjord 26 April 1891, 67 3/4 Aar gl.), er født i Flekkefjord 28 Decbr. 1851, gik paa Fødebyens Borgerskole 1858—1867, da han kom ind paa Kristianssands Kathedralskole, hvorfra han blev Student med Laud 1869. 1871—72 var han konst. Andenlærer ved Flekkefjords Borgerskole, senere var han Lærer ved flere Pigeskoler i Kristiania. I Decbr. 1876 tog han Reallærerexamen med Laud, hvorefter han var Lærer ved Aars og Voss's Skole til August 1878, da han blev ansat som Bestyrer af Ekersunds kommunale Middelskole. Denne Stilling ombyttede han fra August 1891 med Stillingen som Bestyrer af Tønsbergs kommunale Middelskole for Gutter. I 1895 forenedes den kommunale Middelskole for Piger med Gutteskolen og han blev da den samlede Skoles Bestyrer. S. A. blev han ogsaa Inspektør for Folkeskolen. I Aarene 1886—91 var han Medlem af Ekersunds Kommunestyrelse, siden Nytaar 1893 har han været Medlem af Tønsbergs Kommunestyrelse, fra Nytaar 1899 af Formandskabet. Han har bl. a. været meget virksom for Fremme af Ynglingesagen, var 1879—91 Formand i Ekersunds Ynglingeforening, i mange Aar Medlem af Bestyrelsen for Ynglingeforeningernes Landsforbund, har siden 1891 været Formand i Tønsbergs Ynglingeforening og siden 1893 i Jarlsbergs og Larviks Kreds for kristelige Ungdomsforeninger. Da i 1897 Sømænds kristelige Foreninger (S. M. K. F.) dannedes i Tilknytning til Ynglingeforeningerne,

blev han Formand for Landskomitteen, som valgtes for at fremme Sagen. Baade paa Vestlandet og i Tønsberg har han taget livlig Del i det politiske Liv og i længere Tid været Medlem af Bestyrelsen for Ekersunds Grundlovsforening og Formand (siden 1892) i Tønsbergs konservative Ungdomsforening.

* 30 Decbr. 1878 *Johanne Konradine Maartmann* (f. i Flekkefjord 18 Februar 1859, † i Tønsberg 27 April 1898), D. af Kjøbmand Knud Geelmuyden Fleischer M. og Kirstine Solberg.

Jfr. «Studenter fra 1869» (Kra. 1894), S. 54 (hvor to *Portræter*).

Indbydelsesskrift fra Ekersunds kommunale middelskole 1879. Ekersund 1879. 8. 15 S., 1 Tabel. (Heri er af ham, foruden Skoleefterretninger, S. 3—7 „Lidt til overveielse for forældre og foresatte".)

Aarsberetning om Ekersunds kommunale middelskole i skoleaaret 1890—91. Tønsberg 1891. 8. 35 S. (Heri er af ham bl. a. S. 3—12: Lidt om skolen fra 1878 til 1890.)

I Beretning om det 5te nordiske skolemøde (i Kristiania) *1885*, S. 227—242; Foredrag om pædagogikens forhold til kristendom og videnskab [med Referat af efterfølgende Diskussjon S. 242 fg.]. — I Beretning om 7de nordiske skolemøde (i Stockholm) *1895*, S. . . . . . . : Foredrag om en organisk Forbindelse mellem den højere og lavere almenskole.

I Morgenbladet *1883*, No. 151: Til Norges Realister [ang. Naturforskning og Kristendom]. — *1884*, No. 13: Er Pædagogiken en Videnskab?

Han har skrevet meget i Ekersundsposten, Vestlændingen og Tønsbergs Blad, ogsaa lidt i Aftenposten, dels anonymt, dels under Navn, det meste om politiske og pædagogiske Emner og om Ungdomssagen.

Taarvig, Hans Andreas, Søn af daværende Premierløjtnant, senere Kaptejn og Vejmester i Arendal *Andreas Borch Munthe T.* (f. 1784, † 1831) og *Birgitte Marie Dedekam* (f. 1785, † 1844, som tidligere havde været gift med Skibsfører Johannes Ditlef Fürst, † 1815), blev født i Arendal 1 Juni 1820, blev, privat dimitteret, Student 1849 og studerede efter Andenexamen en Tid Lovkyndighed. Han døde ugift 1891.

Jfr. Chr. Ihlen: Familierne Ellefsen og Dedekam, S. 87 og 91.

Det franske Sprogs Udtale, kortfattet for Begyndere og Viderekomne. Chra. 1847. 8. 18 S.

Tandberg, Johan Jørgen, Søn af daværende Aftensangsprest og Bestyrer af Borgerskolen i Tønsberg *Johan Christian Tandberg* (f. 1786, † 16 Marts 1860 som entlediget Sogneprest til Modum) og hans første Hustru *Andrea Heyerdahl Lyche* (f. 1797, † 1817), blev født i

Tønsberg 3 Juni 1816. Sine Barndomsaar tilbragte han i Fredriksstad, hvorhen Faderen blev forflyttet som Sogneprest 1821. Han gjennemgik denne Bys Borgerskole, fra 1819 til 1832 styret af den senere Statsraad H. Riddervold, og blev, privat dimitteret, Student med Laud 1833. I Februar 1838 tog han theologisk Embedsexamen med Laud, tilbragte derefter nogen Tid i sit Hjem paa Modum, hvor han underviste yngre Søskende, indtil han 1840 blev ansat som Lærer i Religion og Regning ved Kristiania Borgerskole. Fra Vaaren 1843 var han ansat som Bestyrer af Borgerskolen paa Fredrikshald til 1848, da han blev Bestyrer af Borgerskolen paa Moss, hvor han dog kun virkede en kort Tid, idet han 2 Decbr. s. A. udnævntes til res. Kapellan til Haus i Nordhordland. Under sit Ophold der blev han valgt til 3dje Repræsentant for søndre Bergenhus Amt paa Storthinget 1857 (Medlem af Kirkekomitteen) og mødte derefter ogsaa paa det overordentlige Storthing 1858. Den 8 Juni 1858 blev han udnævnt til Tredjeprest ved den nye Trefoldighedskirke i Kristiania, befordredes 11 Oktbr. 1866 til W. A. Wexels's Eftermand som res. Kapellan ved Vor Frelsers Kirke og 23 Novbr. 1872 til Stiftsprovst og Sogneprest ved samme. Han havde hidtil i den største Del af sin Tid som Prest i Kristiania, nemlig 1859—1870, deltaget i Arbejderne i den store Kirkekommissjon, hvoraf han blev Medlem ved dens Nedsættelse 27 Januar 1859. Allerede som Lærer ved Kristiania Borgerskole i Begyndelsen af 40-Aarene var han traadt i Forhold til Missjonsgjerningen og traf den Gang sammen med H. P. S. Schreuder før dennes Udrejse til Afrika. Senere stillede han sig i et noget kjøligt og kritisk Forhold til den Maade, hvorpaa Stavanger-Selskabet og andre Kredse arbejdede for Hedningemissjonen, hvorom han i 1864 udgav et den Gang opsigtvækkende Stridsskrift (se ndfr.). Da Biskop Schreuder 1873 sagde sig løs fra Forbindelsen med Missjonsselskabet i Stavanger, udstedte T., sammen med res. Kap. G. Hansen og Kjøbmand Amlie, den 3 Februar 1874 et Opraab om Understøttelse af «den norske Kirkes Missjon ved Schreuder, og var senere til 1882 Formand for den ledende Komitte for «Schreudermissjonen». Ved Bispevalget efter Arups Død fik han næsten alle (60) Stemmer og ligeledes mange (53) Stemmer ved Valget til Kristianssands Bispestol i 1875. Ved førstnævnte Lejlighed blev Kirkeministeren, Statsraad Essendrop, udnævnt til Biskop, ved sidstnævnte Jørgen Moe, der havde faaet nogle faa Stemmer mere (58) ved Gejstlighedens Valg. Efter Moes Afgang blev Tandberg paany ved Gejstlighedens Valg udpeget som hans Efterfølger og blev derpaa 23 Februar 1882 udnævnt til Biskop i Kristianssand, indviet dertil af Biskop Essendrop 18 Maj s. A. Han var Formand i den kgl. Kommissjon af 29 Novbr. 1879 ang. Revisjon af Dissenterloven af 1845. Han var 1866—73 Medlem af Kristiania Borgerskoles Styrelse. 1874—76 var han anden og 1877—79 tredje Storthingssuppleant fra Kristiania. Han blev 21 Januar 1874 R.[1] St. O. O.

Trykt 30 Januar 1900.

«for fortjenstlig Embedsvirksomhed». Han døde pludselig i Kristianssand 28 Novbr. 1884.

* 28 Oktbr. 1847 *Maria Theodora Frølich* (f. paa Fredrikshald 13 Marts 1828), D. af ovfr. (II. 346) nævnte Rektor J. L. Frølich.

Portræt med Biografi af D. Thrap i Skill.-Mag. 1881, No. 1 og senere i udvidet Skikkelse i samme Forf.s Bidr. til d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh., II. 333—343; i Hjemmet 1886, No. 44; i Budstikken 1881, No. 153. — *Nekrologer* i Morgbl. 1884, No. 331 B, cfr. 338 A, 339; Aftpst. s. A. No. 280 A; Kr.sands Stiftsavis s. A. No. 141, 143 og 145 [sidstnævnte Sted *Gravtale* af Stiftsprovst J. M. Brun]; i Schreudermissionens Missionsblad 1884, No. 12; i Luth. Kirketid. 1884, II. S. 249 fg.; Luth. Ugeskrift XVI. 355—61. — Jfr. J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Prester, I. 325 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 136; D. Thrap: Erindringer fra Kra. Borgerskole 1841—43 (Kra. 1887), S. 11; B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl., 4to., I. 557 fg.; Morgbl. 1882, No 57 og No. 137 [om hans Bispevielse]; Aftpst. 1882, No. 126 A [om Vor Frelsers Menigheds Æres- og Mindegave til ham].

Opgaver til Zifferregning for de første Begyndere. (Efter Scholtz og Heutschel.) Chra. 1843. 8. 24 S.

Veiledning for Lærere ved Underviisning i Regning til de første Begyndere, tilligemed de fornødne Opløsninger til mine Regneopgaver. Chra. 1843. 8. 16 S.

Udtog af Kirkeritualet og Alterbogen til Brug for Menigheden, redigeret af J. Tandberg. Chra. 1863. 24. 23 S.

Hvorvidt er det en Christens Pligt at bidrage til Hedningemissionens Fremme? besvaret af J. Tandberg. Chra. 1865 [ɔ: 1864]. 8. 50 S. (Jfr. det norske Missionsselskabs 23de Aarsberetning, S. 14—17, hvorpaa T. svarte i Morgbl. 1865, No. 355, med Gjensvar fra Missionsselskabets Hovedbestyrelse i s. Bl. No. 358 og i 1866, No. 17 B; cfr. Indlæg i Striden af andre Forfattere i s. Bl., saaledes i 1865, No. 341, No. 347 af A. N. Kiær, No. 353 af H. Holmboe, og 1866, No. 29 af O. T. Krohg, No. 38 A, No. 110 A og 112. Blandt Anmeldelser af T.s Skrift merkes Luth. Kirketid. IV. 207 fg. og Bergensposten 1865, No. 19.)

Prædiken paa anden Søndag efter Helligtrekongersdag. Chra. 1872. 8. 16 S.

Prædiken holdt i „vor Frelsers" Kirke i Christiania første Søndag efter Helligtrekongersdag. Chra. 1873. 8. 15 S.

Prædiken holdt i „vor Frelsers" Kirke i Kristiania anden Søndag efter Paaske. Kra. 1873. 8. 16 S.

Prædiken holdt i „vor Frelsers" Kirke i Kristiania paa sjette Søndag efter Trefoldighed. Kra. 1873. 8. 15 S.

Om Naademidlerne og Naademiddel-Embedet. Fire Prædikener. Kra. 1878 8. 67 S. (Anm. af J. C. Heuch i Luth. Ugeskr. 1878, II. 351 fg.; af O. Røst i Opl. Avis 1881, No. 2.)

Prædiken paa 5te Søndag efter Paaske. Chra. 1881. 8. 15 S.

Prædiken paa 23de Søndag efter Trefoldighed. 1. & 2. Oplag. Chra. 1881. 8. 16 S. (Anm. af S. Jaabæk i Nyt Tidsskrift II. 319—336.)

Prædiken paa første Søndag efter Helligtrekonger. Chra. 1882. 8. 15 S.

Prædiken holdt i „Vor Frelsers“ Kirke i Kristiania 1ste Pintsedag 1882 til Afsked. Chra. 1883. 8. 16 S.

Forklaring over Luthers lille Katekismus efter E. Pontoppidan og Sverdrup. Efter Foranstaltning af Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Kra. 1884. 8. 48 S. (Jfr. Betænkning over Katekismusforklaringer, Chra. 1887, S. 22 fg. og 33 fg.)

I Discussioner [etc.] udgivne af Nedre Borgesyssels Provsties geistlige Forening [Frstad 1845, se L. Chr. Arup ovfr.], S. 49—64: Om de af Pastor Arup gjorte Forslag med Hensyn til Fraskiltes Ægtevielse samt de Principer, som ligge til Grund for samme.

I Prædikener af norske Geistlige *I.* (Chra. 1856), S. 195—201: Prædiken paa Palmesøndag; S. 231—239: Prædiken paa Paaskedag.

I Det norske Bibelselskabs Aarsberetning for 1882, S. 5—13: Prædiken i Kristianssands Kirke den 31 Oktbr. 1882.

I Theologisk Tidsskrift for den norske Kirke *II.* (Chra. 1849), S. 169—204: Om de symbolske Bøger og navnlig den augsburgske Confessions 28de Artikel „Om kirkelig Magt“ samt dennes Anvendelse paa vore Forholde (jfr. S. 235 fg,). — *IV.* 66—106: Om kirkeligt Skriftemaal samt Forberedelse til Nadveren. — *VI.* 599—604 og *VII.* 193—206: Om Absolutionen.

I Luthersk Kirketidende *V.* 341—344: I Anledning af Opsatsen [S. 261 fg.] „om Kirkekommissionens Forslag til Forandring i Ægteskabslovgivningen“. — I 3. Række, *I.* (1875), S. 33—46: Om Kirketugt efter den norske Statskirkes Love (Foredrag i den theol. Forening. Jfr. S. 129 fg. [af F. S. Schiørn]).

I Missionsblad, udg. af Schreudermissionen, *1878*, S. 1—14: Missionsprædiken over Aab. 7, 1 fg. — *1880*, S. 1—5: Ved Aabningen af Bazaren den 1 Decbr. 1879.

I Kristianssands Stiftsavis 1882, No. 72 er hans Hyrdebrev til Stiftets Geistlighed ved hans Tiltrædelse af Bispeembedet trykt.

Som Medlem af Kirkekommissjonen af 1859—70 har han Del i de af denne afgivne motiverede Lovudkast, nemlig i Pluralitetens Udkast til Love om Menighedsraad og Medhjælpere (H. I. 1—79); Udkast til Lov om Confirmationen og til rituelle Bestemmelser for samme (28 S.); Pluralitetans Udkast til Lov om Ægteskab (H. III. 1—257), hvortil han S. 338—352 har føjet et dissenterende Votum om en videre Adgang til borgerligt Ægteskab. — Kommissjonens i H. IV—VII trykte Betænkninger om Preste-Eden, Bispevielse og Presteordination, om Skriftemaal og Afløsning, om Kirkeforfatningen og Valg til Kirkemøde, og om Selvmorderes Begravelse er ikke medunderskrevet af Tandberg. — Som Formand i Dissenterlovkommissjonen af 1879 havde han den væsentligste Del i Affattelsen af dens Indstilling af 2 Septbr. 1880, trykt som Bilag til Oth. Prp. No. 16 i 1883.

Tandberg, Matthias Wilhelm, foregaaendes Halvbroder, er født i Tønsberg 2 Maj 1820 i Faderens andet Ægteskab med *Ulrikke Eleonore Faye* (f. 1799, † 24 Juli 1856), blev, privat dimitteret, Student med Laud 1840 og medicinsk Kandidat med Haud i Marts 1847. Han var derefter i halvandet Aar Amanuensis hos Distriktslæge Norman i Tysnæs og fra Nytaar 1849 i flere Maaneder Koleralæge i Fjeld, hvorpaa

han til Marts 1850 var Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling, senere Læge dels i Skien, dels i Larvik, hvor han var konst. Distriktslæge fra Juli 1852 til Novbr. 1853, i den sidste Tid sterkt optagen som Koleralæge i Larvik. I denne By praktiserede han derefter privat, indtil han 12 Oktbr. 1861 udnævntes til Distriktslæge i Aamlid med Bopæl paa Nes Jernværk, hvor han tillige var Værkslæge, indtil han 20 April 1876 befordredes til Distriktslæge i østre Nedenæs med Bopæl i Risør, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon fra 1 Oktbr. 1896. Han var valgt til Storthingssuppleant fra Risør for Valgperioden 1889—91.

* 1) 20 Januar 1853 *Lovise Møller* (f. 21 Februar 1828, † 16 Januar 1860), D. af ovfr. nævnte Assurancedirektør Hans Eleonardus M. og Laura Aall.

* 2) 1863 *Betzy Marie Crawfurd* (f. i Grimstad 7 Oktbr. 1835), D. af Kjøbmand Charles C. og Serine Tønder.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 411 fg.; Storth. Forh. 1897, VI a. S. 181 fg.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, 2. Række, *IV.* (1850) S. 113—132: De seneste Undersøgelser om mikroskopiske Organismer i Atmosphæren, efter Ehrenberg; S. 305—320: Om Choleras Smitsomhed.

Tande, Amund Østensen, Søn af Gaardbruger *Østen Olsen* († 1827, 59 Aar gl.) og *Ingeborg Amundsdatter*, blev født paa Gaarden Tande i Øjers Prestegjæld 12 Juli 1810, opdroges til Konfirmationsalderen hos sine Bedsteforældre, som gav ham den første Undervisning, der senere fortsattes i Omgangsskolen. Da hans Moder efter hans Faders Død giftede sig paany, blev Gaarden paa Skiftet udlagt til ham; han overtog den i 1833 og tilbragte de følgende 40 Aar af sit Liv som Gaardbruger der, indtil han 1872 overdrog den til sin Søn og selv flyttede til et mindre Brug i Nabolaget. Ved første Valg efter Formandskabslovens Ikrafttræden blev han indvalgt i Kommunens Repræsentantskab, blev ved næste Valg Medlem af Formandskabet, hvis Ordfører han blev 4 Aar senere for saa uden Afbrydelse at gjenvælges hertil i 16 Aar. Han sad i det hele i 34 Aar i Herredsstyrelsen, var derhos i 27 Aar Forligelseskommissær, samt Medlem af Skole- og Fattigkommissjon, af Amtets Sygehuskommissjon, af Herredskommissjonen for Matrikelrevisjonen, af Landbrugsskolens Overbestyrelse, Valgmand fra Kristians Amt, m. v. Han døde paa Tande 13 April 1885.

* 183* *Rønnaug Østensdatter Haug*, der overlevede ham.

Nekrolog i Lillehammer Tilskuer 1885, No. 33. *Mindetale* over ham sstds. No. 38.

Amund Tandes Levnetsbeskrivelse samt Træk af Folkets Sæder og Skikke, dets Skolevæsen, Husstel, Selskabsliv, Overtro osv. i Gudbrandsdalen i Aarhundredets Begyndelse. Forfattet af Amund Tande. [Med Forf.s xylogr. Portræt.] Hamar 1877. 8. XI S., 327 S.

I Storthings-Forhandlinger 1879, V. Dok. No. 20: Angaaende Forandringer i Formandskabsloven.

I Morgenbladet 1868, No. 111: Om den offentlige Styrelse. (Med Bem. af Red. i s. No. Senere aftrykt i Forf.s Selvbiografi S. 288—305.)

Iøvrigt skrev han i Aarenes Løb adskilligt om kommunale og offentlige Anliggender i forskjellige Blade, navnlig i Kristians Amtstidende, Lillehammer Tilskuer, o. fl.

Tank, Carsten, Søn af Kjøbmand og Stempletpapirsforhandler *Nils Carstensen T.* († paa Fredrikshald 21 Oktbr. 1801, 75 Aar gl.) og *Sophie Cathrine Leuch* (f. i Kristiania 1740, † paa Fredrikshald 1778), blev født paa Fredrikshald 24 April 1766. Han opdroges til Handelen og nedsatte sig omkring 1790 som Grosserer, Skibsreder og Trælasthandler i sin Fødeby, hvor han tillige ejede et Tobaksspinderi. Han deltog i det Møde af Handels- og Finantsmænd, som blev holdt i Kristiania fra 15 Decbr. 1813 for at planlægge Oprettelsen af en Laane- og Discontoindretning for derved at raade Bod paa Savnet af en norsk Nationalbank, og deltog derefter saavel i Christian Frederiks første Sammenkomst med indflydelsesrige Mænd hos Carsten Anker paa Ejdsvold den 27 Januar 1814 som i det senere Notabelmøde sammesteds den 16 Februar s. A. Da Prinsen som Regent oprettede det norske Regjeringsraad den 2 Marts 1814, blev Tank s. D. Medlem af dette som Chef (sammen med Haxthausen) for 1ste Departement (Finantsdepartementet) og udnævntes den 19 Maj s. A. til Medlem af den nyvalgte Konges første norske Statsraad. Fra denne Stilling erholdt han efter Ansøgning igjen Afsked 20 Juli s. A. og vendte tilbage til sin Handelsvirksomhed paa Fredrikshald. Nogle Uger senere, den 7 August 1814, var han med Provst P. U. Hount Overbringer til det norske Hovedkvarter af Carl Johans Udkast til Fredsforslag og Foreningsvilkaar, efterat han den 3 August havde modtaget en Kaldelse til at indfinde sig i den svenske Kronprins's Hovedkvarter, hvor de nærmere Aftaler blev truffet den 4 og 5 August. (Jfr. Yngvar Nielsen: Fra Kiel til Moss, S. 44—62.) — Han mødte som Repræsentant for Fredrikshald og Fredriksstad paa Storthinget 1815—16 (hjempermitteret paa Grund af Sygdom fra 28 Novbr. 1815); han var paa dette Thing Medlem af 6 Komitteer, bl. a. af Komitteen for Finants-, Skatte-, Bank- og Pengevæsen, Komitteen ang. Godtgjørelse for Valg- og Storthingsmænd (Formand), Komitteen ang. Valg af Statsrevisorer, Komitteen ang. Kjøbstadskatten o. fl. Paa Storthinget 1821 og det overordentlige Thing 1822 mødte han som Repræsentant fra Fredrikshald, var 1821 Præsident i Storthinget, Medlem af Valgkomitteen, Formand i Komitteen ang. Bank- og Pengevæsen og Medlem af ti andre af dette Storthings mere end 100 Komitteer; han var desuden saavel i 1821 som i 1822 Medlem af Komitteen ang. Opgjøret med Danmark og Afslutningen af et Statslaan. Som Lagthingsmedlem sad han i Rigsretten mod Haxthausen 1815—16; fra

Rigsretten mod Grev Wedel-Jarlsberg 1821 blev han permitteret paa Grund af Sygdom 18 Novbr. — Han havde i 1803 kjøbt den adelige Sædegaard Lundestad og ejede desuden Rød ved Fredrikshald, hvor han boede til sin Død, Sanne og Soli Brug m. fl.; ialt var han en Tid Ejer af over 100 faste Ejendomme, hvoraf flere meget betydelige. Ved det norske Universitets Stiftelse skjenkede han til dette 10,000 Rdlr. Allerede siden 1807 havde han imidlertid efterhaanden ved Krigen, Pengereduktionen, Fredrikshalds Brand 1826, flere Aars overmaade slette Trælastkonjunkturer m. m. lidt store Tab (tilsammen 400,000 Spd.), og da han tilsidst fik opsagt til Udbetaling faste Kapitaler paa 48,000 Spd., som han ikke kunde tilvejebringe, skjønt han den Tid endnu havde ikke pantsatte Ejendomme for 50,000 Spd., blev han nødt til i Decbr. 1829 at lade sit Handelshus, Tank & Co., gjøre Opbud. Han søgte i 1831 Pensjon af Statskassen, hvad Regjeringen, da han blot havde været Embedsmand i 4½ Maaned, indstillede til ikke at bevilges; Kongen resolverede midlertid under 11 August 1831, at der af Statskassen skulde tillægges ham en Pensjon af 800 Spd. aarlig fra 1 Januar 1831. (Jfr. Storth. Efterretn. 1814—33, III. 418 og 438 fg.) Han døde 28 Januar 1832.

* 1) ca. 1794 *Barta Sophie Leth* (f. paa Fredrikshald 14 Januar 1777, † sstds. 18 Februar 1795), D. af Borgermester, Vejer, Maaler og Vrager Christian L. og Maria Margaretha Ziegler.

* 2) 19 August 1796 *Cathrine von Cappelen* (f. i Skien 21 Juli 1772, † paa Rød 27 Juni 1837), D. af Kjøbmand i Skien Diderik v. C. og hans første Hustru Petronelle Pedersdatter Juel.

Jfr. E. A. Thomle: Familien von Cappelen (Chra. 1896), S. 112 fg.; Morgenbladets Extranumer 1 og 2 for 1900 [«Rød» af Advokat Kr. Roll]; B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 140 fg.; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—91, S. 136; Moe's Tidsskr. f. Personalhist. I. 433 fg.; M. Arnesens Haldensia, S. 34; F. Bætzmann: Det norske Statsråd 1814—84, S. 7 fg., 12 og 219; F. Bætzmann: Rigsrets-Efterretninger, S. 2 fg., 5; Yngvar Nielsen: Bidrag til Norges Historie i 1814, I. 4, 15 fg., 25, 355 fg., 364 fg., 414, 495 fg.; Yngvar Nielsen: Norges Historie efter 1814, I. 46, 56, 81 fg., 87, 368, 371, 378 fg., 397, 404, 410, 435, 467 fg., 532 547 fg.; Yngvar Nielsen: Fra Kiel til Moss, S. 44 fg.; D. Thrap: Bidr. t. d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh. I. 286 fg.; Forhandlingsprotokol i Regjeringsraadet og Statsraadet 1814, S. 1 fg., 6 fg., 10 fg., 14 fg., 34, 49, 62 og 219; A. Faye: Norge i 1814, fl. St. (se Reg.); Pavels's Biographi og Dagbøger og Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16 fl. St. (se Reg.); Statsraad P. C. Holsts efterl. Optegnelser, S. 39, 45, 51 og 57; Jac. Aalls Erindringer, 2. Udg., S. 320 fg., 347, 364 fg., 500 fg.; Statsraad J. H. Vogts efterl. Optegnelser I. 42; Statsraad P. Motzfeldts Breve og Dagbøger, fl. St. (se Reg.); Conradine Dunker: Gamle Dage, S. 5, 32, 362; L. Daae: Det gamle Christiania, 2. Udg., S. 242, 376, 390; C. Hauch: Minder fra min Barndom, fl. St., navnlig S. 5 fg.; Crusenstolpe: Portefeuillen IV. 248 fg.; dansk Hist. Tidsskr. 3. R., VI. 290 fg. og 295—297; Latocknaye: Promenades d'un Français, II. 24.

Individuelle Tanker, fremsatte paa Norges ordentlige Storthing den 14 Juli 1815. Chra. 1815. 8. 2 Bl.

Om Rigsbankseddlernes Indbragelse og en privat Banks Oprettelse m. m. Chra. [1815]. 4. 11 S.

Udtog af Forslag til Rigsbankseddlernes Indbragelse og en privat Banks Oprettelse. Chra. [12 Oktbr.] 1815. 8. 8 S.

Lovforslag [angaaende Formuesskattens Erlæggelse]. Chra. 1815. 8. 6 S. (Er et til Odelsthinget stilet, 17 Oktbr. 1815 dateret og ved Peder Cappelen den 18 Oktbr. til Odelsthinget indleveret Forslag.)

Forslag angaaende Pengevæsenet indgivet til Norges Storthing den 23 Januar 1816, tilligemed senere tilføiede Tillægs-Bemærkninger. Chra. [1816]. 4. 7 S.

[Lov-Forslag angaaende Forandringer i Fundationen for Norges Bank og Afhjælpelse af Pengemangelen.] Chra. [28 Marts] 1821. Fol. 2 Bl.

Votum [som Medlem af Komitteen for Opgjøret med Danmark]. Chra. [19 Oktbr.] 1822. Fol. 2 Bl. + 2 Bl. Renteberegninger for et Statslaan. (Trykt som Bilag til Komitteens „Betænkning og Indstilling" af 19 Oktbr. 1822.)

I Det norske Nationalblad XVIII (1820), S. 55—57: Om den almindelige Enkekasse i Kjøbenhavn; S. 260 fg.: Om Renter og Kapitalafdrag af offentlige Pantelaan.

Tannæs, Arne Christopherssøn, Søn af Gaardbruger *Christopher T.* og *Kari Hansdatter*, blev født 3 Marts 1814 paa Gaarden Tannæs i nordre Odalen, hvor han opdroges for Gaardsbruget til sit 22de Aar. Efter at have været Almuskolelærer i sin Fødebygd en kort Tid, begyndte han i 1835 under Vejledning af Sogneprest C. E. Nørregaard at læse til Artium, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1839 og theologisk Kandidat med Haud i Decbr. 1844. Han var Bestyrer af Redningsanstalten «Toftes Gave» fra 1 Maj 1847 til 1851 og derpaa Førstelærer ved Bodsfængslet 1851—1856. Den 25 August 1856 blev han udnævnt til Præst ved Akershus Fæstnings Strafanstalt og befordredes 1 April 1876 til Sognepræst til Vaaler i Smaalenene, i hvilket Embede han døde 8 Marts 1879.

* 25 Juni 1847 *Marie Udnæs* (f. 16 Juni 1822, † i Kristiania 7 Oktbr. 1885), D. af Gaardbruger Gabriel U. i Aker og Hustru Marie Hansdatter.

Nekrolog i Morgbl. 1879, No. 70 A. Jfr. B Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl., 4to. I. 572 fg.

Bidrag til Sandhedens Forsvar i Anledning af et i Drammen udkommet Skrift, under Titel: „Nogle Bemærkninger om Pontoppidans Forklaring, Udtoget og især den Omarbeidede etc." [af Kristoffer Bratten]. Chra. 1846. 8. 72 S.

Taraldsen, Elias Winther, Søn af daværende Sogneprest til Ramnes, senere til Stokke *Tønnes T.* (f. 1786, † 1840) og *Else Helene Myhre*, blev født i Ramnes 1 Januar 1835, Student med Laud fra Skiens

Latinskole 1854 og filologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1861. Fra Høsten 1862 var han Vikar og fra Sommeren 1864 Timelærer ved Drammens lærde og Realskole, blev 14 Maj 1867 udnævnt til Overlærer ved Tromsø lærde og Realskole, fra hvilket Embede han paa Grund af tiltagende Sygelighed erholdt Tjenestefrihed 1869 og efter Ansøgning Afsked med Vartpenge 12 August 1871. Han døde allerede om Høsten s. A.

Jfr. Indbydelsesskrift fra Drammens Skole 1867, S. 47.

I Indbydelsesskrift fra Tromsø Skole 1868, S. 3—26. Endel Tillægsbemærkninger til Lembckes Udgave af Horats Oder og Breve.

Teilman, Christian, Søn af daværende Sogneprest til Hole, senere til Bragernes og Strømsø *Hans T.* (f. 1704, † 1765) og *Anna Brøsting* († 1764), blev født i Hole paa Ringerike 14 Juni 1743, undervistes til sit tolvte Aar dels af Faderen, dels af andre Prester, sidst i to Aar af Sogneprest Bjerregaard i Laardal, hvorpaa han blev Student med Laud 1757. Af økonomiske Grunde maatte han strax forlade Kjøbenhavn og fortsatte saa i tre Aar sine Studier under Bjerregaard; senere opholdt han sig halvandet Aar ved Universitetet i Kjøbenhavn, hvor han 1762 tog Andenexamen og 1763 theologisk Embedsexamen med Laud og vendte derpaa tilbage til Norge, hvor han virkede som Lærer, indtil han 1771 udnævntes til res. Kapellan paa Modum. Den 23 Maj 1788 blev han befordret til Sogneprest til Borge i Smaalenene og 1791, ifølge Expectansebrev af 3 April 1781, til Sogneprest til Modum, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 25 Juni 1813 med Pensjon og Ret til for sin Levetid at bruge Halvdelen af Prestegaarden. Under sit Ophold i Kjøbenhavn havde han lært det nystiftede «Kgl. danske Landhusholdningsselskab» at kjende, og dets Formaal tiltalte ham saa meget, at han fik Lyst til, som han selv siger, at udrette noget til Forbedring af sit Fædrelands Landøkonomi. Sit tidligere Yndlingsstudium Filologien lagde han bort og gav sig istedet til at studere Havedyrkning, særlig Frugttræavl. Paa Modums Kapellangaard Komperud og ved Opdyrkning af et Myrstykke, Spiremyren, mellem Komperud og Nabogaarden Gjelstad lykkedes det hans Anstrengelser at faa anlagt en Have og en Planteskole, med 10,000 Træer, som imidlertid efter hans Fraflyttelse i 1788 blev vanskjøttet af hans Eftermand, medens han samtidig helt fra 1784, til Højesteretsdom faldt i 1800, laa i en vidtløftig Mageskiftestrid om Ejendomsretten til den opdyrkede Myr. Da han var kommen tilbage til Modum som Sogneprest, tog han paany fat paa sin Planteskole, som han snart bragte paa Fode igjen. Det kgl. danske Landhusholdningsselskab tildelte ham sin højeste Belønning for hans Fortjenester af Frugttrædyrkning. Han døde paa Heggen Prestegaard 27 Oktbr. 1821.

* 18 August 1772 *Anna Elisabet Margrethe Finckenhoff* († i Septbr. 1806), Enke siden 1770 efter Sogneprest i Lom *Peder Midelfart*

og D. af Sogneprest i Drammen Kristian F. og Sofie Elisabet Meldal Arnesdtr. Kongshaug.

Portræt med Biografi af P. Nøvik i Norsk Havetidende 1889, S. 191—197. Jfr. autobiografiske Meddelelser om hans Planteskoles Historie i det ndfr. nævnte Skrift «Anviisning til norske Frugttræskoler», S. 11—182; A. E. Eriksen: Kongshaug-Ætten, S. 8; Familien Teilman (Kbh. 1844), S. 22; B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl., 4to, II. Bd. 2, S. 1581 fg.

Anviisning til Norske Frugttræskoler at anlægge og vedligeholde, udfunden ved 25 Aars egenhændige Øvelse, og til alminbelig Nytte bekjendtgjort, af Chr. Teilman. Kbhvn. 1797. 8. 182 S. [Fortale], og 538 S. (Anm. i Lærde Efterretn. 1797, S. 693—702, hvortil Svar af T. sstds. S. 809—819; jfr. Anmærkninger ved nævnte Recension i Hermoder No. XII. (Chra. 1798), S. 104—125 af U. F. Boyesen.)

Tilbørlig Tak til Hr. C. Holst for hans „Lys i Mørket" [om den bekjendte Hexeproces paa Modum, med et Par Ord til Sognepræsten Hr. Teilman"]. Kbhvn. 1800. 8.

I Samleren III. (Kbh. 1790), S. 289—313: Beskrivelse over Modums Præstegield, i Udtog udg. af Professor Hans Strøm.

I Neumanns Norske Landvæsens Samlinger *II*. (Chra. 1812), S. 61 —74 og 234: Om Frugttræplantning.

I Christiania Intelligens-Sedler findes nu og da (f. Ex. i 1803 og 1811) Stykker af ham om Frugttrædyrkning.

Han var Udgiver af 1ste Bind af Tullins samtlige Skrifter, Kbhvn. 1770.

Teilman, Christian Finckenhoff, foregaaendes Søn, blev født paa Komperud paa Modum 22 Januar 1775, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1795 og theologisk Kandidat med Haud i Oktbr. 1799, hvorefter han 25 April 1800 udnævntes til personel Kapellan hos Sognepresten til Stokke. Den 7 Septbr. 1801 blev han befordret til res. Kapellan i Ramnes og 23 Oktbr. 1815 til Sogneprest til Laardal, i hvilket Embede han døde 28 Decbr. 1827.

* 1) *Anna Dorothea Røder.*

* 2) 14 Oktbr. 1818 *Anna Magdalene Stibolt* (f. 20 April 1784, † 3 Decbr. 1866), D. af Skibskaptejn i Drammen Iver S. og Elen Kristiane Jakobsdatter.

Jfr. A. E. Eriksen: Kongshaug-Ætten, S. 8 fg.; Familien Teilman, S. 22; B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl., 4to., II., Bd. 3, S. 2101; Den norske Rigstidende 1828, No. 8.

I Fallesens Theologisk Maanedsskrivt *VI*. (1805), S. 523—534: Et Brev angaaende det Spørsmaal: hvorledes det gaaer til, at en Hans Hauge kan gjøre saa sterke Fremskridt.

Tellefsen, Johan Christian, Søn af Skibsfører *Johan Cornelius T.* (f. 1746, † ved Forlis 1777) og *Ida Margareta Neumann* (f. 1750, † 1829), blev født i Trondhjem 6 Oktbr. 1774 og blev Student fra Føde-

byens Kathedralskole 1794. Han var fra Novbr. 1807 til sin Død Organist ved Trondhjems Domkirke, fra 1825 tillige Bibliothekar ved Videnskabsselskabet, hvis Medlem han blev 1 Oktbr. 1812, og 1826—41 tillige Byens Vandinspektør. Han døde i Trondhjem 9 Novbr. 1857.

* 7 Januar 1808 *Anne Cathrine Stibolt* (f. i Fredriksværn 7 Januar 1784, † i Trondhjem 20 August 1860), D. af Kommandørkaptejn Lorentz Peter S. og Mette Alette Due. Fru T. var 1803 kommen til Trondhjem som Guvernante hos Generalauditør S. C. Selmer paa Cecilienborg. Hun var en af sin Tids første Pianistinder og en meget søgt Lærerinde tillige paa Harpe og Guitar. Hendes musikalske Talent gik i Arv til Børnene, blandt hvilke den bekjendte Pianist og Komponist Th. Tellefsen i Paris († 1874) og den ligeledes kjendte Organist ved St. Knuds Kirke i Odense Lorentz P. S. Tellefsen († 1866).

Jfr. Katalog for den historiske Udstilling i Trondhjem 1897, S. 179.

Continuations-Catalog over det Kongelige Norske Videnskabersselskabs Samlinger. Bøger og Haandskrifter. Thjem 1831. 4. VIII S., 176 S. — Continuations-Catalog No. 2 over Det Kongelige Norske Videnskabs-Selskabs Samlinger. Bøger og Haandskrifter. Thjem. 1848. 4. VI S., S. 177—249, 1 Bl. — Continuations-Catalog No. 3 over det Kongelige Norske Videnskabs-Selskabs Samlinger. Bøger og Haandskrifter. 1848—52. Thjem 1853. 4. 2 Bl., S. 251—291, 1 Bl.

I Trondhjems Videnskabsselskabs Manuskriptsamling findes flere efterladte utrykte Arbejder af ham, nemlig Anglernes Slægtregister (Fol. No. 242); Legater i Throndhjem, med enkelte andre Optegnelser (4to No. 407); Uddrag af Throndhjems Kirkers samt Strindens Ministerialbøger, 1702—185* (4to No. 408 og 8vo No. 95); Genealogiske Optegnelser om Hammonds, Hornemanns og Fleres Familier (4to No. 410). (Jfr. Katalog over Vid. Selsk.s Saml. af Haandskrifter, Thjem 1872.)

Tellefsen, Johan Cornelius, foregaaendes Søn, blev født i Trondhjem 14 Januar 1816, kom som liden Gut i Huset hos sin Morbroder, Prest Lorentz P. Stibolt i Tolgen, hvorfra han efter nogle Aars Ophold kom hjem igjen til Trondhjem. Han gjennemgik derefter Fødebyens Kathedralskole, blev, privat dimitteret, Student 1835 og theologisk Kandidat med Haud i Juni 1840. Fra 14 Marts 1846 blev han ansat som Amanuensis ved Universitets-Bibliotheket, hvor han i Aarenes Løb efterhaanden rykkede op til 1ste Amanuensis fra 1850. Hans lange Virksomhed ved Bibliotheket, hvortil han medbragte for sin Tid sjeldne Studier i theoretisk Bibliotheksvidenskab og Bibliografi, var bestandig knyttet til dets indre Arbejde, først og fremst Protokolførselen og Opstillingen, dernæst Katalogiseringen. Paa 40-Aarsdagen for hans Ansættelse ved Bibliotheket blev hans af Kollegerne anskaffede Portræt ophængt i Katalogværelset. Den 9 Maj 1896 erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pension. Han døde i Kristiania 10 Maj 1897.

* 13 Marts 1845 *Abigael Marie Schrøder* (f. 19 April 1818, † 29 Decbr. 1884). D. af Kaptejn Hans Christian S. (f. 9 Februar 1769, † paa Jordhus i Meldalen 29 Januar 1838), og Gertrud Aas (f. 1790, † 1833).

Portræt med biografisk Text i Folkebladet 1897, No. 17. — *Nekrologer* i Verdens Gang 1897, No. 111 [af J. B. Halvorsen]; i Morgbl. s. A. No. 286 [af Dr. L. Daae]; i Aftpst. s. A. No. 344, cfr. 358. Jfr. Skill.-Mag. 1888, S. 130; Storth. Forh. 1897, VI. a, S. 180 og Sth.-Tid. s. A. I, S. 499 fg.

[1.] Fortegnelse over de akademiske Borgere ved Norges Universitet 1813—1850. I alphabetisk Orden, med Anførelse af Alder, Dimission, Examina, Charakterer og nærværende Stilling. Chra. [1851]. 4. 2 Bl., 44 S. (Anonymt. Anm. af Henr. Winter Hjelm i Morgbl. 1851, No. 174, hvortil Svar af T. i No. 184 og Gjensvar af H. i No. 192.)

Dr. Martin Luthers tydske Messe og Gudstjenestes Anordning. Oversat af J. C. Telleffsen. Chra. 1863. 4. 40 S.

Læsning for Folket af Dr. Martin Luthers Skrifter. *I.* [eneste]. Om Snig- og Vinkelprædikanter. Oversat af J. C Telleffsen. Kra. 1867. 8. 16 S.

[2.] Fortegnelse over de akademiske Borgere ved Norges Universitet 1813—1880. Alfabetisk ordnet med tilføiet Alder, Dimission, Examenskarakter og nuværende Stilling samt et Anhang indeholdende Oversigt over Universitetets Lærere i samme Tidsrum. Udgivet af J. C. Tellefsen. Chra. 1881. 4. 2 Bl., 108 S. — Fortegnelse [etc.] 1881—1886. (Fortsættelse af Fortegnelsen over Studenterne fra 1813—1880.) Udg. af J. C. Tellefsen. Chra. 1887. 4. 2 Bl., 30 S.

Niels Svendsøn Chronichs Tre Aandelige Sange, Christiania 1649. Udg. efter det eneste bekjendte Exemplar i det Store Kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn med et Forord af J. C. Telleffsen. Chra. 1882. 8. 16 S. [Forord], 12 Bl. (Trykt i 100 nummererede Expl. Anm. i Morgbl. 1882, No. 337 B.)

Aggershusiske Acters Første Quartaels Summariske Beskriffuelse paa nervercnde Aar 1644 flitteligen samlet oc forfattet. Trydt i Christiania aff Tyge Nielsøn Aar 1644. (Aftryk af Originalen i det kgl. Bibliothek i Stockholm ved J. C. Telleffsen.) Chra. 1883. 8. VIII S. [Forord], 24 S. (Trykt i 100 Expl.)

I Illustreret Nyhedsblad *1857*, No. 19: Tyge Nielsens Almanak.

I Ny illustreret Tidende 1883, S. 502: «Marcolphus super Luram».

I Morgenbladet *1857*, No. 93: Om den ældste Udgave af Dorthea Engelbrektsdatters Sangoffer

I en Række af Aar havde han samlet Materialier til en Fremstilling af Bogtrykkerkunstens Historie i Norge og dermed beslægtede Emner (norske Palæotyper, offentlige og private Bogsamlinger, m. m.). Disse Samlinger blev efter hans Død erhvervet af Universitets-Bibliotheket, i hvis Manuskriptsamling de nu opbevares, nemlig: Udkast og Samlinger til en norsk Bogtrykkeri-Historie i 17. Aarh. (Fol. No. 564 og 4to No. 819); Bibliografiske Samlinger til den ældre dansk-norske litterære Historie (4to No. 820 og 8vo No. 147); Samlinger til Universitets-Bibliothekets Historie (Notitser paa løse Blade).

I Haandskrift efterlod han sig ogsaa en Stamtavle over Familien Stibolt. (Manuskript for Familien, Juli 1874. men delvis ført à jour til 1885.)

Telnes, Jørund (døbt **Jørgen**), blev født 20 Januar 1845 paa Gaarden Telnes i Seljord. Faderen Gaardbruger *Nils T.* var født paa Gaarden Forberget i Bø, Moderen *Ingebjørg T.* hørte til en Slægt fra Drangedal. Efterat han i 1862 havde gjennemgaaet Lærerkurset ved Kvitesejd Seminarium, var han et Par Aars Tid Lærer, men tog Afsked fra denne Stilling, opholdt sig derefter et halvt Aars Tid ved Holts Seminarium og saa en 3 Maaneder ved Chr. Bruuns Folkehøjskole i Gausdal. Paa Rejsen til Gausdal havde han paadraget sig en nervøs Lidelse, som tvang ham til at forlade Folkehøjskolen. Han vendte hjem til Seljord, hvor han blev Gaardbruger og var ved Siden deraf Smed, Snedker, Maler, Træskjærer og Digter. I sin Hjembygd deltog han i adskillige Aar i det kommunalpolitiske Liv som Medlem af Skolekommissjon og Herredsstyrelse; i 6 Aar var han saaledes dennes Ordfører, senere i flere Aar Forligelseskommissær og Formand i Skolestyret. Han døde 3 Februar 1892. Han var to Gange gift.

Portræt med biografisk Text i Nora 1893, No. 9. — *Nekrologer* i Varden 1892, No. 21; i Sæbyggjen s. A. No. 8 og 10 af N. B.; i Østlands-Posten s. A. No. 18. — *Mindedigte* i Fremskridt 1892, No. 44 af Knut Mæland; i Varden 1898, No. 3 af Olav Ejkland. — Jfr. Fremskridt 1886, No. 121 fg. [«J. Telnes og V. Ullmann» af O. S.]; Bonden (Lilleh.) 1897, No 71 [«Smaaminder om J. T.», efter Decorah-Posten]; Letterstedtske Nord. Tidskrift 1891, S. 349 fg. og 352 fg. af R. Steffen.

Sterkenils. [Episk Digt paa Seljords-Maal.] Av Jørn Telnes. Kra. 1877. 8. 51 S. (Anm. i Dagbl. 1877, No. 293 B; i Fedraheimen s. A. No. 3) — 2dre Utg. [Med Forf.s Portræt.] Kra. 1899. 8. 64 S.

Rupe-Ber [Digte- og Skitser paa Seljords-Maal.] Av Jørund Telnes. Hamar 1878. 8. 2 Bl., 132 S. (Anm. i Fedraheimen 1878, S. 86.)

Kvæe av Jørund og Sigurd Telnes. Kra. 1878. 8. 2 Bl., 75 S., 1 S. (S. 1—60 indeholder Jørund Telnes's Digte.)

Guro Hebbelid. [Digte og Sagn.] Av Jørund Telnes. Kra. 1880. 8. 50 S.

Vetle Venehaug. [En Fortælling.] Av Jørund Telnes. Kra. 1887. 8. 48 S. (Udgaves som Tillæg til «Fedraheimen».)

Netar fraa Jørund Telnes. Kra. 1890. 8. 96 S. (Omslaget har 1892.)

I Fedraheimen *1877*, No. 13: Eit nytt Brageløvte. — *1878*, No. 3: Sigurd; No. 54: Fraa Telemork; No. 81, 82 og 83: Fesjaa-Tale; No. 84: Te Hølje Nirison Gaange (Digt). — *1879*, No. 32: Kivlemøyarne; No. 41 og 42: 17de Maj; No. 60: Presten M. B. Bye (Mindedigt). — *1880*, No. 11 og 12: Tale ved Minnefesten fyr Fedranne i Seljord 14. Februar; No. 22: Raamund den unge (or ein Tale); No. 23: Kvat Bonden tenkjer; No. 43: M. B. Landstad (Mindedigt). — *1881*, No. 20: Søren Jaabæk (Digt).

I Varden 1880, No. 78 og 79: Om Folkehøgskulesaki. (Tale i Bratsberg Amtsformandskab. Ogsaa trykt i Østl. Tid. s. A. No. 92—96.)

Testmann, Peter, Blikkenslager.

Kort Beskrivelse over de vigtigste Erfaringer under et Ophold i Nord-America og paa flere dermed forbundne Reiser. Stavanger 1839. 8. 27 S.

Thaasen, Johan Edvard, Søn af Garvermester *Søren T.* († 1843), der hørte hjemme paa Gaarden Taasen i Aker, og *Marthe Marie Haslum* († 1841), en Søster af Ejdsvoldsmanden Hans H., blev født i Larvik 16 Oktbr. 1825. Da Hjemmets Kaar var meget smaa, tilbragte han en Del af sin Barndom hos Slægtninge paa Landet, indtil en af dem, som havde sporet usedvanlige Anlæg hos Gutten, der først var bestemt for Sjøen, besluttede at faa ham ind paa Kristiania Kathedralskole i 1838, hvor Latineren Prof. S. B. Bugge den Gang var Rektor. Efterat have, tildels under meget haarde økonomiske Vilkaar, gjennemgaaet Skolens den Gang sexaarige Kursus, blev han Student med Laud 1844 og valgte efter Andenexamen Filologi til Embedsstudium. Medens han var henvist til at ernære sig ved Undervisning, drev han dybtgaaende Studier i de gamle Sprog og deres Litteratur, men ved Siden heraf ogsaa ivrige Studier i vor egen Oldlitteratur og i nyere tysk og fransk Skjønlitteratur. I 1850 vikarierede han nogen Tid som Lærer ved Kathedralskolen og blev, efterat han i Maj 1851 havde taget Embedsexamen med Laud, strax ansat som Timelærer ved samme Skole, hvor han fra 1 August 1852 blev udnævnt til Adjunkt, med Latin i de to øverste Klasser som Undervisningsfag; hans Hovedstudium i denne Tid var ogsaa latinsk Grammatik. Da Lærerposten ved Universitetet i græsk Filologi blev ledig i Slutningen af 1858, bestemte han sig efter fleres Opfordring til at søge denne Post, fik som eneste Ansøger Vaaren 1859 Tjenestefrihed fra sit Skoleembede og rejste med et offentligt Stipendium til Berlin, hvor han nu især studerede Pindar og Homer og derhos Arkæologi. Efter Besøg i Tysklands fornemste Kunstsamlinger kom han tilbage Sommeren 1860, blev fra 1 August. s. A. konstitueret som Lektor i Græsk og udnævntes til dette Embede den 16 Januar 1861. Ved Universitetet læste han især over de græske Digtere (Aristophanes, Homer, Pindar og Sophocles) samt Arkæologi. Hans Virksomhed som Universitetslærer blev kun kort. Hans Sygelighed tiltog, en Baderejse til Franzensbad Sommeren 1864 bragte ingen Bedring, efter Hjemkomsten maatte han søge Fritagelse for sine Embedspligter og den 17 Februar 1865 døde han af Tæring. I sine sidste Adjunktaar havde han været Formand i Studentersamfundet og ved Studentermødet i Kjøbenhavn 1862 var han de norske Studenters Ordfører.

Portræt med Biografi af Dr. L. Daae i Ill. Nyhedsblad 1865, No. 19. — *Nekrologer* i Tidsskrift f. Phil. og Pæd. (Kbh.) VI. 166—169 af E. S.[chreiner]; i Aftbl. 1865, No. 41; i Morgbl. s. A. No. 53. — *Mindedigt* af M. J. Monrad trykt særskilt og i Forf.s Efterladte Digte, S. 123.

Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Christiania Kathedralskole 1852. Chra. [1852]. 8. 39 S. (Indhold: 1. Nogle Bemærkninger om **Flertalsformerne** i vore **Intetkjønsord** [S. 3—23]; 2. Antydninger til en ny Lære om vort **Modersmaals Tidsformer** [S. 24—39.])

I Norsk Tidsskrift f. Vid. og Litt. *V.* (1851—52), S. 168—193: Recension af P. H. Tregder's Græsk Formlære til Skolebrug.

I Norske Univ.- og Skole-Annaler 2. Række, *VI.* (1853), S. 378—399: Danske Skoleprogrammer for 1851. — I 3. Række, *III.* 291—300: Betænkning af 31 Oktbr. 1862 fra det hist.-phil. Fakultet ang. Optagelse af Oldnorsk i den lærde Skoles Undervisning. (Forf. af Th.)

I Nordisk Universitets-Tidsskrift — af hvis norske Bestyrelse han var Medlem — *I. H. 3* (Kra. 1855), S. 88—144, *II. H. 3*, S. 88—109 og *H. 4*, S. 94—122: Er Yggdrasilsmythen af christelig Oprindelse? — *III.* H. 3, S. 138 fg.: Anm. af C. A. Holmboe's «Traces de Buddhisme en Norvège»; S. 150—152: Anm. af M. J. Monrads «Om de classiske Studiers Betydning»; S. 162—164: Beretning om Studentersamfundet August 1856—August 1857.

I Tidsskrift for Philologi og Pædagogik — af hvis norske Redaktionskomitte han var Medlem — *IV.* (Kbh. 1863), S. 71—73: Steder i Æschylus Eumenider; S. 95—106: Studier i Homer. I. Od. β 130—137. II. Væbningsskildringerne i Iliaden (jfr. V. 53 fg. af H. F. Nutzhorn). — *V.* 152—157: Odysseen β 130—137 (jfr. Svar af Nutzhorn S. 248 fg.).

I Illustreret Nyhedsblad 1865, No. 40: Hvad er et Pronomen? (Et efterladt Brudstykke.)

I Morgenbladet 1857, No. 218, 226, 230 og 237: Examen Artium og den kgl. Proposition [om Afskaffelse af den latinske Stil og Indførelse af Engelsk].

Flere Taler af ham er trykt, saaledes i Beretning om Studentermødet i Kbhvn. 1862; i Aftenbladet *1856*, No. 254 (Tale ved Prof. Chr. Hansteens 50 Aars Jubilæum) og i s. Bl. *1857*, No. 113 (Tale den 17de Maj).

Han bistod Asbjørnsen med Forberedelsen til Trykning og Korrekturen af 2den Udgave af «Norske Huldreeventyr og Folkesagn», 1. Saml. (Se Fortalen S. XXX.)

Thams, Jakob Thullin, Søn af Landhandler i Nes i Hallingdalen *Johan Peter T.* (f. 1800, † 1841) og *Maren Olsen Huseby*, blev født i Nes 20 Marts 1833, privat dimitteret Student med Laud 1851 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1856. Han blev i Februar 1858 ansat som Kopist i Kirkedepartementet, hvor han 14 Maj 1864 blev udnævnt til Fuldmægtig. Han var en kort Tid konst. Politifuldmægtig i Kristiania, hvor han døde allerede 22 Juli 1864.

* 25 Januar 1860 *Vilhelmine Marie Dyrgren* (f. 6 Marts 1835), hans Søskendbarn og D. af Handelsgartner i Kristiania Nils Peter Thrane D. og Gunhild Martine Olsen Huseby.

Jfr. O. Gr. Lundh: Ætten Thams, S. 10; M. Sundt: Studenterne fra 1851, S. 39.

Hoved-Register til Retstidenden for 1851—1860. Udgivet af T. Thams og H. Munk. Chra. 1862. 8. VII S., 456 S.

Han udarbejdede Registret til Fr. Brandts «Repertorium for praktisk Lovkyndighed» 1815—1842.

Thams, Johan Thullin, Søn af Stabskaptejn i Artilleriet og Ejer af Gaarden Fos i Ejdsberg *Lars T.* (f. 26 Januar 1776, † 10 Septbr. 1842) og *Birgitte Kristine Thams* (f. 30 Januar 1798, † . . . .), hans Broderdatter, blev født 21 Januar 1821, blev 1841 med Anciennetet fra 23 Decbr. udnævnt til Sekondløjtnant i 2den akershusiske Infanteribrigade, tog 1847 Afgangsexamen ved den militære Højskole og blev 5 Juni 1849 ansat som fast Assistent hos Kanaldirektøren, idet han udtraadte surnumeraer af sin Brigade. Den 13 Januar 1852 blev han udnævnt til virkelig Sekondløjtnant i Ingeniørbrigaden, hvorfra han udtraadte surnumeraer for 2 Aar i Marts Maaned s. A., blev i August 1853 ansat som Bestyrer af Kanalanlægget Skien—Nordsjø og foretog i 1855 med offentligt Stipendium en Studierejse i Udlandet. Den 22 Septbr. 1856 blev han befordret til Premierløjtnant i Ingeniørbrigaden og 4 Decbr. 1869 til Stabskaptejn, men stod ellers paany surnumeraer i Brigaden fra 1862 til 5 Maj 1870, da han tog Afsked fra Armeen. Han var nemlig 1862 bleven konstitueret Kanaldirektør. I denne Stilling døde han i Kristiania 13 April 1873.

* 4 Marts 1845 *Mathilde Dorthea Eugenie Sissener* (f. 26 Maj 1820, † i Kristiania 28 Decbr. 1887), D. af Oberst og Kommandant paa Kongsvinger Guillaume S. og Maren Hals.

Nekrolog i Aftenbl. 1873, No. 86. Jfr. Kanalvæsenets Historie IX. 526 fg.; O. G. Lundh: Ætten Thams, S. 15.

I Polyteknisk Tidsskrift — af hvis Redaktionskomitte han var Medlem 1863—73 — *1860*, No. 18: Provisorisk Bro over Damfos i Skien. — *1862*, S. 86 fg.: Svingbro over Skienskanalen ved Løveid, konstrueret efter belgisk Mønster. — *1864*, S. 121—123: Om Floddampskibe. — *1865*, S. 21—23: Om Barets Anvendelse ved Elvforbygninger.

I Morgenbladet *1860*, No. 190: Bemærkninger om Oversvømmelsen i Skien (jfr. No. 173). — *1866* No. 207: Om Lesjevandets Sænkning og den derved frembragte Indflydelse paa Flommen nedenfor. — *1867*, No. 163 A: Vandstandsobservationer.

Thane, Halvor Rasmus, var uddannet som Bogtrykker og levede i 40- og 50-Aarene som Bladudgiver og Redaktør paa forskjellige Steder i Landet; fra Slutningen af 50-Aarene var han bosat som Bogtrykker i østre Toten, hvor han døde 1872.

* 184* *Inger Oline Sørhuus.*

Peder Fauchalds Minde og Den 17de Mai 1858 paa Østre Thoten. Østre Thoten 1858. 8. 2) S.

I 1842 var han Udgiver af Frederikshaldsposten, som den Gang udkom i nogen Tid 3 Gange ugentlig (jfr. Den Constitutionelle 1842, No. 91). — Efter J. R. Reisersens (s. d.) Fratræden den 16 Juni 1843 var han Redaktør af Christiansands-Posten fra 1843, No. 48 til 1845, No. 19. — I Maj 1845 indbød han til Subskription paa Bergensposten, der skulde udkomme fra 1 Juli s. A., men

det blev ved Subskriptionsplanen. — I Juni 1856 udgav han det første Prøvenummer af Oplands Budstikke eller Christians Amtstidende, hvis Udgiver han var nogle Aar.

Adskillige Lejlighedsvers af ham er trykt forskjellige Steder.

Thaulow, Christian, efterfølgendes Søn i Faderens andet Ægteskab, blev født paa Stadsbygdens Prestegaard 17 Marts 1806, men voxte op i Gausdal. I sit 16de Aar blev han sendt til Trondhjem for at uddannes til Handelen hos Grosserer Jacob Schawland Gram. Hans Lyst stod til at studere og i flere Aar forberedte han sig til at tage Artium, bl. a. ved at læse privat med Digteren Mauritz Hansen, der fra 1820 var Lærer ved Trondhjems Realskole. Men hans Studeringer blev afbrudt og han forblev paa Grams Kontor til 1834. 1829 tog han Borgerskab i Trondhjem og etablerede senere en Forretning først i Manufakturvarer, senere væsentlig i Jernvarer og Kul, hvilken Forretning i en Aarrække hørte til de betydligste i Trondhjem. Han blev 31 Juli 1846 beskikket til Medlem, efter Vicekonsul Fr. Lorck, af den kgl. norsk-svenske Kommissjon af 20 Decbr. 1845 til Behandling af de mellemrigske Handels- og Søfartsforhold. I flere Aar var han Kæmner i Trondhjem, senere Medlem af Sparebankens og af Realskolens Direktioner. Han blev østerrigsk-ungarsk Konsularagent 1868 og Konsul 1876. Han havde en levende Interesse for Trondhjems By, dens Historie og Indretninger og stillede villig sine Samlinger til Byens Topografi og Historie til Raadighed for andre. Sine Optegnelser i Dagbogsform fortsatte han lige til sit sidste Sygeleje. Han døde i Trondhjem 20 Februar 1888.

* 1) *Lorentze Holm* († 8 Septbr. 1841, 32 Aar gl.), D. af Auktionarius Andreas H.

* 2) 10 April 1843 *Petrine Bolette Nissen* (f. 26 Januar 1812, † 25 Septbr. 1866), D. af Peder Schjelderup N. og Bolette Margrethe Musæus.

Nekrologer i Thj. Adr. 1888, No. 45; i Dagsposten s. A. No. 45. Jfr. Stamtræ over Nils Hansen Nissens Efterkommere (Chra. 1893), S. 6.

I Trondhjems Adr. Cont. Efterretn. skrev han en Række Artikler væsentlig vedkommende de Angell'ske Stiftelser.

Den af Dr. L. Daae udgivne, i Hist. Tidsskrift 1. R., IV. 392—411 trykte »Dagbog under Rigsforsamlingen 1814 af Sogneprest H. J. Darre» er meddelt Udgiveren af Chr. Thaulow.

Hans efterladte haandskrevne Samlinger kom i 1889 som Gave til Videnskabsselskabet i Trondhjem. De bestaar af: 6 Bind trondhjemsk Personalhistorie for de sidste halvandet hundrede Aar, med et Bind Register; og 2 Bind Uddrag af Trondhjems Adresse-Avis 1767—1842. (Se Thj. Vid.-Selsk.s Skrifter 1888—90, S. XII.)

Thaulow, Hans Henrik, Søn af Kancelliraad og Lagmand i Fredriksstads og Tønsbergs Lagdømme *Andreas Hansen* (f. 1711, † 1790) og *Anna Thaulow*, en Datter af Generalvejmester søndenfjelds, Justits-

raad Hans Henrik T., blev født paa Gaarden Kubberød paa Jeløen 10 Januar 1754. Han var døbt med Moderens Slægtsnavn som Fornavn, men da en Farbroder af ham, Johan Hansen, Nat til 1 Oktbr. 1753 paa Gaden i Moss havde myrdet sin Kompagnon Nils Thaulow, Lagmandens Svoger, og derefter blev henrettet i Marts 1754, lod Lagmand Hansen flere af sine Sønner optage Familjenavn efter Slægter, de tilhørte paa Kvindesiden (Thaulow og Krefting), saaledes den her omtalte Søn Navnet Thaulow. Han blev 1767 sat i Kristiania Kathedralskole, hvorfra han blev Student 1770, var i sine Studenteraar nogen Tid Huslærer paa en Gaard i Ødemark, tog 1776 theologisk Embedsexamen, blev derefter paa Biskop Schmidts Anbefaling Huslærer hos Amtmand Adeler paa Gjemsø Kloster, udnævntes 13 Juni 1779 til personel Kapellan hos Sognepresten til Rygge og Moss, og blev ved dette Kalds Deling 1790 Sogneprest til det fraskilte Moss 7 Maj s. A. Den 21 Februar 1800 blev han forflytttet som Sogneprest til Stadsbygden, udnævntes 1806 til Sogneprest til Sandsvær, men fik Tilladelse til at blive i Stadsbygden, indtil han 1 April 1808 blev udnævnt til Sogneprest i Gausdal, hvor han døde 29 Septbr. 1823. Han var fra Decbr. 1818 til 19 Juli 1823 Provst i Gudbrandsdalen. Han var en Mand med sjeldne Kundskaber, navnlig i Sprog (bl. a. Engelsk, Fransk og Spansk). Ved Valget til Rigsforsamlingen paa Ejdsvold 1814 havde han lige mange Stemmer som sin Svoger Provst Stabel, der imidlertid vandt ved Lodtrækningen.

* 1) 1785 *Margrethe Elisabeth Stabel* (f. 176*, † 1789), D. af Sogneprest til Onsø Johannes S. og Maria Elisabeth Sindberg.

* 2) 27 Marts 1796 *Marie Magdalene Elisabeth Wilde* (f. 18 Maj 1778, † 26 April 1811), D. af Klædefabrikant W. paa Moss.

* 3) 12 Januar 1814 *Gunhild Mathea Schmidt* (f. 10 Marts 1782, † 4 Januar 1867), en Søster af Skattefoged i Drammen P. N. S.

Jfr. Erlandsen: Trondhjems Stifts Geistlighed, S. 243 fg.; L. M. B. Aubert: En gammel Jurist-Slægt (Kra. 1891), S. 13 og 14; Joh.s Skar: Vis-Knut, 1. Udg., S. 6; B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl., 4to, II, Bd. 2, S. 1287 fg.

Tanker om Alterens Sacramente. Kbhvn. 1782. 8. 3 Bl., 149 S. (Anm. i Lærde Efterretn. 1782, S. 712—719.)

Svar paa Recensionen over Tanker om Alterens Sacramente, ved H. H. Thaulow, i de lærde Efterretninger for 1782, No. 45. Kbhvn. 1782. 8. 20 S. (Anm. i Lærde Efterretn. 1783, S. 448. Jfr. Modskriftet „Hr. Hans Hendrich Thaulows Tanker om Alterens Sakramente, eftertænkte, prøvede og veiede paa den aabenbarede Sandheds uforfalskede og reene Vægtskaal“ [af Jac. W. Schielderup] (Kbhvn. 1783. 8. 157 S.) og Recensionen af dette Skrift i Lærde Efterretn. 1783, S. 563—573, samt videre følgende anonyme Stridsskrifter om samme Emne [alle af Laur. Bøtker], nl.: 1) „Frimodige Tanker om Nadverens Sacramente“ (Odense 1779. 8.); 2) „Tre korte Afhandlinger angaaende Nadverens Sacramente“ (Odense 1782. 8.); og 3) „Jagttagelser ved Forklaringen over Nadverens Sakramente“ (Odense 1783. 8.).

Et Raab imod Brændeviin. Kbhvn. 1795. 8.

Trykt 6 Decbr. 1900.

Alminbelige Psalmer paa Søn- og Festdagene af den Evangelisk Christelige Psalmebog, til Brug for dem af Stadsbøigdens og Ridsens Menigheder, som endnu ikke formaae at anskaffe sig bemeldte nye Psalmebog. Til Trykken befordret af H. H. T. Trondhjem 1805. 8. 24 S.

Til Almuerne i Stadsbøygdens Præstegield, i Anledning af den Evangelisk Christelige Psalmebogs Indførelse ved den offentlige Gudstjeneste. Thjem 1805. 8. 4 Bl.

I Fallesens Theologisk Maanedsskrivt V. (1805), 88—106: Efterretninger om det i Norge ved H. N. Hauge udbredte Sværmerie.

I Det norske Nationalblad — under Navnet Haaken Haraldsen Thorsklubbe — *I.* (1815), S. 147—150: I Anledning af Artiklen fra Kjøbenhavn af 10de October d. A. i den Norske Rigstidende No. 85 [ang. Norges Fordringer paa Danmark]. — *II.* (1816), S. 13—16: Om Landvrang; S. 122—124: Om den Norske Odelsret. — *XXII.* (1821), S. 233—240 og 289—299: Om Danmarks Behandling mod Norge.

I Norske Intelligenz-Sedler 1793, No. 27: Svar til Publica Bona i No. 25 [ang. et Universitet i Norge]. (Jfr. N. Wergelands Memosyne I, 16 fg.)

Blandt de af Joh.s Skar til hans Skildring af Vis-Knut benyttede haandskrevne Kilder nævnes to embedsmæssige Indberetninger af Th. til Biskop Bech fra 1818 og 1819, se Johs. Skar: Vis-Knut, 2. Udg., S. 6.

Thaulow, Hans Henrik, foregaaendes Søn i Faderens andet Ægteskab, blev født paa Stadsbygdens Prestegaard 6 August 1802 og fulgte i 1809 med Forældre og Søskende til Faderens nye Kald i Gausdal. Af sin Fader lærte han de første Begyndelsesgrunde i Latin, men maatte ellers nøje sig med hvad han kunde lære af Hovedsognets Klokker. Til at lade ham studere, hvortil han selv havde mest Lyst, havde Faderen ikke Raad; 14½ Aar gl. blev han tinget i Bogtrykkerlære i det Lehmannske Officin i Kristiania, men efter andres Raad blev denne Bestemmelse ændret; i Marts 1817 kom han som Kontorist til Faderens Fætter, Sorenskriver J. G. Thaulow paa Velo i Jævnaker, hvor han blev i 4 Aar. I 1821 rejste han ind til Kristiania for at studere, fik her Undervisning, især i Latin af Konrektor J. A. Aubert, men maatte ellers læse meget paa egen Haand og blev saa, privat dimitteret, Student med Haud 1823. Efter Andenexamen i 1824 var han til 1826 Huslærer og kunde endelig Vaaren 1829 — efter en 6 Maaneders Manuduktion hos Advokat P. C. Lasson og cand. jur. George Krogh — gaa op til juridisk Embedsexamen, som han tog med Laud. Efter et Par Maaneders Ophold i Bergen som Huslærer hos Toldinspektør W. F. K. Christie, blev han 1 Novbr. 1829 Extraskriver (fra 1 Februar 1830 Kopist) i Justitsdepartementet, hvor han 11 August 1830 blev konst. som Fuldmægtig. Samtidig hermed var han fra 12 Januar 1830 extraordinær Protokolsekretær i Højesteret, hvor han fungerede som konstitueret til Maj 1832. Den 31 Januar 1832 blev han udnævnt til Auditør ved 2den akershusiske Infanteribrigade — i 1834 var han tillige konst. Auditør ved Kavalleribrigaden og ved Garnisonen

i Kristiania — og kastede sig fra nu af med Iver over Studiet af den militære Ret. Den 3 Novbr. 1838 blev han konst. og 23 Decbr. 1839 udnævnt som Expeditionssekretær i Armedepartementet, fra hvilken Stilling han 3 Januar 1846 befordredes til Sorenskriver i Larviks Sorenskriveri, hvilket Embede han dog først overtog i 1848, idet han fra 18 Marts 1846 var konstitueret Amtmand i Grevskaberne under Amtmand Cappelens Fravær som Medlem af Fisketiendekommissjonen. Efter Ansøgning erholdt han 29 Novbr. 1879 Afsked med Pensjon fra sit Embede. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 15 Juni 1835 til Udarbejdelse af motiveret Forslag til et fuldstændigt Reglement for Sessjonsvæsenet, og af den kgl Kommissjon af 5 Marts 1850 til Udarbejdelse af Udkast til en Værnepligtslov, hvilket Udkast uden synderlige Ændringer fremlagdes som kgl. Proposition for Storthinget i 1851. Efter at have taget Afsked blev han boende i Larvik, sysselsat med fortsatte Studier især over den konstitutionelle Ret under den politiske Strid i 80-Aarene og senere over den nye Straffeproceslov. Han døde 14 Novbr. 1890.

* 1 Novbr. 1833 *Emma Andrea Krefting* (f. i Bergen 6 Novbr. 1809, † i Kristiania 8 Oktbr. 1877), D. af Notarius publicus Johan K. og Frederikke Lovise Frøchen.

Biografi i L. M. B. Aubert: En gammel Jurist-Slægt (Kra. 1891), S. 15—26. Jfr. Storth.-Forh. 1880, VI a, S. 81 og Storth.-Tid. s. A., S. 135.

Fuldstændig Samling af Love og Anordninger m. V., vedkommende Den Norske Søret, fremstillede i Tidsfølgende Orden fra Aaret 1660—1840 incl., med Register til den hele Samling, samt en kort Oversigt og Sammenligning af de almindelige Betingelser og Usancer ved Forsikringer mod Søskade i nogle af de vigtigste Asjuranceстæder i Europa. D. I. II. 1. Chra. 1841—43. 8. *I.* 1841. 760 S. *II.* 1ste Hefte (1841—42) 1843. 126 S. (Anonymt. Den S. 715 fg. meddelte Oversigt osv. er af Ad. Ingemann, s. d. ovfr. III 92.)

Hjelpekilder ved Gjennemgaaelsen af Criminalloven, indeholdende den ved Kgl. Resolution af 12te August 1837 nedsatte Revisions-Commissions samt 10de ordentlige Storthings Forhandlinger; saavelsom Justitsdepartementets vigtigste Foredrag, i Anledning af de bemeldte Lov forudgaaede Lovudkast og Kgl. Propositioner samt Storthings-Beslutninger. Chra. 1844 8. 328 S. (Anonymt.)

Bemærkninger ved det af den militaire Lovcommission udarbeidede Udkast til en Militair-Straffelov for Norge. Chra. 1844. 8. 142 S. (Særtryk af Militairt Tidsskrift, 2. Række, II. 169—213 og 267—365.)

I Ugeblad for Lovkyndighed *IV.* 175 fg.: Angaaende den i Ugebl. IV. No. 20 meddelte Høiesteretsdom af 3 Novbr. 1864.

I Norsk Retstidende *1874*, S. 393 fg.: Om Børns Pligt at underholde Forældre. — *1875*, S. 225—228: Om Grundlovens § 25. (Anonymt. Mod C. Arntzen's Skrift „Om Lov og Kongebud", jfr. Høiesterets Betænkning af 5 Decbr. 1877 i Storth. Forh. 1878, Dok. No. 29.)

I Beretning om Kongeriget Norges oeconomiske Tilstand i Aarene 1841—45 (Chra. 1847. 4.) er S. 71—83 trykt hans som konst. Amtmand afgivne Beretning om Tilstanden i Jarlsberg og Larviks Amt.

I Den Constitutionelle *1836*, No. 332, 335 og *1837*, No. 63, 65, 67, 72, 74 og 79: Nogle Bemærkninger vedkommende Værnepligten og Sessjonsvæsenet, fornemmelig i Henhold til det Lovudkast, der forelagdes 7de ordentlige Storthing.

I Christiania-Posten *1849*, No. 301, 418 og 420: Om den militære Lovgivning. — *1854*, No. 2044, 2057, 2078 og 2127: I Anledning af Værnepligten og Udskrivningsvæsenet.

I Dagspressen skrev han flere mindre juridiske Artikler især i Førstningen af 80-Aarene, saaledes: Morgenbladet 1880, No. 110 A: Statsraadssagen; desuden i Budstikken og i Laurvigs Blad.

Som Medlem af de nævnte kgl. Kommissjoner har han Del i de af disse afgivne Betænkninger og Forslag. Redaktionen af Reglement for Landetatens Sessjonsvæsen af 18 Novbr. 1837, trykt i Dept.-Tid. 1837, S. 1005—1017 og 1021—1034, jfr. S. 989, skyldes væsentlig ham.

Thaulow, Harald Conrad, Søn af Amtsforvalter *Johan Frederik T.* (f. i Kristianssand 1768, † i Aabenraa 30 Januar 1833) og *Caroline Henriette Tugendreich Loofft* (f. 1777, † i Sandefjord 11 Novbr. 1852), blev født i Slesvig 30 Juli 1815. Fra Vaaren 1832 var han i 2 Aar Apothekerelev i Oldenburg (i Holsten) og derefter andre 2 Aar i Altona. 1836 blev han Student i Kiel og drog strax efter til Norge, hvor han i Oktbr. s. A. blev ansat som Amanuensis ved Universitetets kemiske Laboratorium. Efter i Marts 1839 at være erklæret duelig som Apothekermedhjælper af Stadsfysikus Døderlein (s. d. II. 194) søgte han Kongen om Lov til at underkaste sig farmaceutisk Examen uden at have udstaaet sine Læreaar hos nogen norsk Apotheker; men denne Ansøgning blev afslaaet ved kgl. Resol. af 6 Mai 1839, og efter forgjæves Henvendelser til flere Apothekere fik han først Lærebrev hos Apotheker O. Mathiesen paa Lillehammer efter i 3 Uger i Juli Maaned at have tjenstgjort hos denne. I Septbr. 1840 fremstillede han sig til farmaceutisk Examen, men blev af Examenskommissionen funden umoden i kemisk Analyse, hvori han i flere Aar havde været Farmaceuternes Lærer, og først efter at have indgivet en Forestilling til Kommissionen om Sagen blev han paanyt admitteret til Examen, som han fuldendte i Januar 1841 med bedste Karakter. 28 Juni 1843 fik han kongelig Bevilling til Anlæg af Løve-Apotheket i Kristiania — det første kun personlige Privilegium i Norge — efter rosende Anbefaling fra det medicinske Fakultet og med Forbigaaelse af ældre Ansøgere. I 1854 var han Medlem af en Medicinaltaxtkommission. Han var med at grundlægge Kristiania Dampkjøkken 1857, og i 1858 stiftede han sammen med Apotheker Haanshuus en Apothekerforening for Kristiania. Han fik i 1853 Kronprinsens Guldmedalje for Besvarelsen af en akademisk Prisafhandling: «Om den Indflydelse, som Kundskaben om Isomerien og Isomorphien hidtil har havt paa Naturvidenskabernes Udvikling». Han var Æresdoktor i Filosofi ved Universitetet i Kiel, Æresmedlem af Apothekerverein i Hamburg, af «Goethes Vaterhaus» i Frank-

furt a. M. og flere andre videnskabelige Selskaber. Paa Distriktsforsamlingen i Kristiania i Oktbr. 1879 uddeltes et Flyveblad, hvori «Flere Borgere, der med stor Interesse har fulgt den nu paagaaende Valgbevægelse», bad de Committerede vælge Apotheker Thaulow til Storthingsmand sammen med Professor Aschehoug, Advokat D. Kildal og Politimester Michelet (eller Stadsfysikus Bidenkap), med denne Begrundelse:

«Ved at kaare Hr. Aschehoug, faar man nemlig de fleste Konservative med sig; de øvrige Foreslaaede er alle bekjendte som moderate Venstremænd; kun Hr. Thaulow er ny. Det er dog vor Overbevisning, at ingen Mand i vor By, ved sin Offervillighed og iheletaget ved sin gavnlige Virken for Almenvel, har gjort sig mere fortjent til den foreslaaede Anerkjendelse end han, — en Anerkjendelse, han uden Tvivl ogsaa vilde have opnaaet for mange Aar siden, hvis han ikke ved sin djærve, kritiske Optræden havde lagt sig ud saavel med «Morgenbladet» som med flere af dettes Tilhængere. Han er ogsaa Thinghvervet voxen som faa.»

Han opnaaede dog ingen Stemmer blandt Valgmændene.

Han døde pludselig 11 Marts 1881. I sit Testamente havde han udtalt Ønske om, at hans Lig skulde brændes paa Baal paa hans Løkke «Volvat» i Vestre Aker; men Enkens Andragende herom blev afslaaet ved kgl. Resol. af 15 Marts s. A. Han blev da begravet paa «Vor Frelsers Gravlund», og for dette Tilfælde havde han bestemt, at Asken af hans Hjerte skulde gjemmes i en Urne med Paaskriften: «Er ist ein Mensch gewesen, das heiszt ein Kämpfer sein» (Goethe). Dette har dog endnu ikke kunnet gjøres. 24 Juli 1874 oversendte han Universitetet 1000 Spd. til Oprettelse af «Apotheker Thaulows Legat til Minde om det Opsving, som Chemien vandt den 4de August 1774» (for Øjeblikket med Kapitalen steget til 11,700 Kroner), hvoraf Renter først skal uddeles fra 1974.

* 8 Marts 1844 *Nicoline (Nina) Munch* (f. 20 Novbr. 1821, † i Kristiania 30 Oktbr. 1894), D. af Kaptein og Kunstmaler Jacob M. (f. 1776, † 1839) og Emerentze Barclay (f. 1786, † 1868).

Nekrolog i Farmaceutisk Tidsskrift 1881, No. 5, S. 65—70; af J. B. H.[alvorsen] i Ny ill. Tid. s. A., S. 105—6 (med Portræt), i Verdens Gang 1881, No. 36 (med Portræt). — *Mindetale* af O. R. A. Sandberg i Forhandl. i det med. Selskab i 1881, S. 93—95. — *Portræt med Bidrag til hans Karakteristik* i Folkelige Smaablade 1879, H. 6. Jfr. Aftbl. 1867, No. 63; P. Botten-Hansen: La Norvège littéraire, S. 128; J. W. Flood: Norges Apothekere, S. 107—108.

Veiledning ved qualitativ-chemiske Analyser. For Læger og Pharmaceuter. Chra. 1840. 8. 116 S. (Anm. i Den Constit. 1842, No. 64.)

Om Naturvidenskabernes Studium af J. Liebig. Oversat. Chra. 1841. 8. VIII S., 45 S.

Donna Clara. Eine Nachtscene. Von A. Munch. Uebersetzt. Chra. 1841. 8. 31 S. (Optrykt i Gutzkows Telegraph für Deutschland 1842.)

Jolantha, die Königstochter. Ein lyrisches Drama v. Henrik Hertz. Aus dem Dänischen. (Metrisk). Altona 1847. 8. 103 S. (Anm. i Den Norske Rigstid. 1847, No. 138.)

Ninon de Lenclos. Schauspiel in fünf Acten von H. Hertz. Uebertragen. (Metrisk). (Als Manuscript gedruckt.) Chra. 1850. 8. 158 S. — Neue Ausg. Leipz. 1852. 8. 159 S.

Udkast ttl en Pharmacopø for Norge. (Prøvehefte). Chra. 1855. 8. 46 S. (Anm. i Archiv f. Pharmaci VIII. 284—288, 410—425; i Christiania-Posten 1855, No. 2431, med Svar fra T. i No. 2436 og Tilsvar i No. 2440; jfr. No. 2656.)

Actstykker og Bemærkninger angaaende Pharmacopoea norvegica. Chra. 1855. 8. VII S., 119 S. (Anm. i Morgbl. 1855, No. 19; jfr. T. No. 298 og 346; jfr. Actstykker og Bemærkninger til Pharm. norv., udg. af det imedicinske Selskabs Bestyrelse, H. 1. Chra. 1855. 8. 121 S.; Forhandl. ved de skandinaviske Naturforskeres syvende Møde i Chra. 1856, S. 513—530. Artikelen om den medicinske Blaasyre er optrykt i Archiv for Pharmaci, VIII. 527.)

De sidste tyve Aar af Pharmaciens Historie i Norge. I. Chra. 1856. 8. 2 Bl., 115 S. — II. Chra. 1860. 8. 42 S. (Anm. af T. R. B. Buchholz i Morgbl. 1857, No. 93; [af H. S. v. Ditten] i Christiania-Posten 1857, No. 67 og 70, jfr. Svar fra T. i No. 77 og 81; i Ill. Nyhedsblad 1857, No 5. Jfr. Forf.s «Storthingets Forhandlinger» etc., S. 37—38.)

Om Rabat paa Medicamenter til offentlige Pleiestiftelser. En Forestilling til Indredepartementet. Chra. 1858. 8. 23 S.

Sendebrev til Budgetcommitteen ang. Kgl. Proposition til Lov om Examina for Pharmaceuter. (Trykt som Manuskript.) Chra. 1859. 8. 30 S. (Anm. i Morgbl. 1859, No. 328; i Christiania-Posten 1859, No. 324.)

Storthingets Forhandlinger og Beslutninger betræffende Apothekervæsenet. I. Lov om Examina for Pharmaceuter. Chra. 1860. 8. 48 S. (Anm. i Morgbl. 1860, No. 124.)

Om en ny Plan for en Lærebog i Pharmacie. Med et Anhang: Om Jodets Forekomst i Faareguano. Om nogle Lægemidlers Decomposition. Gammelt Nyt; ei blot for Christiania Pharmaceuter. Chra. 1860. 8. 16 S.

Christiania Fattigvæsen i sit Forhold til Apothekervæsenet i Christiania. Chra. 1861. 8. 10 S.

Breve til Doctor [O. R. A.] Sandberg fra Apotheker Thaulow. 1.—3. Række. Chra. 1861—63. 8. I. 42 S. II. 130 S. III. 90 S. — Af disse Breve er særskilt aftrykt: Om Direktør Sandbergs Bemærkninger og Strøtanker betræffende Rabat paa Medicamenter. (Af 2. Række.) Chra. 1861. 8. 22 S. — Det medicinske Selskab i Christiania i sit Forhold til Spørgsmaalet om en Fælles-Pharmacopø for de Nordiske Riger. (Af 2. Række.) Chra. 1861. 8. 29 S. — Andragender til Kongen betræffende Apothekervæsenet. (Af 2. Række.) Chra. 1862. 8. 20 S. — Bidrag til Pharmaciens Udvikling. (Af 2. Række.) Chra. 1862. 8. 63 S. — Bemærkninger betræffende vor Medicinalbestyrelse. I—III. (Af 3. Række.) Chra. 1862—63. 8. I. 15 S. II. 18 S. III. 28 S. — Om nogle offentlige Foranstaltninger betræffende Apothekervæsenet. (Af 3. Række.) Chra. 1862. 8. 28 S.

Om den norske Presse. (Aftr. af „Dagbladet" [Kbh.] for 2den Febr.) Chra. 1863. 8. 14 S.

En Antikritik. (Særsk. Aftr. af «Triers Archiv for Pharmaçi», 19de Bind.) Kbh. 1863. 8. 22 S.

Om et nyt Presseorgan. [Trykt som Manuskript.] Chra. 1865. 8. 19 S. (Anm. i Aftbl. 1865, No. 172, af Redaktionen; i Drammens Blad, No. . . , af Bladets Kristianiakorrespondent; i Drammens Tidende, No. . . , ligesaa.)

Nogle statsretslige Bidrag til Overveielse for Hvermand. I. Chra. 1865. 8. 23 S. (Anonymt; anm. i Aftbl. 1865, No. 81; i Morgbl. 1865, No. 92.) — 2. Opl. Chra. 1872. 8. 26 S. (Med Forf.s Navn.)

Nye Bidrag til Belysning af Pharmaciens Stilling i Norge. (Indeholdende en Besvarelse af det Spørgsmaal: Bør «Apothekerprivilegierne» ophæves?) Chra. 1866. 8. 38 S. (Anm. af —z i Aftbl. 1867, No. 63; af —n i Morgbl. 1867, No. 114 og 115 B; i Norsk Folkebl. 1867, No. 19; jfr. No. 23; i Triers Archiv f. Pharmacie, April 1867; i Aesculap (Sthlm) 1867; i Farmaceutisk Tidskrift (Sthlm) 1867; jfr. Aftbl. 1867, No. 176.)

Liebigs Kjødextrakt. (Aftr. af Aftenbladet.). Kra. 1867. 8. 8 S.

Bidrag til Belysning af nogle af vore administrative, indre politiske Forhold. I. Chra. 1867. 8. 2 Bl.

Udsigt over Pharmaciens ældre Historie. (Separataftryck ur Æsculap.) Strengnäs 1868. 8. 35 S.

Fortsatte Bidrag til Belysning af Pharmaciens Stilling i Norge. I. Chra. 1869. 8. 12 S.

En medborgerlig Sejr, der i hvert Land kun kan tilkjæmpes een Gang, maa herved komme til offentlig Kundskab. [Kra. 1870.] 8. 7 S. (Uden Titelbl.; særsk. Aftr. af Aftbl. 1870, No. 87.)

Misbrug af Embedsmyndighed. [Kra. 1870.] 8. 15 S. (Særsk. Aftr. af Aftbl. 1870, No. 101.)

Et Læredigt. Chra. 1872. 8. 7 S. — 2. Udg. Tilegnet Norges Ungdom. Chra. 1878. 8. 10 S.

Christiania Dampkjøkken. Chra. 1872. 8. 11 S. (Omdelt til Aktionærerne i Dampkjøkkenet.)

For Flertallet af Aktionærerne i Christiania Dampkjøkken. Chra. 1872. 8. 11 S. (Omdelt til de samme.)

Schiller. Klokken. Frit oversat. Chra. 1873. 8. 22 S.

Sendebrev til Høiesteretsassessor Hallager og Flere, med Opfordring til som Actionærer i «Christiania Dampkjøkken» at afgive Møde i Anstalten d. 10 Marts 1875. Kra. 1875. 8.

Christiania Borgersamfunds indre Stel mod Slutningen af det nittende Aarhundrede. (Separataftr. af Aftenposten 22 Febr. 1877.) Chra.

Skrifter for Folket. I. Samfundets Støtter i Prosa. Kra. 1880. 8. 155 S. (Ang. Chra. Dampkjøkken; anm. i Dagbl. 1880, No. 255.)

1ste Supplement til «Samfundets Støtter i Prosa». Bedømmelse af en Committébetænkning, forfattet af DHrr. Ths. Joh. Heftye, Knud Graah og W. A. Maribo. Chra. 1881. 8. 30 S.

I Norsk Magazin f. Lægevidenskaben, 2. Række, *I.* (1847) S. 93—95 og 143—144: (Om tilberedning af Aqua oxymuriatica og Calcaria chlorata); S. 145: (Analyse af den amerikanske Perlaske, m. m.). — *II.* S. 143—150: Om Potio Riverii; S. 281—295: Nogle Bemærkninger om Giftene; S. 307—308: (Om Dannelsen af

Piller, m. m.); S. 436—437: (Om Elixir pectorale). — *V.* S. 842—843: (Om Chloroform). — *IX.* S. 751—755: (Om Apotheker-Privilegierne). — *XII.* S. 498—499: Arsenik i Magisterium bismuthi.

I Förhandl. vid de Skandinaviska Naturforskarnes 3dje möte i Stockholm 1842, S. 357—372: Om Cyansølvets Decompositionsproducter; S. 449—450: Om Qviksølvoxychloryr; S. 451—475: Om Svovlsyrens Indvirkning paa Ferrocyankalium og om den medicinske Blaasyre. (Ogsaa trykt i Ugeskr. f. Med. og Pharm. I, se nedenfor.) — 8de Møde i Kbh. 1860, S. 368—369: Om Jodets Forekomst i Faareguano; S. 370—375: Om nogle Lægemidlers Decomposition; S. 376—383: Om en ny Plan for en Lærebog i Pharmacien. (Ogsaa særsk. trykt, se ovenfor.)

I Wulfsbergs Beretning om Landbrugsmøder (Chra. 1853), S. 26 fg.: Om Drainingens chemiske og physiske Virkning.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie I. (1842), S. 6 fg.: Om Amygdalin; S. 81—84, 93, 179, II. 224; Om Liquor ammonii caustici; S. 105—108: Om Pharmacopøer i Alm. og den vordende Pharmacopoea norvegica i Særdeleshed; S. 125—127, 129—131: Om Blaasyren og Amygdalin; S. 145—149, 153—156, 161—165, 169—174: Udsigt over Pharmaciens Historie; S. 261—267: Om Cyansølvets Decompositionsprodukter (overs. i Erdmans Journal f. Chemie 1843); S. 270—271: Om Qviksølvoxychloryr (overs. i Annalen der Chemie u. Pharmacie LII. S. 256); S. 287—292, 301—307: Svovlsyrens Indvirkning paa Ferrocyankalium og om den medicinske Blaasyre; S. 385—388: Chemisk Undersøgelse af en Vesicovaginal-Steen; S. 413—420: Om Tilberedning af Planteextracter. — II. (1843), S. 131—136: Anmeldelse af Forshaells Forelæsninger over Hufelands Receptformler; S. 326—328, 338—344, 368, 377—383, 385—390: Udsigt over Pharmaciens Fremskridt i 1841, frit bearb. efter Martius. — III. (1844), S. 52—54: Om pharmaceutiske Lærebøger.

I Annalen der Chemie und Pharmacie, XXIV. S. 334: Ein neues Antimonerz aus Lappland. (Anf. efter Registret.)

I Morgenbladet — foruden flere mindre Bidrag — *1844*, No. 274, 275, 281 o. fl.: [Sex] Chemiske Breve af Liebig, frit oversatte (overs. i Stockholms Literaturblade 1845); No. 291: Chemikeren Liebig. — *1845*, No. 182: Om Grahams chemiske Lærebog; No. 189: Om Birkesaftens Anvendelse til Champagner. — *1846*, No. 216: Om Christianias Sangforeninger. (Jfr. Aftenposten 1881, No. 18 B.) — *1848*, No. 17: Et nyt Anæsthesieringsmiddel; No. 45: Det ferske og salte Kjøds nærende Egenskaber, efter Liebig. — *1854*, No. 44: Om en norsk Pharmacopoe; No. 109: Besynderligheder ved den pharmaceutiske Examen (Bemærkninger herved af O. A. Haanshuus i No. 165 Till.); No. 155: Et Blik i vor Pharmacie og Medicinal-Bestyrelse (Bemærkninger herved af J. H. Lund i Chra.-Posten 1854, No. 2119, og af P. Kloumann i Morgbl. f. A., No. 237); No. 213, 224, 237, 244, 260, 261, 314: Den pharmaceutiske Examenscommission; No. 324: Rosenbergs Løkke. — *1855*, No. 35, 109: Om Pharmacopoea Norvegica; No. 161: Om Christianias Muurgrændse; No. 298, 346: Anmeldelse af Aktstykker og Bemærkninger til Pharm. Norv. — *1856*, No. 27: Om den nye Medicinaltaxt. — *1858*, No. 298, 311: Et Statscoup i Sandefjord. — *1860*, No. 195: Nyt fra Naturforskermødet i Kjøbenhavn. — *1868*, No. 111: Hvem har Ret? (om Liebigs Kjødextrakt, jfr. No. 114 A); No. 152: Til Slutning (om samme mod Prof. Alméen i Upsala). — *1871*, No. 186: Medicinaltaxten vedrørende; No. 252: En Verdensfest (jfr. No. 263); No. 325: Et Adelsskabs Belysning.

I Christiania Intelligents-Sedler *1845*, No. 100, 112, 113, 175: Om Undersøgelsen af Gadebelysnings-Olien (jfr. No. 86, 87, 89, 105, 106).

I Aftenbladet *1852*, No. 140: Om Svangstrandsveien. — *1865*, No. 262: Om de spiselige Soparter. — *1867*, No. 259: Liebigs Kjødextrakt (optr. i Intelligents-Sedlerne 1867, No. 261, ogs. særsk. aftr.; jfr. Aftbl. s. A., No. 261, med Tilsvar fra T. i No. 263: Mere om L.'s Kjødextrakt). — *1868*, No. 213: Anvisning til at tilgodegjøre Sop. — *1869*, No. 263: De bedste Ovne. — *1870*, No. 87: En medborgerlig Sejr (ogs. særsk. aftr.); No. 101: Misbrug af Embedsmyndighed (ogs. særsk. aftr.).

I Polyteknisk Tidsskrift I. (1854), S. 3—5: Om Svovlsyrens Anvendelse til Rengjørelse af Metaller og Glas; S. 22—26: Om Anvendelsen af Kjøkkensaltet i Landekonomien.

I Christiania-Posten *1857*, No. 94, 96: Arsenik i Medikamenter. — *1859*, No. 280 Till.: Om Doctor Jacob Dampe.

I Fædrelandet 1859, No. 172: Beretning om Forhandlingerne i den danske Apothekerforenings Generalforsamling.

I Aftenposten *1877*, No. 45 B: „Christiania Dampkjøkken". — *1881*, No. 36 B: Om Greffen Badeanstalt.

I Folkelige Smaablade *1879*, H. 6 (S. 82—90): Herr Westye Egeberg! [ang. Chra. Dampkjøkken og især ang. T. selv].

I Norsk Folkeblad *1869*, S. 104: Til Folket! [om „Morgenbladet"].

I Oplandenes Avis *1879*, No. 119: [om Storthingsvalget i Kristiania] (jfr. Forf.s „Skrifter for Folket, I." S. 151—155).

I Farmaceutisk Tidsskrift, III. (1878), S. 97—104 (i Anledning af «det pharmaceutiske Understøttelsesselskab i Christiania»); S. 241—245: Betræffende Christiania Apothekersag. (Svar hertil af Red. og af V. Scheel, S. 287—293, med Tilsvar af *T.*, S. 312—319; jfr. S. 379—380.)

Som Medlem af Medicinaltaxtkommissionen har han Del i dens: Betænkning og Forslag til Grundsætninger, hvorefter en ny Medicinaltaxt antages at burde forfattes. [Chra. 1855.] 8. 56 S.

Thaulow, Heinrich Arnold, foregaaendes Broder, blev født i Slesvig 10 Juni 1808, var fra 1824 til 1829 først Discipel og derpaa i tre Fjerdingaar Medhjælper paa Apotheket i Cappeln, blev 1829 indskreven som medicinsk Student i Kiel. I Oktbr. 1830 kom han til Kristiania som Amanuensis i Fysik og Kemi ved Universitetet og tjenstgjorde i denne Stilling i 2 Aar. Strax ved sin Komme blev han immatrikuleret som norsk Student og tog i Septbr. 1833 medicinsk Embedsexamen med Haud. Samme Høst nedsatte han sig som Privatlæge i Sandefjord (jfr. kgl. Res. af 5 Marts 1834), og her grundlagde han i Forening med tre andre Mænd Sandefjords Bad 1 August 1837; i det følgende Aar opdagede han Svovlvandet og indførte senere Bruget af Maneter i Badekurene og sammensatte Badeprocedurer, som fører Navn af den Thaulowske Methode. I 1839 flyttede han til Modum, hvor han var blevet ansat som Læge ved Blaafarveværket, og i 1849 blev han udnævnt til Distrikts-

læge i Ringerike. Paa Modum aabnede han 17 Juni 1857 ved en af ham opdaget Jernkilde St. Olafs Bad, som efterhvert blev et Kursted af første Rang. Høsten 1863 og 1865 foretog han med Stipendium Rejser til flere tyske Badesteder. Han tog selv Bopæl paa St. Olafs Bad i 1867, da han ophørte som Læge ved Blaafarveværket. Ved Omlægning af Lægedistrikterne i Amtet var han i 1866 meddelt Bestalling som Distriktslæge i Modum, fra hvilket Embede han efter Ansøgning fik Afsked 1 Oktbr. 1876. Medens han var paa Modum, vedblev han stadig med Opmærksomhed at følge Udviklingen af Sandefjords Bad; i Aarene 1874—1875 satte gunstige økonomiske Omstændigheder, som skyldtes en kortvarig Stigning i Nikkelpriserne (han var Medejer af Ringerikes Nikkelværk), ham istand til at opkjøbe en Flerhed af Aktierne i Badet, og han blev i Marts 1875 dets Ejer. Siden den Tid har han brugt store Summer (i 1887 opgiver han dem til 4—500,000) til tidsmæssige Forbedringer; hele Badeindretningen er blevet ombygget, i 1884 opdagedes en «Saltkilde», i 1885 en kraftig Jernkilde, og ogsaa Sandefjords Bad er blevet et fremragende Kursted. Ved Udstillingen i Brüssel 1876 fik begge Bad Diplôme d'admission for udstillede Badesager, og paa den balneologiske Afdeling af Verdensudstillingen i Frankfurt a. M. 1881 Diplom og Sølvmedalje. Han blev 3 Mai 1870 R. St. O. O. «for almennyttig Virksomhed» og 1883 R. N. O.; i Septbr. 1890, efter Prins Carls Ophold ved St. Olafs Bad, blev han af Kongen tildelt Olafsordenens Ridderkors i Brillanter. I 1887 udstedtes af Badegjæster (3 norske, 3 danske og 3 svenske) Indbydelse til at samle Bidrag til en Buste af ham, som skulde opstilles paa St. Olafs Bad; men efter hans Ønske blev de indkomne Midler brugt til «Doktor H. A. Thaulows Legat til Fordel for ubemidlede Kurgjæster fra de tre skandinaviske Lande». Han døde paa Modum 19 August 1894.

* 7 Januar 1834 *Nicoline Andrea Margarethe Vibe* (se ndfr.).

Portræt med Biografi i Hjemmets og Arbeiderens Ven, 13. Aarg. (1888), No. 10, S. 110; af H. J. Vetlesen i Norge, udg. af Nordahl Rolfsen, [I.] S. 196—97. — *Nekrologer* i Tidsskrift for den norske lægeforening, 14. aarg. (1894), 399—400; i Norsk Magazin for Lægevidenskaben, 4. R., 9. B. (1894), 906—908 (af H. J. V.[etlesen]). Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 415—418; Biograph. Lex. d. hervorrag. Aerzte, V. 641; Buskeruds Blad 1884, No. 13 (ang. hans Guldbryllup); Aftpst. 1882, No. 138 A, 139 A og 140 A (ang. 25-Aars-Jubilæet ved Modums Bad); Chra. Intelligentssedler 1887, No. 179, og Morgbl. 1887, No. 396 (ang. 50-Aars-Jubilæet ved Sandefjords Bad); Illustr. Nyhedsbl. 1857, No. 32 og 33: St. Olafs Bad paa Modum. Sandefjord Svovl- og Søbad i Norge, S. 7—13 (Chra. 1899. 8. 35 S. Bilag til N. Mag. f. Lægevid. 1900, No. 3). Modums Bad St. Olafskildens Kuranstalt og Sanatorium i Norge, S. 14—15 (Bilag til N. Mag. f. Lægevid. 1900, No. 4).

Die eisenhältig salinischen Schwefelquellen und die Seebäder bei Sandefjord im südlichen Norwegen in ihren Heilkräften und eigenthüml. Bademethoden [etc.] dargestellt. Mit 12 Prospecten, naturhist. Zeichn. und Karten. Ham-

burg 1855. 8. XII S., 156 S. (Anm. i N. Mag. for Lægevid., 2. Række, X. S. 268—275; i Illustr. Nyhedsbl. 1855, No. 27; i Morgbl. 1855, No. 204; i Fædrelandet 1855, No. 168; i Drammens Tidende 1855, 22 Jan.; af H. Zeise i Hamb. Lit. u. Krit. Blätter 1855, No. 43; i Allg. med. Central-Zeitung 1855, No. 101; i Medicin. Jahrbücher 1856, No. 7.)

Om St. Olafs Kildens Badeanstalt paa Modum og de i Aarene 1857 og 1858 her opnaaede Curresultater. (Aftr. fra N. Mag. f. Lægevid. XIII.) Chra. 1859. 8. 42 S.

Bains minéraux en Norvège. 1876. 8. (Brochure i Anledning af den hygieniske Udstilling i Brüssel, med nogle Tegninger af Maneter og deres Organer.)

Prospektus over Modums Kuranstalt og Sanatorium i Norge. (Med 1 Kart.) [Drammen 1881.] 8. 12 S.

Prospektus over Sandefjords Svovl- og Søbad i Norge. (Med 1 Kart.) [Drammen 1881.] 8. 10 S.

Prospectus over the 2 Cure-Establishments in Norway: I. The sanatory and ferruginous fountains St. Olafs Bath vulgo Bath of Modum. II. The sulphuric fountains and Sea-Bath of Sandefjord. (Med 2 Karter.) [Drammen 1881.] 8. 8 S.

Modums Kuranstalt und Sanatorium im südlichen Norwegen. Sthlm. 1885. 8. 15 S. Med 1 Kart.

Modum, its Baths and Sanatorium. Norway. Chra. 1886. 8. 14 S.

Sandefjords Svovl- og Søbad i Norge. Prospektus. 1886. 8. 15 S. Med 1 Kart.

I Norsk Magasin for Lægevidenskaben, 2. Række, *X.* (1856), S. 809—820: Om St. Olafs Kilden paa Modum. (Jfr. Forhandl. i Medicinske Selskab, X. S. 871—874 og XI. S. 200—205.) — *XIII.* S. 337—360, 467—485: Om St. Olafs Kildens Badeanstalt paa Modum og de i Aarene 1857 og 1858 her opnaaede Curresultater (ogs. særsk. aftr.). — *XVI.* S. 265—287: Om St. Olafs Kildens Badeanstalt paa Modum, dens Curmidler og Curresultater i Aarene 1859—61. — *XX.* S. 312—330: Beretning om Reiser til tydske Bade, foretagne i Aarene 1863 og 65. — 3. Række *VII.* (1877), S. 237—241: Nogle Ord om Sandefjords Bads Restauration.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie, I. (1842), S. 213—215: Om Svovlvandet ved Sandefjord; S. 222: Om Brugen af Medusasliim.

I Morgenbladet *1839,* No. 119: Om Svovlvandet og Svovlbadet i Sandefjord. — *1855,* No. 178: Beretning om Sandefjords Bad. (Svar hertil i No. 196, med Tilsvar af T. i No. 229, 230, 330; jfr. No. 314, 319, 330 [af J. T. Ebbesen], 332, 341.) — *1860,* No. 73: Om Nødvendigheden af Brugen af Jernbade samt om St. Olafs-Kildens Badeanstalt paa Modum.

Thaulow, Johan Fredrik, Søn af nedennævnte Professor *M. Chr. J. T.*, er født i Kristiania 22 Maj 1840. Han tog, privat dimitteret, Artium i 1856, Andenexamen i Decbr. 1857, begge med Haud, og medicinsk Embedsexamen med Laud i Maj 1864. Han blev strax konstitueret som Marinelæge af 2den Klasse og fungerede i denne Egenskab samme Sommer som Overlæge ved den norsk-svenske Dampkanonbaadsdivision. Den følgende Vinter var han ansat som Kandidat ved Rigs-

hospitalets Hovedafdeling, men var i Septbr. og Oktbr. permitteret som konstitueret Distriktslæge i Indre Nordhordland under en Tyfusepidemi. Fra Februar 1865 til Udgangen af 1866 var han praktiserende Læge i Gran og derpaa til Midten af Marts 1867 Læge ved Vaarsildfisket (nordre Distrikt). Fra Maj s. A. til Oktbr. 1872 praktiserede han som Privatlæge i Grimstad, og efter 2 Maaneders Ophold i Kjøbenhavn for at studere Kirurgi og Øjensygdomme tiltraadte han i Decbr. 1872 som Reservelæge ved Rigshospitalets kirurgiske Afdeling, hvor han fungerede i 2 Aar. 15 Novbr. 1872 blev han udnævnt til Kompanikirurg i Kristianssandske Brigade og 6 August 1873 forsat i samme Egenskab til Armeens Hovedstation. Fra Decbr. 1874 til April 1875, i 2 Maaneder Vaaren 1878 og fra Septbr. 1881 til Høsten 1883 var han konstitueret som Direktør for Rigshospitalet og Fødselsstiftelsen, og som saadan var han i det sidste halve Aar Medlem af Byggekommissionen for det nye Rigshospital, forestod Indflytningen i dette og ordnede de dermed forbundne Forandringer i Hospitalets Styrelse. I 1875 studerede han 3 Maaneder i Wien, især Øre- og Strubesygdomme og det militære Lægevæsen, og i 1877 foretog han med offentligt Stipendium en Rejse paa 3 Maaneder til Berlin, Dresden og Wien, hvor han deltog i Militærlægekurserne. Han blev 26 Maj 1877 befordret til national Korpslæge i Bergenske Brigade, men udtraadte i April 1882 som surnumeræer i Armeens Lægekorps, idet han samtidig erholdt kgl. Konstitution i Direktørembedet ved Rigshospitalet. 26 Juli 1883 blev han udnævnt til Generalkirurg og Chef for Armeens Lægekorps, fra 11 Juni 1888 med Titel og Rang af Generalmajor. I 1885 gjorde han, tildels med Stipendium, en Rejse sammen med den svenske Overfeltlæge til Finland og Rusland, hvor han besøgte Lejrene i Wilmanstrand og Krasnoje-Zelo og en stor Del militære Etablissementer og Sygehuse i Finland og St. Petersburg. Som Generalkirurg kom han til at forestaa Gjennemførelsen af den militære Organisation af Hærens Sanitetsvæsen. 22 Juni 1889 blev han udnævnt til Sanitetsgeneral og Chef for Sanitetsvæsenet, 1 Juli 1892 tillige til Chef for Marinens Sanitet. I Ledigheden efter Medicinaldirektør L. V. Dahls (s. d. II. 110) Død styrede han Embedet som Departementets Konsulent fra Novbr. 1890 til Juni 1891. Fra 1887 til 1895 var han Medlem af Kontrolkommissjonen for Epidemilazareterne og af Byggekomiteen for Ullevolds Sygehuse, er fra 1878 af Justitsdepartementet beskikket til ansvarlig Forretningsfører for Rosenbergs Sindssygeasyler i Bergen. Han deltog 1876 i det skandinaviske Lægemøde i Gøteborg, 1884 i den internationale Lægekongres i Kjøbenhavn, hvor han var en af Ærespræsidenterne i den militærmedicinske og i den laryngo-otologiske Sektion, 1886 i det skandinaviske Naturforskermøde i Kristiania, hvor han var norsk Viceformand i Sektionen for Militærlægevidenskab. Sommeren 1888 var han Jurymand ved den skandinaviske Udstilling i Kjøbenhavn og valgtes til Formand i den

hygieniske Sektions 3dje Gruppe. Han deltog samme Høst i det hygieniske Lægemøde i Kjøbenhavn, i 1890 i den internationale Lægekongres i Berlin, hvor han var Ærespræsident i den militær-medicinske Sektion, i 1892 som Delegeret for Norge i det Røde Kors's Konferance i Rom, i 1894 som officiel Repræsentant for det civile og militære Sanitetsvæsen i den internationale Lægekongres i Rom og samme Høst som Delegeret for Armeens og Marinens Sanitetsvæsen i den hygieniske Kongres i Budapest, begge Steder valgt til Ærespræsident i den militær-medicinske Sektion; atter i 1897 mødte han paa det militære Sanitetsvæsens Vegne ved den internationale Lægekongres i Moskva og samme Høst som Delegeret for Norge paa det Røde Kors's Kongres i Wien. Under den spansk-amerikanske Krig Sommeren 1898 besøgte han med offentligt Stipendium de Forenede Stater for at studere Mobiliseringen og Sanitetsvæsenet og deltog i Expeditionen til Kuba. Han var teknisk Delegeret for Norge til at bistaa den diplomatiske Repræsentant paa den internationale Fredskonferance i Haag Maj—Juli 1899, hvor han var en af de to Vicepræsidenter i den ene af Konferancens tre Kommissjoner. Fra 1880 til 1884 var han Medlem af Kristiania Fattigkommissjon og af Direktionen for Byens Sygehuse. Fra 1881 til 1896 var han Medlem af Kristiania Repræsentantskab og var i 1888, 1891 og 1900 Valgmand for Kristiania. 4 Oktbr. 1883 blev han indbuden som Ærespræsident i det militær-medicinske Selskab i Kristiania og var i 1885 og 1886 Formand i det medicinske Selskab sammesteds. Han var Formand i Bestyrelsen for Kristiania Tjenestepigehjem indtil dets Nedlæggelse i 1896, er siden 1890 Formand i «Foreningen for frivillig Pleje af Syge og Saarede i Felt», det norske «Røde Kors», i Samaritanforeningen siden dens Stiftelse 1884 og i Repræsentantskabet for «Foreningen til Understøttelse af Vanføre». Han var Næstformand i Norges Forsvarsforening, Kristiania Kreds, fra dens Stiftelse 22 Maj 1886, derefter Formand fra Oktbr. 1886 til 1891, da han frabad sig Gjenvalg og i det Sted blev Viceformand i Norges Forsvarsforening, Kristiania Kvindekreds, hvor han blev staaende, indtil den 1897 ophørte med sin Virksomhed efter i 1896 at have overleveret den norske Stat Krydseren «Valkyrien». Han er siden 8 Februar 1890 udenlandsk Medlem af det Finske Lægeselskab i Helsingfors, siden 20 April 1892 Honorary Member of the Association of military surgeons of the United States og siden Februar 1899 Medlem af 1ste Klasse af Svenska Kongl. Krigs-Vetenskaps-Akademien. Han modtog i 1872 Broncekorset fra det franske Selskab for Understøttelse af Saarede i Felt, blev 15 Maj 1885 R. N. O., 12 Oktbr. 1888 R. R. St. A. O. 2 Kl., 21 Januar 1889 R.[1] St. O. O. «for Fortjeneste af det militære Lægevæsen», 29 Juli 1890 R. Pr. Kr. O. 2 Kl. med Stjerne, 1 Decbr. 1892 K.[2] N. O., 4 Novbr. 1893 K.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed», 1 Decbr. 1894 K.[1] W. O. og modtog 1899 det spanske Røde Kors's «Grande plaque d'honneur».

* 18 Maj 1866 *Emma Sophie Heiberg* (f. 16 Juli 1841, † 24 Septbr. 1892), D. af Generalkirurg J. F. H. (s. d. II. 608).

Portræt med Biografi i Vasárnapi Ujság (Budapest) for 23 Septbr. 1894; i Norsk Familie-Journal 1897, S. 73—74. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 418—421; Biograph. Lex. d. hervorrag. Aerzte, V. 641—642; Morgbl. 1897, No. 623: General T. i Yildiz-Kiosk (efter Morgonposten, Göteborg); Aftpst. 1898, No. 475 (efter Skandinaven, Chicago).

Om organisationen af undervisningsvæsenet for sanitetsofficerer i de tyske og østerrigske armeer. (Uddrag af rapport). Separataftr. af «Norsk mil. tidsskrift». [Kra. 1878.] 8. 16 S. (Uden særsk. Titelbl.)

En rejse til Finland og Rusland sommeren 1885. (Af en rapport til armekommandoen.) (Separataftr. af Norsk milit. tidsskr.; uden særsk. Titelblad.) [Kra. 1886.] 8. 20 S.

Om Organisationen af Armeens Sanitetsvæsen. Foredrag i det Militærmedicinske Selskab. Bilag til det Militærmedicinske Selskabs Forhandl. I. Chra. 1886. 8. 28 S. (Ogs. trykt i Storthings-Forhandl. 1892, Dok. No. 80.)

Den første Hjælp ved pludselige Ulykkestilfælde. En Ledetraad ved Undervisningen i Samaritanskolerne. Efter Professor Esmarch oversat og noget omarbeidet af Professor Nicolaysen og Generalchirurg Thaulow. Chra. 1887. 8. 94 S. Med 39 Fig. — Et forkortet Uddrag heraf med Titel: Den første Hjælp ved Ulykkestilfælde, er leveret af T. i: «Sigyn», Ulykkesforsikringsselskab, Christiania (16.), S. 1—8, og optaget i Halvorsen og Larsens Lomme-Almanak siden 1891 (2 S.), i Chr. Magnus's Priskurant (fra omkr. 1891) og (uden Forf.s Samtykke) i Grand Hotels og i Beyers Reklamebrochurer «Christiania» (udarb. af Oluf Thesen. Chra. 1894. — 2. Udg. 1896), S. 38—40 (ogsaa paa Engelsk og Tysk).

Uddrag af instruktioner m. v. for sanitetstjenesten. Separataftr. af meddelelser fra det militær-medicinske selskab. [Kra. 1889.] 8. 14 S. (Uden særsk. Titelblad.)

Korte regler for sanitetstjenesten i felt. Kra. 1890. 8. 19 S. (Anonymt; udg. af Armekommandoen.)

Lidt rekruteringsstatistik for tiaarsperioden 1878—1887. Separataftr. af «Norsk Tidsskrift for Militærmedicin». [Kra. 1897.] 8. 4 S., 3 Tab. (Uden særsk. Titelbl.)

Det røde kors's internationale konference i Wien 1897. (Beretning, afgivet af Fr. T.) (Separataftr. af «Norsk Tidsskrift for Militærmedicin».) [Kra. 1898.] 8. 5 S. (Uden særsk. Titelbl.)

Beretning om en med stipendium foretagen reise til den spansk-amerikanske krigsskueplads. (Separataftr. af «Norsk tidsskrift for militærmedicin».) [Kra. 1899.] 8. 35 S. (Overs. (med Forf.s Portræt) af Haldor Sneve i The St. Paul Medical Journal 1899.)

Le service de santé de l'armée norvégienne. Kra. 1900. 8. 16 S. (Anonymt.)

I Lommebog for Læger for 1879, udg. af Jac. Heiberg, S. 21—22: Lidt om øresygdommenes behandling.

I Storthings-Forhandlinger *1880*, I. Sth. Prp. No. 1 E, Bilag No. 22,

S. 117—124: Betænkning, ang. Oprettelsen af et Uddannelseskursus for fast ansatte Militærlæger. — *1892*, I. Sth. Prp. No. 1, Hovedpost IX A, Bilag No. 15—17, S. 122—137: Budgetforslag og Udtalelse ang. Sanitetsunderbefalets Uddannelse; V. Dokument No. 80, S. 2–10: Foredrag i Militær-medicinsk Selskab ang. det militære Sanitetsvæsen (Oversigt over dets Organisationshistorie). — *1893*, I. Sth. Prp. No. 1, Hovedpost IX A, Bilag No. 6, S. 65—70: Budgetforslag.

I Forhandl. ved de skandinaviske Naturforskeres 13de Møde i Christiania 1886, S. 152–153: Om det militære Sanitetsvæsens Organisation.

I Forhandlinger i det medicinske Selskab *1874*, S. 154—156 (om en af en Bordende spiddet Patient); S. 214—216 (Resektion af Albuleddet). — *1876*, S. 142 (Trikiner i Kristiania). — *1879*, S. 85—87 (Priserne ved vore Badesteder). — *1880*, S. 73—75, 76 (Behandling af Otorrhoe). — *1881*, S. 140—141 (Svag Hørsel forvexlet med Døvstumhed). — *1888*, S. 51—56, 59, 73—74 (om Forslag til Forandringer i Kristiania Sundhedsforskrifter, særlig med Hensyn til Kvaksalveres Anmeldelsespligt).

I Forhandlinger i det militær-medicinske selskab i Kristiania (Till. til Tidsskr. f. praktisk medicin), *1889*, S. 20—21: Om favus som kassationsgrund; S. 36—48: Uddrag af instruktioner m. v. for sanitetstjenesten (ogs. særsk. aftr.).

I Norsk militært tidsskrift, *B. 41* (1878), S. 375—390: Om organisationen af undervisningsvæsenet for sanitetsofficerer i de tyske og østerrigske armeer. (Uddrag af rapport; ogs. særsk. aftr.) — *B. 49*, S. 17—36: En rejse til Finland og Rusland sommeren 1885. (Af en rapport til armekommandoen; ogs. særsk. aftr.)

I Norsk tidsskrift for militærmedicin, *I.* (1896—97), S. 49—52: Lidt rekruteringsstatistik for tiaarsperioden 1878—1887 (med Tabeller; ogs. særsk. aftr.). — *II.* S. 18—22: Det røde kors's internationale konference i Wien 1897. (Beretning, afgivet af Fr. T.; ogs. særsk. aftr.) — *III.* S. 49—83: Beretning om en med stipendium foretagen reise til den spansk-amerikanske krigsskueplads (ogs. særsk. aftr.).

Han har udarbejdet Register til Norsk Magazin for Lægevidenskaben, 2. Række (B. I—XX. 1847—70), ligesaa til Forhandl. i det medicinske Selskab 1846—1866.

I Roth's Jahresbericht über die Leistungen und Fortschritte auf dem Gebiete des Militär-Sanitätswesens har han som fast Medarbejder siden 1877 leveret Referater af den skandinaviske militær-medicinske Literatur.

Han har leveret en Del Referater i Norsk Mag. f. Lægevid., og i Dagspressen har han offentliggjort enkelte Artikler, under Mærket *T.*, om medicinske Forhold, saaledes i Morgenbladet 1876, No. 26 A: Ogsaa lidt angaaende Skarlagensfeberepidemien.

Thaulow, Johan Friederich Andreas, Broder af ovennævnte Harald Conrad T. og Heinrich Arnold T., blev født i Slesvig 19 Decbr. 1804, blev Student i Kiel 1824, studerede 3 Aar her og 1 Aar i Berlin, drog derpaa Høsten 1830 til Norge og immatrikuleredes ved Kristiania Universitet 1831. Efter at være naturaliseret af Storthinget i 1833 tog han juridisk Embedsexamen i 1837, blev derpaa Kopist og 1843 Fuldmægtig i Finantsdepartementet og udnævntes 18 Oktbr. 1849 til Toldkasserer i Sandefjord, fra hvilket Embede han i 1881 tog Afsked uden at søge om Pension. Han døde ugift i Kristiania 20 Februar 1890.

Biografi i L. M. B. Aubert: En gammel Jurist-Slægt (Særaftr. af «Norsk Retstidende». Kra. 1891), S. 5. Jfr. Storth.-Forhandl. 1833, IV. S. 320—322, og V. S. 73—76.

Vorschlag zu einem Strafgesetzbuche für das Königreich Norwegen, verfaßt von der durch Resolution vom 22sten Novbr. 1828 ernannten Commission. Auf Veranstaltung der Gesetzkommission aus dem Norwegischen übersetzt von F. Thaulow. Chra. 1834. 8. 160 S. — Revidierte Ausg. Chra. 1835. 8. 168 S.

Motive zu dem im Jahre 1832 herausgeg. Vorschlage zu einem Strafgesetzbuche für das Königreich Norwegen. Auf Veranstaltung der Gesetzcommission aus d. Norw. übersetzt. Chra. 1835. 4. 439 S., LXXIX S. (Jfr. F. H. Vogts Optegnelser [I.], S. 145.)

Das Strafgesetzbuch für das Königreich Norwegen. Uebersetzt. Chra. 1843. 8. 110 S.

Thaulow, Moritz Christian Julius, foregaaendes Broder, blev født i Slesvig 19 Novbr. 1812, gjennemgik Latinskolen i Flensborg til 1829, var derpaa 2 Aar paa et Apothek i Oldenburg (i Holsten) og studerede 1831—32 Kemi i Kiel. Høsten 1832 kom han til Kristiania som Assistent ved Universitetets kemiske Laboratorium og fysiske Kabinet, tog her i 1833 Andenexamen, manuducerede i de følgende 4 Aar de Studerende til Examen i Fysik og Kemi og holdt en Tid Forelæsninger over Kemi ved den militære Højskole under Prof. Jens Jacob Keysers Fravær i England. I 1835 gjorde han paa egen Bekostning et halvt Aars Studierejse til Kjøbenhavn og flere tyske Universiteter, og efter at have opgivet sin Assistentpost i Kristiania drog han i Oktbr. 1836 til Stockholm, hvor han en kort Tid studerede under den berømte Kemiker Berzelius, fortsatte saa i Decbr. s. A. Rejsen til Berlin, og efterat Regjeringen Sommeren 1837 havde tilstaaet ham et Rejsestipendium, besøgte han om Høsten en Række tyske Universiteter, studerede saa i tre Fjerdingaar i Giessen under den berømte Liebig og drog endelig til Paris, hvor han i Novbr. 1838 tog Examen ved den kgl. Mynt som Essayeur. Ved Hjemkomsten blev han 20 Februar 1839 udnævnt til Lektor i Kemi ved Universitetet, hvis første særskilte Lærer i dette Fag han var, og tiltraadte sin Virksomhed i 2det Semester s. A., efterat han med nyt Stipendium havde gjort en kortere Rejse til Sverige og her bl. a. deltaget i det første skandinaviske Naturforskermøde i Gøteborg. 10 Juli 1844 blev han forfremmet til Professor. Han var tillige Medlem af den farmaceutiske Examenskommission og var fra ca. 1840 Lærer i Kemi, fra Januar 1844 desuden i Fysik, ved den militære Højskole. I 1846 foretog han med offentlig Understøttelse en 3 Maaneders Rejse i England, Frankrige og Holland for at gjøre sig bekjendt med det kemiske Studiums praktiske Fremskridt. Han var Æresmedlem af «Apotheker-Verein im nördlichen Deutschland» og Medlem af Videnskabsselskabet i Trondhjem. Han døde i Kristiania 20 Juli 1850.

* 25 August 1839 *Margareta Elisabet Juell* (f. paa Kongsberg 25 Februar 1822, † paa Velo i Jevnaker 21 Oktbr. 1850), D. af Premierløjtnant Georg J. (f. 1794, † 1828) og Sophie Augusta Elisabet Bülow.

Jfr. F. O. Juell: Den Thaulowske Families Slægtregister, S. 7; Stamtavle over Familien Juell, S. 15. Om hans Universitetsvirksomhed jfr. Chr.-sandsposten 1842, No. 114, hvortil Kometen s. A., No. 24.

Chemiens Anvendelse i Agerdyrkningen. Chra. 1841. 8. 88 S. (Anm. af J. K.[eyser] i Den Constit. 1842, No. 108 Till.; af E. A. Scharling i F. C. Petersens Tidsskr. f. Lit. og Krit. I. 1842.)

Den qvalitative chemiske Analyse. Et Compendium til et praktisk Cursus i Universitetets chemiske Laboratorium. Chra. 1847. 4. 36 S.

I Norske Univers.- og Skole-Annaler, 2. Række, *IV.* (1848), S. 500—516: Indberetning over de af ham med offentlig Understøttelse foretagne videnskabelige Reiser i Udlandet.

I Nyt Magazin for Naturvidenskaberne *IV.* (1845), S. 11—48: Chemisk Undersøgelse af Mineralkilden i Eidsvold.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie *IV.* (1845), S. 149—153: Analyse af spedalsk Blod.

I Förhandlingar vid det [1:ste] af skand. naturforskare hållna möte i Götheborg år 1839, S. 113—15: Over Svovlsyrens Fremstilling af Gips.

I Poggendorff's Annaler der Physik u. Chemie, 2. Reihe, B. 11 (1837), S. 216—221: Analyse eines Antimonerzes (Boulangerit) vom Nasafjeld in Lapland; S. 635—642: Chemische Untersuchung des Bergholzes von Sterzing in Tyrol. — B. 12, S. 571—575: Ueber die chemische Zusammensetzung des Periklin.

I Liebig's Annalen der Chemie u. Pharmacie *XXVII.* S. 1 fg.: Ueber die Zusammensetzung der Rhodizonsäure; S. 113 fg.: Ueber die Zuckersäure. (Ogs. i Ann. d. Phys. u. Chemie, 2. R., B. 14, S. 497—513, og paa Fransk: Sur l'acide saccharique. Paris 1838); S. 197 fg.: Zusammensetzung des Blasenoxyds; S. 333 fg.: Ueber das Atomgewicht der Citronensäure. (Ogs. i Archiv der Pharmacie 1838, S. 16.)

I Morgenbladet *1842,* No. 250: Noget om Rhusma. — *1843,* No. 306 og 323: Om Belysning med det saakaldte Gasfluidum; No. 342: Om den nye Belysningsmethode; No. 344: Om Vandværket i Christiania. — *1844,* No. 9: Om Gaslampens Construction. — *1848,* No. 170 Till.: Gygerkilden paa Ringerige; No. 177 Till.: Til Storthinget! (om særskilt chemisk Laboratoriebygning). — *1849,* No. 61: Om de chemiske Forelæsninger ved Universitetet (i Anl. af en Anke i No. 53).

I Den Constitutionelle *1841,* No. 143: Om Sundhedsbrønden i Eidsvold (jfr. Morgbl. s. A., No. 144). — *1842,* No. 108, 111: Om Eidsvoldskilden (jfr. „Spørgsmaale" blandt Bekjendtgjørelser i No. 198, Bemærkninger af en Læge i Anl. deraf i No. 232, Svar fra T. i No. 240, Tilsvar fra Indf. i No. 262 og Gjensvar fra T. i No. 269); No. 273: Svar paa et Spørgsmaal i No. 270.

I Christiania-Posten *1849,* No. 250: Advarsel til Forebyggelse af en let stedfindende Arsenikforgiftning

Thaulow, Nicoline Andrea Margrethe (Line), Datter af daværende Amtmand, senere Generalkrigskommissær *Nils Andreas Vibe*

(† 1814) og *Margery Kjerulf*, og saaledes Søster bl. a. af Henriette Gislesen (s. d. II. 377) og nedennævnte Andreas Vibe, blev født i Bergen 2 Oktbr. 1807, fulgte med sine Forældre til Kristiania 1811 og med sin ældste Broder Johan Christian Vibe (se ndfr.) til Aafjorden 1822. Efter 3 Aars Ophold her vendte hun tilbage til sin Moder i Kristiania og kom 1829 i Huset hos General Aubert (s. d. I. 129—30), hvor hun lærte sin Tremænning, sin tilkommende Mand, at kjende; efter Auberts Død 1832 boede hun sammen med sin Moder hos Svogeren Glückstad, hvor hendes Bryllup med ovennævnte H. A. Thaulow stod 7 Januar 1834. Som gift Kone ofrede hun sig aldeles for sine huslige Pligter, og kun om Natten, mens Manden var ude paa Embedsrejser, kunde hun tilfredsstille sin Læse og Lærelyst, studerede saaledes bl. a. Astronomi; efter Fru Gislesens Udsagn gjaldt hun i sin Ungdom for «det bedste Hoved af alle Viber». Hun døde paa Modum 10 August 1885.

Nekrolog i Aftenposten 1885, No. 188 A.

Drøm og Virkelighed. Billeder af Livet. D. 1—2. Chra. 1861. 8. I. 255 S. II. 362 S (Anonymt; anm. [af O. Skavlan?] i Aftbl. 1861, No. 304.)

Traum und Wirklichkeit. Bilder aus dem Leben. Aus dem Norwegischen. Von Georg Philippus [Thaulow]. In zwei Theilen. Wiesbaden 1878. 8. 228 S.

Theiste, Jens Mogens Aalborg, Søn af Ritmester ved Smaalenske Dragonregiment *Lars Christian T.* († 1822) og *Anne Cathrine Aalborg*, blev født i Rakkestad 19 Juni 1793, blev Officer 1810 og som Premierløjtnant ved Akershusiske Skarpskytter-Regiment 1815 Adjoint i Generalstaben, derpaa 1821 Kaptejn i Armeen. Fra 1813 var han Lærer i Mathematik, derefter tillige i Landmaaling, Fortifikation og Konstruktion ved Krigsskolen, hvor han 1828 blev Overlærer, idet han samtidig blev sat surnumerær i Armeen. 17 August 1843 udnævntes han til Toldkasserer i Skien. Han var Medlem af Kgl. Svenska Krigsvetenskaps-Akademien, 2den Klasse, og blev 1837 R. S. O. I mange Aar helt til sin Død var han Medlem af Skiens Kommunestyre. Han døde i Skien 29 Septbr. 1871.

* 1819 *Bertha Marie Hagen* (f. i Vinger 28 Novbr. 1798, † 22 Februar 1865), D. af Sergeant Knud H.

Nekrolog i Correspondenten 1871, No. 79 og 81.

Theoretisk-practisk Regnebog til Brug i Borgerskoler og ved Selvunderviisning. Chra. 1829. 8. (Anm. i Morgbl. f. A., No 248.) — 2. Opl. Chra. 1835. 8. — 3. Opl. Chra. 1842. 8. 144 S. — 4. Opl. Chra. 1850. 8. 144 S. — 5 Opl. Chra. 1861. 8. 141 S.

Udtog af Geometriens første Grunde. Til Brug for Begyndere. Chra. 1830. 8. 79 S, 2 lith. Pl. (Jfr. Nogle Ord af M. C. Hansen i Morgbl. 1831, No. 80 og 81.)

De første Grunde af den geometriske Landmaaling til Brug ved Underviisningen for Cadetterne ved den kgl. norske Krigsskole. Chra. 1834. 8. 120 S., 3 lith. Pl.

Geometrie, aftrykt som Manuscript, til Brug for den norske Krigsskoles Cadetter og Eleverne ved det militaire Forberedelses-Institut. 1ste Deel. Planometrie, m. 3 lith. Pl. Chra. 1835. 8. 152 S. — 2den Deel. Stereometrie. Chra. 1836. 8. 78 S.

Thesen, Elias, Søn af Handelsmand paa Reine i Lofoten *Rasmus T.* (*Theisen*), blev født 1799, var i længere Tid Handelsmand paa Moskenæs i Lofoten og døde i Bergen 1865.

* *Elisabeth Bergitte Testmann Jentoft*, D. af Sogneprest til Gildeskaal Johan Rasch Jentoft (f. 1746, † 1828) og Anne Marie Hveding.

Det christelige Sanguhr eller Dagens tolv Timer. Efter det Tydske. Bergen 1842. 8. 8 S. (Anonymt).

Sabbathsdagen eller 36 Søndags-Regler for fromme Christne. Bergen 1842. (Anon.)

Thesen, Guldbrand, Søn af Gaardbruger *Christopher Olsen T.* og *Aase Gudbrandsdatter*, blev født paa Gaarden Thesen i Næs (Romerike) 17 Juli 1792, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1811 og var den første Kandidat, som underkastede sig juridisk Embedsexamen ved det norske Universitet (17 Juli 1815, Laud). 1819 blev han Overretsprokurator, Sommeren 1824 Højesteretsadvokat, 1834 Byfoged i Kristianssand og udnævntes 14 Novbr. 1840 til H. M. Krohgs Eftermand som Amtmand i Romsdals Amt, fra hvilket Embede han tog Afsked 3 Mai 1853. I Begyndelsen af 1865 flyttede han til Kristianssund, hvor han døde 10 Juni 1866. Som Amtmand tog han sig med Iver og Fremsyn af sit Distrikts Næringsveje og Kommunikationsvæsen, bl. a. gav han Stødet til og arbejdede for Oprettelsen af Romsdals Amts Landbrugsskole, den første i Landet. I 1850 blev han valgt til Administrator for Romsdals Amts Landhusholdningsselskab, hvis Præses han var fra Amtmand Krohgs Død i 1851 til 1858.

* *Fredrikke Elisabeth Smith* (f. i Larvik 11 Septbr. 1803, † 6 Februar 1839), D. af Skibskaptejn Søren Løkke S.

Nekrologer i «Chr.sunds Adresseavis» Juni 1866 [optr. i Morgbl. s. A. No. 168 A]; i «Romsdals Amtstid.» 13 Juni 1866 [optr. i Aftbl. s. A. No. 141]. Jfr. «Til Amtmand G. Thesens Minde» af H. Thiis Møller i «Romsd. Budstikke» 1878, No. 26 og 27; Storth.-Forh. 1854, VII. S. 39; Morgbl. 1853, No. 167 (fra «Flere Næringsdrivende i Romsdalen»), med Svar i Bergens Stiftstidende s. A., No. 51 (af «Philalethes»).

Beskrivelse af Romsdals Amt. Chra. 1861. 8. XIII S., 649 S. Med 1 Kart. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1861, S. 164; af [Sagfører] L. D.[aae] i s. Bl., S. 109—10, 114—15, 118—20; af L. K. i Chra.-Pst. s. A., No. 192; jfr. Prof. L. Daae i Hist. Tidsskr. 3 R., II. 294.)

I Beretningen om Norges økonomiske Tilstand 1841—45 findes hans Beretning om Romsdals Amt S. 146—63; ligesaa i Beretningen 1846—50, Bogstav P. 4. 18 S.

I Den Constitutionelle *1836*, No. 187 og 196 Suppl.: Om Norges statistiske Inddeling. (Jfr. Forf.s Art. om samme Emne i Chr.-sandsposten 1839, No. 44—47.) — *1841*, No. 260: Om en ny Stiftsdeling (i Anl. af en Opsats i No. 242).

I Christianssands Adr. Cont. Efterretn. *1836*, No. 56—57: Om Storthingets Opløsning (Artikelen fremkaldte en „Protest" i No. 58, hvorpaa T. svarte i No. 61; jfr. „D. Const." f. A., No. 170, 177 o. fl. saavelsom samtidige Opsatser i „Morgbl."; jfr. endvidere om den heraf fremkaldte Injurieproces med Ole Valstad „Statsborgeren" XX. S. 100—101, og XXI. S. 224). — *1837*, No. 62, 64, 69 og 79: Polemiske Bidrag (jfr. Morgbl. f. A., No. 251 og 268). — *1838*, No 9—12: Bemærkninger i Anledning af det Passerede 3die Januar d. A.

Forøvrigt findes adskillige anonyme Bidrag af ham i dette Blad.

I Romsdals Amtstidende og i Romsdals Budstikke skrev han til forekjellige Tider, især ang. Amtets Handelsforhold og Næringsveje; bl. a. findes i sidstnævnte Blad, Aarg. 1845 (eller 46?) en Række Artikler af ham, hvori han først af alle tog Ordet for den 30 Aar senere paa Bane bragte saakaldte Romsdalsbanen m. v.

I Norsk Landbrugs-Tidende VII. (Eksæt 1854), No. 33 fg. findes hans Meddelelser paa og fra Landbrugsmødet i Molde 1853 (der var kommet istand efter hans Forslag og forberedende Arbejde).

I Christianiaposten (1855) No. 2447: Nogle Ord om Bestræbelserne for Landbovæsenet i Romsdals Amt.

Som Medlem af en i 1844 af Landhusholdningsselskabet nedsat Fiskerikomite var T. Forfatter af den Forestilling, der væsentlig bidrog til at bevirke Nedsættelse af Klipfisk- og Salttolden. Han var ogsaa Koncipist af den af samme Komite foretagne Omarbejdelse af den kgl. Kommissions Forslag til en almindelig Fiskerilov.

Thesen, Oluf Johan Gudbrand, foregaaendes Søn, blev født i Kristiania 16 Juni 1830. En Øjensygdom nødte ham til at opgive at tage Examen artium, og han gjennemgik da 1848—49 den af Lensmand A. Landmark bestyrede Aaks Landbrugsskole i Romsdals Amt, hvorefter han i 3 Aar var Gaardsfuldmægtig paa flere Gaarde i Smaalenene og ved Drøbak. Med Stipendium af Romsdals Amt drog han 1853 til Veterinærskolen i Kjøbenhavn, hvor han 1855 tog Examen med bedste Karakter. Efter et Aars Studierejse til Tyskland og Schweiz blev han i Marts 1856 ansat som Amtsagronom og Amtsdyrlæge i Romsdals Amt, og da Norges første højere Landbrugsskole oprettedes i Aas under Direktør Dahl (s. d. II. 99—100), udnævntes Thesen i Juli 1859 foreløbig, derefter 27 Oktbr. 1860 endelig til Lærer i Veterinærvidenskab. Som saadan udfoldede han en travl Virksomhed, med smaa Midler bragte han Skolens zoologiske Samling op til en respektabel Størrelse, og rundt om i Landet har han holdt populære Foredrag om sine Fag, særlig om en human Behandling af Husdyrene. Dels paa egen Bekostning, dels med Stipendium af Staten eller af Selskabet for Norges Vel gjorde han hyppige

Rejser til Udlandet og besøgte en Række store Landbrugsudstillinger og Verdensudstillinger (London 1862, Filadelfia 1876, Paris 1878); ogsaa indenlands rejste han meget og var Prisdommer ved en Mængde Dyrskuer. Han var helt til sin Død Formand for den norske Dyrlægeforening, som stiftedes 1888 delvis efter hans Initiativ. I 1886 fik han H. M. Kongens Sølvmedalje tl Belønning for Fortjenester af det norske Landbrug. Han døde 27 Januar 1895.

* 18 Marts 1864 *Fredrikke Jensine Eitzen* (f. 14 Maj 1842), D. af Konsul Jørgen Jacob E. i Drøbak (f. 1812, † 1890) og Fredrikke Kirstine Heiberg (f. 1812, † 1886).

Portræt med Biografi af N. Wille i Folkebladet 1895, S. 273—275. — *Nekrologer* i Aftenposten 1895, No. 57 og [af N. Wille] 67; i Morgbl. 1895, No. 49; i Landsbladet 1895, No. 25; i Tidsskr. f. d. n. Landbrug II. S. 30—31; af O. Malm i Norsk veterinær-tidsskr. VII. S. 33—34. Jfr. Storth.-Forh. 1896, VI a. S. 331.

Kortfattet Husdyrlære. Med 34 Tegninger. Chra. 1868. 8. 3 Bl., 304 S. (Anm. i Morgbl. 1868, No. 311; i Aftbl. s. A., No. 231.) — 2. Udg. Med 45 Tegninger. Chra. 1879. 8. 4 Bl., 352 S.

Om Melkestel. Med 18 Tegninger. Chra. 1870. 8. 3 Bl., 81 S.

Om vore Husdyrs almindeligste Sygdomme. Med 12 Træsnit. Kra. 1873. 8. 2 Bl., 128 S. — 2. Udg. Med 13 Træsnit. Kra. 1885. 8. VIII S., 163 S. — 3. Udg. Med 13 Træsnit. Kra. 1889. 8. VIII S., 178 S.

Om Dyrskuer og Udstillingsdyr. 2. Opl. Chra. 1874. 8. 24 S.

Om Fedekvæget og dets Behandling. (Med 11 Træsnit.) Udg. af det Kongelige Selskab for Norges Vel. Chra 1874. 8. 2 Bl., 92 S.

Nogle Ord om Fodring af Kvæget i Misvæxtaar. Udg. efter Opfordring og paa Foranstaltning af Departementet for det Indre. Kra. 1876. 8. 16 S.

Om Hestens Hov, dens Behandling og Beslag. (Med 6 Textfigurer.) Kra. 1877. 8. 16 S.

Smaaskrifter for Landmænd. Udg. af O. Thesen. I—V.* Kra. 1890—93. 8. — Heri er af ham: *I.* Indhold: 1. Melkeproduktion. 2. Hestens Hov, dens Behandling og Beslag. Med 6 Figurer. 1890. 48 S. — *II.* Med 14 Illustrationer Texten. Indhold: 1. Melken, dens Sammensætning og Egenskaber m. m. 2. Om vore Husdyrs Slagtning. 1890. 51 S. — *III.* 2. Huden, Haarlaget og Haarvirksomheden. 1891. S. 41—56. — *IV.* 2. En Dag i Fjøset. 3. Er det aldeles nødvendigt til enhver Tid at sko Hestene? 1892. S. 20—46.

Om Slagtning. Udg. paa Foranstaltning af «Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Kristiania». 2. Opl. Kra. 1891. 8. 16 S. (Paa Omslaget: «Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Kristiania. No. 33».)

Vore Huspattedyrs Anatomi og Fysiologi. Fremstillet i korte Træk til Brug ved Landbrugsundervisningen. Med 61 Billeder. Kra. og Kbh. 1892. 8. 3 Bl., 163 S.

Om Slagtning og Skydemaskens Benyttelse. Udg. af Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Kristiania. Kra. 1893. 8. 15 S. (Paa Omslaget: «Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Kristiania. No. 50».)

Han var Redaktør af Tidsskrift for Veterinærer. Udg. af den norske

Dyrlægeforening ved O. Thesen. Aarg. I—VII. H. 1. Fredrikshald 1889—1890. Kra. 1891—1895. 8. (Udkom med 4 Hefter om Aaret. Fra H. 2 for 1895 er det redigeret af Dr. O. Malm og har faaet Titelen: Norsk veterinær-tidsskrift.)

I Norsk Landmandsbog for 1865. S. 98—108: Om Bedømmelse af Melkekjør.

I Forhandlinger ved Aarsmødet i Foreningen til Diskussion af Landbruget [etc.] — foruden flere mindre Indlæg i Diskussionerne — *1878*, S. 60—67: Hvilke ere de almindelige Aarsager til Kalvkastning, og hvilke Forsigtighedsregler bør iagttages for at forebygge den? — *1879*, S. 61—67 (om Miltbrand); S. 123—28 (om Kalvefeber). — *1889*, S. 182—89: Om Nutidens Midler mod den epizootiske Kalvekastning.

I Forhandl. ved Aarsmødet i det kgl. Selskab f. Norges Vel 1893, S. 197—208: Hvilken Nytte kan man vente af Indførelsen af Stamtavler over Husdyrene, og hvorledes bør disse indrettes? (Ogs. trykt i Aftenposten 1893, No. 387 og 400.)

I Aarsberetn. fra Foren. til Dyrenes Beskyttelse for 1893, S. 24—36: Om nogle større eller mindre Plager, som vi mere eller mindre ubevidst udsætter vore Husdyr for, særlig oplyst ved en Beskrivelse af Huden og dens Virksomhed; S. 36—41: Om nogle af vore Pligter mod Dyrene; S. 41—44: Om skjærpede Lovbestemmelser for Dyrplageri.

I Tidsskr. for Veterinærer (Kbh.) X. S. 253—276: Om den ondartede Lungesyge i Qvægbesætningen paa Aas højere Landbrugsskole.

I Tidsskrift for det norske Landbrug *I.* (1894), S. 179—186: Lidt om Kalvefeber.

I Morgenbladet *1874*, No. 237 A: Beretning til Direktionen i det Kgl. Selskab for Norges Vel ang. Faaresteller paa Bestlandet. — *1882*, No. 297 A: Om Tuberkulose hos Kvæget og dens Smitsomhed. (Jfr. No. 241 af S. J. Stenersen.) — *1883*, No. 32 A: Nogle Bemærkninger om Arbejdshestens Vinterfodring. (Jfr. No. 53 A af Staldmester Sverdrup, hvortil Svar fra T. i No. 60 B.) — *1885*, No. 527: Ansees det hensigtsmæssigt at udvikle den smaalenske Kvægavl i Retning af Kjødproduktion, og paa hvilken Maade bør dette søges opnaaet? — *1891*, No. 634: Om Tuberkler hos Kvæget og Midler til deres mulige Helbredelse. — *1892*, No. 191: Nogle Bemærkninger om Kvægets Fodring; No. 300 og 382: Nogle Bemærkninger om vore Husdyrs Forædling. — *1893*, No. 434 og 436: Om Kvægets Opdræt. (Foredrag i Aas Landboforening.)

Rejseindberetninger fra ham findes trykt i Beretning om den højere Landbrugsskole i Aas *1883—84*, S. 37—44; *1885—86*, S. 50—53; *1887—88*, S. 57—63; *1891—92*, S. 73—75.

Theting, Hans Baade, er født i Rødø Prestegjæld 1827, blev dimitteret fra Trondenæs Seminar 1848, blev 1862 Førstelærer ved Almueskolen i Tromsø og 1881 Kirkesanger i Hemnæs.

* *Kathrine Johanne Bang* († 20 August 1871).

I Tromsø Tidende 186*—66 under Mærket *B.* flere Smaastykker, især af naturhistorisk Indhold, for største Delen optrykte i Hovedstadspressen, jfr. Aftbl. 1866, No. 184.

I Tromsø Stiftstidende (under Mærket *B.*) bl. a. *1866*, No. 29: Den uventede Fiskedræt; No 39: Ederfuglen i Kamp med Ravnen; No. 43: En Reise til Trænen; No. 47: Hindøen (jfr. No. 68 med Tilsvar i No. 65, Gjensvar fra Indf. i No. 73); No. 49: Havsnød; No. 59: Uventet Fund af en Hval; No. 61: En hvid Landbjørn; No. 67: En mærkværdig Fisk; No. 76: Havørnen og Oteren. — *1867*, No. 4 og 8: Skildringer fra min Reise som Bidragsindsamler til Throndhjems Domkirkes Restauration.

Thilesen, Georg August, Søn af Skolelærer, fra 1842 Undertoldbetjent i Drammen *Thile T.* (f. 8 April 1804, † 22 Septbr. 1882) og *Karen Nyquist* (f. 21 August 1813, † 6 Februar 1883), er født paa Fredrikshald 20 Decbr. 1837, blev Student fra Drammens lærde Skole med Laud 1854, tog juridisk Embedsexamen med Laud i Juni 1860 og nedsatte sig med Autorisation som Overretssagfører paa Hougsund (Eker) 1862, derefter i Drammen 1865. Her fik han hurtig en ret omfattende Praxis og kom med i flere betydningsfulde økonomiske Foretagender; saaledes var han 1873 med at grundlægge et af Landets ældste Træsliberier (Hofsfos lige ovenfor Hønefos), og det skyldtes væsentlig hans Initiativ, at «Drammen og Oplands Kreditbank» stiftedes 1874, i hvis Direktion han fungerede som Formand helt til sin Fraflyttelse fra Drammen i Februar 1898. Samtidig blev han draget ind i det kommunale Liv, var i en Aarrække Medlem af Byens Kommunestyrelse og et Par Aar dens Ordfører. 29 Decbr. 1888 blev han udnævnt til Statsraad, efterat det sverdrupske Ministerium i 5 Maaneder (siden A. Sørenssens Fratræden 1 August s. A.) havde manglet den 10de Statsraad, og overtog som saadan Ledelsen af Indredepartementet; herunder tog han en væsentlig Andel i Gjennemførelsen af Dampskibsruten paa England (hvorom hans Indlæg i Debatten findes i Storth.-Tid. 1889, S. 1347—53, 1386—90, 1421—23 og 1453—54). Sammen med det øvrige Ministerium modtog han Afsked 12 Juli 1889 og tog atter Bopæl i Drammen, hvor han dog ikke gjenoptog sin Sagførerpraxis, men virkede som Formand i forskjellige Bank- og Sagbruksdirektioner; han blev ogsaa Formand i skandinavisk Træmasseforenings norske Afdeling. Da det 2det steenske Ministerium dannedes 17 Februar 1898, blev han atter udnævnt til Statsraad og bestyrede først Indredepartementet; efter et Aars Ophold i Stockholm som Medlem af den derværende Statsraadsafdeling (Juni 1899—Juni 1900) overtog han Ledelsen af Finansdepartementet, men traadte allerede 3 Novbr. 1900 sammen med tre andre Statsraader ud af Regjeringen (uden at søge om Pensjon) og vendte tilbage til sin tidligere Forretningsvirksomhed. Han blev 9 Juli 1889 R. St. O. O. «for Embedsfortjeneste» og 21 Januar 1899 K.[1] St. O. O. Han var Formand i Drammens Forsvarsforening fra dens Stiftelse 1889 og til sin Fraflyttelse fra Byen.

* 1 Decbr. 1872 *Aagot Faye* (f. 11 Oktbr. 1852), D. af Kjøbmand i Drammen Hans Peter F. og Ida Knudsen.

Biografier af ham findes i de fleste Kristianiablade ved begge hans Udnævnelser til Statsraad, saaledes i Aftpst. 1888, No. 806, og 1898, No. 125. — *Portræt* med Interview af Emil Mørkassel i «Luren og Busk. Amtstid.» 1895, No. 139.

Han var som Student et Aars Tid (omkr. 1858—59) Kristiania-Korrespondent til «Drammens Blad».

I Drammen har han af og til i Pressen deltaget i Udredningen af Dagens Spørgsmaal; saaledes havde han 1873—74 en længere Fejde i Anledning af den projekterede «Drammen og Oplands Kreditbank», og 1887 deltog han livlig i en Polemik om samme Banks foreslaaede Opløsning.

Han har ogsaa skrevet forskjellige Lejlighedsdigte, hvoraf enkelte er trykte, saaledes ved det nordiske Studentermødes Besøg i Drammen 1869 (trykt i Studentmötet i Kristiania (Lund 1871), S. 142—43) og ved Drammens Sagføreres Fest for Sorenskriver A. Hansteen ved dennes Bortrejse fra Drammen 1875.

Thilesen, Guttorm, Søn af *Thile Erikssøn* og *Bodel Marie Guttormsdatter*, blev døbt 5 April 1789 i Glemminge ved Fredriksstad, blev Korporal og 1809 Fændrik ved Søndenfjeldske Regiment, 1811 Premierløjtnant i Kristianssandske Brigade samt Brigade-Adjutant og 1828 Kaptejn i Armeen; 1832 Overtoldbetjent i Kristianssand og 18 Januar 1839 i Kristiania, hvor han døde 12 Januar 1847.

* 181* *Agnete Marie Olrog* (f. i Kristianssand 20 Oktbr. 1788, † i Kristiania 21 Marts 1853), D. af Generalskibsmaaler Peder O. og Johanne Cathrine Mørch.

Jfr. Forhandlingsprotokol ført i Regjeringsraadet og Statsraadet Marts til Decbr. 1814, S. 223.

Efterretning om de Franskes Krig i Spanien af M. Rocca. Oversat. Chr.sand 1821. 8. 260 S.

Feldttoget til Moscow i 1812; forf. efter en Samling af officielle Actstykker over dette mærkværdige Feldttog, ved hvilket mere end 300,000 tappre Franskmænd bleve opofrede for deres Chefs Ærgjerrighed og Forblindelse; ved R. J. Durdent. Oversat. Chr.sand 1822. 8. 88 S.

Feldttoget 1815, eller Efterretninger om de militaire Operationer, som fandt Sted i Frankrige og Belgien under de hundrede Dage, skrevet paa St. Hellena, ledsaget af et Brev til Hendes Majestæt Erkehertuginde Marie Lovise; af General Gourgaud. Oversat. Chr.sand 1822. 8. 211 S.

I Forening med Kaptejn J. J. Broch (s. d. I. 445 fg.) indbød han i Februar 1823 til Subskription paa en norsk Oversættelse i 24 Bind af «Victoires, conquêtes, désastres etc. des Français de 1792 à 1815», som dog af Mangel paa Tilslutning ikke udkom.

Thilesen, Peter Christian Frederik Kraft, foregaaendes Søn, blev født i Kristianssand 24 Decbr. 1828, blev, privat dimitteret af cand. mag. C. Müller, Student med Laud i 1846 og tog i Marts 1854 medicinsk Embedsexamen med Laud. Sommeren 1852 var han i 3 Maaneder konstitueret som Kompanikirurg og Underlæge ved Marinens Sygehus. Efter Examen nedsatte han sig som privatpraktiserende Læge i Kristiania.

I 1854 var han ansat som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling, i 1855 ved sammes Hudsygeafdeling og ved Fødselsstiftelsen. Vinteren 1856—57 studerede han i Berlin, og efterat han om Sommeren 1858 som Skibslæge havde deltaget i Dampkorvetten «Nornens» Togt, opholdt han sig atter den følgende Vinter med offentligt Stipendium i Berlin. I 1861 var han i 3 Maaneder konstitueret som Læge ved Akershus Strafanstalt, og fra Slutningen af 1861 var han i 3 Aar ansat som Reservelæge ved Rigshospitalets medicinske Afdeling. I 1888 opgav han sin Praxis og flyttede til sin Gaard Frydenberg i Furnes paa Hedemarken, hvor han døde 2 Novbr. 1892.

* 18 Septbr. 1862 *Erika Birgithe Marie Thomle* (f. i Kristiania 24 Juli 1842, † i Furnes 23 Juni 1893), D. af nedennævnte Justitiarius I. S. T. i dennes første Ægteskab.

Nekrolog i Norsk Mag. f. Lægevidenskab, 4. R., VII. S. 1521—22; i Aftpst. 1892, No. 641. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. S. 424—425; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte, V. S. 655—656.

Om Astigmatisme. Med 15 Træsnit-Tegninger. Chra. 1873. 8. 2 Bl., 57 S.

I Norsk Magazin for Lægevidenskab, 2. Række, hvoraf han var valgt Medredaktør 1867—1869 (B. XXI—XXIII), har han, foruden talrige Anmeldelser og Uddrag, skrevet følgende selvstændige Artikler: *IX*, (1855), S. 477—492, 513—530, 569—586: Nogle Tilfælde fra Rigshospitalets chirurgiske Afdeling (den sidste Meddelelse, om et Tilfælde af Lymphaniectasia, er optaget i Handbuch der allg. u. spec. Chirurgie hg. von Pitha u. Billroth, II. 2. S. 73); S. 587—91: Svovlvand i Christiania. — *XV.* S. 213—247, 312—346: Glaucom; S. 817—841, 913—939: Paralyser af Øienmusklerne. — *XVIII.* S. 481—512, 577—596, 657—679, og *XIX.* S. 721—746, 785—824: Aarsberetninger fra Rigshospitalets medicinske Afdeling for Aarene 1862—64. — *XXI.* S. 3—22: Osteomyelitis spontanea diffusa; S. 134—139: Et Tilfælde af Corelysis med Bemærkninger; S. 139—145: Amaurose efter Misbrug af Tobak (en Meddelelse om det her beskrevne Tilfælde er optaget i Congrès périodique international d'ophtalmologie, 3e session Paris 1867, Compte-rendu (1868), S. 168—170); S. 873—885: Et Tilfælde af Duchennes Sygdom. — *XXII.* S. 385—401: Neuritis optica.

Thinn, Otto Christian, Søn af Pastor *Bernt Anton T.* (f. 1819, † 1881; se om denne T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 137) og *Ottine Christine Ottesen* (f. 1823), er født i Østre Totens Prestegjæld 27 Februar 1853, blev Student med Laud 1869 fra Gjertsens Skole i Kristiania og tog theologisk Embedsexamen Vaaren 1874, Practicum Høsten 1875, begge med Laud. Strax efter Andenexamen 1870 begyndte han Virksomhed som Lærer og var 1871—76 ansat ved Gjertsens Skole. Vaaren 1876 blev han Personalkapellan hos Sogneprest K. T. Rode i Nedre Stjørdalen og samtidig Bestyrer af Stjørdalens private Middelskole. 14 Juni 1879 udnævntes han til resid. Kapellan paa Tromsø, hvor han tillige blev Lærer ved den kommunale

Pigeskole og undertiden vikarierede ved den højere Skole. 1893—94 var han konstitueret Sogneprest og Stiftsprovst i Tromsø. Vaaren 1895 forflyttedes han som resid. Kapellan til Vor Frue Kirke i Trondhjem, hvor han siden 1897 desuden har været Lærer ved Frk. Christies Pigeskole. Han er Formand i Trondhjems Skolestyre, Sekretær i det norske Bibelselskabs Stiftskomite og Medlem af Videnskabsselskabet i Trondhjem.

* 2 Maj 1876 *Johanne Wilhelmine Siebke* (f. i Kristiania 25 Maj 1856), D. af Konservator J. H. Spalckhawer Siebke (s. d. ovfr. S. 264 fg.).

Portræt med Biografi i Studenter fra 1869, S. 146—147.

Størdalens private Middelskole, Indbydelsesskrift 1877. Thjem 1877. 8. (ca. 1 Ark).

Indførelse i kirkelige Salmer efter Landstads Salmebog. Kra. 1880. 8. 4 Bl., 274 S. (Anm. af O. T. Krogh i Morgbl. 1881, No. 286; i Norsk Skoletid. f. A., S. 30—31.)

Gamle Pontoppidan i ny Skikkelse. Et Forsøg. Chra. 1882. 8. 55 S. (Anm. i Norsk Skoletid. 1882, S. 244.)

De vigtigste Spørgsmaal og Bibelsteder i Pontoppidans Forklaring. Tromsø 1887. 8. — 2. Opl. Tromsø 1889. 8. 18 S. (Anon.)

At leve er mig Christus, og at dø en Vinding. Prædiken holdt i Tromsø Kirke 16 Sønd. e. Tref. 1887. Tromsø 1887. 8. 16 S.

Tale ved stud. jur. Theodor Wessel Giævers Begravelse Lillejulaften 1888. [Tromsø.] 8. 4 Bl. (Anonymt, trykt i 25 Expl)

Bibelsprog til Katekismen. Thjem 1897. 8. 22 S. (Anon.)

I Luthersk Kirketidende *XIX.* (1896), S. 150—153: „Tre Talere" og „opløsende Kræfter".

I Morgenbladet *1876,* No. 176 B: Et Par Ord om Arkitekt von Hannos Methode for Frihaandstegning. — *1900,* No. 74: „Naar vi Døde vaagner" (af H. Ibsen).

I Størdalens Tidende *1878,* No. 50 og 51: Skriftemaalsspørgsmaalet.

Han deltog i Redaktionen af «Tromsøposten» 1884—90.

Thistedahl, Ole Christian, Søn af Almueskolelærer *Johannes T.* († 1840) fra Teistedal i Fede Sogn (Kvinesdal) og *Karen Klungeland,* blev født i Kristianssand 15 August 1813, blev 1830 dimitteret fra sin Fødebys Kathedralskole sammen med A. Munch og 5 andre Kamerater af Rektor M. A. Boye (s. d. I. 422) og drog med dem paa en Fragtejagt til Kristiania, hvor han slog sig ned i Oslo hos sin Morbroder Klokker Klungeland. Her tog han Examen Artium og Andenexamen med Laud. præ ceteris, og uagtet han maatte tjene til sit Ophold ved at give Privatundervisning for Artianere og theologiske Studenter og desuden i 1833 en Tid vikarierede i Græsk for Rektor Boye i Kristianssand, blev han dog allerede Sommeren 1834 theologisk Kandidat med Karakteren «Laud med Indstilling», — efter Sigende den sidste, som paa Latin gjennemgik den hele Examen. Efter Examen virkede han i 2 Aar som en meget søgt theologisk Manuduktør, samtidig med at han ivrig studerede de klassiske Sprog, og da Professor Stenersen døde Vaaren 1835, blev

han tilbudt Lektorposten i Theologi efter ham. Dette Tilbud fornyedes efter Professor Herslebs Død Høsten 1836; men begge Gange afslog han det og drog i Stedet til Kristianssand, hvor han i 2 Aar, til Høsten 1838, var ansat som Timelærer ved Kathedralskolen. Efterat han paa egen Bekostning havde tilbragt Vinteren ved Göttingen Universitet, slog han sig fra Sommeren 1839 atter ned i Kristiania og tilbragte næsten 3 Aar her som theologisk Manuduktør. 15 Januar 1842 blev han efter Ansøgning konstitueret som Adjunkt i Kristianssand og levede tilbagetrukket i denne Stilling, idet han i 1846 efter Professor Chr. Keysers Død paanyt afslog at søge den ledige theologiske Lærerpost ved Universitetet. 28 Oktbr. 1848 tog han Afsked fra sit Embede for efter Opdrag fra det norske Bibelselskab at fortsætte den i 1842 af Professor, senere Biskop J. Kaurin (s. d III. 204 fg.) paabegyndte nye Oversættelse af det gamle Testamente. For denne Sags Skyld opholdt han sig i Kristiania fra Maj 1849 til Sommeren 1855 med en aarlig Løn af 600 Spd. Efter endt Arbejde flyttede han tilbage til Kristianssand og blev i 1860 atter ansat som Adjunkt ved Byens lærde Skole, fra hvilket Embede han i 1874 søgte Afsked, som han fik med sin fulde Gage i Pensjon. Han døde ugift i Kristianssand 2 Juli 1876.

Biografi af V. G. [ɔ: Vilhelm Gedde] i Hjemmet (Tillægsblad til «Fædrelandet») VI. (1877), No. 4 og 5. — *Nekrologer* i Kristianssands Stiftsavis 1876, No. 77; i 60. Beretning om det Norske Bibelselskab, S. 28—29; i Morgbl. 1876, No. 182 A. — *Mindedigt* af Chr. E. Olsen i Tønsbergs Blad s. A. Jfr. A. Munch: Barndoms- og Ungdoms-Minder, S. 133—135, 207; Morgbl. 1874, No. 227 A (Tale af Prof. Gisle Johnson); «Indsendt» i Morgbl. 1839, No. 245, med Svar fra T. i No. 254; 33. Beretning om det Norske Bibelselskab, S. 16; 34. Beretning, S. 7; 37. Beretning, S. 33; 39. Beretning, S. 18; 72. Beretning, S. 57; Storth.-Forh. 1851, VII. S. 71—72; 1875, VI. S. 76; P. Botten-Hansen: La Norvège littéraire, S. 185.

I Theologisk Tidsskrift for den norske Kirke, V. (1854), S. 281—296: Udvælgelse (Prædestination) og Forskydelse.

Han udarbejdede fra 1848 til Januar 1853 under stadigt Samarbejde med Prof Kaurin Udkastet til den nye Oversættelse af det gamle Testamentes kanoniske Bøger med Undtagelse af Mosebøgerne, Josvas, Dommernes og Psalmernes Bøger, derefter fra Septbr. 1853 til Marts 1855 Oversættelse af det gamle Testamentes apokryfiske Bøger, og efter Revision af Professorerne C. A. Holmboe, C. P. Caspari, Kaurin og (fra 1861) J. F. Dietrichson udkom de af T. udarbeidede Hefter af denne Prøveoversættelse i denne Rækkefølge:

Jobs Bog. Oversat efter Foranstaltning af det norske Bibelselskab og udgiven som Prøve paa en ny norsk kirkelig Oversættelse af det Gamle Testamente. Chra. [Vaaren] 1854. 8 1 Bl., 38 S.

Josvas, Dommernes og Ruths Bøger. Oversatte o. s. v. Chra. 1858. 8. 70 S. — 2. Opl. 1869. 72 S. — 3. Opl. 1873. 72 S.

De tolv smaae Propheter. Chra. 1858. 8. 61 S. — 2. Opl. 1868. 63 S. — 3. Opl. 1871. 63 S. — 4. Opl. 1875. 63 S.

De tvende Samuels Bøger og de tvende Kongernes Bøger. Chra. 1859. 8. 164 S. — 2. Opl. 1869. 166 S. — 3. Opl. 1874. 166 S.

Esras's, Nehemias's og Esthers Bøger. Chra. 1859. 8. 43 S. — 2. Opl. 1870. 1 Bl., 43 S. — 3. Opl. 1874. 45 S.

Salomos Ordsprog, Prædiker og Høisang. Chra. 1860. 8. 51 S. — 2. Opl. 1869. 53 S. — 3. Opl. 1873. 53 S.

Propheten Daniel. Chra. 1861. 8. 24 S. — 2. Opl. 1869. 24 S. — 3. Opl. 1872. 24 S. — 4. Opl. 1877. 24 S.

Propheten Esaias. Chra. 1862. 8. 72 S. — 2. Opl. 1869. 72 S. — 3. Opl. 1872. 72 S. — 4. Opl. 1876. 1 Bl., 72 S.

De tvende Krønikebøger. Chra. 1863. 8. 84 S. — 2. Opl. 1870. 84 S. — 3. Opl. 1875. 1 Bl., 84 S.

Propheten Ezechiel. Chra. 1866 [eller 65]. 8. — 2. Opl. 1871. 71 S. — 3. Opl. 1875. 71 S.

Propheten Jeremias og Begrædelsers Bog. Chra. 1869. 8. — 2. Opl. 1869. 82 S. — 3. Opl. 1873. 84 S.

Det gamle Testamentes kanoniske Bøger. Oversatte efter Foranstaltning af det norske Bibelselskab og udgivne som Prøve paa en ny norsk kirkelig Oversættelse. Chra. 1869. 8. (Jfr. Luthersk Ugeskrift I. (1. Halvaar 1877), S. 152.)

Det gamle Testamentes apokryfiske Bøger. Chra. 1873. 8. 2 Bl., 204 S.

Denne nye Oversættelse af det gamle Testamente blev, efter fornyet Revision af Professorerne Caspari, Dietrichson, Nissen og Gisle Johnson, endelig optaget i Bibelselskabets Bibel 1888.

Paa Universitetsbibliotheket er deponeret T.s Oversættelse af det nye Testamente i et smukt Haandskrift paa 10 Bind i 4to, som er blevet benyttet af Prof. C. P. Caspari og Gisle Johnson ved Revisionen av F. W. Bugges nye Oversættelse.

T. efterlod sig desuden, meddeler Pastor J. H. H. Brochmann i Brev af 24 Maj 1900 til Udg., «en betydelig Mængde Manuskript, — Familien siger med Eftertryk: en Masse Manuskript, hvilket stemmer med, at man efter Sigende altid fandt ham skrivende, naar man kom til ham. At Manuskripterne indeholdt et større Livsarbejde, synes fremgaa af den Omstændighed, at der ved dem laa en Fjærpen (han brugte helst Fjærpen) med en vedheftet Seddel, der endte saa: «Med denne Pen har jeg afsluttet mit Arbejde.» Det forekommer mig sandsynligt, at Manuskripterne indeholdt et Kommentarverk; det stemmer baade med Manuskr.s Omfang og med Th.'s Arbejde som Bibeloversætter.» I samme Retning peger det ogsaa, at hans Bibliothek udmærkede sig ved en fortrinlig Samling af Konkordantser. Baade Bøgerne og Manuskripterne blev efter hans Død nedpakkede og gjemt paa et Loft, da Familien ikke nænnede at skille sig ved dem, og alt gik tilgrunde i Kristianssands Brand 1892.

Thjodolf, Pseudonym, se **J. L. Sundt.**

Thomas, Stephen Henry, blev født i Cornwall (England) 1813, blev Overstiger ved Kaafjordens Kobberværk i Alten 1836, var Bestyrer af Averø Værk ved Kristianssund 1840—44 og fra 1845 af Kobberværket i Alten. Her virkede han meget for de norske Skoler og som Jordegods-

ejer for Jordbruget. Han blev valgt til 3dje Storthingsrepræsentant for Finmarken 1857, men permitteredes fra Udgangen af Juli s. A., da han havde modtaget Ansættelse som Bestyrer af et engelsk Selskabs Gruber i Chile og saaledes forlod Norge. Han vendte tilbage 1862 og døde i Kristiania 1869.

* *Stine Kristine Elisabeth Omsted* (f. 13 Juni 1804, † 18 Juni 1893), D. af Mineralogen Hans O. til Skredsvik paa Modum og Susanne Gad; Ægteskabet opløstes ved Skilsmisse, og hun ægtede siden Sogneprest til Lyngdal Jacob Andreas Larsen.

Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 137; Chr. Ihlen: Familierne «Ellefsen» og «Dedekam», S. 85; Tromsø Tidende 1857, No. 70.

Om Jærnbaner og den elektriske Telegraf. Tromsø 1852. 8. 1 Bl., IX S., 145 S.

Thomasen, Thomas, blev født 1811 paa Gaarden Svenseid i Lunde (Telemarken) og opfostret paa Skoe (Skøien) hos sin Faster, hvis Søn var Skolelærer. Allerede i 10-Aars Alderen kunde han hjælpe til med Undervisningen af sine Medelever, og naar han som Barn gjætede Buskapen, havde han altid Bibelen hos sig. Omkring 1839 kom han paa Kontoret hos Lensmand Hans Blom i Næsherred, var efter dennes Død en Tid konstitueret som Lensmand og var siden hos Lensmand Simonsen. I sine sidste Aar boede han paa sin Gaard Bækhus i Næs, hvor han døde 1854.

Biografi i K. O. Mæland: Beskrivelse over Lunde hered (Porsgrund 1891), S. 153—156. Jfr. Bibelbudet VII. (1878—79), No. 39; For Fattig og Riig, 3. Række, 2. Aarg. (1885), S. 12.

Vidnesbyrd og Bekjendelser om nogle vigtige Puncter i vor christelige Troeslære, til Sandhedens Stadfæstelse og Usandhedens Modbeviisning. Chra. 1851. 8. 54 S.

Han skal ogsaa have udgivet et Skrift, «Synden er Folkets Fordærvelse», rettet mod Wexels og Grundtvigianismen.

I «Bibelbudet» VII. (1879) bebudes Udgivelse af én Række «Kristelige Betragtninger» af ham.

I Missionsvennen, udg. af S. M. Krognæss, 1865, S. 33—42: Vor Missionspligt.

I Bibel-Budet, 7. Aarg. (1878—79), No. 39: Hvorledes er du kommen hid ind og haver ikke Bryllupsklædningen paa?

I For Fattig og Riig, Ny Række (1856 fg.), findes mange Betragtninger og Sange af ham indtagne.

Thomassen, Thomas Christian, Søn af Sadelmagermester *Osmund T.* og *Caroline Olave Thomine Eichoph*, blev født i Bergen 11 August 1849, blev 1869 Student fra Bergens Kathedralskole med Laud og tog mathematisk-naturvidenskabelig Lærerexamen (Gruppe II og III) med Haud i Maj 1878. Fra Januar 1879 til August 1886 var han Be-

styrer af den kommunale Borgerskole i Sandefjord, men flyttede saa til Bergen, hvor han virkede som Timelærer ved forskjellige Skoler, særlig Fru Griegs Pigeskole og Tanks Skole, indtil han i Marts 1893 tiltraadte som Overlærer ved Bergens Folkeskole. Baade som Student og som Kandidat foretog han Rejser omkring i Landet for den geologiske Undersøgelse og tegnede og reviderede de geologiske Karter; i de senere Aar brugte han Sommerferierne til at befare Nordlands og Finmarkens Kyster for at afmærke den nuværende Vandstand. Sammen med Konservator Hysing ordnede og katalogiserede han Bergens Museums Bibliothek, og mens han i henved 2 Aar (1888—90), efterat Fridtjof Nansen var rejst til Grønland, var konstitueret som Museets Konservator, opstillede han dets mineralogiske Samling. Vintrene 1889—90 og 1890—91 holdt han Arbejderforedrag. Han døde Nat til 13 Januar 1897.

* 16 August 1879 *Sophie Emilie Mastrup* (f. i Kristiania 7 Decbr. 1858), D. af Bogholder Carl M. og Andrine Hansen.

Portræt med Biografi i Studenter fra 1869, S. 50, og i J. Brunchorst: Bergens Museum 1825—1900, S. 227—228, Till. S. 103. — *Nekrologer* i Bergens museums aarsberetning for 1896, S. 9—10; af sg. [ɔ: James Grieg] i Bergens Aftenblad 1897, No. 5801; i Bergens Handels- og Sjøfarts-Tid. 1897, No. 10; af [Hans] R.[eusch] i Morgbl. 1897, No. 25.

Geologiske Undersøgelser paa Folgefons Halvø. (Særsk. Aftr. af Nyt Magazin for Naturvidenskaberne.) Chra. 1877. 8. 16 S., 1 Kart.

Grundtræk af den fysiske geografi. Nærmest til skolebrug udarbeidet. Bergen 1891. 8. 128 S., 2 Bl. — 2. [uforandrede] opl. Bergen 1895. 8. 128 S., 2 Bl.

Jordskjælvet den 15de mai 1892. Med et kart. (Særtryk af Bergens Museums Aarsberetning 1891.) Bergen 1892. 8. 95 S., 1 lith. Kart. (Kun Omslagstitel. S. 88—95 indeholder et Resumé paa Tysk.)

Fysik. 400 forsøg i mekanik, akustik, varme, optik og elektricitet. Haandbog for lærere samt øvelsesbog til Meiser & Mertigs fysikalske apparater. Efter originalens 3. opl. oversat og bearbeidet af T. C. T. Bergen 1894. 8. 2 Bl., 134 S., 7 Bl. (Anm. af A. i Naturen 1894, S. 187—88.)

Opgavebog til regning. Udarbeidet af T. C. T. H. 1—7. Bergen [1895—96]. 4. (Hvert Hefte har Omslagstitel og 32 S. Schemata.)

Faciter til Thomassens opgavebog i regning. H. 1—7. Bergen [1896—97]. 8. (Hvert Hefte har Omslagstitel og 2 Bl.)

I Bergens museums aarsberetning for *1888*, No. 4: Berichte über die, wesentlich seit 1834, in Norwegen eingetroffenen Erdbeben, gesammelt. — *1890*, No. 3: Jordskjælv i Norge 1888—1890. (Med to kartplancher og fire kurver i teksten.) Anhang: Deutsches Resumé und tabellarische Zusammenstellung. — *1891*, No. 3: Jordskjælvet d. 15de mai 1892. Med tysk resumé og kart. — *1893*, No. 3: Jordskjælv i Norge 1891—93. Med et kart. Anhang: Deutsches Resumé und tabellarische Zusammenstellung; No. 5: Erdbeben in ihrem Verhältnisse zur Vertheilung des Luftdruckes. Mit 8 Karten.

I Nyt Magazin for Naturvidenskaberne, B. 24 (1879), S. 273—288: Geologiske Undersøgelser paa Folgefons Halvø (ogs. særsk. aftr.).

I Naturen *1877*, S. 129—137: Atlanterhavsexpeditionen. Resultater af de zoologiske Undersøgelser. — *1879*, S. 10—14: Støv i Lungerne. Efter C. Reclam. — *1881*, S. 97—107: Isen og Isbræerne. Efter Helmholtz. — *1884*, S. 10—12, 21—24, 40—42: Begrebet om «Art». — *1887*, S. 208—212, 241—245, 271—274: Om dal- og fjorddannelse i Norge; S. 367—372: Olje paa søen. — *1889*, S. 120—122: Den totale solformørkelse i Januar 1889; S. 204—208: Om landets stigning i Sverige; S. 261—267, 299—303: Om landets stigning i Norge; S. 321—330: Aarsagerne til jordskjælv. — *1892*, S. 231—236: Ætna. — *1896*, S. 124—135, 341—351, 362—376: Jordens indre.

Desuden findes af ham i samme Tidsskrift flere Anmeldelser og mindre Meddelelser, og han har ogsaa leveret enkelte Bidrag til Norsk Fiskeri-Tidende og til forskjellige Aviser.

I Norsk skoletidende *1897*, S. 49—51: Om skioptikon og dets anvendelse skolen.

I Universitets-Bibliothekets Manuskriptsamling findes af ham: Indberetning om en i sommeren 1895 foretagen reise i Nordland til anbringelse af vandstandsmerker (Ms. in 4to, No. 807). — Dagbog ført paa reise i Tromsø stift for anbringelse af vandstandsmerker. Sommeren 1896 (Ms. in 4to, No. 844).

Thomée, Anders Jakob, Brukseier, Landssekretær i Jemtlands län, født 1812 nær Helsingborg, død 1874 i Stockholm.

I Morgenbladet *1860*, No. 97: Jemtlands Forbindelse med Nordsøen (jfr. Aftbl. f. A., No. 45, 47 og 48).

I Throndhjems Stiftsavis *1865*, No. 98, 102, og *1866*, No. 3: Jemtlands Kommunikationslinie (jfr. Bemærkninger hertil af en Indf. i f. Bl. 1866, No. 4).

I Throndhjems Adressecontors-Efterretn. *1865*, No. 291, 295, 296, og *1866*, No. 8: Jemtlands Kommunikationslinie (jfr. Thjems Stiftsavis 1865, 19 Novbr.); No 215: (om Diligence- og Godsvognfarten mellem Meløn og Levanger).

Thomesen, Ole, Søn af Kjøbmand *Claus T.* og *Inger Persen*, er født i Kragerø 12 Novbr. 1817, var først bestemt for Handelen, men læste derefter privat til Artium i Kristiania og blev, privat dimitteret, Student med Laud 1837; tog juridisk Embedsexamen med Laud i Juni 1843, var et halvt Aars Tid Fuldmægtig hos Prokurator Hindrum i Vaage og opholdt sig derefter nogen Tid hjemme i Kragerø. Her faldt hans første politiske Optræden. «Med ungdommelig Lidenskab», fortæller han selv, «og vel tildels ogsaa med Fremfusenhed angreb og kriticerede jeg baade de snevrere og videre Samfundsanliggender . . . . Min Fader og i endnu højere Grad jeg var afgjort Demokrater, jeg endogsaa rød Republikaner, og som saadan tog jeg strax fat paa Forholdene.» Dette førte til, at han blev idømt Mulkt for sine Udtalelser om Byfogden; men denne blev ogsaa sat under Tiltale som Følge af de fremkomne Oplysninger og ved Under- og Overret dømt til Embedsfortabelse, hvad Højesteret formildede til højeste Mulkt. I Anledning af Storthingsvalget i Kragerø 1844 bevirkede han Forhør optaget, og Valget blev af Storthinget godkjendt med kun 52 mod 46 Stemmer. De første Maaneder af 1848, under

Prokurator Hindrums Konstitution som Sorenskriver i Nordre Gudbrandsdalen, var han konstitueret Prokurator i Vaage og derefter i flere Aar Fuldmægtig hos en Prokurator paa Lillehammer. Her kjøbte han Gaarden Langset i Faaberg, som han og hans Hustru drev i den Grad frem, at han efter 18 Aars Forløb kunde sælge den for det tredobbelte af Kjøbesummen. 1 Juli 1853 blev han autoriseret som Underretssagfører i Hedemarkens Amt og tog Bopæl i Ringsaker, men flyttede tilbage til Faaberg, strax Sagførernæringen var blevet frigivet fra Udgangen af 1855. Efterat Hovedjernbanen Kristiania—Ejdsvold var paabegyndt (1851), kjøbte dens engelske Bestyrer det Oplandske Dampskibsselskabs 2 Mjøsdampbaade og forhøjede Fragttaxterne betydelig. Thomesen dannede da et nyt Dampskibsselskab, som kom istand efter «ihærdig Agitation i Avisopsatser og paa sammenkaldte Folkemøder» (1852—53), og han drog selv til Motala mekaniske Værksted og afsluttede i Novbr. 1853 Kontrakt om Bygningen af Dampskibet «Skibladner»; før dette endnu var færdigt, bestiltes desuden Dampskibet «Færdesmanden» hos Akers mekaniske Værksted, hvis første Skib dette var. 1867 blev han Vikar uden Gage for Assessor i Kristiania Byret G. E. Schjelderup, fik 1868 kgl. Konstitution og 1869 fast Ansættelse som 7de Byretsassessor. 7 Februar 1874 udnævntes han til Sorenskriver i Nedre Telemarken, hvor han boede paa Gvarv i Saude. Dette Embede fratraadte han 31 August 1892 uden at søge om Pensjon og har siden boet i Sandviken i Bærum. 1876 gjorde han sig efter Anmodning valgbar til Storthingsmand, og uagtet han i Skrivelse til Valgmændene erklærede at ville arbejde for almindelig Stemmeret, parlamentarisk Regjering, direkte Skat og den mest ubetingede Religionsfrihed, blev han dog valgt til 2den Suppleant og, da Valget af Storthinget var blevet underkjendt, ved Omvalget 26 Februar 1877 endog til Repræsentant. Som saadan gjenvalgtes han helt til 1891, da han ikke fik en eneste Stemme blandt Valgmændene, dels fordi han erklærede sig bestemt imod enhver Forsvarsnihilisme, dels ogsaa fordi han ikke vilde virke for en Bergensbane gjennem Telemarken. Paa Storthinget var han Formand i Protokolkomiteen 1880—82, og ellers sad han næsten stadig i Næringskomiteen No. 2 (Formand 1883—88). Fra 1883 var han Medlem af Lagthinget, men blev af Anklagede udskudt af Rigsretten 1883—84. Da han paa et Folkemøde i Telemarken 22 Juli 1888 havde udtalt, at Johan Sverdrups Regimente allerede havde drevet flere af hans Kolleger ud af Regjeringen, en (Richter) endog lige til Selvmord, blev han af Justitsdepartementet 28 Juli s. A. affordret en Redegjørelse, og 8 Decbr. s. A. resolverede H. M. Kongen efter Regjeringsindstilling af 17 Oktbr., at der skulde tilkjendegives ham Kongens «Mishag med hans Adfærd ved at have fremført ærekrænkende Ytring mod Statsminister Sverdrup». Protokolkomiteen i 1889 kritiserede stærkt denne Resolution, uden at Sagen gav Anledning til nogen Forføjning fra Odelsthingets Side.

* 14 Marts 1850 *Johanne Jacobine Aalborg* (f. 6 Februar 1824, † 12 Marts 1893), D. af Skibsfører Niels M. A. i Kragerø.

Biografi i Fædrelandsvennen 1891, No. 121; i Verdens Gang 1881, No. 73 *(med Portræt)*. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 137; Bratsberg Amtstid. 1885, No. 64 (mod hans Gjenvalg); «1300 Udtalelser af og i Morgenbladet», S. 118; Storth.-Forhandl. 1889, D. 5, Dok. No. 105; D. 6, Indst. O. VIII, S. 21—23; D. 8, Forhandl. i Odelsthinget, S. 812—25. — *Portræt* i Minde om Stortinget 1883—1885, S. 54 (Norsk Folkebibliothek, Till. til Verdens Gang, B. 13, II).

Hr. Sorenskriver Thomesens Referat af Forhandlingerne paa Folkemødet paa Lindheim i Seljord den 26de Oktober 1890. (Aftr. efter „Dagbladet" med Forfatterens Tilladelse.) (Flyveskrift fra Norges Forsvarsforening, Kristiania Kreds.) [Kra. 1890.] 8. 8 S. (Uden særsk. Titelbl.)

I Morgenbladet *1844*, No. 221: Valghistorier fra Kragerø (jfr. Erklæring af T. D. Schweigaard i No. 230, Opfordring i No. 231, Svar fra T. i No. 246 og 252, Erklæring af D. B. Juell i No. 259, Gjensvar under Navn fra T. i No. 283, af J. Homann i No. 299, af Prokurator Petersen i No. 305, af Homann og af T. i No. 306, af Schweigaard i No. 308, af Homann i No. 317, af D. B. Juell i No. 328, af Schweigaard i No. 338 og 341, af Homann i No. 344, af C. A. Hansen i No. 351; jfr. videre J. Homann i Den Constitutionelle s. A., No. 322; Det ang. Storthingsvalget i Kragerø i 1844 optagne Forhør [udg. af J. Homann], Chra. 1845; Storth.-Forhandl. 1845, D. 7, S. 6—8 og 14; Storth.-Efterretn. s. A., S. 4—6; hertil T. i Morgbl. 1845, No. 55, Svar fra O. B. Lange i No. 59); No. 288: Aristokratiet i Kragerø (jfr. Svar af H. Biørn i No. 299, af D. B. Juell i No. 302, Bemærkning af T. i No. 310, af Claus Thomesen i No. 317, af Byfoged P. A. Krohn i No. 330). — *1856*, No. 312: Om Akers mekaniske Værksted, forsaavidt betræffer dets Virksomhed med Hensyn til Dampskibet „Færdesmanden" (jfr. Svar af P. S. Steenstrup i No. 313, Tilsvar af T. i No. 321, af O. Pihl i No. 329, Svar af T. i No. 337, af J. Løkke i No. 344, [af K. Motzfeldt] i No. 348).

I Dagbladet *1881*, No. 176: (Tale ved Folkemødet i Bø i Telemarken 1 og 2 Juli, om Republiken). — *1886*, No. 232: En Dom. — *1890*, No. 377: (Om Ullmanns Forsvarsnihilisme, ogs. særsk. aftr.).

I Kristians Amtstidende *1855*, No. 10: Lidt om Lillehammer. (Dvfr. III. 596 urigtig tilskrevet J. O. Løkke.)

I Varden *1881*, No. 94: (Om hans Fritænkeri). — *1891*, No. 99: (Om hans Gjenvalg til Storthinget; jfr. No. 97, 103 (af Olav Ejkland), 104 og Dagbl. s. A., No. 321).

I Storthings-Forhandlinger 1880—82 skrev han saa godt som alle Indstillinger fra Protokolkomiteen, 1883—84 ligeledes alle Indstillinger fra Næringskomiteen No. 2, senere kun for de Sager, som det tilfaldt ham at være Ordfører for.

Thomle, Erik Andreas, Søn af Højesteretsassessor *August T.* (f. 1816, † 1889) og *Fredrikke Binneballe* (f. 1820, † 1851) og Brodersøn af efternævnte Iver Steen T., er født i Kristiania 16 April 1849, blev Student med Haud fra Nissens Skole 1868 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1873. Fra Septbr. 1874 til August 1876 var han edsvoren Fuldmægtig hos Sorenskriveren i Holt, med Bopæl i Tvedestrand,

Trykt 7 Decbr. 1900

og var i denne Tid 2 Gange, fra Oktbr. 1874 til Oktbr. 1875 og fra Januar til Maj 1876, konstitueret som Sorenskriver og som Magistrat og Politimester i Tvedestrand. Fra 1 Novbr. 1876 modtog han Ansættelse som Extraskriver i Justitsdepartementet og var med Permissjon fra denne Stilling konstitueret som Byfoged og Byskriver i Arendal fra Januar til Maj 1877 og fra Oktbr. 1877 til Marts 1878. Da hans Interesser imidlertid afgjort gik i historisk — navnlig personalhistorisk og genealogisk — Retning, modtog han fra 1 Januar 1879 midlertidig og fra 1 Juli 1881 fast Ansættelse som Assistent i Rigsarkivet, hvor han 3 Juli 1886 udnævntes til Fuldmægtig, et Embede, som var blevet oprettet for ham; Embedets Titel blev fra 1 Juli 1898 forandret til Arkivar. I Septbr. og Oktbr. 1881 bestyrede han atter Holts Sorenskriverembede under dets Ledighed. I Juli 1879 var han en af Stifterne af «Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie», af hvis norske Bestyrelse og Skriftudvalg han den hele Tid har været Medlem. I Juli 1888 skjænkede han anonymt nævnte Selskab en Kapital af 1000 Kroner under Navn af «En Unævnts Legat til Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie».

* 2 Maj 1893 *Laura Anette Jørstad* (f. paa Fredrikshald 25 Juli 1860), D. af Major Even Hanssen J. og Marie Cathrine Knap.

Autobiografi i hans Biograf. Efterretn. om Studenterne fra Aaret 1868, S. 281—287. Jfr. Storth.-Forh. 1886, I. a, Sth. Prp. No. 1, Hovedpost IV, Kap. 10, S. 5—6; v. Eberstein: Hand- und Adressbuch der Genealogen und Heraldiker, 2. Hälfte (Berlin 1889), S. 252.

[1.] Love for det norske Studentersamfund. Efter Bestyrelsens Beslutning paany udg. og forsynede med Henvisninger af *E. A. T.* Chra. 1880. 8. 20 S.

Gravskrifter fra Stavanger Domkirke. Meddelte og ledsagede med Anmærkninger. Særtr. af Personalhist. Tidsskr. II. III. V. Kbh. 1881—84. 8. 20 S., 56 S., 32 S.

Nogle Christianssandske Præsteautobiografier. Meddelte og ledsagede med Anmærkninger. Særtr. af Personalh. Tidsskr. III. IV. Kbh. 1882—83. 8. 16 S., 48 S.

[2.] Love for det norske Studentersamfund. Udg. efter Bestyrelsens Beslutning og forsynede med Henvisninger af *E. A. T.* Chra. 1884. 8. 22 S.

Nedstammer den nulevende danske Slægt Lillienskiold paa Mandssiden fra den i 1676 adlede Hans Hanssön Smidt? En genealogisk Undersøgelse. Særtr. af Personalh. Tidsskr. VI. Kbh. 1885. 8. 1 Bl, 47 S.

Familien Stillesen. Særtr. af Personalh. Tidsskr. VI. Kbh. 1885. 8. 1 Bl., 22 S.

En bergensk Slægtebog fra det 17de Aarhundrede. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. I. Kbh. 1886. 8. 1 Bl., 31 S.

Studenter i Nedre Borgesyssels Provsti 1731—1754. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. I. Kbh. 1886. 8. 30 S.

Lidt om den norske Slægt Gram. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. II. Kbh. 1887. 8. 16 S.

Tvende Testamenter. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. II. Kbh. 1887. 8. 10 S.

Norske Rigs-Registranter, tildels i Uddrag. Udg. for det norske historiske Kildeskriftfond. B. X—XII. Chra. 1887—91. 8. (I Udgivelsen af B. X, H. 1, deltog Yngvar Nielsen.) X. 6 Bl.. 690 S., 1 Bl. XI. 2 Bl., 732 S. XII. 3 Bl., 494 S.

Uddrag af norske Kirkebøger: 1. Evje. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. III. Kbh. 1888. 8. 1 Bl., 30 S.

Naar uddøde den adelige Slægt Gyldenkrantz? En genealogisk Undersøgelse. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. III. Kbh. 1888. 8. 8 S.

Organist Johan Ludvig Schweigaard. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. III. Kbh. 1888. 8. 25 S.

Hvis Datter var Fru Brynhilde Benkestok til Lunde og hvis Søn hendes angivelige Fader Trond Benkestok til Hananger? En genealogisk Undersøgelse. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. IV. Kbh. 1889. 8. 20 S.

Lidt om Familien Mechlenburg. Med Bemærkninger af Capitain H. W. Harbou. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. V. Kbh. 1890. 8. 24 S.

Commerceraad Johan Adolph Løvenstierne. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. V. Kbh. 1890. 8. 1 Bl., 53 S., 1 Tab.

Borgermester Anders Jenssøn Helkands Optegnelser. Meddelte. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. VI. Kbh. 1891. 8. 14 S.

Mag. Jochum Angell's Optegnelser. Meddelte. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. VI. Kbh. 1891. 8. 1 Bl., 4 S.

Familien Rendtler i Norge. Meddelt. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 2. Række. VI. Kbh. 1891. 8. 1 Bl., 18 S.

Lidt om Familien Fasting i Norge. Meddelt. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 3. Række. I. Kbh. 1892. 8. 18 S.

Norske Herredags-Dombøger. Udg. for det norske historiske Kildeskriftfond. 1. Række (1578—1604). Chra. 8. — *I.* Dombog for 1578. [1892—]1893. 4 Bl., 356 S. — *II.* Dombog for 1580. 1894. 3 Bl., 149 S. — *III.* Dombog for 1585. 1894. 3 Bl., 231 S. — *IV.* Dombog for 1597. 1895. 4 Bl., 206 S., 1 Bl. — *V.* Dombog for 1599. 1897. 4 Bl., 420 S. — *VI.* Dombog for 1604. 1899. 4 Bl., 95 S.

Biografiske Efterretninger om Studenterne fra Aaret 1868 samlede i Anledning af deres 25 Aars Studenter-Jubilæum. Chra. 1893. 8. VIII S., 316 S. (Anm. af H. J. Huitfeldt-Kaas i Morgbl. 1893, No. 504.)

Familien Grønbechs Slægtebog. Meddelt. Særtr. af Personalhist. Tidsskr. 3. Række. II. Kbh. 1893. 8. 1 Bl., 43 S., XXXII S.

Hovedregister til Den norske turistforenings årbøger 1868—93. Udarbeidet. Kra. 1894. 8. 169 S., 1 upag. S.

Nogle Oplysninger om de ældste Slægtled af Familien Garmann i Norge. Meddelt. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 3. Række. III. Kbh. 1894. 8. 1 Bl., 18 S.

Portræter af Studenterne fra Aaret 1868 samlede i Anledning af deres 25 Aars Studenter-Jubilæum. Chra. 1895. 8. 6 S., 11 Pl.

Familien (von) Cappelen i Norge og Danmark samlet. Med fire Tabeller og en Planche. Chra. 1896. 8. 1 Pl., 2 Bl., 140 S., X S., 1 Bl., 4 Tab.

Statholderskabets Extraktprotokol af Supplicationer og Resolutioner 1642—1652. Udg. fra det norske Rigsarkiv [af H. J. Huitfeldt-Kaas og E. A. Thomle]. H. 1—2. Kra. 1896—98. 8. 320 S. (Endnu ufuldendt.)

Familien Holfeldt (Hoelfeldt) i Norge. Særtr. af Personalh. Tidsskr. 4. Række. I. Kbh. 1898. 8. 1 Bl., 29 S.

Forhandlingsprotokol ført i Regjeringsraadet og Statsraadet Marts til Decbr. 1814. Udg. fra det norske Rigsarkiv [af H. J. Huitfeldt-Kaas og E. A. Thomle]. Kra. 1899. 8. 2 Bl., 251 S. (Hertil har T. forfattet Registret.) (Anm. af Y. Nielsen i Hist. Tidsskr. 4 R., I, Literatur, S. 1—4, med Svar fra Huitfeldt-Kaas S. 20 fg. og Gjensvar fra Y. Nielsen S. 25 fg.)

Meddelelser fra det norske Rigsarchiv, indeholdende Bidrag til Norges Historie af utrykte Kilder. Udgivet fra det norske Rigsarchiv [af H. J. Huitfeldt-Kaas og E. A. Thomle]. B. 2, H. 1. Kra. 1900. 8. 176 S.

I Den norske turistforenings årbog for *1888*, S. 89—91: Notitser: I. Røiseim—Skogadalsbøen. II. Over Slåtafjeld. — *1889*, S. 54—59: Lidt statistik fra Jotunheimen. — *1890*, S. 1—18: En Vandring gjennem en Del af Tellemarken og Grevskaberne 1824 ved Andreas Faye. (Meddelt.) — *1897*, S. 101—148: Indberetning om inspektions- og undersøgelsesreisen sommeren 1896. (Med 4 Billeder.) — *1898*, S. 123—56: Indberetning om inspektions- og undersøgelsesreiser sommeren 1897. (Med 6 Billeder.)

I Personalhistorisk Tidsskrift — foruden mange mindre Bidrag under «Spørgsmaal» og «Svar» — *II.* (1881), S. 210—228, og *III.* S. 143—162, 222—257: Gravskrifter fra Stavanger Domkirke (se ovfr.); S. 289—304: Nogle Christianssandske Præsteautobiografier (se ovfr.). — *IV.* S. 1—18, 276—290: Nogle Christianssandske Præsteautobiografier (se ovfr.). — *V*, S. 97—128: Gravskrifter fra Stavanger Domkirke (se ovfr.). — *VI.* S. 1—47: Nedstammer den nulevende danske Slægt Lillienskiold paa Mandssiden fra den i 1676 adlede Hans Hanssøn Smidt? (se ovfr.); S. 246—249: Lidt om Familien Nyrop i Christianssand; S. 265—284: Familien Stillesen (se ovfr.). — 2. Række, *I.* S. 1—31: En bergensk Slægtebog fra det 17de Aarhundrede (se ovfr.); S. 70—79: Lidt om Familien Prydz i Norge; S. 106—116: Nogle Oplysninger om Drabet paa Obertoldinspecteur Albert Schumacher; S. 116—131: Nogle frederiksstadske Dagbogsoptegnelser fra det 18de Aarhundrede; S. 241—268: Studenter i Nedre Borgsyssels Provsti 1731—1754 (se ovfr.). — *II.* S. 64—77: Lidt om den norske Slægt Gram (se ovfr.); S. 161—168: Tvende Testamenter (se ovfr.); S. 169—201: Forskjellige Slægtebogs-Optegnelser. I. Familien Schnitler. — *III.* S. 81—110: Uddrag af norske Kirkebøger. I. Evje (se ovfr.); S. 185—190: Naar uddøde den adelige Slægt Gyldenkrantz? (se ovfr.); S. 190—212: Organist Johan Ludvig Schweigaard (se ovfr., jfr. 3. R., II. S. 189—192); S. 301—304: Endnu lidt om Familien Gram i Norge. — *IV.* S. 124—141: Hvis Datter var Fru Brynhilde Benkestok til Lunde og hvis Søn hendes angivelige Fader Trond Benkestok til Hananger? (se ovfr.). — *V.* S. 66—84: Lidt om Familien Mechlenburg (se ovfr.); S. 129—181: Commerceraad Johan Adolph Løvenstierne (se ovfr.); S. 274—278: Ligprædiken over Foged Michel Storm. — *VI.* S. 1—12, 181—184: Forskjellige Slægtebogsoptegnelser. II. Borgermester Anders Jenssøn Helkands Optegnelser. III. Mag. Jochum Angell's Optegnelser (se ovfr.); S. 80—83: En narret Brudgom; S. 237—252: Familien Rendtler i Norge (se ovfr.). — 3. Række, *I.* S. 73—76: Genealogiske Smaastykker; S. 132—147: Lidt om Familien Fasting i Norge (se ovfr.); S. 188—192, 287—290: Forskjellige Slægtebogsoptegnelser. IV. Borgermester Jens Nilssøn Friis's Optegnelser. V. Optegnelser om Familien Meldal. VI. Assessor Knud Frantsens Optegnelser. — *II.* S. 60—66: Nogle Bemærkninger om den norske Familie Floods Genealogi (jfr. S. 169—170); S. 149—169, 248—288, og

III. S. 52—64: Hans Jenssøn Grønbechs Slægtebog (se ovfr.); S. 145—162: Nogle Oplysninger om de ældste Slægtled af Familien Garmann i Norge (se ovfr.). — *IV.* S. 77—80: Lidt om en Familie Schjelderup. — *V.* S. 45—52: Lidt om Bagge Vandals Ophold i Norge; S. 151—158: Nogle Oplysninger om den adelige Familie Benkestok; S. 205—219: Forskjellige Slægtebogsoptegnelser. VII. Optegnelser om Familien Krefting. — 4. Række, *I.* S. 41—43: Hvis Datter var Biskop, Mag. Ludvig Munthes Hustru Ingeborg Sørensdatter Friis og hvad var hendes Fader? S. 66—94: Familien Holfeldt (Hoelfeldt) i Norge (se ovfr.); S. 287—291: Lidt om Familien Genschau (Jenschau) i Norge. — *II.* S. 149—152: Lidt om Familien Sverdrup; S. 153—155: Endnu lidt om Familien Flood.

I samme Tidsskrift har han ogsaa skrevet Noter til Fr. Bing Buck: Darre-, Schjelderup-, Kaarbø-Familien i Norge (B. II, S. 100—101); til L. Daae: En bergensk Slægtebog (B. II, S. 334—357); og til M. Sundt: Indskrifter fra Rygge Kirke (2. R., B. II, S. 279—286).

I Morgenbladet har han dels anonymt, dels under Mærkerne *E.* og *—k.* leveret en Række Anmeldelser særlig af personalhistoriske Værker fra 1885 og udigjennem; af andre Artikler kan mærkes: *1889,* No. 19: Om vore Archivforholde. — *1891,* No. 610: En Kriminalhistorie fra det 17de Aarhundrede. — *1893,* No. 35: Den norske Turistforening; No. 156: Den nye Matrikul; No. 190 og 192: Til „Grisefesternes" og Studentersamfundets Historie; No. 260: Pintseture i Christiania Omegn; No. 509: For megen Sport; No. 618: Er mit Navn mit? — *1896,* No. 75 og 88: Om Stamtavler (jfr. No. 61, 82 og 104).

I Aftenposten har han ligeledes dels anonymt, dels under Mærket *—e.* leveret Anmeldelser af personalhistoriske Værker fra 1890 af; af andre Artikler kan mærkes: *1891,* No. 134, 140 og 145: Et biografisk Arbeide om Geistligheden i Christiania og Hamar Stifter (jfr. A. J. Lange i No. 137 og 143); No. 387 og 418: Reisesæsonen; No. 518, 544, 666, 682 og 730: Reisebreve. — *1892,* No. 24, 31 og 61: Kristiania nye Vaaben (jfr. No. 32 og 52); No. 26: Kildeskriftfondet og dets Virksomhed; No. 322: Pintseture; No. 647 og 690: Blade af en Turists Dagbog; No. 724, 737, og *1893,* No. 31 og 64: Nogle Ord om Antagelsen af Familienavne; No. 203, 208 og 209: „Grisefesterne" i Studentersamfundet; No. 441: Fra Jotunheimen. — *1896,* No. 457: Nyt Rigsarkiv. — *1898,* No. 23: „Borregaardsretten".

Desuden har han givet Meddelelser til en stor Mængde genealogiske og personalhistoriske Skrifter, baade særskilt udgivne og trykte i Personalhistorisk Tidsskrift (se nærmere herom Studenterne fra Aaret 1868, S. 285 og 287).

Thomle, Iver Steen, Søn af daværende Bogholder ved Frolands Jernværk, senere Skibsreder og Storthingsmand *Erik Andreas T.* (f. 1782, † 1848) og *Mette Marie Binneballe* (f. i Danmark 1788, † 1878), blev født i Froland 1 Marts 1812, gjennemgik Arendals Middel- og Realskole, blev Student med Laud 1829 efter at have underkastet sig Tentamen ved Kristiania lærde Skole og tog Decbr. 1833 theoretisk, Juli 1834 praktisk juridisk Embedsexamen med Laud. Fra Marts 1834 til August 1836, med et halvt Aars Afbrydelse i 1835, gjorde han Tjeneste som Kopist i Justitsdepartementet, var derefter et Aar Fuldmægtig hos daværende Advokat, senere Statsminister Fredrik Stang, men traadte i Septbr. 1837 som konstitueret Bureau-

chef atter ind i Departementet, hvor han allerede 30 Maj 1838 fik fast Udnævnelse som saadan og 11 August 1840 forfremmedes til Expeditionssekretær. 26 Septbr. 1846 udnævntes han til Byfoged i Arendal, men tiltraadte først dette Embede i Septbr. 1847, idet han et halvt Aars Tid blev værende i Kristiania som Medlem af den kgl. Kreditlovgivningskommissjon. 30 April 1849 blev han udnævnt til Amtmand i Nedenæs Amt med Bopæl som før i Arendal, men flyttede 1860 til Kristiania, da han 3 Marts d. A. udnævntes til Assessor i Højesteret, og her blev han 11 April 1878 forfremmet til Justitiarius. Paa Grund af vaklende Helbred indgav han Afskedsansøgning i Foraaret 1884, efterat han havde fungeret som Vicepræsident i Rigsretten og som saadan havde havt det Hverv at forme Domskonklusjonen, men blev dog efter Opfordring af Justitsdepartementet staaende i sin Stilling helt til Udgangen af 1886. «I Erkjendelse af Hr. Thomles i særlig Grad fortjenstfulde Embedsvirksomhed» bevilgede Storthinget ham en Pensjon af 5000 Kr. Efter sin Afsked beskikkedes han strax til extraordinær Assessor og gjorde som saadan stadig Tjeneste lige til Sommeren 1889. Foruden Medlem af den forannævnte Kreditkommissjon (1846) var han Formand i Kommissjonen til Revisjon af Lov om Styrmandsexamen 1856 og i Kommissjonen for Konkurslovgivningen 1861 samt Medlem af Kommissjonen for Myntvæsenet 1872. Han valgtes til Storthingssuppleant for Arendal og Grimstad 1851 og var 1857 tilforordnet Statsraad under Interimsregjeringen. Ved Kjøbenhavns Universitets 400-Aars Jubilæum 1879 kreeredes han til *Dr. jur.* Han blev R. St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsførelse» 16 Oktbr. 1857, K.[1] St. O. O. 19 Juli 1873, Stk. St. O. O. 21 Januar 1879. Han døde i Kristiania 16 Septbr. 1889.

* 1) 18 Juni 1838 *Augusta Sophie Smith* (f. 26 August 1816, † 12 August 1843), D. af Sivert Nicolai S., Ejer af Frolands Jernværk, og Birgitte Johanne Roosen.

* 2) 26 April 1845 *Juliane Marie Heyerdahl* (f. 12 Juni 1820, † 6 Septbr. 1897), hans første Hustrus Kusine, D. af Bankadministrator i Kristianssand Thomas H. og Oline Cathrine Smith.

Selvbiografi i Levnedsbeskrivelser af de i Kbh. 1879 promoverede Doktorer, S. 146—147. *Biografi* i [Thv. Christensen:] Arendals Kommunes Portrætsamling, S. 56—57. — *Nekrologer* af J.[ohannes] B.[ergh] i Tidsskrift for Retsvidenskab II. S. 514—517; i Aftenposten 1889, No. 532; i Morgenbladet 1889, No. 493. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 137; A. Heyerdahl: Genealogiske Optegnelser om Slægtlinierne «Heyerdahl», S. 139; J. Landgraff: Grimstadslægter, S. 53—54; Storth.-Forhandl. 1887, VI A. S. 75—76; Aftpst. 1889, No. 534: (Afskedsord i Højesteret af Advokat Nicolaysen); Morgbl. 1889, No. 501: (Gravtaler af Sogneprest Sven Brun og Justitiarius Lambrechts).

Som Medlem af de forskjellige kgl. Kommissjoner har han Andel i deres Indstillinger:

Indstilling fra den ved Kongelig Resolution af 7de Febr. 1846 naadigst nedsatte Commission [bestaaende af U. A. Motzfeldt, J. S. Thomle og B. Dunker] til at udarbeide et nyt Udkast til Lov om Creditvæsenet. [Chra. 1847.] 4. 50 S. (Trykt som Storth. Prop. No. 17 for 1848, men aldrig forelagt for Storthinget og derfor ikke optaget i Storth.-Forh. 1848, hvor Prp. No. 17 er oversprunget.)

Revideret Udkast til Lov om Fallit og Fallitboers Behandling med yderligere Motiver. [Af den ved kgl. Resol. af 26 Novbr. 1850 nedsatte Kommission, bestaaende af U. A. Motzfeldt, J. S. Thomle og B. Dunker.] Chra. 1852. 4. 21 S. (Jfr. Storth.-Forh. 1854, VI. S. 192—193.)

Revideret Udkast til Lov, indeholdende nærmere Bestemmelser om Pant og Thinglæsning, med Bemærkninger. Indsendt til Justits-Departementet ved Skrivelse af Decbr. 1853 fra den ved Kongl. naad. Resol. af 7 Febr. 1846 nedsatte Commission til at udarbeide et nyt Udkast til Lov om Creditvæsenet. Chra. 1855. 4. 13 S. (Jfr. Storth.-Forh. 1857, V. Prp. O. No. 41.)

I Storth.-Forhandl. 1857, IV. Prp. O. No. 20, S. 4—18: Betænkning og Indstilling fra den ved kgl. Resol. af 19 Mai 1856 nedsatte Commission ang. Adgang til at blive Styrmand samt om Navigations- og Skippereramen.

Udkast til Lov om Concurs og Concursboers Behandling, afgivet af den ved Kongelig Resolution af 3die Janr. 1861 naadigst anordnede Commission, med Betænkning. [Chra. 1862.] 4. (Trykt i Storth.-Forh. 1862—63, V. Prp. O. No. 9, S. 9—39.)

Betænkning fra den ved Kongelig Resolution af 9de Decbr. 1872 nedsatte Kommission om Myntvæsenet. [Chra. 1873.] 4. (Trykt i Storth.-Forh. 1873, III. Prp. O. No. 1, S. 71—110.)

Thommesen, L.

Veiledning for Lodser og Kystfarere i Seiladsen fra Jomfruland til Fyldtvedt, afgivet i Spørgsmaal og Svar. Laurvig 1859. 4. 7 S.

Thommessen, Olaus Anton — han har siden 70-Aarene sædvanlig skrevet sig **Olaf** —, Søn af Gaardbruger *Thommes Christophersen* (f. 1817) og *Hella Marie Andersdatter* († 1893), er født paa Holtan i Borre Prestegjæld 23 Septbr. 1851. Han gik paa Skole i Borre, senere paa Horten, læste ogsaa noget privat og gjorde sit første Arbejde i Pressens Tjeneste som Avisbud for Bladet «Gjengangeren» paa Horten, hvor han ogsaa som Gut skrev nogle Digte. 1868 drog han til Kristiania for at læse til Artium og blev, privat dimitteret fra Heltbergs «Studenterfabrik», Student 1870 med «Non contemnendus» (i Modersmaal havde han Karakteren 1). Strax efter Artium var han et Aars Tid Folkehøjskolelærer i Vestre Slidre, og 1871—73 havde han en privat Fællesskole paa Horten. 1873 gav han sig til at studere moderne Filologi i Kristiania, og for at have noget at leve af gjorde han sammen med Nicolai Grevstad Tjeneste som Expeditør i «Verdens Gang». Han opgav Filologien og var i nogen Tid ansat paa Sagførerkontor, sidst hos Advokat G. Th. Mejdell, hvis Medarbejder han blev i det af denne udgivne Ugeblad «For By og Land»

(1876—77). 13 Januar 1875 indtraadte han som fast Medarbejder i «Dagbladet», og i Decbr. 1877 tog han juridisk Embedsexamen med Haud. I den sidste Tid Johan Sverdrup var Redaktør af «Verdens Gang» (se ovfr. S. 614), knyttedes T. til dette Blad, hvis Eneredaktør han blev fra 30 Juni 1878, og dermed kom der for første Gang en fast Ledelse ind i dette Blad, som fra nu af gik frem med Kjæmpeskridt baade i Abonnentantal og i politisk Indflydelse. Han havde fra først af en aarlig Løn paa bare 2400 Kroner, hvoraf han endda skulde udrede alle Redaktionsomkostninger; men i 1885 fik han overdraget til Ejendom en Femtepart i Bladet, og Sommeren 1887 blev det kjøbt af et Konsortium, hvori han selv stod som Deltager for en Halvpart. I 80-Aarene optraadte han en og anden Gang som Foredragsholder og Oplæser og deltog som Taler fra Venstres Side i Valgkampene 1894 og 1897, delvis ogsaa i 1900. Han var Valgmand for Kristiania 1894 og 1897, men deltog første Gang ikke i Valget, da han var udenlands. Han var nogen Tid Formand i Foreningen «Fram» og i Repræsentantskabet i Venstres Presseforening 1894—98.

* 26 Oktbr. 1878 *Helga Mathea Clausen* (f. i Kristiania 5 Januar 1854), D. af Bogbinder Halvor C. og Elen Holm.

Portræt med Biografi i Ola Holen: Norske bladfolk (Kra. 1895), S. 5—8; i Studenterne fra 1870, S. 186; i Politiken (Kbh.) 1893, No. 4. *Karakteristik som Redaktør* i Morgenbladet (Kbh.), aftr. i Dagsposten 1884, No. 206; i Aftenposten 1900, No. 31; i Dagbladet s. A., No. 12.

Han har været indviklet i en Række Pressesager, særlig Injuriesøgsmaal i Aarene omkring 1880, dels anlagte mod ham, dels af ham, og 2 Gange har han været under offentlig justitiel Tiltale. Første Gang blev han 25 Juni 1883 sat under Tiltale for «uden Forfatterens Samtykke at have udgivet et forbrydersk Skrift», idet han i en Artikel i «Verdens Gang» s. A., No. 30, «Novemberforeningens Redskaber», havde meddelt, at «Novemberforeningens Hovedagent», Seminarist Anton Brask Rustad, havde lavet følgende Omskrivning af den 2den Trosartikel: «Jeg tror paa det absolute Veto, undfanget af Konstitutionskomiteen i 1824, født af Professor Aschehoug, pint under Johan Sverdrup, korsfæstet, død og begravet den 9de Juni 1880, nedfaret til Justitsdepartementet, opstanden og opfaret til det juridiske Fakultet, hvorfra det er igjen kommet forat dømme alle Radikale.» Ved Byretsdom af 10 Septbr. 1883 blev T. frifunden for Justitiens Tiltale, medens Rustad blev dømt til 40 Kroners Bøder. (Se Domskjendelsen i Chra. Intelligentssedler 1883, No. 237; jfr. Protest af A. B. Rustad i Aftpst. s. A., No. 218 A.) — Anden Gang blev T. sat under Tiltale 26 Marts 1884 for Majestætsforbrydelse paa Grund af Bjørnstjerne Bjørnsons Artikel «Det kongelige Diktamen» i «Verdens Gang» 1884, No. 36; men Justitsdepartementet hævede Tiltalen efter Kongens Ønske, udtalt i Statsraad 19 Maj s. A.

Politik for hver Mand. Statsforfatningen, Statsforvaltningens og Kommunalforfatningens Grundtræk. Kra. 1885. 8. 4 Bl., 184 S. (For en væsentlig Del aftr. efter Norsk Folkebibliothek, B. IX og XII.)

I Norsk Folkebibliothek, Tillæg til „Verdens Gang", bl. a.: *B. II.* (1879). Norges Grundlov, samt Smaastykker om dens Tilblivelse, Fortolkning og rette Brug.

106 S. — *B. IX.* (1883). Norsk Samfundslære, 1. Del: Statsforfatningen. 102 S., 1 Bl. — *B. XII.* (1884). Norsk Samfundslære, 2. Del: Kommunalforfatningens Grundtræk. 58 S.

I Tids-Tavler *III.* (1874), S. 190—195: Smaa Digte; S. 459—460: Digte. — *IV.* S. 166—167, 282—286: Digte. — (Desuden her en Del Anmeldelser.)

I Nyt norsk Tidsskrift *I.* (1877), S. 317—318: (Skrivelse til Red. ang. G. Brandes's Ytring om den orthodoxe Moral i «Hovedstrømninger» I. 262.)

I Dagbladet *1870,* No. 134: Til Fru Laura Gundersen! (Ved hendes Afsked fra Kristiania Theater; Digt); No. 291: Leon Gambetta (Digt). — *1872,* No. 164: Tusen Aar. Den 18de Juli 1872 (Digt; anon.). — *1876,* No. 26: Til Johan Sverdrup (Digt; anon.). — Ogsaa enkelte andre Digte og nogle Føljetoner af ham findes i «Dagbl.» i disse Aar; som fast Medarbejder fra 13 Januar 1875 befattede han sig med al mulig Reportage, læste Korrektur og gjorde andet sligt Arbejde.

I Verdens Gang, hvis navngivne Redaktør han har været fra 1 Januar 1881, skrev han i sin første Redaktionstid saa godt som alle politiske Artikler; efterat Bladet fra Oktbr. 1887 var blevet Dagblad, har han skrevet noget mindre, men dog stadig personlig ledet dets Politik, og der udkommer næsten ikke et Numer af Bladet uden at indeholde et eller andet fra hans Haand.

Thorar fra Thjøttø, Pseudonym.

For arme Brødre. Chra. 1847. 16. 23 S.
Unge Hjerter. Digt. Chra. 1847. 16. 24 S.

Thoresen, Anna Magdalene, Datter af Fragteskipper og Skibstømmermand *Thomas Nielsen Kragh* († 1846) og *Anne Kirstine Pedersen*, er født i Fredericia (Danmark) 3 Juni 1819. Forældrene sad i trange Kaar, og indtil sit 14de Aar levede hun i Huset hos sin gamle Farmoder, som opdrog hende i varm Religiøsitet og med sand Forstaaelse af hendes vilde, fantasirige Barnesind. Men da Bedstemoderen pludselig døde paa hendes Konfirmationsdag, kom hun tilbage til Forældrenes Hus, hvor hun tilbragte seks kampfulde Aar; hun vilde ikke arbejde, hendes vigtigste Sysselsættelse blev snart at læse Bøger fra et Lejebibliothek i Byen, hun fortalte Historier for sine Søskende, og om Aftenen skrev hun ofte med Kridt paa Spisebordet Vers, som hun igjen strøg ud om Morgenen, strax nogen havde læst dem. Da hun var 20 Aar gammel, fik en menneskekjærlig Mand paa Gjennemrejse i Fredericia høre om denne underlige, tungsindige og uregjerlige Pige, som partout vilde være Digter, og ved hans Hjælp kom hun til Kjøbenhavn for at uddanne sig til Lærerinde; efter 2½ Aars anstrengt Studium for at gjenindhente alt det, hun før havde forsømt, drog hun Høsten 1842 til Norge, hvor hun skulde være Huslærerinde for de 5 Børn til Provst Hans Conrad Thoresen paa Herø (se ndfr.). «Jeg var ved Forholdenes Magt kommen paa Kant med mit Fødeland», skrev hun mange Aar senere i et Privatbrev *), «og vilde væk

*) Clara Tschudi, Silhuetter, S. 16—17.

derfra. Og i denne Bestræbelse blegnede baade min Barndoms og Ungdoms Indtryk hen, — min Sjæl var som en *tabula rasa*, da jeg gjorde min Indtrædelse i Norge og fik mit Tilhold i Søndmøres vilde Naturomgivelser, men tillige mødte den Tillid, som jeg saa haardt behøvede. Selvfølgelig modtog jeg alle Indtrykkene paa umiddelbart Sæt. Der var ingen Hjemve eller Længsel, som skulde overvindes. Jeg havde lidt saa ondt, tildels ved min egen Skyld, at jeg modtog alt det Nye — Natur, Skikke, Tænkesæt og Levemaade — som mit; det blev «Wahlverwandtschaft» i stor Stil. Og jeg havde intet andet Hjemland end Norge. Den Slags Nyliv, som jeg i 20-Aarsalderen oplevede, den Tryghed, som min ængstede Aand efter lange Tiders Uro følte, fostrede en Kjærlighed til Norge, som aldrig er bleven udslettet, uagtet jeg under mit literære Virke haardt har maattet savne Begynderens fremadhjælpende Sympati». «Det var Norge», sagde hun ved en anden Lejlighed *), «som gjorde mig til Forfatterinde. Dets storslagne Natur lagde mig Pennen i Haanden. Mit Temperament er saadant, at kun det Store, det Vilde gjør Indtryk paa mig. Jeg har aldrig kunnet skrive om Danmark, skjønt Mindet om min smukke Barndomsegn ved Lillebælt ofte, ikke mindst nu i min Alderdom, har staaet levende for mig, og jeg forsikrer Dem, jeg har kjedet mig, kjedet mig grundig ved Rhinen. Men Norges Natur greb mig med forfærdelig Kraft, den kaldte det bedste frem i mig, den hærdede min Karakter og gjorde mig til en Personlighed.» Et Aar efter sin Ankomst, 13 Oktbr. 1843, ægtede hun Provst Thoresen og fulgte ham snart efter til Bergen, hvor han var blevet ansat. Den 17 Aar ældre, højt dannede Mand tog sig som en Fader og Ven af hendes kunstneriske Udvikling; han rejste flere Gange med hende til Kjøbenhavn, saaledes 1846 efter Faderens Død, og 1853 sendte han hende alene til Kjøbenhavn for at træffe J. L. Heiberg, hvem dog hans Sygelighed hindrede hende i at komme sammen med; derfra rejste hun videre til Tyskland, hvor hun en Tid opholdt sig i Dresden, derefter over Brüssel til Paris, hvorfra hun vendte hjem over London. I Bergen omgikkes hun især Biskop Neumann, Lyder Sagen, Rektor Holmboe, Doktor Danielssen, Henrik Ibsen og flere af Familien Daae, og hun paavirkedes stærkt af Norskhedsaanden i denne Kreds. Hun «vilde ikke være dansk», og saa blev hun «norsk med Liv og Sjæl», ja endog «meget mere exklusiv norsk» end sine Omgangsvenner, skriver kun i et Brev 9 Juni 1900; «thi der var ikke saa lidt Dansk-Sværmeri indblandet i det, som dengang hed den højere Dannelse i Norge». Hun tog ivrig Del i det literære Liv i Bergen, hun var med ved Grundlæggelsen af det norske Theater 1850, hun skrev et Par Aar Theaterkritikerne i «Bergenske Blade» og leverede selv baade oversatte og originale Skuespil til Theatret, dog uden officielt at vedstaa sit Forfatterskab.

*) Politiken (Kbh.) 1899, No, 154.

Efterat hendes Mand var død 1858, blev hun endnu et Aar siddende i Prestegaarden, men flyttede 1861 med sine 4 Børn til Kjøbenhavn. I Forvejen havde hun dog gjort Bekjendtskab med Bjørnstjerne Bjørnson, der i Decbr. 1857 var kommen til Bergen for at overtage Theatrets Ledelse, og han hjalp hende ved de første Skridt paa Forfatterbanen. «Jeg indsaa nu», skrev hun nogle Aar efter i sin Ansøgning til det trondhjemske Videnskabsselskab, «at jeg havde en Livskaldelse at følge; men jeg forstod tillige, at det vedvarende Ophold i Bergen maatte virke lammende paa min Udvikling; der var dengang, for mig idetminste, ingen af de Betingelser tilstede, som kunde fremme den, om end det kunde siges, at der laa et ikke ringe poetisk Stof i Folket. Jeg tog da den Bestemmelse at rejse til Danmark og iværksatte den med mange Opofrelser.» I Kjøbenhavn lykkedes det hende fra først af ikke at faa noget trykt, og da hun resigneret forsøgte sig med en Skuespil-Oversættelse, blev den ikke antaget af det kgl. Theater. Endelig i Januar 1862 fik hun den lille Fortælling «En Aften i Bergen» optaget i «Illustreret Tidende», og nu fulgte hurtig en Række andre Fortællinger, som gjorde saa megen Lykke, at Gyldendalske Boghandel tilbød sig at forlægge hendes Skrifter. Udpaa Vaaren 1866 rejste hun tilbage til Norge, som hun stadig følte som sin Hjemstavn, og bosatte sig i Kristiania, — hun vilde «melde sig ind i Literaturen som norsk Forfatterinde», uagtet der havde aabnet sig gode og lønnende Udsigter for hende i Kjøbenhavn, og skjønt hun vidste, at i Norge ventede der hende kun nye Kampe. Her gjorde hun det, som endnu ingen Kvinde i Norden havde gjort, — hun optraadte med en offentlig Oplæsning (udenbogs) af et af sine Værker, «Fra Havkanten», 21 Decbr. 1867, og efter en længere Sygdom, ja før hun endnu var aldeles frisk, forelæste hun offentlig 16 April 1868 det store, endnu uudgivne Digt «Resignationen». Derefter optraadte hun ogsaa paa Fredrikshald, og 17 Oktbr. 1868 forelæste kun i Kjøbenhavn Fortællingen «Julestjernen». Hun vendte derfra tilbage til Kristiania, og om Vinteren sendte hun Ansøgning til den norske Regjering om at faa beholde ogsaa efter 13 Juli 1869 den Tillægspensjon paa 135 Spd., som Storthinget 14 Novbr. 1859 havde bevilget hende, indtil hendes yngste Barn fyldte 18 Aar; hun begrundede denne Ansøgning med Henvisning til sin mindre gode Helbred, en trykkende Gjæld, 2 endnu uforsørgede Børn og sin 84-aarige Moder. Kirkedepartementets Indstilling af 19 Januar 1869, bifaldt ved kgl. Resolution af 6 Februar s. A., gik ud paa, at hun skulde faa 100 Spd. i Tillægspensjon «paa Grund af Ansøgerindens literære Virksomhed» — «i Lighed med hvad der forhen er bevilget en anden bekjendt Forfatterinde». Men Kirkekomiteen fandt i sin Indstilling af 31 Maj 1869 ikke Grund til af Pensjonsfondet for Gejstliges Enker «at tilstaa Belønning for den Slags Fortjenester», og Ansøgningen blev af Storthinget enstemmig afslaaet 10 Juni s. A. Imidlertid havde hun 1 Marts

1869 sendt Videnskabsselskabet i Trondhjem Ansøgning om et Stipendium for at udføre literære Forarbejder, i Lighed med hvad Videnskabsselskabet nogle Aar tidligere havde bevilget Bjørnstjerne Bjørnson og Henrik Ibsen. Efter en Redegjørelse for sin Forfattervirksomhed skriver hun i denne Ansøgning: «Jeg har nu i tre Aar virket hjemme, med hvad Held vil maaske bedre Eftertiden kunne afgjøre end Nutiden. Jeg har store og fremragende Talenter at arbejde ved Siden af, og det er ikke let at komme frem, navnlig for en Kvinde. Imidlertid skal intet afholde mig fra at stræbe fremad og virke til Ære for den Literatur, i hvis Tjeneste jeg har stillet mig, maa saa Udfaldet blive som Gud vil. Men til mit Formaals Opnaaelse er vistnok nu og da en Rejse nødvendig, saavel for Legemets Styrkning som Aandens Befrugtning gjennem nye Indtryk og Erfaringer.» Hun havde paa denne Tid i Tankerne et Arbejde med Livsbilleder fra de norske Fjorde, og hun vilde bruge det ansøgte Stipendium til en Rejse til Søndmøre og Sogn. «Mine Folkelivsbilleder maa jeg have, det er Sagen», skrev hun 2 Marts 1869 til Overlærer Aug. Holth i Trondhjem, «og gjennem Fantasien alene fortyndes ligesom Materien. Jeg maa faa nye Syner paa Livet, Friskhed og Realitet». Samtidig droges hun ogsaa til de nye, for Literaturen endnu uopdagede Landsdele nordpaa: «Jeg har desuden», skrev hun i samme Brev, «en brændende Lyst til at sætte mig ind i Livet nordenfjelds; thi jeg tror vist der ligger en betydelig Pathos i Folket, og at der findes Karakterer for min Pen.» Hendes Ansøgning blev behandlet sammen med 5 andre Andragender paa Videnskabsselskabets Generalforsamling 7 Maj 1869, hvor den blev afslaaet med 12 mod 11 Stemmer; Flertallet ansaa det vistnok nødvendigt at indskrænke Bevilgningerne til at gjælde kun videnskabelige Formaal, idet Budgettet dengang ikke synderlig oversteg 2000 Spd. *). Fru Thoresen følte disse Afslag, som om hun var vist Døren ud af den norske Literatur; hun syntes hun mødte «kun Fremmedfølelse og Modstand», siger hun i Brev af 25 Juli 1900, og «i den Luft kunde jeg ikke leve.» Saa flyttede hun strax samme Aar til Kjøbenhavn, og der har hun siden havt sin Bopæl. Men hun opgav ikke sin Tragten efter at være norsk Forfatterinde, og med Tiden fik hun sat i Værk de Planer, hun allerede i 1869 bar paa. Sommeren 1871 drog hun til Bergen, og med Udgangspunkt i sit gamle Hjem Herø gjorde hun med Baadskyds en grundig Studierejse gjennem søndre Søndmøre. Ogsaa som Forelæserske af egne Arbejder optraadte hun fremdeles, saaledes Vaaren 1874 i Sverige. I Aarene 1871, 72 og 73 søgte hun Kirkedepartementet om at faa et af Statens Kunstnerstipendier, idet hun vilde opholde sig 1 à 2 Aar i Sydeuropa, fornemmelig Italien; men de to første Gange maatte hun staa tilbage for Jonas Lie, og den 3dje Gang fik ingen Digter Del i disse

*) Siden 1874 tillader ikke Videnskabsselskabets Statuter Uddeling af Stipendier i skjønliterære Øjemed.

Stipendier *). Fra 1876 boede hun i 3 Aar til Stadighed i Schweiz sammen med sin yngste Søn, der studerede ved Polyteknikum i Zürich, og derfra drog hun Høsten 1879 over München til Italien, hvor hun tilbragte den følgende Vinter. Det var haarde Slag for hende, at hun mistede begge sine Sønner, endnu før de havde fyldt 30 Aar, — først Thomas 1876 (se ndfr.), saa Axel 1881, og da ogsaa denne yngste Søn var død, tog hun sin Tilflugt til sin yngste Datter, som boede paa Vardø med sin Mand, Løjtnant (senere Kaptejn og Generalkonsul i Arkangel) Conrad Falsen. I Finmarken opholdt hun sig fra Midsommer 1881 til Juli 1882, og hun fandt sin Trøst i nye Folkelivsstudier i dette Land, som hun saa længe havde længtet efter. Sommeren 1885 gjorde hun atter en Rejse nordover, denne Gang udelukkende en Studierejse, hvorunder hun færdedes paa Baad omkring mellem Øerne og indi Fjordene i Vestfinmarken. Senere har hun som en naturlig Følge af sin Alder maattet holde sig mere i Ro i sit Hjem i Kjøbenhavn, og Somrene har hun regelmæssig tilbragt i det lille Strandsted Gilleleje i Nordsjælland; hun var sidste Gang i Norge 1894. Mer og mer fik hun nu den Anerkjendelse, som hun saa længe havde kjæmpet for. Hendes 70-Aars Fødselsdag blev mindet med Artikler i en Række Blade. Fra April 1891 modtog hun ifølge Rigsdagsbevilgning 800 Kroner aarlig af den danske Stat. 3 Juni 1899 blev hun fejret med offentlige og private Fester; hun fik overrakt H. M. Kong Oscar II's Belønningsmedalje af 1873 i Guld for Fortjenester af Literaturen (som tidligere kun var skjænket 11 Mænd og én Kvinde) og samme Dag Fortjenstmedaljen i Guld fra H. M. Kong Christian IX af Danmark; 6 Juni 1899 blev hun Æresmedlem af Kvindelig Læseforening i Kjøbenhavn.

Selvbiografi i Illustreret Tidende XL. (1898—99), S. 605—606 (med hendes Portræt); jfr. Billeder fra Vestkysten af Norge, 2. Opl., Forord, S. III—VII; Studenten, 2. Udg., S. I—IV: Til Norge (Digt). — *Biografi* af G. B.[randes] i Illustreret Tidende (Kbh.) VII. (1865—66), S. 245—46 (med Portræt), hvorefter Walter Reinmar i Gesammelte Erzählungen I. (1878), S. V—VIII (se ndfr.) og Deutsche Hausfrauen-Zeitung 1880; efter Mary Ottesen i Nutiden (Kbh.) VIII. (1883—84), S. 437 (med Portræt S. 441); af Charles Simond i Dans les Fiords (1888), S. 97—98 (se ndfr.); af Anna Sommer i «Stamboul» 1895; af Clara Tschudi i Morgenbladets Extranumer 1895, No. 46 og 47, optr. i Silhuetter (Kra. 1898), S. 1—28. Jfr. Nordisk Conversationslexikon, 3. Udg., VI. 655; Nord. familjebok XVI. 204 (af Y. Nielsen); P. Hansen: Nordiske Digtere, 2 Udg., S. 604—5 (med Portræt); Henrik Jæger: Illustr. norsk literaturhistorie II. 929—30 (med Portr.); Nordahl Rolfsen: Norske Digtere, S. 510—13 (med Portr.); L. Dietrichson: Svundne Tider I, S. 70—71 (med Ungdomsportræt). — *Bidrag til hendes literære Karakteristik* i: Magdalene Thoresen ved Jakobe. Kbh. 1895. 8. 70 S., Titelportræt. Endvidere af N. Zachariae i Literatur og Kritik (Kbh.) I. 460—64: Med Fru T.s Portræt; af Irgens Hansen i Samtiden I. (1890), 57—66; af Ernst Brausewetter i Nordische Meisternovellen (Berlin 1896), S. 273—78;

*) Af det filosofiske Fakultet var hun denne Gang blevet indstillet som No. 2 af Digterne, idet Camilla Collett var No. 1.

i Politiken 1889, No. 154; i Dagbl. (Kbh.) s. A., No. 128; i Morgbl. (Kbh.) s. A., No. 129; i Kvinden og Samfundet (Kbh.) 1899, S. 93—108 (Portræt med Vers af Selma Lagerlöf, Jonas Lie, Gina Krog, Nicolaj Bøgh, Anne Bruun, Hilsener og Karakteristiker af Bjørnstjerne Bjørnson, Anna Edsberg, Amalia Munch, Ellen Key. Jutta Bojsen Møller, J. C. v. Hofsten, Amalie Skram, Kirstine Frederiksen, samt Referat fra Kvindelig Læseforenings Fest 6 Juni med Fru T.s Tale); i Verdens Gang 1899, No. 166 (med Portræt); i Husmoderen s. A., S. 181 (med Portræt); i Politiken (Kbh.) s. A., No. 154 (Interview med Portræt); jfr. Festreferater i Dannebrog 1899, No. 2470 og 2473; af N. Bøgh i Juleneg 1899. — *Digt* til hende af P. A. Rosenberg i Dannebrog 1899, No. 2469. — *Om hendes Oplæsninger* se Sofie-Magazin for 1874, No. 8. og Tidskrift för hemmet XVI. 129—35; Erik Bøgh: Dit og Dat fra 1868, S. 210—15; Aftbl. 1867, No. 299, og 1868, No. 89.

Et Vidne, originalt Skuespil i 2 Acter. 1852. (Utrykt. Opført 6 Gange paa Bergens Theater 19 Decbr. 1852—6 Decbr. 1854, i ny Bearbejdelse fra 1 Decbr. 1854. Referat af Indholdet i T. Blanc, Norges første nationale Scene, S. 136—137. Anm. i Bergens Stiftstidende 1852, No. 103, saaledes: «Stykket viste ved sin historiske Holdning, sit skjønne, næsten poetiske og dog til Situationerne passende Sprog samt en rigtig Beregning af de dramatiske Kræfter at vedligeholde Spændingen indtil det sidste. Det havde Intet tilfælles med de franske Konversationsstykker og ligesaalidt med de tidligere Theaterstykker, hvor Christian den Fjerde forekommer. Den Modtagelse Stykket nød, berettiger os til det Haab, at Forfatteren med vedvarende Interesse for det Norske Theater, næste Gang vil behandle ei blot Norges Yndlingskonge blandt Oldenborgerne, men et norsk Emne.» Rec. i Bergenske Blade 1852, No. 118 [af J. Steen?] i Bergensposten 1854, No. 81 og 82.)

Kongedatterens Bøn, dramatisk Digtning [i 1 Akt] af Forfatteren til «Et Vidne». 1853. (Utrykt. Skrevet paa Opfordring og opført som Festforestilling paa Bergens Theater i Anledning af Kong Oscar I's gjenvundne Helbred 15 og 17 April 1853. Referat af Handlingen i T. Blanc, Norges første nationale Scene, S. 155, og i Bergens Stiftstid. 1853, No. 30. Anm. i Bergens Stiftst. s. A., No. 31, hvor det heder, «at der over det Hele hvilede en nordisk Duft, at de smukke Vers alene kunde vinde ved at fremsiges af Mad. Bruun»; rec. [af J. Steen?] i Bergenske Blade s. A., No. 32, Svar i Bergens Stiftstid. No. 33, videre i Bergenske Blade No. 35 med nyt Svar i Bergens Stiftstid. No. 36. Stykket blev af Theaterbestyrelsen tilstillet DD. MM. Kong Oscar og Dronning Josephine, som i Skrivelse af 9 Maj 1853 gjennem Statsminister Due meddelte den sin «høje Tilfredshed» derover.)

Adrienne Lecouvreur, Drama i 5 Akter af Scribe og Legouvé. (Utrykt. Oversat af Magdalene Thoresen og opført paa Bergens Theater 5 Gange 19 Marts 1854 —17 Jan. 1855, paa Kristiania Theater 15 Gange 24 Jan. 1858—25 Marts 1878.)

Hr. Money, original Vaudeville i 1 Akt. 1855. (Utrykt. Opført paa Bergens Theater 2, 7 og 20 Maj 1855. Referat af Indholdet i T. Blanc, Norges første nationale Scene, S. 199—200. Anm. i Bergensposten 1855, No. 124 og 129.)

Lys og Skygge, originalt Drama i 4 Akter. 1859. (Utrykt. Opført paa Bergens Theater 2 og 4 Janr. 1860. Referat af Indholdet i T. Blanc, Norges første nationale Scene, S. 285—288. Anm. i Bergenseren 1860, No. 3; Bemærkninger hertil i Aftenbladet s. A., No. 18, med Tilsvar i Bergenseren, No. 11. Jfr. G. B.[randes] i Illustr. Tidende VII. S. 246.)

Digte af en Dame, udgivne ved Bjørnstjerne Bjørnson. Bergen [1860]. 8. 2 Bl., 55 S. (Anonymt. Anm. af C. Rosenberg i Dansk Maanedsskr. 1860, II. 478—79; af L. Dietrichson i Aftenbl. 1860, No. 157; [af F. Bætzmann] i s. Bl,, No. 181; jfr. No. 185 af E. L.[arsen?] med Svar fra F. B. i No. 190; jfr. No. 196 af L. Dietrichson.) — 2. Opl. Bergen 1861. 8. 3 Bl., 55 S.

Fortællinger af Magdalene Thoresen. Kbh. 1863 [ɔ: Decbr. 1862]. 8. 2 Bl., 260 S. (Indeholder: En Aften i Bergen. Vørringen. Fra Hardanger. Fra Sognefjorden. Studenten.) (Anm. i Illustr. Nyhedsbl. 1863, S. 4.)

Fortællingen Fra Hardanger er optrykt i „Kjærlighedshistorier af Forfattere fra alle Lande", Kbh. 1879, S. 40—49, og som Føljeton i „Størdalens Tidende" 1879, No. 58.

Studenten. 2. Udg. Kbh. 1888. 8. 2 Bl., IV S., 192 S. (Anm. af P. A. R.[osenberg] i Literatur og Kritik I. 584—88.)

Der Student und Skizzen. Frei nach dem Norwegischen von Walter Reinmar [Pseudonym]. 2. unveränderte Aufl. Berlin u. Lpz. 1884. 8. 2 Bl., 300 S. (Egtl. kun Optr. med forandret Titelbl. efter Gesammelte Erzählungen, III.)

I «Sous les sapins. Nouvelles du Nord traduites par Xavier Marmier» (Paris 1865. 8), S. 3—18: Un soir à Bergen; S. 37—49: Vorring.

Signes Historie. En Fortælling. Kbh. 1864. 8. 1 Bl., 271 S. (Anm. i Berlingske Tid. 1864, No. 142; i Fædrelandet s. A., No. 49; af C. Rosenberg i Dansk Maanedsskr. 1864, I. 150—53; i Aftonbladet s. A., No. . . .)

Signe. En berättelse från Norges fjellbygd. Svensk öfversättning af A. H. Sthlm. 1864. 8. (Anm. i Aftonbladet 1864, No. 228.) (Ogsaa trykt i Europeiska Føljetongen 1864, H. 33—37.)

Schön Signes Liebe. Eine Erzählung aus Norwegen's Hochlanden. Deutsch von Henrik Helms. Lpz. 1864. 8. 139 S. (Anm. af R. Prutz i Deutsches Museum, overs. i Aftenbl. 1864, No. 233.)

Signe. Eine Erzählung. Frei nach dem Norwegischen von Walter Reinmar. 2. unveränderte Aufl. Berlin u. Lpz. 1884. 8. 2 Bl., 287 S. (Egtl. kun Optryk med forandret Titelbl. efter Gesammelte Erzählungen, IV.)

Signe's History, a Norwegian Tale. Translated by Rev. M. R. Barnard. London 1865. 8. (Anm. i Illustr. London News 25 Febr. 1865, S. 193.)

Heeren- en boerentrots. Romantisch tafereel uit het volksleven in Noorwegen. Naar het Noorsch, door C. Eijkman. Arnhem. 1868. 8.

Solen i Siljedalen. En Fortælling. Kbh. [Decbr.] 1868. 8. 1 Bl., 338 S. (Anm. af e. i Dagbladet 1869, No. 42; i Illustr. Tidende X. 107; af Vidar i H. Scharlings Dansk Tidsskr. 1869, I. 150—58; af Clemens Petersen i Fædrelandet s. A., No. 43; i Morgenbl. 1869, No. 323; af Reader i Tidskrift för Hemmet XI. 214—16. Jfr. Mathilde Reinhardt: Familie-Erindringer 1831—56, S. 148.) — I sin Ansøgning til Videnskabsselskabet i Trondhjem af 1 Marts 1869 betegner hun dette Arbejde som «et Kulturbillede, der ikke har sin Udgang fra nogen bestemt Egn af Landet, men skulde helst afspejle Kulturen, hvorsomhelst den findes». — Til Digtene i denne Bog har J. P. E. Hartmann skrevet Musik.

Et Optryk uden Forf.s Tilladelse er:

Solen i Siljedalen. En Fortælling. Chicago 1878. 8. 179 S., 2-spaltet.

Solen i Siljedalen. Berättelse. Öfversatt af Wilhelmina Stålberg. Sth. [April] 1869. 8. 336 S.

De zon in het Silje-dal. Naar het Noorsch door C. Eijkmann. Deventer 1879. 8. VIII S., 296 S.

En Parodi, «Solen i Tomtegaden eller Digterklubben, original Studenterkomedie i 1 Akt», opførtes af Studenter paa Folketheatret i Kristiania 20 Marts 1869; jfr. Protest fra Studentersamfundets Theaterdirektion i Aftbl. 1869, No. 67, jfr. videre No. 69; Antydning af Indholdet i C. Tschudi, Silhuetter, S. 24.

Et rigt Parti. Skuespil i to Akter. Kbh. 1870. 8. 2 Bl., 160 S. (Før Udgivelsen opført anonymt paa det kgl. Theater i Kbhvn. 1ste Gang 27 April 1870, inddelt i 3 Akter; Opførelsen anm. af Erik Bøgh i Folkets Avis 1870, No. 98 (Dit og Dat fra 1870, S. 95—97); i Dagbl. [Kbh.] s. A., No. 98; af x. y. i Fædrelandet No. 98; af Duo i H. Scharlings Dansk. Tidsskr. 1870, I. 571. Opført under hendes Navn, forkortet til 2 Akter, paa Kristiania Theater 5 Gange 20—31 Maj 1870; anm. i Aftenbl. 1870, No. 116, og af K. E.[lster] i No. 119; i Morgenbl. s. A., No. 139 B; jfr. Bergens Tidende 1873, No. 4. Opført «i fri Oversættelse» paa det kgl. Theater i Stockholm 17 Jan. 1871; anm. i Aftonbl. 1871, No. 14.)

Billeder fra Vestkysten af Norge. Kbh. 1872. 8. 6 Bl., 213 S. (Anm. af C. Rosenberg i Fædrelandet (Kbh.) 1872, No. 292; i Illustr. Tidende XIV. 118; af Rud. Schmidt i For Ide og Virkelighed 1873, I. 445—47; i Bergens Tidende 1873, No. 4; af Esselde [ɔ: Sophie Adlersparre, f. Leijonhufvud] i Tidskrift för hemmet XV. 54—76 og 132—46.) — 2. Opl. [Udg. i Anledning af Forfatterindens 80-aarige Fødselsdag.] Kbh. 1899. 8. 2 Bl., XVIII S., 224 S.

Bilder von der Westküste Norwegens. Frei nach dem Norwegischen von Walter Reinmar. 2. unveränderte Aufl. Berlin u. Lpz. 1884. 8. 2 Bl., 241 S., 1 Bl. (Egt. kun Optryk med forandret Titelbl. efter Gesammelte Erzählungen, V.)

Nyere Fortællinger. Kbh. 1873. 8. 2 Bl., 287 S. (Indeholder: I Kirken. Pilt-Ola. Julestjernen. Luknegaarden. Niels i Gabhullet.) (Anm. i Illustr. Tid. XV. 98; i For Romantik og Historie XII. 223 fg.; af Carl von Bergen i Stockholms Dagblad 1874, optr. i hans Frågor på dagsordningen I. (Sthlm. 1881), S. 313—23.)

Gesammelte Erzählungen. Frei nach dem Norwegischen von Walter Reinmar. B. I—V. Berlin 1878—82. 8. (Indeholder: Dorfgeschichten aus Norwegen. *I.* Der Lukne-Hof. In der Kirche. Pilt-Ola. Der Weihnachtsstern. Niels im erbrochenen Haus. VIII S., 282 S., 1 Bl. *II.* Inga, die Sonne des Siljethals. 2 Bl., 317 S. *III.* Der Student. — Skizzen. (Ein Abend in Bergen. Vom Vörringfoß. Aus Hardanger. Vom Sognefjord.) 2 Bl., 300 S. *IV.* Signe. 2 Bl., 287 S. *V.* Bilder von der Westküste Norwegens. 2 Bl., 241 S., 1 Bl.) (I Kundgjørelserne 1882 heder det: „Magdalene Thoresen ist die erste lebende Dichterin des skandinavischen Nordens. In ihren Erzählungen ist die großartige Natur Norwegens und der Charakter des norwegischen Volkes so getreu gezeichnet, daß sich denselben nichts Aehnliches an die Seite stellen läßt, selbst nicht die berühmten Bauernnovellen Björnstjerne Björnson's. Magdalene Thoresen's Erzählungen haben den großen Vorzug, daß sie von dem Hauche einer tiefen, innigen Poesie beseelt und durchgeistigt sind. Diese Meisterwerke der Erzählungskunst sollten in keiner Familienbibliothek fehlen.") (B. I anm. i Mag. für die Lit. des Auslandes 1878, No. 24; B. I—III i Blätter für literarische Unterhaltung 11 Novbr. 1880, og i Ueber Land und Meer 1881, August; B. I—V i Ueber Land und Meer 1883, Marts.)

Dans les Fiords. Nouvelles norvégiennes avec étude littéraire et biographique

par Charles Simond. (I «Nouvelle Bibliothèque populaire», No. 105.) Paris [1888]. 8. 32 S. (Indeholder: La ferme de Lukné. Scènes de la côte de Norwège: La jupe rouge [ɔ: Fra Hardanger].)

Inden Døre, Skuespil i tre Handlinger. Kbh. 1877. 8. 171 S. (Opført paa Kristiania Theater 1. Gang 4 Maj 1877, 13. Gang 22 Febr. 1880, anm. af T. B.[lanc] i Ny illustr. Tidende 1877, S. 158; af F. [Bætzmann?] i Aftenbl. s. A., No. 114, jfr. No. 103; jfr. T. Blanc, Christiania Theaters Historie, S. 304—306. Opført paa det kgl. Theater i Kbhvn. i Oktbr. 1878, anm. af C. i Illust. Tidende XX. 20 fg. Om Opførelse paa Dagmartheatret i Kbh. se P. A. R.[osenberg] i Literatur og Kritik III. (1890), 171—74).

In unseren vier Wänden, autorisirte Uebersetzung von D. Ziegeler. — (Opført i fri Bearbejdelse af Reinhold Ortmann paa Carola-Theatret i Leipzig i Oktbr. 1887, i Schwerin 1ste Gang 20 April 1888.)

Livsbilleder. Kbh. 1877. 8. 2 Bl., 332 S. (Indeholder: Ved Lillebelt. Min Bedstemoders Historie eller De to Aftener. Troldgjøllet. Gudrun. Jomfruen paa Gamlegaarden. Drøm og Liv. Skofliffkeren.) (Anm. i Illustr. Tidende XVIII. 495.)

Kristoffer Valkendorf og Hanseaterne. Historisk Skuespil i fem Handlinger. Kbh. 1878 [ɔ: 1879]. 8. 194 S. (Anm. af C. R.[osenberg] i Fædrelandet (Kbh.) 1879, No. 96; i Dagbladet (Kbh.) s. A., No. 97.)

Herluf Nordal. En Fortælling fra det forrige Aarhundrede. Kbh. 1879. 8. 2 Bl., 499 S. (Anm. i Illustr. Tidende XXI. 98; i Dagbladet (Kbh.) 1879, No. 279.)

«En opgaaende Sol». Skuespil i fire Handlinger. Kbh. 1881. 8. 222 S. (Anm. i Dagbladet (Kra.) 1882, No. 262; i Bergens Aftenbl. s. A., No. 857; i Bergens Tidende s. A., No. 252. Stykket indleveredes 1881 til Kristiania Theater, men blev ikke antaget; det opførtes 1. Gang paa det kgl. Theater i Kbhvn. 1 Septbr. 1882, og Opførelsen er anm. af S. Schandorph i Morgenbl. (Kbh.) 1882, No. ; af Axel Henriques i Dags-Avisen (Kbh.) s. A., No. 1346 og 1347; i Dagbladet (Kbh.) s. A., No. 204; i Illustr. Tidende XXIII. 615; i Aftenposten (Kra.) 1882, No. 204 A, af Bladets danske Korrespondent.)

Billeder fra Midnatsolens Land. Kbh. 1884. 8. 4 Bl., 360 S. (Anm. af —V— [ɔ: Bredo Morgenstierne] i Aftenpst. 1884, No. 300 A; i Morgenbl. s. A., No. 349 A; af E. B.[randes] i Politiken (Kbh.) s. A., No. 69; i Dagbl. (Kbh.) s. A., No. 347; af Sigurd Müller i Morgenbl. (Kbh.) 1885, No. 1, jfr. «En literær Bemærkning» [om Laura Kielers Bøger] af C. Hostrup s. Bl., No. 18, og Bemærkninger af Laura Kieler i No. 19, hvortil Svar fra S. Müller i No. 21; anm. af Clara Bergsøe i Tilskueren II. 266—70; i Bergenspst. 1885, No. 11; af Ellen Key i Tidskrift för hemmet XXVII. 249—59.) — Anden Halvdel. Kbh. 1886. 8. 3 Bl., 366 S. (Anm. af E. B.[randes] i Politiken 1887, No. 59; af Ellen Key i Framåt 1887, S. 160 fg.)

Oversættelser af særskilte Afsnit af denne Bog er:

De zuster. Naar het Noorsch door C. Eykman. Amsterdam 1890. 8. (I Warendorf's Novellen-bibliotheek, No. 11.)

Der Eroberer. Aut. Uebersetzung von Ernst Brausewetter [i Die Gegenwart XXXVII. 1890, S. 187 fg.].

Das Mädchenwasser. Aut. Uebers. von E. B. [i Die Gegenwart XLII. 1892, S. 299 fg.].

Trykt 7 Decbr. 1900.

Die Finnenkirche. I „Nordische Meisternovellen", herausgegeben von Ernst Brausewetter (Berlin 1896. 8.), S. 279—301.

Digte. Kbh. 1887. 8. 2 Bl., 158 S., 1 Bl. (Anm. i Morgenbl. 1887, No. 670.)

Mindre Fortællinger. Kbh. 1891. 8. 2 Bl., 240 S. (Indeholder: «Det lønnede sig». Tre Gange mødt. Skylden. Søløven. Brødrene. Ved Finkern.) (Anm. i Morgbl. 1891, No. 750.)

Elvedrag og andre Fortællinger Kbh. 1893. 8. 2 Bl., 221 S., 1 Bl. (Indeholder: Ved Elvedraget. Jomfruen. Hun blev tæmmet eller to om en. Kjærestevalget.) (Anm. i Avisen [Kbh.], optr. i Aftpst. 1893, No. 735.)

Livsluft. Fortællinger. Kbh. 1895. 8. 2 Bl., 236 S. (Indeholder: Livsluft. Sigurd. Berthel Baghaand. Huldremo'er. Hjælpepræsten.) (Anm. af —V— [ɔ: Bredo Morgenstierne] i Aftenpst. 1895, No. 812; i Morgbl. s. A., No. 731.)

En Udflytning. Skuespil i tre Handlinger. Kbh. 1897. 8. 2 Bl., 127 S. (Anm. af Kr. R.[anders] i Aftenpst. 1897, No. 247; af Just Bing i Morgenbl. s. A., No. 391; i Dagbl. s. A., No. 105.)

Udenom Afgrunden. Fortællinger. Kbh. 1897. 8. 2 Bl., 254 S., 1 Bl. (Indeholder: Udenom Afgrunden. Forladt Mand. Madvennerne. Fader og Søn. Søren-Marï.) (Anm. af —V— [ɔ: B. Morgenstierne] i Aftpst. 1897, No. 906; af r. i Morgbl, s. A., No. 778.)

Am Abgrund vorbei. Erzählungen. Autorisierte Übersetzung aus dem Norwegischen von Pauline Klaiber. Berlin u. Leipz. 1900. 8. 216 S.

Skjæbner og Viljer. Fortællinger. Kbh. 1899. 8. 2 Bl., 236 S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1899, No. 905.)

I Illustreret Nyhedsblad *VII.* (1858), S. 217—219 (No. 51, 19 Decbr.): En Aften i Bergen. (Anon. Senere trykt i Illustr. Tid. III. (1861—62), S. 122—124, og XL. (1898—99), S. 606—608 („Min første Fortælling"), og optaget i Forf.s „Fortællinger" 1863; jfr. Ill. Nyhedsbl. XI. 20 og XV. 160, hvortil Berigtigelse i Ill. Tid. VII. 420.)

I Norsk Folkeblad *I.* (1866), No. 34: Aspetræet (Digt); No. 44: I Kirken. Fortælling. (Overs. paa svensk i Illustrerad Tidning (den gamle) 1867, No. 11, senere udkommet sammen med 2 Fortællinger [af Falck Ytter] og en svensk Original i „Fyra noveller", Sthlm. 1868.) — *II.* No. 22: Sagn og Sandhed (Digt).

I Aftenbladet *1867*, No. 214: Til Sangerinden Fru Louise Michaëli (Digt; optr. i Tidskr. f. Hemmet IX. 318 fg.).

I Ved Løvfaldstid, Billeder (Chra. 1867), S. 9—58: Min Bedstemoders Fortælling eller De to Aftener. (Anm. [af F. Bætzmann] i Aftenbl. 1867, No. 255; jfr. Kvindeprotest [af Kristiane Boeck, senere gift med nuv. Biskop J. W Erichsen, se ovfr. II. 227] mod Fru Thoresens sidste Produkt: „Min Bedstemoders Fortælling", i s. Bl. No. 265; ny, udførlig Anm. [af F. Bætzmann] i No. 274; anm. af Clemens Petersen i Fædrelandet s. A., No. 261.)

I Nordisk Tidsskrift, udg. af Nordahl Rolfsen, Aarg. 1876, I. 193—217: En Præstesaga (Digt). (Optrykt, med Tegning af C. Krohg i Juleroser 1885.)

I Juleaften 1894: Landeværnet (Digt).

I Norge, norsk kalender udg. ved Nordahl Rolfsen, [I.] (1894), S. 132—47: Ole Bull. (En Episode.)

I Illustreret Tidende (Kbh.) *III.* (1861—62), 122—124: En Aften i Bergen (af M. Th., se ovfr.). — *VI.* 209—213, 216—217: Bryllupet paa Liregaarden.

— *XII.* (1870–71), 195—197: Omkring Pejsen. — *XXII.* 513–516, 528–531: Smaabilleder fra Bergen. I. Bergen og Bergenserne. II. Et Prindsebesøg [ɔ: Carl XV.s] i Bergen. — *XXIV.* 75: Ved N. W. Gades og Hustrus Sølvbryllupsfest den 12. Novbr. 1882 (Digt). — *XXXIV.* (1892—93), 301–304: Prof. Aug. V. Saabye. — *XL.* (1898—99), 25: Paa halv Stang (Digt).

I Fædrelandet (Kbh.) *1864*, No. 283: To Tidsdigte.

I For Ide og Virkelighed (Kbhvn.) *1869*, S. 555—584: Ved Lillebelt. — *1871*, I. S. 406—458: Lukne-gaarden. (Anm. af k. i Fædrelandet [Kbh.] 1871, No. 129.) — *1872*, II. 513—556: Skoflikkeren.

I Aftenlæsning, Bd. 10 (Kbhvn. 1865), S. 1—65: En Reiseerindring.

I Vintergrønt, udg. af Chr. Richardt (Kbh. 1866), S. 264—309: Pilt-Ola. En Fortælling. (Optrykt som Tillæg til «Telegraphen»: Pilt-Ola. Fortælling af Fru Magdalene Thoresen. Tønsberg 1868. 8. 50 S Senere udkommet sammen med andre Føljetoner, indheftet under Fællestitelen: „Den lystige Fætter". 1868. Oversat paa svensk i «Skizzer och berättelser i svensk öfversättning. 1:a samlingen». Hernösand 1867. 8. Paa engelsk i «The flying mail by M. Goldschmidt [etc.] Translated by Carl Larsen». Boston and Cambridge [Mass.] 1870. 8. S. 43—88: Old Olaf. From the Norwegian).

I Fortællinger og Vers for Store og Smaa, ved Chr. Richardt og G. Rode (Kbh. 1867), S. 19—25: Jomfruen paa Gamlegaarden.

I En Julebog, udg. af Sigurd Müller (Kbh. 1884), S. 136—180: Søløven.

I Wisbechs illustrerede Almanak 1887: „Det lønnede sig". (Som Udsnit deraf ogsaa optaget i Samlingen „I Borg og Hytte" (Kra. u. A. 8.), No. 10.)

I Kvinden og Samfundet, udg. af «Dansk Kvindesamfund», *1891*, S. 27—37: Tre Forfatterinder. — *1892*, S. 170—77: Anne-Charlotte Leffler. — *1893*, S. 123 fg.: Anm. af Ellen Key's A. Ch. Leffler. — *1896*, S. : Det gode Ord. — *1897*, S. 17—21: Anm. af Alvilde Prydz's Gunvor Thorsdatter til Hærø; S. 89—92: «Marie»; S. 158—60: Prolog ved Kvindelig Læseforenings 25-Aars Jubilæum. — *1898*, S. 195—97: Anm. af Clara Tschudi's Napoleons Moder. — *1900*, No. 42: Til kvindelig Læseforening (Digt).

I Festskrift i Anl. af Kvindernes Udstilling (Odense 1895), S. 101—105: Hjemmet (Digt) med Illustr. af Elisabeth Schiøtt.

I Danmark i Skildringer og Billeder, udg. af M. Galschiøt, II. (Kbh. 1893), S. 633—52: Frederiksværk.

I Forfatterbogen, udg. af Dansk Forfatterforening (1898), S. 63—75: Erindringer om Rasmus Nielsen.

I Literatur og Kritik I. (Kbh. 1888—89), S. 42—94, 167—209: Skylden. Fortælling; S. 457—459: Fantasus (Digt).

I Dagbladet (Kbh.) 1885, No. 131: J. P. E. Hartmann (Digt til hans 80-Aars Fødselsdag).

I Bergens Tidende *1893*, No. 32: Foredrag om Camilla Collett i „Kvindelig Læseforening i Kbh." 23 Jan. 1893.

I Tidskrift för hemmet *IX.* (1867), 318—19: Louise Michaëli (Digt, aftr. efter Aftenbl., se ovfr.). — *X.* 43—56, 116—28, 175—91: Et Folkelivsbillede fra Havkanten. — *XIV.* 182—95: Gudrun [Fortælling]. — *XVI.* 185—94: Troldgjøllet. — *XVII.* 58—68, 131—38: Breve fra Tellemarken Sommeren 1874.

En Prolog paa Bergens Theater 2 Jan. 1863 er trykt i T. Blanc, Norges første nationale Scene. S. 330—332.

Thoresen, Edvard T.

Guldstjernen. En Samling af Eventyr udgivet af Edvard T. Thoresen. Chra. 1843. 16. 88 S.

Thoresen, Hans Conrad, Søn af Bødker *Herman T.* og *Anne Sophie Albertine Walther*, blev født i Tønsberg 28 Juli 1802, blev, privat dimitteret af Provst Münster, Student med Haud 1821 og tog i Decbr. 1825 theologisk Embedsexamen, ligeledes med Haud. 10 Juni 1826 blev han udnævnt til Sogneprest til Stranden paa østre Søndmøre, 24 Juni 1828 til Herø paa søndre Søndmøre, 18 Oktbr. s. A. udnævnt til Provst sammesteds — han fik her Anledning til at tage sig af Ivar Aasens første Uddannelse (se ovfr. I. 27) — og 14 Juli 1843 til Sogneprest til Korskirken i Bergen. Han valgtes til 1ste Storthingssuppleant for Romsdals Amt 1836, til 3dje Suppleant 1839 og til 4de Repræsentant 1842; han var Medlem af Lagthinget og af Toldkomiteen. Han døde i Bergen 11 Juni 1858.

* 1) 30 Decbr. 1826 *Marie Dorothea Sophie Münster* (døbt i Drøbak 2 August 1803, † 18 Decbr. 1827), D. af nævnte Provst paa Voss Morten Wendelboe M. (f. 1771, † 1851) og Henriette Antonette Melchior (f. 1770, † 1843).

* 2) 3 Juni 1830 *Sara Margrethe Daae* (f. 6 April 1806, † 10 Maj 1841), D. af Sogneprest til Veø Johan Christopher Haar D. (f. 1759, † 1827), og Susanne Grythen (f. 1760, † 1828).

* 3) 13 Oktbr. 1843 *Anne Magdalene Kragh* (se ovfr.).

Jfr. J. F. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster, I. 91, og Stamtavle over den norske Familie Daae, S. 15; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 137.

I Prædikener af norske Geistlige, II. S. 87—94: Prædiken paa 8. Sønd. eft. Trefoldighed; S. 147—154: Prædiken paa 23 Sønd. efter Trefoldighed.

Thoresen, Henning L., Grosserer, † i Kristiania 25 Decbr. 1893. * *Julie Guidotti.*

Aktstykker m. m. vedrørende en Lovovertrædelse, hvori Høiesteretsadvokat Arndt Schiander er indviklet, tilligemed lidt om Kristiania Politi. Kra. 1886. 8 30 S. (Ved den hermed i Forbindelse staaende Retssag, anlagt for Kristiania Byret af H. Thoresen mod Schiander og Snedker Anton Ljunggreen, blev de Indstævnte frikjendte ved Dom af 18 Maj 1887, jfr. Dagbl. 1887, No. 172.)

Han udgav „Kristianiaposten. Et politisk Ugeblad for By og Land", hvoraf udkom fra Decbr. 1879 til 31 Januar 1880 mindst 5 No., i Kvart.

Thoresen, Johan Herman, Søn af Provst *Hans C. Th.* i dennes Ægteskab med *Sara Margrethe Daae*, er født i Herø Prestegjæld 14 Juli 1832, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1850,

tog juridisk Embedsexamen med Laud i Juni 1854, blev 1855 Kopist i Armedepartementet, 1857 i Justitsdepartementet og s. A. ansat blandt Storthingets første Stenografer, forfremmedes 1865 til Fuldmægtig i samme Departement og 1871 til Bureauchef (2det Civilkontor), udnævntes 1875 til Sorenskriver i Øvre Telemarkens østfjeldske Sorenskriveri med Bopæl i Hjartdal, 1881 til Assessor i Kristiania Byret, 1884 til extraordinær og 1891 til ordinær Assessor i Højesteret. 21 Januar 1892 blev han R.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed» og 18 Septbr. 1897 K.[1] St. O. O.

* 9 Septbr. 1875 *Marie Antoinette Olsen* (f. 3 Januar 1844), D. af Gaardbruger i Ejdsvold Ole Olsen og Anne Kristine Abrahamsdatter.

Samling af Love emanerede paa nittende ordentlige Storthing 1868—1869. Forsynede med Henvisninger af J. H. Thoresen. Chra. 1869. 8. 118 S., 1 Bl.

I Tidsskrift for Retsvidenskab *V.* (1892), S. 189—200: Den Struensee'ske Proces.

I Christiania-Posten *1857,* No. 316 og 321: Storthingstidenden. (Hertil "Fornødent Tilsvar" af C. Voss i Morgbl. No. 327, med Gjensvar af T. i Chra.-Pst. No. 329.)

I Morgenbladet *1859,* No. 123, 133 og 135: Aftenbladet om Daa som Storthingsmand.

Han var Medudgiver af Storthings-Efterretninger 1862—63 (med H. Munk), 1865—66, 1868—69 og 1871 (med J. H. Cappelen). Fremdeles var han Medredaktør ved Storthingstidende 1865—66 (med J. H. Cappelen) og 1868—69 (med Cappelen og C. Linthoe).

Thoresen, Nils Windfeldt, Søn af Sogneprest til Borge i Borgesyssel *Thore T* (f. 1789, † 1850) og *Ida Christine Møller* (f. 1789, † 1867), er født i Hvitesejd, hvor Faderen da var Seminarlærer, 8 Maj 1822, blev Student med Laud fra Skiens Skole 1842 og tog i Oktbr. 1848 medicinsk Embedsexamen med Laud. 1848—50 var han ansat som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling og Fødselsstiftelsen og i ca. 2 Maaneder konstitueret som Reservelæge. Under Koleraepidemien i Kristiania var han i de sidste Par Maaneder af 1850 Lazarethlæge ved Sorgenfri Lazareth. Han var under Opholdet i Kristiania tillige Amanuensis hos Professorerne W. Boeck og A. Conradi og manuducerede i forskjellige medicinske Fag. I Sommermaanederne 1850 og 1851 tjenstgjorde han som Badelæge ved Ejdsvolds Bad og flyttede 1852 til Ejdsvold som Privatlæge og Badelæge. Fra 1 Januar 1878 blev han udnævnt til Distriktslæge i Ullensaker med samme Bopæl som før. Fra Juli 1870 fungerede han som Ordfører i Sundhedskommissjonerne for Ejdsvold og Hurdalen. I 4 Aar var han Overformynder i Ejdsvold. 1873 erholdt han Kronprinsens Guldmedaille for Besvarelse af Universitetets Prisopgave: «Kan det ved Undersøgelser, hovedsagelig her fra Landet, paavises, om Syphilis staar i noget causalt Forhold til Phthisis?» Han blev 10 Decbr. 1886 Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania og s. A. valgt til Repræ-

sentant for Kristiania Stift i den norske Lægeforenings Bestyrelse. 21 Januar 1890 blev han R.[1] St. O. O. «for videnskabelig og Embedsfortjeneste».

* 22 Februar 1852 *Marie Johanne Benneche* (f. i Kristiania 21 Marts 1827, † 3 Juni 1899), D. af Kjøbmand Christian Schultz B. og Cecilie Birgitte Sigholt.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. S. 429—431; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte, V. S. 670.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, 2. Række, *V.* (1851), 301—316, *VI.* 330—350, *VIII.* 273—283, *XII.* 545—559: Beretning om Eidsvoldstadet i Aarene 1850—53 og 1857. (jfr. X. 724. — *XIX.* 279—303: Diphtheritis; 881—906: Bemærkninger om Diphtheritens Væsen og dens vigtigste Eftersygdom, Paralyserne. — *XXI.* 193—209: Scarlatina (jfr. Berigtigelse ib. S. 399). — *XXIII.* 168—84: Smittestoffenes Natur og deres Forhold til den menneskelige Organisme (jfr. ib. S. 342—43). — 3. Række, *I.* (1871), 65—83: Mine Erfaringer om Lungebetændelsens Aarsager. — *II.* 49—71: Om Skarlagensfeber. — *III.* 1—24: Beretning om en Epidemi af smitsom Kolerine i Eidsvold og Naboheireder i 2det Halvaar 1872 (jfr. Bemærkninger at Prof. Faye, ib. S. 57—74). — *IV.* 63—75: Beretning om en Placentarretention og om en Luxation af Laarbenet under en Ledrheumatisme (jfr. ib. S. 285—88). — *V.* 449—490: Mine Erfaringer om Karbolsyrens Virkninger. — *IX.* 327—66: Om den akute Ledrheumatisme (jfr. ib. S. 567—68). — *X.* 73—106: Om smaa Læsioner og Saar som Sygdomsaarsag. (Anm. af Dr. M. Sänger i Centralblatt der Chirurgie, jfr. Morgbl. 1881, No. 67 A.) — 4. Række, *II.* (1887), 7—34: Erfaringer samt kritiske Bemærkninger om Difterit. — *IV.* 324—47: Om Difteritens Forhold til Jordbunden samt nogle Bemærkninger om Immuniteten og Inkubationen ved denne Sygdom.

I Beretning om Sundhedstilstanden i Norge i *1862*, S. 130—32: Om Diphtheritepidemien i Eidsvold i 1862. — *1871*, S. 154—56: Om Fattigforholdene i Eidsvold. — *1875*, S. 164—67: At Medicinalberetning for Aaret 1875. — *1879*, S. 259—61: Om Lungebetændelsens Ætiologi og Forekomst i Eidsvold i 1879. — *1880*, S. 262—63, og *1881*, S. 257—58: Om diphtheritisk Svælgbetændelse. — *1886*, S. 230—31: Om Gigtfeber i Ullensakers Distrikt.

I Tidsskrift for praktisk Medicin V. (1885), 7—8: Nogle Bemærkninger om samtidig Anvendelse af Kalomel og Jodkalium.

I Forhandlinger og Foredrag paa det 2det norske Lægemøde i Kristiania 1887 (Bilag til «Tidsskr. f. prakt. Med.»), S. 43—49: Jaabæks Forslag om Distriktslægeembedernes Ophævelse.

I Morgenbladet *1868*, No. 45: Skiløbningen i Christiania. (Jfr. No. 49 af P. M. Petersen, hvortil atter T. i No. 52, jfr. en Anonym i No. 57). — *1872*, No. 100 B: Nogle Bemærkninger angaaende Fattigvæsenet i Eidsvold. — *1876*, No. 118 A: Om Is- eller Svulbrand; No. 322 A: Advarsel mod ligegyldig og urigtig Behandling af Saar og Beskadigelse af Huden. — *1881*, No. 47 A: Sidste Præmieskirend ved Huseby; No. 87 A: Om Lungebetændelsen, dens Aarsager og mulige Forebyggelse; No. 222 A: Om Høbjergning; No. 245 A: Om Rugsaaning. (Jfr. No. 252 A af T.[veter]) — *1882*, No. 150 A: Om Gjødselens Brug og Misbrug (jfr. No. 90 A og 178 A af N. Ø.); No. 173 A: Om nogle af vore smitsomme Sygdommes Smitteevne og Udbredelsesmaade og derpaa byggede Forholdsregler; No. 325 A: Hvori ligger Aarsagen til Landmandens Klager over, at Jordbruget ikke lønner sig? (jfr.

No. 290 A af O. S. og No. 318 A af I. A.[nda]). — *1883*, No. 148 A: Om Følgerne af uforsigtig Brug af Arsenikopløsning ligeoverfor Hudsygdomme hos Kreaturerne (jfr. No. 155 A af F. H. Werenskiold); No. 233 B: Er høsjet Hø daarligere end saatet? (jfr. Modbemærkninger af F. H. Werenskiold i No. 247 B). — *1885*, No. 52: Nogle Bemærkninger om vor Græsfrøavl; No. 280: Nogle Bemærkninger om Brugen af Øl og Kaffe. — *1886*, No. 43: Nogle Bemærkninger om vor Skisport. — *1887*, No. 371: Om Difteritens Smitsomhed, Udbredelsesmaade og om vore Desinfectionsmidler. — *1889*, No. 460: Hvilke dyrekjøbte Erfaringer har dette Aars langvarige Tørke bragt os? — *1890*, No. 32: Om Lungetæring og dens Smitteevne. — *1891*, No. 17: Nogle maaske nyttige Oplysninger om Difteritens Vedvaren og Optræden i Eidsvold.

I Nordisk medicinskt arkiv (Sthlm.) II. (1870), No. 8: Om Kontagiernes Natur og deres Forhold til den menneskelige Organisme (22 S., se ovfr.) — VI. (1874), No. 22: Erysipelas (23 S.)

I Journal für Kinderkrankheiten, hrsg. v. Behrend u. Hildebrand, Mai 1866: Ueber Diphtheritis.

I Forhandl. ved Aarsmødet i Foreningen til Diskussion af Landbruget vedrør. Anlig. (Chra. 1877 fg.) findes flere mindre Indlæg af ham.

Thoresen, Thomas Kragh, Søn af førnævnte Sogneprest *H. C. T.* i dennes tredje Ægteskab med Forfatterinden *Magdalene T.*, blev født i Kjøbenhavn 11 Juli 1846 og, privat dimitteret, Student ved Kristiania Universitet 1865 med «Non contemnendus». Han optraadte tidlig paa Studentersamfundets Theater og debuterede 12 Maj 1868 som Sanger paa Kristiania Theater i Baspartiet «Samuel» i Verdi's «Un ballo in maschera», som den Gang gaves her af Lorinis Selskab med Pantaleoni, Bentami, Damerne Bennati, Calisto og Cari m. fl. (jfr. Aftbl. 1868, No. 110). I Begyndelsen af 70-Aarene var han Instruktør ved Møllergadens Theater. I denne Tid gjorde han flere Rejser til Udlandet, især til Danmark, Tyskland og Østerrige. Han døde ugift i Kristiania 9 April 1876.

Nekrolog [af J. B. Halvorsen] i Aftbl. 1876, No. 86; af K. A. Winter-Hjelm i Ny illustr. Tid. s. A., S. 127. Jfr. Fr. Garmann: En skuespillers oplevelser, S. 66.

Mindeblade fra Deres Majestæter Kong Oscars og Dronning Sofies Kroninger i Stockholm og Trondhjem 1873. Kra. 1873. 8. 4 Bl., 139 S. (Anonymt.)

Hos Kapteinen, original Vaudevillebagatel i 1 Akt. (Utrykt. Opført anonymt paa Kristiania Theater 70 Gange 5 Marts 1871—21 Decbr. 1884; opført under hans Navn ved den Forestilling, han gav paa Møllergadens Theater 17 Oktbr. 1874 med Assistance af Kunstnere fra Kristiania og Møllergadens Theatre. Anm. i Aftenbl. 1871, No. 55, og 1874, No. 243; i Morgbl. 1871, No. 66.)

Paa Bygden, Vaudeville i 1 Akt af Forf. til «Hos Kapteinen». I Universitets-Bibliothekets Manuskriptsamling No. 753 in 4to. (Utrykt. Opført paa Kristiania Theater 10 Gange 13 Juni 1871—10 Febr. 1872; i ny Bearbejdelse opført paa Møllergadens Theater 19 Gange 12 Novbr. 1873—28 Febr. 1874. Anm. i Aftenbl. 1871, No. 135; i Morgbl. s. A., No. 163.)

I Præstegaarden, Vaudevillespøg i 1 Akt af Forf. til «Hos Kapteinen» og

«Paa Bygden». (Utrykt. Opført paa Kristiania Theater 4 Gange 2—8 April 1872; anm. [af J. B. Halvorsen] i Aftenbl. 1872, No. 77; i Morgbl. s. A., No. 92 A.)

En Time i Kontortiden, Vaudevillebagatel [Spøg] i 1 Akt af Forf. til «Hos Kapteinen». (Utrykt. Opført paa Studentersamfundets Theater 13 April 1872.)

Zulukafferinden, Farce med Kupletter, Kor og Dandse i 1 Akt af «En Indfødt». (Utrykt. Opført paa Møllergadens Theater 12 Gange 21 Maj—29 Decbr. 1872; anm. i Aftenbl. 1872, No. 117.)

Kur paa Modum, Spøg i 1 Akt af Forf. til «Hos Kapteinen», «Paa Bygden» etc. (Utrykt. Opført paa Møllergadens Theater 17 Gange 17 Oktbr.-22 Decbr. 1872; anm. i Aftenbl. 1872, No. 242; i Morgbl. s. A., No. 288.)

Nytaarsfantasier 1873, Leilighedsfarce i 4 Tableauxer med Chor, Sange og Kupletter af Forf. til «Hos Kapteinen» m. fl. I Universitets-Bibliothekets Manuskriptsamling No. 536 fol. (Utrykt. Opført paa Møllergadens Theater 56 Gange 1 Jan. 1873—9 Febr. 1874, deraf 45 Gange i Træk fra 1 Jan.—14 Febr. 1873; anm. i Aftenbl. 1873, No. 2; i Morgbl. s. A., No. 3. En Bearbejdelse af dette Stykke: «Ole Glommen, Nytaarsfanta i i 4 Akter af Thomas Thoresen, bearbeidet af Leo Urbanus [ɔ: Th. Løvstad]», gaves paa Eldorado Theater i Jan. 1896.)

Den Døve, Operette i 3 Akter af de Leuven og Langlé efter Desforges Komedie «Den Døve» eller «Værtshuset fuldt af Gjæster» [overs af Th. Thoresen]. (Utrykt. Opført paa Kristiania Theater 13 Gange 16 April—9 Decbr. 1873.)

Taget med Trumf, Bagatel med Sange i 1 Akt af Forf. til «Hos Kapteinen», «Nytaarsfantasier» m. fl. (Utrykt. Opført paa Møllergadens Theater 5 Gange 24—29 Maj 1873.)

Et reisende Skuespillerselskab, Farce i 2 Akter med Kor og Kupletter, lokaliseret Oversættelse af Forf. til «Hos Kapteinen», «Nytaarsfantasier» m. fl. (Utrykt. Opført paa Møllergadens Theater 3 Gange 26—28 Maj 1873.)

De snurrige Møder, burlesk Komedie i 1 Akt af Hoffmann [overs. af Th. Thoresen]. (Utrykt. Opført paa Kristiania Theater 19 Gange 30 Oktbr. 1873—28 Novbr. 1874.)

Nytaarsfantasier 1874, eller Ole Glommens Reise under Jorden, Leilighedsfarce i 4 Tableauxer af Forf. til «Hos Kapteinen» m. fl. I Universitets-Bibliothekets Manuskriptsamling No. 752 in 4to. (Utrykt. Opført paa Møllergadens Theater 30 Gange 1 Jan.—19 Oktbr. 1874, deraf 25 Gange i Træk 1—25 Jan.; anm. i Aftenbl. 1874, No. 1; i Morgbl. s. A., No. 4.)

I Aftenbladet *1872*, No. 106, 116, 128 og 134: Breve fra Dresden; No. 141, 143 og 146: Den norske Afdeling paa Kjøbenhavner-Udstillingen. — Desuden en Del Theaterkritiker.

Han grundlagde Bladet «Mellemakten. Fuldstændigt Theaterprogram», hvis No. 1 udkom 12 Decbr. 1875, og redigerede det til sin Død, i den sidste Tid med Bistand af T. Blanc. (Jfr. Aftenbl. 1875, No. 286; T. Blanc, Christiania Theaters Historie, S. 298 og 318.)

Thorkjelson (Thorkilson), Anfind, blev født 1823 i Vang i Valdres, blev dimitteret fra Asker Seminar i Juli 1846 med Hovedkarakter 2, var derpaa i nogle Aar Omgangsskolelærer i sin Hjembygd, blev 1853 ansat som Kirkesanger og Lærer i Hafslo, 1860 i samme Stilling i Østre Toten, hvor han snart efter blev Medlem af Skolekommissjonen. 1868

fik han af Storthinget et Stipendium til at besøge forskjellige norske Skoler. Han tog Afsked 1886 og døde 24 Decbr. s. A.

* 28 Maj 1855 *Ambjørg Larsdatter Vangen* (f. i Aal, Hallingdal, 20 April 1818, † 12 Oktbr. 1891).

Biografi af —n. [ɔ: M. Kubberud] i Oplandenes Avis 1886, No. 2. — *Nekrolog* af A. M. i Norsk Skoletidende 1887, S. 2; af M. Kubberud i Gjøviks Blad s. A., No 1. Jfr. Norsk Folkeblad 1866, No. 33 Tillæg, No. 37 Tillæg, og andre Referater fra Lærermøder i 60- og 70-Aarene.

I Lørdags-Aftenblad for Arbeidsklassen, udg. af Anthon Bang, *1863*, No. 23: Sang den 17de Maj (optaget i flere Skolesangbøger); No. 37: Enkelte Træk af Normændenes Kamp mod Landets ældste Konge, Bjørnen; No. 49: Et Sagn fra Indresogn i Bergens Stift; Hafslo Præstegjeld; No. 52: Søndags-Aftenlæsning. — *1864*, No. 21: Et Vidnesbyrd om Landstads ny Salmebog og om dens af Mange forhadte Sprog; No. 38: Til Forældre og unge Sønner af Landsfolket! (om Folkehøjskolen paa Hamar). — *1865*, No. 35: Norges Fortid. (Digt, paa et Blandingsmaal af Norsk og Dansk).

I Folkevennen VIII. (1859), S. 138—141: Eit Besøk hjaa ei fatiks Ekkjo tile ein Syndagsmorgo. Fortalt paa Valdersmaalet i den vangske Dialekt.

Thormodsæter, Erik Andersen, Søn af Gaardbruger *Anders Eriksen T.* og *Brynild Jonsdatter Saxeide,* er født i Finnaas 27 Decbr. 1819, dimitteredes fra Stordøens Seminarium i Juli 1842, blev, privat dimitteret fra Heltbergs Skole, Student med Haud 1850, blev samtidig Bestyrer af det Anker'ske Waisenhus, tog theologisk Embedsexamen med Haud 1861, udnævntes 10 Septbr. 1862 til Sogneprest i Øxnæs (Vesteraalen), 15 Oktbr. 1868 i Sveen (Søndhordland), 12 Juni 1873 i Aure (Nordmøre), 12 August 1880 i Finnaas og 3 Januar 1891 tillige til Provst i Søndre Søndhordlands Provsti.

* 1) paa Moster 26 Juli 1851 *Margrete Sofie Langberg* (f. 17 Septbr. 1818, † 25 Januar 1856), D. af Rebslager i Bergen Joachim Heinrich L. og Alida Wilhelmine Kiørberg.

* 2) i Trondhjem 23 Juli 1857 *Elisabeth Cathrine Wedege* (f. 18 Marts 1837), D. af Kaptejn Niels W. og Mette Cathrine Holst.

Jfr. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster I. S. 209.

I Norsk Kirketidende V. (1860), Sp. 65—71, 97—104: Bemærkninger, fremkaldte ved Pastor Mans Tale paa Kirkemødet i Lund.

Thorne, Jens, efterfølgendes ældste Broder, blev født i Drammen 1797 (døbt 30 Septbr.), var Skibskaptejn med Bopæl først i Svinør og senere i Mandal, døde 1835.

* *Anne Kristofine Grimnæs* († i Marts 1833, 29 Aar gml.).

Jfr. M. Arnesen: Stamtavle over Slægten Thorne, S. 11 (hvor han omtales som «flink Digter»).

Trykt 10 Maj 1901.

Han deltog 1820 i Konkurrencen om den bedste norske Nationalsang og det af ham indsendte Digt er trykt i Samlingen Norraena (Chra. 1821), S. 9—11. (Jfr. ovfr. I. 274.)

Thorne, Johan Frederik, Søn af Kjøbmand *Amund Linnæs T.* (f. 1772, † 1827) og *Frederikke Wilhelmine Schwencke* (f. 1771, † 1820), blev født i Drammen 23 Septbr. 1801 og blev 1827 Kjøbmand i sin Fødeby. 1837—43 var han Stadshauptmand sammesteds; han var en af Stifterne af Buskeruds Landboforening og af Drammens og Holmestrands Skibsassuranceforening, og han lod anskaffe et Par Dampskibe til Fart paa Tyrifjorden. Han var tillige dansk og nederlandsk Vicekonsul, men maatte 1848 stanse sin store Trælasthandel og Brugsvirksomhed. Han repræsenterede Drammen paa Storthingene 1833, 1839, 1845 og 1848 og var valgt Suppleant for Thinget 1842; han var den hele Tid Medlem af Lagthinget og deltog saaledes i Rigsretten 1845. Paa Thinget 1833 var han Sekretær i Toldkomiteen, 1839 Sekretær og 1848 Formand i Bankkomiteen. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 1838 om Handelslovgivningen og deltog 1841 som norsk Befuldmægtiget i at afslutte en Traktat med Danmark vedrørende Øresundstolden, i hvilken Anledning han 1842 blev R. N. O. og R. D. D. O. Han døde i Drammen 7 Marts 1854.

* 1) 18 Marts 1827 *Henriette Dorothea Schive* (f. 1800, † 15 Juni 1841).

* 2) 29 Septbr. 1842 *Gurina Johanne Paasche* (f. i Bergen 30 Marts 1817, † i Kristiania 8 Juli 1897), D. af Kjøbmand Johan Henrik P. (f. 1790, † 1878) og Sara Margrete Reimers (f. 1791, † 1869).

Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 137; M. Arnesen: Stamtavle over Slægten Thorne, S. 12; C. Fougstad: Det norske Storthing 1836, S. 34—35; J. H. Vogts Optegnelser [I.] S. 225—230; O. Hanssen: Norges Storthing i Aaret 1833, S. 104—5; [Dahl og Løberg:] Ellevte ordentlige Storthing (1845), S. 44—45.

Forslag til en forandret Korntoldlov. Chra. 1830. Fol. 13 S. (Jfr. J. L. Arup: Bemærkninger, 1831, ovfr. I. 101; Storth.-Forhandl. 1830, Marts, S. 377—83, Juni, S. 256—66.)

Forslag til Nedsættelse i Udførselstolden paa Trælast. Chra. 1833. Fol. 8 S. (Jfr. Storth.-Forhandl. 1833, Febr. S. 134, April S. 14—47.)

Forslag om Oprettelsen af en Statsbank. [Chra. 1848.] 4. 9 S. (Jfr. Storth.-Forhandl. 1848, D. 6, S. 797—807; Storth.-Efterretn. f. A., S. 506—514.)

I Norsk Handelstidende *1828*, No. 261 og 262: Om de engelske Toldloves Virkning paa Norges Trælasthandel.

I Morgenbladet *1828*, No. 361 og 362: Om Brandfeil i Ildebrandstilfælde. — *1838*, No. 308 Till.: Om Bankbestyrelsen og den nærværende Discontering. — *1839*, No. 18: (Om Bankens Discontering.) — *1845*, No. 83: Forslag til Lov om en forandret Myntfod.

I Nyeste Skilderi af Christiania 1829, No. 3—6: Noget angaaende Trælasttolden; No. 97 og 98: Ang. Kornpriserne.

I Budstikken, ny Saml. I. (1829—30), S. 215—229: Forslag til en Kornlov, fremsat i Norges Riges Odelsthing 1830.

I Den Constitutionelle 1836, No. 59 og 60: Underhandlinger om den engelske Trælasttolds Forandring; No. 208: Bemærkninger i Anl. af General Grev Bjørnstjernas Skrivelse til Statsraad Grev Wedel Jarlsberg.

Forskjellige Taler, Sange og Lejlighedsdigte af ham er dels særskilt udgivne, dels trykte i Drammens og Kristianias Dagblade, dels utrykte.

Thorne, Søren Wilhelm, foregaaendes Broder, blev født i Drammen 29 Maj 1804, blev Student med Laud fra Drammens Skole 1823 og tog theologisk Embedsexamen med Laud i Septbr. 1829, var fra Juli s. A. til Januar 1837 Timelærer ved Drammens Skole, blev 1831 udnævnt til Sogneprest i Haaland, 1840 i Leikanger, 1847 til Provst i Ytre Sogns Provsti og 12 Juli 1848 til Sogneprest paa Kongsberg, fra hvilket Embede han efter Ansøgning fik Afsked 10 Februar 1877. Her valgtes han til Forligelseskommissær og Medlem af Kommunebestyrelsen, og han indlagde sig adskillige Fortjenester af Byens Almueskolevæsen. Han repræsenterede Kongsberg paa Storthingene 1854—60 og var fra 1857 Medlem af Lagthinget. Han døde paa Kongsberg 17 April 1878.

* 1) 1 August 1830 *Alette Christine Stillesen* (f. i Drammen 22 August 1805, † 21 Septbr. 1849), D. af Apotheker Morten S. (f. 1768, † 1839) og Dorothea Edler Arveschoug (f. 1775, † 1811).

* 2) 22 Decbr. 1850 *Thale Caroline Schriver* (f. i Land 9 Juni 1825), D. af Distriktskirurg Henrik S. (f. 1795, † 1832) og Maria Sophie Sylow (f. 1793, † 1866).

Biografi i E. A. Thomle: Familien Stillesen, S. 14—15 (Personalh. Tidsskr. VI. 278—79). — *Nekrolog* i Kongsberg Adresse 1878, No. 48. Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 138; M. Arnesen: Stamtavle over Slægten Thorne, S. 14; Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster, II. S. 72; O. A. Løwold: Fra Jæderen, S. 92—93; B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl. (No. 562 in 4to.) II. 1536—37.

I Hermoder *V.* (1823), S. 152: Afskeed, Gjensyn (Digt). — *VI.* S. 8: Evighedsblomsten (Digt); S. 280: Den Elskedes Omgivelse (Digt); S. 320: Efterretning om Geniet (Digt). — *VII.* S. 247-48: Kjærlighedsklippen (Digt).

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie *IV.* (1845), S. 130—32: Om Spedalskheden i Legangers Præstegjeld i Octbr. Maaned 1844.

I Børnevennen, udg. af N. A. Biørn, findes af ham flere versificerede Gaader og Charader, saaledes *V.* (1847), S. 94—128, 389—410, og *VI.* S. 7—16, 96—160. — *VI.* S. 93—96: Sang for mine Smaaborn, om deres Navne.

I Morgenbladet *1827*, No. 321: Mindeblomst paa Maria Elisabeth Thornes Grav (Digt). — *1841*, No. 95: Sang til Norges Fiskerier. — *1847*, No. 31: Jacob Andreas Lindemann (Digt).

I Christiania-Posten 1848, No. 172: Rektor Henrik Christian Borch (Digt).

I Den Norske Rigstidende 1848, No. 48 og 52: Billeder fra Sogn (Digte).

I Bergens Stiftstidende *1844*, No. 43: Sørgefesten i Legangers Prestegjeld for Carl Johan, med 2 orig. Digte i s. Anl. — *1845*, No. 31, 32 og 33: Indberetning om Fadermorderskeu Ingeborg Grønlien. — *1847*, No. 58: To Sange ved Biskop Neumanns 25 aarige Embedsjubilæum som Biskop.

I Bergenske Blade *1848*, No. 12: Mindedigt over Neumann.

I Drammens Tidende *1848*, No. 148: Rektor Henrik Christian Borch (Digt); No. 155: Julecantate.

Forslag af ham er trykt i Storthings Forhandl. 1857, D. 7, Dok. No. 63, S. 103—108; 1859—60, D. 6, Dok. No. 50, S. 6—7.

Thorson, Alfred Balduin, Søn af Amtsstuefuldmægtig og Forligelseskommissær *Niels Henrik T.* (✝ 1859) og *Evensine Margrethe Strøm*, er født i Viborg 17 Marts 1828, blev Student fra Viborgs Kathedralskole 1845; vandt i 1851 Accessit for Universitetets Prisopgave i Æsthetik: Om Begrebet «Nordisk Kunst», og var 1857—72 ansat som Bibliothekar ved Rigsdagens Bibliothek. Senere har han ført et meget tilbagetrukket Liv, har undertiden deltaget i Tidens politiske og moralske Ordskifte og har navnlig siden 1881 udsendt en længere Række Romaner. Han har foretaget flere Rejser til Udlandet og besøgte bl. a. 1863 Norge.

Jfr. Erslew: Forfatter-Lexicon, Suppl. III. 415—417 (hvori udførligere Efterretninger om hans literære Virksomhed i Danmark findes), og J. Vahl: Dansk Bogfortegnelse.

1863—65 skrev han Korrespondancer fra Kjøbenhavn i Aftenbladet.

Thorson, Einar, Pseudonym?

Nytaarsgave for Friheds- og Fædrelandsvenner, udgivet af Einar Thorson. Chra. 1831. 8. 3 Ark.

Sange for Venner af Frihed og Fædreland. 1. Hefte. Udgivet af Einar Thorson. Chra. 1832. 8.

Thorvildsen, Herman Smith, Søn af Handelsmand *Thore T.* og *Marie Madseline Smith*, blev født i Tvedestrand 21 Maj 1832, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1850, tog theologisk Embedsexamen med Laud 1855, var derefter nogen Tid Lærer ved Arendals offentlige Skole, blev 1860 Lærer ved Stord Seminar med kgl. Udnævnelse fra 11 Oktbr. 1866, udnævntes 8 Septbr. 1869 til Sogneprest i Rendalen, 26 August 1876 paa Stord, hvor han atter blev Lærer ved Seminariet, og 3 Oktbr. 1885 i Dybvaag. Her døde han pludselig 9 Septbr. 1889.

* *Knudine Marie Lillo* (f. 16 Maj 1842), D. af Kjøbmand i Kristianssand Peter Julius L. og Gurine Elisabeth Korsvig.

Nekrologer i Fædrelandet 1889, No. 110; i Den vestlandske Tidende s. A., No. 212.

Bibelen eller den Hellige Skrift med Indledninger og oplysende Anmærkninger ved Otto von Gerlach. Oversat. D. 1—5. 1ste Deel. Mosebogerne. Overs.

ved A. Johnson og H. Thorvildsen. Chra. 1858. 8. 484 S. — 3die Deels 2den Afdeling. Esaias, Jeremias, Ezechiel, bearbeidede af H. C. Schmieder. Oversat ved H. Thorvildsen, J. S. Smitt og J. Stub Irgens. Chra. 1863. 8. 434 S.

Thoschlag, Friederich Wilhelm, blev født 1813 i Elmshorn i Holsten, kom 1833 til Norge og blev Høsten 1834 ansat som Stadsmusikus i Arendal. Her døde han Nat til 4 Septbr. 1885.

* *Birgitte Rosine Hackenberg.*

Nekrolog i Den vestlandske Tidende 1885, No. 206.

Musikalsk Søndagsblad, No. 1—26 (Aug. 1839—April 1840). Arendal. (Jfr. Morgbl. 1839, No. 358.)

Thrane, David, Søn af Kjøbmand, Justitsraad *Paul T.* (f. 1753, † 1830) og dennes første Hustru *Kierstina Maria Dørker* († 1795) og saaledes Broder af Komponisten Waldemar T., af Fru Statsraad Petersen (ovfr. IV. 427) og af Fru Oberst Rehbinder (ovfr. IV. 525), blev født i Kristiania 14 Marts 1780, var selv Kjøbmand sammesteds og blev 1814 Meddirektør og Kasserer i Norges midlertidige Rigsbank, hvor han kom i en Kassemangel paa omtr. 95,000 Spd., hvad der opdagedes 1817. Han døde i Drammen 20 Oktbr. 1832.

* 6 Decbr. 1802 *Helene Sophie Bull* (f. 28 Juli 1780, † 3 Februar 1831), D. af Tobaksfabrikant i Fredriksstad Peter B. og Anne Marie Wulfsberg.

Jfr. J. Aall: Erindringer, 2. Udg., S. 442, Noten; Y. Nielsen: Norges Historie efter 1814, I. 139; C. Pavels's Dagbøger 1815—16, S. 240 og 434; 1817—22, I. 299; Fru Dunker: Gamle Dage, S. 73, 219, 236; Huitfeldt: Chra. Theaterhistorie (se Reg.); Personalh. Tidsskr., 3. R. III. 87.

Udkast til en nærmere udarbeidende Plan for Indløsninger af den nærværende Seddelmasse og Oprettelsen af en ny Bank. Chra. 1815., 8. 29 S. (Anonymt.)

Et Par Ord om Sølv-værdie. Chra. [1815]. 8. 14 S. (Anonymt.) (Jfr. herimod G. P. Blom's „Bemærkninger", se ovfr. I. 360.)

Thrane, David, foregaaendes Søn og Broder af ovennævnte (IV. 593) Fru Kaptejn Roosen, blev født i Kristiania 26 August 1814, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1833, tog derpaa Officersexamen og blev 28 Novbr. 1836 Sekondløjtnant i 1ste, senere i 2den Akershusiske Infanteribrigade, 5 April 1843 Premierløjtnant i samme Brigade, 23 Juni 1854 Kaptejn og Kompanichef, erholdt Afsked 13 Juli 1885 og døde i Kristiania 21 Septbr. s. A.

* *Gurine (Gina) Marie Gude*, f. *Nilsen* (f. i Kristiania 24 Septbr. 1810, † 1 August 1896), D. af Skræddermester Halvor N. og Cathrine Marie Galschiøt.

Rentes-Regning. Til Brug for Krigsskolens og det militaire Forberedelses-Instituts Elever af Dorfer. Chra. 1836. 8. 16 S.

I Morgenbladet *1848*, No. 12: Den første norske Operas Skjæbne. (Svar hertil af Amtmand E. Möinichen i No. 13, Tilsvar af T. i No. 15; jfr. videre herom No. 213, 227, 231, 235, og 1849, No. 16 og 336.)

Thrane, Marcus Møller, foregaaendes Broder, blev født i Kristiania 14 Oktbr. 1817, kort efterat Opdagelsen af Faderens Underslæb i Rigsbanken (se ovfr.) havde bragt Familien i fattige Kaar. Som Gut blev han antaget i Søns Sted af daværende Inspektør ved Borgerskolen, senere Toldkasserer Henrik Ernst Schäffer († 21 Februar 1865), som søgte at holde ham frem til Studeringerne. Men han opgav snart disse og tog 1835 Plads som Handelsbetjent hos Grosserer N. Andresen i Kristiania; men heller ikke denne Stilling huede ham i Længden, og med 30 Daler i Lommen strøg han til Udlandet for at se sig om, kom først til Hamburg og drog derefter tilfods gjennem Rhinlandene, Würtemberg, Baden og Schweiz til Frankrige. Da Pengene var slupne op, maatte han slaa sig igjennem med at spille og synge for Folks Døre, og i Frankrige sad han længere Tid arresteret som Vagabond, men slap tilslut løs ved Gesandtskabets Hjælp og kom hjem 1838 efter et halvt Aars Fravær. Nogen Tid efter sin Hjemkomst blev han, privat dimitteret af cand. philol. J. Graff, Student med Haud 1840, idet han samtidig med sin Examenslæsning maatte give Privatundervisning (særlig i Tysk og Fransk) til sit Livsophold. Han begyndte at studere Theologi, men giftede sig snart og maatte fortsætte sit Lærerarbeide, først som Medbestyrer af en Skole i Kristiania. 1841 oprettede han en Skole paa Lillehammer, som efter 5 Aars Forløb gik ind af Mangel paa Søgning; her fik han ogsaa istand et Privattheater, hvor han selv spillede med, og han skrev Skuespil, Romaner og Digte. Siden virkede han som Skolelærer i Aasgaardstrand og ved Modums Blaafarveværk. Men da der i 1848 under Værkets slette Tilstand ikke længer var blivende Sted for ham paa Modum, maatte han se sig om efter en ny Stilling og bosatte sig for det første i Drammen, hvor han efter en opsigtvækkende Artikel i «Morgenbladet» om den dansk-tyske Krig blev antaget til Redaktør af «Drammens Adresse» fra 1 August 1848. Men allerede ved Aarets Udgang maatte han fratræde, da hans Radikalisme jagede Abonnenterne fra Bladet. Februarrevolutionen havde nemlig gjort et stærkt Indtryk paa ham, og han begyndte nu sin Virksomhed som Arbejderfører. Om Stiftelsen af Drammens Arbejderforening, den første i Landet, fortæller han selv (i Arbeider-Foreningernes Blad 1849, No. 1):

«Allerede længe havde jeg havt den Tanke at danne Arbeider-Foreninger, men en lang Tid gik hen, inden jeg blev enig med mig selv om, hvordan jeg vilde gribe Sagen an. Saa traf det sig, at jeg en Dag kom i Samtale med en fattig Vedhugger. Da han klagede meget over

sine trange Kaar, begyndte jeg at forklare ham Adskilligt om Lovens Uretfærdigheder, og bad ham at faa med sig nogle Kamerater og komme til mig til en bestemt Tid. Han lovede det, men kom alene uden at have Nogen med sig. Saaledes gik det et Par Gange; thi hans Venner svarede ham, «at de ikke turde; for det kunde være farligt, og Politiet kunde gjerne komme paa dem».

Da jeg hørte dette, henvendte jeg mig til et Par andre Arbeidere med Anmodning om at faa sammen endeel Arbeidsfolk. Endelig lykkedes det saaledes at faa et Snees Mand til at møde hos mig Søndag den 17de December 1848. Efterat jeg havde holdt Foredrag for dem, bleve de Alle enige om at gjøre deres Bedste for at faa en ordentlig stor Forening istand. Disse første Medlemmer kundgjorde da iblandt sine Kamerater, hvad de havde besluttet at gjøre, og der blev sammenkaldt til Møde paa en temmelig stor Sal paa Strømsøe. Der indskrev sig da omtrent 30 Medlemmer, og disse forpligtede sig Alle til hver at medbringe mindst 3 Kamerater for at høre et Foredrag paa samme Sted. Nu indfandt sig en Mængde Mennesker, og vi kom dennegang saavidt, at vi fik Foreningen inddeelt i Roder med sine Formænd. Der blev indskrevet omtrent 150 Medlemmer.»

Dette var 27 Decbr. 1848. Strax efter faldt imidlertid Thrane i Nervefeber, og i 3 Maaneder laa al Virksomhed nede. Men strax han atter var frisk, skillingede Arbejderforeningens Medlemmer sammen, saa at han kunde foretage en Rejse til Kristiania, og her holdt han 2 Møder paa Dragsalen ved Vaterlands Bro 28 og 29 Marts 1849 (Referat af 2det Møde [ved H. Meltzer?] i Chra.-Posten No. 279, jfr. No. 280), hvor Kristiania Arbejderforening blev stiftet. Han vendte strax tilbage til Drammen, og herfra udsendte han 31 Marts (Morgbl. 1849, No. 98) «Indbydelse til Abonnement paa *Arbeider-Foreningernes Blad* for Arbeidsmandens Oplysning og bedre Fremtid» med det Program «at tale Arbeidsmandens Sag, oplyse om Lovens Uretfærdigheder mod ham, anvise ham en simpel, lovlig og fredelig Maade til at faa Loven forandret til hans Fordeel, endvidere anvise ham adskillige Maader, hvorpaa han med Tiden vil kunne forbedre sin Stilling, samt endelig fortælle ham om inden- og udenlandske Forholde og mærkeligste Begivenheder». Fra Drammen begyndte han nu en Række Agitationsrejser for at danne Arbejderforeninger; 9 April rejste han til Hasselværket, Hougsund og Kraakstadelven; 23 April var han i Mjøndalen, 24 paa Vestfossen, 25 ved Modums Blaafarveværk, 26 ved Blaafarvegruberne, 27 paa Hønefoss; derfra gjorde han et Besøg i Kristiania for at styrke Organisationen, og saaledes var der allerede 10 Arbejderforeninger, da han 5 Mai udsendte No. 1 af «Arbeider-Foreningernes Blad». Bevægelsen begyndte nu af sig selv at gribe om sig, og flere Steder dannedes Arbejderforeninger uden hans Medvirken. Men næsten alle sluttede sig fra først af til hans Organisation, og han blev sat istand til at udfolde en livlig Agitation med Møder og Foredrag, idet han lod Foreningerne sende Halvdelen af sine Medlemsbidrag (hvert Medlem maatte overalt erlægge 1 Skilling i Maanedskontingent) til «Hovedbesty-

relsen» i Drammen. 7 Maj stiftede han en Arbejderforening i Holmestrand, 24 Maj en paa Moss; 25 og 26 Maj holdt han «Forsamlinger» paa Horten, men fik foreløbig ingen Forening dannet her; 2 Juni stiftede han Arbejderforening paa Kongsberg, og 3 Juni holdt han Foredrag paa Vestfoss. Midt i Juni stod han i Spidsen for 18 Foreninger med 1567 Medlemmer. 17 Juni stiftede han en Arbejderforening i Skoger, 20 Juni en i Solbergelven (en halv Mil fra Drammen); 24 Juni holdt han Forsamling paa Hougsund; 1 Juli stiftede han Forening i Svelvik, 4 Juli ved Bærums Jernværk, og 8 Juli holdt han et stort Foredragsmøde ved Sagene i Kristiania. Ved Midten af Juli var Tallet af Arbejderforeninger steget til 24 med 2360 Medlemmer. Samtidig søgte han at gjøre Organisationen direkte nyttig for Arbejderne ved Oprettelsen af Understøttelseskasser, hvoraf den første dannedes i Drammen 17 Juni 1849. 15 Juli stiftede han en Arbejderforening ved Kongssagene paa Modum, 29 Juli en ved Jarlsbergs Værk (Konerudværket) ved Drammen. 18 August holdt han Forsamling paa Horten, hvor imidlertid en Arbejderforening var blevet dannet, og 19 August paa Vallø Saltværk; 20 August stiftede han en Arbejderforening i Tønsberg, 21 og 22 August holdt han Møder i Larvik, men uden Resultat; 23 August stiftede han Forening i Fredriksværn, 24 i Brevik; 26 holdt han Møde i Kragerø, 27 stiftede han Forening ved Kjølbroens Sagbruk ved Kragerø, 28 ved Egelands Jernværk og i Østerrisør, 29 i Tvedestrand, 30 i Holt, 31 i Arendal, 2 Septbr. i Grimstad, 3 i Lillesand, 4 og 5 i Kristianssand, hvorfra han vendte tilbage til Drammen. I Novbr. var han atter ude og holdt Foredrag, saaledes 3 Novbr. paa Kongsberg, 9 paa Horten, hvor han samtidig ordnede en Understøttelseskasse, og 11 i Lier. I Decbr. rejste han i Smaalenene og stiftede Arbejderforeninger ved Moss Jernværk og for Moss By 16 Decbr., i Fredrikshald 18 og 19, i Tistedalen 19 og i Fredriksstads Forstad 20 Decbr. I de sidste Maaneder havde han for en stor Del rejst paa egen Bekostning; men 29 Decbr. meddelte han i sit Blad, at det blev nødvendigt fra Nyaar at danne en «Sentralkasse», hvortil hver Forening skulde bidrage med en Tredjedel af Maanedskontingenten. Samtidig kundgjorde han, at han (med Hjælp af P. Hjelm Hansen) havde forfattet en Petition til Kongen om Arbejdernes Krav, og denne Petition oplæste og forklarede han selv i en Række Arbejderforeninger i Løbet af Januar 1850, saaledes i Kristiania 20, 22 og 23 Januar (jfr. Chra.-Pst. No. 635: «Marcus Thrane fra Tribunen paa Knudsesalen»). I de første Dage af Februar flyttede han for godt til Kristiania, idet han havde faaet Løfte om «formaaende Mænds Understøttelse» baade til sine Rejser og til Udgivelsen af Bladet. Ved denne Tid havde han under sin Ledelse 100 Arbejderforeninger, deraf 91 i Kristiania (med Hamar) Stift (herunder 8 i Bratsberg Amt) og 9 i Kristianssands Stift, med tilsammen 8117 Medlemmer, og midt i Marts var Tallet steget til 133 Foreninger med 11554 Medlemmer. Imidlertid

blev han skuffet i sine Forventninger om den lovede Understøttelse, og 1 April blev paa et Møde i Kristiania en «Sentralbestyrelse» paa 14 Medlemmer udnævnt, som besluttede Gjenoprettelsen af «Sentralkassen». Agitationen fortsattes som før, og for at skaffe Arbejderne Indflydelse paa de forestaaende Storthingsvalg opfordrede Thrane i sit Blad for 13 April til at skabe nye Stemmeberettigede saaledes, at «Enhver Forening kjøber sig et lidet Stykke Jord, og indfører alle Medlemmer i et og samme Skjøde». Midt i Maj stod han i Spidsen for 216 Arbejderforeninger, alle i Kristiania og Kristianssands Stifter, med 17828 Medlemmer, og 19 Maj blev Petitionen til Kongen, underskrevet af 12833 Mand, overleveret til Statholderen S. Løvenskiold, efter dennes Ønske af en Deputation, som bare bestod af Thrane sammen med en Danske og en Svenske. For at vise, at han ogsaa kunde faa Nordmænd med sig, foranstaltede han St. Hans-Aften et stort Arbejdertog til Egeberg; Foreningernes Tal var nu steget til 273 med 20854 Medlemmer, og 30 Juni dannedes den første Arbejderforening i Trondhjems Stift (i Melhus i Guldalen). Thrane begyndte ved denne Tid at komme i Berøring med Justitsen; 8 Juni 1850 var han indkaldt til Forhør i Anledning af sin Optræden paa Protestmødet mod Harro Harrings Udvisning (s. d. II. 563, jfr. Chra.-Posten 1850, No. 659), og efter Opfordring i «Den Norske Rigstidende» No. 36 anmeldte Biskop Arup ham 7 Maj til Kirkedepartementet for Gudsbespottelse i 2 Artikler i «Arbeider-Foreningernes Blad» 1850, No. 17 og 18; Justitsdepartementet tilskrev under 14 Maj Stiftamtmanden i Kristiania, at Ansvar maatte gjøres gjældende mod Bladets Udgiver, og 26 Maj blev Tiltale rejst. Kristiania Arbejderforening sendte 23 Juni en Protest mod dette Sagsanlæg («Arbeider-Foreningernes Blad» 1850, No. 31); men Underretten dømte Thrane 11 Juli til Strafarbejde i 6 Maaneder. Denne Dom blev stadfæstet af Stiftsoverretten 2 Septbr; men 11 Decbr. s. A. blev han frikjendt af Højesteret. 1 Juni 1850 havde han i sit Blad opfordret til et stort Centralmøde for Arbejderforeningerne, og dette Møde, hvori der deltog 103 Repræsentanter, traadte sammen i Kristiania 31 Juli s. A. Forhandlingerne førtes paa Fredriksborg paa Bygdø 1—9 August, og Thrane var uafbrudt Mødets Præsident; Repræsentanten fra Skien, en af Arbejderbevægelsens Poeter, Uhrmager N. J. Qvarme, udtalte til Begrundelse heraf: «Kun Marcus Thrane skal lede os, kun ham ville vi følge, saasandt vi ere norske Normænd og have Hjertet paa det rette Sted». 8 August havde en Deputation fra Mødet Foretræde hos Kong Oscar; s. D. vedtoges «Lov for de Norske Arbejderforeninger» («Arb.-Foren.'s Bl.» 1850, No. 41), og efter Beslutning af 9 August skulde Bladet vedblivende være i Thranes Hænder. Ifølge Mødets Bemyndigelse valgte Kristiania Arbejderforening 25 August en Centralbestyrelse paa 9 Medlemmer med Thrane som Formand. Han optoges nu omtrent fuldstændig af Foreningernes Administration og gjorde kun sjelden Foredragsrejser (15 Septbr.

Trykt 10 Maj 1901.

talte han paa Moss, 29 Septbr. paa Kongsvinger, hvorfra han gjorde en Tur til Sverige, uden dog at kunne faa istand en Sammenslutning med den svenske Arbejderstand).

Ved Aarets Udgang fandt han sig imidlertid foranlediget til at lægge Bladets Redaktion i andre Hænder, idet mindre revolutionære Anskuelser end hans tog til at blive de overveiende indenfor Partiet, som var blevet opskræmt ved Optøier særlig paa Hedemarken; Reaktionens voxende Magt ude i Europa aabnede ogsaa hans Øjne for Vanskelighederne ved den praktiske Gjennemførelse af hans sociale Theorier. Ved det nye Valg paa Centralbestyrelse 29 Decbr. 1850 betragtedes han fremdeles som selvskrevet Medlem, og endnu var det vistnok sandt, som han skrev i 1886, at «den hele Arbejderbevægelse var uindskrænket i mine Hænder, og det var mig alene som bestemte, hvilken Politik Arbejderpartiet skulde følge». Men Ledelsen holdt saa smaat paa at glippe ud af hans Hænder, han magtede ikke længer at styre de Kræfter han havde sat i Fart, og nye Førere (som Th. Abildgaard) dukkede op. Eftersom Arbejderbevægelsen tiltog, mødte den stærkere og stærkere Modstand fra Myndighedernes Side. Kongen havde under 12 Novbr. 1850 erklæret, at han havde «med Bekymring betragtet den misledende Indflydelse paa den arbejdende Classe, som i den senere Tid har vist sig», og udtalt «det Haab, at retsindige Mænd baade i og udenfor denne Classe ville række Haand til at fortrænge Anskuelser, der, grundede paa utilstrækkeligt Overblik over de almene Anliggender, lettelig kunne lede bort fra den Ordenens, Lovlighedens og Samdrægtighedens Vei, som paa een Gang udgjør det hele Folks og bereder den enkeltes Lykke». Kongen havde derfor i Anledning af Arbejderforeningernes Petition resolveret, at han selv skulde fatte de tjenlige Bestemmelser til det almene Vel, og Thrane, som tidligere havde været en Tilhænger af det oplyste Enevælde, satte derfor intet Haab længer til Regjeringens Hjælp. Hans Forhold til de Styrende blev mer og mer et Kampforhold; han blev mødt med Politiforbud, da han vilde faa istand et stort Demonstrationstog i Kristiania 24 Februar 1851 (jfr. Morgbl. No. 56) og inden de mere konservative Samfundslag begyndte man som Følge af forskjellige Uroligheder sønden- og nordenfjelds at kræve en energisk Indskriden mod Arbejderbevægelsen: «Hvor længe vil Regjeringen være et roligt Vidne til Thranes Agitationer?» spurgte en Indsender i Christiania-Posten 31 Marts 1851 (No. 913). I Marts s. A. drog han ud paa en Foredragsrejse paa Oplandene for at undersøge Stemningen særlig med Hensyn til en Revolution, og 25 Marts talte han aabent om denne i Grans Arbejderforening, dog i advarende Ord, idet han pegte paa de stærke Magter, som maatte besejres. Han indsaa, at han først og fremst maatte vinde Storthinget for Arbejdernes Sag, og det er muligt, at han derfor traadte i Forbindelse med Oppositionens Ledere, Ueland og Sverdrup. I Marts 1851 refereredes i Storthinget en Petition fra Arbejderforeningernes

Centralbestyrelse, som gjentog Kravene i Petitionen til Kongen, og Storthinget besluttede 29 April, at der i den Anledning skulde nedsættes en speciel Komite. Thrane indsaa ogsaa, at «skulde der kunne blive Tale om en Alliance imellem Arbejderpartiet og Storthingets liberale, saa var ikke alene et modificeret Standpunkt, men ogsaa en Personvexel nødvendig», og paa det 2det Centralmøde i Kristiania 10—17 Juni 1851, det saakaldte «Lillething», spillede han frivillig en mere tilbagetrukket Rolle, forat ikke han som «socialistisk Rabulist» skulde være i Vejen for Samarbejdet. Mødet besluttede efter hans Forslag, at Arbejderorganisationen skulde overtage Thranes Blad, og at han til Gjengjæld skulde have 600 Spd. aarlig. Paa Mødets første Forhandlingsdag, 11 Juni, forklarede han sin nye Politik, og 12 Juni besluttedes at søge Storthinget om Adgang til for det mundtlig at fremsætte Arbejdernes Krav. Men derefter opstod en heftig og uordnet Debat, om der skulde skrides til «Revolution», hvis Storthinget ikke imødekom Arbejderne, og Thrane ytrede herunder, at han for sin Person gjerne skulde være med. Der blev da først «voteret» over, hvorvidt Foreningernes Stemning var for Revolution, og dette besvaredes ved Pluralitet bekræftende; derpaa voteredes, om der under nævnte Forudsætning skulde forsøges Revolution (hvorved mange vistnok kun forstod en stor Demonstration), og dette vedtoges mod nogle faa Stemmer. Den følgende Dag indsendtes den besluttede Ansøgning til Storthinget; men dette henviste efter Forslag af Ueland Centralmødet til Forhandlinger med den specielle Arbejderkomite. Efter en lang Debat, hvorunder Thrane bestemt tilraadede at følge denne Henvisning, blev dette endelig vedtaget, og samme Dag, 13 Juni, blev Revolutionsbeslutningen omgjort. En Deputation fra Mødet havde Foretræde for Storthingets Arbejderkomite 15 Juni og oplæste en Adresse, som tydelig fremhævede, at Rolighedsforstyrrelser utvilsomt vilde blive Følgen, dersom ikke et demokratisk Reformarbejde strax paabegyndtes. Denne Adresse blev af Storthinget 23 Juni mod 36 Stemmer besluttet henlagt, og ligeledes besluttede Storthinget 27 Septbr. s. A. enstemmig efter Arbejderkomiteens Indstilling, at der i Anledning af Arbejderpetitionen intet videre blev at foranstalte fra dets Side. Da der imidlertid var begyndt at komme Rygter ud om de oprørske Udtalelser paa Arbejdermødet, blev der optaget Forhør paa flere Steder over Deltagerne, og Thrane sammen med 4 andre Medlemmer af Centralbestyrelsen og desuden Uhrmager Qvarme fra Skien blev Mandag den 7 Juli Kl. 5 om Morgenen arresteret og alle deres Bøger og Papirer beslaglagt. Et Par af dem slap strax igjen ud af Arresten; men Thrane og de andre blev holdt fængslet, og da de vexlende Redaktioner af «Arbeider-Foreningernes Blad» stadig blev hjemsøgt af Arrestationer, saa at Bladets Udgivelse hyppig afbrødes, mistede han snart denne sin eneste Indtægt *), hvorved hans Hustru i Oktbr. s. A. blev

*) I de 3 første Maaneder af sin Fængselstid fik han ialt 137 Spd. 80 Sk. udbetalt af Bladet, og dermed stansede Betalingerne.

nødt til med sine 5 Børn at ty til Fattigkassens Hjælp. Efterat nemlig nedennævnte Bernhard Hansen var blevet arresteret 29 Septbr. kom Bladets Styrelse i Hænderne paa en mod Thrane fiendsk Redaktion, som i Overensstemmelse med Abildgaards Ideer hævdede, at Arbejderbevægelsen ikke var identisk med «Thranisme». Alt dette synes at have virket stærkt nedtrykkende paa Thrane, og det kom dertil, at han i Brev af 6 Januar 1852 lovede Politimester Morgenstierne «at ophøre med at agitere, hvorved jeg forstaar: paa en lidenskabelig og ophidsende Maade at sætte Folk i Bevægelse»; men han vilde rigtignok hverken opgive sine Meninger eller «al politisk Virksomhed», men kun «min forrige Maade at gjøre mine Anskuelser gjældende paa». Drammens Arbejderforening var den, som ivrigst holdt paa sin gamle Fører, og den sendte i Januar 1852 en Rundskrivelse ud til de andre Arbejderforeninger med Forslag om, at han skulde faa igjen Ejendomsretten til Bladet. Striden mellem de to Fraktioner blev akut, da han saa den 27 Februar s. A. indstevnede Arbejderforeningernes Centralbestyrelse til Forligelseskommissjonen for en Gjæld til ham paa 226 Spd. «Thrane har altsaa brudt med Arbeiderforeningerne», hed det nu i Bladet (No. 10); «han vil ikke have mere med Arbeideragitationen at skaffe uden forsaavidt som han vil underminere og tilintetgjøre Samme. Af Markus Thrane have vi altsaa Intet mere at vente eller haabe!» I næste No. erklæredes det lige ud, at de fleste Arbejdere aldeles ikke delte hans Synsmaader; nu hed det, at han «har aldrig havt noget Begreb om Politik eller om paa hvad Maade Agitationen skulde ledes», og Redaktionen paastod endog, at han havde solgt sig til Politiet. Han forelagde i Marts Sagen for Arbejderforeningerne i en Rundskrivelse, og 22 Marts kom det til Forlig, idet han gik ind paa at nøje sig med Indtægterne af Bladkontingenten fra Drammen, hvorved han opnaaede at faa 20 Spd. maanedlig; samtidig blev en af hans Meningsfæller Bladets Redaktør. At imidlertid Rivningerne mellem de to Arbejderfraktioner og særlig mellem Thrane og Abildgaard ikke hermed var slut, vil sees nedenfor under Fremstillingen af Bladets Historie. Da Varetægtsarresten fremdeles vedvarede, sendte han sammen med sine fængslede Kamerater Andragende til Justitsdepartementet om Fordobling af de vanlige Forplejningspenge (12 Skilling daglig), at regne fra den Tid, hvori de over 120 Dage havde hensiddet i Varetægtsarresten, og for Fremtiden indtil Dom faldt i Sagen, idet de paaberaabte sig sin ved den daarlige Levemaade undergravede Helse. Ansøgningen blev afslaaet 27 August 1853, og de sendte den derfor 20 Juni 1854 til Storthinget, som 5 Juli oversendte den til Justitskomiteen «til Indstilling som en Sag af 1ste Klasse». Komiteens Indstilling, som behandledes i Storthinget 11 August s. A., gik ud paa Afslag; L. K. Daa foreslog med Støtte af Johan Sverdrup, at en Sum af 333 Spd. 40 Sk. aarlig skulde stilles til Regjeringens Raadighed, men Forslaget forkastedes mod 33 Stemmer. Denne Nægtelse var

saa meget ubehageligere for Thrane, fordi hans Blad dels som Følge af en Tids lavtliggende Redaktion, dels paa Grund af den skarpe Konkurrance med det nyoprettede, mere moderate «Arbeiderblad» gik stærkt tilbage økonomisk, og det varede endnu længe, inden der faldt endelig Dom i hans Sag. Efterat foreløbige Forhør var afholdt, blev ved kgl. Resolution af 28 August 1851 nedsat en Kommissjon paa 2 juridiske og 1 militært Medlem «for yderligere at undersøge det paa Arbejderforeningernes sidst afholdte Centralmøde i Christiania Passerede, samt de paa Ringerige i Slutningen af Juli Maaned dette Aar stedfundne Uroligheder saa vel som ellers Alt, hvad dermed maatte staae i Forbindelse eller som i Øvrigt maatte tjene til Oplysning om strafbare Planer og Foretagender af Arbejderforeningernes Medlemmer eller Ledere», og idet Stiftamtmanden i Kristiania bemyndigedes til at rejse Tiltale mod de i Sagen Indblandede, fik Kommissjonen Fuldmagt til at paadømme Sagen i første Instans. Ved Kommissjonens Dom af 10 April 1854 blev Thrane for Forbrydelse mod Kriminallovens Kap. 9 § 30 dømt til 4 Aars Strafarbejde, og af de 149 efter Stiftamtmandens Ordre af 16 August 1852 Tiltalte blev kun 11 frikjendte. Sagen paaankedes til Højesteret, hvor Advokat D. Kildal fungerede som Aktor, B. Dunker som Forsvarer, og ved Dom af 25 Juni 1855 blev yderligere 6 frikjendte; men Dommen over Thrane stadfæstedes, og efter at have siddet paa Tugthuset fra 4 Juli 1855 til 15 August 1856, blev han overført til Bodsfængslet, hvorved hans Straffetid kom til at udløbe allerede 15 Juli 1858. Imidlertid slap han ikke fri samme Dag, idet han efter Stiftamtmandens Resolution og Byfogdens Ordre umiddelbart overførtes til Politikammeret for ved 6 Dages Fængsel paa Vand og Brød at afsone to Mulkter til Statskassen, hver paa 10 Spd., som han havde paadraget sig ved Optagelsen af injurierende Artikler i sit Blad.

Efterat han var sluppet ud af Fængslet, ernærede han sig som Fotograf, idet han for det meste rejste omkring i Landet med sit Apparat, og han var ikke værre anskrevet, end at han paa Landsbygden kunde blive buden i Selskab til Stedets Embedsmænd; men han taalte ingen Hentydning til sin «Revolution». Tilsidst nedsatte han sig fast i Kristiania; men det gik ikke videre godt for ham, og i Slutten af 1863 efter sin Hustrus Død udvandrede han med sine 4 Døtre til Amerika. Oprindelig havde han tænkt at rejse til Brasilien, men ombestemte sig under Opholdet i Hamburg paa Grund af økonomiske Omstændigheder og drog til New-York, hvor han ankom 2 Februar 1864. Her var han et Par Aar som Fotograf, flyttede saa (1866) til Chicago, hvor han levede som Journalist og Foredragsholder, tog efter Chicagos Brand 1871 sin Tilflugt til St. Louis i Missouri, men vendte snart atter tilbage til Chicago. Her samarbejdede han med de yderligst gaaende, religiøst og socialt radikale Partier, og han stod endog i nær Forbindelse med de i 1886 arresterede og henrettede Anarkister. Strax efter sin Bosættelse i Chicago oprettede

et norsk Theaterselskab, hvori hans egne Børn tog Del, og som opførte flere af ham selv forfattede Stykker; men det maatte nedlægges efter et Par Aars Forløb. Vinteren 1882—83 gjorde han et Besøg i Europa, var først i Kjøbenhavn og kom i April 1883 til Norge, hvor han 29 April holdt et Foredrag i Kristiania om amerikanske Forhold (refereret [af J. B. Halvorsen] i Morgbl. No. 118 A; gjentaget paa Hamar 20 Maj). Senere rejste han om paa Besøg hos Slægtninge og Venner i Amerika og slog sig tilsidst ned hos sin Søn i Eau Claire, Wisconsin, hvor han døde af Hjerneslag 30 April 1890. Han blev begravet i al Stilhed paa en Højde udenfor Byen 2 Maj, idet han i sit Testamente havde bestemt:

«1) Jeg ønsker at begraves uden ministriel Assistance og uden religiøse Ceremonier. Ingen Ligtale maa holdes hverken i Hjemmet eller ved Graven. 2) Kun erklærede Fritænkere maa følge mig til Graven. 3) Min Ligkiste skal være af simpleste og billigste Sort. 4) Da mange af mine Venner har forsikret mig, at efter min Død skal et stort og smukt Monument rejses til mit Minde, og, skjønt Monumenter er bleven rejst for mange mere uværdige end mig selv, saa erklærer jeg dog *post festum* for at forhindre slig Ære, at det er mit inderligste Ønske, at intet saadant Monument blir rejst for mig efter min Død. Kun en meget enkel Jernplade, paa hvilken kan skrives mit Navn med Fødsels- og Dødsdatum, skal placeres ved Graven.»

Paa de forenede norske Arbejdersamfunds Landsmøde i Drammen i Februar 1901 blev der paabegyndt en Indsamling til et Mindesmærke for ham i Drammen.

* paa Lillehammer 11 August 1841 *Maria Josephine Buch* (f. i Drammen 1822, † 1862).

Portræt med Biografi i Social-Demokraten 1890, No. 38; [af Johan Gjøstein] i s. Bl. 1898, No. 293; af E.[dvard] O.[lsen] i Chra. Nyheds- og Avertissements-Blad 1898, No. 361; i C. Jeppesen: Kampen for almindelig stemmeret (Kra. 1890), S. III—VIII; af Halvdan Koht i Under Fanerne (Kra. 1901), S. 8—11. Biografi af Jørgen Gjerdrum i Dagbl. 1875, No. 52, jfr. No. 58; i Nordmanden 1855, S. 58—59. — *Nekrologer* i Aftpst. 1890, No. 273, jfr. No. 315; i Morgbl. No. 248, jfr. No. 252 (af C. F. Gjerdrum); af Kr. Janson i Saamanden (Minn.) s. A., S. 254—61; af O. Br. Olsen i Reform (Eau Claire, Wis.) s. A.; i Minneapolis Freie Presse, No. 30*). — *Om den af ham rejste Bevægelse med Skildring af hans Liv* se Zacharias Hermansen: Arbejderbevægelsen i Norge, i Verdens Gang 1887, No. 12 og 15 (optrykt i Norsk Folke-

*) I denne sidste Nekrolog skildres hans Liv saaledes: «Marcus Thrane wurde 1817 in Christiania, der Hauptstadt Norwegens geboren und, in hervorragender Weise begabt, nahm er bald den Lehrstuhl der Philosophie an der Universität zu Christiania ein. Aber der heisze Drang, sein Vaterland Norwegen von den Fesseln, die das französisch-schwedische Königshaus der Bernadotte von Napoleons Gnaden, um dieses geschlagen hatte, lies seinen Feuergeist nicht rasten und gar bald stand er als geistiger Leiter an der Spitze der 48'er Bewegung, die das freie Volk der Bauern von dem Joche des schwedischen Königshauses befreien sollte. Aber wie in Deutschland so ging auch in Norwegen die Bewegung jener Zeit res (?) zum Unheile der Leiter aus und Marcus Thrane büszte 7 Jahre lang im Zuchthause zu Christiania seinen Freiheitsdurst. Das Haus der Bernadotte hatte vor ihm gezittert und Könige verzeihen in solchen Fällen nie.»

bibliothek XVII, Fra Johan Sverdrups Stortingsliv, I, S. 28—42, jfr. S. 73—78); O. A. Øverland: Thraniter-Bevægelsen, i Verdens Gang 1899, No. 136, 139, 147, 154, 165, 174, 177, 184, 202, 221, 233, 254, 258, 284, 299, 306, 316, 334, 345, og 1900, No. 11, 59, 66, 73, 101, 120, 153, 202, 237, 252, 257, 273, 277 og 281; jfr. [N. J. Sørensen:] Fra arbeiderbevægelsens barndom, i Social-Demokraten 1900, No. 126, 132, 133, 139, 140 og 141; Anthon Bang: Thranerien, i hans Fortællinger for Folket, 3. Række, S. 69—82; E.[dvard] O.[lsen]: Fra Thrane-tiden, En fortælling [i skjønliterær Form], i Social-Demokraten 1896, No. 272—275; Charlotte Koren: Fra før og nu, To fortællinger, S. 72—81. Jfr. Nord. Conversationslexikon, 3. Udg., VI. 661; Nord. familjebok XVI. 221 (af Y. Nielsen); Storth.-Forhandl. 1851, D. 7, Indstilling II; 1853, D. 7, S. 494—95; Storth.-Efterretn. 1851, S. 216—20, 1023—30, 1045—54; 1854, S. 734—49; Storth.-Forh. 1894, Dok. Nr. 1, S. 38—39; Departements-Tidende 1850, S. 805—814, 821—29; Arbeidersagen, Udtog af Retsakterne i samme, Afd. 1—10, Udtog og Tillæg, Bilag A—D samt Dom, Chra. 1854, fol., kun trykt til Brug for Høiesteret (jfr. Ms. in fol. No. 557, paa Univ.-Bibl.); Norsk Retstidende XV. (1850), S. 802—825, og XX. (1855), S. 433—506; Fram 1872, S. 12—22, 112—23, 173—82, af E. [ɔ: Oskar Eng]; Chra.-Pst. 1855, No. 2409, 2415—21, 2423—26, 2428, 2430—31, 2434—37, 2440, 2442—44, 2446—47, 2473, 2476 og 2487; Illustr. Nyhedsblad 1858, S. 116, jfr. S. 120 og Morgbl. s. A., No. 192; Vidar 1888, S. 316; Aftenbl. 1865, No. 26; Skilling-Magazin 1867, S. 698—99; Verdens Gang 1886, No. 4 (Brev fra O. G. Ueland til O. Vullum); Skandinaven (Chicago) 1886, af M. Thrane (optr. i Morgbl. s. A., No. 151); [G. A. Bergh:] Storthinget i 1851, S. 24 fg.; Morgbl. 1852, No. 46 (Redegjørelse af Josephine Thrane), jfr. No. 49; Syn og Segn VII. 111—120 (Halvdan Koht: Marcus Thrane i Amerika); Social-Demokraten 1897, No. 294, af E.[dvard] O.[lsen]; 1901, No. 91 [af Olav Kringen]. — *Mindedigt* af K. Wefald i Normanden 1894, No. 44; af O.[lga] G.[raff]: Farvel til Marc. Thrane, oplæst ved hans Jordfæstelse og derefter trykt i et norsk-amerikansk Blad 1890. — Af *Udtalelser i Samtidens Presse om T.s Optræden* kan henvises til: Den Frimodige (Thjem) 1849, No. 32 og 36; Correspondenten (Skien) s. A., No. 46; Drammens Tidende s. A., No. 81, 85, 86 og 139; Lillehammers Tilskuer 1850, No. 36, og 1851, No. 25; Morgenbl. 1851, No. 55, jfr. Arbeider-Foreningernes Blad s. A., No. 9 og sst. No. 37 (af Bernhard Hansen); Fædrelandets Ven 1852, No. 11; Det norske Arbeider-Blad 1854, No. 8 og 50; Arb.For.-s Bl. 1852, No. 10, 17, 24, 25 og 39; 1854, No. 5, 32, 45—50. — En *Mindefest* for ham blev holdt 1 Juni 1890 i «Aurora Turner Hall» i Chicago med Musik, Taler af Dr. A. Daae, Redaktør Jacob Bonggren, Dr. G. C. Paoli og General M. M. Trumbull samt Oplæsning af Brev fra Kristofer Janson.

Arbeider-Foreningernes Petition til Hans Majestæt Kong Oscar I. Drammen 1850. 16. 39 S. (Konciperet for T. af P. Hjelm Hansen. Særsk. Aftr. af Arbeider-Foreningernes Blad 1850, No. 6—12. Jfr. Chra.-Posten 1850, No. 811, og 1851, No. 836 og 849; Lillehammers Tilskuer 1850, No. 27, og ellers mange Steder i den samtidige Presse.)

Rundskrivelse til sidste Arbeider-Centralmødes Repræsentanter i Særdeleshed og til Arbeider-Foreningerne i Almindelighed. Chra. [Marts] 1852. (Om T.s Forhold til Arb.-For.s Bl.; Svar hertil i dette Blad 1852, No. 11, af Centralbestyrelsen, af Abildgaard og af Redaktionen.)

I **Arbeiderforeningernes Sangbog**, udg. af P. W. Bergh (Chra. 1850), S. 3—5: Den norske Landsoldat.

Han var Udgiver og Redaktør af „Arbeider-Foreningernes Blad. For Arbeidsmandens Oplysning og bedre Fremtid", som fra 5 Maj 1849 udkom i Drammen, fra Febr. 1850 (No. 6) i Kristiania med et ugentligt No. i Kvart, fra Juli 1851 i Folio. Han blev staaende som Redaktør til Udgangen af 1850, som Udgiver til og med Juni 1851. Af hans Artikler i Bladet under hans Redaktionstid kan mærkes følgende som karakteristiske for Arbejderbevægelsens Udvikling: *1849*, No. 5: Om Oprettelsen af en Understøttelseskasse; No. 27: Arbeiderforeningernes Maal (jfr. O. H. Christensen i Norsk Ugeskrift f. A., 25 Novbr.). — *1850*, No. 22: Om Arbeideragitationen; No. 49: Erklæring til samtlige Arbeiderforeninger! [om Voldsomhed mod Øvrigheden]; No. 51: Proklamation fra Centralbestyrelsen! [om Optøjerne paa Hedemarken]. — Efter sin Redaktionstid leverede han fremdeles enkelte Bidrag, hvoraf kan nævnes: *1851*, No. 37—43: Pengesystemet. — *1855*, No. 34: De forskjellige Stænder. (Af Thranes efterladte Papirer.)

Dels til Berigtigelse, dels til Supplering af tidligere i dette Værk meddelte Oplysninger og af det i Norsk Bogfortegnelse 1848—65, S. 11 anførte skal her Bladets Historie i Sammenhæng fremstilles *). Dets Redaktion blev fra Nyaar 1851 overtaget af Th. Abildgaard, og fra Juli s. A. afløstes Thrane af «de norske Arbeiderforeninger» som Bladets Udgiver. Abildgaard blev fængslet sammen med Thrane 7 Juli 1851, men ledede endnu nogen Tid Bladet fra Varetægtsarresten indtil Slutten af August s. A. Et enkelt No. (No. 35) redigeredes derefter af Stud. jur. R. Rasmussen, hvorefter nedennævnte B. Hansen i Septbr. Maaned var Bladets Redaktør; efter hans Arrestation synes de endnu paa fri Fod værende Medlemmer af Arbejderforeningernes Centralbestyrelse at have ledet Bladet i nogle Maaneder, i hvilken Tid Thrane intet kunde faa optaget der. Paa Grund af Beslaglæggelse for Gjæld var der en midlertidig Stansning af Bladets Udgivelse i Oktbr. s. A. Fra Slutten af Marts 1852 (No. 13) gik Redaktionen over til Præliminarist Hans Hansen **), som forestod den helt til sin Død 6 Juli 1853. Som ny Redaktør fra 27 August s. A. (No. 35) indtraadte Ritmester Exam. jur. Bastian Paulsen, der i No. 45 fremsatte som sit Program «frimodigen at paatale og bringe til offentlig Kundskab ethvert os bekjendt Overgreb af Magthaveriet eller Embedsaristocratiet, uanseet paa hvilket Høidepunct i Samfundet vedkommende Lovovertræder eller Misgjerningsmand maatte befinde sig». Imidlertid førte Striden mellem Thrane og Centralbestyrelsen til, at denne ved Udgangen af 1853 besluttede at nedlægge Bladet og i Stedet oprettede «Det norske Arbeider-Blad», som, udgivet af et Aktieselskab, udkom med et No. ugentlig i hele Aaret 1854, muligens ogsaa i 1855, den hele Tid vistnok hovedsagelig redigeret af Abildgaard (omkr. Oktbr. 1854 af Privatlærer M. Nielsen). Som Følge heraf sammentraadte strax i Januar 1854 en ny «Centralbestyrelse» af Thranes Venner og gjenoprettede «Arbeider-Foreningernes Blad», som under Redaktion af Bastian Paulsen udkom med sit No. 1 for 1854 den 4 Februar. Da Paulsen fremdeles haandhævede sit gamle Program og hovedsagelig fyldte Bladet med personlige Angreb paa forskjellige Embedsmænd, havde det vanske-

*) Et komplet Exemplar af Bladet findes, saavidt jeg ved, kun i Kristiania Arbejdersamfund, hvor ogsaa Aarg. 1854 af «Det norske Arbeider-Blad».

**) Formodentlig identisk med Lobeno. 602 i Universitetets Fortegnelse over Præliminarister: Hans Hanssen, Søn af Møllecjer Hans H. og Karen Thorkildsdatter, født i Lier 22 Marts 1822, som bestod Præliminærexamen i Januar 1844 med Karakteren «Antagelig» og derefter studerede Jus uden nogensinde at tage nogen højere Examen. Jeg ved ikke, om dette er samme Person som den Hans Hansen, der ifølge Karakterprotokollen for Præliminærexamen blev befundet «Uantagelig» baade i Septbr. 1841, Januar 1842 og Septbr. 1842.

ligt for at gjenvinde sin tidligere Position, og allerede den 11 Marts (No. 5) meddelte Centralbestyrelsen, at den «saavel af pekuniære som af andre Hensyn» havde fundet det nødvendigt at skifte Redaktør. I Virkeligheden var det Thrane selv, som nu overtog Redaktionen, og i sin «Indledning» (i No. 5) opstillede han som Bladets Program «Oplysning» og «Socialisme», eller nærmere bestemt: «At oplyse Folket om Manglerne og Modsigelserne med det gamle System, den gamle Samfundsorden, og om hvordan en paa større Retfærdighed bygget ny Samfundsorden bør være, dette er, hvad vi Folkeledere ansee for vort Hverv.» Thrane vedblev nu at styre Bladet, lige til han efter Højesterets Dom blev sat i Tugthuset. Derefter overtog fra 7 Juli 1855 (No. 27) hans Hustru Josephine Thrane Stillingen som ansvarlig Redaktør og Bladets Forlægger, hvad der fra 1856, No. 5 meddeltes paa Bladets Fod saaledes: «Udgivet af de norske Arbeiderforeninger. Forlagt og redigeret af Jos. Thrane.» Det lykkedes dog ikke, hvad Hensigten havde været, at holde Bladet gaaende, indtil Thrane slap ud af Fængslet; Arbejderorganisationen faldt mere og mere sammen, i Juli 1856 erkjendtes det aabent i Bladet, at Kristiania Arbejderforening var «saagodtsom ophørt», Centralbestyrelsen allerede helt traadt ud af Virksomhed, uden at det var muligt at faa valgt nogen ny, og med Udgangen af 1856 ophørte «Arbejder-Foreningernes Blad» at udkomme, nærmest paa Grund af dets mislige økonomiske Stilling, men ogsaa med Redaktionens Erkjendelse af, «at den Forandring, der i de senere Aar er indtraadt i Arbejdsklassens Livsvilkaar, har formindsket Interessen for Bladet» (Chra.-Pst. 1856, No. 2990).

Bladet var selvfølgelig stadig Gjenstand for Omtale i den samtidige Presse; særlig henvises til: Morgenbladet 1849, No. 208 og 210 (af C. H. & F. H.); Den norske Rigstidende s. A., No. 229 og 263; Lillehammers Tilskuer s. A., No. 46, 84, 85, og 1851, No. 15; Chra.-Posten 1851, No. 921.

I Morgenbladet *1844*, **No. 70: Shamyl! (Digt). —** *1848*, **No. 134 Till.: Om Schleswig og Danmark — Norges Deeltagelse i Krigen (af „En Stemme fra Landet"); jfr. No. 122 og 137 (af P. A. Munch), 140 (af Chr. Lange), med Gjensvar fra T. i No. 150 og 151, jfr. No. 154 (af Chr. Lange). —** *1852*, **No. 71: Rundskrivelse til sidste Arbeider-Centralmødes Repræsentanter i Særdeleshed og til Arbeider-Foreningerne i Almindelighed [om hans Forhold til Arb.-For.s Bl.] (ogs. særsk. trykt, se ovfr.).**

I Christiania-Posten *1852*, **No. 1280 og 1281: Indlæg i Tvisten om Arbeiderforeningernes Blad.**

I Lillehammers Tilskuer *1846*, **No. 37: Vaaren (Digt).**

Af Drammens Adresse var han Redaktør fra 1 August til 31 Decbr. 1848. **(Jfr. Chra.-Posten 1849, No. 195 og 471.)**

Han paabegyndte i Maj 1866 Udgivelsen af «Den Norske Amerikaner», Chicago, men solgte Bladet strax efter til «Skandinaven». (Jfr. Aftenbl. 1866, No. 142.)

I April 1869 udkom i Chicago No. 1 (8 S. i Kvart) af «Dagslyset. Filosofisk-religiøst Maanedsblad udgivet af Marc. Thrane», med Motto: «Løgneren skyer Sandheden, hvo som elsker Sandheden søger den.» No. 1 havde følgende Indhold: «Vor Platform! Er det tilladt at tænke frit? Bibelens Modsigelser om Gud. Er Treenighedslæren bibelsk? Vær paa Post imod Præsten Palmgreen. Pastor A. C. Preus's Retirade. Pastor H. A. Preus og Folkeoplysningen. En skinhellig Bedrager i New York.» Paa Grund af Chicagos Brand udkom intet No. i de 3 sidste Maaneder af 1871, og da Tidsskriftet atter begyndte i Januar 1872, stod ikke Thrane længer som Udgiver, men var som saadan afløst af «Skandinavisk Fremskridtsforening», uden at dog T.s Stilling som

Redaktør i nogen Henseende var forandret. Af økonomiske Grunde stansede Tidsskriftet atter med Oktbr. 1873, men udkom igjen fra Januar 1875 til Februar 1878, fremdeles under T.s Redaktion og udgivet af den samme Forening, som dog nu kaldte sig «Chicagos skandinaviske Fritænkerforening».

I det socialistiske Blad «Den nye Tid», som udkom i Chicago 1878—84. skrev Thrane de fleste ledende Artikler, uden dog at ville indtræde som dets Redaktør. Paa dette Blads Forlag udgav han anonymt:

Wisconsin-Biblen. (Den nye Oversættelse) af Profeten Tubalcain. [1881.] — Syvende Oplag. Chicago, Ill. 1894. 8. 65 [ɔ: 64] S. (En i „bibelsk" Stil holdt Harcellas over de skandinaviske Kirkestridigheder i Wisconsin og Minnesota og Presternes Holdning ligeoverfor Bjørnson paa dennes Foredragsreise i Amerika.)

Han var Medarbejder i det af Isidor Kjellberg redigerede 14-daglige Blad Justitia, som udkom i Chikago 11 Marts—7 Oktbr. 1871, da Bladet stansede paa Grund af Chicagos Brand den paafølgende 9 Oktbr. «Thrane ogsaa tegnede og skar de i Bladet indtagne Træsnit.» (B. Lundstedt: Kgl. Bibl. Handlingar VIII. S. 8, No. 25.)

I Free Press (Eau Claire, Wisconsin) 1889, 23 Juli: An independent Press (overs. i Scandia (Duluth, Minn.) Maj 1890, derefter i Aftpst. 1890, No. 275: M. T.s sidste Artikel).

Som Theaterdirektør i Chicago forfattede han flere Skuespil, som opførtes paa hans Scene; af disse betegnes som vellykkede især «Skydsskiftet i Hallingdal», «Doktor mod Doktor» og «Et uskikkeligt Pigebarn». Af andre Skuespil kan nævnes «Gjæst Baardsen, nationalt Syngespil i 2 Akter af M. Moeller», som blev opført 8 April 1867, og «Folkets Røst». Det socialistiske Drama «Den store Conspiration» (oversat til Engelsk af Fru Dr. G. C. Paoli) blev ikke opført, hvorimod en Operette i 5 Akter «Holden eller Norsk Synode Opera», som behandlede Presten B. J. Muus's Forhold til sin Hustru, opførtes 2 Gange i Chicago for udsolgt Hus; Melodierne til dette Stykke var delvis komponerede af T. selv.

Et Brev fra ham til Fritz Jensen, Kristianssand, dateret Christianias Raadhusarrest 30te August 1851, er trykt i Morgenbladet 1851, No. 363. Jfr. om dette Brev Arb.-For.s Bl. 1852, No. 41, 45—46 (hvori ogsaa et Brev fra T. til Arbejderforeningen i Kristianssand, dat. 2 Febr. 1852, samt F. Jensens Svar af 10 Febr. s. A.) og No. 48. Et Brev til ham fra Harro Harring, dat. Hull 16 April 1851, er trykt i Chra.-Posten 1851, No. 1032.

Tillæg om 2 Thranitere.

Hansen, Bernhard, Søn af en Skomager i Drammen, er født i Decbr. 1818 og arbejdede som Murersvend i Kristiania, da han blev grebet af Thranes Forkyndelse. Han stiftede Pipervikens Arbejderforening i Juni 1849, blev Overformand for Kristiania Arbejderforeninger og deltog snart som en af de ivrigste i Agitationen med Foredrag baade i og udenfor Kristiania, — «Thraniterbevægelsens vistnok ildfuldeste Taler og bedste Debattant». Saaledes gjorde han i Februar og Marts 1850 en Rejse til Bygderne om Mjøsen for at tale og stifte Arbejder-Foreninger, og han blev 1 April s. A. Medlem af den første Centralbestyrelse. 8 August s. A. var han Formand for Arbejdermødets Deputation til H. M. Kongen. Fra 25 Novbr. s. A. var han ansat som Kasserer for

Arbejderorganisationen efter P. W. Bergh; som saadan aflagde han for 3dje Kvartal 1850 Regnskab for 124 Spd. 83½ Sk., for 4de Kvartal for 118 Spd. 60½ Sk., for 1ste Kvartal 1851 for 117 Spd. 68½ Sk. og for 2det Kvartal for 83 Spd. 40 Sk. Paa Arbejdermødet i Juni 1851 talte han skarpt om Muligheden af Revolution, saafremt ikke Storthinget opfyldte Arbejdernes Krav, og sammen med de andre Arbejderførere blev han arresteret 7 Juli næstefter, men slap ud allerede den anden Dags Aften efter at have været i Forhør. En Maaneds Tid redigerede han «Arbeider-Foreningernes Blad», efterat Abildgaard var blevet nægtet at lede det fra Fængslet, og herved skal han bl. a. være blevet hjulpet af Henrik Ibsen, især til at sætte sine Tanker i Vers. Men 29 Septbr. s. A. blev han atter arresteret, efterat han den foregaaende Dag havde arrangeret et Demonstrationstog for Storthingsmændene F. G. Lerche og J. Sverdrup, og blev 10 April 1854 af Domskommissjonen dømt for Forbrydelse mod Kriminallovens Kap. 9 § 1 til 9 Aars og 1 Maaneds Strafarbejde, hvilket af Højesteret 25 Juni 1855 blev nedsat til 3 Aars Strafarbeide, som han afsonede med 2 Aars Bodsfængsel. Efter udstaaet Straffetid tog han igjen fat paa Murerhaandværket og arbejdede paa forskjellige Steder, saaledes i Kristiania, Bergen og Stavanger. Han bor nu i Haugesund, hvor han i længere Tid indtil Oktbr. 1900 var udsat for Fattigvæsenets Regning; en Indsamling for at hjælpe ham blev i Juni 1900 sat i Gang af Styret for det norske Arbejderparti, hvorved der indkom omkr. 2000 Kroner.

Portræt med Biografi [af J. Gjøstein] i Social-Demokraten 1898, No. 293, og i 1ste Mai (Stvgr.) 1900, No. 4. Jfr. Soc.-Dem. 1900, No. 119, 133, 244, 259 og 261—63; Hamars Budstikke 1850, No. 10, og s. A. for 26 Marts; Norsk Retstidende XX. (1855), S. 289—303.

Af Arbeider-Foreningernes Blad var han Redaktør *1851,* No. 36—39, og ellers flittig Medarbejder; af hans Bidrag mærkes: *1850,* No. 2: Tale, holden i Arbeiderforeningen i Kristiania paa dens Stiftelsesdag d. 27de Desbr. (først trykt i Chra.-Pst. No. 517); No. 29 Till.: Beretning om Arbeidersamlingen paa Enerhaugen, 2den Pintsedag (jfr. H. Halling i For Fattig og Riig No. 21, med Svar fra B. H. i Arb.-For.s Bl. No. 35); No. 45: Foredrag i Frederikshald, den 27de Oktober d. A.; No. 48—49: Foredrag i Kristiania Arbeiderforening 24de Novbr.; No. 50: Opfordring!

Paa Grund af et «Høfligt Spørgsmaal til Oberst Glad» i Aarg. 1851, No. 31, blev han sat under Tiltale for Æresfornærmelse, frikjendtes af Underretten 19 August 1852, men dømtes af Højesteret 15 Februar 1855 til en Pengebod.

Michelsen, Carl Johan, Søn af *Mikkel Svendsen* og *Marthe Thoresdatter,* født 1826 i østre Aker, var Murerarbejder i Kristiania og havde ingen lys Fortid, da han kom med i den thranitiske Bevægelse. Han havde været straffet for Tyveri og Bedrageri med 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød (1847), for anden Gangs Tyveri med 6 Maaneders

Strafarbejde (1848), havde været indsat i Kristiania Arbejdsanstalt for Løsgjængeri og været indlagt paa Rigshospitalet for venerisk Syge. I Maj 1850 blev han af Thrane, hvem han havde henvendt sig til og tilbudt sin Hjælp i Agitationen, sendt ud for at samle Bladabonnenter og stifte Arbejderforeninger med en daglig Løn af 36 Skilling og Skydsgodtgjørelse. Han drog over Romerike til Odalen og Solør, derfra nordigjennem hele Østerdalen og kom i Slutten af Septbr. til Guldalen. I Trondhjem stiftede han 27 Oktbr. en Arbejderforening, som dog snart under Digteren Chr. Monsens Ledelse skilte sig ud fra den thranitiske Retning, og derefter rejste han til de indre Trondhjemsbygder, kom i Decbr. til Levanger og stiftede 6 Arbejderforeninger i Skogn og Værdalen. Imidlertid undlod han nok at sende ind til Centralkontoret den Kontingent, han krævede ind, og 11 Januar 1851 kundgjorde Centralbestyrelsen i «Arbeider-Foreningernes Blad» (No. 2), at han ingen Bemyndigelse længer havde til at stifte Foreninger. Han fortsatte dog sin Virksomhed og skejede mere og mere ud, han digtede Nidviser om Bygdens Embedsmænd og brugte mange voldsomme Ord. Dette førte til, at flere Indbyggere i Levanger og Skogn 7 Februar 1851 indgav Klage til Politiet over ham som «Oprørsstifter, Skjændegjæst, Æreskjænder, Bedrager, Dranker etc.», og han blev derfor Morgenen efter arresteret. Men da Foged Müller kom ind til Byen for at forhøre ham, havde der samlet sig flere hundrede Mennesker, der under Raab og Skrig fordrede M. frigiven af Arresten. Fogden maatte da under en Hagl af Stene forlade Byen og skyndte sig at rekvirere militær Hjælp. Forhøret blev atter paabegyndt 10 Februar; men da en Masse Mennesker havde samlet sig udenfor Raadhuset og søgte at tiltvinge sig Adgang til Retsværelset, maatte Forhøret paanyt udsættes, idet Militærstyrken endnu var utilstrækkelig og ikke kunde hindre Mængden i at slaa Vinduerne ind hos Lensmanden og en af Bygdens Proprietærer. Først 12 Februar kunde Forhøret virkelig begynde, og uagtet M. nægtede de mest graverende Ytringer, som Vidnerne tillagde ham, blev han efter Amtmandens Ordre af 14 Maj 1851 sat under Tiltale. Justitssagen paabegyndtes 27 Juni, og ved Underrettens Dom af 10 Novbr. s. A. blev han, skjønt han nu erklærede sig omvendt fra sine tidligere Vildfarelser, dømt til Strafarbejde i 7 Aar; Overretten forhøjede dette 29 Decbr. til 9 Aar, men Højesteret, hvor Advokat Dunker var Aktor, forandrede 19 Marts 1852 atter dette til 7 Aars Strafarbejde. Ved Højesteretsdom af 18 Juli 1853 blev 12 af dem, som havde været med i Optøjerne paa Levanger, dømt til Strafarbejde i fra 7 til 1 Aar, og 17 blev dømt til Fængsel paa Vand og Brød.

Biografi i Chra.-Posten 1851, No. 876; i Morgbl. s. A., No. 52. Jfr. Norsk Retstidende 1852, S. 193—208, og 1853, S. 596—628; Arbeider-Foreningernes Blad 1851, No. 43 og 44; Chra.-Posten 1851, No. 873, 874 (hvor ogsaa et Brev fra Thrane til M.), 876 og 877 (af H. S. Arentz); Thjems Adr. 1880, No. 276; Storth.-Forhandl. 1894, Dok. Nr. 1, S. 81—82.

Til mine forrige unyttige Venner paa Daarskabs Vei! (Aftrykt ordret efter Tillægget til No. 40 af N. Thj. Amtstidende og dateret 4 Oktbr. 1851.) Levanger 1851. 8. 2 Bl. (Optr. i en Række samtidige Blade og ogsaa i følgende særskilte Brochure:

C. J. Michelsens Bekjendelser i Levanger-Fængslet om Marcus Thrane. Chra. 1851. 8. 8 S.)

Sandhedens Balsam eller et forsøgt Lægedoms-Middel, som anbefales til Brug for Alle og Enhver, som er bleven besmittet af Marcus Thranes sjæledræbende og raadne Politik, — fremstillet i Sang af C. J. Michelsen, der, som bekjendt, selv haver været dødelig saaret af bemeldte farlige Sygdom; [osv.] Levanger 1851. 8. 2 Bl.

I Arbeiderforeningernes Sangbog, S. 27—29: Farvel til Norge; S. 50—52: Sang for Throndhjems Arbeiderforening.

Se endvidere ovfr. I. 41: Th. Abildgaard; I. 233—34: P. W. Bergh; IV. 396—97: B. Paulsen; IV. 498: N. J. Qvarme; IV. 520: R. Rasmussen (om hvem videre kan henvises til Chr. Ramseth: Hamar bys historie (1899), S. 219—24).

Thrane, William, Søn af Kjøbmand, Justitsraad *Paul T.* og dennes anden Hustru *Juditha Abigael Clausen* og saaledes Broder af førstnævnte David T., blev født i Kristiania 2 Februar 1807, blev Student fra Fredrikshalds Skole 1827 og theologisk Kandidat i Juni 1843. Han nedsatte sig 1848 som Bogtrykker i Brevik og døde under et Besøg i Sandefjord 25 Juli 1878.

* *Anne Wærenskjold* († 17 Novbr. 1900, nær 81 Aar gammel).

Nekrolog i Aftenpst. 1878, No. 173. Jfr. M. Arnesen: Biogr. Efterretn. om Elever paa Fr-halds Latin- og Realskole, S. 101.

Alphabetisk Register til Langes græske Grammatik. 2. Udg. [1830.] 8. 17 S.

Betragtninger over Skolevæsenet, tilligemed nogle Forslag til sammes Forbedring af S. F. Chra. 1832. 8. 68 S. (Anm. i Morgbl. 1832, No. 333.)

Første Bog af Homers Odyssee, oversat til Veiledning for dem, der forberede sig til examen artium. Chra. 1835. 8. 32 S.

Platons Dialog Crito udgiven. Chra. 1835. 8. 24 S. — Platons Dialog Kriton, med grammatikalske og historiske Oplysninger oversat. Chra. 1844. 8. 32 S.

Bion og Moschus. Idylliske Digte. Udgivne. Chra. 1836. 8. 36 S. — Idylliske Digte af Bion og Moschus. Til Veiledning for Studerende oversatte. Chra. 1848. 8. VII S., 48 S.

Kortfattet alphabetisk-topographisk Ordbog over Norge. Udarbeidet. Chra. 1841. 8. IV S., 80 S.

Norsk Dampfartsbog for Kysten og Landet fra Frederikshald til Flekkefjord. Brevig 1862. 16. 2 Bl., 92 S. (Anm. i Illustr. Nyhedsblad 1862, S. 156.)

I Morgenbladet *1838*, No. 349, 358, 360 og 362: Nogle Ord om en ligelig Fordeling af Skoleholdet paa Landet.

Han skal have hjulpet til med Statsborgerens Redaktion i 1834 sammen med A. L. Broch, medens Soelvold var paa Rejser.

I Den Frimodige (Thj.) har han leveret en Oversættelse af en Korsang af Sofokles og i Huusvennen (?) Prover af en Oversættelse af Sappho.

Han grundlagde 1850 „Adresse-Tidende for Brevig, Stathelle og Langesund", der udkom 2 Gange ugentlig, og som han udgav og redigerede til sin Død.

Hans Enke udgav og ledede derefter Bladet, indtil det ophørte at udkomme i Maj 1898.

Thrap, Daniel Smith, Søn af Byfoged *Niels Andreas T.* (f. 2 Oktbr. 1793, † 9 Novbr. 1856) og dennes første Hustru *Maren Christine Bonnevie* (f. 8 Novbr. 1801, † 27 Oktbr. 1838), er født i Aker — ikke Fredriksværn — 18 Septbr. 1832, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1851 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1856. Sommeren 1857 drog han til Bergen, hvor han havde modtaget Ansættelse som Lærer ved en privat Pigeskole, og 17 April 1858 blev han beskikket til Klokker og Lærer ved Bergens Strafanstalter. 22 Decbr. 1860 blev han udnævnt til personel Kapellan ved Bergens Domkirke, først hos J. L. Debes til 1865, senere hos Claus Daae, og i denne Tid fik han Adgang til at studere i det biskopelige Arkiv. 22 Januar 1876 blev han udnævnt til residerende Kapellan paa Modum og 11 Septbr. 1880 til Sogneprest for den nyoprettede Petri Menighed i Kristiania. I Bergen var han Formand i Sømandsmissjonens Kredsbestyrelse og Medlem af den første Bestyrelse for Bergens offentlige Bibliothek. Han blev 17 Marts 1892 Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania.

* 17 Septbr. 1858 *Gjertrudine (Dina) Thrap Hagelsteen* (f. 14 Juli 1836, † 27 April 1892), D. af Mølleejer Johan H. og Laura Cathrine Thrap.

Jfr. Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Præster I. 78—80; M. Suudt: Studenterne fra 1851, S. 40—41; D. Thrap: Familien Bonnevie, 3. Udg., S. 24; Arnesen og Breder: Stamtavle over Familien Breder, S. 46; D. T.[hrap] i Morgbl. 1900, Extrano. 31.

Bibelen eller den Hellige Skrift med Indledninger og oplysende Anmærkninger ved Otto von Gerlach. Oversat. D. 1—5. — 2den Deel. De historiske Bøger. Oversat ved C. Nicolaysen og D. Thrap. Chra. 1858. 8. 364 S. — 3die Deels 1ste Afdeling. De poetiske Bøger. Oversat af D. Thrap. Chra. 1863. 8. 495 S.

Familjen Bonnevie. En Stamtavle udgiven. Trykt som Manuskript. Bergen 1863. 8. 38 S. — Familjen Bonnevie 1715—1885. Stamtavle udarbejdet. Ny Udg. Kra. 1886. 8. 2 Bl., 61 S. (Anm. af E. [Thomle] i Morgbl. 1886, No. 46.) — Familien Bonnevie i Norge og Danmark 1715—1900. Stamtavle udarbeidet. 3. Udg. Kra. 1900. 8. 3 Bl., 149 S. (Anm. af H.-K. [ɔ: H. J. Huitfeldt-Kaas] i Aftenpost. 1900, No. 480.)

Sabbat og Søndag, Belysning af de derhen hørende Bibelsteder. Af [E. W.] Hengstenberg. Overs. fra Tydsk. Bergen 1865. 8. 2 Bl., 66 S. (Anm. af Th. E. B.[ernhoft] i Luth. Kirketid. IV. 143; af Henr. Scharling i Ugebl. f. d. danske Folkekirke 1865, I. 31.)

Kristi Kors. Udg. af en Forening i Würtemberg. Med 10 Staalstik. Paa Norsk. Bergen 1865. 16. 40 S. (Anm. i Luth. Kirketid. IV. 383; i Almueskoletidende 1865, No. 8.)

Ni Prædikener af Rasmus Lampe. Udgivne af H. J. Lampe og Daniel Thrap. Bergen 1868. 8. 2 Bl., 138 S, 1 Bl.

Om Sognereguleringen i Bergen. Bergen 1872. 8. 16 S. (Anonymt.)

Oversigt over det nyttige Selskabs Virksomhed 18 Oktbr. 1774 til 18 Oktbr. 1874. Bergen 1874. 8. 14 S.

Hyrdebreve fra bergenske Biskoper, meddelte. Aftr. af Theol. Tidsskr. f. d. luth. Kirke i Norge. [Chra.] 1875. 8. 1 Bl., 37 S.

Biskop H. P. S. Schreuders Liv og Virksomhed i korte Træk fremstillet. (Efter Anmodning af Missions-Komiteen.) Chra. 1877. 8. 56 S.

Bergenske Kirkeforhold i det 17de Aarhundrede. (Separataftr. af «Theol. Tidsskr. f. d. evang.-luth. Kirke i Norge».) Chra. 1879. 8. 150 S. (Anm. [af K. Krogh-Tonning] i Morgbl. 1880, No. 57 A; af M. F.[ærden] sst. No. 61 A; af G. Storm i Nordisk tidskr., utg. af Letterstedtska fören., 1881, S. 334; i (dansk) Ill. Tid. XXI. S. 287.

Thomas von Westen og Finne-Missjonen. [Særsk. Aftr. af «Theol. Tidsskr. f. d. evang.-luth. Kirke i Norge». B. VIII. H. 3 og 4.] Kra. 1882. 8. 133 S. (Jfr. A. Chr. Bang: Udsigt over den norske Kirkes Historie efter Reformationen, S. 84.)

Politiske Forhold ved Finnemissionen i 18. Aarhundrede. [Særsk. Aftr. af Hist. Tidsskr., 2 R., B. 4.] Kra. 1882. 8. 1 Bl., 19 S.

Slotspræsterne paa Akershus. Særtr. af Personalhist Tidsskr. V. Kbh. 1884. 8. 19 S.

Bidrag til den norske Kirkes Historie i det nittende Aarhundrede. Biografiske Skildringer. Kra. 1884. 8. 3 Bl., 346 S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1885, No. 123; af K. i Fr.stads Tilskuer s. A., No. 8; i Nationaltid. 31 Juli 1884, Till.; af A. T. Deinboll i Luth. Kirketid., 4. Række, XVII. No. 6 og 7.) — 2. Samling. Kra. [1886—]1890. 8. 4 Bl., 402 S. (Anm. i Aftpst. 1886, No. 670; i Luth. Kirketid. 1887, II. 365 fg.; i Nationaltid. 23 Novbr. 1886.)

Aurelius Augustinus. Enchiridion. En kort Haandbog om Tro, Haab og Kjærlighed. Overs. fra Latin. Chra. 1884. 8. VI S., 1 Bl., 116 S. (Udgjør B. IX af Vidnesbyrd af Kirkefædrene.)

Fra Biskop [P. O.] Bugges Haand. Breve og Taler udgivne. Kra. 1886. 8. 4 Bl., 121 S.

Erindringer fra Kristiania Borgerskole 1841—43. Kra. 1887. 8. 20 S. [Sep.-aftr. i 50 Expl. af Kra. Borger- og Realskoles Aarsberetning for Skoleaaret 1886—87]

Efterretninger om nordenfjeldske Prester i Slutningen af 17de Aarhundrede. Sep.-aftr. [i 50 Expl.] af „Luth. Ugeskrift". Kra. 1892. 8. 23 S.

Knud Spødervold og de stærk troende. Kra. 1892. 8. 2 Bl., 46 S. (Anm. af A. M. Hansen i Luth. Kirketid., 5 R., XIII. 67—70.)

Biskop Carl Peter Parelius Essendrop's Livsløb. Chra. 1893. 8. XIV S. [Særtr. af Fororden til C. P. P. Essendrop: Taler ved Kirkeindvielser, etc.]

Hans Hauges Fængsling. Chra. 1893. 8. 1 Bl., 21 S. [Særtr. af Hist. Tidsskr., 3. R., B. III.]

Pontoppidans nærmeste formænd paa Bergens bispestol. Sep.-aftr. af Parmanns kristelige folkekalender for 1894. Kra. 1894. 8. 22 S.

Rektor Hans Holmboes Selvbiografi. Meddelt og afsluttet. Særtr. af Personalhist. Tidsskr. 3. R., III. Kbh. 1894. 8. 1 Bl., 33 S.

Bergens Stifts Biskoper og Præster efter Reformationen. Biografiske Efterretninger samlede af Provst Johan Fredrik Lampe. Efter hans Død udgivne. I—II. Kra. [1894—]1895—1896. 8. I. 4 Bl., 451 S. II. 2 Bl., 413 S., 1 B'.

To Skisser. Separat af Parmanns Folkekalender 1896. Kra. 1895. 8. 31 S. (Indhold: Finne-Præsten Anders Porsanger. Erindringer om Prof. Schübeler.)

Christiansands Stifts Prester i det syttende Aarhundrede. (Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1899. No. 4.) Chra. 1899 [ɔ: 1900]. 8. 204 S.

I Luthersk Kirketidende *II.* (1864), 105—12 (Bergens Forening for den indre Missjon). — *IV.* 246—50: „I Tide og i Utide"; 285—88 (Den Lammerske Frimenighed i Bergen). — *VIII.* 94—95: „Frimenigheden" i Bergen; 188—91 (Nekrolog over Sogneprest Rasmus Lampe). — *XI.* 125—26 (Kirkeforhold i Bergen). — 3. Række, *I.* (1875), 13—16, og *II.* 77—80: Korrespondance fra Bergen.

I Theologisk Tidsskrift f. d. evangelisk-lutherske Kirke i Norge, 1. Række, *IX.* (1867), 443—516: Bidrag til Biskop J. N. Bruns Karakteristik. — 2. Række, *IV.* 1—37: Hyrdebreve fra bergenske Biskoper (ogs. særsk., se ovfr.); 385—417: Tidsbilleder fra det syttende Aarhundrede. — *V.* 446—62, og *VI.* 128—60: Aktmæssige Bidrag til den norske Kirkes Historie i 18de Aarhundrede. — *VII.* 74—222: Bergenske Kirkeforhold i det 17de Aarhundrede (ogs. særsk., se ovfr.). — *VIII.* 293—306: Af Biskop O. Tidemands Visitatsberetninger; 372—503: Thomas v. Westen og Finne-Missjonen (ogs. særsk., se ovfr.). — *X.* 153—60: En Tale af Claus Frimann.

I Luthersk Ugeskrift *II.* (1877), 29—44, 53—62, 94—100, 112—16, 144—59: Bergenske Kirkeforhold efter Pontoppidan I—IV. — *IV.* 124—27 (Møde i Drammens og Kongsbergs Provstiforening). — *VI.* 89—98: Bispevisitats i Bergens Stift i 17de Aarhundrede. — *IX.* 358—61: Indberetning af Ministerialbøgerne i Bergens Stift for Aaret 1880. — *X.* 215—19, 247—53, 265—68: Thomas von Westens Ungdom. — *XI.* 11—13: Anm. af P. B. Lassen: Anvisning for den norske Prest; 107—111: Anm. af Krogh-Tonning: Kirkelige Vidnesbyrd om Absolutionen; 359—62, 375—79: Et Trosbillede fra Orthodoxismens Tidsalder. — *XIV.* 203—208, 218—20: Selskabet for Danmarks Kirkehistorie; 209—217, 225—33; Jonas Rein; 329—36, 377—82, 393—97: J. N. Brun og Politiken. — *XX.* 171—77: Bugges Bibelfortolkninger; 187—95: Heuchs Prædikener. — *XXI.* 69—75: Søren Brun Bugge; 125—28: Anm. af Asperheim: Den bibelske Historie. — Ny Række, *VI.* 1—6, 17—21: Gunnerus. — 4. Række, *I.* (1891), No. 17: „Det norske Missionsselskab har udsendt en Herrnhutter?" — *II.* 305—9, 321—25, 342—44, 369—73, 401—7: Efterretninger om nordenfjeldske Prester i Slutningen af 17de Aarhundrede.

I Kirkelig Literaturtidende, Følgeblad til Luthersk Ugeskrift, hvoraf han var Medudgiver fra dens Grundlæggelse Nyaar 1888 og til Udgangen af 1893, har han i alle de 6 første Aargange leveret en Mængde Anmeldelser af theologisk Literatur, desuden i *1894*, S. 139—41: Anm. af Godet: Studier over Pauli Liv og Breve, overs. af Liisberg.

I Illustreret Nyhedsblad *XIV.* (1865), S. 228: Nekrolog over Johan Nordahl Fischer; S. 239: Anm. af H. C. Sommerfelt: Den norske Zulumission. — *XV.* S. 234—35: Nekrolog over P. C. H. Kjerschow.

I Skilling-Magazin *1856*, S. 118—20: Poul M. Møller; S. 398—99: Filip Melanchton. — *1857*, S. 1—4: Bernt Anker (jfr. S. 16). — *1881*, S. 2—4: J. J. Tandberg. — *1882*, S. 718—21: Sognepræst Sven Brun. — *1883*, S. 2—6: Biskop A. Grimelund. — *1888*, S. 18—19: Biskop Hille. — *1889*, S. 462—64: S. B. H. Walnum; S. 606—607: Statsraad J. A. Bonnevie. — *1890*, S. 2—3: C. F. B. Horn; S. 178—80: L. W. Schønheyder; S. 210—13: Professor F. W. K. Bugge; S. 414—16: Statsraad R. Hertzberg; S. 670—72: Stiftsprovst Julius Bruun; S. 782—84, 798—800: Doktor John Lie.

I Folkevennen *VI.* (1857), 145—63: Ignatius Lojola og Jesuiterne. — *XIV.* 433—43, og *XV.* 45—57: Synd og Nød. — *XVII.* 318—25: Præsten Maus Bog om W. A. Wexels. — *XIX.* 44—56: I Fattighuset (jfr. Morgbl. 1892, No. 693). — *XXV.* 496—510: Salmedigteren Paul Gerhardt. — Ny Række, I. 113—26: Et bergensk Skibsmandskabs Fangenskab i Marokko; 370—87: Tyge Brahe. — *III.* 164—181: Dina Binhofers Sag; 318—26: En omvendt Brahmins Fortælling om Missionen i Indien. — *VI.* 341—51: Bogen „om Kristi Efterfølgelse". — *XVIII.* 334—48: Til Biskop Dr. Peder Krogs Historie. — *XIX.* 301—304, 326—31: Gamle Historier.

I Ny illustreret Tidende 1875, S. 161—63: Fra gamle Dage. — *1881*, S. 475—76: Stiftamtmand J. Bonnevie.

I Illustreret Familielæsning *I.* (1882), S. 112 fg., 117 fg., og *IV.* S. 152—57, har han leveret nogle Oversættelser.

Af Missionsblad, udg. af Comiteen for den norske Kirkes Mission ved Schreuder, har han været Medredaktør fra Juli 1885, først sammen med G. Kent og siden Jan. 1893 sammen med Oscar Moe, og han har her leveret flere Oversættelser af engelske og tyske Missionsforedrag m. m. Desuden i Aarg. *1885*, S. 113—15: Wollert Konow Hesselberg; *1893*, S. 1—6: George Kent.

I Norsk Maanedsskrift, udg. af D. Meidell, *I.* (1884), S. 553—62: Anm. af F. W. Bugge: Apostlernes Gjerninger. — *II.* S. 77—86: Anm. af P. Holmsen: Kristiania politis historie; S. 401—9: Af min Ven Skipperens Erindringer; S 532—40: Anm. af Margrethe [ɔ: Bolette Gjør]: Et fattedes.

I Folkebladet *1891*, S. 178—80: Provst Carl Wulff. — *1893*, S. 290: Biskop Bockmann. — *1894*, S. 33—35: Biskop Essendrop.

I For Fattig og Riig *1892*, S. 49—52, og *1893*, S. 265—67 (to Prækener).

I Norsk Folke-Kalender, udg. af Parmann, *1892*, S. 81—84: Den første Wergeland. — *1893*: Hr. Alf Pederssøn paa Ringsaker (10 S.). — *1896*, S. 25—29: Finnepræsten Anders Porsanger; S. 52—72: Erindringer om Prof. Schübeler (ogs. særsk., se ovfr.).

I Kristelig folkekalender, udg. af H. B. Klæboe, *1894*, S. 98—117: Pontoppidans nærmeste formænd paa Bergens bispestol (ogs. særsk., se ovfr.). — *1895*: Uroligheder i Sogn under krigen med Karl XII.

I (norsk) Historisk Tidsskrift, 2. Række, *II.* (1880), 182—85: Fra Holbergs Skoletid. — *III.* 132—34: En Appendiks til Bodøsagen; 135—41: En Soldat fra 1814. — *IV.* 1—19: Politiske Forhold ved Finnemissionen i 18. Aarhundrede (ogs. særsk., se ovfr.); 387—406: Fra Krigstiden 1716—18. — *V.* 268—71: Fra Bergens Skole; 418—20: Anna Colbjørnsdatters Testamente. — 3. Række, *I.* 378—81: Professor Ole Pihl. — *III.* 147—67: Hans Hauges Fængsling (ogs. særsk., se ovfr.).

Trykt 15 Maj 1901.

I Skrifter udg. af Bergens historiske Forening, No. 7 (1901), S. 1—14: Lidt om 3 gamle bergenske Embedsmænd.

I Personalhistorisk Tidsskrift, *IV.* (1883), 24—32: Familjen Røyems «Stambog» med Stamtavle. — *V.* 211—27: Slotspræsterne paa Akershus (ogs. særsk., se ovfr.). — 2. Række, *I.* 161—203, og *II.* 1—45: Af Provst Daniel Peter Smiths Optegnelser. — 3. Række, *III.* 217—49: Rektor Hans Holmboes Selvbiografi, meddelt og afsluttet (ogs. særsk., se ovfr.). — *V.* 249—60: En besynderlig Præst [ɔ: Lorentz Stibolt]. — 4. Række, *III.* (1900), S. 174—81: Et Brev fra 1812 samt nogle Oplysninger om Familien Trap (Thrap); S. 181: Familien Bonnevie, Supplement til Stamtavlen.

I Kirkehistoriske Samlinger (Kbh.), 3. Række, *I.* (1874—77), 370—88: Uddrag af Jens Rennords Stambog. — *IV.* 657—97: Provst D. P. Smiths Erindringer fra hans Skolegang og Lærertid i Roskilde.

I Danske Samlinger, 2. Række, *V.* (1876—77), S. 188—92, og *VI.* S. 385—87: Til Oplysning om den virkelige Niels Klim.

I (dansk) Illustreret Tidende *XX.* (1878—79), S. 277—82: **Fader og Søn, Fortælling**; S. 515—18: **Fra Bergens gamle Latinskole.** — *XXI.* S. 416—18, 422—24, 518—19: **Af en gammel Præsts Optegnelser.**

I Museum (Kbh.) *1893*, I. 106—118: Provst Hugo Hjorthøys Dagbog paa Togtet til Algier 1770—71. I Udtog ved D. T.

I Norsk Portræt-Galleri, udg. af Tønsberg (Chra. 1877), har han skrevet Biografierne af H. A. Bjerregaard, L. K. Daa og V. A. Wexels.

I Norsk Forfatter-Lexikon, udg. af J. B. Halvorsen, III. S. 86—87 (et Brev om Ibsens Deltagelse i Studenterlivet).

I Sømandspostille, udg. af S. Stavlan og N. Nicolaysen (Bergen 1889), S. 150—55: **Søndag Sexagesima.**

I Dansk biografisk Lexikon (1887 fg.), hvoraf han har været Medarbejder helt fra først af, har han leveret Artiklerne: S. G. Abel, P. Abildgaard, H. Amberg, H. Angell, E. N. Arbien, Fr. Arentz, F. C. H. Arentz, P. D. Baade, T. O. Bache, Ole S. Bakke, M. F. Bang, N. Barfod, F. J. Bech, Gunner Berg, J. H. Berg, A. H. Bernhoft, L. H. Bing, Jens Bircherod, C. F. G. Bohr, A. Bonnevie, H. Bonnevie, A. I. Borch, Anders Borch, E. Boye, O. Bornemann, Erik Bredahl, H. Breyer, P. J. Brinch, J. N. Brun, M. S. Buchholm, P. O. Bugge, Søren Bugge, Andreas Bull, Hans Bull, H. G. Bull, R. Burennæus, B. Børretzen, J. S. Cammermeyer, Ole Camstrup, E. A. Colban, Joh. Cold, J. Colstrup, J. Crantz, J. H. Darre, N. Dorph, Edv. Edvardsen, Borgmester Claus Fasting, Forfatteren Claus Fasting, Claus Lydersen Fasting, J. C. Finckenhagen, S. Friedlieb, N. C. Friis, Chr. Frimann, Claus Frimann, J. S. Garmann, R. Gjellebøl, H. C. Glahn, C. Grave, I. C. Grave, H. J. Grøgaard, J. E. Gunnerus, M. A. Haberdorph, C. F. Hagerup, to Biskoper E. Hagerup, Præst E. Hagerup, H. Hammond, Ambr. Hardenbeck, Alb. Hatting, H. N. Hauge, Joh. Heitmann, J. P. Hersleb, S. B. Hersleb, N. Hertzberg, P. H. Hertzberg, H. Heyerdahl, H. F. Hjorthøy, T. Hoel, A. Hoff, Otto Holmboe, F. P. Hoppstock, P. U. M. Hount, Jac. Høier, O. Irgens, J. J. Jersin, Niels Justesen, J. M. Keyser, S. Kildal, A. C. Krog, P. Krog, T. Krog, J. A. Krogh, M. B. Krogh, T. G. Krogh, J. Kærup, G. A. Lammers, R. Langhorn, Knud Leem, Chr. M. Leganger, Erik Leganger, M. Leigh, N. Lembcke, N. Lumholtz, H. C. Lund, D. Luth, Jacob Masch, H. B. Middelton, H. C. N. Midelfart, S. Monrad, H. Mossin, H. Munch, J. St. Munch, Jens Müller, Marcus Müller, Fr.

Nannestad, J. Neumann, Nicolai Nielsen, Hans K. Nors, Chr. Nyrop, L. Ostedahl, Isach Olsen, R. Paludan, J. v. d. L. Parelius, Cl. Pavels, Abr. Pihl, Ole Pihl, Anders Porsanger, Lars Qvislin, N. H. Ramm, N. Randulf, Lars Rasch, J. Rask, J. Rein, J. Rennord, J. Rist, F. Rode, E. L. de Rosencrone, H. Rosing, J. Rosted, H. Ruge, C. F. Rumohr, P. Rumohr, M. Rynning, P. Røn, C. T. Rønnau, G. Sandberg, E. N. Saxild, J. Schavland, Chr. Schletter, C. Schmidt, M. Schnabel, C. E. W. Schultze, N. Schwartz, E. G. Schytte, J. C. Schønheyder, H. F. Schønnebøll, G. Seeberg, M. Sigwardt, H. Skanke, J. W. Skjelderup, H. J. Stabel, J. Steensen, D. Stelling, L. Stoud, H. Strøm, J. Stub, C. Sørensen.

Han er Medarbejder af Kirke-Leksikon for Norden, udg. af Fr. Nielsen (B. I. Aarhus [1897—]1900. 8.).

I Beretning fra Bergens Forening til Dyrenes Beskyttelse, 1867: Tale ved Generalforsamlingen 27 Februar 1867.

I Aarsberetning fra Trondhjems Kathedralskole 1886—87, S. 61—65: Bidrag til Trondhjems Skoles Historie.

I Christiania Kathedralskoles Aarsberetning 1886—87, S. 67—71: Til Kristiania Skoles Historie.

I Kristiania borger- og realskoles Aarsberetning 1886—1887, S. 3—20: Erindringer fra Kristiania Borgerskole 1841—43 (ogs. særsk., se ovfr.).

I Christiania-Posten *1856* og *1857*: Anmeldelser af norske og danske religiøse Skrifter, hvoriblandt i No. 2754, 2983, 3036, 3049; No. 2813: Nekrolog over H. G. D. Barth; No. 2932 og 2939: Om Daabstvistighederne i Danmark; No. 3036 (i Aarg. 1857): Om Intollerance. — *1859*, No. 10 (3731): Anm. af Luthers Prædikener (udgivne i Bergen og Kristiansand).

I Aftenbladet *1856*, No. 79: Norsk Kirketidende. (Svar fra B. Muus i No. 86 og Tilsvar fra T. i No. 89).

I Morgenbladet har han siden Juni 1878 leveret en stor Mængde Anmeldelser, særlig af theologiske og personalhistoriske Skrifter, oftest under Mærkerne t. og D. T.; af andre Bidrag kan nævnes: *1859*, No. 133: I Anledning af Overlærer Vogts Forklaring. — *1882*, No. 36 A: Biskop Schreuder. — *1884*, No. 76: Dr. Bang og Stiftsprovst Lassen. — *1885*, No. 304: Tromsø Bispestol. — *1886*, No. 237: Hvad vil Menighederne sige? (om de foreslaaede Textrækker); No. 257—283: Det kirkelige Møde i Kjøbenhavn I—X; No. 439: Nekrolog over Provst C. W. Koren; No. 458: I Anledning af Biskop P. H. G. Birkelands Guldbryllup. — *1887*, No. 231: Gartner N. G. Moes 60 Aars Jubilæum; No. 513: Biskop J. N. Brun om Forandring i Kirkeskikke. — *1890*, No. 167: Henrik Wergeland og H. Foss; Fra Johannes Bruns Barndom; No. 480 (i Anledning af Præsthuus's Traktat: Hvorledes Loven beskytter faldne Kvinder). — *1892*, No. 95: Schreuders Mission. — *1893*, No. 246: Nekrolog over Sognepræst Jørgen Hansen. — *1894*, No. 52: Biskop F. W. Bugges Ordination. — *1895*, No. 585: Kirkelig Kritik (i Anledning af Pastor D. Vogts Fjernelse fra Redaktionen af „For Fattig og Riig"); No. 670: Tale over Typograf Ludvig Axelsen. — *1896*, Extrano. 6: „Svundne Tider" (en Rettelse til L. Dietrichson). — *1898*, No. 226: Nekrolog over Bispinde Johanne Schreuder. — *1899*, No. 33: Nekrolog over Sognepræst Johan Berg; Extrano. 38: Den evige Jøde (efter C. P. Casparis Foredrag). — *1900*, Extrano. 20: Et Brev fra Provst Niels Hertzberg; Extrano. 26 og 27: Biskop Sørenssens Visitatsdagbog 1821; Extrano. 31: Sproglige Oplevelser.

I Budstikken *1882*, No. 113: Tale ved Arbeider Martin Johansens Begravelse.

I Ørebladet 1898, No. 101: Bispinde J. M. Schreuder.

I Bergensposten findes forskjellige Artikler af ham om kirkelige Anliggender, saaledes bl. a. i *1864*, No. 80: Den tydsk-fransk evangeliske Mission i Paris 1862–63. — *1866*, No. 32 (i Anledning af Stiftsprovst Flottmanns Guldbryllup). — *1871*, No. 39 (Indledningsforedrag i Menighedsmøde i Bergen om Sognebaandets Løsning).

I Bergens Adresse *1875*, No. 164: Gjendøberen Sjødahl; No. 166 (om katholsk Birksomhed); No. 187: „Luthersk Kirketidende"; No. 206: Pastor Storjohanns Foredrag (om Moody og Sankey); No. 314: Om Grændsen mellem Domkirkens og Nykirkens Sogne. — *1876*, No. 76 (Baptistvæsenet vedkommende); No. 21 og 27: Diakonissesagen.

I Dagen (Bergen) *1876*, No. 40: Anm. af T. Bernhofts Kirkelig Kalender, 2. Aargang.

Han deltog i Udgivelsen af C. Daniels's Epistelprædikener paa alle Søn- og Helligdage (Bergen 1860) og i samme Forf.s Oversættelse af Luthers Prædikener (Bergen 1858), se ovfr. II. 129—30.

Thrap, Lauritz Bentzon, foregaaendes Broder, blev født i Fredriksværn 26 Maj 1824, Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1842 og juridisk Kandidat med Laud 1847; han var derefter i nogle Aar Sagførerfuldmægtig i Kristiania og arbejdede tillige paa Faderens Kontor, indtil han i 1853 overtog Bestyrelsen af Handelshuset «J. C. Heuchs Enke» i Kragerø. Efterat dette Handelshus 1864 ved Overenskomst mellem Indehaverne var opløst og Formuen delt, tog han Sagførerbevilling og opholdt sig i Kragerø til 1868, da han flyttede til Kristiania. Han blev her ansat som Kasserer i Akers Fattigvæsen. Han indtog en fremskudt Plads i Studenterverdenen 1846—52 og var dette sidste Aar under Studentermødet Samfundets Formand. Han var valgt til Storthingssuppleant for Kragerø 1865. Han døde 1 Juli 1870.

* 1) 29 Decbr. 1853 *Marie Margarete Heuch* (f. 20 Oktbr. 1827, † 14 Marts 1867), hans Søskendebarn og Søster af de ovenfor nævnte Brødre F. H. G. H. og J. C. H.

* 2) 6 August 1868 Enkefru *Marie Lange*, f. Schiøtz (f. 7 Decbr. 1837, † 17 Febr. 1883), D. af Foged Søren Daniel S. og Charlotte Rosenkilde.

Biografi i D. Thrap: Familien Bonnevie, 3. Udg., S. 21—22. — *Nekrolog* i Aftenbl. 1870, No. 150. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 138.

Hans Velkomsttale til Upsala-Studenterne 1852 er trykt i Beretningen «Studenttåg till Christiania 1852 från Upsala» (Upsala 1854), S. 49—50.

I det haandskrevne Samfundsbladet for 1846 findes flere Artikler fra hans Haand, der gav Stødet til den Omvæltning i Samfundets indre Forhold, som i dette Aar fandt Sted og bl. a. havde til Følge, at Studenterne kom i nærmere Forbindelse end før med Kristianias Befolkning.

Han var udseet til Hovedredaktør for Dagbladet Tiden, som besluttedes oprettet paa konstituerende Generalforsamlinger i 1869, men som aldrig blev udgivet bl. a. paa Grund af T.s Død. (Jfr. ovfr. II. 610.)

Thrap-Meyer, Henrik, Søn af Skibsmægler *Johan Jacob Busch Meyer* (f. 17 Juni 1801, † 20 Januar 1880) og *Henriette Christiane Thrap* (f. 3 Juni 1812, † 9 Oktbr. 1883), er født i Bergen 31 Juli 1833, gik først paa det Andersonske Handelsinstitut i sin Fødeby og var derefter 6 Aar paa Kontor, men rejste saa Høsten 1855 til Hannover, hvor han i 4 Aar ved det derværende Polyteknikum studerede Arkitektur og Ingeniørfag og bestod de fleste herhen hørende Examener med Udmærkelse; af sin Lærer, den bekjendte Baurath Hase, blev han i Sommerferien sysselsat med at opmaale og tegne gamle Monumenter i Nedersachsen. Derefter studerede han 2 Semestre ved Zürichs Polyteknikum under Professor Semper, der overdrog ham at tegne Parthenons Ruiner efter sine Opmaalinger; ogsaa her bestod han sine Afgangsexamener i de forskjellige Fag med bedste Karakter og lagde sig desuden efter Kunst- og Literaturhistorie. Efter sin Hjemkomst var han først Lærer ved Bergens Tegneskole Vinteren 1860—61 og rejste om Sommeren 1861 for Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring. Fra Høsten 1861 var han i 3 Aar paa Kontoret hos Stadskonduktør Bull i Kristiania og var herunder et halvt Aars Tid konstitueret Bygningsinspektør. Fra 1863 var han tillige i 3 Aar Lærer i Bygningsklassen, senere nogle Aar i Haandværksklassen paa den kgl. Tegne- og Kunstskole. Siden 1864 har han levet som privatpraktiserende Arkitekt (aldrig som Bygningsentreprenør) i Kristiania; han har været Departementets Konsulent ved en hel Del offentlige Bygninger, og selv har han tegnet en Række Skoler og Kirker rundt om i Landet; han var den første Arkitekt, som begyndte med at sende færdige norske Træhuse over til England og Frankrige, og han har ogsaa leveret Tegninger til forskjellige asiatiske og afrikanske Lande. Paa egen Bekostning har han gjort Studierejser til England 1870—71, til Italien 1873 og til Frankrige 1878. Han var den første norske Arkitekt, hvem det blev overdraget at planlægge Installeringen og tegne Montrerne og Pavillonerne for Norges Deltagelse i forskjellige Verdensudstillinger (Wien 1873, Filadelfia 1875, Paris 1878), ved hvilke hovedsageligen Motiver fra den norske Træarkitektur anvendtes. I Paris udstillede han selv Tegninger til Træbygninger, fik flere Medaljer og blev R. Fr. Æ. L. Han var Medlem af Direktionen for den polytekniske Forening 1866—69, var med at stifte den norske Haandværks- og Industriforening 25 Maj 1871, hvor han blev Medlem af Udstillingsudvalget, og derefter den norske Ingeniør- og Arkitekt-Forening 15 Januar 1875; i flere Aar var han Medlem af Bestyrelserne for Kunstindustrimuseet og for den kvindelige Industriskole, 1874—99 Medlem af Direktionen for Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring.

* 20 Maj 1863 *Nilsine Cecilie von Tangen* (f. 11 Oktbr. 1835), D. af Kjøbmand i Bergen Herman v. T. og Henninge Dorthea Dahl.

Biografi i C. F. v. d. Lippe: Personalhist. Efterretninger om Familien von der Lippe, S. 62; jfr. W. Brandt: Legatfamiljen Ameln, Familjerne von Tangen og Flood, S. 13.

Tegninger for Møbler og Udstyrsartikler af Thrap-Meyer og Peter Blix udgivne af Bergens Industrimagasin. H. 1 [eneste]. Bergen 1872. 3 Bl. Tegninger fol. (Kun Omslagstitel.) — (Til Subskriptionsindbydelsen, dat. 9 Febr. 1872, er føjet Udtalelser af Th.-M. og P. B. om de Synsmaader, der ved et Arbejde af denne Natur bør være gjældende.)

Vægplancher for Tegneundervisning i Almue- og Middelskoler. Udgivne efter offentlig Foranstaltning ved C. Jensen [ɔ: J. Jenssen], E. A. H. Sinding, Thrap-Meyer. Kra. 1876. Plancher fol. (Kun Omslagstitel.)

Veiledning til Benyttelse af Apparat for Tegneundervisning for Almue- og Middelskolen. Udgivet efter offentlig Foranstaltning ved J. Jens[s]en, E. A. H. Sinding, Thrap-Meyer. Kra. 1876. 8. 14 S. — 2. Opl. Kra. 1892. 8. 14 S. — 3. Opl. Kra. 1894. 8. 14 S.

Begravelse contra ligbrænding. (Bilag til «Teknisk Ugeblad» No. 24.) Kra. 1898. 4. 27 S.

I Illustreret Nyhedsblad *1863*, S. 200—202: Fra Schweiz (Chillon).

I Polyteknisk Tidsskrift *XII.* (1865), S. 105—112: Kort Oversigt over den kristelige Kirkebygningskunst, som Grundlag for de i sin Tid af Arkitekt Christie og Undertegnede til Kirken paa Grønland indleverede Planer.

I Den norske Ingeniør- og Arkitekt-Forenings Organ *1880*, S. 103—6: Den evangeliske Kirkebygning og Akustikken.

I Teknisk Ugeblad *1884*, S. 39: Håkonshallens restaurering. (Jfr. S. 27—28 og 61—62 af H. M. Schirmer, S. 53—54 af P. A. Blix.) — *1894*, S. 85—87: Det præmierede udkast til Oslo kirke; S. 103—4: Huse af granit (jfr. S. 157—58 af H. Reusch, videre af Th.-M. S. 187—89 og 214—15); S. 375: Til arkitekt C. W. Hases gamle elever herhjemme (jfr. S. 381). — *1895*, S. 150—53: Lidt kritik i anledning bedømmelseskomitéens udtalelser om de indkomne konkurranseudkast til kapel på Holmenkollen (jfr. S. 161 af *A.*, Berigtigelse af Komiteens Arkitekter S. 162—63, Svar af Th.-M. S. 182—83); S. 326—28, 341—42 og 383—84: Nationaltheatret. (Jfr. S. 333 af H. M. Helliesen, S. 350—51 af J. J. O. F. Dietrichson.) — *1897*, S. 66—68, 74—75 og 82—84: «Norsk stil»; S. 113—15, 141—43, 177—79: Wiesbadens nye theater. — *1898*, S. 168—73: Om vore møbler og den sidste udlodning i Håndverks- og industriforeningen; S. 283—84: Jakob Burchardt.

I Norsk teknisk tidsskrift *XI.* (1893), S. 189—91: Anm. af G. Tandberg's Kortfattet Veiledning i Bygningsvæsenet paa Landet. (Herunder Bemærkninger om Granit til Husbygning, jfr. H. Reusch i Morgbl. 1894, No. 94.)

I Morgenbladet *1897*, No. 258, 292, 311 og 768: St. Hanshaugen. (Jfr. No. 241 og 262 af J. H. L. V[ogt], No. 276 af Victor Nordan og No. 460 af Arkitekt Lange.) — *1900*, No. 690: Tanum Kirke. (Jfr. No. 638 og 658.) — *1901*, No. 97: Frogner Kirke.

Som Medlem af Komiteen for Restaurering af Akershus har han forfattet det tekniske Afsnit af dens Betænkning af 4 Febr. 1898 (trykt i Aftpst. s. A. No. 417) om Arkitekt P. A. Blix's Udkast.

Throndsen, Knud, Søn af Gaardbruger, fhv. Skolelærer *Thrond Gudbrandsson Hodne* (Horne) († 1856 i Amerika) og *Thora Olsdatter Øraker*, er født paa øvre Lommen i Slidre 22 Oktbr. 1830, blev i Juli 1848 dimitteret fra Asker Skolelærer-Seminarium, var senere Huslærer i Tune og blev, privat dimitteret, Student med Haud 1860. Vaaren 1864 udvandrede han til Amerika, hvor han tog Bopæl i Decorah, Iowa.

Bibelske Fortællinger og Riim for Smaaborn. Chra. 1855. 16. VIII S., 104 S. (Anm. i Illustr. Nyhedsbl. 1855, No. 49; i Morgbl. f. A. og i Vigs Den norske Folkeskole.)

Den kjære Bog eller Barnet i Alvor og Spøg, i Billeder og Riim af K. Thienemann. Oversat. Chra. 1855. 8. 8 lithogr. Billeder med Text. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1855, No. 50.)

Udvalgte Fabler med Billeder for Børn. Oversat efter Otto Specters tydske Udgave. Chra. 1856. 8. 16 upag. Bl. — 2. Oplag. *I.* Kra. u. A. 8. 8 upag. Bl. *II.* Kra. u. A. 8. 8 upag. Bl.

Christelig Tankealmanak af Syrén. Oversat af Svensk. Sarpsborg 1856. 8. 66 S.

Et Alvorsord til de Troende i Anl. af de farlige Tider. Sarpsborg 1856. (Særsk. Aftr. af „Sarpen", hvori tillige et Angreb paa Skriftet og et Forsvar af dets Forf. i Marts 1857.)

Confirmationsgratulanterne. Tragisk-fantastisk Festspil paa Vers og Prosa med Prolog og Epilog. Tilegnet det gratulerende og speculerende Selskab af Borealis. Chra. 1859. 8. 16 S. (I Anl. af den ved Nyaar 1859 i Kristiania stedfundne Gratulationsdemonstration til Fordel for den nyudnævnte Statsraad Birch-Reichenwald.)

Nogle Strøbemærkninger om de Norske i Amerika og deres Forholde, (dat. Decorah, Iowa, 18de Juli 1867). Sarpsborg 1867. 8. 30 S.

Ørkenblomster. En Samling Digte og Salmer. Decorah, Iowa 1890. 8. 240 S. (Med Forf.s Portræt.)

I Folkevennen II. (1853), S. 108—9: Olberg o Hambrisslottø. (Fortalt i Vestre Slidre Dialekt.)

I Den norske Folkeskole I. (1852), S. 219—21: Anm. af Læsebog for Almueskolerne (med Svar fra Sognepræst Knutzen, S. 263—67).

I Morgenbladet har han leveret forskjellige Opsæt, dels under Navn, dels med Mærket K. T. eller 20, jamt nogle Digte (1855, No. 235, 263, 273).

I Christiania-Posten og i Illustreret Folkeblad skal han have leveret forskjellige Bidrag.

I Sarpen *1855:* Korrespondancer fra Kristiania; No. 70: Ravnekongen (Digt).

Han var Redaktør af Bladet «Mester Erik», et Flyveblad af blandet Indhold, hvoraf mindst 4 No. udkom i Kra. i Juni og Juli 1854, og hvor han skrev alt paa en enkelt Artikel nær.

Thronsen, Niels Frisholm, Søn af Gaardbruger *Thron Nielsen* og *Marthe Jacobsdatter Frisholm*, blev født paa Frisholm i Stange (Hedemarken) 19 Januar 1826. Efter i 7 Aar strax efter sin Konfirmation at have virket som Omgangsskolelærer i sin Hjembygd gjennemgik

han et 2aarigt Kursus ved Asker Seminar, hvorfra han dimitteredes i Juli 1853 med Hovedkarakteren 2, og blev derefter Kirkesanger i Ottestad Annex og Fastskolelærer i Stange, senere i Vang. I denne Tid tog han, privat dimitteret, Artium med Haud 1859 og Andenexamen med Laud i Juni 1862. Han tog Afsked som Kirkesanger og Lærer 1866 og døde 24 Novbr. 1900.

* 1857 *Kirsti Eliesen* fra Stange.

[illegible] 1900, S. 534—35.

I Hamars Budstikke fra 1862 Stiftstidende har han leveret enkelte Bidrag, særlig vedrørende Skolespørgsmaal; her kan mærkes i Aarg. *1864* No. 91 Bemærkninger i Anledning af den Maade, hvorpaa Kandidat Arvesen har behandlet Spørgsmaalet Ere folkelige Høiskoler ønskelige? Underskrevet: En Ven af Beskedenhed og [illegible] Omdømme; jfr. en foregaaende Artikelrække af O. Arvesen samt Svar fra denne, hvorefter T. navngav sig i sit Gjensvar i No. 98 som igjen fremkaldte et Tilsvar fra Arvesen; jfr. Chr. Kamleth Hamar bys historie, S. 300). — *1872* No. 87. Sang ved Hanna Vinsnes's Begravelse. — *1882*, No 148 Mindedigt over Provst Aug. Th. Bull.

I Norsk Skoletidende *1869*, S. 318—20, 329—31: Lidt om et Par Punkter, som var under Behandling paa Skolelærermødet i Hamar nu sidstleden (o: Forklaringsspørgsmaalet). — *1870*, S. 133—35, 139—40. Nogle Tanker om Frihed og Love; S. 283—88: Angaaende „det nordiske Skolemødes" Forhandlinger om Religionsundervisningen. — *1883* S. 201—5. Hvorledes kan kirkens og skolens nuværende forhold til hinanden bevares og styrkes?

Thu, Hans Carl Johan Johannessen, Søn af Gaardbruger *Johannes Hansen* og *Ane Halstensdatter Thu*, er født i Søkelven paa Søndmøre 11 Juni 1844, gjennemgik 1861 og 1862 Voldens Lærerskole, hvorefter han i 6 Aar var Almueskolelærer og delvis Kirkesanger i Borgund; besøgte Stord Seminar 1869—71, blev Lærer ved Jakob Sverdrups Folkehøjskole i Sogndal ved dennes Oprettelse 1871, blev 1878 ansat som Fjerdelærer ved Stord Seminar og var her i 10 Aar, indtil Storthinget 1888 inddrog hans Post. Efter at have havt Vartpenge et Aar var han i 2 Aar Folkeskolelærer ved Seminariets Øvelsesskole og blev 1891 antaget som Øvelses- og Hjælpelærer ved Stord Seminar. 1877 besøgte han med offentligt Stipendium forskjellige norske Amtsskoler og 1896 flere Seminarier i de nordiske Lande, hvor han især studerede Sangundervisning og praktisk Uddannelse, ligesom han stadig paa de Steder, hvor han har virket, har været Leder af Ungdomssangforeninger.

* 30 Juni 1875 *Marie Flugum* (f. 14 Novbr. 1852), D. af Kirkesanger Ole F. og Marta F.

Veiledning i praktisk regnskabsførsel tilligemed en del forretningsbreve og almennyttige formularer for amtsskoler og andre videregående folkeskoler. Af P. V. Br. Deinboll og H. C. Thu. Bergen 1880. 8. 2 Bl., 92 S. (Anm. i Norsk Skoletidende 1880, S. 398—99.) — 2. udg. Bergen 1886. 8. 2 Bl., 76 S.

Øvelser i regnskabsførsel for folkeskolen. Udg. med bidrag af det offentlige. Chra. [1884]. 4. 46 S. (Anm. af A. Feragen i Norsk Skoletidende 1884, S. 286; af S. M. L. i s. Bl. 1896, S. 269—70.) — 2. oplag. Chra. [1890]. 4. 46 S. — 3. oplag. Chra. 1892. 4. 46 S. — 4. oplag. Chra. 1897. 4. 46 S.

Udvalg af firstemmige sange for blandet kor (sopran, alt, tenor og bas) for seminarier, ungdomsskoler og sangforeninger ved Hans Mo og H. C. Thu. Bergen [1895]. 8. 112 S. (Anm. i Norsk Skoletidende 1895, S. 816, og af K. i s. Bl. 1896, S. 135—37.) — 2. oplag. Bergen [1898]. 8. 111 S., 2 upag. S. (Anm. i Norsk Skoletid. 1898, S. 927.)

Thue, Henning Junghans, Søn af Kjøbmaud *Nicolai T.* og *Dorothea Cathrine Bugge*, blev født nær Grimstad 9 Novbr. 1815, blev Student 1834 efter Tentamen ved Kristiania lærde Skole med Laud. præ cet., tog Examen philosophicum 1835 ligeledes med Laud. præ cet. og filologisk Embedsexamen 1840 ogsaa med Udmærkelse (Indstilling). Han blev 1841 Universitetsstipendiat i klassisk Mythologi og Arkæologi og studerede som saadan 3/4 Aar ved Kjøbenhavns Universitet, hvor han optraadte som *opponens ex auditorio* ved Søren Kierkegaards Disputats for Magistergraden; foretog derpaa 1842 med offentligt Stipendium en Rejse til Tyskland, Italien, Frankrige og England for at studere klassisk Arkæologi og de nyere Sprogs Literaturhistorie. Efter Hjemkomsten 1844 blev han 28 Maj konstitueret som Overlærer og Bestyrer ved Arendals Middel- og Realskole. Efter offentlige Prøveforelæsninger blev han 2 Decbr. 1848 udnævnt til Lektor i græsk Filologi ved Universitetet, men maatte allerede Vaaren 1850 søge Permissjon paa Grund af svækket Helse. Han døde ugift i Stuttgart 15 Januar 1851.

Portræt med Biografi af M. J. Monrad i Fortalen til hans «Efterladte Arbeider» (se nedenfor). Jfr. K. Koren: Fortegnelse over Filologer etc., S. 5.

Troubadourpoesien og Troubadourerne. [Særsk. Aftr. af Nor. II.] Chra. 1843. 8. 1 Bl., 184 S.

Læsebog i Modersmaalet for Norske og Danske, tilligemed en Exempelsamling af den svenske Literatur og med æsthetiske og literaturhistoriske Oplysninger, udgiven. Kra. 1846. 8. XXII S., 804 S., 1 Bl. (Anm. af K. Knudsen i Univ.- og Skole-Annal. 2 R., IV. 343—58; af Rolf Olsen i Liter.-tid., S. 241—72, med Svar fra T., S. 273—88, jfr. videre R. Olsen i Till. til No. 18, og T. S. 336.)

Norsk Anthologi, udgiven. Kbh. 1847. 8. 224 S.

Efterladte Arbeider i Vers og Prosa. Udg. med Forf.s Levnet som Fortale af M. J. Monrad. Chra. 1853. 8. 1 Bl., XI S., 168 S. med Forf.s Portræt. (Anm. af Udg. i Norsk Tidsskrift VI. 306—8.)

Han var Udgiver af Norske Universitets- og Skole-Annaler, 2. Række, I—III. (1842—45, jfr. Den Constitut. 1841, No. 96 og 201), hvori af ham: *III.* 74—86: Beretning [om hans i 1842—44 foretagne Reise i Udlandet].

I Nor, af hvis valgte Redaktion han længere Tid var Medlem, *II.* 27—98: Om Pytheas fra Marseille og hans Reiser til det nordlige Europa (anm. i Den Constit. 1841, No. 93); 299—482: Troubadourpoesien og Troubadourerne (ogs. særsk., se ovfr.).

I Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur *I.* (1847), 203—5: Anm. af Th. Reginalds Lys og Skygge; 290—304. Anm. af Keysers Noromændenes Religionsforfatning og Munchs Nordmændenes Gudelære; 410—12: Anm af F. M. Bugges Træk af Tragoediens ældste Historie. — *III.* 208—210: Anm. af Univ.- og Skole-Ann. 2. R., V; 387—96: Anm. af A. Munchs Billeder fra Nord og Syd. — *IV.* 189—95: Anm. af Munchs Nye Digte.

I Nordisk Literatur-Tidende (Kbh. 1846. 4.), Sp. 145—52: Den norske Lyrik.

I Afholds-Tidende *IV.* (1846), S. 129—36: Tale ved Arendals Afholdsforenings Aarsmøde 1845.

I Den Constitutionelle *1839*, No. 321: Anm. af H. V. Bloms Den hjemkomne Søn.

I Tiden — foruden flere literære Anmeldelser — *1840*, No. 87, 90, 91, 100, 120 og 130: Skizzer af vore Universitetsforholde. — *1841*, No. 6: En latinsk Disputats; No. 45: Prøveforelæsninger; No. 73: Athenæslaget.

I Morgenbladet skrev han en Række Anmeldelser fra 1838 af; desuden *1841*, No. 43, 44, 46, 61, 73 og 123: Skizzer af Hovedstadslivet. — *1844*, No. 301 og 308: Reiseskizzer fra Italien

I Den norske Rigstidende, hvis ledende Redaktør han var 1849, leverede han især literære Anmeldelser.

I Christiania-Posten *1849*, No. 193 og 196: Demokratiets Udvikling i Hellas til og med Solon; No. 286 og 288: Ang. P. A. Munchs Angreb paa Skandinavismen; No. 302: Harald Haarfager, Dronning Margreta og Gabriel Ueland; No. 316: To Taler d. 17 Maj: For Norge og for Nordens Enhed; No. 341 Till: Henr. Wergelands Minde (Digt). — *1850*, No. 524: Foredrag ved Festen til Fædrenes Minde.

Digte af ham findes spredte i Morgenbladet, Den Constitutionelle, Portefeuillen, Heimdal, Wergelands Visebog for Sømænd, Studentersamfundets Sangsamling, Nat og Dag, Forhandlinger ved de skandinav. Naturforskeres 3die Møde, o. fl. St.

Thuesen, Jens, Søn af Stadsmusikus *Peder T.* og *Petronelle Arndtsen*, blev født i Kristiania 11 Septbr. 1824, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1843, tog juridisk Embedsexamen med Haud i Januar 1848 og var derefter fra Maj 1848 til Septbr. 1859 Fuldmægtig ved Romsdals Amtskontor, hvorunder han 2 Gange i tilsammen omtr. 1 Aar bestyrede Amtmandsembedet. 1859 blev han autoriseret som Underretssagfører i Aalesund, var her Ordfører i Formandskabet, 5 Gange i tilsammen omtr. 3 Aar konstitueret som Byfoged og var Formand for Fiskeriudstillingen sammesteds 1864. 7 August 1867 blev han udnævnt til Politimester i Larvik og 5 Januar 1881 til Sorenskriver i Midthordland. Baade i Aalesund og Larvik var han meget benyttet til kommunale Hverv, og han var Storthingsmand for Larvik og Sandefjord 1880—82 (Toldkomiteen). Han døde 4 Juli 1893.

* 1850 *Kristine Margrete Synnestvedt* († 9 August 1893), D. af Krigskommissær Hans Jørgen Reutz S. (f. 1777, ✝ 12 Juni 1841), og Marie Astrup.

Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 138.

Beretning om Fiskeri-Udstillingen i Aalesund 1864. Afgiven. (Udg. efter Foranstaltning af det Kongl. Selskab for Norges Vel.) Chra. 1864. 8. 108 S.

Beretning om Aalesunds Kjøbstads økonomiske Tilstand i Aarene 1861—1865. Aalesund 1866. Fol. 32 S., 1 Bl. (Anm. i Aalesunds H.- og Søf.-Tid. f. A., No. 9.)

Om Stemmerettens Udvidelse. Laurvig 1870. 8. 2 Bl., 24 S. M. 2 Tabeller.

Fattigstatistik for Laurviks Kjøbstad navnligen for Aarene 1867—70. Udarbeidet af J. Thuesen. Udgiven af Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Kra. 1872. 4. XV S., 30 S. (Norges officielle Statistik. Udgiven i Aaret 1872. A. No. 2.)

I Beretning om den internationale Fiskeriudstilling i Bergen (1865. 4.), S. 41—47: Foredrag om en Bestyrelse for Norges Fiskerier.

I Aftenbladet *1865*, No. 29: Om sagkyndig Bestyrelse for Landets Fiskeri-Anliggender.

I Morgenbladet *1867*, No. 21 og 28: Om Veiforbindelse mellem Lomb og Fjorddistrikterne i Bergens Stift.

I Romsdals Budstikke *1852*, No. 61—90: Om Romsdals Amtsformandskab for 1852.

Thueseng, Søren Johan, blev født i Aabenraa 1775, var ansat ved Krigsskolen i Kristiania 1809—1816, levede siden som Sproglærer i Bergen, hvor han døde 7 Juli 1821.

* *Marie Elisabeth Sønderbye* (f. i Kjøbenhavn 11 April 1772, † i Drammen 18 Oktbr. 1850).

Over tvende Reisebeskrivelser de danske Stater angaaende. Af det Tydske oversat. Af Tidenden for Literatur og Kunst i de Kongelige danske Stater for sig selv aftrykt. Chra. 1809. 4. 8 S.

Thulstrup, Magnus Andreas, Søn af Justitsraad, Raadmand og Bankkommissær *Jørgen Mogensen T.* (døbt 21 Novbr. 1726, † 16 Oktbr. 1794) og *Cecilie Catharine Wahlbom* (døbt 1 Oktbr. 1735, † 11 August 1815), som skal have nedstammet i lige Linje fra Martin Luther, blev født i Kjøbenhavn 13 April 1769, blev Student med Laud fra Roskilde Skole 1786, blev 19 August 1787 kirurgisk Reservekandidat og 22 September 1788 virkelig kirurgisk Kandidat ved Frederiks Hospital, tog Høsten 1791 kirurgisk Examen med enstemmig første Karakter, blev 16 Marts 1792 Reservekirurg ved det kirurgiske Akademi og 1793 tillige Reservekirurg ved Frederiks Hospital. I det følgende Aar gjorde han i 6 Maaneder Tjeneste ved Fødselsstiftelsen i Kjøbenhavn og fungerede siden i næsten 3 Aar som Amanuensis hos Prof. Saxtorph. 1792—97 holdt han som Reservekirurg offentlige Forelæsninger over Anatomi, Kirurgi og Fødselsvidenskab og gav tillige private Manuduktioner. 27 Februar 1797 blev han udnævnt til Regimentskirurg ved norske Jægerkorps med

Bopæl i Kristiania og 1798 tillige til Læge ved det norske Landkadetkorps. For at studere det militære Lægevæsen besøgte han med kgl. Tilladelse i 1800 og 1801 Tyskland og Fankrige og opholdt sig ved forskjellige preussiske, bayerske, franske og hollandske Feltlazarether. Efter Tilbagekomsten blev han 18 Septbr. 1801 ansat som Stabskirurg ved den norske Hær og Regimentskirurg ved Oplandske Infanteriregiment, fra 2 Marts 1808 med Majors Rang. Han deltog som Stabskirurg i Felttogene 1808—1809 og 1814. 12 Maj 1804 blev han beskikket til korresponderende Medlem af en Kommissjon for at udarbejde et nyt Feltlazareth-Reglement, 21 Juli 1805 til Medlem af Direktionen for det militære Sygehus i Kristiania, og da dette var blevet aabnet 13 Oktbr. 1807, gjorde han i 1808 Tjeneste som Overlæge her. 6 Maj 1808 beskikkedes han til Medlem af Medicinaltaxt-Kommissjonen, og fra 27 Juni 1809 var han første Medlem af det kgl. norske Sundhedskollegium indtil dets Ophævelse 1815. Fra 20 April 1813 var han Medlem af Direktionen for Norges militære Medicinalvæsen indtil dens Ophævelse 6 Novbr. 1815. 3 Juni 1814 blev han udnævnt til Professor i Kirurgi og Fødselsvidenskab ved Kristiania Universitet og maatte i de første Aar ogsaa examinere i Fransk til Artium. Ved Arméforandringen 1818 gik han af som Regimentskirurg, men beholdt sit Embede som Arméens øverste Læge, fra 10 April 1819 med Benævnelse Generalkirurg. 2 Januar 1818 blev han Medlem af en Kommissjon til at udarbejde Plan for den vordende Fødselsstiftelse og Jormoderskole, fra 9 Juli s. A. Direktionsmedlem og Overlæge ved den oprettede midlertidige Fødselsstiftelse og Lærer og Bestyrer af Jormoderskolen indtil 1836, da han nedlagde disse Embeder. 1824 blev han Medlem af Kommissjonen for Rigshospitalet, 5 Marts 1825 af dets Direktion og 11 Januar 1826 Overkirurg ved samme, hvor han tjenstgjorde fra dets Oprettelse indtil 28 Novbr. 1836. Videre var han Medlem af Pharmakopøkommissjonen 1820, Dollhuskommissjonen 1825, Kolera-Centralkommissjonen 1831 og Kommissjonen for en forbedret Medicinallovgivning 1834; i denne Kommissjons Arbejder deltog han indtil faa Dage før sin Død. 14 Juli 1818 blev han første Livlæge hos Kong Carl Johan, 28 Januar 1815 R. W. O., 1825 R. N. O., hvilken Dekoration han senere modtog i Brillanter, 28 Januar 1832 K. og 1839 Stk. W. O., 11 Juli 1840 K. D. O. Han blev 1812 Æresmedlem af det kirurgiske Akademi i Kjøbenhavn, 1814 Medlem af Svenska Läkare-Sällskapet i Stockholm, 1816 Æresmedlem af det svenske Sundheds-Collegium, fik 1 Novbr. 1817 Æresdiplom som *Dr. med.* ved Kjøbenhavns Universitet — han var den eneste fra Norge, som erholdt den danske Æresgrad, lige til 1879 (jfr. L. Daae i Vidar 1887, S. 78) — og valgtes s. A. til Medlem af det kgl. medicinske Selskab sammesteds, blev 1819 Medlem af kgl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg og 1820 af kgl. Krigs-Vetenskaps-Akademien i Stockholm. Han var

en af Stifterne af Lægeforeningen (senere det medicinske Selskab) i Kristiania 1833. Paa det skandinaviske Naturforskermøde i Kjøbenhavn 1840 blev han valgt til Formand i den medicinske Sektion, men bad sig fritaget paa Grund af sin Alder. Han døde i Kristiania 18 Maj 1844.

* 19 Juni 1799 *Eleonore Clauson-Kaas* (f. i Bærum 20 Novbr. 1778, † paa Ladegaardsøen ved Kristiania som Statsfrue 11 Septbr. 1823), D. af Jernværksejer Conrad Clauson († 20 Maj 1785, 32 Aar gml.) og Kirsten Nielsen (f. 1757, † 1827), der siden (1786) ægtede Gehejmestatsminister Fredrik Julius Kaas.

[F. Holst:] Magnus Andreas Thulstrup. Chra. 1844. 8. 8 S. [Aftrykt fra Norskt Mag. f. Lægevidensk. VIII. 335—41.] — *Selvbiografi* i Kjøbenhavns Universitets Acta solennia ved Reformationsfesten 1817, S. 28—30. Jfr. Erslews Forf.-Lex. III. 379—80, og Suppl. III. 428; Hundrup: Biograph. Efterretn. om Doctores, S. 215—16; Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 434—38; Callisens med. Schrifst.-Lex. XIX. 233—34, og XXXIII. 31; Biograph. Lex. d. hervorrag. Aerzte, V. 674—75; Eyr XI. (1836—37), 321—22; Ugeskrift for Medicin og Pharm. I. (1842), 166—68; Berl. Tid. 1844, No. 140; Den Constitutionelle 1842, No. 137 (Referat fra Festmiddagen ved hans 50 Aars Embedsjubilæum med Digt af Welhaven); Budstikken I. (1810), 189; Conradine Dunker: Gamle Dage, passim; C. Pavels's Dagbogsoptegnelser, passim; Oehlenschläger's Erindringer IV. 110: Huitfeldt: Chra. Theaterhistorie, passim; Y. Nielsen: Breve fra Essen, S. 64; Schnitler: Blade af Norges Krigshistorie, S. 213; Magazin til den danske Adelshistorie I. 186; Personalhist. Tidsskr. V. 282—83, 289, og 2. R. II. 95. — *Sang* ved Generalchirurg Profess. M. A. Thulstrups Grav. Den 23de Mai 1844. [Chra.] 8. 2 Bl. — Hans *Portræt*, malet af Vigneron, blev 1837 af hans Elever skjænket Rigshospitalet; lith. af Thierry, fol. En Sten med hans Navn er opstillet paa Ladegaardsøen, der hvor hans Hus før stod, og et Gravmonument over ham, hvortil Professorerne Faye og Voss med nogle andre udsendte Indbydelse til Indsamling blandt hans gamle Elever, blev afsløret 18 Maj 1890 med en Tale af Dr. Otto Lund, se Morgbl. 1890, No 281.

Til de Norske Soldater, som staae i Felten. (Circulære om Qvartererne, Paaklædning, Spise og Drikke, Legemsøvelse.) Chra. 1813. 4. 1 S.

I **Physicalsk, oecon. og medicochirurg. Bibliothek** *I.* (1794), 400—403: Beskrivelse over en betydelig Hævelse i Æggestokken; 403—7: Beskrivelse over et, efter Anseende ubetydeligt, men dog dødeligt Hovedsaar. — *II.* 121—33, 353—71, og *III.* 26—40: Kort historisk Udsigt over Operationen af Bandbrok; *II.* 319—41: Promemoria [af T. og J. D. Herholdt i Anledning af deres Forbigaaelse ved Besættelsen af en Adjunctpost ved det chirurgiske Akademi].

I Magazin f. Naturvidensk. V. (1825), 90—101: Moderens Bristning under Fødselen.

I **Morgenbladet** *1838*, No. 193 (Svar paa en Anke i No. 180 om Besættelsen af Compagnichirurgposter).

I Eyr *II.* (1827), S. 184, omtales, at T. ved Universitetets Reformationsfest 10 Novbr. 1826 holdt en Tale *de Luthero medico.*

Et Brev til ham fra Prins Christian August er trykt hos Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 437—38.

Thurmann, Jørgen Backer, Søn af Sognepræst til Hof i Jarlsberg *Lars T.* (f. 1751, † 1821) og dennes første Hustru *Agathe Ursula Backer* (f. 1775, † 1811), blev født 19 Maj 1806 og tog Handelsexamen i Kristiania 1828, hvorefter han overtog Bestyrelsen af Hans Mallings Handel i Drammen, men kom Aaret efter paa Peder v. Cappelens Kontor, hvor han forblev til 1842, da han overtog Bestyrelsen af Hassel Jernværk paa Eker, hvis Medejer han var fra 1850. Fra 1855 var han Landhandler i Klostret ved Hasselværk. Han døde 14 April 1877.

* 19 Januar 1838 *Anthonette Birgitte Grøn* (f. 17 Septbr. 1813, † 7 Decbr. 1871), D. af Handelsborger i Drammen Jørgen Magnus G. og Anne Cathrine Hoel.

Selvbiografi i «Familien Thurmann», S. 15.

Familien Thurmann, samlet efter Vedkommendes egne Opgaver og authentiske Dokumenter. Drammen 1866. tvær 8. 1 Bl., 28 S., 1 Bl.

I Manuskript har han efterladt sig: 1) Historiske Optegnelser om Familien Thurmann, begyndt i Drammen 1 Septbr. Aar 1829 (fol. 133 S.), 2) Anhang til Familien Thurmanns Stamtavle, indeholdende Uddrag af historiske Levnetsbeskrivelser og andre modtagne skriftlige og mundtlige Underretninger om Familiemedlemmer, paabegyndt 28 August 1867 (4. 188 S.), 3) Familien Thurmann. 1. Del. Optegnelser fra Aar 1518 til Aar 1869 vedkommende Personer født Thurmann, forfattet i 1869 (4. 364 S.), 4) Descendenter af Familien Thurmann. 2. og 3. Del. Optegnelser om Personer indgiftede i Familien, deres Slægt og Afkom, naar Afkommet ikke er født Thurmann. Nedskrevet 1870—75 og ført alfabetisk frem til «Weidemann» (4. 367 S., 121 S.). 5) Hovedregister til de to sidstnævnte Værker (1.—3. Del), nedskrevet 1875 og ført frem til Zinger. for den finske Gren af Familien til Nordgren (4. 108 S.).

I Drammens Magistratsarkiv findes desuden en af ham i 1835 forfattet Fortegnelse over Bragernæs Grunde (der oprindelig tilhørte P. v. Cappelen) med historiske Bemærkninger (4. 229 S.), og han paabegyndte i s. A. en «Beskrivelse over de Grunde og Jorde, som er bortfæstede siden 27 Juni 1731» (fol., ufuldendt).

Thurmann, Lars, foregaaendes Broder, blev født i Hof i Jarlsberg 3 Juli 1802, blev først oplært til Handelen, men blev derefter, privat dimitteret, Student med Haud 1827, tog juridisk Embedsexamen med Haud i Juni 1835 og var fra 1836—1855 Kopist i Finantsdepartementet. Han bosatte sig derefter paa Røros, hvor han ernærede sig som juridisk Raadgiver og Sproglærer til sin Død 6 Maj 1869.

* 26 Decbr. 1849 *Kirsten Damsgaard* (f. 8 Novbr. 1823), D. af Kjøbmand Lars Madsen D. i Arendal.

Jfr. «Familien Thurmann», S. 15.

Handels-Correspondence eller Veiledning i at skrive Handelsbreve. En Haandbog for vordende Kjøbmænd. Udgivet. Chra. 1840. 8. IV S., 148 S.

Supplement til O. H. Rolfsens norske Landbo-Ret. Udg. under Forf.s Tilsyn. Chra. 1850. 8. 35 S.

Samling af Love, Forordninger, Kgl. Rescripter og Resolutioner [m. v.] vedk. Læger, Apothekere, Dyrlæger og Gjordemødre i Kongeriget Norge. Samlet og udgivet. Med alfab. Register. Chra. 1851. 8. IV S. 376 S.

Forretningsbog for Handlende og Søfarende. Samling af de senere Love, Resolutioner, Reskripter, vedk. Handel og Søfart, tilligemed de fra 1ste Juli 1854 til 1ste Juli 1857 gjældende Toldtariffer samt de nyeste Handels- og Sø-Usancer. Chra. 1854. 8. 2 Bl., 111 S.

Thygesen, Anton Theodor Johannes, Søn af Kjøbmand *Søren T.* og *Idunna Uranie Bøttger* († 25 Januar 1885, 73 Aar gml.), blev født i Skien 9 Novbr. 1835, blev Student med Haud fra sammes Latinskole 1853, tog theologisk Embedsexamen med Laud i Juni 1863, blev personel Kapellan i Hollen 17 Juni 1865, hos H. U. Sverdrup i Balestrand 3 Decbr. 1868, blev udnævnt til resid. Kapellan i Lindaas 4 Februar 1871 og til Sognepræst til Rennesø 22 Januar 1876, i hvilken Stilling han døde 8 Juni 1885.

* 8 Juni 1871 *Gundelle Margrethe Sverdrup* (f. 28 Marts 1847), D. af forannævnte Sognepræst H. U. Sverdrup (ovfr. S. 549).

Nekrolog i Stavanger Amtstid. 1885, No. 138. Jfr. M. Arnesen og J. Sverdrup: Stamtavle over Slægten Sverdrup, S. 28.

Bibelske Sjelebilleder som Speil af Herrens mangfoldige Klarhed af W. F. Besser. I. Petrus. Maria. Johannes. Tegnede efter den hellige Skrift i tre Prædikener fra Paaskeliden 1856. Oversat fra Tydsk. Chra. 1861. 8. VIII S., 120 S. (Jfr. J. Belsheim, ovfr. I. 194.)

Skriftetaler af norske Geistlige. Samlede og udgivne ved J. N. Skaar og T. Thygesen. Chra. 1868. 8. VI S., 248 S. (Jfr. Skaar, ovfr. S. 291.)

Livsbilleder af kristelige Kvinder, samlede og udgivne. Bergen 1875. 8. 3 Bl., 268 S. (Heri af ham selv S. 180—205: Berte Kanutte Aarflot.) (Anm. af J. i Norsk Skoletidende 1875, S. 5—6.)

Ligtale over Elen Sofie Edland, død 8de Marts 1883 paa Hausken Præstegaard, Rennesø. Stavanger 1883. 8 2 Bl.

Tidemand, August, Søn af Kammerraad og Toldinspektør *Christen T.* (f. 24 Januar 1779, † 27 April 1838) og *Johanne Henriette Haste* (døbt 8 Decbr. 1779, † 4 Februar 1859) og saaledes yngste Broder af Maleren Adolph T., blev født i Mandal 23 August 1816, blev, privat dimitteret, Student 1834 og tog medicinsk Embedsexamen med Laud i Oktbr. 1840. Efterat han havde studeret medicinsk Gymnastik og Orthopædi i Stockholm og Paris fra Januar 1841, oprettede han Vaaren 1842 i Kristiania en medicinsk-gymnastisk Anstalt, som han drev til 1845, da han blev Assistent ved Doktor Kjølstads orthopædiske Institut. Fra 1847 til Høsten 1850 og fra Maj 1860 til Høsten 1861 drev han et orthopædisk Institut i Kristiania efter Kjølstads Methode, og i Novbr. 1866 blev det atter gjenoprettet som Følge af Bevilgning af Storthinget. 16 Marts 1844 blev han udnævnt til Kompanikirurg ved 1ste

Akershusiske Infanteribrigade og 14 Juni s. A. til Eskadronskirurg ved den gevorbne Eskadron i Kristiania, men fik efter Ansøgning Afsked fra dette Embede 29 August 1849. De sidste Maaneder af 1850, under Koleraepidemien i Kristiania, tjenstgjorde han som Overlæge ved det ambulerende Lægevæsen. 1 Januar 1851 blev han antaget som Læge ved Bodsfængslet og 16 Marts 1854 tillige ved Oslo Hospital og Sindssygeasyl. Fra sin Stilling ved Oslo Asyl fik han Tjenestefrihed 1873 og efter Ansøgning Afsked 3 Juli 1875, idet han samtidig blev beskikket til Medlem af Kontrolkommissjonen for Oslo Sindssygeasyl; fra Bodsfængslet fratraadte han 16 Juni 1874. Han forrettede som Bylæge i Kristiania i omtrent 1½ Aar fra Nyaar 1859. Paa den hygieniske Kongres i Brüssel 1876 erholdt han den eneste Guldmedalje, som tilfaldt nogen Orthopæd. Han døde i Kristiania 3 Juni 1883.

* 12 Oktbr. 1844 *Nicoline Bolette Jæger* (f. i Kristianssand 14 Novbr. 1819, † 30 April 1893), D. af Kaptejn, senere Overtoldbetjent Nils Winther Luth J. (f. 1772, † 1840) og Elen Bolette Beer (d. 1783, † 1855).

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 438—40; Biograph. Lex. d. hervorrag. Aerzte, V. 679; L. Dietrichson: Adolph Tidemand, I. S. 12; Forhandl. i det med. Selskab 1868, S. 82—85, og 1883, S. 161—65.

Om Distriktslæge Kjølstads Selvretningsorthopædi tilligemed en Beretning om dens Udførelse. Chra. 1876. 8. (Indeholder: Beretning om den efter afdøde Distriktslæge Kjølstads Methode indrettede orthopædiske Anstalts Virksomhed fra dens Begyndelse 1ste November 1866 til 31te December 1874. 1875. 36 S. Med 7 Plancher. — Fremstilling af afdøde Distriktslæge Kjølstads orthopædiske Selvretningsmethode i dens Oprindelse, Udvikling og Væsen, samt af hvorledes den i sin Almindelighed er opfattet og udøvet. 1876. 31 S.)

De la méthode orthopédique de Monsieur le Docteur Kjølstad: redressement par soi-même où le malade joue le plus grand rôle. Chra. 1876. 8. 14 S.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie *I.* (1842), S. 287—39: Nogle Ord om den gymnastiske Sygebehandling.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, 2. Række, *XV.* (1861), 745—49: Nogle Bemærkninger [om Rygradsdeformiteter]; 755—57: Syphilisation. — *XVII.* 50—56: Paavisning af, at en Scoliotisk, som har lært Kjølstads Selvretningsmethode, er istand til ved egne Kræfter at formindske Deformiteten. — *XIX.* 81—86: En Schellakklump i Ventrikulus; 328—30 (Tilfælde af Laxeforgiftning). — *XXII.* 338—41: Beretning om den efter afd. Distriktslæge Kjølstads Methode indrettede orthopædiske Anstalts Virksomhed i det første Aar af dens Bestaaen (med 1 Planche). — 3. Række, *VIII.* (1878), 32—38: Helbredelse af et Tilfælde af langvarig Chorea med Angivelse af Behandlingsmaaden.

I Nordiskt medicinskt arkiv *I.* No. 19 (1869): Om den efter afd. Distriktsläge Kjølstads Metode indrettede ortopädiske Anstalts Virksomhed 1867—68. 10 S. og 2 Pl.

I Forhandlinger i det norske medicinske Selskab i *1869*, S. 94—

101; *1870*, S. 100—108; *1871*, S. 157—66 (2den, 3dje og 4de Aarsberetning om hans orthopædiske Anstalt, jfr. Forhandl. 1868, S. 17—18).

I Morgenbladet *1876*, No. 39 A: Nogle Ord om den Maade hvorpaa den almindelige Rygskjævhed indledes med en kort Anvisning til dens mulige Forebyggelse. — *1883*, No. 89: Noget til Forstaaelse af Selvretningsmetodens Væsen og Betydning.

Tidemand, Emil, foregaaendes Broder, blev født i Mandal 4 Maj 1812, blev Student med Laud fra Kristianssands Skole 1829, tog juridisk Embedsexamen med Laud i Juli 1837, blev 1838 Kopist i Finansdepartementets Afdeling for det Indre og 12 Oktbr. 1857 Fuldmægtig i Departementet for det Indre. Han opholdt sig $3^1/_2$ Aar i Udlandet 1850—53, især i Düsseldorf og Rom, og fra Høsten 1854 til Høsten 1856 i Paris, hvor han var norsk Kommissær ved Verdensudstillingen 1855 og i den Anledning blev R. Fr. Æ. L. Ligesaa var han norsk Kommissær ved Verdensudstillingen i London 1862 og blev 3 Decbr. 1862 korresponderende Æresmedlem af «The Society for the encouragement of Arts, Manufacture and Commerce» i London. Han var Medlem af Direktionen i Kristiania Kunstforening 1844—50 og 1856—65, og efter hans Initiativ og under hans Tilsyn kom de to første skandinaviske Kunstudstillinger istand i Kristiania 1857 og 1861. Han blev R. N. O. 1863. Under et Besøg paa Moss døde han pludselig 30 Oktbr. 1865, ugift.

Nekrologer i Aftenpst. 1865, No. 255; i Aftenbl. No. 255; af H.[ans] G.[ude] i s. Bl. No. 269; af Bjørnstjerne Bjørnson i Ill. Nyhedsblad s. Å., S. 238; Mindeord fra «de norske Kunstnere i Düsseldorf» i Aftbl. No. 268. Jfr. L. Dietrichson: Adolph Tidemand, S. 9—12; A. Munch: Barndoms- og Ungdoms-Minder, S. 135; Aftbl. 1855, No. 95 [af Anton Rosing]. — *Hans Portræt*, malet af Adolph Tidemand, blev afsløret i Chra. Kunstforening 29 Juni 1867 med Tale af Prof. Th. Kjerulf, se Aftenbl. 1867, No. 149; Morgbl. No. 181, med Digt af A. Munch i No. 185 B.

Af Morgenbladet var han Medarbejder fra 1843 af, og navnlig leverede han her 1844—60 en Mængde Kunstefterretninger og Anmeldelser; af vigtigere Bidrag i denne og andre Retninger kan nævnes: *1843*, No. 352 og 353: Kunstforeningens Direction — Altartavlen til Vor Frelsers Kirke — og Hr. Adolph Tidemand (Svar hertil fra Slotsintendant Linstow i No. 363). — *1844*, No. 7—8: Duplik i Altartavlesagen (Svar hertil fra Welhaven i Den Constit. No. 13); No. 21: Et Slutningsord i Altartavlesagen; No. 46 Till.: Ultimatum i Altartavlesagen; No. 91: Epilog i Altartavlesagen (Svar hertil fra Welhaven i Den Constit. No. 94); No. 105: Ikke et eneste Ord om Altartavlesagen (jfr. Dietrichson: A. Tidemand, S. 93—115); No. 99 og 100: Om Bygningsvæsenet i Christiania; No. 133 (om Fejringen af 17 Maj); No. 155: Blot det ei kom for silde! [om Nedrivningen af de norske Stavkirker]; No. 171 Till.: En ikke ny Idee [om Billedstøtte af Carl Johan]; No. 204: De nye Universitetsbygninger (jfr. No. 209 af H. Aubert og C. Boeck, med „End yderligere Opfordring" af T. i No. 217, Svar fra Aubert og Boeck i No. 225, Bemærkninger af C. H. Grosch i No. 232, Gjensvar fra T. i No. 245 og 246); No. 259: Et norsk Landskab af H. Gude i Düsseldorff [dennes første Billede]; No. 323, 324 og 326:

Trykt 26 Juni 1901.

Kritisk Oversigt over de i Kunstforeningen udstillede Kunstværker (jfr. Linstow om Prof. Dahl i No. 345, hvortil Svar af T. i No. 350). — *1845*, No. 23, 24 og 26: Wilhelm Kaulbach og hans Hunner-Slag; No. 112 Till., 116 Till.: Om Forholdet mellem Kunst og Haandværk; No. 317, 318, 320 og 321: Kunstforeningens Udstilling i Saisonen 1844—1845. — *1846*, No. 25, 26, 45, 62, 67, 81 Till., 112 Till., 120 Till., 130 Till. og 362: Reiseerindringer; No. 335 Till.: Oversigt over Kunstforeningens væsentligste Indhold i Saisonen 1845—1846. — *1847*, No. 61: Til Den Constitutionelles Kunstreferent! [om den düsseldorfske Indflydelse paa norsk Malerkunst] (jfr. D. Const. No. 39); No. 166: Vigna Campana i Rom; No. 271: Nogle Bemærkninger i Anledning af Slots-Façadens nye Midtparti (Bemærkninger hertil af Intendant Linstow i No. 280, Svar fra T. i No. 294); No. 332 og 333: Kunstforeningens Udstilling i Saisonen 1846—1847. — *1848*, No. 293: Endnu et Ord om Jødernes Monument over Henrik Wergeland; No. 332 og 333: Kunstforeningen. — *1849*, No. 18, 32 og 89: Nogle Bemærkninger ved en i „Christiania-Postens" No. 169 f. A. indtagen Opsats [af N. Nicolaysen], betitlet „Norske Stenbygninger fra Middelalderen, Træbygninger og Modelkirkerne" (Svar hertil i Chra.-Pst. No. 340, Tilsvar fra T. i Morgbl. No. 173, nyt Svar i Chra.-Pst. No. 349, Gjensvar fra T. i Morgbl. No. 185); No. 169 og 175: Maleren F. Boe; No. 158, 166, 181 og 302: Om Valget af Tomten for den nye Kirke (videre herom af T. i s. Bl. 1850, No. 18, 29, 65, 92, 94 og 128); No. 354: Kunstforeningen. — *1850*, No. 26: Et bifaldsværdigt Projekt [Asyl for fattige Haandværkere]; No. 232: Af et Brev fra Düsseldorf. — *1851*, No. 162, 163, 363 og 364: Af et Brev fra Udlandet. — *1852*, No 327 og 328, *1853*, No. 1 og 2: Reiseskizzer fra Syden af en Dagbog; No. 4, 5, 10, 11, 14, 17, 18, 21, 24, 59, 60, 67, 73 og 81: Optegnelser fra Rom; No. 341: Om Akroterie-Figuren paa den mellemste Universitetsbygning (jfr. videre i No. 358, „Endnu nogle Bemærkninger" 1854, No. 176, og „Et Par Slutningsord til Hr. Professor Monrad" s. A., No. 224). — *1854*, No. 235 og 242: Om Tomten for Storthingsbygningen. — *1858*, No. 108, 112 og 114 (om planmæssig Bebyggelse af de nedbrændte Kvarterer i Kristiania); No. 315: Et Varsko [om Arkitekten for Storthingsbygningen]; No. 305, 317, 325, 329, 332 og 346 (om Genreskulptur; jfr. herimod H. N. T. Arentz i Aftbl. s. A., No. 265, 273, 285 og 287). — *1859*, No. 11: Hovedstadens Bygningsentreprenører og dens Pebersvende (jfr videre af T. i No. 17 og 23); No. 89, 117, 125 og 126: Om Storthingsbygningen (jfr. videre No. 168); No. 104, 112 og 117 (om Pryglestraffen, jfr. ovfr. IV. 34, under Meinertz); No. 169 og 173 (Nekrolog over Billedhugger Hans Michelsen). — *1860*, No. 53: Arne Olsen Kulterstads Henrettelse (denne Artikel aabnede en ivrig Diskussion i Pressen om Dødsstraffen, hvori T. videre deltog i No. 64 og 82; jfr. om Bjørnson ovfr. I. 326); No. 125, 128—131, 135, 136, 140, 160 og 178 (om Storthingsbygningssagen). — *1862*, No. 189, 191, 221, 224, 226, 228, 231, 246, 253, 254 og 256: Korrespondance fra London; No. 298, 305, 317, og *1863*, No. 2, 4 og 8: Korrespondance fra Schweiz. — Endvidere kan henvises til: *1844*, No. 141, 262, 277; *1845*, No. 119, 176 Till., 177; *1846*, No. 72, 283, 339; *1847*, No. 7, 26, 27, 59, 96, 100, 107, 166, 227, 243, 255, 339, 353; *1848*, No. 16, 44, 58, 72, 79, 93, 121, 132, 191, 198, 205, 212, 226, 235, 247, 254, 275, 296, 303, 310, 324, 354, 359; *1849*, No. 1, 6, 22, 37, 45, 49, 50, 51, 79, 89, 91, 95, 97, 145, 152, 166, 169, 173, 182, 189, 208, 211, 219, 231, 232, 233, 242, 248, 250, 270, 287, 292, 294, 336, 343, 344, 350, 354; *1850*, No. 6, 10, 13, 53, 57, 62, 103, 125; *1853*, No. 349, 355; *1854*, No. 15, 21, 29, 36, 57, 72, 82, 101, 113, 134, 143, 204, 212, 236, 274, 285, 293, 295, 320, 323;

1858, No. 119, 130, 131, 142, 160, 176, 177, 182, 201, 208, 266, 271, 273, 278, 285, 294, 300, 341; *1859*, No. 3, 35, 76, 112, 149, 150, 157, 187, 254, 264, 268, 269, 271, 282, 288, 303, 320; *1860*, No. 19, 36, 38, 48, 78, 92, 115, 142, 145, 189, 190, 273; *1861*, No. 171, 173, 178.

I Kristiania Dagblade for 30 Novbr. 1855 er trykt hans Indberetning til Indredepartementet om den norske Kunsts Vilkaar paa Pariserudstillingen. (Modbemærkninger i Aftonbl. 31 Decbr. s. A., jfr. Ill. Nyhedsbl. 1856, No. 4.)

I Den Constitutionelle *1844*, No 267 (om Universitetsbygningerne, jfr. No. 258). — *1845*, No. 49: Til Storthinget [om Monument over Carl Johan]; No. 51 og 56 (om Opvarmning af Nationalmusæet); No. 70 og 72: Om et offentligt Anlæg indenfor Hovedstadens Circumference; No. 83: Mere om et Monument for Carl Johan. — *1846*, No. 194 og 195 (om en smagfuldere Anordning af vore offentlige Springvande); No. 221, 224 og 228: Vesuv og dets Krater.

I Chra. Intelligentssedler *1845*, No. 17 og 23 (om festlig Modtagelse af Kong Oscar).

I Den Norske Rigstidende *1847*, No. 112 og 119: En Nonne-Indklædning; No. 131 og 132: St. Peterskuppelen og dens nærmeste Omgivelser; No. 148, 154 og 170: Villaerne Borghese, Miliz, Albani og Torlonia; No. 208 (Træplantning i Kristiania); No. 301, 308, og *1848*, No. 15, 45, 62 og 94: En Udflugt i Albaner- og Sabiner-Bjergene; No. 201, 213, 228, 238, 262, 295, 319, 357, og *1849*, No. 19, 32 og 68: Kunstefterretninger; *1848*, No. 273 (Om Slagterboderne).

I Aftenbladet *1856*, No.   : Nogle Bemærkninger ved Paastanden om vore Kunstneres Denationalisering ved Ophold i Udlandet. — *1858*, No. 23: Om Altertavlen til den nye Kirke (ɔ: Trefoldighedskirken). (Bemærkninger hertil af en Indf. i No. 30, Svar fra T. i No. 36 og 54.)

I Skilling-Magazin *1844*, No. 45--49: Paaskefesten i Rom.

I Fædrelandet (Kbh.) *1845*, 12 og 13 Marts, 4 Juni: Om norske Kunst- og Byggeforholde.

I Tønsbergs Norske Folkelivsbilleder (Chra. 1854. fol.) har han skrevet Indledningen om Scheurens Titelblad til samme.

I Den vestlandske Tidende skrev han Korrespondancer 1845—50.

I Deutsches Kunstblatt (Leipzig. 4.) *1851*, S. 300—2: Die Königliche Villa «Oscars-Hal» bei Christiania; S. 327—28, 334—36, 343—45: Norwegische Künstler [Dahl, Fearnley, A. Tidemand, Frich, Gude, Bøe o. fl.]. — *1852*, S. 51—52: Noch einige Worte über norwegische Kunstzustände (die Kunstvereine); S. 135—36: Nachträgliches zu den Berichten über norwegische Kunstzustande [om Mordt, Bagge, Morten Müller, Fru Lund o. fl.]; S. 179—80: Die National-Galerie in Christiania; S. 180—81: Die Zeichnenschule in Christiania; S. 287—88: Nekrolog. H. A. Cappelen.

I Universitets-Bibliothekets Manuskriptsamling findes af ham 9 Hefter: Notitser om Adolf Tidemands Kunstnerliv, skrevne fra Maj til Oktbr. 1865 (Ms. 759 a—i, in 4to), som har dannet Grundlaget for L. Dietrichsons Bog om Adolph Tidemand (se Forordet).

Tidemand, Nicolai, Søn af Magazinforvalter *Christen T.* († 1774, 61 Aar gml.) og dennes 3dje Hustru *Anthoinette Friisenberg* († 14 Maj 1773, 39 Aar gml.), blev født i Drammen 30 April — ikke August — 1766, kom 1776 i Pensjon hos Kapellan Abraham Møller i Asker og blev 1 Maj

1782 indrulleret som Musketer ved det nordenfjeldske Infanteriregiment, hvor han 1 Juni avancerede til Korporal, 1 Juli til Furer, 1 August til Sergeant og 28 April 1784 til Sekondløjtnant. I det korte Felttog i Sverige 1788 deltog han som Brigade-Adjutant hos General Hesselberg, og herfra fulgte han Kronprins Frederik til Kjøbenhavn, hvor han s. A. blev Sekondløjtnant ved Kronprinsens Regiment, fra 11 Decbr. 1789 Premierløjtnant. I Begyndelsen af 1792 blev han forsat til 1ste jydske Infanteriregiment, og 1795—1800 gjorde han Landmaalerarbejde, især i Jylland, for den kgl. General-Vejkommissjon. 3 Maj 1799 blev han udnævnt til Kaptejn. I Februar 1801 blev han kommanderet til Kyholmen ved Samsø, som han befæstede i Løbet af 1802; for sit Arbejde som Medlem af Defensjons-Kommissjonen for Samsø fik han d. A. sig tillagt extraordinær Kompanichefs Gage med en meget smigrende Skrivelse fra det kgl. Generalitets-Kollegium. Sommeren 1803 og fra Høsten 1805 til Udgangen af 1806 laa han med sit Regiment i Holsten og blev 3 Oktbr. 1806 forfremmet til Major. I August 1807, da den britiske Flaade viste sig i Øresund, blev det af Kronprinsen overdraget ham at istandsætte den forfaldne Nyborg Fæstning paa Fyn, og i Decbr. s. A. blev han beordret til at tage Kommandoen paa Samsø, som han beholdt til Oktbr. 1810. 11 Januar 1811 blev han forflyttet til 2det jydske Regiment, med Bopæl i Kjøbenhavn, og 26 Novbr. s. A. blev han udnævnt til Oberstløjtnant og overtog 8 Juni 1812 Kommandoen over Regimentet; s. A. blev han kommanderet til Præses i en Kommissjon, som skulde undersøge og fastsætte Brændselforbruget ved de militære Indretninger i Kjøbenhavn, og stod som saadan til Juni 1813. I Slutten af Novbr. 1813 blev han med sit Regiment sendt til Slesvig, som truedes af den svenske Kronprins, men blev 1 Januar 1814 sendt tilbage til Fyn. Maj til Juni 1814 kommanderede han et Armékorps ved den slesvigske Grænse, men erholdt 6 Juni 1815 ifølge Ansøgning Afsked fra dansk Tjeneste og vendte i August s. A. hjem til Norge, hvor han 4 Novbr. 1815 blev ansat som Adjutant hos Kongen og udnævnt til Oberst à la suite i Armeen fra 1 August at regne. Men han opnaaede ikke at komme i aktiv Tjeneste, uagtet han som ældste Oberst i Armeen i 1818 blev indstillet af den norske Regjering til Chef for 1ste Akershusiske Brigade, og 28 Februar 1819 gik han af som Adjutant hos Kongen. 28 Januar 1812 blev han R. D. O. og 27 Juli 1816 R. S. O. Han døde i Drammen 12 April 1828.

* 10 Decbr. 1800 *Christiana Charlotte Dorthea Jensen* (f. i Rendsborg 21 Juli 1777, † i Fredriksværn 11 Maj 1861), D. af Oberst Ferdinand August v. J. († 15 April 1829) og Sophie Margrethe Eleonore Buchwald.

Oberst Nicolaj Tidemands Optegnelser om sit Liv etc., se nedfr. Selvbiografisk Optegnelse ogsaa i hans Excerptbog Litr. h. (Ms. in 4to, No. 828 b, paa Universitets-Bibliotheket), dateret Aarhus 26 Juli 1805. — *Nekrolog* af J. A. Hielm i Forord til

Bogen «Om de sammensatte Staters Foreningsmaade», S. IX—XXXXVI (se nedfr.), hvoraf Uddrag i Morgbl. 1829, No. 103. Jfr. O. A. Bachke i Hamiltons Nord. tidskrift 1868, S. 473—505; N. T., en norsk Politiker (Foredrag i den skandinav. Forening i Kra., ogsaa refereret sammen med Bemærkninger af O. J. Broch og L. K. Daa i Aftenbl s. A., No. 111, 112 og 113, og Morgbl., No. 134 og 140 B); C. J. Anker: Om oberst T., Foredrag, i Norsk Familjeblad, B. 4, S. 41—42, 54 og 57—58 (hvoraf Uddrag sammen med T.s Portræt i Ill. Familielæsning II. 1—16); Dagbl. 1900, No. 332 (af Halvdan Koht); Det Norske Nationalblad, H. 17, S. 111: En Fabel. — *Gravsang* (af H. A. Bjerregaard) i Den norske Rigstidende 1828, No. 37.

Taktik for Kavallerie og Infanterie, hvori der afhandles: om Vaabnene, Kavalleriets og Infanteriets Stillinger og Bevægelser, samt deres Forhold i Actionerne, &c. tilligemed et Anhang, som viser: hvorledes man paa en hastig Maade kan bestemme Troppers eller andre bekiendte Gienstanders Frastand, etc., udgivet af G. Scharnhorst. Oversat. Med 5 Kobbere. Kbh. 1792. 8. XXXX S., 384 S., 5 Bl. (Til Udgivelse af dette Værk bevilgede den danske Regjering ham under 6 Juli 1791 et rentefrit Laan paa 200 Rigsdaler af Fondet ad usus publicos, se „Fonden ad usos publicos“ I. (1897), S. 131—32.)

Om de sammensatte Staters Foreningsmaade tilligemed et politisk Blik paa Regjeringsformerne. Af en Normand. [Udg. af J. A. Hielm.] Chra. 1829. 8. XXXXVI S., XXIV S., 137 S. (Bogen var færdig til Pressen 1822; men Forf. besluttede at opsætte dens Udgivelse til efter hans Død. Et omarbejdet Uddrag leveredes af Prof. H. L. N. Steenbuch i Morgbl. 1825, No. 207, 208 og 209.)

Von der Art und Weise der Vereinigung zusammengesetzter Staaten, nebst einer politischen Ansicht der Regierungsformen. Von einem Normanne. [Von P. Treschow Hanson übersetzt.] Lpz. 1830. 8. 11 Ark.

Oberst Nicolaj Tidemands Optegnelser om sit Liv og sin Samtid i Norge og Danmark 1766—1828. Udgivne ved C. J. Anker. Med Forfatterens Portrait. Chra. 1881. 8. 1 Bl., VIII S., 222 S., 1 Bl., 1 Tab. (Anm. af M. Arnesen i Morgbl. 1881, No. 142 A; i Aftenbl. s. A., No. 82; i Hjemmet s. A., S. 40; i Ny illustr. Tid. s. A., S. 97 fg.; i Bergens Tidende s. A., No. 92; i Aftonbl. s. A., No. 272; i Dagbl. (Kbh.) s. A., No. 286 A og af C. P. i s. Bl. 1882, No. 150.) — Enkelte Uddrag af disse Optegnelser var allerede trykt i Aftenbl. 1869, No. 169, 173, 178, 181, 191, 195 og 197 [efter Afskrift af F. Bætzmann, nu opbevaret i Universitets-Bibliothekets Manskriptsamling, No. 441 in fol.].

I Alm. Norsk Maanedsskrivt, udg. af J. A. Hielm, *I.* (1830—31), 1—49: Om den nærværende militaire Forfremmelsesmaade, eller Vilkaarlighedssystemet (jfr. Nyeste Skilderi af Chra. 1831, No. 1); 177—229: En Krigsmarine bør udgjøre Hovedforsvarsmidlet i den Skandinaviske Halvøes Defensiv-System (før trykt i Morgbl. 1826, No. 322, 325, 326, 331, 333, 336, 338, 339 og 340); 371—96: Politisk Epistel. — *II.* 341—88: En militærisk-historisk Sammenligning imellem den naturlige Beskaffenhed af Grækenlands fordums og den skandinaviske Halvøes nærværende Krigsskueplads, samt deraf flydende Overeensstemmelse i Grundprinciperne for begge Landes Krigssystem. — *III.* 47—76: Korte Bemærkninger om Brugen af Dampkraft til Krigsskibes Bevægelse; 174—214: Om en tydsk Forbundsmarine (Uddrag heraf er trykt i R. Rasch's Flyveskrift fra 1848 „Professor Munchs Lærdom garderet af Morgenbladet“, S. 6—12); 445—505: Betragtninger over Nødvendigheden af Norges og Sveriges Forening.

I Det Norske Nationalblad, *H. 2.* (1816), S. 149—56: Grund-Ideer til det Norske Pengevæsens Forbedring. — *H. 9.* (1817), S. 27—32: Et Par Ord om Norges Handelsballance; S. 65—69: Et Par Ord om Dampbaade; S. 106—7: Nogle Ord om en Communication mellem Trondhjem og den bothniske Bugt.

I Chra. Intelligentssedler *1816*, No. 23 (om Landets Pengevæsen).

I Morgenbladet *1819*, No. 106 og 112 (Forslag til Dampbaadsforbindelse mellem Landsbygderne og de vigtigste Byer); No. 286: Noget om Norges Vaaben; No. 363: Noget om et Norsk Flag (jfr. 1820, No. 42). — *1827*, No. 54, 76, 83 Till., 111, 112, 114 og 118: Om Storthingets Inddeling i Comitteer (jfr. H. N. Steenbuch).

To smaa Brochurer: «Grundideer i Henseende til Norges fremtidige Landmagt» og «Et Par Ord i Anledning af den nye forventede Conscriptionslov», lod han trykke og uddele paa Storthinget i Førstningen af 1816 (se Optegnelser, S. 160).

I hans Excerptbøger, hvoraf paa Universitets-Bibliotheket findes 28 Hefter (Ms. No. 828 in 4to og No. 571 in fol.), væsentlig Uddrag af historiske, statistiske og krigsvidenskabelige Værker, er af ham selv, i *H. 3* (Ms. No. 571 a in fol.), S. 30: Tale holden paa Samsøe, for denne Øes Garnison i Anl. af Edens Aflæg til Kong Frederik 6 (1808); i *H. 9* (Ms. No. 571 b in fol.): Tabeller over den dansk-norske Stats Stridskræfter i 1813, og Noticer angaaende Norges Storthing i Aaret 1818 (herunder om hans Forslag til Ordenstegn, Flag og Farver for Norge, jfr. Storth.-Forhandl. 1818, Juni, S. 638—41; selve Forslaget og Komiteens Protokol desangaaende findes i Storthingets Arkiv ad O 185—1818); i *H. 11* (Ms. No. 571 b in fol.), S. 45—65: Om Skieløberes Vigtighed baade for Norges specielle og den skandinaviske Halvøes almindelige Forsvar (dat. Drammen 26 Januar 1822); S. 75—84: Calmar-Unionen; i *H. 12* (Ms. No. 571 a in fol.), S. 42—52: Nogle militaire Bemærkninger og Efterretninger om det danske Eyland Samsøe og sammes Forsvarsindretninger (nedskrevne 1823, jfr. S. 59—68); S. 173—79: En mærkværdig Overeensstemmelse mellem den scandinaviske Halvøes og Grækenlands militaire Stilling, den Førstes med Hensyn til Rusland, og den Sidstes med Hensyn til Persien (Udkast til den i Alm. N. Maanedsskr. II trykte Afhandling); i *H. 28* (Ms. No. 828 a in 4to), S. 45—61: Erindringer fra Læsningen af den norske Rigsforsamlings Forhandlinger i Aaret 1814 (tildels nedskrevne 1815); S. 63—80: Nogle Reflectioner over Kieler-Tractaten.

Om andre utrykte Arbejder af ham se hans «Optegnelser» S. 102, 142—43, 163, 171, 201—5.

Tillisch, Christian Flemming Carl Ferdinand, efterfølgendes Søn, blev født paa Kongsberg 12 Juni 1822, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1838, tog juridisk Embedsexamen med Laud 1842, var fra 12 Juli 1842 til 1 Februar 1848 ansat i Revisjonsdepartementet, derefter til 1852 i Indredepartementet, med Undtagelse af Tiden fra Oktbr. 1850 til April 1851, da han var konst. Auditør i Fredriksværn. Fra 1 Septbr. 1852 til April 1857 var han konst. Bogholder og Kasserer ved Karl Johansværns Værft, hvorunder han i henved 1½ Aar tillige var konst. Auditør og Politimester paa Horten; i Marts 1857 konstitueredes han som Garnisonsauditør i Fredriksstad, blev 11 Oktbr. 1866 udnævnt til Assessor i Kristiania Byret, 7 Februar 1873 til Sorenskriver i Nordre Jarlsbergs og 26 Juli 1880 i Larviks Sorenskriveri. Han blev 21 Januar

1891 R.[1] St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed». Han døde Nat til 8 Juni 1895.

* 1 Septbr. 1847 *Laura Marie With* (f. 28 Januar 1827, † 22 Marts 1877), D. af Kjøbmand paa Kongsberg Borger W. (f. 1800, † 1849) og Sophie Dorthea Rømcke (f. 1799, † 1837).

Jfr. Slægtstavle over Familien Klem, 2. Udg., S. 46—47.

Juridisk Kalender for Kongeriget Norge. Udgiven. Chra. 1852. 4. 2 Bl., 50 S. (Anm. i Chra.-Posten 1852, No. 1486.)

Tillisch, Henrik Vilhelm, Søn af Major *Frederik Vilhelm T.* og *Ide Christiane Erizius*, blev født i Trondhjem 27 Februar 1788, kom som Barn med Forældrene til Holsten, blev Forstkandidat og 1810 Forst- og Jagtjunker, kom s. A. til Norge, blev 1813 Kasserer for Kongsberg Fattigvæsen og senere Oberbergkasserer sammesteds, 13 April 1816 Overførster ved Sølvværket, fra 1827 tillige konst. Magazinforvalter, fra hvilke Stillinger han tog Afsked 10 Maj 1858. Han var Storthingsmand for Kongsberg 1833 (Næringskomiteen og Komiteen om Kjøbstadskatten). Han døde paa Kongsberg 21 Juni 1860.

* 19 Decbr. 1810 *Sophie Magdalene Lewetzow* (f. i Kbhvn. 19 Februar 1783, † 2 Januar 1856), Enke efter Kaptejn Ditlef Reuss Fries († 1807) og D. af Amtmand Henrik v. L. og F. L. Comtesse Schaffalitzky de Muckadell.

Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 138.

Veiledning til ved Besaaning at opelske Furre-, Gran-, Birke- og Ore-Skove. Udg. af det Kgl. Selskab for Norges Vel. Chra. 1844. 8. 15 S. (Jfr. Chr. Glückstad, Sundalens og Oksendalens Beskrivelse, S. 23.)

I Tilskueren, udg. af P. Treschow Hanson, 1824, No. 39 (om Kongsbergs Tømmerhandel, jfr. No. 16—20).

I Den Constitutionelle *1836*, No. 33—37: Bemærkninger ved Commissionsforslaget ang. Kongsbergs Sølvværks fremtidige Drift. — *1839*, No. 137 og 139: Bemærkninger ved kgl. Resol. af 28 Juli 1838. — *1841*, No. 25: Bemærkninger ved Forslaget til Lov om Bergværksvæsenet.

I Morgenbladet *1860*, No. 40 Till.: Noget om de Kongsberg Sølvverk underlagte Skoves fremtidige Forvaltning.

Timme, Gottfried Christian Frederik, Søn af Løjtnant, Sorenskriver i Strinden *Fredrik Daniel T.* (f. 1788, † 5 August 1861) og *Christine Magdalene Halck* († 1860), blev født i Farsund 6 Septbr. 1815 — ikke 1818 —, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1834, tog juridisk Embedsexamen med Laud 1839, blev 1840 Kopist, 4 August 1845 Overretsprokurator i Trondhjem og 21 Oktbr. 1869 udnævnt til Assessor i Stiftsoverretten. Han tog Initiativet til Oprettelsen af Trondhjems Privatbank, hvis Chef han derefter var. Han døde ugift 28 Juli 1883.

Jfr. Chr. Thaulows Manuskr. i Vid.-Selsk. i Thjm. No. 507 c in 4to, S. 46—47.

Kongelige Forordninger, aabne Breve og andre trykte Anordninger or Norge udkomne i Tidsrummet 1648—1814. Udgivne i Udtog. D. 1—2. Chra. 1841—42. 8. D. 1. Aarene 1648—1770. V S., 628 S. D. 2. Aarene 1771—1814. 600 S., 43 S. (Anm. i Morgenbl. 1842, No. 361.)

Juridisk Kalender for Kongeriget Norge Chra. 1843. 4. IV S., 26 S.

I Throndhjems Adressecontors-Efterretninger *1862*, No. 280: Om Throndhjems Privatbank. (J Anl. heraf opstod en længere Skriftvexling i s. Bl.) — *1865*, No. 24: Om Privatbankens Foliovirksomhed. — *1866*, No. 301 (Havneprojektet og et Dokanlæg i Trondhjem).

Tischendorf, Carl August Ferdinand Theodor, Søn af Artillerikaptejn *Carl August Ferdinand T.* (f. 1814, † 11 Februar 1868) og *Sofie Caroline Hetting**) (f. 3 Juni 1813, † Nat til 9 Decbr. 1900), er født i Kristiania 25 Juni 1839, gik først paa Nissens Skole og agtede at uddanne sig til Officer, men kunde paa Grund af for svage Øjne ikke komme ind paa Krigsskolen. Han gik da ind paa Akers mekaniske Værksted som simpel Arbejder 1856, men efter to Aars Forløb «kom en mægtig Sult efter Videnskaben», og han begyndte paa Sylows polytekniske Skole, som just oprettedes 1858. Da saa denne Skole maatte lukkes to Aar efter, rejste han til Hannover og derfra endnu Høsten 1860 til Zürich for at uddanne sig som Ingeniør. Efter sin Hjemkomst 1863 deltog han først som Volontør ved Anlægget af Jernbanen fra Kongsvinger til den svenske Grænse, og fra 1864 var han optaget med private Opmaalingsarbejder med Bopæl i Kristiania; han oprettede her sammen med cand. real. S. Hougland en teknisk Skole, som dog efter et Aars Tid gik ind af Mangel paa Tilslutning (jfr. Polytekn. Tidsskr. XII. (1865), S. 64—65). I 1870 blev han ansat som Ingeniør ved de overhessiske Jernbaner (Centralbureau i Frankfurt a. M.) og udførte 1871—72 topografiske Forarbejder for Bygningen af Jernbanen Zürich—Lachen—Wesen samt Kataster-Opmaalinger for den saakaldte Tössthalbahn (Winterthur—Bauma—Wald). 1872—80 var han Ingeniør ved Bygningen af den schweiziske Nationalbane (Østlinjen) og blev 1880 ansat som Sektionsingeniør ved den schweiziske Nordøstbane med Bopæl i Zürich.

* 1) 31 Marts 1864 *Sophie Chatarina Hoffmann* (f. i St. Gallen 22 Septb. 1845, † 5 Oktbr. 1887).

* 2) 23 Juli 1888 *Emma Müller* (f. i Winterthur 11 Januar 1859).

Laila Schilderungen aus Lappland. Von J. A. Friis. Nach dem Norwegischen. Leipzig [1886]. 8. 222 S.

Til Mor paa hendes 8ode Fødselsdag 3die Juni 1893. [Bergen 1893.] 1 Bl. (Digt).

*) Til hende skrev Henrik Wergeland Digtet «Paa en lykkelig Moders Geburtsdag» (1842), i Samlede Skrifter, B. II, S. 241—42.

Til Mor paa hendes 85de Fødselsdag 3die Juni 1898. [Bergen 1898.] 1 Bl. (Digt).

I Polyteknisk Tidsskrift *X.* (1863), S. 20—25, 38—43: Om Jernbaneskinner og deres Fabrikation. — *XI.* S. 136—38: Logarithmisk Regnestav til Brug ved top. Opmaalinger ved Hjælp af Distancemaaler. — *XII.* S. 35—36: Massenivellement. — *XXV.* 130—35: Om udrasninger ved jernbane- og vejarbejder. — *XXVI.* 4—6: Thurbroen paa den schweiz. nationalbane.

I Norsk teknisk tidsskrift *1886*, S. 181: Ny spormåler.

I Bergens Tidende *1879*, No. 247—302, og *1880*, No. 17—124: Ekkehard. Af V. J. v. Scheffel. Med Forfatterens Tilladelse oversat for „Bergens Tidendes" Føljeton. (Udklipningsføljeton, 442 S.; herunder S. 390—424 (No. 101 —116 A): Waltarisangen, overs. paa rimede Vers.) — *1880*, No. 171: Edsforbundets Sangerfest i Zürich; No. 180 og 181: Skizzer fra Schweiz. — *1882*, No. 2—7, 9—12 A, 16 og 17: Grankongler [Føljeton, Skitser fra en Reise til Norge 1879]; No. 127, 133 og 138: Skizzer fra Schweiz (Festligheder og Tilstelninger i Anledning Gotthard-banens Aabning); No. 231: Fra Politik til — Egtemænd (Lidt Smaaprat); No. 299 B, og *1883*, No. 2, 3, 5 og 12: Schweiziske Alpesagn [Føljeton]; No. 40, 49, 60 A, 71, 81 A, 115, 234, 237, 241, 253, 264, og *1884*, No. 87 B, 88 A, 96, 103 B, 105, 118 B, 124 B og 132 B: Ydre og indre politiske Forholde i Republiken Schweiz; *1883*, No. 110 A: Landsudstillingen i Schweiz; No. 174, 217, 221 og 222: En Gang gjennem Landsudstillingen i Zürich. — *1884*, No. 229 A: Fra Schweiz; No. 296 D og 298 B: Om Nationalitet. — *1885*, No. 6: Om „Partier"; No. 9: Om den lovlige Grænse for Straf paa Grund af frie Meningsytringer; No. 10: Brev; No. 16 og 24: Om Forbundssubventionen for tekniske Fagskoler i Schweiz samt noget om disse Skolers Organisation etc.; No. 34: En Straffeprædiken; No. 43: Anarki i Schweiz? No. 49: Stortrommen er reddet! No. 54 og 72: Lidt Prat i Fortrolighed; No. 81 og 82: Den moderne Teknik (Uddrag af et nylig holdt Foredrag af Reuleaux); No. 87: En Kvindes smukke Øjne. Af Guy de Maupassant; No. 92 A: Den unge Pige. Af Ernst Legouvé; No. 105: Fra Schweiz; No. 123: En Pigeudstilling; No. 257 A og 258: Fremtidsbilleder. — *1886*, No. 41: Det sidste Skud; No. 83, 84, 91 B, 94 B og 97 B: Afrika. Uddrag af Gerhard Steins „Opdagelsernes Historie". — *1888*, No. 313: Aabent Brev til Hr. Skoleinspektør Irgens [om „Demoralisation" i Schweiz]. — *1890*, No. 161, 176 og 184: Muntert og dystert fra mit norske Landmaalerliv.

I Schweizerische Bauzeitung (Zürich. 4.) *IX.* (1887), 18—20: Nutzbarmachung der Wasserkräfte des Binnensee's Oejeren durch Zuleitung des Wassers nach Christiania (efter G. Sætren, jfr. ovfr. S. 628). — *XXIII.* (1894), 17—22, : Die Rutschung in Vaerdalen im nördlichen Norwegen (efter G. Sætren); 136—39, 144—46: Schutz gegen Schnee-Hindernisse auf den Eisenbahnen (mit specieller Berücksichtigung der projektierten Christiania-Bergen-Bahn, frei nach einer Abhandlung in «Norsk teknisk Tidsskrift» von Obering. Th. Lekve). — *XXIV.* (1894), 16—19, 24—26, 32—34, 40—43: Die Jubiläumsfeier der G. e. P. [ɔ: Gesellschaft ehemaliger Studierender des eidg. Polytechnikums in Zürich]. — *XXV.* (1895), 17—21: Das Eisenbahn-Projekt Christiania—Bergen.

I Züricher Post *1882:* Die Ingeborgsklippe; Die Raphaelsche Madonna (Forf.s første Noveletter). — *1889,* Jan. (Overs. af Politihistorier af H. Meltzer); Mai—Juni Die Durchquerung Grönlands. Auszug aus dem offiziellen Bericht Dr.

Nansens. Uebersetzt. [Feljeton, I—VI]; Juli: Das nächste Reiseziel des Dr. Nansen. [Feljeton.] — *1890*, Febr.: Heiteres und Düsteres aus meinem norwegischen Feldmesserleben. [Feljeton, I—III.] — *1891*, Jan.: Volksleben in Russisch-Finland. Nach dem Schwedischen frei bearbeitet. [Feljetoner.] — *1893*, Decbr.: Im letzten Momente. Eine Weihnachtsgeschichte aus Norwegen. [Feljeton, I—II.]

I Neue Zürcher-Zeitung *1887*, No. 20: Besuch in der Sennhütte [ɔ: Et faarleg friing]. Ein Bild aus dem norwegischen Volksleben von Björnstjerne Björnson. (Aus dem Norwegischen.) — *1890*, No. 147: Des Vaters Erbstück [ɔ: Brødrene]. Von Björnstjerne Björnson. (Aus dem Norwegischen). — *1895*, No. 101 fg.: Norwegens politische Kämpfe. Von einem Norweger. (Artiklerne blev besvarede i s. Bl. af Vejdirektør H. Krag, hvortil atter Svar af T.)

Tischendorf, Ferdinand Hetting, foregaaendes Broder, er født i Trondhjem 12 Juli 1849, blev, privat dimitteret af sin nedennævnte Farbroder Niels T., Student med Haud 1869, blev Officer uden fast Løn 1870, tog theologisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1874, Praktikum med Haud i Septbr. 1875, blev 9 Oktbr. s. A. udnævnt til personel Kapellan i Vestre Toten, hvor han var konstitueret Sogneprest fra Januar 1876 til 1 Juni 1877. 3 Decbr. d. A. udnævntes han til Sogneprest til Jelse, men blev for sin Helbreds Skyld efter Ansøgning entlediget fra dette Embede 16 Septbr. 1882. Efter om Vinteren 1883 at have gjort en Middelhavsrejse virkede han 1884—86 som Sjømandsprest ved en privat norsk-luthersk Missjon i Stettin. I Decbr. 1886 rejste han til Amerika, hvor han for det meste opholdt sig i Chicago, men vendte i Decbr. 1892 tilbage til Norge, hvor han et Par Aar virkede som Forretningsmand i Kristiania.

* 12 Septbr. 1874 *Marie Amalie Frøyland* (f. 5 Juni 1851), D. af Kjøbmand i Kristianssand Elling F. og Elisabeth Kirsebom.

Portræt med Biografi i Studenter fra 1869, S. 222—23.

Prædiken ved Bispevisitatsen i Jælse den 4de September 1878. Stavanger 1878. 8. 15 S.

Tischendorff, Gottlieb Joachim August Linstow, Søn af Kaptejn *Carl August Ferdinand Theodor T.* (f. i Berlin 1778, ÷ i Trondhjem 23 Decbr. 1820) og *Elisabeth Dorothea Marie von Linstow* (÷ 12 Oktbr. 1867), blev født i Stadsbygden 26 Decbr. 1811, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1830, tog theologisk Embedsexamen med Haud i Juni 1835, var derefter Huslærer, en Tid Redaktør i Drammen, hvor han 12 Maj 1850 stiftede en demokratisk Forening, blev 1858 Lærer ved Aalesunds Borgerskole, hvilken Post han fratraadte 1860. Senere boede han flere Aar (1866—72) som Huslærer i Hobøl, men levede siden mest af Bidrag fra Venner og fordums Elever. Han døde ugift i Kristiania 29 Maj 1887.

Jfr. Bergens Tidende 1882, No. 6 og 7 (den i «Grankongler» af C. T.[ischendorf] omtalte theologiske Kandidat).

Tolvte ordentlige Storthings og in specie Akershuus Amts Repræsentanters Færd i Adressesagen, Almueskolesagen og nogle andre Sager. Nogle frimodige Ord. Drammen 1851. 8. 20 S. (Optrykt af Drammens Adresse.)

Beskyttelsestoldens Tilhængere hylde Kommunismen. Et Sendebrev fra Bastiat til Thiers. Oversat. Kra. 1880. 8. 54 S.

I Morgenbladet *1831*, No. 272: Noget, om de gamle Sprog bør være Gjenstand for Sprogundervíisningen til examen artium. — *1842*, No. 170 Tillæg: Nogle Ord om Storthingets Lovgivnings-Virksomhed, Bænkeforslag og utidig Vidtløftighed.

Af Drammens Adresse var han Redaktør fra Marts 1849 til Udgangen af 1850. Af hans Bidrag her kan nævnes i *1850*, No. 3: Det nye Marine-Drama (hvorved han paadrog sig en Trykkefriheds-Aktion og dømtes 14 Novbr. s. A. af Høiesteret til 96 Dages Fængsel; hans Frigivelse 8 Marts 1851 blev høitidelig feiret af Drammens Arbeiderforening, se Drammens Blad 1851, No. 30, jfr. hans Opsæt i Chra.-Pst. 1851, No. 921). — *1851*, No. 18: Den demokratiske Forenings Ansøgning om Oprettelse af et Assistentshuus; No. 23 og 24: Om et andet Apothek i Drammen.

I Skilling-Magazin *1845*, No. 17, 19, 20, 21, 25, 26, 33, 35—37, 39, 42—44, 48—50, 52, og *1846*, No. 16, 28, 48, 49 og 52: Oversigt af Statsøkonomien.

I Illustreret Nyhedsblad *1857*, S. 94—95: Beskyttelsestold og Kommunisme. (Efter Fr. Bastiat.)

Tischendorff, Niels Ulrik Collin, foregaaendes Broder, blev født i Stadsbygden 9 Januar 1816, blev 1833 Student med Haud fra Trondhjems Skole, var Huslærer paa Røros 1835—37, tog Bergexamen 1844 og den praktiske Examen paa Kongsberg 1846. Han levede derpaa som Journalist, først i Kristiania, fra 1848 paa Levanger, hvor han en Tid forestod en Privatskole og 1851 blev Lærer ved den der oprettede Borgerskole, blev 1855 Lærer ved den Dahlske Skole i Grimstad og fra 1 Januar 1860 Bestyrer af Borgerskolen i Svelvik, hvor han døde 17 Juli 1870.

* 29 Maj 1860 *Anne Christine Thue*, Søster af ovennævnte Lektor H. J. T.

Udførlig Beretning om Henrik Wergelands Mindefest, feiret i Stockholm den 22de Octbr. 1847. Efter det Svenske. Kra. 1847. 12. 24 S. (Anon.)

Cholera morbus. Et historisk Overblik, fremstillet efter de paalideligste Kilder. Levanger 1849. 8. 16 S.

Han var Medredaktør af Ugebladet „Kometen", som udkom i Kristiania med 26 No. i Kvart fra 3 Juni til 26 Novbr. 1842.

I Kongsbergs Adresse *1845* er de fleste originale Artikler af ham.

Han var Redaktør af „Folkebladet. Et Bidrag til nyttige Kundskabers Udbredelse. Udgivet af et Interessentskab". Holmestrand 1846—47. 8. (1. Aarg. No. 1—12, 192 S.; 2. Aarg. No. 1—7, 112 S.)

I Drammens Adresse *1846* og *1847*: Om Storthinget i 1845; desuden adskillige mindre Bidrag.

I Stavanger Tilskuer 1847 skrev han Korrespondancer fra Kristiania.

I Correspondenten 1848: Storthingsefterretninger.

Han var Redaktør af Nordre Throndhjems Amtstidende fra dens Begyndelse Høsten 1848 til Forstningen af 1850 og senere den hovedsagelige Medarbejder, til han forlod Levanger 1855.

I Morgenbladet 1851, No. 42: Til Christiania-Posten! (om Striden mellem Bøbert og Sexe, jfr. Chra.-Pst. No. 832 og 875; se ovfr. I. 558 og V. 258—59).

Flere Sange og Viser af ham er trykte paa forskjellige Steder, tildels særskilt, saaledes: Oprøret paa Levanger 8—10 Febr. 1851; Sange før og efter Talen ved Examens Slutning i Levangers Borgerskole 1853.

Tobiesen, Jacob Peter Christian, Søn af Oberstløjtnant *Christian Schifter T.* (døbt 10 Februar 1792, † 20 August 1852) og *Elen Johanne* f. *Tobiesen* (døbt 3 Oktbr. 1786, † 18 Novbr. 1857), blev født i Kristianssand 13 August 1818, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1837 og tog medicinsk Embedsexamen med Haud i Oktbr. 1844. Efter i 1845 at have været ansat som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling var han 1846—50 Amanuensis hos Distriktslæge Kraft i Flekkefjord, nedsatte sig derefter som privatpraktiserende Læge i Farsund, hvorunder han til forskjellige Tider var konstitueret som Distriktslæge i Lyngdal, og blev 8 Oktbr. 1862 udnævnt til Berglæge ved Kongsberg Sølvværk. Han døde her 25 Juni 1868.

* 13 August 1851 *Anne Malene Beer* (f. 29 Septbr. 1825, † 20 April 1858), D. af Kjøbmand i Flekkefjord, Vicekonsul Jens Henrik B. og Andrea Laurence Mølbach.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 441—42.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie *I.* (1842), S. 20: Om en Tumor sebaceus.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, 2. Række, *X.* (1856), 82—89: Nogle Ord om et Par Tilfælde af toniske Kramper i Hænder og Fødder. (Jfr. Berigtigelse i XII. 176; overs. paa engelsk i Dublin Quarterley Journal of medical science.) — *XII.* 111—18: Nogle Bemærkninger om Lungetuberkulose; 705—24: Om Diagnosen af Morbus Brightii; 724—27; Om Behandlingen af Croup. — *XVI.* 161—62 (Udspænding af Abdomen som Fødselshindring, jfr. S. 164). — *XXII.* 420: Liebigs Kjødsuppe.

I Morgenbladet 1860, No. 40 Till.: Om Religiøsitet som Aarsag til Sindssygdom.

Tobiesen, Sivert Kristian, Fangstskipper fra Tromsø og fortjenstfuld arktisk Opdagelsesrejsende, Søn af Bødkermester *Jakob Johan T.* og *Marthe Maria Jakobsdatter*, blev født paa Tromsø 23 Juni 1821. Sin første Sjørejse gjorde han 11 Aar gammel som Kok ombord paa Skonnerten «Ellida», Løjtnant Due, der den Gang anvendtes i Kystmaalingens Tjeneste i Nordland og Finmarken; sin anden Sjørejse gjorde han ligeledes som Kok med en Skonnert «Alexander», der i 1834 skulde over-

føre fra Tromsø til Beeren-Eiland et Mandskab, som skulde overvintre der for at forsøge Fangst. Efter Hjemkomsten fra denne Rejse fortsatte han sin Skolegang og forberedtes til Konfirmationen; efter at være bleven konfirmeret i 14 Aars Alderen sendtes han af Faderen til Bergen for at lære Bødkerhaandværket; derfra vendte han ogsaa efter udstaaet Læretid tilbage som Svend til Tromsø, hvor han i nogle Aar først arbejdede sammen med Faderen og derpaa efter dennes Død i flere Aar drev Værkstedet for sin Moder; efter Moderens Død flyttede han til Hammerfest, herfra drog han til Hamburg, hvorfra han gik ud med et tysk Skib, som han siden i Amerika ombyttede med et Hvalfangerskib. I flere Aar for han nu paa Hvalfangst til Beringsstrædet, hvorfra han vendte tilbage 1854; men allerede Høsten samme Aar drog han ud igjen og var bl. a. i 1855 forhyret med et engelsk Transportskib under Krimkrigen; i 1856 for han igjen med en amerikansk Hvalfanger fra Sandwichsøerne og kom 1858 tilbage til sit Hjem med en ret vakker opsparet Fortjeneste. Han kjøbte sig nu en Jordejendom i Nærheden af Tromsø, men ombyttede snart igjen Landlivet med Livet tilsjøs, forsøgte Hvalfangst i Varangerfjorden med et fra Amerika hjembragt Fangstredskab, som imidlertid viste sig ubrugbart for norske Forhold, gik i 1854 med Elling Carlsen paa en Rejse til Jan Mayn, Beeren-Eiland og Spitsbergen, hvorpaa de i Juli Maaned opdagede det omstridte senere saakaldte «Kong Carls Land» i Øst for Spitsbergen. Efter Hjemkomsten fra denne Tur underkastede T. sig Navigationsexamen og gik nu i de nærmeste Aar paa Fangstrejser til Spitsbergen. I 1864 sejlede han nordenom Spitsbergen og i August videre sydover langs Østsiden af Nordostlandet; han naaede paa denne Rejse til Kap Mohn, men maatte 17 August paa Østsiden af Nordostlandets Østkyst forlade sit Fartøj med den rige Fangst, da det tilligemed flere andre Fartøjer blev indesluttet af Isen. I Baadene naaede han og Mandskaberne senere frem til den svenske Expedition paa Vestkysten, med hvilken de kom tilbage til Norge om Høsten. I 1865 udrustede T. en Fangstexpedition til Overvintring paa Beeren-Eiland. Med 6 Kammerater tilbragte han her Tiden fra August 1865 til Juni 1866; under sit Ophold her anstillede han en Række meget nøjagtige og værdifulde meteorologiske Iagttagelser, der oversendtes til Nordenskiöld og meddeltes i det svenske Videnskabsakademis Møde 12 Septbr. 1866; som Anerkjendelse af hans Arbejde tilstillede Selskabet ham i Decbr. s. A. sin mindre Sølvmedalje (jfr. Aftonbl. 1866, No. 213). Fra 1869 af gik han hvert Aar paa Fangstrejser først til Spitsbergen og derefter langs Iskanten til Novaja Semlja og det kariske Hav. Paa alle disse Ture anstillede han meteorologiske Iagttagelser og førte han Journaler, som har ydet væsentlige Bidrag til Oplysning om de arktiske Egnes Geografi og Klimatologi. Den 21 Maj 1872 lettede han med Jagten «Freya» Anker for sin sidste Rejse til Novaja Semlja; den 18 Septbr. frøs han inde ved

Korsøerne paa N. S.'s Nordvestkyst; 7 af hans Mandskab forlod ham og søgte i Baade sydover til Samojedlandet, hvorfra de næste Sommer kom tilbage til Norge; T. selv med sin Søn og to Mand besluttede at overvintre med Fartøiet. I Februar 1873 blev T. syg og 29 April døde han efter et haardt Sygeleje; i Maj blev ogsaa Sønnen Jakob T. syg og 5 Juli bukkede ogsaa han under. I August Maaned kom de to gjenlevende Mænd med Fangstbaaden løs af Isen, blev en Uges Tid efter optagne af en russisk Skonnert og kom i Oktbr. Maaned over Arkhangel hjem til Norge.

* 29 Marts 1848 *Marta Mortensdatter Kaldslet* (f. 1821), D. af Morten Willumsen.

Biografi [af T. Fosse] i Tromsøposten 1874, No. 92, 94 og 95, jfr. No. 96 af Karl P.[ettersen]; [af J. B. Halvorsen] i Illustr. Tid. 1881, S. 77—79 (med Portræt); i Verdens Gang 1881, No. 130 (med Portræt); Skildring af hans Rejser og Iagttagelser [ved Prof. H. Mohn?] i Morgenbl. 1874, No. 92 A; i Aftpst. 1900, No. 3 og 4. Jfr. den i Tromsø Stiftst. 1873, No. 98, meddelte Udskrift af Forhøret, som optoges i Anl. af hans Død over hans gjenlevende to Rejsekamerater.

Selv har T. alene offentliggjort følgende literære Arbejde:

I Tromsø Stiftstidende *1864*, No. 75, 77 og 78 samt *1866*, No. 55: Meddelelser om Spitsbergen efter hans Skibsjournaler [ved Karl Pettersen].

Hans Journaler og Iagttagelser fra Beeren-Eiland 1865—66 er meddelt i sin Helhed eller i bearbejdet Skikkelse i *Öfversigt af kgl. Vetenskaps-Akad. Handlingar* 1869, No. 11 (hvorfra de er overs. i *Petermanns Mittheilungen* 1870, ligesom Prof. Mohn har oversat dem paa Fransk og oversendt dem til Pariserobservatoriet). Ligesaa er hans Iagttagelser fra Novaja Semlja 1871 meddelt i *Petermanns Mittheilungen* 1872. Hans Dagbog under hans sidste Ophold dersteds 1872—73 ligger til Grund for og er i bearbejdet Skikkelse meddelt i H. Mohns Afhandling i *Petermanns Mittheilungen* 1874, S. 162—77: «Beiträge zur Klimatologie und Meteorologie des Ostpolar-Meeres», ligesom ogsaa Dr. Joseph Chavannes Afhandling sstds. 1874, S. 241—52: «Das arktische Festland und Polarmeer» for en væsentlig Del har bygget sine Resultater paa T.'s Iagttagelser og Journaler fra Bären-Eiland og Novaja-Semlja.

Toft, Bernt Pedersen, Søn af Gaardbruger *Peder Elefsen T.* og *Berte Christophersdatter Jørstad*, er født paa Nordre Toft i Follebu, Østre Gausdal, 13 Maj 1838 og gjennemgik Gausdals højere Almueskole 1851—53. Senere lærte han sig, tildels ved Privatundervisning, men for det meste ved egen Hjælp, flere fremmede Sprog, samtidig med at han deltog i Gaardsarbejdet og «den for Bondegutter ofte brugelige Handel med Fedevarer, der opkjøbtes og solgtes igjen i Kristiania». 1857 rejste han til Kjøbenhavn, hvor han opholdt sig næsten et Aar; her lærte han Fotografhaandværket og flakkede siden nogle Aar omkring i Landet som rejsende Fotograf. 1863 fik han Plads som Kontorist og Huslærer i Vefsen, og fra 1868 har han ernæret sig som Privatlærer, navnlig i Sprog, paa forskjellige Steder, sidst i sin Hjembygd.

Praktisk regne-bog, hvorefter det nye mål-, mynt- og vægt-system eller decimal-systemet kan læres ligeså let og sikkert, som regning med ubenævnte tal. Hamar 1883. 8. 30 S. (Forf.s Navn findes paa sidste Side. Anm. af *V.* i Oplandenes Avis 1883, No. 19.)

Børns Omvendelse af E. Payson Hammond. Oversat. Kra. 1887. 8. Titelportræt, 4 Bl., 200 S.

Ifølge Forjættelsen eller Herrens Førelse med sit udvalgte Folk. En Følgebog til „Alt af Naade" af C. H. Spurgeon. [Oversat.] Kra. 1887. 8. 1 Bl., 151 S., 1 Bl.

Fra Død til Liv, eller Tyve Aar af min Virksomhed, af W. Haslam. Oversat efter Originalens 76de Tusinde af B. P. T. Kra. [1887]. 8. Titelportræt, 3 Bl., 350 S.

Det gyldne Alfabet i Bibelens hellige Lovsange, fremstillende den Troendes Fryd i Herrens Ord. Opbyggelige Betragtninger over den et hundrede og nittende Salme. Af C. H. Spurgeon. [Oversat.] Kra. [1888]. 8. 4 Bl., 336 S.

[1.] Den franske Papagøie eller Nødhjælp i mundtlig Fransk. Af N. Ramm Schmidt og B. P. Toft. Gjennemseet og anbefalet af A. D. Messell. Chra. 1890. 8. 80 S., 1 Kart.

Veiviser for Lillehammer og Omegn. — Guide for Lillehammer and its Environs. — Wegweiser für Lillehammer und Umgegend. Lillehammer 1891. 4. 68 tre-spalt. S. (+ Indholdsfortegnelse paa sidste Omslagsblad). (Forfattet med Bistand af Sanitetskaptejn N. Grønstad, Sogneprest S. B. H. Vinsnes og Grosserer Thorsten Lunde.)

[2.] Norsk-fransk Tolk eller Nødhjælp i mundtlig Fransk. Af N. Ramm Schmidt og B. P. Toft. Gjennemseet og anbefalet af A. D. Messell. 2. Udg. [af „Den franske Papagøie"]. Chra. [1892]. 8. 80 S., 1 Kart.

I Illustreret Familieblad (Horten) *1892*, S. 304: Et Oldtidsminde; S. 371—74: Fuglenes Nytte; S. 375—76: Et Forraadskammer; S. 393—94: Fuglerebets Lov; S. 416: Et underligt Familieminde.

I Dagen (1878—88) skrev han en Mængde Korrespondent-Artikler under Mærket Y., saalænge Bladet udkom, og ogsaa en Tid, efterat det havde faaet Navnet „Nationaltidende".

I Throndhjems Stiftsavis *1867*, Maj: Om Emigranter, især fra Hessen.

Forøvrigt har han skrevet spredte Artikler omkring i flere Blade, særlig paa Oplandene, og han har oversat Skuespillet «En delikat Mission, Lystspil i 1 Akt efter det Franske», som blev opført paa Kristiania Theater 36 Gange fra 15 Decbr. 1884—29 Septbr. 1889.

Tolfsen, Claus, Skolelærer i Tune.

Seiladsen fra Babel til Canaans Land, over det vildsomme Verdenshav. Chra. 1858. 8. 16 S. (Indeholder af ham: Brev, skrevet 1806 eller 1807, til C. S. G. i Sande Sogn, S. 3—6, og 2 Salmer, S. 6—12. Brevet er ogsaa trykt som Anhang i „Den aandelige Røst. En Samling af Sange ved Anders Nilsen Raadal og flere Venner" (Sarpsborg 1880), S. 150—52.)

Tollefsen, Anders, Søn af Gaardbruger og Garver *Tollef Aadnesen Gjedrem* og *Anna G.*, er født paa Gaarden Gjejdrejm i Bjerkrejm Sogn, Annex til Helleland ovenfor Egersund, 30 Oktbr. 1849, dimitteredes 1870 fra Egersunds Lærerskole og virkede derefter 2 Aar som Omgangsskolelærer i Helleland. 1872 gik han ind paa Stord Seminar, hvor han tog Afgangsexamen i Juli 1874 med særdeles god Karakter, og efter at have vikarieret et halvt Aar ved Stavanger Almueskole blev han ansat som Underlærer ved Egersunds Almueskole. Herfra kom han 1876 som Andenlærer til Grimstad, hvor han lagde sig efter Sprog og Mathematik, blev saa 1881 ansat som Bestyrer og Førstelærer ved Lyngør lavere og højere Almueskole og endelig 1887 som Tilsynslærer ved Folkeskolen paa Horten. I denne Stilling har han 2 Gange med offentligt Stipendium besøgt forskjellige Skoler i Norge, Danmark og Sverige. Han er Medlem af Styret for Jarlsberg og Larviks Kreds af Norges Lærerforening, hvor han ogsaa har været Formand, og er Formand i Hortens Lærerforening og Hortens pædagogiske Forening.

* 20 Juli 1875 *Martha Walen* (f. 4 Decbr. 1855), D. af Øvelsesskolelærer ved Stord Seminar Jens W. og Aase W.

[1.] Kirkehistorie for folkeskolen. Kra. 1890. 8. 62 S., 1 Bl. (Anm. af Toralf Hansen i Norsk skoletidende 1890, S. 534—35; jfr. Lærerstandens Avis 1900, No. 19 og 22, hvortil Verdens Gang s. A., No. 143.)

[2.] Lærebog i kirkehistorie for folkeskolen. (Omarbeidet udgave.) Kra. 1891. 8. 63 S., 1 upag. S. — (Anden omarbeidede udgave.) Kra. 1892. 8. 63 S., 1 upag. S. (Anm. af Thorv. Bugge i Norsk skoletid. 1892, S. 728.) — Tredje paany gjennemsete udgave. Kra. 1893. 8. 63 S., 1 upag. S. (Ogsaa i en Udg. med 8 Bl. Billeder.) — Fjerde udgave. Kra. 1895. 8. 63 S., 1 upag. S.

Kort veiledning for religionslæreren under gjennemgaaelsen af katekismen og forklaringen. Kra. 1893. 8. 61 S. (Anm. i Norsk skoletid. 1893, S. 782—83.)

Kort veiledning for religionslæreren under gjennemgaaelsen af bibelhistorien. Kra. 1896. 8. 107 S. (Anm. i Norsk skoletid. 1896, S. 669.)

Lærebog i den kristne barnelærdom efter dr. M. Luthers katekismus. Kra. 1899. 8. 1 Bl., 78 S. (Anm. af Forf. i Norsk skoletid. 1899, S. 831—32; jfr. 1900, S. 25.)

[3.] Lærebog i kirkehistorie til skolebrug. Forkortet udgave. Kra. 1900. 8. 55 S.

I Norsk Skoletidende *1875*, S. 81—83: Nogle Bemærkninger om Lærebøgernes Brug og Nytte. — *1881*, S. 281—83: Om religionsundervisningen. (Jfr. S. 233—35.) — *1882*, S. 141—42: Decimalkuglerammen; S. 402—3: Til den norske lærerstand [om Arbejde mod Vantroen og Venstre]. — *1885*, S. 147—49: Forklaringen. — *1886*, S. 86—88, 340—42: «Forklaringen». — *1893*, S. 499—501, 547—49: Forklaringsspørgsmaalet. — *1894*, S. 87: Til lærere og lærerinder i Jarlsberg og Larviks amt! [om Dannelse af lokale Lærerforeninger]. — *1895*, S. 510—11: Anm. af D. Schjoldager's Illustreret bibelhistorie. — *1899*, S. 285—86: Nekrolog over Johannes Tvedteraas.

I Skolebladet *1898*, S. 41—42: «Lærerne og lærerinderne skal blive kolpor-

tører ogsaa nu» (Bemærkninger hertil S. 95, hvortil Svar fra T. S. 104); S. 137—38, 170—71, 205—6: Kristendomskundskab (jfr. S. 39—40, 87—89, 102—4, 110—12 af Dr. G. Fasting).

Tollefsrudeie, A. C., Skoleholder.

Aabenbaring om Syndens svare Straf samt den sande Dyds herlige Belønning, hvilket i et Syn blev foreviist for Konen Malene Ødegaarden af Slidre Præstegjeld, den 1ste August 1842. Lillehammer 1843. 8. 8 S.

Tommelstad, Ole, eneste Søn af Gaardbruger *Niels T.* (f. 1813) og *Anne T.* († 26 Februar 1887, 69 Aar gammel), blev født paa Tommelstad i Vang 20 Oktbr. 1845, gjennemgik den nyoprettede Sagatun Folkehøjskole 1864—66 og var ogsaa senere en stadig Besøger ved dens Foredrag og Ordskifter. I 1876 opholdt han sig et halvt Aars Tid i Danmark, dels ved Folkehøjskoler, dels paa Bondegaarde, og i 1878 overtog han sin Faders Gaard. Han blev ved samme Tid Medlem af Vangs Fattigkommissjon, hvor han bl. a. med stor Iver tog sig af en paa Hedemarken meget celeber Sag, «Sangensagen», idet han søgte at hindre, at en gammel Bygselkone med hendes Datter blev udvist af Bygselen og sat paa Fattigkassen; han førte Sagen helt frem til Højesteret, hvor den tabtes. Fra Førstningen af 80-Aarene til sin Død var han Medlem af Vangs Herredsstyrelse og var valgt til 5te Storthingssuppleant for Hedemarkens Amt for Perioden 1880—82. Han var med at stifte Hedemarkens Amts Folkevæbningssamlag 30 April 1881, vistnok det 2det i Landet (det 1ste var dannet i Nordre Throndhjems Amt 29 Januar s. A.), og var Medlem af dets Bestyrelse. Han døde ugift 6 Maj 1883.

Nekrolog i Oplandenes Avis 1883, No. 52; jfr. No. 56, hvor Gravsange af Peter Hoelseth og O. Arvesen.

I Hamar Stiftstidende (1866—72) og senere i Oplandenes Avis, hvis Redaktør han var i O. Arvesens Fravær Novbr. 1873—April 1874, skrev han en Mængde dels anonyme, dels med Navn eller Mærke undertegnede Artikler væsentlig vedrørende Politik og Landmandsspørgsmaal; her mærkes i Opl. Avis *1872*, No. 10: Til Johan Sverdrup! (Digt.) — *1881*, No. 47: Folkevæbningssamlag.

Ogsaa i Dagbladet skrev han nu og da i sine sidste Leveaar.

Tommelstad, Ole Johan, Søn af Gaardbruger *Johannes T.*, blev født paa Tommelstad i Vang paa Hedemarken (døbt 3 Oktbr. 1787), havde 1825—27 Ansættelse som Opsynsmand ved Slotsbygningsarbejdet, derpaa indtil 1833 som Kopist ved Statsraadsafdelingen i Stockholm og ved Statssekretariatet i Kristiania og blev 27 Decbr. 1833 Postmester paa Kongsvinger, fra hvilken Stilling han, «som det synes, uden paatrængende Nødvendighed», tog Afsked 4 Septbr. 1843. Senere blev han benyttet som Bestyrer af Kongsvinger Fæstnings Materialvæsen, som Brændevinskontrollør og som konst. Postmester. Han døde 4 Septbr. 1864.

* *Helvig Olsdatter*, D. af Husmand Ole Gotaas-Eje i Furnæs.

Trykt 27 Juni 1901.

Jfr. Gunder Paulsen: Minder, S. 145; Storth.-Forhandl. 1845, VII. S. 101—2.

Det muntre Reiseselskab eller sex hundrede moersomme Anekdoter og vittige Indfald. Oversættelse. D. 1—3. Sthlm. 1830—31. 8. I. 80 S. II. 80 S. III. 72 S. (Originalen udkom i 1. Opl. i Jönköping 1829.)

Tydelig Underretning om hvorledes man med Lethed og ringe Bekostning kan tilberede Gryn, Meel, Stivelse, Brød, Smør, Ost, Edike m. m. af Poteter. Oversat fra det Svenske, med endeel Forandringer og Tillæg. Sthlm. 1831. 8. 77 S. Med 2 lith. Pl. (Originalen udkom i Stockholm 1830.)

Moralen anvendt paa Politiken af Victor Jos. Etienne de Jouy. Oversat efter Originalens andet Oplag. D. 1—2. Chra. 1832—33. 8. I. XIV S., 364 S. II. XVIII S., 367 S. Med Forf.s Portræt. (Anm. i Morgbl. 1832, No. 337.)

Tonning, K. K. Krogh, se **Krogh-Tonning.**

Tonning, Marcus Donatus, efterfølgendes Søn i hans første Ægteskab, er født i Aalesund 7 August 1843, blev Sekondløjtnant i Bergenske Brigade 12 Septbr. 1868, Premierløjtnant 17 August 1870, men traadte paa Grund af Sygelighed af paa Vartpenge 16 Marts 1878. Da han 1887 søgte om at træde ind igjen i Nummer i Brigaden, blev dette nægtet, hvorefter han erholdt Afsked 15 Januar 1892. Siden 1876 er han Lærer i Norsk ved Underofficersskolen i Bergen.

Portræt med Biografi i Nationalbladet 1898, No. 17; i Underofficersbladet 1899, No. 1. Jfr. Storth. Forh. 1891, D. 6, S. 462, Indst. S. No. 144.

Han var Udgiver og Redaktør af Underofficersbladet, som udkom i Bergen med 1 No. maanedlig paa 8 tospaltede S. i Kvart fra 1 April 1878 til 1 Juni 1887.

I Storthings-Forhandlinger *1882,* V. Dok. No. 65: Forslag til Lov angaaende Underofficerernes Ansættelse, Forfremmelse og Afskedigelse. 3 S. (Jfr. Underoff.-bl. II, No. 11 og 12; III, No. 7—10.)

Tonning, Niels Albert Vogt, Søn af Postmester og Toldoppebørselsbetjent *Peder Olsen Tonning* (f. i Stryn 14 Januar 1782, † i Aalesund 3 Maj 1839, Storthingsmand for Romsdals Amt 1814 og 1821—1830) og *Johanne Marie Stub* (f. i Nordfjord 1785, † i Aalesund 23 Februar 1841), blev født i Aalesund 27 Novbr. 1814. Han blev i 1838 ansat som Vrager, Vejer og Maaler i sin Fødeby, var efter Faderens Død i 2½ Aar konstitueret i hans Embede, i hvilken Tid han tillige var overdraget flere kommunale Tillidshverv, bl. a. var han Ordfører i Formandskabet og Forligelseskommissær. I 1847 blev han ansat som Undertoldbetjent i Kristianssunds Tolddistrikt, udnævntes 1860 til Overtoldbetjent i Arendal og forflyttedes 1862 i samme Stilling til Bergen, hvor han flere Gange var konstitueret dels som Toldkasserer og Toldskriver, dels som Toldinspektør. Han forflyttedes 1872 til Haugesund, tog Afsked 28 Maj 1881 og døde i Kristiania 12 Juni 1897.

* 1) 1839 *Margarethe Christine Rønneberg* (f. 29 Septbr. 1813, † 2 Juni 1845), D. af Handelsmand paa Larsnæsset paa Søndmøre Rasmus R. († 1822) og Gjertrud Helene Wig († 1821).

* 2) 15 August 1847 *Nikoline Christine Normann* (f. 9 Decbr. 1814, † 4 Decbr. 1892), D. af Kjøbmand i Trondhjem Ole Normann († 1841) og Anne Margrethe Holmboe († 1863).

Biografi i J. A. Holmboe: Holmboerne, S. 19; jfr. O. Holmboe: Foged Jens Holmboes efterkommere, S. 22. Om hans Slægt paa mødrene Side jfr. H. K. Heiberg: Familien Heiberg, S. 20; om hans Fader jfr. Peder Fylling's Folkesagn (1874), S. 140.

Mercantil-Kalender for Norge. Chra. [1860]. 8. V S., 398 S. Med 1 Tab. i Fol. og 1 lith. Pl. (Anm. i Morgbl. 1860, No. 324)

I Romsdals Budstikke *1843*, No. 24: Postvæsen. (Det var den første Afhandling i offentlige Blade i Norge om det i England 1839, derefter i Norge 1854 indførte Pennyportosystem; jfr. No. 34—36 af J. D. Horn.)

Torkildsen, A., se **Thorkjelson**.

Tornøe, Casper Christian, Søn af Kjøbmand *David T.* (f. 17 Januar 1794, † 1838) og *Alida Christine Koren* (f. 28 Decbr. 1796, † 29 Juli 1892), blev født i Bergen 14 Novbr. 1818, var først paa Kontoret hos Sorenskriveren i Søndhordland, blev 1844 Lensmand i Skaanevik, tog i Septbr. 1846 Præliminærexamen med Karakteren «Rosværdig» og blev 27 Januar 1859 beskikket til Udskiftningsformand i Søndre Bergenhus Amt med Bopæl i Skaanevik. Han døde af et Slagtilfælde paa en Embedsrejse paa Baad ved Sunde i Husnæs 29 Maj 1884.

* 30 April 1853 *Dorothea Sophie Christiane Sundt Bull* (f. 23 August 1829), D. af Sorenskriver i Ryfylke Jacob Christian Lindemann B. og Henrikke Marie Sundt.

Biografi i N. R. Bull: Stamtavle over den trønderske Slægt Bull, S. 23; i [Wilhelmine Brandt:] Stamtavle over Familjen Sundt, S. 22—23.

I Morgenbladet *1866*, No. 29: Bemærkninger om Udskiftningsvæsenet fremkaldte ved Forslaget fra D'Hrr. Ueland og Storsteen om Forandringer i Udskiftningsloven.

Tornøe, David Hercules, foregaaendes Søn, er født i Skaanevik 23 Februar 1856 og blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1874. Allerede som ung Student kom han med 3 Dages Varsel til at drage ud som Kemiker med den norske Nordhavsexpedition 1877 og 1878 istedenfor S. M. Svendsen, der havde faaet Forfald. Han tog mathematisk-naturvidenskabelig Lærerexamen med Laud i Decbr. 1882, var derefter i 2½ Aar Lærer ved Gjertsens Skole i Kristiania, opholdt sig fra Oktbr. 1885 et Aar i Paris som Assistent ved «Bureau international des poids et mesures» i Sèvres og studerede i 2 Aar, 1886—88, Kemi

ved Universiteterne i Leipzig og Göttingen. Fra 1 Decbr. 1887 til 30 Juni 1899 var han Universitetsstipendiat i Kemi, og i 1889 rejste han til Paris efter Opfordring fra «Comité international des poids et mesures» for ved Laboratoriet i «Ecole normale» at analysere Platiniridiumlegeringen i de internationale Vægt- og Maalprototyper. 1890—96 virkede han som Lærer ved forskjellige Skoler i Kristiania, fra 1 Januar 1893 til 31 Marts 1900 var han Amanuensis ved Universitetets fysiske Institut, fra 1 Juli 1899 til 30 April 1900 Docent i fysikalsk Kemi og blev 28 April s. A. beskikket til Overkontrollør ved Malt- og Brændevinstilvirkningen i 1ste (Akershusiske) Distrikt. I Høstsemestret 1899 holdt han Forelæsninger i Fysik i Prof. Birkelands Sted, medens denne var paa Nordlysexpeditionen til Alten, og i Ledigheden efter Professor Waages Død 13 Januar 1900 bestyrede han indtil 15 April 1901 dennes Afdeling ved Universitetets kemiske Laboratorium og holdt hans Forelæsninger i 1900 og 1ste Semester 1901. Han var Medlem af en departemental Komite vedkommende Denaturering af Spiritus 1890, Medlem af Undervisningsinspektionen 1894—97 og er siden 1890 Medlem af Myntkontrolkommissjonen. Fra 1893 er han Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania. Han var 1897 Valgmand for Kristiania.

* 1894 *Aletta Elisa Holst* (f. 4 Oktbr. 1872), D. af daværende Sogneprest til Sortland, nu i Vestre Slidre Anton Christian Marius Holst og Petra Sophie Adelheide Koren.

Portræt med Biografi i Studenterne fra 1874, S. 154—55. Jfr. Storth.-Forhandl. 1894, II, Sth. Prp. No. 61; H. Mohn: Den norske Nordhavs-Expedition, i Vidar II. (1888), S. 5 og 18—20. — Om den Strid, som opstod i Anledning af, at Professoratet i Kemi blev kundgjort ledigt i Udlandet og derefter 24 Novbr. 1900 blev besat med Professor Heinrich Goldschmidt fra Heidelberg, kan henvises til Verdens Gang 1900, No. 277 (af Eyvind Bødtker), Morgbl. No. 692, Aftpst. No. 793 (af Oskar Jæger), hvortil N. Davidsen Lister i Dagbl. No. 310, med Svar af O. Jæger i No. 314; Morgbl. No. 710 (af L. Schmelck), Aftpst. No. 846 (af «Universitetslærer»), hvortil H. Tornøe i 1901, No. 35; Dagbl. 1900, No. 329 (af N. D. Lister), Morgbl. No. 744 (af Prof. E. Poulsson), hvortil Svar af H. Tornøe i 1901, No. 56, med Bemærkninger af P. i s. No., hvortil Duplik af T. i No. 65. — Under 13 Novbr. 1900 foreslog det akademiske Kollegium oprettet et extraordinært Professorat for T. i Præcisionsteknik, jfr. herom Aftpst. 1900, No. 842, Verdens Gang No. 293 og 296, hvortil Svar af T. i No. 297. De officielle Dokumenter vedrørende begge Professorater er trykt i Storth. Forhandl. 1900—1901, Dok. Nr. 67 (hvor T.s Erklæringer findes S. 15—21), jfr. Indst. O. IV, S. 57—61 [forf. af Knut Hougen].

Spektrometrisk Ølanalyse ved Hjælp af Differenterialprisme efter Hallwachs. Kra. 1895. 4. 25 S. (Ogsaa trykt i Storth.-Forh. 1895, II, Sth. Prp. No. 89).

Tabeller til Beregning af spektrometrisk-aræometriske Ølanalyser ved Hallwachs' Differentialprisme (Normaltemperatur 17.5° C.). Sammenstillet efter egne Observationer. Leipzig [1896]. 8. 33 S. (Udkom samtidig paa Tysk, Fransk og Engelsk.) — Tillægstabel for svage Ølsorter. Kra. 1897. 8. 7 S.

Om den spektrometrisk-aræometriske Metode til Analyse af Øl. (Separattryck ur Svenska Bryggareföreningens Månadsblad 1897.) Sthlm. 1897. 8. 14 S. (Med 2 S. Bemærkninger af Klas Sondén.) (Kun Omslagstitel.)

On the determination of the salinity of sea water by its powers of refraction. (Report on Norwegian Fishery- and Marine-Investigations Vol. I 1900, No. 6.) Kra. 1900. 8. 13 S.

I Den norske Nordhavsexpedition 1876—1878: Chemi. I. Om Luften i Søvandet. II. Om Kulsyren i Søvandet. III. Om Saltholdigheden af Vandet i det norske Nordhav. Med 3 Træsnit og 3 Karter. Chra. 1880. tosp. 4. 2 Bl., 76 S. (Med norsk og engelsk Text.) (Referat af Indholdet hos J. Thoulet: De l'état des études d'océanographie en Norvège et en Écosse (Paris 1889), S. 38—46. Arbejdets 2 første Afsnit er oversatte i Journal für praktische Chemie, N. F., B. 19 (1879), S. 401—33, og B. 20, S. 44—76, det 3dje Afsnit i Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften, math.-naturw. Classe, B. 81, II. (Wien 1880), S. 324—73.)

I Nyt Magazin for Naturvidenskaberne, *B. 29* (1885), S. 295—99: Dybde- og Temperaturforholdene i Aakrefjorden. (Med 1 Pl.) — *B. 34*, S. 232—40: Om Bestemmelse af Søvandets Saltgehalt ved Hjælp af dets elektriske Ledningsevne. (Med 1 Pl.)

I Archiv for Mathematik og Naturvidenskab *XXII.* (1900), No. 7: Om Bestemmelse af Alkoholstyrken i Vin ved Spektrometer. 43 S. (Ogs. særsk. aftr.)

I Det norske Justervæsens 21. Aarsberetning (1897), S. 36—47: Undersøgelse af to Sæt Normalalkoholometre med tilhørende Thermometre. — 22. Aarsberetn., S. 38—50: Sammenligning mellem de norske Rigsprototyper for Maal og Vægt og deres Kopier — m. m.

I Storthings-Forhandlinger *1890, V,* Dok. Nr. 88, S. 1—10: Ang. Skatfrihed for Spiritus til teknisk Brug. — *1893, V,* Dok. Nr. 87, S. 37—48: Om vor Ølbeskatning. — *1895, II,* Sth. Prp. No. 89, S. 63—107: Beretning om en forbedret Metode til samtidig Bestemmelse af Ekstrakt- og Alkoholgehalt i Øl, udarbeidet paa offentlig Foranstaltning. (Ogs. særsk. aftr.) — *1896, II,* Sth. Prp. Nr. 49, S. 10—11 (om Instrumenter til Bestemmelse af Ølets Alkoholgehalt).

I Svenska bryggareföreningens månadsblad *1897*, April: Om den spektrometrisk-aræometriske Metode til Analyse af Øl. (Ogs. særsk. aftr.)

I Berichte der deutschen chemischen Gesellschaft *XXI.* (1888), 1282—91: Ueber das Trimethylen und die Bildung des Allylalkohols aus symmetrischem Dichlorhydrin. — *XXIV.* 2670—78: Ueber Allylalkohol und seine Bildung aus Dichlorhydrin und Natrium.

I Zeitschrift für das gesammte Brauwesen *XVI.* (München 1893), 198—231: Ueber das Ebullioskop. — *XX.* 373—78, 387—90: Spektrometrisk-aräometrische Bieranalysen mit Hilfe des Differentialprisma von Hallwachs.

I Bayerisches Brauer-Journal (Nürnberg) *VII.* (1897), S. 577 fg.: Bemerkungen über die optisch-aräometrische Bieranalyse mit Hilfe des Differentialprisma von W. Hallwachs.

I Travaux et Mémoires du Bureau international des poids et des mesures *T. 5* (Paris 1886. 4.): Sur quelques analyses chimiques faites pour le Bureau, 12 S. — *T. 7* (1890): Analyses de l'alliage des mètres et des kilogrammes prototypes, 8 S.; Sur quelques analyses de verres, 8 S.

I Verdens Gang *1892*, No. 12: St. Olafsordenen. — *1896*, No. 184:

Skoleloven. — *1899*, No. 32: Om de planlagte Reformer i vor Ølbeskatning; No. 180: C. M. Guldberg — P. Waage.

I Aftenposten — foruden flere andre Artikler, dels med, dels uden Navn — *1892*, No. 348: Om denatureret Spiritus. — *1900*, No. 226: Ølskattens Omlægning og Gjæringen. (Jfr. Olav Johan-Olsen i No. 214 og 239, en Bryggerikemiker i No. 241, Svar af T. i No. 248, Gjensvar af O. Johan-Olsen i No. 285.)

Som Medlem af den departementale Komite af 31 Juli 1890 angaaende Afgiftsfrihed for denatureret Spiritus har han Del i dens Indstilling af 24 Decbr. s. A., trykt i Storth.-Forh. 1891, II, som Bilag til Sth. Prp. No. 6 (37 S.).

Torp, Alf, Søn af Infanterikaptejn *Fredrik Adrian Svenning T.* (f. 12 Januar 1816, † 18 Novbr. 1869) og *Gjerthrud Mathilde Ravn* (f. 23 Marts 1830, † 22 April 1876), er født i Stryns Prestegjæld, Nordfjord, 27 Septbr. 1853, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1871 og tog sproglig-historisk Lærerexamen (Faggrupperne I og II) med Laud i Decbr. 1877. Allerede mens han gik paa Skolen, havde de klassiske Sprog, særlig Græsk, interesseret ham mest, og efter fuldendt Embedsexamen erholdt han Vaaren 1878 Stipendium af det Hjelmstjerne-Rosenkroneske Legat for i Udlandet at studere Græsk. Imidlertid havde ogsaa i Studietiden Sophus Bugges Forelæsninger ført ham ind paa sammenlignende Sprogstudium, og dette fortsatte han nu i Leipzig, hvor han med Stipendium opholdt sig næsten 2 Aar (kun afbrudt ved et kortere Ophold i Berlin). Ved Leipzigs Universitet tog han den filosofiske Doktorgrad Vaaren 1880 med den nedennævnte Athandling «Die Flexion des Pâli in ihrem Verhältniss zum Sanskrit». Efter sin Hjemkomst var han Lærer i Latin, Græsk og Oldnorsk paa Latinskolen paa Hauges Minde 1880—82, derefter særlig i Græsk paa Gjertsens Skole, hvor han endnu beholdt nogle Timer i et Par Aar efter sin Udnævnelse til Professor. 1882 fik han et Adjunktstipendium ved Universitetet i Sanskrit og sammenlignende Sprogvidenskab og begyndte 1883 at holde Forelæsninger ved Universitetet. Efter Prof. Weisses Død 7 Marts 1886 besørgede han i 2 Aar en Del af dennes Forelæsninger i Latin og overtog derefter for et Aar en Del af Forelæsningerne i Græsk, mens Prof. P. O. Schjøtt var Statsraad, idet han fra denne Tid af ogsaa deltog i Afholdelsen af filologisk Embedsexamen. I 1890 blev der bevilget ham et Tillægshonorar paa 1000 Kr. for hans Forelæsninger, og 1892 foreslog det historisk-filosofiske Fakultet et Professorat oprettet i oldindisk Filologi og sammenlignende indoeuropæisk Sprogvidenskab, hvortil det ansaa Torp for selvskreven. Kirkedepartementet fandt dog endnu ikke at kunne gaa med herpaa, men foreslog i Stedet en ny Forhøjelse paa 1000 Kr. af hans Forelæsningshonorar, hvad ogsaa Storthinget gik med paa. Efter Forslag af O. Arvesen vedtog Storthinget 9 Juli 1894 Bevilgning for Torp til et extraordinært Professorat i Sanskrit og sammenlignende Sprogvidenskab,

hvortil han derefter blev udnævnt 9 August s. A. Han deltog 1899 i Orientalistkongressen i Rom.

* 21 Juni 1897 *Jenny Marie Johnsen* (f. 21 Januar 1873), D. af Gaardbruger Jonas Johnsen og Karoline Olsen.

Portræt med Biografi i Studenterne fra 1871, S. 264. Jfr. Storth.-Forh. 1890, D. 1, Sth. Prp. No. 1, Hovedpost IV, Kap. 2, S. 13 og 61—63; D. 6, S. 182, Indst. S. No. 62; 1892, D. 1, Sth. Prp No. 1, Hovedpost IV, Kap. 2, S. 6—7, 27—28, 56—58; D. 6, S. 201, Indst. S. No. 68, 1894, D. 5, S. 532—33, Indst. S. No. 219, og D. 6, Dok. Nr. 111.

Virum doctissimum Ludovicum Caesarem Martinum Aubert in otium recessurum discipuli valere jubent. [Kra. 1875.] 8. 2 Bl. (Digt, overrakt Prof. Aubert af en Deputation fra Filologisk Forening 21 Decbr. 1875, ogsaa trykt i Morgbl. 1875, No. 353 A, og i omarbejdet Form i Poemata pavca, S. XXIX—XXXII.)

Feminas salutant juvenes philologi. A. D. III Non. April MDCCCLXXX. [Kra. 1880.] 8. 2 Bl. (Sunget paa Filologisk Forenings Bal 3 April 1880, optr. i Poemata pavca, S. XXXVII—XXXIX.)

In memoriam societatis ante quadraginta annos initae festum diem agentium philologorum frequentia hoc carmen cantatum est A. Dom. MDCCCLXXX A. D. XIII Cal. Novembr. [Kra. 1880.] 8. 2 Bl. (Optr. i Poemata pavca, S. XXI—XXV.)

Die Flexion des Pali in ihrem Verhältniss zum Sanskrit. Universitäts-Programm für das erste Halbjahr 1881 herausgegeben von Sophus Bugge. Chra. 1881. 8. 1 Bl., 93 S. (Jfr. Brugmann's Grundriss d. vergleich. Gram. d. indogerm. Spr. II. 731.)

Sophokles' Antigone metrisk oversat. Kra. 1886. 8. VII S., 92 S. (Anm. af Gerh. Gran i Bergenspst. 1886, No. 91 A; af K. V. H.[ammer] i Dagbl. s. A., No. 111; i Politiken (Kbh.) s. A., No. 277.) — Anden udgave. Kra. 1901. 8. VII S., 91 S. (Under Pressen).

Beiträge zur Lehre von den geschlechtlosen Pronomen in den indogermanischen Sprachen. (Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1888. No. 11.) Chra. 1888. 8. 51 S. (Anm. af A. Bezzenberger i Deutsche Litteraturzeitung 1889, Sp. 1269. Jfr. Brugmann's Grundriss d. vergl. Gr. d. indog. Spr. II. 604, 641, 802—4, 812, 829; Ferd. Sommer: Zur Lehre vom Pronomen personale infixum in altirischen Glossen (Halle 1896), S. 51 og 54.)

Den græske Nominalflexion sammenlignende fremstillet i sine Hovedtræk. Chra. 1890. 8. 4 Bl., 156 S. (Anm. [af Sten Konow] i Morgbl. 1890, No. 249; af Fr. Stolz i Neue Philologische Rundschau s. A., No. 23, S. 360—61; i Literarisches Centralblatt s. A., Sp. 1298; af A. Bezzenberger i Dts. Litt.-zeit. 1893, Sp. 616.)

Om Hellenernes førhistoriske Vandringer. Separataftryk af Gjertsens Skoles Festskift i Anledning af dens 25-aarige Bestaaen. Kra. 1894. 8. 51 S. (Kun Omslagstitelblad.)

Zu den phrygischen Inschriften aus römischer Zeit. Vid.-selsk. Skrifter. II. Hist.-filos. Kl. 1894. No. 2. Kra. 1894. 8. 23 S. (Anm. af G. M—r. [ɔ: Gustav Meyer] i Lit. Centralbl. 1894, Sp. 1772—73; af H. Hirt i Berl. Philologische Wochenschrift 1895, Sp. 1143—45. Jfr. Kretschmer's Geschichte d. Griech. Sprache (Göttingen 1896), S. 219, 223—26, 232—34, 237; J. Imbert i Mémoires de la Société de linguistique de Paris, T. 10, S. 207—8.)

Zum Phrygischen. Vid.-selsk. Skrifter. II. Hist.-filos. Kl. 1896. No. 3.

Kra. 1896. 8. 19 S. (Anm. af Felix Solmsen i Dts. Litt.-zeit. 1897, Sp. 1178—79. Jfr. Holger Pedersen i Kuhn's Zeitschr. f. vergleich. Sprachforschung, B. 36, S. 303.)

A. Tvrpilii poemata pavca. Chrae. MDCCCXCVI. 8. LXXXIII S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1896, No. 646; af V. K. i Politiken (Kbh.) s. A., No. 342. En Del af Versene er oversat [af ham selv] i Dagbl. 1896, No. 315.)

Bemerkungen zu den venetischen Inschriften. Chra. 1897. 4. 1 Bl., 16 S. (I Universitetets Festskrift til Hans Majestæt Kong Oscar II i Anledning af Regjeringsjubilæet 1897, B. II. Jfr. Holger Pedersen i Kuhn's Zeitschr. f. vergl. Sprachf., B. 36, S. 301 og 305.)

Dansk-norskens lydhistorie med særligt hensyn paa orddannelse og bøining af Alf Torp og Hjalmar Falk. Kra. 1898. 8. XVI S., 276 S. (Bogen er udarbejdet paa Grundlag af Universitets-Forelæsninger af Torp i 1ste Halvaar 1897 og var færdig trykt i Slutten af s. A.; men hele Oplaget gik tilgrunde i en Ildebrand i Bogtrykkeriet og maatte trykkes paanyt. Anm. af Halvdan Koht i Den 17de Mai 1898, No. 128; af Holger Pedersen i Nord. tidsskr. f. filologi, 3. Række, B. 7, S. 144—48; af Marius Kristensen i Arkiv f. nord. Filologi, B. 17, S. 79—93; af [E. Mo]gk i Literar. Centralbl. 1900, Sp. 400—01; af P. Groth i The Journal of Germanic Philology, Vol. III. (1901), No. 2.)

Lykische Beiträge. Vid.-selsk. Skrifter. II. Hist.-filos. Kl. (Chra. 8.). *I.* 1898. No. 4. 46 S. (Jfr. Holger Pedersen i Nord. tidsskr. f. filol., 3. Række, B. 7, S. 68—69 og passim indtil S. 100.) — *II.* 1898. No. 6. 50 S. (Anm. af d. S. i s. Tidsskr., 3. Række, B. 8, S. 17—20; jfr. d. S. i Kuhn's Zeitschr. f. vergl. Sprachf., B. 36, S. 303. I og II er anm. af d. S. i Dts. Litt.-zeit. 1899, Sp. 1100—01; jfr. Vilhelm Thomsen i Oversigt over danske Vid. Selsk. Forh. 1899, S. 4—74; J. Imbert i Mém. de la Soc. de linguistique de Paris, T. 11, S. 219, 229, 242—47; Tituli Asiae minoris, Vol. I. Tituli Lyciae (Wien 1901), S. 9 og passim.) — *III.* 1900. No. 3. 34 S. (Jfr. Holger Pedersen i Kuhn's Zeitschr., B. 37, S. 189—207.) — *IV.* 1901. No. 3. 50 S.

Dansk-norskens syntax i historisk fremstilling af Hjalmar Falk og Alf Torp. Kra. [1899—]1900. 8. XIX S., 368 S. (Udarbejdet paa Grundlag af Universitets-Forelæsninger af Prof. Falk i 1898 og 1ste Halvaar 1899. Anm. af Halvdan Koht i Den 17de Mai 1900, No. 131; af Ivar Alnæs i Den høiere skole II. 72—74; af P. Groth i Morgbl. 1901, Extrano. 7.)

I Akademiske afhandlinger til prof. dr. Sophus Bugge (Kra. 1889), S. 81—97: Vokal- og konsonantstammer. (Anm. af Fr. Burg i Dts. Litt.-zeit 1890, Sp. 1647—48. Jfr. O. Jespersen: Fremskridt i sproget (Kbh. 1891), S. 34—36.)

I Festskrift i anledning af Gjertsens skoles 25-aarige bestaaen (Kra. 1894), S. 1—51: Om Hellenernes førhistoriske Vandringer.

I Sproglig-historiske Studier tilegnede Prof. C. R. Unger (Kra. 1896), S. 171—88: Bidrag til germansk, fornemlig nordisk Ordforklaring. (Anm. af E. Mogk i Arkiv f. nord. Filol., B. 16, S. 203; af O. Brenner i Literaturblatt f. germ. u. rom. Philologie 1899, Sp. 232—33.)

I Nyt tidsskrift, ny række, III. (1894—95), S. 17—31: Spørsmaalet om det indoeuropæiske urhjem.

I Samtiden *1900*, S. 193—202: Vor nationale situation. (Jfr. Arne Garborg sst. S. 148—62 og i Den 17de Mai s. A., No. 114.)

I Indogermanische Forschungen V. (Strassburg 1895), S. 193—94:

Βαγαῖος (jfr. Kretschmer's Gesch. d. Griech. Spr., S. 198—99); S 194—215: Zu den messapischen Inschriften.

I Dagbladet har han, særlig i 80-Aarene, dels anonymt, dels under Mærke eller Navn, leveret adskillige Anmeldelser af filologiske og skjønliterære Verker, saal. *1896*, No. 25: Anm. af Hans Ross: Norsk Ordbog.

Ogsaa i Morgenbladet har han skrevet adskillige Anmeldelser, saal. *1897*, No. 767: Anm. af John Paulsen: I September. — Af andre Bidrag mærkes: *1895*, No. 116: Bastian Dahl (lat. Digt, oversf. i No. 119, optr. i Poemata Pavca, S. XL —XLI). — *1900*, No. 825 og 828: Spørgsmaal [ɔ: Kirkedept.s Spørgsmaalsliste om Forandringer i Skolernes Retskrivning] og Svar. Et Indlæg i Retskrivningssagen.

I Aftenposten *1900*, No. 276: Om den bebudede nye Retskrivning (jfr. Om en del retskrivnings- og sprogspørsmål. Redegjørelse av J. Aars, S. W. Hofgaard og Moltke Moe. Kra. 1898. Med Tillæg. Kra. 1899); No. 287: Mere om den bebudede nye Retskrivning (jfr. Svar til begge Artikler af S. W. Hofgaard i No. 315, Tilsvar af T. i No. 319, Gjensvar af Hofgaard i No. 333); No. 345: De haarde Konsonanter (jfr. Hjalmar Falk i No. 338, Halvdan Koht i No. 350, Aug. Western i No. 383).

I Verdens Gang *1900*, No. 107: Et „Framlegg" [ɔ: Framlegg til skrivereglar for landsmaale i skularne ved Marius Hægstad, Arne Garborg og R. Flo. Kra. 1899]. (Jfr. [Arne Garbor]g i Den 17de Mai 1900, No. 97.)

Paa følgende Steder i Afhandlinger eller Skrifter af Sophus Bugge nævnes han som den, der har ydet Forfatteren Hjælp eller meddelt Forklaringer: 1) Etruskisch und Armenisch (Chra. 1890), S. XII; 2) Norges Indskrifter med de ældre Runer (Chra. 1891 fg.), S. 12, 302 og 330; 3) Runestenen fra Opedal i Hardanger (i Arkiv. f. nord. Filologi, B. 8), S. 6 fg.; 4) Fyrunga-Indskriften (i s. Tidsskr., B. 13), S. 359; 5) Beiträge zur etymolog. Erläuterung der armenischen Sprache (i Kuhn's Zeitschr. f. vergl. Sprachf., B. 32), S. 9 og 79; 6) Über den Einfluss der armenischen Sprache auf die gotische (i Indogerm. Forschungen V.), S. 178—80 [om Ordet «Hedning»]; 7) Einige Zahlwörter im Lykischen (i s. Tidsskr. X), S. 60; 8) Lykische Studien I. (Chra. 1897), S. 20, 58, 66 og 89; 9) Zur Xanthos-Stele (i Festschr. f. Otto Benndorf, Wien 1898), S. 234; 10) Beiträge zur vorgerm. lautgeschichte (i Beiträge zur gesch. d. deutschen spr. u. lit, B. 24), S. 430.

Torp, Hakon Olaf Christian, Søn af Prokurator *Christopher Gotthard Thorp* († 29 Januar 1840) og *Ingeborg Cathrine Hannestad* (som 1842 indgik nyt Ægteskab med ovennævnte Prof. B. M. Holmboe), blev født paa Kongsberg 11 Juli 1838, gjennemgik det polytekniske Institut i Carlsruhe 1856—59 og var derefter ansat som Ingeniørassistent ved de norske Jernbaneanlæg, overtog 1 Januar 1863 Stillingen som Baneingeniør ved Kongsvingerbanen og forfremmedes 1883 ved Omordningen af Jernbanernes Styrelse til Distriktsingeniør i 1ste Trafikdistrikt (Kongsvingerbanen og Smaalensbanerne). Fra denne Stilling tog han paa Grund af svækket Helbred Afsked i Juni 1892 og døde i Kristiania 17 Novbr. 1895. Han var med at stifte den norske Ingeniør- og Arkitekt-Forening 15 Januar 1875, hvis Formand han var 1877 og 78. Da Jernbanelinjerne Charlottenberg—Göteborg—Stockholm blev endelig sat i For-

bindelse 1871, blev han R. W. O., og 24 Juni 1892 blev han R.[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Virksomhed i sin Stilling». Ved hans Afsked dannede Funktionærerne ved 1ste Trafikdistrikts Baneafdeling ved Sammenskud et Fond til «Distriktsingeniør Hakon Torps Legat», hvis Renter skal uddeles til trængende Funktionærer eller deres Efterladte inden nævnte Baneafdeling.

* 1865 *Christine Hansine Hannestad* († 29 Maj 1872), hans Søskendebarn, D. af Sogneprest til Id Martin H. († 8 August 1891) og Hustru, f. Smith.

Portræt med Biografi i Teknisk Ugeblad 1888, S. 5—6; jfr. 1892, S. 101. — *Biografi* i Verdens Gang 1887, No. 193. — *Nekrolog* i Teknisk Ugeblad 1895, S. 381; i Aftpst. s. A., No. 735; i Morgbl. No. 644.

I Polyteknisk Tidsskrift *XV.* (1868), S. 100—106: Imprægnation af Jernbanesviller i Tydskland. — *XXV.* 37—51: Bemærkninger til ingeniør Peterssons afhandling [i XXIII. 110—20]: «Om indflydelsen af sporets vidde på en jernbanes anlægs- og driftsomkostninger» (med Svar af P. S. 105—8, Gjensvar af T. S. 135—40, Replik af P. i XXVI. 46—47 og nyt Svar af T. S. 138—46).

I Den norske Ingeniør- og Arkitekt-Forenings Organ, hvoraf han var Redaktør for Aarg. 1880, har han skrevet nogle Referater efter fremmede Tidsskrifter samt følgende selvstændige Artikler: *1878*, S, 10—14, 17—19 [Erklæringer om Planen for den tekniske Skole i Kristiania]; S. 55: Om Skinneleverancer. — *1879*, S. 55—56, 62—64: Amerikas Jernbanevæsen. — *1880*, S. 123—32: Ombygningen af Fetsund Bro.

Han var Medlem af Redaktionskomiteen for Teknisk Ugeblad 1887.

I Morgenbladet deltog han under Mærket H. i Striden om vore Jernbaners Sporvidde, skrev saaledes i Aarg. *1874*, No. 49 A og 98 A: Jernbanespor. (Jfr. ovfr. under J. Engelstad II. 223, C. M. Guldberg II. 451, C. A. Pihl IV. 457—59 og F. Størmer V. 515.)

Torp, Halfdan, Broder af ovennævnte Prof. A. Torp og Fru Johanne Marie Kjær, blev født i Indviken i Nordfjord 24 Septbr. 1849, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1868 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Decbr. 1872. Efter i 2 Aar at have været edsvoren Fuldmægtig hos Sorenskriveren i Nedre Romerike blev han 19 Maj 1875 autoriseret som Overretssagfører og nedsatte sig i Østerrisør. Her modtog han flere kommunale Hverv, blev Medlem af Kommunestyrelsen og valgtes til Byens Storthingssuppleant 1879 og 1882. Som saadan mødte han paa Storthinget 1885 (Jernbanekomiteen), da Repræsentanten, Apotheker Hille, var død 23 Oktbr. 1884, og var Byens Storthingsrepræsentant i Perioden 1886—88 (Næringskomiteen No. 2), indtil han 12 Maj sidstnævnte Aar afgik ved Døden i Kristiania.

* 26 Septbr. 1876 *Elisabeth Mimricke Margrethe Wiese* (f. 27 Marts 1851), D. af Landhandler paa Nordfjordejd Daniel W. og dennes første Hustru Dorothea Magdalene Christine Hagelsteen.

Jfr. E. A Thomle: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra Aaret 1868, S. 290—91; T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 139. — Hans *Portræt* i Norsk Folkebibliothek (Till. til «Verdens Gang»), B. 15, I. Storthinget 1886—1888, S. 36.

Han var navngiven Redaktør af Rebenæs Amtstidende 1876—82.

Tostrup, Hans, ældste Søn af Kaptejn *Nicolay T.* (f. 5 Oktbr. 1768, † 10 Juni 1858) og *Thale Margrethe Reesen Hoelfeldt* (f. 8 August 1779, † 15 Januar 1860), blev født i Hjelmeland 20 Oktbr. 1799, var først Landkadet, men maatte paa Grund af svagt Syn opgive den militære Løbebane og kom paa Kontoret hos Sorenskriver L. L. Stang i Ryfylke. 1823 tog han Præliminærexamen, blev i Decbr. 1824 examinatus juris med Karakteren «bekvem», blev 1825 Kopist i Kirkedepartementet, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1826, forfremmedes 22 Juni 1829 til Fuldmægtig i Kirkedepartementet og tog juridisk Embedsexamen med Laud 1830. 25 August 1832 blev han ansat som Universitetssekretær, og efter i 1835 at have taget sin Embedsexamens praktiske Del blev han 1836 konstitueret, derefter 20 Novbr. 1837 fast udnævnt Auditør, Ekvipage- og Mønsterskriver ved Fredriksværns Værft. 1843 var han konst. Amtmand i Jarlsberg og Larviks Amt, blev 11 Septbr. 1844 udnævnt til Amtmand i Nordre Bergenhus og 7 April 1852 til samme Embede i Kristians Amt. Efter et Aars Tjenesteledighed for sin Helbreds Skyld erholdt han efter Ansøgning Afsked 29 April 1854 og levede senere næsten blind i Kristiania, hvor hau døde 27 Januar 1856. Han mødte som 3dje Repræsentant for Nordre Bergenhus Amt paa Storthinget 1848, hvor han var Formand i Justitskomiteen No. 3 og Sekretær i Gage- og Pensjonskomiteen.

* 27 Oktbr. 1832 *Frederikke Christiane Schaft* (f. 21 Januar 1805, † 3 Februar 1892), D. af Zahlkasserer i Kristiania, Justitsraad Andreas S. og Petronelle Nicoline Green.

Portræt med Biografi i S. H. Finne-Grøn: Familien Tostrup fra Lister, S. 14—15. — *Nekrolog* i Ill. Nyhedsbl. 1856, S. 32. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter. S. 139.

I Beretning om Kongeriget Norges økonomiske Tilstand findes *1840—1845* (Chra. 1847), S. 138—45, og *1846—1850* (Chra. 1853), Litr. O, S. 1—9, hans Beretninger om Nordre Bergenhus Amt.

Traasdahl, Jacob Olsen, Søn af Gaardbruger *Ole Jacobsen T.* og *Marie Syversdatter Bottem*, er født i Lesje i Gudbrandsdalen 7 Januar 1838, gik efter Konfirmationen i 3 Aar i Lesje Fastskole (som dengang lededes af Nils Brandt Jordhøy), uddannede sig siden paa egen Haand for Handelen og tog 1861 Handelsborgerskab i Kristianssund. Kort efter modtog han imidlertid Kaldelse til at virke som Stadsmissjonær i Göte-

borg, hvor han tilbragte 4 Aar og kom i nært Forhold til flere fremragende Gejstlige i denne By. Paa Opfordring flyttede han derefter tilbage til Kristianssund som Prædikant i en nylig stiftet Indremissjonsforening, og efter 3 Aars Virksomhed her flyttede han til Bergen, hvor han traadte i Bergens Indremissjonsforenings Tjeneste først som lønnet Emissær, siden som Bestyrelsens Formand. Siden 1899 er han bosat i Noreimsund i Hardanger, hvor han fremdeles udgiver Indremissjonsbladet «Fredsbudet», som vistnok har krævet hans væsentligste Arbejde. 1895—96 opholdt han sig 9 Maaneder i Nordamerika, hvor han besøgte de vigtigste norske Menigheder; i 1900 gjorde han en Rejse i Schweiz, Italien og Frankrige.

* 1) 1863 *Anna Christine Hoseth* († 1899), D. af Kjøbmand Knud H. og Martha Christine Normann († 26 Januar 1887, 83 Aar gml.).

* 2) 1900 *Berthine Widerø*, Enke efter Kjøbmand H. W. i Aalesund og D. af Fanejunker, senere Kasserer ved Sporvejskontoret i Kristiania Evind Baardsen Loland og Oline Marthine Andersen.

Biografisk Notits i Framgang 1895, No. 79 (efter Skandinaven, Chicago).

Sions Harpe. Aandelige Sange, dels forfattede, dels oversatte og bearbejdede. Göteborg 1867. — Andet Oplag. Bergen 1874. 16. 144 S.

Om Helliggjørelsen. Bergen 1873. 16. 64 S.

[Seks Traktater.] Bergen 1874. 16. 128 S. (1. En forsmaaet Advarsel, Fortælling. 2. Et Brev til en bedrøvet og Naade søgende Sjæl fra en Præst. 3. Hvad gjør du for Jesus? 4. En forloren Søn gjenfunden, Fortælling. 5. Den troværdige Tale. 6. Et Brev fra Christi Tid, fra Svensk. — Hver af disse Traktater udkom ogsaa særskilt.)

Wallins Levnet og Endeligt. Bergen 1876. 8. 40 S. (Anonymt.)

Dødsfangen Wallins sidste Dage og salige Død. Bergen 1889. 16. 64 S.

En brand ryckt ur elden, eller straffången Wallins sista dagar. Sthlm. 1876. 8. 40 S.

Aandelige Brydninger eller Er du gjenfødt? Fortælling. Bergen 1876. — 3die Oplag. Bergen 1882. 8. 168 S. — 6te Oplag. Kr.-sund 1897. 8. 144 S.

Andliga brytningar, eller är du pånyttfödd? Öfvers. af O. A. O.[ttander]. Marianelund (Eksjö) 1878. 8. 120 S.

Den lille Harpe. Udvalgte Sange for Søndagsskolen og Hjemmet [samlede af J. Traasdahl]. Bergen 1878. 32. 248 S., 4 Bl.

Veien mellem Afveiene eller Hvor færdes Du? Bergen 1878. 16. 128 S.

To Ynglingers forskjellige Veie. Af J. T. Bergen 1879. 16. 64 S.

Lys og Irlys eller Finder Du Veien? Fortælling. Bergen 1880. — 2det Oplag. Bergen 1882. 8. 176 S.

Korsets Seier eller Missionærerne Skrefsruds og Børresens Liv og Virksomhed blandt Santalerne. Udgivet. Bergen 1882. 8. 192 S., Titelportræt. (Anm. af M. i Berg. Aftbl. 1882, 21 Decbr., hvortil Svar af T. 1883, 3 Jan., Tilsvar af M. 4 Jan., Gjensvar af T. med Bemærkninger af Redaktionen 8 Jan., nyt Svar af M. 10 Jan., et „sidste Ord" af T. 12 Jan., Opfordring af Tertius i s. No.; jfr. Erklæring af den danske Prest Ludvig Hertel i Morgbl. 1883, No. 8 A om, at „Bogen, med Undtagelse af Fortalen, kun er et Eftertryk uden hans Tilladelse" af H.s „Indisk

Hjemmemission", Artikler i „Dahkwala" og sidste Aarsberetning; dertil atter Tertius i Berg. Aftbl. 13 Jan.: „Hr. Traasdahl afsløret!" hvortil Svar af T. 16 Jan. med „Flere Afsløringer" af Tertius i s. No., Indlæg af Qvartus [ɔ: Theodor Tønnesen] med Bemærkninger af Red. 18 Jan., af M. 19 Jan., af Tønnesen og Red. i s. No., af Kvint 20 Jan., af Tønnesen og Red. 22 Jan., derefter „Aabent brev" af L. Hertel 31 Jan, Forespørgsel fra En Ven af Santhalmissionen 7 Febr., Svar til H. fra T. 8 Febr.; jfr. Bemærkninger af Red. i Bergpst. No. 12.)

Blade af Livsens Træ, til Folkenes Lægedom. Aab 22, 2. 4de Oplag. [Bibelsteder for hver Dag i Aaret samlede af J. Traasdahl.] Bergen [1883]. 32. 125 S.

Lys i Hjemmet. Betragtninger for hver Dag i Aaret af forskjellige Forfattere. Udgivet. Bergen 1886. — Andet Oplag. Bergen 1887. 8. 479 S., 1 upag. S.

Livet i Guds Søn. Prædikener over Kirkeaarets nye Høimessetexter. 1ste Række. Bergen 1887. 8. 4 Bl., 504 S. [2. Opl.] Kr.sund [trykt i Kra.] 1898. 8. 4 Bl., 549 S. — 2den Række. Af P. G. Sand og J. Traasdahl. Bergen 1889. 8. VIII S., 528 S. [2. Opl.] Kr.sund [trykt i Kra.] 1898. 8. 4 Bl., 557 S.

Til de Elendigste blandt de Elendige. Bergen 1889. 16. 32 S.

Pilegrimsraab. Morgen- og Aftenbønner for Hjemmet. Samlede og udgivne. Bergen 1889. 8. 174 S., 1 Bl.

Rytteren paa den bleggule Hest. Fortælling. Bergen 1892. 8. 208 S.

Frigjort og lykkelig eller Veiledning fra Uklarhed og Trældom til et lykkeligt Liv i Kristo. Samtaler og Fortællinger. Bergen 1892. 8. 2 Bl., 224 S.

Han har grundlagt og er fremdeles Redaktør og Udgiver af Fredsbudet (Bergen 1870—87. 8; 1888—98. 4; Norheimsund 1899—1901. 4), som til 1887 udkom med et No. paa 16 S. hver Maaned, senere med 2 No. paa 8 S. om Maaneden. Heri er det allermeste af ham selv.

Han var Redaktør og Udgiver af „Duen, Illustreret Børneblad for Søndagsskolen og Hjemmet" (Bergen 1874—88. 8.), som udkom med et No. paa 8 2-sp. S. hver Maaned.

Ligeledes var han Redaktør og Udgiver af „Familie-Vennen, Fortællinger og Betragtninger" (Bergen 1875—86. fol.), som udkom med et No. paa 8 3-sp. S. hver Maaned, fra 1880 med Undertitelen: Tidsskrift for religiøse Betragtninger, historiske Skitser, Naturskildringer, Levnetsbeskrivelser, Reisebeskrivelser, Digte m. m.

I Juleevangeliet. En Betragtning over Luc. 2, 15 fg. af B. W. Bødtker (Bergen 1874. 8), S. : Den nye Sang.

I Vidnesbyrd fra norske Lægfolk, samlede af Laurits Nilsen (Mandal 1883), S. 33—46: Herrens Aand havde forladt ham, og han vidste det ikke; S. 123—24: Føle og tro (Salme); S. 243—56: Guds saliggjørende Naade.

I Kristus vort Liv, Aftensangs Huspostil, udg. af O. Handegaard (Bergen 1892), S. 424—30: Alle Helgens Dag.

I Sambaandet *1900*, No. 39 og 40: Fra Pompei til Capri; No. 43: Fra Genua til Nizza; No. 49 og *1901*, No. 1: Rom.

Trampe, Adam Johan Frederik Poulsen, Greve af, Søn af Stiftamtmand i Trondhjem, Dr. jur. *Frederik Christoffer Greve af T.* (f. 19 Juni 1779, † 18 Juli 1832) i dennes første Ægteskab med *Sophie*

Frederike v. Heinrich (Enke efter Baron Heinr. v. Bolten), blev født i Kjøbenhavn 10 Septbr. 1798, blev Student med Laud fra Trondhjems Skole 1818 og tog juridisk Embedsexamen med Haud 1821; blev 1826 konstitueret Politimester i Trondhjem, 9 Februar 1829 udnævnt til Amtmand i Nordlands Amt, 12 Septbr. 1833 til Amtmand i Nordre Trondhjems Amt, fra hvilket Embede han tog Afsked 19 Januar 1857. Han døde i Trondhjem 8 August 1876. Han blev 1828 Kammerjunker, 1832 Kammerherre og 11 Maj 1860 Øverste-Kammerjunker, 1835 R. N. O., 6 August 1860 K. N. O., 8 August 1851 R. St. O. O. «for udvist Virksomhed ved Opretholdelse af den offentlige Rolighed» (jfr. ovfr. S. 748 under M. Thrane).

* 4 Juli 1828 *Angelique Christiane Pihl* (f. 19 August 1800, ÷ 1 Februar 1885), D. af ovennævnte Professor Ole P.

Nekrolog i Thjems Adressecontors-Efterretn. 1876, No. 184. Jfr. Storthingstid. 1857, B. 1, S. 243—44.

I Beretning om Kongeriget Norges økonomiske Tilstand ved Udg. af *1835* (Chra. 1836. fol.), S. 281—94: Beretning om Nordre Trondhjems Amt, med Tabeller; ligesaa for *1836—1840* (Chra. 1843. 4.), S. 217—22 med 7 Tab.; *1840—1845* (ib. 1847. 4.), S. 180—82, 211—37; *1846—1850* (ib. 1853. 4.), Litr. R. 49 S.; *1851—1855* (ib. 1858. 4.), Litr. R. 36 S.

Tranaas, Haakon Viljam, Søn af Handelsmand *Hilmar Cornelius T.* og *Christine Wilhelmine Helberg*, er født i Trondhjem 2 Oktbr. 1843, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1866, blev ansat som Kopist i Finansdepartementet 1867, tog juridisk Embedsexamen med Haud i Juni 1875, blev 8 Septbr. 1879 udnævnt til kgl. Fuldmægtig i samme Departement, 1883 tillige ansat som Kontorkassens Kasserer og Departementernes Økonom, blev 21 Decbr. 1889 konstitueret Foged i Sønd- og Nordfjord og 30 April 1898 konst. Skifteforvalter i Stavanger. Han var Formand i den ved kgl. Resol. af 15 August 1896 nedsatte Kommissjon til at tage under Overvejelse Lovgivningen om Lax og Sjøørret, hvorom den afgav sin Indstilling 13 August 1898.

* 1) 22 Oktbr. 1872 *Halldis Kjerulff* (f. 22 Marts 1850, † 23 Juli 1891), D. af Bogholder og Kasserer ved Hortens Værft Cand. jur. Ferdinand Emil K. (÷ 1852) og Anna Möller.

* 2) 8 August 1892 *Pauline Christine Lie* (f. 7 Marts 1863), D. af ovennævnte Byfoged Emil Bernhard L.

Luthers Ungdom. Efter Merle d'Aubigné's Reformationens Historie. Oversat. Horten 1877. 8. 128 S.

Indstilling fra den ved Kongelig Resolution af 15de August 1896 nedsatte Kommission til Revision af Lovgivningen om Lax og Sjøørret. Kra. 1898. 4. 176 S. (Er i sin Helhed forfattet af T., med Undtagelse af de deri indtagne Mindretalsvota. Indstillingen er endnu ikke forelagt Storthinget eller meddelt Offentligheden.)

Han var et Aars Tid Redaktør af Menigmands Blad, som udkom i Kra. 1875—28 Marts 1877 med 2 No. ugentlig.

Tregder, Eiler Hagerup, Søn af Kjøbmand *Paul T.* og *Benedicte Christiane Hagerup,* blev født paa Kongsberg 25 Marts 1778, tog 1797 Bergexamen ved det kgl. norske Bergseminarium, hvor han strax efter blev konst. Lektor i Mathematik, blev 15 Oktbr. s. A. Fuldmægtig og konst. Guardejn ved Kongsbergs Mynt og blev 1802 fast ansat Myntguardejn, fra hvilket Embede han erholdt Afsked 1806 paa Grund af Sølvværkets Nedlæggelse. S. A. rejste han til Kjøbenhavn, hvor han 1810 tog dansk-juridisk Examen, blev her 1812 udnævnt til Myntrevisor og i Slutten af s. A. til Revisor og Kontorchef under Generalpostdirektionen, fra hvilket Embede han erholdt Afsked 25 Juni 1847, regnet fra 25 Oktbr. næstefter. Han blev virkelig Kancelliraad 1826, virkelig Justitsraad 1837, R. D. O. 1843, Etatsraad 1847. Han døde i Kjøbenhavn 24 Septbr. 1858.

* 22 Oktbr. 1814 *Maria Magdalena Thams* (f. 22 Oktbr. 1782, † 26 April 1853), D. af Sogneprest til Ejdsberg Johan Peter T. og dennes anden Hustru Birgithe Christine Nannestad, og saaledes Faster til ovennævnte (S. 671) Johan T.

Nærmere om hans Liv og Forfattervirksomhed i Danmark se Erslew's Forf.-Lex. III. 392—94, og Suppl. III. 459. Jfr. O. Gr. Lundh: Ætten Thams, S. 18. Af hans Skrifter anføres her kun, hvad der vedrører Norge.

Den norske Budstikke fra Marts til September 1808. Et poetisk Forsøg. Skrevet i Kjøbenhavn i August 1808. Chra. 1809. 4. 36 S. („Helliget den norske Armees ædle og værdige Anfører, Generalen, Hans høifyrstelige Durchlauchtighed Prints Christian til Slesvig-Holsteen.“ Skriftet er udgivet af L. Stoud Platou efter Anmodning af den kgl. norske Regjerings-Commission, til hvis Medlem E. Falsen Forf. havde sendt det med Ønske om, at Indtægten ved Salget maatte anvendes til Fordel for „Norges tiække Stridsmænd og deres efterladte“, se Udg.s Efterskrivt, S. 36.)

Den norske Budstikke i 1808. Et poetisk Forsøg. Kbh. 1809. 8. 32 S. (Med enkelte Forandringer fra den norske Udgave.)

I Hermoder, *B. 3,* H. 9 (Chra. 1799), S. 49—50: Elegie ved en lille Sluts Grav. — *B. 4,* H. 10, S. 124—27: Poetisk Brev til en Ven paa Landet.

I Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, Aarg. 6. (1808—9), Sp. 319—20: Affæren ved Præstebakke; Sp. 441—42: Thor Hovlands Minde; Sp. 576—77: Affæren i Høland i April 1808. (Alle disse 3 Digt er optagne i „Den norske Budstikke i 1808“); Sp. 831—32: Affæren ved Lier den 18 April. (Et Tillæg til den norske Budstikke i 1808.)

Treschow, Niels, ældste Søn af Kjøbmand *Peter T.* († 1773) og *Anne Judithe Nielsdatter Hegdal**), blev født i Drammen 5 Septbr. 1751 og blev, privat dimitteret af sin Fasters Mand, Sogneprest i Aker Johannes Green, Student 1766. Som Student lagde han sig efter næsten

*) N. Treschow kalder i sin Selvbiografi sin Moder A. J. Bosen, og i »Portr. af mærkelige Nordm.« siges hun at være »en Prestedatter fra det Jarlsbergske«; maaske har hendes Fader hedt Niels Boesen Hegdal og tilhørt en Prestefamilie Hegdal, hvor Fornavnene Niels og Bo alternerede.

alle mulige Videnskaber lige fra Fysik og Mathematik til Historie og Hebraisk. Han fik Plads paa Regentsen som Stipendiat i Theologi, men droges mer og mer over til Filosofien og studerede med Iver baade ældre og nyere Filosofer, Bayle, Leibniz, Wolff, Locke, Hume o. s. v. Han blev 1773 Dekanus paa Kommunitetet, men opgav snart Tanken paa theologisk Attestats, og efter sin Faders Død meldte han sig til Magisterkonferens, som han bestod 18 Juli 1774, efterat han allerede 5 Maj s. A. var blevet udnævnt til Konrektor i Trondhjem. Han overtog dette Embede 27 Septbr. 1774 og forblev her til Septbr. 1780, idet han 30 Juli d. A. blev udnævnt til Jacob Badens Efterfølger som Rektor i Helsingør. Her blev han af Kants kritiske Filosofi, som paa denne Tid begyndte at vække Opsigt, drevet til mere indgaaende filosofiske Studier, samtidig med at han ivrig syslede med filologiske Arbejder. 9 Januar 1789 blev han Rektor i Kristiania og tog 1790 den theologiske Doktorgrad. Her i Kristiania kom han op i Striden om et eget norsk Universitet, som han ialfald foreløbig udtalte sig imod, idet han heller vilde have en Udvidelse af det bestaaende Gymnasium. Vinteren 1796—97 holdt han i Bernt Ankers Bibliothek Forelæsninger over Kants Filosofi for en udvalgt Kreds og opholdt sig den følgende Vinter i Kjøbenhavn, hvor han som Medlem af en Kommissjon var med at udarbejde Organisationsplan for et udvidet Gymnasium, hvad der dog blev uden Resultat. 14 Marts 1800 blev han titulær Professor og blev 22 April 1803 uden Ansøgning efter Riisbrighs Afsked kaldet til virkelig Professor i Filosofi ved Kjøbenhavns Universitet fra 1 Oktbr. s. A. Hans Forelæsninger her blev holdt under stor Tilstrømning af alle Folkeklasser; «aldrig kunde nogen akademisk Lærer i Danmark før ham fremvise et saadant Auditorium» (J. Møller). Efterat det norske Universitet var blevet oprettet ved kgl. Resolution 2 Septbr. 1811, blev han 28 Novbr. s. A. Medlem af den Kommissjon, som skulde udarbejde Planen for Universitetets Ordning, og som afgav sin Indstilling 15 Marts 1812. Efter eget Ønske blev han sammen med 3 andre norske Professorer flyttet over til det nye Universitet og udnævntes 16 Januar 1813 til første Professor i det filosofiske Fakultet i Kristiania, hvor han blev Formand i det midlertidige akademiske Kollegium. I Universitetets 1ste Semester holdt han offentlige Forelæsninger over Videnskaben, især den filosofiske, i sin Almindelighed, over Logik og Sædelære samt søgte i private Forelæsninger «at forklare de Philosophemer, der i vore gamle Norske Forfædres Fabler synes at ligge skjulte». Efter Dannelsen af en selvstændig norsk Regjering blev han 2 Marts 1814 sammen med G. Sverdrup og Biskop Bech Medlem af Komiteen til Bestyrelse af Oplysnings- og Skolevæsenet. Han mødte som 3dje Repræsentant for Kristiania paa det overordentlige Storthing 1814, hvor han var Medlem af Lagthinget og Fuldmagtskomiteen, Formand i Komiteen til Underhandling med de svenske Kommissærer (hvor dog Ledelsen fra 26 Oktbr. faktisk gik over

til Christie som Storthingets Præsident) og Ordfører for Deputationen til Christian Fredrik 10 Oktbr. for at modtage hans Tronfrasigelse. 18 Novbr. s. A. blev han udnævnt til Statsraad og Chef for Kirke- og Undervisningsdepartementet, som han stadig vedblev at bestyre, dog med 3 Ganges Afbrydelse som Medlem af Statsraadsafdelingen i Stockholm. Efter Ansøgning erholdt han Afsked med Pensjon 28 Juni 1825 — ikke 1826 — «med Bevidnelse af Hans Kongelige Majestæts udmærkede og naadigste Tilfredshed med hans som Embedsmand og Videnskabsmand for Fædrelandets Vel stedse udviste Iver og Virksomhed». 26 Februar 1823 blev han efter Biskop Bechs Død udnævnt til Prokansler for Universitetet, hvor han i 2det Halvaar 1823 og 1ste Halvaar 1824 under en indtraadt Vakance holdt Forelæsninger over Moralfilosofi, og entledigedes fra denne Stilling 16 Februar 1828 Han døde paa sin Gaard Mellem-Tøjen ved Kristiania 22 Septbr. 1833. Han blev 28 Januar 1809 R. D. O., 27 Novbr. 1811 virkelig Etatsraad, 7 Januar 1815 R. N. O. og 7 Septbr. 1818 K. N. O., 1823 R. K. C. XIII O. og fik 14 Oktbr. 1825 Medaljen for Borgerdaad. Han var Medlem af Videnskabsselskabet i Trondhjem og blev 4 Maj 1825 Medlem af Kgl. Svenska Vetenskaps-Akademien. Ved hans Bortrejse fra Kjøbenhavn i Maj 1813 blev der af de Studerende overrakt ham hans Portræt og en Guldmedalje med Indskriften: *Doctori abeunti U. H. Cives 1813.*

* 1) 3 Septbr. 1780 *Gunild Christine Thurmann* († 1781), D. af en Haandværker i Trondhjem.

* 2) 178* *Christiane Frederikke Oldeland*, hvilket Ægteskab blev ophævet ved kongelig Bevilling 1802.

* 3) 1802 *Catharine Devegge* (f. 1771, † 7 Juni 1838), D. af Sorenskriver Syvert D. og Karen Sophie Riis († 3 Maj 1826, 81 Aar gml.).

Selvbiografi i Universitets-Program 1790, og i hans Værk «Om Gud, Idee- og Sandseverdenen» I, S. III—L (med Portræt). — *Biografi* [af Bernt Moe] i Bien IX, H. 1, S. 119—26; i Kgl. Sv. Vetenskaps-Academiens Handlingar f. 1836, S. 346—55; af Treschow Hanson i Skilling-Magazin 1843, S. 1—4, 13—16, 20—22 (med Portræt); i Portræter af mærkelige Nordmænd II, S. 17—24 (med Portræt); i Hundrup: Biograph. Efterretn. om Doctores theologiæ, S. 63; af A. Erlandsen i Det kgl. n. Videnskabs-Selskabs Skrifter i d. 19. Aarh. IV, S. 273—75; af M. J. Monrad i Illustr. Nyhedsbl. 1861, S. 157—58, 161—62, 165—66 (med Portræt S. 153); af A. J. Lange i Nord. Frimurertidende I. (1888), S. 129—34 (med Portræt). — *Nekrologer* i Morgenbladet 1833, No. 267 og 273, jfr. No. 275 (hvor Gravsang af Bjerregaard), og No. 279 (Gravsang af M. D. Gjessing); i Den Norske Rigstidende s. A., No. 96; i Dagen (Kbhvn.) s. A., No. 235 og 236; i Akademiske Tidender, udg. af H. P. Selmer (Kbhvn.), I. (1833), S. 388—89. Jfr. J. Worm's Lexicon over danske, norske og islandske lærde Mænd III. (1784), S. 814—15; Jens Møller i Historisk Calender, udg. af L. Engelstoft og J. Møller, I. (1815), S. 180—85; Nyerup og Kraft's Litteraturlexicon, S. 624—25; Hammarsköld's Philosophiens Historia III, 2, S. 682—96; B. Moe's Biograph. Efterretn. om Eidsvolds-Repræsentanter og Storthingsmænd, S. 141—42; H. J. Thue's Læsebog i

Trykt 27 Juni 1901.

alle mulige Videnskaber lige fra Fysik og Mathemati
Hebraisk. Han fik Plads paa Regentsen som Stipend
droges mer og mer over til Filosofien og studerede
og nyere Filosofer, Bayle, Leibniz, Wolff, Loc
blev 1773 Dekanus paa Kommunitetet, mer
theologisk Attestats, og efter sin Faders Dø
konferens, som han bestod 18 Juli 1774.
var blevet udnævnt til Konrektor i Tr
bede 27 Septbr. 1774 og forblev h
d. A. blev udnævnt til Jacob Bad
Her blev han af Kants kritiske
vække Opsigt, drevet til mer
med at han ivrig syslede m
han Rektor i Kristiania
i Kristiania kom han o
ialfald foreløbig udtal
af det bestaaende … April 1821, trykt i
Ankers Bibliothek … orske Huusven III. (1829), S. 114.
og opholdt sig … ersonalhist. Tidsskr. 3. R., VI. 70—73.
af en Komm
Gymnasium … sophica, qua creaturas felicitatis capaces unica esse bonitatis
titulær P … demonstratur. Havn. 1770. 8. (Disputats for Regentsen.)
Afsked … argumento a tuto, ejusque usu in rebus ad religionem pertinentibus. Havn.
… (Disputats for Regentsen.)
fra … Programma. Thjm. 1775.] 4. 2 Bl. — [D. s. Thjm. 1776.] 4. 2 Bl. —
str … Thjm. 1778.] 4. 2 Bl. (Filosofiske Afhandlinger som Indbydelsesskrifter til
… Aarsfester ved Trondhjems Kathedralskole, uden Titelbl.; anf. efter Hj. Pettersen,
… Norsk boglexikon, S. 369—70.)

Om Veltalenheds Nytte, fornemmelig i Religionens Foredrag og Sædernes Forbedring. En Tale holden ved Begyndelsen af den offentlige Examen i Tronhiems latinske Skole. Tronhiem 1776. 8. 32 S.

[Programma. Helsingør 1781.] 4. 4 Bl. (Afhandling om Studiet af Græsk og Latin, anm. i Lærde Efterretn. 1782, S. 377—78.)

Prolusio scholastica, qua hominem animal contemplativum esse, ex veterum sententia disputat Nic. Treschow. Hafn. 1785. 4. (Skoleprogram fra Helsingør.)

Om offentlig Underviisning i Videnskaber, til nærmere Undersøgelse. Kbh. 1785. 8. 67 S., 1 upag. S.

Dissertatio inauguralis de anthropomorphismo meditationes theologico-philosophicas continens qvam pro summis in Theologia honoribus placido Theologorum Havniensium examini submittit Mag: Nicolaus Treschow. Chræ. 1790. 4. 2 Bl., 32 S. (Anm. af Jens Hornsyld i Lærde Efterretn. 1790, S. 577—88.)

Forsøg om Guds Tilværelse af theoretiske Grunde, i Anledning af den Kantiske Philosophie. Kbh. 1794. 8. 112 S. (Anm. i Lærde Efterretninger 1795, S. 145—53, hvortil Svar af T. S. 267—70, med Gjensvar af Rec. S. 270—72.)

Programma. Indbydelsesskrift [dat. Chra. 16 Jan. 1795, til Amindelses-

Fest 19 Jan. s. A. over Lagmand H. Colbjørnsen og Generalauditør O. Chr. Wessel]. Fol. 4 Bl. (Latinsk og dansk. Ovfr. IV. 619 henført til J. Rosted, men i Norske Intelligenz-Sedler 1795, No. 6, opgivet som udstedt af T. og ligesaa af B. Moe i Tidsskr. f. d. n. Personalhist. I. 255—59, hvor den danske Text er aftrykt. Anm. af J. Baden i Kbhvn.s Universitets-Journal III. 36—38.)

Udkast til Kundskab om Mennesket eller Anthropologie til Brug for Kathedral-Skolen i Christiania. Chra. [mellem 1789 og 1802]. 8. 32 S. (Ufuldendt.)

Aphorismer til Forelæsninger over den Kantiske Philosophie. Chra. 1797. 8. 63 S.

Forelæsninger over den Kantiske Philosophie. Kbh. 1798. 8. 6 Bl., 340 S. (Anm. af Begtrup i Kiøbenhavns Universitets-Journal VI, S. 43—47, 90—95, 138—39; i Lærde Efterretn. 1798, S. 513—17.)

Vorlesungen über die Kantische Philosophie. Aus dem Dänischen übersetzt [von Peter Treschow]. Th. 1—2. Kph. u. Lpz. 1798—99. 8. *I.* XII S., 191 S., 1 upag. S. *II.* 1 Bl., 203 S., 1 Bl. (Anm. af Chr. Fr. Michaelis i Erfurter Nachr. v. gelehrten Sachen 1798, No. 46, og 1799, No. 76; i Allgem. Lit. Zeitung 1799, No. 264; i Neue allgem. Deutsche Bibliothek, B. 47, S. 431—32, og B. 54, S. 292.)

[Programma. Chra. 1800.] (Dansk Overs. i Engelstoft's Universitets- og Skole-Annaler 1807, B. 2, S. 185—200: Om Fædrelandets Forsvar og gymnastiske Øvelser.)

Seculi 18vi ætas ultima. Chræ. 1800. 4. 8 S. (Digt.)

Mennisket ved det Attende Aarhundredes Ende. Efter den latinske Original. Chra. 1800. 4. 8 S.

Tableau de l'homme à la fin du XVIIIme Siècle. En Latin. Traduit par B. Anker. Chra. 1801. 4. 8 S. (Den latinske og franske Udg. anm. af B. Thorlacius i Lærde Efterretn. 1801, S. 26—31.)

Tale til Minde af Søeslaget d. 2den April 1801 holdt Aarsdagen derefter paa Kathedral-Skolen i Christiania. Chra. 1802. 8. 20 S. (Optr. i L. St. Platou's Dansk Chrestomathie 1.—3. Opl., Chra. 1806—27. Anm. i Engelstoft's Univ.- og Skole-Annaler 1807, B. 1, S. 138.)

Kort Udkast til Kundskab om Mennesket eller Anthropologie til Brug for de lærde Skoler. Første [eneste] Deel. Kbh. 1803. 8. 4 Bl., 294 S., 1 Bl.

Kurzer Entwurf zu einer Lehre von der Kenntnisz des Menschen oder Anthropologie zum Gebrauche bey Vorlesungen auf höhern Schulen oder Gymnasien. [Uebers. von Sam. Jacobi.] Kph. 1803. 8. 2 Bl., 310 S.

Anniversaria in memoriam reipublicæ sacræ et litterariæ cum universæ tum Danicæ nostræ restauratæ celebranda indicunt regiæ Universitatis Hauniensis rector et senatus academicus. Hauniæ 1804. 4. (Udtog paa Dansk i Engelstoft's Universitets- og Skole-Annaler 1807, B. 1, S. 243—66: Bemærkninger over Philosophiens og Theologiens giensidige Forbindelse og Forhold.)

Indledning til den hele Philosophie og de vigtigste Lærebygninger af samme. Kbh. 1805. 8. 2 Bl., 210 S., 2 Bl. (Anm. i Kiel. Lit. Zeit. 1807, No. 30—34.)

Philosophiske Forsøg. Kbh. 1805. 8. 352 S. (Anm. i Kiel. Lit. Zeit. 1808, No. 43—46; i Lærde Efterretn. 1810, S. 513—21, 529—35, 551—58, 573—76.)

Oratio habita in Universitate Havniensi d. 16to Junii anno MDCCCVIII. cum rectoratum deponeret Dr. Nicolaus Treschow, de qvibusdam ex ingenio nostrorum temporum repetitis rationibus metuendi, ne nova barbaries iterum ingruat. — Tale holden ved Kiøbenhavns Universitet den 16de Junii 1808 i Anledning af Rec-

toratets Nedlæggelse, om nogle Grunde, tagne af vore Tiders Aand, til at frygte for et nyt Barbarie. Kbh. 4. 2 Bl., 44 S., 2-spaltet. (Udtog i Engelstoft's Univ.- og Skole-Annaler 1808, B. 1, S. 323—26, og B. 2, S. 214—23; anm. i Lærde Efterretn. 1808, S. 380—83.)

Moral for Folk og Stat. To Deele. Kbh. 1810—11. 8. *D. 1.* 4 Bl., 236 S. *D. 2.* 3 Bl., 224 S. (Anm. i Dansk Litt.-Tid. 1812, S. 305—15, 321—34, 345—50.)

Kultur forbinder Nationer, men smelter dem ikke sammen. En Tale holden den 10 Januari 1811. i Anledning af sidste aarlige Examen i den jødiske Friskole. Kbh. 1811. 8. 38 S. (Anm. i Dansk Litteratur-Tid. 1813, S. 377—81.)

Om Philosophiens Natur og Dele, en dogmatisk og historisk Indledning til denne Bidenskab. Kbh. 1811. 8. 2 Bl., 268 S. (En ganske omarbejdet Udg. af ovennævnte „Indledning til den hele Philosophie".)

Elementer til Historiens Philosophie i Forelæsninger holdne Vinteren 1806—1807. To Deele. Kbh. 1811. 8. *D. 1.* 4 Bl., 160 S. *D. 2.* 2 Bl., 230 S. (Anm. i Dansk Litt.-Tid. 1811, S. 97—107, 113—27, 129—38.)

Om den mennesklelige Natur i Almindelighed, især dens aandelige Side. Kbh. 1812. 8. XVI S., 486 S., 1 Bl.

Almindelig Logik. Kbh. 1813. 8. VI S., 330 S. (Paa det kgl. Bibliothek i Kbhvn. findes en Udgave, hvor Titelbladet er forskjelligt fra de øvrige Udgavers, nemlig med en kobberstukken Vignet med Forlæggerens Bogstaver. Bibl. Dan. I. 908.)

Catalogus prælectionum in Universitate regia Fridericiana, primo ejus semestri, anno MDCCCXIII ab Augusto mense ineunte habendarum. Præfatus est ac invitavit nomine collegii academici Nic. Treschow. Chræ. [Juli 1813]. 4. 8 S.

Fortegnelse paa de Forelæsninger, der skal holdes ved det Kongelige Frederiks Universitet i dets første halve Aar fra Begyndelsen af Augusti Maaned 1813. Med en Fortale og Indbydelse paa det Akademiske Collegiums Begne af N. Treschow. Chra. [Juli 1813]. 4. 8 S.

Indbydelses-Skrift [til Fest paa Frederik den Sjettes Fødselsdag den 28 Januar]. Chra. [1814]. Fol. 2 Bl.

Hvorvidt ere de almindelige Rets- og Morallove, der i borgerlige Selskaber og for eenslige Personer i deres private Forhold unægtelig ere gyldige, ogsaa anvendelige paa offentlige Personer samt hele Nationers og Staters indbyrdes Forhold, der endnu leve i den saa kaldte naturlige Tilstand i Henseende til hverandre? Kbh. 1816. 4. 112 S. (Særsk. aftr. af Vid.-S. Skr.)

Politisk Catechismus. Stockholm 1817. 8. VIII S., 85 S. (Anonym.)

Lovgivnings-Principier eller om Staten i Forhold til Religion, Sæder og Cultur. Chra. 1820. 8. VIII S., 464 S. (Anm. i Den norske Tilskuer IV, S. 65—80; i Revue encycl. 1824, B. 31.) (Manuskriptet paa Universitets-Bibliotheket, Ms. No. 576 in 4to.)

Lovgivnings-Principier eller om Staten i Forhold til offentlig Velstand, Næringsveie, Handel, Fattigvæsenet, samt Penge- og Skatte-Væsenet m. m. Chra. 1821. 8. 2 Bl., 422 S. (Manuskr. paa Univ.-Bibl., Ms. No. 576 in 4to.)

Lovgivnings-Principier eller om Staten med Hensyn til Justits- og Forsvarsvæsenet, Statsforfatning og Staters Forhold til hverandre. Chra. 1823. 8. 1 Bl., 502 S. (Anm. i Tilskueren, udg. af P. Treschow Hanson, 1824, No. 10.)

Den philosophiske Sædelæres første Grunde, til Brug ved Forelæsninger. Chra. 1824. 8. 1 Bl., 238 S. (Anm. i Revue encycl. 1827.)

Mindetale over D. h. o. Br. H. E. Statsminister Peder Anker i L. St. O. t. d. h. L. den 21de Juni 1825. Chra. 8. 23 S. (Anonym.) (Manuskriptet paa Universitets-Bibliotheket, Ms. No. 576 in 4to.)

De liberorum cum parentibus similitudine. Prolusio academica qva festum ob natum nuper principem regnorum Norvegiae et Sveciae haeredem die XIV Junii celebrandum indicit collegium academicum. Chræ. MDCCCXXVI. 4. 15 S.

Christendommens Aand eller den evangeliske Lære. Frimodig og upartisk bestreven. Chra. 1828. 8. VIII S., 266 S. (Anm. i Morgbl. 1828, No. 280; jfr. 1829, No. 14 af Sognepræst Niels Elleffen, hvortil Svar af T. i No. 16; jfr. No. 31 af Tartuffe [ɔ: H. Wergeland], No. 42 og 69. Et Gjenmæle mod Bogen blev 1828 udgivet af W. A. Wexels, og begge Bøger er anm. i [dansk] Maanedsskr. f. Litt. II, S. 339—66. Uddrag af Skriftet er overs. i Nordisches Museum, hg. v. J. K. Høst, Kbh. 1829, S. 115—27; jfr. Anm. af Wexels's Gjenmæle, ibid. S. 137—39.)

Paa Grundlag af denne Bog er skrevet:

Guds Bud. Første Religionsbog. Efter Treschows „Kristendommens Aand" fremstillet ved G. Conradi. Chra. 1860. 8. 64 S.

Anhang til Bogen om Christendommens Aand, som Svar paa det af Hr. Pastor Wexels udgivne Skrift derimod, af den førstes Forfatter. Chra 1828. 8. 1 Bl., 24 S. (Hertil „Bemærkninger" af W. A. Wexels 1829. Jfr. J. Hesselberg: Gjenlyd fra Fjeldet af Christ-Kirkens Røst, 1829, og H. Hanson: En ustuderet Christens Anskuelse af den christelige Religions Hovedlærdomme, Skien 1830.) (Manuskr. paa Univ.-Bibl., Ms. No. 576 in 4to.)

Evangeliet efter Johannes tilligemed de otte første Capitler af Pauli Brev til de romerske Christne i en forklarende Oversættelse med Anmærkninger som Bilage til Bogen om Christendommens Aand. Chra. 1829. 8. 244 S. (Anm. i Morgbl. 1830, No. 27; [af Edv. Vedoe] i Alm. Norsk Maanedsskr. I. 295—306, og II. 65—72. Jfr. ogsaa T. i Morgbl. 1832, No. 152.) (Manuskr. paa Univ.-Bibl., Ms. No. 576 in 4to.)

Om Gud, Idee- og Sandseverdenen samt de førstes Aabenbarelse i den sidste. Et philosophisk Testament, tilligemed Forfatterens Levnet som Fortale. Chra. 8. Første Bog. 1831. L S., 317 S., 1 upag. S. Anden Bog. 1831. 378 S. Tredie Bog. 1832. 368 S. (1. Bog anm. i Morgbl. 1832, og det hele Værk i f. Bl. 1833, No. 56; jfr. Fr. Ingier i Wexels's Tidsskr. f. Kirke-Krønike I. 224—38.) (Manuskr. paa Univ.-Bibl., Ms. No. 576 in 4to.)

Om Norges Grundlov. Udgivet efter Forfatterens Død. Med et Tillæg, indeholdende Forfatterens Udkast til en Constitution, Grundtræk til en Statsform og om National-Velstand med Hensyn paa Norge. Chra. 1834. 8. 318 S. (Jfr. Fædrelandet, et Tidsskr. udg. af C. N. David, I. (Kbh. 1835.), No. 17, Sp. 262—72: N. T. som Politiker og hans sidste Værk „Om Norges Grundlov"; om Grundlovsudkastet jfr. Y. Nielsen: Bidrag til Norges Historie i 1814, I. 76—77, med Christian Frederiks Bemærkninger S. 81—86.)

I Bibliothek for nyttige Skrifter *1772*, No. 15: Om det Godes Overvægt i Verden.

I Minerva *1787*, III. 15—46: Tale, holden i Helsingøers latinske Skole ved en ny Lærers Indsættelse [om Uegennyttighed]. — *1788*, II. 161—88: Bør Verdens moralske Forbedring begyndes med Opdragelsen? (Anm. i Lærde Efterretn. 1790, S. 798—99.) — *1789*, I. 1—14: Lyksalighed. — *1790*, IV. 319—35: Tale i Anledning

af Hs. K. H. Kronprindsens Formæling, holden paa den latinske Skole i Christiania den 14 Septbr. 1790. — *1795*, II. 271—89: Om Materiens Evighed. (Anm. i Lærde Efterretn. 1796, S. 612.) — *1805*, I. 155—83: Luthers Minde. Tale, holden paa Reformationsfesten 1805. (Anm. i Lærde Efterretn. 1807, S. 823—25.)

I Topographisk Journal for Norge, *B. 1*, H. 1 (1792): Fortale (5 S.).

I Hermoder, *B. 1* (Chra. 1795), H. 1, S. 35—62: Æren efter Døden som en ingenlunde tom eller forfængelig Udsigt; En Tale holden ved en Høytidelighed paa den Latinske Skole i Christiania den 19 Jan. 1795, i Anledning af Colbiørnsens og Wessels Død. (Anm. i Lærde Efterretn. 1795, S. 276—77.) — *B. 2*, H. 5, S. 15—40: Aphorismer om Statssygdomme, og almindelige Grundsetninger om deres Helbredelse (rec. i Lærde Efterretn. 1796, S. 190); H. 6, S. 26—36: Oversættelse af B. Anker's Plan proposé pour une Banque locale à Christiania. — *B. 5*, H. 15, S. 1—36: Tale holden i Anledning af Christiania Kathedral-Skoles ny Indretning. (Anm. i Lærde Efterretn. 1804, S. 733—34, og i Engelstofts Univ.- og Skole-Annaler 1807, B. 1, S. 137.)

I Skandinavisk Museum *1803*, II, H. 2, S. 126—46: Bidrag til en Theorie om Nattevandren eller Somnambulisme. (Anm. i Lærde Efterretn. 1807, S. 231—33.)

I Det skandinav. Litteraturselskabs Skrifter *1806*, I. 239—81: Philosophisk-politiske Betragtninger over Rangs og Titlers Værd og Anvendelse i monarchiske Stater. (Anm. i Lærde Efterretn. 1809, S. 81—83.) — *1807*, I. 413—58: Nogle Betragtninger over de Spørgsmaale: Er en almindelig og ævig Fred ønskelig? Er den ogsaa muelig? (Anm. i Lærde Efterretn. 1809, S. 165—67.) — *1809*, S. 233—80: Om Sprogenes Oprindelse og Fremgang.

I Kjøbenhavnske lærde Efterretninger for *1804*, S. 601—5: Indbydelse til Vinterforelæsninger over Philosophien. — Her skal han ogsaa have skrevet nogle Recensjoner, og her findes Referater af hans Universitetstaler, saaledes *1804*, S. 733—34, og *1808*, S. 89—90, 159—60.

I det kgl. danske Videnskabernes-Selskabs Skrivter for Aar 1805 og 1806 (B. 4), H. 1, S. 51—80: Om Aarsagen til Legemers Elasticitet med en almindelig Indledning. — Aar 1807 og 1808 (B. 5), H. 1, S. 99—142: Om Menneskeslægtens Udartning; S. 223—54: Gives der noget Begreb eller nogen Idee om enslige Ting? Besvaret med Hensyn til Menneskeværd og Menneskevel. — Aar 1809—12 (B. 6), H. 2, S. 57—168: Hvorvidt ere de almindelige Rets- og Moral-love, der i borgerlige Selskaber og for eenslige Personer i deres private Forhold unægtelig ere gyldige, ogsaa anvendelige paa offentlige Personer samt hele Nationers og Staters indbyrdes Forhold, der endnu leve i den saa kaldte naturlige Tilstand i Henseende til hverandre?

I Magazin for Naturvidenskaberne *VI.* (1825), 1—55: Bevis, at de i Naturen virkende Aarsager eller Kræfter tillige ere Ende- eller Endemaals-Aarsager. — *VII.* 216—54: Om Atomer. — *VIII.* 215—45: Om Varmestof, latent Varme og Varme-Capacitet.

I Eyr *II.* (1827), 187—204: Philosophiske Bemærkninger over den af Physiologer og Læger tidt omhandlede Livskraft.

I Norske Intelligenz-Sedler *1793*, No. 16 Tillæg: Tanker i Anledning af Hr. Professor Wilses Bekiendtgiørelse i de norske Intelligenz-Blade No. 13. dette

Aar [om et norsk Universitet], 4 S. (Jfr. hertil H. Møller i No. 19 Tillæg, J. N. Wilse i No. 20 Tillæg, hvortil Svar af T. i No. 21 Tillæg, 4 S., med Gjensvar til ham af C. Hammer i s. No., af P. A. Heuch i No. 22 Tillæg, af O. R. A. Sandberg i No. 23 Tillæg. Anm. af T.s Artikel af J. Baden i Kbhvn.s Universitets-Journal I. 43—45, hvortil Bemærkninger af T. i s. Bl. II. 39—40. Jfr. videre Lærde Efterretn. 1795, S. 735, 738, 812—13, hvortil Bemærkninger af T. i s. Bl. 1796 [No. 16] Tillæg.)

I Forhandlinger ved Festen i Kbhvn. d. 11 Decemb. 1811, S. 17—71: Festtale i Anledning af det norske Universitets Oprettelse.

I Storthings-Forhandlinger *1814*, S. 113—15 (Tale ang. Underhandlings-Komiteen); S. 164—66 (Forslag om Forening med Sverige); S. 209—20 (Tale om samme); S. 315—24: Beretning fra Committeen til at modtage Meddelelser fra de Svenske Commissarier.

I M. J. Monrad's Det norske Universitets Stiftelse, S. 108—12, er trykt hans latinske Tale ved den første Immatrikulation 5 Juli 1813; overs. i Norske Univ.- og Skole-Annaler I. 341—48.

I L. St. Platou's Dansk Chrestomathie, 3. Opl. (Chra. 1827), S. 203—8: Om Religion.

I Samling af Bemærkninger i Anledning af Lovcommissionens Udkast til Lov angaaende Forbrydelser (Chra. 1832), S. 3—25: Bemærkninger ved det efter kgl. Befaling forfattede Udkast til en Criminal-Lov for Norge.

Et Brev fra T. til Biskop Bech, dat. Kbhvn. 20 Oktbr. 1812, er trykt i Monrad's Det norske Universitets Stiftelse, S. 106—8; et Brev til en unævnt er meddelt af Prof. L. Daae i [norsk] Hist. Tidsskr., 1. Række, II. 238—40.

Tromholt, Sophus, Søn af Toldassistent *Johan Peter T.* (f. i Kjøbenhavn 1821) og *Ane Cæcilie Keller* (f. i Ribe 1830), blev født i Husum (Sønderjylland) 2 Juni 1851, gik paa Skole først i Oldenburg (i Holsten), senere i Randers og opholdt sig derefter et Par Aar ved Blaagaards Friseminar i Kjøbenhavn for at uddanne sig til Lærer. Her syslede han næsten udelukkende med Studiet af Naturvidenskaberne, særlig Astronomi og Meteorologi, som ogsaa Faderen ivrig beskjæftigede sig med *), og de store Nordlys i 1870 førte hans Interesser ind paa Undersøgelsen af dette Naturfænomen. Efter i 1871 at have taget Skolelærerexamen i Aarhus og en Tid at have virket som Huslærer i Nærheden af Aalborg blev han i 1873 ansat som Lærer i Naturfag og Mathematik ved Horsens Realskole; i Slutten af 1875 modtog han en Lærerpost i de samme Fag ved Tanks Skole i Bergen, og siden Begyndelsen af 1876 havde han fast Ophold i Norge. I 1878 begyndte han at virke for Anstilling af Nordlysundersøgelser i stor Maalestok, og i Løbet af et Par Aar lykkedes det ham at samle under sig et Antal af mellem 1 og 2 Tusend Iagttagere spredte i alle nordeuropæiske Lande. Han opgav sin Lærerstilling 1882 for udelukkende at kunne sysselsætte sig med Nordlysstudiet, hvortil han

*) Faderen har skrevet i Wochenschrift für Astronomie, Meteorologie u. Geographie 1860, S. 237—38: Geräusch bei Nordlicht-Erscheinungen.

fra 1882—87 havde Understøttelse af den norske Stat og ogsaa fik Bidrag af Brygger Jacobsen i Kjøbenhavn. For disse Studiers Skyld gjorde han aarlig større eller mindre Rejser, hvorunder han besøgte de fleste europæiske Lande, og Vinteren 1882—83 tilbragte han i Kautokejno, Vinteren 1883—84 i Reykjavik for at anstille Nordlysobservationer. Vintrene 1884—85 og 1885—86 gjorde han store Tournéer med populære astronomiske Forelæsninger i de skandinaviske Lande (jfr. Bilag til Aftpst. 1886, No. 190). Men da han ikke opnaaede tilstrækkelig Understøttelse til at fortsætte sine Observationer og lade Resultaterne af dem trykke, fandt han sig Høsten 1886 nødt til at opgive sine Nordlysforskninger og forlod Norge. Senere opholdt han sig for det meste i Tyskland (med Bopæl i Dresden, senere i Leipzig), hvor hans Virksomhed som omrejsende Foredragsholder lagde Beslag paa næsten al hans Tid; 1890 og 1895 var han nogle Maaneder i Norge, og 1893 gjorde han ogsaa en Foredragsrejse til Nordamerika. Han døde paa Sanatoriet Blankenheim i Thüringen 17 April 1896.

* 27 Novbr. 1887 *Mary Jess*, D. af Skomager i Flensborg I. H. Jess og Elise Henningsen; hun ægtede 1898 Rechtsanwalt Max Hahn i Berlin.

Portræt med Biografi i Ny illustr. Tidende 1888, S. 388, 394—95, efter Max Heinsel i Universum; i Revyen 1895, No. 6 A. — *Nekrologer* af T.[horvald] K.[øhl] i Dannebrog 1896, No. 1331; i Berg. Aftbl. s. A., No. 5509; i Morgbl. s. A., No. 222, jfr. No. 228 efter Avisen (Kbh.); i Dagbl. s. A., No. 109; i Berl. Tid. s. A., No. 91. Jfr. Storth. Forh. 1885, D. 6, S. 487—88, Indst. S. No. 159; 1890, D. 6, S. 543, Indst. S. No. 176. — Efter T.s Død blev hans Lysbilleder og Manuskriptet til hans populære Forelæsninger kjøbt af en Svenske, som sees at have rejst om med dem i Sverige 1896—97, i Danmark Vinteren 1899—1900.

Nordlichter in den Monaten December und Januar beobachtet zu Svanholmsminde. Mit 1 lith. Tafel. Halle 1873. 8. 11 S. (Særtryk af Wochenschr. f. Astronomie etc. 1873.)

Jordens Form. Et Foredrag. Med 12 Figurer. Kbh. 1875. 8. (Særtryk af Folkelæsning.)

Geografiske Talstørrelser i Billeder. Et Hjælpemiddel ved Geografiundervisningen. Med Billeder. Chra. 1878. 4. 65 S. (For denne Bog fik Forf. Broncemedalje ved Pariserudstillingen 1878, Sølvmedalje fra Académie nationale i Paris 1879, Hædersdiplom ved Udstillingen af Skolemateriel i Kjøbenhavn 1879. Anm. af —*m* i Norsk Tidsskr. f. Literatur 1878, S. 81—86; i Skilling-Magazin s. A., S. 158—59; i Norsk Skoletid. s. A., S. 87; i Ill. Tid. (Kbh.) XIX. 284—85; i Morgbl. 1878 No. 99 A og 262; i Søndagsskolebl. s. A., 19 Maj; i Bergpst. s. A., No. 110; i Bergens Adr.-cont. Efterr. s. A., No. 154; i Folkets Avis (Kbh.) s. A., 30 April; i Berl. Tid. s. A., No. 73 Till.; i d. Dagbl. s. A., No. 89 Till.; og i en Mængde andre norske og danske Blad i 1878; i Väktaren s. A., 4 April.)

200 Regneopgaver. Til Brug for Middelskolens øverste Klasser. Samlede og udgivne. Bergen 1878. 8. 35 S. (Anm. i Norsk Skoletid. 1878, S. 293.)

Facitliste [til frg. Bog]. Bergen 1878. 8. 12 S.

Stjernekarter til Brug ved Nordlysiagttagelser. Konstruerede og udgivne paa Foranledning af det meteorologiske Institut i Kristiania. Bergen 1879. Tværfol. 6 S., 5 Kort. (Anm. af H. G.[eelmuyden] i Naturen 1879, S. 190—91.)

Lærebog i Geometri for Middelskoler. Chra. 1879. 8. VIII S., 192 S. (Anm. i Aftpst. 1880, No. 149 A.)

Geometriske Opgaver til Lærebog i Geometri for Middelskoler. Chra. 1879. 8. 30 S. (Særtr. af frg. Bog.)

Iagttagelser over Nordlys anstillede i Norge, Sverige og Danmark. Samlede og bearbeidede. I. September 1878—April 1879. Med 5 Plancher. Chra. 1880. 8. 1 Bl., 148 S., 1 Bl., 5 Pl. (Særskilt Aftryk af Chra. Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1880. No. 6.) (Anm. [af C. Krafft] i Naturen 1880, S. 175.)

Om „Verdens Undergang", Kometer m. m. Et populært Foredrag, afholdt i Bergen den 22de September 1881. Bergen 1881. 8. 56 S. (Anm. i Naturen 1881, S. 160.)

Einige Untersuchungen über die vom Monde abhängige Periode des Nordlichtes. Mit 3 Tafeln. Chra. 1882. 8. 32 S. (Særskilt Aftryk af Chra. Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1882, No. 14.)

Venus-Gjennemgangen den 6. December 1882. En almenfattelig Fremstilling. Med 11 Figurer. Chra. 1882. 8. 1 Bl., 72 S. (Særtr. af Tidsskr. f. populære Fremstillinger af Naturvidenskaben (Kbh.), B. 29.) (Anm. i Norsk Skoletid. 1882, S. 284; [af J. Brunchorst] i Naturen s. A., S. 158; af S.[chroeter] i Dagbl. s. A.)

Om Nordlysets Perioder. Kbh. 1882. Fol. (Særsk. Aftr. efter Dansk meteorologisk Aarbog for 1880.) (Anm. af H. G.[eelmuyden] i Naturen 1882, S. 77—79.)

Breve fra Ultima Thule. Indtryk fra et Ophold paa Island. Randers 1885. 8. 344 S. (Omarbejdet efter Rejsebreve i d. Nationaltidende.) (Anm. i Politiken (Kbh.) 1885, No. 145.)

Under the rays of the aurora borealis: in the land of the Lapps and Kvæns. Original edition, with a map, and 150 illustrations, portraits, diagrams, etc., from photographs and drawings by the author. Edited by Carl Siewers. In two volumes. London 1885. 8. *Vol. I.* 1 lith. Titelbillede, XV S., 228 S., 1 Kart, 1 Bl. — *Vol. II.* 1 lith. Titelbillede, X S., 306 S. (Anm. i The Spectator 1885, S. 816—17; i The Athenæum s. A., Jan.—Juny, S. 19—20; af George T. Temple i The Academy Vol. 28, S. 2—3; i Nature Vol. 32, S. 274—76, 348—52; af I. U. i Dts. Litteraturzeitung 1885, Sp. 1751—53.)

Under Nordlysets Straaler. Skildringer fra Lappernes Land. Med talrige Illustrationer. Kbh. 1885. 8. 2 Bl., 578 S., 1 Bl., 1 Kart. (Anm. i d. Dagbl. 1885, No. 297; [af C. Krafft] i Naturen s. A., S. 195.)

Omrids af Astronomien. Efter S. Newcombs Populære Astronomi. Med 75 Afbildninger og et Stjernekart. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme som første Tillægshefte til "Folkevennen" for 1887. Kra. 1887. 8. X S., 339 S., 1 Kart.

RIVDTS. En Haandfuld Hovedbrud og Underholdning for store og smaa Børn. Bergen 1887. 8. 155 S. (Anm. i Aftpst. 1887, No. 721.) — ?? [ɔ: Ny Samling.] Bergen [1888]. 8. 111 S.

Videnskabens Eventyrland af Arabella Buckley. Efter den engelske Originals 18de Oplag frit oversat og forøget. Med 86 Billeder. Bergen 1887. 8. 2 Bl., 300 S. (Anm. i Naturen 1887, S. 319—20.)

Fyrstikspil. Tankesport og Tidsfordriv funden og opfunden. Bergen [1889]. 8. 1 xylogr. Titelbillede, 3 Bl., 85 S. (Paa Omslaget lith. Billede af en Fyrstikæske med Indskrift: Sophus Tromholts Patent Raffinerede Underholdnings-Fyrstikker. Uden Svovl og Fosfor. Tændes først efter Benyttelsen.) — Andet Oplag. Bergen 1890. 8. 4 Bl., 85 S.

Tändsticks-spel. 250 olikartade uppgifter att utföras endast med tändstickor åtföljde af lösningar. Bemyndigad svensk uppl. Sthlm. [1890]. 8.

Streichholzspiele. Denksport und Kurzweil. Gefunden und erfunden. Lpz. [1889]. 8. 3 Bl., 122 S. — 2. [unveränderte] Aufl. [1889]. — 3. [unveränderte] Aufl. [1890]. — 4. Aufl. 1891. — 5 verm. Aufl. Lpz. 1892. 8. 150 S. — 6. verm. Aufl. Lpz. 1897. 8. III S., 144 S.

En Reise gjennem Verdensrummet. Fire Foredrag. Med Forfatterens Portræt og talrige Illustrationer. Kbh. 1889. 8. 1 Portr., 4 Bl, 169 S., 1 Bl. (Anm. i d. Dagbl. 1889, No. 185; af H. G.[eelmuyden] i Naturen s. A., S. 191—92.)

Eine Reise durch den Weltenraum. Vier Vorträge. Mit zahlreichen Abbildungen. Dresden 1889. 8. 120 S. — 2. verb. Aufl. hrsg. v. M. Wilh. Meyer. Lpz. 1898. 8. 116 S.

Historier om mærkelige Børn. Frit efter 5te Oplag af Franz Otto: «Das Buch merkwürdiger Kinder». Bergen 1890. 8. 2 Bl., 192 S. (Udgjør B. I af «De unges Bogsamling».) (Anm. i Norsk skoletid. 1890, S. 269.)

Runer og Rænker. Tankesport og Tidsfordriv for Smaa og Store. Bergen 1890. 8. 2 Bl., 92 S. (Anm. i Norsk skoletid. 1890, S. 533.)

Hundrede Snurrepiberier. Tidsfordriv fra Fysikens Omraade. Frit efter Tom Tit's [ɔ: Arthur Good's] «La science amusante». Med over et Hundrede Afbildninger. Kbh. & Bergen [1890—]1891. 8. 4 Bl., 198 8. (Udgjør B. II af «De unges Bogsamling».) (Anm. i Naturen 1891, S. 384.)

Hundert Schnurrpfeifereien. Anregende und ohne Vorübung oder umständliche Geräthschaften von Jedermann leicht ausführbare Unterhaltungen für Groß und Klein. Nach dem Französischen. — 2. Aufl. Dresden und Wien [1890]. 8. 117 S. — 7. Aufl. Dresden 1892. — 11 Aufl. ib. 1893.

Den unge Naturven. Efter 4de Oplag af Hermann Wagner's «Der gelehrte Spielkamerad». Med 120 Afbildninger. Bergen 1891. 8. 4 Bl., 143 S. (Udgjør B. III af «De unges Bogsamling».) (Anm. i Naturen 1891, S. 383—84.)

Den forrykte Bog. Nyeste og interessanteste Tankesport. Efter en fremmed Ide. Bergen 1891. 8. 47 S.

Løsning af Opgaven i «Den forrykte Bog». [Bergen 1892.] 8. 16 S. (Uden særskilt Titelblad.)

99 nye Snurrepiberier. Tidsfordriv fra Fysikens Omraade. Frit efter Tom Tit's «La science amusante, 2e Série». Med 100 Afbildninger. Bergen 1892. 8. 4 Bl., 208 S. (Udgjør B. IV af «De unges Bogsamling».)

[Catalog der in Norwegen bis Juni 1878 beobachteten Nordlichter. Zusammengestellt. Nach dem Tode des Verfassers auf Kosten von «Videnskabsselskabet i Kristiania» und «Fridtjof Nansens Fond» herausgegeben von I. Fr. Schroeter. Kra. 4. Abschnitt 1. Verzeichniss der Nordlichter. [1898—1901.] 312 S. — Abschnitt 2. Beschreibung einzelner Nordlichter. — Abschnitt 3. Diskussion. (Under Pressen. Jfr. Forhandl. i Vid.-Selsk. i Chra. 1898, Oversigt, S. 21—22.)]

I Ny illustreret Tidende *1876*, S. 298—99: Jorden og dens Beboere, be-

skrevne af en Maanebeboer. (Efter Mädler.) — *1877* og *1878*: Populære astronomiske Oversigter. Desuden *1877*, S. 283—86, 290—91: Planeten Mars; S. 366, 371—72, 379: Mira Ceti, den vidunderlige Stjerne i Hvalfisken. — *1878*, S. 8: Stjernekart for Januar Maaned. — *1885*, S. 310—11: Andromedataagen og den nye Stjerne.

I Naturen *1877*, S. 101—5: Stjernebilledet: Den store Bjørn; S. 155—58: Karlsvognen i For- og Fremtid. — *1878*, S. 61—64: Stjernebilledet Orion; S. 173—75: Fra Astronomiens Omraade: Solformørkelsen den 29de Juli 1878; Ny Planet; S. 177—91: Nyere Opdagelser paa Maanen. — *1879*, S. 2—6: Marsmaanerne; S. 57—61: Stjernebilledet «Den store Hund»; S. 130—37: Planeten Mars. Efter Schiaparellis Undersøgelser; S. 189—90: Solens Varme. — *1880*, S. 105—10: Om de nyeste Fremskridt i Forklaringer af Nordlyset. (Oversættelse af et Foredrag af W. Förster.) — *1881*, S. 137: Veiledning til Nordlysiagttagelser. — *1882*, S. 81—87, 97—104, 113—18, 168—72: Om Nordlyset; S. 172—73: Nordlysstationen i Kautokeino. — *1883*, S. 81—89: Om Nordlyset. — *1885*, S. 1—7: De ældste norske Nordlysiagttagelser; S. 106—7, 124—25: Kuriøse Nordlysafbildninger; S. 125—32: Islands Geysirterritorium i vore Dage; S. 136—37: Norske Vidnesbyrd om Nordlyslyden.

I Chra. Vid.-Selsk. Forh. *1880*. No. 6: Iagttagelser over Nordlys. Anstillede i Norge, Sverige og Danmark. Samlede og bearbeidede. I. September 1878—April 1879. 148 S. Med 2 Træsnit og 5 Pl. (Ogs. særsk. aftr.) — *1882*, No. 14: Einige Untersuchungen über die vom Monde abhängige Periode des Nordlichtes. 32 S. Med 3 Pl. (Ogsaa særsk. aftr. og optr. i Wochenschr. f. Astronomie etc. 1883.)

I Folkevennen, Ny Række, *B. 4.* (1880), S. 411—48: **Et Besøg paa Maanen.** — En islandsk Overs. af dette Foredrag udkom som særskilt Bog:

Förin til tunglsins. Fyrirlestur. E. F. hefir íslenzkað. Reykjavík 1884. 8. 43 S.

I Archiv for Mathematik og Naturkundskab, *B. 6* (1881), S. 369—447: Nordlyset den 17de Marts 1880. (Med 3 Træsnit og 3 Tavler.)

I Illustreret tidende for børn (1885—93) redigerede han i hvert No., saalænge den udkom, en Afdeling «Tidsfordriv», som derefter for en stor Del er optaget i hans forskjellige Bøger af denne Art.

I Folkelæsning, Smaaskykker, *B. 6* (Kbh. 1874), S. 439—83: **Jordens Form. Et Foredrag, holdt i Horsens Arbejderforening.**

I Tidsskr. f. pop. Fremst. af Naturv. (Kbh.), *B. 26* (1879), S. 3—39: Vulkan. — *B. 29*, S. 161—232: Venus-Gjennemgangen den 6te December 1882. (Ogs. udg. som Særtryk i Kria.)

I Dansk meteorologisk Aarbog for 1880, S. I—LX: Om Nordlysets Perioder (efter Iagttagelser fra Godthaab i Grønland). [Dansk og fransk Text.] (Ogs. særsk. aftr.)

I Husvennen *III.* (Kbh. 1875—76), S. 84—85, 127—28, 140—42, 228—30, 247, 382—84: **Talstørrelser i Billeder**; S. 353—56, 361—63, 369—72, 377—79, 386—88: **En Dag af Luthers Liv. (Efter Lindner.)**

I Kortbog, udg. af N. C. Rom (Kbh. 1879): Nogle geografiske Størrelsesforhold. (2 S. Fig.; anon.)

I Wochenschrift für Astronomie, Meteorologie und Geographie (Halle) offentliggjorde han 1872—80 en Række Iagttagelser af Nordlys og andre Himmelfænomener; desuden *1874*, S. 338—40: Vermutheter Zusammenhang zwischen den Nordlichtern und den Sonnenhöfen, Nebensonnen und verwandten Erscheinungen. — *1875*, S. 217—19, 225—28: Heinrich Ludwig d'Arrest. — *1879*, S. 203—5: Einige

Bemerkungen zu meinen Nordlichtbeobachtungen. — *1880*, S. 149—51: Einige Bemerkungen zu Herrn Dr. Flögels Aufsatz: «Ueber die Höhe des Nordlichts»; S. 161—64, 171—73: Vorläufige Bemerkungen über die Höhe des Nordlichts am 17. März. — *1882*, S. 214—16, 221—23: Projekt einer Centralstation für Nordlicht-Beobachtungen. (Overs. i Thjems Adr.-cont.-Efterretn. 1882, No. 201; jfr. Naturen 1882, S. 155—56.)

I Sirius, Zeitschr. f. pop. Astron. (Lpz.), *1875*, S. 184—87: Heinrich Ludwig d'Arrest. — *1877*, S. 237—44: Der Orion-Nebel. (Overs. efter d'Arrest.)

I Gaea (Köln u. Lpz.). *B. 11* (1875), S. 492—96: **H. L. d'Arrest.** — *B. 13*, S. 565—66, og *B. 14*, S. 61—62: **Kugelblitze, beobachtet in Dänemark.**

I Vierteljahrschrift d. Astron. Gesellsch. *IX.* (1874), S. 236—52: Weitere Berichtigungen und Bemerkungen zu Heis' Atlas novus coelestis.

I Astronomische Nachrichten (Kiel), *B. 90* (1877), S. 47—48 (om farveforanderlige Stjerners Spektrum). — *B. 112* (1885), S. 301—2 (om den nye Stjerne i Andromedataagen).

I Zeitschr. d. österreich. Ges. f. Meteorologie *1881*, S. 72: Nordlichtbeobachtungen in Skandinavien. — *1882*, S. 342—51: Die Höhe des Nordlichtes.

I Mittheilungen der internat. Polar-Commission (St. Petersburg) *1883*, S. 120—23: Die Nordlicht-Station in Kautokeino.

I Archiv f. Post u. Telegraphie (Berlin) *1885*, S. 52—55: Eine jährliche und eine tägliche Periode in den Telegraphen-Störungen; S. 619—22: Størung des Telegraphenbetriebes in Schweden-Norwegen in Folge von Nordlicht.

I Meteorologische Zeitschrift (Berlin) *1885*, S. 24—27: Zur Geschichte des Nordlichts, S. 334—35: Norwegische Zeugnisse, das Nordlicht-Geräusch betreffend.

I Petermanns Mittheilungen *1892*, S. 201—14, 236—40, 259—62: Vorläufige Mittheilungen über zwei Nordlichtwerke.

I Nature — fotuden flere mindre Notitser — *XXVI.* (1882), 220—21: An observatory for auroræ. — *XXVII.* 394—96: On the aurora borealis. — *XXIX.* 409—12: Measuring the aurora borealis; 420: Sun-glows and volcanic eruptions in Iceland; 537—38: On the aurora borealis in Iceland. — *XXX.* 80—81: Auroral researches in Iceland. — *XXXI.* 479—80: Aurora at Christiania. — *XXXII.* (1885), 88—89: A yearly and a daily period in telegraphic perturbations; 89—90: A note relating to the history of the aurora borealis; 499—500: Norwegian testimony to the aurora-sound.

I Morgenbladet *1879*, No. 326 A: **Om en mulig Stjerneskudbregn den 27de November 1879.** — *1880*, No. 128 og 135: **Et internationalt Stormvarselssystem for Europa.** — *1882*, No. 308 A, 309 A, 318 A, 320 A og 355 A: **Breve fra Kautokeino.** — *1883*, No. 39 A: **Angaaende Lars Hætta (jfr. J. A. Friis i No. 45 A, hvortil Svar af T. i No. 144)**; No. 70, 72 B, 73 B, 124, 127 B, 129 B, 150 A, 152 B, 155, 156 B, 160 B, 162 B, 165 og 170 B: **Breve fra Kautokeino.** — *1885*, No. 445: **Verdens største Kikkerter**; No. 462: **En Forandring i den store Stjernetaage i Andromeda**; No. 463, 468, 480 og 521: **Den nye Stjerne**; No. 472 og 474: **Om nye Stjerner**; No. 482: **Nordlys paa Planeten Venus.** — *1886*, No. 473: **Spiritistsvindel. Det spiritistiske Medium Slade afsløret.**

I Aftenposten *1885*, No. 172, 173 og 175: **En Visit paa Hven.**

I Dagbladet *1884*, No. 389: I Anledning af den saakaldte Tankelæsning. — *1885*, No. 89: Nordlys.

I Bergensposten leverede han fra Oktbr. 1877 til Juni 1882 **meteorologiske Maaneds- og Aarsoversigter**; af andre Bidrag mærkes: *1876*, No. 141, 142, 146 og

148: Onkel Jakobs første Forestilling. (Fortalt efter det Plattyske.) — *1877*, No. 191: Den totale Maaneformørkelse den 23de August 1877. — *1878*, No. 9: Regn og Temperaturforhold i Bergen 1866—76. — *1879*, No. 110: Det regner ikke mere i Bergen; No. 274: Om en mulig Stjerneskudregn den 27de November 1879. — *1880*, No. 48: Den røde Plet paa Planeten Jupiter; No. 99, 100, 102 og 103: Et internationalt Stormvarselssystem for Europa; No. 141—149: Et Besøg paa Maanen. — *1881*, No. 131: Familiens Indflydelse paa den physiske og moralske Sundhed. — *1893*, No. 161, 165, 179, 185—87, 189, 190, 193, 196, 199, 200, 202, 203, 211—13, 247, 248 og 250: Amerikabreve.

I Bergens Tidende leverede han astronomiske Maanedsoversigter fra Septbr. 1876 til April 1878; desuden skrev han i Aarg. *1876*, No. 79 og 80: De senere Aars vigtigste Fremskridt i Astronomien; No. 102 og 103: Paa Maanen; No. 146, 147, 150, 153, 154 og 156: Venusgjennemgangen 1874.

I Bergens Adr.-cont. Efterretn. *1877*, No. 14: Mira Ceti, den vidunderlige Stjerne i Hvalfisken.

I Bergens Aftenblad skrev han astronomiske Maanedsoversigter 1880 og flere Literaturanmeldelser, oftest under Mærket sstt., i Aarene 1880—82; af andre Bidrag mærkes: *1880*, No. 2: Notitser om Veirforholdene i Bergen 1879; No. 14, 15 og 18: Den praktiske Meteorologi i de Forenede Stater. — *1881*, No. 466—470: Solens Arbeide; No. 500: Verdens Undergang (jfr. Bergpst. No. 205, hvortil T. i Berg. Aftbl. No. 511); No. 528—533: Om „Verdens Undergang", Kometer m. m. Et populært Foredrag.

I Dags-Telegrafen (Kbhvn.) *1870*, No. 261, 280, 291, og *1871*, No. 102: Nordlysbeskrivelser.

I Berlingske Tidende *1873*, No. 186: Ildkuglen den 25de Marts 1873; No. 215: Kuglelyn.

I Nationaltidende *1882—84*, No. 2293, 2348, 2380, 2397, 2441, 2486, 2521, 2541, 2551, 2553, 2582, 2595, 2816, 2845—47, 2903—4, 2926—28, 2937—38, 2975 og 2982: Breve fra Ultima Thule.

I Jyllandsposten (Aarhus) *1872*, No. 289: Stjerneskudsværm den 27de Novbr. — *1874*, No. 258: Venus-Gjennemgangen den 9de Decbr. 1874. — *1875*, No. 12: Om Hundegalskab.

I Horsens Avis *1873*, No. 230—32, 234: Astronomiske Skizzer. I. Solsystemet. — *1874*, No. 104—7, 109—10: Astronomiske Skizzer. II. Jordens Form; No. 175—77, 179—83, 185—86: „Ei du lieber Augustin" (efter det Tyske); No. 286—87: Planeten Venus's Gjennemgang den 9. Decbr. 1874, — *1875*, No. 252, 253, 255 og 256: Grundig kureret (fortalt efter det Plattyske).

I Nordjyllands Folkeblad (Aalborg) *1874*, No. 208, 209, 212, 213, 215 og 218—20: Planeten Venus's Gjennemgang den 9de Decbr. 1874.

I Aarhuus Stiftstidende *1875*, No. 262, 264 og 266: Fixstjernerne og Taagepletterne; No. 290, 292 og 294: Gletscherne og Istiden.

I Suðri (Reykjavík) *1884*, No. 8 og 9: Norðurljósafærin á Esjunni.

Forskjellige mindre Bidrag af ham findes i en Del af de ovenanførte Blade og desuden i Herdahls Børnetidende, Folkets Nisse, Punch (Kbhvn.) o. a.

Han har ogsaa udgivet to mindre Musikkompositioner: Horsens Damers Polka. Kbh. [1875], og Bergenserinde-Polka. Bergen [1876].

Truchs, Elisabet, f. i Kristianssand, boede i længere Tid i Kristiania, hvor hun holdt Table d'hôte. Ugift.

Huusholdnings- og Koge-Bog. Chra. 1848. 8. 2 Bl., 303 S.
Opskrift paa Bouillons-Kager. Chra. 1850.

Trædal, Lasse, Søn af Gaardbruger *Torkel Lasseson T.* og *Brita Torkelsdatter*, er født i Lavik i Sogn 20 Decbr. 1857, gjennemgik Stord Seminar 1876—78, hvor han tog Examen med Hovedkarakter «Meget godt», første Grad, og holdt den følgende Vinter i Brekke en Folkehøjskole, hvormed han Vaaren 1879 flyttede til Drangedal, — det var den første Folkehøjskole, hvor Undervisningen var fælles for Gutter og Gjenter. Fra Høsten 1879 til den følgende Sommer opholdt han sig ved Askov Folkehøjskole i Danmark, og efter i to Aar 1881—83 at have vikarieret som Kirkesanger og Lærer paa Nordfjordejd og en kort Tid Høsten 1883 at have været Lærer ved Asbjørn Olavsons Landbrugs- og Folkehøjskole i Akershus, bestyrede han 1884—88 «Alvhejm Højskole» i Smaalenene efter N. J. Sørensen, holdt Vinteren 1888—89 Folkehøjskole hos sin Svigerfader i Opdal i Søndre Trondhjems Amt, og efter en Tur til Danmark og Sverige oprettede han om Høsten s. A. en Folkehøjskole i Ulvik i Hardanger, hvor han var, indtil han om Vaaren 1891 maatte rejse hjem og overtage Farsgaarden. Han har helt siden Førstningen af 80-Aarene ivrig deltaget baade med Mund og Pen i Landets politiske Kampe; saaledes var han med at indbyde til det første Folkemøde for Nordre Bergenhus Amt 1880, det første store politiske Møde for samme Amt 1882, hvor han begge Steder holdt det indledende Foredrag, og 1882 deltog han i Stiftelsen af Amtets Folkevæbningssåmlag, hvis Formand han var til 1884. Han har siden 1894 været Medlem af Herredsstyret i Lavik og har havt forskjellige kommunale Hverv; han var Valgmand for sin Hjembygd 1891, 1897 og 1900 og blev 1900 valgt til 2den Storthingsrepræsentant for Nordre Bergenhus Amt (Protokolkomiteen). 1895 blev han valgt til Direktør for Amtets Dampskibe, men gik senere over til at være Revisor. Han blev af Regjeringen beskikket til Skattekommissær 1892 og havde dette Hverv, indtil det blev ophævet.

* 15 Septbr. 1886 *Ingeborg Wexelsen* (f. 15 Juli 1861), D. af Sogneprest W. A. W. og Henrikke Lyng.

Portræt med Biografi i Eidsvold 1900, No. 255. Jfr. V. Haffner: Stortinget 1900—1903, S. 12.

Venstre — Høire. Udgivet af Nordre Bergenhus Amts Venstreforening. Bergen 1891. 8. 8 S.

I Magne *1883*, S. 80: Frå Bergen.

I Fjordenes Blad skrev han Korrespondancer fra Stord 1876—78, fra Danmark 1879—80, desuden *1880*, No. 40: Frå folkemøtet i Holmedal. Han var Medredaktør af Bladet omkr. 1½ Aar 1882—83, men afbrød enhver Forbindelse med

det, da det sluttede sig til det moderate Parti; efterat det senere atter er blevet rent Venstreblad, har han siden 1894 paanyt været fast Medarbejder og har især skrevet der om de politiske Spørgsmaal.

I Verdens Gang *1882*, No. 3, 6 og 9: Den europæiske Tanke om Norge og dens Kilder.

I Dagbladet *1889*, No. 247 og 248: Svineslagteri i Danmark; No. 297: Svensk Opfatning af vort Selvstændighedsarbejde (Referat af Foredrag).

I Den 17de Mai *1898*, No. 263: «Friske krefter tilrors» [om Statsminister Steen]. — *1901*, No. 36: „Kulturbudgettet" (jfr. Arne Garborg i No. 35 om fast Statsbidrag til Alvilde Prydz og Chr. Sinding).

I Samhold *1885*, No. 2 o. fl.: Småkvistar frå bjørkeskogen. — I senere Aargange ogsaa nogle Boganmeldelser.

I Oplandenes Avis *1884*, No. 11: [Bjørnsons] „Over Evne". (Jfr. B. Ullmann i Magne 1883, No. 24.)

I Firda- og Sygnafylkets Avis *1887*, No. 9 og 25: Brev; No. 18: Kristianiagreidor. — Han var fast Medarbejder i Bladet, til det ophørte at udkomme 1893.

Trøan, Anders Embretssøn, Søn af Gaardbruger *Embret Estenssøn T.* (f. 1775, † 1859) og *Beret Solandsdatter Østgaard* (f. 1783, † 1836), en Søster af nedennævnte Mikkel *Ø.*, blev født paa Gaarden Trøan i Os Sogn, Tolgens Prestegjæld, i Østerdalen 14 Novbr. 1812 og blev tidlig Omgangsskolelærer i Hjembygden, derefter Fastskolelærer i Tolgens Hovedsogn, men drog 1840 til Asker Seminarium, hvorfra han dimitteredes i Juli 1842 med Udmærkelse. Han blev nu først Lærer ved Stiftelsen «Christian Augusts Minde» for forsømte Børn (Mangelsgaarden) i Kristiania, fra Nyaar 1844 Lærer og Inspektør ved Eugenias Stiftelse og var fra 1858 Lærer ved Kristiania Almueskoler. Han døde 28 Oktbr. 1872.

* 1) 1849 *Maren Helene Berentsen* († 28 Juni 1850).

* 2) *Emine Jensine Arneberg* (f. 1833, † 5 Oktbr. 1861).

Nekrolog i Den norske Folkeskole, 3. R., 8. Aarg., S. 375—76. Jfr. Olaf Røst: Minder fra Hjembygden, S. 258.

Paa Fru Lindemanns Fødselsdag den 13de Juni 1858 fra Eleverne i Eugenias Stiftelse. Chra. 1858. 8. 2 Bl. (Digt).

I Den norske Folkeskole, 2. Aarg. (1853—54), S. 209—16: Anm. af H. Nilssen's Anvisning til at gjennemgaa Luthers Katekismus og Anmærkninger til Pontoppidans omarb. Forklaring. (Jfr. Bemærkninger hertil af H. Nilssen S. 280—83, med Gjensvar af T. S. 300—303.) — 3. Aarg., S. 182—86: Anm. af Schønheyder's Bibelhistorie for Begyndere. — 4. Aarg., S. 149—50: Et Par Ord i Anledning af Hr. Schønheyders Opfordring til Meningsytring, angaaende Skoleforskrifter.

Trøan, Mikkel Embretssøn, foregaaendes Broder, blev født paa Gaarden Trøan 20 April 1817 og overtog 1840 sin Broders Stilling som Andenlærer ved Fastskolen i Tolgen, men drog 1843 til Asker Se-

minarium, hvorfra han dimitteredes i Juli 1845 med Karakteren «Rosværdig». Han virkede nu 2 Aar som Huslærer i Nærheden af Porsgrund, derefter i Jarlsberg og blev fra Nyaar 1849 Omgangsskolelærer i Aker. Han fik her fast Skole 1853, men traadte allerede fra Nyaar 1854 som Lærer over i Kristiania Almueskoler, hvorfra han først tog Afsked 1886. Han døde 28 Decbr. 1891.

* 1) *Hilda Evensen.*

* 2) 187* *Thea Knudsen* (f. 16 Septbr. 1837, † 21 Novbr. 1889).

Portræt med Biografi af H. G. Heggtveit i Hjemmets og Arbeiderens Ven 1892, S. 61—62; af Jon Grue i Norsk skoletidende 1892, S. 305—309. — *Nekrolog* i Aftpst. 1891, No. 881. Jfr. Olaf Røst: Minder fra Hjembygden, S. 258—59; Dagbl. 1886, No. 252 (med Tale af L. Skjegstad). — *Portræt* i Børnebibliotheket 1892, S. 171. — *Gravsang* af H. H. [ɔ: Hagbart Hendriksen] i dennes «Leilighedsdigte» (Kra. 1897), S. 70—71, og til hans anden Hustrus Jordefærd sst. S. 58—59.

Et kort Omrids af Geografien, til Brug ved den første mundtlige Undervisning. Chra. 1853. (Anonymt.)

Den almindelige Geografi i et kort Omrids og Norges Geografi lidt mere udførlig til Støtte for Elevernes Hukommelse ved den mundtlige Undervisning. En ny og forandret Udgave [af frg. Skrift]. Kra. 1859. 8. 24 S., 1 Kart. (Forf.s Navn findes paa S. 2.)

Bibelsprog og Salmevers til Katekismens 5 Parter samt Henvisning til bibelske Exempler. Samlet. Chra. 1863. 12. 24 S.

Regnetabel til Skolebrug. Udgiven. Chra. 1865. 8. 16 S.

En liden kirkehistorie for folkeskolen og hjemmet. Kra. 1890. 8. 2 Bl., 45 S., 1 Bl. (Anm. i Norsk skoletidende 1890, S. 292: af A. Feragen sst., S. 349—50.)

Mindeblad iandledning [!] Tordenskjolds 200-Aars Jubileum den 28de Oktober 1890. Chra. 1890. 8. 14 S., 1 Bl. (Forf.'s Navn findes S. 4; særsk. Aftr. af „Hjemmets og Arbeiderens Ven".).

I Læsebog for Folkeskolen og Folkehjemmet (udg. af P. A. Jensen, Chra. 1863), skrev han Stykkerne om fremmede Lande og Verdensdele (2. Opl., S. 59—76).

Han udgav „Snakkeren. Et Blad for Menigmand" (Chra. 1859. 8. 2 Bl., 192 S.), hvoraf udkom 1 16-sidigt No. maanedlig Jan.—Decbr. 1859. (Jfr. hans „Pegepinde" i Aftbl. 1859, No. 51.)

Ligeledes udgav han Kvældstunden, hvoraf udkom 10 No. in 8vo. 1861—63.

I Den norske Folkeskole, 1. Aarg. (1852—53), S. 149—53: Noget om Forholdet mellem Præst og Skolelærer; S. 221—23: Anm. af Nørdam's Christi Kirkes Historie. — 2. Aarg., S. 340—43: Anm. af L. F. Olsen's Opgaver og Vejledning til Hovedregning i Almuskoler. — 3. Aarg., S. 351—52: Anm. af O. Vig's Salmer og Sange til Brug ved Skolelærer-Møder. — 4. Aarg., S. 177—79: Anm. af H. Smith Hjort's Norsk Læsebog. — 3. Række, 1. Aarg. (1865—66), S. 137—38: En Fabrik som Opdragelsesanstalt; S. 163—64: Skolerne i New-York; S. 268—69: Lidt om Frankriges Folkeskoler; S. 308: Hvad der kan udrettes i en Idiot-Anstalt; S. 391: Anm. af Feragen's Opgaver og korte Vink til praktisk Regning, samme Forf.'s Regne-

ABC for første Begyndere og O. Evensen's Firestillings-Regnebog. — 2. Aarg., S. 28—30: Skoler for Tiggerbørn i London; S. 68—69: Anm. af H. F. Rørdam's Skolens og Opdragelsens Historie; S. 150—51: Anm. af Grønsdal's ABC; S. 179—81: En Dames Kaar som Lærerinde ved Almuskolen; S. 369—71: Skole og Helbred; S. 381—82: Anm. af O. Evensen's Firskillings-Regnebog. — 3. Aarg., S. 35—36: Om Brugen af legemlige Straffe i Skolen; S. 59—62: Bliver Tegneundervisningen i Folkeskolen overalt rigtig vurderet og praktiseret? S. 133: Anm. af Feragen's Regneøvelser for Pigebørn. — 4. Aarg. (1868), S. 79—80: Anm. af Kjennerud's ABC med Billeder; S. 92—95, 121—23, 169—71, 201—3, 242—44: Om det nordamerikanske Skolevæsen; S. 254: Anm. af Børnesange for Skole og Hjem. — 5. Aarg., S. 372—73: Anm. af Hostrup's Tre folkelige Foredrag over dansk Digtekunst; S. 377—79: Om Almueskolen i Frankrige. — 6. Aarg., S. 133—35: Om Almueskolevæsenet i Algier; S. 220—23: Folkeskolen i Neapel; S. 238: Anm. af Feragen's Opgaver og korte Vink til praktisk Regning; S 265—67, 274—75, 293—94, 300—3, 309—12, 339—42, 369—71: Lærermødet i Gøteborg; S. 317—18: Folkeskolevæsenet i England og Nødvendigheden af en Forandring af den engelske Retskrivning. — 7. Aarg., S. 243—44: Anm. af S. Petersen's Nordmændenes Gudesagn; S. 269—72: Anm. af Hvalby's Praktisk Veiledning ved Regneundervisningen. — 8. Aarg., S. 277—79: Den offentlige Undervisning paa Sandwichsøerne.

I Hjemmet *1885*, S. 107 og 111—13: Ole Vig.

I Hjemmets og Arbeiderens Ven *1890*, S. 278—79, 290—91, 302—5: Søhelten Peter Tordenskjold. (Ogs. særsk. aftr.).

I Verdens Gang *1880*, No. 150: Anm. af Heggtveit's Fra nordens natur og folkeliv.

I Aftenbladet redigerede han fra dets Grundlæggelse 1855 et Aars Tid Rubriken „Indlandet".

I Børnebiblioteket skrev han 1885—91 i næsten hvert No. de deri optagne Bibelspørgsmaal.

Forøvrigt findes Bidrag af ham (Boganmeldelser, Oversættelser m. m.) i For Fattig og Riig, Fædrelandets Ven, Magne, Nordmanden, Agderposten og Fjeld-Ljom (saaledes 1888, No. 42: Folkelærer Anders Reitan).

Trønnes, Niels Halvorsen, Søn af Gaardbruger *Halvor Botolfsen T.* og *Kari Halvorsdatter*, blev født paa Gaarden Trønnes i Storelvedalen 1 Juli 1821, blev, dimitteret fra Overlærer Møllers Institut, Student med Laud 1840 og begyndte at studere Lovkyndighed, men hendroges stadig mere til Studiet af de germanske Oldsprog og blev fra 16 April 1851 ansat som Assistent i Rigsarkivet. Blandt de af hans Sprogarbejder, som var længere fremskredne, var ogsaa en Bearbejdelse af «Sagn og Eventyr fra Valders», og for at lægge den sidste Haand paa dette Skrift, foretog han Sommeren 1851 en Rejse til Valders, hvorunder han døde i Hedalen 22 Juni s. A.

Nekrolog i Chra.-Pst. 1851, No. 1007. — *Mindedigt* af P. Andresen i s. Bl. No. 1007; af H. Brun i Morgbl. s. A. No. 229.

I Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur *I.* (1847), S. 65—84: Udledelse af nogle Norske Sted- og Folkenavne [Forsøg paa ny Forklaring af

Trykt 28 Juni 1901.

Navnene Norge og Normænd, Uddrag af et større Arbejde om de syd-østerdølske, solørske og odølske Dialekter]. — *IV.* (1850), S. 200—202, 313—16, 397—400: Norsk Bibliographi. (Meddeelt.)

Han har ydet sproglig Bistand ved Udgivelsen af A. E. Vang's «Gamla Reglo og Rispo ifraa Valdris» (Chra. 1850).

Tvede, Elise A., se **E. A. Wærenskjold.**

Tvedt, Jens, er født paa Tvedt i Aamvikedalen i Kvindherred, Søndhordland, 14 Juni 1857. Hans Farfader, Furer ved Søndhordlandske Kompani Johannes T. († 1833), havde efter at være udkommanderet til Østlandet i 1814 ægtet Marta Larsdatter Rigeseim († 1825) fra Hobøl, og deres eneste Søn, nuværende Sparebankrevisor *Johannes T.* *) (f. 11 April 1817), der tjente som Fanejunker ved Hardanger Bataljon 1848—82 og i sin Hjembygd betroedes flere kommunale Hverv, ægtede 1841 Anna Olsdatter Skeie (fra Kvindherred) omtrent samtidig med, at han bygslede et Jordstykke under Gaarden Tvedt. Efter at have født sin Mand 3 Børn, hvoraf et døde kort efter Fødselen, omkom hun sammen med det ældste af Børnene 11 August 1848 ved et Jord- og Stenskred, som ødelagde for ham Hus og Gaard, og derefter ægtede han 1850 Enken *Kristi Jensdatter Lund* (f. paa Øje 30 Maj 1819, † 20 Oktbr. 1885), med hvem han havde 3 Børn, hvoraf Jens er det næstyngste. Om sin Barndom fortæller han i Brev til nærværende Udgiver:

«Daa eg voks upp, hadde eg ord fyr aa vera ein sinnetagg, som baade trong og fekk mykje juling. Eg hadde ikkje hug til aa gjera gagn; men reka i urd og elv og vera høgt og laagt, der dei vaksne totte eg ingen ting hadde aa gjera, det var mi lyst. Eg bygde meg «hus» og rudde meg «jord» baade her og der uppi utmarki og heldt til der heile dagarne. Eventyr fekk eg høyra av ei vaksi halvsyster, segner av gamle Nils [Faderens Farbroder] og far. Og slikt var gildt. Læra lesa hadde eg ikkje hug til, men rita og skriva det var gildare. Abc-boki hadde eg skrive av, fyrr eg kunde «stava og leggja i hop». Eg skreiv med store latinske bokstavar. Men daa eg endeleg skjemdest av aa høyra tale um, at eg ikkje kunde stava, naar yngre kjenningar kunde reinlesa baade katekisma og «forklaring», so varde det ikkje lenge, fyrr eg ogso las reint. Men eg totte ikkje anten katekisma eller forklaringi var gilde bøker. Daa var Grøgaards-boki [ɔ: Læsebog for Børn] mykje likare. Og «Almuevennen» med tilleggsbøkerne. Bibelen stod det ogso mykje løgje i, og eg var ikkje gamall, fyrr eg hadde fare han igjenom ifraa perm til perm. Og Jacob Aalls kongesogor var helder ikkje reint illa.»

Paa Skolen var der ikke stort at lære andet end Religion og Skrivning. Men i hans Hjem var der Bøger, som kunde tilfredsstille hans Læselyst, og til eget og Kameraternes Brug satte han selv sammen en Geografi (efter Stoud Platou) og en Norgeshistorie (efter Faye og Snorre).

*) Hans Portræt med Biografi af Alexander Søholt i Underofficersbladet III. 121—25.

Tidlig lærte han at hjælpe sin Fader med Regnskabsarbejde og havde af og til Kontorarbejde baade hos Lensmanden, Fogden og Sorenskriveren. Gaardsbruget var lidet, saa han fik Tid til mangt og meget, — drev med Bogbinderi, malede Billeder, stak Signeter og meget andet. Dertil holdt han lidt Skole for sine Jævnaldrende og udgav haandskrevne Blade: «Hardingen», «Heimebladet», «Harefoden», «Treskoposten» og kanske endda flere. Idet han fik udføre Bogindbinding for Familjen Rosenkrone og for Embedsmændene i Bygden, fik han Anledning til at læse meget, især Romaner, og en halvstuderet Bondegut, hos hvem han en Vinter gik paa Aftenskole, førte ham til at læse Bjørnson og Wergeland. Vinteren 1875—76 gik han om Formiddagene paa en Ungdomsskole, som Stamhusbesidder Rosenkrone havde sat i Gang, og om Eftermiddagene stod han paa Butiken i «Handelsforeningen»; Høsten 1876 gik han saa ind paa Stord Seminar. Meget flittig i Skolens Fag var han just ikke, andre Ting optog ham mere. «Eg var «diktar» og redaktør, galemattis og frisør, og mykje anna», fortæller han selv. I begge sine Seminaraar redigerede han et haandskrevet Blad «Gjengangeren», og sammen med Oddmund Vik, Lasse Trædal og andre stiftede han «Maalvenarlage», som endnu bestaar. Han bestod Lærerprøven 1878 med Karakteren «Meget godt»; samme Høst overtog han et Vikariat ved Almueskolen i Fane og 1879 et andet i Morangerfjorden i Kvindherred, hvor han fandt Stof til mange af sine senere Fortællinger og atter lærte sit gode Bygdemaal, som Bøgerne og Skolen havde forkvaklet for ham. Fra 1880 var han ansat som Lærer i sin Hjembygd Aamvikedalen, og siden 1882 har han været Lærer (i første Smaaklasse) ved Stavanger private Middelskole; han underviste desuden nogle Vintre ved Byens tekniske Aftenskole, indtil han i 1885 blev Assistent ved Kommunebibliotheket, hvor han fremdeles er ansat. I flere Aar underviste han i Norsk ved et Forberedelseskursus for Seminariet, Aaret 1898—99 ved selve Stavanger Seminar, og siden 1892 har han hvert Aar været Censor i mundtlig Norsk ved den lavere Lærerprøve paa Stord. I mange Aar har han været Medlem af Bestyrelsen for Stavanger Forelæsningsforening, hvor han var Formand 1898—1900. Ligeledes har han været med i Bestyrelsen for Byens Arbejdersamfund og dens «Frisindede Forening» og blev valgt til Valgmand i 1900. I Maj 1900 var han med at stifte «Stavanger Gilde», hvor han blev valgt til Formand; «Stavanger Bondeungdomslag» har gjort baade ham og hans Hustru til Æresmedlemmer.

Alt i Gutteaarene havde det været i hans Tanker at blive Digter, og han forsøgte sig tidlig baade paa Vers og Prosa; men han havde vanskeligt for at finde Form for sine Tanker, og især voldte Verskunsten ham stor Møje. Han skrev oprindelig kun paa Dansk, men begyndte efterhvert at skrive sine Stykker om paa Landsmaal, og da han i 1885 udgav sin første Bog, var den omskrevet fra Dansk til Landsmaal. Alle

sine første Bøger maatte han selv bekoste udgivne og tjente ingen Ting paa dem; først fra 1891 har han faaet Forlægger for sine Værker. 1888 opnaaede han at faa 400 Kroner af Schäffers Legat; men det var paa egen Bekostning han i 1890 gjorde en Tur til Danmark, i 1892 en ny Tur til Kristiania, Gøteborg og Kjøbenhavn. 1894 og 1895 fik han Statens Forfatterstipendium til Udenlandsrejse; han gjorde da Vaaren 1895 en Rejse til Hamburg, Berlin og Dresden og vendte hjem over Stettin og Kjøbenhavn, — «Daa var pengarne so faae, at me var nøydde til aa reisa paa dekksplass og hadde ikkje raad til aa kjøpa mat umbord. Me hadde braud, smør og ein pylsesnabb til nista og koka the paa eit lite spritapparat.» Vinteren 1895—96 opholdt han sig i Jylland, mest ved Askov Folkehøjskole, drog derfra til Dresden, Leipzig og Berlin og lagde atter Hjemvejen over Kjøbenhavn. I Stavanger har han siden 1893 ejet eget Hus, «og det er gildt aa sitja paa sitt eige tun, endaa det sume tider hev vore hardt nok, naar pengarne skulde ut. Innkoma hev det alltid vore smaatt med [hans Lærerløn i Stavanger har efterhvert steget fra 60 Kr. til 100 Kr. Maaneden], og hadde me ikkje kunna greidt oss med lite og lært kunsten til aa «snu skillingen tvo gonger», fyrr me gav han ut, so neimenn hadde me ikkje slege oss igjenom».

* 1 Juni 1884 *Gudrun Gjøsteen* (f. 21 Maj 1859), D. af Seminarlærer paa Stord Amund Vikingson G. († 1873) og Anne Munthe Olsen († 15 Februar 1901).

Portræt med Biografi af R. S.[teinsvik] i Den 17de Mai 1895, No. 9; af Lars Eskeland i Breidablik 1896, S. 149—50. — *Biografier* i Firda 1892, No. 81; i Nora 1893, No. 9. — *Portræt med literær Karakteristik* af Hans Seland i Nora 1892, S. 77—79. — *Om hans Forfatterskab* jfr. *O. S.*[tueland] i Vestlandsposten 1887, No. 60 A; Richard Steffen i (Letterstedtske) Nordisk tidskrift 1891, S. 358—60; Ola Hansson i Nord und Süd 1893, April (overs. i Stvgr. Avis 1893, No. 84, 86, 87 og 88, i Uddrag i Revue des Revues VII. (1893), S. 363—67) og i Revue des Revues 1895, Marts (cit. i Den 17de Mai 1895, No. 30); Laura Marholm i Frankfurter Zeitung 1894 (cit. i Dagbl. 1894, No. 78). Jfr. Stvgr. Avis 1892, No. 177 (Fest for ham i Aamvikedal); 1895, No. 14 (Vers af Fr. Lütke).

Inn i fjordarne. Forteljingar [ɔ: Av troll-slegt. Margit Sørhaug. Mari Kroken. Indregards-folket. Gunhild i prestagarden]. Stavanger [Oktbr.] 1885. 8. 4 Bl., 184 S. (Anm. af Arne Vestrum i Opl. Avis. 1885, No. 129; af M. [Hægstad] i Dag 1885, S. 79—80; af Bjarne Biri i Nora 1885, S. 142—44, jfr. Mons Litlere i s. Bl. 1886, S. 14—15, og Arne Vestrum, S. 43—45; af B. [ɔ: J. A. Barstad] i Vestlpst. 1885, No. 146; af A. H.[irth] i s. Bl., og af Torjus Hanssen i s. Bl. 1887, No. 35; af P—ls [ɔ: Bolette Pavels Larsen] i Bergens Tid. 1887, No. 289.)

Skuggar og sol-glytt. Forteljingar [ɔ: «Téene». Vesall vyrdnad. Ein ættar-arv. Mari «um garden». «Rotta». Sundags-barn]. Stavanger 1886. 8. 187 S., 1 upag. S. [Innhald.] (Anm. af L. St.[avnheim] i Fedraheimen 1886, No. 82; i Stavangeren 17 Decbr. s. A.; af M. [ɔ: Torkell Mauland] i Vestlpst. og af Torjus Hanssen i s. Bl. 1887, No. 35; af Mons Litleré i Firda- og Sygnafylkets Avis s. A., No. 2;

af P—ls [ↄ: B. C. Pavels Larsen] i Berg. Tid. s. A., No. 289. Jfr. Søndre Bergh. Folkeblad 1887, No. 35, om den Forargelse, Bogen vakte i Forf.s Hjembygd.)

Kjærleik. Ei forteljing. Bergen [tr. i Stavanger] 1887. 8. 2 Bl., 235 S. (Anm. af K. F. i Dag 1887, S. 91, og [af M. Hægstad] i s. Bl., S. 94—95; af J. E. Maakestad i Stvgr. Avis og i Vossebladet 1887, No. 48; af Lasse Trædal i Samhold; af O. S.[chartum] i Varden; af H. Å.[svejen] i Tiden s. A., No. 146; af Fl.[ugum?] i Framgang s. A., No. 110 A; af P. i Agderpst. s. A., No. 196; i Berg. Tid. s. A., No. 341; af Espen Eiriksson [ↄ: Hans Seland] i Haugesunderen s. A., No. 72; af Hans Seland i Lister s. A., No. 90, og af E. H.[ille] i s. Bl., No. 91; af dd. i Kr.sands Stiftsavis s. A., No. 140; af Martin Torgerstuen i Opl. Avis s. A., No. 141; af Olav Sande i Sogns Tid. s. A., No. 50; af H—m [ↄ: Henrik Solheim] i Vestlpst. s. A., No. 142; af N. G.[jelsvik] i Vestmannen s. A., No. 10.)

Nybrot. Forteljing. Bergen [tr. i Stavanger] 1888. 8. 136 S. (Anm. i Nora 1888, S. 134—35; af L. O. B.[enum] i Dag 1888, S. 163; i Berg. Tid. s. A., No. 221; i Dagbl. s. A., No. 191; af Arne Vestrum i s. Bl., No. 351; af H—m [ↄ: H. Solheim] i Kra.-pst. s. A., No. 98; i Nordmanden s. A., No. 19; af L. [ↄ: Jon Line] i Dalernes Tid. s. A., No. 67; af L. E.[skeland] i S. Bergh Folkebl. s. A., No. 43; i s. Bl. 1889, No. 13; af J. F. i Framgang 1888, No. 64; i Haugesunderen s. A., No. 66; [af L. Stavnheim] i Rogalands Folkebl. s. A., No. 51.)

Hamna-tjonet. Forteljing. Bergen [tr. i Stavanger] 1889. 8. 164 S. (Anm. [af M. Hægstad] i Dag 1889, S. 269—70; af A. M. St. Arctander i Berg. Tid. No. 32; i Fedraheimen No 43; af Rasmus Stauri i Fjordenes Blad No. 47; i Verdens Gang No. 276.)

Hamnajenten. Fortælling. Oversat fra Landsmaalet. Chicago 1894. 8. 111 S. (Udg. uden Forf.s Tilladelse.)

Tengill Hovda. Forteljing. Bergen 1891. 8. 228 S. (Anm. af V.[etle Vislie] i Dagbl. 1891, No. 361; af R. S.[teinsvik] i Soc.-Demokr. s. A., No. 122; af I.[rgens] H.[ansen] i Bergpst. 1891, No. 236 A; af Haakon Aasvejen i Agderpst. s. A., No. 175; af Lasse Trædal i Samhold s. A., No. 130; af Hans Seland i Agder s. A., No. 84; [af Fru B. W. Sørensen?] i Posten s. A., No. 129; af Amb. i S. Bergh. Folkebl.; af H—. [ↄ: H. Solheim] i Vestlpst.; af aa. i Kr.sands Stiftsavis 1891, No. 125; af H. v. i Sogns Tid. 20 Oktbr. s. A.; af P. A. S.[kjeflo] i Indtrønderen s. A., Oktbr.; af L. [ↄ: Jon Line] i Dalernes Tid; af —i— i Vossebl. s. A.. Oktbr.; i Lister s. A., No. 82.)

Vanheppa. Forteljing. Bergen [tr. i Stavanger] 1891. 8. 225 S. (Anm. af V.[etle Vislie] i Dagbl. 1891, No. 410; i Berg. Tid. s. A., No. 364; af L—h. [ↄ: Elisabeth Brochmann] i Berg. Aftbl. 21 Decbr. s. A.; af I.[rgens] H.[ansen] i Bergpst. s. A., No. 287; af P. A. S.[kjeflo] i Indtrønderen s. A., No. 147 B; i Fædrelandsvennen s. A., No. 147 A; af Haakon Aasvejen i Nordenfj. Tid. 16 Decbr. s. A.; af Lasse Trædal i Samhold s. A., No. 146; af Hans Seland i Lister, No. 95; af Janus i Vestlpst.; af L. [ↄ: Jon Line] i Dalernes Tid.; af Lars Jaastad i Vossebl.; af N. K. i Opl. Avis 1892, No. 1.)

Laurdagskveld til Støls. Spelslykkje [i 1 Akt]. Bergen 1892. 8. 85 S. (Opført 1. Gang paa Bergens Theater 17 Maj 1892. Anm. i Stvgr. Avis 1892, No. 298.) — Andre utgaava. Bergen [1896]. 8. 87 S.

Etterrakster. Gamle og nye stubbar. Med bilæte, teiknad av Gudmund Stenersen. Bergen 1893. 8. 124 S. (Anm. af L. E.[skeland] i Vor Td 1893, S. 187;

i Bergpst. 1893, No. 297; af C. K.[eilhau] i Dagbl. No. 353; af Hj. Chr.[istensen] i Morgbl. No. 665.)

Godmenne. Forteljing. Bergen 1893. 8. 272 S. (Anm. af R. S.[teinsvik] i Den 17de Mai 1894, No. 4, jfr. N. F. i No. 13 og 28; af Hj. Chr.[istensen] i Morgbl. s. A., No. 413; af Rosenkrantz Johnsen i Dagbl. 1893, No. 357; af J. K. i Morgpst; i Berg. Tid. No. 349; i Bergpst. No. 297; af Oddmund Vik i Stvgr. Avis No. 293; af L. E.[skeland] i Vor Tid 1894, S. 14—16.)

Adolf Paul: Blindebukk. Ei soga um eit barn. Umskrivi paa norsk. Bergen [tr. i Stavanger] 1894. 8. 175 S. (Anm. af R. S.[teinsvik] i Den 17de Mai 1894, No. 91; i Revyen No. 28 A.)

Velaug. Boki um elskhug. Bergen 1894. 8. 74 S., 1 Bl. (Anm. [af Lars Kleiveland] i Den 17de Mai 1894, No. 114; af [Arne Garbor]g. i s. Bl., No. 119; af r. i Norsk skoletid. 1894, S. 808; i Dalernes Tid. s. A., No. 87 A.; af O. La.[ngeland] i Vestlpst. 9 Jan. 1895; af Hj. Chr.[istensen] i Morgbl. 1896, No. 6; af O.[ddmund] V.[ik] i Stvgr. Avis 1894, No. 258.)

Brite-Per. Forteljing. Bergen [1895]. 8. 2 Bl, 228 S. (Anm. i Norsk skoletid. 1895, S. 845; af B. C. P.[avels] L.[arsen] i Berg. Tid. No. 405; af Rz. J.[ohnsen] i Dagbl. No. 368; i Den 17de Mai No. 153; af O.[ddmund] V.[ik] i Stvgr. Avis No. 282.)

Straum-gir. — Fyrste fortelnaden um Knut Eik. — Bergen [1896]. 8. 276 S. (Anm. af [Arne Garbor]g. i Den 17de Mai 1896, No. 143; i Norsk skoletid. 1897, S. 175; af B. C. P.[avels] L.[arsen] i Berg. Tid. 1896, No. 429; af Rz. J.[ohnsen] i Dagbl. s. A., No. 355.)

Hamskifte. Andre fortelnaden um Knut Eik. Kra. [Novbr.] 1897. 8. 238 S., 1 Bl. (Anm. af Rz. J.[ohnsen] i Dagbl. 1897, No. 343; af J. K. i Morgpst.; af H. Å.[nrud] i N. Intellig. No. 338; af A. i Fr.stads Dagbl.; af B. C. P.[avels] L.[arsen] i Berg. Tid. No. 452; af R. S.[teinsvik] i Den 17de Mai No. 137; af O.[ddmund] V.[ik] i Stvgr. Avis No. 281.)

Madli und' Apalen. Ei soga. Kra. [April] 1900. 8. 234 S., 1 Bl. (Anm. af R. S.[teinsvik] i Den 17de Mai 1900, No. 102; af Kr. [ɔ: Olav Kringen] i Social-Demokraten No. 122; af —nn. i Eidsvold No. 115; i Verdens Gang No. 123; af A. M. St. Arctander i Varden No. 160; i Lærerstandens Avis No. 19; af H. E. K.[inck] i Norske Intelligenssedler No. 111; af E.[rik] L.[ie] i Kra. Dagsavis No. 119; af J. K. i Morgpst. No. 149; af B. C. P.[avels] L.[arsen] i Berg. Tid. No. 194; i Unglyden No. 24 a; af Halvdan Koht i Syn og Segn VI. 366; i For kirke og kultur 1900, S. 442—43; af —ø— i Frifanten No. 5; i Opl. Avis No. 150; af P.[eter] E.[gge] i Dagspst. No. 214; af J. A. R. i Fjeld-Ljom No. 52; af T. E. i Fjord.Bl. No. 44; af *bld.* [ɔ: Brita Laupsa Dietz] i Fredrikssten No. 106; af *—ra.* i Mskvennen No. 63; i Opl. Avis No. 150; af Gunnar Tveiten i Oplandspst. No. 127; af E. H.[ognestad] i Vestlpst. No. 109 og af Jonas Dahl i s. Bl. No. 170; af D.[orothea Vik] i Stvgr. Avis No. 105; af L.[ars Ofted a]l i Stvgr. Aftbl. No. 111; af Nils Tryti i Ungdom No. 21.)

Ramnagrø. Forteljing. Kra. [Novbr] 1900. 8. 184 S. (Anm. af Kr. [ɔ: Olav Kringen] i Social-Demokraten 1900, No. 268; av R. S.[teinsvik] i Den 17de Mai No. 271; av Rz. J.[ohnsen] i Dagbl. No. 332; i Verdens Gang No. 302; [af Anders Hauge] i Frifanten No 5; af Just Bing i Morgbl. No. 801; af H. E. K.[inck] i N. Intellig. No. 279; af J. K. i Morgpst. No. ; af A. M. St. Arctander i Varden No. 321; i Unglyden No. 49; af Th. C.[aspari] i For kirke og kultur, S. 627—28: af

Halvdan Koht i Syn og Segn VI. 367; i Vestlpst. No. 293; i Tunsbergeren No. 141; af Gunnar Tveiten i Luren og Busk. Amtstid. No. 316; af K. M. i Fr.halds Tilskuer No. 142; af O. F. i Agderpst. No. 277; [af O. Aurenes] i Stvgr. Avis No. 276; af B. C. P. L.[arsen] i Berg. Tid. No. 385; af L—h [ɔ: Elisabeth Brochmann] i Berg. Aftbl. 5 Decbr.; i Kra. Dagsavis No. 289; af G—n i Dagspst. No. 392; af Hans Seland i Agder No. 138; af L. T.[rædal] i Sogns Tid. No. 103; af J. A. R. i Fjeld-Ljom No. 145; af O. E. i Nordland No. 100; af G. H. i Samhold No. 140.) — Andre upplage. Kra. [Marts] 1901. 8. 184 S. (Anm. af Kr.[ingen] i Soc.-Dem. 1901, No. 86.)

Hans første literære Smaating stod trykt i Hjemmet og Skolen (1872: Eventyret om hvorledes Bjørnen blev stubrumpet), i Vaarblomsten (1874, No. 44: En blandt mange; 1875, No. 18: Et Dødsleie), i Børnenes Blad, i Ungdomslængslens Tolk (udg. af Torkel J. Lende, Stavgr. 1875) o. a. St.

I Illustreret Familielæsning *I.* (1882): Den nye Skolemester. — *II.* 88—91, 129—44 og 151—67: Indregaard-folket.

I Ny Ill. Tidende *1883*, S. 58—60, 67—70 og 74—75: Af Troldslægt. (Ogsaa trykt i Heimdal I.)

Han var Udgiver og Redaktør af «Heimdal. Et tidsskrift for den voksne ungdom», hvoraf et Prøveno. udkom 15 Decbr. 1882, og som derefter udkom med 2 No. maanedlig fra 15 Januar 1883—15 Juni 1885 (Stavanger. 4.). No. 1—12 udgav han sammen med Arne Vestrum, Jan Telnæs, Reidar Hauge og Østen Ashejm; han skrev her, foruden de med hans Navn undertegnede Stykker, alle Artikler, som bærer Mærket *—s.—t.* eller intet Mærke har. Her findes paa Dansk de fleste af de i «Inn i fjordarne» optagne Fortællinger.

I Nora *1886*, S. 65—67: Fyrsta Friarferdi; S. 188—95: Eit Diktar-Emne. (Optr. i Etterrakster.) — *1888*, S. 78—79: Draumen hennar Astrid. (Digt.) — *1889*, S. 85—90: Barneheimen hans Arne Garborg.

I Tidssignaler (Kra. 1895), S. 420—23: Byrge.

I Reglesmeden, fyrste samling (Bergen 1896), S. 12—17: Ein friar. — Andre samling (Bergen 1897), S. 32—38: Skipar Bastiansen.

I Ung Norig (Voss 1898. 8.), S. 77—78: Sol-fest! (Digt, med Forf.s Portræt) (Udkom særskilt med Musik af Gabriel Tischendorf, Bergen 1901, jfr. Berg. Tid. No. 156 og 160.)

I Norge i det nittende Aarhundrede (Kra. 1900 fg. 4.), *II.* 100 fg.: Hardanger. (Jfr. Aftpst. 1901, No. 291, med Erklæring fra Verkets Redaktion i No. 292.)

I Dagbladet *1891*, No. 2: Griseslagtingi paa Bakka. (Optr. i Etterrakster.) — I dette Blad skrev han ogsaa nogle Korrespondancer i 1890 og enkelte Bidrag senere.

I Den 17de Mai *1895*, No. 45: Mons Litleré; No. 50: Smaarall ifraa Dresden. — *1896*, No. 41 og 51: Dresden-brev; No. 50: Naar sol er gladd (Digt); No. 55: Leipziger-messa.

I Vestlandsposten var han Medarbejder i Aarene 1883—89, satte Stil paa indsendte Stykker og skrev selv adskilligt, — Boganmeldelser, Digte (saaledes i Vestlpst.s Tillæg 1886, No. 40: Um våren) m. m. Særlig mærkes i Vestlandspostens Tillæg *1886*, No. 1—27: Li-Presten. Original Fortælling (Udklipningsføljeton. 104 S.); No. 40—75: Konstanse. En ung Kvindes Historie, fortalt. (Udklipningsføljeton. 140 S. Et „Udkast“ til denne Fortælling er trykt i Heimdal II.) — Tillæg *1887*, No. 115—*1888*, No. 6: Sihasapa-Indianerne. Norske Udvandreres Hændelser i Amerika. Original Fortælling [anonym]. (Udklipningsføljeton. 167 S.)

I Stavanger Avis findes siden 1890 mange Bidrag af ham, dels med, dels uden Navn; her skal nævnes i *1890*, No. 79 A: Paaske (Digt); No. 273: Anm. af Garborg's Kolbotn-Brev; No. 285: Anm. af B. Bislie's Fru Gerda; No. 296 A: Anm. af Jonas Dahl's Tugtemesteren; No. 298: Literatur; No. 299 A: Tyve Aar idag siden; No. 302 og 303: Hovda-Tvinnlingarne. — *1891*, No. 61: Knut Hamsun; No. 303: Helga — vesle Helga. — *1892*, No. 134: Naar du andast (Digt); No. 142: Beinaste Vegen (Digt); No. 223 og 282: Smaating or Storstaden [ɔ: Kristiania]; No. 294 A: Anm. af Hans Seland's I straumen; No. 300: Herren paa Numer 18; No. 303—305: Arne Garborg: „Fred" (Foredrag i Stavanger frisindede Forening). — *1893*, No. 77 og 94: Theatret; No. 112 (Sang den 17 Maj); No. 242: Haust (Digt); No. 282 (Fædrelandssang); No. 302 (Festsang for Stavanger Kvindesagsforening). — *1894*, No. 111 (Stemmeretssang den 17 Maj); No. 297: Ein Friar. — *1895*, No. 104: Brev [fra Berlin]; No. 299: Korleis Randi Grønevik fekk seg fat i Mann. — *1896*, No. 103: Det svid so mangt i hugen (Digt); No. 300: Joleprat. — *1897*, No. 14: Prolog (fremsagt ved Stavanger Kvindesagsforenings Fest); No. 237: Stemmeretsvise; No. 299: Nons-Tider — Jolasta. — *1898*, No. 197 (om Kvindesagen); No. 303: Raudar-Røyte. — *1899*, No. 77: Anm. af Jonas Dahl's Cargadør Sahl; No. 112 (Kvindestemmeretssang); No. 292 (om Bjørnson og Maalstriden); No. 293 A: Bondekulturen og Bjørnson; No. 303: Anm. af Hans Seland's Eiteli. — *1900*, No. 111: Gilde-vers; No. 302: I Ramnagrø.

I Firda (og Sygnafylkets Avis) *1888*, No. 5: Bjørnson i Stavanger. — *1889*, No. 48: Anm. af Garborg's Fri Forhandling. — *1890*, No. 34: Ifraa Turistutstillingen; No. 47: Eit litet Ord med [om Moralstriden mellem Bjørnson og Garborg]. — *1891*, No. 32: Til ein gamalvoren (Digt); No. 89: Lars Østedal; No. 102: I Dimma. — *1892*, No. 47: Fingrarne or Fatet, Rasmus! (Om Retskrivningen, jfr. R. Steinsvik i No. 44, 45, 47 og 48); No. 82 (Brev fra Kjøbenhavn). — *1893*, No. 35: Det reine Flagg (Digt).

Tverbeklie, J. J.

En eenfoldig og kort Forklaring fremsat i Spørgsmaal og Gjensvar over Indledningen i Pontoppidans Udtog. Af en unge Bondesøn. Bergen 1845. 8. 16 S.

En bebudet Samling Spørgsmaal og Svar over det første Bud vides ikke at være udkommet.

Tveter, Haakon, Søn af Gaardbruger *Halvor T.* (f. 1 Januar 1807, † 10 Septbr. 1875), og *Nikoline Holtsmark* (f. 1 Maj 1810, † 13 Oktbr. 1883), er født paa Gaarden Østensjø i Østre Aker 2 Januar 1844, gjennemgik Nissens Realskole 1856—60, blev dimitteret fra Aas højere Landbrugsskole 1865 med Udmærkelse og var Forvalter paa Bygdø Kongsgaard 1867—75. Efter Faderens Død overtog han Fædrenegaarden Østensjø, som han endnu ejer og delvis driver, og hvor han en Tid modtog Privatelever i Landbrug. Han var med at stifte «Foreningen til Diskussion af Landbruget vedrørende Anliggender» 1877, af hvis Bestyrelse han derefter var Medlem indtil dens Ophør 1883; siden 1884 er han Sekretær i det kgl. Selskab for Norges Vel, af hvis Direktion han var Medlem fra 1882. Han er Direktør i Akers Sparebank siden 1878, Medlem af Akers

Herredsstyrelse siden 1877 og var dens Ordfører 1881—89, Forligelseskommissær 1884—87. Han var Medlem af Bestyrelsen for Akershus Amts Landhusholdningsselskab 1876—1900, de to sidste Aar som dens Formand, og var Formand i Overbestyrelsen for Akershus Amts Landbrugsskole fra dens Oprettelse 1887 til 1900. Han var 4de Repræsentant for Akershus Amt paa Storthinget 1889—91 (Landbrugskomiteen) og blev valgt til 1ste Suppleant 1891 og 1897. Han var Statsrevisor 1891—92, Medlem af den kgl. Kommissjon af 1882 om Retsforholdet mellem Naboejendomme og storthingsvalgt Medlem af Værdalskomiteen af 1893. Han fik 1878 H. M. Kong Oscar II's Sølvmedalje til Belønning for det norske Landbrug, blev 1886 R.[1] W. O. og 1898 Medlem af *kgl. svenska Landtbruksakademien.*

* 16 Juli 1872 *Agnes Othilie Rotnæs* (f. 30 Maj 1848), D. af Gaardbruger i Næs paa Romerike Ole G. R. og Susanne Kjølstad.

Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 140.

Om Salg og Export af Fedekvæg. Samling af Beretninger, Foredrag og Oplysninger. Udgivet af det Kongl. Selskab for Norges Vel. Chra. 1873. 8. 1 Bl., 64 S., 1 Bl. (Heri er af ham selv: S. 3—39.)

Lidt om Bier og Biavl. Chra. 1882. 4. 12 S. (Kun Omslagstitel.)

Aarbog for Landmænd. Udgivet. 1883. Chra. 8. 128 S. (Hovedsagelig et Udvalg af Afhandlinger, skrevne for „Morgenbladets" Landbrugstidende.)

Han var Medudgiver af Anden Beretning om Ladegaardsøens Hovedgaard (H. 1. 1872, H. 2. 1875), hvori han har skrevet alt vedrørende Jordbruget.

Han er siden 1883 Udgiver af alle Beretninger om det Kgl. Selskab for Norges Vel og skrev i Beretningen om 1879, S. 24—37: Indberetning om et Besøg ved den internationale Landbrugsudstilling i London 1879.

Han har været Hovedredaktør af Tidsskrift for det norske Landbrug siden dets Grundlæggelse 1894 og har heri skrevet følgende større Artikler: *II.* 380—92: Om Fællesindkjøb for Landmænd (ogs. særsk. aftr., 13 S.); 409—21: Om Foreninger for Landmænd i vore Nabolande (ogs. særsk. aftr., 13 S.). — *VI.* 289—301: Paa hvilken Maade kan et virksommere Samarbeide istandbringes mellem Landhusholdningsselskaberne, saavel indbyrdes som mellem disse og deres Underafdelinger? (Ogs. særsk. aftr. sammen med den efterflg. Diskussjon, 21 S.) — *VII.* 258—63 og 320—26: Fra Landmandsforsamlingen i Odense.

I Almanak for 1875: Om Kreaturhold, 3 S.

I Forh. ved Aarsmødet i Foren. til Diskussion af Landbruget [etc.] *1878,* S. 36—43 (om Radsaaning). — *1880,* S. 74—80 (om Lærlingeinstitution for Landbruget). — *1882,* S. 39—50 (om Poteteshdyrkning). — *1887,* S. 5—18 (om Landbrugsundervisningen). — Desuden i næsten hver Aargang hyppige Indlæg i Diskussjonerne.

I Forh. ved Aarsmødet i Det kgl. Selskab for Norges Vel *1893,* S. 252—60: Om Selskabet for Norges Vels Husholdningsskoler og hvilke Erfaringer man har om disses Indretning.

I Norsk Landmandsbog for 1867, S. 55—72: Lidt om Bier og Biavl.

I Norsk Tidsskrift for Literatur *1878*, S. 33—37: Landbrugsliteratur.

I Morgenbladet *1874*, No 28 B: Kondenseret Melk; No. 235 A: Landbrugs- og Industriudstillingen i Mariestad. — *1876*, No. 212 A, 215 A og 221 A: Landbrugsmødet i Norrkøping. — *1877*, No. 271 A: Om Kreaturhandelen i Christiania; No. 326: Prisdommernes Indberetning angaaende Prøverne af Høstemaskiner i Anledning af Landbrugsudstillingen i Christiania 1877. — *1881*, No. 200, 201 A, 203, 204 A, 206 A og 211 A: Fra Landbrugsudstillingen i Malmø; No. 252 A: Om Rugsaaning (jfr. N. W. Thoresen i No. 245 A). — Fra Jan. 1882—Marts 1898 redigerede han i dette Blad en ugentlig Landbrugstidende, og i denne Tid skrev han desuden hvert Aar en Aarsoversigt over det norske Landbrug samt hyppige Meddelelser om Vejret og Aarsvæxten. (Jfr. Afskedsord i Morgbl. 1898, No. 209.)

I Berättelse öfver andra nordiska landtbrukskongressen i Stockholm 1897, II. (Malmö 1898), Bil. 7: Om Fagundervisning for Landbrugets Kvinder. [Chra.] 8. 1 Bl., 14 S.

Tvethe, Maximilianus Braun, Søn af Overtoldbetjent i Stavanger *Nils Magnus T.* († 1841) og *Anne Marie Saabye* († 24 Januar 1888, 84 Aar gl.), blev født i Aker 12 Oktbr. 1824, blev Student med Laud fra Stavanger Skole 1842 og tog juridisk Embedsexamen med Laud i Juni 1846. Han blev 1847 Kopist i Indredepartementet og 16 Oktbr. 1857 udnævnt til kgl. Fuldmægtig; han tog Afsked 20 April 1867 og nedsatte sig som Overretssagfører i Kristiania, hvor han døde 11 August 1898.

* 4 Januar 1850 *Christence Nathalie Henrichsen*, D. af Kjøbmand i Kristiania Gudbrand H. og Ambrosia Omsted.

Norges Statistik, fremstillet. Chra. 1848[—49]. 8. VI S., 393 S., 2 upag. S. (Anm. af T. H. Aschehoug i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Litt. II. 198—214; i Den norske Rigstid. 1848, No. 147; i Morgbl. f. A., No. 337; i Chra.-Pst. 1849, No. 342; i Aftonbl. f. A., No. 210.)

Toldtarifferne for Tidsrummet fra 1ste Juli 1857 til 1ste Juli 1860, udgivne. Chra. 1857.

I Norske Samlinger, B. 1 (1849—52), S. 11—19, 592—608: Bidrag til Kundskab om Skovenes Tilstand i det 17de Aarhundrede. (Meddelt.)

I Norsk Folke-Kalender for *1850*, S. 104: Opgave over de fældede Rovdyr, for hvis Ødelæggelse der af Amtscommunerne er udbetalt Præmier i 1848. — *1851*, S. 108—24: Om Norges Handel og Skibsfart i de sidste Aar. — *1852*, S. 87—114: Om Norges Bankvæsen; S. 114: Opgave over de fældede Rovdyr [etc.] i Aaret 1850. — *1853*, S. 96—115: Norges Industri, S. 115—16: Norges Handelsflaade ved Udgangen af 1851. — *1854*, S. 102—113: Om den Indflydelse, som Opsamlen af Kapital har paa den almene Velvære.

I Følgeblad til Bladet „For Fattig og Riig" *1851*, No. 12—15: Om Skatterne og disses Anvendelse; No. 19—39: Storthinget i 1851.

I Fædrelandets Ven (nævnte Følgeblads Fortsættelse) *1852—54* flere anonyme Artikler om økonomiske og politiske Forhold.

I Christiania-Posten *1849*, No. 267: Norges Banks Status ved Udgangen af 1848. — *1850*, No. 583: Bankens Status ved Udgangen af 1849 No. 609:

Statsregnskabet for 1848; No. 683 og 684: Om Rentefoden; No. 737: Anm. af G. P. Bloms „Om directe og indirecte Skat"; No. 739: Den norske Handelsflaade ved Udgangen af 1849. — *1851*, No. 829: Oversigt over Sparebankernes Status; No. 842: Om Saugbrugsdriftens Frigivelse; No. 889: Bankens Status ved Udgangen af 1850; No. 964: Oversigt over Statsregnskabet for 1849; No. 1165 og 1166: Oversigt over Ægteviede, Fødte og Døde i Aarene 1846—1850. — *1852*, No. 1198: Oversigt over Statsregnskabet for 1850; No. 1255: Bankens Status ved Udgangen af 1851; No. 1359, 1365, 1408, 1410 og 1411: Om Jordudstykning (efter Joseph Kay: The social condition and education of the people in England and Europe); No. 1449, 1450, 1453 og 1455: Mere om Jordudstykning (jfr. Den norske Tilskuer No. 36, 37 og 40); No. 1474: Sparebankernes Status ved Udgangen af Aaret 1851; No. 1515: Nogle Ord i Anledning af Tilskuerens sidste Afhandling [i No. 47] om Jordudstykning. — *1853*, No. 1569 og 1570: Om Indflydelsen paa Menneskehedens økonomiske Velvære af Maskinernes Anvendelse (Foredrag i den tekniske Forening); No. 1626: Bankens Status ved Udgangen af 1852. — *1854*, No. 2057 Till.: Bankens Status ved Udgangen af Aaret 1853. — *1855*, No. 2322, 2324, 2331, 2332, 2356 og 2382: Norges Handel og Skibsfart i 1853; No. 2399, 2406 og 2414: Bankens Status ved Udgangen af Aaret 1854; No. 2513: Norges Handelsflaade i Aarene 1777 og 1778. — *1856*, No. 2644, 2645, 2677, 2684, 2686 og 2707: Norges Handel og Skibsfart i 1854; No. 2730: Trælastindførselen fra Rusland til Frankrig og Storbritanien før den nu endte Krigs Begyndelse. — *1857*, No. 3112, 3113, 3119, 3120, 3131 og 3132: Den mellemrigske Handel og Søfart; No. 3168: Om Rentefoden.

I Budstikken *1881*, No. 134: Den norske Republik. (Jfr. B. Bjørnson i Verdens Gang No. 129 og 131.)

I Tidsskrift for Landøkonomie (Kbhv.), *2. R., XI.* 409 fg.: Norges Agerbrug, Fædrift og Skovdrift.

Tybring, Oscar Emil, efterfølgendes Sønnesøn og Søn af Sogneprest til Selbo, fra 1861 til Vaaler, *Hans Henrik Emil T.* (f. 29 Juli 1805, ÷ 30 Maj 1887) og *Johanne Egidia Blom* (f. 15 Decbr. 1818), blev født i Selbo 19 Maj 1847, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1864 og tog, efterat Sygdom i flere Aar havde hindret hans Studier, medicinsk Embedsexamen med Haud i Juni 1880. Om Somrene 1880, 81 og 82 var han konstitueret Marinelæge og var som saadan 1882 med paa Korvetten «Alfens» Togt, var derefter et Aars Tid Kommunelæge i Drøbak og konst. Kompanikirurg paa Oscarsborg, fulgte Vaaren 1884 som Emigrantlæge med Thingvallalinjens Amerikaskibe og var Høsten s. A. Koleralæge og Assistentlæge hos Stadsfysikus i Bergen. 1885 nedsatte han sig som privatpraktiserende Læge i Soon, 1887 paa Tjømø, senere en Tid i Mandal og boede sine sidste Aar i Kristiania, hvor han døde ugift 5 Februar 1895. Allerede 1882 fattede han Tanken om at faa istand et norsk Redningsselskab, og i 1888 havde han Organisationsplanen for et saadant færdigt. Da saa Kjøbmandsforeningen i Kristiania nedsatte en Komite for at danne et lignende Redningsselskab, traadte Tybring sammen med Colin Archer ind i denne Komite Vaaren 1889,

rejste samme Sommer til Udlandet for at bese fremmede Redningsstationer og foretog Vaaren 1890 og Vinteren 1890—91 Agitationsrejser om i Landets Byer for at søge Tilslutning til Redningsselskabet, hvorefter «Norsk Selskab til Skibbrudnes Redning» endelig stiftedes 1891.

Portræt med Biografi i Folkebladet 1894, S. 65—66. — *Nekrologer* i Hjemmets og Arbeiderens Ven 1895, S. 78 fg. (med Portræt); i Landsbl. s. A., No. 30 (med Portræt); i Aftpst. No. 77, jfr. No. 89; i Morgbl. No. 65, jfr. No. 78; i Thjems Adr. No. 37; i Gjengangeren (Horten) No. 17. Jfr. Kiær: Norges Læger, II. 451—52; Aftpst. 1891, No. 771; Dagsposten 1895, No. 26.

Den døde. Fortælling af Octave Feuillet. Oversat. Kra. 1886. 8. 2 Bl. 172 S.

En fransk politichefs erindringer og optegnelser af mr. Claude. I udvalg oversat fra fransk efter originalens 20de oplag af O. T. Saml. 1. 2. Kra. 1886. 8. Saml. 1, VI S., 1 Bl., 197 S. Saml. 2, VI S., 1 Bl., 239 S.

En Lægebog til Veiledning for Søfolk. Om de veneriske Sygdomme og deres Behandling ombord. Kra. 1887. 8. 63 S. (Anm. i Politiken 1887, No. 140.)

Seet og oplevet. Livserindringer af Victor Hugo. Oversat. Kra. 1888. 8. 4 Bl., 327 S.

Erindringer fra Sédan. Af en høiere officer. Oversat. Kra. 1888. 2 Bl., 123 S.

Smaahistorier og Erindringer. Kra. 1890. 8. 4 Bl., 263 S. (Anm. i Morgbl. 1890, No. 444.)

Om Oprettelsen af et norsk Selskab til Skibbrudnes Redning. Chra. 1891. 8. 28 S.

Choleraen. Kortfattet Fremstilling af dens væsentligste Egenskaber og Behandling. Chra. 1892. 8. 16 S. (Populaire medicinske Smaaskrifter. Nr. 1.) (Kun Omslagstitel.) (Anm. i Norsk tidsskr. f. søvæsen XI. 137—38.)

Et og Andet. Smaafortællinger. Kra. 1892. 8. 4 Bl., 176 S. (Anm. i Morgbl. 1892, No. 648; i Norsk skoletid. s. A., S. 793.)

Rudyard Kipling. «I Bungalow og Barakke». Udvalgte Fortællinger fra Indien oversatte. Kra. og Kbh. [1893]. 8. V S., 1 Bl., 312 S.

Da Krigen kom. Et Fremtidsbillede. Udg. af Norges Forsvarsforening, Christiania Kreds. Chra. 1894. 8. 2 Bl., 58 S. (S. 1—16 aftr. efter «Et og andet», S. 49—80.)

Sjøgutter fordum og nu. Historier og Fortællinger. Kra og Kbh. [1894]. 8. 2 Bl., 202 S.

I Ny illustreret Tidende *1878*, No. 14, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32 og 33: Af Mark Twains «Tom Sawyer, en Skoleguts Historie». (Overs.) — *1881*, S. 64—66: Et Reiseminde. — *1885*, S. 307—10, 313—14: I Luftballon. (Optr. i Smaahist. og Erindr., S. 51—77.) — *1886*, S. 2—3: Den anden Paganini. (Optr. i Smaahist. og Erindr., S. 78—92.)

I Skilling-Magazin — foruden Tegter til forskjellige Billeder, mærket O. T. — *1870*, S. 87—94 og 103—6: En Bjørnejagt i Sogn. (Optr. i Smaahist. og Erindr., S. 1—50.) — *1872*, S. 167—74 og 183—87: Skisser fra London. (Optr. efter Glombalens Tidende.)

I Norsk tidsskrift for søvæsen *II*. (Horten 1883—84), S. 221—29:

Nogle bemærkninger om de sanitære og hygieniske forholde under exercerskibsøvelserne. — *III.* 250—53: Om søfolks undervisning i behandling af sygdom og ulykkestilfælde. — *IV.* 293—313, og *VI.* 252—66: Om hospitalsskibe og deres indretning samt om deres anvendelighed i vor marine. — *VIII.* 179—87: Om redningsbaade. — *XII.* (1893—94), 45—46: Anm. af Arnold Forster's I Kommandotaarnet; 55—97 og 285—304: Den norske marines togter samt andre notiser vedk. marinens historie 1814—1893. Af kaptein N. A. Larsens efterladte optegnelser.

I Norsk Fiskeritidende *1885,* S. 245—52: Giftige Fiske.

I Norsk Sømandsblad *1887,* S. 70, 78, 86, 94, 102, 110, 126 og 182: Syge- og Sundhedspleie tilsøs.

I Fra alle Lande (Kbhvn.) *1876,* I. 302—330 og 401—417: Skildringer fra Sogn. — *1878,* I. 401—418. og II. 1—37 samt 161—177: Skildringer fra Fjeldbygderne.

I Illustreret Tidende *XXI.* (Kbh. 1879—80), 483: Svend Foyns Etablissement ved Vadsø. — *XXII.* 87—89, 216, 319, 391—93 og 600: Fra en Norgesreise.

I Aftenposten skrev han i 80-Aarene adskillige Theater- og Literaturanmeldelser, Føljetoner m. m. Af hans Bidrag kan nævnes i *1880,* No. 274 A og 289 A: Reisebreve. — *1882,* No. 13 A: Fakkeltoget til Asbjørnsen; No. 12 A, 24 A o. fl.: Lidt af Hvert I—V. — *1884,* No. 133 A, 140 A, 145 A og 159 A: Lidt af Hvert fra Amerika. — *1887,* No. 638, 653 og 703, *1888,* No. 74 og 335, *1889,* No. 464, 467, 469 og 472: Doktorhistorier. — *1889,* No. 480 og 482: Et Besøg ved danske Redningsstationer. — *1890,* No. 776: Hvad har vi? [om den norske Marine]. — *1891,* No. 94: Svar til Indsenderen i No. 10 [om Orlogsfartøjernes Bemanding]; No. 822: Orfeus; No. 842 og 848: En Søtræfning i Krigen 1893. Et Fremtidsbillede; No. 862: Jægerlatin. — *1892,* No. 703: En underlig Jagt. — *1893,* No. 100: For tredive Aar siden. Udover Fjorden i Istiden; No. 648: „Nornen". — *1894,* No. 149 og 200: Fra Hjembygden.

I Dagbladet *1870,* No. 144 og 152: De Syv i Rom (oversat); No. 171: Fra Strømstad Bad.

I Morgenbladet *1890,* No. 145, 164 og 237, *1891,* No. 511 og 542: Smaahistorier og Erindringer om Johannes Brun. — *1893,* No. 19: Ogsaa en Doktorhistorie [ɔ: om Ulabrand]; No. 21: Tale ved Redningsselskabets Bal; No. 62: Bellmann [Forf.s Hund med dette Navn]; No. 554 og 558: I Krig. Erindringer fra Kystforsvarsøvelserne. — *1894,* No. 97: En Stormdag. (Prolog ved Redningsselskabets Bal 21 Febr. 1894.)

For Kristiania Theater har han oversat fra Svensk: Min Rose i Skoven, Idyl med Sange i 1 Act (opført 25 Gange fra 4 Juni 1869—11 Septbr. 1883), hvori er indlagt nye Sange af Oversætteren.

Desuden har han oversat en hel Del medicinske Afhandlinger for Norsk Magazin for Lægevidenskaben.

Tybring, Søren, Søn af daværende Sogneprest til Høland, senere til Øjestad *Johan Broderus Edinger T.* (f. i Øjestad 30 Januar 1735, † 9 Juni 1782) og *Ellen Geelmuyden* (f. 1747, † 26 Oktbr. 1824), — Biskop Hans Henrik T. var hans Farbroder og Pleiefader, — blev født i Høland 6 Novbr. 1773, blev Student fra Herlufsholm 1790 og theologisk

Kandidat med Haud i Maj 1796. Han blev Hører ved Kristianssands Skole 1791 og 1796 personel Kapellan ved Domkirken, 24 April 1798 Aftensangsprest og Rektor ved Borgerskolen paa Bragernæs, 1802 Sogneprest til Karleby paa Falster, men allerede 31 Decbr. s. A. Sogneprest til Bragernæs, hvor han døde 19 Novbr. 1822. Han repræsenterede Drammen paa det overordentlige Storthing 1814.

* 1) 1798 *Caroline Christiane Adolphine Bülow* (÷ 2 Novbr. 1799), Søster af den bekjendte General Frantz Christopher B., Datter af Kaptejn Christian Frederik B. († 1804) og Barbara Wittrup Høeg (÷ 1807).

* 2) 1802 *Petronelle Nicoline Rode* († 28 Maj 1815, henved 31 Aar gml.), Søster af ovennævnte Generalkrigskommissær Hans Henrik R.

Biografi i I. Barfod: Den falsterske Gejstligheds Personalhist. I. 183—84, jfr. II. 326; i B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl. II. 2. S. 1743—45, jfr. S. 1762; jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 140; Fr. Schmidts Dagbøger, passim; Pavels's Dagbøger 1815—16, fl. St., og 1817—22, I. 158—59; G. S. Faye: Hølands Menigheds og Præsters Hist., S. 49; A. Faye: Øiestads Presters og Prestegjelds Hist., S. 41; Stamtavle over Slægten Bernhoft, S. 181.

Ved Caspar Holters Grav den 14de Maj 1810. Chra. [1810]. 8. 14 S. (Kantate og Tale.)

Tale ved Høitideligheden i Drammen den 11te December 1811 i Anledning af et Norsk Universitets Oprettelse. Chra. [1812]. 8. 16 S.

Taler i Drammens Hovedkirke paa den anordnede festlige Bededag den 25de Februar 1814. Chra. [1814]. 8. 16 S.

Lilia Funduna eller den gode Datter. Oversat. Drammen 1821. 8.

I Svada, et Magazin for Theatrets Philosophie, Litteratur og Historie, udg. af M. C. Brun (Kbh. [1795—]1796), S. 209—216: Noget om Skuespillet Armod og Høimodighed af Kotzebue; S. 305—14: Noget om Skuespillet Reisen til Byen og dets Forestilling; S. 335—36: Til Udgiveren af Euphrosyne; S. 342—51: Noget om Skuespillet Jøden og dets Forestilling; S. 369—77: Noget om Skuespillet: Ægtefolkene paa Landet og dets Forestilling.

I Tiden *1809*, No. 30 (I. Sp. 233—36): Tale ved Doctor Peter Arbos Grav den 9de Juni 1809

I Det Norske Nationalblad, *H. 1* (1815), S. 9—15: Nogle Ord efter Tidernes Tarv. — *H. 4* (1816), S. 192: Venskabeligt Raad til Hr. H. Allum. (Jfr. Bemærkninger hertil i H. 5, S. 9—11, af en Indsender, og S. 12—14 af H. Allum, hvortil „Nogle Ord" fra T. S. 110—12, hertil atter Vers fra H. Allum i H. 6, S. 93—95, og „skyldigt Svar" fra samme i H. 7, S. 161—71.) — *H. 6* (1817), S. 65—74: Nogle Ord til nærmere Eftertanke [om Norges Forfatning]. (Jfr. Bemærkninger hertil S. 170—76.) — *H. 9* (1817), S. 186—87: Et Forslag til nærmere Eftertanke [om Præsternes Klædebragt]. — *H. 10* (1818), S. 193—99: Nogle Ord om Trykkefrihed i Almindelighed og den Norske Trykkefrihed i Særdeleshed. — *H. 12* (1818), S. 46—48: [Confirmationen]; S. 77: [Forbryderes Beredelse til Døden]. — *H. 15* (1819), S. 83—90: Trykkefrihed bør finde Sted. — *H. 17* (1819—20), S. 140—41: Spørgsmaal til Ephorerne for Drammens lærde Skole. — *H. 20* (1821), S. 6—7: Til Spørgeren i Nationalbladets 19de Hæfte No.

115—116 [S. 462—63]. (Jfr. Erklæring i Den Norske Rigstidende 1820, No. 99, vedrørende Borgerfesten i Drammen).

Han var sammen med P. P. Flor (ovfr. II. 314) Grundlægger og Redaktør af Drammens Tidende, som fra 21 Novbr. 1816 udkom 2 Gange ugentlig. (Jfr. Det Norske Nationalblad, H. 5, S. 81—83.)

I Chra. Intelligentssedler *1813*, No. 43: Gravskrift over Major Sven von Blix.

I Storth.-Forhandl. *1814*, S. 155—60: Tale i Anledning af Spørgsmaalet om Forening med Sverrig (jfr. Votum S. 298).

En Samling Breve, vexlede mellem ham og hans første Hustru og ledsagede af biografiske Oplysninger om ham, er meddelt af L. Daae i Museum (Kbh.) 1896, II. 219—46 («En dansk-norsk Kjærlighedshistorie for 100 Aar siden»).

Hans Dagbog fra det overordentlige Storthing 1814 (i Brevform) vil blive offentliggjort af L. Daae i «Historiske Samlinger».

Tyrholm, Magnus Israel, Søn af Kjøbmand i Soon *Thomas T.* og *Magdalene Israelsen*, blev født 21 Oktbr. 1781, blev mod sit Ønske opdraget til Handelen og nedsatte sig som Kjøbmand paa Moss 1805, men rammedes 1808 af den Ulykke, at hans Gaard og store Varebeholdning blev tilintetgjort ved en Ildebrand. «Under et langt Ophold i England», fortæller han selv, «var det bleven mere og mere min Yndlings-Idee, ved Fabrik-Anlæg at sætte mange Hænder i Virksomhed», og i 1812 havde han færdig en 3 Etagers Bygning i Mosse Foss med en betydelig Petumfabrik, dreven med Vand, — den første saadanne i Landet — «hvilken holdt i Activitet 120 Arbejdere og tilvirkede aarlig omtrentlig 300,000 ℔ Tobak til Omsendelse i Landet; desforuden havde jeg mange andre Fabrikker, som ligeledes sysselsatte mange Mennesker, og mange betydelige Land-Ejendomme, Fartøjer og Udskibning m. m.» Ved sin Tobaksfabrik oprettede han paa egen Bekostning en fri Skole for 50 Børn, og under Hungersnøden 1813 tilstod han de arbejdsløse halv Dagløn og gav til de fattige et Aars Indtægt af sit store Laxefiske paa Jeløen. Imidlertid var al denne Virksomhed over hans økonomiske Evne, især da Konjunkturerne under Krigen var meget ustadige, og med Anbefalinger fra Stiftamtmanden, Biskopen og andre Øvrighedspersoner henvendte han sig i 1811 i Kjøbenhavn til Kongen, som tilstod ham et Laan af Statskassen paa 100,000 Rd. Ved Norges Adskillelse fra Danmark gik denne Gjæld over til den norske Statskasse med et Beløb af 20,000 Spd., og til dens Betaling blev 1826 alle hans Ejendomme solgt, hvorved han fuldstændig ruineredes. Han ernærede sig senere dels paa Moss, dels i Kristiania ved Informationer i Handelsfag og Musik, opholdt sig 1839—40 i Kjøbenhavn for atter at søge Hjælp hos Kong Frederik VI, der imidlertid døde under hans Ophold, og vendte uden at have opnaaet noget tilbage til Moss, hvor han døde 19 April 1847. Han var valgt til Storthingssuppleant for Moss 1815.

* *Catharina Christine Scheel* (f. 17 August 1788, † 5 April 1875), Søster af ovennævnte Oberstløjtnant Fr. W. S.

Selvbiografiske Meddelelser i hans nedennævnte Skrift «Dyrebare Erindringer fra Kjøbenhavn», S. 9—10, Noten. Jfr. T. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 140; Richard Olsen: Fra det gamle Moss, fl. St. (se Reg.).

Dyrebare Erindringer fra Kjøbenhavn. Mit Farvel. Frederik den 6te paa Paradeseng. 3de [ɔ: 2de] Digte [af Jacob Behrend] i Anledning den høisalige Konges Død og Ligs Bortførelse til Roeskilde, samt en Sang afsjunget ved Frihedsstøtten. Moss 1841. 8. 1 Bl., 17 S. (Dediceret til H. M. Enkedronning Maria.)

Oplysnings-Skrift om et til Norges 10de ordentlige Storthing indgivet, men formedelst manglende Beviisligheder m. m., henlagt Andragende [om Godtgjørelse for Afstaaelse af Tomt til Bageri for Hæren i 1814]. Chra. 1842. 8. 2 Bl., 23 S.

Tøgersen, Thor, Søn af Gaardbruger *Tøger T.* og *Karine T.*, blev født 30 Septbr. 1837 paa Gaarden Krok i Rødenes, Smaalenene, kom 16 Aar gammel i Gartnerlære i Kristiania og var senere ansat som Gartner først hos Sibbern paa Vernekloster i Rygge, derefter paa Døvstummeinstitutet paa Schafteløkken i Kristiania, hvor han ogsaa tjenstgjorde som Hjælpelærer (til 1860), nogle Aar hos forskjellige Ejendomsbesiddere i og ved Kristiania og endelig fra 1865 paa Borregaard ved Sarpsborg. Herfra flyttede han Høsten 1887 til Tønsberg, hvor han oprettede et eget Handelsgartneri, som han drev til sin Død 27 Marts 1898, og som nu indehaves af hans Svigersøn. Han var i en Aarrække Formand i Sarpsborgs Haandverkerforening. 1869 foretog han en Studierejse til Tyskland.

* 6 Novbr. 1866 *Mathea Olsen* (f. 14 Oktbr. 1841), D. af Gaardbruger paa Torshov i Gjerdrum Ole Hansen og Berthe Andersdatter.

Nekrolog i Tunsbergeren 1898, No. 37.

Praktisk Havebog. En Vejleder i Frugt-, Blomster- og Kjøkkenhaven samt Stuegartneriet. Manuskriptet gjennemseet af Handelsgartner P. C. Christensen i Kristiania. Med 56 i Texten indtrykte Tegninger. Sarpsborg 1873. 8. XV S., 222 S., 1 Bl. (For de Dele af Bogen, som omhandler Træer og Blomsterplanter, blev T.s Manuskript helt omarbejdet af P. C. Christensen; kun Indledningen og det meste af Afsnittet om Kjøkkenhaven er i den foreliggende Form T.s Verk).

Praktisk Havebog. Veiledning i Blomster-, Frugt- og Kjøkkenhavens Anlæg og Stel ved P. C. Christensen og Th. Tøgersen. Med mange i Texten trykte Tegninger. I—III. Kra. 1883—1885. 8. *I.* Om Kjøkkenhaven, dens Anlæg og Stel. Ved Th. Tøgersen. Med 20 Tegninger. 1883. 2 Bl., 58 S., 1 Bl. — *II.* Om Blomsterhaven samt om Potteplanters Pleje og Formering. Ved Th. Tøgersen og P. C. Christensen. Med 24 Tegninger. 1884. 2 Bl., 86 S., 3 Bl. — *III.* Frugthaven samt Træer og Buske til Haveanlæg. Af P. C. Christensen. Med 36 Tegninger. 1885. 2 Bl., 100 S., 2 Bl.

Tørkning og Farvning af naturlige Blomster, Græsarter og Mos samt Anvisning til Dyrkning af de hertil tjenlige Planter. Med 26 i Teksten trykte Teg-

ninger tildels efter det tydske og efter flere Aars praktiske Erfaring. Kra. [1887]. 8. 32 S.

Lidt om Havestel. [Tønsberg] 1894. 8. 14 S. (Særtryk af «Tunsbergeren».)

I Tunsbergeren skrev han enkelte Artikler om Havebrug og kommunale Forhold, saaledes som Udklipningsføljeton *1894*, No. 35—38: Lidt om Havestel.

Tønder, Christian Frederik Olaus, Søn af Sogneprest til Inderøen *Peder Borch T.* (f. 25 Maj 1772, † 28 Decbr. 1842) og dennes 2den Hustru *Marie Caroline Rotvoldsberget* (f. 14 Febr. 1796, † 20 Septbr. 1863), blev født paa Inderøens Prestegaard 17 Oktbr. 1827, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1849, tog juridisk Embedsexamen med Haud i Decbr. 1853, blev Fogedfuldmægtig 1854, Sorenskriverfuldmægtig 1855, Sagførerfuldmægtig 1856, Sagfører 1857, Kopist i Revisjonsdepartementet 1858 og var desuden Kasserer og Sekretær i Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug fra 1864 —77. Han blev sindssyg 1878 og døde paa Gaustad Asyl 23 Marts 1880.

Jfr. Erlandsen: Nordenfjeldske Geistlighed, S. 284; B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl. (4to) II. 2. S. 926.

Om Skyttesagen og hvad dertil hører, dens Udvikling og Stilling i Sverige og Norge. Af C. T. (Aftryk af Aftenbladet [1866].) Fol. 27 Sp. (Uden Titelblad, Aar og Sted.)

I Aftenbladet *1862*, No. 260: Skyttesagen vedkommende. — *1865*, No. 125 (om Folkevæbningen). — *1866*, No. 5, 6, 7, 8, 9, 85, 88 og 99: Om Skyttesagen og hvad dertil hører, dens Udvikling og Stilling i Sverige og Norge.

Tønnesen, Erich, Søn af Gaardbruger og Lensmand *Thønnis Thomasen Svalestad* og *Ingeborg Erichsdatter*, blev født paa Gaarden Svaalestad i Hellelands Herred (i Dalerne) 12 Novbr. 1815 og havde omkr. 1850 en Privatskole i Stavanger, hvor han ogsaa optraadte som Lægprædikant; han skal have hørt til Knud Spødervolds Tilhængere eller «de Stærktroende» (ovfr. S. 376—77). Han flyttede senere til Østlandet og var 29 Juni 1855 med at stifte «Foreningen for indre Missjon i Sarpsborg og Omegn», i hvis Tjeneste han siden virkede. Han døde ugift 8 Septbr. 1880 i Glemminge, hvor han havde kjøbt sig en Gaard.

Nogle Bemærkninger til Forsvar for Pontoppidans Forklaring „Sandhed til Gudfrygtighed" i Anledning af enkelte Forandringer, Udeladelser og Tillæg i den af DHrr. Professor C. Keyser, Lektor Kaurin og Katechet Wexels udarbeidede nye Forklaring, hvorhos tillige er taget Hensyn til Wexels's „Aaben Erklæring" og nogle til sidstnævnte Forklarings Forsvar udgivne Skrifter. Stavanger 1847. 8. 112 S.

I Norsk Kirketidende *1859*, Sp. 170—75: Nogle Bemærkninger i Anledning af Methodisternes Lære angaaende den christelige Fuldkommenhed; Sp. 513—19: Nogle Ord om Aarsagen til at man sporer saa liden Frugt af Ordets Virkninger. — I s. Bl. findes Referater af hans Indlæg i Diskussjoner paa Lægmandsmøder i Sarpsborg i Aarg. *1857*, Sp. 1—7 og 193—208 [ved B. J. Muus], *1858*, Sp. 746—49, 762—79, 801—811, 828—32 og *1859*, Sp. 33—39; videre i Aarg. *1857*, Sp. 233—36, et af ham medundertegnet Andragende til Kongen om „Sammenkaldelsen af

Trykt 5 Juli 1901.

en almindelig norsk Kirkeforsamling, som kan tage Kirkens Tilstand under Overveielse og gjøre Forslag til de Forandringer, som maatte ansees nødvendige".

Tønnesen, Teichmeyer Rosencrantz, Søn af Lensmand *Tønnes Cornelius T.* og dennes første Hustru *Inger Malene Søyland,* blev født i Flekkefjord 24 April 1825. Efter sin Skolegang kom han paa Kontoret hos Sorenskriveren og fik efterhvert forskjelligt andet Kontorarbejde, i Sparebanken, for Overformynderiet og som Kommunerevisor, desuden drev han en Del Kommissjons- og Agenturvirksomhed, som han ogsaa fortsatte, medens han var Bladudgiver. Han var en af Stifterne af Byens Arbejdersamfund. Han døde ugift i sin Fødeby 15 Maj 1889.

Han var Grundlægger og til sin Død Udgiver og Redaktør af „Flekkefjords Budstikke", som begyndte at udkomme 7 Novbr. 1874 med 1 No. hver Lørdag, fra Nyaar 1875 blev udgivet med 2 No. ugentlig og i 2½ Aar var Byens eneste Avis. Den gik ind med Udgangen af 1889. (Jfr. Bernhard Hanssen: Flekkefjord før og nu, S. 40—41.)

Ligeledes oprettede og udgav han „Farsundsposten", som udkom i Flekkefjord med 7 No. (1 No. hver Onsdag) fra 11 Novbr.—30 Decbr. 1874.

Tønnesen, Theodor Julian, Søn af Skibskaptejn *Jacob Wilhelm T.* († 1861) og *Regine Bertine Brinch* († 16 Februar 1873, 55 Aar gml.), er født i Bergen 30 August 1847, kom allerede som 12 Aars Gut i Tjeneste i Meyer & Co.s Herreekviperingsforretning, hvor han var i 9 Aar, og var derefter indtil 1882 Fuldmægtig i Storjohanns Sønners Klædeforretning. Han læste i denne Tid et Par Aar til Artium, men maatte paa Grund af en Øjensygdom opgive at tage Examen. I Slutten af 70-Aarene drev han ogsaa en Bageriforretning. Fra 1882 var han i to Aar Bogholder i Bergens Tobaksfabrik, drev derefter et Aars Tid egen Agenturforretning og har fra 1885 været knyttet til Livsforsikringsselskabet «Star», fra 1895 som dets Overinspektør for de skandinaviske Lande med Bopæl i Kristiania. Han var Lærer i Bogholderi og andre Handelsfag ved en Forberedelsesafdeling ved Tanks Skole i Bergen 1872—74, ved samme Skoles Handelsafdeling 1881—86 og ved den nyoprettede Skipperskole 1878—80.

* 1) 28 Juni 1868 *Andrea Severine Olsen* (f. 30 Novbr. 1844, † 30 Maj 1885), D. af Skomager i Bergen Andreas Blomhoff O.

* 2) 28 Juni 1887 *Gerda Stockfleth* (f. 9 Novbr. 1861), D. af Arkitekt og konst. Stadskonduktør i Bergen Frederik Hannibal S. († 1864) og Gina Fermann.

Tabel for Reduktion af hamburger og fransk Mynt pr. Meter og engelsk Mynt pr. Yard til norsk Mynt pr. Alen til Brug ved Varekalkulationer og Kontofinter i Manufakturhandelen. Udarbejdet. Bergen 1874. 16. 20 upag. S.

Tabel for Reduktion af Reichsmark og Francs pr. Meter og Sterling pr. Yard til Kroner pr. Alen og Meter til Brug for Varekalkulationer og Kontofinter i Manufakturhandelen. Udarbejdet. Bergen 1879. 8. 30 upag. S.

Kortfattet haandbog i det dobbelte eller italienske bogholderi til brug ved bogholderiundervisningen. Bergen 1879. 8. 86 S., 1 Bl.

Adressekalender for Bergen. Udgivet. Første Aargang. Bergen 1888. 8. 4 Bl., 280 S. — Samme 1891. Bergen 1891. 8. 5 Bl., 368 S.

Som Overinspektør i «Star» har han forfattet følgende, ofte optrykte Reklamebrochurer for dette Livsforsikringsselskab: Til Overvejelse for Gaardbrugere (Chra. [1895]. 8. 7 S.), Er norske Livsforsikringsselskaber de sikreste og fordelagtigste? (Kra. [1896]. 8. 4 S.), For sømænd! ([Kra. 1897]. 8. 10 S.], Til deltagere i vore større fiskerier! (Chra. [1898]. 8. 8 S.), I hvilket selskab bør man for tiden livsforsikre sig? ([Kra. 1900]. 8. 2 Bl.)

Han var Redaktør af Norsk Assurancetidende, som udkom i Kristiania fra 24 Juli 1897, først med 1 No. i stor Kvart hver anden Lørdag, senere (fra 1897, No. 7) med 1 No. i liden Kvart hver Onsdag, indtil dets Udgivelse stansede i 1899.

I Fædrelandet skrev han Korrespondancer fra Bergen i de første Aar efter dets Oprettelse (1868).

I de forskjellige Bergensaviser har han, oftest anonymt, skrevet en hel Del spredte Artikler, mest af religiøst og filosofisk Indhold.

Tønnessen, Søren Lemmich Juell, Søn af Skolebestyrer *Abraham T.* (f. 16 Septbr. 1817, † 30 Septbr. 1899; se hans Portræt med Biografi i Norsk skoletidende 1897, S. 513—14, og Nekrolog i Stavanger Avis 1899, No. 227) og *Bergitte Marie Juell* (f. 18 Decbr. 1831), er født i Stavanger 13 Juni 1857, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1874 og fuldendte den sproglig-historiske Lærerexamen (Grupperne II og IV) med samme Karakter i Juni 1886. Som Student vikarierede han flere Gange ved Stavanger offentlige Skole, og efter et Aars Lærervirksomhed ved et privat Middelskolekursus for Damer under Ringerikes Middelskoles Inspektion blev han 9 Marts 1881 ansat som Klasselærer ved Drammens offentlige Skole, hvor han 28 Juni 1898 konstitueredes som Adjunkt. Hans Virksomhed ved denne Skole har kun været afbrudt ved ca. et Aars Permissjon 1885—86 for hans Embedsexamens Skyld og ved en 3 Maaneders Stipendierejse til England i 1891 for at studere Sprog og Skolevæsen, — en Rejse, som han ogsaa udstrakte til Frankrige og Belgien for her ligesom i England efter Opdrag af Bestyrelsen for Erik Børresens Legat at bese forskjellige Vajsenhuse og Hjem for vanvyrde Børn.

* 14 Maj 1887 *Martha Magdalena Seeberg* (f. 19 Maj 1864), D. af Skibsmægler i Drammen Carl Fredrik S. (f. 1 Septbr. 1816, † 5 Juni 1881) og Maren Mørch († 15 Juni 1866).

Portræt med Selvbiografi i Studenterne fra 1874, S. 56—57. Jfr. F. O. Juell: Stamtavle over Familien Juell, S. 13.

Lærebog i norsk stil med øvelser, mønstre og opgaver nærmest for middelskolen. 1ste trin. Kra. 1890. 8. XI S., 96 S. (Anm. af A. Feragen i Norsk skoletid. 1890, S. 349.) Anden udgave. Kra. og Kbh. 1893. 8. XI S., 102 S. — 2det trin. Kra. 1890. 8. XII S., 176 S. Anden udgave. Kra. og Kbh. 1895. 8. XI S., 183 S. (Anm. af B. i Norsk skoletid. 1895, S. 687.)

Norsk grammatik med stiløvelser for folkeskolen og fortsættelsesskolerne. Kra. 1894. 8. 45 S. — Andet oplag. Kra. 1895. 8. 55 S. (Anm. af B. i Norsk skoletid. 1895, S. 686—87.)

Mysterier og underlige Hændelser af A. Conan Doyle. Oversat. Kra. og Kbh. [1894]. 8. 1 Bl., 99 S. (B. 59 af Cammermeyers Novelle- og Roman-Bibliothek.)

Han redigerer Texten til det illustrerede Verk Drammens og Oplands Industri- og Næringsliv (Kra. 1900 fg. 4.), med Undtagelse af den historiske Indledning (som er forfattet af Adjunkt Tord Pedersen); af det hidtil udkomne har han selv forfattet: Drammens og Omegns Industri, og Drammens-Vasdragets Industri.

I Skilling-Magazin *1887*, S. 229—34: Jæderen.

I Folkebladet *1892*, S. 6—7, 18—19, 154—56 og 258—60: Færdselen paa Londons Gader. — *1893*, S. 108—110: Ormehistorier (med „Efterskrift" S. 126).

I Univ.- og skole-annaler, Ny række, *VIII.* (1893), S. 161—215: Indberetning om en stipendiereise til England foretagen i maanederne juni, juli og august [1891].

I Morgenbladet *1885*, No. 416: Anm. af Brekke's Engelsk læsebog for middelskolens 5te og 6te klasse (af S.[idney] T.[hurgood] og S. T.[ønnessen], jfr. Aug. Western i No. 384, 440 og 448, Volrath Vogt i No. 466, Svar af S. T. og S. T. i No. 469, Indlæg af D. F. Knudsen i No. 487). — *1892*, No. 24, 29 og 35: Engelske Børnehjem og Skoleskibe; No. 91: Erik Børresens Legat og dets vordende Waisenhus i Drammen.

I Stavanger Amtstidende *1878*, No. 37—215: Naboben. Skildringer af parisiske Samfundsforholde af Alphonse Daudet ved J. Oversat fra Fransk. (Udklipningsføljeton, 456 S.)

I Drammens Tidende *1883*, No. 110: Flagbetragtninger. — *1899*, No. 299: Prolog ved aftenunderholdningen for de forulykkede fiskeres efterladte (ogs. trykt i Buskeruds Blad No. 299 og Drammens Blad No. 298).

I Luren & Buskeruds Amtstidende *1898* skrev han ugentlige Causerier under Overskriften „Her og der og Straalemester tillige".

Tønsager, Lars Thorstensen, Søn af *Thorsten Larsen T.* (f. 16 Decbr. 1737, † 17 August 1801), og *Marthe Olsdatter* (f. 4 Marts 1754, † 5 Marts 1844), blev født paa Gaarden Tønsaaker i Ejdsvold 14 Novbr. 1788 og levede som Gaardbruger paa sin Fædrenegaard. Han var Ordfører i Ejdsvold i flere Aar fra 1838 og havde ogsaa andre kommunale Hverv i sin Hjembygd. Han blev valgt til 1ste Storthingssuppleant for Akershus Amt 1827 og repræsenterede derefter Amtet paa Storthingene 1830 og 33 (dette Aar som Suppleant for Sorenskriver Borchsenius, der frasagde sig Valg), 1839—51; for Storthinget 1836 var han valgt til 3dje Suppleant. Han var Medlem af Lagthinget fra 1833, men blev af Anklagede udskudt af Rigsretten 1845. Han sad i Valgkomiteen 1839—48 og var fra 1830 Medlem af Bankkomiteen, hvis Formand han blev 1851; han var den første og til 1879 den eneste Bonde, som blev valgt til Formand i en Storthingskomite. Videre var han Medlem af Komiteen for Statskassens Beholdning 1833, for Krigen i Danmark, Statslaanet, Byernes Skattevæsen og Pengekrisen 1848. Han døde i Ejdsvold 28 Maj 1873.

* *Christine Alfsdatter* (f. 21 Februar 1789, † 21 April 1851).

Nekrolog i Aftbl. 1873, No. 123. Jfr. Lindstøl: Storthingsrepræsentanter og Suppleanter, S. 140; Fougstad: Det norske Storthing i 1833, S. 1 (Dedikation), 21 og 45; Verdens Gang 1879, No. 114.

(Forslag til Lov om Forøgelse af Bankens Sølvfond ved Indskud af Statskassen, dat. Chra. 14 Marts 1833.) (Chra. 1833.) 4 S. fol. (Et Expl. i Storth. Saml. af tr. Sager Bd. IV.)

I Granskeren, *B. II.* (1842—43), S. 125—31: Forslag om Bankvæsenet.

I Aarene 1830—51 skrev han i Morgenbladet og andre Blade, dels anonomt, dels under Merket T., flere Opsæt om forskjellige Gjenstande, særlig om Norges Banks indskrænkede Virksomhed og Status m. m.

I Storthings-Forhandlinger er trykt flere Vota og Forslag af ham.

Tønsberg, Nils Christian, Søn af fhv. Maanedsløjtnant og Skibsforvalter, senere Extraskriver *Johan Christian T.* (f. 1788, † 1830) og *Anne Marie Dahl* († 1837), blev født i Bergen 7 Decbr. 1813. Fra sit 14de Aar var han ansat paa Kontoret hos Byskriver og Justitssekretær H. C. Klingberg og tjenstgjorde som Sekretær for flere kommunale Kommissjoner (saaledes 1830—32 for en Kommissjon ang. Privates Indgreb i Byens Grunde og Rettigheder). 1832—34 forestod han desuden en ulønnet Lærerpost ved Bergens Søndagsskole, medens han selv tog Undervisning ved Aftenkurser og Privatmanuduktion. I Septr. 1834 bestod han Præliminærexamen ved Universitetet med Karakteren «Antagelig», hvorefter han strax atter indtog sin gamle Kontorplads og tillige blev autoriseret som Assistent hos Byfoged Aarestrup. 1839 flyttede han til Kristiania for at forberede sig til norsk juridisk Embedsexamen, som han bestod i Juli 1845 med bedste Karakter. Samtidig med sine Studier var han først en Tid ansat som Kopist i Finansdepartementet, var senere paa Kontoret hos flere Højesteretsadvokater og befattede sig tillige med Gaardsalg, Auktioner og Bestyrelse af Dødsboer. Hans Venskab med Henrik Wergeland, hvem han allerede havde truffet i Bergen, førte til, at han overtog Forlaget af W.s «Hasselnødder», og fra nu af ofrede han sig helt for en Forlægger- og Udgiververksomhed, som udelukkende omfattede norske Verker. 10 Januar 1851 var han med at stifte den norske Boghandlerforening. Mellem 1845 og 1858 foretog han hyppige, om end kortvarige Rejser til de fleste vesteuropæiske Lande, dels for sine Forretninger, dels for at besøge Billedgallerier og Kunstanstalter, og de Erfaringer, han paa disse Rejser gjorde om Udlandets Vrangforestillinger om Norge, gav Stødet til, at han paabegyndte Udgivelsen af de mange nedenfor nævnte Billedverker fra Norge. Han overtog ogsaa Forlaget af en hel Række af Datidens største Bogverker, saaledes Landstads «Norske Folkeviser», P. A. Munchs «Det norske Folks Historie» og Henrik Wergelands «Samlede Skrifter». Paa de to sidstnævnte Verker tabte han imidlertid efter egen

Opgave henholdsvis 10,000 og 8,000 Kroner, og da hans økonomiske Stilling i det Hele var alt andet end gunstig, søgte han sig over i Statens Tjeneste. 1 August 1861 blev han udnævnt til Toldkasserer i Tvedestrand, og han prøvede nu at faa realiseret sin store Beholdning af Forlagsskrifter, men da dette mislykkedes, maatte han gjøre Konkurs med Passiva paa omkr. 250,000 Kroner, medens Tvangsauktionen over hans Boglager i 1864 bare indbragte omkr. 53,000 Kr. Fra sit Embede som Toldkasserer erholdt han efter Ansøgning Afsked 28 Februar 1874, og Storthinget forhøjede 20 Februar 1875 hans Pensjon efter Johan Sverdrups Forslag af «Hensyn til de Fortjenester, Pensionisten som Forlægger af Verker, der have større Betydning for Fædrelandets Literatur og Kunst, har indlagt sig». Han gjenoptog nu i indskrænket Maalestok sin Udgiververksomhed, men maatte 1891 opgive alle sine Beskjæftigelser paa Grund af stærkt svækket Syn. Han døde i Kristiania 6 Februar 1897. Han var bayersk Konsul i Norge 1854—70 og meklenburgsk Generalkonsul 1857—64, Konsul for Columbias forenede Stater 1878—92 (Generalkonsul fra 1889), Generalkonsul for Liberia 1879—88 og for Rumænien 1881—86. Han var i 1851 en af Stifterne af den norske Boghandlerforening. 1847 tildelte Kong Oscar I ham Guldmedaljen *memoriae pignus*. 1855 blev han Ridder af den spanske Carl III's Orden, senere R. D. O., 1 Januar 1860 R.[1] af den bayerske St. Michaels Orden, Officer af den hannoveranske Guelfer Orden, R.[1] af den würtembergske Frederiks Orden, af den badenske Zähringer Løve Orden, af den neapolitanske Frants I's Orden, Kommandør af den liberiske Orden African Redemption, Ridder af den Rumænske Krone Orden.

* 1 Maj 1835 *Maren Dorothea Bødtker* († paa Hamar 17 Maj 1893, henved 80½ Aar gml.), D. af Stadsmægler H. A. S. B. i Bergen.

Portræt med biografisk Notits i Norsk Boghandlertidende 1ste Juli 1901. — *Nekrologer* i Aftpst. 1897, No. 95; i Morgbl. No. 74, jfr. No. 82 og No. 772 [om Salget af hans Ordener]. Jfr. Storth. Forh. 1857, D. 8, S. 49—51, Indst. S. No. 22 [om Laan af Statskassen]; 1868—69, D. 8, S. 55—56, Indst. S. No. 20; 1872, D. 6, S. 388—90, Indst. S. No. 84, Post 2; 1875, D. 6, S. 23—24, Indst. S. No. 17, og Storth.-tid. s. A., Forh. i Storth., S. 23—26; Storth. Forh. 1891, D. 6, S. 326—27, Indst. S. No. 102, Post. 31; Morgbl. 1864, No. 30 [om hans Fallit]; Aftbl. 1871, No. 292; Y. Nielsen: Bergen fra de ældste Tider indtil Nutiden, S. 480 («Byfogd-Fuldmægtigen»). — *Digt til hans Guldbryllup* af Theodor Kjerulf i Morgbl. 1885, No. 218.

[1.] Norge fremstillet i Tegninger. Text af P. Chr. Asbjørnsen [m. fl.]. Udgivet af Chr. Tønsberg. Chra. [1846—]1848. Obl.-fol. 4 Bl., 82 lith. Pl., 196 S. Text, 1 Bl. [Trykfeil og Rettelser]. — [Ny Udgave] med oplysende Text [paa Norsk, Tysk og Engelsk af Asbjørnsen, P. A. Munch og Udgiveren]. Chra. [1853—55]. Obl.-fol. 4 Bl., 71 Pl., 71 3-sp. Bl. Text. — 3die, betydelig forandrede Udgave. Chra. og Kbh. [1883—]1889. Obl.-fol. 2 Bl., 60 Pl., 61 3-sp. Bl. Text.

[2.] Norge, fremstillet i Tegninger, med kortfattet Text paa Norsk og Engelsk af forskjellige Forfattere. Udgivet. Lomme-Udgave. (Ogsaa med Titel:

Norway, exhibited in Engravings, with a brief description by various authors. Edited by Chr. Tønsberg. Pocket-Edition.) Chra. [1881]. Tvær 8. 2 Bl., 127 2-sp. S., 158 xylogr. Prospekter.

Norge fremstillet i Tegninger, med kortfattet oplysende Text. — Norwegen in Bildern, mit kurzem erläuternden Text. — Norway illustrated, with a short description. — Udgivet. Anden Lomme-Udgave. Chra. 1890. Obl.-8. 1 Bl., III S., 102 S. Billeder, 102 3-sp. S. Text.

La Norvège pittoresque. Recueil de vues. Publié par Chr. Tønsberg. Le texte d'après P. Chr. Asbjørnsen & d'autres. Chra. 1849. Obl.-fol. VIII S., 55 S.

Christiania og Omegn. Tolv lithographerede Billeder med oplysende Text [af A. Autenrith, H. Helliesen, Chr. A. Lange, H. Linstow, A. Munch og Udgiveren]. Udgivet af Chr. Tønsberg. Chra. 1850. Obl.-fol. 30 S. Text.

Christiania med dens nærmeste Omgivelser, fremstillet i Tegninger og ledsaget med kort oplysende Text. Udgivet. [Ny Udgave af frg. Verk.] Chra. 1854. Obl.-4. 12 lith. Pl med 12 Bl. Text. — Anden Række. Chra. 1857. Obl.-4. 1 Bl., 5 lith. Pl. med 5 Bl. Text [af P. A. Munch og Udgiveren].

Norske Nationaldragter tegnede af forskjellige norske Kunstnere [Eckersberg m. fl.] og ledsagede med oplysende Text [paa Norsk, Tysk og Engelsk af A. O. Vinje, D. Ræder, A. Holst og Udgiveren]. Udgivne af Chr. Tønsberg. Chra. [1850—] 1852. St. 4. 3 Bl., 33 farvetrykte lith. Pl., 54 S. Text, 3 Bl. Musik [af Ole Bull]. (Anm. [af P. A. Munch] i Morgbl. 1851, No. 124.) — [Ny Udgave *).] Chra. [1861]. St. 4. 2 Bl., 15 Pl., 31 S. Text, 8 S. Musik.

Berømte Nordmænd. En Cyclus Mindeblade om fortjente Landsmænd i ældre og nyere Tider, med Biographier af forskjellige Forfattere [M. Birkeland, J. S. Welhaven, P. A. Munch, E. O. Heiberg, H. & E. Huitfeldt, Paul Botten Hansen m. fl.]. Udgivne af Chr. Tønsberg. No. 1—12. Chra 1853—56. Fol. 12 lith. Pl., 15 2-sp. Bl. Text. (Omslagstitel for hvert No, intet fælles Titelblad.)

Norske Folkelivsbilleder efter Malerier og Tegninger af Adolf Tidemand ledsagede med oplysende Text [paa Norsk, Tysk og Engelsk af E. Tidemand, J. S. Welhaven, P. Chr. Asbjørnsen, A. Munch, Jørgen Moe, N. R. Østgaard og I. Aasen]. Udgivne af Chr. Tønsberg. Chra. 1854. Obl.-fol. Titelbillede, 4 Bl., 12 farvetrykte lith. Pl., hver med 1 Bl. Text. — Ny Række. [Billeder af Eckersberg, Tidemand og K. Bergslien, Text af B. Bjørnson, A. Munch, Østgaard, Aasen og H. Ibsen.] Chra. 1858. Obl.-fol. 1 Bl., 12 Pl. med 11 3-sp. Bl. Text. — Tredie Række. [Text af A. Munch og P. A. Jensen.] Chra. 1861. Obl.-fol. 1 Bl, 4 Pl., 8 S. Text.

Udvalgte norske Folkelivsbilleder efter Malerier og Tegninger af Adolf Tidemand, med oplysende Text [paa Norsk, Tysk og Engelsk] af forskjellige Forfattere [A. Munch, Asbjørnsen, J. Moe, Bjørnson og Ibsen]. Udgivne af Chr. Tønsberg. Chra. [1863—]1864. Obl.-fol. 11 farvetrykte lith. Pl., 17 Bl. Text.

Oscarshal [Udgivet af Chr. Tønsberg. Chra. 1856.] Obl.-fol. 7 farvetrykte lith. Pl., 8 S. Text paa Norsk, Tysk og Engelsk [af Chr. Holst].

Axvalla-Album. En Cyklus Mindeblade tegnede af P. N. Arbo, og ledsagede med en oplysende Text [af Th. Broch]. Udgive og forlagt af Chr. Tønsberg. Chra. 1858. Obl.-fol. 8 S., 9 lith. Pl., 2 Bl. Musik.

Bondeliv i Norge, fremstillet af Adolf Tidemand. Med Text [paa

*) Med Titel: Udvalgte norske Nationaldragter etc.

Norsk, Engelsk og Fransk] af A. Munch. Med kongelig naadigst Tilladelse udført efter Originalmalerierne paa Oscarshal. Udgivet af Chr. Tønsberg. Chra. [1861]. Obl.-4. 4 Bl., 10 lith. Pl., 10 3-sp. Bl. Text paa Vers.

Norsk Kunstner-Album med Text af forskjellige Forfattere [Magdalena Thoresen, Carl XV, L. Dietrichson, Jonas Lie, L. Daae, B. Bjørnson, J. S. Welhaven, Jørg. Moe, H. Schulze og Th. Thoresen]. Udgivet af Chr. Tønsberg. Chra. 1873. Obl.-4. 2 Bl., 10 farvetrykte lith. Pl., 13 2-sp. Bl. Text. — Ny Række. Chra. 1881. Obl.-4. 2 Bl., 10 Lystryk, 10 2-sp. Bl. Text [paa Norsk og Engelsk af Th. Kjerulf, Jonas Lie, M. J. Færden, Kr. Randers, M. J. Monrad og G. Storm].

Billeder af Norges Natur og Folkeliv, ledsaget med oplysende Text [paa Norsk, Tysk og Engelsk] af forskjellige Forfattere. Udgivne. Chra. [1873—]1875. Obl.-4. 3 Bl., 32 farvetrykte lith. Pl., 34 3-sp. Bl. Text., 4 S. Musik.

Norge. Illustreret Reisehaandbog. Udgivet. (Med 112 Prospekter i Træsnit og 17 Karter.) Chra. 1874. 8. LXIV S., 432 S. (Anm. i d. Fædrelandet 1874, No. 173.) — Supplement til samme. (Med et farvetrykt Reisekart.) Chra. 1876. 8. 1 Bl., 66 S.

Norway. Illustrated Handbook for Travellers. Edited by Chr. Tønsberg. With 134 Engravings on wood and 17 Maps. Chra. 1875. 8. LXIX S., 482 S. Med Appendix 32 S. (Anm. i Morgbl. 1875, No. 201.)

Illustreret Norge. Haandbog for Reisende. Udgivet. Ny Udgave. Med 144 Prospecter og 18 Karter. Chra. 1879. 8. 520 S.

Illustreret Christiania og Omegn. (Med 19 Prospecter og 2 Karter.) (Særskilt Aftryk af «Chr. Tønsbergs Illustreret Norge» og ledsaget med et Anhang, indeholdende Router til forskjellige Udflugter fra Christiania.) Chra. [1879]. 8. 4 Bl., 52 S., 2 Bl.

Norsk Portræt-Galleri. En Cyklus Mindeblade om bekjendte norske Mænd og Kvinder i ældre og nyere Tider, med kortfattede Biografier af forskjellige Forfattere [P. Chr. Asbjørnsen, Edv. Grieg, A. Grønvold, J. B. Halvorsen, H. J. Huitfeldt, P. A. Jensen, P. A. Munch, Y. Nielsen, D. Thrap, K. A. Winter-Hjelm o. fl.]. Udgivet af Chr. Tønsberg. Chra. [1874—]1877. 4. 24 lith. Portrætter, 50 Bl. 2-sp. Text.

Adolph Tidemands udvalgte Værker. (I 24 Raderinger.) Udgivne. Chra. [1877—79]. 4. 4 Bl., 24 Kobberstik.

En Brudefærd i Hardanger efter A. Tidemand og H. Gude med Text [paa Norsk, Tysk og Engelsk] af A. Munch. Musik af Halfdan Kjerulf. Udg. af Chr. Tønsberg. Chra. [1879]. Obl.-4. 1 Grav. i Kobber, 4 S. Text, 4 S. Musik.

I Personalhist. Tidsskr. *IV.* (1883), S. 176: Stamtavle over Slægten Tønsberg.

I Christiania-Posten *1850,* No. 561: Om en Malerisamling af ældre Mestere. — *1857,* No. 321: Om den nye Udgave [ved Fr. Brandt] af „Aalls Erindringer" (videre i No. 323, jfr. Erklæring fra den norske Boghandlerforening i No. 320; J. Aall i No. 326, hvortil Svar af T. i No. 328).

I Morgenbladet *1854,* No. 22: Om gamle norske Portrætter. — *1887,* No. 11 og 13: Columbias forenede Stater og deres Mineralrigdomme.

I Storth. Forhandl. *1857,* D. 9, S. 649, Indst. O. No. 97 er trykt et Forslag af ham ang. Forlags- og Ejendomsret til Kobberstik o. d.

Paa Grundlag af hans Optegnelser er en Skildring af «Wergelands sygeleie og død» meddelt som Bilag i O. Skavlan's Henrik Wergeland, S. 261—69.

